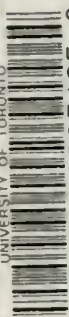

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00297195 0

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS DECIMUS OCTAVUS

R. GRAFFIN — F. NAU

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS DECIMUS OCTAVUS

- I. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (V. *Mois de Kalotz*).
- II. — E. PORCHER.
LE LIVRE DE JOB. *Version copte bohâirique.*
- III. — C. WESSELY.
LES PLUS ANCIENS MONUMENTS DU CHRISTIANISME ÉCRITS SUR PAPIRUS III.
- IV. — E. W. BROOKS.
JOHN OF EPHESUS. *Lives of the Eastern Saints* (II).
- V. — J. KRATCHKOVSKY ET A. VASILIEV.
HISTOIRE DE YAHYA-IBN-SA'ÏD D'ANTIOCHE CONTINUATEUR DE SA'ÏD-IBN-BIFRIQ.

199066
30/9/25

PARIS
FIRMIN-DIDOT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS
LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1924

187
188
189
190

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

V

MOIS DE KALOTZ

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 123 à fol. 154

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յայտնուրք ըստ կարգի ընտրելապոյն օրինակի Յայտնու-
րաց Տէր Երապէլի : Կոստանդնուպօլս 1834.*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Քաղցր Բ. եւ Կեղեցիքի թ՛ : Կետիք Աննայի ձօր Կառուածածինն, զոր եւ հրեշտակ Տեառն. եւ յգացաւ ի Յովակիմաց զուրբ կոյս Կառուածածինն Մարիամ :

Տօն է ամենատուրբ կուսին Մարիամու Կառուածածինն յլուքեան ուետեաց զոր եւ հրեշտակն Տեառն երանելոյն Աննայի ձօր նորա, եւ յգացաւ ի Յովակիմաց յառնէ խրմէ. զոր եւ տօնեն եկեղեցիք ամենայն արդարոց խնդուքեամբ եւ ուրախութեամբ * A fol. 123 r° a.

Գրած է Սեպտեմբերի Բ :

Յայտ առուր վկայարանութիւն սրբոյն Բարսիմեայ եպիսկոպոսին եպեսիա բաղարին, որ է Աւուհայ, եւ Սարբիլիոսի բրմի, որ թուիւցէլ անուանեցաւ, եւ բեռն խրում Բաւէասայ :

Սուրբ եպիսկոպոսն Բարսիմեա էր ի ժամանակս կուսպարիշտ արքային Տրայլիա-

Գ Վկայարանութիւն . . . Բաւէասայ] վկայութիւն սրբոյն Բարսիմեայ եպիսկոպոսին, եւ սրոց ընդ նմա ի յեղեսիա B || 11 կուսպարիշտ] կուսպաշտ B.

1er KALOTZ, 9 Décembre.

Message à Anne, Mère de Dieu, qu'apporta l'ange du Seigneur, lorsqu'elle conçut de Joachim, la sainte Vierge Marie, Mère de Dieu.

C'est la fête de la bonne nouvelle de la conception de la très sainte vierge Marie, Mère de Dieu, que l'ange du Seigneur apporta à la bienheureuse Anne, sa mère, avant qu'elle conçût de Joachim, son mari *. Les églises de tous les justes la célèbrent avec grande joie et réjouissance, comme étant le fondement du temple de Dieu, en qui le créateur de toutes les créatures s'est complu d'habiter et de naître comme homme.

La description se trouve au 8 Septembre.

En ce jour martyre de saint Barsamias ¹ évêque de la ville d'Édesse, qui est Ourfa, du prêtre des idoles Sarbel (*Sarbilios*), qui fut nommé Toutaël ², et de sa sœur Bebaïa (*Bavias*) ³.

Le saint évêque Barsamias (*Barsimea*) vivait aux jours de l'empereur ido-

1. H. Delehaye *Propylaeum ad Acta Sanctorum Novembris. Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae e codice Sirmondiano nunc Berolinensi, adjunctis synaxariis selectis*, Bruxelles, 1902 (= *Syn. cp. sel.* : Βαρσιμαίος aux 29 ou 30 Janvier. — 2. Θουθαήλ, *Syn. cp. sel.*, aux 10 et 11 Décembre. — 3. Βεβία est la forme la plus commune dans les synaxaires grecs; mais on trouve aussi Βαβία (gén. Βαβίας,) d'où dérive la leçon arménienne : cf. *Syn. sel.*, 11 Décembre C et C'. L'original syriaque est Βαβῆα حنث.

նասի : Եւ ի ծիսած սուր տեսանէր ի բազարին Եղեասացոց ի պիպճ տօնի կոսոյն հեթանոսաց զՊարթևեան որ ձեպէին ի գոհան : Եւ Սարբիլիսո բարմն կոսոյն ձեր գորով պղեցեալ էր չարագո տօնին պատմուծանս պաշտասս եւ երեսեղնս, եւ կիպաս նկարագրեալ սակավ ի պրսխ խր . եւ սախէր զժողովուրդն խնդովեամբ կատարել գտօնն :

Զոր տեսեալ եպիսկոպոսին Բարսիմեայ եւ բաշտուային Խիլաթիայ, եւ Սեբեոմայ սարկաւազին գնացին սա բարմն Սարբիլիսո եւ տանն զնա . Ի բէն պահանջերոց է թագուորն չախտենից Աստուած զհալիս մարտեալ մպովրդեանս աշմիկ, զի սախեա գոհեւ խուլ եւ կոյր եւ անմուռնչ կոսոյն, նա եւ ի բեղ զխարս սչ ՚ խնայեցեա : Եւ ալլ բաղում բանիւր վարդապետութեան խրատու հաւանեցուցին զնա հաստալ ի Քրիստոս :

* A fol. 123
r° b.

Եւ ի գիշերին չաջնմիկ ստեալ Սարբիլիսո պրոյր խր զԲուէաս, գնաց սա եպիսկոպոսն, եւ մկրտեցաւ զանուն Հօր եւ Սրբոց եւ Հոգւոյն սրբոց, եւ անսանեցաւ Սարբիլիսո՝ Խութուէլ :

Եւ ի վաղիւն տեսեալ զնա կոսարաշաղիցն սպխտակ պետտիւր եւ զարհուրեցան զարձացմամբ : Ասէ զնոսա Սարբիլիսո . Ընդէր զարձացեալ էր ընդ խս եւ նայիլք, ի միտ սաէր զի այսու մկրտութեամբս՝ թուգութիւն ընկալաց ի Քրիստոսսէ՝ մեզացն զոր

5 Սեբեոմայ] Սեղովայ B || 6 Սարբիլիսո] Սարբիլիսո B || 14 զարհուրեցան զարձացմամբ] զարձացան B || 15 Սարբիլիսո] Սարբիլիսո B.

lâtre Trajan. Il aperçut un jour à Édesse, à la fête impure des idoles des païens, les Parthes, qui accouraient aux sacrifices. Et Sarbel, le prêtre des idoles, qui était très âgé, avait revêtu pour la solennité des ornements riches et précieux; il portait sur la tête une tiare rehaussée d'or; et il exhortait le peuple à célébrer la fête avec joie.

Ayant vu cela, l'évêque Barsanias, le prêtre Thiratas et le diacre Selenmas se rendirent auprès du prêtre des idoles Sarbel et lui dirent : « Dieu, le roi éternel exigera de toi les âmes de ce peuple égaré que tu incites à immoler aux idoles sourdes, aveugles et muettes, et toi-même, il ne t'épargnera pas. » Le conseillant par beaucoup d'autres paroles de doctrine, ils lui persuadèrent de croire au Christ.

* A fol. 123
r° b.

La même nuit Sarbel prit sa sœur Bebaïa, se rendit auprès de l'évêque et se fit baptiser au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit. Sarbel fut nommé Toutaël.

Le lendemain, lorsque les idolâtres le virent en vêtements blancs, ils furent saisis d'étonnement. Sarbel leur dit : « Pourquoi êtes-vous étonnés en me regardant? considérez qu'avec ce baptême j'ai obtenu du Christ la rémission des péchés que j'ai commis envers vous; car c'est moi qui étais la cause de votre scandale et (de votre) perdition, en vous trompant par des œuvres indi-

ի ձեզ զորձեցի . զի ես էի պատճառ ձերոյ զպիժակգութեանն եւ կորստեան, որ խարէի զձեզ յանարման զորձս զպարտեան, բայց այսուհետեւ լինիմ ձեզ պատճառ վրկութեան : Երգ հաւատացէք այսուհետեւ ի ճշմարիտ Բառուած ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս : Եւ որք լուան ի ժողովրդենէ անտի զբանա նորա՝ արք եւ կանաչք՝ հաւատացին ի Տէր, եւ կաշին առ նմա պցայց եւ զցերեկ :

Եւ զայն լուեալ Լիւսիաս զատուորին կոչեցեալ առ ինքն զՍարբիլիոս, բազում բանիւք ողորանօք եւ սպառնալեար խօսեցաւ ընդ նմա, եւ սուրբն ոչ անասց բանից նորա ուրանալ զՔրիստոս : Եւ հրամայեաց զօրականացն բրովք հարկանել զնա : Եւ բերթեցին երկաթի ըզընդամբք զերեսս նորա . եւ կապեալ զձեռան յետս՝ հարին զորովայն, եւ տարան ի բանդ արկանել : Եւ զհետ երթալին բազումք ի հաւատացելոցն :

Եւ յետ բազում աւուրց հանին ի բանդէն եւ կացուցին առաջի գատուորին : Եւ նա զարձեալ խոտաովանեցաւ զՔրիստոս ճշմարիտ հաւատով : Կախեցին զաջոյ ձեռանէն մինչեւ թափեցան չօղբն, եւ աչքեցին զարտեւանունան, եւ բերեցին զճնտան եւ զկողան, եւ քացախ խաւնեալ աղիւ հարին ի վերայ վերացն : Եւ ապա հանին զնա ի խաչ, վճիռ հասեալ վասն նորա զի սպոցեացի յետ խաչին, եւ հասցի զուխ նորա :

Ետուն նմա զինի թմբրեցուցիչ զեզովք, զի մի զգասցի պաւս տանջանացն : Եւ

2 բայց այսուհետեւ լինիմ ձեզ պատճառ վրկութեան *om.* B. || 3 այսուհետեւ *om.* B || 6 զՍարբիլիոս] զՍարբիլոս B || 8 հրամայեաց] իշխանն *add.* B. — զնա] զերանելին B || բերթեցին] բերեցին B || 11 հանին] հանեալ B || 12 խոտաովանեցաւ] խոտաովան եղև B || 9 13 բերեցին զճնտան եւ զկողան] բերեալ զճնտան, բերեցին նոյնպէս եւ զկողան B || 14 հարին] հեղին B || 16 զեզովք] զեզօք B.

gues et immondes, mais dorénavant je serai pour vous une cause de salut. Croyez maintenant au vrai Dieu, à notre Seigneur Jésus-Christ. » Ceux du peuple qui avaient entendu ses paroles, hommes et femmes, crurent au Seigneur, et restèrent auprès de lui jour et nuit.

Ce qu'ayant entendu, le juge Lysias manda auprès de lui Sarbel, lui parla avec beaucoup de paroles douces et de menaces, mais le saint ne l'écouta pas et ne renia pas le Christ. Il (le juge) ordonna aux soldats de le frapper à coups de bâton, on lui laboura la figure avec des ongles de fer, * on lui attacha les mains derrière (le dos), on lui frappa sur le ventre, on la conduisit à la prison et on l'y jeta. Beaucoup de fidèles le suivirent.

Longtemps après, on le fit sortir de la prison et on le mit en présence du juge. Il confessa de nouveau le Christ avec une vraie foi. On le suspendit de la main droite jusqu'à ce que les jointures se rompissent; on lui brûla les paupières, on lui laboura les mâchoires et les côtes et après avoir mélangé du vinaigre et du sel, on en répandit sur les plaies. Puis on le mit en croix, avec ordre de le scier après crucifixion et de lui trancher la tête.

On lui donna du vin avec des drogues narcotiques pour qu'il ne sentit pas les

* A fol. 123
v° a.

* A fol. 123
v° a.

ասրն ասէ : Կամ իմ զի սուսեկապէս զգացայց եւ կատանայն, եւ ոչ սրբ : Եւ համբար-
ձեալ զձեռս իւր շերկինս ազօթեաց սա Աստուած եւ ասէ : Թարս ինն շնորհեան ինձ
Տէր Աստուած իմ սուսջին մեզայն իմոց սրով բարկացայցի զՔեզ պիլ զձ զոհիւրն կոսցն,
եւ վրկեան զեա ի հանգերձեալ գատատաւանայն : Եւ սրարեալ զնշան խաչին շինքեան,
եմուս ի մամուրն, եւ սկսան սոցեւ զնա, եւ նախ բան զուսանկել հոգեյն հասին 5
զզլախն :

Եւ ընկապեալ ի զիրկս իւր Բաւէտս բաց նորս զզլախն եւ ասէ : Ընկնլ եւ զս.
* A fol. 123
v° b.
զհոգիս իմ ընդ հոգեայ բոժ, բազրիկ եկրայր իմ, եւ մասն Բրիտանի չոր հաստա-
ցարն : Եւ գատաւորն լուեալ հրամայեաց ծինչղեա ի զիրկս իւր ունէր զզլախն եկրոն,
ի նոյն անկն հասին եւ զզլախ նորս, ի նմին սուր Բազրի Ա եւ Գեկտեմբերի Թ : 10
Եւ կատարեցաւ ի Բրիտանոս ընդ եկրօր խրոժ : Եւ երթեալ բրիտանոնէիցն ասին
զմարմինս նոցա, եւ տարեալ թաղեցին ի հաչքնի տապանս խրեանց :

Եւ մասնեցին գատաւորին Լիւսիայ եթէ զՍարբիլիսս բուրմն Բարսիմեա եպիսկո-
պոսն բրիտանեից զարձայց ի հաւասն իւր, եւ եղեւ սրտածառ մահու նորս. եւ ոչ
միայն զնա այլ եւ զբաղունս ի զիտաւորայց բաղարթիս զԱւիգասս եւ զԱրհաւէաս 15
եւ զԱւսէոս : Եւ հրամայեաց գատաւորն սուսջին իւր ամեւ զԲարսիմեա եպիսկոպոսն :

1 եւ] գառնապոյն *add.* B. || 7 զզլախն *om.* B || 9 եկրօրն] նորս B || 13 զՍարբիլիսս]
զՍարբիլլոս B || 16 զԲարսիմեա] զԲարսիմէաս B.

douleurs des tourments, mais le saint dit : « Je veux au contraire sentir toutes les douleurs des supplicies. » Et il ne but point. Ayant élevé ses mains vers le ciel, il pria Dieu en disant : « Seigneur, mon Dieu, accorde-moi le pardon de mes premiers péchés par lesquels je t'ai irrité, avec les immondes sacrifices aux idoles et sauve-moi du jugement à venir. » Il fit sur soi le signe de la croix, se glissa sous la presse et on commença à le scier; mais, avant qu'il eût rendu son âme, on lui trancha la tête.

* A fol. 123
v° b.
Sa sœur Bebaïa prit la tête dans ses bras et dit : « Prends mon âme * avec la tienne, ô mon tendre frère, et offre-la au Christ, en qui nous avons cru. » Le juge, ayant entendu, ordonna de lui trancher la tête au même endroit, pendant qu'elle tenait la tête de son frère dans ses bras, en ce même jour du 1er Kalotz, 9 Décembre. Elle mourut dans le Christ avec son frère. Les chrétiens allèrent chercher leurs corps et les ayant transportés, les inhumèrent dans leur caveau de famille.

On dénonça au juge Lysias que c'était Barsamias l'évêque des chrétiens, qui avait converti à sa religion Sarbel, le prêtre des idoles, et avait été la cause de sa mort. Et (il ne s'agissait) pas seulement de lui, mais de beaucoup d'autres notables de la ville : Avidoas, Arhavéas et Auséas. Le juge ordonna d'amener en sa présence l'évêque Barsamias.

Եւ զօրսկանացն երթեալ չեկեցեցին տարան զերանկէն առաջի զատուորին եւ զպս ըստուս ի բրիտանեիցն, որք ի մի բերան ազազակէին եւ առէին եթէ. Մեսանիմը չօմարութեամբ վասն սիրոյն Քրիստոսի : Եւ հարց զատուորն զՔարսիմեա ըստուս ըսնիք. եւ նա խոստովան եղև չօմարութեամբ մեռանել վասն անուանն Քրիստոսի :

5 Եւ զան հարեալ զնա ուժկին հնդից արունց, զարձեալ հարցանէր զատուորն ոպրանոր * եւ ջանալ հաւանեցողանել զնա : Եւս Քարսիմեա. Ես զՔրիստոս խոստովանիմ * A fol. 124
r^o a.

Եւ հրամայեաց զատուորն եւ կախեցին զնա, եւ քերեցին երկաթի ըզընկամբք զմարմինն : Եւ նոյնժամայն եհաա հրովարտակ ի մեծ եպարքոսէն Ապապատոս առ զատուորն Ալուսիաս եթէ. Ելին հրամանք ի թագաւորէն ազատել զբրիտանեացս ի տանջանաց եւ ի բանդից : Եւ ի նմին ժամու լուծեալ զսուրբ կղիտիստոն ի կախազանէն եւ արձակեցին զնա :

Եւ էր պատճէն թագաւորական հրամանացն սչապէս եթէ. Լուա թագաւորութիւնս մեր ի հաւատարիմ իշխանաց մերոց վասն հալածանաց բրիտանեից, եւ ծանեար զի օրէնքն նոցա ըստ նմանութեան մերոց օրինացս՝ պիղծ համարի զարկնահեզս եւ զկախարզս, ի բաց լինել հրամայէ ի շուքնէն, ի զոգութիւնէ, ի նենդութիւնէ որ առ

16 նոցա] բրիտանեից B.

Les soldats se rendirent à l'église, et conduisirent le bienheureux devant le juge accompagné de nombreux chrétiens, qui crièrent unanimement et dirent : « Nous mourrons volontiers pour l'amour du Christ. » Le juge interrogea longuement Barsamias et celui-ci avoua qu'il mourrait volontiers pour le nom du Christ. Le juge le fit frapper vigoureusement par cinq hommes; puis il se mit à lui parler avec douceur * en essayant de le persuader. Barsamias * A fol. 124
r^o a.

Le juge ordonna de le suspendre et on lui laboura le corps avec des ongles de fer. A ce moment arriva un décret du grand évêque Abaladius au juge Lysias : « Des ordres sont émanés de l'empereur pour délivrer les chrétiens des supplices et des prisons. » On délia aussitôt le saint évêque du chevalet et on le remit en liberté.

La copie de l'ordre impérial était ainsi libellée : « Notre gouvernement impérial a eu connaissance par nos princes fidèles des persécutions (endurées par) les chrétiens, et nous avons reconnu que leurs lois à l'instar de nos lois, reconnaissent comme abominables les sacrifices de sang et les sorciers, qu'elles ordonnent de s'abstenir de la fornication, du vol, de la déloyauté envers son

ընկերս, ստեղ ստույցանէ վրաշատառսս, Կոր եւ մեր իսկ օրհնրս հրամայէ : Կոչեալի-
 սին մերմեղ ի բաց եւ ստնջեղ : Եւ վասն զի միով խորհրդեամբ են ի նոցա եւ ի մեր
 * A fol. 124
 r° b. հոծոսս Կրեալքն, հրամայեցար * Կորսրեցուցանեղ բրխտանելից զհարածանս եւ Կորսր
 եւ Կտանջանս, եւ կեաղ նոցա ի հանդրսեան, եւ խաղաղութեամբ կտտարեղ զկարդ
 կրօնից եւ զարշատանից իւրեանց. ոչ թէ սրբմեղով նոցա՝ ալ վասն զի հաւատարատէս
 են Կրեաղ հոծոսք նոցա հոծոսաց մերոց : Արդ եթէ որ արգելաւ զնոսս ի կտտարեղ
 զօրէնս իւրեանց կամ հարածիցէ կամ նեղիցէ՝ ստնջանս եւ Կրտալմս ընկալցի ի թաղա-
 ւորութենէս՝ մերմէ :

Եւ աչալիսի հրամանաւ աղատեցաւ սուրբն Բարսամէսս ի կապանայն : Եւ ստեաղ
 զնա բաղձութեան բրխտանելից, սրանց եւ կանանց, մեծաւ խնդութեամբ եւ սաղձալիւր : 10
 եւ օրհնութեամբ տարան չեկեղեցին :

Եւ բարի վարուք եւ ստարթնութեամբ կացեալ, ունեղով զչարչարանս Քրիստոսի
 ի ճարմնի իւրում՝ Կրտալմս Կարձօցց ի պարթեական ազգէն շատաւաճկտութիւն :
 Եւ սպա հանդեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս Գեկտեմբերի Թ : Եւ թաղեցին զնա
 յաշտնաղէս մեծաւ տօնախմբութեամբ եւ երգովք հոգեւորականօք : 15

2 ճիով] մերով B || 10 խնդութեամբ] սրախտութեամբ B || 14 Գեկտեմբերի Թ] եւ
 Քաղցի B add. B || 15 հոգեւորականօք] հոգեւորօք փառաւորեղով զՔրիստոս add. B.

prochain: qu'elles enseignent de haïr les usuriers comme nos lois même
 enseignent de repousser de telles gens et de les livrer aux supplices. Et
 comme ces lois (νέμοι) sont édictées dans une même intention, chez eux et
 * A fol. 124
 r° b. chez nous, nous avons ordonné * de mettre fin à la persécution des chrétiens,
 (à la peine) du glaive et aux supplices, de les laisser vivre tranquillement et
 accomplir en paix le rite de leur religion et de leur culte. Ce n'est pas par
 esprit de pitié envers eux, mais parce que leurs lois sont rédigées avec la
 même équité que nos lois. A présent, quiconque leur interdirait l'accomplis-
 sement de leurs lois, les persécuterait ou les gênerait, sera puni et châtié par
 notre gouvernement impérial. »

C'est par ce décret que saint Barsamias fut délivré des liens. La multitude
 des chrétiens, hommes et femmes, l'accueillit et le conduisit à l'église dans
 une grande joie, avec des psalmodies et des actions de grâces.

Il vécut bonnement et vertueusement en portant sur son corps les stig-
 mates du Christ; il convertit beaucoup de gens de la race des Parthes à la
 connaissance de Dieu, et reposa en paix dans le Christ le 9 Décembre. On
 l'inhuma publiquement avec une grande solennité et des cantiques spirituels.

ԱԵԻՅ՝ Աստուծոյ զմեզ զստուծաձայնսն, զոր եւ հրեշտակապետն եւ չրպաւ ի Յովակիմայ զամենօրհնեալ սուրբ կոչան :

* B
p. 279 b.

Տօն է ամենասուրբ կուսին Մարիամու աստուծաձայնին երանելի չրութեանն աւետանայ, զոր եւ հրեշտակ ճեռոն երանելոյն Աննայի ծօր նորա, եւ չրպաւ ի Յովակիմայ շտանէ խորմէ : Զոր եւ աստեւն այսօր ամենայն եկեղեցիք արդարոյ խնդութեամբ մեծաւ եւ ուրախութեամբ որպէս զհիմնարկութիւն տաճարի Աստուծոյ, չրուժ հաճեցաւ ընտելիլ արարիչն արարածոյ եւ ճեռելիլ ճարդկապէս :

Վասն զի ճեռոյք սրբօհայն ամուրք զօրով, վասն որոյ եւ տրամէին չոյժ, եւ խընդրուածս աւնէին ուխտիւք եւ պատարագօք խնդրէին չԱստուծոյ տալ նոցա որդի : Իսկ որ զկամս երկիւզածայ խրոյ աւնէ օր թէպէտ եւ աւժամանակ մի վակեաց զարգանին Աննայի, զի պարտ էր սրանչելօք լինել ճննական սրանչելոյն, որպէս եւ Արարչամու ի ճերութեան ճեռելիլ զհայն ընտրելոյ ապին, այսպէս եւ սրբօհայ կուսին ճեռոն՝ չվակելէր ըստ հասարակայ սովորութեան լինել, որ ճիպն ընտրելոյն էր չամենայն երկրէ : ալ զորպէս չամենայնի զերպանց զտաւ, այսպէս եւ ի չերանակ ճեռելանն եղև սրանչելի :

Պարճեալ եւ վասն այնորիկ վակեցան ճեռոյն նորա ամբութեամբ, զի զայնպիսի մեծն եւ մեծայ առիթ բարութեանց՝ եւ ամենայն շնորհաց եւ վրկութեան նախամօրն

* B
p. 280 a.

ԱԵ՝ Message à Anne mère de la Mère de Dieu, qu'apporta l'archange, lorsqu'elle conçut de Joachim la toute bénie sainte Vierge.

* B
p. 279 b.

C'est la fête de la bonne nouvelle de la bienheureuse conception de la très sainte vierge Marie, Mère de Dieu, que l'ange du Seigneur apporta à la bienheureuse Anne, sa mère, avant qu'elle conçût de Joachim, son mari. Toutes les églises des justes la célèbrent aujourd'hui avec grande joie et réjouissance, comme étant le fondement du temple de Dieu, en qui le créateur de toutes les créatures s'est complu d'habiter et de naître comme homme.

Car les parents de la sainte étaient stériles, et s'en désolaient fort; aussi adressaient-ils des supplications à Dieu avec vœux et offrandes, en lui demandant de leur donner un enfant. Mais celui qui accomplit les désirs de ceux qui le craignent, et qui avait fermé pour un temps les entrailles d'Anne, pour que par un prodige ait lieu la naissance de la Prodigieuse, de même que pour Abraham c'est en sa vieillesse qu'il engendra le père de la nation élue, de même pour la naissance de la sainte vierge, il ne convenait pas qu'elle eût lieu selon les usages communs, alors qu'elle devait être la première élue de toute la terre. De même qu'elle a été trouvée excellente entre tous, de même la genre de sa naissance a été miraculeux.

Aussi ses parents furent-ils frappés de stérilité, afin qu'une telle grandeur, médiatrice des plus grands biens, de toutes les grâces et du salut de

* B
p. 280 a.

ու էր պարս վայրագար տալ Աստուծոյ, ալլ զի խնդրածաց եւ ազօթից եւ ճարար եւ բրտնաջան մազկանաց լինի պատգ՝ որ ամենայն ճարտարական բնակարանն էր :

Վասն որոյ եւ յաստուածային սպրճանէ՝ հալը հորս Յովակիմ եւ մալը հորս Աննա թէղէտ եւ միշտ խնդրէին չԱստուծոյ եւ արամէին ընդ անդրատի լինելն, տակոյն աստեկրագէտ անսղան ուրեմն շարժալը ի մեծագոյն փոյլի :

Յովակիմ յանտարտու սպահապաղեալ՝ ուխտէր ոչ ստեղ եւ ըմպել եւ կամ տալ ըսն աչաց պարարմամբ յազօթից, կամ հանգիստ իրանաց մարմնոյ մինչև պոյէ շնորհս ի տուտէն պարգևաց ասնալ գիտատամն օրհնալ պատկին. որոյ անտակար տեղի էր լինելոց տնօրէնութեան Աստուծոյ Յակովրայ :

Ձեռնն օրինակ եւ Աննա տուտել խոտամբերութեամբ ճգնէր ի պահս եւ յազօթն, եւ ի տուրս աստուանարով : Եւ ասանձնուցեալ ի բարատամին խրում մեծակական հասաչանօր բալը եւ իմարձէր, դուքս արկանելով ամենատեսուն որ եւ գանբանան ոչ ասնէ անտես, ալլ խնամօր մշտամեռնոց լինելոյն՝ պահէ ի չարմնացութեան պոպս նոյլին :

Ձեռնն ամենայն լիշտատկելով իմաստուն կինն, յոյս ազօթիցն եւ օրինակ պնդութեան ունելով գՄամուէրեանն Աննա, վասն որոյ եւ աներկրաց պատահէր խնդրոյն : Ձի

notre première mère, ne fût pas accordée par Dieu en vain, mais qu'elle fût le fruit de demandes, de prières et de supplications pures et laborieuses, elle qui devait être le receptacle de toute pureté.

C'est pourquoi par l'inspiration divine, son père Joachim et sa mère Anne, bien que toujours ils aient supplié Dieu et se soient alligés d'être sans enfant, furent particulièrement portés à une plus grande ferveur dans un âge avancé.

Joachim, retiré dans le désert, avait fait vœu de ne pas manger, ni boire, et de n'accorder ni sommeil à ses yeux par la cessation des prières, ni repos à son corps, jusqu'à ce qu'il eût trouvé grâce auprès du dispensateur des grâces en obtenant la promesse de l'enfant béni, qui devait devenir l'ineffable réceptacle des desseins du Dieu de Jacob.

De son côté, Anne s'adonnait avec plus de rigueur aux jeûnes et aux prières et aux offrandes généreuses. Retirée dans son jardin elle versait des larmes accompagnées de gros sanglots, et se lamentait implorant la clémence du Seigneur de tous les êtres, qui ne néglige même pas les animaux, mais qui par ses soins, au moyen de naissances continues, veille à la perpétuation de leurs espèces.

C'est, sans doute, en réfléchissant à tout cela, en mettant son espoir dans les prières et l'exemple de persévérance d'Anne, (mère) de Samuel, que cette femme intelligente, obtint l'accomplissement de ses vœux. Car, tout à coup,

յանկարծակի լոյս մեծ ծայկաց զնոխաւ . եւ երեւեալ ահեղաշուք եւ բերկրալի կերպիւ
հրեշտակ Աստուծոյ փարատել զսուզն եւ մխիթարել զարամութիւնն, ի խնդութիւն
զոլբան փոխարկելով :

Որ թուի ինձ չլինել անխորհուրդ, այլ զայն նշանակելով թէ նոյն օրինակ
5 երանելի ճնունդն զարամութիւն անխիճից կանանց, եւ զանմխիթար սուգ ճարպկայինս
բնութեան յօրհնութիւն, եւ ի խնդութիւն էր փոխարկելոց : Զորմէ աւետիս տալը
նձա . Զուարճաղիր, ստէ, եւ ուրախ լեր զի նայեցաւ Տէր ի տառապանս բո, եւ ահա
ճնանելոց եւ զաւակ սրոյ * ելցէ անունն ընդ ամենայն երկիր, եւ այլն բո՞ Յովակիմ

* B
p. 280 b.

10 նոյնպէս եւ Յովակիմայ երեւէր յանապատին այլ հրեշտակ եւ ասէր բերկրիւ
եւ ցնծալ, զերանուհւոյն աւետարանելով ճնունդ . եւ պատուիրէր նձա իջանել ի
տուն իւր մեծագոյն խոստմանն յուսով : Ընդ որ զօհայեալ Յովակիմ էջ առ կինն
իւր եւ արար ընդունելի նուէրս պատարագաց Աստուծոյ անտրտում ուրախութեամբ :
Եւ իսկոյն չլացաւ պարկեշտն Աննա զմայրն սրբութեան Մարիամ, յորմէ ճնաւ
15 փառաւորեալն յամենեցունց եւ ուրտխութիւնն ճարպկան Քրիստոս ճշճարկան Աս-
տուած, որ է օրհնեալ չախտեանս :

Եւ յայսմ աւուր հանդեաւ ի Քրիստոս բարի ճգնութեամբ ամենամեծ թագուհին
Յունաց զուսար Հայոց թագաւորին Լեւոնի, Ըսիթայն, որ կայ ի Կոստանդինուպօլիս :]

une grande lumière apparut auprès d'elle, et, dans une apparition terrifiante, un ange de Dieu au visage joyeux vint mettre un terme à son deuil, consoler sa tristesse et changer ses plaintes en une grande joie.

Il me semble que ceci n'est pas sans signification, mais que l'heureuse naissance indique la transformation de la tristesse de la malédiction des femmes et du deuil inconsolable de la nature humaine en bénédiction et en joie. Car (l'ange) lui donna la bonne nouvelle : « Réjouis-toi, dit-il, et sois joyeuse, car le Seigneur a considéré tes tribulations; tu mettras au monde un enfant dont le nom * s'étendra sur toute la terre, et voici que ton mari Joachim vient vers toi. »

* B
p. 280 b.

Pareillement, un autre ange apparut à Joachim dans le désert et lui dit d'être heureux et joyeux, en lui annonçant la naissance de la bienheureuse; il lui ordonna de descendre à sa maison avec promesse d'une plus grande joie. Joachim en rendit grâces, revint auprès de sa femme, fit des offrandes acceptables à Dieu avec une joie sans (mélange de) tristesse. La modeste Anne conçut aussitôt la mère de toute sainteté, Marie, dont naquit Celui qui est glorifié par tous et qui est la joie de l'humanité, le Christ, vrai Dieu, béni éternellement.

En ce jour, également, reposa dans le Christ après une vie de bon ascétisme la très grande reine des Grecs, Hérita, fille du roi d'Arménie Léon; elle git à Constantinople.]

* Բաղոցի Բ եւ Կեկեղեցիքի Ժ : Վկայութիւն սրբոցն Մինասաց, Երմայլենաց, Կրարոսի :

* A fol. 124
v° a.

Յառաջ ամբարշտ սրբաշին ծարսիմիանայի * եղև խառվութիւն ինչ առ լիշտանն ի մեծ բաղարին Աղեկանդրոս : Եւ լուեալ թագաւորն առարեաց սյր ծի հանձարեղ եւ իմաստուն, աթենայի ուսմամբ, որոչ բնական անուն էր Մինաս, եւ ծովանուն կոչեցեալ Կալիկեբասոս, առ ի խաղաղացոյցանել զԱղեկանդրացոյց իրս առ 5 ծիմեանս :

Եւ երթեալ միաւորեաց սիրով դամենեսոսն : Եւ եղև բրիտանեաց եւ օգիտկան բրիտանէից, եւ բռնէր զհիւանդս եւ բռնէր զինչս իւր կարօտեաց :

Եւ լուեալ թագաւորին առարեաց զեպարթոն որոչ անուն էր Երմայլենէս, եւ նոս եւս Աթենայի գրով զի գարձուցէ զՄինաս ի բրիտանէական հաւատոյն : Եւ երթեալ զԱղեկանդրիս նասաւ չատենի հրապարակաւ : Եւ կոչեցեալ զՄինաս առաջի խօսեցան ընդ միմեանս չառաօտէ աւուրն մինչ յեթներորդ ժամն, եւ աստուածային իմաստութեամբն չաղիկեաց Մինաս կարբրոսին :

1 Վկայութիւն . . . Կրարոսի] Վկայութիւն սարբ եւ սրանչէրպարծ զկայիցն Մինասաց, եւ որոց ընդ նմա Երմայլենի եղիակոպոսի, եւ Կրարոսի զպրի զԱղեկանդրիս Բ || 3 Աղեկանդրոս] Աղեկանդրացոյց Բ || 4 բնական] բնաւորական Բ || 5 Կալիկեբասոս] Կալիկեբասոս, այսինքն է սոխակ *add.* Բ. || 13 աստուածային] աստուածեղէն Բ.

2 KALOTZ, 10 Décembre.

Martyre des saints Ménas (*Minas*), Hermogène, Eugraphus (*Grabos*).

* A fol. 124
v° a.

Aux jours de Maximien, * l'empereur impie, il y eut une émeute parmi les notables de la grande ville d'Alexandrie. L'ayant appris, l'empereur envoya un homme intelligent et sage, qui avait fait ses études à Athènes, et dont le véritable nom était Ménas, mais qui était surnommé *καλικελαστος* (*Kalikelastos*)¹, pour apaiser les différends entre les Alexandrins.

Celui-ci s'y rendit et mit l'accord entre tous. Il se fit chrétien et l'aide des chrétiens, il guérissait les malades et distribuait ses biens aux nécessiteux.

L'empereur, qui en eut connaissance, envoya un évêque, dont le nom était Hermogène, Athénien lui aussi, pour détourner Ménas de la foi chrétienne. Celui-ci se rendit à Alexandrie, présida en public le tribunal, et fit comparaître Ménas devant lui; ils conversèrent ensemble du matin jusqu'à la septième heure et par sa divine sagesse Ménas vainquit l'évêque.

1. Cf. *Syn. Cp.* 17 février.

Եւ հրամայեաց եւ հանին զաչան Մինասաց, եւ կտրեցին զոտան, հասին եւ զկրուն
եւ արկին ի բանդ : Եւ յերրորդ ժամու զիշերոցն երեւեցաւ Տէր ի բանդին եւ ողջացոյց
գտարբն Մինաս :

Եւ եղարբոսն Երմոզինէս զղջացաւ չոց՝ ընդ շարչարանն սրբոցն Մինասաց,
բանդն ի վաղ ժամանակաց հետէ սիրելն էր նորա, եւ զամենայն զիշերն * անբուն լեալ՝
լայր արտասուալից ողբովք : Եւ ընդ առաստան առարեաց ի բանդն բերել զճարձին
սրբոցն զի լացցէ ի վերայ նորա եւ օրինօք թագեացէ զնա : Եւ իրրեւ աձին զնա զինուորին
տեսանէր ողջացեալ բովանդակ անկամօք եւ աչօրն զի նայէր սղլիլ եւ լեզուան
զի խօսէր եւ ոտիւրն զի զնայր . եւ նոյնժամայն հաւատաց ի Քրիստոս եւ կօչեաց
զամենայն ժողովուրդ բարբրին, խոստովան եղեւ առաջի նոցա զամուն Տևանն մերայ
Յիսուսի Քրիստոսի :

* A fol. 124
v° b.

Եւ հրամայեաց սուրբն Մինաս Գրաբոսի զգլրի կոչել զքահանայան, որոց եկեալ
հեղին ջուր մկրտութեանն ի վերայ զլսոցն Երմոզինոսի եւ ասեն . Փառաւոր եղարբոսն
Երմոզինէս մկրտի շնորհօքն Քրիստոսի վերափին ծննդեամբ ի թողութիւնն մեղաց, ի

1 հրամայեաց] հրաման ետ B — եւ հանին... զկրուն] եւ ամենայն զնա ճահուչափ
հարուածովք B || 2 ողջացոյց գտարբն Մինաս] գորացոյց զնա B || 4 ընդ] ճահարբեր add. B
— սրբոցն om. B || 5 նորա] նմա B — լեալ] եղեալ B || 6 ողբովք] զի համարէր ճեռանիլ
նմա լանտանելի ամենայնայ սնով add. B || 6-9 առարեաց... զի զնայր] առարեալ ի
բանդն եւ աձին առաջի իւր. եւ տեսեալ զնա ողջանկամ B || 12 Գրաբոսի] Եղարբոսի B ||
13 փառաւոր] փառաւորեալ B.

Sur l'ordre de celui-ci, on creva les yeux à Ménas, on lui coupa les pieds.
on lui trancha la langue et on le jeta en prison. A la troisième heure de la
nuit le Seigneur apparut dans la prison et guérit saint Ménas.

Or l'éparque Hermogène se repentit vivement du supplice de saint Ménas,
car il était son ami depuis de longue date, il passa toute la nuit * sans som-
meil et se lamenta en des gémissements pleins de larmes. Au matin il manda
à la prison de lui apporter le corps du saint, pour qu'il puisse pleurer sur lui
et le faire ensevelir selon les coutumes. Lorsque les soldats l'eurent amené et
qu'il le vit guéri, ayant tous ses membres, avec ses yeux qui regardaient
bien, sa langue qui parlait, et ses pieds qui marchaient, il crut aussitôt au
Christ, fit venir tout le peuple de la ville et confessa devant eux le nom de
notre Seigneur Jésus-Christ.

* A fol. 124
v° b.

Saint Ménas ordonna à son clerc Eugraphus de faire venir les prêtres, qui
vinrent et répandirent l'eau du baptême sur la tête d'Hermogène et dirent :
« Le glorieux éparque Hermogène est baptisé par la grâce du Christ, dans
une naissance supérieure pour la rémission des péchés, la résurrection de la

յարութիւն կենացն չախտենկց, ի բրաբիտնն բարի չազիւթեան, եւ ընկալցի զպսակ վկայիցն Քրիստոսի, յանուն Հօր եւ Սրբոց եւ սուրբ Հոգւոցն :

Եւ կոչեցեալ եպիսկոպոս երկուստան ձեռնադրեցին յերծողինէս եպիսկոպոս : Եւ երթեալ յամենացն տեղև կործանէր զպատկերս կոպն եւ բարտէր զՔրիստոսի սատուածութիւն :

Եւ լուեալ Մարտիմիսնաւ արբայլի երեալ լինիին երկուստան հազար հեծերաբօր, գնաց չգեկտանդրա . եւ կայուցեալ սաւջի լւր զսուրբն Մինաս եւ յերծողինէս * եւ հարցանէր զնոսա բարկութեամբ : Եւ սուրբն Երծողինէս պատմեաց արբայլին զեղեալ սրանչեղտն առ սուրբն Մինաս : Եւ ձինչեւ պատմէին զրանն Աստուծոյ՝ հրեշտակ Տեառն երեւեցաւ նոցա եւ զօրացուցանէր զնոսա :

Եւ հրամայեաց արբայն եւ զարբայն Երծողինեաի պատասեցին զպալապն եւ հատին զձեռան եւ զտան, եւ ալբեցին հրով եւ ընկեցին ի գետն : Եւ զսուրբն Մինաս կախեցին ի խաւարալին բանդ զձեռանէն եւ վէճ ձեճ ի յտան :

Եւ ի զիշերին յայնմիկ հրեշտակ Տեառն ժողովեալ զձանրեալ եւ զալբեալ ճատուան

6 երկուստան հազար] ստան հազար B || 8-12 եւ սուրբն երծողինէս . . . ի գետն] Եւ տեսալ զհաստատութիւն հաւատոց նոցա եւ զսէրն որ ի Քրիստոս Յիսուս՝ հրամայեաց եւ ամօջեցին զսուրբն Երծողինէս սրով եւ հրով, եւ ընկեցին ի գետն B || 13 վէճ ձեճ ի յտան] վէճ ձի ձեճ կախեցին յտան B || 14 եւ ի զիշերին . . . յանդիմանեցին] Եսկ սուրբն երկարին խնամօրն Աստուծոյ ապրեալ ի ճահուանէ՝ վաղ բաջ ընդ առաւտան եկեալ կոպին առաջի արբայլն, եւ աներկիւզ համարձակութեամբ յանդիմանեցին B.

* A fol. 125
1° a.

5

10

vie éternelle et la palme de la bonne victoire, et il obtiendra la couronne des martyrs du Christ, au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit. »

Et ayant appelé douze évêques, ils consacrerent Hermogène évêque; et celui-ci, allant en tous lieux, renversait les simulacres des idoles et prêchait la divinité du Christ.

L'empereur Maximien l'ayant appris, s'étant mis lui-même à la tête de douze mille cavaliers, vint à Alexandrie. Ayant convoqué devant lui saint Ménas et Hermogène, * il les interrogea avec colère. Saint Hermogène narra à l'empereur les miracles qui avaient eu lieu pour saint Ménas. Pendant qu'ils exposaient la parole de Dieu, l'ange du Seigneur leur apparut et les encouragea.

* A fol. 125
1° a.

Sur l'ordre de l'empereur on ouvrit le ventre de saint Hermogène, on lui coupa les mains et les pieds, on brûla au feu et on le jeta dans le fleuve. On suspendit saint Ménas dans un cachot obscur par une main avec une grosse pierre aux pieds.

Dans la même nuit, l'ange du Seigneur recueillit les lambeaux déchiquetés

ճարմնոցն Երմոզկնեսի, եւ հանեալ ի գետոցն կենդանացոյց հրամանաւ Աստուծոյ : եւ զսուրբն Մինաս իջուցեալ ի կախարանէն եւ հանեալ ի բանդէն տարաւ զսուրբն Մինաս առ սուրբն Երմոզկնէս :

Եւ ընդ առաւօտն կայեալ առաջի արբային յանդիմանեցին զանատուած մարութիւն նորա : եւ ստէ Գրարոս զգլիւ սրբոցն ցիւղագուորն . ընդէր աջնդան տկարանաս, սի արբայ, բանդի եկիր զոչմամբ որպէս առիւծ՝ եւ եզեր որպէս զալուէս նկուն. եկիր որպէս զործիւ շառաչմամբ եւ եզեր որպէս չզջիկան անգոր :

Եւ բարկացաւ թագաւորն ընդ համարձակութիւնն Գրարոսի, չարեաւ յաթուոցն եւ ինքնին ձեւամբ՝ իւրով ետգան գնա : Կոչնպէս ետգան զսուրբն Մինաս եւ զսուրբն * A fol. 125
Երմոզկնէս, Գեկեմերբրի Ժ : եւ խնդրեաց յԱստուծոյ սուրբն Մինաս զի մարմինը r° b.
նոցա ի Բիւզանդիա երթիլէ : եւ հրամայեաց թագաւորն յերկաթի տապանակ արկանել եւ ընկենուլ ի ծովն : եւ հրեշտակ ձեւան առաջնորդեալ տապանակին Եհան ի Բիւզանդիա, ի զուռն քաղաքին որ է ընդպէս Վազկեղոնի :

Եւ չաւար կիւրակէի երեւեալ հրեշտակ Աստուծոյ ի մէջ զիշերի եպիսկոպոսին Բիւզանդիոյ եւ սրտմեաց նոցա վասն սրբոցն : եւ ընդ առաւօտն չարուցեալ հանդերձ ուխտիւ եկեղեցոյն լսնկօք եւ ծածկելնօք լուցելովք, գնացին ի ծովեզրն, եւ առեալ

5 Գրարոս] Եւզրարոս B || 7 զործիւ] զարծուի B || 8 բարկացաւ] բարկացեալ B — Գրարոսի] Եւզրարոսի B || 10-11 եւ խնդրեաց . . . ի Բիւզանդիա] եւ ետ ընկենուլ զմարմինս նոցա ի ծով. եւ խնամօրն Աստուծոյ հասին ի Բիւզանդիա B. || 14-16 երեւեալ . . . վասն սրբոցն] ի մէջ զիշերի յայտնութիւն եղեալ առ յԱստուծոյ Մեարօխանէսի եպիսկոպոսի Բիւզանդացոյ B.

et brûlés du corps d'Hermogène, les sortit du fleuve et le ressuscita par ordre de Dieu. Il descendit saint Ménas de la potence, le fit sortir du cachot et le conduisit auprès de saint Hermogène.

Au matin ils se présentèrent à l'empereur et blâmèrent son erreur athée. Saint Eugraphus, le clerc du saint, dit à l'empereur : « Pourquoi t'affaiblistu, ô empereur? Tu es arrivé rugissant comme un lion, et te voilà amoindri comme un renard; tu es arrivé avec le tumulte d'un aigle et te voilà faible * A fol. 125
comme une chauve-souris. » r° b.

L'empereur, irrité de la hardiesse d'Eugraphus, se leva de son siège et le tua de sa propre * main. Il tua également saint Ménas et saint Hermogène, le 10 Décembre. Saint Ménas pria Dieu afin que leurs corps fussent transportés à Byzance. L'empereur ordonna de les mettre dans un cercueil de fer et de les jeter à la mer. Mais l'ange du Seigneur guida le cercueil et le fit émerger à Byzance, à la porte de la ville qui est en face de Chalcédoine.

Le dimanche, l'ange du Seigneur apparut au milieu de la nuit à l'évêque de Byzance et lui parla au sujet du saint. S'étant levé au matin, (l'évêque) accompagné de tout le corps ecclésiastique, se rendit avec de l'encens et des

զտաարան սրբոցն էսծ ի բաղարն, եւ սրահեոյ ի տեղոջ թաղատի, ծինչեւ ի հրեշտակէ Աստուծոյ Մարտիրոսնա խոյեալ տառակեցաւ :

Եւ ապա եղին զնշխարս սրբոցն չեղբ ծախն չարսւծ ել տապանն, եւ շինեցին ի վերայ նոցա վկայարանս ի սրահարանաթիւն բաղարն : Եւ զարձեալ չեա այսորիկ հրամանաւ հրեշտակի Տեառն տարան զնշխարս սրբոցն Երմովմենսի ի բաղարն Պետտանդեայ, չարսւծ տեղոջ բաղարս սրահեւելբ սրահեւն լինել ի վկայարանս նոցա :

Յայսմ աւուր չիշատակ սրբոցն Պապեայ անապատականի :

* A fol. 125
v° a.

* Երանեւին Պապոս շինական էր չաշխարհական կեանս եւ երկրախատակ. եւ կին նորա սրանկէր ընդ առն օտարտուոյ : Եւ չաւուր ծխած տեսեալ Պապեայ զկին իւր եւ զսիղիւնն ի ծխած անկողնի եւ ասէ ցալն. Մ՛վ եղբայր այսուհետեւ կինոյ արջ եղիցի կին բո, եւ սրբիլբ ի՞՞՛ սրբիլբ բո, եւ տուն ի՞՞՛ տուն բո : Այսօր սղատեցէք զլս ի ձէնջ :

1 զտապան] զծարձին B || 1-3 էսծ . . . տապանն] եղին չեղբ ծախն չարսւծ զաին զծարձինն B || 5 հրամանաւ հրեշտակի Տեառն] սպրեցաթեառն Աստուծոյ B || 6 չարսւծ տեղոջ օտ. B — սրահեւն լինել] սրահին եղեալ B || 9 սրահեւելբ] սրահիկէր B || 11 տուն բո] տուն բեղ B.

eiérges allumés au bord de la mer, prit le cercueil des saints, l'amena dans la ville et le conserva dans un endroit caché jusqu'à ce que, blessé par l'ange du Seigneur, Maximien mourut.

On déposa par la suite les restes des saints au bord de la mer, à l'endroit où le cercueil était sorti de l'eau, on construisit, au-dessus, un martyrium pour la protection de la ville. Plus tard, par ordre de l'ange du Seigneur, on transporta les restes de saint Hermogène à la ville de Kérassonde, où l'on dit que beaucoup de miracles eurent lieu à son sanctuaire¹.

En ce jour, commémoration de saint Paul, l'ermite.

* A fol. 125
v° a.

* Le bienheureux Paul était un paysan, de vie laïque et travaillant la terre. Sa femme forniquait avec un étranger. Un jour, Paul surprit sa femme avec l'amant dans le lit et dit à l'homme : « Frère, dorénavant cette femme sera ta femme, mes fils seront tes fils, ma maison sera ta maison ; vous m'avez rendu libre aujourd'hui vis-à-vis de vous. »

1. La texte porte : « à leur sanctuaire ».

Եւ թողեալ զնոսս զնայ առ մեծն Անտոնիոս, եւ այնքան առարկնութեամբ հաճոյ եղև Աստուծոյ որ եւ յանուանէն Պաւղեայ զեւր սարսէին : Եւ յորժամ հիւանդք եւ ախտամէտք եւ այսասհարք երթալին առ Անտոն ի բժշկութիւն առ Պաւլ առարէր զնոսս . եւ նա ձեռն զնեղով աղօթիւք բժշկէր զամենեւեան անուամբն Աստուծոյ :

Եւ այնպիսի սրանչեղի վարուք եւ ճգնութեամբ մեծաւ լցեալ զկեանս իւր հանգևա խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

[B* Եւ յայժմ առար փոխեցին զտակերան բարեպաշտ լապտանոյն սարսն Չապլունին՝ հրամանաւ եղբարորդացն չորրորդ Լեւոն լապտարին եւ տարան ի Պրապարկն :]

* B
p. 284 a.

Քաղցի 'Է եւ 'Էեկտեմբերի ԺԸ : Վկայութիւն սրբոցն Ալիթալայ եւ Ափսոնի :

Սորա էին ի Պարսից աշխարհէն : Ալիթալա բուրժ էր կուոյ, եւ ունէր զախտ սրեան տեռասուսութեան ըստ կանոցի բնութեան : Եւ ի բազում վշտայն տաղնապեալ՝

1 զնայ] յանարան add. B || 4 աղօթիւք] աղօթելով B — զամենեւեան] զնոսս B || 9 Վկայութիւն . . . Ափսոնի] Վկայութիւն սրբոցն Ալիթալայ բրժի, եւ Ափսոնի սարկաւազի եւ Բարսարայ B || 10 Ալիթալա] Ալիթալաս B.

Les ayant laissés, il se rendit auprès du grand Antoine, et devint agréable à Dieu par tant de vertus qu'au nom de Paul les démons tremblaient. Lorsque les malades, les infirmes et les possédés se rendaient auprès d'Antoine pour trouver la guérison, il les adressait à Paul, et celui-ci, en leur imposant les mains avec des prières, les guérissait tous au nom de Dieu.

C'est dans une si admirable conduite et un tel ascétisme qu'il accomplit sa vie et reposa en paix dans le Christ.

[B* C'est en ce jour qu'on transféra les ossements du pieux membre de la famille royale, le baron Zablonn, par ordre de son neveu le roi Léon IV, en les transportant à Drazark.]

* B
p. 284 a.

3 KALOTZ, 11 Décembre.

Martyre des saints Aitalaha et Apsai¹ (*Aphson*).

Ils étaient du pays de la Perse. Aitalaha (*Ayitala*) était prêtre des idoles, il avait un flux de sang à la manière des femmes; pressé par de violentes dou-

1. La forme syriaque est *ܐܦܫܐܝܢ* *Hapsai* (Bedjan, *Acta Martyrum et sanctorum*, iv, 133-137). Dans les synaxaires grecs *Ἀψεΐς*, *Ἀψείς* et aussi *Ἀκεψείς*, forme contaminée par *Ἀκεψμα*.

կրանէր ի սրտատաջս եւ սգրաչը ձայնիւ, թերեւս չաչանեացի սր սր կարոյ իցէ բժշկել
 * A fol. 125
 v° b. զնա, եւ ոչ գտանէր : Եւ զմտաւ ամեալ ասէր զյանձն . Երբիայց աս եպիսկոպոսն
 բրիտանեկից եւ ագոթիւր նորա հաստամ բժշկել : Եւ չորժամ ել չատաջ սուժաման
 եկաց հասունն արեանն : Եւ երթեալ աս եպիսկոպոսն, մկրտեցաւ եւ հաւատաց յան-
 նասուրբ Երրորդութիւնն : Եւ տեսեալ զնա բրիտանեկիցն արախ եղեն, եւ առարեցին
 զնա ի ծածուկ տեղի ինչ աս բաճանոցս եւ անդ ուսաւ զստատածային հաւատաց
 սրատուիրանս :

Եւ զնացեալ ի բաղարն իւր Արտուլլ ուսուցանէր զբանն Աստուծոյ, եւ զբարձա
 յանհաւատիցն զարձուց չատատածղխտութիւն : Եւ բժրանեալ զնա կոստաշտիցն
 տարան աս իշխան բաղարին, եհարց զնա եւ ասէ . Զխնրդ եղեր բրիտանեաց : Եւ
 սրտամեաց իշխանին զարանչելիսն եղեալ աս նմա, եւ համարձակապէս խոստովանեցաւ
 զանուն Տեսան մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Եւ հրամայեաց իշխանն տանել զնա զի տեպէ զմահ սրբոցն Բարսաբոյ, բանդի
 կամէին տանել զնա ի զխատունն վասն անուանն Քրիստոսի : Եւ չորժամ տարան
 ի տեղին ետես զսուրբ մարտիրոսն սրով կատարեալ . եւ անկեալ ի վերայ մարմնոցն :

9 չատատածղխտութիւն] ի բրիտանեկութիւն B || 14 տանել զնա ի զխատունն] զխատու
 զնա B.

leurs, il parcourait les rues et gémissait à haute voix dans l'espoir de ren-
 contrer quelqu'un qui puisse le guérir, mais n'en trouvait pas. Après réflexion
 * A fol. 125
 v° b. il se dit en soi-même : * J'irai trouver l'évêque des chrétiens et j'espère trouver
 la guérison par ses prières. Pendant qu'il s'y rendait le flux de sang s'arrêta
 brusquement. Il se présenta à l'évêque, se fit baptiser et crut en la très sainte
 Trinité. A sa vue les chrétiens en furent remplis de joie et l'envoyèrent dans
 un endroit caché auprès des prêtres où il apprit les commandements de la foi
 divine.

Il se rendit ensuite à sa ville d'Arbèles (*Artavil*), y enseigna la parole de
 Dieu et convertit beaucoup d'infidèles à la connaissance de Dieu. Les ido-
 lâtres le saisirent et le conduisirent auprès du gouverneur de la ville, qui l'in-
 terrogea et lui dit : « Comment es-tu devenu chrétien ? » Il raconta au gou-
 verneur les miracles qui avaient eu lieu pour lui et confessa avec hardiesse
 le nom de notre Seigneur Jésus-Christ.

Le gouverneur ordonna de le conduire voir la mort de saint Barsabas
 qu'on amenait pour être décapité pour le nom du Christ. Lorsqu'on l'eut con-
 duit sur les lieux, il vit le saint martyr achevé par le glaive. Il se jeta sur le

1. Cité à cette date par *Syn. sel* (*Mv*).

զլրկա արկեալ համբուրէր, եւ արեամբն օճանէր զերեսս խր : Եւ զարձուցին առ իշխանն, եւ հրամայեաց բրխտոնէի միոյ հատանել զականջս նորա . որոյ զանկիտեալ յերկիւղէն եհատ զոգութեամբ : Եւ * նոյնժամայն չորացաւ ձեռնն, եւ յետ այտարիկ * A fol. 126
1° a.

5 Եւ կալեալ զսարկաւոյն Ափտոն ածին սուաջի, եւ նա ճշմարիտ հաւատով խոստովան եղև զՔրիստոս : Եւ զան հարեալ զնա ուժգին ետուն ի մոպետն, ընդ նմին եւ զսուրբն Ալիթարաս . եւ մոպետն եմոյճ զնոսս առ թագաւորն, եւ իբրև ետես հրամայեաց ի բանց արկանել :

Եւ բահանայ օմն եմուտ ի բանտն տեսանել զսուրբ վրայսն, եւ տեսեալ զերանել-
0 ին Ալիթարաս լուսաւորեալ տեսեամբ, եւ եղև հիացեալ չոյժ : Եւ երզմնեցուցեալ զնա Ալիթարաս զի մի ումեք ասիցէ զոր ետեսն մինչև կատարեացի մարտիրոսութեամբ :

Եւ յետ սակաւ աւուրց կացուցեալ զսուրբսն սուաջի թագաւորին, եւ եհարց զարձեալ ցնոսս : Եւ նորա զնոյն զաւանեցին զհաւատս խոստովանելով զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած : Եւ ի նմին ժամու ըստ հրամանի բռնաւորին հատին զլուսս
15 նոցա Կեկտեմբերի ժԱ :

Եւ երկեալ բրխտոնէիցն ամփոփեցին զմարմինս նոցա ի նշանաւոր տեղուջ :

3 զօգութեամբ] զօգամբ B || 10-11 եւ երզմնեցուցեալ . . . մարտիրոսութեամբ օտ.
B || 15 Կեկտեմբերի ժԱ] եւ Քաղոցի Գ add. B || 16 նոցա] սրբոցն B.

corps, l'entoura de ses bras, l'embrassa et se teignit la figure avec son sang. On le reconduisit auprès du gouverneur qui ordonna à un des chrétiens de lui trancher les oreilles. (Le chrétien), saisi de crainte, les lui trancha en tremblant. Sa main se dessécha aussitôt. Après cela on jeta (le saint) en prison. * A fol. 126
1° a.

On saisit aussi le diacre Apsaï (*Aphson*) et on le fit comparaître. Il confessa la vraie foi au Christ. On le frappa brutalement et on le remit entre les mains du grand prêtre des idoles en même temps que saint Aitalaha (*Ayitalas*). Le grand prêtre les conduisit en présence de l'empereur, et celui-ci aussitôt qu'il les vit ordonna de les jeter en prison.

Un prêtre qui s'introduisit dans la prison pour voir les saints martyrs, aperçut le bienheureux Aitalaha rayonnant de lumière et en fut grandement émerveillé. Aitalaha lui fit jurer de ne rien dire à personne de ce qu'il avait vu jusqu'à ce qu'il eût consommé son martyre.

Peu de jours après, les saints furent mis en présence de l'empereur, qui les interrogea de nouveau. Ils professèrent la même foi en confessant le Christ, vrai Dieu. On leur trancha immédiatement la tête sur l'ordre du tyran, le 11 Décembre.

Les chrétiens étant venus, déposèrent leurs corps dans un endroit célèbre.

Սալսմ աուր յիշատակ է Գանիելի սինակեցոցն յԱնապրոս, ձերձ ի Կոստանդինուպոլիս :

* V fol. 126
r^o b. Այսմ երանելի ձերուհիս Գանիել յատակ է և յերկարածից ամոց ճգնութենէն և յանձկութենէ խցին յորո՞ժ բնակէր, * ձունկըն տկարացեալ ի կարճսն կլէին և ուրն ի բարձսն, և իրբև զկոճղ անկեալ գնէր : Եւ էին հերբ զլիտցն երկոտասան հլատակա լատանեալ, երկուց կանգնոց երկանցութեամբ, և ձորտան յերկուս ճատունս երեք կանգնոց : Եւ բարոք ճգնութեամբ ի խորին ձերութիսն հասեալ հանգեաւ ի Քրիստոս :

* B
p. 284 a. [B* Յիշատակ սրբոցն Գամասոսի Հառոց հայրապետին և ձեձ վարդապետին :

Սուրբ Գամասոս արժանապէս ի կոչմանէ հոլոցն սրբոց ընկալաւ զառաքելական աթոռն բառասներորդ երկրորդ զոլով շեռ սրբոցն Պետրոսի լի բոլոր տեսակօք բարեաց : Էր հեղ իրբև զՄովսէս, ձաքուր որպէս Յովհաննէս, նախանձախնդիր ուղղախառ հաւատոց հանդոցն Եղիսայի, ժուժկալ կրօնաւորութեամբ Յովհաննու համեմատ, հմուտ և բաջարան ի զիրս իրբև զերանելին Պողոս, սքանչելապորձ և բարեշուն անպրօւել լի և անշարժ վէժ հաստատեալ ուղղախառութեամբ ի յամենայն հերետոսական ուխտիցն որպէս ձեձն Պետրոս :

1 Սալսմ] Ի սմին B || 2 ամոց om. B || 3 յանձկութենէն] յանձաձկութենէ B — բնակէր] բնակեալ էր B || 4-5 և էին հերբ . . . երեք կանգնոց om. B.

En ce jour, commémoration de Daniel le stylite à Anaplous, près de Constantinople.

* A fol. 126
r^o b. Les genoux débiles de ce bienheureux vieillard Daniel, à cause des nombreuses et longues années de son ascétisme et à cause de l'étroitesse de la cellule qu'il habitait, rejoignaient * sa poitrine et les chevilles (touchaient) aux cuisses; il se tenait réduit comme un billot. Les cheveux de sa tête étaient partagés en douze tresses longues de deux aunes, et sa barbe en deux parties (longues) de trois. Parvenu à une profonde vieillesse dans un parfait ascétisme, il reposa dans le Christ.

* B
p. 284 a. [B* Commémoration de saint Damase (*Damasos*), patriarche de Rome et grand docteur.

Saint Damase, justement appelé au siège apostolique par le choix du Saint-Esprit, étant le quarante-deuxième après saint Pierre, était doué des plus parfaites qualités. Il était doux comme Moïse, pur comme Jean, zélé pour la foi catholique comme Élie, constant dans la piété comme Jean, docte et versé dans les livres (saints) comme le bienheureux Paul, thaumaturge, distingué, roc inamovible et inébranlable de la catholicité contre toutes les sectes hérétiques à l'image du grand Pierre.

Նաև ողորմութեամբ և առատատուր կարեկցութեամբ նմին ինքեան * ճարդասիրին և ամենատեսան Յիսուսի նման էր հանապազ : Գրէր ճիշտ և ուսուցանէր հանապազորդ վարդապետութեամբ զպատուիրանս Աստուծոյ : Եւ այնչափ ակնածելի և պատկառելի էր ամենեցուն երկնային վարուրն և իմաստուն բանիւն ծինչ զի և հակառակորդքն զահի հարեալ զոգային ի նմանէ. զոր և զսա յիշէ սուրբն Գրիգոր աստուածաբան ի զիրս իւր պատուով, և սոսչ նշանակ սորա լաւութենէն :

* B
p. 284 b.

Սա եղև զլիաւոր երկրորդ ժողովոյն հարիւր և չիսուն եպիսկոպոսացն ի Կոստանդինուպոլիս. և հերբեաց զնոր ազանցն Մակեդոնի որ հայհոյէր զսուրբ Հոգին : Եւ զաւանեալ հաստատեաց զձշմարիտ համալոյ աստուածութիւն սուրբ Հոգւոյն ընդ Հոր և ընդ Արդուոյ ազովք սրբովք հարբքն. յորոյ ծիջն փալցեաց իրբև զարեզակն ի ժամանակի իւրում : Եւ կայեալ չափսն ամս տասն և ութ և ամիսս երկու և տասն որ փոխեցաւ առ Վրխատոս :]

Քաղոյի Կ և Դեկտեմբերի ԺԲ : Տօն է սուրբ առաքելոյն Բարդղղիմէոսի :

Առաքեալն Վրխատոսի Բարդղղիմէոս ծի էր յերկոստատանիցն, հրամանաւ Հոգւոյն

Par sa charité et sa généreuse compassion, il ressemblait * incessamment à notre Seigneur à tous, Jésus, qui aime les hommes. Il écrivait continuellement et enseignait sans relâche avec doctrine les commandements de Dieu. Il fut si respecté et vénéré de tous par sa conduite céleste et sa parole pleine de sagesse, que les ennemis eux-mêmes le craignaient et tremblaient devant lui. Saint Grégoire le théologien le mentionne avec honneur dans ses écrits et donne la preuve de ses bonnes qualités.

* B
p. 284 b.

Il présida le deuxième concile des cent cinquante évêques à Constantinople, et réfuta la nouvelle hérésie de Macédonius, qui blasphémait le Saint-Esprit. Il professa avec fermeté la véritable divinité consubstantielle du Saint-Esprit avec le Père et le Fils d'accord avec les autres saints Pères, parmi lesquels il brilla à son époque comme le soleil. Il siégea pendant dix-huit années, deux mois et dix jours, et reposa dans le Christ.

4 KALOTZ, 12 Décembre.

Fête du saint apôtre Barthélemy¹.

L'apôtre du Christ Barthélemy (*Bardoghimeos*) était un des Douze. Il se rendit, par ordre du Saint-Esprit, dans la région pour laquelle il avait été élu; il

1. Cf. R. A. Lirsius, *Die apokryphen Apostelgeschichten und Apostellegenden*, II, 2, Braunschweig, 1884, p. 64, 92-101.

արոյց զնոց ի վիճակ ընտրութեան խրոյ : Եւ յառ յեղոճ բազար ի սահման Հնգկաց, եւ նստէր սա սպրիւր ձի զոր պաշտէր բազարն իրբն գաստած զի զկական սպրիւրն լինէր ի նմա : Եւ յառ յ ձիոճ եկին բազարացիքն գոհել ապրերն, եւ կոչէին զնա գուար նեղտի, եւ պարպակէին ձեռածացն եւ կոչտարալ թաւալէին ընդ տիլմն ջրոցն, եւ երեւեալ զիւացն ընդ սկն սպրերն հոգմով եւ հրով եւ սաստիկ հրնչ-
 5 ձածր : Եւ սուրբ սուարեալն ծախեալ գաղտնայոնն իւր ձեկաց ընդդէմ ջրոցն, եւ յամարեցաւ ջուրն եւ անջառ եղեն երեւոճերն : Եւ եկին բազմաթիւնքն սա սու-
 րեալն, եւ նա ուսուցանէր նոցա զբանն փրկութեան, եւ նորա նեկեայք ի ճարսոյ՝
 սկանն բարինս արկանել ի վերայ * սուարերոցն եւ զլրեալս հարեալ սաստիկեցին
 արս երեսուն : Եւ ձերձեցեալ սուարերոցն ի մեռեալսն կենդանացոց անսամբն
 3 Յիսուսի. եւ բազումք հաւատացին ի Քրիստոս :

* A fol. 126
v° a.

Եւ զնոցեալ սուարերոցն չեզր բազարին, ի սեղի ձի սպառած, բլխեցոց սպրիւրք ջուր չորք եւ անուշահամ, եւ անց մկրտեաց զհաւատացեալսն, եւ արար ի սպաներոց անտի բահանոցա :

Եւ շրջեալ բարդութեամբ ընդ բազում սեղիս եւ եհաս նա ի Բոստր բազար
 1 խորին Ասորոց, եւ զարպին հոգարապետին Բոստրացոց մեռեալ սամէլին ի թաղումն :

pénétra dans la ville d'Aden (*Edom*) au pays des Indes, et s'assit auprès d'une fontaine que la ville adorait comme dieu, car il s'y produisait des influences démoniaques. Un jour les habitants de la ville se rendirent pour sacrifier, à une fontaine qu'ils appelaient « la fille du Nil (*Neghos*) », firent un grand tapage et en sautillant se roulèrent dans l'eau boueuse, tandis que les démons apparaissaient à la source de la fontaine, accompagnés de vents, de feu et d'un grand fracas. Le saint apôtre plia son capuchon et le jeta dans la direction de l'eau : l'eau se dessécha aussitôt et les apparitions s'évanouirent. Une multitude se rassembla autour de l'apôtre et il leur enseigna la parole du salut, mais eux, tourmentés par la soif, ils se mirent à jeter des pierres à
 * A fol. 126 * l'apôtre. Mais ils s'atteignirent les uns les autres et il en mourut une trentaine. Alors, l'apôtre s'approcha des morts et les ressuscita au nom de Jésus, et beaucoup crurent au Christ.

* A fol. 126
v° a.

L'apôtre se rendit aux alentours de la ville, en un endroit rocheux, y fit surgir par la prière une eau abondante et douce et y baptisa les fidèles. De ceux qui avaient été tués, il fit des prêtres.

Il traversa tout en prêchant bien des endroits et arriva à la ville de Bos-
 tra (*Bostr*), en Coelézyrie ¹, comme on portait à sa sépulture le fils du gouver-

1. Bosra ou Bostra n'est pas dans la Syrie creuse au sens propre, mais le nom de Coelézyrie a été appliqué dès le temps des Séleucides à toute la Syrie septentrionale et centrale, cf. Bouché-Leclercq, *Histoire des Séleucides*, Paris, 1913-14, p. 522.

Եւ ճերձեալ սուրբ առաքելոյն ի գալազան առժամայն ագոթիւք կենդանոցոց զճնուեալն : Եւ հաւատաց հազարապետն եւ ամենայն տուն նորա յԱստուած : Եւ բարոյեաց նոցա գաւետարանն Մատթէոսի, եւ մկրտեաց զնոսա եւ անուանեաց զանուն պատանեոյն Մատթէոս ըստ անուան աւետարանչին : Եւ հազարապետն խորտակեաց զամենայն կուռս բազարին :

Եւ զնացեալ սուրբ առաքելոյն յերկիրն Պարթեաց եւ Մարաց եւ Ելիմացոց եւ բարոյեալ նոցա բազումք հաւատացին ի Պարթեացոցն : Եւ զնացեալ յաշխարհն ժողոց եւ կալեալ զպատկեր տիրածօրն ընդդէմ արեգականն ի մէջ կրակարանին եւ խաւարեցոց զնա : Եւ ոչ հաւատացին բաց ողբ ութ ի ժողոց անտի, սրբ երկիր պապին Տեառն ի ճնկեանն Տեառն, զոր ընդ իւր տարեալ առաքեալն եւ եկեալ յաշխարհն Պերճանիկեցոց, բարոյեաց նոցա զՔրիստոս : Եւ թաղաւորն նոցա ըմբռնեալ զառաքեալն եղ ի բանց եւ հրամայեաց պրեւ եւ զբանդն եւ զառաքեալն : Եւ որոս եւ կաշճակունք եզեն եւ չիմարեալք անկան յերկիր, եւ ելեալ առաքելոյն բժշկեաց զնոսա :

Եւ հաւատաց թաղաւորն եւ ամենայն բազարն յԱստուած, եւ մկրտեալ առաքելոյն զնոսա եկն յերկիրն Հայոց ի Գողթն գաւառ, եւ զբազումս զարձոց ի Տէր :

Եւ զլ վախճանեալ էր առաքեալն Թադէոս ի Սանատրիոց, եւ զրեալ էր Թովմաչի

* A fol. 126
v° b.

4

neur de Bostra. Le saint apôtre s'approcha du cereneil et ressuscita aussitôt le mort par ses prières. Le gouverneur crut en Dieu, avec toute sa maison. (Barthélemy) leur prêcha l'évangile de Matthieu, les baptisa et donna au jeune homme le nom de Matthieu, selon le nom de l'évangéliste. Le gouverneur fit briser toutes les idoles de la ville.

Le saint apôtre se rendit ensuite au pays des Parthes, des Mèdes et des Élamites; il leur prêcha et beaucoup crurent parmi les Parthes. Il passa au pays des mages, où ayant présenté l'image de la mère du Seigneur en face du soleil au milieu du feu, elle éclipsa celui-ci. * Il ne se convertit parmi les mages que huit hommes, lesquels avaient adoré le Seigneur à sa naissance; l'apôtre les emmena avec lui, arriva au pays des Germaniciens¹ et y prêcha le Christ. Le roi fit saisir l'apôtre, le fit mettre en prison et ordonna de brûler la prison et l'apôtre. Il se produisit des coups de tonnerre et de foudre, les gens tombèrent à terre affolés et l'apôtre sortant (de la prison) les guérit.

* A fol. 126
v° b.

Le roi et toute la ville crurent en Dieu; l'apôtre les ayant baptisés se rendit en Arménie dans la province de Golthen, et y convertit nombre de personnes au Seigneur.

Comme l'apôtre Thaddée avait été mis à mort par Sanatrouk, et que

1. Germanicia en Cilicie, aujourd'hui Mar'as.

սա Բարդղղեմէոս՝ զև ձի՛ անփոյթի արտայէ զայնր վիճակէ. եկն ի Հայս : Եւ ձինչ երկեսր նա ի բլուրն Արտաշատու՝ հանդիպեցաւ նմա ալլ ամն յեօթանասնիցն առաքեալն Յուզա, եւ ուրախացեալք ընդ ձիճնանս կանգնեցին ի տեղն խաչ, եւ ապա զնոց նուզա ի վիճակն խր :

Եւ Բարդղղեմէոս զնոց ի Հեր եւ ի Սաղմատս, եւ եկն ի յՄերրանոս բազար եւ բարոյէր անդ գ՛րխատոս. եւ առնէր նշանս եւ սրանչեկն : Եւ Աւագուհի բոյր Սանատրիոց՝ որ էր բեռորդի Արգարու՝ հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ յառաքելոցն, եւ * զվեցաւ հանդերձ կուտական եւ ոչ մեկնէր յառաքելոցն : Եւ լուեալ թագաւորն Սանատրուկ բարկացաւ յոյժ, եւ առաքեաց զհազարապետն Տէրենտիոս սպանանել զառաքեալն եւ զբոյր խր : Եւ եկեալ Հազարապետն ետես զառաքեալն եւ զթագաւ ի նա, եւ զև բորոտ էր բժշկեաց զնա, եւ հաւատաց յԱստուած եւ մկրտեցաւ յառաքելոցն :

Եւ սուսակ թարկացաւ թագաւորն, եւ առաքեաց զալլ ամն իշխանս սպանանել զառաքեալն եւ զբոյրն եւ զհազարապետն եւ զամենայն հաւատացեալսն : Եւ եկեալ իշխանին՝ զան սասաթիկ եհար զառաքեալն, ձինչև անկեալ յերկիր իբրևս զմեռեալ : Եւ յետ երկց առուրց խլրդեցաւ, եւ ձեռն տուեալ նմա նստաւ. եւ ալօթէր առ Աստուած զև ձի՛ կորկցէ աշխարհս այս խնդրուածովք Թաղէսսի եւ իմ նուաստ ծառայի բո :

Եւ ահա կամար լուսոց եկաց ի վերայ սուրբ առաքելոցն, եւ առաքեալն Թաղէոս

Thomas avait écrit à Barthélemy de ne pas négliger ce pays, (Barthélemy) s'était rendu en Arménie. Pendant qu'il se dirigeait vers la colline d'Artachat, il y rencontra un autre des soixante-dix, l'apôtre Jude (*Jouda*); ils se félicitèrent, plantèrent une croix à cet endroit, et Jude retourna dans sa région.

Barthélemy se rendit à Her et à Salmast, puis entra dans Arbanopolis et y prêcha le Christ. Ogohi, sœur de Sanatrouk, qui était le fils de la sœur d'Abgar, crut au Christ et se fit baptiser par l'apôtre, * elle prit l'habit de vierge et ne se sépara plus de l'apôtre. Le roi Sanatrouk en ayant eu connaissance, entra dans une grande colère et dépêcha le chiliarque Térénce (*Terentios*) pour tuer l'apôtre et sa sœur. L'officier alla, vit l'apôtre et eut pitié de lui; comme il était lépreux, (l'apôtre) le guérit, il crut en Dieu et fut baptisé par l'apôtre.

Le roi en fut encore plus irrité et envoya un autre prince pour tuer l'apôtre, sa sœur, l'officier et tous les fidèles. Le prince arriva, fit battre cruellement l'apôtre, à tel point qu'il tomba à terre comme mort. Trois jours après, il remua, on l'aida à s'asseoir, et il pria Dieu de ne pas laisser périr ce pays « sur les instances de Thaddée et de moi ton humble serviteur ».

Aussitôt une voûte lumineuse s'éleva au-dessus du saint apôtre, et l'apôtre

իրբեւ ճարմնաւորեալ տեղեւոճք ցալք աւ նա. եւ սաւմամայն վիշեաց զոզին, եւ զորձան ընդ նոյն տեղի ուստի եկն Ռօպէոս : Եւ տեսեալ զայն բազմութեանն հաւատացին շաւուր յայնմիկ սպիր իրբեւ երեք հազարք :

Սպանին եւ զբոլք թաղաւորին եւ զհազարապետն, եւ թագեցին զաւարեալն ի 5 * տեղւոջն որ կոչի Բարձ : Եւ կոտորի տօն սուրբ առաքելոյս Դեկտեմբերի ժԻ : * A fol. 127 r° b.

Յայտձ աւուր վարք Սփիւրիոնի սքանչելագործ եպիսկոպոսի :

Սուրբ Սփիւրիոն հովիւ էր ոչխարաց. եւ ամուսնացեալ ըստ աշխարհի ունէր զաւակս. եւ էր շաւուրս մեծի արքային Կոստանդիանոսի : Մեւան նորա որդիքն եւ կիկնն, եւ մի զուսոր միայն մնաց : Եւ ձեւնապրեցին զնա եպիսկոպոս բարբառին իւրոյ : 10 Եւ էր ինքն պարզամիտ, հեղ, հանգարա, խոնարհ, անչար եւ սուրբ : Եւ տուան նմա շնորհք չՄատուծոյ առնել նշանս եւ արուեստս, չորոյ եւ մեք սակաւ ինչ պատմեցուր :

Երաշտութիւն լեալ յաշխարհին եւ ազաչեաց սուրբն Սփիւրիոն զԱստուած եւ ետ անձրեւ զերիս տիւս եւ զերիս զիշերս :

6 Վարք . . . եպիսկոպոսի] վարք եւ պատմութիւն սքանչելեաց երանելոյն Սփիւրիոնի եպիսկոպոսին Տրիմիդաւից բաղաբի ի Կիպրոս կղզոջն B || 8 յաւուրս] յամս B || 10 եւ սուրբ օտ. B || 11 չորոյ եւ մեք սակաւ ինչ պատմեցուր] ունէր եւ զհօդի ճարգարէտութեան ի գիտել զպապանիս ճարգիան . . . քանզի երաշտութիւն B.

Thaddée, comme dans une vision corporelle, vint à lui: il rendit aussitôt l'âme, et ils s'en retournèrent par la voie d'où était venu Thaddée. La multitude, ayant vu cela, il s'en convertit, en ce jour, près de trois mille.

On tua la sœur du roi et l'officier, et on enterra l'apôtre * à l'endroit * A fol. 127 r° b. appelé Barme. La fête du saint apôtre a lieu le 12 Décembre.

En ce jour, vie de Spyridon, l'évêque thaumaturge.

Saint Spyridon était berger de troupeaux, il était marié et laïc, ayant des enfants; il vivait aux jours du grand empereur Constantin. Sa femme et ses fils moururent, il ne lui resta qu'une fille. On l'ordonna évêque de sa ville. Il était d'esprit simple, doux, calme, humble, sans aucune méchanceté, et saint. Les grâces de Dieu lui furent accordées pour accomplir des miracles et des prodiges, dont nous raconterons quelques-uns.

La sécheresse régnant sur le pays, saint Spyridon pria Dieu qui accorda la pluie durant trois jours et trois nuits.

Սով լեալ ի բազարին, եւ աղբատը բազարուն չար. եւ մեծատունքն ունէին
 ամբարեալ ցորեան, եւ սրահէին ի շտեմարանս եւ կարօտերոցն ոչ բաշխէին կամ
 վաճառէին : եւ չանդիմանէր զնոսս երանելին բանիւ եւ ոչ անապին : եւ ազօնեալ
 առ Աստուած՝ եկն անձրեւ աստօրիկ եւ կործանեաց զշտեմարանս նոցա : եւ զիմեալ
 * A fol. 127
 v° a. 5
 աղբատացն առ հասարակ լլցան ցորենով. զոր եւ * լնրեանք խակ մեծատունքն հրամա-
 ջէին չափշտակել ասելով ինէ. Հրամանաւն Աստուծոյ եղեւ այս՝ ի խնդրուածոց սրբոց
 եպիսկոպոսին :

Ոմն ի սիրելեաց սրբոցն աղբատացաւ, եւ երթեալ առ նա խնդրէր անօրն ինչ զի
 զլցէ զբաւական եւ զնեացէ զպէտս տան խորոյ : եւ նա ոչ ինչ ունէր զի տացէ :
 Գնաց ընդ աչքն ի պարտէզն եւ տեսանէ օձ մի զի զնաչք. աղաչեաց զԱստուած եւ
 եղեւ սակի ի զարդ կանաչի փոխեալ, զոր բուռն հարեալ ետ ցաչքն : եւ նորս
 երթեալ եզ զբաւական եւ առեալ զպէտս տան խորոյ, եւ յորեմօժ չաւելաւ եւ զարծոց
 զփոխն, առեալ զբաւականն տարաւ առ եպիսկոպոսն. եւ նորս ընկալեալ ի ձեռս
 ընկէջ ի պարտէզն, աղաչեաց զԱստուած եւ կենդանացաւ զարձեալ եւ եմուտ յորջ
 խր : 10
 15

2 ցորեան] բազար add. B || 5 հրամայէին] հրամայեցին B || 8-15 Ոմն ի սիրելեաց . ...
 ի ծահուանէն om. B.

Il y eut une disette dans la ville et les pauvres souffraient beaucoup de la
 faim; les riches avaient amassé du blé et le gardaient dans leurs greniers sans
 en distribuer ni en vendre aux nécessiteux. Le bienheureux leur adressa des
 reproches, mais ils ne l'écoutèrent pas. Il pria Dieu, qui fit tomber une forte
 pluie et détruisit leurs greniers¹; tous les pauvres accoururent et firent une
 * A fol. 127
 v° a. 5
 ample provision de blé, les riches* eux-mêmes ordonnèrent de piller (les
 greniers) en disant : « C'est par ordre de Dieu que cela est arrivé sur les ins-
 tances du saint évêque. »

Un des amis du saint étant tombé dans la misère, se rendit auprès de lui
 et lui demanda un objet pour le mettre en gage et acheter ce qu'il fallait pour
 sa maison; mais il ne possédait rien de quoi lui donner. Il se rendit avec cet
 homme au jardin et aperçut un serpent qui circulait, il pria Dieu, et (le ser-
 pent) fut transformé en une parure féminine d'or, qu'il saisit et donna à
 l'homme. Celui-ci s'en alla, le mit en gage et acheta ce qu'il fallait pour sa
 maison; lorsqu'il eut amassé de quoi rendre l'argent emprunté, il reprit le
 gage, l'apporta à l'évêque, qui le prit dans ses mains, le jeta dans le jardin,
 et pria Dieu; (le serpent) reprit vie et rentra dans son trou.

1. Se rappeler que maisons et toitures sont souvent en torchis et facilement endom-
 mageables par la pluie.

Չոմն ի սիրելեաց իւրոց զրդարտեցին ի մահ, եւ հրամայեաց զատուորն հատանել զլլուսն նորա : Ազլ եղև երանելոցն եւ փութազլ ընթանալ զի կեցուցէ զնա, եւ հատեալ ի զնա ոչ եղիտ հուն զի անցանէ, եւ ասէ : Չեզ հրամայէ Տէր Աստուած, ո՞վ ջուրը, զազարեցէր ծինչև անցից նախ բան զմեռանել անխաւովեամբ : Եւ վազ-
 5 վազակի արգելաւ ջուրն ի վերուստ, եւ անց սուրբն ցամարաւ : Եւ սրբ տեսին՝
 ընթացեալ պատմեցին զատուորին զտրանչելի զործն, եւ զահի * հարեալ արձակեաց * A fol. 127
 զսուրբն զատուարտեալ ի մահուանէն : v° b.

Յաւուր ծիւծ ծտեալ երանելոցն ի տուն լնչ եւ մերձ եկեալ կին մի աղաչէր զի լուսացէ զոտս նորա : Եւ նա ասէ . Ի՞ բաց երթ լինէն, եւ չանկիմանեաց զզործս
 0 նորա բանցի պունիկ էր : Եւ կնոջն զղջացեալ ընդ բանսն խոստովան եղև զմեզս
 իւր եւ արաշխարութեամբ ապրեցաւ :

Երթեալ երանելոցն ի նիկիա բանցի եւ աս մի էր չերեր հարիւր եւ տասն եւ ութ
 հաչրագետացն : Եւ իմաստասէր ոմն չարխանոսացն ի վիճումն բանից չալիէր ուղղա-
 15 փաւացն : Եւ տեսեալ Սփիւրիդոնի եթէ ոչ որ կարէ ընկլիմանալ նմա ճարտարու-
 թեամբ, չաւաջ մատեալ խօսել ընդ նմա. եւ բանցի անհմուտ էր սւսմամբ իմաստու-

12 ի նիկիա] ի յալունի նիկիոյ B.

Un de ses amis avait été condamné à mort et le juge avait ordonné de lui trancher la tête. On le fit savoir au bienheureux qui s'empressa d'accourir pour le sauver; or, arrivé au fleuve, il ne trouva pas de gué pour le traverser et dit : « Le Seigneur Dieu vous ordonne, eaux, de cesser de couler afin que je passe avant la mort injuste de cet homme ». Aussitôt les eaux supérieures s'arrêtèrent et le saint traversa à sec. Ceux qui en furent témoins coururent raconter au juge le fait miraculeux, et celui-ci, * saisi de frayeur remit en
 127
 liberté l'homme condamné à la mort. v° b.

Un jour que le bienheureux était entré dans une maison, une femme s'approcha de lui et le pria de lui permettre de laver ses pieds. Il lui dit : « Éloigne-toi de moi. » Et il blâma ses actes, car c'était une prostituée. La femme eut un repentir à ces paroles, avoua ses péchés et vécut dans la pénitence.

Le bienheureux se rendit à Nicée, car il fut l'un des trois cent dix-huit évêques. Un philosophe arien dans la discussion remportait la victoire sur les orthodoxes. Spyridon, voyant que personne ne pouvait s'opposer adroitement à cet homme, s'avança pour discuter avec lui, et bien qu'il ne fût pas versé dans la science de la philosophie, seul avec les grâces de l'Esprit, il parla au

իևան, բայց ի շնորհաց Հաղուցն սաէ սրբնակաւ եւ խմարհ բանիւ հաւանեցայց զիմաստասէրն. եւ եղև նա ուզրախա :

Եւ ծինչ երանելին ի նիկիա էր ձեռաւ դասար նորա : Եւ չարժամ գործաւ կին ծի եկեալ պահանջէր ի նժամէ, գորգս, սաէր եթէ : Եւ դասարն ըս եղի չաւանդ եւ ոչ գործայց աչարէն : Ասէ երանելին. Աչ ինչ զիտեմ չայցանէ զի ոչ եմ տեսեալ : Եւ կինն առաւերադէս իմն ազապակէր : Եւ առեալ սրբոցն զկինն տարաւ ի գերեզման գտարն խրոջ, եւ ալք բազմ ընդ նժա, եւ սաէ բարձր ձայնիւ. ' Գուտար ի՞մ երկնէ, առն ինձ, որ պահեցեր զինձն զգորգսն : Եւ ձայն եղեալ ի գերեզմանէն սաէ. Տէր ի՞մ եւ հայր՝ չոյս նիշ տեղաջ են : Եւ երթեալ զաին ըստ ասացելումն : Եւ սրբ տեսին եւ բաւան փասս հաւան Աստուծայ :

Թարաւորն Կոստաս, սրբի Կոստանդիանոսի Մեծի, վէրս ունէր անբժշկելի ի ձեռան եւ ի գլախն : Եւ տեսեալ չանուրջս գերանելին Սիրիւսիոն եղիսիսպոստիկան զգետալը եւ գտակ գամբիւզայ ի գլախն, եւ գաւազան արծաւենի ի ձեռին իւրսձ. եւ բաւ ձայն սր սաէր. Աչ ալք սր բժշկեացէ զբեղ բայց ծխոցն սա :

Եւ գորթուցեալ ընդ առաւտն հրաման ետ զի ժողովեացին առ նա ամենայն

1 բայց ի շնորհաց . . . հաւանեցայց] բայց անաւածին Քրիստոսի ստորանձեցայց B || 3-10 Եւ ծինչ երանելին . . . հասն Աստուծոյ om. B || 13 զգետալը] զգետաւը B || 15 հրաման ետ] հրամայեաց B.

moyen d'exemples et de raisonnements modestes et persuada le philosophe qui devint orthodoxe.

Pendant que le bienheureux se trouvait à Nicée, sa fille vint à mourir. A son retour, une femme vint lui réclamer certains bijoux, en lui disant : « Je les avais mis en dépôt chez ta fille, et elle ne me les a pas rendus. » Le bienheureux lui répondit : « Je ne connais rien de tout cela, car je n'ai rien vu. » La femme se mit à crier de plus en plus fort. Le saint emmena la femme au tombeau de sa fille, de nombreuses personnes l'accompagnaient, et il dit à haute voix : « * Irène, ma fille, dis-moi où gardais-tu les bijoux de cette femme? Une voix se fit entendre du tombeau qui dit : « Mon seigneur et père, ils sont dans tel endroit. » Ils s'y rendirent et les retrouvèrent comme il avait été dit. Ceux qui virent et entendirent rendirent grâces à Dieu.

L'empereur Constans (Kostas), fils du grand Constantin, avait des plaies incurables aux mains et à la tête. Il vit dans un rêve le bienheureux Spyridon revêtu des ornements épiscopaux, ayant une calotte d'osier sur la tête et un bâton de palmier à la main, et il entendit une voix qui disait : « Personne autre que celui-là peut te guérir. »

S'étant réveillé le matin, il ordonna aux évêques de toutes les villes de se

* A fol. 128 r° a.

բարբառաց եպիսկոպոսունքն : Եւ տեսեալ զբարբառս ոչ ծանեալ զնմանութիւն տանն զոր ետես : Յետոյ զնաց եւ սուրբն Սիմիւրիոն նովին կերպարանաւն : Եւ տեսեալ թագաւորին ծանեալ զնա. եւ չարուցեալ չաթուոյն երկիր եպպոյ նմա : Եւ նորա եղեալ զձեռս ի վերայ վերին սուսամայն բժշկեցաւ :

Եւ ի խնդրոյ Սպիւրխտոնի առ ի պատիւ նորա զրեաց հրամանս թագաւորականս, զն պաշտօնեացը սուրբ եկեղեցոյ եւ սպասաւորը ապատ լեցին ամենեւին չարբունական հարկէ եւ ի ծառայութենէ, եւ հաստատ պահի * նսծոսս այս մինչեւ ցայտը :

* A fol. 128
r° b.

Մնոջ մի ալլազուոյ մեռաւ որդին, եւ ալօթեալ երանելոցն չարոյց ի մեռելոց : Եւ ի խնդութենէ անտի մեռաւ եւ մայրն, նոյնպէս եւ զնա չարոյց շնորհօքն Ասատուոյ եւ հաւատացին եւ մկրտեցան :

Այր ոմն զնեաց ի հովուապետէ եպիսկոպոսի հարիւր այծ, եւ զմիոցն զինն արգել զորութեամբ : Եւ մինն յաջժիցն ոչ ընթանալը զկնի ալլա ալապակէր. եւ յետս փախէր, եւ այրն սուսալ չուս իւր վնայր, եւ այծն հարկանէր եղջիւրովը զվուխն եւ անկեալ ի չուսոցն փախեալ ի փարախն : Ատէ երանելին. Տես այր զու, միթէ թագուցեր զվինս զորա : Եւ նորա խոստովանեալ ետ զզինս. եւ ապա այծն ինքնին ընթացեալ խաւանցաւ զնկերսն :

4 զձեռս] ալօթիւր *add.* B — վրին] վրայն B 5-12 p. 718 եւ ի խնդրոյ . . . եղեւ յամանակ մի *om.* B.

rendre auprès de lui. En ayant vu beaucoup, il ne reconnut pas la physiologie de celui qu'il avait vu (dans le rêve). Ensuite arriva saint Spyridon dans le même costume; l'empereur le vit, le reconnut et se levant de son trône, se prosterna devant lui. Celui-ci posa ses mains sur les plaies et les guérit aussitôt.

Sur les instances de Spyridon et en son honneur, (l'empereur) signa des ordres impériaux afin que les ministres et les serviteurs de la sainte Église fussent exemptés de tout impôt et de la corvée, et cette loi est observée rigoureusement * jusqu'à nos jours.

* A fol. 128
r° b.

Le fils d'une femme infidèle vint à mourir, et le bienheureux par ses prières le ressuscita. De joie la mère mourut aussi, et il la ressuscita également par la grâce de Dieu; ils crurent et furent baptisés.

Un homme avait acheté cent chèvres au chef des bergers de l'évêque et retint frauduleusement le prix de l'une d'elles. Une des chèvres ne suivit pas les autres, elle cria, et voulut se sauver; l'homme la prit sur ses épaules mais la chèvre lui frappa la tête de ses cornes et tombant de ses épaules se sauva au bercail. Le bienheureux dit: « Regarde, homme, si tu n'as pas caché le prix de son achat. » Il avoua et rendit l'argent; alors la chèvre courut d'elle-même se joindre à ses compagnes.

Յուսար ձիւսձ յերեկոյին ժամուն ժողովորդը ոչ եկին յեկեղեցին, եւ տարկաւոյն նուազեցոյց զկանխեցան : Ատէ երանեղին. Պարս է զկանխեցան լուցանել եկի, զան եւ եկի ոչ : եւ ինքն կատարէր զպաշտօնն ձիւսն ընդ տարկաւոյին. եւ շտանն կախկապօսին. Խորապօթիւն ամենեցուն, պատախանէին եւ հրեշտակքն. եւ ընդ հարուց բուն : եւ չորսոձ բարոյէր տարկաւոյն. եւ եւս խորապօթիւնն զՏէր սպաշտեցուր, եւ հրեշտակքն տաէին. Տէր սրբման : եւ ի ձաջնէ հրեշտակացն եկին ժողովորդն :
 * A fol. 128
 v° a. ձերձ յեկեղեցին, եւ ձաջնս բազմութեան լաէին սրբ. սպաշտին ընդ կախկապօսին :
 եւ չորսոձ ժախն ի ներքս ոչ զոր տեսին բազց ձիւսն զերանելն կախկապօսն եւ զտարկաւոյն իւր, եւ զարմայեալը տալին փառս Աստուծոյ :

Պարձեալ ի նուազութեանէ ձիւսն շիջանէին կանխեցին. եւ ալօթիւր սրբոյն 10
 լցան ինքեանը ձինչեւ արտարս հեղուլ, եւ ժողովեալ չանօթն բաւական եղեւ ժամանակ ձի :

Անն անհատառ ունէր կին հաւատարեալ, եւ տեսեալ զնա երանեղոյն ժարկարեացու զոր ինչ նմա լինելոյ էր. եւ չորսոձ եղեւ ետես եւ հաւատաց ի Քրիստոս :

Ի ձիւսձ աւուր զնայ երանեղին առ հեձոյան, եւ սկսաւ ցօղել յերկնից եւ լցաւ. 15

15-10 p. 720 ի ձիւսձ աւուր . . . Պեկաներել ժիւ] եւ ոչ սպաշտի ձիւսն այլ եւ սրբել վայր ձի զընթացս զնայն եւ ազատեաց զանեղ սր ի ձաջուանէ եւ աւանց ինչ զարմեաց ալօթիւր ձիւսն կարճանեաց զբալինն կոսց : Երար եւ զայլ բարոձ նշանս, եւ սրանչելն վարսը կեցեալ զօմս բազաձս, ննջեաց խորապօթեաձը ի Քրիստոս : եւ ձարձին նորս սր կայ ի Կորկիւրս՝ այսինքն ի Քարփու կղզին՝ ձինչեւ ցայտօր տանէ բարոձ սրանչելն ի փառս Քրիստոսի : Ե.

Un jour, aux vêpres, personne ne vint à l'église, et le diacre diminua le nombre des lampes (allumées). Le bienheureux lui dit : « Il faut allumer les lampes, qu'on vienne ou ne vienne pas. » Et il accomplit les offices seul avec son diacre. Lorsque l'évêque disait : « Paix à tout le monde », les anges répondaient : « Et avec ton esprit. » Et lorsque le diacre récitait : « Prions Dieu pour qu'il nous accorde encore plus de paix », les anges répondaient : « Seigneur, ayez pitié. » A la voix des anges, le peuple s'approcha * de l'église et entendit des voix multiples, qui officiaient avec l'évêque; et lorsqu'ils entrèrent à l'intérieur ils n'aperçurent que le bienheureux évêque et son diacre; ils en furent émerveillés, et rendirent grâces à Dieu.

Une autre fois, les lampes s'éteignaient par manque d'huile; à la prière du saint elles s'en remplirent d'elles-mêmes jusqu'à déborder; on ramassa (cette huile) dans des vases, et elle suffit pour un certain temps.

Un infidèle avait pour épouse une femme fidèle, le bienheureux l'ayant vu, lui prophétisa ce qui lui devait arriver, et lorsque la chose arriva, il vit et eut au Christ.

Un jour le bienheureux se rendit auprès des moissonneurs, la rosée se mit

* A fol. 128
 v° a.

միայն գլուխ երանելոցն յօղովն . եւ պռօցեալ հայէին ի նա հնձողքն : Եհարց զնոսս եկէ . Ընդէր հայիր ի գլուխ իմ : Եւ նորա ստնն . Տեսնեմք զհեր զլիտց բս, երբնն սեսա եւ երբնն սպիտակ եւ երբնն խորանաշ : Ասէ սուրբն . Ճշմարտեմքս ստնմ, զի զկնի խնոց վախճանի մեծապէս փառաւորեացէ Աստուած զկշատակ իմ չերկրի . եւ ամենայն հայիր հաւատացելոց ի Քրիստոս սրբ կտարնն զկշատակ իմ ասնախմբելով եւ սրատելով, եւ տացէ ինձ Աստուած համարձակութիւն բարեխօսել վասն ամուրաց իմոց :

Ի միում զիշերի մտին * զօղբ ի փարախ ոչխարաց նորա եւ խաւարեալք մարդեցան . * A fol. 128
եւ ընդ առաւօտն գտեալ զնոսս տարան առ եպիսկոպոսն : Եւ նա արձակեաց զնոսս v° b.
պատուէր սուեալ նոցա զի մի ալլ եւս արասցեն զօղութիւն :

Պատրիարքն Արեկանդրու հանգերձ եպիսկոպոսոքն խրովք շրջէր ընդ ամենայն անդիս եւ խորտակէր զպատկեր կռոցն ուր եւ գտանէր . եւ մնաց յբազին մի զի ոչ կարաց կորճանել : Եւ անսիլ երեւեալ պատրիարզին ասէ . Ասուրն Սպիւրիտոն կոչեցի զի կորճանեցի սրտիկերդ : Եւ գրեալ կոչեաց զնա : Եւ իրբեւ զնաց ի անդին՝ նոյնժամայն անկեալ կորճանեցաւ բազինն :

Ելլ ոմն խնդրեալ ի սրբոյն զանձ ի փոխ եւ ետ . եւ չորժամ եհաս պաշման տալոցն՝ տարուս զգանձն առ նա : Եւ ասէ զնա . Տարեալ զիցես ի չարիկոյն : Եւ նորա բացեալ

à tomber du ciel et couvert seulement la tête du bienheureux. Les moissonneurs le regardèrent stupéfaits. Il leur demanda : « Pourquoi regardez-vous ma tête ? » Ils lui répondirent : « Nous regardons les cheveux de ta tête, qui sont tantôt noirs, tantôt blancs et tantôt châtains. » Le saint leur dit : « En vérité, je vous dis qu'après ma mort Dieu glorifiera grandement mon souvenir sur la terre. Et pour toutes les âmes des fidèles du Christ qui accompliront ma commémoration avec honneur et éclat, Dieu me permettra d'intercéder avec insistance en faveur de ceux qui me fêteront. »

Une nuit les voleurs * s'introduisirent dans le bercail de ses moutons, ils furent frappés de cécité, et s'égarèrent. Au matin on les arrêta et on les conduisit à l'évêque. Il les remit en liberté en leur enjoignant de ne plus commettre de vol. * A fol. 128
v° b.

Le patriarche d'Alexandrie accompagné de ses évêques circulait partout et faisait briser les statues d'idoles là où il en trouvait. Il n'en resta qu'une qu'il n'arriva pas à briser. Le patriarche eut une vision qui lui dit : « Il faut appeler saint Spyridon pour que cette statue soit brisée. » Il écrivit et le fit venir. Et lorsqu'il fut arrivé à l'endroit la statue tomba aussitôt et se brisa.

Un homme avait demandé en prêt de l'argent au saint, qui le lui donna. A l'expiration du délai accordé, il lui apporta l'argent; (le saint) lui dit : « Tu

զարկեցն եւ վառեալ՝ ոչ եղ ի նմա զգանձն, ալլ արգել առ ինքն չար ծառայութեամբ,
 եւ սասց ցերանելին եթէ եղի եւ զնայ : Եւ սախրեալ աչբն՝ չեա ժամանակաց խնդրեաց
 ալլ եւս վախ ի նմանն : Կտ, ցնա երանելին . Երթիջիր չարկեցն եւ սրչափ եւ կամե-
 ցիս սուգեա : Եւ նորա երթեալ ստէ . Ոչ ինչ գոչ ստա : Կտ, ցնա երանելին . Հաստաս
 * A fol. 129
 1° a.
 ինձ սրբեակ, որ եթէ չաչնժամ եղեալ էիր՝ աչժմ գտանէիր . * բալց զն չաչնժ ժամա ոչ
 եղեր, աչժմ վասն աչնորիկ ոչ գտեր : Եւ աչն ամօթ եղեալ խոստովանեցա զմեզն :
 Եւ ալլ բազում նշանս արար սուրբն Աբիրիզոն, զոր չազազ ոչ ձանձրանալ
 ընթերցողացն եւ լսողացն ոչ զրեցար : Եւ աչալխի բարխար բազարախարսիեամբ
 եւ սրանչելի վարար կացեալ ամս բազումս, ննջեաց խաղաղութեամբ ի Քրիստոս
 Գեկաներբի ժԲ :

* B
 p. 286 b.
 [B* Յայժմ աւար չիշատակ է հանդիպման ձմեանց ի Հայս սուրբ սուրբերցն
 Բարդղղիմէոսի Եւ Յուզալի Յակոբեան՝ չորժամ սրճեցին լսաչ ի բլուրն Աբասշատու :
 Ի սմին չիշատակ է սուրբ ձմեանորացն Անտոնի եւ Կրանիզոյ, եւ եօթն խոստածա-
 բակացն Ռէտնայ, Պաւլի, Կարպոսի, Սիմէոնի, Կալիստոս, Գէժաւխոսի, Յովհաննու
 եւ ալլոց ի Տարօն :

Եւ վկայութիւն չորից կանանցն սրբոց Ամնարեայ, Մերկուռեայ, Տիոնխեայ եւ
 ձիւս Ամնարեայ :]

iras le mettre dans le coffre. » L'homme ouvrit le coffre, et le referma, mais n'y déposa pas l'argent et le conserva malhonnêtement par devers soi, tout en disant au bienheureux qu'il l'avait déposé, et il s'en alla. Mais comme il en avait pris l'habitude, il lui demanda quelque temps après un autre prêt. Le bienheureux lui dit : « Tu iras au coffre et tu y prendras autant que tu voudras. » Après y avoir été, il vint lui dire : « Il n'y a rien dedans. » Le bienheureux lui répondit : « Crois-moi, mon fils, si tu y avais déposé (l'argent) à ce moment-là, tu l'aurais retrouvé à présent, * mais comme alors tu ne l'as pas déposé, tu n'en as pas trouvé maintenant. » L'homme, pris de honte, lui avoua son méfait.

Saint Spyridon accomplit encore beaucoup d'autres miracles, que nous n'avons pas décrits pour ne pas ennuyer les lecteurs et les auditeurs. Il vécut de nombreuses années d'une vie bonne et admirable et reposa en paix dans le Christ, le 12 Décembre.

* B
 p. 286 b.
 [B* En ce jour commémoration de la rencontre en Arménie des saints apôtres Barthélemy et Jude (fils) de Jacques, lorsqu'ils bénirent la croix sur la colline d'Artachat.

En ce jour commémoration des saints ascètes Antoine et Cronidas, et des sept anachorètes qui se nourrissaient d'herbes : Théonas, Paul, Carpus, Siméon, Épiphané, Démarius, Jean et d'autres dans (la province de) Taron.

Martyre des quatre saintes femmes : Amonaria, Mercuria, Denise (*Dionisia*) et l'autre Amonaria.]

Քաղցի և և Կեկեաների մե : Տօն է սրբոյն Եւստրատիոսի, Աւքսէնտիոսի,
Եւզիմիոսի, Մարգարիտի և Ավրեստի :

Սուրբ վկայքս Քրիստոսի էին ի ժամանակս Կիսկիւտիանոսի սմբարիշտ արքայի,
և Ազրիկոպոսի պատաւորին, և Լիւսիոյ գրաին Սերաստիոյ բաղարին :

Սուրբն Եւստրատիոս էր ի բաղարին Արօրակայ . սկերինիարոս պատուով ի գրոսկան
կարգէն ի մեծ հարկաւորոյն . և հայրենական անուն էր նորս տէր Գուսիկ . և
քրիստոնեայ էր ի ծածակ : Եւ տեսանէր զուրբ վկայն ի շարչարանս վասն Քրիս-
տոսի, և ցանկալ և լնըն ծարախրտուիմամբ հասանել անոնց պատկին, բայց զանկի-
տէր չերկիւզէ սանջանոց : Եւ արկեալ վիճակ՝ զգոսին չեկեցեցոջն Արօրակայոց՝
զի կիմէ Աւքսէնտիոս բահանայ օձցէ ընդ միջոյն, բարխոբ կատարեալ վկայական
ծրցմանց նորս . իսկ կիմէ ալլ սք՝ ըսել զաչնու ժամանակաւ : Եւ յարժամ պատմեաց

* A fol. 129
r° b.

1-2 Տօն է . . . Ավրեստի] Ակայութիւն սուրբ և փառաւորեալ նահատակոյն և բարեհաճաւ
ի կայցն մեծին և սրբոյն Եւստրատիոսի, Աւքսէնտիոսի բահանայի, Եւզիմիոսի, Ավրեստէոսի և
Մարգարիտի B || 4 Սերաստիոյ բաղարին] Սերաստացոյ աշխարհին B || 5 սկերինիարոս
սկեւինարոս B || 6 հայրենական] հայրական B || 8 ծարախրտուիմամբ] ծարախրտուիման
B || 10 միջոյն] մէջոյն || 11 ծրցմանց] ծրցանոց B.

5 KALOTZ, 13 Décembre.

Fête des saints Eustrate, Auxence, Eugène, Mardarius et Oreste.

Ces saints martyrs du Christ vivaient au temps de Dioclétien, l'empereur impie, et du juge Agricola (*Agrikolaios*) et de Lysias, duc de la ville de Sébaste.

Saint Eustrate était de la ville d'Araurak¹, il avait la fonction d'archi-
viste²; étant de l'ordre des ducs, personnage considérable, son nom de famille
était Ter Houssik. Il était chrétien secrètement. Comme il voyait les saints
martyrs exposés aux supplices pour le Christ, il aspirait, lui aussi, la couronne
immortelle par le martyre, mais il craignait les supplices des tourments. Le
sort étant tombé sur sa ceinture dans l'église d'Araurak, (en disant) que si
le prêtre Auxence l'appliquait sur sa taille, il mourrait par le bon combat du
martyre, mais que si c'était une autre (ceinture), il devrait se taire pour le
moment. Lorsque le domestique du saint lui eut raconté que le prêtre ayant
pris (la ceinture) en avait entouré sa taille, il comprit qu'il fallait se faire

* A fol. 129
r° b.

1. En Arménie l'ne non loin de Sadalé. — 2. *Skeriniaros* = *seriniarius*.

Ճատանն սրբոյն՝ եթէ բաճանայն ընկալեալ արկ ընդ ինքեամբ, * ճանեալ եթէ արժան է յայանի առնել զինքն անօրինացն : Եւ երթեալ ի բանսն սա սուրբ վկայսն յանձն առնէր նոցա սղաչել զՏէր, զի արժանուար լիցի եւ նա նոցին նահատակութեանն :

Եւ յորժամ նոսաւ յատենի գոտաւորն Լիւսիաս, ի բարարին Ստատիկոս, եւ տարան տաւջի նորա զարդեկալ բրիտտոնեայն, խառնեցաւ եւ սուրբն Եւստրատիոս ընդ նոսա եւ ասէր թէ. Եւ ես բրիտտոնեայ եմ : Եւ լուեալ Լիւսիոս ճանչեաց իբրեւ զառիւծ, եւ նախ զբրամիլի պատուոյն հրամայեաց ձերկացուցանել ի նմանէ, լուծին եւ զգտի զլնուորութեանն եւ ձերկ տարածեալ ի վերայ գետնայ հարին զճարմինն ուժին գանիւր : Եւ սպա կախեցին վաչտէ եւ հուր վառեալ ի ներքոյ աչքէին զնա, եւ հեղուին ազ եւ բացախ ի վերայ վերայն :

Եւ ասէր Լիւսիաս. Զինորդ ոչ փոխեաց զբեղ սատուածն բո չոր յուսացարն : * A fol. 129
v° a. Ասէ սուրբն Եւստրատիոս. Հայեանց եւ տես աչժմ զգորութիւնն Աստուծոյն իմոյ : * Եւ կանգնեալ սուրբն ի վերայ ոտից իւրոց զպղամն կարաւ յանկարծակի զճարմին նորա, եւ թօթախեալ զլանալից ճարմին ի բաց ընկէց ի ճարմնոյն իբրեւ զհանդերձ, եւ եղև

4 Լիւսիաս om. B || 7 ձերկացուցանել ձերկանալ B || 9 գանիւր] գանօր B || 13-14 Եւ կանգնեալ . . . տալոյ] զի զոր զու ձեռեալ կարծէիր զիւ այնչափ ասնջանօր, ահա ոչինչ անհնար եղև Աստուծոյն իմոյ կեցուցանել զիւ : Եւ եկաց կանգնեալ ի վերայ ոտից իւրոց ակն յանդիման ամենայն բազմութեան բաղարին իբրեւ կատարեալ ողջ ամենայն անպաճօր B.

connaître aux impies. Il se rendit à la prison auprès des saints martyrs, et se recommanda à eux pour qu'ils prient le Seigneur de le rendre digne, lui aussi, de leur victoire.

Lorsque le juge Lysias siégea au tribunal de la ville de Sadala ¹, et que l'on introduisit en sa présence les chrétiens détenus, saint Eustrate se mêla à eux et dit : « Moi aussi, je suis chrétien ». L'ayant entendu, Lysias rugit comme un lion et ordonna de le dépouiller d'abord de la chlamyde d'honneur, de lui enlever aussi la ceinture militaire, de l'étendre nu sur le sol et de frapper vigoureusement son corps à coups de bâton. Ensuite on le suspendit à un poteau, on alluma du feu au-dessous de lui, et on répandit du sel et du vinaigre sur ses plaies.

Lysias lui dit : « Pourquoi ton Dieu ne t'a-t-il pas changé en ce que tu espérais ? » Saint Eustrate répondit : « Regarde et vois maintenant la puissance de mon Dieu. » * Ce disant, le saint se dressa sur ses pieds, un tremblement saisit tout d'un coup son corps et ayant secoué sa peau meurtrie la fit tomber du corps comme un vêtement, si bien qu'il apparut en parfaite santé,

1. Aujourd'hui : Sadagh.

ողջ կատարեալ եւ ճարձինն փափուկ որպէս ճանկան տղայոց : եւ հիացեալ Հեղինայացոյն տսէին . Մեծ է Աստուածն բրխատնէից :

Իսկ Լիւսիաս յամօթ եղեալ կորացուցանէր զզուս իւր ի խոնարհ : եւ սուրբն յանդիմանեաց զբատուորն իմաստասիրական բանիւ յարտաբլին զրոյց : եւ ճի սնն չլնկերակցոյ սրբոյն եւստրատիոսի՝ եւզինէսս անուն, եկաց առաջի գատուորին եւ տսէ . եւ ես բրխատնեաց եմ որպէս եւ տէրս իմ եւստրատիոս : եւ արկին զերկուսինն ի բանդ :

Եւ յնա սուրբ ինչ հանեալ ի բանդէն ազուցին սրբոյն եւստրատիոսի կոշիկս երկաթի, եւ բեւեռեցին յտան, եւ վարէր զնա գատուորն առաջի իւր ի հետիոսս երխարի իւրոց, կափահարելով ձինչեւ ի բարարն Նիկուպօլէս :

Եւ չորժամ անցանէին ընդ Արօրակացոյ բարարն, աչր սնն բրխատնեաց ի շինականաց՝ անուն Մարգարիոս, կազմէր զտանիս տանն իւրոց, եւ տեսեալ զսուրբն եւստրատիոս զն տանէին կապեալ, տսէ զկինն իւր . Տեսանէս զտէրն ձեր, Տէր Յուսիկ, զի երթայ ի ճարտիրոսութիւն վասն անուանն * Գրխատի : Ասէ զնա կինն . * A fol. 129 v° b.

Եւ զինչ արգելու եւ զբեղ զնալ զհետ նորա եւ լինել ժուանդորդ սրբոց : եւ բաջալերեալ զնա ետ նմա զկոշիկան :

5 եւզինէսս] եւզէնիոս B || 8 եւստրատիոսի] եւստրատեաց B || 10 երխարի իւրոց om. B || 11 բրխատնեաց om. B || 12 անունն Մարգարիոս] որոյ անունն էր Մարգար B.

son corps était devenu tendre comme celui d'un enfant. Les Grecs émerveillés dirent : « Grand est le Dieu des chrétiens ! »

Lysias eut honte et baissa la tête. Le saint réprimanda le juge par des raisonnements philosophiques tirés des écritures profanes. Un des compagnons de saint Eustrate, nommé Eugène, se présenta au juge et lui dit : « Moi aussi je suis chrétien, comme mon maître Eustrate. » On les jeta tous deux en prison.

Quelques jours plus tard, l'ayant fait sortir de prison, on chaussa saint Eustrate avec des chaussures de fer et on (les lui) cloua aux pieds. Le juge le fit marcher devant lui, le suivant à cheval et le frappant à coups de poing jusqu'à la ville de Nicopolis.

Tandis qu'ils traversaient la ville d'Araurak, un chrétien du commun, du nom de Mardarias, qui était occupé à la construction du toit de sa maison, ayant aperçu saint Eustrate qu'on emmenait ligoté, dit à sa femme : « Vois-tu notre seigneur, Ter Houssik qui va au martyre pour le nom * du Christ ? » La * A fol. 129 v° b.

femme lui répondit : « Et qui t'empêche de le suivre et de devenir cohéritier des saints ? » Elle l'encouragea et lui apporta ses chaussures.

Եւ սուեալ Մարգարիտի զերկոս սրդան խր եւ զկինն ասրեալ սո ոմն ի սիրեկեացն՝
 եւ չանձն արար նմա զնստս : Եւ ինքն ընկեացեալ եհաս սրբոյն Եւստրատիտի,
 ալջոյն եւ եւ սաէ : Տէր, եւ եւ հեան իմ զկնի ճանապարհի բո սո Քրիստոս, բայց
 սպաշեմ ուսուցանել ինձ բան իմաստութեան, եթէ չորժամ հարցանիցէ զլս գտաւորն
 զինչ տայ պատասխանի, զի մի երբէք պարտիցէ զպղտութիւնս իմ :

Եսէ զնա սուրբն . Զոր ինչ հարցանիցէ ցրեալ, մի այլ ինչ պատասխաներ, բայց
 միայն իմէ բրիտանեաց եւ Քրիստոսի ծառայ եմ : Եւ նոյնժամայն խոստովան եղև
 զանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի առաջի գտաւորին, եւ հրամայեաց կապել
 եւ զնա, եւ տանել ընդ Եւստրատեաց :

Եւ չորժամ հասին ի ակղին, նախ զսրբոյն Աբսէնտի հասին զզլախն . եւ ապա
 կացոցին առաջի զՄարգարիտս եւ հարցանէր գտաւորն զանունն եւ զբախտ . եւ նա
 այլ ինչ ոչ սաէր բայց միայն իմէ . Քրիստոսեաց եմ : Եւ բարկացեալ Լիսիաս հրամա-
 յեաց ծակել զպճիւրնս ոտիցն, եւ արկանել պարան եւ կախել զկնիսկոյն, եւ հրացեալ
 շամփրօք ծակեացցին * զթիկնամէջն, վարեցին եւ ընդ բնիկն երկուսին զշամփուրան,
 եւ աչնպէս ագոթնելով աւանդեաց զհոգին :

Տարան առաջի եւ զսուրբն Եւզիմէոս, եւ հասին զձեռսն եւ զկեղուն . եւ նա եւս ի
 պաղատանն չանձն արար զհոգին Աստուծոյ :

1 Մարգարիտի] Մարգարի B || 10 Աբսէնտի] բահանային *add.* B || 15 զհոգին] Աստուծոյ
add. B || 17 Աստուծոյ] ի ձեռս Աստուծոյ *add.* B.

Mardarias prit ses deux fils et sa femme, les conduisit chez un de ses amis
 et les lui confia; quant à lui, il courut rejoindre saint Eustrate, lui donna le
 salut, et lui dit : « Seigneur, je te suis, moi aussi, dans ta voie, pour le Christ,
 mais je t'en prie, enseigne-moi des paroles de sagesse, afin que, lorsque le
 juge m'interrogera, je sache lui répondre et qu'il n'ait pas le dessus sur mon
 ignorance.

Le saint lui dit : « A tout ce qu'il te demandera ne réponds pas autre chose
 que : Je suis chrétien et serviteur du Christ. » Il confessa aussitôt le nom de
 notre Seigneur Jésus-Christ devant le juge, qui ordonna de le lier, lui aussi et
 de l'emmener avec Eustrate.

Lorsqu'ils arrivèrent à destination, on trancha d'abord la tête à saint
 Auxence, puis on fit comparaître Mardarias, et le juge lui demanda son nom et
 sa situation. Il ne répondit autre chose que : « Je suis chrétien. » Lysias
 irrité ordonna de lui trouver les chevilles des pieds, d'y passer une corde et
 de le pendre la tête en bas, on lui troua * l'échine avec des fers rouges, on lui
 enfonça aussi des broches dans les deux oreilles, et c'est ainsi, en priant,
 qu'il rendit l'âme.

On fit comparaître également saint Eugène; on lui coupa les mains et la
 langue, et lui aussi remit son âme à Dieu en priant.

* A fol. 130
 r. a.

Եւ ծի սնն երկտասարդ սրոյ տնուն էր Ավրեստիոս, անցանէր զնուր ի հանգիսի . եւ չարչաւել երկխորին թափ առեալ լապկին նկարկաւն զն հարցէ զնշաւակն, եւ երեւցաւ ի պարանոց նորա խաչ սակի : Չոր սեւեալ Լիւսիայ գատաւորին հրամայեաց բերել առաջն իւր, եւ ասէ : Չինչ է նշանս այս Կարկէացոյն որ ծածկէիր ի ծոց քո : Եւ Ավրեստիոս խոստովան եղև եւ ոչ ուրացաւ կիկէ . Տեսան եւ Աստուծոյ իմոց Թիսուսի Գրիստոսի է սա, չոր հաւատացեալ երկիրպագանեմ նշանի նորա : Եւ հրամայեաց արկանել զնա ի բանդ ընդ սրբոյն Եւստրատիոսի :

Եւ չեա աւուրց ինչ առարեաց զնոսա Լիւսիոս գատաւորն կապանօր ի բաղարն Սերաստացոց, սա Ազրիկոպոս հեղեմօնն : Գրեաց եւ նամակ իմաստասիրաբար, որպէս զն թէ ոչ զարձցին՝ չար մահուամբ սպանանել զնոսա : Եւ չորժամ երկխորին ընդ ճանապարհացն եհարց սուրբն Եւստրատիոս ցաւորն Ավրեստէս վասն մահուն սրբոյն Աւրէնիոսի թէ որպէս եղև : Եւ նա ասէ թէ . Յորժամ տանէին զնա ի հատանել զգլուխն, ասաց զիս թաքնաբար կիկէ . Ասն տեսան իմոց Եւստրատեայ հասանել ինձ զի ես նմա մնամ : Եւ արտասուեաց Եւստրատիոս իրբև լուաւ, եւ ասէ . Փռեթացիր եղբայր Ավրեստէս զն եւ մեր հասցուր նմա :

Եւ չորժամ տարան զնա ի Սերաստիա, կացուցին առաջն Ազրիկոպոսի : Իսկ

1 Ավրեստիոս] Ավրեստէս B | 4 ասէ] հարցանէր B — ծածկէիր] ծածկեալ էր B.

Un jeune homme, dont le nom était Oreste, courait en armes dans une fête: ayant son cheval au galop, il donna un élan à son bras pour atteindre son rival avec sa lance, et fit apparaître à son cou une croix d'or. L'ayant aperçu, le juge Lysias ordonna de le faire venir devant lui et lui dit : « Qu'est-ce que ce signe du Galiléen que tu cachais sur ta poitrine ? » Oreste avoua et ne nia pas : « C'est le signe de mon Seigneur et Dieu Jésus-Christ, en qui j'ai cru et dont j'adore le signe. » (Le juge) ordonna de le jeter en prison avec saint Eustrate.

Quelques jours après le juge Lysias les envoya, enchaînés, à la ville de Sébaste, au gouverneur (ἀγρωμῶν) Agricola. Il lui écrivit aussi une lettre philosophique, pour que, dans le cas où ils ne se convertiraient pas, il les tuât d'une mort atroce. En route, saint Eustrate demanda à saint Oreste de quelle manière était mort saint Auxence. * Il lui répondit : « Pendant qu'on l'emmenait pour lui trancher la tête, il me dit secrètement : Dis à mon seigneur Eustrate de me rejoindre car je l'attends. » Eustrate se mit à pleurer lorsqu'il apprit cela et dit : « Hâte-toi, frère Oreste, pour que nous le rejoignons. »

Arrivés à Sébaste, on les mit en présence d'Agricola. Saint Eustrate

սուրբն Եւստրատիոս սաստաճալին խնամախնամն խոսեցաւ լիսն ճարգեղաթեանն Երևաստի, չանլիմանեաց եւ զանասաւած ճարգաթիւն կոոց հեղենական ճարտարութեանն : Եւ մղեալ Ազրիկոպատի հրամայեաց զսուրբն Սկրեստիոս տարածել ձերկ ի վերայ հրացեալ երկաթի մահճաց : Եւ անեալ Սկրեստի ահայլին զմերենացն՝ երկեաւ յոյժ : Ասէ, զնա սուրբն Եւստրատիոս. Մի երկնչիւր եզրայք իմ Սկրեստ, 5 տեսաթիւնդ ճկացն ունի զերկիւզ : Եւ կնքեալ զինքն սրբոյն Սկրեստի, տարածեցաւ ի վերայ հրեղէն պատարակացն, եւ աւանդեաց զհոգին իւր սոս Աստուած :

Եւ զսուրբն Եւստրատիոս արկին ի բանդն, եւ զբեաց ի բանդի տնդ կտակ մահու, տանել զճարմին իւր եւ զչորից վկայից ընկերաց իւրոց, Աբսէնաստի, Մարգարիտի, Եւզինիտի եւ Սկրեստի չՆորակացեաց բազարն : Բանդն եւ նորս ի մտ կատարմանն 10 իւրեանց, ազաչեցին զսուրբն * Եւստրատիոս զի ի ճխտին թագեցին : Հրամայեաց եւ զստացուածս ընչից իւրոց չերխ մասունս բաժանել, եւ սոս զմինն չեկեղեցին Արորակացոց, յորում եւ նշխարք ոսկերաց նոցա հանգուցեալ, եւ զմինն աղբասաց, եւ զմիւսն բեռն իւրում : Եւ կոչեցեալ զեպիսկոպոս բազարին ի զիշերի, վերապեաց եւ նա վկայութիւն ի կտակին հանգերձ կլերիկոսոքն : Եւ հազարեցաւ ի մարմնոց եւ յարեւէ Տեառն. եւ լոյս ծագեաց ի բանդին, եւ ձայն ի լուսոյն որ ստէր. Եւստրատիէ 15

* A fol. 130
v° a.

1 սաստաճալին] սաստաճեղէն B || 3 մղեալ] մորթեալ B — տարածել] տարածանել B || 4 ահայլին om. B || 15 հազարեցաւ] սուրբն Եւստրատիոս add. B || 16-2 p. 727 եւ լոյս ծագեաց . . . չերկնային հանգիտան] եւ զնճացաւ ի հոգի իւր սաստաճալին ազգեղութեանն որ կոչէր զնա չերկնային հանգիտան ընդունել զպսակն կենաց՝ զոր կամուսը չարչարանք իւրովը ստացաւ B.

parla avec une sagesse divine de l'incarnation du Christ, blâma l'erreur athée des idoles de la sagesse hellénique. Agricola devenu furieux ordonna d'étendre Oreste nu sur un lit de fer enflammé. Oreste apercevant l'atroce instrument de supplice eut une grande peur. Saint Eustrate lui dit : « Ne crains pas, mon frère Oreste; ce n'est que la vue qui fait peur. » Saint Oreste fit le signe de la croix et s'étendit sur le lit enflammé et rendit son âme à Dieu.

On mit saint Eustrate en prison, et il écrivit en prison, dans son testament, de transporter son corps et celui de ses quatre compagnons Auxence, Mardarios, Eugène et Oreste à la ville d'Araurak, selon qu'ils 20 avaient prié * saint Eustrate à l'heure de leur martyre afin d'être ensevelis ensemble. Il ordonna de partager ses biens en trois parts, d'en donner une à l'église d'Araurak où reposeraient les restes de leurs ossements, une autre aux pauvres, et une autre à sa sœur. Il fit venir de nuit l'évêque de la ville, qui contresigna le testament avec ses clercs (շղորւոջ). Il communia au corps et au sang du Seigneur, et une lumière se répandit dans la prison, en même temps qu'une voix disait : « Eustrate, tu as combattu le bon combat, reçois main-

* A fol. 130
v° a.

բարեօր նահատակեցար, արդ ընկալ զպատկս զոր կամաւոր չարչարանօր քո ստացար, եւ եկեաջեր յերկնային հանդիսան :

Եւ չեա աւուրց ինչ ամին զսուրբն Եւստրատիոս առաջի ժանտին Ագրիկոպոսի, եւ խոսեցան ընդ միմեանս բազմօր բանիւր : Եւ սաւէ անօրէնն չունկն սրբոյն թարնարար . Ասն չայտնապէս առաջի ժողովրդեանս եթէ զօհն կուոյն եւ զերծիր ի մահուանէ, եւ ծածուկ ապաշխարեան առաջի Աստուծոյն քոյ եւ նա բաւեացէ պրեկ :

Եւ զպս լուեալ Եւստրատիոսի ի ձայն բարձր աղապակեաց ի լուր ամբոխին եւ սաւէ . Թափանեացէ Աստուած զխորամանկութիւն խորհրդոց քոց, սկ Ագրիկոպոսէ, զն կամիս խափանել զիս չար խորհրդակցութեամբ քո ի * ճարտլւրոսական ծանապարհէս . A fol. 130 v° b.

որ ամնի սա Բրիստոս : Եւ նոյնժամայն վճիտ հատեալ զի հրով մեռցի : Եւ զարձաւ չարեւեկս համարձակ կախալ զձեռս յերկինս եւ ագօթեաց սա Աստուած : Եւ մտեալ ի բորբոքեալ հօրն տարածեցաւ ի վերայ բոցոյն, եւ աւանդեաց զհոյին իւր սա Աստուած :

Եւ առեալ Երանեղի եպիսկոպոսին զմարմին սուրբ վկայիցն, ըստ գրութեան որ ի կտակին, տարաւ չԵրօրակա եւ եղ պատուով ի տապանս :

5 կուոյն] աստուծոյն B || 11-12 եւ զարձաւ . . . Աստուած] եւ նա ուրախ եղեւ յոյժ եւ զարձաւ չարեւեկս համարձակ զձեռս իւր յերկինս եւ ագօթեաց սա Աստուած B || 14 Երանեղի] սրբոյ B — սուրբ վկայիցն] սրբոյն B.

tenant les couronnes que tu as acquises par les souffrances volontaires, et viens dans le repos éternel. »

Quelques jours après on conduisit Eustrate en présence du vil Agricola, et ils conversèrent longuement ensemble. L'impie dit tout bas à l'oreille du saint : « Dis ouvertement devant le public que tu immoles aux idoles et je te sauve de la mort, ensuite tu t'en repentiras secrètement devant ton Dieu, et il te pardonnera. »

Entendant cela, Eustrate cria à haute voix de manière à être entendu de la foule et dit : « Dieu mettra obstacle à tes desseins secrets, ô Agricola, car tu veux par ton mauvais conseil me détourner de la * voie du martyr qui * A fol. 130 v° b.

Aussitôt la sentence fut rendue, qu'il mourrait par le feu. (Eustrate) se tourna vers l'orient, éleva avec hardiesse ses mains au ciel et pria Dieu. Il pénétra dans le feu ardent, s'étendit dans les flammes et rendit son âme à Dieu.

Le bienheureux évêque prit les corps des saints martyrs, selon les clauses du testament, les transporta à Araurak et les déposa avec honneurs dans le tombeau.

Կատարեցան ճշմարիտ վկայքս Քրիստոսի Եւստրատիոս, Աքսէնտիոս, Եւգինիոս, Մարգարիոս եւ Սկրեստէս Գեկանձբերի ժԿ :

Քաղաքի Զ եւ Գեկանձբերի ժԿ : Վկայութիւն սրբոհայ կուսին Լուկիտայ :

Այս երանելի կինն էր ի բաղարէն Սիւրակոսաց չարեմուտս, ի Սիկիլիայ կղզւոջն, խօսեցեալ սուն հեթանոսի, եւ ճաչ նորս հեթանոս զօրով եւ տեստես ախալի : Իսկ 5
* A fol. 131
r^o a.

Լուկիա փափարէր * սիրով սրբոհայ վկային Քրիստոսի Ագաթնայ, եւ չարածամ հետեւէր ի բաղարն Կատանի յեկեղեցին ուր վկայեաց սրբոհայն :
Եւ չարածամ եհաս չիշատակ սրբոհայն Ագաթնայ, ստէ ցճաչ իւր . Ե՛կ երթիցուք ի Կատանի, աղաչեսցուք գտարբն զի բժշկեցէ զրեզ . եւ պատմեաց ծօրն իւրոյ վասն տեստես կնոջն զոր բժշկեաց Քրիստոս :

Եւ չարածամ զնացին ի բաղարն ծօրն յեկեղեցին եւ ագոթեցին սուսջն սրբոհայ վկային : Եւ տեսանէ Լուկիա գտարբն Ագաթի եկեալ փառօք եւ երկու հրեշտակք

2 Գեկանձբերի ժԿ.] եւ Քաղաքի եւ *add.* B || 3 Վկայութիւն . . . Լուկիտայ] Վկայութիւն սրբոհայն Լուկիայ կուսի ճեծ եւ փառաւոր վկային Քրիստոսի B || 4 Այս] սուրբ եւ *add.* B — Սիւրակոսայ] Մեռակուսայ B || 6 փափարէր] փափարեալ B || 8 յիշատակ] նձին *add.* B || 9 Կատանի] սա ճեծ վկայն Ագաթի եւ *add.* B — գտարբն] զնա B || 11 ագոթեցին] ագոթեալ ի ծրօսին նիրհեցին *add.* B.

Ces vrais martyrs du Christ Eustrate, Auxence, Eugène, Mardarias et Oreste furent exécutés le 13 Décembre.

6 KALOTZ, 14 Décembre.

Martyre de la vierge sainte Lucie.

Cette bienheureuse femme était de la ville de Syracuse, en Occident, dans l'île de Sicile, fiancée à un infidèle, car sa mère était infidèle et affligée d'hémorroïdes. Or Lucie brûlait * d'amour pour la sainte martyre du Christ Agathe, et se rendait incessamment à la ville de Catane [Katani] à l'église (du lieu) où la sainte avait été martyre.

Et lorsqu'eut lieu la commémoration de sainte Agathe, elle dit à sa mère : « Viens, allons à Catane, et nous prions la sainte de te guérir. » Et elle raconta à sa mère l'histoire de la femme hémorroïsse que le Christ guérit.

Elles se rendirent à la ville, pénétrèrent dans l'église et prièrent devant la sainte martyre. Lucie aperçut sainte Agathe venant à elle dans toute sa gloire accompagnée de deux anges et celle-ci lui dit : « Ma sœur Lucie,

* A fol. 131
r^o a.

ընդ նմա, եւ ստէ ցնա. Քոյր իմ Լուկիա, ընդէր խնդրես զինէն զոր զու հանդերձեալ
ես սղոյց սանկէ. տհա մաքր ըս եղիցի սղջ վասն սիրոյ ըոյ եւ հաստացոյ որ առ
Աստուած : Եւ որպէս ես բարեգործ եմ բարարիս իմոյ Կաստանկոյ, նոջնպէս եւ զու
հանդերձեալ ես բարի սանկէ բարարին ըս Սիւրակուսոյ :

Եւ զարթուցեալ եղիս զմաչին սղջացեալ ի ցաւոյ անախ եւ հաստացոյ ի Քրիստոս
մաքր նորա եւ մկրտեցաւ : Եւ զարձեալ ի բարար անպր վաճառեցին զինչս խրեանց
եւ բաշխեցին սղբասաց եւ կրնուորաց : Եւ զպին տեսեալ խոտնայրն իւր՝ աղաչեաց
խոտամամբը եւ սղարանոր, եւ ոչ կարաց հաւանեցուցանել զԼուկիա լինել ընդ նմա
եւ ի բաց կալ ի Քրիստոսէ : Եւ երթեալ մասնեաց զնա առ իշխան բարարին որում * A fol. 131
r° b.

ճշմարիտ Աստուած զՅիսուս Քրիստոս :
Եւ հրամայեաց սանկէ զնա ի տուն պրահուիթեան, զի լիցին ընդ նա զորականքն :
Եւ մոզովեալ բարամոթիւն զորականացն, եւ բուսն հարեալ լինել ընդ Լուկիայ, եւ
շարմէլ ի տեղւոջէն ոչ կարացին, բանդի Հոյին սուրբ հաստանեաց զնա : Եւ
կապեալ պարանա ստուարս ի ձեռան եւ չտան եւ ի մէջսն, եւ բարամոթիւն արանց
բարչիթով շարմէլ անդամ ոչ կարացին, եւ ստէին. Կախարչութեամբ սանէ : Ապա

3 Աստուած] Տէր B || 7 խոտնայրն] խոտեցեալ պրն B || 12-7 ր. 730 զի լիցին... հար
բորբորել եւ արկանել] բարցակարացան շարմէլ ի տեղւոջէն սու լիցեալն էր, բանդի Հոյին սուրբ
անշարժ հաստանեաց զնա անդ : Յայնմամ բորբորեցին հար զնալա եւ արկին B.

pourquoi me pries-tu pour une chose que tu es appelée à faire aux autres ?
voici que ta mère sera guérie à cause de ton amour et de ta foi en Dieu. Et
de même que je fais du bien à ma ville de Catane, de même tu es appelée à
faire du bien à ta ville de Syracuse. »

Et revenant à elle, elle trouva sa mère guérie de son infirmité; sa mère
eut au Christ et se fit baptiser. Retournées à leur ville, elles vendirent leurs
biens et les distribuèrent aux pauvres et aux religieux. Ayant vu cela, le
franciscain de Lucie la pria avec promesses et supplications, mais sans pouvoir
la persuader, d'être à lui et de s'éloigner du Christ. Alors il se rendit auprès
du gouverneur de la ville, dont le nom était Paschase (*Paskasi*) et la dénonça.
Celui-ci fit comparaître Lucie, qui confessa ouvertement Jésus-Christ vrai
Dieu.

Il ordonna de la conduire dans une maison de prostituées, pour que les
soldats aillent avec elle. Un grand nombre de soldats s'assemblèrent et sai-
sirent Lucie pour aller avec elle, mais ils ne parvinrent pas à la remuer de
sa place car le Saint-Esprit la soutenait. Ils attachèrent de grosses cordes à
ses mains, à ses pieds et à sa taille et un grand nombre d'hommes halèrent,
mais ils ne purent la déplacer de là; ils dirent : « Elle opère par magie. »

* A fol. 131
r° b.

բերին լուծ եզանց բազումս, եւ զգարանն կապեալ ի նոսա եւ ոչ այնու կարացին խախտել զերանելն կոչան :

Եւ սառէ զիշխանն . Երբէ արս տասն հազարս եւ եզննս բխբս բերցես, ոչ կարոացես զես վախել ի սեկուջէս, զն առ իս կատարեաց Տէր իմ զբան մարգարէին որ սառէ . Անկցին ի կողմանէ բուժմէ հազարք եւ բխբք ընդ աջմէ եւ սառ ընդ ոչ մերձեացին :

Եւ ի տարակուսի լեալ իշխանն հրամայեաց շուքանակի նորա հուր բորբոքել, եւ սրկանել ձիւթ, եւ ձէթ եւ խէժ եւ մալք փոցա, եւ հուրն ամենեւին ի նա ոչ մերձեցաւ : Եւ սպա հրամայեաց սպանանել զնա . եւ ինքն կամաւորութեամբ մինչդեռ կանգուն կալք ձգեալ զգարանոցն հատին սուսերաւ զգրսխն :

* A fol. 131
v° a.

Եւ կատարեցաւ կոչս վկայն Քրիստոսի Լուկիա Գեկակեմբերի ժԳ՝ Եւ մալք իւր լեազեաց զմարմինն նորա ի նոյն բաղարլին Սիւրակուսոյ :

Յայսմ սուր կատարեցան սրով սարք վկայքն Քրիստոսի Քերասո, Ասկիոս եւ Կալեկիոս փան վկայութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, յաւուրս Գիսկեախանոսի ամբարիշտ արքային :

Սուրբն Քերսոս չեա բազում չարչարանաց ի մամուլս հիւսանց սրոյեալ կատա-

7 եւ հուրն ամենեւին ի նա ոչ մերձեցաւ] եւ խնամօրն Աստուծոյ ապրեցաւ B || 10 Գեկակեմբերի ժԳ] եւ Քաղոյի ? add. B || 13 Գիսկեախանոսի] Գեկոսի B.

Ils firent venir beaucoup de couples de bœufs, y attachèrent les cordes, mais ne réussirent pas davantage de cette manière à ébranler la bienheureuse vierge.

Elle dit au gouverneur : « Même si tu fais venir dix mille hommes et dix mille bœufs, tu ne réussiras pas à me faire changer de place, car mon Seigneur a accompli en moi la parole du prophète qui dit : *Ils tomberont mille hommes de ton côté et dix mille à droite, mais ils n'approcheront pas de toi* . »

Le gouverneur, pris d'hésitation, ordonna d'allumer un feu autour d'elle, d'y jeter de la poix, de l'huile, de la résine, du bois de cèdre, mais le feu ne l'atteignit pas du tout. Il ordonna alors de la tuer, et, d'elle-même, spontanément pendant qu'elle se tenait debout, elle tendit son cou, et on lui trancha la tête par l'épée.

* A fol. 131
v° a.

La vierge martyre du Christ, Lucie, mourut le 14 Décembre*. Sa mère inhuma son corps dans la ville de Syraeuse.

En ce jour furent martyrisés par le glaive les saints martyrs du Christ Thyrsos (*Thersos*), Leucius et Callinicus pour le témoignage du Christ, notre Dieu, aux jours de Dioclétien, l'empereur impie.

Saint Thyrsos, après bien des supplices, mourut scié dans une presse de

1. Ps. xc, 7.

ընցաւ : Եւ զսուրբն Լեւկիոս կախեցին զփայտէ եւ բերեցին զամենայն ճարձինն եւ սպա-
հտաին զգլուխն : Իսկ սուրբն Կալինիկոս բարձ էր կուոց եւ հաւատացեալ ի Քրիստոս՝
կատարեցաւ սրով յԱպամիա բազարին, ի փառս Աստուծոյ :

Քաղաքի է եւ Գեկանձերի փե : Վարբ սրբոյն Յակոբոյ Մճրնայ հայրապետին :

Մեծն Յակոբ կախկոպոսն Մճրնայ՝ հօրաբնօրոյլ էր սրբոյն Գրիգորի Հոյոց լուսա-
ւորչին : Եւ էր ծխացնակեաց եւ բնակէր ի լերինս, ամառն անչարկ կայր եւ ձմեռն
բնակէր չալի միում փորրիան, եւ կերակուր նորա բանձար եւ ճիրգ վալի :

Եւ եղև մեռանել Մճրնայ կախկոպոսին, եւ հայրապետն Անտիոքոյ աստու-
ծային ընտրութեամբն ձեռնադրեաց զՅակոբոս կախկոպոս Մճրնայ. եւ էր ի մամանակս
Կոստանկիանոսի ճեճի թագաւորին :

Եւ սուրբն Յակոբոս նշանօր եւ սքանչելօր լազմացոյց զհաւատացեալս բազարին :
Եւ չաւուր միում եկեալ աւ ՚նա Մարուգէ ծխացնակեացն, եւ չորժամ ելին յեկեղեցւոյն * A fol. 131
v° b.

3 Աստուծոյ] Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ B.

charpentier. On pendit saint Leucius à un poteau et on lui laboura tout le
corps, puis on lui trancha la tête. Quant à saint Callinicus, il était prêtre des
idoles, il crut au Christ et mourut par le glaive dans la ville d'Apamée, pour
la gloire de Dieu.

7 KALOTZ, 15 Décembre.

Vie de saint Jacques patriarche de Nisibe ¹.

Le grand Jacques, évêque de Nisibe, était le fils de la tante paternelle
de saint Grégoire, l'Illuminateur de l'Arménie. Il vivait en solitaire et dans
les montagnes, l'été, il restait sans abri, l'hiver, il demeurait dans une petite
grotte, et sa nourriture consistait en légumes et fruits sauvages.

L'évêque de Nisibe étant venu à mourir, le patriarche d'Antioche, par élec-
tion divine, sacra Jacques évêque de Nisibe. Ceci se passait aux jours du
grand empereur Constantin.

Saint Jacques, par ses miracles et ses prodiges, augmenta le nombre des
fidèles de la ville. Un jour vint à lui l'anachorète Mar Augin (*Marougé*), et * A fol. 131
v° b.

1. Cf. P. Peeters. La légende de saint Jacques de Nisibe, dans *Anal. Boll.*
XXXVIII (1920), 285-373.

Յակոբ եւ Մարուզէ տեսին անգամաբայձ ձի ի գառիքն եկեղեցւոյն. եւ կացեալ չարօթն Յակոբոյ ընդ աջմէ նորա եւ Մարուզէ ընդ ահեկէ, եւ խաչ կնքեալ ի վերայ անգամոց նորա՝ առժամայն հաստատեցան անգամբ նորա անուամբն Քրիստոսի, երկուքս վազվազակի եւ օրհնէր զՄատուած :

Եւ էր ի Մծբին բարարի աչբ ձի մեծատուն, անուն Կեղրոն, եւ էր Մարկիմոնի ապանդովն, եւ էր սրբի ձի նորա անգամաբայձ : Եւ տեսեալ զաչբ անգամաբայձ սրբձկեցաւ՝ հարցանէր թէ. Սի բձկեաց զբեզ, եւ ոչք անուամբ բձկեցար : Եւ նա ասէ. Անուամբն Քրիստոսի, ճառաչքն Աստուծոյ բձկեցին զիս Յակոբ եւ Մարուզէ : Եւ կոչեցեալ ի տուն իւր զսուրբոն աղաչէր զնոսա բձկեկէլ զսրբին իւր : Եւ նորա ասեն. Եթէ հաւատաս ի Քրիստոս եւ ի բաց կացցես չարանորոց, սացին բեզ խնդրուածք բն : Եւ չանձն առ հաւատալ : Եւ կացեալ սրբոցն չարօթն, եւ խաչ կնքեալ ի վերայ անգամոց նորա աւաղջացաւ :

Եւ զայն տեսեալ աչբն հաւատաց ամենայն տամբն իւրով, եւ կամեցաւ զիս ի վանս Մարուզէի, ընդ իւր ունեւրով զբձկեալ սրբին, եւ հիւանդացեալ ի ճանապարհին՝ մեռաւ ճանուկն, եւ սուգ մեծ եղև աւն եւ ընդանեացն : Եւ զիսցեալ անդ սրբոցն

* A fol. 132
1° a. Յակոբոյ եւ կացեալ չարօթն՝ չարոց զմեռեալն :

Կէպ եղև երանելոյն անցանեկ ընդ զեօղ ձի եւ ազջիւնք լուանային զհանգրծս

tique dans la cour de l'église; Jacques se mit en prières à sa droite et Mar Augin à sa gauche, ils firent le signe de la croix sur ses membres, qui se raffermirent aussitôt au nom du Christ : (*le paralytique*) se mit à marcher sur-le-champ et bénit Dieu.

Il y avait dans la ville de Nisibe un homme riche nommé Cédron, qui était de la secte de Marcion, et qui avait un fils paralytique. Ayant aperçu le paralytique, qui avait été guéri, il lui demanda : « Qui t'a guéri et au nom de qui as-tu été guéri? » Il lui répondit : « C'est au nom du Christ que les serviteurs de Dieu Jacques et Mar Augin m'ont guéri. » (Cédron) invita chez lui les saints et les supplia de guérir son fils. Ils lui dirent : « Si tu erois au Christ et renonces à ta secte, tes prières seront exaucées. » Il consentit à croire. Les saints se mirent en prières, firent le signe de la croix sur ses membres et il fut guéri.

A cette vue l'homme se convertit avec toute sa maison, et il voulut se rendre au couvent de Mar Augin avec son fils qui avait été guéri, mais étant devenu malade en chemin l'enfant mourut, et ce fut un grand chagrin pour l'homme et les siens. Saint Jacques se rendit sur les lieux, se mit en prières * et ressuscita le mort.

* A fol. 132
1° a. Il arriva au bienheureux de passer par un village, où les jeunes filles

խրեանց բաց ունելով զարուես եւ զոտս, եւ լրբարար ի նա հայէին : Եւ նա սաստեաց նոցա, եւ սպխտակացոց զհերս նոցա եւ ցածարեցոց զազրիւրն : Եւ զնայեալ զհետ նորա բնակիչք զեղջն աղաչէին զնա դաւնալ եւ բզխեցուցանել զազրիւրն եւ սեւա-ցուցանել զհերս ազջկացն : Եւ նա զարձաւ եւ բզխեցոց զազրիւրն բաց զհերս ազջկացն ոչ սեւացոց զի երկիրեն ի Տեառնէ :

Երկու հրէայք կամէին խարել զնա, ծինն եղեալ սուս մեռեալ, եւ ընկեր նորա երկեալ աղաչէր զնա զի տացէ պատանա մեռելոցն, եւ նա ընկէց զձորձս իւր ի վերայ նորա եւ ինքն էանց զնայ : Եւ ընկեր նորա ձայնէր զնա եւ սսէր . Արի, տես թէ սրբէս խարեցար զարեւոր բրխտոնեացն : Եւ նա ոչ չարեաւ բանզի մեռեալ էր :

Սա շինեաց եկեղեցի մեծ ի Մճրին քաղաք : Սա մի էր չերեր հարիւր եւ տասն եւ ութ հալրապետացն սր ի Նիկիա ժողովեցան : Սա անէծ զՄանածիրճ իշխան Ռշտունեաց եւ ջնջեցաւ, որ զսարկաւաղունս նորա ի ծով ընկէց :

Եւ կայեալ բարի ձգնուիեամբ հանգեաւ ի Վրխտոս :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհւոցն Սանդխտոց :

Արբուհին * Սանգուխա դուստր էր Սանատրիոց արքային Հայոց, եւ էր զեղեցիկ * A fol. 132
r° b.

l'avaient du linge ayant jambes et pieds nus, et elles le regardaient effrontément. Il les réprimanda, fit blanchir leurs cheveux et tarit la source. Les habitants du village se mirent à sa poursuite, le supplièrent de revenir sur ses pas, de faire rejaillir la source et de rendre leur couleur sombre aux cheveux des jeunes filles. Il revint, fit couler la source, mais ne noircit pas les cheveux des jeunes filles, afin qu'elles aient la crainte du Seigneur.

Deux Juifs voulurent le tromper. L'un fit le faux mort et son compagnon alla le prier de lui donner de quoi ensevelir le mort. Il étendit son manteau sur lui et continua son chemin. Le compagnon se mit à crier en disant : « Lève-toi, vois comme nous avons trompé le vieux chrétien. » Mais l'autre ne se réveilla pas, car il était mort.

Il construisit une grande église dans la ville de Nisibe. Il fut l'un des trois cent dix-huit évêques qui tinrent concile à Nicée. Il maudit Manadjirh, prince de la famille des Rechtounikh, qui en mourut, pour avoir fait jeter ses diacres à la mer.

Il vécut dans un bon ascétisme et reposa dans le Christ.

En ce jour martyre de sainte Sandoukht.

Sainte * Sandoukht était la fille de Sanatrouk, roi d'Arménie; elle était si * A fol. 132
r° b.
belle qu'on ne lui trouvait point de pareille sur la terre. Elle fut disciple de

յոյժ որ ոչ գասնէր նման նմա յաշխարհի : Եւ աշակերտեալ թաղէոսի սուարեղացն հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ յաւարեղացն եւ ոչ մեկնէր ի նմանէ :

Եւ հայր նորա արուչէր գասնալ ի կուսան եւ ուրանալ զՔրիստոս, եւ ոչ կարաց հաւանեցուցանել զնա : Ապա հրաման ետ սրով սպանանել զնա : Եւ սուարեղացն մտա կայեալ քաջալերէր զնա, եւ ոչ սր տեսանէր զնա : Եւ երեւեալ նմա Քրիստոս կոչէր զնա սա ինքն : Եւ գահիճն կամէր սպանանել զնա, եւսպան զգահճապեան : Եւ մի ոմն եհար սրով զտախնան կուսին, եւ ել արիւն յոյժ եւ աւանդեաց զհային, եւ սուրբ սուարեղայն թաղեաց զնա Գեկակեմբերի ժե : 5

Յայսմ սուր զկայտիւն ելեկեբրիտի եպիսկոպոսին :

Կին ոմն էր ի Հառմ քաղաքին քրիստոնեաց, յաուրս Ալքիանոսի կապաշա արքային, որոյ անուն Ալքիան, եւ որդեաց նորա Ելեկեբրիտ, զոր եւ եա իսկ յաշակերտութիւն Անիկատսի եպիսկոպոսապեաին Հառմաց, եւ ուսաց նմա զաստուածային զիրա : Եւ յորժամ ելեւ հնգետասան ամաց, ձեռնապրեաց զնա սարկաւապ, եւ ութնետասան ամաց լեալ՝ կոչեաց զնա ի պատիւ քահանայութեան :

9 զկայտիւն] սրբոյն *add.* B || 11 Ալքիան] Աթիանի B || 13 հնգետասան ամաց] հնգետասանամեաց B.

l'apôtre Thaddée, crut au Christ et fut baptisée par l'apôtre. Elle ne se séparait pas de lui.

Son père la supplia de revenir aux idoles et de renier le Christ, mais ne parvint pas à la persuader. Alors il donna l'ordre de la faire mourir par le glaive. L'apôtre l'assista en l'encourageant, mais personne ne le voyait. Le Christ lui apparut l'appelant à lui. Le bourreau qui devait la tuer, tua le chef des bourreaux. Quelqu'un alors porta un coup d'épée aux seins de la vierge, le sang coula abondamment et elle rendit l'âme. Le saint apôtre l'inhuma le 15 Décembre.

En ce jour martyre de l'évêque Éleuthère.

Il y avait dans la ville de Rome, aux jours d'Adrien, l'empereur idolâtre, une femme chrétienne nommée Authia (*Aytian*)¹; elle avait un fils de nom Éleuthère qu'elle confia à l'enseignement d'Anicet (*Aniktos*), archevêque de Rome, et (celui-ci) lui enseigna les écritures divines. Lorsque (l'enfant) eut quinze ans, il l'ordonna diacre, et à l'âge de dix-huit ans il l'appela à l'honneur du sacerdoce.

1. On reconnaît l'accusatif de l'original grec, cf. *Syn.Cp.* μητέρα δὲ εἶπεν ὀνόματι Ἀυθίαν.

Եւ ըստ աստուածաճածոց վարուց խրոց ընկարաւ շնորհս ի Տեառնէ, մինչ զի ձեռս զնկրով բռնչէր զամենայն ախտս եւ զհիւանդութիւնս ի ժողովրդեանէն : Եւ եղևաւ * A fol. 132
 րտան ամաց ձեռնադրեաց զնա եպիսկոպոս Լիւրիկեցոց աշխարհին : Եւ երթևաւ v° a.
 ուսուցանէր եւ բարոյէր անդ զբանն Աստուծոց, եւ զբարեւնս զարձոցց յանհաւատիցն ի հաւատս բրիտանեաթեան եւ մկրտեաց :

Եւ լուեալ վտան նորա Ազրիանոսի արբայ ստարեաց զամն ի նախարարաց խրոց, որոց անունն Փիլիկիա, զի ըմբռնեալ զհիւանդութիւնս տարցէ սա նա : Եւ իբրևս զնաց սա նա, եւ լուաւ վարդապետութեան նորա՝ հաւատաց ի Տէր եւ մկրտեցաւ : Եւ սուրբն եղևութիւնս զնացեալ կամաւարութեամբ աւաջի խաղաւորին խոստովան եղևս զանուն Տեառն մերոց Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց եւ սբարդեցին զնա ի վերայ հրացեալ պղնձի ժաճաց, եւ ոչ լուծաւ ի տապոց բոցոցն, այլ ել ամբողջ շնորհօրն Աստուծոց ի հրոց անտի :

Եւ երթևալ ուսուցանէր ժողովրդեանն զբանն կենաց. եւ զարձեալ կարան զնա եւ ընկեցին ի վերայ հրացեալ շանթից եւ զբռնեցան շանթիցն : Եւ սպա ջեռուցին

1 ի Տեառնէ; յԱստուծոց B || 2 ի ժողովրդեանէն ի ժողովրդեանն B || 3 երթևալ անդ add. B || 7 տարցէ] տարձի B — սա նա] անդր B || 8 վարդապետութեան] զվարդապետութիւն B — Տէր] Քրիստոս B || 10 մերոց om. B — սբարդեցին] ամանջեցին B || 11-2 p. 736 եւ ոչ լուծաւ . . . ի մէջ ցորոց] եւ շանթից, եւ սպա ի տապակ ջեռուցեալ ձիթով եւ ձարով B.

(Éleuthère), par sa conduite agréable à Dieu, reçut les grâces du Seigneur, à tel point qu'en imposant les mains il guérissait toutes les infirmités * et les * A fol. 132
 maladies du peuple. A vingt ans il fut sacré évêque du pays de l'Illyricum v° a.
 (Liuregetsonotz). Il s'y rendit, y enseigna et y prêcha la parole de Dieu, il convertit beaucoup d'infidèles à la foi du Christ et les baptisa.

L'empereur Adrien ayant entendu parler de lui envoya un de ses officiers, nommé Philix (*Philikia*)¹, pour s'emparer d'Éleuthère et le lui amener. Lorsque (Philix) arriva auprès (d'Éleuthère) et entendit son enseignement, il crut au Seigneur et se fit baptiser. Saint Éleuthère se rendit de son propre chef auprès de l'empereur et confessa le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. (L'empereur) ordonna de l'étendre sur un lit de cuivre enflammé, il ne fut point touché par l'ardeur des flammes, et sortit intact du feu par la grâce de Dieu.

Il se rendit auprès de ses ouailles et leur enseigna la parole de vie. On le saisit de nouveau, on le jeta sur des lingots ardents, mais les lingots

1. Cf. *Pio Franchi de' Cavalieri*, I martiri di S. Teodoto e di S. Ariadne con un' appendice sul testo originale del martirio di S. Eleuterio dans *Studi e Testi*, VI, Rome, 1901, p. 135-161. La forme arménienne dérive de l'accusatif Փիլիքս.

տապակ ձիթով եւ ճարպով եւ արկին զնա անդ . եւ ձտեալ ի նա արախաթեամբ կաջր որպէս ի մէջ ցօրց :

Եւ եպարքոսն Կարեւորս կազմեաց թնիր երկաթեղեն, եւ ածկին ջեռուցեալ կամեր արկանել անդ զտարրն ելեթերիս : Եւ մինչև եւ արկեալ էր՝ ազգեաց ի նա սուրբ Հոյին, եւ ընթացեալ սառչի թագասարին խոտախան՝ ելեւ համարձակութեամբ զանուն Տեսան մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի . եւ նոյնժամոյն արկին զնա ի թնիրն զոր զորձեաց Կարեւորս, եւ պահեալ զնա զօրութիւնն Աստուծոյ ոչ պրեցաւ :

Եւ զնա այնորիկ արկին զնա ի բանդ . եւ ի նձանութիւն ասխատկ ապաւնոյ հրեշտակ Աստուծոյ սանէր նմա կերակուր :

Եւ զնա աւարց ինչ հանին ի բանդէն, կապեցին ի կառս ձիաց, եւ հրեշտակ Աստուծոյ ելոյժ ի կապանացն եւ հանեալ երկաթացն ի լեռան մի բարձր, եւ զարձան անդէն երկաթարրն : Եւ նստեալ ի լերինն սուրբն ազօթելով աւարցանէր զբանն Աստուծոյ : Եւ գազանք վաչքեկիք ժողովէին աւ նա եւ որպէս բանաւորք երկիր պագանէին նմա եւ նստէին շուրջ զնովաւ :

Իբրեւ լուաւ թագաւորն վասն նորա առարեաց զօրականս զի իջուցեն զնա, եւ

6 արկին զնա] արկին զԿարեւորս B || 7 եւ պահեալ... ոչ պրեցաւ] եւ պահեցաւ կենդանի զօրութեամբն Աստուծոյ B || 8-9 եւ ի նձանութիւն... կերակուր om. B || 10 եւ զնա աւարց ինչ հանին ի բանդէ] եւ հանեալ անտի B || 10-4 p. 737 եւ հրեշտակ... նստան աւ սոս նորա] եւ ապա արկին առաջի զպանաց B.

disparurent. Alors on chauffa un chaudron avec de l'huile et de la graisse et on l'y jeta; il y entra et s'y tint avec joie comme au milieu de la rosée.

L'évêque (ἐπίσκοπος) Korévor (*Korevoros*) fit construire un four en fer, et après l'avoir surchauffé, il voulait y jeter saint Éleuthère. Or avant qu'il fût jeté, le Saint-Esprit l'inspira, il courut au-devant de l'empereur et confessa avec hardiesse le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. On le jeta aussitôt dans le four qu'avait fait construire Korévor, mais la puissance de Dieu le protégea et il ne fut point brûlé. On le jeta ensuite en prison et l'ange de Dieu, sous la forme d'une colombe blanche, lui apportait à manger.

Quelque temps après, on le fit sortir de prison, on l'attacha à un char attelé de chevaux, mais l'ange de Dieu le délivra des liens, et les chevaux, après l'avoir conduit sur une montagne élevée, retournèrent. Le saint demeura sur la montagne en priant et en enseignant la parole de Dieu. Les bêtes sauvages se rassemblaient auprès de lui et, comme des êtres ayant la raison, se prosternaient devant lui et s'accroupissaient autour de lui.

Lorsque l'empereur l'eut appris, il envoya des soldats pour le descendre de la montagne, mais les fauves se jetèrent ensemble sur eux puis reculèrent,

տեսեալ զագանացն զիմեցին առ հասարակ ի վերայ նոցա, եւ զարձան յետս, եւ շարականացն անկեալ չտաս նորա խոստովանեցան զՔրիստոս եւ ձկրտեցան :

Եւ իջեալ սուրբն միայն եկաց առաջն արբազին, եւ հրամայեաց արկանել զնա զագանաց, եւ զագանքն երթեալ նստան առ սոս նորա : Եւ զայն տեսեալ թաղութրին՝ հրամայեաց սարնանել զնա սրով : Եւ սուրբն աղօթեաց առ Աստուած, եւ ^{* A fol. 133} եղև ձայն յերկնից առ նա եւ ասէ. Եղև ինքիւն լացան ընդ զրաւնք երկնից, եւ ^{r° n.} հրեշտակք սպասեալ մնան ընդ զի պատկեացն զընդ արգարտիկամբ պատկան : Եւ սպա երկու գորականք հատին զլլաւս սուրբ եպիսկոպոսին Եղև ինքիսին՝ Գեկանձերի ժե :
 * B
 p. 290 a.

Եւ ճօր նորա եկեալ անկաւ ի վերայ ճարմնոց սրբոց իւրոց սղբալով, եւ զիրկս արկեալ համբարէր զնա : Եւ մինչդեռ ընդլրկեալ ունէր զճարմին սրբոցն՝ հատին եւ զնորա զլախն : Եւ թաղեցին զնստս ի միում տեղոջ ի նոյն դասալի :

[B * Բերամն նշխարաց սրբոցն Յակարաց ի հայք եպիսկոպոսին Մճրնայ սրանչե-
 լալորձին մեծի :
 * B
 p. 290 a.]

Սուրբ եւ սրանչեալորձ հայրասպետն Մճրնայ մեծն Յակար՝ հօտքեօտրղի էր սրբոցն Քրիստի հայոց լուսաւորչին :

6 եւ եղև ձայն... Գեկանձերի ժե] եւ երկու գորականք հատին զլլաւս սրբայ եպիսկոպոսի Եղև ինքեաց՝ Գեկանձերի ժե եւ Քաղսցի Է Ե.

les soldats tombèrent aux pieds (d'Éleuthère), confessèrent le Christ et se firent baptiser.

Le saint descendit seul et se présenta devant l'empereur, qui ordonna de le jeter aux bêtes, mais les fauves s'approchèrent de lui et s'assirent à ses pieds. Ce que voyant l'empereur ordonna de le tuer par le glaive. Le saint ^{* A fol. 133} pria Dieu et une voix lui parla du ciel en disant : « O Éleuthère ! les portes du ^{r° a.} ciel te sont ouvertes, et les anges t'attendent pour te couronner de la couronne de justice ». Puis, deux soldats tranchèrent la tête de saint Éleuthère, évêque, le 15 Décembre.

Sa mère vint se jeter sur le corps de son fils en sanglotant, et l'ayant pris dans ses bras elle l'embrassait; et tandis qu'elle tenait dans ses bras le corps de son fils on lui trancha également la tête. On les inhuma dans un même endroit, dans la même province ¹.

[B * Translation en Arménie des restes de l'évêque Jacques évêque de Nisibe, le grand thaumaturge. ^{* n}
 p. 290 a.]

Le saint et thaumaturge évêque de Nisibe, le grand Jacques, était le fils de la tante paternelle de saint Grégoire, l'Illuminateur des Arméniens.

1. Dans la province d'Illyricum où Éleuthère était évêque.

Սա՛ ծի էր չերեր հարիր եւ սասն եւ աթ սուրբ հայրապետացն որ ժարակցան ի նիկիա ծաղարագարն վասն կործանմանն Արիոսի : Սա շննեաց եկեղեցի ձե՛ծ գոր եցուց նմա հրեշտակն ի տեւեան եւ գշտին, եւ կարգեաց երկրորդն եւ սարկուսպանս ի սպասուորութիւնն արքայ սամարին :

Սա զանգամալոյ՛ծ ծի զօսացեալ ամենայն անգամօր ամաց հնգետասանկց՝ գոր բարձեալ եղին ի գաւիթս եկեղեցւոյն՝ աղօթիւք բժշկեաց. եւ որք տեսինն ժառս ետուն Ասասուծոյ :

Այլ եւ զուրումն իշխանի որ էր երեսելն ի գրան արքայի, Կեղրոն կոչեցերայ, զի էր որդի նորա անգամախոզ ի ձե՛ծ, եւ պատաստէին սորն իբրեւ զփոկ զմիմեամբ՝ ի թաթէ տարին ծինչեւ ՝ ցժունկան եւ անկեալ գնէր ի մահի՛ծան, որ էր աթ ամաց, իջուցեալ չաւաղան եւ օձ զամենայն ծարմի՛նն. եւ սպա մկրտեալ ջանուն Հօր եւ Սրբոյ եւ սուրբ Հոլոյն հանեալ չաւաղանէն եւ սրբեցին զամենայն անգամս նորա, եւ կալեալ զձեռանէ նորա կանդնեցին. եւ հրամայեաց նմա զնալ, եւ նա զնայր համարձակ :

Սա ցանկացաւ զնալ ուր հանդեաւ տապանն ի լեւան Արարադայ. եւ իբրեւ եհաս ի ստորտ լերինն նեջեաց զի էր աշխատեալ : Եւ առեալ հրեշտակն տախտակ ծի եւ բերեալ եղ ընդ անարօր սրբոյն, եւ ասէ . Խնայեաց Տէր ի բնոյ զի մի վաստակեցիւ, արդ սա զտախտակի զայց ըստ փափարանայ բոյ, եւ զարձիր ի առն բո : Եւ սուրբն

Il fut l'un des trois cent dix-huit saints évêques qui tinrent concile dans la métropole de Nicée pour la défaite d'Arius. Il construisit une grande église, selon ce qu'un ange lui avait montré dans une vision, et d'après ses plans, et il y établit des prêtres et des diacres pour le service du saint temple.

Il guérit par ses prières un paralytique, âgé de quinze ans, dont tous les membres étaient desséchés, et qu'on transporta dans la cour de l'église ; et, ceux qui (le) virent rendirent grâces à Dieu.

Il fit de même pour un notable, personnage considérable à la cour de l'empereur nommé Cédron, dont le fils était estropié de naissance, ses pieds s'enroulant l'un sur l'autre comme des cordes de la plante jusqu'aux genoux ; on (le) tenait couché sur un lit ; il avait huit ans. (Saint Jacques) le fit descendre dans les fonts baptismaux et oignit tout son corps, puis le baptisa au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit ; on le sortit des fonts, on redressa tous ses membres et, le prenant par la main, on le mit debout. (Saint Jacques) lui ordonna de marcher, et il se mit à marcher librement.

(Saint Jacques) désira monter sur le mont Ararat où s'était arrêtée l'arche (de Noé). Or, lorsqu'il arriva au pied de la montagne, il s'endormit de fatigue ; un ange ayant pris une planche de (l'arche) l'apporta, la mit sous la tête du saint, et dit : « Dieu a eu pitié de toi, il n'a pas voulu que tu te fatigues : voici une planche de ce que tu désirais, et retourne chez toi. » Saint

* B
p. 290 b.

* B
p. 290 b.

Յակոբ առեալ գտախտակն գնաց ի քաղաքն իւր եւ շինեաց վանս՝ եղ գտախտակն ի նմա :

Ընդ այն ժամանակս մեծն եւ հրաշալին Կոստանդիանոս փոխեցաւ յաշխարհէս, եւ յաջորդեն զաթա թագաւորութեանն որդիք իւր : Իսկ նապուհ արքայ Պարսկց նախատեաց զորդիս թագաւորին եւ ասէ . Աչ կարեն լինել նորս որդէս զհալք իւրեանց : Եւ ելեալ զալք չերկիրն Միջագետաց ի Մծրին քաղաք բազում հեծելօք եւ հետեւախօք տալ պատերազմ . եւ բազում հնարիւք ոչ կարաց առնուլ զքաղաքն, զի գոր ինչ խորհէր նապուհ՝ ի ձեռն արքոյն Յակովբայ խափանէր ամենայն խարհուրդ նորս : Եւ տեսեալ նապուհոյ արքայի եթէ ոչ չապիմէ, չոյժ խռովեցաւ չոյի իւր . չերկիւղ մեծ եղեալ՝ եւ գնաց չերկիր իւր :

Իսկ Մանածիհր Ռուշտունեաց առեալ զերի չերկիցանց եւ ի սարկաւապաց գեղջիցն որ շորջ զքաղաքան, եւ տարեալ ի բերգն որ է մերձ ի սոսմանս Ռուշտունեաց, որ կոչի Մանաղկերտ : Եւ սուրբն խնդրէր արձակել զերկիցունն եւ զսարկաւապունն, եւ նա ոչ առնուր չանձն կատարել զխնդրուածսն : Իսկ սուրբն զալք հասանէր ի գտաան՝ մերձ Եղձնեաց, ի ձորն երկաթխառաց, եւ ելեալ ի բարձրաւանդակ տեղի մի տեսանէր չերկիրն Ռուշտունեաց, եւ անէժ զՄանածիհր եւ չերկիր նորս՝ վասն արանցն որ ծովահեղձոյցն արար : Եւ ինքն չուեալ գնաց չերկիր իւր եւ անց լինէր,

* B
P. 291 a.

Jacques prit la planche, se rendit à sa ville, fonda un couvent et y déposa la planche.

A cette époque le grand et merveilleux Constantin trépassa, et ses fils lui succédèrent sur le trône impérial. Sapor, roi des Perses, méprisa les fils de l'empereur, et dit : « Ils ne peuvent pas être comme leur père. » Il envahit la Mésopotamie, et arriva devant Nisibe pour livrer bataille, à la tête d'une cavalerie et d'une infanterie nombreuses. Malgré bien des tentatives, il ne réussit point à prendre la ville, car tous les desseins de Sapor étaient défaits par saint Jacques. Le roi Sapor, voyant qu'il ne l'emportait pas, fut très troublé en son âme, il eut grand'peur et retourna dans son pays.

Manadjihir des Rehtouni ayant fait prisonniers des prêtres et diaeres des villages qui sont autour de la ville, les conduisit à la citadelle proche de la frontière du Rehtounikh, appelée Manazkert. Le saint lui demandait de remettre en liberté les prêtres et les diaeres, mais il n'accepta pas d'obtempérer à ses prières. Alors le saint se mit en route et arriva dans la province proche d'Aghtznik, dans la vallée des mines de fer, monta sur un plateau élevé d'où il apercevait le pays de Rehtounikh, et de là il maudit Manadjihir et son pays, à cause des hommes qu'il avait fait jeter à la mer. Il revint ensuite dans son pays et y vécut, en supportant de grandes mortifications et

* B
P. 291 a.

բազում ճգանց համբերեալ, և բազում նշանս արարեալ, որ գրեալ կայ ի լեւոստար պատմութեան խրոմ : Եւ չեա սակաւ աւարց վախեցաւ չաշխարհէս ի չերկիրն կենդանեաց ի Քրիստոս :

Եւ զինի ծախանս սրբոյն Յակոբոց պատանեաց զօրքն Հասանց ի բազարէ, անտի, և եկեալ արբայն Պարսից ասնալ զբարարն՝ ոչ պատերազմաւ ալ սիրով :

Յեա աշտրիկ ազգ եղև արանց խարայնագրեալից ի Հագոյն սրբոց եկի; ոչ է հար օրհնիլ կրկրին Ռաշտունեաց եկի; ոչ երթեալ բերցեն ծան ինչ ի նշխարաց սրբոյն Յակոբոց : Եւ նորա եկեալ պատմեցին որ անիծիւք նորա անբեր եղեալ էր երկիր խրեանց, և բազում պապատանօք խնդրեցին զծանս ինչ ի նշխարաց սրբոյն Յակոբոց, և ընկալեալ զնային չերկիրն խրեանց մեծաւ արախութեամբ, և ի ձեռն սուրբ նշխարացն օրհնեցաւ երկիր նոցա, և զարձաւ ի պաղարերութիւն : Եւ բնակիչք երկրին և ամենայն եկեղեցիք տօն մեծահանդէս կատարեն զխշատակ սրբոյն՝ Քաղցրի է և Գեկտեմբերի ժե, ի վառս Քրիստոսի Ատուածոց մերոց :

* B
p. 290 a.

* Ի սմին աւար վկայութիւն առարկութեոց կուսին Սանգխոսոյ՝ զստեր թագաւորին Հացոց Սանատրկոց :

Քրիստոսի առարկայն Թուղէոս չեա բժշկելոց զթագաւորն Ռոհայոց զԱրգար, և ի Հայս ի թագաւորանիսաւ բարարն Շուարշան, չԱրատալ զաւառի. և բարայեալ

accomplissant beaucoup de prodiges, qui sont décrits dans sa vie complète. Peu de jours après il quitta ce monde pour la terre de ceux qui vivent dans le Christ.

Après la mort de saint Jacques, les troupes grecques diminuèrent dans la ville, et le roi des Perses vint s'emparer de la ville, non par la guerre, mais à l'amiable.

Plus tard il fut révélé par le Saint-Esprit à des religieux revêtus de cilices qu'il était impossible à la province de Rehtounikh d'être bénite, s'ils ne faisaient pas apporter une partie des restes de saint Jacques. Ils vinrent raconter que par les malédictions (du saint) leur terre était devenue stérile et demandèrent avec grandes supplications une partie des restes de saint Jacques; l'ayant obtenu, ils retournèrent dans leur pays avec une grande joie. Leur pays fut béni par les saints restes et revint à la fertilité. Les habitants du pays et toutes les églises fêtent avec grande solennité la commémoration du saint, le 7 Kalotz, le 15 Décembre, pour la gloire du Christ, notre Dieu.

* B
p. 290 a.

* En ce jour martyre de la vierge apôtre Sandoukht, fille de Sanatrouk, roi d'Arménie.

L'apôtre du Christ, Thaddée, après avoir guéri le roi d'Édesse, Abgar, se rendit en Arménie, dans la ville de Chavarchan, résidence du roi, dans la

գ՛րբխտոս բազումք հաւատացին : Ընդ որս եւ զուսոր թագաւորին Սանատրիոյ եկն առ սուրբ աւարեալն, եւ լուեալ զբանն կենաց հաւատաց ի Քրիստոս :

Սա էր կոչս՝ ծանկամարդ տիովք եւ գեղեցիկ տեսեամբ, եւ աւեալ զնա առարեալն մկրտեաց : Եւ լոչս սաստիկ փայլատակեաց զերանելի կուսինն ի մկրտելն : Զայս լուեալ հայր նորս՝ բարկացաւ եւ հրաման ետ զնել զնա ի բանդ հանդերձ ալ հաւատացելովքն :

Իսկ աւարեալն եկն ի զիշերի առ նոսա, եւ բացեալ զզուրս բանդին եմուտ ի ներքս, եւ քաջալերէր զերանելի կոչան : Եւ յետ ալօթելոյն ընդ նոսա՝ եղև շարժումն եւ լուծան կապանք նոցա : Զայս տեսեալ բանդապետացն հաւատացին ի Քրիստոս եւ անկան առ ոտս առարելոյն, զորս մկրտեալ ի նմին զիշերի արս երեսուն եւ երեք :

Իբրև աւաւտա եղև առարեաց թագաւորն իշխան մի ածել զՍանդուխտ առ ինքն զի աղերսիւ հաւանեցուցէ : Եւ եկեալ աչրն ի զուրս բանդին ետես զնոսա ընդարձակս եւ յուրախութեան, սքանչացեալ անկաւ առ ոտս առարելոյն եւ հաւատաց ի Քրիստոս :

Կրգուեալ թագաւորն ի սասանաչէ՝ հրաման ետ սպանանել զիշխանն եւ զկապեալսն ի բանդին : Եւ յետ սպանմանն իբրև եղև զիշեր՝ էջ լոչս սաստիկ յերկնից եւ եկաց համատարած * ի վերայ սուրբ վկայիցն : Յայնժամ սուրբն Սանդուխտ յղեաց

* B
p. 292 b.

province d'Artavaz, et y prêcha le Christ. Beaucoup se convertirent, parmi lesquels se trouvait la fille du roi Sanatrough; s'étant rendue auprès du saint apôtre et ayant entendu la parole de vie, elle crut au Christ.

Elle était vierge, jeune d'âge et belle de figure; l'apôtre l'accueillit, la baptisa. Une lumière resplendissante enveloppa la bienheureuse vierge au moment du baptême. L'ayant appris, son père eut une grande colère et ordonna de la mettre en prison avec d'autres fidèles.

L'apôtre vint nuitamment auprès d'eux, ouvrit les portes de la prison, y pénétra, et encouragea la bienheureuse vierge. Après qu'il eut prié (avec les prisonniers), il se produisit un tremblement et leurs liens tombèrent. A cette vue les geôliers crurent au Christ, tombèrent aux pieds de l'apôtre qui les baptisa la même nuit, au nombre de trente-trois.

Au matin, le roi envoya un des princes pour lui amener Sandoukht (espérant) la persuader par des supplications. L'homme arrivé aux portes de la prison, les aperçut en liberté et, ravi de joie, il se jeta aux pieds de l'apôtre et crut au Christ.

Le roi, excité par le démon, donna ordre de tuer le prince et les détenus dans la prison. Après leur mort, à la tombée de la nuit, une vive lumière descendit du ciel et se répandit sur les saints martyrs. Alors, sainte Sandoukht envoya à sa maison quelques-uns de ses fidèles serviteurs, en cachette

* B
p. 292 b.

զոճանս ի հաստարիճ պաշտօնէից խրոյց ի տուն խը ցտոտ ի հօրէն խրճէ, եւ ետ բերել ճարտար կերպաս, եւ սրտեակ ինքնին զմորձին սուրբ ընկերաց խրոյց, եւ ստրեակ անձիովէր զնոսս ի ձեան սարսուորաց խրոյց մօտ չաբարանս խը . եւ սոսք պուշտ-թիւն զի մի ոք զխոտացէ չարբունի տանէ . եւ ինքն փոթիով հասանէր ի բանցն սու սուրբ ստրեանի :

Իսկ ագոթեակ ստրեւրչն փանն հորս՝ ազգճամբ սուրբ Հոլոչն զխոտաց թէ կատարի Սանդուխտ ճարտարտութեամբ, եւ ստէ զՍանդուխտ . Սերնիս լեր ցուտար զի ահաս առնուս պոսկ լուսեղէն ի ձեուց Տեան ի գլխիս բո :

Իսկ առաստուսն տարան գատրեան ի կապանօր, առ թագաւորն եւ զՍանդուխտ առանց կապանաց, եւ ամին զՍանդուխտ միաչն ստաջի հօրն : Ատէ թագաւորն . Սերացմբ զիս եւ սիրեցեր զմորբեցոցիչ ստար աչրց . արդ եթէ ոչ գրանաս՝ չարաչար մեանիս :

Պատասխանի եւ Սանդուխտ . Զոր ստես մորբեցոցիչ՝ նա լուսաւորեաց զհոլի իմ : Եւ բարկացեակ թագաւորն հրամանս եւ կապել զնա եւ բերել : Աղարակեաց սրբուհի կոչն . Բրիստոս օղնէս ինճ : Եւ փաղեակ լոյս յերկնից, եւ եղև շարժումն եւ լուծան կապանք նորա . եւ ազտութիւն երկիւղիւ անկաւ ի վերայ թագաւորին եւ ամենայն զօրացն :

Իսկ սուրբ կոչն փութացեակ եհաս ի փոքր ձորակն ուր պահէին զսուրբ սու-

de son père, et fit apporter du linge propre avec lequel elle enveloppa elle-même les corps de ses saints compagnons, et les fit inhumer par ses serviteurs auprès de son palais; elle mit tout son soin à ce que ne le sût personne de la maison royale; puis elle revint en hâte à la prison, auprès du saint apôtre.

L'apôtre pria pour elle et connut par inspiration du Saint-Esprit que Sandoukht allait mourir par le martyre, et il dit à Sandoukht : « Sois heureuse, ma fille, car tu vas recevoir la couronne lumineuse sur ta tête par les mains du Seigneur. »

Au matin, on conduisit l'apôtre chargé de chaînes, et Sandoukht sans liens, auprès du roi. Sandoukht fut introduite seule en présence de son père. Le roi lui dit : « Tu m'as renié, et tu as aimé ce séducteur étranger; si tu ne te convertis pas, tu mourras d'une mort violente. »

Sandoukht lui répondit : « Celui que tu appelles séducteur a illuminé mon âme. » Le roi irrité ordonna de l'attacher et de l'écorcher. La vierge sainte s'écria : « Christ, aide-moi. » Une lumière jaillit du ciel, il se fit un tremblement de terre, et ses liens se défirent. La stupeur et la crainte s'emparèrent du roi et de tous les soldats.

La vierge sainte s'empressa de se rendre dans un petit vallon où le saint

բեալն՝ որ չէր ինչ հետի ի տեղւոջէ անալ. եւ անկեալ առ օտո նորա ասէր. Եհնա ինձ Քրիստոս այսօր յօգնականութիւն :

Յայնժամ թագաւորն չկեաց զիշխան ոմն առ սուրբ առաքեալն եւ ասէ. Մեղոյ, աղաչեա՛ զԱստուած բո զի կորնչիմք յահեղ շարժմանէս : Եւ ընդ աղօթելլ առաքելոյն զաղարեաց շարժն : Ձոր տեսեալ պատգամաւորն սքանչացեալ հաւատաց եւ մկրտեցաւ : Ձառ սպան թագաւորն, եւ կեոյն համարէր զղաղարեցուցանելն զշարժումն : Իսկ Սանդուխտ պատեաց ի զիշերի զսպանեալն եւ ամփոփեաց եւ մխիթարէր զհաւատացեալն անշարժ կնլ :

* B
p. 293 a.

Յայնժամ հաւատաց կին ոմն յազդէ թագաւորին որում անուն էր Զարմանազուխտ ամենայն տամբ իւրով, եւ մկրտեցաւ յառաքելոյն. եւ ետ զնա թագաւորն սպանանել, ի վերայ որոյ լոյս սաստիկ էջ, եւ հաւատագին բազումք :

Իսկ թագաւորն ճրմուեալ ասէ. Զամենեսեան Սանդուխտ հրապուրէ, եւ հրաման ետ սպանանել զնա : Իսկ Սանդուխտ առաւօտուն տեսիլ պատմէր առաքելոյն եւ ասէր. Այր մի զզեղոյց ինձ լոյս, եւ եղ պասկ սքանչելի ի զլուխ իմ : Ասէ՛ առաքեալն. Այսօր փոխիս առ Քրիստոս : Աղաչէր զնա Սանդուխտ եւ ասէր. Աղաչեմ զի յորժամ փոխիմ՝ մերձ կացցես : Եւ մինչդեռ լսուէր զայս՝ հասին ի զուռն բանդին իշխանք որոց

apôtre était détenu et qui n'était pas éloigné de l'endroit où elle se trouvait; elle tomba à ses genoux et dit : « Le Christ est venu à mon secours aujourd'hui. »

Alors, le roi expédia un prince au saint apôtre et lui fit dire : « J'ai péché, prie ton Dieu pour nous car nous périssons par ce terrible tremblement de terre. » Aussitôt que l'apôtre se fut mis à prier, le tremblement de terre cessa. Ce que voyant, l'ambassadeur émerveillé crut et fut baptisé. Mais le roi le fit mourir en attribuant à ses idoles la cessation du tremblement de terre*. Sandoukht ensevelit le mort pendant la nuit, l'inhuma, et consola les fidèles (en les encourageant) à demeurer inébranlables.

* B
p. 293 a.

Une dame de la famille royale nommée Zarmanadoukht crut alors avec toute sa maison et fut baptisée par l'apôtre. Le roi ordonna de la faire mourir. Une lumière resplendissante descendit sur elle, et beaucoup se convertirent.

Le roi dit en grommelant : « C'est Sandoukht qui les attire tous. » Et il donna l'ordre de la tuer. Au matin, Sandoukht raconta à l'apôtre un songe qu'elle avait eu et dit : « Un homme me revêtit de lumière et me mit une splendide couronne sur la tête. » L'apôtre lui répondit : « Tu trépasseras aujourd'hui dans le Christ. » Sandoukht le pria et dit : « Je te prie de m'assister au moment du trépas. » Pendant qu'elle disait cela, les princes qui avaient reçu l'ordre de faire mourir la vierge sainte arrivèrent à la porte de la

հրաման առեալ էր սպանանել զսուրբ կոչան : Կապեղին զսուրբ կոչան զՍանդուխտ, եւ զնային տանել ի տեղի սպանմանն, եւ սուրբեալն բաշտերէր զկոչան : Երբև եկն ի տեղին՝ ագոթեաց վտան աշխարհին Հոչոց, եւ սուր : Տէր, մխտոս, բնկնլ զիս : Եւ սարս ծառոց զարարանոցն եւ սուր : Կասարեղէր զկոչան ձեր : Եւ երխտասարց ձի հարեալ սրով ձօտ ի ստինան, եւ առանկեաց զհային ի ձեռս Տեսան ագոթինն Քրիստոսի : 5

Ապա անդէն վազվազակի լոյս ծագեաց սրբէս սին հրոյ ի վերայ սուրբ ճարմնոցն զերխտ սինս եւ զերխտ զիշեր, եւ հաւատացին ի Տէր որբ տեղին՝ ալիբ իրբև երկու հազարք : Բակ առարեալն եկեալ զիշերի մկրտեաց զնոսա, եւ առեալ զճարմին սրոյ կուսին եղ ի նմին տեղուջ. եւ զհանդատարան նորս անչոցս արար զի ձի անպատուեցի յանօրինաց, ալ ըստ ժամանակին ինքնին Տէր յայտնեցէ իւրոյ հաւատացիւց, եւ 10 ագոթեալ զնոց սա աշակերտան իւր :

Կասարեղս սուրբն Սանդուխտ Քաղցի ամսոյ է : Եւ Գեկոսմբերի ժե ի վառս Աստուծոյ :]

Քաղցի Է եւ Գեկոսմբերի ժԶ : Տան է սրբոյն Փիլիմոնի վաղահարի եւ Աստուծոսի եւ 15 Երիանոսի դատարի :

Սուրբ եւ վառաւորեալ վկային Քրիստոսի էին ի ժամանակս Գիսկվետիանոսի

14 Տան է . . . դատարի] Վկայութիւն սրբոյն Փիլիմոնի վաղահարի, եւ Աստուծոսի ընկերացիլ եւ Երիանոսի դատարի Ե.

prison. Ils attachèrent la vierge sainte Sandoukht et l'emmenèrent à l'endroit de l'exécution. L'apôtre encourageait la vierge. Lorsqu'elle arriva à l'endroit elle pria pour le pays d'Arménie et dit : « Seigneur Jésus, reçois-moi. » Elle tendit ensuite son cou et dit : « Exécutez vos volontés. » Un jeune homme donna un coup d'épée près des seins et la servante du Christ rendit l'âme entre les mains du Seigneur.

Aussitôt il se produisit une lumière comme une colonne de feu sur le saint corps, qui dura trois jours et trois nuits. Ceux qui en furent témoins, crurent au Seigneur, au nombre d'environ deux mille. L'apôtre vint la nuit les baptiser, prit le corps de la sainte vierge et l'inhuma au même endroit; mais il rendit invisible sa tombe, afin qu'elle ne fût pas déshonorée par les impies, laissant au Seigneur le soin de la révéler à ses fidèles en son temps. Après avoir prié, il retourna auprès de ses disciples.

Sainte Sandoukht fut exécutée le 7 du mois de Kalotz, le 15 Décembre, pour la gloire de Dieu.]

S KALOTZ, 16 Décembre.

Fête de saint Philémon le joueur de flûte, d'Apollonius et d'Arrien (*Arianos*) le juge.

Les saints et glorieux martyrs du Christ vivaient aux jours de Dioclétien,

մբարի շտ արքային : Արիանոս՝ զատաւոր էր Թեբալիոյ բազարին Եզրիպտացոց .
 իսկ սուրբն Ապոլոն ի բազարէն Անդինու, եւ Փիլիմոն :

Եւ չառուր միում տարան առաջի զատաւորին երեսուն եւ եօթն բրիտոնեաց ի
 քննութիւն, յորոց մինն Ապոլոնիոս էր ընթերցող Եկեղեցոյն Ատուծոց, որոց զան-
 զիտեալ ի տանջանացն՝ եւ չորս զահեկանս Փիլիմոնի փողահարի, զի փոխանակ՝ նորա՝ A fol. 133
 զոհեացէ կոտցն . եւ Փիլիմոնի առեալ զհանդերձան Ապոլոնի զգեցաւ եւ զնայ զի
 զոհեացէ : Եւ նախ քան զմտանել նորա ի տաճարն՝ ազդեալ ի նա Հոգւոյն սրբոց,
 ստէ . Եւ ես բրիտոնեաց եմ :

Եւ կարծեցեալ զատաւորին եթէ Ապոլոնն լիցէ՝ հրամայեաց կոչել զՓիլիմոն
 փողահար զի ուրխասացի Ապոլոն եւ զոհեացէ : Եւ յորժամ ծանեաւ եթէ Փիլիմոնն
 է՝ կոչեաց առ ինքն եւ խոստանալոց ոգորանօք սլարգեւ եւ սլառիւս . նոյնպէս եւ ժո-
 ղովուրդքն ազաչէին զնա զտոնալ զի յոյժ սիրէին վասն զուսնական Երգոց նորա .
 եւ ամենեւին ոչ հաւանեցաւ :

Ատէ զատաւորն . Ոչ ընկալցի զբեզլ Քրիստոս իբրեւ զբրիտոնեաց քանզի չես
 ձկրտեալ : Եւ լուեալ Փիլիմոնի տրամեցաւ յոյժ, եւ ազաչէր զբրիտոնեացսն զի
 ձկրտեացն զնա, եւ ոչ համարձակէին : Եւ ազաղակեաց առ Ատուած առաջի ամե-

2 Անդինու] Անթեոյի B || 7 ազդեալ... սրբոյ] ազդեաց ի նա Հոգին սուրբ B || 9 կարծե-
 ցեալ] կարծեալ B || 10 փողահար զի] խաղասցի առաջի նոցա եւ *add.* B.

l'empereur impie. Arrien était juge dans la ville de Thèbes (*Thebayido*) en
 Égypte, saint Apollonius (*Apoghon*) était de la ville d'Antinoé, ainsi que
 Philémon.

Un jour on amena devant le juge, pour être interrogés, trente-sept chré-
 tiens dont l'un, Apollonius, était lecteur dans l'église de Dieu, lequel, par
 crainte des supplices, donna quatre écus à Philémon le joueur de flûte, pour
 qu'il sacrifiât à sa place * aux idoles. Philémon prit les vêtements d'Apolloni- A fol. 133
 us, s'en revêtit et alla pour sacrifier. Mais, avant de pénétrer dans le
 temple, le Saint-Esprit l'ayant inspiré, il dit : « Moi aussi, je suis chrétien. »
 1° b.

Le juge le prenant pour Apollonius, ordonna d'appeler Philémon le joueur
 de flûte pour réjouir Apollonius et le faire sacrifier. Mais lorsqu'il connut
 qui était Philémon, il l'appela à lui et lui promit, avec supplications, des
 cadeaux et des honneurs. Le public également le suppliait de revenir à sa
 religion, car on l'aimait beaucoup à cause de ses chansons comiques. Mais
 il ne consentit aucunement.

Le juge lui dit : « Le Christ ne te recevra pas comme chrétien, car tu n'es
 pas baptisé. » Ce qu'ayant entendu, Philémon en fut très attristé et il sup-
 pliait les chrétiens de le baptiser, mais ils n'osaient pas. Alors il cria au Sci-

նկարն սաղ նմա զշուրհս ձկրատեխանն : Եւ ամպ լուսաւոր հաճանի եղև նմա ի վերաւս, եւ էջ անձրև ջամարչ անտի ի վերայ սրբոցն Փիլիմոնի եւ ձկրատեայ զնա, զոր տեսեալ անհաւատիցն զարմայան յոյժ :

Եւ ստեալ Ապոլոնի զխոզն եւ զխաղաղիկն զոր տեսեալ էր զնա Փիլիմոն ի սրահետի՝ ընկէց ի հար եւ աջեայ, պատմեցին զոչն զատուարին. եւ զև նա եղև սրտաճառ Փիլիմոնի բրիտանեւթեանն՝ հրամայեայ սուաջի խոր կայացանել. * եւ նա համարձակութեամբ խոտտովան եղև զանուն Տեանն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ հատեալ զջիւր սոփց նորա բարձեցին ընդ բարձրն ամենայն : Եւ զՓիլիմոն կրօնեցին զճառէ անձոց, եւ նետաձիւղ լինէին ի նմա, եւ ձի ի նետից անտի ոչ խոցեայ զնա, այլ կախեցան յօրն :

Եւ երթեալ զատուարին տեսանել զնա, եւ նայեցեալ ի վեր՝ անկու ձի ի նետիցն եւ եհան զսկն նորա, եւ նա անկեալ սուաջի նորա հալլէր զիտղութիւն եւ զբժշկութիւն : Ըսէ զնա Փիլիմոն. Յարժամ սա Աստուած փոխի՞մ՝ եկեաջիր ի տապան իմ եւ ի հօրոյ անտի զիցև ի վերայ աչացոյ եւ բժշկեցիս : Եւ նոյնժամայն հատին զգրութն Փիլի-

1 նմա ի վերաւս] ի վերայ նորա B || 2 եւ ձկրատեայ զնա om. B || 3 յոյժ] եւ հոտտային բարուժք ի Տեր add. B || 9 եւ ձի ի նետից. . . յօրն] բայց ոչ վտանգաւ նա B || 13 եւ ի հօրոյ անտի զիցև ի վերայ աչացոյ om. B || 14 նոյնժամայն] սուժամայն հրամայեայ եւ add. B.

gneur devant tout le monde de lui accorder la grâce du baptême. Un nuage lumineux se forma au-dessus de lui, et la pluie tomba de la nuée sur saint Philémon, et le baptisa. A cette vue, les infidèles furent grandement émerveillés.

Apollonius saisit la flûte et les instruments que Philémon lui avait laissés en dépôt, les jeta au feu et les brûla. On raconta cela au juge, et que c'était lui la cause de la conversion de Philémon au christianisme. Il ordonna de le faire venir en sa présence. * Celui-ci confessa avec hardiesse le nom de Notre Seigneur Jésus-Christ. On lui coupa les nerfs des pieds et on le traîna par toute la ville. On suspendit Philémon à un pin¹ et on lui lança des flèches, mais aucune des flèches ne l'atteignit, car elles restèrent suspendues en l'air.

Le juge étant allé pour le voir, tandis qu'il regardait en l'air, une des flèches retomba sur lui et lui creva un œil, il tomba à genoux devant (le saint), implora le pardon et la guérison. Philémon lui dit : « Lorsque j'aurai trépassé à Dieu, tu te rendras à ma tombe, tu y prendras un peu de terre, tu la mettras sur tes yeux, et tu seras guéri. » On trancha aussitôt la tête à Philémon

1. Pêcher, *Syn. Cp.*

* A fol. 133
v° a.

ծոնի եւ Ապողոնի եւ Թալեցին զնոսա : Եւ աւեալ ի հողոյն եղեալ ի վերայ խաւարեալ աչացն եւ աւժամացն ողջացաւ, եւ հաւատաց ի Քրիստոս ամենայն տամբ իւրով. եւ բերեալ եղիսկոպոս երկուս՝ ձկրակեցաւ. եւ գալլ երեսուն եւ վեց բրիստոնեացն արձակեաց ի կապանաց անտի :

Եւ լուեալ Փիոկղետիանոսի թագաւորին եթէ Արխանոս դատաւորն Թեբացոց հաւատաց ի Քրիստոս, աւարեաց չորս զօրազուխս զի ըմբռնեալ զնա տարցեն աւաջի նորա : Եւ յորժամ հասին առ նա ետ նոցա կաշառս, զի ներեացեն նմա սակաւ ծի. եւ երթեալ ի տապան սրբոցն սոլթեաց արտասուօք, եւ ալաչէր զնոսա հասանել նմա յօգնականութիւն : Եւ ձայն եղեալ ի * տապանէն Փիլիմոնի ասէ. Երթ աներկիւզ * A fol. 133
v° b.

առ թագաւորն որ եւ զչորս զօրազուխսդ շահեցիս ի Քրիստոս հաւատով, եւ զու առցես զգլխի ճարտիւրոսութեան :

Եւ աւեալ ընդ իւր ութ ի ծառայից իւրոց պատուէր ետ նոցա եւ ասէ եթէ. Հանդերձեալ է թագաւորն ի ծով ընկենուլ զիւս եւ զլիինք հանցեն զիւս ի ցամաք, արդ մնացէք զուք չկըր ծովուն, զի աւաջիք զմարմինս իմ եւ թաղեսջիւք ընդ սրբոյն Փիլիմոնի եւ Ապողոնի :

1 հողոյն] հողոց գերեզմանի *add.* B — խաւարեալ *om.* B || 5 թագաւորին] սրբալին B — Թեբացոց] Թեբալիոց B || 8 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B || 9-11 եւ ձայն. . . ճարտիւրոսութեան *om.* B || 12 պատուէր ետ նոցա] գուշակեաց || 13 զլիինք] ալիք B || 14 ծովուն] Աղեկանդրիոց *add.* B.

et à Apollonius, et on les enterra. (Le juge) prit un peu de terre, la mit sur son œil obscurci et fut aussitôt guéri; et il crut au Christ avec toute sa maison. Il fit venir deux évêques, fut baptisé, et délivra des liens les trente-six autres chrétiens.

L'empereur Dioclétien ayant appris qu'Arrien, le juge de Thèbes, croyait au Christ, envoya quatre officiers pour le saisir et l'amener en sa présence. Lorsqu'ils arrivèrent à lui, (Arrien) leur donna de l'argent pour qu'ils lui accordassent quelque temps, et s'étant rendu à la tombe des saints il pria avec des larmes et les supplia de lui venir en aide. Une voix se fit entendre de la * tombe de Philémon qui dit : « Va sans crainte auprès de l'empereur, tu gagnerás les quatre officiers à la foi du Christ et tu recevras la couronne du martyre. »

(Arrien) prit avec lui huit de ses serviteurs, leur donna des instructions et dit : « L'empereur me fera jeter à la mer et les dauphins me ramèneront à terre, tenez-vous donc sur le rivage de la mer pour recevoir mon corps et vous m'enterrezes auprès des saints Philémon et Apollonius.

* A fol. 133
v° b.

Եւ կապեալ զատարն առաջի թագաւորին խոտովանեցաւ զՔրիստոս եւ ան-
 գտնեաց նախատանօր զառաջին անհատուիլուն խր : Կապեցին զԱրիանոս շղթալիւր
 եւ կապեցին ի սրբանոց նորա վէճ ծի ճեճ եւ ընկեցին ի վարեալ վիճ, եւ բարկոճ
 արարեալ զնա ծածկեցին բարածրբ : Եւ նստեալ թագաւորն ի վերայ բարակուսին
 սակ : Տեսցար եթէ եկեաց, Քրիստոս եւ հանցէ զսա ի զբոց սասի : Եւ հրամայեաց 5
 ժողովրդեանն խաղալ առաջի խր եւ անգտնել զանունն Քրիստոսի :

Եւ չարուցեալ զնոց չարարանս խր, եւ ծտեալ ի անեակն ետես ի վերայ
 բազմականի խրոց բազմեալ զԱրիանոս եւ զարհուրեցաւ, բանոյն կարծեաց եթէ թշնամիբ
 չարեան ի վերայ խր, սղազակեաց ճեճաճայն. Սէր էր զօրականը իճ եւ սպասուորբ :

* A fol. 134
 r° a.

Սակ Արիանոս. Եւ եճ, ծի երկնչիւր, եհան զիս * ի զբոց անտի զորձէ սասցեր. Տեսից
 եթէ հանէ զսա Քրիստոս ի զբոց սասի : Եւ առ ժամայն հաւաստային չորս զօրականքն
 ի Քրիստոս :

Եւ զստուցեալ բարկութեամբ թագաւորն հրամայեաց եւ արկին զԱրիանոս եւ
 զչորս զօրապետան ի բուրձ եւ ընկեցին ի ծով. եւ սչնդէս աւանդեցին զհոյսիս իւրեանց
 առ Աստուած :

1 [խոտովանեցաւ] [ստտովան եղև B — զՔրիստոս] զանունն Քրիստոսի B || 2 շղթալիւր
 եւ կապեցին ի սրբանոց նորա վէճ ծի ճեճ om. B || 3 եւ բարկոճ... բարածրբ om. B ||
 4 Եւ նստեալ թագաւորն ի վերայ բարակուսին սակ, եւ թագաւորն սակ B || 14 զօրապետան
 զօրականն B.

Le juge se présenta à l'empereur, confessa le Christ et blâma avec injures son ancien athéisme. On lia Arrien avec une chaîne, on lui attacha une grosse pierre au cou et on le jeta dans un grand trou qu'on avait creusé, on le lapida et on combla le trou avec des pierres. L'empereur s'assit sur le monceau de pierres et dit : « Voyons si le Christ viendra et le sortira de cette fosse. » Il ordonna à la population de danser devant lui et d'insulter le nom du Christ.

Puis, s'étant levé, il se rendit à son palais, entra dans sa chambre et aperçut Arrien assis sur son canapé. Il fut saisi de frayeur en croyant que des ennemis s'étaient levés contre lui et il cria de toute sa voix : « Où êtes-vous, mes soldats et mes serviteurs ? » Arrien lui dit : « C'est moi, ne crains rien, celui qui m'a fait sortir * de la fosse est celui dont tu as dit : « Je verrai si le Christ le tirera de cette fosse. » Aussitôt les quatre officiers crurent au Christ.

* A fol. 134
 r° a.

L'empereur entra dans une grande colère, ordonna de mettre Arrien et les quatre officiers dans un sac, et de les jeter à la mer. C'est ainsi qu'ils rendirent leur âme à Dieu.

Եւ ի ժամադրեալ աւուրն գնացին ծառայքն ի ծովեզրն, եւ տեսին զլլփինսն զի բարձեալ ընդէին զբուրձան մարմնովք սրբոցն, եւ առեալ հանին ի ցածար, եւ ոչ զիտէին գտէն իւրեանց եթէ չորում բուրձն իցէ : Եւ զլլփին մի մարդկային բարբառով խօսեցաւ եւ եցոյց նոցա զԱրիանոս գառաւորն, եւ եղեալ ի նաւ եւ զերիս աւուրս նաւեալք հասին ի քաղաքն Անկիւղի :

Եւ ի տեսեան հրամայեցին չորս զօրագլուխքն զի անկ թաղեցեն զնոսա, եւ աջնպէս արարին : Եւ զմարմին սրբոցն Արիանոսի տարեալ եղին ընդ սրբոցն Փրլլմոնի եւ Ապոլոնի : Կատարի տօն սրբոց վկայիցս Քրիստոսի Գեկտեմբերի ԺՁ :

[B * Յիշատակ է սուրբ մարգարէին Անկէի :

* B
p. 293 b.

Սուրբ մարգարէն Անկէաս՝ որ թարգմանի տօն եւ տօնելի՛ էր ի ցեղէն Գեկեայ : Սա ճնաւ ի գերութեանն Բարբելացոց, եւ էր ճանուկ չորմամ ի Բարբելոնէ եկն չերուսաղէմ : Եւ մարգարէացաւ ընդ Չաքարիայ ի զարձին ամս երեսուն եւ վեց . եւ զուշակեցին եւ մերձաւորապէս եւ յայտնի զգալուստն Յիսուսի Քրիստոսի նախ քան զչորս հարիւր եւ եօթանասուն ամ :

Այս Անկէաս յայտնապէս մարգարէացաւ վասն գերեւոցն զի գառնադոց էին, եւ

1 եւ ի ժամադրեալ աւուրն] եւ ըստ յառաջագոյն զուշակերոց նորս B — ծովեզրն] Աղեկոսանդրիոց *add.* B || 1-4 եւ տեսին զլլփինսն... գառաւորն] եւ տեսին զի ալքը ծովուն վարէին ի ցածար զբուրձան հանդերձ մարմնովք, եւ առեալ հանին ի ցածար B || 6 թաղեցեն] հանգուցեն B || 7 տարեալ] տարան եւ B || 8 Քրիստոսի] այսոցիկ B — Գեկտեմբերի ԺՁ] եւ Քաղցրի Է, ի փառս Աստուծոյ *add.* B.

Au jour indiqué les serviteurs se rendirent au rivage et aperçurent des dauphins qui apportaient des sacs avec les corps des saints, et les déposaient à terre. Ils ignoraient dans quel sac se trouvait leur maître. Un dauphin leur parla le langage humain et leur montra le juge Arrien. L'ayant porté sur un bateau, ils naviguèrent pendant trois jours et arrivèrent à la ville d'Antinoë.

Les quatre officiers leur ordonnèrent dans un rêve de les enterrer là et ils firent ainsi. Quant au corps de saint Arrien ils l'emportèrent et le déposèrent auprès des saints Philémon et Apollonius. La fête des saints martyrs du Christ se célèbre le 16 Décembre.

[B * Commémoration du saint Prophète Aggée (*Ankēi*). Le saint prophète Aggée (*Ankēas*), nom qui se traduit « fête » ou « à fêter », était de la tribu de Lévi. Il naquit pendant la captivité de Babylone et était encore enfant lorsqu'il revint de Babylone à Jérusalem. Il prophétisa avec Zacharie, à leur retour, pendant trente-six ans, et annoncèrent approximativement et clairement la venue de Jésus-Christ avant quatre cent soixante-dix ans.

* B
p. 293 b.

Aggée prophétisa ouvertement aux captifs leur retour et que Jérusalem

Երբուսապէ՛մ շինելոց չեա ըսկմանն Կորուստոսորայ, եւ այլ բարձմ բանս մարգարէութեամբ խօսեցաւ, եւ ետես ի մասէ զշինուածս սոմարին : Հանդեսս եւ խօսեցաւ յերբուսապէ՛մ բարձր :

Չամանէ վրեալ է թէ մահաւ խաչիւ կատարեցաւ. եւ փան զի էր չարկէ բահանալիցն յերբուսապէ՛մ ինպիսիքն զնա փոստաւորապէս : Էր սա խաչար հերօր, բարբ եւ սակաւ ունեւոր զմօրուսն եւ կարճահասակ :]

* A fol. 134
r° b.

Քարոցի Թ եւ Գեղահեծրերի ժե : Յիշատակ Գանկէլի մարգարէին եւ երկոց * մանկանցն Անանիայի, Ագարիայի եւ Միսայէլի, եւ սրտամտ թիւն վիպական մահա նոցա :

Երբ, մանկուսն էին ի բարձրէն Երբուսապէ՛մի, սասուածապաշար Երբայցիք՝ սրկիք Եղեկիտց ինպաւորին, որ համարձակեցաւ սակ յԱստուած թէ. Արարի զհաճոցս քո, եւ պահեցի զպատուիրանս քո. եւ չսակրաւ չաւուրս կենաց իւրոց ամս հնգետասան : Եւ չեա մահաւ նորա կրթեալ Կորուստոսոր արքայն Բարկաղայոց պաշարեաց զերբուսապէ՛մ եւ սա զնա, եւ խորացոյց ի վերաթիւն ընդ բարուսն եւ վերխ կղբարան

7-8 Յիշատակ . . . մահաւ նոցա] Պատմութիւն սրբոցն Գանկէլի մարգարէին եւ երկոց մանկանցն՝ Անանիայի, Ագարիայի եւ Միսայէլի B || 11 յաւարս] յաճս B || 12 մահաւ] մահասան B || 13 ի վերաթիւն ընդ] ընդ վերաթիւնս B.

serait reconstruite après la destruction de Nabuchodonosor; il annonça prophétiquement bien d'autres choses et vit de près la reconstruction du temple. Il reposa et fut inhumé dans la ville de Jérusalem.

On a écrit de lui qu'il avait trouvé la mort sur la croix, et que, comme il était de la caste des prêtres on l'avait inhumé magnifiquement à Jérusalem. Il avait une chevelure hirsute, une figure ronde, peu de barbe et était petit de taille.

9 KALOTZ, 17 Décembre.

* A fol. 131
r° b.

Commémoration du prophète Daniel et des trois * jeunes gens Ananie, Azarias et Misaël, et récit de leur mort en martyrs.

Les trois jeunes gens étaient de la ville de Jérusalem, Juifs pieux, fils du roi Ézéchiass qui osa dire à Dieu : « J'ai accompli ce qui te faisait plaisir et j'ai observé tes commandements », et aux jours de qui furent ajoutées quinze années. Après sa mort Nabuchodonosor, roi de Babylone, assiégea Jérusalem, la prit et emmena en captivité avec bien d'autres les trois frères Ananie, Aza-

զԱնանիա, Ագարիա եւ զՄիսապէլ, ընդ նոսին եւ զԴանիէլ ճանուկ եւ տեսեալ զնոսա արս իմաստուն եւ խոհական, կացոյց զնոսա ի վերայ ամենայն զաւաւակալաց եւ զորձակալաց իւրոց :

Եւ արար Նաբուգոզոնոսոր ըստ զըրեղոյն ի Դանիէլէ պատկեր սոկի, եւ երկրր-պագեաց ինքն եւ ամենայն Բաբելոնացոցն հրաման ետ զի երկիր պագցին նմա : Իսկ երեք եղբարքն աջնորիկ արհամարհեցին զհրամանս թագաւորին եւ ոչ երկիրպագին պատկերին :

Յայնժամ բարկութեամբ լցեալ Նաբուգոզոնոսոր՝ հրամայեաց արկանել զնոսա ի բորբոքեալ հնոցի. եւ էջ հրեշտակ Տեառն յերկնից եւ շիջոյց զհուրն հոլմաբեր ցօղմիլ եւ զբոցն սարածեաց իբրեւ վկամար ի վերայ նոցա, եւ երեք մանկունքն * երկէին ընդ նմին զերգս օրհնութեան : Եւ զայն տեսեալ արբային ի սրանչելի * A fol. 134 v° a. տեսնէն գահի հարեալ, խոստովան ելել զԱստուածն Բարայելի : Եւ հանեալ զնոսա ի հնոցէն կարգեաց յեւս առաւել մեծագոյն պատիւս եւ պետութիւնս :

Եւ տուան շնորհք մս ըզարէութեան Դանիէլի, եւ մեկնէր զերագս արբային, եւ յոյժ սիրեաց զնոսա որբան եկաց կենդանութեամբ :

5 հրաման ետ] հրամայեաց B || 6 եղբարքն] մանկունքն B || 6 թագաւորին] արբային B — երկիրպագին] երկրպագեցին B || 9 հնոցի] հնոց բոցայն B — եւ շիջոյց զհուրն հոլմաբեր ցօղմիլ] եւ ցօղաբեր հոլմոմիլ թօթափեաց զհուրն ի հնոցէ անտի B.

rias et Misaël, et avec eux le jeune Daniel, et ayant recomu en eux des hommes sages et sérieux il les mit à la tête de ses préfets de provinces et de ses agents.

Nabuchodonozor se fit construire, ainsi qu'il a été écrit par Daniel, une statue en or devant laquelle il se prosterna lui-même et qu'il ordonna à tous les Babyloniens d'adorer. Mais les trois frères méprisèrent les ordres du roi et n'adorèrent pas la statue.

Alors Nabuchodonozor plein de rage ordonna de les jeter dans une fournaise ardente, mais l'ange du Seigneur descendit du ciel et éteignit le feu par une rosée qui produisit du vent et élargit les flammes comme une voûte au-dessus d'eux, en même temps que les trois jeunes gens chantaient *, avec l'ange, des chants de bénédiction. Ce qu'ayant vu, le roi saisi d'épouvante devant ce merveilleux spectacle confessa le Dieu d'Israël. Il les fit sortir de la fournaise et les plaça dans les honneurs et les commandements les plus grands.

Des grâces de prophétie furent accordées à Daniel, qui expliqua les rêves au roi qui l'aima beaucoup tant qu'il vécut.

Եւ եղև չեա վախճանեաց Նարուզոզնոսոր արքային, չարեա ոչ թողաւ որ ոչ ծանեա զԱստուած, որոչ անու էր Ապրիլա, զոր բազում սուգամ չանդլմունէին բանիւր՝ ճարգարէն Գանիէլ և երկը ճանկտնըն չարաբ սանարշտաթեան խրոյ, և շարմեալ բարկութեամբ ի վերայ նոցա, հրածան եւ զլնուորացն սարաննել զնոսա :

Եւ ի հատաներն զգլուխն Միսայելն՝ ստործեաց Ազարիա զբարձից խր և ընկալա զգլուխ նորա, նոչնպէս և Անանիա ընկալա ի սրամուճանս խր զգլուխն Ազարիայ, ընկալա Գանիէլ ի զգետս հանդերձի խրոյ զգլուխն Անանիայ և վերկոչն և յառաջ սարաներոցն : Ապա հատին զգլուխն Գանիէլն ճարգարէի :

1-5 p. 753 Եւ եղև չեա վախճանեաց . . . ի ճեւեղց] և չեա վախճանին Նարուզոզնոսորայ՝ չառբս թողաւորութեան Բազդասորայ որդւոյ Նարուզոզնոսորայ արքայի, երեւեցան ի ժամ ընկերեաց չանկարճակի թաթ ձեռին ճարգոյ որ զբէր զիր անձանթի ի վերայ որմոյ սաճարի թաղաւորին : Եւ եկեալ ընթերցա Գանիէլ զգիրն, և ձեկնեաց վան բաւնալ թաղաւորութեան ի տանէն Նարուզոզնոսորայ, որ կատարեցա ի նձին աւար : Քանկ ի գիշերին յայնձիկ սպանաւ Բազդասոր արքայ, և Գարեհ Մար էաւ զթաղաւորութիւնն Քազդէացւոյ ձեռնուսթեամբ ձեճին Կիրոսի պարսկի : Եւ Գարեհ կարգեաց հարխր և բոսն նախարարս և զերխ հրամանատարս ի վերայ ամենայնի նոցա և Գանիէլ ձի էր յերկոյ անտի : Եւ նախարարը նախանձեալ ընդ նա շարախոս եղին առ արքայ, և նա եւ ընկեալ ի դուրն առիւծոց, և Աստուած եխից զբերանս առիւծոց և ոչ արարին նձա չար . և փոխանակ նորա ընկեցան շարախոսը նորա անդր և առժամայն եղին կերակուր զաղանաց : Եւ ապա համարձակութիւն զտեալ ի Գարեհէ կարճանեաց զբողիմն Երեայ զոր սրաշտէին Բարեղայիք, և զձեճ վիշապն սպան և զբուրման կտորեաց : Վասն որոյ ամբոխ արարեալ անհաւատոց կուսեցան ի վերայ թաղաւորին և խնդրեցին զԳանիէլ զի սարանցն զնա : Եւ թողաւորն հարկեցաւ սալ ի ձեռս նոցա, և առեալ արկին զնա ի դուրն առիւծոց : Եւ եկաց անդ Գանիէլ զառբս վեց . առ որ երէր ճաշ Աճրակում ճարգարէ յերուսաղեճէ ի ձեռն հրեշտակի Տեառն : Եւ վրիեաց Աստուած զԳանիէլ ի ձեռաց առիւծոց, և փոխանակ նորա արկան անդր զլնուորը թշնամեաց նորա, և վազկազակի զիշտեցան առաջն թաղաւորին : Եւ վախճանեցաւ Գանիէլ ի խորին ձերութեան իրրեւ հարկորանան . նոչնպէս և երեքին նորա Անանիա, Ազարիա և Միսայել, լի աւարբք փոխեցան առ Տէր Բ.

Après la mort du roi Nabuchodonosor vint un autre roi qui ne reconnut point Dieu, dont le nom était Atticus ¹, et que souvent le prophète Daniel et les trois jeunes gens réprimandèrent pour son impiété; rempli de colère contre eux, il ordonna à ses soldats de les mettre à mort.

Pendant que l'on tranchait la tête à Misaël, Azarias étendit son manteau et y reçut la tête; de même Ananie recueillit dans son vêtement la tête d'Azarias. Daniel reçut dans son vêtement la tête d'Ananie et des deux autres précédemment mis à mort. On trancha ensuite la tête au prophète Daniel.

1. Ainsi dans *Syn. Cp.* Ἀττικός.

Եւ երթեալ ոմանց ի Հրէիցն բարձին զմարմինս նոցա եւ եղին յարժաթեզէն տապանս, եւ մերձեալ կցեցան գլուխքն լիւրաբանչլւր մարմին : Եւ հրեշտակ Տեառն առեալ զնստա տարաւ ի լեառն Գերազ, * վասն սպառնալեաց թաղաւորին. եւ էին ի * A fol. 134 v° b.

Թաքստեան անդ ի լիւրինն ի ներքոյ երկրի ամս եօթն հարիւր, մինչեւ ի յարութիւն Քրիստոսի ի մեռելոց :

Եւ յետ բազում ժամանակաց թաղաւորն Հոռոմոց Լեւոն, լսնդրեալ յարբայէն Պարսից զնշխարս Գանիէլի մարգարէին, եւ առեալ ի Բարեխնէ տարաւ ի Կոստանդինուպօլիս, եւ եղ յեկեղեցւոջ սրբոյն Ռոմանոսի, ի տապանի յորում էին նշխարք Անրակումայ մարգարէին : Կատարի յշատակ Գանիէլի մարգարէի եւ երից մանկանցն Գեկտեմբերի ժէ :

Քաղոյի ժ եւ Գեկտեմբերի ժէ : Տօն է տեսեան սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչին եւ Պրոմոսի, Արէսի եւ Եղիայի :

Սորա էին ազգաւ Եղիպտացիք եւ հաւատով բրիստոնեայք : Եւ լսէին թէ զխարղ

6 [սնդրեալ] [սնդրեաց B || 7 մարգարէին] փառաւորելով զՔրիստոս add. B || 9 մարգարէի om. B || 10 Գեկտեմբերի ժէ] եւ Քաղոյի Թ add. B || 12 Արէսի] Արէսի B.

Quelques juifs allèrent s'emparer de leurs corps et les déposèrent dans des cercueils en argent, les têtes s'approchèrent et se soudèrent à leur corps respectif. L'ange du Seigneur les enleva et les transporta à la montagne Gébal ², * à cause des menaces du roi, et ils restèrent cachés sous terre dans la montagne pendant sept cents ans, jusqu'à la résurrection du Christ d'entre les morts. * A fol. 134 v° b.

Longtemps après, le roi des Grecs, Léon, demanda au roi des Perses les restes du prophète Daniel, il les fit prendre à Babylone et conduire à Constantinople, puis il les déposa dans l'église de Saint-Romain (*Romanos*), dans le tombeau où se trouvaient les restes du prophète Habacuc (*Anbagoun*). La commémoration du prophète Daniel et des trois jeunes gens a lieu le 17 Décembre.

10 KALOTZ, 18 Décembre.

Fête de la vision de saint Grégoire, l'Illuminateur de l'Arménie, et de Promus, Arès (*Arēsī*) et Élie.

Ils étaient de nationalité égyptienne et de foi chrétienne. Ayant appris

1. Ainsi dans *Syn. Cp.* Γεζάλ.

ի Կլկլեկա տանջեն զխոտովանոց վկայան վասն անուանն Քրիստոսի, չազի անկեալ երկնային ի տեսնել, չազսանել եւ ի բժշկել զվերս նորս :

Եւ չարժամ գնացին չՄակաղան բարար, տեսեալ զանարանացն զնոսա օտարս, եւ ըմբռնեալ իրբեւ զչարսպորձս՝ կապեցին եւ տարան աւաջն Փիրմիլիանոս իշխանի բարարին : Եհարց զնոսա իշխանն եւ ասէ : Սեօվի իցէր : Եւ նորս ասն . Քրիստոսն եւս չհեղկատուէ : Ասէ զնոսա . Եւ ս՞ր երկնայր : Եւ նորս ասն . Երկնայր սչ զտեսնել խոտովանոց վկայցին Քրիստոսի որ վասն անուան նորս ճարտարասնան :

Ասէ Փիրմիլիանոս իշխանն . Ասնեմ ես եւ զձեզ իրբեւ զխոտովանոց վկայ Քրիստոսի եկիէ սչ սրանայր զնա եւ զօհէր աստուածոցն : Եւ նորս ասն . Եկիէ զսչլ առնեա՝ բարերար եւ երախտուար ընկեցիս ձեզ : Եւ հրամայեաց տանջել զնոսա ամենահար տանջանօր եւ շեռ տանջանացն հրաման ետ եւ զտուրին Աբէոս ի հաւ ընկեցին, եւ զտուրն Պրոմոսի վարել զաչան եւ հաստանել զտան, եւ զտուրն Եղիա սպանանել սրով :

Եւ սչայլսի բարի խոտովանութեամբ ասանգեցին զսղիս խրեանց առ Աստուած Գեկաներբրի ժԷ՝ ի փառս Քրիստոսի :

1 զխոտովանոց] զնոսա խոտովանոցս եւ B || 12 ընկեցին] ընկենուլ B || 14 զսղիս] զհսղիս B || 15 Գեկաներբրի ժԷ՝] եւ Քարցի ժ *add.* B.

comment étaient torturés les confesseurs martyrs pour le nom du Christ, ils se mirent en route pour aller les voir, les saluer et soigner leurs plaies.

Lorsqu'ils arrivèrent à la ville d'Ascalon, les gardiens des portes les ayant vus étrangers, les arrêtèrent comme malfaiteurs, les lièrent et les conduisirent en présence de Firmilien (*Phirmilianos*), le gouverneur de la ville. Le gouverneur les interrogea et dit : « D'où êtes-vous ? » Ils répondirent : « Nous sommes des chrétiens * d'Égypte. » Il leur demanda : « Et où allez-vous ? » Ils répondirent : « Nous allons visiter les martyrs confesseurs du Christ, qui acceptent le martyre pour Son nom. »

Le gouverneur Firmilien leur dit : « Je vous ferai aussi comme les martyrs confesseurs du Christ si vous ne le reniez pas et ne sacrifiez pas aux dieux. » Ils répondirent : « Si tu le fais, tu seras notre bienfaiteur et nous te serons obligés. » Il ordonna de les soumettre à toutes sortes de supplices, et après les tortures, il donna l'ordre de jeter saint Arès (*Arēos*) dans le feu, d'arracher les yeux à saint Promus et de lui couper les pieds, et de mettre à mort saint Elie par l'épée.

C'est d'une telle bonne confession qu'ils rendirent leur âme à Dieu, le 18 Décembre, pour la gloire du Christ.

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Բաքոսի :

Սուրբ մարտիրոսն Քրիստոսի Բաքոս նախ իսմայէլացի էր, ոչ աղգաւ՝ այլ հաւատով. քանզի հայրն նորա չառաջ քրիստոնեայ էր եւ յետոյ տաճիկ եղեւ. բայց ծաջր նորա պահեաց զհաւատս քրիստոնէութեան :

Եւ յորժամ մեռաւ հայրն, ի բանից մօրն շարժեալ ցանկացաւ քրիստոնէական հաւատոյն : Եւ էր այս չառուրս թագաւորութեան Կոստանդիանոսի եւ մօր նորա Երինեայ՝ եւ ի պատրիարքութեան Երուսաղէմի Եղիսլի, ի ժամանակս վերջինս յորում Իսմայէլացիք տիրէին սուրբ տեղեացն Երուսաղէմի :

Արդ Երանելի * ճանուկս այս երթեալ ի վանս Երանելի հօրն Սաբայի, մկրտեցաւ * A fol. 135
 եւ անուանեցաւ Բաքոս, քանզի նախ Պահակ անուանիւր. եւ կրօնաւորեցաւ ի նմին r° b.
 յանապատի, եւ էր ամաց ութ եւ տասանց : Ապա զնաց յԵրուսաղէմ եւ մտեալ ի սուրբ Ֆարութիւնն եւ յայլ սուրբ տեղիսն եւ աղօթեաց առ Աստուած :

1 Յայսմ աւուր վկայութիւն] Ի սճին աւուր նահատակութիւն B || 3 նորա] իւր B — տաճիկ եղեւ] ուրացաւ B || 6 թագաւորութեան] թագաւորաց հաւածաց B.

En ce jour martyre de saint Bacchus ¹.

Le saint martyr du Christ Bacchus fut d'abord ismaélite, non de nationalité mais de religion, car son père qui avait été d'abord chrétien, s'était converti ensuite à l'islamisme ². Mais sa mère conserva la foi chrétienne.

A la mort de son père, encouragé par les conseils de sa mère, il aspira à la foi chrétienne. Ceci se passait aux jours du règne de Constantin ³ et de sa mère Irène (*Erineay*) ⁴, Élie étant patriarche de Jérusalem, dans les derniers temps de la domination des Ismaélites sur les lieux saints de Jérusalem.

Or, ce bienheureux * enfant se rendit au monastère du bienheureux père * A fol. 135
 Saba, y fut baptisé et appelé Bacchus, car son premier nom était Dahak ⁵; il r° b.
 se fit moine dans la même solitude à l'âge de dix-huit ans. Ensuite il se rendit à Jérusalem, visita l'église de la sainte Résurrection et autres saints lieux et pria Dieu.

1. Saint Bacchus le jeune, mort au VIIIe siècle. — 2. Mot à mot : devint arabe. *Tacik*, souvent traduit dans les dictionnaires arméniens par « ture », vient de *Tayy*, nom d'une tribu particulière du désert de Syrie et Mésopotamie, étendu en syriaque à tous les musulmans. — 3. Constantin VI, fils de Léon IV et d'Irène. — 4. Épouse de Léon IV, régente pendant la minorité de son fils. Le règne simultané de Constantin VI et Irène dura seulement de 780 à 790. — 5. Vraisemblablement *ad-dahhak* « le ricur ».

Եւ չորժամ ելլ ի սարր ուխտեացն՝ տեսեալ զնա Հագարացոցն ծանեան, եւ կարան զնա եւ կրօպեցին, իրանէին չերան եւ ասէին եթէ : Ընկէր թաղեր զհաւատա չօրն քո, եւ եզեր բրխտոնեաց եւ արեգոց : Մերկայոցին զգարեգօան եւ ասրան սա ամիրացն երուսապէճի, եւ տեսեալ զնա ծանակ անծօրս եւ զեզեցիկ երեսօք՝ հարցա- նէր բազրուիկեամբ եւ ասէր . Ասո՛ս որդեակ, ո՞վ պատրեաց զբեց ինպալ զհայրենական 5 հաւատն քո եւ լինել բրխտոնեաց : Եւ նա ոչ ետ պատասխանի : Եւ զարձեալ հարցանէր խոտուիկեամբ զնոցն բան : Եւ նա ամենեւին ոչ ետ պատասխանի : Եւ հրամայեաց սպասելել զձեռտան : Ասէ Բարսա . Ալէլուիա, ալէլուիա, ալէլուիա, փսսօք բեղ Աստուած :

Պրկեցին զնա չերկիր եւ հարկանէին գաւազանաւք զբանջան եւ զթիկունան, եւ 10 ասէին . Դատնոս ի հաւատան քո : Ասէ զարձեալ Բարսա . Ալէլուիա, ալէլուիա, ալէ- լուիա, փսսօք բեղ Աստուած :

Պարկեցին զարձեալ զճարձինն եւ խորտակէին բրովք գոսկերան, եւ ասէին . 15 * A fol. 135 v° a. Դարձիր չաւաջին հաւատն քո : Եւ նա ասէր վերտօին՝ զնոցն բանս օրհնելով զԱստուած :

Եւ կոչեցեալ սա ինքն ամիրացն զԲարսա ասէ . Գիժամ ես ի բեղ վասն ծանկուիկեան

1 ուխտեացն] ուխտացն B || 4 տեսեալ] ի տեսանել B || 9 Աստուած] եւ այլ ոչ ինչ խօսեր add. B || 13 բրովք] բրօք B — եւ ասէին . Դարձիր չաւաջին հաւատն քո om. B.

Lorsqu'il eût quitté ces saints lieux de pèlerinage, des Sarrasins¹ (*Hagaratsi*) l'aperçurent, le reconnurent, le prirent et le lièrent, lui crachèrent à la figure en lui disant : « Pourquoi as-tu abandonné la religion de ton père et t'es-tu fait chrétien et moine ? » Ils lui enlevèrent sa robe et le conduisirent à l'émir de Jérusalem, qui le voyant jeune homme imberbe et beau de visage, l'interrogea avec douceur et dit : « Dis-moi, mon fils, qui t'a trompé pour te faire abandonner la religion de tes ancêtres et devenir chrétien ? » Il ne répondit pas. Il lui demanda de nouveau la même chose avec rudesse. Il ne répondit pas du tout. Il ordonna alors de le souffleter sur les joues. Bacchus cria : « Alleluia, alleluia, alleluia. Gloire à toi, Dieu. »

On l'étendit à terre et on lui frappa avec des bâtons la poitrine et le dos, en lui disant : « Reviens-tu à ta religion ? » Bacchus répondit de nouveau : « Alleluia, alleluia, alleluia, gloire à toi, Dieu. »

On étendit de nouveau son corps et on lui brisa les os avec des gourdius, en lui disant : « Reviens à ta première religion. » Mais il répondit de nou-
 * A fol. 135 v° a. veau * par les mêmes paroles en bénissant Dieu.

L'émir appela à lui Bacchus et dit : « J'ai pitié de toi à cause de ta

1. *Hagaratsi*, descendant d'Agar, Ἀγαρηνός.

քո եւ գեղեցկութեանդ, վասն որոյ ասն միայն եթէ ոչ հաւատամ եւ որպէս հաւատան բրիստոնեացն. եւ աղատեմ գրեզ : Եւ սուրբն Բարքոս ասէ մեծաւ բարբառով. Հաւատացի եւ հաւատամ յամենասուրբ Երրորդութիւնն այնպէս որպէս հաւատան բրիստոնեաց :

Եւ լծիւ մասն հատեալ ի վերայ նորա ամիրային հրամայեաց եւ հանին արտաքոյ պարսպին Երուսաղէմի, եւ հատին զգլուխ նորա Գեկտեմբերի ժի՛ :

Եւ խնդրեալ զմարմին նորա բրիստոնէիցն թաղեցին պատուով յեկեղեցւոջ սրբոյն անարծաթացն Կոզմայի եւ Գամիւնոսի : Էջ երանելին Բարքոս ի Պաղեստինեաց ի քաղաքէն Մալուծոյ, երկու օրեւանօք հեռի յԵրուսաղէմէ :

[B * Տօն է տեպեանն սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին :

Սուրբ եւ մեծ խոստովանողն Բրիստոսի երանելի հայրն մեր եւ Լուսաւորիչն Հայոց Մեծաց, մինչդեռ ինպաւորն Հայոց Տրդատիոս եւ ամենայն զօրքն եւ աշխարհն տակաւին հարուածեալք կային ահազին պատուհասին Ատուծոյ, աղօթեաց զի ի միտս մարդկային եկեայեն, մինչդեռ չեւ էր զկերպարանս նորա բժշկեալ :

Եւ զեօթն օր ուսուցեալ նոցա զկենարար բանն՝ յորժամ աղաչեցին զի զկերպարանս թագաւորին բժշկեացէ, հրամայեաց թէ նախ փութացէք շինել հանգիստ վկայիցն զօր սպանիք եւ տաճար Ատուծոյ, եւ յայնժամ կատարեալ ողջութիւն ընկալջիք :

1 միայն] բանիւ *add.* B || 7 նորա] սրբոյն B || 8 անարծաթացն] անարծաթ բժշկացն B.

jeunesse et de ta beauté, c'est pourquoy, dis seulement, que tu ne crois pas comme croient les chrétiens, et je te délivre. » Saint Baccus dit à haute voix : « J'ai cru et je crois en la très sainte Trinité de la même manière que croient les chrétiens. »

L'émir prononça sur lui l'arrêt de mort, ordonna de l'emmenner hors des remparts de Jérusalem et on lui trancha la tête le 18 Décembre.

Les chrétiens demandèrent son corps, et l'inhumèrent avec honneur dans l'église des saints anargyres Cosme et Damien. Le bienheureux Bacchus était de la Palestine, de la ville de Mayouma, à deux étapes de Jérusalem.

[B * Fête de la vision de saint Grégoire l'Illuminateur.

Le saint et grand confesseur du Christ, notre bienheureux père, l'Illuminateur de la grande Arménie, pendant que le roi d'Arménie Tiridate (*Terdadios*) et toutes ses troupes et son pays se trouvaient frappés par le terrible châtement de Dieu, pria pour qu'ils revinssent à la raison humaine, bien que leur aspect ne fût pas encore rétabli.

Il leur enseigna sept jours durant la parole vivifiante, et lorsqu'on le pria de guérir l'aspect du roi, il leur ordonna de s'empressez d'abord à construire un sanctuaire pour les martyrs qu'ils avaient mis à mort et un temple à Dieu, et (leur dit) qu'ils obtiendraient alors la parfaite guérison.

* B
p. 296 b.

* B
p. 296 b.

Եւ սխառ պատմել գոտտաւծալին տեսիլն զոր տեսաւ աչտակս . Ի հասարակել զիշերոյս աչտարիկ զն խոնջեալ զորք ի բոն կապիք ի ճանրաթննէ աշխատութեանն ի արձաթննէ անտի, եւ ես զես եւս ի գորթնութեան էի եւ ճառխարհ լինէի վասն չանկարճահաս զկարկոյ չանրնին սրանջեկեաց ոգործութեան աստաւծաթննն՝ աչ ասնել ձեզ, արկանել զձեզ ի բախ խրատաւ հանճարայխաութեան աստաւծակերտ փարգապետութեանն, զճառաւ աձէի եւ զսէր վկայիցն աւ խրեանց սիրեցեալ արարիչն :

Յանկարճակի եղև աստակութեան թնայն սրտաման, խրեա զձայն եւանյան կուտակից սրեաց ճախա խտութեան կրկնից : Եւ լջեալ այր ձի ի կերպարանա լասց կոչեցեալ զանտն ի՞մ եւ ասէ . Գլխարխոս : Եւ ի՞մ նայեցեալ տեսի զկերպարանա նորա, եւ գորհարեալ զպրացեալ չերկիր կարճաննչոյ : Եւ ասէ զիս . Կոչեանց ի վեր եւ անս գորանջեկեաց որ ցուցաւ բեզ :

Եւ ի՞մ նայեցեալ տեսի զհաստատութիւն կրկնից բացեալ . եւ զջուրսն որ ի վերայ նորա լաս հաստատութեան պատասկըսն լաս նճանութեան ճարտչխրեա զկատարս լերանց չայտկոյս եւ չանկոյս բաժանեալ, եւ զիցեալ կապին ամբաւթիւնն * անկղուելի ական տեսանից զայն : Եւ լոյս հոսեալ ի վերաստ ի վայր ձինչեւ չերկինս հասանէր եւ ընդ լուսոյն զորք անչափք լուսեղէնք կրկնեւանք կրեւեալ ի տեսիլ ճարպկան . եւ

* B
p. 297 a.

15

Et il se mit à leur faire le récit de la vision divine qu'il avait eue, en ces termes : Aujourd'hui à minuit, pendant que vous dormiez de fatigue, accablés des labeurs de la veille, j'étais encore éveillé et je songeais à ce qui venait d'arriver, brusquement] par l'insondable et prodigieuse miséricorde divine, intervenant en votre faveur, comme pour vous éprouver dans le creuset des conseils et de la science élevée de la doctrine établie par Dieu, je songeais également à l'amour des martyrs pour leur créateur aimé.

« Il se fit tout à coup un fracas épouvantable de tonnerre, comme le bruit des vagues bouillonnantes, et soulevées de la mer, dans une perturbation des cieux. Un homme en descendit dans une forme lumineuse, qui m'appela de mon nom et dit : Grégoire ! Je levai les yeux et je vis son aspect, et tout en tremblant d'épouvante je tombai à terre. Il me dit : Lève ton regard et regarde les prodiges qui te sont révélés.

Je regardai et je vis le firmament céleste entr'ouvert, et les eaux qui sont au-dessus de lui, par cette déchirure du firmament, séparées d'un côté et de l'autre à l'instar d'une vallée, comme les crêtes des montagnes, amoncelées dans une immensité * que ne peut mesurer le regard observateur. La lumière répandue de haut en bas touchait le ciel, et dans ce rayon de lumière une multitude de milices lumineuses à deux ailes, apparaissaient en forme humaine. Leurs ailes étaient comme de feu, ressemblant aux atomes d'une

* B
p. 297 a.

թեւք իբրեւ գհուր նմանութեան մանրամաղ փոշուչ հիւղէի սր ի ժամանակս արեգակնակէզ գարնայնոյն ընդ պատուհանս երդոցն ի շոյս խաղապեն բազմութիւն մանրամաղ փոշոյն : Նոյնպէս եւ զօրքն ընդ լուսոյն լցին զսու ի ստորինս ամենայն, եւ սու այն ցուկացեալ չառաջանալ լուսոյն եւ զօրքն ընդ նմին :

Եւ մի ահաւոր տեսիլ մարդոչ բարձր եւ ահաւոր, որ զառաջսն ունէր զէջան ի վերուստ մինչեւ ի խոնարհ, առաջապահ չառաջեալ եւ ի ձեռին լարում ուռնն ոսկի . եւ այն ամենայն գհեա խաղապեալ զայր : Եւ ինքն սրացեալ խոչացեալ ըստ նմանութեան արագութեւ արծուոչ, եւ եկն եհաս մինչեւ ի մօտ յատակս երկրի . եւ բախեաց զիւսնձրութիւն լայնատարած գետնոցս, որ եւ մեծ եւ անչափ թնկունք հնչեցին ի սանդարամէտս անդնոց, եւ ամենայն երկիր չրեւելիս ըստ սկան տեսանելոյ բաւականի հարթ հաւասար դաշտաձեւ յատակեցաւ :

Եւ ալ ամենայն հրաշք սքանչելի տեսեանց սրբոյն Գրիգորի զրեալ է լիով ի պատմութիւնս Ադանգաղեղոսի պատմապրի :]

Քաղսցի ժԱ եւ Կեկանձբերի ժԹ : Վկայարանութիւն սուրբ խոստովանողացն
Եւգինոսի եւ Մակարիոսի :

Սուրբ վկայքս Գրիգորոսի էին չառաջս ուրացող արքային Յուլիանոսի . եւ

14 Վկայարանութիւն . . . Մակարիոսի] վկայութիւն սուրբ բահանայավկայեցն եւ խոստովանողացն Գրիգորոսի Եւգինէոսի Մակարիոսի եւ Տիմոթէոսի սարկաւազի Ե.

poussière très fine qui, aux jours ensoleillés du printemps, dansent dans les rayons par les ouvertures des lucarnes, poussière menue et innombrable. Ainsi, les milices remplissaient de lumière toutes les parties inférieures, et comme une proue de navire, la lumière avançait et les milices avec elle.

« Une forme effrayante d'un homme élevé et terrible, précédait cette descente de haut en bas et marchait en avant-garde ayant en sa main un marteau d'or; tout le reste s'avance à la suite. Ayant pris son essor, (l'homme) s'abattit à la manière d'un aigle aux ailes rapides, il vint, arriva jusqu'auprès de la surface de la terre, et frappa sur une large étendue la masse coagulée de la terre, ce qui fit retentir de grandes et immenses détonations les abîmes infernaux; la terre visible à l'œil d'un observateur fut nivelée comme une plaine unie.

Toutes les autres merveilles des visions prodigieuses de saint Grégoire sont décrites dans l'histoire de l'historien Agathange.]

11 KALOTZ, 19 Décembre.

Récit du martyre des saints confesseurs Eugène et Macaire.

Les saints martyrs du Christ vivaient aux jours de l'empereur apostat,

կացեալք առաջի յանգլիմանեցին զնա հրապարակա վասն ուրանալոցն զՄրխտոս, եւ զառնալոցն ի կուռն : Եւ բարկացեալ յոյժ Յուլիանոս՝ հրամայեաց եւ կապեցին զնոսս յերկուս սիւնս, եւ բարակ շուանօր՝ արարտողեցին զմարմինս նոցա, եւ զոն հարկանէին բրովք զարարովք : Եւ իջուցեալ ի նեանցն կախեցին զվիվալսք, եւ հրացեալ շանթիւք աչրեցին զմարմինս նոցա, եւ թիւնաւոր սպանա թուղին ի վերայ վերացն նոցա . եւ յամենայնէ անմիտս պահեցան շնորհօրն Աստուծոյ :

Եւ տեսեալ ամբարշտին Յուլիանոսի զի յաչնքան տանջանայն ոչ զանգիտեցին, հրամայեաց կապեալ սախք եւ ձեւօք արտօրել ի հեռաստան աշխարհն Մալրխտանայոց, ի բարարն Անտիօնեայ յարեւմուտս : Եւ ըստ հրամանի արքային տարան զնոսս անդ . եւ բրխտունեաց ոչ էր ի նմա՝ բանդի պաշտօնատարք էին արեգական բնակիչք աշխարհին : Իրոց բարտեալ սրբոցն զաւետարանն Մրխտոսի զարձուցին զամենեւեան յատուածպաշտակիւն :

Եւ էր լեառն մի յաշխարհին յաչնմիկ, բարձրութիւն նորա ութ եւ տասն մղոն, եւ ստորոտ լերինն ջերմ յոյժ, մինչ զի ի ասիոյն արեգականն բարինքն որպէս հօւր վառէին, եւ բնակէր անդ յաչրի միւսմ վիշապ մի ահաւոր տեսեամբ եւ յոյժ միտաւէր զմերձակայ

4 զարարովք] զարարօք B || 5 նոցա om. B || 6 Աստուծոյ] եւ մնացին կենդանի add. B || 8 հրամայեաց] հրաման եւ B — հեռաստան] հեռաւոր B || 13-11 p. 761 եւ էր լեառն... հոգւոյն սրբոյ om. B.

Julien. Mis en sa présence, ils le blâmèrent publiquement pour avoir renié le Christ et être revenu aux idoles. Julien fort irrité ordonna de les attacher à deux colonnes, de garrotter leur corps avec des cordes fines * et de les flageller avec des branches vertes. On les descendit ensuite des colonnes, on les pendit la tête en bas, et on leur brûla le corps avec des fers rouges, on fit promener des reptiles venimeux sur leurs blessures, et malgré tout ils furent conservés sains et saufs par la grâce de Dieu.

L'impie Julien voyant que dans tant de supplices, ils n'avaient éprouvé aucune crainte, ordonna de les exiler, pieds et mains liés, dans le pays lointain de la Mauritanie, dans la ville d'Antidonia¹ en Occident. On les y conduisit donc, selon l'ordre impérial. Or, il ne s'y se trouvait aucun chrétien, car les habitants du pays étaient adorateurs du feu. Les saints leur prêchèrent l'évangile du Christ et les convertirent tous au culte de Dieu.

Il y avait dans ce pays, une montagne, dont la hauteur était de dix-huit milles, et la base de la montagne était très chaude, à tel point qu'à la chaleur du soleil les pierres s'enflammaient comme du feu. Là, dans une grotte habitait un dragon d'aspect horrible et qui nuisait beaucoup aux habitants de la

1. *Syn. Cp.* : Anthédon.

* A fol. 135 v° B.

բնակիրս գաւառին : Եւ երթեալ աղաչեցին զսուրբ վկայն, զի հնարեցեն զալաու-
թիւն ի չարութենէ վեշապին :

Եւ ելեալ նորօք ի լեռն աղօթեցին առ Աստուած, եւ ելեւ յանկարծակի * շար- * A fol. 136
ժումն, եւ ել վեշապն չարէ անտի, եւ յստաց նորա եւ ի անգացն հուր բորբոքեալ
երանէր : Եւ աղօթեալ սրբոցն էջ հուր չերկնից սաստիկ, եւ սաստկեաց զվեշապն,
եւ սրբոցն մտեալ ի չարն մարբեցին աղօթիւք զտեղին եւ արարին անդ աւուրս
բազումս :

Եւ յաւուր միում տեսին չարեւելս աստղ անկեալ չերկնից, եւ ծանեան զիտրուսոն
Յուլիանոսի պղծոյ :

Եւ ի լերինն յաչնմիկ ջուր ոչ գոյր. եւ աղօթիւք նոցա բղխեաց ալբիւր եւ զայն
ըմպէին սուրբքն, եւ կերակրէին ի շնորհաց Հուպոյն սրբոյ, եւ ճգնելով ի լերինն անդ
սասուածահաճոյ վարուք լսողապուծեամբ հանգեան ի Քրիստոս : Եւ եկեալ հաւա-
տացերոցն թաղեցին զնոսա չարի վեշապին փառօք եւ պատուով :

Ննջեցին սուրբ լստատովանող վկայքն Դեկտեմբերի ժԹ :

Յայժմ աւուր կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Տիմոթէոս սարկաւազն, ի նոցն
երկիրն Մավրիտանի, եւ սուրբն Պողէբարիոս հրով կատարեցաւ ի Կեսարիա քաղաքն :

11 ճգնելով ի լերինն] կեցեալ B || 12 սասուածահաճոյ] բարի B || 12-14 Եւ եկեալ . .
Դեկտեմբերի ժԹ] Եւ թաղեցան պատուով Դեկտեմբերի ժԹ B.

région environnante. Ces derniers vinrent prier les saints martyrs de trouver
un moyen de les délivrer de la méchanceté du dragon.

Ils se rendirent avec eux à la montagne et prièrent Dieu. Tout à coup * il * A fol. 136
se fit un tremblement de terre et le dragon sortit de la caverne; des flammes
ardentes sortaient de ses yeux et de ses narines. Les saints se mirent en
prières, un feu ardent descendit du ciel et tua le dragon. Les saints péné-
trèrent dans la grotte, la purifièrent par des prières et y habitèrent de nom-
breux jours.

Un jour ils aperçurent à l'est une étoile qui tombait du ciel, et connurent
par là la perte de l'immonde Julien.

Il n'y avait pas d'eau dans cette montagne et par leurs prières une source
surgit; les saints buaient de cette (eau) et ils étaient nourris par les grâces
du Saint-Esprit. Ils menèrent sur cette montagne une vie agréable à Dieu
et reposèrent paisiblement dans le Christ. Les fidèles vinrent les inhumer
dans la grotte du dragon avec cérémonies et honneurs.

Les saints confesseurs martyrs moururent le 19 Décembre.

En ce jour fut mis à mort le saint martyr du Christ le diacre Timothée,
également en Mauritanie, et saint Polyucte mourut par le feu dans la ville
de Césarée.

* B
p. 298 b.

[B* Յայժմ աւուր կատարեցաւ սուրբ ճարտիրոսն Քրիստոսի Տիմոթէոս արկաւապն :

Սա էր չերկրէն Մալրիսանիոյ հօր բանիւք եւ արդեամբք, եւ սասուածային իմաստութեամբ յազիւհարէր զկառապաշտս, եւ զբազումս ի նոցանէ զարձուցանէր ի հաւատս Քրիստոսի եւ մկրտէր : Եւ կալեալ զնա ածին սուաջն իշխանին, եւ նա համարձակ խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի. եւ խոշտանակալ զնա ուժկին արկին ի բանդ :

Եւ զկնի բազում չարչարանաց եւ սպլի ազլի տանջանաց եւ սովոյ եւ ճարսուտեսեալ զնա հաստատուն ի հաւատս Քրիստոսի, հրամայեաց եւ կենդանւոյն արկին զնա ի հուր բորբոքեալ . զորոյ զմուսկեալ նշխարս ժողովեցին հաւատացեալք չարոյ բազում բժշկութիւնք լինէին չախտամէտս :

Նոյնպէս նահատակեցաւ եւ սուրբ վկայն Պօլեքսոս ի Կեսարիա : Զսա կալեալ իշխանին Կեսարու Կապաբովկեցոց վանն ի Քրիստոս հաւատոյ էարկ ի բանդ : Եւ չնա բազում սպռնաց եւ սպանալեաց իբրև ետես զհաստատութիւն ճառոց նորա հրամայեաց եւ բերեցին զմարմին նորա երկաթի եղնգամբք, եւ հանին զտաճունան եւ ոչլ եւս կտանծօր չարչարեցին : Եւ ապա կապեալ զնա արկին ի հնոց հրոյ, եւ անդ սղջակիկեալ երանելին Պօլեքսոս պսակեցաւ ի Քրիստոսէ :]

* B
p. 298 b.

[B* En ce jour fut mis à mort le saint martyr du Christ le diacre Timothée.

Il était de la province de Mauritanie, homme considérable en paroles et en actions, et par la sagesse divine, il remportait la victoire sur les idolâtres. Il en convertit beaucoup à la foi du Christ et les baptisa. On l'arrêta et on le conduisit en présence du gouverneur; il confessa avec hardiesse le nom du Christ; on le tortura et on le jeta en prison.

Après bien des supplices et toutes sortes de tourments et la faim et la soif, le voyant ferme dans la foi du Christ, (le gouverneur) donna l'ordre qu'il fût jeté vivant dans un feu ardent. Les fidèles recueillirent les restes qui opérèrent de nombreuses guérisons sur les infirmes.

De même fut martyrisé le saint martyr Polyeucte à Césarée. Le gouverneur de Césarée de Cappadoce le fit saisir à cause de sa foi au Christ et le fit jeter en prison. Après bien des supplications et des menaces, ayant vu la fermeté de sa volonté, il ordonna de lui labourer le corps avec des ongles de fer, on lui arracha les dents et on le tortura par beaucoup d'autres supplices. Ensuite on le lia et on le jeta dans une fournaise ardente. Le bienheureux Polyeucte s'offrit comme un sacrifice vivant, et fut couronné par le Christ.]

Քաղցի ժ՛ն եւ Գեկեմբերի ի : Իսհատակութիւն եւ տօն սրբոյն Իգնատիոսի
Անտիոքայ հայրապետին որ աստուածադպեացն անուանեցու :

Սուրբն Իգնատիոս աստուածադպեացն եւ սուրբն Պօլիկարպոս * Չմիււնացոց * A fol. 136
Եպիսկոպոսն՝ աշակերտք էին սրբոյն Յովհաննու աւետարանչին եւ առաքելոյն : Եւ
1° B.

սուրբն Իգնատիոս երբորդ չեա առաքելոցն եկաց հայրապետ Անտիոքայ :
Եւ ընդ առուսն ընդ այնոսիկ ձեպէր անօրէն արքայն Տրայանոս գնալ ի պատերազմ
ի Պարս եւ ի Պարթեւս : Եւ յարժամ եհաս յԱնտիոք կացուցին առաջի նորա գաստու-
ծապեացն Իգնատիոս, եւ յտրվագոյն ընդ միմեանս խօսեցեալք՝ վասն ճշմարտին
Աստուծոյ եւ կռոցն, յայտնապէս յանդիմանեալ ի սրբոյն Իգնատիոսէ ելեն սնտի
պաշտամունքն հեթանոսաց :

Եւ Տրայանոս նախ ողորական բանիւք եւ խոստմամբ եւ ապա սպառնալօք
ջանաչք դարձուցանել զնա ի ճշմարտ հաւատոցն, բայց ոչ կարաց թիւրեւ զերտնեղին
յուզիղ զաւանութնէն, եւ հրամայեաց տասն զօրականաց տանել զԻգնատիոս ի
Հռոմ, եւ տալ զնա կերակուր գազանաց յօրախոսութիւն քաղաքին :

Եւ ծաեալ ի նազ գնաց ի Սելեւկիա եւ անտի ի Չմիււնա քաղաք, եւ ելեալ ետ
ողջոյն Պօլիկարպոսի Եպիսկոպոսի եւ ամենայն եկեղեցեացն, եւ անտի գրեաց թուղթ
առ ամենայն հաւատացեալսն ի Հռոմ, զի մի խափան լիցին նմա ի կերակուր լինելոյ
գազանաց : Եւ էր պրեալ ի թղթի անդ եթէ. Յորեան եմ ես Աստուծոյ եւ ժանկօք

12 KALOTZ, 20 Décembre.

Martyre et fête de saint Ignace, patriarche d'Antioche, qui fut surnommé Théophore.

Saint Ignace Théophore et saint Polycarpe, évêque de * Smyrne, étaient * A fol. 136
disciples de saint Jean, évangéliste et apôtre. Saint Ignace fut, après les
1° B.

apôtres, le troisième évêque d'Antioche.
En ces jours, l'empereur impie Trajan se hâtait de marcher contre les Perses et les Parthes. Lorsqu'il arriva à Antioche on mit en sa présence Ignace Théophore et ils s'entretenrent longuement ensemble, au sujet du vrai Dieu et des idoles. Saint Ignace blâma ouvertement le culte vain des païens.

Trajan, d'abord par de douces paroles et des promesses, ensuite par des menaces essaya de le faire revenir de la vraie foi, mais il ne put détourner le bienheureux de la vraie confession et il ordonna à dix soldats de conduire Ignace à Rome et de le jeter en pâture aux fauves pour la joie de la ville.

S'étant embarqué, (Ignace) se rendit à Séleucie, et de là à Smyrne; il débarqua, alla donner le salut à l'évêque Polycarpe et à toutes les églises, et de là il écrivit une épître à tous les fidèles de Rome, pour qu'ils ne l'empêchent pas de devenir la pâture des fauves. Dans cette épître il était écrit : « Je

* A fol. 136
v^o a.

տախեճուց * ճանրեալ լինիմ, զի հոց սուրբ գառչց Քրիստոսի : Եւ եկիւ. Եւ աստուած-
այգեացս Բղնատիտս զրեմ եւ արաչեմ գձեզ զի ծի խափանեցէր զընկեացս իմ որ աս
Քրիստոս, ինչլ սուրբ ինձ զի ճախց ընդ աչամ արեգակամբ, զի չաստուտաւ գաբառանն
ճալկեացց ընդ անձուտ արեգականն արգարտիւնն : Եւ այլ չարտուպոյն բանս զրեաց
սա նոսա :

Եւ իրբեւ հասին ի Հոսոմ, ճուծին զերանելի հաչրապեան ի թէատրանն, եւ արկին
զնա գազանաց երկուց տախեճուց եւ նոչնճամաչն հեղձացին եւ կերան, եւ ոչ մնաց ի
ճարմնոյն բաց տակաւ ինչ ի ճեճապոյն սակերացն, զոր չեապ տարան չՄնախար Ասորոց
չախու իւր :

Եւ չեա կատարման նորին տեսին ոճանը չեղարցն չանուրջան գառբն Բղնատիտ
զի ոչջոչն տաչր նոցա, եւ համբուրէր զնոսա : Եւ այլը տեսին զնա տաաջի Քրիստոսի,
եւ բրտունը հոսէին չերեացն իրբեւ թէ չաչխատուիւնէ եկեալ :

Աչ երանելի հաչրապետս ճինչ տղայն էր սա էր զոր Քրիստոս աւեալ ի զիրկս իւր
որհնեաց եւ ասէ. եկիւ որ ոչ խոնարհեցուցանէ զանձն իւր իրբեւ զճանուկս գաչս, ոչ
ճալէ չարբաշուիւնն Աստուծոյ : Եւ գարձեալ . Որ ընդունի զճի ի վորբկանցս չաչ-
յանէ չանուն իմ զիս ընդունի :

Կատարեցաւ աստուածայգեացն Կեկտեմբերի Ի :

* A fol. 136
v^o a.

suis le blé de Dieu; je serais broyé par les dents des lions * pour devenir le
pain béni du Christ »; et encore : « Moi, Ignace Théophore, je vous écris et
vous prie de ne pas mettre d'obstacle sur ma voie vers le Christ, laissez-moi
me coucher avec ce soleil, pour qu'à l'aube de sa venue je puisse me lever
avec le soleil de justice qui ne se couche point. » Il leur écrivit bien des choses
encore.

Lorsqu'ils arrivèrent à Rome, on introduisit le bienheureux pontife dans
l'arène et on le jeta aux bêtes fauves, à deux lions, qui le déchirèrent aussitôt
et le dévorèrent; il ne resta de tout le corps que quelque peu des gros os,
qu'on transporta plus tard à Antioche de Syrie, son diocèse.

Après sa mort quelques-uns des frères virent en songe saint Ignace qui
leur donnait le salut, et les baisait. D'autres le virent en présence du Christ,
avec des gouttes de sueur qui lui coulaient sur le visage, comme s'il revenait
d'un travail fatigant.

C'est ce bienheureux pontife, lorsqu'il était encore enfant, que le Christ
prit dans ses bras, bénit et dit : « *Quiconque ne se fait pas humble comme
cet enfant n'entrera pas dans le paradis de Dieu* ¹. » Et aussi : « *Celui qui
reçoit un de ces petits en mon nom, me reçoit* ². Théophore fut martyrisé le 20 Dé-
cembre.

1. Matth. xviii, 3. — 2. *Ibid.*, 5.

ԸԲ * Տօն եւ վկայութիւն սրբոյն Իգնատիոսի Անտիոքաց Տաղաւարտին, որ աստուածապաշտեացն անուանեցաւ :

* B
p. 299 a.

Սուրբն Իգնատիոս աստուածապաշտեացն, եւ սուրբն Պօղէկարդոս Զձիւռնացոց եպիսկոպոսն աշակերտք էին Յովհաննու առաքելոյն եւ աստուածաբան աւետարանչին : Եւ սուրբն Իգնատիոս երբորդ չետ Պետրոսի առաքելոյն եկաց պատրիարք Անտիոքացոց եկեղեցոյն :

Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ձեպէր անորէն սրբացն Տրաչանոս զալ ի պատերազմ ի Պարս եւ ի Պարթեւս : Եւ յորժամ եհաս չԱնտիոք կացուցին * առաջն նորա զաստուածապաշտեացն Իգնատիոս եւ յղովազոյն ընդ ձիւռնանս խօսեցեալք վասն ճշմարտին Աստուծոյ եւ կուոցն յայտնապէս յանգիմանեալ ի սրբոյն Իգնատիոսէ եղեն անտի պաշտամունքն հեթանոսաց :

* B
p. 299 b.

Յայնժամ թագաւորն բարկացեալ հրամայեաց եւ կուտեցին փայտ բազում, եւ լուցեալ արարին կայծակունս. եւ տարածեալ զայն ի դետնի՝ եւ զսուրբն կացուցին ի վերայ զմեծ ժամս զի յոյժ աչեցաւ. եւ սակայն պինդ կալք ի Տէր :

Ասէ թագաւորն. Պարծեմ եթէ կախարդ ես զու : Սուրբն Իգնատիոս ասաց. Ծառայք Աստուծոյ որք զկուռս եւ զստանայ անարգեն, յորոց զեւք փախչին, զինորդ իցեն կախարդք. ալ զուք էք որ պաշտէք զնոսա :

Իսկ Տրաչանոս ասաց եւ բերին երկաթի եղնգունս քերիչս, եւ սկսան չարաչար

ԸԲ * Fête et martyre de saint Ignace, patriarche d'Antioche, qui fut surnommé Théophile.

* B
p. 299 a.

Saint Ignace Théophile et saint Polycarpe, évêque de Smyrne, étaient disciples de Jean, l'évangéliste, apôtre et théologien. Saint Ignace fut, après l'apôtre Pierre, le troisième patriarche de l'église d'Antioche.

En ces jours Trajan, l'empereur impie, se hâta de partir en guerre contre les Perses et les Parthes. Lorsqu'il arriva à Antioche, on mit en sa * présence Ignace Théophile; ils s'entretenirent longuement ensemble au sujet du vrai Dieu et des idoles; saint Ignace blâma ouvertement le vain culte des païens.

* B
p. 299 b.

Alors l'empereur irrité ordonna d'amasser beaucoup de bois; l'ayant allumé on en fit des charbons ardents que l'on répandit à terre; et on y tint le saint pendant de longues heures; il fut violemment brûlé, pourtant il resta ferme dans le Seigneur.

L'empereur lui dit : « Je crois que tu es sorcier. » Saint Ignace répondit : « Les serviteurs de Dieu qui méprisent les idoles et le démon, et devant qui les diables s'enfuient, comment seraient-ils des sorciers? C'est plutôt vous qui l'êtes, vous qui adorez ceux-ci. »

Alors Trajan ordonna d'apporter des ongles de fer et on se mit à en labourer atrocement le dos et les côtes du bienheureux, en lui disant : « Immoles aux

բերել զթիկունսն եւ զկոսն երանելոցն, եւ ստէին . Զոհեալ տատաւածոցն : Եւ սարբն ստէ . Ատատաւածոցն հրամանն ստէ . Մի լըցին բեղ ալլ տատաւածք բաց զնմէն . Թաղաւորի եւ սինկլետոսի ոչ բեծ, զն գրեալ է . Մի սկին առնաք հզօրի, եւ ծի ձխարանիք բազմաց ի շարխա :

Եւ յետ բազում եւ ազգի ազգի կրից տանջանաց, եւ հարց եւ փորձ բննաթեանց՝ 5 իբրեւ ոչ կարաց հաւանեցուցանել գտարբն, յաջնեամ եւ զձիւ եթէ . ԶԿրտաօրս սր տոաց ինքեան ունել զխաչեալն՝ հրամայեմք կապել եւ զինուորօք տանել ի Հասմ զն կերակուր լըցի գազանաց ի գրտանա խողուն :

Եւ բուալ սրբոցն զվճիւն զպն ուրախ եզեւ, եւ մեծ խնդրաթեամք ստէք . Գոհա- 10 նամ գրէն Տէք, Յիսուս Դրիստոս զն արժանի սրարբեր զնս սրտաուռ սուարելոցն Պօղոսի, նոյնպիսի կապանօք կապել եւ երթալ ուր եւ նա զնաց կապանօք : Եւ սրկաւ զլերեաւ զշղթացն եւ զուարձանացք : Եւ նախ մտեալ յեկեղեցին եկաց յաղօխն եւ յանձնեաց զլինքն Տեառն : Եւ նոյնժամայն յախշտակեալ զնա գալարարոյ եւ զմուրակ զինուորքն տանէին ի Հուսմ : Եւ նա մեծաւ յօծարութեամք իջեալ ի Աելեկիս, եւ 15 անտի՝ նուեալ տաւապանօք էջ ի Զմիւռնիա եւ փախուցեալ առ Պօլկարպոս աշակերտակիցն իւր : Աս սր մտեալ եւ հաղորդեալ ընդ նմա խորհրդոցն՝ յանձն տանէք զլինքն աղօթից, եւ ելեալ զնացք :

* B
p. 300 a.

dieux. » Le saint répondit : « Le commandement de Dieu dit : 'Tu n'auras pas d'autre Dieu que moi'. Je n'écoute ni l'empereur ni le Sénat (σύγκλητος), car il est écrit : Ne vous laissez pas influencer par le puissant, et ne vous unissez pas à la multitude pour faire le mal. »

Après des tourments et des supplices nombreux et variés, après des questions et des interrogatoires, comme il ne pouvait arriver à persuader le saint, (l'empereur) donna l'ordre suivant : « Nous ordonnons de lier Ignace qui dit avoir en lui le crucifié, et de le conduire sous escorte à Rome pour être jeté en pâture aux fauves pour les divertissements du cirque. »

Lorsque le saint connut cet ordre, il se réjouit et dit avec une grande joie : « Je te remercie, Seigneur Jésus-Christ, de m'avoir rendu digne de l'honneur de l'apôtre Paul, d'être comme lui mis aux liens et d'aller là où il est allé dans les chaînes. » Et il se mit lui-même les chaînes, et s'épanouit. Étant d'abord entré dans l'église, il se mit à prier et se recommanda au Seigneur. Mais, semblables à des loups et brutaux, les soldats l'en arrachèrent aussitôt pour le conduire à Rome. Il descendit avec grande joie à Séleucie et de là՝ naviguant au milieu des tribulations il parvint à Smyrne et s'empessa d'aller trouver son condisciple Polycarpe. Il entra chez lui, communia avec lui du saint sacrifice, se recommanda à ses prières, et repartit.

* B
p. 300 a.

1. Ex. xx, 3.

Բնորոնէին զնա այնուհետեւ ամենայն եկեղեցիքն Ասիացոց, եւ վաթաշին ամենեքեան տեսանել զնա : Եւ նա աղաչէր զամենեւեան ծի խափան լինել նախատակութեան նորա, այլ աղօթա խնդրէր յամենեցունց զի վազվազակի ի ձեռն զազանայն աներեւոյթ լիցի յազմ աշխարհէս, որպէս զի երեսացի աւաջի երեսացն Քրիստոսի :

Եւ ընդ աւաջ եկեալ եկեղեցեացն տալք թուզթա խրատականս եւ օրհնութիւնս հոգեւորս : Այլ եւ զրեաց եւ ի Հուսմ թուզթա առ եղբարս մեծ աղաչանօք զի ծի խափանեացն զնա ի կերակուր լինելոյ զազանայն : Եւ էր զրեալ ի թղթի անց եթէ . Թոյլ տուք ծի վնասէք սիրով ձերով, զի զուսն բաց է ինձ եւ չաջողեալ, բանզիցսրեան եմ Աստուծոյ, եւ ժանեօք աւելուց աղացեալ լինիմ, զի հաց սուրբ գտացց Աստուծոյ : Եւ եթէ . Ես աստուածապգեացս Իզնատիոս զրեմ եւ աղաչեմ զձեզ զի ծի խափանիցէք զընթացս իմ որ առ Քրիստոս : Այլ եւ աղաչեմ ողորցէք զազանան զի գերեզման լիցին ինձ, եւ ծի ինչ թողցեն ամենեւին ի մարմնոցս իմոց, զի ծի ննջեցեալ իմ ծանրացայց ումեք :

Գրէր եւ առ այլ եկեղեցիս թէ . Յանձն աւսեմ ձեզ գեկեղեցին Ասորոց, եւ թէ . Ի տուէ եւ ի զիշերի ընդ տասն ընձու կապեալ կամ, եւ ի սոցանէ միշտ կեկերիմ տազնապելով յոցժ . ընդ որ ինքն ուրախ լինէր :

Եւ իբրեւ ընդ բազում կղզիս անցին եւ երեւէր Պատիուլուս՝ կամէր երանել սուրբն,

Dès lors toutes les églises de l'Asie l'accueillirent, et tout le monde se pressait pour le voir. Quant à lui, il les priaît tous de ne pas mettre obstacle à son martyre, et demandait les prières de tous, afin qu'au plus tôt, par le moyen des fauves, il disparût de ce monde, et apparût en présence du Christ.

A toutes les églises qui venaient au-devant de lui, il laissait par écrit des conseils et des bénédictions spirituelles. Il écrivit également à Rome une lettre aux frères avec de grandes instances, pour qu'ils ne l'empêchent pas d'être la pâture des fauves. Il écrivait dans sa lettre : « Laissez faire, ne me nuisez pas par votre amour, car la porte m'est ouverte et favorablement, car je suis le froment de Dieu, je dois être broyé par les crocs des lions pour devenir le pain béni de Dieu. » Et aussi : « Moi, Ignace Théophore, je vous écris et vous prie de ne pas entraver ma course vers le Christ, mais je vous prie d'engager les fauves à devenir ma tombe et à ne rien laisser du tout de mon corps, pour qu'étant mort je ne sois à charge à personne. »

Il écrivait aussi aux autres églises : « Je vous recommande l'église de Syrie » ; et aussi : « Jour et nuit je me trouve attaché avec dix léopards, et je suis toujours harcelé péniblement par eux. » Il s'en montrait cependant heureux.

Après qu'ils eurent passé par beaucoup d'îles, lorsque Pouzzoles (*Pation-*

և ընդ հետս զնալ Պարտի սատրեպոն, այլ ընդդէմ եկալ հոգին՝ չանկ երանէին ազօրք նորս որ փախուցր արտոյ երանել չաշխարհէ : Քանզի սրպէս փախուցին զինուորքն արտոյ ի հասմ ժամանակ նախ ըսն զվճարել սատրոյ մեծի լրտաւն, լրտոցն՝ հասանէր նան ի նուահանդիտան հաւմացեցաւ :

* B
p. 300 b.

Եւ լուեալ երբարց եկին ընդ սոսոջ նորս ի տեղն որ կոչէր Պարտոս, զի ի վաղաց ցանկացեալ էին տեղեան Քրիստոսագրեցին : Այլ չոյժ երկուզեւ արամէին զի ի մահ եկեալ էր այնպիսի սլո, և ջերմաթեամբ ետային և կամէին զազարեցոցանել զամբոխն զի մի կրբուսցեն զնա :

Իսկ նա սուտել ըսն թէ թողնուի ստիպեալ աղաչէր զնոսս թեզլ տալ նմա մեռանել վասն Քրիստոսի, մինչև զազարեալը չախամոջս լուէին :

Եւ սուրբն մտեալ ի հասմ և ծանր եղեալ կաջ չազօրն վասն ամենայն եկեղեցեաց և վասն զազարման հարսճանայն, և վասն սիրոյ և մխարանաթեան հուստացերոյն սա միմեանս :

Եւ վաղվաղակի փախուցեալ մուծաւ ի տեսարան թէսարանին, և կացեալ ի մէջ ամբոխին ստէր. Արբ հռովմէացիք, և ոչ վասն չար իրիք զսրճոց կրեմ զոչս, այլ վասն վկայութեան ճշմարտին Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի Տեսան մերոյ սղացեալ լինիմ սրպէս ցորեան ստամամբը զազանայն :

lous) fut en vue, le saint désira débarquer pour suivre les traces de l'apôtre Paul, mais un vent contraire s'étant levé, ses prières pour être le plus tôt délivré de ce monde furent exaucées. Car les soldats se hâtaient d'arriver à Rome avant la fin des jours des grands spectacles dans l'arène, et le bâtiment pénétra bientôt * dans le port de Rome.

* B
p. 300 b.

Les frères l'ayant appris vinrent au-devant de lui à l'endroit appelé Porto (*Portos*), car ils aspiraient depuis longtemps à voir Théophile ¹. Ils étaient bien attristés cependant qu'un tel homme allait à la mort et ils s'agitaient avec ardeur et voulaient apaiser la foule pour qu'il ne fût pas mis à mort.

Ainsi il fut obligé de les supplier plus que par ses écrits de le laisser mourir pour le Christ, jusqu'à ce que, cédant à contre-cœur, ils se tussent.

Le saint, lorsqu'il pénétra à Rome, s'agenouilla et pria pour toutes les églises, pour la fin des persécutions, pour l'amour et l'union des fidèles entre eux.

Il fut directement introduit dans l'amphithéâtre, se dressa devant la foule et dit : « Peuple romain, ce n'est pas pour quelque mauvaise action que je subis ceci, mais pour le témoignage du vrai Dieu, Jésus-Christ Notre-Seigneur, que je vais être broyé, comme du froment, par les crocs des fauves. »

1. L'arménien porte ici Christophe, Քրիստոսագրեցի.

Եւ նոյնժամայն արկին զնա զազանոց չաչնձ թէտորոնին զաչիւճըն : Եւ նա ազօթէր պատառիլ ի նոցանէ : Եւ ընթացեալ երկու սուրճը հեղձուցին զերանելին եւ ծախեցին զձարմինն, եւ չմնաց բայց սակաւ ինչ ի մեծագոյն սակերացն որպէս եւ ըղձալը նախ. զի ըսա զրոյն. *Յանկութիւն արդարոց ընդունելի է : Զոր յետոյ տարան չՆնտիօք յաթուռն իւր :*

Իսկ եղբարցն մեծապէս տրտմեալ չոյժ, եւ սուեալ զսուրբ նշխարսն պահեցին զբուշուրթեամբ եւ հսկէին արտասուօք եւ նոյնժամայն մխիթարէին չՆատուծոյ : Զի տեսանէին ի տեսեան ոմանք զի ազօթէր ընդ նոսա. եւ այլք զի վարէր եւ ողջոյն տայր նոցա համբուրելով. եւ այլք տեսանէին զի մեծաւ վաւօք էր աւաջի Քրիստոսի ի մեծ աշխատութենէ եկեալ զի սրբէր զբրտունսն :

Զսա չիշէ Երանիոս հետեւող առաքելոցն * սակելով եթէ. Ասաց ոմն ի մերոցն եթէ յորեան եւմ Նատուծոյ եւ աղացեալ լինիմ : Յիշէ եւ Պօլեկարարոս ի թուղթն իւր որ առ Փիլիպպեցիսն եթէ. Արաչեմ ստանալ ձգնութիւն զոր տեսար աչօք, ոչ միայն յերանելին Իգնատիոս, այլ եւ յամենայն սուրբս. եւ առաքեցար առ ձեզ եւ զթուղթս, սաէ, զոր զրեալ էր առ ձեզ երանելին Իգնատիոս, որպէս խնդրեցէր :

* B
p. 301 a.

Aussitôt les bourreaux l'exposèrent aux fauves (qui étaient) alors dans l'arène. Et lui, il priaient pour être déchiré par eux. Deux lions accoururent, étranglèrent le bienheureux et dévorèrent le corps. Il n'en resta que quelque peu des plus gros os, comme (le saint) l'avait souhaité auparavant ; car il est écrit : Le désir des justes est exaucé ¹. Ces restes furent emmenés plus tard à Antioche, son siège.

Les frères, très affligés, recueillirent les saints restes, les consommèrent avec précautions et veillaient sur eux en pleurant ; mais bientôt ils furent consolés par Dieu : plusieurs d'entre eux le virent dans un songe priant avec eux, et d'autres leur donnant le salut et le baiser ; d'autres le virent avec une grande gloire devant le Christ, comme s'il arrivait d'un lourd travail en essuyant ses sueurs.

Irénee (*Eranius*), le disciple des apôtres, le mentionne en ces termes : * « Un des nôtres a dit : Je suis le froment de Dieu et je vais être broyé. » Polycarpe le mentionne aussi dans son épître aux Philippiens : « Je vous prie de posséder l'ascétisme que nous avons vu de nos yeux non seulement en la personne du bienheureux Ignace, mais aussi dans tous les saints ; » et : « Nous vous avons également envoyé les épîtres que nous avait écrites le bienheureux Ignace, ainsi que vous l'aviez demandé. »

* B
p. 301 a.

1. Prov. x, 24.

Ասնն կիմէ սա էր մանուկն զոր ծինչ արցաչ էր, զոր Քրիստոս ստեղծ ի զիրկս իւր օրհնեաց եւ ստէր կիմէ. Որ սր ոչ խոնարհեցուցանէ զանձն իւր իրրեւ զմանուկս զայս՝ ոչ մայէ չարքայութիւնն Աստուծոյ : Եւ զարձեալ . Որ ընդունի զմի սր ի վարքիանցս չարացանէ, չանուն իմ՝ զիւ ընդունի : Ոտրա է ալլ կատարեալ զաստուածութիւնն ի սատմողիրս :

Կատարեցաւ սատուածապետաց հայրապետն Իգնատիոս՝ Քաղոցի ԺԳ՝ եւ Կեկուսեմբերի Բ :]

* A fol. 136
v° b.

* Քաղոցի ԺԳ եւ Կեկուսեմբերի ԲԷ : Տօն եւ վկայութիւն սրբուհւոյն Յուլիանեայ :

Ի ժամանակս Մարտիմիանոսի ամբարիշտ արքային՝ էր կոչսա այս բրիտանեայ ի նիկոմիդեայ բաղարին, զուսար աւն մեծատան եւ կուսարշափ : Եւ չորժամ եղև ութնևստան ամաց՝ իօսեցաւ զնա ի հարմուսիւն իշխանի աբուսնն մեծատան եւ կուսարշափ, որոյ անուն էր Ելեւսիոս :

Եւ ծինչ եհաս ժամանակ հարսանեացն, եւ խնդրէր զնա աչրն, առէ Յուլիանէ զԵլեւսիոս . կիմէ ոչ առցև զգրատիւ եպարքոսութեանն՝ ոչ հայրդեցուց ընդ բեղ սմուսնութեամբ : Եւ նորա ծախեալ զանձս բազումս առ զեպարքոսական իշխանութիւն ի կատարեմն :

S *Տօն... Յուլիանեայ*] Վկայութիւն սրբուհի եւ կոչս վկային Յուլիանեայ B || 9 բրիտանեայ om. B || 10 կուսարշափ] որոյ անուն էր Աիրիկանոս, զագա ի հօրէն հաւաստեալ ի Քրիստոս add. B.

On prétend qu'il (Ignace) fut, étant petit, l'enfant que le Christ prit dans ses bras, et bénit en disant : « Quiconque ne se fera pas humble comme cet enfant, n'entrera pas dans le royaume de Dieu. » Et ainsi : « Quiconque reçoit un de ces petits en mon nom, me reçoit. » Il y a une autre vie complète de ce saint chez les historiens.

Le pontife Ignace Théophore fut martyrisé le 12 Kalotz, le 20 Décembre.]

* A fol. 136
v° b.

* 13 KALOTZ, 21 Décembre.

Fête et martyre de sainte Julienne.

Cette vierge chrétienne vivait à Nicodémie, aux jours de l'empereur impie Maximin. Elle était fille d'un homme riche et idolâtre : lorsqu'elle eut dix-huit ans, on la fiança à un notable riche et idolâtre, dont le nom était Éleusios.

Lorsque l'époque du mariage arriva et que Éleusios la demanda, Julienne lui dit : « Tant que tu n'auras pas obtenu la dignité d'évêque, je ne m'unirai pas avec toi par le mariage. » Il dépensa de fortes sommes et obtint du juge la dignité d'évêque.

Ասէ ցնա զարձեալ Յուլիանէ. եթէ ըստ ծարմնոյ կենացս՝ բաւական է երկոցունցս ճեծութիւնդ այլ եւ փառք, բայց արժան է նախ հոգևով կապակցիլ ճեղ ընդ ձմեռանս եւ ապա ծարմնով : Արդ՝ եթէ ոչ լինիցիս քրիստոնեայ եւ հաւատաս յամենասուրբ Երրորդութիւնն ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի Հոգին սուրբ, ոչ ամուսնացայց ընդ քեզ :

Եւ նորա չարուցեալ զնաց առ հայր աղձկանն եւ սրտոմեաց նմա զասացեալն ի գտերէն իւրձէ : Եւ հօրն եկեալ առ Յուլիանէ, եւ ողորական բանիւք ազատէր * հաւանեալ ի կամս խօսեցելոյ փեսային. եւ ոչ կարաց զնա փոխել ի սիրոյն Քրիստոսի : * A fol. 137
1° a.

Եւ նորա մերկայուցեալ զնա եհար ուժղին արջաուաջլօք մինչեւ պատասեւ ծարմնոյն, եւ կախեալ գհերացն որ եւ ծորթ գլխոյն խախտեցան, եւ ականօղիքն առ ձականն վերացան եւ հրացեալ շանթիւք այրեցին զծարձին կուսին. եւ տարան ի բանգ արկանել :

Եւ ի բանդի անդ երեւեալ ստատանայ ի կերպարանս հրեշտակի լուսոյ եւ ասէ ցնա. Զոհեան կռոցն եւ զերծիր ի տանջանաց, եւ յետոյ ապաշխարեան առաջի Աստուծոյ : Եւ որբոյն ծանուցեալ զխարէութիւն թշնամւոյն ըմբռնեալ զանծարձինն իրբեւ զծարմնաւոր ինչ զորութեամբն Աստուծոյ, տազնապեցոյց զնա զանիւ յոյժ այնքան մինչ

7 փոխել] փոփոխել B || 8 եպարքոսին] անարգելոյ փեսային իւրոյ *add.* B || 13-3 p. 772
Եւ ի բանդի . . . պարանոցն ունէր *om.* B.

Julienne lui dit alors : « Pour la vie matérielle, ton grade et ta dignité nous suffit à tous deux, mais il faut que nous nous unissions d'abord de l'âme et ensuite de corps. Or, si tu ne te fais pas chrétien et si tu ne crois pas à la très Sainte-Trinité, Père, Fils et Saint-Esprit, je ne me marierai pas avec toi. »

Il se leva, se rendit auprès du père de la jeune fille et lui raconta ce que sa fille lui avait dit. Le père alla trouver Julienne et la supplia avec de douces paroles * de se rendre au désir de son fiancé, mais il ne put la détourner de l'amour du Christ. Alors il la remit entre les mains de l'éparque Éleusios. * A fol. 137
1° a.

Celui-ci la fit mettre à nu et la frapper brutalement avec des nerfs de bœuf jusqu'à déchirer son corps; il la fit pendre par les cheveux, ce qui déplaça la peau de la tête et souleva les paupières jusqu'au front; on brûla ensuite le corps de la vierge avec des fers rouges, et, l'ayant emmenée, on la jeta en prison.

Le démon lui apparut dans la prison sous l'apparence d'un ange de lumière et lui dit : « Immole aux idoles et tu seras délivrée des supplices, et ensuite tu feras pénitence devant Dieu. » La sainte reconnut la tromperie de l'ennemi, le saisit par la puissance de Dieu (lui), incorporel comme s'il eût été corporel, le roua de coups à tel point qu'il lui avoua tous les méfaits qu'il

զի խոստովան լինել Նճա գրարձեցեալ չարիքն խոր սոս ճարգիկ ի սկզբանէ : ոչխորհի ծինչեւ ի սորա : Եւ կապեալ զնա սրբա հին անուամբն Քրիստոսի՝ կրկովի կապանաքն զոր ի սարանայն ունէր :

Եւ ընդ առաւօտն հանեալ զերանկէն ի բանդէն տարան սոսպի կապրբոսին : Եւ կացեալ չտանի չանդիմանեաց զանաստուած ճարբութիւն նորա : Եւ ընկեցեալ զուրբ 5 կոչն ի բորբոքեալ հնոցի, եւ ոչ սքրեցաւ ի հնոցէն : Եւ տեսեալ ժողովրդեանն զարանչելիսն՝ հաստացին ի Քրիստոս սկիբ իրբեւ հինգ հարխոր, ընդ սքր եւ ընդ կին : Եւ բարկացեալ կապրբոսին հրամայեաց հասանել զլլախո նոցա . եւ կատարեցան բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս :

Եւ զերանու հին սովին ի հոյեալ կապարեաց կախաց, եւ հերձեալ կախացն սքրեաց զբահիճն, եւ սուրբն ոչ ինչ վնասեցաւ : Եւ սորա հատին զլլախո նորա Եեկաներբի ԵՆ :

Եւ կին ծի հաւատացեալ սրոչ անուն էր Ստիլա, առեալ զճարձին սրբոցն Յուլիանեաց կուսին եղ պատուով ի տապանի, եւ ի վերայ շինեաց ճատուսն :

6 եւ ոչ սքրեցաւ ի հնոցէն] եւ զորութեամբն Քրիստոսի սպրեցաւ B || 7 սկիբ . . . ընդ կին] բազումք B || 10 կապարեաց] կապարով B || 11 սքրեաց . . . վնասեցաւ] հեզա որ ինչ եւսպրն ի Նճա, եւ զոմանս ի գահճացն կորցա, եւ զարուհացն ոչ ինչ վնասեաց B || 14 սրբոցն] սրբոց կուսին B.

avait commis envers les hommes depuis le commencement du monde jusqu'à la fin. » La sainte le lia au nom du Christ avec les chaînes de fer qu'elle portait à son cou.

Au matin, on fit sortir la bienheureuse de la prison et on la conduisit devant l'éparque, et elle, se tenant au milieu du tribunal, elle blâma son erreur athée. Il fit jeter la vierge sainte dans une fournaise ardente, et elle n'en fut pas brûlée. Le public témoin du miracle * crut au Christ au nombre de cinq cents, hommes et femmes. L'éparque irrité ordonna de leur trancher la tête et ils moururent en bonne confession du Christ.

On jeta la bienheureuse dans une chaudière remplie de plomb fondu, le chaudron éclata, brûla les bourreaux et la sainte ne souffrit en rien. On lui trancha ensuite la tête le 21 Décembre.

Une femme chrétienne dont le nom était Sophie, prit le corps de la sainte vierge Julienne, le déposa avec honneur dans un tombeau et fit construire une chapelle au-dessus.

* A fol. 137
r° b.

Քաղցի ԹԳ և Գեկանճրերի ԻԲ : Վկայութիւն Քաղէոսի առաքելոցն :

Առաքեալն Քրիստոսի Քաղէոս՝ հրամանաւ Հոգւոյն սրբոց եկն ի Միջագետս Ասորոց առ Աբգար թագաւորն Հացոց և Ասորւոց. զի վստասուաքն Քրիստոսի լցցէ առ նա : Եւ բժշկեաց զԱբգար ի չարաչար ցաւոցն, և զամենայն հիւանդս քաղաքին նորա : Եւ մկրտեաց զթագաւորն և զամենայն հաւատացեալսն : Եւ շինեաց եկեղեցի և զԱղղէ վաշակերտն իւր ձեռնադրեաց եպիսկոպոս և փոխանակ իւր թոպու արքային զրեալ և կանոնս տայ ի ձեռս նորա :

Եւ իւր առեալ հրովարտակ չարքայէ զի ամենեքեան լուիցեն աւետարանի նորա զայ առ Սանատրուկ քուերորդի Աբգարու * զոր կացուցեալ էր զնա թագաւոր : Եւ * A fol. 138
r^o a.

10 եկեալ սուրբ առաքելոցն ի զուռն արքայի քարոզէր զաւետարանն արքայութեան, և առնէր նշանս և արուեստս մեծամեծս, և բժշկէր զամենայն ախտս և զհիւանդութիւնս, և բազումք հաւատացին ի բանս առաքելոցն և մկրտեցան :

Եկեալ և զընադարեղ զուտոր թագաւորին որում անուն էր Սանդուխտ, և տեսեալ զսքանչելիս առաքելոցն հաւատաց ի Քրիստոս և մկրտեցաւ և ոչ մեկնէր ի
15 նձանէ : Եւ լուեալ թագաւորին բարկացաւ յոջժ և առաքեաց զմեծ իշխանն որ էր երկրորդ թագաւորութեան նորա, զի սպանցէ զառաքեալն և զՍանդուխտ :

14 KALOTZ, 22 Décembre.

Martyre de l'apôtre Thaddée.

L'apôtre du Christ Thaddée vint par ordre du Saint-Esprit dans la Mésopotamie des Syriens, chez Abgar, roi d'Arménie et de Syrie, pour remplir auprès de lui la promesse du Christ. Il guérit Abgar de cruelles douleurs, ainsi que tous les malades de sa ville. Il baptisa le roi et tous les fidèles. Il construisit une église et sacra évêque son disciple Addaï (*Addé*) et le laissa au prince à sa place, en lui donnant des canons écrits.

Quant à lui, après avoir obtenu du roi un décret que tout le monde devait accepter son évangile, il se rendit auprès de Sanatrough, fils de la sœur d'Abgar, * que ce dernier avait établi roi. Le saint apôtre arriva à la cour du roi pour y prêcher l'évangile du royaume (des cieux), il y opéra des miracles et de grands prodiges, guérissait toutes sortes d'infirmités et de maladies, et beaucoup crurent aux paroles de l'apôtre et furent baptisés.

La charmante fille du roi, dont le nom était Sandoukht vint aussi, et, après avoir vu les miracles de l'apôtre, elle crut au Christ, fut baptisée et ne se sépara plus de lui. Le roi l'ayant appris en fut très irrité et envoya son grand prince, le second après lui dans le royaume, pour mettre à mort l'apôtre et Sandoukht.

Եւ երբեկաւ լիշխանին ետես լոյս շուրջ գտարեկան եւ հաստաց ի Քրիստոս, ինքն եւ բարածը ընդ նմա : Եւ կին ծի չազի, թագաւորին Չարմանդուխտ անան, եկեալ առ սարբ ստարեալին եւ տեսաւ գործչեկան հաստաց ի Քրիստոս : Ընդ սր ցատուցեալ թագաւորին Մանասրիչ՝ հրամայեաց սպանանել զձեճ լիշխանն եւ զՉարմանդուխտ եւ զաչր բարածն : Եւ կատարեցան ի նձին ժամա . եւ սին լուսչ եկաց ի վերայ նոցա . եւ Մանդուխտ թագեաց զնոսս զազա :

Եւ հրամանաւ թագաւորին եղին ի բանդի գտարեալն եւ զՄանդուխտ . եւ լոյս ծագեաց ի բանդին . եւ երեսեալ նոցա Քրիստոս բաջուրեաց զնոսս : Եւ ի վազին տարան զսարբ կոչան Մանդուխտ առաջի թագաւորին եւ սոսոց . Մճաւ Էկ սա իա : Եւ նա ոչ զնոց : Եւ բարկացեալ թագաւորն՝ հրամայեաց սրով սպանանել զնա . եւ զաշխճին կամեցեալ կատարել զհրամանն զձիմեանս աստակէին : Եւ սրասանի ծի եհար սրով զտփնս կուսին, եւ անդէն սանդեաց զհոգին . եւ լոյս աստիկ ծագեաց ի վերայ նորա, եւ թագեաց զնա աւարեալն :

Եւ հրամայեաց թագաւորն եւ արկին գաւարեալն երկաց առիւծուց, եւ ոչ մերձեցան ի նա գաղանքն : Եւ սորա արկին ի հոց եւ ոչ սպրեցաւ, եւ ել հոգձ ունդին ի հրոյն եւ սրկ զհուրն վերեսօք ծարղկանն եւ մեռան բաղածը ի հրոյն : Եւ փախեալ թագաւորն եւ հրամայեաց սրով սպանանել գաւարեալն :

Le prince y alla, aperçut une lumière tout autour de l'apôtre et crut au Christ, lui et plusieurs avec lui. Une femme de la famille royale, nommée Zarmandoukht, vint trouver le saint apôtre et, voyant les miracles, crut au Christ. Le roi Sanatrouk, irrité, ordonna de tuer le grand prince et Zarmandoukht et beaucoup d'autres. Ils furent exécutés immédiatement; une colonne de lumière se produisit au-dessus d'eux, et Sandoukht les inhuma secrètement.

Sur l'ordre du roi, on mit en prison l'apôtre et Sandoukht. Il se produisit une clarté dans la prison, et le Christ leur apparaissant, les encouragea. Le lendemain * on mit la vierge sainte Sandoukht en présence du roi, qui lui dit : « Viens près de moi. » Mais elle n'y alla point. Le roi, irrité, ordonna de la mettre à mort par le glaive. Les bourreaux voulant exécuter l'ordre s'égorgeèrent les uns les autres. C'est alors qu'un jeune homme par un coup d'épée frappa les seins de la vierge, et elle rendit l'âme aussitôt. Une forte lumière se répandit sur elle, et l'apôtre l'inhuma.

Le roi ordonna de jeter l'apôtre (en pâture) à deux lions, mais les fauves ne l'approchèrent point. On le jeta ensuite dans une fournaise, mais il ne fut pas brûlé, et un vent violent se leva, qui rejeta les flammes à la figure des assistants, dont plusieurs moururent brûlés. Le roi prit la fuite en ordonnant de tuer l'apôtre par le glaive.

* A fol. 138
r° b.

Եւ առին զնա զահիճըն եւ իջուցին ի վորք ձորակն, խոնարհացոյն բան զբազա-
բագեղն ճաւարչան, եւ ոնկ սպանին զնա սրով. եւ պատառեալ վիճին ընկալաւ
զմարմինն նորա, եւ հոտ անոշ բուրեաց եւ լոյս սաստիկ ծագեաց ի տեղւոջն : Եւ
բազումք հաւատացին ի Տէր յաւուր յայնմիկ . եւ առաջնորդ հաւատացելոյն էր սուրբն
5 Չաքարիա, որ եւ նա վկայութեամբ կատարեցաւ : Եւ կատարի տօն սուրբ առաքելոյն
Թապէսի եւ որոյ ընկ նմա՝ Գեկտեմբերի ԻՖ :

* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհւոյն Անաստասեայ :

* A fol. 138
v° a.

Քրիստոսի ազախինն Անաստասիա՝ էր ի Հռոմ քաղաքին, յաւուրս ամբարիշտ
արքային Գիովկեախանոսի, քրիստոնեայ ձօր զաւակ եւ հեթանոս հօր. եւ անունն ձօր
10 նորա Փաւստաս : Որոյ տուեալ զգուտար իւր զԱնաստասիա ցայք ձի Խռուսոպոնոս
անուն, բարեպաշտօն եւ երկիւզիւ ի Տեսոնէ. եւ նորա առեալ մկրտեաց եւ ուսոյց
զգրութիւն քրիստոնէից : Եւ չեա աւուրց ինչ վկայեաց Խռուսոպոնոս վասն անուանն
Քրիստոսի :

Իսկ հայն Անաստասեայ՝ ամուսնացոյց զգուտար իւր աւն հեթանոսի որոյ անունն

7 վկայութիւն . . . Անաստասեայ] վկայութիւն սրբուհւոյ վկային Անաստասեայ եւ Խռուսոպո-
նոսի, եւ երկու հարիւր վկայիցն որք ընկ նոսա B || 10 ցայք B || 11 երկիւզիւ] եր-
կիւզած B.

Les bourreaux le saisirent et le descendirent dans un petit vallon, un peu plus bas que le bourg de Chavarchan et là ils le tuèrent par le glaive. Un rocher s'entr'ouvrit et reçut son corps; une odeur suave se répandit à cet endroit en même temps que se produisit une vive clarté; et beaucoup crurent au Seigneur ce jour-là. Le chef des fidèles était saint Zacharie qui lui aussi mourut par le martyre. La fête du saint apôtre Thaddée et de ceux qui furent martyrisés avec lui, a lieu le 22 Décembre.

* En ce jour martyre de sainte Anastasie.

* A fol. 138
v° a.

La servante du Christ Anastasie était de la ville de Rome, aux jours de l'empereur impie Dioclétien. Elle était fille d'une mère chrétienne et d'un père païen. Sa mère se nommait Fausta; elle donna sa fille Anastasie à un homme du nom de Chrysogone, pieux et craignant le Seigneur, qu'elle fit baptiser et instruisit de la doctrine chrétienne. Quelque temps après, Chrysogone mourut par le martyre pour le nom du Christ.

Alors, le père d'Anastasie maria sa fille à un païen, nommé Sublius

Լ.ր Պապղևոս, զոր ա ՝ բեալ թապաւորն հրեշտակաթևաձր ի Պարոս եւ ի ճանապարհին ընկզմեցաւ ի ճախ : 5

Եւ այնժամ Անաստասիոս զգեցաւ հանդերձս դձուձս, եւ ծիտլ աղախնաւ իրրեւ զմի չաղբատաց ձտանէր ի բանդն սա վրացն Քրիստոսի եւ կերակրէր զնսսա, եւ ծարբէր զթարսիս վերացն որ ի սրոյ եւ ի հրոյ խոցեալը համբերէին վասն անուանն Քրիստոսի 5

եւ բաշխէր զամենայն ինչս իւր եւ առն իւրոյ աղբատաց : 10

Եւ հրամայեաց ամբարիչտն Դիոկղեալամոս զամենայն կարանաւոր բրիտանեացս որ ի բանդին սպանանել ի ծիտմ զիշխի, զոմանս սրով, զոմանս հրով, զոմանս խեղդամոս առնելով : Եւ զպչս բաեալ կրանելոյն Անաստասեայ՝ նուազեցաւ չոյի իւր, եւ անկեալ ՝ չերկիր՝ սղբաչք եւ արտասուէր զտարսն : 10

Եւ անեսալ զնա կրատաշտիցն կալան եւ տարան զնա սա կապրբոսն Պարթոս, եւ բալում բանիւր սղբբանօք եւ սպանալօք ջանայեալ՝ ոչ կարաց զարձուցանել ի հաւատոյն Քրիստոսի, եւ առարէ զնա սա թաղաւորն, եւ ոչ եւ նա եւս կարաց զարձուցանել զնա : 15

Եպա հրամայեաց տալ զնա Սելլիանոսի բրձնայեալի ի կնոթիւն, եւ ստեալ 15

1 Պապղևոս] Պաղևոս B || 3 զգեցաւ] զգեցեալ B || 4 բանդն] բանդոս B || 5 խոցեալը om. B || 6 իւր եւ om. B — առն իւրոյ] ճեռելոյ add. B || 8 բանդին] էին add. B || 9 կրանելոյն Անաստասեայ] կրանելին Անաստասիոս B || 11 Պարթոս] Պապղևոս B || 13 առարէ առարեաց B || 15 ի կնոթիւն] ի կնոթեան B.

(*Poplios*) ¹, que l'empereur envoya comme ambassadeur en Perse, et qui, en route, se noya dans la mer.

Alors Anastasie revêtit de pauvres habits, et, accompagnée d'une seule servante comme une pauvre, elle pénétra dans les prisons, auprès des martyrs du Christ, les nourrissait, et nettoyait le pus des plaies dont ils avaient été blessés par le glaive et le feu, lorsqu'ils souffraient pour le nom du Christ. Elle distribuait tous ses biens et ceux de son mari aux pauvres.

L'impie Dioclétien ordonna de tuer dans la même nuit tous les chrétiens détenus à la prison, les uns par le glaive, les autres par le feu ou par l'étranglement. La bienheureuse Anastasie l'ayant appris défaillit et tomba ² à terre, se désolant et pleurant sur les saints.

Les idolâtres, la voyant, la saisirent et la conduisirent à l'éparque Florus (*Plorios*), qui essaya par beaucoup de douces paroles et de menaces, mais ne réussit pas à la détourner de la foi au Christ, et l'envoya à l'empereur, lequel, lui non plus, ne réussit pas à la convertir.

(L'empereur) ordonna de la donner en épouse à Ulpien (*Oulpianos*), chef

1. Selon la forme grecque Πουπλίος.

² A fol. 138
v° b.

զԱնաստասիա տարաւ ի տուն իւր, եւ եղ առաջն նորա զարդս ոսկեղէնս եւ հանդերձս մեծագինս, զորս ազարտեալ աղախինն Քրիստոսի թքալից ասնէր : Եւ զայն տեսեալ Ուլպիանոսի ետ զնա յազգակից կանայս իւր զերիս աւուրս՝ թերեւս կարասցեն հաւանեցուցանել զնա ողորանօք, եւ ոչ կարացին :

5 Եւ յետ երկից աւուրց մերձ երթեալ նմա Ուլպիանոս՝ կամէր համբուրել զնա, եւ նոյնժամայն կուրացան աչքն, եւ լալով աղաղակէր առ Դիւայ եւ առ այլ աստուածս իւր, եւ առեալ ծառայիցն զձեռանէն տարան առ Կապետոլինի մեծ տաճար կուցն, եւ եւս առաւել զաջրանային ցաւք աչացն, եւ զարձուցին զնա ի տուն իւր : Եւ զԱնաստասիա արկին ի բանդ զն ի սովոյ մեւցի :

Եւ յետ աւուրց երեսնից հանեալ զնա ի բանդէն եպարքոսին, եւ տեսեալ զնա պայծառ երեսօք, հրամայեաց զարձեալ ի բանդ արկանել . եւ թողին զնա ի * բանդին * * A fol. 139
r^o a. այլ եւս աւուրս երեսուն : Այս հրամայեաց եւ արկին զնա եւ այլ քրիստոնեացս ի նաւ, ընդ նոսին եւ արս մահապարտս եւ չարազործս, շնացողս եւ աւազակս եւ մարգասպանս եւ ընկզմեցին ի խորս ծովուն :

15 Եւ եհան ծովն զտուրբն Անաստասիա ի կղզին Պալմիրէի : Եւ էր անդ զատուար ոմն ամբարիշտ որոյ ժողովեալ զքրիստոնեացս կղզւոյն այնորիկ, արս եւ կանայս եւ

5-12 Եւ յետ երկից... աւուրս երեսուն] վասն որոյ արկին զնա ի բանդ B || 12 արկին] եղին B.

des prêtres d'idoles, qui prit Anastasie et l'emmena dans sa maison; il lui présenta des parures en or et des vêtements de grand prix, que la servante du Christ méprisa en crachant dessus. Alors Ulpien la remit à des femmes de sa parenté pour trois jours, dans l'espoir qu'elles pourraient la persuader par des douces paroles. Elles ne réussirent point.

Trois jours après, Ulpien s'approcha d'elle et voulut l'embrasser, mais aussitôt ses yeux s'obscurcirent et il se mit à implorer en pleurant Zeus (*Dia*) et d'autres de ses dieux; ses serviteurs le prenant par les mains le conduisirent au Capitole, au grand temple des idoles, mais la douleur des yeux ne fit que s'accroître et on le reconduisit chez lui. On jeta Anastasie en prison pour qu'elle mourût de faim.

Trente jours après l'éparque la fit sortir de la prison et, la voyant resplendissante de visage, ordonna de la reconduire à la prison, où on la * laissa * A fol. 139
r^o a. pendant trente jours encore. Ensuite il ordonna de l'embarquer avec d'autres chrétiens en compagnie de condamnés à mort, de malfaiteurs, de gens de mauvaise vie, de brigands, d'assassins, et on les noya au fond de la mer.

La mer rejeta sainte Anastasie à l'île de Palmyre (*Palmiurey*). Il y avait là un juge impie, qui ayant rassemblé les chrétiens de l'île, hommes, femmes et

ձանկրանս եղ աստջի նոցա ինչս բազումս եթէ ուրտոցին գ՛րխատտ, որք ոչ հաւանեցան. եւ հրամայեաց կտորել զնոսս որով :

Իսկ գորբա՛հի Անաստասիա կտոցեցին ի յիցս եւ հրով աչքեցին. եւ տջնպէս սուտեցեաց զճոցի իւր սա Բասուած :

Եւ կին ոմն Ապղամիա անուն բրխատնեաց խնդրեաց ի գատուարէն զճորճին սրբոյ վկային, եւ թաղեաց ի սրբաթղիլ տան խորոյ. եւ չետոյ շինեաց ի վերայ վերջարան : Եւ սուան շնորհք սրբա՛հւան Անաստասեաց, բժշկել զախոսս որ ի կախարդաց եւ չազանդից լինիցին :

Յայժմ ասոր զանարայէք են սրբոյն Սոփեաց Կոստանդինուպոլոս ձեճի եկեղեցոյն :

Յարժամ շինեաց սրբայն Յուստինիոս զսուրբն Սոփիա, զճալք եկեղեցեացն որ ի Կոստանդինուպոլիս Գեկտեճրերի ԻԲ, եւ * սրհնեաց գեկեղեցին հրաշտփառ եւ ձեճապոյն նուակրտեօք : Եւ չխրարանչիւր ամի կատարի ձինչեւ զարօք փառաւորպէս ի զովեսս եւ ի փառս անուան Տեսան ձեկոյ Յիսուսի Գրխատտի, որում փասք յախտեանս :

[Ե՛ * Տօն սուրբ սուարերոյն Թաղէոսի բուսուորչին ձերոյ :

1 հաւանեցան] անենելն B || որով օմ. B || 6 տան խորոյ] ի տան խորոճ B || 7 զախոսս... լինիցին] զախոսածէսս B || 9 զանարայէք] զանարայք B || 13 որում փասք յախտեանս օմ. B.

enfants, leur offrit beaucoup de belles choses, s'ils reniaient le Christ. Mais comme ils refusèrent, il donna l'ordre de les tuer par l'épée.

Quant à sainte Anastasie, on l'attacha à un poteau et on la fit mourir dans les flammes. C'est ainsi qu'elle rendit son âme à Dieu.

Une femme chrétienne, du nom d'Apollonia, réclama au juge le corps de la sainte martyre, elle l'inhuma dans le jardin de sa maison, et plus tard y fit construire un martyrium. Des grâces furent accordées à sainte Anastasie pour guérir les infirmités occasionnées par les sorciers et les hérétiques.

En ce jour ouverture des portes de la grande église de Sainte-Sophie à Constantinople.

Lorsque l'empereur Justinien construisit sainte Sophie, mère des églises de Constantinople, * il fit bénir cette église, le 22 Décembre, dans de somptueuses et grandioses solennités. Et chaque année jusqu'aujourd'hui la commémoration se renouvelle magnifiquement à la louange et à la gloire du nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ, gloire à lui dans les siècles!

[* Fête du saint apôtre Thaddée, notre Illuminateur.

* A fol. 139 r^b
* B p. 302 a.

Առաքեալն Քրիստոսի թաղէս հրամանաւ Հոգւոյն սրբոյ եկն ի Միջագետս Ասորոց առ Աբգար թագաւորն Հայոց եւ Ասորոց : Բանդի եւ նա էր ի ժամանակին յորում Քրիստոս մորմնով երեւեցաւ ի Հրէաստան, եւ լուաւ զնշանս զոր առնէր Քրիստոս եւ զաքանչեւի բժշկութիւնսն : Առաքեաց թուլթի առ Տէրն եւ կոչեաց զնա ի քաղաք իւր, զի էր հիւանդ անբժշկելի ցաօք :

Այսմ վկայէ աւետարանն Յովհաննու որ ասէ. Էին անդ ոմանք հեթանոսք որք մատան առ Փիլիպպոս եւ ասն. Կամի՞նք զՅիսուս տեսանե՞լ : Եւ Անդրէաս եւ Փիլիպպոս ածին զնոսա առ Յիսուս, եւ Յիսուս ասէ. Իհաս ժամ զի փառաւորեսցի որդի մարդոց :

Արդ ինքն ոչ զնաց Տէրն, բայց թղթի զնա արժանի արար, եւ խոստացաւ յնա համբաւնարոյն իւրոյ առաքել չաշակերտացն եւ բժշկել զնա : Իսկ յետ իջանելոյ Հոգւոյն սրբոյ՝ թաղմաս մի յերկոտասանիցն անուանեալն երկուորեակ առաքեաց զայն թաղէս յԱռհայ՝ զոր ոմանք ասն թէ իւր երկուորակից եղբայրն էր :

Սա եկեալ եմուտ ի առն Տուբիոց, եւ առնէր բժշկութիւն ի քաղաքն : Եւ լուեալ Աբգարու ասէ. Ենն է զոր խոստացաւ առաքել ինձ Քրիստոս : Յիւեաց եւ կոչեաց զառաքեալն, եւ ընդ մտանել առաքելոյն ետես Աբգար նշան սրանչեւի ի վերայ նորու,

L'apôtre du Christ Thaddée, sur l'ordre du Saint-Esprit, se rendit en Mésopotamie de Syrie auprès d'Abgar, roi d'Arménie et de Syrie. Car celui-ci régnait à l'époque où le Christ apparut corporellement en Judée, et il apprit les prodiges que le Christ opérait, ainsi que ses guérisons miraculeuses. (Abgar) envoya une lettre au Seigneur, et lui demanda de se rendre dans sa ville, car il était affligé d'une infirmité incurable.

De cela témoigne l'évangile de Jean, lorsqu'il dit : « Il y avait là quelques Gentils, qui s'approchèrent de Philippe et lui dirent : Nous voulons voir Jésus. André et Philippe les conduisirent auprès de Jésus. Jésus leur répondit : L'heure est venue où le Fils de l'homme doit être glorifié¹. »

Or le Seigneur n'y alla pas, mais il honora (Abgar) d'une lettre, et lui promit de lui envoyer, après son Ascension, un de ses disciples pour le guérir. Après la descente du Saint-Esprit, Thomas, un des douze, surnommé Didyme, envoya à Édesse Thaddée, que certains disent avoir été un frère jumeau.

Or celui-ci arriva, descendit à la maison de Tobie (*Toubioy*), et opéra des guérisons dans la ville. Ce qu'ayant appris, Abgar se dit : « C'est celui que le Christ a promis de m'envoyer. » Il manda et fit venir l'apôtre. Aussitôt que l'apôtre pénétra chez lui, Abgar vit s'opérer un miracle sur sa personne ;

1. Jean, xii, 20-24.

* B
P. 302 b.

և զարհուրեալ անկառ և երկիր եպոպ նմա : Չեան եղ սաարեալն և բժշկեցա
թագաւորն և զԼիզիոյ որ էր սպռ մեծ ի գուան արբանի՝ բժշկեաց և զնա ի չարաչար
ցատցն : Եւ զԼիզիլ ամն կերպասապորժ որ էր չրեալ՝ աշակերտեաց և ձեռապրեաց
նոցա եպիսկոպոս :

Եւ մկրտեալ զկեպոս որն և զելիսոման և զամենայն բարաբայիան, ել և զնայ ի 5
Նայր իկիմովրն Արգարու, զոր ոչ ընկարա. թագաւորն Նայց Սանաարուկ սպրակոն
նորա. բայց զուսարն նորա Սանդուխտ չաւատայ ի Քրիստոս, և մկրտեցա չաւա-
բերացն, և նախատակեցա ի չարեհ, որպէս և զբեալ է ի սրամոթիւնան խրոմ :

Իսկ չեա կատարման Սանդխտոյ երեսեցա Քրիստոս ի տեպեան Թապէտաի և
սսէ. Քաջալերեաց զի աչօր եկեացես սա իս : Եւ ի սրամեկ զոչս սաարերացն 10
աշակերտք իւր չարատառս չարան :

Եւ եկին երկու իշխանք Տրամանու թագաւորին Սանաարկոյ՝ կապեցին զնա
և ամին սա թագաւորն : Ասէ թագաւորն. Ընդէր մորրեցուցեր զչքնուպակ
զուսարն իմ և սպանանել ետուր ինձ : Պատասխանի եա սաարեալն. Դուսարն բս
փոխեցաւ սա փեռացն իւր Քրիստոս, և սրճակեցաւ անթխտամ պատկօր : 15

Իսկ թագաւորն բարկացեալ՝ Տրաման եա ձգել զսաարեալն չարգկանոցս
զապանայ. և եկեալ զարանքն անկամեկին և լիզուին զոսո նորա : Նրամայեաց

* B
P. 302 b.

effrayé il tomba et se prosterna devant l'apôtre. L'apôtre lui imposa les
mains et le roi fut guéri. Il guérit également de sa cruelle infirmité Abdion,
personnage considérable à la cour royale. Il fit d'Addaï, un fabricant d'étoffes
qui était juif, son disciple et le sacra leur évêque.

Après avoir baptisé le roi, les princes et tous les citoyens, il (l'apôtre) se
rendit en Arménie muni de lettres d'Abgar, que n'accepta pas Sanatrouk, son
parent, roi d'Arménie. Toutefois, la fille de ce dernier, Sandoukht crut au
Christ, se fit baptiser par l'apôtre et fut martyrisée par son père, ainsi qu'il est
écrit dans son histoire.

Après le martyre de Sandoukht, le Christ apparut en vision à Thaddée et
lui dit : « Prends courage, car tu viendras à moi, aujourd'hui. » Lorsque
l'apôtre en fit part à ses disciples, ils fondirent en larmes.

Deux princes, sur l'ordre du roi Sanatrouk, vinrent ligoter l'apôtre et le
conduisirent au roi. Le roi lui dit : « Pourquoi as-tu trompé ma charmante fille
et me l'as-tu fait mettre à mort? » L'apôtre lui répondit : « Ta fille a trépassé à
son fiancé, le Christ, elle a été couronnée de couronnes immortelles. »

Le roi irrité ordonna de jeter l'apôtre dans la cage des fauves; les fauves
s'étant approchés s'accroupirent et lui léchèrent les pieds. Le roi ordonna

Թագաւորն լուցանել հուր եւ ձգել զնա ի ներքս : Իսկ հոյժ ուժգին ելեալ ցրուեաց զհուրն, եւ մնաց սուրբն ամբողջ : Եւ հաւատացին ի Քրիստոս յաւուր չսչնմիկ ոգիք իբրեւ չորս հարիւր :

Ապա երկուցեալ Թագաւորն հրտմայեաց սրով սպանանել զնա : Իսկ աւաքեալն
5 օրհնեալ զհաւատացեալսն եւ նոցա աւաջնորդ չաշակերտաց իւրոց զոմն Չաքարիաս անուն, եւ սսէ. ելէք անամնել զկատարումն իմ :

Իսկ զինուորքն աւեալ զերանելին հանին ի ձորակէն ի բարձրաւանդակ սեղի մի
ի վիճամէջս, եւ տարածեալ՝ զձեռս իւր չաօթմս սսէ. Տէր իմ, Յիսուս Քրիստոս,
մի անտես առնէր զվիճակս իմ, մի թողուր զտոսս ի մոլորութիւն կռապաշտութեան,
10 ալ լուսաւորենս զտոսս ի զէպ ժամանակի զիտութեամբ հաւատոց բոց :

Ապա կատարեցին զնա զասիճքն սրով, եւ մարմին նորս ամփոփեցաւ ի մէջ վիճի
պատաւերոց չԱրտաղ զաւաւրի. եւ յետ ժամանակաց զինի Լուսաւորչին, մեծ սքան-
չեկեօք չպսոնեցան նշխարք երկոցունց՝ սրբուհւոց կուսին Սանկլատոց եւ սրբոց աւա-
քելոցն Ռազմոսի, եւ շինեցաւ եկեղեցի ի վերայ նոցա :]

15 Քաղցի մե եւ Գեկանձերի ԵԳ : Վկայութիւն տասն ճարտիւրտացն որ ի Կրիտէս կղզւոջ :

Սուրբ վկայքս Քրիստոսի՝ էին յաւուրս Գեկոսի ամբարիշտ արքային, որոց

15 կղզւոջ] կատարեցան *add.* B.

d'allumer du feu et de l'y jeter ; un vent violent se leva, dispersa les flammes et le saint resta intact. Ce jour-là, près de quatre cents personnes crurent au Christ.

Le roi, saisi de crainte, ordonna de le tuer par le glaive. L'apôtre, après avoir béni les fidèles et leur avoir donné pour chef un de ses disciples nommé Zacharie, leur dit : « Venez assister à ma fin. »

Les soldats s'étant emparés du bienheureux le firent monter du vallon à un endroit élevé au milieu des rochers, là, il étendit* ses bras en prière et dit :
« Mon Seigneur Jésus-Christ, n'abandonne pas mon diocèse, ne laisse pas
les gens dans l'erreur de l'idolâtrie, mais illumine-les au moment propice
de la science de ta foi. »

Les bourreaux l'exécutèrent ensuite par l'épée, et son corps fut inhumé au milieu d'un rocher qui s'était entr'ouvert, dans la province d'Artaz. Plus tard, après l'illuminateur, par de grands miracles furent manifestés les restes des deux, de Sandoukht la vierge sainte et du saint apôtre Thaddée. On construisit alors une église au-dessus de leurs restes].

15 KALOTZ, 23 Décembre.

Martyre des dix martyrs en l'île de Crète.

Ces saints martyrs du Christ vivaient aux jours de Dèce, l'empereur

* B
p. 303 a.

* B
p. 303 a.

անուանքն են սպարիկ. Թէոդուրս, Սատուրնիաս, Պտուրոս, Գերասիոս, Նիկիանոս, Զոտիկոս, Պանտիոս, Ագաթոպոս, Բասիլիզէս, Ասխատոս : Որք բազում նեղութեանց համբերեցին չմտորէն կոտորաչափեցն, զորս բռնութեամբ և բարզանօր տանէին ի տաճար կոսցն, և ոչ հասանեցան :

Եւ շատ աշտորիկ շարչարէին գաւառս Երեսան, պէս պէս օրինակու, կապէին գասն 5 կապանօր և բարչէին գետա ընդ փոզոցս և ի հրապարակս, սպն տանէին ամենեքեան, կոփաշարէին, սպառակէին, իրապէցբ տանէին, փետակէին զհերս զլիսոց և ձորասոց նոցա, և զբրէին ի վերայ ժահահոս սպրեւոց, և սպա ի բանց ևս եղեալ ձնչէին ի սպից գաւառս բազումս :

Եւ շատր ծիւծ նտտեալ բղեաշխն կրկոջն շտանի, և ճեճաւ բարկութեամբ 10 հրամայեաց կացուցանել առաջի իւր գաւրբան, և զպեցին զմարմինս նոցա տանջանօր : Իսկ վկայեցն Քրիստոսի՝ համարձակապէս անարկեալ զձորաբովին կոսցն, բարօրեցին զՔրիստոսի աստուածութիւնն : Եւ հրամայեաց հասանել զլլոսխ նոցա : Եւ որք երկիւզածք թաղեցին զմարմինս նոցա գազա ի անդի թաքստի : Եւ չարեամ

1 Գերասիոս] Գերասիոս B || 1 կոսցն] և սոխլիւն զոհել և ստել ի պիզ կերտիլոցն add. B | 8 ժահահոս] ժանդահոս B — և սպա ի բանց ևս եղեալ om. B || 12 զձորաբովին] զձորովին B || 14 գազա] գաւրանի B — ի անդի թաքստի] ի անդոջ թաքստան B.

impie; leurs noms étaient les suivants : Théodule, Saturnin, Evporos (*Pauros*), Gélase (*Gerasios*), Evniciansus (*Nikianos*), Zodiens, Pontius, Agathopous (*Agathopios*), Basilidès, Évariste (*Aristos*)¹. Ils endurèrent bien des supplices de la part des idolâtres impies qui par force les traînèrent au temple des idoles, mais ils ne cédèrent pas.

On les tortura ensuite de diverses manières durant trente jours; on les lia avec de cruelles chaînes et on les traîna par les rues et les places; tous les raillaient, leur donnaient des coups de poing, les souffletaient, leur crachaient au visage, leur arrachaient les cheveux de la tête et les poils de la barbe, les roulaient sur des fumiers mal odorants; ensuite on les mit en prison où on fit pression sur eux par la faim pendant de longues journées.

Un jour que le gouverneur de l'île siégeait au tribunal, et dans une grande irritation, il ordonna de faire comparaitre les saints et on leur laboura le corps pour les torturer. Les martyrs du Christ méprisèrent hardiment l'erreur des idoles et prêchèrent la divinité du Christ. Il ordonna de leur trancher la tête. Des gens pieux inhumèrent leurs corps secrètement dans

1. A noter la suppression en arménien du préfixe *Εύ* dans les trois noms *Εύπορος*, *Εύνικιανός*, *Εύδαρστικός*.

* A fol. 139 v° a.

հարածանքն դադարեցին, եւ եղև խաղաղութիւն բրիստոնէից եպիսկոպոսն Գորտինոյ Պօղոս՝ վերափոխեաց զնշխարս սրբոցն ի բարաբ անդր, եւ շինեաց ի վերայ եկեղեցի յանուն սրբոցն :

Յայսմ աւուր դարձեալ նաւակատիս է սրբոցն Սոփիայ մեծի եկեղեցոյն Կոստան-
5 զինուպոլսի :

Քաղսցի ԺԶ եւ Դեկտեմբերի ԵԳ : Յիշատակ է Ազգէ հայրապետին եպիսկոպոսն, աշակերտի Քաղէոսի :

Արժանին ամենայն գովեստից եւ անդրանիկն ամենայն հաւատացեալ թագաւորաց ի Քրիստոս՝ մեծահաւատն Աբգարիոս, թագաւորն Հայոց եւ Ատորոց, մինչդեռ Քրիստոս
10 մարմնով չերկրի շրջէր, եւ առնէր նշանս աստուածաբար եւ սքանչելիս կատարէր, զրեաց առ նա ւարչանս զալ բժշկել զնա եւ կալ առ նա : Եւ Քրիստոս խոստացաւ նմա ի ձեռն զրոյ չեա չարութեան իւրոյ ի մեռելոց զմի յաշակերտաց իւրոց առաքել նմա բժիշկ եւ բարոզիչ եւ աւետարանիչ . * եւ օրհնեաց զնա եւ զթագաւորութիւն նորա * A fol. 139
եւ զաշխարհ : Եւ չեա իջման ամենասուրբ Հոգոյն ի վերնաստուանն ի դասս առաքելոցն v° b.

3 սրբոցն] կատարի սօն սրբոց վկայիցս Դեկտեմբերի ԵԳ ի փառս Քրիստոսի *add.* B.

un endroit caché. Lorsque les persécutions prirent fin et que les chrétiens eurent la paix, Paul, évêque de Gortyne, transporta les restes des saints à la ville et construisit une église au nom des saints.

En ce jour également dédicace de la grande église de Sainte-Sophie à Constantinople.

16 KALOTZ, 24 Décembre.

Commemoration d'Addaï, évêque de la ville d'Édesse, disciple de Thaddée.

Abgar (*Abgarios*), le grand chrétien digne de tous les éloges et l'ainé de tous les rois croyant au Christ, roi d'Arménie et de Syrie, à l'époque où le Christ circulait en chair sur la terre et opérait divinement des prodiges et faisait des miracles, lui avait écrit en le priant de venir le guérir et demeurer auprès de lui. Le Christ lui promit, par une lettre de sa main, qu'après sa résurrection d'entre les morts, il lui enverrait un de ses disciples comme médecin, prédicateur et évangéliste, * il le bénit, lui, son royaume et son
pays. Après la descente de l'Esprit très saint au cénaclé sur le groupe
des apôtres en forme de langues de feu accompagnées de vent violent, * A fol. 139
v° b.

Տրեզնի լեւոսը եւ ստասիկ հոգեմով, Քաղկաթի անկառ վիճակ գնալ յաշխարհն Հայոց
եւ սա Արգար թագաւորն նոցա չմուհաց, եւ բժշկել գնա եւ բարտել աշխարհի
նորա, որ արեւր Պաղեստինոյ ծինչեւ ի Քէլտաղիս եւ ի Տափն Կապից :

Եւ եկեալ ստաբերչն Քաղկաթի սա Արգար, բժշկեաց գնա եւ ձկրանոց գնա եւ
գամենացն բարտն, եւ շինեաց եկեղեցիս բարձա, եւ ձեանայրեաց գաշակերս իւր 5
զԱզգէ եպիսկոպոս երեսնոց : Եւ գրեաց կանոնս եւ եւ ի ձեոս նորա, զի էր չեթեանա-
սուն եւ երկուց աշակերտացն Քրիստոսի : Եւ ինքն գնաց յաշխարհն Հայոց սա
Սանատրուկ բուերարդի Արգարու, եւ անց կատարեցաւ նախատակաթեամբ :

Իսկ սարբ ստաբերչն Ազգէ սանկր նշանս եւ արուեստս մեծամեծս անսամբն
Քրիստոսի, բարտելր Պարսից եւ Մարոց, եւ Ելիմացոց եւ Ասորեստանեաց, եւ 10
գրարձա գարձաչի ի կատարաշտութենէ :

Եւ շեո փոխձանի սրբչն Արգարս՝ չերկոս բաժանեցա թագաւորութիւնն Հայոց :
Ենանտն որդին Արգարս՝ թագաւորեաց չմուհաց, եւ Սանատրուկ ի Հայս : Եւ
որդին Արգարու չառաջ բրիտանեաց էր եւ շեոսց երկս սրբացոյ. ստաբեաց սա
* A fol. 140
r^o a. Ազգէ եպիսկոպոսն եւ սաէ. Արս ինձ խոյր սրպէս եւ սանկր հոգն իմոց : Եւ սաէ. 15
Քաւ լիցի ինձ սանկէ խոյր աջն՝ զլիսց սր սրբացս զՔրիստոս : Եւ բարկութեամբ

il échut en partage à Thaddée de se rendre au pays des Arméniens et auprès de leur roi Abgar à Édesse, pour le guérir et pour évangéliser son pays, qui s'étendait de la Palestine jusqu'à Thédalie et la mer Caspienne.

L'apôtre Thaddée vint auprès d'Abgar, le guérit, le baptisa, lui et toute sa ville, y construisit de nombreuses églises et sacra son disciple Addaï évêque d'Édesse. Il établit par écrit des canons, qu'il remit en ses mains, car il était l'un des soixante-douze disciples du Christ. De là il se rendit au pays d'Arménie, auprès de Sanatrouk, fils de la sœur d'Abgar, et y mourut par le martyre.

Quant au saint apôtre Addaï, il opéra de nombreux miracles et prodiges au nom du Christ, prêcha aux Perses, aux Mèdes, aux Élamites, aux Assyriens, et en convertit beaucoup de l'idolâtrie.

Après la mort de saint Abgar, le royaume d'Arménie se divisa en deux : Ananoun, fils d'Abgar, régna à Édesse et Sanatrouk en Arménie. Le fils d'Abgar était d'abord chrétien puis il devint renégat, et il envoya dire à l'évêque Addaï : « Fais-moi une tiare' comme tu l'avais fait à mon père. » Il lui répondit : « Jamais je ne ferai une tiare à cette tête qui a renié le Christ. »

1. Il s'agit d'un bonnet lamé d'or; c'était un travail de la compétence d'Addaï, fournisseur en tissus de la cour.

լցեալ թագաւորն զնոց յեկեղեցին, և ճինչ նստեալ էր չաթոս իւր և ուսուցանէր ժողովրդեանն առաքեալն Քրիստոսի սուրբն Ադդէ, կորեաց սրով գերկտաին սրունս նորա ոտիցն : Եւ աչալէս կատարեցաւ վկայութեամբ սուրբ առաքեալն Ադդէ Գեկտեմբերի Ի՛Ի : Եւ թագեցին զնա ըրխտոննայքն ի մեծ եկեղեցւոյն Արգարու, և բազում բժշկութիւնք լինին ի նշխարաց նորա որք ապաւինին ի նա :

Իսկ անօրէն թագաւորն շինէր իւր ապարանս, և ճինչ կանգնէին զսլանն մեծ կայք մօտ և իրատ տաչք շինողացն, չանկարծակի գերծաւ սխնն ի մերկնայլոց և անկաւ ի վերայ ոտից ամբարշտին և խորտակեաց զսրունս նորա. և աչալէս աստակեցաւ չարն չարաւ և հատուց զվրէժն զոր արարն Ադդէի :

10 [B * Վկայութիւն Ադդէի եպիսկոպոսի Եղեանայ քաղաքի :

Երանելին Ադդէ կերպասապործ էր Արգարու թագաւորին, զոր և առաքեաց նոյն Արգար թղթով առ Տէր մեր Քրիստոս, աղաչելով զնա զալ առ ինքն, և բժշկել զախտ հիւանդութեան իւրոց զոր ունէր : Սր և զնոցեալ յՆրուսագէժ՝ երկիր եղալ Տևառն, և ևս զթուղթն Արգարու. և սկանատես ելեալ ամենայն աստուածա-
 15 գործ սքանչելեացն : Եւ Տէրն զրեաց թուղթ պատասխանի Արգարու թէ. Լես հանդերձեալ և՛ մնօրէնութեամբ զվրկութիւն մարդկան կատարել, բազց չորժամ վերացայց՝ առաքելոց առ քեզ զձի չաշակերտաց իմոց, որ լուսաւորեցէ

* B
p. 504 b.

Le roi, très irrité, se rendit à l'église, et pendant que l'apôtre du Christ, saint Addaï, était assis sur son trône et instruisait le peuple, il lui trancha les deux jambes avec son épée. C'est ainsi que mourut par le martyre le saint apôtre Addaï, le 24 décembre. Les chrétiens l'inhumèrent dans la grande église d'Abgar, et de nombreuses guérisons ont lieu par ses restes, en faveur de ceux qui ont recours à lui.

Quant au roi impie, pendant qu'il se faisait construire un palais, et qu'on y dressait une grande colonne, lui se tenant auprès pour donner des ordres aux ouvriers, la colonne s'échappa tout d'un coup des machines, s'abattit sur les pieds de l'impie et lui brisa les jambes. C'est ainsi que le méchant mourut par le mal et paya le talion de ce qu'il avait fait à Addaï.

[B * Martyre d'Addaï, évêque de la ville d'Édesse.

Le bienheureux Addaï était le fabricant de soieries du roi Abgar, qu'Abgar envoya, chargé d'une lettre à notre Seigneur le Christ pour le prier de venir auprès de lui et de le guérir de l'infirmité qu'il avait. S'étant donc rendu à Jérusalem, il se prosterna devant le Seigneur et lui présenta la lettre d'Abgar. Il fut témoin oculaire de tous ses miracles divins. Le Seigneur écrivit une lettre en réponse à Abgar en ces termes : « Je suis sur le point d'accomplir par des actes le salut des hommes, mais lors de mon ascension, je t'enverrai un de mes disciples qui t'illuminera toi et ta ville. » Addaï prit (la lettre) en

* B
p. 304 b.

զբեղ և զբարարդ բո : Չոր ասեալ Ազգէի հանդերձ անարատ կենդանաբո-
 թեամբ ճառաչական կերպի Որդոջն Եստուծոյ, զոր ևս ցնտ անձնապարձ
 նկարեալ չերեսաց զաստատակին խրտմ, և երեր սա Աբար :

* B
 p. 305 a. և չնտ համբաստնորչն Տեան եկեալ ասարեալն սարբ Թաղէտ չեղեալա՝
 լուսաւորեաց զթագաւորն և զամենեանն : Եւ չորեամ հանդերձեցաւ երթալ չարեերս՝
 ձեռնադրեաց զԱզգէ չեղեալաբարտեալին փոխանակ խր, որ չամենայնի հաստարեաց
 առարեւոյն սրբութեան, և ճիշտ արթնութեամբ հովուէր զեկեղեղին :

Եւ չնտ ամաց ինչ վախճանեցաւ Աբար թագաւոր, և եկաց ի թագաւորութեանն
 ծի չորդոց խրոց՝ աչբ չար և սպառամբոց, լի ամենայն անօրէնութեամբ, որ
 ասեալք զխոստալութեան և ոչ ընդունէր զվարդապետութեան բարապետութեան
 աւետարանին :

Եղեաց սա Ազգէ եղեալաբար՝ ճինչդեա նստէր չեկեղեցւոյն, և խտէր զգաւորամ
 զրոց սրբոց չախանջս ժողովրդեանն, և ասէ. Արս ինձ խոչրս սակեղէնա, զոր սրինակ
 ստնէր չստաջ հարց իմոց : Եւ ոչ սո չանձն Ազգէ : Ետարեաց անպէն և ասէ.
 Ոչ թեղում ևս զպաշտօնս Վրխաոսի՝ որ աւանդեցաւ ինձ չաշակերտէն Վրխաոսի
 Թաղէտէ սասրերոց, և աննձ խոչրս անիրաւութեան : Եւ լրբեւ ևսեա նս եթէ ոչ

même temps que le portrait immaculé du Fils de Dieu en forme de serviteur,
 (portrait) qu'Il lui remit, ayant peint son visage sur sa serviette sans le
 secours des mains, et il le porta à Abgar.

* B
 p. 305 a. * Après l'ascension du Seigneur, le saint apôtre Thaddée vint à Édesse,
 illumina le roi et tout le monde. Et lorsqu'il fut sur le point de partir
 vers l'Orient, il sacra Addaï évêque, à sa place. Et celui-ci fut en tous
 points l'égal de l'apôtre par sa sainteté; il gouverna toujours l'église avec
 vigilance.

Quelques années plus tard, le roi Abgar vint à mourir et son successeur
 dans la royauté fut un de ses fils, homme méchant et réfractaire, rempli
 d'impiété, qui haïssait la paix et rejetait la doctrine de la prédication
 évangélique.

Il envoya dire à l'évêque Addaï, pendant que celui-ci siégeait à l'église
 et exprimait les sentences des Écritures aux oreilles du peuple : « Fais-moi
 une tiare¹ d'or, ainsi que tu le faisais avant à mes ancêtres. » Addaï n'accepta
 pas, et il envoya immédiatement dire : « Je ne quitte point le service du
 Christ, qui m'a été confié par le disciple du Christ, l'apôtre Thaddée, pour
 faire une tiare d'iniquité. » Lorsque (le roi) vit qu'Addaï ne consentait pas à

1. Cf. *supra*, note de la légende contenue dans A.

Հաւանի նմա կատարել զհրամանս նորա, չղեաց խորտակեաց գորունս նորա ճինչդեւ
նստէր յեկեղեցւոջն եւ թարգմանէր ժողովրդեանն :

5 Եւ ի մեռանել իւրում երգմնեցոյց զՓղոտ եւ զԱրշղամաց, եթէ. Աստէն իսկ ի
տանս յայսմիկ ուր մեռանիմս վասն ճշմարտութեան սորա, զիք զիս եւ աստէն թաղե-
ցէք : Եւ որպէս երգմնեցոյց՝ նոյնպէս արարին. թաղեցին զնա անդէն ի ներքոյ բան
զմիջի դուռն եկեղեցւոյն՝ ի միջի ընդ արս եւ ընդ կանաչս : Եւ եղև սուգ մեծ եւ
10 գառն յեկեղեցւոջն, եւ յամենայն քաղաքն վասն իրացն եղելոց, որպէս եղև սուգ եւ
տրտմութիւն՝ չորժամ վախճանեցաւ բարիորդ վկայութեամբ Թաղէ առարեւելն վարդա-
պետ նորա, ի ձեռաց ամբարշտաց ի կողմանս արեւելից :

10 Եւ քանզի իբրև խորտակեցին զոտս նորա՝ վաղվազակի մեռաւ եւ ոչ ժամանեաց
* ձեռնադրել զՓղոտ : Ապա զնայեալ Փղոտ յԱնտիոք, եւ ընկալաւ անդ զձեռ-
նադրութիւն քահանայութեան ի Սրապիոնէ եպիսկոպոսէ Անտիոք քաղաքի, որոյ
էր ընկալեալ զքահանայութիւնն ի Սիմոնէ Վիմէ՝ որ ընկալաւ ի Տեառնէ :]

* B
p. 305 b.

accomplir ses ordres, il envoya briser ses jambes pendant qu'il siégeait à l'église et commentait (les Écritures) au peuple.

Pendant qu'il se mourait il fit jurer à Phloth et Arslama qu'ils le déposeraient et l'enseveliraient dans cette maison même où il mourait à cause de sa sincérité. Ils firent comme il le leur avait fait jurer, et l'inhumèrent là au-dessous de la porte médiane de l'église, entre l'emplacement des hommes et celui des femmes. Il y eut une grande et amère tristesse à l'église et dans toute la ville pour les événements qui avaient eu lieu, comme il y eut deuil et tristesse lorsque mourut, en bon martyr, l'apôtre Thaddée, son maître, par les mains des impies, dans les régions de l'Orient.

Or, comme (Addai) mourut presque aussitôt qu'on lui avait brisé les jambes, il n'eut pas le temps de * sacrer Phloth; celui-ci, s'étant rendu ensuite à Antioche, y obtint l'ordination de la prêtrise de Sérapion, évêque de la ville d'Antioche, qui avait reçu la prêtrise de Simon-Pierre, lequel l'avait reçue du Seigneur.]

* B
p. 305 b.

Քարոյցի մէ : և Գեղարեւոյցի Եւ : Տան 1, Ծննդեան ճեճին Բառուճոյ և Փրկչին ճերոյ
 Բխաստի Քրիստոսի և Մարիամոյ սրբոյ կուսէն :
 Ինչո՞ք աւարտան 1, Գաթիկի ճարգարեւին և Բաղարայ կորոյ ճեան :

Սկիզբն և պոլս ամենայն ամից է որ Ծննդեան և Յաջանութեանն Քրիստոսի .
 * A fol. 130
 r b. այլ վարդապետք և կեղեցոյ սուանդապաճք աւարեղոյն ելին գտանքս զայս ևս ճին , Տաս- 5
 աստեալ չորս անգամ ըստ ճարաց երկրի, ըստ չորեկ նիւթոյ չորմէ, զսոցան թանձրա-
 գոնքս, և ըստ չորեկ եղեմարուլիս վետոյն, և ըստ չորեկ ակնուոյն եղեկիւնի, և
 չորեկ կասայն Զարարալայի, և ըստ չորեկ անկեանց սեղանայն, և ըստ չորեկ աւետ-
 րանչայն սրբոյ, և ևսին սեանցն չորոյ վերայ շինի իմաստութեան տանն, կաթնուլիկէ 10
 և կեղեցին, և ըստ ևսին աւարց շարթու, և ըստ ևսին Տագար դարոց կենցաղոյս,
 և ըստ ևսինարցս աշտանակին, և ըստ ևսինարցի շարճոյ Տարոյն, զոր ճիշտ
 ընդունին պաշտանուար նորա :

Իրբև լլան աւարք պաշտաման նորա զնայ Զարարիա և տան իւր, և լեա աւարցն
 այնոցիկ չրոցս եղլաարեւի կին նորա : և ի ճկրտութեանն թէ էր Յիսուս իրբև
 ամայ երեսնից սիտեւլ, ընդվճ անխորճրկիցն, ելին տանել նախ Գաթիկի ճարգարեւին 15
 և Բաղարայ աւարեւոյն, իրբև Տար Քրիստոսի ըստ ճարմնոյ և կորոյ, սրբէս ասէ

17 KALOTZ, 25 Décembre.

Fête de la Nativité de notre grand Dieu et Sauveur Jésus-Christ,
 de la sainte Vierge Marie.

En ce jour fête du prophète David et de Jacques le frère du Seigneur.

Le commencement et le principe de toutes les fêtes est le jour de la Nati-
 vité et de l'Épiphanie du Christ.

Les docteurs de l'Église, gardiens des dépôts des apôtres, ont institué
 * A fol. 130
 r b. en outre des fêtes au nombre de sept *, en les établissant par quatre fois,
 d'après les extrémités de la terre, d'après les quatre éléments dont sont
 formés les corps solides et d'après les quatre fleuves qui sortent du paradis,
 d'après les quatre trônes d'Ézéchiél, les quatre chars de Zacharie, les quatre
 angles de l'autel, et les quatre saints évangélistes; les sept colonnes sur
 lesquelles est édiflée la maison de sagesse, l'Église catholique (շառլաշն), et
 d'après les sept jours de la semaine, les sept mille siècles du monde, les sept
 candélabres de lumière, les sept grâces flamboyantes de l'Esprit que reçoivent
 toujours ses ministres.

Après avoir accompli ses jours de fonctions, Zacharie retourna à sa
 maison. et après ces jours sa femme Elisabeth conçut. Commenant par le
 baptême que reçut Jésus, lorsqu'il avait trente ans, on a établi, contre les
 irréfléchis, de fêter d'abord le prophète David et l'apôtre Jacques, comme

Մատթէոս . Գիրք ճնկեան Յիսուսի Քրիստոսի սրբուց Դաւիթի : Պօղոս զտալ սք յա-
 աքերոյն ասէ ոչ ասի . բայց ձիայն զՅակոբոս՝ եղբայր Տեառն . զոր երգուաւ Տէր
 Դաւիթի ճշմարտութեամբ եւ յոչ ասեաց , թէ ի սրբուց յարմարէն , Եւսմմէ , նառուցից
 յաթիս քս :

5 Արդ մեռաւ Դաւիթ եւ թաղեցաւ յերուսաղէմ : Եւ սպանաւ Յակոբոս ի Հրէլիցն
 վասն վկայութեանն Յիսուսի , թէ . * Նա նստեալ է ընդ աջմէ հօր եւ զաւրց է ընդ * A fol. 140
 ամպս երկնից : Եւ ասեն . Ոհ , ոհ եւ արդարս ծորերեցաւ , եւ ընկեցին յաշտարակէ
 տաճարին որ շրջեցաւ եւ ծունր եղ եւ ասէ . Տէր մի համարիր սոցա զպս մեկս : Եւ
 հարին տափանաւ թափչի զգրովսն եւ սպանին զնա , զպն՝ որոչ խտապեալ էին ծանկերն
 10 որպէս ուզտու , ի ստէպ ծունր զնկրչն , որ խորց սորոնէր եւ ի բազանիս ոչ մտանէր ,
 լուրով ոչ սճանէր , եւ ինչ յորում շունչ էր ոչ ուտէր , որ արդարն կոչէր յամենեցունց :
 Եւ թաղեցին զառ ի կողմն տաճարին :

Աչսպէս կատարի եօթն արանցս չորս օր տօն . Դաւիթի եւ Յակոբոսի , Ստեփանն-
 նոսի , Պետրոսի եւ Պօղոսի , Յակոբրայ եւ Յովհաննու : Սորա են եօթն հովիւքն ըստ
 15 ճարգարէին եւ ըստ վարիչ սոցան Քրիստոս , սրք վախտատեան առնեն զբազան հեր-
 ճուածող յնկեղեցուց Քրիստոսի : Եւ կատարի տօնս Քաղցրի ժի : Եւ Բեկտեմբերի ԻԿ :

étant le père et le frère du Christ, selon la chair, ainsi que le dit Matthieu :
 « Livre de la généalogie de Jésus-Christ, fils de David ». « Paul dit : « Je n'ai vu
 personne autre des apôtres, que Jacques, le frère du Seigneur² ». au sujet de qui le
 Seigneur avait juré à David en vérité, et il ne se démentit pas : « Je mettrai sur ton
 trône du fruit de tes entrailles³ . »

Or David est mort et fut enterré à Jérusalem, Jacques fut mis à mort par
 les Juifs pour avoir témoigné de Jésus : « * Il est assis à la droite du Père * A fol. 140
 et viendra sur les nuées du ciel. » A quoi ils répondirent : « Oh! oh! voilà
 que le juste lui aussi est induit en erreur! » Et ils le jetèrent du haut de la
 tour du temple. (Jacques) se redressa, s'agenouilla et dit : « Seigneur, ne leur
 tiens pas compte de ce péché. » On le frappa alors sur la tête avec une masse
 de foulon, tuant ainsi celui dont les genoux s'étaient endurcis comme ceux
 d'un chameau à cause de ses incessantes génuflexions, qui se revêtait de
 bure, qui n'avait jamais pénétré dans un bain, qui ne s'était jamais oint
 d'huile de parfum, qui ne mangeait pas de ce qui avait eu soufille, et qui
 était appelé par tous le juste. On l'inhuma à côté du temple.

C'est ainsi qu'on célèbre quatre jours de fête pour ces sept personnages :
 David et Jacques, Étienne, Pierre et Paul, Jacques et Jean. Ce sont les
 sept pasteurs, d'après le prophète et d'après leur guide le Christ, qui mettent
 en fuite les loups hérétiques de l'église du Christ. Leur fête se célèbre le
 17 Kalotz, le 25 Décembre.

1. Matth. 1, 1-2. — 2. Gal. 1, 19. — 3. Ps. cxxx1, 11.

Յայտմ առար սարբն նուշանիկ դասար Վարդանայ Հայոց զորավարին, յառնէ խրմէ Վազգենայ՝ Վրայ բղեւջիւ, բազում սանջանայ համբերեալ կատարեցաւ ի Քրիստոս :

[B* Տօն է մեծի ծարգարէին եւ թագաւորին երանելոց աստուածահօրն Գուրգին, ընդ որդոց իւրոց եւ սարբ ստարերուն Յակովբայ եւ Յախեփայ :

Նախապատիւն եւ աստուածահօրն ի ծարգարէս՝ եւ սաւաջին ի կամոցն Աստուծոց օձեալ թագաւորն մեծն Գուրգի, հարալստ շառաւիղն օրհնութեան Արրահամու, Սահակայ եւ Յակոբայ, եւ ծագկեալ արբաշաթեամբ զաւարանն յորդոց ցեղին Յուդայ, չօրերտասանն էր չԱրրահամէ, եւ մետասան ի Յուդայէ, զորով որդի Յեսեոայ ի Բեթլեհէմ՝ կրտսեր բան զայլ ամենայն եփանեալին եղբարան իւր, որ ի խորհուրդ չեանութեանն հեթանոսայ ընտրեցաւ բան վերէց եղբարան իւր՝ ի ախլ Հրէիցն խտտերայ :

Սա նախ հովիւ էր որդէս զԱրէշն, պարգարտրոց անմեղութեամբ եւ ուղի սրտիւ սաւաջի Աստուծոց պաշտասցեալ . եւ զխաշինս հօր իւրոց արածէր, ի խորհուրդ որդւոցն իւրոց բաջ հովուին Քրիստոսի, զորոց զչաղիւց զօրութիւնն որ զգաւանն մեծ եւ խմանայլ սարտերոց էր, վորք սչս ծարմնով ապացուցանէր յայնմիկ զի աղաչական հատուակն այնչափ զօրանայր, մինչ զի ձեռամբ զարջս եւ զառիւծս ունելով ստատկէր բազում անբամ :

En ce jour sainte Chouchanik, fille de Vartan, chef des troupes arméniennes, fut mise à mort par son mari Vaskène, gouverneur de la Géorgie, après avoir enduré beaucoup de tortures pour le Christ.

[B* Fête du grand prophète et roi, le bienheureux père de Dieu, David, avec son descendant¹ le saint apôtre Jacques, et Joseph.

Le premier en honneur des prophètes, le père de Dieu, et le premier roi oint par la volonté de Dieu, le grand David, véritable rejeton de bénédiction d'Abraham, d'Isaac et de Jacob, sceptre fleuri parmi les fils de la tribu de Juda, quatorzième à partir d'Abraham et onzième après Juda, fils de Jessé de Bethléem, plus jeune que tous ses sept autres frères, symbole du dernier rang des gentils, fut élu à l'exclusion de ses frères aînés, figure du rejet des Juifs.

Il fut d'abord berger comme Abel, d'une nature simple et innocente, resplendissant aux yeux de Dieu par la droiture de son cœur. Il paissait les brebis de son père, figure de son descendant, le Christ, le courageux pasteur, qui devait vaincre par sa force triomphante la grande bête intellectuelle; bien que petit de corps, (David) représentait (le Christ), car malgré sa taille d'enfant il était si fort, qu'en saisissant de ses mains les ours et les lions il en tuait souvent.

1. M. à m. : fils.

Եւ էր ինքն խարտեաշ եւ կարմիր, աչօք զեզեցիկ, ի տիպ ամենատես բնութեանն Քրիստոսի, որ զեզեցիկն եզեւ տեսանելով քան զամենայն որդիս ճարգիան : * Զսմանէ վիպչեաց ճշմարիտն Աստուած եթէ. Գտի այր ըստ սրտի իմուժ զԴաւիթ, զորդի Յեսսեաց, ի Բեղղեհէմէ, որ արասցէ զամենայն զկամս իմ :

* B
p. 306 a.

5 Վասն որոյ եւ յորժամ զյանցաւորն Սաւուղ խտտեալ մերժեաց ի թագաւորելոյ՝ զոր բարկութեամբ ետ խտտարտութեանն Հրէից, զԴաւիթ հրամայեաց Սամուէլն երթալ օժանել ի Բեթղեհէմ, յորինակ օժելոյն Քրիստոսի որ ի Բեղղեհէմ ծննդեամբ՝ ի հրեշտակաց օժեալ կոչելոյ, զի անդ ասէին եթէ. Ծնաւ ձեզ վրկիչ որ է օժեալ Տէր ի քաղաքի Դաւիթ :

10 Որպէս պատմի ի գիրս թագաւորութեանն աշտպէս եթէ. Յարուցեալ Սամուէլ աւ զեղջիւրն իւրոյ, եւ ելից զնա ելով ըստ բանի Տեսաւն : Եւ աւ երինջ մի յարջաւոց եւ գնաց ի Բեթղեհէմ եւ ասէ. Ի զոհել Տեսաւն եկի, սրբեցարձք ընդ իս այսօր եւ ուրախ լերուք. եւ սրբեաց զՅեսսէ եւ զորդիս նորա եւ կոչեաց զնա ի զոհն :

15 Եւ իբրեւ եկին եւ ետես զանդրանիկն Յեսսեաց զեզեցիկ հասակաւ, եւ օժանել կամեցաւ. եւ ասէ ցնա Տէր. Մի հաչիւր ի տեսիլ զորա, զի ճարգ հաչի յերեսն իսկ Աստուած ի սիրտն : Եւ կոչեցեալ եւ գալլ եւս որդիան՝ ծանեաւ զի չիք որ ի նոցանէ ընտրեալ. եւ հարցեալ թէ զուցէ՞ այլ եւս ծանուկ, լուաւ թէ է մի փոքրիկ որ արածէ

Il était blond et rose, avec de beaux yeux, dans le type de la beauté physique du Christ qui fut le plus bel homme à admirer parmi tous les fils des hommes. Le vrai Dieu a témoigné de lui en ces termes : « J'ai trouvé l'homme selon mon cœur, David, fils de Jessé, de Bethléem, qui accomplira toutes mes volontés. »

* B
p. 306 a.

C'est pourquoi lorsqu'il méprisa et rejeta du royaume le coupable Saül, qu'Il avait donné par colère aux Juifs au cœur endurci, Il ordonna à Samuel d'aller oindre David à Bethléem, en figure de l'onction du Christ né à Bethléem, et qui fut appelé oint par les anges, lorsqu'ils proclamèrent : « *Il vous est né un Sauveur, qui est l'oint du Seigneur dans la ville de David* ¹. »

Ainsi qu'il est écrit dans le livre des Rois ², Samuel se leva, prit la corne à huile, la remplit d'huile selon l'ordre du Seigneur. Il prit aussi une génisse et se rendit à Bethléem et dit : « *Je suis venu pour sacrifier au Seigneur, purifiez-vous avec moi aujourd'hui et réjouissez-vous.* » Et il purifia Jessé et ses fils et les invita au sacrifice.

Lorsqu'ils furent venus et qu'il vit l'ainé de Jessé, d'une belle taille, et qu'il voulut l'oindre, le Seigneur lui dit : « *Ne regarde pas à son aspect, car l'homme regarde la figure, mais Dieu regarde le cœur.* » Il appela ensuite les autres fils, mais reconnut qu'aucun d'eux n'était l'élu. Il s'informa alors s'il n'y avait point d'autre enfant, et apprit qu'il y en avait un autre petit qui paissait le

1. Luc. II, 11. — 2. I Reg. xvi, 1-11.

զխառն : Եւ սակ Մամուէլ . Ասարեան օձ զնա, զի ոչ բարձեպոյք ձինչեւ եկեպէ :
նա :

Եւ իբրեւ օձաւ Պաւլի, ծանեաւ եզն օձաթեան զհայր օձերչն, եւ ետայ օրինակն
սա ճշմարտութեան զարարարն, եւ հայր ծարգարէութեան ծանեաւ ի նա զգաշակեպն
ի ծարգարէից : Զոր իբրեւ ետեւ Մամուէլ կարճիր եւ աչօր զեկեպիկ եւ բարբ անա- 5
նեկով Տեանն, չայնեամ ստայ ընդ նա Տէր. Արի, օձ զգա զն զա է բարբ : Եւ չարեա
օձ զնա ի ձև ջ կրարց խրօց :

Եւ խաղայ հայր Տեանն ի վերայ Պաւլի չօրէ չայնեանն, եւ սա չարայ, եւ երկեր
սաղմու ստանապեա, եւ նուազեր ձիշտ օրհնութեամբ Աստուծոյ, զոր եւ զբէր
խակ : Զի սա եզեւ չեա Մովսիս երկրորդ ծարգարէ, Աստուծոյ, որ զիրս զրեայ 10
զտաղմուտարանն օրհնութեան լին պէս պէս ստատուածաշարհ խնատութեամբ եւ
բարձմարտովի զաշակութեամբը չարայս Տեանն մերայ Յիսուսի Քրիստոսի :

Վասն որոյ եւ չարեամ չար հայրն խեղդէր զՄուսայ, զն վերայս հայրն Տեանն
ի Մուսայ եւ հանգեա ի սարբն Պաւլի, ստայ Մուսայ . Տեանը ինձ աչր մի զի
բարբօր երկեպէ : Եւ սակ մի օմն. Տեան զՊաւլի, որպի նեանայ Բեկեհէճեմայոց, եւ 15
զխառն սաղմու, եւ է աչր խնատանն եւ պատերազմայ, եւ հանձարեկ եւ ծարտա-
բարան, եւ է զեկեպիկ անպեամբ եւ Տէր ընդ նմա :

*troupeau. Samuel dit alors : « Faites-le venir, car nous ne nous asseyerons pas
tant qu'il ne sera venu ici.*

Lorsque David fut amené, l'huile de l'onction reconnut le père du Christ, le modèle mit en effervescence sa véritable copie, et l'esprit de prophétie discerna en lui celui qui avait été prévu par les prophètes. Lorsque Samuel le vit, rouge, avec de beaux yeux et un aspect agréable au Seigneur, il fut dit par le Seigneur : « Lève-toi, oins-le, car il est bon ». Il se leva et l'apporta au milieu de ses frères¹.

L'esprit du Seigneur s'empara de David dès ce jour-là, et pour toujours; il accompagnait de la cithare à dix cordes, et chantait toujours, pour bénir Dieu, des psaumes, qu'il écrivit. Car il fut, après Moïse, le second prophète de Dieu, et il écrivit le psautier de bénédictions, plein d'une excellente sagesse reçue de Dieu et de précieuses prédictions au sujet de Notre-Seigneur Jésus-Christ.

C'est pourquoi lorsque le mauvais esprit tourmentait Saül, car l'esprit du Seigneur s'était retiré de Saül et s'était répandu sur saint David, Saül dit : « Cherchez-moi un homme qui chante bien. » Quelqu'un lui dit : « J'ai aperçu David, le fils de Jessé de Bethléem, il sait la psalmodie, et c'est un homme sage et guerrier, prudent, éloquent, beau de visage, et le Seigneur est avec lui².

1. I Reg. xvi, 12 sq. — 2. I Reg. xvi, 14-18.

Եւ իբրեւ բերաւ Պաւլիթ լինէր զի յորժամ հասանէր այն չար ի վերայ Սաուլոյ, առնոր Պաւլիթ քնար եւ նապէր ձեւամբ եւ հանդուցանէր զՍաուլ, եւ զիւրանայր նմա, զի մեկնէր ի նմանէ այն չար. որով եւ սիրեաց զնա Սաուլ. եւ եղև նմա կապարձակիր : Բայց զի Պաւլիթ սիրէր զխոնարհութիւն եւ հնազանդէր հօր իւրում՝

5 վերստին չողաւ եւ զնայ ի գործ հօր իւրոյ :

Իսկ յորժամ ժողովեցան ապապիլին պատերազմել ընդ Բարաչելի, եւ երանէր հսկայն զօրաւոր Պողիսպ հանապազօր հայհոյել զձակատն Բարաչելի եւ զԱսաուլ : Արում էր բարձրութիւն նորա կանգուն վեց եւ թզաւ, առնելով սաղաւարտ եւ զրահ, որոյ կշիւ զրահիցն էր հինգ հազար սկեղ պղնձոյ եւ երկաթոյ : Առնէր եւ առնապանս

10 պղնձիս բարձիցն, եւ վահան պղնձի թիկանցն : Եւ բուն զեղարդեանն իբրեւ զստորի ստառնանկաց, եւ տէր նկզակին ի վեց հարիւր սկեղէ երկաթոյ :

Եւ երանէր եւ ապապակէր հանապազօր զի ելցէ որ չԲարաչելէ կռուել ընդ նմա, որում թէ չալթեցից, ասէ, զուք ճառայեալիք մեղ . ապա թէ ինձ չալթեսցէ՝ մեք ճառայեսցուք ձեղ : Եւ իբրեւ բազում խոտոմամբ քարոյն՝ Սաուլոյ ապապակէր

15 եւ չգտաւ որ չԲարաչելի առ այն բաւական, մտտեաւ անց Պաւլիթ վառեալ նախանձաւ հողով : Յորժամ բաւ զի աչքապիլն հայհոյէր զձակատն Ասաուլոյ կենդանոյ՝

* B
p. 307 a.

David fut conduit auprès de Saül, et lorsque le méchant démon le saisissait, David prenait la cithare, la faisait résonner sous ses doigts et calmait Saül, qui s'en trouvait bien, car le mauvais esprit le quittait alors; aussi Saül le prit-il en affection, et en fit son écuyer¹. Mais comme David aimait l'humilité et était obéissant à son père, il retourna chez lui et reprit son travail auprès de son père².

Lorsque les Philistins se rassemblèrent pour guerroyer contre Israël, leur chef, le géant Goliath, sortait des rangs chaque jour pour insulter l'armée d'Israël et Dieu. Sa hauteur était de six aunes et un empan, et il portait un casque et une cuirasse dont le poids était de cinq mille sicles de bronze et de fer. Il avait aussi des cuémidles de bronze sur les jambes, et un bouclier d'airain aux épaules. Le bâton de sa lance était comme une ensouple de tisserand, et la pointe de sa lance pesait six cents sicles de fer³.

Il sortait tous les jours et invitait quelqu'un d'Israël à venir se mesurer avec lui, et disait : « Si je le bats, vous deviendrez nos serviteurs, mais s'il me bat, nous vous servirons⁴. » Après que le héraut⁵ de Saül l'eut annoncé avec force promesses⁵ et que personne ne se fut présenté capable d'un tel exploit, David s'offrit enflammé par un esprit de zèle. Lorsqu'il entendit ce Philistin

* B
p. 307 a.

1. I Reg. xvi, 23 et 24. — 2. La Bible donne une autre raison du retour de David à Bethléem : il était rentré à la maison pour suppléer ses trois aînés partis en guerre avec Saül. — 3. I Reg. xvii, 4-7. — 4. *Ibid.* 9. — 5. Le texte omet la promesse de Saül, que le héraut aurait proclamée, cf. *infra*.

խոցատեցաւ . բանպի առարեալ էր զնա հայր իւր ի Բեթլեհէն : ասնեւ ուղջոյն երկ-
ցադոյն եպրարցն որք կաշին ի բանակին :

Եւ լուսա Սաուլ զի խօսէր Դաւիթ վասն յաղթեալց Գողթաու՝ եւ բերել զնա
առաջի իւր : Եւ ասէ, զնա Դաւիթ . Մի ինչ անկցի ի սիրտ տեսանց իմոց, ծառայ ըս
երկիցէ : եւ ծարալիցէ ընդ աչքապին : Եւ ասէ Սաուլ . Գողթ : ոչ կարիցես զգէ՞մ 5
տնեւ զի գաւ ծանուկ եւ եւ նա աչք պատերազմօղ :

Եւ ասէ Դաւիթ . Յորժամ արածէր ծառայ ըս զհօտ հօր իմոց, եւ գոչք արջ կամ
առիւծ, երանէի զհետ եւ հարեալ զնա կարգէի զհօտն ի բերանս նորա : Եւ ինչ
չտանէր ի վերայ իմ՝ տնէի զխօսից նորա եւ սպանանէի զնա . այնպէս եղիցի եւ
աչքապին աչք անխրիստ . զի ո՞ որ է նա որ նախատեսց զձակատն Ասատուոց կենդա- 10
նուց : Եւ Տէր Աստուած որ ապրեցոց զնա չտախճուցն՝ ապրեցուցէ եւ ի ձեռոց
նորա :

Եւ զգեցուցին Դաւիթ զբաժնս եւ զէնս, եւ հեծուցին չերիվար . եւ նա զիմեաց
ձխանդամ եւ երկիցս, զի ձի ծարդկաշին ընցի յաղթաթիւնն . եւ զի նշանակեցէ
զՔրիստոս զորդին իւր ըստ ծարմնոց՝ որ զիմերով եւ ծարդկաշին սկարբեթեամբ խաչին 15
չաղթեաց իմանալն սկաչին եւ ոչ զորսթեամբ աստուածութեանն :

Վասն որոց եւ եհան Դաւիթ զգէնսն եւ առ զցուսն հախուական գտիպ նշանի

insulter grossièrement l'armée¹ du Dieu vivant, il en fut froissé, car son
père l'avait envoyé de Bethléem prendre des nouvelles de ses frères aînés
qui se trouvaient à l'armée².

Saül apprit que David parlait de vaincre Goliath, et le fit venir en sa pré-
sence. David lui dit : « Que le cœur de mon Seigneur ne se décourage pas, ton
serviteur ira et il combattra avec le Philistin. » Saül lui dit : « Tu ne pourras
peut-être pas lui résister, car tu es jeune et lui un homme de guerre. »

David répondit : « Lorsque moi, ton serviteur, je gardais le troupeau de mon
père, et que survenait un loup ou un lion, je le poursuivais, je le frappais et
j'arrachais la brebis de sa gueule. S'il se levait contre moi, je le saisisais par la
gorge et le tuais ; il en sera de même avec ce Philistin incirconcis, car qui est-il
pour insulter l'armée du Dieu vivant ? Le Seigneur Dieu qui m'a préservé des lions
me préservera aussi de ses mains³.

On fit revêtir à David une cuirasse, et (on lui donna) des armes et on le
fit monter à cheval. Il trébucha une et deux fois⁴, afin que la victoire ne fût
pas humaine, et pour signifier que le Christ, son fils suivant la chair, a vaincu
le géant spirituel en trébuchant et par la faiblesse humaine de la croix et
non par la force divine.

C'est pourquoi David euleva l'armure, prit en main son bâton de berger,

1. Exactement : l'armée rangée en bataille, *acies*. — 2. I Reg. xvii, 17 sq. — 3. *Ibid.*
31-37. — 4. Détail extra-biblique.

սրբոյ խաչին ի ձեռին, եւ հինգ քարինս եւ զպարսն, եւ մերձեցաւ առ աչրն աչազղի :
 Զոր տեսեալ զնա Գողիազ մանկական զիծօք արհամարհեաց եւ ասէ. Զխորդ՝ շուն
 իցեմ զի ցարժ եւ քարածրք զաս ի վերայ իմ : եւ ասէ Գաւիթ. Վառթար եւս ես
 քան զշուն, զու գաս ի վերայ իմ սրով եւ աղեղամբ, եւ ես գամ ի վերայ քո անուամբ

5 * Տեսան զօրութեանց բանակիս Լսրայելի զոր նախատեսցեր :

Եւ պարսեալ՝ եհար քարիւ զաչազղին ի ձախտան, եւ եմուտ քարն ընդ սազա-
 ւարտն, եւ անխաւ ի վերայ երեսաց իւրոց : եւ ընթացաւ Գաւիթ եհան զսուր նորա եւ
 եհատ զգլուխ նորին, որպէս եւ Տէր մեր՝ զի զղէնն սատանայի սրով մարտեաւ ընդ
 մեզ՝ զմահն եւ զանէծս առեալ չինքն եւ նովին սպան զնա, զի մահուամբ զմահ ելոյճ :

10 Եւ աչազէս ի փախուստ զարձուցեալ զամենայն զգօրն հեթանոսաց եւ սատակեաց
 զնոսա : Որում ի զառնալն երգէին ժողովուրդն եթէ. Եհար Սաւուղ զհապարս, եւ
 Գաւիթ զբիւրս : Ընդ սր յոյժ հարաւ նախանձու Սաւուղ, բայց սոժամայն փան
 ուխտին իւրոյ փեսայացոյց զԳաւիթ ինքեան եւ ինկրեաց ի նմանէ հարիւր անթըլ-
 փատուիւնս ի յաչազղեացն, զի թերեւս միայն երթեալ սպանցի ի նոցանէ : Իսկ
 15 Գաւիթ զնացեալ միայն սպան հարիւր աչր աչազղի եւ եբեր բանթլփատուիւնս
 նոցա : եւ Սաւուղ ահամայ կացոյց զնա ի վերայ զօրացն :

* B
p. 307 b.

figure de l'arbre de la sainte croix, cinq pierres et la fronde et marcha vers le
 Philistin. Goliath l'apercevant jeune de visage, le méprisa et dit : « Suis-je
 donc un chien pour que tu viennes à moi avec un bâton et des pierres ? » David
 lui répondit : Tu es pire qu'un chien, tu viens à moi avec l'épée et la lance,
 mais moi, je viens à toi au nom * du Seigneur des armées du camp d'Israël que tu
 as insulté¹. »

* B
p. 307 b.

Ayant manié sa fronde, (David) atteignit d'une pierre le front du Phi-
 listin, la pierre pénétra dans le casque; et (Goliath) tomba sur sa face. David
 accourut, lui tira son épée et lui trancha la tête². De même Notre-Seigneur, ayant
 pris les armes du démon, avec lesquelles il nous combattait (c'est-à-dire) la
 mort et les malédictions, le tua par elles, car il a détruit la mort par la
 mort.

C'est ainsi que (David) mit en fuite les forces des païens et les anéantit.
 A son retour le peuple chantait : « Saül a frappé mille (hommes) et David dix
 mille³. » Saül en fut très jaloux, mais à cause de son serment il le maria avec
 sa fille en lui demandant cent prépuces de Philistins, dans l'espoir qu'allant
 seul contre eux il serait tué par eux. David s'en alla seul, tua cent hommes
 aux Philistins et apporta leurs prépuces⁴. Saül le plaça de mauvais gré à la
 tête de ses troupes⁵.

1. I Reg. xvii, 40-45. — 2. *Ibid.* 49-51. — 3. I Reg. xviii, 7. — 4. *Ibid.* 17-27. —
 5. Cf. v. 13.

Եւ չսուր ձխած ամ նմա պղպարցն խոր զի սպանցէ զնա եւ բեւեակցէ չորմն .
բանցի բառ եւ զխակր եկի, օծաւ նա ի Սամուէլ, եւ Բաասած ընդ նմա է, եւ ինքն
է թաղատարկաց : Իսկ Կառիթ վերձեալ ել ընդ գասն եւ զպարցն հարա չորմն,
որպէս եւ Բրխատս՝ զի չորմն ձարմնոցն ընկապեալ զվերն ծաշա, մնաց լառ սաստու-
ձաթեանն անծաշ :

Յետոյ եւ չանկպին գասերն խորչ սասրեաց սնել զնա եւ սպանանել, եւ նա
կանխապցն լծայեալ՝ ել լախեալ ի զլշերին, թողեալ չանկպինն ձարթ եւ թաղ
սլծեաց :

Եւ չպա եւ պատմեաց Կառիթ գամենացն Սամուէլ եւ նասա սա նմա : Եւ
սասրեաց Սաուզ լանդրախ Կառիթ, եւ հանգկպեցան եկեղեցոյ ձարգարէացեայցն՝ եւ
Սամուէլ կալր ի վերայ նոցա, եւ սկասն ձարգարէանալ պատարձապրքն Սաուզի :
Եւ բեալ Սաուզ սասրեաց ալլ հրեշտակս կրկրորդ եւ կրարդ անդամ, եւ ամենե-
րեան նորս ձարգարէացան եւ սակին զթաղատարքն Կառիթ :

Եւ գնացեալ Սաուզ չՄրեմաթեմ՝ Եհարց եկի. Աւր իցէ Սամուէլ եւ Կառիթ,
եւ լառ եկի ի նոսա հոամոյ : Եւ գնացեալ կասա եւ ինքն ձարգարէանալ,
մերկացեալ եւ անկեալ գախն եւ զվշերն :

Իսկ Կառիթ լախացեալ անտի եկն սա Յախագան թախանձերով զնա զն հնարեացէ

Un jour, il se fit apporter sa lance pour tuer (David) et le clouer au mur, car il venait d'apprendre qu'il avait été oint par Samuel, que Dieu était avec lui et qu'il devait régner. David s'échappa par la porte et la lance s'enfonça dans le mur¹. De même, le Christ reçut sur la paroi de son corps les blessures de la mort et resta immortel par la divinité.

Ensuite (Saül) l'envoya surprendre et mettre à mort dans le lit de sa fille, mais (David) l'ayant su à l'avance, se sauva la nuit en plaçant dans le lit une peau et un foie de chèvre².

David alla raconter tout à Samuel et demeura auprès de lui. Saül envoya des émissaires à la recherche de David et ils rencontrèrent le groupe des prophètes et Samuel qui les présidait; et les envoyés de Saül se mirent à prophétiser. L'ayant appris³ Saül envoya d'autres messagers une deuxième et une troisième fois, mais tous prophétisèrent et prédirent le règne de David.

Saül s'étant rendu à Rama (*Arimathem*) demanda : « Où sont Samuel et David? » Il lui fut répondu : « A Noval de Rama (*Hrama*)³. » Il s'y rendit et lui-même prophétisa, se dépouilla de ses vêtements et resta à terre, le jour et la nuit⁴.

David qui s'était échappé de là, vint auprès de Jonathan en le suppliant

1. I Reg. 40-42. — 2. I *Ibid.* xix, 11-13. La Bible ne mentionne pas le foie. — 3. La Bible arménienne a dans ce passage les deux formes : *Arimathem* (= Ἀριμαθία) lorsque l'hébreu a ַהֲרִמָּתַיִם (I Samuel, I, 1 ַהֲרִמָּתַיִם) et *Hrama* (= ԻՐԱՄԱ), lorsque l'hébreu omet l'article ַהֲרִמָּתַיִם. — 4. I Reg. xix, 19-24.

գիտադարձութիւն ընդ հասցը իւր : Եւ իբրեւ ետես եւ լուաւ ի Յովնաթանէ թէ չէր
 նմա հնար ապրելոյ ի Սաուուոյ, վախեալ եւ եկն առ Աբիաթար քահանայապետ՝
 եւ խնդրեաց զհինգ նկանակն ի սրբութենէ հացին : Եւ էաւ եկեր զհացն զաւաջաւո-
 րութեան ի խորհուրդ Քրիստոսի որդւոյ իւրոյ՝ որ զսրբութիւն քահանայութեանն
 5 ընդունելոյ էր . թէպէտ ըստ օրինացն չէր յազգէն քահանայից, եւ տալոյ էր որոց
 ընդ իւր : Զոր տեսեալ Պոփեկ ասորի գնաց ծառնեաց զնա Սաուուոյ, որդէս եւ
 Յուզա զՏէրն մեր Հրէիցն : Իսկ Սաուուլ աւաքեաց կոտորեաց զամենայն քահանայս
 Տեառն :

Իսկ Պաւլիթ գնաց ի Գէթ առ Անքուս, եւ յորժամ կամեցան ունել զնա՝ աչսագունեաց
 10 զղէմսն եւ եղև յախաթներս : Եւ այնպէս զերծեալ անտի եկն յաչրն Սղոզոմայ . եւ
 ժողովեցան առ նա չորք հարիւրք եւ եղև նոցա զօրավար : Եւ ասէ Պալթ մարդարէ
 յՊաւլիթ . Մի նատր յանձաւիլ ալլ երթ յերկիրն Յուզայ : Եւ արար այնպէս՝ եւ
 եկն ի Սարեթ :

Եւ լուաւ Սաուուլ եթէ յայտնեցաւ Պաւլիթ եւ ել խնդրել զնա : Իսկ Պաւլիթ

de trouver le moyen de faire la paix avec son père. Lorsqu'il vit et sut par Jonathan qu'il n'y avait aucun moyen d'échapper à Saül, il se sauva auprès du grand prêtre Abiathar, et lui demanda cinq miches des pains de proposition ¹. Il prit et mangea les pains de proposition, quoique n'étant pas de la caste des prêtres, et bien qu'il dût en donner à ceux qui étaient avec lui en symbole du Christ son fils, qui devait assumer la sainteté de la prêtrise. Ce qu'ayant vu, Doëg (Dovek) le Syrien alla le dénoncer à Saül, de même que Judas (Iivra) Notre-Seigneur aux Juifs. Alors Saül envoya massacrer tous les prêtres du Seigneur ².

David se rendit à Geth auprès d'Akiš (*Ankhous*), et lorsqu'on voulut le prendre, il se grima et fit le fou ³. S'étant ainsi échappé de là, il se rendit à la grotte d'Odollam; quatre cents hommes se réunirent à lui, et il devint leur chef ⁴. Alors le prophète Gad (*Gath*) dit à David : « N'arestes pas dans la grotte ⁵, mais va au pays de Juda. » Il fit ainsi et se rendit à Sareth ⁶.

Saül ayant appris que David s'était fait voir, alla à sa recherche. De son côté, David ayant appris que les Philistins assiégeaient la ville de Qeila (*Kela*),

1. L'auteur résume en quelques lignes I Reg. xx et xxi, 1-7. Dans la Bible, le grand prêtre s'appelle Ahimélek; Abiathar est celui de ses fils qui survit à la vengeance de Saül. — 2. I Reg. xxi, 8; xxii, 9-19. — 3. I Reg. xxi, 15-16. — 4. I Reg. xxii, 1 sq. — 5. « Grotte, caverne » au lieu de « forteresse » de l'hébreu et du grec, est la leçon de la Bible arménienne. — 6. I Reg. xxii, 5. La Bible arménienne a *Sarith*. La forme *Sarith* appartient à la traduction grecque par où se manifeste l'origine grecque du présent texte.

լուեալ էիք. ապազիրն սրտարեալ են զբարբն Կեզա . եւ եհարց յՏէր էիք : Երկեաց հարից գալցազիրն : Եւ ստէ Տէր ծիանգամ եւ երկիցս . Երբ : Եւ էջ Գաւիթ եւ եհար գալցազիրն եւ փրկեաց զբարբն : Եւ լուսա Սաուզ էիք Գաւիթ ի Կեզա է, եւ կամեցաւ կրանել զորօր : եւ ունել զԳաւիթ : Եւ հրամայեաց Տէր Գաւիթի կրանել ի Կեզայ . եւ երեալ զերձառ ի Սաուգայ, եւ զնոց չանապատն Գազայ :

Եւ լուեալ Սաուզ զնոց զորօր զիմի . եւ եկեալ իջտախանեցաւ ի ձեճագոյն ալի ձլուճ, չորսճ էր ի ներքս ի խորչս ալիին ծածկեալ Գաւիթ խորչօրն : Եւ ի զիշերին ստիպեցին արբն Գաւիթի փաւ կրանել եւ արանանել զՍաուզ . Զի, սանն, աչսօր ձառնեաց Տէր զիշնամին բս ի ձեռս բս : Եւ ստէ Գաւիթ . Գաւ լիցի ինճ առնել գալց օճկոյ Տեառն . ալ ձիւրն ել եւ եհարս գտառն լաւոյիին Սաուզի :

Եւ վաղին չորսճ ել Սաուզ չալէն եւ հեացաւ, ել եւ Գաւիթ եւ ապաղա- կեաց զիմի նորս . եւ սնկեալ ի վերայ երեսաց երկիր ետայ եւ ստէ . Տէր իճ արբոյ, սեռ գտառն լաւոյիի բս ի ձեռս իմ, զի ձառնեաց զրեղ Տէր ի ձեռս իմ եւ ես սչ ինչ ձեկոյ բեղ . զնչ զհեռ եղեալ ես արբայց Բարայիլ զհեռ լուս ձիւր :

Եւ աչալէս զարձեալ ձիւսանգամ փակեաց Տէր զՍաուզ ի ձեռս Գաւիթի . զի ձիւրչեռ նեջէր Սաուզ ի ձեջ բանակին, էջ Գաւիթ եւ սո. զգեգարբն Սաուզայ

demande au Seigneur : « *Irai-je et battrai-je les Philistins?* » Le Seigneur lui dit une fois et deux fois : « Va. » David s'y rendit, battit les Philistins et délivra la ville. Saül ayant appris que David se trouvait à Qeila, se proposa de marcher avec des troupes et de prendre David. Le Seigneur ordonna à David de sortir de Qeila; c'est ainsi qu'il échappa à Saül et se rendit dans le désert de Gath (*Gad*)¹.

Saül l'ayant appris, le poursuivit avec des troupes, et vint s'abriter dans une grande grotte, à l'intérieur de laquelle, dans un renforcement, se dissimulait David avec les siens. La nuit venue, les hommes de David l'engagèrent à aller tuer Saül en lui disant : « Le Seigneur t'a livré aujourd'hui ton ennemi. » David répondit : « Loin de moi de faire ceci à l'oïnt du Seigneur. » Et il se leva et coupa seulement un pan au manteau de Saül.

Le lendemain lorsque Saül quitta la grotte et s'en éloigna, David courut après lui, l'apostropha, se jeta la face contre terre et se prosterna en disant : « *Mon Seigneur et roi, regarde le pan de ton manteau dans mes mains; Dieu t'avait livré entre mes mains, mais moi je ne t'ai fait aucun mal. A la poursuite de qui es-tu, roi d'Israël, à la poursuite d'une puce?* »

De même, une autre fois, le Seigneur livra Saül aux mains de David, car pendant que Saül sommeillait au milieu du camp, David s'y introduisit et prit

1. I Reg. xxiii, 1-13. Il s'agit dans la Bible du désert de Ziph. — 2. I Reg. xxiv, 5-15.

եւ ոչ վնասեաց զնա ստերով թէ. Աչ մխեցից զձեռն իմ յօճեալ Տևառն. զի լներես խրատեսցէ յետոյ զհրէայնն ոչ հեղուլ զարիւն ճշմարիտ օճերոյն Քրիստոսով՝ որում նախնի օճեալքն եղեն օրինակ :

Եւ այսչափ էր հեղուլիւնն անյիշաշարութեանն Գաւթի, զի այնքան ժամանակս
5 անպարտ եւ աւանց իրիւր յանցանաց փոխանակ բարեոյ հալածէր զնա Սաւուղ ի լերինս եւ չալսս եւ չերկիրոնն այլազգեաց եւ սպանանել միշտ ջանալս : Սակայն Գաւթի ոչ երբէք վնասեաց զնա թէպէտ եւ ձեռնհաս եղև բազում անգամ. այլ եւ յորժամ լուաւ զմահն Սաւուղոյ՝ մեծապէս սգաց :

Սա օճաւ ի Բեբրոն եւ թագաւորեաց ցեղին Յուդայ, եւ սպա յետոյ միահեծան
10 թագաւորեաց ամենայն Իսրայելի զամս բաւաստն եւ չաւելաւ առ հարս իւր :

* Յայնմ աւուր վիշտաակ Յովսեփոյ արգարոյ որ վասն խոտոմանն աստուածահալս անուանեցաւ, եւ Յակոբոյ աւարելոյ որդոյ իւրոյ :

Սուրբ եւ արգար աստուածահալսն Յովսեփ ըստ վկայութեան սուրբ աւետարան-
չայն էր ի ցեղէն Յուդայ եւ չազգէն Գաւթի : Քանզի էր որդի Յակոբոյոյ որ էր ըստ
15 բնութեան որդի Սաթմանայ՝ որ բաաներորդ չորրորդ էր ի իսուանցն Սոլոմոնի որդւոյն

* B
309 a.

la lance de Saül sans lui faire aucun mal en disant : « Je ne toucherai pas de ma main à l'oint du Seigneur ¹. » Peut-être voulait-il enseigner aux Juifs, après soi, à ne pas verser le sang du vrai oint, le Christ, dont les oints anciens étaient le symbole.

Tels étaient la mansuétude de David et son oubli du mal, bien que pendant longtemps Saül le poursuivait sur les montagnes et dans les grottes, et au pays des Philistins, cherchant à le tuer, lui qui était innocent et n'avait commis aucun délit. Cependant David ne lui fit aucun mal, bien qu'il fût plusieurs fois en mesure de le faire; et lorsqu'il apprit la mort de Saül, il le pleura beaucoup.

Il fut sacré à Hébron (*Khebron*) et régna sur la tribu de Juda; ensuite il régna seul sur tout Israël pendant quarante ans et alla rejoindre ses ancêtres.

* En ce jour commémoration de Joseph, le juste, qui à cause de sa promesse ², fut nommé le père de Dieu, et de l'apôtre Jacques, son fils.

* B
p. 309 a.

Le saint et juste père de Dieu, Joseph, d'après le témoignage des évangélistes, était de la tribu de Juda et de la famille de David. Car il était fils de Jacques ³ qui était, d'après la nature, le fils de Mathan, ce dernier vingt-qua-

1 1. Reg. xxvi, 5-12. — 2. C'est-à-dire, semble-t-il, à cause de la promesse que Joseph avait faite à Marie en se fiançant à elle. — 3. Jacob ou Jacques. L'Évangile distingue 'Iaxoḅ, Jacob, père de Joseph, et 'Iaxoḅos, Jacobus ou Jacques l'apôtre, bien qu'il n'y ait qu'un seul nom en hébreu. L'arménien a aussi les deux formes *Յակոբ* et *Յակոբոս*, mais les deux peuvent servir indifféremment pour désigner l'apôtre. Faisant de Jacques un fils de Joseph, l'auteur adopte assez naturellement pour le petit-fils la forme de nom employée pour le grand-père Jacob.

Գառիլի : Իսկ ըստ օրինացն համարեալ էր որպի Հեղեայ՝ որպոչ Մեղբեայ՝ որ կեաներորդ հինգերորդ էր ի թոսանցն նախնուայ ճիսս որպոչն Գառիլի : Վասն որոչ եւ հրեշտակն զնա որպի Գառիլի կոչէր սակաթ . Յովսէփ, որպի Գառիլի, ծնի երկնչիւր տանալ տա բեղ զՄարիամ կինն ըս :

Եւ այսու չայս տանէր զի երկիւզած էր չՆատուծոյ սասակլ չամենայնի, եւ չարպա աչնարիկ զի ոչ զիտէր զճշմարտութիւն խորհրոյց չբախնանն Մարիամու՝ վասն երկնչեղոցն չՆատուծոյ խորհէր արձակել զնա, զի զարպա չօրինացն սենել զոր ի տան արտարոչ կամացն Նատուծոյ : Քանզի եւ ի վեր հանել կամ բննել ինչ կարծեօր ոչ կամեցաւ վասն արգարտ թնամն . զի էր ամենեւին լի բարպարութեամբ, եւ հնչ եւ որպոճած եւ մարգատէր, վշտակից եւ ամենարարի բնութեամբ :

Չոր եւ զնոցն վկայէ սեւտարանն սուրբ : Քանզի արգար էր, սակ, եւ ոչ կամեցաւ սասակել զնա : Չի սովորութիւն է սուրբ զրոյց արգար կոչել զոչն՝ որ չամենայն արտաոյ ճեղոյց մարտր իցէ, եւ ամենայն տեսախօր բարեայ անթերի լցեալ :

Քրտի եւ չարգեանցն երեւեցաւ ամենակատար արգարութիւնն Յովսէփայ, զի սա միայն ընտրեցաւ չամենայն մարգիանէ սպասաւոր լինել տիրական ճննկան եւ ստատւածամայր կուսին : Չի զոչն որում սասջի կարայեալ թնատրօզին սերտէր, եւ զոչան հրարուերն երկնայինը, որում զբոխն մարգարէից զանկացաւ ընդ սպա եւեթ

trième des descendants de Salomon fils de David. Mais d'après les lois il était réputé fils d'Héli, fils de Melki, trente-cinquième descendant de Nathan, un autre fils de David. C'est pourquoi l'ange l'appelait fils de David en disant : « *Joseph, fils de David, ne crains point de prendre avec toi Marie ton épouse* ¹. »

Par là il indiquait que (Joseph) craignait Dieu plus que tout, car comme il ne connaissait pas la vérité du mystère de la conception de Marie, par crainte de Dieu, il songeait à la renvoyer, parce que, respectant les lois, il ne voulait pas avoir dans sa maison quelqu'un contre la volonté de Dieu. Et il ne voulait rien révéler ou censurer par conjecture, à cause de sa justice, car il était plein de douceur, humble, charitable, humain, prenant sa part aux douleurs des autres et d'un naturel plein de bonté.

C'est ce que témoigne aussi le saint Évangile en disant : « *Car il était un homme juste, et il ne voulait pas la diffamer* ². » Car c'est l'usage des saintes Écritures d'appeler homme juste celui qui est pur de toutes taches de péché et rempli de toutes sortes de bonnes qualités.

La toute parfaite justice de Joseph se manifesta par ses mérites, puisque lui seul fut élu parmi tous les hommes pour être le serviteur du Seigneur naissant et de la Vierge mère de Dieu. Car il servit de près, comme son enfant et son fils, celui devant qui les séraphins en adoration se couvrent de

1. Matth. 1, 20. — 2. Matth. 1, 19.

նորա տեսութեան, եւ լուա թէ ոչ որ տեսնէ զերեսս իմ եւ ապրի . սա որպէս տղայի եւ որպէս սպասաւորեաց հպաւորապէս :

* Որ եւ յորժամ երկոտասան ամաց էր եւ մնաց ի տաճարին, առ ինքն խնամօր աղիտաց եւ հայրական զթով շրջէր եւ խնդրէր զնա, որպէս ասէր Մարիամ . ես, 5 ասէ, եւ հայր քո տառապէար եւ խնդրէար զքեզ : Ըստ որում ասէ աւետարանիչն եթէ . Գնաց ընդ նոսա եւ էր նոցա հնազանդ : Չոր եւ զսչս ամենայն տեսանելով հրէսցքն՝ զնա որպի Յովսեփայ կարծէին :

Այսպիսի երանելի աստուածտեսութեան եւ աստուածաբարձրութեան շնորհի արժանացեալ սուրբ աստուածահայրն Յովսեփ, ի բարիոր ձերութեանն կատարեցաւ 10 փոխեալ չանձառ եւ յերանելի հանգիստն :

Էր Յովսեփ քաւասուն ամաց յորժամ կոչն նմա չանձնեցաւ . եւ յերեսուն եւ մի ամին Քրիստոսի շրջելով ի յերկրի փոխեցաւ յաշխարհէ, քանզի ետես զմկրտութիւնն, եւ յետ մկրտութեանն զամ մի զնշանն եւ զվարդապետութիւնն ամենայն : Ուր եւ զառաջին նշանն Տէրն ի հարսանիսն եղբօրն Յովսեփայ, Կղեոպայ, ի կոչելն զՄարիամ 15 եւ զՔրիստոս, անց սկսաւ եւ արար ի պատիւ նմին : Եւ եղն ամենայն ամբն Յովսեփայ ամբ եօթանասուն եւ մի :

Իսկ յետ փոխելոյն Յովսեփայ սպասաւորէր սրբոյ կուսին արդարն Յակոբ, մինչև ի խաչելութիւնն Տեառն : Քանզի Յակոբ երէց էր քան զայլ որպիսն Յովսեփայ : Որով

leurs ailes, et tremblent les flamboyantes milices des cieux, celui qu'aspirait voir, même de loin, le premier des prophètes, et de qui a été entendue (cette parole) : « Personne ne peut voir mon visage et vivre. »

* C'est lui qui, de lui-même, lorsque (Jésus) âgé de douze ans resta au temple, allait et venait en le cherchant avec un souci compatissant et une tendresse paternelle, comme le dit Marie : « *Ton père et moi nous te cherchions tout affligés* ». » Et l'évangéliste ajoute : « *Il descendit avec eux, et Il leur était soumis* ». » Voyant tout cela, les Juifs le croyaient fils de Joseph.

Le saint père de Dieu, Joseph, après avoir été digne de la grâce de Dieu et de l'élever, mourut dans une bonne vieillesse et trépassa au repos infatigable et bienheureux.

Joseph avait quarante ans lorsque la Vierge lui fut confiée, et il trépassa de ce monde la trente et unième année du Christ parcourant la terre; car il vit le baptême, et après le baptême, pendant un an, tous les miracles et connut tous les enseignements. Le premier de ces miracles le Seigneur l'accomplit aux noces de Cléopas, frère de Joseph, où furent invités Marie et le Christ; c'est là qu'il commença et il agit en son honneur. Les années de Joseph furent en tout soixante et onze ans.

Après le trépas de Joseph c'est Jacques le Juste qui servit la sainte Vierge jusqu'à la crucifixion du Seigneur. Car Jacques était l'aîné des autres

և անհամատես եղև Ճննդեանն Քրիստոսի, զի ծառ էր ի Բեզզեէ՛ծ ընդ հօրն խրատ չորեամ Ճանեւր Քրիստոս : Եւ յաջնճհեա՛ն յամենայն արբանսն անունդն զորճակից էր. և բարբ անօրինական խորհրդոցն տեսալ : Չոր առաւել զատուէր Քրիստոս որպէս գննուցալ և զերեց եզրապ : Չի և վարար յսճ կատարեալ էր վասն որոց և արդար կոչեցաւ :

5

Սա՛ շնչատար ինչ ոչ եկեր և ի բարանիր ոչ եմաւ. և յրգիս զգեւոյր, որ է ալճև. և ճուեկրն չատուել ճերայրաթենէն որպէս ազատ խտտեցեալ էր, զոր և նոցն ինքն Քրիստոս առաջին եպիսկոպոս երեսասրճի ճաննապրեաց :

Չաս հանեալ շրէւպրն յաշտարակ տաճարին վասն վկայեցն զՔրիստոս արկին անտի ի վայր, և սարանին հարեալ զգրախն թափչաւ :

10

* B p. 310 a.

Սրա՛ ճ յաջճ աւար ընդ Պաթի և Յովսեփոյ չիշտատկ է, զի սրատուար եղև ընդ Յովսեփոյ և ընդ Սարխամու. տատուճային ճննդեանն : Վասն որոց որպէս նոցա աչալէս և սմա նախընթաց տօնի ճննդեանն Քրիստոսի չիշտատկ կարգեցաւ :

Չաչա Յակոբա՛ ստուել զատուէրն Պետրոս և ամենայն առարեալքն որպէս վախանակ Քրիստոսի, ի ճիջի խրեանց սենյով չերկրի իբրու. գտտուճեկրապ : Սրպէս յաչտ տանէ Պօղոս, զի հանապոյլ երանէր յէրեսասրէ՛ճ հաճարս տալ, և որպէս թէ ուզել և վկայաթխն տանալ : Չի սա է ճի ի կարճեալ սեանցն : Ելի, տէ,

15

fils de Joseph. Il fut témoin oculaire de la nativité du Christ, car il était près de Bethléem avec son père lorsque naquit le Christ. Et depuis lors il coopéra à l'entretien du Seigneur et fut témoin de tous les mystères relatifs à l'économie (de l'Incarnation). Le Christ l'estimait beaucoup comme son nourricier et son frère aîné. Il avait une conduite parfaite et c'est pourquoi il fut appelé le Juste.

Il (Jacques) ne mangea jamais de ce qui avait eu une âme, il n'entra jamais aux bains, s'habillait de poils de chèvres, et ses genoux par ses fréquentes genuflexions s'étaient endurcis comme (des genoux) de chameau. Le Christ lui-même l'ordonna premier évêque de Jérusalem.

Les Juifs l'ayant monté sur la tour du Temple, parce qu'il avait témoigné en faveur du Christ, le jetèrent * en bas et le tuèrent, un foulon l'ayant frappé sur la tête.

* B p. 310 a.

Sa commémoration en ce jour avec David et Joseph a lieu parce qu'il a servi avec Joseph et Marie à la naissance de Dieu. C'est pourquoi, en même temps que pour eux, pour lui aussi fut instituée une commémoration au jour qui précède la fête de la Nativité du Christ.

Pierre et tous les apôtres honoraient beaucoup Jacques, comme le représentant du Christ, le considérant parmi eux comme le frère de Dieu sur terre. Ainsi que le déclare Paul, car il montait fréquemment à Jérusalem pour rendre compte en même temps que pour corriger et prendre une attestation. Or (Jacques) était considéré comme une des colonnes. « Je suis allé, dit (Paul),

տեսանել զկարծեալ սինան՝ զուցէ ընդհանցն ինչ ընթանայցեմ, եւ թէ. Զայլ որ յաւարելոցն ոչ տեսի՝ լաջց միայն զՅակովբոս զեղբայր Տեսան : Զի զՅակովբայ հրամանն եւ զօրինապրովիւնն իբրեւ զբան Աստուծոյ աւարելոցն եւ եկեղեցիքն որ ընդ աշխարհ ընկալան : եւ նորին հրամանաւ ի հեթանոսս զաւետարանն ի Հրէից փոխեցին. քանզի յամենայնի մեծապատիւ էր համարեալ ի միջն աւարելոցն որպէս եղբայր Քրիստոսի եւ որպի Պաւլի եւ հայրապետ առաջին Երուսաղեմի :]

Քաղցի ժԷ եւ Կեկտեմբերի ԻԶ : Յիշատակ Աստուածածնին Մարիամու եւ առաջին նախահարցն :

- Աբամայ, Արելի, Սէթայ, Ենովայ, Ենովբայ, Կոչի, Մելքիսեղեկի, Աբրահամու,
 10 Սահակայ, * Յակոբայ, Յովսեփայ, Յուդայի եւ Երկոսասուն նահապետացն, Յորայ, * A fol. 140
 Մովսէսի, Բարաբայ, Յեփթայ, Մամփանի, Կերովբայ, Գաւթի, Եգեկիէլի, v° b.
 Յովսիայ, եւ այլոց ճարգարէիցն, Զորաբարելի, Մատթիթայ, Յեսուայ, Յուդայի եւ
 այլ Մակարայեցւոցն եւ Յովսեղեկեանցն, եւ ամենայն արդարացն որք ընդ օրինօքն
 եւ որ չառաջ քան զօրէնան :
 15 [B * Մեծահանդէս տօն է եւ վկայութիւն տարբ եւ փառաւորեալ մեծի նախա- * B
 p. 310 a.]

pour voir ceux qui étaient regardés comme les colonnes ' afin de ne pas pour-
 suivre une carrière inutilement. » Et aussi : « Je n'y vis aucun des apôtres
 excepté Jacques, le frère du Seigneur. » Les apôtres et les églises qui étaient
 répandues par le monde acceptaient les ordres et les institutions de Jacques
 comme la parole de Dieu. C'est par son ordre que l'évangile fut transféré des
 juifs aux gentils, car il avait la prééminence en tout parmi les apôtres comme
 frère du Christ, fils de David et premier pontife de Jérusalem.]

18 KALOTZ, 26 Décembre.

Commemoration de Marie, mère de Dieu, et des premiers patriarches.

Adam, Abel, Seth, Enos, Enoch, Noé, Melchisédech, Abraham, Isaac,
 * Jacob, Joseph, Juda et les douze patriarches, Job, Moïse, Barachie ², Jephthé, * A fol. 140
 Samson, Débora, David, Ézéchiél, Osée et les autres prophètes, Zorobabel, v° b.
 Mathathias, Josué ³, Juda et les autres Machabées, Josédech et tous les justes
 qui furent sous la Loi et avant la Loi.

[B * Fête de grande solennité et martyre du saint et glorieux grand proto- * B
 p. 310 a.]

1. Gal. II, 9. — 2. Peut-être Baraq. — 3. Il s'agit vraisemblablement de Josué, fils de Nun, dont le nom aura été mal placé, plutôt que du contemporain de Zorobabel.

վրային Քրիստոսի առաջին մարտիրոսին և նախապատկեաց նախասարկառային՝ սրբոյն Ստեփաննոսի առաքելոյ և աշակերտին Քրիստոսի :

Երևելի արեղակնս ընդ երկնս ծայրեմա՛ գարուստկն ընդ ինքեան բերեաց ծայր, բաց սրգարո՛վեան արեղակն որ ի ճոցոյ կուսական արցանոյէ հանդերձեաց է ճեանեւ, աստեղական գոտոյ ընկեացակից * լինեւ լուսոյն՝ ոչ կարօտանայ, ալ 5
 գՍտեփաննոս նախափկաց ծայրակից իբրոյ անմահից ճասպաղքիցն սունէ :

Ստեփաննոս՝ սրակ հոյեար, բոցմածայելի հուստոյ բոյս, սիրոյ անուշահոս վարդ, շատոյ անխառն ծայրիկ : Ստեփաննոս՝ ճշտարեր այբույն բարձարուց սրի՛մ, անմահո՛վեան բազբրածաշակ պիղղւ, բարձրացերոյն ի խաչին ճիւ սրճնու՛վեան : Ստեփաննոս՝ խոտտփանու՛վեան անխոյելի՛ աշտարակ, համբերա՛վեան անաստանելի 10
 նահատակ, ժովկարո՛վեան խաչապկեաց զինուոր, բարեպաշտու՛վեան ընախր զարական : Ստեփաննոս՝ Քրիստոսասարանիցն անպարտելի զիմամարտ, աստուածաշարչար սպլին չանկիմանիչ անկնճեր, աստուածու՛վեանն Քրիստոսի անլուելի բարուլ :

Լլլ ըսնոյն վանարխնոց մտք չծարեցի և վաստակի՛մ հիւսել զսակս Ստեփաննոսի առաջին մարտիրոսին և չաղկեաց զարականին Քրիստոսի, և զարժանաորո՛վեանէ 15
 հիւսմանն երբէք բուռն ոչ կարացի հարկանել :

Ստեփաննոս՝ այր լին շնորհոց և գրու՛վեամբ, ստնէր նշանս և արուեստս մեծամեծս ի ժողովրդեանն : Իրպէս գովեցից զգտակս որ ի շնորհաց Հուլոյն սրբոյ է

martyr du Christ, premier martyr, premier couronné et premier diacre, saint Étienne, apôtre et disciple du Christ.

Le soleil visible, lorsqu'il point aux cieux, fait paraître Vénus qu'il porte avec lui, mais le soleil de la justice, qui doit prendre naissance dans l'intérieur d'un sein virginal, n'a nul besoin de se conformer à l'ordre * de la lumière astrale; pourtant il fait briller Étienne, le premier martyr, son piqueur, de rayons éternels. Étienne, (c'est) la couronne spirituelle, la plante de la foi aux fleurs multiples, la rose parfumée d'amour, la fleur immarcescible de l'espérance. Étienne, (c'est) le cep chargé de fruits de la vigne qui produit toujours, la grappe savoureuse de l'immortalité, le grain de bénédiction de Celui qui fut élevé sur la croix. Étienne, (c'est) la tour indestructible de la confession, l'athlète inébranlable de la patience, le soldat croisé de l'austérité, le chef élu de la piété. Étienne, (c'est) l'adversaire invincible des bourreaux du Christ, le censeur intrépide de la nation qui a supplicié Dieu; le prédicateur, qui ne se tait pas, de la divinité du Christ.

Malgré mon médiocre esprit, j'aurais envie et je m'efforce de tresser une couronne à Étienne, le premier martyr et le soldat victorieux du Christ, mais quant à la dignité de la composition, quelquefois je n'ai pu y viser.

Étienne, plein de grâce et de force, opérait des miracles et de grands prodiges parmi le peuple ¹. Comment louerai-je les couronnes, dont il fut paré par les

t. Act. vi, 8.

* B
p. 310 b.

* B
p. 310 b.

յօրինեալ : Ձինչ հասուցից Ստեփաննոսի պատիւ, որ դամենաչն գլուխս վկայից պահեաց : Որովք բանիւք վարդաբեցից դպաշտաւացեալն բազմապատիկ սքանչելիօք :

Ստեփաննոս՝ լի շնորհօք եւ զօրութեամբ : Շնորհք եւ զօրութիւն՝ որ զպատկս զայս հիւսեն նմա, եւ յերկոցունց ձեռաց զնա ի բարիօք պատերազմս յայս յարդարեցին :

5 Մին՝ արդիօք ի հաւատս գնա, իսկ միւսն՝ ի սպասաւորութիւն սարկաւազութեան առաջնորդէր : Մին՝ առ բանն, իսկ միւսն՝ առ վկայութիւնն յօժարեցուցանէր : Մին ի սքանչելիսն, իսկ միւսն՝ յուղղութիւնս պատրաստէր : Շնորհք եւ զօրութիւն միակամ լծակցութիւն. շնորհք եւ զօրութիւն համապատիւ զինուորութիւնք Քրիստոսի. շնորհք եւ զօրութիւն Ստեփաննոսի՝ արթուն պահապանք :

10 Ստեփաննոս, ասէ, այք լի շնորհօք եւ զօրութեամբ : Բուրվաւ շնորհաց, Ստեփաննոս, զարբութեանցն պարաբուրելով զխունկս : Աղբիւր հոգեբուխ, որ անդադար գաւաքիխութեան հոսէր զխտակս, եւ բարեպաշտութեամբ զերուսապէժ մարբէր յորդարուխ արեանն հոսանօք : Ձինուոր էր, վառեալ զինու հոգւոյն առ ամենայն ընդգիծամարտ եւ հակառակող զօրութիւնս : Ախոյեան հգօր առ ամենայն խափութիւնս 15 արձակմանց՝ զիմակաց քարաձուլութեանցն հարածանացն հակբերելով, զխաչեալն աստուածաբանելով, ի բեւեռն պանծարով, զկապանն պատուելով, զկողահերձ զեղարցն բարեհամբաւելով, շարչարանացն երկիր պահանելով, զՊիլատոսի կատաւորութեանն ոչ ամօթ համարելով, զգերեզմանն ոչ թաքուցանելով, յարութեամբն մեծապանծ լինելով,

* B
p. 311 a.

grâces du Saint-Esprit? Quels hommages rendrai-je à Étienne qui a couronné toutes les têtes des martyrs? Par quelles paroles illustrerai-je celui qui a été rendu célèbre par de multiples miraeles?

Étienne, plein de grâce et de force! ce sont cette grâce et cette force qui, comme deux mains, lui ont tressé cette couronne, et l'ont préparé au bon combat; l'une, sans doute, le guidait dans la foi, et l'autre dans son ministère de diacre; l'une l'encourageait à la prédication, l'autre au martyre; l'une le préparait aux miracles et l'autre à la correction des mœurs. La grâce et la force, couple unanime; la grâce et la force, soldats du Christ, égaux en dignité; la grâce et la force, gardiens vigilants * d'Étienne.

Étienne, est-il dit, était un homme plein de grâce et de force; Étienne, brûle-parfum des grâces, répandant autour de lui le parfum de la sainteté; source spirituelle, qui versait incessamment des ruisseaux de vertus, et qui, par piété, purifiait Jérusalem par d'abondants flots de sang; soldat armé des armes de l'Esprit contre toutes les forces adverses et rivales; athlète puissant contre toutes les séditions et toutes les attaques, tenant tête aux jets de pierres en supportant les persécutions, en exposant la doctrine du crucifié, en glorifiant les clous, en honorant les liens (de Jésus-Christ), en célébrant la lance qui ouvrit le côté, en vénérant¹ la Passion, en n'ayant pas honte du jugement de Pilate, en se glorifiant grandement de la Résurrection, en confondant les

* B
p. 311 a.

1. M. à m. : adorant, baisant la terre.

գՔարխոյցիան չածօժի սանկրօ, զՍարգիսիցիան նախասերօ, զԳրիքան կարկամերօ, զԿնարքարեւիան զԻրան բանարօ եւ նորօք զՔրիստոս բարօղերօ, հաստաօժ հածօրէն հրէկցն անհաստօղ չաղիերօ :

Սարգեան անանք ի մարտիրոսննն որ կոչէր Լիբեայրայ եւ Կիրենայրայ եւ Ալեկսանդրայրայ, եւ որ ի Կիլիկիայրայ եւ չՍախա վիճիկ ընդ Սասիփաննասի, եւ ոչ կարէին զԳլժ անեկ զիմաստաթեանն եւ զհարպն որոժ խօսէր : Բայտժ Էին պիք ծովան այլ երկնային Էր նաստարն . զորայեալ Էին հոգմոյ հնչմունք բազց անչաղիկի Էր նասն . պէս պէս Էին ծրրիկըն, խակ սիւն նախ ի վերաստ ամբայեալ : Աչ կարէին պիք ծովան լերկինս վերանալ, եւ ոչ գասն շնչմունք երկնային հոգմոյն մարանչիկ :

Արց՝ չապարս որնչ Էր ինդիրն արք վիճէին ընդ պատկեալ զնաւորին Քրիստասի, եւ ոչ հանգարժէին իմաստաթեանն եւ հոգւոյն որոժ խօսէր : Յապարս անձասարար մարմնայեղն . չապարս անհաստարէս զիկեցերն, որ հրաշափաստարն զորժիր խորհարց թե՛ զնորց՝ կամ նրպէս սասնց խատնաւժի կարն մալք լինի . կամ նրպէս լեւ մնդեանն կոչս գասնի . կամ նրպէս բնաթիւնն սրանչեկեայն սեղի տայ . կամ նրպէս չարօփայնի սղաչ գրալ, ընդ ամենայն սրարաւս սակժանէ գապարս . կամ նրպէս մնանի, որ ամենեցուն շնորհէ, զմնանց :

Արց՝ սլաչափ Սասիփաննասի չապարս շնորհայն սաստաւարաներօ սա հրէպնն

* B
p. 311 b.

Pharisiens, en insultant les Sadducéens, en réduisant les Scribes au silence, en ouvrant les livres des prophètes, et par eux prêchant le Christ, en remportant la victoire par la foi sur tous les juifs mécréants.

Quelques hommes de la synagogue qu'on appelle des Libyens¹, des Cyrénéens et des Alexandrins, et de ceux qui étaient de Cilicie et d'Asie se levèrent pour discuter avec Étienne, mais ne purent résister à la sagesse et à l'esprit avec lesquels il discutait². Les vagues de la mer étaient nombreuses, mais le capitaine était céleste; le souffle des vents était puissant, mais le vaisseau était insubmersible; les orages étaient multiples, mais le mât du vaisseau était fortifié d'en haut. Les vagues de la mer ne pouvaient s'élever jusqu'au ciel, ni les souffles amers rivaliser avec les inspirations célestes.

Or, sur quelle question discutaient-ils avec le soldat couronné du Christ, sans pouvoir résister à la sagesse et à l'esprit avec lesquels il parlait? C'était sur l'ineffable incarnation, sur l'incompréhensible allaitement, qui rend le mystère plus surprenant; par quel moyen et de quelle façon une vierge sans le concours de l'homme peut devenir mère; et comment elle reste vierge après avoir donné naissance; comment la nature peut céder aux miracles; comment un enfant dans le sein peut créer les enfants de toute la création; comment peut naître Celui qui accorde à tous la naissance?

* B
p. 311 b.

Or, tandis qu'Étienne discutait ainsi théologiquement sur la grâce avec les

1. Leçon habituelle de la version arménienne, pour rendre Λιβερτίωνων. — 2. Act. vi, 9sq.

աստուածամարտս, որ ըստ գրեցելոցն՝ չափշտակեցին զնա եւ սճին յատեան : Ուր չափշտակութիւն է՝ անդ գունդը բրխտոսատեացը. ուր խոկումն սպանութեան է՝ անդ զպրացն անօրինացն է ժողով : Ընդէր պղծէր զաթման Մովսէսի, ո՛վ անօրէնք. ընդէր զարշեւի առնէք զաթման զոր օրէնքն զարգարեցին : Նա ասաց. Մի սպանանիցես, եւ ճի սուտ վկայիցես. զուր՝ երկոցունցի յանցաւոր զտաչք պատուիրանացի, եւ կացուցէր սուտ վկայս որ ասէին. Այրս այս ոչ զպարէ խօսել բանս հայհոյութեան զտեղոցն սրբոյ եւ զօրինաց :

Զոր բանս խօսի : Եւ նորս ասնն. Լուար արգեօք ի զմանէ զի ասէր եթէ. Յխուս նազովբեցի՝ նա բակեցէ զտեղն այս, եւ փոխեցէ զօրէնս զոր ետ մեզ Մովսէս : Եւ թէ. Լուար ի զմանէ խօսել բանս հայհոյութեան ի Մովսէս եւ յԱստուած :

Այժմ ընդ Մովսէս դարմանաս ո՛վ զրպարտող : Այժմ որպէս զօրէնս զիր պատուես յորձէ մինչ կենդանի էր՝ զարշէիր : Այժմ որպէս նախանձորդ օրինացն ջեռնուս : Այժմ ջատագով լինիս Աստուծոյ : Այժմ որպէս հայհոյելոյ Աստուծոյ վրէժխնդիր լինիս : Աչ զու յաւաջ քան զամենայն ի վերայ Մովսէսի բարինս արկանէիր : Աչ զու հանապաղ փոխանակ Աստուծոյ դբարինս եւ զփաշտս պատուէիր :

Արդ զնա սպանանես, եւ զարձեալ խղճիւ կեղծաւորիս : Այժմ հեղուս զարին ամբիճ՝ աստուածպաշտութիւն համարելով : Ի ու եւ այժմ եւ յանժամ զճշմարտութիւնն

Juifs ennemis de Dieu, ainsi qu'il est écrit, *ils l'enlevèrent et le conduisirent au tribunal* ¹. Là où il y a enlèvement, il y a un groupe d'hommes qui détestent le Christ; là où il y a complot de meurtre, il y a concours de scribes iniques. Scélérats, pourquoi souillez-vous la chaire de Moïse, pourquoi rendez-vous abominable la chaire que la Loi a ornée? Il vous a prescrit : « *Tu ne tueras point, tu ne rendras pas de faux témoignages* ². » Mais vous vous êtes rendus coupables envers ces deux commandements, car *vous avez constitué de faux témoins qui déclarèrent* : « *Cet homme ne cesse de proférer des paroles de blasphème contre le lieu saint et la Loi* ³. »

Qu'avait-il dit? Ils déclarèrent : « *Nous l'avons entendu dire que Jésus de Nazareth renversera ce lieu et changera les lois que Moïse nous a données* ⁴; *nous l'avons entendu proférer des paroles de blasphème à l'égard de Moïse et de Dieu* ⁵. »

O calomniateur, tu t'intéresses maintenant à Moïse? Tu l'honores maintenant comme législateur, toi qui, de son vivant, le détestais? Tu t'échauffes maintenant comme défenseur de la Loi? Tu es maintenant le défenseur de Dieu! Et tu cries vengeance contre celui qui a blasphémé Dieu! N'est-ce pas toi, avant tous, qui jetais des pierres à Moïse? N'est-ce pas toi encore qui adorais les pierres et les bois au lieu de Dieu?

Or, tu le tues et tu feins le scrupule! Tu verses maintenant le sang de l'innocent en prétendant faire acte de piété! Maintenant comme jadis, tu

1. Act. vi, 12. — 2. Ex. xx, 13, 16. — 3. Act. vi, 13. — 4. *Ibid.* 14. — 5. *Ibid.* 11.

խառնակեա : Սաչեմամ համարձակարդէս թշնամանկեր, եւ այժմ անմարդարդէս պատուեա :

* B
p. 312 a. 5

Որ նախ չարոչար խտկալի գորխոնն դեկ, եւ այժմ սխարմա փախչել ի պատուոյ : Որ հանապազ սուս վկայէիր. բանդի եւ այժմ առեա վասն արդարոյն թի : Լուար զի սակր եթի, Յիսուս նապովրեցի նա բակեացէ գառձարս եւ փախեացէ գորեմս 5

գոր եւ ձեկ Մովսէս :

Եւ զինորդ, եթի, սպանանեա զՍաեփաննոս, տեղից աչ ոչ բակեացի : Վասն աչբորիկ բակաի տեղից աչ զի գՏէրն սպաներ. սր կանխապէս զորով սաստաճառձարստ թեան ձերսձ սասոյ շասաջապոյն. Ահա սակ թողեալ լիցի սուեոյ ձեր սակրակ. եւ թի. Սի մնացէ աչբ բար ի բարի վերայ սր ոչ բակեացի : 10

Դու, եզեր աչպիտի աղեալից պատճառ, իմ հրէայ. կանդեցեր խաչ, եւ վերստայէմ վերստին կորձանեցեր. հարեր բեեաս, եւ գառձարն խախտեցեր : Աւայեր. Արիւն զորս ի վերայ ձեր եւ ի վերայ սրբուց ձերոյ. ընկալ աչսահեաե զվրէժն զոր դու սաշձանեցեր :

Արդ. Լցեալ, սակ, Սաեփաննոս հորով սրբով, եւ հայեցեալ չերկինս՝ ետեա 15

զմիսուս զի կաչբ ընդ աջձէ Ասասուոյ : Պարս նստեալ սակ զնա ընդ աջձէ ձեձու-թեան սփնտոյն ի բարձուեա : Արդ՝ զինչ է պատճառ կարչս այժմ ընդ աջձէ Ասասուոյ.

confonds la vérité : jadis tu étais l'ennemi déclaré de ce que maintenant tu honores impurement.

* B
p. 312 a. 5

Toi, qui naguère songeais méchamment à acheter le sang, tu trouves bon maintenant d'esquiver les châtimens. Toi, qui journellement as témoigné faussement, tu dis maintenant de l'homme juste : « *Nous l'avons entendu dire que Jésus de Nazareth renversera le temple et changera les lois que Moïse nous a données* ¹. »

Et comment, si tu tués Étienne, ce lieu ne serait-il pas renversé? Ce lieu sera renversé parce que tu as mis à mort le Seigneur, qui connaissant d'avance votre inimitié envers Dieu, avait prédit : « *Voici que votre maison sera abandonnée en ruines* ². » Et encore : « *Il ne restera pas pierre sur pierre qui ne soit renversée* ³. »

C'est toi qui es cause de tels désastres, ô Juif! Tu as dressé la croix et tu as ruiné à nouveau Jérusalem; tu as enfoncé des clous et tu as ébranlé le temple. Tu as dit : « *Que son sang soit sur nous et sur nos enfans* ⁴. » Reçois maintenant la vengeance que tu as fixée.

Étienne, est-il dit, rempli du Saint-Esprit, et regardant vers le ciel, aperçut Jésus debout à la droite de Dieu. Paul le dit assis à la droite du trône des grands au ciel. Or, quelle est la raison pour qu'il soit maintenant à la droite de

1. Act. vi. 14. — 2. Matth. xxiii, 38. — 3. Matth. xxiv, 2; Marc. xii, 2; Luc. xxi, 6. — 4. Matth. xxvii, 25.

5 օր փոյթ էր նմա չառնել ի հաչրական ակթուոյն : Տեսանէր զինուորն՝ զն նահատակէր պատերազմելով, և շնորհել նմա կամելով զչաղթութիւն՝ չառնէր : Մի երկնչիւր Ստեփաննոս, զմարտ քո ոչ առնեմ առանց բրարիոնի . ձեռն օղնականութեան խորհելով տալ քեզ՝ յարեաց յաթուոցս իմէ : Յիս ի խաչեցեալս հաչելով համարձակ լեր ի

10 ճակատիւ : Նա եմ զոր տեսեր կախեալ զփառտէ մարմնովս բեւեւեալ, սովառ տաց քեզ զչաղթութիւն : Վարձատու եմ բազց և նահատակից վկայութեան քուձ լինիմ : Ի վերայ խաչին որպէս ի ձակատու մարտեաց . վասն զն ի մէջ առցես զու զընդզիմա-

15 ճարան քո զբանաարկուն և հերքեցես : * Մի երկնչիւր ի բարանցյ ի վերայ քո արկելոյ, զն աշտիձանք առ ելս երկնից բարինքդ աչկ եղեցին քեզ : Մի երկնչիւր ի բարաձգողացյ ի քեզ . քանիլ զզուլս անկեան վէմս զնս ընդ քեզ ունիս, որ անխախտելի պահեմ զշարացարեալ շննուածն չիս յարմարեցեալ : Եկ այժմ զինուորդ քաջ առ երկնաւոր զօրավարս, և պսակեալ անապական պսակաւ՝ հանգիր չաշխատութենէդ :]

* B
p. 312 b.

*Քաղոցի ԺԹ և Դեկտեմբերի Եկ : Վերստին ասն Ծննդեան Տեսան ձերոյ Յիսուսի
 *Քրիստոսի և յիշատակ Ստեփաննոսի նախապկաչի :

15 Նախապկաչն Քրիստոսի սուրբն Ստեփաննոս՝ էր յեթմանասուն և երկու աշակերտացն Քրիստոսի : Եւ չիս չարութեանն Տեսան ընտրեցին զնս աւաբեալքն, և զաչլ

Dieu? Pourquoi s'empresait-il auprès du trône paternel? Il voyait le soldat qui luttait en athlète, et il se levait pour lui accorder la victoire. « Ne crains rien, Étienne, (disait-il,) je ne laisserai pas ton combat sans récompense, c'est avec l'intention de te prêter une main secourable que je me suis levé de mon trône. En me regardant, moi le crucifié, prends courage pour la lutte. C'est moi que tu as vu suspendu au gibet, le corps cloué, et c'est par cela que je t'accorderai la victoire. Je te donne la récompense, car je participe à ton martyre. J'ai combattu sur la croix comme contre une armée rangée, pour que tu saisisse le démon, ton adversaire, et le mettes en fuite. * Ne crains rien des pierres lancées contre toi, car ces pierres te serviront de degrés pour monter au ciel. Ne crains pas ceux qui te lapident, car je suis avec toi, moi, la pierre de l'angle, qui conserve inébranlable la structure de l'édifice construite à mon intention. Viens maintenant, brave soldat, auprès de ton chef céleste, couronné de la couronne immortelle, repose-toi de tes fatigues. »]

* B
p. 312 b.

19 KALOTZ, 27 Décembre.

De nouveau fête de la Nativité de Notre-Seigneur Jésus-Christ
 et commémoration du protomartyr Étienne.

Le protomartyr du Christ, saint Étienne, était l'un des soixante-douze disciples du Christ. Après la résurrection du Seigneur, les apôtres l'éluèrent

վեց ընկերս նորս. զՓիլիպպոս եւ զՊրոքորոս եւ զԵրիմոսովրոս եւ զՊարմենոս եւ զՏիմոնեոս եւ զԵրիզարչոս, եւ ձեռնադրեցին զնոսս ասրկատարուս, եւ չանձն արարին նոցա զսպարտոս, զորոս եւ զսցրիս : Եւ նորս հարաջին զգէտոս նոցա եւ բարսպէին զաւետարանն փրկութեան :

Եւսկ սուրբն Սահաբաննա ըն էր հաստատվ եւ Հալուով սրբով, համարձակութեամբ 5 չանգլիմանէր զհրէշտան խաշտհանունն զսոցանկրով չորինոցն եւ ի ծարպարէիցն թէ :
 * A fol. 141
 ր^o 31.
 նա է Արզին Աստուծոյ : Եւ չափշտակեալ զնա հրէիցն ածին չտտեան : Եւ լատարեցան երեսը նորս իրբեւ զհրեշտակի : Եւ եհարց բահանոցատեան զնա թէ. Ազգպէս է սրպէս ամբաստանն զրէն : Եւ նա ասէ. Արք եպարք եւ հարք լատարք ինձ : Եւ սխեալ չերեւմանէն Աստուծոյ սո Արբահամ եւ զերաննէ նորս չերկրէն Քաղ- 10 զէսպուոց եւ զալ չերկրին Քանանու, զերկնակի երեսուն Աստուծոյ եւ զխոստանարն նորս զԼուսահի, զգրատարայի լուսահի, զսպարի նորս խոյն, զերզունն Աստուծոյ, զիջաներն Յակարու չեղիպտոս, վտան թալաւարութեանն Յովսեփու եւ վաճառելոցն, զհարչարանս ժողովրդեանն, զճնուկն Մովսէսի եւ զանուկն, զվախչելն ի Մաղկամ, զերեսունն Աստուծոյ ի ծորենոցն եւ սաարէլ զնա չեղիպտոս, զհաննէ 15 ժողովրդեանն, զբաժաննէլ ծովուն, զարանչելիս անսպասին, զկոսպաշտութիւնն Երաչելի, զժառանգելն զերկրին պարպեաց ի ձեռն Յեսուայ, զՔաւթիմ, զՇնութիւն

avec six autres compagnons, Philippe, Prochore (*Prokhoron*), Nicanor (*Nikanouera*), Parmenas, Timon et (*Timonea*) Nicolas, les ordonnèrent diaeres et leur confièrent les pauvres, les orphelins et les veuves. Ils s'occupaient de leurs besoins et prêchaient l'évangile du salut.

Saint Étienne était plein de foi et du Saint-Esprit, il blâmait avec hardiesse les Juifs qui avaient crucifié (le Seigneur) en leur démontrant par la Loi et les Prophètes qu'il était le Fils de Dieu. Les Juifs l'enlevèrent et le conduisirent au tribunal. Son visage devint resplendissant comme celui d'un ange. Le grand prêtre lui demanda : « Est-ce bien vrai ce dont on t'accuse ? » Il répondit : « Frères et pères, écoutez-moi. » Et il commença à leur parler de l'apparition de Dieu à Abraham, de la sortie de celui-ci du pays des Chaldéens et de sa venue au pays de Chanaan, de la double apparition de Dieu ¹ et de sa promesse d'Isaac, du sacrifice d'Isaac ², de son rachat par un bélier, du serment de Dieu, de la descente de Jacob en Égypte à cause du règne de Joseph et de sa vente, des tribulations du peuple, de la naissance de Moïse, de son éducation, de sa fuite à Madian, de l'apparition de Dieu dans le buisson et de sa mission en Égypte, de la délivrance du peuple, de la division de la mer, des miracles dans le désert, de l'idolâtrie d'Israël, de la conquête de la terre promise par les soins de Josué, de David, de la construction du temple

1. Il s'agit des deux visions relatives à la naissance d'Isaac (Gen. xvii, 15-22, et xviii, 9-15). Act. vii, 8 ne précise pas à ce point. — 2. Aucune allusion au sacrifice d'Isaac dans le discours des Actes.

տաճարին ի Սողոմոնէ, զխտապարանոցութիւնն : Գուք, ասէ, հանապազ Հողոյն սրբոյ հակառակ կայք, որպէս եւ հարքն ձեր, զմարգարէսն հալածէիք եւ սպանանէիք :

Եւ լուեալ զայս հրէիցն կատաղեցան, եւ կրճտէին զատամունսն ի վերայ նորա, 5 եւ հանեալ արտաքոյ քաղաքին Երուսաղեմի քարկոծէին զնա : Եւ բացեալ * երկնից երեւեալ նմա Յիսուս քաջալերէր զնա : Եւ նա ասէ. Ահա տեսանեմ զերկինս բացեալ, եւ զորդի ծարդոյ զի կայ ընդ աջմէ Աստուծոյ : Եւ նորա խցին զականջս իւրեանց եւ զիմեցին առ հասարակ ի վերայ նորա, եւ քարկոծէին զՍտեփաննոս որ կարգաչք եւ ասէր. Տէր, Յիսուս, ընկալ զոգի իմ. ծանր եղ, Տէր, մի հաճարիր 10 սոցա զայս մեզս : Եւ զայս իբրեւ ասաց՝ ննջեաց : Եւ Սաւրոս էր կամակից սպանման նորա :

Եւ ընկեցեալ զմարմին նորա երկու զիշեր եւ տիւ մի, եւ սպա առեալ Գաճապիէի թաղեաց զնա չապարակի իւրում, եւ արարին կոծ մեծ ի վերայ նորա :

Եւ եղև հալածումն մեծ ի վերայ եկեղեցւոյն որ չԵրուսաղէմ, եւ սպանին չառուր 15 յայնմիկ ի հաւատացելոցն երկու հազար ոգի, եւ զՊարմենա զընկերն Ստեփաննոսի : Եւ ալքն ցրուեցան ի զեօղս եւ ի գաւառս Հրէաստանի բաց չառաքելոցն :

Եւ կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Ստեփաննոս նախասարկաւազն Գեկտեմբերի ԻԿ :

par Salomon, (enfin) de l'endurcissement de (leur) cœur. « Vous, dit-il, vous résistez toujours au Saint-Esprit; de même que vos ancêtres, vous avez persécuté les prophètes et les avez tués. »

Entendant cela, les Juifs furent pris de rage, grincèrent des dents contre lui et l'ayant conduit hors de la ville de Jérusalem, ils le lapidèrent. Le ciel * s'entr'ouvrit et Jésus-Christ lui apparaissant, l'encouragea. Il s'écria 15 alors : « Voici que je vois les cieux entr'ouverts et le Fils de l'homme qui se tient à la droite de Dieu. » (Les Juifs) bouchèrent leurs oreilles, et se jetèrent sur lui tous ensemble et ils lapidaient Étienne qui criait et disait : « Seigneur Jésus, reçois mon âme. » Il s'agenouilla et dit : « Seigneur, ne leur impute point ce péché. » Et en disant cela il mourut. Saul était complice de sa mort¹.

On laissa son corps deux nuits et un jour, puis Gamaliel l'inhuma dans son terrain, et on fit sur lui un grand deuil².

Il y eut une grande persécution contre l'église de Jérusalem et on tua ce jour-là deux mille personnes parmi les fidèles, entre autres Parmenas, le compagnon d'Étienne. Les autres se dispersèrent dans les villages et les provinces de la Judée, excepté les apôtres³.

Le saint martyr du Christ, le protomartyr Étienne, fut exécuté le 27 Décembre.

1. Act. vii, 1-60. — 2. Act. viii, 2. — 3. Ibid. 1.

Յայտմ սուր վերջարանութիւն Քեանդանայ եպիսկոպոսի :
 Կարձեալ չայտմ սուր վարք երանելի պապնոցն Քրիստոսի եւսերկայ :

* A fol. 131
 v° b.

Սա էր ի Հոսոմ բարբառն, զուսոր մեծատան իշխանի եւ լարեպաշտ բրիտանէի :
 Հայրն կամեցեալ զնա սուլ տան, եւ նա ոչ ստեպր չանձն, այլ սուէր ելիւ : Եւ Քրիս-
 տոսի եմ հարանայեալ, եւ ոչ սոաց զկատարիւնս իմ չապարանութիւն : Եւ Հայրն
 չանսայեալ նմա, բանցի ոչ ոնեւր այլ զատակ ժառանգորդ ընչեց խորց, սկիւրն սրոր
 հարանեայ : Եւ իբրեւ ետես եւսերիտ զհայր խոր զի պատրաստէր զհարանիւն,
 սա ի զիշերի երկուս պապնոցս համախոհս խոր, եւ զղեցեալ զգետտ սան ելին զայրս
 եւ զնային ի ծովեցին, եւ զտեալ նաւ պատրաստական չայրն յԱլեկաանդրիտ, եւ
 անախ նաւայր զնային ի Կոսն կղզին : Եւ վասն անձանով լինելոցն զգեցաւ զարձեալ
 հանգերձ կամայի, եւ անուանեայ զնորն Քոսնի, որ թարգմանի սուր :

Եւ մեծ ճգնութեամբ եւ սուարկնի վարար կայեալ ժամանակ ինչ ի կղզւոցն,
 հանգիպի կրօնաւորի սրաւն եւ զնայ զկնի նորս ի Միլասոն բարբառն Կապիտայ, եւ
 արգելեալ ի խցի : Եւ չերկուս եւ չերիտ աւուրս ուտէր զի եւ ի շարաթեան միանկամ
 ճաշակէր, եւ ոչ բանձար եւ ոչ ունա, եւ ոչ միրգ, ոչ զինի եւ ոչ ձէթ, եւ ոչ այլ ինչ
 որ ընդ հոր անցանէր ընդունէր կերակար, բացց միայն սակաւ ինչ հոց թանայր
 յարտասուայ եւ աջնա կերակրէր :

En ce jour martyre de l'évêque Théompemptos (*Théompomeay*). Aussi en ce jour
 vie de la bienheureuse servante du Christ Eusébia

* A fol. 131
 v° a.

Elle était de la ville de Rome, fille d'un prince riche et pieux chrétien.
 Son père ayant voulu la marier, elle n'y consentit pas et lui dit : « Je suis
 fiancée au Christ et je ne livrerai point ma virginité à la corruption. » Son
 père ne l'écouta pas, et comme il n'avait pas d'autre enfant héritier de sa
 fortune, il commença les préparatifs des fiançailles. Eusébia, voyant que son
 père préparait les fiançailles, prit de nuit deux de ses servantes, du même avis
 qu'elle, et se revêtant d'habits masculins, elles sortirent en cachette et se ren-
 dirent au bord de la mer; ayant trouvé un navire en partance, elles se ren-
 dirent à Alexandrie, et de là naviguèrent jusqu'à l'île de Cos (*Kron*). Comme
 (Eusébia) y était inconnue, elle reprit ses vêtements de femme et se fit appeler
 Xénia, c'est-à-dire étrangère.

Après avoir vécu quelque temps dans l'île dans un grand ascétisme et une
 vie de vertus, elle fit la connaissance d'un moine, le suivit à la ville de Mylas-
 sa (*Milason*)¹ en Carie. Elle se cloitra dans une cellule. Elle ne mangeait que
 tous les deux ou trois jours, ou même ne goûtait (quelque chose) qu'une fois
 par semaine; elle ne prenait comme nourriture ni verdure, ni légumes, ni
 fruits, ni vin, ni huile, ni aucune autre chose qui passât au feu, mais elle
 trempait seulement un peu de pain dans ses larmes et s'en nourrissait

1. Corruption dans la tradition manuscrite arménienne de *Միլասոն*.

* Եւ չերեկօրեայ ճինչեւ ցառաւօտն համբառնայր զձեռս չերկինս եւ տքնութեամբ * A fol. 141
 եւ արտասուօք կատարէր զպօթն որ սու Աստուած. ի վերայ ձերկ ձեկացն սակա- v° b.
 ինչ նիրհէր. եւ զգեստ նորա ծագեղէն որպէս խորզ եւ այն ճինչեւ ի ծունկն եւ սու-
 անց թեզանեաց, բացաւ զլիտլ եւ բոկ ի ձմեռայնի եւ չամարայնի : Բայց զանբաւ
 5 ձգնութիւն վարուց նորա եւ զխատամբեր ժուժկարութիւնն որ իրբեւ զանձարմին էր
 ի ձորմնի, ո՞վ կարասցէ ընդ զրով արկանել :

Եւ ի ժամ հանգստեան իւրոյ տարածեալ զձեռս իւր չերկինս՝ լոյս ձեձ ծագեաց
 ի խցի անդ, եւ ընթացեալք ի տեսլան տեսին զերանելին՝ Քսենի հանգուցեալ ի
 Քրիստոս Դեկտեմբերի ԻԷ :

10 Եւ նշան սքանչելացոյց Աստուած ի պտտիւ սրբոյն, բանդիւ պտակ լուսեղէն աստե-
 զանման իջեալ չերկնից, եւ ի ճիջի խաչ չաչանապէս փայլեալ՝ եկաց ի վերայ զազա-
 զացն ճինչեւ եղին զնա ի գերեզմանի, եւ ապա վերացաւ չերկինս :

* Քաղոցի Ի եւ Դեկտեմբերի ԻԷ : Տօն է զլիտուր սուտբերոյն Պետրոսի եւ Պօղոսի :

* Գլխաւորք եւ ձեձ սուտբեալքն Քրիստոսի Պօղոս եւ Պետրոս, բարոյեցին զաւե- * A fol. 142
 15 տարանն փրկութեան ընդ աիւզերս, եւ հաստատեցին զեկեղեցիս կարպօք եւ կանոնօք : r° a.

13 Տօն է] սրբոց *add.* B.

* Du soir au matin, elle élevait ses mains au ciel et avec persévérance et * A fol. 141
 larmes elle accomplissait les prières qu'elle (adressait) à Dieu ; elle sommeillait v° b.
 brièvement sur ses genoux nus ; son vêtement de poils était semblable à un
 sac, qui lui arrivait jusqu'aux genoux, sans manches ; elle avait la tête et les
 pieds nus l'hiver et l'été. Qui pourra jamais décrire le grand ascétisme de sa
 vie et sa rigoureuse austérité qui la rendait comme incorporelle dans un
 corps ?

Lors de sa mort, elle étendit ses bras vers le ciel, une grande clarté illu-
 mina sa cellule, et ceux qui accoururent attirés par ce spectacle trouvèrent
 la bienheureuse Xénia endormie dans le Christ, le 27 Décembre.

Dieu par un magnifique miracle honora la sainte, car une couronne lumi-
 neuse comme formée d'étoiles descendit du ciel, avec au milieu, et en évi-
 dence, une croix resplendissante, se posa sur son cercueil jusqu'à ce qu'on
 l'eut mis dans le cimetière, et ensuite remonta au ciel.

20 KALOTZ, 28 Décembre.

Fête des principaux apôtres Pierre et Paul.

* Les principaux et grands apôtres du Christ, Paul et Pierre, prêchèrent * A fol. 142
 l'évangile du salut à l'univers, et établirent des églises avec règles et canons. r° a.

Չի Պետրոս գաւաջինն բարոյեաց ի Հրեաստանի, ապա ի Գաժիրս, ի Պանասս, ի Փոնտիկա, ի Կարպատիա եւ յԱնտիոք Եսարայ : Անուանեցին գաշակերտան բրիտանեաց, եւ շինեալ եկեղեցի եւ ուղեալ սեպան :

Անտի գնաց ի Հոսո՛ վասն Սիմոնի կախարդի, յուսարս Կրուզիայ կաշեր, եւ բարոյեալ անդ եւ յամենայն Բաալիս, եւ եկն զարձեալ ի Հոսո՛ եւ շինեաց զեկեղեցին, 5 կարգեաց բաճանաչս եւ սաշտանաչս :

Եւ զՊոլոս ստարեալ ճեթանոաց բարոյեաց ի վախտն եւ վեց բարբառս, եւ ի բարոս՝ ապա եւ յաշխարհս բարբարոսաց, եւ եկն յԵրուսաղէմ. եւ ի Կեսարիայ կապեալ ստարեկաւ ի Հոսո՛ : Եւ երկու տմ կապանօր կապեալ անդ՝ արձակեցու : Եւ գտան տմ բարոյեաց ի Հոսո՛ եւ յամենայն Բաալիս, եւ ապա եկն զարձեալ ի 10 Հոսո՛ :

Եւ ներսն կաշար ի գրիս ծորութեան հասեալ՝ չարսցց հարածանս եկեղեցուց, եւ սարսն զԵղրիպլինս զլեր մայրն, եւ զՀարտաբինս կին խար, եւ զալլ բարոս՝ ապգահանս խար : Եւ կարաւ զստարեալսն զՊետրոս եւ զՊոլոս. եւ նորս աբօթիւր զՍիմոն 15 կախարդի ի վերուստ ի վաջ կործանեցին, եւ՝ սպանին սղեակամս թեամբն Աստուծոց, որ թուս ընդ սպա եւ կամէր կրանկ յերկինս ծորական արուեստիս, խոտոացեալ էր եւ զներսն հանկ յերկինս :

* A fol. 142
r° b.

2 եւ յԱնտիոք Եսարայ] որ եւ եկեալ նստու առ ժամանակ ծի յԱնտիոք Եսարայ, որ անուանեցին B : 3 շինեալ] շինեցին — ուղեալ] ուղեցին B || 13 զլեր մայրն] եւ զՏորաբայր խար *add.* B || 14 եւ նորս աբօթիւր . . . հանկ յերկինս] որ զՍիմոն կախարդին նշտակեցին եւ սպանին աբօթիւր B.

Pierre prêcha d'abord en Judée, puis dans le Gamir(?), dans le Pont, en Phrygie, en Galatie et à Antioche de Syrie (où) on appela les disciples « chrétiens »; il (y) construisit une église et édifia un autel.

De là il se rendit à Rome à cause de Simon le magicien, aux jours de l'empereur Claude, et, y ayant prêché ainsi que dans toute l'Italie, il revint à Rome, y construisit des églises, établit des prêtres et des ministres.

Quant à Paul, l'apôtre des gentils, il prêcha dans soixante-six villes, dans beaucoup de nations et de pays barbares; il alla à Jérusalem et de Césarée fut envoyé à Rome, enchaîné. Après y être resté deux ans dans les chaînes, il fut libéré. Il prêcha durant dix ans à Rome et dans toute l'Italie, et enfin revint à Rome.

L'empereur Néron, parvenu au comble de l'erreur, suscita une persécution contre l'Église, fit mourir sa mère Agrippine, sa femme Octavie (*Uoktabina*) et beaucoup d'autres de ses proches. Il fit arrêter les apôtres Pierre et Paul, qui, par leurs prières, avaient précipité de haut en bas Simon le magicien, et 2 l'avaient fait mourir par l'aide de Dieu, car (Simon) s'était élevé dans les airs 3 et voulait monter au ciel par son art magique, et il avait même promis à Néron de le faire monter au ciel.

* A fol. 142
r° b.

Վասն որոյ բարկացեալ ընդ մահ կախարզին՝ հրամայեաց զՊետրոս խաչել : Եւ Պետրոս ալաչեաց զգահիձան շրջել զխաչն զկիւվայր, եւ ասաց . Չեմ արժանի ըստ նմանութեան Տեառն իմոյ խաչել, զի ես զօրինակ նախատեսչձին ունիմ, զի նա զկիւվայր անկաւ որպէս ծնունդ մարդոց . յայտ ասնէ, ինձ պտրտ է ուղղել ի վեր գոտս
 5 զի յերկինս կ'անիցեմ եւ ասացեալ զխորհուրդ խաչին՝ աւանդեաց զհոյին խոր աս Աստուած : Եւ Մարկելոս իջուցեալ ի փայտէն եւ պատուով ի տասանի :

Իսկ զՊօղոս հրամայեաց ներոն գլխատել : Եւ յորժամ գլխատեցին, երեւեցան ներոնի Պետրոս եւ Պաւղոս, թագ ի գլուխս ունելով, եւ ասեն . Տես ոչ մեռաք ոչ կենդանի եմք : Եւ զարհուրեալ ներոնի փախեաւ ի քաղաքէն եւ զաղանակեր եղեւ :

Կատարեցան ընթ պք սուրբ աւաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի՝ յամսեանն Մարգղ ԻԳ եւ Յունիսի ԻԹ*, եւ աստ եղաւ խորհրդեամբ վասն տօնին հաստատութեան :

* Յայնժ աւուր վկայաբանութիւն երկուց բիւրուցն, որք հրով կատարեցան ի նիկոմիդիա * A fol. 142
 քաղաքն, յեկեղեցւոջ սրբոցն երկինեաց, ի Մարտիմիանոսէ անբարելա թագաւորէ : v° a.

Կաւարելչտ արքայն Մարտիմիանոս յաւուրս ներեցեանն Քրիստոսի տեսանէր պրապ-

3 զի ես զօրինակ . . . զխորհուրդ խաչին om. B || 6 աւ Աստուած om. B || 7 Իսկ զՊօղոս . . . հաստատութեան] Իսկ զՊօղոս հրամայեաց ներոն գլխատել . եւ կատարեցան երկուքին սուրբ աւաքեալքն ի ճիւղ մաւրք B || 12 վկայաբանութիւն . . . թագաւորէ] վկայութիւն երկուց բիւրուցն որք ՚ նիկոմիդեաց քաղաքն վկայեցին պրժամբ հրոյ յեկեղեցին B || 14 կաւարելչտ] կաւարչա B.

C'est pourquoi, irrité de la mort du magicien, (Néron) ordonna de crucifier Pierre. Et Pierre pria les bourreaux de renverser la croix, la tête en bas, en disant : « Je ne suis pas digne d'être crucifié comme mon Seigneur, car j'ai l'exemple du premier homme créé, qui, étant tombé la tête la première comme une naissance d'homme ¹, m'indique que je dois dresser les pieds en haut pour pouvoir monter au ciel. » Après avoir ainsi expliqué le mystère de la croix, il rendit son âme à Dieu. Marcellus, l'ayant descendu du gibet, l'inhuma avec honneur dans un tombeau.

Quant à Paul, Néron ordonna de le décapiter; et lorsqu'on l'eut décapité, Pierre et Paul apparurent à Néron, ayant une couronne sur la tête, et ils lui dirent : « Regarde, nous ne sommes pas morts, mais vivants. » Néron, effrayé, s'enfuit de la ville et fut dévoré par les fauves.

Les saints apôtres Pierre et Paul terminèrent (leur) carrière le 23 du mois Markatz, 29 Juin, mais (leur vie) a été placée ici à dessein à cause de la fixation de la fête.

* En ce jour martyre des vingt mille, qui moururent par le feu à Nicomédie, dans l'église * A fol. 142
 de sainte Irène, par ordre de l'empereur impie Maximien. v° a.

Maximien, l'empereur idolâtre, ayant aperçu pendant les jours de la fête

1. Allusion à la présentation habituelle de l'enfant dans la parturition.
 PATR. OR. — T. XVIII. — P. 1. 9

ճուխինս ըրխտտնեւից, սրանց եւ կանանց, երխտտարգաց եւ կուսանաց, ձերաց եւ սպարաց ձխարան ընկեանային լեկեղեցին մեճ որ չանան սրբոյն երինես եւ չարախեամբ նախանձաւ փտեալ՝ երբեալ լազմախեամբ զսրբ, պատեաց շարժանակի զեկեղեցին, եւ զամենայն գրունս փակեալ ձի ձխանց կիտոյ ի լաց, սրոչ ստաջը կանգնեաց գրայինս կոսցն : Պատգամ սուարէր ի ներքս. Եթէ՛ սր կամեացի սպրեւ չալմանն : Տրոյն՝ կցէ՛ սրտարս եւ զոհեացի : Եւ սաագերէցն եկեղեցոյն Կերբիտս անուն՝ բաջալերէր զեպոխարան բանիւ փարգապետախեամբ եւ զերկիտան մկրտէին, եւ կատարեալ զերկիտան խորհարցն՝ զամենեան հարգեցեացանէին ի ստատական ճարմնոց եւ չարենն : Արբոյն Եստուծոց :

Եւ չորձամ ետես եթէ, հաստատուն կային ի ներքս, եւ ոչ սր կլ սրտարս ի լազմա- թնենէն, հրամայեաց բորբորել զեկեղեցին հրով : Եւ երանէր բորձբանայր լացն, եւ սուարէր զամենայն նիւքն զփայան եւ զբարխան : * Եւ լազմախին սրբոյն երկերով ընդ հրեշտակս զերգս երկից ճանկանցն ձինչեւ ի սպտա շնչոյն, աւանդեցին զհոյխս խրեանց առ Եստուծ : Եւ փոխեցան ի գասս անձարմնոցն սլիբ իրբեւ բտան հալարբ, ընդ ալբ եւ ընդ կին :

Եստային սճանբ, չամբարշտաց անտի ցլմագասորն եթէ : Եւ փատուորեալ իշխանբ բք ըրխտտնեայր են, Կորսիէտս ինպայլին եւ Մարգէտս սպարապետն

2 սրբոյն] սրբա հոյն B || 6 Կերբիտս] Կեղեկերիտս B || 12 սուարէր] սուէր B || 14 փոխեցան] փոխապրեցան B || 16 Մարգէտս] Մարգանէտս B.

de la Nativité du Christ le grand nombre de chrétiens, hommes et femmes, jeunes gens et jeunes filles, vieillards et enfants, qui se rendaient ensemble à la grande église de sainte Irène, brûlé de jalousie par méchanceté, alla avec de nombreux soldats, cerna l'église de toutes parts et fit fermer toutes les portes à l'exception d'une seule devant laquelle il fit dresser un autel d'idoles. Il envoya un ordre à l'intérieur, que quiconque voudrait éviter d'être brûlé par les flammes sorte et sacrifie. L'archiprêtre de l'église, nommé Clericus, encouragea les assistants par des paroles de doctrine; on baptisa les catéchumènes, et après avoir accompli le mystère du salut, il les communia tous au corps et au sang précieux du Fils de Dieu.

Lorsqu'il vit qu'à l'intérieur ils demeuraient fermes, et que personne de cette multitude ne sortait au dehors, (l'empereur) ordonna d'incendier l'église. La flamme jaillit et s'éleva, dévorant tous les matériaux, bois et pierres. * Et (cette) multitude de saints, chantant avec les anges jusqu'au dernier souffle le cantique des trois enfants, rendirent leurs âmes à Dieu. Ils trépassèrent dans les rangs des immortels au nombre de vingt mille environ, hommes et femmes.

Quelques impies de cet endroit dirent à l'empereur : « Tes glorieux princes sont aussi chrétiens, Dorothee le ministre de la couronne, Mardonius

* A fol. 142 v° b.

և Միզդոնէոս բղեաշին և Գորգէոնոս և Պետրոս, և զայս ի պատուաւորացն :
 և հրամայեաց կացուցանել և զնոսա աւաջի իւր . և ինքեանք կամաւորութեամբ
 ի բաց հանին ի պարանոցացն զսակի մանեական, և լուծին զգօտիս իւրեանց, և
 մերկացան չանձանց իւրեանց զարջունական զպատմութեանն, և համարձեակք զձացն
 5 իւրեանց աղաղակէին խոստովանելով զանուն Տեառն մերոջ միտուսի Քրիստոսի :
 և հրամայեաց զան հարկանել զնոսա ուժկին . և սպա արկին ի բանդ :

և այլ ոմն զօրական Ջենն անուն հրապարակաբոս եղև ընդդէմ Մարտինիանոսի
 ամբարշտին, յանդիմանեաց զնա յոյժ հրապարակաւ աստուածաբոս բանիւ իւրով, և
 խոստովանեցաւ զՔրիստոս՝ Տէր և արարիչ . և բարիւ ջախջախեալ զբերանն և
 10 խորտակեալ զատամունան՝ հատին զլուխն :

Կալան և զտւրբն Թէոփիլոս՝ սարկաւազն, որ բերէր թուլի ի սրբոյն Անթիմոսէ * A fol. 143
 եպիսկոպոսէ աւ սուրբ վկայն Քրիստոսի, և հատեալ զլեզուն՝ բարկոժ արարին
 զնա մինչեւ աւանդեաց զհոգին :

Իսկ զԹէոնիաս սարկաւազն որ չաւաջադոյն յանդիմանեաց բանիւ իմաստութեամբ
 15 զամբարիշտն՝ հրամայեաց բարկութեամբ և ձալկեցին արջաւաջոք զմարմինն . և ի

1 Միզդոնէոս] Միզուկէոս B — Գորգէոնոս] Գորթանիոս B || Պետրոս] մեծ զօրավարբն
 add. B — և զայս ի պատուաւորացն om. B — կացուցանել և զնոսա աւաջի իւր] և
 կացուցին աւաջի B || 4 համարձեակք . . . խոստովանելով] համարձակեալք բանիւ խոստովա-
 նեցան B || 7 հրապարակաբոս եղև . . . հատին զլուխն] ի հրապարակաբոս լինել և ի
 մեծաբանէին Մարտինիանոսի ամբարշտին ընդդէմ ճշմարտին Աստուծոյ՝ յանդիմանեաց զնա յոյժ ի
 հրապարակի անկ աստուածաբոս բանիւ իւրով, և խոստովանեցաւ զՔրիստոս Տէր և արարիչ :
 և հրամայեաց թաղաւորն բարիւ ջախջախել զբերանն և խորտակել զատամունան, և յետոյ
 հատին զլուխն B || 12 սուրբ om. B.

(Mardéos) le généralissime, Mygdonios le gouverneur, Gorgonius (Gorgēo-
 nos) et Pierre et d'autres parmi les notables..» Il ordonna de les faire venir
 en sa présence. Ils enlevèrent d'eux-mêmes le collier d'or de leur cou, déta-
 chèrent leur ceinturon, quittèrent leur manteau royal, et élevant leur voix, ils
 confessèrent le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. Il ordonna de les frapper
 violemment, puis on les jeta en prison.

Un certain autre soldat, nommé Zénon, parla en public contre l'impie
 Maximien, le critiquant avec vigueur et publiquement par des paroles rem-
 plies de Dieu, et confessa le Christ, Seigneur et créateur. Après lui avoir
 écrasé la bouche et brisé les dents avec une pierre, on lui trancha la
 tête.

On saisit également saint Théophile, * diacre, au moment où il apportait * A fol. 143
 une lettre de saint Anthème, évêque, aux saints martyrs du Christ; on lui
 1° a.
 coupa la langue, et on le lapida jusqu'à ce qu'il eût rendu l'âme.

Quant au diacre Théonas, qui avait blâmé l'impie par des paroles pleines
 de sagesse, celui-ci, irrité, ordonna de battre son corps avec des nerfs de

վազաի բեւեռեալ չ հրաի աչբեցին զնա, եւ գոհանալով առանկեաց զհոյին խր սո Աստուած :

Բայց գտարբ իշխանան աչապէս կատարեցին. զԳորեթի, սո զԼուսեցին, զՄարգանիտա՝ հրաի աչբեցին, զՄկրտանիտա՝ ի խորովիտ ընկեցին, եւ ի Գորգանիտի եւ ի Պետրոսի պարանոցան կտակալ երկայնաբար՝ ընկեցին ի Տաի : Աչապէս բարի խառտալանու. 5 թեանք կատարեցան ի Քրիստոս :

Քաղցրի ԻՆ եւ Գեկրեմքերի ԵԹ : Տան Է, Տնեղան Տեան եւ յըշտտակ սարբ առաքելացի Յովհաննու եւ Յակոբոս :

Սիրելի աշակերտքն Քրիստոսի՝ Յակոբոս եւ Յովհաննէս, որպիլին Զերեթեաց, Էին ըստ ճարմնոց բուերարպիլը Յիսուսի. զի Սոգոմէ՝ ճայք հոցոս՝ գտտար էր Յովսեփայ 10 ստտուածահոյն : Եւ Էին յտաջարոցն աշակերտալը Յովհաննու Մկրտչի : Եւ չոր-
* A fol. 143
r° b. ժամ բուան ի նմանէ թէ. Ահաւասիկ Քրիստոսս գտան Աստուծոյ, * զնոցին զկնի Յիսուսի Յովհաննէս եւ Անդրէաս : Եւ գորձեալ զնոցին սո Յովհաննէս, եւ չորմամ Հերովդէս արկ զՅովհաննէս ի բանդ, զնոցին հորս ի առնա խրեանց :

1 գոհանալով] զԱստուծոյ *add.* B || 4 ընկեցին] ընկղմեցին B || 7 Տան... Յակոբոս] տան է սարբ առաքելացի որդւոցն որտաման Յովհաննու եւ Յակոբոս B || 10 Յիսուսի] Քրիստոսի *add.* B || 14 արկ] էարկ B.

boeuf, ensuite de le clouer à un poteau et de le brûler. Il rendit son âme à Dieu en (le) remerciant.

Voici comment on exécuta les saints princes : on décapita Dorothee, on livra aux flammes Mardonius, on jeta dans un précipice Mygdonios, on attacha de grosses pierres au cou de Gorgonius et de Pierre et on les précipita à la mer. C'est ainsi qu'en bonne confession ils moururent pour le Christ.

21 KALOTZ, 29 Décembre.

Fête de la Nativité du Seigneur et commémoration des saints apôtres Jean et Jacques.

Les disciples chers au Christ, Jacques et Jean, fils de Zébédée (*Zebetheay*), étaient, par le corps, fils de la sœur de Jésus, car leur mère Salomé (*Soghomē*) était fille de Joseph, le père de Dieu. Ils avaient été d'abord disciples de Jean-Baptiste. Lorsqu'ils entendirent de lui : « Voici le Christ, l'agneau de 1 Dieu »¹, Jean et André* suivirent Jésus. Puis ils retournèrent à Jean-Baptiste, mais quand Hérode fit mettre Jean-Baptiste en prison, ils retournèrent à leurs maisons.

* A fol. 143 r° b.

1. Joan. 1, 36.

Եւ Յիսուս անեսալ առ ծովակին զՊետրոս եւ զԱնդրէաս՝ կոչեաց զնոսս եւ զնացին զհետ նորա, եւ ընդ նմա շրջէին հանապաղ :

Եւ յետ չարութեանն Քրիստոսի եհաս զիւժակ Յակոբայ Սպանիա. եւ սպան զնա Հերովդէս սրով վասն յանկրօմաներոյ զՀրէայսն, եւ զմարմին նորա ընկեցին ի ծով. եւ 5 ալիք ծովուն հանին զնա ի վիճակն իւր ի Սպանիա : Եւ ի ձեռն նշանացն եւ սրանչեկեացն պատուեցաւ ի նոցանէ, մինչեւ կոչեցաւ անկ Պօղոս առաքեալն եւ զարձուց զնոսս յաստուածգիտութիւն, եւ ծանուցաւ թէ Յակոբոս է առաքեալն նոցա :

Իսկ Յովհաննէս սարսաւորէր ամենասուրբ կուսին Մարիամոս աստուածածնին երկոտասան ամ, որ յանձնեցաւ նմա ի Քրիստոսէ թէ. Ահա մաչք բո, եւ սուրբ կուսին 10 թէ. Ահա որդի բո : Զի սա միայն է որ երեք մաչք սեւի. մի՛ Սողոմէ սր ծնաւն զնա, երկրորդ՝ զորոտումն որ անուանեցան որդիք որոտման, եւ երրորդ՝ աստուածածին Մարիամ :

Եւ յետ փոխման սուրբ կուսին՝ զնաց չեփեսոս հրամանաւ սուրբ Հովբոյն, եւ զտաճարն Արտեմեայ կուոցն կործանեաց, եւ արար բաղում նշանս եւ սրանչեկն, եւ 15 զբաղումս զարձուց ի կուսպաշտութենէ յաստուածպաշտութիւն : * Ծինեաց անկ * A fol. 143 v° a.

3 վիճակ Յակոբայ Սպանիա] վիճակաւ Սպանիա Յակոբոս B || 4 սրով *om.* B || 6 կոչեցաւ] չորաւ B || 7 ծանուցաւ] ծանուցեալ էթէ, սա B — նոցա] ձեր B || 9 սուրբ *om.* B || 10 Զի սա . . . Մարիամ *om.* B || 13 սուրբ *om.* B || 15 յաստուածպաշտութիւն] յաստուածգիտութիւն : Եւ Դոմեափանոս թագաւոր արքորեայ զնա ի Պաաճոս կրղի : Եւ երթեալ անկ զարձուց զամենեսան յաստուածգիտութիւն *add.* B.

Jésus ayant aperçu sur le rivage Pierre et André, les appela. Ils le suivirent et circulèrent constamment avec lui.

Après la résurrection du Christ, l'Espagne échut comme lot à Jacques, mais Hérode le fit mourir par l'épée, pour avoir blâmé les Juifs, et on jeta son corps à la mer. Les vagues de la mer le déposèrent dans son diocèse en Espagne. Il fut honoré là, à cause de ses miracles et de ses prodiges, jusqu'à ce que l'apôtre Paul, appelé par eux, les convertit à la science de Dieu et leur fit connaître que Jacques était leur apôtre.

Quant à Jean, il servit pendant douze ans la sainte vierge Marie, mère de Dieu, qui lui avait été confiée par le Christ (lorsqu'il dit) : « Voici ta mère » et à la Vierge : « Voici ton fils ' ». Il est le seul qui eut trois mères : la première, Salomé, qui l'enfanta ; la deuxième, le tonnerre, c'est pourquoi ils (les deux frères) furent appelés les fils du tonnerre ; et la troisième, la mère de Dieu, Marie.

Après l'assomption de la sainte Vierge, il se rendit à Éphèse, par ordre du Saint-Esprit, et y détruisit le temple de l'idole Artémis ; il y opéra de nombreux miracles et prodiges, et convertit bien des gens de l'idolâtrie au culte de Dieu. * Il y construisit des églises, y établit des évêques, des prêtres et des

1. Joan. XIX, 26 sq.

* A fol. 143 v° a.

եկեղեցիս եւ կոցոց կոխարարս եւ բաժանացս եւ տարկաւորնս : Եւ հարձեաց
 գրեւ ի կղզոյն եւ ընկզմեաց զԿինոսացս կոխարարն ի ծովն եւ կուրացոց զՆաոխանոս
 կոխարարն :

Սա ընկերացս գերեք տեսարանն՝ զՄատթէոս, զՄարիս, զԼուկաս. գրեաց եւ
 ինքն տեսարան ի ձեռն աշակերտի խրոց Պրոխորով, գրեաց եւ գաստատձական 5
 յաշանաթիւնն :

Եւ ներխա թաղարն զարձոց զնա ջարտորանայն, եւ եկն զարձեաց չեմեսոս
 եւ ուղկեաց որ ինչ անց պահաս էր, որ եւ բաստան հարար ծպրեալ ճարպիկ
 զարձոց չՆաուած :

Եւ ապա յասոր կիրակէի կոչեաց սա ինքն զեղբորան, եւ վարդապետեալ 10
 հարբրեցոց զնաս, եւ առեալ ընդ խր զԲիսոս, զաշակերան խր եւ ալ արս
 երկուս, թիօք եւ վաչատար, եւ արտարոց բարարին ի անլի ծի, եւ հրոձայեաց բրեւ
 անց խարպոյն : Եւ ձուեալ տարածեաց զհանգերձս խր, եւ նախարատմբն յաթին
 կոցեալ ասաց. Բարչեցէք զձայր իմ ի վերայ իմ : Եւ բարչեցին ծինչեւ ի ծունկն եւ
 ի պարանոցն զհոյն, եւ ապա աւանդեաց զհոյն խր սա Նաուած : Եւ կասս արկեալ 15
 զերեսորն ձածկեցին, եւ երթեալ ի բողարն պատմեցին թէ, Յախաննէս վախճա-
 նեցա :

2 կոխարարն *om.* B || 7 ներխա] ներասս B — զարձեաց] վերասին B || 11 տեալ
 սա B || 15 սա Նաուած] ի ձեռն Տեան B.

diaeres. Il chassa les démons de l'île¹ et fit noyer le magicien Kynops (*Kinopas*) dans la mer, et rendit aveugle le magicien Noëtianus (*Notianos*).

Il lut les trois évangiles de Matthieu, de Marc, de Luc; il écrivit lui aussi un évangile par l'intermédiaire de son disciple Prochore (*Prokhoron*) et la divine Apocalypse.

L'empereur Nerva (*Nerias*) le fit revenir de l'exil; il se rendit de nouveau à Éphèse et y procura ce qui manquait; il convertit à Dieu quarante mille hommes égarés.

Un dimanche, il appela à lui les frères, leur fit la doctrine, les communia, et prenant avec lui Verus (*Biuros*), son disciple, et deux autres hommes munis de bèches et de pelles, il les conduisit hors de la ville, à un endroit où il leur donna l'ordre de creuser profondément. Puis il descendit, étendit ses vêtements et se mit à prier avec le manteau (sur lui); il dit ensuite : « Tirez sur moi ma mère. » Ils le couvrirent de terre jusqu'aux genoux, puis jusqu'au cou; il rendit alors son âme à Dieu. Ils étendirent un linge pour couvrir sa figure, et retournèrent à la ville pour dire aux frères : « Jean est mort. »

1. Il s'agit de l'île de Patmos; notre auteur a négligé de dire que Jean y avait été exilé.

Եւ յետ երկոց ասուրց բացին զգերեղմանս եւ ոչ գտին զմարմինն, բայց ճիւղն զհանդերձն եւ զհողաթափն, * զի վերափոխեաց զնս սիրելին իւր Քրիստոս որ ասաց * A fol. 143 v° b.

Եւ վախճանեցաւ սուրբ ասաբեանն եւ անտարանիչն Յովհաննէս Հաւի ԺԷ եւ 5 Սեպտեմբերի ԻԶ :

Յայսմ ասուր վկայարանու՝ ին սրբոյն Յաւիանոսի բժշկի եւ Սիրուանոս եպիսկոպոսի Եմեսու քաղաքի եւ Առեկասու սարկաւագին եւ Մովկիմոսի ընթերցողը :

Յամս անօրէն արքային Նուներիանոսի բարում խնջոցս լինէր ամբոխիցն ի տօնի կռոցն, եւ ամենեքեան ճեպէին կատարել զպիղծ զօհան ի քաղաքն Եմեսու : Զոր տեսեալ եպիսկոպոսն Սիրուանոս եւ Առեկաս սարկաւագն եւ Մովկիմոս ընթերցողն՝ յառաջ մատուցեալք ուսուցանէին զժողովուրդսն ի բաց կալ ի խօսլ եւ համբ զիւացն, եւ հաւատալ ի ձի աստուածութիւն Հօր եւ Սրբուց եւ սուրբ Հոգւոյն :

Եւ տեսեալ զնոսս անօրէն Եպատարացն եւ կալեալ կացուցին ասաջի դատաւորին : Եւ Եհարց դատաւորն զհաւատաց նոցա, եւ նոքա յայտնապէս դաւանեցին

2 զհողաթափն] վասն որոց հաւանեցան ասել աշակերտք նորա թէ վերափոխեաց *add B* || 4 Հաւի ԺԷ եւ Սեպտեմբերի ԻԶ] յաւար կիրակէի *B* || 10 Սիրուանոս] Սիր[անոս *B*.

Trois jours après, on ouvrit la tombe et l'on n'y trouva point le corps, mais seulement les vêtements et les pantoufle . * car le Christ avait transporté * A fol. 143 v° b. en haut son bien-aimé, et lui avait dit : « Je veux qu'il vive jusqu'à ce que je vienne !. »

Le saint apôtre et évangéliste Jean mourut le 17 Hori, 26 Septembre.

En ce jour martyr de saint Julien le médecin, de Silvain évêque d'Émèse, de Luc le diacre, et de Mocimus le lecteur.

Aux jours de Numérien, l'empereur impie, beaucoup de réjouissances publiques avaient lieu aux fêtes des idoles, et tous s'empressaient d'accomplir les immondes sacrifices dans la ville d'Émèse (*Emesos*). Ce que voyant, l'évêque Silvain, le diacre Luc et le lecteur Mocimus survenaient et enseignaient au peuple d'abandonner les démons sourds et muets, et de croire à l'unique divinité du Père, du Fils et du Saint-Esprit.

Les impies serviteurs les ayant vus, les arrêtèrent et les mirent en présence du juge. Le juge les interrogea au sujet de leur foi, et ils confessèrent

1. Joan. xxi, 22.

զանունն Քրիստոսի Աստուծոյ : Եւ Տրամաչեաց սանջեւ զնսս չոջ՝ եւ զագանաց արկանեւ :

Եւ չորսամ սանելին * զսուրբան սրտարոյ բաղարկին արկանեւ զագանաց, երկեակ Յալիանոս բժշկի՝ ոչջոյն սուեակ զբոցն եւ զկրկս արկեակ Տամբարբ, ք վնսս, բանդի եւ զՏասսո բրխտանեւ, թեան ի նոցանէ : Էր ընկողեակ : Զսր տեակեակ կատարոյ 5
տիցն ըմբունեակ զնս սարգսգիլին. Սարանցար զսս, զի զամենայն բաղարս զարձացանէ չերկրագարթինէ : ստտուածոյ մերոց, բանդի Տմուս Կ, Կատարկի աղանդոյն, եւ նովսո բժշկի : կախարգութիւնս սանելով ի Տիւանդս : Եւ սուրբն Յալիանոս Տասանեցոյցանէր զմտովորդն եկի : Աչ կախարգութեամբ ոչլ տնուամբն Աստուծոյ 10
բժշկեմ :

Իսկ զսարկեայի վրոյն զՍիլիանոս կոխակարան եւ զՂուկաս սարկուտոյն եւ զՄովկիմոս ընթերցոյն ընկեցին ընեւ կերտեալս զագանաց, եւ սրտիկով կատարեցան ի Քրիստոս :

Եւ սարս զերանելին Յալիանոս բարշեակ սանջեցին անխնայարար, եւ նորս զաչս չերկինս Տամբարձեակ սակբ. Աստուած իմ օրնեմ իմձ եւ զաստարեմ զՏոյի 15
իմ ընդ սրբոց բոց Սիլուանոսի եւ Ղուկասո. եւ Մովկիմոս :

Եւ խորձեակ ընդ միմեանս զարականայն սատանայի տան. Եկայք, նորայոյն

[Եւ Տրամաչեաց... արկանեւ] Եւ սանջեակ զնսս՝ Տրամաչեաց զագանաց արկանեւ ի գրտանս բաղարկին B || 8 կախարգութիւնս սանելով... բժշկեմ] զՏիւանդս կախարգութեամբ, եւ Տասանեցոյցանէ զմտովորդն եկի : տնուամբ Քրիստոսի բժշկեմ եւ ոչ գեգոր B || 1 գլխոյն] Քրիստոսի add. B || 17 սանն] եկի, միով արձնակաւ տպանցար զսս, զինչ օրովմբ, ոչլ եկայք add. B.

clairement le nom du Christ, Dieu. Il ordonna de les torturer violemment et de les jeter aux fauves.

Tandis qu'on conduisait * les saints hors de la ville pour les jeter aux fauves, le médecin Julien vint donner le salut aux saints et les ayant enlacés de ses bras les baisa, car il avait reçu d'eux la foi chrétienne. Les idolâtres, l'ayant vu, le saisirent en criant : « Tuons-le, car il détourne toute la ville du culte de nos dieux, il est instruit dans la secte du Nazaréen et par là il guérit les malades en opérant des enchantements. « Mais saint Julien persuadait le peuple en ces termes : « Ce n'est pas par magie que je guéris, mais par le nom de Dieu. »

On jeta en pâture aux fauves le vaillant martyr, l'évêque Silvain, le diacre Luc et le lecteur Mocimus et tous, en priant, moururent dans le Christ.

Ensuite, on traîna le bienheureux Julien et on le tortura cruellement. Il éleva les yeux au ciel et dit : « Mon Dieu, aide-moi et place mon âme avec celles de tes saints Silvain, Luc et Mocimus. »

Les soldats du démon se consultèrent et dirent : « Allons, inventons

* A fol. 144 1° a.

տանջանապանս խմայութք, զի կարծր եւ անժուժելի տանջանօր մեռցի : Եւ կառն
 գործել բեւեռս երկաջնս եւ ստուարս, եւ * բեւեռեցին զերկոսին ոտան ընդ իրեարս, եւ * A fol. 144
 զերկոսին ձեռն ընդ միմեանս, եւ զերծեալ զզուխն վարեցին բեւեռս ի զապաթն եւ
 մինչեւ յուղեցն հասուցին, եւ կիտամահ թողեալ գնացին :

5 Եւ սուրբն յաղթելոյ ոչ զապարէր, եւ ի քարշ անկեալ զանպարանօր եմուտ յաջր
 մի, եւ զտաճն միայն չերկինս համբարձեալ պապատէր առ Աստուած, եւ աւանդեաց
 զհոգին իւր ի ձեռս հրեշտակաց * Կեկտեմբերի ԻԹ :

Եւ երեւեալ սրբոյն Յուլիանոսի ի տեսեան ուրումն ըրտի աւնուլ զմարմին նորս,
 եւ զնայեալ յաջրն եւ բարձեալ զմարմինն թաղեաց ի նշանուար տեղոջ :

10 Եւ յաւուրս քրիստոնէութեան յորժամ երեւեցաւ զլուխն Յովհաննու Մկրտչին,
 ալլ ումնն ըրտի ի նոյն քաղաքին Եմեսու, որ է Հէմս, յաջնժամ փոխապրեցին եւ
 զմարմին սրբոյն Յուլիանոսի բժշկի, եւ եղին չեկեղեցոջն զոր յանուն նորս շինեցին :

* Գարձեալ յայսմ աւուր տօն է Թուճասու Բնկիլեաց կախկապոսի եւ մանկանցն
 Բեթղեհեմի չորեք հարիւր վաթսուն եւ երկուցի :

15 [B * Յայսմ աւուր վկայութիւն սուրբ կախկապոսին ընկիլեաց Թուճասու :

* B
 p. 316 a.

Երանեւին Թուճաս աստուածային ընտրութեամբն ձեւնադրեցաւ արբեկախկապոս

2 բեւեռեցին] հեղուսին բեւեռօր B || 7 զհոգին իւր] առ Քրիստոս add. B — Կեկտեմբերի
 ԻԹ om. B || 8 զմարմինն] զնշխարս սրբոյն B || 10 զլուխն] սրբոյն add. B.

quelque nouvel instrument de torture et qu'il meure dans des tourments cruels
 et intolérables. « Ils firent forger de gros clous longs et * clouèrent ses deux * A fol. 144
 pieds ensemble, ses deux mains ensemble, et sèrent sa tête et enfoncèrent
 des clous dans son crâne jusqu'à la cervelle, et l'ayant laissé à moitié mort, ils
 s'en allèrent. r° b.

Le saint ne cessa de prier et, se traînant péniblement, pénétra dans une
 grotte et, les yeux seuls élevés au ciel, il pria Dieu et rendit son âme entre
 les mains des anges, le 29 Décembre.

Saint Julien apparut en songe à un potier pour qu'il aille chercher son
 corps; et celui-ci, s'étant rendu à la grotte et ayant enlevé le corps, l'inhuma
 dans un endroit célèbre.

Lorsqu'aux jours du christianisme * la tête de Jean-Baptiste apparut à un
 autre potier de cette ville d'Émèse qui est Homs (*Hēms*), on transporta en
 même temps le corps de saint Julien le médecin et on le déposa dans l'église
 qu'on construisit à son nom.

En ce jour également, fête de Thomas, l'évêque des Anglais, et des quatre
 cent soixante-deux enfants de Bethléem.

[B * En ce jour martyre du saint évêque des Anglais, Thomas.

* B
 p. 316 a.

Le bienheureux Thomas fut, par élection divine, sacré archevêque des

1. C'est-à-dire quand le christianisme fut libre, après l'édit de Milan.

Ընկերացոյ ի թագաւորանիստ ըագարն Բանթրպիր : Եւ էր սպր սրբիկէշա գարգարեալ
ամենայն սասրինոթեամբ եւ վրէժխնդիր օրինացն Աստուծոյ :

Իսկ թագաւորն ոչ գնաց ըստ կամացն Աստուծոյ եւ արբեպիսկոպոսին, որ եւ
չառեւ ի վերայ ամենայնի թագալ գորինատր ամուսին իւր, եւ պոսնկոթեամբ գարգա-
նալ : Կուս գորդի ճի իւր ի պոսնկոթեանէ, ճնեալ՝ կամեցաւ նստուցանել չաթնա
թագաւորութեանն :

* Արոյ ընդդէմ գարձաւ ճշմարիտ ըաճանաչապեան Աստուծոյ չանկիմանական բանիւր՝
ու արար պիտան արբալին սա ի չաճանել գորդին :

Յաջեմամ թագաւորն ժողովեալ զեպիսկոպոսաւ աշխարհին արտարոյ կաթեպիկէ-
եկեղեցոյն եւ ընդդէմ կամաց արբեպիսկոպոսին եւ սճամեւ գորդի տրաթնայն՝
թագաւոր : Եւ ընդ նմա ժախացեալ աջնուհետեւ եւ արբեպր գորինատր ճստ
եկեղեցոյն :

Եւ չարացեալ երանելին՝ եկն պատմեաց ճաչապեալին ճստայ Ազեկասնդրի
զեղեալ գորձն. եւ նա իրաւունս վարկաւ ընդ բանիւ սանել նմա զթագաւորն եւ
գամենայն աշխարհն որք ճամախոճ եղեն նմա : Եկն սպա եւ կատարեաց զճրամայեպան
վաթեալ զլրունս եկեղեցեացն եւ արբեպալ զերկրունն ի ըաճանաչապարձեպ
վասն թագաւորին սնօրեկնութեանն. եւ ինքն նստէր լսութեամբ չեպիսկոպոսարանն
ի սուղ՝ որպէս եւ Սամուէլ վասն Սաուլի :

Բաց թագաւորն սնդեղջ մնաց ի կամա իւր եւ սնխոնարճ եպիսկոպոսին գամ ճի :

Anglais dans la ville royale de Cantorbéry (*Khantherpir*). C'était un homme modeste, orné de toutes sortes de vertus et zélé pour les commandements de Dieu.

Or, le roi ne se comportait pas selon la volonté de Dieu et de l'archevêque, et pour comble il abandonna son épouse légitime et se souilla par la fornication. Il voulut même faire monter sur le trône un de ses fils, né de la fornication.

* Le vrai pontife de Dieu s'y opposa par un langage de blâme et il ne voulut pas accomplir la volonté du roi de sacrer son fils.

Alors le roi ayant convoqué les évêques du pays, hors de l'église catholique et contre la volonté de l'archevêque, fit sacrer roi par eux le fils de sa maîtresse. Dès lors, il jaloussa (Thomas) et supprima les revenus légaux de l'Église.

Le bienheureux partit soumettre les faits au pontife de Rome Alexandre, et celui-ci jugea de son droit d'interdire le roi et tous ceux du pays qui étaient ses partisans. Ensuite (Thomas) revint et accompplit ce qui lui avait été ordonné : il ferma les portes des églises et interdit aux prêtres d'accomplir leur ministère pour cause de l'impiété du roi ; lui-même se confina silencieux et triste dans son archevêché comme jadis Samuël pour Saül.

Mais le roi persista, sans remords, dans sa volonté pendant une année et

Ապա տեսեալ զտաղհապ աշխարհին ի կապանացն՝ զի պաշտածուք եկեղեցեացն խափանեցան, եւ ճանկուք ոչ ծկրտէին, եւ մեռեալքն ոչ օրինաւոր թաղման արժանաւորէին փոխանակ տարաշաւերոյ եւս առաւել խռովեցաւ, եւ ասէ ցիշխանն իւր .
Ընդէր ոչ խնդրէք զվրէժս իմ յառեհն որ զայս պատուհաս էած իմոյ աշխարհիս :

5 Յայնժամ սպառապինեցան արք չորք ի սպասուորացն եւ առեալ զսուրս զիննցին յեպիսկոպոսարանն, եւ ճտեալ յեկեղեցին՝ գտին զերանկլին ի խորանն սուրբ չափոթն առաջի տէրունական սեպանոցն, եւ ասնն . Արձակեան զաշխարհս ի նլովիցն հրամայէ թագաւորն : Արքեպիսկոպոսն ասէ . Աճցէ թագաւորն զպարանոցն իւր ընդ լծով օրինացն Աստուծոյ, եւ ինքն Աստուած արձակեցէ յայնժամ զաշխարհս հրամանաւն իւր
10 իմով կամօք :

Իսկ նոցա հանեալ ի պատենիցն զսուրսն շարժեցին ասելով . Եթէ ոչ * հաւանեցիս՝
սրովքս խողխողեցիս : Սուրբն պատասխանի ետ եւ ասէ . Ի զիրկս ձօրն զմանուկն սպանանել զայելուչ է, բանգի ես պատրաստ եմ զասն Տեառն իմոյ օրինացն աստէն ի տանս իմում մեռանել : Եւ ձգեալ մի սմն զսուրն եհար զգլուխ երանելոցն մինչդեռ
15 խոնարհեալ էր ի վերայ սրբոյ սեպանոցն չափոթն :

Տեսեալ սմն ի տարկաւագացն զայն՝ ընդզէմ ձգեալ սրոցն զձեռն զի պատասպարեցէ զարքեպիսկոպոսն, եւ կրկնեալ սրոցն ի վերայ եհատ զբազուկս նորս եւ զպարանոց

* B
p. 317 a.

sans s'incliner devant l'évêque. Puis, voyant le trouble du pays à cause des entraves qui empêchaient le service des églises, alors que les enfants n'étaient pas baptisés, et que les morts étaient privés de la sépulture régulière, au lieu de faire pénitence, il s'émut davantage et dit à ses princes : « Pourquoi ne me vengez-vous pas de cet homme qui a amené ce fléau sur mon pays ? »

Alors, quatre de ses serviteurs revêtirent leurs armures, prirent leurs épées et se dirigèrent vers l'évêché; ils pénétrèrent dans l'église, trouvèrent le bienheureux dans le sanctuaire en prières devant la sainte table du Seigneur et lui dirent : « Absous le pays des anathèmes, le roi l'ordonne. » L'archevêque répondit : « Que le roi mette son cou sous le joug de la loi de Dieu, et Dieu lui-même absoudra alors le pays par son ordre et ma volonté. »

Ils tirèrent alors leurs épées du fourreau, les agitèrent et dirent : « Si tu ne consens pas, * tu seras égorgé par ces épées. » Le saint leur répondit : « Il convient de tuer l'enfant dans les bras de sa mère, et moi, je suis prêt à mourir ici dans ma maison pour les lois de mon Seigneur. » L'un d'eux ayant brandi l'épée, frappa la tête du bienheureux pendant qu'il était incliné, en prières, sur le saint autel.

Ce que voyant, un des diaeres étendit son bras devant l'épée levée pour abriter l'archevêque, et (le soldat) ayant de nouveau brandi l'épée, trancha son

* B
p. 317 a.

սրբայն, որ անդէն ի սեպօջն ի վերայ աերանական սեպանայն աւանակաց զհօղին խր ի ձեռս Տեառն : Եւ սրբն դարձան փաթանակի սա թաղարն :

Իսկ ծինչլեա թառալբ սրատուական ճարձինն չարեան, եւ խոստովիին մեծ անկաշակիսկոպտարանն : Եւ կոչրբ որ էին ի գաւիին եկեղեցոյն լուան եթէ, տրանաւ սրբեպիսկոպան, եւ մի ոմն ի նոցան, փաթացա ի խարանն սուրբ, եւ աւեալ ի սրատուական արեւեկն՝ հաստով կնրեաց գաջս խր անուամբն Աստուծոյ եւ աւժամայն ետես : Հաչակ սոգա հարաւ համբաւ աջս ի բարայն, եւ եկեալ սխտամէար խրարանչիւր գաւոցն գտանէին զբժշկութիւն :

Իսկ թաղարն չարեամ լուաւ զեկեալ սրանչեւան՝ զգջացա . եւ հրամայեաց գաւաթին կաթիսկոպտացն ժողովել եւ սրատուով զնել ի սաղան զերանելին : Կոչնպէս 10 եւ սրբն սրանոպրն զգջացեալ սրբային զթշուստութիւն խրեանց :

Մոպովեալ սոգա կաթիսկոպտաց եւ տմենայն բազմամբախ ժողովրդոց եզին սրատուով զերանելի վրայն ի նոցն աեղօջ ուր կատարեցաւ ի ստարան . եւ բազում սրանչեւր եզին ի առարանի նորա : Չոր լուեալ թաղարին գարհարեցաւ չանձն խր . եւ գարձաւ 15 չամենայն անորեւտիկնէն ի ճշմարիտ աղաշխարսթիւն, լոյր եւ կոմէր գանձն խր : Եւ հրամայեաց սալ գամենայն զպտուգան կանանեպա եկեղեցոյն ըստ սահմանեալ օրինացն :

Եւ ահ եւ երկուց արկ նահատակութիւն երաներցս ի վերայ արեւմտական թաղաւորացն եւ իշխանացն սրբ ըմբոստանային կարել զպտուց եկեղեցոյ :

bras et le cou du saint qui, là même, sur l'autel du Seigneur, rendit son âme entre les mains du Seigneur. Les hommes retournèrent en hâte auprès du roi.

Pendant que le corps vénérable se débattait dans le sang, il y eut une grande confusion à l'archevêché. Les aveugles qui se trouvaient dans la cour de l'église ayant appris le meurtre de l'archevêque, un d'eux s'approcha en hâte du saint autel, et ayant pris de ce sang vénérable en frotta ses yeux, avec foi, au nom de Dieu, et vit aussitôt. Le bruit s'en répandit dans la ville et les infirmes accoururent et trouvèrent la guérison de leurs infirmités respectives.

Le roi ayant appris les miracles survenus, se repentit et ordonna aux évêques de la province de se réunir et de mettre le bienheureux au tombeau avec honneur. De même aussi, les assassins s'étant repentis déplorèrent leur malheur.

Les évêques se réunirent donc et accompagnés d'une grande multitude de peuple, mirent honorablement au tombeau le bienheureux martyr, dans le lieu même où il avait été exécuté, et de nombreux miracles eurent lieu sur sa tombe. Ce qu'ayant appris, le roi en fut effrayé et, abandonnant toutes ses impiétés, fit une vraie pénitence; il versa des larmes et frappa sa poitrine. Il ordonna de restituer à l'église tous les revenus canoniques suivant les lois établies.

Le martyr du bienheureux jeta l'effroi et la crainte parmi les rois et les princes de l'Occident, qui s'étaient permis de supprimer les revenus de l'Église.

Կատարեցաւ երանելի քահանայապետն եւ վկայն Քրիստոսի յամսեանն Գեկտեմբերի ԻՓ, եւ ի թուականի Հայոց վեց հարիւր տասն եւ վեց, ի թագաւորութեանն Հռոմոց Սանուէլի :]

5 Բողոցի ԻՓ եւ Գեկտեմբերի Լ : Վկայարանութիւն Ինգոսի ներքինւոյն եւ Գոմնայի քրմուհւոյն :

Գոմնաս քրմուհի էր երկոտասան կուոցն որ էին յապարանսն Սաքսիմիանոսի թագաւորին ի Նիկոմիդիոց քաղաքին . եւ ընթերցեալ զառաքելական գիրսն Պօղոսի * A fol. 144 v° a. առաքելոյն եւ զԳործոց Առաքելոցն հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ ի Կիւրղոսէ կաթիկոսոսէ . եւ էր ածաց երկոտասանից :

10 Մկրտեցաւ ընդ նմին եւ Ինգլէս ներքինի, եւ զկերակուրս եւ զուճիկս զոր ընդունէին յարքունուստ բաշխէին աղքատաց եւ զղարդս ոսկոց եւ արծաթոց եւ գհանդերձս պատուականս . եւ ինքեանք ի վերայ խոտեղինի ննջէին, հաց սակաւ ճաշակելով ընդ երեկս միայն ի ջուր թանալով :

15 Եւ լուեալ զայս ներքինապետին որ էր փոխանակ թագաւորին թողեալ ի պաղատն, արկ զնոսա ի բանդ, եւ հրեշտակ Տեառն կերակրէր զնոսա ամենայն բարութեամբ :

A Վկայարանութիւն... քրմուհւոյն] Վկայութիւն սրբոյն Ինգոսի ներքինոյն, եւ սրբուհւոյն Գոմնայի քրմուհւոյն B || 8 մկրտեցաւ] ի Նիկոմիդացոց add. B || 12 ննջէին] ննջելով B — ճաշակելով] ճաշակէին B || 15 եւ հրեշտակ... բարութեամբ om. B.

Le bienheureux pontife et martyr du Christ fut exécuté le 29 Décembre, l'année six cent seize de l'ère arménienne, sous le règne de Manuel (empereur) des Grecs.]

22 KALOTZ, 30 Décembre.

Martyre de l'eunuque Indès et de la prêtresse d'idoles Domna.

Domna (*Domnas*) était prêtresse de douze idoles qui se trouvaient au palais de l'empereur Maximien dans la ville de Nicomédie. Ayant lu les * épîtres * A fol. 144 v° a. apostoliques de l'apôtre Paul et les Actes des Apôtres, elle crut au Christ et fut baptisée par l'évêque Cyrille; elle avait douze ans.

Avec elle, fut baptisé l'eunuque Indès, et tous deux distribuèrent aux pauvres les vivres et les pensions qu'ils recevaient de l'État, ainsi que leurs bijoux d'or et d'argent et leurs habits précieux. Ils dormaient sur de la paille et mangeaient, le soir seulement, un peu de pain trempé dans l'eau.

Le chef des eunuques, qui remplaçait l'empereur pendant son absence du palais, ayant eu connaissance de cela, les fit jeter en prison, mais l'ange du Seigneur les nourrissait avec toutes sortes de produits. La servante du Christ

և Կամնա սպախինն Քրիստոսի ի հնարս ծանալ լմաստութեամբ որով կորապէշ
 գերձանիլ չանորինացն բնակցութենէ : և ըստ ճարգարէին Կաթիլի սպառանկեցա
 զվնօր որպէս այստհար, և բանս բարբառէր տնպատշտմս :

և գոչն տեսնալ ներբլնապետին տրամեցա չալ, և խորհարց սրարեալ առարէ :
 զնստս առ եպիսկոպոսն բրխատմէից սուրբն Անթիմոս որ եկաց չեա որոչն Կիւրգափ, 5
 թերևս կարապետն բժշկել : և այս չապգծանէ : Կաստձոց եպիս կրթեալ զհամալին
 զՏեսառնէ, որախապեալք ի մէջ բրխատմէիցն սուղջ հարով և ճարմնով :

և սրբայն Մարտիմիանոս չապթեաց թշնամեաց խրաց և գարձաւ խնգութեամբ ի
 բազարն. և ծանալ ի առձոր երկատասան կապն սպօթել և գոհել վասն որոչ ետան
 զչապթութիւնն, և զբրձուհին Կամնա և զԻնգէս ոչ ետես անոյ, հարցանէր թէ սբ 10
 իցին : և իբրև ճանուցին բարկացա ներբլնապետին զի եա զնստս առ բրխատմեացս .
 մերկացոյց զնա և ընկէից ի պատուոցն. և կարարեալ զինչս նորս առարեաց չարսորս
 ի Կղպխապօլեա տրամել զուգտս . և չեաց հրամայեաց և հատին զկրտիս նորս : և ի
 խնդիր եկալ Կամնայն ոչ զտին ի վանարացս կանանց, չարաց զբազուծս սպանանէր
 վասն անուանն Քրիստոսի : 15

և զկոչս մի կրօնաւոր որոչ անուն Թէոփիլեա չափշտակեալ ի կուսարանէն, և
 վասն զի ոչ սբայցա զհաւասան Քրիստոսի արկին զնա ի պանկանացն, և նստելով

A առարէ] առարեաց B || 7 զՏեսառնէ] զԿաստձոց B || 8 չապթեաց] չապթեալ B ||
 10 զԻնգէս] ներբլնիին add. B || 17 զհաւասան] ի հաւատացն B

Domna chercha avec sagesse comment elle pourrait éviter la cohabitation des
 impies, et, à l'exemple du prophète David, elle changea son visage en celui
 d'un possédé et se mit à proférer des paroles incohérentes.

Voyant cela, le chef des eunuques fut très attristé et après avoir pris
 conseil, les envoya à l'évêque des chrétiens, saint Anthème, qui avait suc-
 cédé à saint Cyrille, dans l'espoir de trouver guérison auprès de lui. Et cela
 arriva par inspiration divine. Étant allés, (Indès et Domna) rendirent grâces
 à Dieu de se trouver sains d'âme et de corps au milieu des chrétiens.

L'empereur Maximien après avoir remporté la victoire sur ses ennemis *,
 revint avec joie à sa ville. Ayant pénétré dans le temple des douze idoles
 pour y prier et immoler, parce qu'elles lui avaient donné la victoire, il n'y vit
 pas la prêtresse Domna et Indès, et demanda où ils étaient. Lorsqu'on le lui
 déclara, il s'irrita contre le chef des eunuques de ce qu'il les avait remis aux
 chrétiens, le fit dépouiller et le destitua de sa dignité; puis, ayant confisqué
 ses biens, il l'envoya en exil à Claudiopolis pour paître les chameaux; plus
 tard, il ordonna de lui trancher la tête. Ceux qui furent envoyés à la recherche
 de Domna ne la trouvèrent point dans les couvents de femmes, dont beau-
 coup furent tuées pour le nom du Christ.

Une vierge religieuse du nom de Théophila (*Theophilia*) fut enlevée du
 couvent, et comme elle ne consentit pas à renier la foi du Christ, elle fut

* A fol. 141
 v° b.

անդ ընթեռնողք զաւետարանն եւ ազօթէր առ Աստուած : եւ յորժամ մտանէին առ նա վաճառոտ երիտասարդքն վասն ազտեղի ցանկութեան՝ ըմբռնէր զնոսս ահ եւ զօղումն, եւ անկանէին յոսս երանուհւոյ կուսին, եւ ելեալք արտաքս զսամէին թէ. Տեսանէար լուսատեսիլ կրիտասարգ մերձ նորա կարով, եւ չահէ հրաշիցն կործանէար յերկիր :

5

Չոր եւ զնոյն հրակերպեան զուարթունն առաջնորդեալ նմա տարաւ յեկեղեցւոջն ուր ժողով բրիտանիցն էին :

* եւ ի սրբոյն Թնգոսի ներքինոյն պարանոցն կապեալ երկան ընկեցին ի ծով, եւ կաթարեցաւ մարտիրոսական խոստովանութեամբ ի Քրիստոս. եւ զմարմին նորա հանին ալիքն ի ցամաք :

* A fol. 145
1° a.

10

Իսկ սրբուհին Գոմնաս զգեցեալ զպետաւ առնն զնաց ի ծովեկրն, եւ գտեալ զնշխարս սրբոյն Թնգոսի եւ զալ սրբոցն՝ տարեալ թաղեաց ի տեղի նշանաւոր : եւ տեսեալ զնա ոմանք ի կապալաշիցն զեկուցին թաղաւորին, եւ հրամայեաց եւ հատին զկուխ նորա Գեկտեմբերի և, եւ ալբեցին հրով զմարմինն :

15

[B * Ի սմին աւուր չիշատակ Տիմոնի առաքելոյ : Սա էր մի յեթն սարկաւապոցն որ ձեռնադրեցան ի սպասաւորութիւն սեղանոյ սրբոցն : եւ չետոյ եղև սա եպիսկոպոս

* B
P. 318.

1 առ նա] անդ B || 2 վասն ազտեղի ցանկութեան om. B || 4 կարով] կացեալ B || 8 մարտիրոսական խոստովանութեամբ] խոստովանողական մարտիրոսութեամբ B || 11 սրբոյն om. B — տարեալ թաղեաց ի տեղի նշանաւոր] արկեալ ի նաւ եւ տարեալ արտաքս բաղաբին թաղեաց ի թաքտեան, եւ ինքն սպասաւորէր սրբոցն B || 13 զմարմինն] վասն սիրոյն Քրիստոսի add. B.

enfermée dans une maison de prostitution; elle passait son temps à lire l'Évangile et à prier Dieu. Lorsque des jeunes gens débauchés s'introduisaient auprès d'elle en vue de satisfaire leur immonde désir, l'effroi et la crainte les saisissaient, et ils tombaient aux pieds de la bienheureuse vierge, et en sortant racontaient : « Nous apercevions un jeune homme à l'aspect lumineux qui se tenait près d'elle, et nous tombions à terre frappés de ce spectacle terrifiant. » Ce fut ce même ange flamboyant qui la conduisit à l'église où se rassemblaient les chrétiens.

* On attachait une grosse pierre au cou du saint eunuque Indès (*Indos*), on le jeta à la mer, et c'est ainsi qu'il mourut en confession de martyr pour le Christ. Les vagues déposèrent son corps sur le rivage.

* A fol. 145
1° a.

Quant à sainte Domna, ayant pris des vêtements masculins, elle se rendit au rivage, et y ayant trouvé les restes de saint Indès et d'autres saints, elle les inhuma en un endroit célèbre. Quelques idolâtres l'ayant vue, en avisèrent l'empereur qui ordonna de lui trancher la tête, le 30 Décembre. On brûla son corps dans les flammes.

[B * En ce jour commémoration de l'apôtre Timon. Il était l'un des sept diacres qui furent ordonnés pour le service de table des saints. Il devint

* B
P. 318.

Բասարայ բաղարին Արարացոց, եւ շրջելով բաղարէ, ի բաղար ոտացանէր եւ զար-
ձուցանէր զբաղարն ի Քրիստոս : Եւ նենկեալ եղև ի Հեղինայոցն վասն համարձակ
բարոյից նորա զՔրիստոս. յով շարչարեցին եւ ի հնոց հրոց սրկին. եւ սչնդէս
կատարեցաւ վասն Քրիստոսի :]

Փարսցի ԻԿ եւ Գեկանճերի ԼԵ : Տօն է Արգարս Թագաւորին Հայոց եւ Ասորոց : 5

Անգրանիին ամենայն հաւատացիոց Թագաւորաց, բարեպաշտն Արգարիտ, ըստ
ձարմնոց Թագաւորակից է Տեանն ձերոց Յիսուսի Քրիստոսի. զի չստացին ամին
Թագաւորութեանն Արգարու ձնաւ Քրիստոս ի Մարիամոց ի Եղիզիէ՛՛՛՛՛՛՛ շրէստանի :
Եւ է սա Թագաւոր Հայոց եւ Ասորոց, եւ էր այլ իմաստուն եւ հանձարեց, սպրաւ
Արշակունի : 10

Պէշպ. եղև սմա երկեալ չերկիրն Պարսից եւ խորացոյցանել զԱրտաշէս արքայն
Պարսից եւ զեղսպր նորա, զի վարեալ էին ընդ ծիմնանս վասն Թագաւորութեանն,
եւ սպա պատահեաց նմա ցաւս զոր ոչ * կարացին սգնել նմա բոլրչիրն : 15

Իսկ չոչնձ ժամանակի Քրիստոս ի Հրէստանի բժշկութիւն կատարէր աւանց
զեղոց եւ արձատոց : Եւ լուեալ Արգարու ստարէ զՄանիա սուրհանդակ իւր, եւ այլ 15

6 վկային] որ Թարգմանի իրաւաբաւ. B || ընկնացաւ. առ. նա] եւ. Թարեաւ. առ. նա B ||

ensuite évêque de Bostra, ville d'Arabie, et passant de ville en ville, il instruisit et convertit des multitudes au Christ. Il fut dénoncé par les Hellènes pour avoir ouvertement prêché le Christ. Après l'avoir soumis à de nombreuses tortures, on le jeta dans une fournaise ardente; et c'est ainsi qu'il mourut pour le Christ.]

23 KALOTZ, 31 Décembre.

Fête d'Abgar, roi d'Arménie et de Syrie.

L'aîné de tous les rois chrétiens, le pieux Abgar (*Abgarios*), d'après le corps, est le roi collègue de Notre-Seigneur Jésus-Christ, car c'est la première année du règne d'Abgar que le Christ naquit de Marie à Bethléem de Judée. Il est le roi d'Arménie et de Syrie, homme sage et intelligent, de la race des Archakounis.

Il eut l'occasion de se rendre en Perse, et de faire la paix entre le roi de Perse, Artachès, et son frère, qui étaient brouillés au sujet du royaume, et c'est là qu'il gagna une infirmité devant laquelle les soins des médecins

* A fol. 145
1° b. furent impuissants.

A cette époque, le Christ opérait des guérisons en Judée sans médicaments et sans extraits de racines. Ce qu'ayant appris, Abgar expédia son

արս փառաւորս ընդ նմա, եւ զրեաց առ Յիսուս այսպէս. Աբգար Արշամայ, իշխան աշխարհաց, առ Յիսուս փրկիչ եւ բարերար, որ երեւեցար յաշխարհից Երուսաղեմացուց ողջոյն : Լուեալ իմ վասն քո եւ վասն նշանացդ զոր ասնես, զի որպէս ասնն, զի ոչլս բանաս զու, զբորոսս սրբես, խլեց լսել տաս, զվեսս պլ զձս հարածես, զկապս զնացուցանես, եւ զպլ արտաս անբժշկելիս ողջացուցանես, նա եւ զձեռեպս յարուցանես զու :

Եւ իմ զմտաւ ածեալ մի չերկուց. կամ աստուած ես զու իջեալ չերկնից գործես զպլ, եւ կամ որպի ես զու Աստուծոյ որ կատարես զպլ : Նա եւ լուայ եթէ Հրէայք արանջն գրէն, քաղաք մի փոքրիկ եւ զեզեցիկ է իմ, եւ բաւական է երկոցունցս. ալաչնձ զրեզ զալ եւ լինել ընդ մեզ :

Եւ իբրեւ զնաղին հրեշտակքն Աբգարու, պատահեցան յաչնձ ժամու՝ յորժամ զպլ Յիսուս յաւանակաւ յերուսաղէմ, եւ մանկունքն ալալակէին. Ովաննա, որհնեալ որ դաս յանուն Տեսան : Եւ իբրեւ հանդարտեցին ամբոխն՝ ծառայքն Աբգարու մասեան առ Փիլիպպոս առաքեալն եւ ասնն. Տէր կամիմք զՅիսուս ասեանն : Եւ Փիլիպպոս

* A fol. 145
v° a.

ասաց Անդրէի եւ երկորինն ետուն զթուղին Աբգարու * եւ զընծայն զՅիսուս, եւ

պատմուծան աւանց կարանի : Եւ Յիսուս ասաց. Եհաս ժամ զի փառաւորեցի որպի մարդոյ : Եւ հրամայեաց

courrier Ananie et, avec lui, d'autres personnages de marque, et il écrivit à Jésus en ces termes : « Abgar d'Archem ¹, prince des pays, à Jésus sauveur et bienfaiteur, qui es apparu dans le pays de Jérusalem, salut. J'ai été informé sur toi et au sujet des miracles que tu opères : d'après ce que l'on dit, tu donnes la vue aux aveugles, tu purifies les lépreux, tu accordes l'ouïe aux sourds, tu chasses les démons impurs, tu redresses les boiteux, et tu guéris d'autres infirmités incurables, tu ressuscites même les morts. Or je suppose de deux choses l'une : ou tu es un dieu, descendu du ciel pour opérer de la sorte ; ou tu es le fils de Dieu pour agir ainsi. J'ai entendu également que les Juifs se plaignent de toi, j'ai une ville petite et belle, qui peut suffire à nous deux. Je te prie de venir et de vivre avec nous. »

Lorsque les envoyés d'Abgar arrivèrent, ils survinrent au moment où Jésus faisait son entrée à dos d'âne dans Jérusalem, et les enfants criaient : « Hosanna ! sois béni, toi qui viens au nom du Seigneur. » Lorsque le public se fut calmé, les serviteurs d'Abgar s'approchèrent de l'apôtre Philippe et lui dirent : « Seigneur, nous voulons voir Jésus ². » Philippe en parla à André et tous les deux présentèrent à Jésus la lettre d'Abgar *, ses présents et une tunique sans couture.

* A fol. 146
v° a.

Jésus répondit : « L'heure est arrivée pour que le fils de l'homme soit glo-

1. Habituellement : Abgar Oukkama. — 2. Joan. xii, 21.

Քրիստոսի գրեւ աչապէս. երանի աչն՝ որ ոչ իցէ տեսալ զիս եւ հաստատայէ չիս. զի գրեալ է վասն իմ աչապէս. Որք տեսանեն զիս՝ ոչ հաստատեն չիս, եւ որք ոչն տեսանեն նորա հաստատայեն եւ կեցցեն : Փորք ինչ ժամանակ վասն ժատակարարութեան իրիք առարեցայ աստ, ապա վերայացց աս աչն որ առարեացն զիս, եւ չաչնամ զմի շաշակերտաց իմոց առարեցից աս բեւ կեանս տալ բեւ եւ որոց ընդ բեւ են : Եւ առարեաց ընդ իզիւնն զանձեռագործ պատկերն իւր ի սուրբ գատատակին :

Եւ չիս չարութեանն Քրիստոսի Քրիստոսի առարեացն հրամանաւ Հորոյն սրբոյ, եկն չիս հայ եւ եմաա ի տուն Տարխաչ հրէի, եւ բռնկեալ զիս ի շար ցաոց : Եւ բռնեալ Արգարոս իմացաւ իէ : Կա է գոր խոտոտցաւ. նմա Կիսաա, եւ իսկոյն կաշտոց գատարեացն : Եւ ընդ ժամանն նորա՝ տեսիլ սրանչիւն երեւեցաւ չերես առարեացն : Եւ անկեալ ինպարսիին ի գահայիցն երկիր ետալ առարեւոյն, եւ եղեալ Քրիստոսի զձեան ի վերայ զլսոյն Արգարոս՝ բռնկեաց զիս անուամբն Քրիստոսի, բռնկեաց եւ զամենացն հիւանդս բազարին, եւ ձկրտեաց զկեպտարն եւ գրազմախիւնս բազարին, եւ շինեաց նոցա կեկեցիս. եւ ձեանագրեաց զԱզգէ : զաշակերտն իւր եզխակոպոս բազարին, եւ փոխանակ իւր եկեղ սնոյ, եւ գրեաց կանոնս եւ ետ ի ձեան Ազգէի :

Եւ իւր տեսալ հրովարտակ չարբայէ զի ամենեքեան բոլիցն տեստարանի նորա, գոց ի Հայս աս. Սանատրուկ բաւկորդի Արգարոս, գոր կացոցեալ էր ի վերայ աշխարհին եւ զորայ :

rificé. » Il ordonna à Thomas d'écrire ainsi : « Heureux celui qui ne m'a pas vu et qui croit en moi, car il est écrit à mon sujet : Ceux qui me voient ne croient plus en moi, et ceux qui ne me voient pas croiront et vivront. Je suis envoyé ici en mission pour peu de temps, ensuite je monterai à Celui qui m'a envoyé; c'est alors que je t'enverrai un de mes disciples pour te donner la vie (à toi), et à ceux qui sont avec toi. » Il lui envoya avec la lettre son image achiropite sur le saint linge.

Après la résurrection du Christ, l'apôtre Thaddée, par ordre du Saint-Esprit, vint à Édesse, descendit à la maison du juif Tobie (*Toubia*) et le guérit d'une cruelle infirmité. Ce qu'ayant appris, Abgar comprit qu'il était celui que Jésus lui avait promis et manda aussitôt l'apôtre. A son entrée, il se produisit une transformation merveilleuse sur le visage de l'apôtre. Le roi descendit de son trône, se prosterna devant l'apôtre, et Thaddée posa sa main sur la tête d'Abgar et le guérit au nom du Christ. Il guérit également tous les malades de la ville, et baptisa le roi et les multitudes de la ville. Il leur édifia des églises, sacra Addaï, * son disciple, évêque de la ville et le laissa à sa place, puis écrivit des canons et les remit entre les mains d'Addaï.

Ayant reçu un décret du roi pour que tous acceptent son évangile, il partit pour l'Arménie, auprès de Sanatrouk, fils de la sœur d'Abgar, qui avait été établi sur le pays et les troupes.

1. Joan. XII, 23.

* A fol. 145
v° b.

Իսկ թագաւորն Աբգար եղև սյր առարելական, եւ ստացաւ շնորհս բժշկութեան, բարոյէր ամենեցուն զՔրիստոս, խորտակէր զկուռս, փակէր զգրունս մեհնեաց : Գրեաց սա Տիրերիտո կաջար Հռոմայ ամբաստանութիւն զՊիլատոսէ որ ունկնզիր եղև Հրէիցն եւ ետ խաչել զՔրիստոս. վասն որոյ սրան կաջարն զՊիլատոս, եւ

5 ետ իշխանութիւն որը կամին պաշտել զՔրիստոս՝ պաշտեցեն համարձակ :

Գրեաց սա Արտաշէս պարսից արքայն, եւ սա Ներսէհ ճանուկ արքայ Բարեկոնի եւ յանձն արար նմա զսուրբեալն Սիմոն, զի մի որ կացցէ հակառակ նորա բարոյութեանն : Եւ այսպէս փոյթ էր ի հաւատս, եւ կացեալ բարեպաշտութեամբ՝ հանգեալ ի Քրիստոս Դեկտեմբերի 1Ա, թագաւորեալ ամս քառասուն :

Յայտ առւր վկայութիւն սրբոյն Թէմիստոկլիտի վկային :

Այս Թէմիստոկլէս հովիւ էր հօտից ի Միւսիս քաղաքին Լիւկիացոց յառուր Դեկոսի կռասպաշտ արքային : Եւ ճատնեցին սա Ասկլեպիտո իշխան քաղաքին զմին * բրիտոնեաց՝ որոյ անուն էր Դիոսկորիդոս, եթէ բարոգէ ի հրապարակս զՔրիստոս. * A fol. 146 1° a.

15 Իսկ նորա լուեալ եւ զանգիտեալ ի տանջանացն փախեալ ի լեան, յորում արածէր Թեմիստոկլոս զխաչինան, ընթացաւ սա նա : Եւ զօրականացն զհետ ընթացեալ զի կայցեն, եւ տեսեալ զԹէմիստոկլոս հարցանէին թէ ո՞ր իցէ : Եւ նա

Quant au roi Abgar, il devint un homme apostolique, et reçut les grâces (d'opérer) des guérisons; il prêcha à tous le Christ, fit renverser les idoles, ferma les portes des temples païens. Il écrivit à Tibère, empereur de Rome, une accusation contre Pilate qui avait prêté l'oreille aux Juifs et avait fait crucifier le Christ; c'est pourquoi l'empereur fit mettre à mort Pilate et donna l'autorisation à ceux qui voulaient adorer le Christ, de le faire manifestement.

(Abgar) écrivit au roi de Perse, Artachès, et à Nersch, le jeune roi de Babylone, en leur recommandant l'apôtre Simon, afin que personne ne mette obstacle à sa prédication. Tel était son zèle pour la foi. Il vécut pieusement et reposa dans le Christ le 31 Décembre, après un règne de quarante ans.

En ce jour martyre de saint Thémistocle le martyr.

Ce Thémistocle gardait les troupeaux à la ville de Myre (*Miuris*) en Lycie, aux jours de Dèce, l'empereur idolâtre. On dénonça à Asclépius, gouverneur de la ville, un * chrétien, nommé Dioscoride (*Dioscoridos*), comme prêchant le * A fol. 146 1° a.

Ce dernier l'ayant appris et redoutant les supplices, s'enfuit à la montagne, où Thémistocle paissait ses troupeaux, et courut vers lui. Les soldats qui le poursuivaient pour l'arrêter, apercevant Thémistocle, lui demandèrent où il se trouvait. Il ne leur fit rien savoir à son sujet, mais leur dit : « S'il

ոչ չտպանեաց զնձանէ : այլ ասէր թէ . Քրիստոսի նորա եկիւ ինչ պարտապան է ձեր՝ զնա ասեալ սոցիւր սա իշխանն, զի եւ ես բրիտանեաց եմ իրբե զնա :

Եւ ասեալ ամին զնա սա իշխանն, եւ չոյժ բռնապատեալ նեղեցին զնա սրանալ զՔրիստոս : Հրամայեաց եւ պարզեցին զնա չարապա ի վերայ զնանց, եւ աջերան հարին մերկ զարմաշնն՝ մինչեւ պատասեալ հեզան աղերն : Եւ սոցա կախեալ 5 զվառակ : սանդեաց զհոգին իւր սա Աստուած, ի նձին անբոջ թաղեցին զնա սր հեզան աղերն եւ արխնն : Եւ կանգնեալ զհոգեւորան զասպանն մերձ ի զերեզմանն, սաժամայն արմատաղեալ ճաղկեցաւ, եւ երեր նաչ :

Յնա ատարց ինչ մարտիրոսացաւ եւ ստարն Քրիստիւրիցա սր փախեան, ի նաչն բարբաբին Միսիս Ափկիւայոց, եւ լնկարալ գանձուած պատին ի Քրիստոս, Աստուծոց : 10

* B
p. 319 a.

[B * Յոյժ սոսր վարբ երանելի պախնայն Քրիստոսի եւսերեաց կոսի :

Սա էր ի Հոսմ բարբաբի գուտոր մեծասան իշխանի եւ բարեպաշտ բրիտաննէի : Եւ կամեցեալ հայրն ասլ զնա սոն՝ այլ նա ոչ սանայր չանձն, բանելի ասէր եկիւ . Եւ Քրիստոսի եմ հարսնայեալ եւ ոչ սոց զկաստիլունս իմ չտպանեալ իմն : Եւ 15 հայրն շանտղեալ նձա՝ բանելի ոչ սնէր այլ գաւակ լինել ժառանգար ընչեց իւրոց, սկիլլին սրար հարանեացն :

Եւ իրբեւ ետեւ եւսերիս զհայր իւր զի պատրաստէր զհարսանիսն՝ ասեալ ի զիշերին երկուս արախնայս համախոհս իւր, եւ զրեցեալ զգեստ սոն՝ ելին զազա եւ

3 սրանալ] եւ ոչ սրացաւ B || 7-8 եւ կանգնեալ . . . երեր նաչ om. B.

vous doit quelque chose, prenez-moi à sa place et conduisez-moi au gouverneur, car, moi aussi, je suis chrétien comme lui. »

On l'emmena au gouverneur, qui fit une forte pression sur lui afin qu'il reniât le Christ. Sur un ordre, on l'étendit par terre sur le dos et on lui frappa tellement sur le ventre nu, qu'il s'entr'ouvrit et que les intestins en jaillirent. On le suspendit ensuite à un poteau et il rendit son âme à Dieu; on l'inhuma à l'endroit même où ses intestins et son sang s'étaient répandus; son bâton de berger qu'on avait planté près de sa tombe, prit aussitôt racine, donna des fleurs et porta des amandes.

Quelques jours plus tard, saint Dioscoride, qui avait fui, fut martyrisé dans la même ville de Myre en Lycie, et reçut du Christ la couronne immarcescible.

* B
p. 319 a.

[B * En ce jour, vie de la bienheureuse servante du Christ la vierge Eusébia.

Elle était de la ville de Rome, fille d'un prince riche et pieux chrétien. Son père voulut la marier, mais elle n'accepta pas, en disant : « Je suis fiancée au Christ et je ne livrerai point ma virginité à la corruption. » Le père ne l'écouta pas et comme il n'avait pas d'autre enfant pour hériter de ses biens, il commença à s'occuper des fiançailles.

Lorsque Eusébia vit que son père préparait les fiançailles, elle prit, de nuit, deux servantes de même avis qu'elle, et se revêtant d'habits masculins,

զնայիւ ի ծովերն : Եւ գտաւ իսկ սուստատական չոգան չԱղեկսանդըրիս, եւ անտի նուեայր զնային ի Կոյոն կղզին, եւ վասն անձանօթ լինելոցն զկեցաւ վարձեալ զգետ կանացի եւ անուանեաց զինքն Բոսնի, որ լմարգճանի օտար :

Եւ մեծաւ ճգնութեամբ եւ աւարինի վարուք կացեալ ժամանակ ինչ ի կղզոցն, 5 հանդիպեցաւ ձերունաց ուրումն կրօնաւորի՝ եւ զնայ զկնի նորա ի Միւլասոն ի Բաղարն Կառիփայ :

Եւ արգելեալ ի լոյր յերկուս եւ յերիս աւուրս՝ էր զի եւ ի շարաթուն միանգամ ճաշակէր, եւ ոչ բանջար եւ ոչ ունդ եւ ոչ միրզ եւ ոչ զինի եւ ոչ ձէթ եւ ոչ ալլ ինչ որ ընդ հուր անցանէր՝ ընդունէր կերակուր, բայց միայն սովաւ ինչ հաց թանալով 10 յարտասուսն աջու կերակրէր :

Եւ յերկորեաց մինչև ցառաւան համբաւեացր զձեռն յերկինս, եւ արնութեամբ եւ արտասուօք կատարէր զապօթան որ աւ Աստուած, եւ ի վերայ մերկ ձեկացն կանգնելով սովաւ ինչ հանգչէր եւ նիրհէր : Եւ զգետ նորա մաղեղէն որպէս զխորդ՝ եւ աջն մինչև ի ծունկան, եւ առանց թեղանեաց . եւ բացաւ զլիսով, եւ բով ի ձմերայնի 15 եւ յամարայնի :

Բայց քանբաւ ճգնութիւն վարուց նորա եւ զխտամբեր ժուժկալութիւնն՝ որ իբրև քանձարմին էր ի մարմնի՝ ո՞վ կարացէ ընդ զրով արկանել : Եւ ի ժամ հանգստեան իւրոց տարածեալ զձեռն յերկինս, լոյս մեծ ծաղեաց ի լոյր անդ, եւ ընթացեալք ի

elles sortirent en cachette et se rendirent au rivage; ayant trouvé un navire en partance, elles se rendirent à Alexandrie, et de là naviguèrent jusqu'à l'île de Coyon. (Eusébia) y était inconnue, elle reprit ses vêtements de femme et se fit appeler Xénia, c'est-à-dire étrangère.

Après avoir vécu un certain temps dans l'île dans un grand ascétisme et une vie de vertus, elle rencontra un moine âgé qu'elle suivit à Mylasson, à la ville de Kariba (*Kariway*).

Elle se cloitra dans une cellule pendant deux et trois jours et elle ne mangeait qu'une fois par semaine et ne prenait comme nourriture ni verdure, ni légumes, ni fruits, ni vin, ni huile, ni aucune autre chose qui passât au feu; elle trempait seulement un peu de pain dans ses larmes, et s'en nourrissait.

Du soir au matin, elle élevait ses mains au ciel et, avec persévérance et larmes, elle accomplissait les prières qu'elle (adressait) à Dieu; elle sommeillait brièvement en se reposant sur ses genoux nus. Son vêtement de poils ressemblait à un sac qui lui arrivait jusqu'aux genoux, sans manches; elle avait la tête et les pieds nus l'hiver et l'été.

Qui pourra jamais décrire le grand ascétisme de sa vie et sa rigoureuse austérité, qui la faisait paraître comme incorporelle, malgré son corps? A l'heure de son repos, elle étendit ses bras vers le ciel, une grande lumière illumina sa cellule, et ceux qui étaient accourus à ce spectacle trouvèrent la

տեսին գտին զերանելին Քսենի հանդուցեալ ի Պրիտոս : Որ եւ նշան սրանչելի երջց
 Ատուած ի պատիւ սրբոցն, բանով պատկ յուսելն աստեղանման իջեալ չերկնից
 չաշնտաղէս եկաց ի վերայ զազարացն ծինչեւ եղին զնա ի տապանի, եւ սպա վերացս
 չերկինս :]

* A fol. 156
 r° b.

* Ամիս Առեխար անի ասարս ԼԱ :

5

Քաղցի Ե՛Է եւ Առեխարի Ե : Վարբ եւ յիշատակ Բարսղի եպիսկոպոստեանի Կեսարա-
 Կաթաղաղիկացոց : Զոր զբնաց երանելին Ամփիլոքոս յԿիսիկոց եպիսկոպոսն՝ զպատճաթիւն
 վարաց եւ սրանչելեաց ձեծի վարդապետին եւ բաճանաչապետին ճշմարտաթեան :

Էջո ձեծ փոտաւոր եւ սրանչելի Բասիլլոս, ի սպաչաթիւնէ; սնու եւ վարժեցա-
 չատուածաչին զիրս, ի ժամանակս հերձուածոց թագաւորացն Կաստանդեոց եւ
 Յուլիանոսի եւ Վաղէսի : Էր աստուածազկեաց աչք՝ այս Բասիլլոս վեցերորդ եպիս-
 կոպոստապետ Կեսարիոց ամուսնն :

Զոս ճնողքն իւր եօթնամեաց ետուն չուսումն զրոց, եւ հինգ ամ ի զպրոցի լեալ՝
 զնոց չիմաստութեան ծաղն չԱթլէն, եւ ի ձիտսին ընդ աստուածարանին Պրիլոքրի եւ

6 Վարբ եւ յիշատակ Բարսղ] Յիշատակ ձեծին Բասիլլոսի B || 7 Ամփիլոքոս] Ամփիլոքիտ
 B || 9 փոտաւոր om. B — սրանչելի] սրանչելի այրս Ատուածչ B || 11 Յուլիանոսի]
 ուրացոլին B || 12 Կեսարիոց] Կեսարս B.

bienheureuse Xénia reposée dans le Christ. Dieu fit voir un prodigieux
 miracle en l'honneur de la sainte, car une couronne lumineuse, en forme
 d'étoiles, étant descendue du ciel s'arrêta visiblement sur le cercueil jusqu'à
 ce qu'on l'eût transporté au tombeau, et ensuite remonta au ciel].

* A fol. 156
 r° b.

* Le mois de janvier a trente et un jours.

24 KALOTZ, 1er Janvier.

Vie et commémoration de Basile (*Barsegh*), archevêque de Césarée de Cappadoce, écrite
 par le bienheureux Amphiloque ¹, évêque d'Iconium et relatant l'histoire de la vie et
 des miracles du grand docteur et pontife de la vérité.

Ce grand, glorieux et merveilleux Basile (*Basilios*) fut élevé et exercé dès
 l'enfance dans les Écritures divines, aux jours des empereurs schismatiques
 Constant, Julien et Valens. Basile, cet homme revêtu de Dieu, fut le sixième
 pontife sur le siège de Césarée.

Ses parents, lorsqu'il eut sept ans, le donnèrent à l'étude des lettres; il
 fut auditeur à l'école pendant cinq ans, et se rendit ensuite à Athènes, la

1. Compilation tardive, faussement attribuée à Amphiloque; cf. traduction latine de
 l'original grec par Combafis dans *P. G.* XXIX, p. cccxciv-cccxcvi.

ընդ յանցաւորին Յուլիանոսի ուսանէին յԵւուզոսէ վարդապետէ զամենայն հանձարս իմաստութեան զամս հնգետասան :

Եւ ի ծիում աւուր տեսեալ Պրիգորիոս զՅուլիանոս յանաւակ խաղս՝ ժարգարէացաւ եւ ստէ. Ով պատանի ոչ երեւին ի բեզ շնորհք աստուածային : Որ եւ յետոյ

5 կւարաշտ լեալ թագաւորեաց :

Եւ յետ հնգետասան ամաց զհաց Բասիլիոս յԱղեկսանցը ճգիւտոսի, եւ արարեալ աւ Պորփիրոս՝ ժամանակ ինչ, որ էր առաջնորդ վանացն, ուսաւ ի նմանէ զամենայն պատուիրանս աստուածաշունչ զրոյն : Եւ յետ տարւոյ ծիոյ զհաց յԵրուսաղէմ

10 թեանն, զարձաւ յԱթէնս աւ Եւուզոս վարդապետն իւր, եւ մեծաւ ջանիւ արար զհաբրիստոնեաց եւ ի ծիսսին գնացին յԵրուսաղէմ, եւ զբազումս ի հեթանոսաց զարձուցին յաստուածգիտութիւն :

Եւ հանդիպեցան հանձարեզ վարդապետի ծիոյ որոյ անուն էր Լիբիանոս, եւ ուսան ի նմանէ զՀոմերոսի ասորոգութիւնս ի հւետորական շարս մեկնեալ : Եւ

15 զարձեալ նորս ուսուցին նմա եւ աշակերտաց նորս զպատուիրանս աստուածգիտութեան. եւ հասեալ յԵրուսաղէմ ողջունեցին զամենայն սուրբ տեղիսն. զհացին եւ

1 յանցաւորին] յանցողին B || 7 որ էր om. B — վանացն] վանից B.

mère de la sagesse, où, en compagnie de Grégoire le théologien et du coupable Julien, ils fréquentèrent les cours du maître Euboulos, s'instruisant dans toutes les branches de la sagesse durant quinze années.

Un jour, Grégoire ayant surpris Julien dans des jeux obscènes, prophétisa en ces termes : « Oh ! jeune homme, on n'aperçoit pas en toi les grâces divines. » Plus tard, en effet, il se fit idolâtre et régna.

Après ces quinze années, Basile se rendit à Alexandrie d'Égypte, demeura un peu de temps chez Porphyre *, qui était supérieur de couvent, et apprit de lui tous les préceptes des Écritures inspirées de Dieu. Un an après, il se rendit à Jérusalem dans le désir d'y visiter les saints lieux, et après s'être prosterné dans la sainte Anastasis ¹, il retourna à Athènes chez son maître Euboulos (*Eouyghos*), en fit un chrétien, non sans grandes peines, puis ils se rendirent tous deux à Jérusalem, où ils convertirent beaucoup de gentils à la connaissance de Dieu.

Ils rencontrèrent un docteur de talent nommé Libanius (*Libianos*) et apprirent de lui les œuvres d'Homère expliquées dans des compositions rhétoriques ². En échange, ils lui enseignèrent ainsi qu'à ses disciples les préceptes de la science de Dieu. Arrivés à Jérusalem, ils visitèrent tous les saints lieux,

1. La Sainte Résurrection, nom de l'église en forme de rotonde élevée par Constantin au-dessus du tombeau du Christ. — 2. Exercices littéraires consistant à mettre en prose les poèmes d'Homère.

սա Մարտինոս պատրիարքն Երուսաղէմի եւ ձկրակցան ի Երբղանան եւ ձինչդեւ ի ջտըն Էր՝ լոյս մեծ ժողկոյց գանձածնն Բասիլիոսի, եւ Էջ չերկնից ապանի, շարժեաց զջտըն, եւ գարձեալ վերացաւ չերկնն : Եւ զկնի նորա ձկրակցաւ Եւուգա :

Եւ արագեալ անց ամ ձի՝ զնային յԸնտիրք ըստար, եւ ձեռնադրի Բասիլիոս ի Մեկեաստ, պատրիարքէն՝ սարկուսայ, եւ նորին հրամանան ձեկնեաց զվերս սասկացն 10 Սուղմանի :

Եւ սոցա զնային ի Կեսարիոս, եւ հանգիւղեցան սրբոյն Եւսերի եպիսկոպոսապետին Կեսարու, եւ սեւեալ զԲասիլիոս ասէ. Տեսի վերադարձաւ ըս եւ ձանեաց զվ
* A fol. 146
v° b. Կասուած Երեւելոցց ՝ լինձ՝ սր զկնի վտխձամի իմոյց զու. նաայիս չախտան Կեսարու. սր եւ եղև իակ :

Չի լիտ նորա հանդատեանն ձեռնադրեցաւ եպիսկոպոստարեա Կեսարու՝ Բասիլիոս : Եւ ընեալ Հագով սրբով գրեաց զխորհարոյ սուրբ պատարագին, եւ մատուցեալ գտարբ եւ գանձարին պատարագն, վերացոյց զպատուական ժարձինն Քրիստոսի եւ ասէ. 10 Սրբաթիւն սրբոյ : Եւ հրամայեաց ժողովրդեանն ասել. Միտչն սուրբ, միտչն Տէր, միտու Քրիստոս ի վառու Կասուծոյ Հոր, ամէն : Եւ լաշխեալ զնշխարն չերիս 15 մասունա, զմի մասն մեծաւ Երկիւղև. հապոյղեցաւ. եւ զմինն՝ արարեալ սակի ապանի՝

1 Եւ ձինչդեւ... եւուգոս 0M. B || 4 արարեալ] արար B.

rendirent visite à Maxime, patriarche de Jérusalem et furent baptisés par lui dans le Jourdain ¹. Pendant qu'il était dans l'eau, une forte lumière enveloppa Basile personnellement; une colombe descendit du ciel, remua l'eau, et remonta au ciel. Après lui, fut baptisé Euboulos.

Ils y restèrent une année, puis se rendirent à la ville d'Antioche, où Basile fut ordonné diaere par le patriarche Mélitus; et il commenta, sur son ordre, le livre des proverbes de Salomon.

Ils se rendirent ensuite à Césarée et y rencontrèrent saint Eusèbe, archevêque de Césarée, qui dit en voyant Basile : « J'ai vu ton visage, et j'ai
* A fol. 146
v° b. reconnu ce que Dieu m'a révélé ², qu'après ma mort tu siégeras sur le trône de Césarée. » Ce qui arriva en fait. Car, après sa mort, Basile fut sacré archevêque de Césarée. Inspiré par le Saint-Esprit, il écrivit le mystère du saint sacrifice ³. Offrant le saint sacrifice non sanglant, il éleva le précieux corps du Christ et dit : « La sainteté aux saints. » Il ordonna aux fidèles de répondre : « Un seul saint, un seul Seigneur, Jésus-Christ, dans la gloire de Dieu le Père, Amen. » Il partagea l'hostie en trois parties, il en consumma une partie avec le plus grand recueillement, il renferma une autre partie dans une

1. Basile fut baptisé par Dianée, évêque de Césarée, d'après les documents les plus authentiques. — 2. Allusion à la liturgie qui porte son nom.

և եղ ի ներքս, և կախեաց հանդէպ սրբոյ սեղանոյն. և զմիւս ժամն պահեաց ինքեան, զի ի վախճանին իւրում թաղեացի ընդ նմա : Եւ ուղոս և ժողովուրդն որ էին յեկեղեցին տեսին ի խորանին լոյս պայծառ յոյժ և հրեշտակս սպիտակազգևտիւր որ սպասաւորակից լինէին սրբոյն Բասիլիոսի :

5

Վասն հրէին :

Ի միում աւուր ժատոց սուրբն Բասիլիոս զաստուածազին խորհուրդն, և հալոր-
 4 վեցան ժողովուրդը բազումք. և հրէաց մի գաղտնի և ի ծածուկ հայէր ի սուրբ
 խորհուրդն, և տեսանէր զի Բասիլիոս մի արիւնախառն տալր ժողովրդեանն : Եւ
 չանդմեալ աւ ի բերան իւր ի ձեռաց սրբոյ եպիսկոպոսապետին, և ժամն ինչ ի
 10 բերանոյն հանեալ տարաւ ի տուն իւր, և եցոյց ամենայն ընկանեաց իւրոց : Եւ
 երթեալ աւ * երանելին Բասիլիոս պատմեաց զսքտնչելիսն, և հաւատաց և մկրտեցաւ * A fol. 147
 ամենայն սպակամօք իւրովը : r^o a.

Վասն Յուլիանոսի :

Ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ երեալ Յուլիանոս չանցող թագաւորն ի Պարս ի
 15 պատերազմ. և անցեալ ընդ Կեսարիա՝ ընդ առաջ ելին ամենայն քաղաքացիքն, և եպիս-
 կոպոսապետն Բասիլիոս ժատոց ի ձեռն թագաւորին հաց երկս նկանակս : Եւ նա

2-4 Եւ ուղոս ... Բասիլիոսի om. B.

colombe en or, qu'il suspendit devant le saint autel, et l'autre partie, il la garda pour lui, afin qu'à sa mort, elle fût enterrée avec lui. Euboulos et le peuple, qui se trouvaient à l'église, aperçurent sur l'autel une lumière fort resplendissante et des anges vêtus de blanc qui servaient saint Basile.

Au sujet d'un juif.

Saint Basile offrit un jour le mystère divin et beaucoup de personnes communiquèrent. Un juif, qui observait en cachette le saint mystère, vit que Basile distribuait aux fidèles de la chair saignante; il eut l'audace d'en recevoir dans sa bouche des mains du saint archevêque, et en ayant retiré une partie de sa bouche, l'emporta chez lui et la montra à toute sa famille. Il se rendit ensuite * auprès du bienheureux Basile, lui raconta le prodige, crut et se fit * A fol. 147
 baptiser avec tous ses proches. r^o a.

Au sujet de Julien.

En ces jours, Julien, l'empereur coupable, partit en guerre contre la Perse, et lorsqu'il traversa Césarée, toute la population alla à sa rencontre; l'archevêque Basile présenta à l'empereur trois petits pains. Celui-ci les accepta

կեղծաւորութեամբ ընկարս, եւ Տրամաչեաց տալ Բասիլիոսի երես արցակս խտաց :
 եւ առեալ ի ձեռս իւր զխտան՝ տաւ : Ով թողասոր, ձեր չորձէ՛ առեձի՛ք՝ ճատուցար
 ընդ, եւ զա չորձէ՛ առեա՛ կտոր ձեզ : եւ բարկացեալ չաճ ընդ բանս բաճանաչա-
 պեախն՝ սպասանացա խտտութեամբ զի ի գանձարն իւրո՞՞մ աւերուցէ՛ զբարդն Կեսա-
 բիոց, եւ չարացեալ զնաց ի Պարս :

Իսկ սուրբն Բասիլիոս կոչեաց զամենայն ձեռաստանս բարգարին, Տրամաչեաց մտգով
 չընչից իւրեանց զանձս զի սուցեն Յաւրանտի, թերեւս զարձուցէ՛ զսպասանալին ի
 բազբրութիւն, եւ ստրան ամենեքեան չընչից իւրեանց սակի, արձաթի, զխրակ, ակնա
 պատուականս եւ ձարգարխոս, եւ կտան ի ձեձն Բասիլիոս եւ նա պաճեաց ի զանձու-
 տան եկեղեցւոյն : եւ ել խաչնւր եւ սգովնւր յերկուորեակ լեռան ձերձ՝ Կեսարիոց՝
 ձեկեղեցի ամենասրբութեաց տասուածածնին, եւ սնկ զամենայն զիշերն սրտատանոր
 ձեձաւ արաչեաց զԿատուած զի վերացուցէ՛ զբարկութիւն արքային : եւ տեսնէ՛
 յանորջս զբարձութիւն զորաց երկնաւորաց, եւ ի ձիջի նոցա զամենորճեալ Կատու-
 ձածնին որ ձաչնեաց սա սուրբ վկայն Մերկեախոս եւ առէ : երթիջի ի Պարսս եւ
 սպան զՅաւրանտս զՏաչճայիչ Որգուցն իձոց : Չնայն առախ կտես ի Պարսս եւ Լիբիանոս՝
 պատուեալ կեսարոսն՝ որ էր զիկի Յաւրանտի : եւ ընդ առատան սուրբն Բասիլիոս
 վաթիով էջ ի լեանէն, եւ զնաց յեկեղեցի սրբոյն Մերկեախոսի, երաց զտապանն, եւ
 զնշխարս սրբոց ձարտիրոսին ոչ եզխտ եւ զգէնան, եւ զարձեալ ել ի լեանն՝ աւետիս եւ

6 սուրբն] երանելի արքայկախոսան B || 12 զբարկութիւն] անարէն *add.* B || 16 պատուեալ
om. B || 17-18 եւ զնաց յեկեղեցի . . . ել ի լեանն *om.* B.

hypocritement et ordonna de remettre à Basile trois bottes de foin. Ayant pris
 le foin dans ses mains, il dit : « Oh ! empereur, nous t'avons offert de ce qui
 nous sert de nourriture, et tu nous as donné de ce que tu manges. » L'empe-
 reur, fort irrité des paroles du pontife, menaça sérieusement qu'à son retour,
 il réduirait en ruines la ville de Césarée ; et il partit pour la Perse.

Saint Basile convoqua tous les riches de la ville, leur enjoignit de recueil-
 lir, parmi leurs biens, des trésors qu'ils donneraient à Julien, dans l'espoir qu'il
 changerait ses menaces en amabilités ; tous apportèrent de leurs biens : or,
 argent, étoffes, pierres précieuses, perles et les confièrent au grand Basile,
 qui les conserva dans le trésor de l'église. Puis, il se rendit avec la croix, en
 priant, sur la montagne jumelle, près de Césarée, * à l'église de la très sainte
 Mère de Dieu et là, toute la nuit, il pria Dieu avec grande ferveur d'éloigner
 la colère de l'empereur. Il eut une vision : une multitude de milices célestes,
 au milieu de laquelle se trouvait la toute bénié Mère de Dieu, qui ayant appelé
 le saint martyr Mereure lui dit : « Va en Perse, et tue Julien, le blasphémateur
 de mon Fils. » Libanius, honoré de la dignité de César (*καίσαρος*) et le second
 après Julien, eut la même vision en Perse. Le matin, saint Basile descendit
 en hâte de la montagne, se rendit à l'église de saint Mereure, ouvrit le tom-
 beau et n'y trouva point les restes du saint martyr, ni son armure. Il remonta

ժողովրդեանն վասն սատակմանն Յուլիանոսի : Եւ զոհոթեամբ փառս ետուն Աստուծոյ եւ մեծ խնդութեամբ իջլին ի լեառնէ անտի :

Եւ յետ սակաւ աւուրց զարձաւ ի Պարսից՝ ! Իբիանոս, պատմեաց զտեսիլն եւ զաստակումն Յուլիանոսի, եթէ. Մինչդեռ ի մէջ խմբից պատերազմացն էար, ել ի զօրաց մերոց երիասարգ մի խարտեաշամօրու, սպիտակ երիվարաւ եւ զինուք. եհար զեղարկեամբ զհողան Յուլիանոսի, եւ նոյնժամայն անկեալ մեռաւ : Եւ ասաց զօրն, եւ էր յայնմ աւուր յորում ետես Բասիլիոս զտեսիլն :

Եւ զինչան զոր ժողովեաց զարձուցանէր ի տեարս իւրեանց, եւ նորա ոչ առին այլ թողին յեկեղեցին. եւ նորա * արարեալ զկէսն անօթս եկեղեցւոյն, եւ զկէսն բաշ- *A fol. 147 v° a.

Վասն տարկաւազին :

Սովորութիւն իսկ էր, զի յորժամ մեծն Բասիլիոս զաստուածային խորհուրդն

1-10 վասն սատակմանն . . . բաշխեաց աղքատաց] պատմելով նոցա զտեսիլն : Եւ յետ սակաւ աւուրց լուան զաստակումն Յուլիանոսի ի Պարսս . եւ ստուգեալ ճանեան զօրն եւ զժամն յորում սուրբն Բասիլիոս ետես զերազն, եւ զոհոթեամբ փառս ճատուցին Աստուծոյ, եւ սոն ուրախութեան կաարեցին զօրն զայն : Եւ սուրբն Բասիլիոս զինչան զոր ժողովեաց՝ զարձուցանէր ի տեարս իւրեանց, եւ նորա ոչ առին այլ թողին յեկեղեցին . եւ նորա արարեալ զկէսն անօթս եկեղեցւոյն, եւ զկէսն բաշխեաց աղքատաց, եւ ապա յետս եւ զայն ետ աղքատաց, եւ արար անօթս եկեղեցւոյն պղնձեղէնս եւ ապակեղէնս եւ փայտեղէնս : Եւ զթագաւորն Վալէս՝ վասն զի էր արխտական հերձուածոյն՝ բազում շահովիմանէր եւ նրովէր . եւ հրամայեաց զնա արքորել : Եւ եղև հլուանգանալ որդւոյ թագաւորին ի մահ . եւ կին թագաւորին երթեալ անկաւ յոտս եւ ազաչէր զԲասիլիոս, եւ սուրբն ազօթիւր կանգնեաց զհլուանդն, եւ թողին զսուրբն յարքորանացն, բայց թագաւորն ի հերձուածոյն ոչ զարձաւ, այլ մեռաւ նովին հերձուածոյն : B.

sur la montagne pour annoncer aux fidèles la mort de Julien. Ils rendirent gloire à Dieu avec action de grâces et descendirent la montagne avec grande joie.

Quelques jours après, Libanius revint de Perse, raconta sa vision et la mauvaise mort de Julien, en ces termes : « Pendant que nous nous trouvions au milieu des groupes de combattants, surgit d'entre nos troupes un jeune homme à barbe blonde, monté sur un cheval blanc et armé qui frappa de sa lance les côtes de Julien, lequel tomba aussitôt et mourut. » Il indiqua le jour, et c'était le jour même où Basile avait eu la vision.

(Basile) rendit les biens qu'il avait recueillis à leurs propriétaires, mais ils n'acceptèrent point et les abandonnèrent à l'église. D'une moitié il fit faire * A fol. 147 v° a. des vases d'église et il distribua aux pauvres l'autre moitié.

Au sujet du diacre.

D'habitude, quand le grand Basile offrait le mystère divin, le Saint-Esprit

կատարելու իջանէր սուրբ Հոգին, եւ գտիլի սգանոցն որ ի վերոյ սրբոց սեղանոցն կախեալ կայր զիկեան շարմէր : Եւ ի ծիօսմ սուր ոչ էջ սուրբ Հոգին եւ ոչ ազանին շարմեցաւ . եւ տեսանէ զի սարկաւացին որ զբշոցն տնէր՝ ականորիկէր կնոջ ծիօց ի վերնատանս եկեղեցոցն . եւ սուծածոցն եհան գասրկաւացին ի խորանէն եւ չեկեղեցոցն . եւ գործեալ շարմեցաւ ազանին : Եւ հրամայեաց վարդապետ կաթնէ ի վերնատանս եկեղեցոցն : Եւ գասրկաւացին սպաշխարաթիւան արժանաւորեցոցց : Եւ բազում հեթանոսս ձերտեաց սուրբն Բասիլիսա :

Գրեաց եւ զվեցօրեաց զիրան, եւ ի բասանորպոց սրահան ընթեանայր ժողովրդեանն : Եւ զիմպատրն Վաղէս՝ բանիկ էր արխաթի հերձուածոնի՝ բազում անգամ չանդիմանէր եւ նպօվէր : Եւ հրամայեաց զնա արտօրել : Եւ եղև հիւանդանալ սրբոց թաղաւորին ի ճահ, եւ կին թաղաւորին անկեալ յատա սպաշէր զԷսաիլիսա, եւ նա սպօթիւր կանգնեաց զհիւանդն : Եւ թողին զսուրբն չարսարանոցն, բազց թաղաւորն ի հերձուածոցն ոչ գործաւ, այլ նովին մեռաւ :

Վասն երկատարդ ճառացին որ սրբոցաւ զՔրիստոս :

* A fol. 147
v° b. Ոմն վիշխանոց կամէր զբուսար * իւր տալ ի վսմա եւ սունել կրօնաւոր, եւ ծի ի 15
ճառացից իւրոց ստատնոցական ցանկութեամբ հարաւ չաղծիկն. եւ վասն զի անարժան էր գործոցն՝ զնոց առ. սպանդաւոր կախարդ ծի եւ խոտոացաւ նմա որ թէ զբուսար

descendait et faisait mouvoir les ailes de la colombe en or qui était suspendue au-dessus du saint autel. Un jour, le Saint-Esprit ne descendit pas et la colombe ne s'agita point; (Basile) s'aperçut que le diacre qui tenait le flabellum regardait une femme à la tribune de l'église, et il fit sortir immédiatement le diacre du sanctuaire et de l'église, et la colombe s'agita. Il ordonna de suspendre des rideaux aux tribunes de l'église et fit admettre le diacre à la pénitence. Saint Basile baptisa de nombreux infidèles.

Il écrivit le livre de l'Hexaméron et le lisait au peuple pendant le carême de quarante jours. Après avoir réprimandé plusieurs fois l'empereur Valens parce qu'il était pour l'hérésie d'Arius, il l'anathématisa. (L'empereur) ordonna de l'exiler. Le fils de l'empereur vint à tomber malade mortellement, la femme de l'empereur supplia Basile en se jetant à ses genoux, et celui-ci, par ses prières, remit sur pieds le malade. On fit grâce au saint de l'exil, mais l'empereur n'abandonna point le schisme, et même y mourut.

Au sujet du jeune serviteur qui renia le Christ.

* A fol. 147
v° b. Un certain prince ayant l'intention de * mettre sa fille dans un couvent et d'en faire une religieuse, un de ses domestiques s'éprit de la fille d'une passion diabolique, mais comme il en était indigne, il alla trouver un sorcier d'une secte et lui promit que s'il réussissait à épouser la fille de son maître,

տեսան իւրոյ առցէ ի կնոթեան տացէ նմա գանձս, և զոր ինչ ասիցէ նմա արտոցէ : Եւ կախարչն առ ի ճառայէն ձեռնադիր ուրազութեան զՔրիստոս և զմկրտութիւնն : Եւ երթեալ զեւր պոռնկութեան մաին յաղծիկն և զազա վախոցեալ ի հօրէն՝ ամուսնացաւ ընդ ճառային սաստանապահան զործակցութեամբ :

- 5 Եւ յորժամ անցին առւերբ բազումք տեսանէր կին զաչր խր՝ զի յեկեղեցին ոչ երթաչր և յաղթիս ոչ կաչր և յօրինաց հեռանաչր, խոշոտակեաց զնա և բանադասեաց, մինչև խոտոտմանցաւ կնոջն զահային չար զործն զոր արար : Եւ լուեալ կնոջն անկաւ ի վերաց երեսաց իւրոյ յերկիր, և հասաչմամբ արկանէր մոխիր յերեսն և ի զլուխն, և փութագէս ընթացաւ առ քաջ հովիւն Քրիստոսի որ զնէր գանձն իւր ի վերաց ոչխարացն մեծն Բասիլիոս. անկաւ առ սոս նորա հերարձակ, մածուցեալ հողով զլուխն և լալով ապաչէր. Ոզորմեա ինձ մոլորեալ և վերեալ ոչխարիս, և պատմեաց զմա զեղեալ չարիս : Եւ նա ասէ. Մի երկնչէր, քաջակերեաց. ոչ թողց զձեղ կորնչել : Եւ կոչեաց՝ առ ինքն վերիտասարչն, և նա պատմեաց նմա խոտոտվա-
- 10 նութեամբ զոր ինչ արարն : Ասէ Բասիլիոս. Կամիս գառնալ առ Քրիստոս : Ասէ երիտասարչն. Ոչ կարեմ, վասն զի ձեռագիր տուեալ եմ սաստնալի : Ասէ սուրբն. Գուրբո միտալ ուղղեա, և թող զիս մարտնչել ընդ սաստնալի : Եւ տարեալ զաչրն արգել ի սնեակս եկեղեցոյն առանձինն, տուեալ նմա ուխտ և ինքն անզազար ազո-

* A fol. 148
r. a.

il lui donnerait un trésor et ferait ce qu'il lui dirait de faire. Le sorcier se fit remettre par le domestique son reniement autographe du Christ et du baptême. Dès lors, les démons de prostitution s'emparèrent de la fille, qui s'étant enfuie secrètement de chez son père, se maria avec le domestique avec l'aide des démons.

Lorsque de nombreux jours furent passés, la femme vit que son mari n'allait pas à l'église, ne faisait pas de prières et s'éloignait des commandements; elle le blâma sévèrement et le pressa tellement qu'il avoua à sa femme l'énormité de la mauvaise action qu'il avait commise. Apprenant cela, la femme tomba la face contre terre, sanglota, se couvrit la figure et la tête de cendre, puis alla précipitamment trouver le grand Basile, le courageux pasteur du Christ qui risquait sa vie pour son troupeau; elle se jeta à ses pieds, les cheveux en désordre, la tête couverte de terre et le supplia en pleurant : « Aie pitié de moi, brebis égarée et captive ! » Et elle lui raconta le méfait commis. Il lui répondit : « Ne crains rien, prends courage, je ne te laisserai pas te perdre. » Il appela à lui * le jeune homme qui lui confessa ce qu'il avait

* A fol. 148
r. a.

fait. Basile lui dit : « Veux-tu revenir au Christ ? » Le jeune homme répondit : « Je ne peux pas, car j'ai donné ma signature à Satan. » Le saint lui dit : « Toi, dirige bien ta pensée, et laisse-moi lutter avec Satan. » Il le conduisit et l'enferma seul dans une cellule de l'église, lui donna un vœu (à accomplir), puis se mit à prier incessamment pour lui. Pendant quarante jours les

թէր վտանակաւ, եւ զբաւատան որ զեւր ոչ զսպարեցին ի սպառնալոյ եւ չահայտցան-
լոյ գալցն, եւ բարինս եւ հրապարակ շունին ձգելին ի վերայ նորա, եւ ստելին. Աչ մեր սա-
բեղ ալլ զո սո մեղ եկիր եւ զբո փոփոջումն կատարեցար, եւ ոչ Բասիլիսս եւ ոչ
ալլ որ կարէ կարգել զբեղ ի ձեռաց տեսն մերոյ ստամապի :

Եւ չեա բաւատան սուրն հարցանէր երանելին գալցն եթէ : Արպէս կաս : Եւ 5
զբաւմեաց նմա գարձովումն զիւսպն եւ զսպառնալան :

Եւ զարձեալ փակեաց զբուսն, սուեալ նմա խոտարցն ուխտ : Եւ չեա բաւատան
սուր՝ բանայ զբուսն եւ հարցանէր թէ : Արպէս կաս : Եւ նո ստէ : Ի հեռատանէ
զձայն զիւսպն մխնն բեմ, բազ զնտա ոչ տեսանեմ : Եւ սուեալ նմա ձանրարցն
կանոն՝ փակեաց զբուսն : Եւ չեա ստան սուր՝ երաց զարձեալ. եւ ընթացեալ երի- 10
տատարցն ածիլաւ չոտ նորա եւ ստէ : Տեսանէի ոչսոր զի ձարտեար ընդ ստամապի
փան իմ, եւ չաղիեցեր նմա բաջութեամբ : Եւ եհան * զնա չարգերմոցէն, եւ ժողո-
վեաց զամենայն ուխտ եկեղեցեաց, եւ կրօնուորս եւ բազում ժողովուրդս, եւ սպանալար
եւ որհնութեամբ մուծին զալցն չեկեղեցին :

Եւ չարմամ ել չեկեղեցոցն՝ երեւեցաւ ստամապ չոյս, սարգակէր մեծաձայն եւ 15
ստէր. Ընիրաւեցար չեա Բասիլիէ, եւ ձօտեալ սկսաւ շարմել զԲասիլիսս աներեւաթիւ-
բար, եւ կամէր չախշտակել զալցն ի ձեռաց նորա եւ ոչ կարաց : Եւ չոյս զոչսանէր
զձեռացիր երխոտարցին, եւ ստէր. Յահաւոր ստենին Քրիստոսի՝ աչս ձեռագրովս

démons ne cessèrent pas de menacer et de terroriser le jeune homme, ils lui lancèrent des pierres et des tisons enflammés en disant : « Ce n'est pas nous qui sommes venus à toi, mais c'est toi qui es venu à nous, et nous avons accompli ton désir; ni Basile ni tout autre ne pourra te délivrer des mains de notre seigneur Satan. »

Après les quarante jours, le bienheureux demanda à l'homme : « Comment vas-tu ? » Il lui raconta l'assaut des démons et leurs menaces. Il referma la porte après lui avoir imposé des devoirs plus stricts. Quarante jours après, il ouvrit la porte et lui demanda : « Comment vas-tu ? » Il répondit : « J'entends seulement de loin la voix des démons, mais je ne les vois plus. » Il lui donna des prescriptions plus sévères encore et referma la porte. Il revint ouvrir dix jours après. Le jeune homme se précipita à ses genoux et dit : « Je t'ai aperçu aujourd'hui luttant pour moi avec Satan, et tu l'as vaincu bravement. » * Il le fit sortir de la cellule, convoqua tout le corps ecclésiastique, les religieux et un nombreux public, et avec psaumes et bénédictions, on introduisit l'homme à l'église.

Lorsqu'il quitta l'église, le démon apparut en l'air criant à forte voix et disant : « Tu as agi injustement avec moi, Basile. » Et, s'approchant, il secoua invisiblement Basile, cherchant à ravir l'homme de ses mains, mais il n'y parvint point. De l'air, il montrait le billet du jeune homme en disant :

ընդ քեզ ի դատաստան մտից : Եւ տեսեալ սրբոյն զձեռագիրն՝ տարածեաց զձեռս իւր չերկինս, եւ հրամայեաց ժողովրդաւնն այնպէս տարածել զձեռս իւրեանց եւ մեծաձայն ասել . Տէր Ողորմեա : Եւ սուծամայն Էջ ձեռնագիրն եւ անկաւ առաջի նորա : Եւ առեալ ի ձեռս եցոյց երիտասարդին, եւ տեսեալ ծանեալ, եւ պատասեալ 5 աչբեաց հրով : Եւ մտեալ չեկեղեցին՝ հաղորդեցոյց վաչբն ի պատուական մարմնոց եւ շարենէ Ողբոյն Աստուծոց : Եւ զնա ցկինն իւր եւ յուղարկեաց խաղաղութեամբ : Եւ զխախարդն կախեալ սրբոյն՝ եւ ի քաղաքին դատուարն, եւ նա ըստ արժանեաց նորա մատնեաց զնա ի կորուստն չաւիտենից :

Վասն եփրեմի խորին Ասորոյն :

10 Տեսանէր երանելին Եփրեմ յանապատին սին լուսոյ զի երանէր չերկրէ չերկինս . եւ լուսւ ձայն որ ասէր * եթէ . Այդ լուսաւոր սինոյ՝ աղօթք են Բասիլիոսի Կեսարու * A fol. 148 v° a. արքեպիսկոպոսին : Եւ առեալ թարգման՝ քանզի ոչ զիտէր ամենեւին հասմ խօսս, եւ իջեալ ի լեռնէն՝ զնաց ի Կեսարիա չաւուր Յայտնութեան Տեսուն մերոց, եւ մտեալ չեկեղեցին տեսեալ զԲասիլիոս սպիտակ զգեստիւք սպասուն եւ ոսկի եմբիտորնաւ, եւ

9 խորին om. B || 10 տեսանէր] ի տեսեան add. B || 12 արքեպիսկոպոսին] եպիսկոպոսայեափն B || 14 զգեստիւք] զգեստուք B.

« Avec cette signature, je te ferai un procès au terrible jugement du Christ. » Le saint apercevant le papier signé, étendit ses bras au ciel et ordonna à la multitude d'étendre également les bras et de dire à haute voix : « Seigneur, ayez pitié! » Aussitôt, le billet descendit et tomba devant lui. Il le prit en mains, le montra au jeune homme, qui le reconnut, et l'ayant déchiré, il le brûla au feu. Il retourna à l'église et communia l'homme au corps et au sang précieux du Fils de Dieu. Il le rendit à sa femme et les laissa partir en paix. Puis, le saint ayant fait arrêter le sorcier, le remit au juge de la ville qui, selon ce qu'il méritait, le livra à la perte éternelle.

Au sujet d'Éphrem, le khouri ¹ syrien.

Le bienheureux Éphrem aperçut, dans le désert, une colonne de lumière qui montait de la terre* au ciel; et il entendit une voix qui disait : « Cette * A fol. 148 v° a. colonne lumineuse est la prière de Basile, l'archevêque Césarée. » Et, prenant avec lui un interprète, parce qu'il ne connaissait aucunement la langue grecque, (Éphrem) descendit de la montagne et arriva à Césarée le jour de l'Épiphanie de Notre-Seigneur. Il entra à l'église et aperçut Basile vêtu des

1. *Khouri* = chorévêque; ce titre ne convient guère à saint Éphrem, qui demeura diacre.

բայցամ բաճանաչս եւ սարկաւապունս սպխտակ զգետտուք զարգարեալս, եւ սպասու-
 րէին սառաջի սրբոյն Քասիլիտսի եւ Երկրպագէին նմա խոնարհաթեանս : Եւ սառ ի
 ճիտս իւր. Թարեցոյ ի տեղեկէն, սչն սիւնն որ Երանէր ի Կեսարիոյ չերկինս՝ ոչ
 գորս է որ չարգպիսի վաստպ է չերկրի : Եւ չարժամ ժառանգանէր Երանեկին Քասիլիտս
 զսպօթան՝ տեսանէր Եփրեմ զի հար յղանալք ի բերանոյ նորս, եւ իբրեւ զսիւն Երանէր
 չերկինս : Յաջնեամ հաստապ եւ սառ. Ճշմարիտ հրեղէն սիւն է Քասիլիտս :

Եւ կոչեաց Քասիլիտս ծի ի սարկաւապոյն եւ սառ. Երկիջիւր չաչս նիչ սիւն եկեղե-
 ցոյն, եւ գացես սչր ծի կարճաճատակ, բարց, սկեսր, ծաղրերես եւ թուխ, կոչես սա-
 իս ի խորանս : Եւ երկեակ կխտասարկաւապն եզիտ ի տեղին զԵփրեմ եւ սառ : Կոչէ
 զբեղ սէր արբեպխակոպան : Եւ՛ Եփրեմ ի ձեան թարգմանին. Մեր օտար եմք եւ
 զմեզ ոչ ճանաչէ, զազ սր կոչէ եւ ոչ զիս : Գարձաւ կխտասարկաւապն եւ սապ տեսան
 Քասիլիտսի զիտս Եփրեմի : Եւ նա սառ. Երկ սաս Տէր Եփրեմ, եկեաջիւր սա իս,
 զի Տէր ստարեաց զբեղ : Երբեւ լուս Եփրեմ որ չանուանէ կոչեաց՝ վնաց զկնի. եւ
 ժուակ ի բնին սղջոյն ես նմա : Եւ սղաչեաց Քասիլիտս զԼատուած եւ աւժամոյն
 խուսկաւ Եփրեմ հասոմ բարբառով : Եւ ձեռնապրեաց զնա սարկաւապ : Եւ սապ
 Եփրեմ. Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր սղաչեացար : Եւ ժողովուրդն սապին. Տէր

* A fol. 148
 v° b.

2 Երկրպագէին] Երկիրպագանէին B || 3 որ Երանէր ի Կեսարիոյ չերկինս] որ ի Կեսարիս
 B || 9 խորանս] սեղանս B — կխտասարկաւապն] սարկաւապն B || 14 եւ սղաչեաց . . . հասոմ
 բարբառով om. B.

parements blancs liturgiques avec l'omophorion d'or, entouré de prêtres et de
 diacres revêtus d'ornements blancs qui servaient saint Basile en s'inclinant
 humblement devant lui. Il se dit à lui-même : « Je me suis trompé au sujet de
 la vision, la colonne qui montait de Césarée au ciel ne doit pas être l'image
 de cet homme à qui appartient tant de gloire sur la terre. » Mais tandis que
 Basile offrait les prières, Éphrem vit une flamme qui jaillissait de sa bouche
 et montait au ciel comme une colonne. Il crut alors et dit : « Basile est une
 véritable colonne de feu. »

Basile appela un des diacres et lui dit : « Tu iras à telle colonne de
 l'église et tu y trouveras un homme de petite taille, chauve, vieillard, d'une
 figure riante et brun, fais-le venir à l'autel. » Le sous-diacre alla trouver
 Éphrem à cet endroit et lui dit : « Le seigneur archevêque t'appelle. » Éphrem
 lui répondit par l'interprète : « Nous sommes des étrangers, et il ne nous con-
 naît point, il appelle quelqu'un d'autre, et non moi. » Le sous-diacre retourna
 et rapporta au seigneur Basile * les paroles d'Éphrem. Il lui dit : « Va et dis :
 Seigneur Éphrem, viens auprès de moi, car c'est le Seigneur qui t'a envoyé. »
 Lorsque Éphrem entendit qu'il l'appelait par son nom, il le suivit, entra dans
 le chœur et lui donna le salut. Saint Basile pria Dieu et aussitôt Éphrem se mit
 à parler le grec. (Basile) l'ordonna diacre. Éphrem dit : « Prions le Seigneur

* A fol. 148
 v° b.

ողորմեա : եւ եփրեմ ասէ. Ընկալ, կեցո եւ ողորմեա եւ պահպանեա զմեզ Աստուած
բոլին շնորհիւ : եւ չեա եօթն աւուր ձեռնադրեաց զնա բահանայ : եւ չեա հազարու-
թեանն ուրախացեալք ի մխտին, եւ ոչ ջուռեալք զմիմեանս՝ զնայ եփրեմ յանապատն :

Պատն եկեղեցոյն որ ի Նիկիա :

5 Փողովեցան ամենայն արիտասկան հերձուածողքն առ թագաւորն Վաղէս, զի եւ
նա նովին հերձուածոյն էր, եւ աւին յուզրտիառացն զտուրքն Սովիա՝ զՆիկիոյ
եկեղեցին :

10 Եւ մտեալ սուրբն Բասիլիոս ի Կոստանդինուպոլիս, ասէ յթագաւորն համարձա-
կութեամբ. Պատիւ թագաւորի զբրաւունս սիրէ, եւ դու չանիրաւի ետուր զեկեղեցին
յարխանոս : Արդ հրամայեա վտակել զեկեղեցին, եւ կնքեմք մեք եւ նորա, եւ զերխ
աւուրս նորա աղօթեացեն Տեսան. եթէ բացցի եկեղեցին չինքենէ, տէր են նորա. եւ
եթէ ոչ բացցի նորա՝ * կացցուք եւ մեք չաղօթա որ մի. եթէ բացցի՝ զարձն զեկեղեցին * A fol. 149
ի մեզ, ապա թէ ոչ մեզ բացցի՝ լըցի եկեղեցին առ նոսա : եւ հաճոյ եղև բանն արքային, 1° a.
եւ հրամայեաց լինել ըստ խնդրուածոյն Բասիլիոսի : եւ երթեալ ի Նիկիա մեծաւ

2 բահանայ] երէց B || 3 յանապատն] իւր add. B.

de nous accorder plus de paix encore ¹. » Les fidèles répondirent : « Seigneur, aie pitié! » Éphrem dit : « Accueille et délivre-nous, aie pitié de nous et garde-nous, ô Dieu! par ta grâce. » Sept jours après, (Basile) l'ordonna prêtre. Après la communion, ils se réjouirent ensemble, se saluèrent mutuellement et Éphrem retourna au désert.

Au sujet de l'église de Nicée.

Tous les hérétiques ariens s'étant rassemblés auprès de l'empereur Valens, qui appartenait à la même hérésie, enlevèrent aux orthodoxes l'église Sainte-Sophie de Nicée.

Basile arriva à Constantinople et dit avec hardiesse à l'empereur : « L'honneur de l'empereur exige la justice, mais toi tu as donné injustement l'église aux ariens. Ordonne donc de fermer l'église, et nous y mettrons les scellés nous et eux. Ils prieront le Seigneur pendant trois jours. Si l'église s'ouvre d'elle-même, ils en seront les maîtres. Si elle ne s'ouvre pas pour eux, * nous * A fol. 149
nous mettrons à prier pendant un seul jour, et si l'église s'ouvre, rends-nous 1° a.
l'église; mais si l'église ne s'ouvre pas pour nous, elle sera à eux. » Cette proposition plut à l'empereur, qui ordonna de faire selon la requête de Basile.

1. Paroles de la liturgie arménienne; la formule byzantine correspondante est :
'Εν εἰρήνῃ τοῦ κυρίου δεηθώμεν.

զորչաթևածր վաճկեցին զգրտնս եկեղեցւոյն, եւ կնքեցին առ հասարակ երկա կողմն :
 Եւ արարեալ արխանարն զաղօին խրեանց զերկա տխս եւ զերկա զիշերս, եւ եկեղեցին
 ոչ բացաւ, եւ սկն ունեւին թէ եւ նոցա ոչ բացցի : Եւ ստեալ սարբն Բասիլիսս զժողո-
 վարցն խաչեւ եւ ստեալամաս զնոց յեկեղեցի սրբոյն Իբաճիսեայ, եւ սմաթ սրաչաս-
 մամբ եկին ի գոսն տալ եկեղեցւոյն սրբոյն Սոփիայ : Մտին եւ արխանարն զկնի 5
 տեսանել իթէ զինչ լինիցի : Եւ արարեալ Բասիլիսս զնշան սարբ խաչին ստէ . Համ-
 բարձէր իշխամբ զգրտնս ձեր ի վեր, եւ թէ . Բայէր ինձ զրտնը սրդարաթևան, եւ
 սուժամայն խորտակցան վաճկանքն եւ կնիք երկաց կողմանցն բեկեցան եւ բացան
 զրտնը եկեղեցւոյն :

Եւ ճտեալ սրբոյն ժողովրդեամբն ստերով . Աչս գոսն Տեսան է եւ սրգարբ ճտանն 10
 ընդ առ : Եւ աժօխալց լեալ ճերեաթկոսայն՝ զնոցին ի չարկա խրեանց . եւ բողոմբ
 ի նոցանն զնոցին առ Բասիլիսս եւ եղեն ուղղափառք : Եւ ստին զարձեալ զեկեղեցին
 ուղղափառքն եւ ունին ճինչեւ յայտար, ի փոսս Բրիտտոսի :

Վասն ճեղատար կնքն :

* A fol. 149
r° b.

* Կին ճի զլջայտա ընդ չար գործս խր, եւ ի բարտէսի գրեաց զամենայն զճեղա 15

Ils se rendirent à Nicée, et avec de grandes précautions, ils fermèrent les portes de l'église, et les deux parties apposèrent les scellés. Les ariens, ayant accompli leurs prières pendant trois jours et trois nuits et l'église ne s'étant pas ouverte, ils espérèrent qu'elle ne s'ouvrirait pas non plus pour les autres. Saint Basile, à la tête de la population, se rendit avec la croix et l'évangile à l'église de Saint-Diomède et, de là, ils se rendirent en officiant à la porte de la grande église de Sainte-Sophie. Les ariens les suivirent pour voir ce qui arriverait. Basile fit le signe de la sainte croix et dit : « *Princes, relevez nos portes* ». » et : « *Ouvrez-moi les portes de la justice* » ; aussitôt, les fermetures se brisèrent, les scellés des deux parties se rompirent et les portes de l'église s'ouvrirent.

Le saint y pénétra avec la population en disant : « *C'est la porte du Seigneur, et les hommes justes entrent par elle.* » Les hérétiques honteux se retirèrent chez eux ; nombre d'entre eux allèrent trouver Basile et devinrent orthodoxes. Les orthodoxes reprirent l'église et l'ont conservée jusqu'aujourd'hui, pour la gloire du Christ.

Au sujet de la femme pécheresse.

* A fol. 149
r° b.

* Une femme se repentant de ses mauvaises actions, avait inscrit sur un

1. Ps. xxiii, 7-9.

իւր, եւ կնքեալ կապարեաց մատանեաւ՝ տարաւ առ մեծն Բասիլիոս եւ ստէ. Վոյով
 աղօթիւք ջնջեալ գձեռագիր իմոց չանցանայ : Եւ առեալ ի ձեռս իւր գրարտէսն եւ
 համբարձեալ գձեռս իւր յերկինս, եւ աղօթիւք հաշտեցոյց զԱստուած ընդ կնոջն, եւ
 ետ գրարտէսն կնքեալ ի կինն, եւ բացեալ կնոջն առաջի նորա՝ եղիս պիրն ջնջեալ,
 5 բայց միայն մին մեկը որ ոչ ջնջեցաւ :

Եւ հրամայեաց նմա զեալ չանապատն առ Եփրեմ, զի նա զմնացեալ մեղսն
 ջնջեցէ : Եւ կինն վազվազակի վնայ առ Եփրեմ չանապատն, եւ նա զարձոյց միւսան-
 գամ զկինն առ Բասիլիոս, եւ ստէ. Նա որ զայս ջնջեաց կարող է եւ զայլ ջնջել, բայց
 10 փութա զի ժամանեցես : Եւ ի դառնալ կնոջն վախճանեցաւ Բասիլիոս : Եւ տեսեալ
 գմահիճս զի տանէին ի թաղումն, եւ մեծաւ բարբառով եւ հառաչմամբ կաղէր ընդ
 սրբոյն, եւ ձգեաց գրարտէսն ի վերայ մարմնոյն : Եւ առեալ մի ի սարկուսագոյն երայ
 եւ եղիս զամենայն ջնջեալ, եցոյց ժողովրդեանն եւ ետ ի կինն, եւ ամենեքեան հիւ-
 ցեալք ընդ սրանչելիսն ետուն փառս Աստուծոյ :

Վասն Անաստաս քահանային :

Գնաց երանելին Բասիլիոս ի առն քահանային Անաստասիոսի, բանկի հոգւովն
 15 զիտաց զաստուածահաճոյ վարս նորա. եւ նա զարմայաւ ընդ զալուստ * քահա-

* A fol. 149
vº a.

14 Անաստասիոսի] Անաստասոյ B.

papier tous ses péchés et l'ayant cacheté avec un sceau de plomb, l'apporta au grand Basile et lui dit : « Par tes prières efface l'inscription de mes péchés. » Il prit le papier dans ses mains, éleva ses bras au ciel et par ses prières réconcilia Dieu avec la femme; il remit le papier effacé à la femme, qui l'ayant ouvert devant lui, trouva l'écriture effacée; toutefois un seul péché n'était pas effacé.

Il lui ordonna de se rendre au désert auprès d'Éphrem pour qu'il lui remette le peché qui restait. La femme partit aussitôt pour le désert chez Éphrem, qui renvoya la femme à son tour à Basile en lui disant : « Celui qui a remis les autres péchés, est capable de remettre celui-là aussi; mais hâte-toi pour arriver à temps. » Au retour de la femme, Basile était décédé; apercevant la litière sur laquelle on le transportait pour être enterré, elle se mit à discuter avec le saint avec de grands cris et des sanglots et jeta le papier sur le corps. Un des diaeres saisit le papier, l'ouvrit, et y trouva tous les péchés effacés; il le montra au peuple et le rendit à la femme. Tous émerveillés d'un tel miracle rendirent grâces à Dieu.

Au sujet du prêtre Anastase.

Le bienheureux Basile s'était rendu à la maison du prêtre Anastase, con-

* A fol. 149
vº a.

նաչապեալին Քրիստոսի սա լինըն ել ընդ սաւաջ՝ երկիր եպոպ նմա, եւ չարմամ նասաւ՝
 սաւէ զԱնասասա. Կոչեա սա իս գրօյրն ըս : Եւ նա սաւէ : Ոչ գոչ խմ ըոյք, կինս աչս՝
 ամուսին իմ է : Եւ նա ընդ բամբա արար գրաշանայն, եւ պատմեաց նմա զձշմարխան
 եկիւ . Քասասան ամ ի ճխտին եմք, եւ անարասս սրաշեպոյր զկաստիկնս ձեր . եւ
 Կոր լնչ փաստակին երկու լուծք երանց ձերոց, չերկա ձասանս բամանեմք, զձին 5
 սպրտաց, զձինն օտարաց, զձինսն ի պէսս ձեր : Եւս, Բասիլիսա . Բաց գներքսագոչն
 զսան ըս : Եւ բաշանայն ոչ կամեր, եւ բանագրտեաց զնա զե բոցոյէ : Եւ սաւ,
 բաշանայն . Սերակ է ի ներքս, եւ է իսաստիրս եւ լիշնամմայ : Եւս, Բասիլիսա .
 Աչնչափ ժամանակս զարք ծասուցեցէր նմա, օր ձի եւ ծասուցեցից : Եւ ձտեալ ի սունն
 սա սրտին փակեաց զգոսնն, եւ ազօթերալ սա Աստուած արար օղջ զգոյին, եւ երեալ 10
 զնաց չեպխոպարարանն : Եւ ձտեալ բաշանային եւ կնաջն ի սունն զօին զարակն
 օղջուցեալ եւ կասն փասս Աստուծոյ :

Վասն Տրեայ բժշկին :

Տրեայ սին ծարտար բժիշկ որոչ անուն էր Թախէփ, սիրելի սրբայն Բասիլիսաի, եւ
 ստեպ ստեպ երկնայր առ նա, եւ բազում վարդապետութեամբ սասցանէր նմա զբրիս- 15
 տասական հաւատն . եւ ոչ հաւանեցաւ Տրեայն լինել բրիստանեաց : Եւս սարբն .

4 եմք] իցեմք B || 6 Եւս, Բասիլիսա... փասս Աստուծոյ] զար լուեալ սարբն Բասիլիսա՝
 փասս ծարտոյ Աստուծոյ եւ զարծաւ ի բազարն B || 15 զբրիստասական] զբրիստանէական B.

et lorsqu'il se fut assis, (Basile) dit à Anastase : « Fais venir ta sœur. » Il lui
 répondit : « Je n'ai pas de sœur, cette femme est mon épouse. » (Basile) con-
 fondit le prêtre, qui lui dévoila la vérité, en ces termes : « Depuis quarante
 ans, nous vivons ensemble, et nous avons conservé intacte notre virginité,
 nous partageons en trois parties le produit de nos deux couples de bœufs,
 l'une pour les pauvres, l'une pour les étrangers, et l'autre pour nos besoins »
 Basile lui répondit : « Ouvre-moi ta porte intérieure. » Le prêtre ne voulait
 pas, mais il l'obligea à l'ouvrir. Le prêtre lui dit : « Il y a au dedans un
 lépreux, qui est entêté et insolent. » Basile lui répondit : « Il y tant d'an-
 nées que vous le servez, pendant un jour je le servirai. » Et pénétrant dans
 la maison auprès du lépreux, il referma la porte, pria Dieu et lui rendit la
 peau saine; puis il alla à l'évêché. Le prêtre et sa femme étant rentrés dans la
 maison, trouvèrent le lépreux guéri et donnèrent des louanges à Dieu.

Au sujet du médecin juif.

Il y avait un médecin juif renommé, du nom de Joseph, ami de saint Basile ;
 celui-ci allait souvent le voir et, par de longs entretiens de doctrine, lui ensei-
 gnait la foi chrétienne. Le juif ne consentait pas à devenir chrétien. Le saint

Յուսամ չԱստուած զի նախ զքեզ մկրտեցից եւ ապա մեռացց : * Ասէ հրեայն . Այդ ոչ * A fol. 149
 երբէք լինիցի : v° b.

Եւ եղև հլանդանալ սրբոյն Բասիլիսոսի, զնաց հրեայն եւ ետևս զերական եւ ասէ .

Աչօր սրեւզ ընդ արեգական ժոցէ : Ասէ սուրբն . Եթէ ոչ մեռացց աչօր՝ զինչ

5 առնիցես : Ասէ հրեայն . Անհնար է քեզ չառաօան հասանել : Ասէ սուրբն . Եթէ ոչ

վազիւն մեռանիցի՞մ՝ մկրտիւն : Զի ական ունէր նմա յերեկունն մեռանելոյ եւ չանձն էաւ .

զի մկրտիցի : Եւ վազիւն երթնալ հրեայն բժիշկ՝ եզլիտ զնա կենդանի եւ բաւարոյն քան

զանցեալ օրն եւ զահի հարեալ մկրտեցաւ ամենայն ընտանեօք իւրովք : Եւ չեա սրբայ

պատարապին ողջունեալ զամենայն ժողովուրդն սուրբն Բասիլիսոս, հանգեաւ խաղա-

10 վաթեամբ ի Քրիստոս՝ Յունկարի Ա : Եւ ասաց հրեայ բժիշկն . Եթէ ոչ էիր կամեցեալ ,

եւ ոչ այժմ եւս մեռանէիր :

Եւ ժողովեցան ամենայն ժողովուրդք քաղաքին եւ ուխտք եկեղեցեաց եւ եպիս-

կոպոսուէր, եւ Գրիգոր աստուածաբանն՝ որ եւ գրեաց ճառս ի լիազօմն Բասիլի

նեբրբօականս, եւ եղին զմարմինն յեկեղեցւոջ սրբոյ վկային Նիսիբոսի, ի տապանի

15 յորում էին նշխարք սրբոյն Կենդեաց, որ չառաջ քան զնա եպիսկոպոս էր :

6 զի] բանի B || 8 ընտանեօք իւրովք] զի ինքնին սուրբ՝ եպիսկոպոսուէրան զհացեալ
 յեկեղեցին՝ ձեօք իւրովք մկրտեաց զնոսս առաջի ամենայն ժողովուրդանն *add.* B || 9 զամենայն
 ժողովուրդն] զամենեսեան B || 13 Բասիլի] նորա B || 14 սրբոյն *om.* B || 15 եպիսկոպոս] *add.*
 եպիսկոպոսացեա B.

lui dit : « J'ai l'espoir en Dieu de te baptiser d'abord et de mourir ensuite * . » * A fol. 149
 Le juif lui répondit : « Cela ne sera jamais. » v° b.

Il arriva que saint Basile tomba malade, le juif alla le voir, tâta le pouls et dit : « Aujourd'hui, ton astre se couchera avec le soleil. » Le saint lui répondit : « Et si je ne meurs pas aujourd'hui, que feras-tu ? » Le juif lui répondit : « Il est impossible que tu parviennes jusqu'au matin. » Le saint lui dit : « Si je ne meurs pas demain, te feras-tu baptiser ? » Et comme l'autre attendait sa mort pour le soir, il accepta de se faire baptiser. Le lendemain le médecin juif alla le visiter, le trouva vivant et mieux que le jour précédent; il fut stupéfait et se fit baptiser avec toute sa famille. Après la sainte messe, saint Basile salua tout le peuple, et reposa en paix dans le Christ, le 1er Janvier. Le médecin juif dit : « Si tu ne l'avais pas voulu, tu ne serais pas mort même maintenant. »

Toute la population de la ville se rassembla avec le corps ecclésiastique et les évêques, parmi lesquels Grégoire le théologien, qui écrivit le panégyrique de Basile à l'occasion de ses funérailles; ils déposèrent le corps dans l'église du saint martyr Euppsychius (*Ephsichios*), dans le tombeau où se trouvaient les restes de saint Léon, qui fut évêque avant lui.

* A fol. 150
r° a.

Քարոյի եւ եւ Աստուծոյ Բ : Տօն Աղբեակարոյ Տաղարեան Տօնաց, որ զվասար էր
Երկիրս աստճին ժողովոյն. եւ նախատանկ Ապրանութեան Տեան Արատի Քրիստոսի :

Երանելին Աղբեակարոս էր ի բարբառն Տօնովնաց, եւ սարսաւորէր Տաղարեան
Տիմոթէոսի՝ որ էր եկեալ չՄնախարաց. զոր կալեալ Տարկինոս կարբրոս բարբառն
յոյճ շարչարեաց վասն Տաղարեան Քրիստոսի, եւ սպա եհաս զվախ նորա : Եւ 5
ասեալ զմարմին սրբոյն Տիմոթէոսի՝ Աղբեակարոս, վաղեաց ի տան խրոմ, եւ
կանկեղոր լուցելոր եւ խնկոր ծառայէր նմա. զոր շնաց Մեղկատան Տօնաց Տաղարե-
ական շինեաց եկեղեցի ի վերայ գերեզմանին յանուն սրբոյն Տիմոթէի :

Եւ կալեալ զԱղբեակարոս՝ Տարկինոս կարբրոս, եւ սրահանջէր ի նմանէ զինչս
սրբոյն Տիմոթէի. եւ նա մարբարեացաւ նմա եւ սակ : Ի վաղի մեանսկցիս : Սրպէս եւ 10
եղև լակ : Զի մինչդեռ ծառայէր Տարկինոս կերակուր, փոշ ձկան սպերաւ ի փոյսն
եւ նոյնտանցն ստատեցաւ :

Եւ չարժամ եղև Աղբեակարոս երեսուն տնաց՝ ձեանալեցաւ ի Մեղկատանէ Տաղար-

1 տօն Աղբեակարոսի . . . Քրիստոսի] Վարբ եւ յիշատակ սրբոյն Աղբեակարոսի Տօնաց
Տաղարեան, որ զվասար էր Երկիրս աստճին ժողովոյն երեք հարիս տան եւ աթ կախկա-
ստացն Բ.

* A fol. 150
r° a.

* 25 KALOTZ, 2 Janvier.

Fête de Sylvestre, pontife de Rome, qui fut le président du premier concile de Nicée,
et veille de l'Épiphanie de Notre-Seigneur Jésus-Christ.

Le bienheureux Sylvestre était de la ville de Rome, et servait le pontife
Timothée, venu d'Antioche, et que Tarquin (*Tarquinos*)¹, l'éparque de la ville,
avait arrêté, et soumis à de nombreuses tortures pour la foi du Christ, à qui
enfin il avait fait trancher la tête. Ayant pris le corps de saint Timothée,
Sylvestre l'inhuma dans sa maison et le servait avec des lampes allumées
et de l'encens. Plus tard, Miltiade (*Mendiaton*), pontife de Rome, édifia une
église sur ce tombeau, au nom de saint Timothée.

Tarquin l'éparque fit arrêter Sylvestre et exigea qu'il lui livrât les biens
de saint Timothée; mais il lui répondit en prophétisant : « Tu mourras
demain. » Ce qui arriva en effet; car, pendant que Tarquinus prenait
son repas, une arête de poisson se prit dans sa gorge et il mourut sur-le-
champ.

Lorsque Sylvestre eut trente ans, il fut ordonné prêtre par le pontife

1. Tranquillinus, *τραχυλίνος* dans *Syn. Cp.*, corrompu en *ταρυλίνος* par certains mss.,
d'où provient par une nouvelle corruption la leçon arménienne.

պետէն ըահանայ : Եւ եղև աստուածահանոց վարուք եւ համարձակութեամբ ըարողէր
 զՔրիստոս՝ հրէից եւ հեթանոսաց, եւ սիրեցեալ էր յամենեցունց :

Եւ եղև յետ վախճանելոյն Մենգիատունի՝ ձեռնադրեցաւ յաթուս նորա Սեղբեօրոս
 Հուծայ հայրապետ : * Եւ զգնեաց սպիտակ վերարկու ի ժամ սուրբ խորհրդածու- * A fol. 150
 5 թեանն, զոր ասէին թէ իցէ Յակոբայ Տեառն Եղբորն Երուսաղէմայ եպիսկոպոսա-
 պետին :

Սեղբեօրոս կարգեաց լինել յեկեղեցիս սարկաւապունս եւ կիսասարկաւապունս,
 եւ անուանաւ եղ աւուրց շարաթուն. զԱրեգական օր՝ տէրունական, օր է կիրակէ վասն
 յարութեան Տեառն, եւ Ձեւս լուսին՝ երկշաբաթ, եւ զԱրէսի՝ երեքշաբաթ, զՆուային՝
 10 չորեքշաբաթ. զԻւսիին՝ հինգշաբաթ, զԱրրոպիտեայ՝ ուրբաթ, եւ զԿուռնայ՝ շաբաթ :
 Հրամայեաց եւ փոխեցին զՉատիկն ի չորեքտասանն լուսնին, սրպէս զև չորեք-
 տասաներորդի լուսնին՝ զկիրակէն արտադին Չատիկ : Հրամայեաց զև փառաւորեացն
 զհինգշաբաթի օրն իբրև զկիրակէն : Եւ կանոնադրեաց զև յաւուրն մեծի հինգշաբա-
 15 պետուէրս աչս մինչև ցայսօր :

11 Հրամայեաց... զկիրակէն om. B || 14 յամենայն ամի om. B.

Mendiatius. Il eut une conduite agréable à Dieu et prêchait le Christ avec hardiesse, aux Juifs et aux gentils; il était aimé de tout le monde.

Il arriva, après la mort de Mendiatius, que Sylvestre fut sacré sur son siège, pontife de Rome. * Il se revêtit, au moment de la célébration du * A fol. 150
 saint sacrifice, d'un manteau blanc qu'on disait avoir appartenu à Jacques r° b.
 le frère du Seigneur, archevêque de Jérusalem.

Sylvestre établit qu'il y eût dans l'église des diacres et des sous-diacres et fixa les noms des jours de la semaine : (pour le) jour du soleil, dominical, c'est-à-dire dimanche (*չորչառի*), en souvenir de la résurrection du Seigneur; (pour celui) du dieu Lune, deuxième de la semaine¹; (pour celui) de Mars (*Arès*), troisième de la semaine; (pour celui) de Mercure (*Erayi*)², quatrième de la semaine; (pour celui) de Jupiter (*Diosi*), cinquième de la semaine; (pour celui) de Vénus (*Aphroditeay*), sixième de la semaine; (pour celui) de Saturne (*Khronosi*), sabbat. Il ordonna de transférer Pâques au quatorzième (jour) de la lune, afin que l'on fit Pâques le dimanche après le quatorzième (jour) de la lune. Il ordonna de célébrer le jeudi (saint)³ comme un dimanche; et il établit que tous les ans, le jeudi saint, on ouvrit les prisons et qu'on libérât les détenus; cet ordre est exécuté jusqu'à nos jours.

1. En latin : *feria secunda, tertia... sabbatum*, dénominations conservées dans la liturgie, tandis que le calendrier civil a continué l'usage païen : lundi, mardi..., sauf pour le dimanche. — 2. Restituer *Armayi*. — 3. Il s'agit, semble-t-il, du jeudi saint, bien que le texte arménien porte seulement « jeudi »; restituer *Տեճ*.

Եւ էր վիշապ ծի բունեալ չապարանսն որ կռչի Կապեառլան, եւ սպանդար
կանայք լընանէին երեք չարխր եւ վաթսուն եւ չինց ասախճանս ի վիշապն եւ ծա-
սաղանէին նճա գոհս. եւ բազում վնաս լինէր ի բազարին Հոսոնց ի վիշապէ անախ :
Եւ երանելին Սեպեաորոս ոչ գազարէր չատաղաներց զճրեւչս եւ զճեթանսս չա-
սաւաճալին գրոց, եւ նորս ասէին. Եթէ կարոց եւ զվիշապին զգոհան խախանել, եւ 5
* A fol. 150
v. 31.
սպասեցես գրազարս ի նորին ծաճարեր վնասուցն : * Եւ կացեալ չազոխն Սեպեա-
որոս պաճօր՝ հանգերձ ալ բրխատանէխըն գերխա ասորս, եւ երեւեցաւ նճա չանորջս
Պետրոս ասարեալն եւ ասէ. ' Ես գինի բո գեեւոպորս եւ գՊրանէսիս եւ գՊիլիկոսիկոն
գերիլլուս, եւ գՍտրատան եւ գՍանանս ասրեւապանս, եւ լըլիք ընց երեք չարխր
եւ վաթսուն եւ չինց ասախճանսն, եւ ի ծուսս գրան վիշապին կանդնան գնան խաչին 10
սրոց : Եւ ի ներքսապոցն ալն չարում վիշապն գազարեալ է՝ եւ գրունք պղնձիք, եւ
անուանելով գանուն Տեասն ձերոց Յիսուսի Քրիստոսի՝ ժակեցէք զգրանսն եւ նկոս
զլըլիք, եւ ասացես. Եչապէս ասէ Պետրոս աշակերան Յիսուսի, գրունքս այս ոչ
բացցին ձինչեւ չարն գատաստանի : Եւ ըստ հրամանի ասարեւրցն որսար Սեպեաորոս,
եւ տեսեալ սպասուորացն վիշապին հաստացին ի Քրիստոս : 15

Ի եւ էր վիշապ... ի Քրիստոս] Ընհեա որսար ազոխիք եւ զվիշապ ծի ծանս, որ բունեալ
էր ի Հոսոն ի Կապեառլան, որում գոհս ծասաղանէին բազարձք . վասն սրոց եւ բազարձք
հաստացին ի Տէր Բ.

Il y avait un dragon niché dans le palais appelé Capitoie, et des femmes
sectaires descendaient les trois cent soixante-cinq marches pour arriver au
dragon et lui offraient des sacrifices. Ce dragon causait bien des dommages
à la ville de Rome. Le bienheureux Sylvestre enseignait inlassablement aux
juifs et aux gentils les Écritures divines, mais eux ils disaient : « Es-tu capable
d'empêcher les sacrifices au dragon et de délivrer la ville de ses ravages mor-
tels? » * Sylvestre se mit en prières avec jeûnes, lui et d'autres chrétiens,
pendant trois jours; l'apôtre Pierre lui apparut dans une vision et lui dit :
« Prends avec toi les prêtres Théodore (*Theodoros*), Denys (*Dionésios*). Philico-
sius (*Philikosikon*), les diaeres Honoratus (*Onoraton*) et Romanus (*Romanos*):
descendez les trois cent soixante-cinq marches et dressez la sainte croix à
l'entrée du repaire du dragon. Dans la grotte intérieure où demeure le dra-
gon, il y a des portes de bronze; en prononçant le nom de Notre-Seigneur
Jésus-Christ, vous fermerez les portes, et vous mettrez les barres en disant :
« Ainsi dit Pierre, le disciple de Jésus, ces portes ne s'ouvriront qu'au jour du
jugement. » Sylvestre fit selon l'ordre de l'apôtre; ce que voyant, les des-
servants du dragon erurent au Christ.

* A fol. 150
v. 31.

Պատն սրբոյն Կոստանդիանոսի մեծի թագաւորին, թէ զինորդ հաւատաց ի Քրիստոս
 ի ձեռն Սեղբեստրոսի հայրապետին :

Թագաւորն Հոսմայ Կոստանդիանոս կուսպաշտ էր, եւ հրապուրեալ ի մարտի-
 մինացէ կնոջէն իւրմէ, որ էր թուռն Գլուկիտիանոսի արքային, հաբաժէր զբրիստոնեացս .
 5 եւ բազում հաւատացեալս ետարն որ ոչ զոհեցին կուօցն : Ի.սկ երանելին Սեղբեստրոս՝
 առեալ զաշակերտսն իւր վախեալ ի լեռանն, եւ էր անդ ի թաքստի :

Եւ եղև բարտաթիւն Կոստանդիանոսի իրբեւ ի տապաստէ, եւ բժիշկք ամենելին
 ոչ * կարացին բժշկել : Ասացին ազանդաւորք եթէ. Անհնարին է քեզ բժշկել՝ բայց * A fol. 150
 միայն եթէ անորատ մանկունս ժողովեցես, եւ զարին նոցա լցցես ջաւագան, եւ v° b.
 10 մինչկեւ ջերմ լցէ մոցես մերկ ջաւագանն եւ լուսացիս արեամբն եւ ապա ողջացիս :

Եւ հրամայեաց եւ վաթապէս ժողովեցին ազալ մանկունս բազումս եւ անթիւս
 յոյժ. եւ կրեալ թագաւորին երթալք ի Կապետոլիսն ի տաճար կուօցն, եւ ընթացան
 կանաչքն մարք ազալոցն՝ ի զիրկս ունելով զազալան՝ մեծաւ հաւաչանօք, հերարձակք
 եւ սաթնք իւրեանց ի բերանս նոցա, անկան առաջի թագաւորին մեծաւ ոլբովք : Եւ
 15 նորա առեալ զաշխարհումն եւ զկոծ մարցն, եւ զլաւմն ազալոցն, յոյժ սղորմեցաւ
 եւ զթացաւ ի նոսա, որ եւ սրտասուք հեղան յաշացն, եւ լմւ համարեցաւ զվրկուրին

2 ի ձեռն] սրբոյն *add.* B — հայրապետին *om.* B || 7 ի տապաստէ] տապաստ B || 8 Անհնար-
 րին] Անհնար B || 90 էրեալ] երթեալ B || 13 մեծաւ] սրտասուակայ B || 16 հեղան] հեղուն B.

Au sujet de saint Constantin, le grand empereur: comment il crut au Christ
 par l'entremise du pontife Sylvestre.

Constantin (*Kostandianos*), l'empereur de Rome, était idolâtre et, entraîné
 par sa femme Maximina qui était la petite-fille de l'empereur Dioclétien, il
 persécutait les chrétiens. Il fit tuer beaucoup de fidèles qui ne voulurent pas
 sacrifier aux idoles. Le bienheureux Sylvestre prit ses disciples avec lui et
 s'enfuit à la montagne, où il se tint caché.

Constantin fut atteint de la lèpre et de la fièvre et tous les médecins
 ne * purent le guérir. Des sectaires lui dirent : « Il te sera impossible de guérir, * A fol. 150
 à moins que tu ne rassembles des enfants sains, et que tu remplisses de leur v° b.
 sang un bassin, dans lequel tu entreras nu pendant que le sang est encore
 chaud; tu te laveras avec leur saug, et ensuite tu guériras. »

Il en donna l'ordre et on rassembla promptement beaucoup de jeunes
 enfants, en nombre infini. L'empereur se rendit au Capitole au temple des
 idoles; alors les mères des enfants accoururent tenant les enfants entre leurs
 bras, avec de grands soupirs, les cheveux en désordre, le sein aux lèvres
 des enfants, et se jetèrent devant l'empereur avec de gros sanglots. Celui-ci,
 voyant la désolation et la douleur des mères, les pleurs des enfants, eut
 grande pitié et compassion d'eux, à tel point que les larmes lui coulèrent des

նոցա բան գառողջութիւն անձին խրոց, եւ արձակեաց զնոսս սրբախօսից ի չորիս խրեանց, առեալ նոցա ծախս եւ սոճիկս :

Եւ ի զիշերին չայնձիկ երեսեցան թագաւորին Պետրոս եւ Պօղոս սաարեալքն Քրիստոսի եւ սանն. Արաճեաւ սրբոճեցար արաչոյն աստեղ բան անձին բո՛ կիար չայնութիւն բեզ : Երբ սաարեան չաչս անան լեանն եւ բերցեն սա բեզ զկայսկոսարստպեանն Սեղբետարոս, եւ նա պատարաստեայ, բեզ սաարան ջրոց եւ բառայիս սչեա, եւ բժշկեայիս չանբժշկելի բորստութենեղ :

Եւ ընդ սաաւանն սաարեաց ի լեանն եւ սարանն զնա. եւ նա կարձէր եկի : Ի մարտիրոսութիւն տանէին, որ եւ սրբախօթեամբ երթուցր : Եւ մտեալ սասջի թագաւորին՝ սղջոն եա : Եւ ստէ, զնա. Էն սասուածք բո սր անուանին Պետրոս եւ Պօղոս : Պատասխանի եա Սեղբետարոս. Աչ Էն զորս սասուածք՝ սղլ ճառայք Էն Բասուծոց, եւ Յիսուսի Քրիստոսի սաարեալք :

Ըստ թագաւորն. Արձկ կերպարանօք Էն, եւ կամ չնրչափ հաստկի : Եւ հանեալ ի ծոց խրձէ պատկերս փորձեա սրբոց սաարերոցն եցոց թագաւորին, եւ տեսեալ ճանեալ եւ ստէ. Ճճմարիս զորս Էն զոր տեսի չանարջս :

Եւ սաւածայն լցին զաւազանն ջրով, եւ երթեալ ի տեղին սրհնեաց Սեղբետարոս զջուրն, եւ մերկայուցեալ զթագաւորն՝ լջոց ի ջուրն, եւ բչս փայլեաց ի վերայ ջրոյն եւ ձեռն մերձեցաւ լերկնից ի մարմինն նորս, եւ եղև ճարձատուճն սրպէս ի

4 ստեն] սոսային B || 5 ստեն] նիշ B || 10 զնա] թագաւորն *add.* B || 12 Բասուծոց եւ Յիսուսի *om.* B || 17 եւ բչս փայլեաց ի վերայ ջրոյն *om.* B.

yeux, et il préféra leur salut à sa propre guérison: il les renvoya pleins de joie chez eux, en leur distribuant des gratifications et des pensions.

Cette nuit-là, les apôtres du Christ Pierre et Paul apparurent à l'empereur et lui dirent : « Puisque tu as eu plus de pitié des enfants que de ta personne, nous sommes venus à ton secours. Tu enverras à telle montagne et tu feras venir à toi l'archevêque Sylvestre; il te préparera un bassin d'eau, tu t'y baigneras et tu guériras de ta lèpre incurable. »

Au matin, il envoya à la montagne et on ramena (Sylvestre); et lui croyant qu'on le conduisait au martyre, marchait avec joie. Il se présenta à l'empereur et lui donna le salut. (L'empereur) lui dit : « Parmi tes dieux y en a-t-il qui s'appellent Pierre et Paul? » Sylvestre lui répondit : « Ce ne sont pas des dieux, mais des serviteurs de Dieu, et des apôtres de Jésus-Christ. »

L'empereur dit : « Comment sont leurs traits, et quelle taille ont-ils? » (Sylvestre) sortit de son sein de petites images des saints apôtres, et les montra à l'empereur, qui les regarda, les reconnut et dit : « En vérité, c'est eux que j'ai vus dans mon rêve. »

On remplit aussitôt un bassin d'eau, Sylvestre s'y rendit et bénit l'eau, puis ayant fait déshabiller l'empereur, il le fit descendre dans l'eau; une lumière brilla sur l'eau et une main du ciel s'approcha de son corps; il y eut

տապալիէ, եւ անկան իբրեւ կեղեւանք յանձնէն եւ ելլց զջուրն, եւ ել ճարուր ճարմնով :
 Եւ մկրտեցան յաւուր չաչնմիկ ի ձեռաց Սեպրեսարոսի՝ սպիր երկատասան հապար ի
 գետն, որոց զգեցոյց թապաւորն հանդերձս սպիտակս եւ վեւարկուս եւ կօշիկս, եւ
 իւրարանչիւր մսմեղէն ի ձեռս :

5 Եւ զրեաց հրամանս թապաւորն, եթէ որ հայհայեցէ զՔրիստոս՝ զկէս ընչից իւրոց
 չարքունիս ապցն, * եւ անխափան եւ անարգել ո՛վ եւ կամեցի մկրտեցի, եւ աներ- * A fol. 151
 կիւղ լիցին ի կործանել զպատկերս կոսցն : Եւ շինեաց թապաւորն եկեղեցի անուամբ 1° b.
 սուրբ Փրկիչ, եւ ինքնին բրէր եւ հանէր զհողն եւ զներ զբարինսն : Եւ հրամայեաց ի
 մէջ հրապարակին աղաղակել զօրտկանացն մեծաւ բարբաւով քառասնիցս անգամ
 10 եթէ. Քրիստոս ճշմարիտ Աստուած է. եւ եթէ եկեղեցիք Քրիստոսի բացցին տասն
 անգամ, եւ որք զՔրիստոս ոչ պաշտեն՝ թշնամիք են թապաւորութեանս իմոց, տասն
 անգամ. եւ որ կեցոյց զթապաւորն Աստուած է, երեսուն անգամ. եւ որ զՔրիստոս
 պաշտէ՝ չարածամ չաղթոյ է, տասն անգամ. եւ որք ոչ հաւատան ի Քրիստոս ի
 ճշմարիտ Աստուած՝ Ելցեն ի քաղաքէս, քառասուն անգամ :

15 Իսկ Հեղինէ մայրն Կոստանդլանոսի արքային՝ էր ի Բիւթանիա եւ երկու թուռներն
 ընդ նմա, Կոստանդլինոս եւ Կոստաս : Եւ յողովեցան առ նա հրէայք եւ ասնն. Որպին
 քս թապաւորն մեր՝ բարիք արար զի եթոյ զկուռսն, բայց ճշմարիտ հաւատ ոչ ստացաւ .

1 եւ ելլց զջուրն] ի ջուրն B || 9 քառասնիցս անգամ om. B || 10 տասն անգամ om. B ||
 11 տասն անգամ om. B || 13 տասն անգամ om. B || 14 քառասուն անգամ om. B ||
 16 հրէայք] բազումք add. B.

un grésillement comme d'une poêle, des pellicules se détachèrent du corps et remplirent l'eau, et (l'empereur) en sortit sain de corps. Ce jour-là, douze mille personnes furent baptisées dans le fleuve des mains de Sylvestre, et l'empereur les fit habiller de vêtements blancs, de manteaux et de chaussures, et chaenn (eut) un eierge en main.

L'empereur écrivit des ordres : « Quiconque blasphémera le Christ, aura la moitié de ses biens confisqués par le trésor impérial; * quiconque voudra se
 1° b.
 faire baptiser, ne sera ni inquiété ni gêné; aucune crainte pour ceux qui renverseront les statues des idoles. L'empereur édifia une église dédiée au saint Sauveur : lui-même creusait, enlevait la terre et posait les pierres. Il ordonna qu'au milieu de la place des soldats erient à haute voix : quarante fois, que le Christ est vrai Dieu; dix fois, que les églises du Christ peuvent s'ouvrir; dix fois, que ceux qui n'adorent point le Christ sont des ennemis de l'empire; trente fois, que c'est Dieu qui a guéri l'empereur; dix fois, que celui qui adore le Christ est toujours vainqueur; quarante fois, que ceux qui ne croient pas au Christ, vrai Dieu, doivent quitter la ville.

Hélène, mère de l'empereur Constantin, se trouvait en Bythinie avec ses deux petits-fils Constantin et Constans. Les Juifs se rassemblèrent auprès d'elle et dirent : « Ton fils, notre empereur, a bien fait d'abandonner les

որոց պրեան սա նա զի իրխառնեցի եւ յեցի հրեայ սրպէս եւ ձեր : Եւ նորա անարցեալ զնոսս իճնամանօր զարձայ :

Եւ զրեայ սա սրպին խր զի հաստատեցէ զհաւատ բրիտանեւոթեան, եւ արտայէ ժպով բրիտանեւոթեայ եպիսկոպոսոսց եւ հրեայ վարդապետաց, եւ խօսեցին ի ճարտարեւելայ զրոց ընդ ձիմեանս : Եւ ժպովեցան ըստ հրամանի զշխօյնն Հեղինեայ ի ' հրեայց . 5
զպիրբ, եւ օրինասօրբ երկատասան, եւ ի բրիտանեւոթեայ եպիսկոպոսոսց ըսան եւ չարբ, որոց էր պոխ երանելին Սեղբետարս . նոսսա եւ թաղաւորն ի մէջ եպիսկոպոսոսցն, եւ ի հրեայց զպրոսցն Երիսթար սկտաւ զհաւաքագուշակ վկայաթիւնս ճարտարեւելցն որ վսան Բրիտանի ի ըսոց ընկենալ : Իսկ սուրբն Սեղբետարս ըսաւ Հարով սրբով, եւ չարեանայ,ս եցոց զվկայաթիւնս ճարտարեւելցն ի Բրիտանս՝ վսան չախտեանկան եւ 10
անակպրեանկան սատուածաթեանն, եւ զճարգեղաթիւնն չեօին ժամանակի ի սրբոց կուսէն Կատուածածնէն :

Եւ չարացեալ զիւթ ոմն՝ Զամբրի անուն, սաէ զթագաւորն . Հրամայեան ասել զուլ ձի, եւ եւ խօսեցայ չունին եւ սաժամայն ստատկի : Եւ չարժամ խօսեցաւ Զամբրի չունին եղինն եւ հերձաւ ընդ մէջն : Եւ սաէ զթագաւորն . Եթիլ չարուցէ Սեղբետարս 15
լանիւ ձիայն՝ զխոսածիւր, ով թագաւոր, որ եւ բանբ խր ճշմարիտ են : Եւ ազօթեալ սա Կատուած սրբոցն՝ կենդանացաւ զուլն : Ասէ թագաւորն . Արման է հաւատալ

S ճարտարեւելց] ճարտարեւելան B || 11 չեօին ժամանակի] չեօ ժամանակաց B || 13 եւ չարացեալ . . . պատուեաց զՍեղբետարս om. B.

idoles, mais il n'a pas acquis la vraie foi; écris-lui donc de se faire circonciere et de devenir juif comme nous. » Elle les méprisa et les renvoya avec injures.

Elle écrivit à son fils, afin d'affirmer la foi chrétienne, de convoquer un conseil d'évêques chrétiens et de docteurs juifs, pour qu'ils discutent entre eux sur les livres des prophètes. Ainsi, on réunit sous l'ordre de la reine Hélène, * du côté des Juifs, des scribes et des docteurs de la Loi, au nombre de douze, du côté des chrétiens, vingt-quatre évêques, à la tête desquels se trouvait le bienheureux Sylvestre. L'empereur siégea au milieu des évêques. Abiathar, du groupe des scribes juifs, commença de réfuter les témoignages prophétiques des prophètes au sujet du Christ. Alors, saint Sylvestre, plein du Saint-Esprit, démontra clairement les témoignages des prophètes au sujet du Christ, de sa divinité éternelle et sans commencement et de son incarnation à la fin des temps, de la sainte Vierge, mère de Dieu.

Un mage, nommé Zambri, se leva, et dit à l'empereur : « Ordonne d'amenner un taureau et je lui parlerai à l'oreille et il crèvera aussitôt. » Lorsque Zambri eut parlé à l'oreille du bœuf, il éclata par le milieu; et il dit à l'empereur : « Si Sylvestre le ressuscite par sa seule parole, tu sauras, ô empereur, si ses paroles sont vraies. » Le saint pria Dieu et le taureau reprit vie. L'empereur dit : « Il est préférable de croire à celui qui rend la vie qu'à celui

A fol. 151 v° a.

A fol. 151 v° a.

կեցուցանողին քան ճախարհացանողին : Եւ ատեսալ Տրէիցն զոր արար Սեղբեսարոս
անկան ամենեքեան յոտս նորա եւ հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան :

Եւ յոյժ ուրախ եղև թագաւորն, եւ մեծագէտ պատուեաց զՍեղբեսարոս : Եւ այնպէս
փալեաց * սուրբ հայրապետն յեկեղեցին Ատուծայ, զի զհիւանդս բժշկէր ազօթիւք
5 միայն, եւ զգլխս ի մարդկանէ հալածէր, եւ բազում հրէացս եւ հեթանոսս զարձայց
յատուածպիտուծիւն : Եւ եղև զլիսաւոր երեք հարիւր եւ ասան եւ ութ եպիսկոպոսացն
որ ժողովեցան ի նիկիաց ատաջին սինհոցորին : Եւ ի բարիոր ձերութիւն հասնալ՝
հանգեաւ խաղարութեամբ ի Քրիստոս՝ Յունվարի Բ :

* A fol. 151
v° b.

[B * Յաչամ աւուր չիշատակ է երաներցն Գրիգորի պարօկի :

* B
p. 6 b.

10 Էր սա ի աւժիկ ազգէ, յաւուրս Թարսովու որդուց Կաւասոց Պարսից արքայի,
ծնեալ յանհաւատ ճնողաց, եւ եկեալ ի Հայս բնակեցաւ ի Գուին բապար, եւ ընկա-
լեալ զսուրբ հաւատս Քրիստոսի մկրտեցաւ. եւ մտեալ ի վանս եղև կրօնաւոր
աւարինի : Եւ յորժամ Գեւորգոս պարօկ մարդկան եկն ի Հայս՝ լուաւ յոտն սորս
15 թէ քրիստոնեաց եղեալ է, կրպաւ զնա՝ եւ ստիպէր զառնալ անդրէն ի կրօնս Պարսից .
այլ նա հաստատուեւ եկաց ի հաւատս, եւ խոստովանեցաւ զՔրիստոս Ատուծա՝. եւ
հրամանաւ բռնաւորին ընկալաւ զմահ վկայական՝ Յունվարի Բ :]

qui la détruit. » Les Juifs, témoins de ce qu'avait fait Sylvestre, tombèrent tous à ses pieds, crurent au Christ et furent baptisés.

L'empereur fut au comble de la joie et honora grandement Sylvestre. Le
* saint pontife brilla dans l'église de Dieu, à tel point qu'il guérissait les
malades par ses seules prières, et qu'il chassait des hommes les démons ; il
convertit beaucoup de Juifs et de gentils à la science de Dieu. Il fut le chef
des trois cent dix-huit évêques qui se rassemblèrent au premier concile de
Nicée. Il parvint à une bonne vieillesse, et reposa en paix dans le Christ, le
2 Janvier.

* A fol. 151
v° b.

[B * En ce jour, commémoration du bienheureux Grégoire le persan.

* B
p. 6 b.

Il était de la race des Rajiks aux jours de Khosroès, fils de Kavats, roi de
Perse, né de parents infidèles ; il vint habiter l'Arménie, dans la ville de
Dovin, reçut la sainte foi du Christ et se fit baptiser. Il entra dans un couvent
et devint un religieux vertueux. Lorsque Denchapouh, le satrape persan, vint
en Arménie et apprit qu'il (Grégoire) était devenu chrétien, il le fit arrêter et
l'obligea à revenir à la religion des Perses ; mais il tint fermement dans sa
foi, confessa le Christ Dieu, et sur l'ordre du tyran, reçut la mort du martyre,
le 2 Janvier.]

Քաղցելի Իջ և Յանվարի Պ : Վկայարանութիւն սրբոյն Քորդիտի :

Սա էր ի Սևասրխաց Կապազովկիտայոց, չամս Լիկիանոսի կապազա սրբոյնի. և էր պատուով հարիւրապետ, և հաստատով բրիտանեաց : Եւ վասն հարածանայ ժամանակին եկեայ զգոգովանութիւնն և Էլ ի լեառն, և բնակէր միտչն սասնձինն ընդ գաղանա և ընդ վաջրի երէս :

Եւ ի միում սասր Էջ ի լեանէն, և համարձակութեամբ վասն ճշմարիտ հաստացն Քրիստոսի չարամ զձիրնիկայ խաբան կատարէին, եմատ ի մէջ ժողովրդեանն և առէ մեծաւ բարբառով. Պաին զիս սր ոչն խնդրէին, երեսկոց աջնոցիկ սր զիսն ոչ կամէին, պատասխանի տրարից սրոց ոչն հարցանեն : Եւ սամածացն կարան զիս և ստրան սա իշխանն բարբրին, և խօսեցաւ ընդ նմա բալում խոսածամբ և ոչ սրբանօր, և ոչ կարոց փոխել զիս ի հաստացն Քրիստոսի. ապա սպառնալօր և հարուածովը ջանացեալ, և նա առաւել ևս աղաղակէր. Քրիստոսեաց եմ, և Քրիստոսի ծառայ և ոչ սերանամ զիս, և զիսուս ոչ պաշտեմ :

Եւ նոյնեամացն ի ձիրնիկայ առպարիտին ստաջի ամենացն ժողովրդեանն հատին զլլուխ նորա վասն անուանն Քրիստոսի Յանվարի Պ, և կրաւ ի նոյն բարբրին

1 Վկայարանութիւն . . . Քորդիտի] Վկայութիւն սորբ վկային Քորդիտի || 2 Կապազովկիտայոց] Կապազովկից B || 4 ի լեառն] ի լերին B || 6 հաստացն] խոստովանութեանն B || 10 ընդ նմա om. B || 12 և Քրիստոսի ծառայ om. B || 13 զիս] զՔրիստոս B.

26 KALOTZ, 3 Janvier.

Martyre de saint Gordius.

Il était de Césarée de Cappadoce, aux jours de l'empereur idolâtre Licinius (Likianos); il avait le grade de centurion, et était de foi chrétienne. A cause des persécutions de son temps, il quitta le service militaire et se retira sur une montagne, où il vivait seul avec les fauves et les bêtes sauvages.

Un jour, il descendit de la montagne, et, pour proclamer avec hardiesse la vraie foi du Christ, il se mêla à la population, le jour des courses de chevaux et dit à haute voix : « Ceux qui ne me cherchaient pas m'ont trouvé, je suis apparu à ceux qui ne voulaient point de moi, et je répondrai à ceux qui ne m'interrogent point. » On l'arrêta aussitôt et on le conduisit au gouverneur de la ville, qui lui parla doucement et avec des promesses, mais il ne put le détourner de la foi du Christ; ensuite il le pressa, avec des menaces et des coups, mais (Gordius) criait de plus en plus : « Je suis chrétien, et serviteur du Christ, je ne le renie point, et je ne sers point les idoles. »

Aussitôt dans l'arène des courses de chevaux, en présence de tout le peuple, on lui trancha la tête pour le nom du Christ, le 3 Janvier, et il fut

1 fol. 152 a.

Կեսարիայ : Եւ յետոյ սուրբն Բասիլիոս Կեսարիոյ արքեպիսկոպոսն ներբողեան ձա-
ռիւք պատուեաց զնա, եւ շինեաց վկայարան յանուն սրբոյ վկային Գորգիոսի :

[B* Տօն է մարգարէին Մաղարիայի, որ թարգմանի հրեշտակ :

Սա յետ գարձի գերութեանն Տնաւ ի Սաբէս, յապգէ Ղեւեայ. եւ մինչդեռ ամենեւին
5 եւս մանուկ էր բարիորդ եւ գեղեցիկ կեանա եկաց, եւ սուարինի վարուք վարէր չոյժ .
վասն որոյ ամենայն ժողովուրդն պատուէր զնա իրբեւ գտուրք անարատ եւ հեղ : Եւ
կոչեցին զնա Մաղարիա, քանզի եւ տեսեամբն էր վաչերուչ . եւ ի մարգարէանայն ի
հրեշտակէ Աստուծոյ ընկունէր զխորհուրդս եւ զմեկնութիւնս :

Գուշակեաց զխափանիլն Ահարոնեան քահանայութեանն, եւ աւետարանեաց զբա-
10 լուսան Քրիստոսի յաշխարհ՝ յաստջրն[մացութեամբ հրեշտակի իւրոյ՝ երկրորդ եղևայի,
այսինքն Յովհաննու Կարապետի. եւ եւս մանուկ զորով յաւելաւ սու հարս իւր, եւ
թաղեցաւ յապարակի իւրում :

Յայժմ աւուր յիշատակ երանելուն Ստեփաննոսի վարդապետի :

Սա էր ի գուսուէն Տօբայ՝ չԱրտամէտ գեղջէ, որվի տէր Յուսիկ քահանայի :

15 Ընդ ժամանակս ընդ այնոսիկ յորժամ արշաւեցին աշխարհաւեր ազգն * Թաթարաց ի
Հայաստան, ոմանք ի նոցանէ գունդ կամեալ զիմեցին ի Վասպուրական աշխարհ, եւ

* B
p. 6 b.

* B
p. 7 a.

1 Կեսարիոյ արքեպիսկոպոսն] Կեսարացին B — ներբողեան] ներբողական B.

inhumé dans cette même ville de Césarée. Plus tard, saint Basile, archevêque de Césarée, l'honora d'un panégyrique et fit construire une chapelle au nom du saint martyr Gordius.

[B* Fête du prophète Malachie, nom qui se traduit « ange » .

Il naquit, après le retour de la captivité, à Sopha (*Soukhès*)¹, de la tribu de Lévi. Étant encore tout jeune, il avait une bonne et belle conduite, et menait une vie très vertueuse; c'est pourquoi toute la population l'estimait comme saint, sans tache et doux. On l'appela Malachie, car il était bien de figure, et quand il prophétisait, il recevait les symboles et les commentaires de l'ange de Dieu.

Il annonça l'abrogation du sacerdoce aaronique, prédit la venue au monde du Christ précédé de son ange, * le second d'Élie, c'est-à-dire de Jean le pré-
10 curseur. Il était encore jeune quand il alla rejoindre ses ancêtres, et fut enterré dans sa terre.

* B
p. 6 b.

En ce jour, commémoration du bienheureux docteur Étienne.

Il était de la province de Tosp, du village d'Artamet, fils du prêtre Ter Houssik. A cette époque, lors de l'incursion en Arménie des * Tartares,
15 nation qui sème la ruine des pays, plusieurs d'entre eux formèrent un groupe

* B
p. 7 a.

1. Les autorités grecques de la vie de Malachie donnent communément ἐν Σοφῶν ou ἐν Σοφαις (sic. *Syn. Cp.*) La recension d'Épiphane, que Scherman désigne par G., porte ἐν Σογῶν, cf. *Propheten-und apostollegenden*, t. II, 31, 3, Leipzig, 1907, p. 72.

Հարին զգաստն Տարայ եւ Աշտունեաց, եւ տաին տար եւ զերի բազում, ընդ որս ի զերսիկին վարեցին եւ զկին երկուս ուժեմն բարեպաշտի Առսիկ կաշեցերայ, եւ տարեալ ի Գարեժ՝ վաճառեցին ամիրայի ուժեմն պարպեաց, եւ զի տիկին ամիրային Բիրի անտն բրխատեաց էր հաստաով չանգորբուս կարս զնա :

Իսկ Առսիկ երէց ի խնդիր երեւլ կնոջ խրայ ի բազում տեղիս, զնոց եւ եղևս 5 զնա ի Գարեժ, եւ սրաչանս ծառուցց առ տիկինն Բիրի սպասել զնա, եւ տիկինն զիջեալ չարաչանս երկուսն սպասեաց զկինն. չաւել սալ Նմա հինգ հարիս քահեկանս առ ի հարալ զկարեւոր պետս խրեանց, եւ ոչ սլլ ինչ խնդրեաց վախարհն՝ բացց Կաչս ճիւղն. Զի չարժամ, սակ, լինիցի ձեզ որդի որ ելլէ ի կարպ քահանայաձեան, 10 Կառաջին պատարայն ծառուցէ վասն հարուց խնոց :

Եւ Առսիկ երէց առեալ զկինն խր՝ եկն չԱրտամէտ, եւ չեա տարուց ճիւղ եղև Նմա որդի զոր կաշեաց Ասեփաննոս. որ ամպասին ի սիս ծանկաձեան կրկեալ վար- 15 մեցաւ ի վարս բարխ եւ ի կրօնս ստուռածարաշտաձեան :

Եւ չարժամ ի պատանեկաձեան էր՝ չառուր ճիւղ՝ ստարեցաւ ի հօրէն խրմէ ի զիւրն Անկլ տանել զցորեան չարբիան, եւ էր չառուրն չաչնտիկ նապաձեան հացի, 15 եւ սղբասք ստուռալէին չոջ՝ : Եւ ինքն Ասեփաննոս ի բերեին զպարպեալ չորեանն՝ տեսեալ ի ճանապարհին զճանկուհս սղբասաց բաշխեաց զամենաջնն ի նոսս սխալ խրով, եւ չարժամ զատարկացաւ պարկն՝ անտես ի ճարպկանէ կլից զաչն ճոխրով եւ

et envahirent le pays de Vaspourakan, dévastèrent la province de Tosp et de Rechtounikh, et emportèrent un grand butin et de nombreux captifs. Parmi ceux qui furent conduits en captivité, se trouvait la femme d'un prêtre pieux, nommé Houssik; elle fut conduite à Tauriz et vendue à un émir infidèle; mais comme l'épouse de l'émir, nommée Bibi, était de foi chrétienne, elle la garda en paix.

Le prêtre Houssik, à la recherche de sa femme, visita bien des endroits et la trouva à Tauriz. Il présenta des supplications à la dame Bibi pour qu'elle la libère. La dame acquiesça aux prières du prêtre, libéra la femme et, en outre, lui accorda cinq cents écus pour subvenir à leurs besoins, et elle ne demanda en échange que cela seulement : « Si jamais, dit-elle, vous avez un fils qui arrive au sacerdoce, qu'il offre sa première messe pour mon âme. »

Le prêtre Houssik prit sa femme, vint à Artamet et, un an après, il eut un fils qu'il nomma Étienne et qui, dès l'enfance, fut exercé et instruit dans les bonnes mœurs et la pratique de la piété.

Devenu jeune homme, il fut, un jour, envoyé par son père au village d'Ankel, porter du blé au moulin. En ce temps-là, il y avait disette de pain et les pauvres souffraient beaucoup. Étienne, en rapportant le blé moulu, vit sur son chemin des enfants de pauvres et leur distribua tout, poignée par poignée. Lorsque le sac fut vidé, il le remplit, loin du regard des gens, de cendre et de

աւազով ի վիւզ անկր, եւ բերեալ չ՛Արտամէտ եղ զզրատն ի գաւթի տանն, եւ ինքն
փախուցեալ գնաց ի Բերկրի :

Իսկ ճեօղքն նորա բացեալ զպարկն եւ գտեալ ի նմա ալիւր լը՛ արարին հաց . * եւ
ինկրէին զՍտեփաննոս զն կեկեալ կերկրցէ հաց, եւ ոչ գտանէին . եւ չետ որոնելոց ի
բազում տեղիս, եւս եւ ի Վան քաղաքի եւ յՍասան, զարձան ի տունս իւրեանց, եւ
լայլն անմխիթար սղով զցապլ եւ զցերեկ :

* B
p. 8 a.

Եւ չետ տան աւուրց պատմեաց նոցա այք ոմն թէ տեսի զՍտեփաննոս յայտ նիշ
օր ի կողմանս Բերկրիոց, ի վիւզն Անի : Յայնժամ աւրախացեալ Յուսիկ վազխարակի
չորաւ անկր, եւ եկտ զնա ի վանսն որ կոչէր Արգերան . եւ հարցեալ զպատճառս
փախտեան նորա, չտաւ ի նմանէ զիբոն եւ սքանչացաւ : Յայնժամ ծանոցց նմա հայրն
գտապնապ ձոր նորա, եւ ստիպեաց զնա գնալ ընդ իւր ի տուն, եւ նա ոչ էաւ յանձն .
Ատոռած էած զնս, ասէ, յայտ տեղիւ այսպիսի իմն օրինակաւ կրօնաւորիլ ինձ աստէն
եւ ծաւաչել նմա, աստ կեցից եւ աստ մեռաց : Եւ իբրեւ շատ ողբեաց հայրն, ասեն
ց՛մուսիկ մխարանք ուխտին . Գնո՛ս զու ի տուն քո, եւ աւեալ բերցես զմայր տղայիկ
զն եւ նա տեսցէ զգա եւ մխիթարեսցի :

Եւ ի հասանիլ նորա ի կարգ բահանալովեան՝ ծանոցց նմա հայրն զգերիլ ձօրն
եւ զազատիւն, եւ զխնդիր հացուածոց Բլբի տիկնոջն : Եւ եղև ի չիշտտակել Ստե-
փաննոսի զանուն նորա ի պատարապի, յայտնեցաւ նմա տեսիլ ահեղ, բանլի տեսանէր

sable dans le même village, et l'ayant apporté à Artamet, il amena l'âne dans la cour de la maison, et lui-même s'enfuit et alla à Berkri.

Ses parents ouvrirent le sac, le trouvèrent plein de farine, et en firent du pain. * Ils cherchèrent Étienne pour qu'il vint manger le pain, mais ils ne le trouvèrent point. Après avoir cherché en divers endroits jusqu'à la ville de Van même et à Ostan, ils retournèrent chez eux et pleurèrent jour et nuit sans trouver aucune consolation.

* B
p. 8 a.

Dix jours après, quelqu'un leur dit : « J'ai aperçu Étienne, tel jour, du côté de Berkri, au village d'Ani. Houssik, plein de joie, s'y rendit aussitôt et le trouva au couvent qu'on appelle Arkélan. L'ayant interrogé sur le motif de sa fuite, il apprit le fait et en fut émerveillé. Alors, son père lui apprit les inquiétudes de sa mère et l'engagea à rentrer avec lui à la maison, mais il refusa : « Dieu, dit-il, m'a amené ici d'une telle façon, pour que je devienne religieux ici et que je Le serve ; je vivrai et je mourrai ici. » Lorsque le père eut insisté longtemps, les moines du couvent dirent à Houssik : « Toi, va chez toi, et tu amèneras ici la mère de l'enfant, pour qu'elle le voie aussi et soit consolée. »

Lorsqu'il arriva à l'ordre du sacerdoce, son père lui fit connaître la captivité de sa mère, sa délivrance et la demande de prières de la dame Bibi. Lorsque Étienne mentionna le nom de celle-ci pendant la messe, il lui fut révélé

զինքն չեղր ծովու որ լի էր սրեամբ, եւ Բլբլի ի մէջ նորա . եւ չափօթել նորա հանեալ եղև ի ծով, անտի, եւ երա ի ցածարի : Անց որ չապշաթիւն ըմբոնեալ Ստեփաննայի՝ երկարեաց չոյժ ի պահա անց, եւ սարսափմամբ ատարեալ զխորհարցի էջ ի բեմէն : Եւ ի հարցանել վանականաց զգառածոսն չամենայն՝ պատմեաց նոցա զերան : Եւ ի վայրն իբրև սպաշեցին վնա ձիւսանկամ ճառագանել զգառարայ ոչ էսա չանձն սանրալ . Արեան ծովուն ոչ եմ կարայ ընդգեմ կալ :

* B p. 8 b.

Եւ խոստերան վարուք կացեալ ի նոյն վանս արգերանաց, հարկեալ չապոյ ընկարու զգաշտան վարդապետութեան : Եւ չերկարեալ ի բազում ատրա սրբութեամբ եւ հոյեղեղ վարդապետութեամբ եւ նշանադարձութեամբ փոխեցա սա Քրիստոս : Եւ ի սուպանել, նորա գործեցան բազում սքանչելք, եւ բժշկութիւնք ախտամտաց եւ զիւահարաց :]

* Քաղցի Իւ : եւ Եանվարի Գ : Տոն սրբոյն Զսոփմութիւնս սրի եւ Բիանասի գորականի :

Սուրբն Զսոփմոս էր կրօնաւոր լեանակեաց ի Կիլիկեաց գաւառէն, եւ բնակէր ընդ գաղանս անապատին մաշկեղնօք : Եւ լուա վասն նորա Գոմեոխմոս իշխանն, եւ իջոյց ի լեանէն : Եւ կացեալ սուաջի՝ խոստովանեցաւ զՔրիստոս Աստուած : Եւ

12 Տոն] Վկայութիւն B — գորականի] կոմենտարիօնի B || 13 Կիլիկեաց] Կիլիկիոյ B || 15 կացեալ] կացոյց B — զՔրիստոս] համարձակ add. B — Աստուած om. B.

une terrible vision : il se voyait au bord d'une mer pleine de sang et Bibi au milieu ; à sa prière, elle fut tirée hors de la mer et déposée sur le rivage. Étienne, saisi de stupéfaction, s'attarda longtemps à ce moment et, après avoir achevé le mystère dans l'horreur, il descendit de l'autel. Ses confrères moines lui demandèrent la raison pour laquelle il s'était attardé ; il leur raconta l'affaire. Le lendemain, lorsqu'on le pria d'offrir à nouveau le sacrifice, il refusa en disant : « Je ne peux pas résister à la vue d'une mer de sang. »

* B p. 8 b.

Il vécut dans ce même couvent d'Arkélan, d'une vie de grande austérité, et pressé par d'autres, il accepta le ministère de la doctrine. Ayant vécu de longues années avec sainteté et une doctrine pleine du Saint-Esprit, en accomplissant des miracles, il trépassa au Christ. Sur sa tombe eurent lieu bien des miracles et des guérisons d'infirmes et de possédés de démons.]

27 KALOTZ, 4 Janvier.

Fête de saint Zosime, le religieux, et d'Athanase le soldat.

Saint Zosime était religieux vivant dans la montagne, originaire de la province de Cilicie, il vivait, (couvert) de peaux, avec les bêtes sauvages du désert. Le gouverneur Domitien (*Dometianos*) ayant entendu parler de lui, le

հրամայեաց շամփուրս հրացեալս արկանել չափանջս նորա, եւ սպա ետացուցին կաթնաց լի սպմով եւ ընկեցին զնա ի ներքս. եւ անտի հանին կենդանի եւ կախեցին զլիւիվաջս եւ վէժ մի մեծ կապեցին ի պարանոցն :

5 Եւ էջ սախւծ մի ի լեռնէն չորում բնակեալ էր սուրբն Զոսիմոս, որ էր ընկերակ
նմա, եւ երարձ ուսովն * զվէմն, եւ զիմեցին ի վերայ նորա շին սպանցեն զնա, եւ * A fol. 152
խոսեցաւ ճարգապէս եւ ասէ. Վասն զի խոստովանի զանուն Տեսուն մերոջ Յիսուսի
Քրիստոսի, որ վասն ճարգական չարչարեցաւ, չարչարէք զսուրբդ Աստուծոյ, որ աղօթիւք
իւրովք զմեզ զբազանս յանապատի ընկեացոցց : Եւ զարհուրեալ իշխանն Գոմե-
տիանոս՝ հրամայեաց իջուցանել զերանելին Զոսիմոս եւ կացուցանել սաւաջի իւր. եւ
10 հարցանէր վասն ճարմանաւոյն Քրիստոսի : Եւ պատմեաց զամենայն իմաստս զիտո-
թեան հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ նա արձակեաց զնա ի կապանոցն եւ ի չարչարանոցն :
Եւ նորա ելեալ զնայ ի լեռնն ի վանս իւր : Գնաց եւ զկնի նորա Աթանաս զորականն,
եւ տեսեալ զբազանս զի երկեալ երկիր պազանէին սրբոցն Զոսիմոսի՝ հաւատաց ի
Քրիստոս եւ բնակեցաւ առ նմա մինչեւ ի վախճանն իւր :

15 Եւ չորմամ զիտաց զվախճանն իւր սուրբն Զոսիմոս, ապաչեաց զԱստուած, եւ

1 չափանջս] ընդ ափանջս B || 3 ի պարանոցն] ընդ պարանոցն B || 4 Եւ էջ սախւծ . . .
զարհուրեալ om. B || 10 ճարմանաւոյն] ճարգանաւոյն B || 12 զորականն եւ տեսեալ . . .
Յունվարի Գ] կոմենտարիոն եւ առ նմա բնակեցաւ ճգնողական վարուք, եւ որպէս անմեկնելի
սիրով միացեալ էին ընդ միմեանս ի կենդանութեան իւրեանց, նոյնպէս անմեկնելի մտացին եւ ի
ճահու, քանզի ի միասին վախճանեցան ի խոր լեռանց Յունվարի Գ B.

fit descendre de la montagne. Mis en sa présence, il confessa le Christ Dieu. (Le gouverneur) ordonna de lui introduire dans les oreilles des broches enflammées, puis on chauffa un chaudron rempli de boue et on l'y jeta. L'ayant retiré vivant, on le suspendit la tête en bas et on lui attacha une grosse pierre au cou.

Un lion qui lui était familier descendit de la montagne où vivait saint Zosime et souleva la pierre de son épaule * ; on accourut pour le tuer, mais il * A fol. 152
leur parla en langage humain et dit : « C'est parce qu'il confesse le nom de r° b.
Notre-Seigneur Jésus-Christ, qui souffrit des tortures pour les hommes, que vous martyrisez le saint de Dieu qui par ses prières nous a apprivoisés, nous les fauves du désert? » Le gouverneur Domitien, effrayé, ordonna de descendre le bienheureux Zozime et de l'amener en sa présence. Il l'interrogea au sujet de l'incarnation du Christ. (Le saint) lui expliqua tous les mystères de la science de la foi du Christ. Il le délivra des liens et des tortures. (Zosime) retourna à la montagne à son couvent. Le soldat Athanase le suivit et apercevant les fauves se prosterner devant saint Zosime, il crut au Christ et cohabita avec lui jusqu'à sa mort.

Lorsque saint Zosime connut l'heure de sa mort, il pria Dieu, et un

պատասեցա զիմն ի լերինն, եւ այն գերկուսանն ի ներքս, եւ այնպէս աւանդեցին զհոգիս իրեանց Յունվարի Դ :

* II
p. 8 b.

[B * Երգովումն Խոթանասան եւ Երկու սուրբ աշակերտացն Քրիստոսի :

Տէր եւ Աստուան ձեր Կատա Քրիստոս ի փրկարարձ անօրէնութեանն իւրոձ, ընտրեաց նախ գերկուստան սուրբարան. եւ այդս չես նոցա Երեւցոց պլ եւս Խոթանասան եւ Երկու աշակերտս :

Յայդպս որոց սովբ ընդ Երկուստանն Եթմ, Հանձրբ բազածր են եւ ճշակր սովբար, սպաշեցէրբ գաէր հնձոցն զի հանցէ ճշակս ի հանձն իւր : Զորս չորեան Երեւցոց ի ձէջ պլոցն ընտրելով, որպէս սրամէ Կուրաս, սասց Եթմ, Ինձայէր զի անուանր ձեր գրեալ են չերկինս. եւ թէ : Տասս ձեզ լռխանութիւն կոխել զոձս եւ զկարխնս եւ զամենայն գորսթիւնս թշնամայն : Եւ այնպէս գորացոցեալ զնսս եւ պատուիրանայրեալ սուրբեաց ի բարոգութիւն արքայութեանն :

Զորս նշանակեաց նախ սա Մովսէսիս Խոթանասան եւ Երկու ձերօրն, եւ Խոթանասան եւ Երկու արձաւենեօրն որ չԿլիւն : Զորոց ընտրութիւնն եւ զմարտումն զի Երեւցոց զնսս չաշակերտութիւն, բայց որոշելով չպլոց հեռեւերոցն չպճմ սուր արար նոց ինքն Տէրն. գորոց գամն կատարեմբ ի չԿարկիւն ամոց չինն, որոց անուանրն անց է գրեալ լիւսկատար :

rocher de la montagne s'entr'ouvrit et les reçut tous les deux à l'intérieur; c'est ainsi qu'ils rendirent leur âme, le 4 Janvier.

* B
p. 8 b.

[B * Élection des soixante-douze saints disciples du Christ.

Notre-Seigneur et Dieu, Jésus-Christ, dans sa mission salutaire, choisit d'abord les douze apôtres, et après eux il mit en évidence soixante-douze autres disciples.

C'est à leur sujet qu'il dit aux Douze : « *La moisson est grande, mais les ouvriers sont en petit nombre, priez donc le maître de la moisson afin qu'il envoie des ouvriers à sa moisson* ». Et lorsqu'il les fit apparaître, en choisissant d'entre les autres, ainsi que le raconte Luc, Il dit : « *Réjouissez-vous de ce que vos noms sont écrits dans les cieus* ». Et aussi : « *Voilà que je vous ai donné le pouvoir de fouler aux pieds les serpents et les scorpions de toute la puissance de l'ennemi* ». Après les avoir ainsi fortifiés et leur avoir donné ses commandements, Il les envoya prêcher le Royaume.

Il les avait déjà figurés du temps de Moïse par les soixante-douze vieillards¹, et les soixante-douze palmiers d'Alim⁵. Et c'est aujourd'hui même que le Seigneur lui-même en fit leur élection et leur réunion en les choisissant parmi les autres qui Le suivaient. Nous célébrons leur fête le 9 Avril, où leurs noms y sont écrits au complet.

1. Luc. x, 2. — 2. Luc. x, 20. — 3. Luc. x, 19. — 4. Ex. xxiv, 1. — 5. Ex. xv, 27.

* Ի սմին աուր վկայութիւն երանելոցն Վարդանայ նոր նահատակի :

* B.
p. 9 a.

Հաւատարիմ ծառայն Քրիստոսի Վարդան էր յերկրէն Բաղխոյ՝ ի Գառվան զեղջէ, եւ ծախալ ի կորդ աշխարհի ունէր զառակա, բոց ինքն սիրէր զառանձնութիւն . ստէպ զնայր ի վանորայս եւ բնակէր ընդ միանձուես՝ հանապարտրեալ չարօթս ի սուէ եւ

5 ի զիշերի :

Սա լուեալ զբռնութիւն Շամշատին ամիրային որ ընդ աջն աուրս թագաւորաբար իշխէր ի Բաղէշ, եւ էր ծահաբեր թշնամի բրիտանէլց . եւ կալեալ զմի մի ի Քրիստոնէից բռնադատէր եւ նեղէր ուրեմալ զՔրիստոս, եւ զառնալ ի կրօնս իւր . եւ բրիտանեացք որք ընդ իշխանութեամբ նորս էին՝ կային ամենեւին չանհարին

10 տարակուսութեան, * ոչ հանդուրժեաց երանելին մնալ ի Գառվան, այլ չարուցեալ

* B.
p. 9 b.

անտի եկն ի Բաղէշ չանդիման լինել նմա :

Եւ աղաչեաց զսմանս ի հաւատացերոց եւ ստէ . Եկնայր, ցուցէր ինձ զճանապարհ բերդին եւ զբունն իշխանին, զի խօսեցայց ընդ նմա Եւրպրութեամբ, եւ ծանեաց թէ ընդէր նախատէ եւ նեղէ զագոս բրիտանէից զգնեալս արեամբն Քրիստոսի Աստուծոյ, եւ կամի ջնջել զգառուական վիճակ սրբոյ Լուսաւորչին մերոյ : եւ ծագր թուէին

15 բանք նորս չաչս ամենեցուն, զի ոչ զլտէին թէ սիրովն Աստուծոյ վառեալ՝ չանձն առեալ էր զչարհարանս եւ զմահ վասն Քրիստոսի :

Եւ զնայ ի դուռն ամիրային, եւ աղաչեաց զճառայս նորս ստանել զինքն աւաջի

* En ce jour martyre du nouveau martyr Vardan.

* B.
p. 9 a.

Vardan, le fidèle serviteur du Christ, était du pays de Balesš, du village de Datvan; il se maria et eut des enfants. Toutefois, il aimait la solitude et visitait souvent les couvents, y vivant avec les moines, priant incessamment jour et nuit.

Or, il apprit la tyrannie de l'émir Šamsad-din (*Šamsadin*) qui dominait, en roi, à cette époque sur Balesš, lui le mortel ennemi des chrétiens, et de quelle manière il avait fait arrêter chaque chrétien, l'avait obligé à renier le Christ et à revenir à son ancienne religion, et que les chrétiens soumis à son autorité étaient livrés à la plus grande anxiété. Le bienheureux * n'eut plus la patience de rester à Datvan, il quitta l'endroit et se rendit à Balesš pour se présenter à l'émir.

* B.
p. 9 b.

Il pria quelques fidèles en leur disant : « Venez, montrez-moi le chemin de la forteresse et le palais du gouverneur, afin que je lui parle avec douceur et apprenne pourquoi il insulte et opprime la nation chrétienne achetée par le sang du Christ Dieu, et veut détruire le précieux diocèse de notre saint Illuminateur. » Ses propos parurent ridicules aux yeux de tous, car ils ne savaient point qu'il était animé de l'amour de Dieu et qu'il avait accepté d'avance les tortures et la mort pour le Christ.

Il se rendit donc au palais de l'émir et pria ses serviteurs de le mettre en présence de l'émir, parce qu'il avait quelque chose d'important à lui com-

ամիրազին, որպէս թէ տնիցի կարեւոր ինչ ստել նմա . եւ ճառաչքն հրամանաւ ամիրազին ձուձին ի ներքս : Եւ նամշատին կարծեցով թէ եկեալ իցէ զսանալ ի կրօնս խր. խնորթեամբ ընկարս զնա եւ ստէ : Զինչ տնիս խօսել ընդ իս : Ասէ զնա Վարդան . Լոր ինձ բողբոսեամբ սէր իմ, եւ եւ զու ձիւց արարչի ստեղծուած եմք, եւ երկորինս ձիւց հօր Արամայ որպիք : Եւ զինչ ստել իցէ քս զե բռնանաս ի վերայ իմ եւ ի վերայ սցոց բրիտանեկց, եթէ Աստուած բեղ իշխանաթիւն ես եւ ինձ տարիսթիւն, ոչ էր պարս աչրու ձեձամաթլ եւ բռնանալ ի վերայ ձեր :

Եւ նամշատին զմուտրեալ ընդ համարձակութիւն նորա սկսաւ նախասել զօրէնս բրիտանեկց, եւ ստիպէր չորացութիւն . եւ նա աներկիւզ վտառհաթեամբ խոստովանեցաւ զՔրիստոս Աստուած : Անդ որ բարկացեալ բռնաորն չարեաւ ի սեղանջէն, եւ երկորսմբք ձեռք խրովք եհար զգլուխ նորա : Եւ նա ստէ . 'Այ ամիրազ եթէ երկնչէի ես ի հարկանեկոյզ քս ոչ զաչի սա բեղ, այլ ես վասն սիրոյն Քրիստոսի Աստուծոյ իմոց չանձն ստեալ եմ զմահ, զե զնա սեանել արժանանամ չորձամ փոխիմ չաշխարհէս :

* B
p. 10 a. 15
Յայնժամ հրամայեաց ամիրազն եւ տարան զնա ի բռնոյ ձերկ եւ բակ եւ . զխիրաց, եւ էին աուրքն ձմերայնոց եւ ցարս սաստիկ . եւ եղին զնա ի կռձեղս եւ զաւարս երիս չարչարեցին . այլ նա օրհնէր զԱստուած եւ ստէր . Գոհանամ զբէն Քրիստոս Աստուած իմ, որ արձանի արարեր զճառագոս քս լինել բեղ չարչարակից . արուցեմ զբեղ սուր ինձ զօրութիւն համբերել տանջանացս եւ զսլ սա բեղ :

muniquer. Les serviteurs l'introduisirent sur l'ordre de l'émir. Samsad-din, supposant qu'il était venu pour revenir à sa religion, le reçut avec joie et lui dit : « Qu'as-tu à me dire ? » Vardan lui répondit : « Seigneur, écoute-moi avec bienveillance, moi et toi, nous sommes les créatures du même créateur, nous sommes tous les deux les enfants du même père, Adam. Qu'as-tu de plus qui te fait exercer cette tyrannie sur moi et sur d'autres chrétiens ? Si Dieu t'a donné le pouvoir et à moi la situation de serviteur, il n'y a pas là une raison pour toi de t'enorgueillir et d'exercer la tyrannie sur nous. »

Samsad-din, vexé de son audace, se mit à injurier les lois chrétiennes et le pressa d'apostasier. Mais lui, il confessa avec une assurance intrépide le Christ Dieu. Sur quoi le tyran, irrité, se leva de sa place et de ses deux mains lui frappa la tête. (Vardan) lui dit : « O émir ! si j'avais eu peur de tes coups, je ne serais pas venu à toi, mais j'ai accepté la mort pour l'amour du Christ, mon Dieu, pour que je me rende digne de le voir lorsque j'aurai trépassé de ce monde. »

* B
p. 10 a.
L'émir ordonna alors de le conduire en prison, nu, pieds nus et tête nue ; c'étaient les jours d'hiver et il faisait grand froid. On le mit à un tronc et on le tortura pendant trois jours, mais lui, il bénissait Dieu et disait : « Je te remercie, Christ mon Dieu, qui as rendu digne ton serviteur d'être ton compagnon de torture. Je te prie, donne-moi la force d'endurer les tortures et de venir à toi. »

Հրամայեաց ամիրայն եւ դարձեալ տարան առաջի իւր : Ասէ Վարդան . Արձկ իրաւամբք չարչարես զիս, վասն գորութեան կամ շնութեան եւ կամ վասն այլոյ իրիք չարեաց . միթէ՞ անիրաւութիւն ինչ իցէ զի ասացի քեզ զճշմարիտն, եւ դաւանեցի գհաւատն իմ զոր ունիմ ի ծանկութենէ իմմէ : Ասէ ամիրայն զի եկեալ նախատես
 5 զօրէնս մեր, եւ գհաւատն քո ճշմարիտ առնես եւ գ՛րխտոս Աստուած դաւանիս : Եւ երանելին Վարդան պատասխանի արար նմա իմաստուն բանիք եւ յալթահարեաց զամիրայն : Եւ նա պարագնեալ աւարեաց զնա առ դատաւորն . եւ նա ասէ . Ծանիր զի եթէ ոչ դաւնաս ի կրօնս մեր՝ հրաման տամ սպանանել քրեզ : Ասէ Վարդան . Եթէ զմարմինս իմ սպանանես, հողիս իմ կենդանանայ : Եւ լետ բազում բանից տեսեալ
 10 դատաւորին գհատատութիւն մտաց նորա, վճիւս եհատ սպանանել զնա :

Եւ առեալ տարան արտաքոյ քաղաքին, եւ երանելին Վարդան ինքնին ուրախութեամբ երթալք առաջի նոցա, որպէս թէ որ ի մեծարանս թագաւորի ընթանայցէ : Եւ ի ստիպել զնա զահճաց ուրանալ գ՛րխտոս եւ ազատիլ ի մահուանէ, ասէ . Հաւատացեալ եմ եւ հաւատամ զՀայրն անձին, եւ զօրդին միաձին զմարմնացեալն Աստուած,
 15 եւ գհողին ճշմարիտ, երբորդութիւն եւ մի աստուածութիւն . դաւանութեամբ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ բրխտոննայ եմ :

Յայն բան զիմեցին ի վերայ նորա ամենայն ամբոխն սրով եւ բրով եւ քարամբք եւ սպանին զնա անդ : Այսպէս կատարեցաւ երանելին Վարդան ի թուին Հայոց ութ հարիւր եթանասուն՝ Քաղցի ԻԷ եւ Յունվարի Գ : Եւ բրխտոննայք քաղաքին

L'émir ordonna de le faire venir de nouveau en sa présence. Vardan lui dit : « De quel droit me tortures-tu ? Est-ce pour vol, pour fornication ou pour tout autre délit ? Est-ce un tort de t'avoir dit la vérité et d'avoir confessé ma foi que j'ai depuis mon enfance ? » L'émir lui répondit : « Tu viens insulter notre religion, en proclamant la vérité de ta foi et en confessant le Christ Dieu. » Le bienheureux Vardan lui répondit par des propos de sagesse et confondit l'émir. Celui-ci, furieux, le renvoya au juge, en lui disant : « Sache bien que si tu ne te convertis pas à notre religion, je donne l'ordre de te faire tuer. » Vardan lui répondit : « Si tu tues mon corps, tu vivifies mon âme. » Après beaucoup de paroles, le juge voyant la fermeté de son dessein, donna la sentence de le faire mourir.

On conduisit hors de la ville le bienheureux Vardan qui s'en allait allègrement en avant, comme quelqu'un qui accourt pour complimenter le roi. Et lorsque les bourreaux l'engagèrent à renier le Christ pour éviter la mort, il leur dit : « J'ai cru et je crois au Père non engendré, à son Fils monogène, Dieu incarné, et à l'Esprit véritable, Trinité et divinité une ; je suis chrétien suivant la confession de saint Grégoire notre Illuminateur. »

À ces paroles, toute la populace se jeta sur lui avec des glaives, des bâtons et des pierres et ils le tuèrent sur place. C'est ainsi que fut exécuté le bienheureux Vardan, l'an huit cent soixante-dix de l'ère arménienne, le

առեալ ինչս բարոճս ամիրային բարձին զմարմին նորս, և սարեալ ելին ի սասանի սարճոսիւք և օրհնութեամբ : Եւ արար Աստուած բարճ Նշանս և բժշկութիւնս սխտամետաց ի ձեան պատուական նշխարաց նորս :]

Քաղցի ԻԷ և Բանխարի Ե : Ճրագարցց Եպանութեան և Մկրտութեան Տեսան Տերոյ Բիսուսի Քրիստոսի :

5

* A fol. 152 v° a.

Սանխտամետութիւնք մարգարէիցն որ չստաջարցն աւարանէին զբարսան Քրիստոսի սաս կատարեցա : Իրպէս երեսեցա Աստուած Արարճամս, և խոտացա զձեռնին Բարճակաց, և որպէս աւանդէր մակոր զանդոզին հաստատեալ չերկրէ չերկինս, և Տէր ի զբախ սանգրցն, և Մախէս ի մարննոջն որ սոաց եկէ : Եջի զրկել զնոսս, և Յետս ի ձե զինտօրի սասերամերի, և սոաց զինրն զօրալար 10 զօրան Տեսան և արդ, սուէ. Եկի, և Գեղէան ետես ի զեղմն և յօզն որ օրինակէր զխոնարհութեամբ ձեռնին Քրիստոսի, զոր և Գաւիթ սուէ. Եջցէ որպէս զանճրե. ի զերազ զեղման, և իմէ. Տէր սոաց յիս, որի իմ ևս զու ևս սոցօր ձեաց զրեղ. և Միլիսս զտեղի ձեռնեան յոյցանէ. և զու Բեղբհէճ ո՛չ ինչ կրտօնք ևս չիշխանս որ

27 Kalotz, 4 Janvier. Les chrétiens de la ville offrirent une forte somme à l'émir, prirent son corps et le déposèrent dans un tombeau avec psannes et bénédictions. Dieu fit beaucoup de miracles et de guérisons de malades par ses restes vénérables.]

28 KALOTZ, 5 Janvier.

Vigile de l'Épiphanie et du Baptême de Notre-Seigneur Jésus-Christ.

Prédications des prophètes, qui annoncèrent par avance la venue du Christ. Ici a été réalisé ce qui suit : Dieu apparut à Abraham et lui promit la naissance d'Isaac¹; Jacob vit l'échelle établie de la terre au ciel et le Seigneur au haut de l'échelle²; Moïse (vit Dieu) dans le buisson, qui disait : « Je suis descendu pour les sauver³ »; Josué (vit un ange) sous la forme d'un guerrier l'épée à la main, lequel se proclama le chef de l'armée du Seigneur et dit : « Maintenant je viens⁴ »; Gédéon vit la toison et la rosée⁵ qui figuraient la naissance dans l'abaissement du Christ au sujet de qui David dit : « Il descendra comme la pluie sur la toison⁶ »; et encore : « Le Seigneur m'a dit : Tu es mon fils et je t'ai engendré aujourd'hui⁷ »; Michée indique le lieu de la naissance : « Et toi, Bethléem, tu n'es pas la moindre parmi les principales villes de Juda, car de toi sortira un Chef qui doit gouverner Israël, mon peuple⁸. »

1. Gen. xvii, 15-22; xviii, 9 sq. — 2. Gen. xxviii, 12-15. — 3. Ex. iii, 1-9. — 4. Jos. v, 13 sq. — 5. Jud. vi, 36-40. — 6. Ps. lxxi, 6. — 7. Ps. ii, 7. — 8. Mich. v, 2.

հովուեացէ զժողովուրդ իմ զԻսրայէլ . եւ Եսայի զկուսութեամբ ծնունդն նորա պատմէ . Ահա կոչս չրացի եւ ճնցի զԷմանուէլն . եւ Չարարիա եւ Մաղարիա . Ծագեցից ձեզ երկիւզածաց անուան իմոց, արեգակն արգարութեան, եւ բժշկութիւն ի լեզուի նորա . եւ թէ . Ահա այր եւ ծագումն անուան նորա :

- 5 Արդ այս ամենայն օրինակրս եւ կերպարանք չառաջագոյն ցուցեալ եւ զուշակեալ՝ աջժմ արդեամբք եւ ճշմարտութեամբ կատարեցաւ, ճնանելով Որդոյն Աստուծոյ ի սուրբ կուսէն Մարիամոց, զի զմեզ ճնցի ջրով եւ հպւալ որդիս Աստուծոց, ի կոչս աւագանէ : Արարիչն երկնի եւ երկրի խանձարրապատ լինի, զի զպեղուցէ ազգի ժարդկան * զանազական պատմուծանն : Աղքատարար զնի ի մտւր յանբանից, զի * A fol. 152 v° b.
- 10 մուծցէ զմեզ ի զրախտ ուստի անկաք զառաջինն : Ճոխն վասն մեր ազբատանայ, զի մեք նորա ազբատութեամբն ճոխացուրք : Էսաւ զմերս, զի տացէ մեզ զիւրն : Ի խանարհ էջ, զի զմեզ բարձրացուցէ ի պատիւ եւ ի վաստ : Կաթն արբ կուտական, զի տացէ մեզ ճարուերցս զջուրն անմահական : Ծնաւ ի տան հացի, զի կերակրեացէ զսովմահչքս . ի բազաբի Գաւթի, զի կատարեացի երգումն : Երկրպագի ի մոգուցն, որ ի
- 15 վերին զօրացն ընդ Հօր երկրպագիւր : Գլուի ի Մարիամոց որ օրհնաբանիւր ի բերորէից եւ ի սերորէից աննիւթ ձայնիւ : Ծնաւ ընդ երեկոցս, որ ի լրման ժամանակի ճնանի զմարդիկ ի հողոց չարութեամբն վերստին ստացեալ լոյս ճրագացն չարեգակն

annonce sa naissance virginale : *La vierge concevra et enfantera un fils, Emmanuel*¹. Zacharie et Malachie : « *Je ferai lever, pour vous qui craignez mon nom, le soleil de justice, et la guérison sera sur sa langue*²; » et aussi : « *Voilà l'homme et son nom est Orient*³. »

Or, tous ces symboles et figures montrés et prédits à l'avance se sont réalisés maintenant en fait et vérité par la naissance du Fils de Dieu de la sainte Vierge Marie, afin de nous faire naître, par l'eau et l'Esprit, fils de Dieu, dans les fonts baptismaux vierges. Le créateur du ciel et de la terre se laisse envelopper de langes, pour revêtir le genre humain du * manteau impé- * A fol. 152 v° b.

rissable. Il est déposé pauvrement dans une crèche d'étable, pour nous faire entrer au paradis que nous avons perdu une première fois. Le riche s'est fait pauvre pour nous afin que nous devenions riches par sa pauvreté. Il a pris du nôtre pour nous donner du sien. Il s'est abaissé pour nous élever en honneur et en gloire. Il but le lait virginal pour nous donner, à nous assoiffés, l'eau immortelle. Il est né dans la maison du pain⁴, pour nous rassasier, nous qui mourions de faim. Dans la ville de David pour accomplir le serment. Il est adoré des images, Lui qui est adoré avec le Père par les milices célestes. Il est caressé par Marie, Lui qui est béni par les chérubins et les séraphins d'une voix immatérielle. Il est né le soir pour faire renaître les hommes à la

1. Is. vii, 14. — 2. Mal. iv, 2; le texte biblique porte : dans ses ailes. — 3. Zach. vi, 12. — 4. C'est-à-dire Bethléem — *Beth lé hém*.

փախարկեալ որ լուսաւորէ զհաւատացեալս խոր Քրիստոս Աստուած ճեր, Յննդեանք խրով եւ Յաջանութեանքն եւ Մկրտութեանքն :

* B
p. 10 b. [B * Նաւարատիք եւ ճրարարչց Յննդեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի Աստուծոց ճերոց : Թուրքի առանն Յովհաննա արքեպիսկոպոսի բարարին Նիկիոց, զոր զբեաց ստերանելը Զարարին կաթողիկոսն Հաչոց, զոր թարգմանեաց ճեճ վարդապետն Հաչոց 5 Քրիստոսի Մկրտացի, հրամանաւ աստուածաւոր թագաւորին Հաչ ց Աւանի սասցնոց եւ ի խնդրոց նորին ի Սիւ ճարարարար :

Աստուածազին սուարեալն Պօղոս ի սէր եւ ի շնորհս Տեառն եւ ի վստասի անձին բաջալերեալ սրբեկոց աշակերտին զբէր . Եւ աչառ հետեւ նորիբեալ եճ, եւ ժամանակ զարձի իճոց հասեալ կոց, զբարուք պատերազմն պատերազմեցոց, զընկեացն կատարեցի, զհաւատան պահեցի, աչառ հետեւ կոց եւ մնաց ինձ արգարութեան պատկն՝ զոր հասուացէ, ինձ Տէր չառուրն չաջնմիկ արդարն զստուար : Սրոց եւ զբեկ առաննձ հետեւեալ նով երանելի Զարարիս, չաջարդ սուարեական աթառոց երանելոցն Թուրքաթի, եւ ճեճի Լուսաւորչին սրբոցն Քրիստոսի, եւ վերակացու սանն Թորքոմոց :

Սր բոս երբարեան սիրոց՝ չեմձէ հաչեալ նաւաստութեանէ՝ բանս լուսաւորչճաւս 15 եւ աշխարհակեցոյցս, վասն անճառելի Յննդեան եւ Յաջանութեան Տեառն ճերոց Յի-

fin des temps, par la résurrection du tombeau, ayant changé de nouveau la clarté acquise des lampes ¹ en un soleil qui éclaire ses fidèles, (Lui) le Christ notre Dieu, par sa Nativité, son Épiphanie et son Baptême.

* B
p. 10 b. [B * Vigile et illumination de la Nativité et du Baptême du Christ, notre Dieu. Lettre du Seigneur Jean, archevêque de Nicée, qu'il écrivit au bienheureux Zacharie catholico des Arméniens, et que traduisit le grand docteur arménien, Grégoire Skevratzi, sur l'ordre et la demande du pieux roi d'Arménie Léon Ier en la métropole de Sis ² :

Le divin apôtre Paul écrivait à son cher disciple pour l'encourager dans l'amour et la grâce du Seigneur et le sacrifice de soi : « *Je suis désormais sacrifié, l'heure de mon retour arrive, j'ai combattu le bon combat, j'ai accompli ma carrière, j'ai conservé la foi, maintenant je n'attends plus que la couronne de la justice que le Seigneur, le juge juste, m'accordera ce jour-là* ³. » Je te vois son disciple, bienheureux Zacharie, successeur du siège apostolique du bienheureux Thaddée et du grand illuminateur, saint Grégoire, gardien suprême de la maison de Thorgom ⁴.

Tu as demandé avec affection fraternelle, à mon humble personne, des paroles claires, utiles pour le monde entier au sujet de la Nativité et de l'Épiphanie ineffables de Notre Seigneur Jésus-Christ, grand Dieu et créateur de

1. Allusion à l'illumination qui caractérise la solennité de l'Épiphanie dans le rite arménien. — 2. Cette lettre publiée par Combéris est reproduite dans *P. G.* XXVI, 1435-1450. — 3. II Tim. iv, 6-8. — 4. Ancêtre biblique des Arméniens, *al.* Thogorma.

սուսի Քրիստոսի մեծին Աստուծոյ եւ արարչին ամենայնի, որ եւ ըստ չափոյ զօրութեան եւ սիրոյն պարտեաց լցաւ ի մերձէ նուաստութենէ :

Եթէ էր վասն սուաքերական եւ նախազիր կտակն Յակոբայ եղբօր Տեառն՝ որ ի վեցն Յունվարի ամսեանն յուցանէ զսոն Յննդեանն եւ Մկրտութեանն Տեառն, մեր 5 Հուսմբս փոխազրեցար ի Դեկտեմբերի ամսեան ի քսան եւ հինգն զսոն Յննդեան, եւ ի վեցն Յունվարի զՄկրտութեանն :

Եւ արդ՝ երիս ճնունդս կատարեաց չիջանելն իւրում՝ ի Հօրէ ճնեալ Բանն անժամանակ եւ անմարմնապէս : Առաջին՝ ժարմնանալովն ի սրբոյ կուսէն, եւ ընծայելով քաւանօրեաց ի ասճարին : Եւ երկրորդն՝ մկրտութեամբն ի Յորդանան ի Յովհաննէ . 10 որ եւ յետ այնր պատերազմեալ ընդ փորձողին յալթեաց նմա : Եւ երրորդն՝ ահաւոր եւ համասօտազօնն ի մեռելոցն յարութեամբ : Որ եւ սքանչելեօք զաւուրս քաւասուն երեւեալ աշակերտաց իւրոց՝ հաստատեաց ի հաւատս յարութեան իւրոյ. եւ ի լեռն Չիթնեաց համբարձաւ առ Հայր, եւ ելեալ զձեռն ի վերայ սուաքերայն օրհնեաց զնոսա, տղաւորեալ ի նոսա զՀորհա քահանայապետականս. եւ երաց զմիտս նոցա 15 իմանալ զզիրս, եւ մնալ ասաց աւետեացն Հօր ի բարձանց :

Եւ ի զպատեան Հօղոյն սրբոյ ամենեքեան լցան աստուածապին իմաստութեամբ եւ հանճարով՝ ամուրս եւ անվանելիս վաւեալ . ելին քարող ընդ տիեզերս՝ անասուն-

* B
p. 11 a.

toutes choses, je l'ai entrepris selon la mesure de ma force et de mon amour, mais c'est accompli dans notre impuissance.

Pour quelles raisons la constitution apostolique et primitive de Jacques, le frère du Seigneur, indiquant le 6e du mois de Janvier comme fête de la Nativité et du Baptême du Seigneur, nous les Grecs, avons transporté au 25 du mois de Décembre la fête de la Nativité et au 6 Janvier la fête du Baptême?

* B
p. 11 a.

Or, le Verbe, né du Père éternel et incorporel, a accompli trois naissances en venant sur la terre. La première, par son incarnation en la sainte Vierge et sa présentation au Temple quarante jours après. La deuxième, par le baptême de Jean dans le Jourdain à la suite duquel il lutta avec le tentateur et le vainquit. La troisième, terrible et plus courte, par sa résurrection des morts; lorsqu'il apparut miraculeusement pendant quarante jours à ses disciples, les raffermissant dans la foi de sa résurrection, et s'élevant sur le mont des Oliviers vers son Père, après avoir imposé ses mains sur les apôtres, les avoir bénis, leur avoir inculqué les grâces de pontifes, avoir illuminé leur intelligence pour la compréhension des Écritures, et leur avoir enjoint d'attendre les promesses du Père des cieux.

A la descente du Saint-Esprit, tous furent remplis de la sagesse et de l'esprit divins, se sentirent forts et inexpugnables, et se répandirent par l'uni-

բարբար բարբառով բանի վերադառնել զաստուածաբանն հաճաբոց եւ զպզական
 երբորգութեանն : Եւ այս միայն հաջերով՝ զբոս հեթանոսականացն բազմաստու-
 օձաբանն երկրպագութիւն զնոցհանարս հրատարակեալ՝ ի միջոց բանեալ, ոչ կարի
 ինչ փութացեալ զկարգաց եկեղեցականաց եւ զասելոց ճանրածամարտար բնութիւն :
 Մանաւանդ փան կաթնեցուց չար հերձաւածացն որ ի Հրէից անտի կէն ընդլիմակոյր 5
 եղեալ ստորեկոցն, եւ որք նոցին հետեւողք, որք են աչարիկ : Եւ աջլին՝ զպլրբն.
 երկրորդն՝ փարիսեցիբն. երրորդն՝ սագակեցիբն. չարբորդն՝ արինականբն. հինգերորդն՝
 սոխանիբն. վեցերորդն՝ հերովիանոսբն. եօթներորդն՝ նազարեցիբն : Զկնի աչացիկ
 եւ սիմոնեցիբն եւ կիւրենայիբն, եւ արիանոսբն, եւ սարէլիանոսբն եւ եւնոմիանոսբն :
 Սորս ամենեքեան զիւրարանչիւր ժամանակի հակառակեալք եկեղեցուց, ոչ կարելին 10
 կարգը զհաստատութիւն անեալ :

* B
 p. 11 b.

Զինչ ասացից որ ի հեթանոսացն բռնութենէ՝ մրրիւածին այլք փորձանոց՝ զլեմա-
 տաբան հարկանէր զասն : Նաեւ զբասիկն որ է զբախ ամենայն սոխից, զամս բազումս
 ըստ հրէիցն սոնէին եկեղեցիք, մինչեւ ի ժամանակս բարեկազմ թագաւորին մեծին
 Կասանկրանոսի եւ ի ժողովն Նիկիայ, որ զամենայն խոյն զբերանս հերետիկոսացն, 15
 եւ կարկեցին զկառս յանդգնեալս ընդդէմ ճշմարտութեանն, եւ բարձրացուցին զեղջիւր
 եկեղեցուց : Եւ անտի չառաջեալք հարբն սուրբք եւ երանելի եպիսկոպոսք հետեւողք
 սուրբ յստորեկոցն՝ եւ զարգարեցին զկաթնոլիկէ եկեղեցի, պաշտօնացուցին զպաշտա-

* B
 p. 11 b.

vers pour prêcher dans un langage sans obscurité la divinité de la Trinité consubstantielle et coexistante. Ayant le seul but de détruire le culte du polythéisme universellement répandu parmi les Gentils, il ne leur fut pas possible de hâter l'examen détaillé des institutions ecclésiastiques et des fêtes. D'autant plus que sept méchants schismes des Juifs surgirent pour s'opposer aux apôtres et à ceux qui les suivirent, à savoir : premièrement, les Scribes; deuxièmement, les Pharisiens; troisièmement, les Sadducéens; quatrièmement, les Docteurs de la Loi; cinquièmement, les Asianites; * sixièmement, les Hérodiens; septièmement, les Nazaréens. Après ceux-là encore, les Simoniens, les Cérinthiens (*Giurenatsikh*), les Ariens, les Sabelliens, les Eunoméens. Tous ces gens, chacun en son temps, s'étant opposés à l'Église, les réglemens ne purent obtenir leur établissement.

Que dire ensuite des vagues orageuses soulevées par la tyrannie des Gentils cherchant à renverser la maison de la Sagesse? Pâques même, qui est la principale de toutes les fêtes, a été pendant de longues années célébrée par les églises d'après les Juifs, jusqu'aux jours du victorieux empereur Constantin le Grand et du concile de Nicée, qui fermèrent la bouche à tous les hérétiques, réduisirent au silence les langues audacieuses opposées à la vérité, et exaltèrent la puissance de l'Église. Les successeurs, les saints pères, les bienheureux évêques imitateurs des apôtres, embellirent aussi l'Église catho-

մունա եւ գերօտ հոգեւորականա, եւ զգալասեալ տառան հաստատեցին զԷւրարանչիւր չիւրում տեղոջ :

Իսկ վասն Ծննդեան եւ Մկրտութեան Տեսան մերոյ՝ ի նախնեաց ունիմք այսպէս . եթէ աւարեալքն որ էին յաշակերտաց անտի Յովհաննու Մկրտչի, եւ լուան զբարձրագոյն վկայութիւնան ի վարդապետէն իւրեանց որք վասն Քրիստոսի՝ հաստատեցին եւ հետեւեցան նմա ըստ աւետարանին Յովհաննու . որ եւ էին ի մկրտութեան Տեսան, եւ ի վերուստն լուան զձայնն հայրական՝ դաւանելով զմկրտեալն Որդի իւր սիրելի, եւ վառակից Հոգին՝ աղանակերպ տեսեամք իջեալ ի վերայ Հօր վկայեցերոյն . եւ չառւր չորում տեսին՝ ի նմին հաստատեցին գտօն Մկրտութեանն :

10 Կան որքին Յովսեփայ Եղբայր Տեսան Յակօբոս որ ի Բեթղեհէմ՝ մերձ էր Ծննդեան Տեսան, եւ զիտէր քաջ զօրն * եւ զժամն, որ յետոյ եկաց եպիսկոպոս Երուսաղեմի ամս երեսուն, ի նմին առւր հաստատեաց կատարել գտօն Ծննդեանն եւ զՄկրտութեանն : Որ եւ զէպ եղև երկոցունցն՝ ըստ թուոյ ամսոց ի միում հանդիպել առւր ի վեցն Յունվարի ամսոյ . թէ եւ ոչ համօրէն ամենայն ուրեք նմանապէս
15 կատարէին՝ վասն ոչ ունելոյ տիրապէս հաստատութիւն եկեղեցոյ :

Որ եւ ինքն Յակօբոս թէպէտ եւ տեսանէր զի ոչ հանգոյն ինքեան յալլ քաղաքս առնէին, սակայն ոչ լստիանէր զնոսա իշխանութեամբ, այլ յարգէր եւ ասէր . ըստ

* B p. 12 a.

lique (αριθμοί), l'enrichirent d'offices et de chants spirituels et corrigèrent les éléments défectueux, chacun dans son domaine.

Quant à la question de la Nativité et du Baptême de Notre-Seigneur, voici ce que nous tenons de nos ancêtres : les apôtres qui avaient été du nombre des disciples de Jean-Baptiste, et avaient entendu le témoignage suprême de leur maître au sujet du Christ, qui avaient cru en Lui et l'avaient suivi selon l'évangile de Jean, qui avaient été présents au baptême du Seigneur et avaient entendu la voix paternelle déclarant que le baptisé était son fils bien-aimé, et qui avaient vu l'Esprit, participant à la même gloire, descendre sous la forme d'une colombe sur Celui qui avait reçu la déclaration du Père, fixèrent en ce jour qu'ils avaient vu la fête du Baptême.

De même, le fils de Joseph, le frère du Seigneur, Jacques de Bethléem, était proche de la naissance du Seigneur, et en connaissait bien le jour * et l'heure; il fut plus tard évêque de Jérusalem pendant trente ans et fixa au même jour la célébration de la fête de la Nativité et du Baptême. Or, il arriva pour ces deux fêtes, que par le nombre des mois elles se rencontraient un même jour, le 6 du mois de Janvier, mais tous ne les célébraient pas unanimement, parce qu'il n'y avait pas d'affirmation officielle de l'Église.

* B p. 12 a.

Jacques lui-même, bien qu'il ait vu que les autres villes ne faisaient pas comme lui, ne les en empêcha cependant pas d'autorité, mais les respecta,

որում օրինակի եւ չորսմ ժամու իցէ՝ միայն կատարեցի, զիջեալ ըստ անկատարութեան զեւաջատաւ ծարպիան :

Զոր օրինակ եւ ստարեայրն չորսմ ըստօրեցին զսեռաբանն բազմախա պատուիրանօր, եւ տեսին զսկարաթիսն աչն ինչ զերծերայն ի կօսց, զի ոչ գորէին բառեալ զլուծ չորնարարոյ տեսարանին, խորհրդակցութեամբ ամենեցունց շարմապր ի 5
Հոբուցն՝ օրինապրեցին ի կարեւորացս չաչացանէ միայն գտանիլ ի գոհերց կօսց եւ ի պոռնկութենէ եւ ի հեղձուցերց : Բայց լատց հեռեայր նոցին, չորսմ հաստատեցան հաւատապրեպրն զամենաչն մի ըստ միօջէ օրինապրեցին :

Եւ արգ թէ ճրպէս փոխապրեցաւ տան մընուեանն եւ Մկրտութեանն չորսմ էր՝ եւ կգաւ ի բառն եւ հինգ Գեկեանմբերի ամսոց մընուեանն, եւ ի վեցն մանալարի Մկրտութիւնն է աչոպէս : Գերեաց կրքեմն Կիւրեղ արքեպիսկոպոսան Երուսաղէմի, ոչ աչն որ զրեաց զթուղին առ Կոստանդինոս թապաւորն՝ արզի մեծին Կոստանդինոսի, աչ աչն որ լետ ժամանակի եկաց ի նաչն աթոս՝ առ Յուլիսս եպիսկոպոստոպեան Հաւմոց եւ սակ : Մեծ աշխատութիւն հասանէ պաշտօնէլցս, եւ նուազութիւն լինի հրաշալի եւ փառաւոր տօնից մընուեանն եւ * Մկրտութեան Տեսան մերոց՝ կրկնցանցն ի միում 15
աւուր կատարելով. զի ընթերցմունքն եւ կրդն ամենաչն ըստ խորհրդեանն չաբացս բազմութեան պատուոց աւուրցս եւ նուազութեան ժամուն անկատար մնան : Քանզի որպէս կարողութիւն ի միում աւուր կատարել իւրովը խորհրդածութեամբը՝ չաչն

* B
p. 12 b.

en disant : « De quelque manière et à quelque jour que ce soit, il suffit que cela ait lieu; » et il céda à l'imperfection de l'humanité de peu de foi.

Ainsi les apôtres, lorsqu'ils prêchèrent l'évangile avec de multiples préceptes, voyant la faiblesse de ceux qui venaient d'être à peine libérés des idoles, qu'ils ne pouvaient supporter le fardeau de l'évangile prêché par beaucoup, ayant délibéré tous ensemble et mus par le Saint-Esprit, légiférèrent sur les points essentiels seulement : s'abstenir d'immoler aux idoles, de fornication, et de la (viande) étouffée. Mais plus tard, leurs successeurs, lorsque les fidèles furent fermes, réglèrent toutes choses, une par une.

Or, voici de quelle manière les fêtes de la Nativité et du Baptême, qui se célébraient le même jour, furent transportées, la Nativité au 25 Décembre et le Baptême au 6 Janvier. Il a été écrit autrefois à Jules, pontife de Rome, par Cyrille, archevêque de Jérusalem, non par celui qui écrivit la lettre à l'empereur Constantin, fils du grand Constantin, mais par celui qui ensuite occupa le même siège : « C'est une grande fatigue pour mes ministres et une diminution pour les sublimes et glorieuses fêtes de la Nativité et du * Baptême de Notre-Seigneur, que de les célébrer toutes les deux en un même jour, car toutes les lectures et les chants projetés, à cause de l'éclat de ces jours, et de la brièveté des heures, restent incomplètes. Comment, en effet, serait-il possible, dans un même jour, de célébrer, avec toute sa signification, dans

* B
p. 12 b.

Բեղղեհէճի, եւ զնալ ժամանել ի Յորդանան, եւ անդ զՄկրտութիւնն ըստ խրոմն կատարել պատշաճից : Վասն զի Բեղղեհէճ հեռի գորով յերուսաղեմէ երեք միլիաջ՝ որ է փարսախ, ի հարաւոյ կուտէ. եւ Յորդանան հնգետասան միլիաջ՝ յերուսաղեմէ, յարեւելից կուտէ : Եւ զայսբան ճանապարհի երկարութիւն զինքդ հնար է հատանել անցանել տօնաօրին, եւ զխորհրդածութիւն տօնիցն կատարել : Վասն որոյ բաժանեցին գոտն Խննկեանն եւ զՄկրտութեանն ի միասին տօնելոցն. որպէս զի ասանձինն խրաքանչլւրքն ըստ արժանեացն պատուեսցին ընթերցմամբ աստուածային գրոց եւ երգովք հոգեւորօք :

Եւ ոչ որպէս ոմանք զրպարտութեամբ ասնն եթէ. Վասն այնորիկ բաժանեցին զմի տօնն յերկուս, զի եւ զՔրիստոս ըստ Նեստորի երեւցուեալ յերկուս դէմս եւ յերկուս որդիս : Իսկ մեք նգովեմք զՆեստորիոս որպէս զմարդապաւան, եւ զԵւալիքէս եւ զՅուլիանէ եւ զհամախոսս նոցին : Եւ խոստովանիմք զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս՝ Աստուած ճշմարիտ եւ մարդ կատարեալ . Աստուած՝ ի Հօրէ ծնեալ նախ քան զսաւտեանս անժամանակ եւ անմարմնապէս, եւ ժամանակաւ ի սրբոյ կուտէն մարդ կատարեալ : Ոչ շիտիեալ աստուածային անյօզ եւ պարզական բնութիւնն ի մարդն լինել չիւր չաւտն պարզութենէ. եւ ոչ թանձր եւ յօգական բնութիւն մարդկութեանս զիւրն կորուսեալ պեհաւորն թանձրութիւն եւ զցօլաւորութիւն : Այլ նա ինքն մի որդին

la grotte de Bethléem, puis d'aller et arriver à temps au Jourdain, et d'y accomplir le Baptême avec toutes les cérémonies? Car Bethléem se trouve à trois milles de Jérusalem, c'est-à-dire à une parasange au sud; le Jourdain à quinze milles de Jérusalem, vers l'est. Est-il possible au fervent de la fête de parcourir cette distance de chemin et d'y accomplir le mystère des fêtes? C'est pourquoi on a séparé les fêtes de la Nativité et du Baptême, au lieu de les célébrer simultanément, de telle sorte que l'on peut les célébrer chacune séparément et dignement par des lectures des saintes Écritures et des chants religieux ¹.

Et non pas, comme disent quelques-uns tendancieusement : on a séparé une seule fête en deux pour démontrer, selon Nestorius, que le Christ est deux personnes et deux fils. Nous anathématisons Nestorius comme adorateur de l'homme, en même temps qu'Eutychès, Julien et leurs partisans. Et nous confessons Notre-Seigneur Jésus-Christ, vrai Dieu et homme parfait, Dieu, né du Père avant les siècles, éternellement et incorporellement, et de la Sainte Vierge, dans le temps, homme parfait. La nature divine, sans jointures et simple, n'a pas dérangé dans l'Incarnation sa simplicité éternelle, et la nature humaine, grossière et articulée, n'a pas perdu sa naturelle grossièreté et ses jointures. Mais ce même fils unique de Dieu, étant consubstantiel du

1. L'auteur omet un long passage historico-chronologique, relatif à la date du 25 Décembre.

* B
p. 13 a. Աստուծոյ համապայակից պարօժ Հօր եւ ժառակից սարբ Հօրոջն՝ գոր ոչն՝ ունէր էաս, եւ գոր ունէրն ոչ կորցաւ. սրով եւ կզեւ չերկուց բնութեանց ասեմ չստատաճայնն եւ ի ծարկաջնոջն՝ ծխով անձնաւորութեամբ ծի Արցի եւ Տէր Յիսուս Քրիստոս :

Ոչ չստեղծած կզեալ չերբորգութեամն բոս անձնաւորութեանցն ի պղնաւ զմերս. սպլ կրոջ եւ մնոջ նոջնոյ, երբեակ անձինքն կատարեալ թուով թե, եւ ճինն ծարճին պղեցաւ, եւ անբախտութեան թախտութեցաւ, եւ անտանկն տարեալ կզեւ չարգանդի կուսին : Ենաւ ծարկապէս՝ եւ ի վեր բան զծարգ. ծարկապէս՝ զի ի կնօջէ. եւ ի վեր բան զծարգ՝ զի ի կուսէ : Ընծայեցաւ ի սասճարին, եւ ընծայեաց պրնութիւնս՝ Հօր ի չերկինս : Մկրտեցաւ ի Յարգանան՝ եւ երաց պարգանդ սրբեմութեան տապանին : Թաշեցաւ՝ եւ խաշտիցեաց պրմ ձեգս : Մնասա՝ եւ կեցոյց զմեակարս : Ի գերեզման էջ՝ եւ անդ սրար սպլկութիւն : Յարեաւ՝ եւ ընդ խր վերաբերեաց զամենեանն : Վերացաւ սա Հայր՝ եւ ձեղ Հորիցեաց ի նոջն շախլլ : Կտոս ընդ աջմէ սահաւատէին ձերով, եւ ձեղ զնոջն պարգեւեաց : Գարց է գասեւ գաշխարհս արգարութեամբ, եւ հաստեցանէլ խրարանչիւր ըստ գործոց խրոց : Կնա ժառք ընդ Հօր եւ ընդ Հօրոջն սրբոյ չախտանս, ամէն :]

15

* B
p. 13 a. Père, et ayant la même gloire que le Saint-Esprit, prit * ce qu'il n'avait pas, mais ne perdit pas ce qu'il avait, de façon que des deux natures, je veux dire la divine et l'humaine, il fût une personne, un Fils et Seigneur Jésus-Christ.

(Lorsque le Fils) revêtit notre (nature), il n'y eut aucune adjonction à la Trinité, quant aux personnes, mais elle est et reste semblablement composée de trois personnes, parfaite en nombre, bien que l'une ait revêtu le corps, que celui qui ne pouvait être contenu fût contenu, et que celui qui ne pouvait être porté fût porté dans les entrailles de la Vierge. Il est né comme un homme, supérieur à l'homme; comme homme, parce que d'une femme, supérieurement à l'homme, parce que d'une vierge. Il fut présenté au Temple, et offrit notre nature au Père (qui est) dans les cieux. Il fut baptisé dans le Jourdain, et ouvrit pour l'enfantement le sein des fonts baptismaux. Il fut crucifié, et crucifia mes péchés. Il est mort, et ressuscita les morts. Il descendit au tombeau, et visita les tombeaux. Il ressuscita et fit monter avec lui tous (les morts). Il s'éleva auprès du Père et nous prépara la même voie. Il s'est assis à sa droite auprès de notre gage, et nous l'a offert à nous aussi. Il viendra pour juger la terre avec justice et rendre à chacun selon ses œuvres. A lui gloire avec le Père et le Saint-Esprit dans les siècles. Amen. »]

Քաղցի ԵԹ և Յունիարի Զ : Տօն Յայտնութեան և Մկրտութեան Տեառն մերոյ
Յիսուսի Քրիստոսի :

Յետ երանելոյն Արամայ ի դրախտէն՝ զկնի հինգ հազար և երկու հարիւր ամաց,
լատ եօնանասնիցն թարգմանութեան, Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս օծեալն Աստուծոյ՝
5 Ըստ չառաջ զուշակելոյն վասն նորա սուրբ մարգարէիցն՝ ճնանի՝ նա ըստ մարմնոց ի
սուրբ կուսէն Մարիամայ ի * Եկողհէճ շրէաստանի, չինքնակալութեանն Հոռոմոց *A fol. 153
Օգոստոսի կաջսր, ի բառասներորդի վեցերորդի ամի թագաւորութեան նորա, որպէս
ասէ Ղուկաս աւետարանիչն թէ. Եղև ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ՝ և Ը հրաման չՕգոստոս
կաջսրէ աշխարհազիր սունել ընդ ամենայն տիեզերս : Եւ էր թագաւորութեանն
10 Հացոց առաջին ամն, և Հերովդէի շրէից արքային երեսներորդ չորրորդ ամ :

Եւ ընդ ճնանելն Յիսուսի Քրիստոսի՝ եկին մոպք յարեւելից երկոսասան հազար
այր և վեց գլխաւորք որդիք թագաւորաց յաշխարհէն Պարսից, և հասեալք չՌազայ՝
լուան թէ սով է ի շրէաստանի. թողին անդ զգօրսն, սսին ընդ իւրեանս արս երկր
հազար. եկին չերուսաղէճ և ասն. Ո՞ր է որ ճնաւ արքայն շրէից, զի տեսաք զասաղ
15 նորա յարեւելս և եկաք երկրպարանել նմա : Եւ լուեալ Հերովդէս խռովեցաւ և
ամենայն Երուսաղէճ ընդ նմա, և կոչեալ Հերովդէի զվրտունս շրէիցն, հարցանէր

29 KALOTZ, 6 Janvier.

Fête de l'Épiphanie et Baptême de Notre-Seigneur Jésus-Christ.

Cinq mille deux cents ans après la sortie d'Adam du Paradis, selon la tra-
duction des Septante, Notre-Seigneur Jésus-Christ, l'oint de Dieu, suivant les
prédications des saints prophètes à son sujet, naquit selon le corps, de la
sainte Vierge Marie, à * Bethléem de Judée, sous le règne des Romains, *A fol. 153
Auguste étant empereur, la quarante-sixième année de son règne, ainsi que
le dit l'évangéliste Luc : « En ce jour-là fut publié un édit de César Auguste ordon-
nant qu'on fit le recensement des habitants de toute la terre ¹. » C'était la première
année du règne des Arméniens et la trente-quatrième année d'Hérode, roi de
Judée.

A la naissance de Jésus-Christ, des mages arrivèrent de l'Orient au
nombre de douze mille hommes et six chefs, fils de rois du pays des Perses.
Arrivés à Rhala (*Rhagha*)², ils apprirent qu'il y avait une disette en Judée, ils
laissèrent là leurs troupes, prirent avec eux trois mille hommes, vinrent à
Jérusalem et demandèrent : « Où est le roi des Juifs qui vient de naître ? Car
nous avons vu son étoile en Orient et nous sommes venus l'adorer. » L'ayant appris,
le roi Hérode fut troublé et tout Jérusalem avec lui. Hérode rassembla tous les

1. Luc. II, t. — 2. Ragès (?).

թէ ո՞ր ձեանի Քրիստոսն : Եւ նորա ստեն . Ի Բեղբէճէճ Հրէաստանի, որպէս
 ճարգարէն սաէ : Եւ Հերովդէս խորամանկութեամբ, զազա կոչէ, զճոզան, եւ ուսանի
 ի նոյննէ, զժամանակս երեւերոջ ստտեղն : Եւ նորա ստացին թէ . Այս երկուսն է :
 Ապա արձակեաց զնոսս ի Բեղբէճէճ, եւ սաէ . Յարժամ զստեղիցէր, զճանուկն, սոյ
 արասջիք ինձ՝ զի եւ ես եկեալ երկիր պաղից նմա : Եւ չարժամ ելին ի թագասորէն՝
 * A fol. 153
 1^r b.

աճա ստացն որ անչաչա եղև ի ճասնել նոյս՝ չերուսապէճ, այժմ երեւեալ ստաց-
 նորպեաց նոյս, եւ եկեալ եկաց ի վերայ պրին ուր էր ճանուկն :
 Իսկ Մարիամ իրբև ձեռս զնա պատեաց ի խանձարարս եւ եղևալ ի ճասր եղևն
 եւ իչոչ, զի ոչ զար նոյս տեղի չիջեւանին, վասն բազմութեանն որ անդ ժողովեալ էին
 վասն աշխարհապրին :

Եւ իրբև եկին ճոզբն՝ ի վեր ստեալ ի ճարոջ անախ, ի զիրկս ունէր զնա : Եւ
 ճանեալ ճոզուցն երկիր պաղին նմա, եւ բաղեալ զգանձս խրեանց ճաստայանէին նմա
 պատարագս, ոսկի իրբև թագասորի, եւ կնքուակ որպէս Աստուծոյ, եւ զճուս որպէս
 ճանկերձեալ ճեւանեղէ : Եւ ճրաման ստեալ ի ճրեշտակէն որ չարնեաց զխորաման-
 գութիւնն Հերովդէի, ընդ այլ ճանտարճ զնային չաշխարհ խրեանց :

Իսկ ճերձ Բեղբէճէճի ճալիւք էին բացթեալք . եւ ճրեշտակ ճեւան երեւցաւ նոյս

sarants des Juifs et s'enquit d'eux où devait naître le Christ. Ils lui dirent :
 « Bethléem de Judée, selon ce qui a été écrit par le prophète ¹. » Hérode ayant, par
 ruse, fait venir secrètement les mages, apprit d'eux la date à laquelle l'étoile
 leur était apparue. Ils lui répondirent : « Depuis deux ans. » Et il les envoya à
 Bethléem, en disant : « Lorsque vous aurez trouvé l'enfant, faites-le-moi savoir, afin
 que moi aussi j'aie l'adorer ². » Lorsqu'ils furent éloignés de la présence du roi,
 * A fol. 153
 1^r b.

*voilà que l'étoile, qui avait disparu * à leur entrée à Jérusalem, apparut à nou-
 veau et allait devant eux; jusqu'à ce que, venant au-dessus de la grotte où était
 l'enfant, elle s'arrêta ³.*

Marie, après avoir mis au monde (l'enfant), l'enveloppa de langes et le
 coucha dans une crèche de bœuf et d'âne, parce qu'il n'y avait pas de place pour
 eux dans l'hôtellerie ⁴, à cause de la multitude des gens assemblés pour le
 recensement.
 Lorsque les mages arrivèrent, (Marie) le souleva de la crèche et prit
 l'enfant dans ses bras. Les mages entrèrent, se prosternant, l'adorèrent; puis,
 ouvrant leurs trésors, ils lui offrirent en présent de l'or, comme à un roi; de
 l'encens comme à Dieu; et de la myrrhe comme à qui est appelé à mourir. Et
 ayant été avertis par l'ange qui leur dévoila la ruse d'Hérode, ils regagnèrent
 leur pays par un autre chemin ⁵.

Aux environs de Bethléem se trouvaient des bergers qui passaient la nuit

1. Matth. II, 1-5. — 2. Matth. II, 7 sq. — 3. Matth. II, 9 sq. — 4. Luc. II, 7. —
 5. Matth. II, 12.

և փառք Տեստն ծագեցին ի նոսա, և Երկեան Երկիւղ մեծ : Եւ ասնն ցնտա հրեշ-
տակքն . Մի Երկնչեր, զի ճնաւ ձեղ աչօր Փրկիչ, սր է օծեալ Տէր ի Երազարի Գաւթի :
Եւ Եղև չանկարճակի ընդ հրեշտակին ընդ աշնճիկ լաղճութիւն զօրաց Երկնաւորացն,
որք օրհնէին զԱտուած և ասէին . Փառք ի բարձունս Ատուծոց, և չերկիր խաղա-
5 զութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն : Եւ վերացան հրեշտակքն յերկինս, և հովուացն եկեալ
ի Բեղղեհէճ տեսին զՄարիամ և զՅովսէփ և * զմանուկն, պատեալ ի խանձարուր և * A fol. 153
եղեալ ի մար . և զարձան հովիւքն ի տունս իւրեանց՝ փառաւոր առնելով
զԱտուած :

Եւ չեա Երեսուն ամի, ի սոցն աւուր Յունվարի ամսոց ի 9, չաւուր կիւրակէի, զայ
10 Յիսուս ի մկրտութիւն ի Յորդանան աւ Յովհաննէս, զի ճնաւ ընդ երէկս հինգշաբթին
ի լուսանալ ուրբաթին, չորոճ աւուր ստեղծաւ Ազամ . և աւետարանեցաւ ի չորեքշա-
բթի և մկրտեցաւ ի կիւրակէի չաւուր արարչութեան և չարութեանն : Սուտի զար-
հուրեալ Յովհաննէս ասէր . Ինձ պարտ է ի քէն մկրտիլ և զու աւ իս զաս : Եւ
Յիսուս ասաց . Թոյլ տուր, զի աչպէս վաչել է մեզ լնուլ զամենայն արդարութիւնս :
15 Եւ չորժամ մկրտեցաւ Յիսուս, և լ վազվազակի ի ջրոց անտի, և ահա բացան նմա
Երկինք : և Հօսքն վկայեաց . Գա է որդի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցայ, զմա լուարուր :
Եւ Հօգին սուրբ ի նմանութիւն ապաւնոց էջ ի վերայ նորա զի ցուցցէ զփառակիցն իւր :

aux champs. Un ange du Seigneur leur apparut et la gloire du Seigneur resplen-
dit autour d'eux, et ils furent saisis d'une grande crainte. Mais l'ange leur dit :
« Ne craignez point, il vous est né aujourd'hui, dans la ville de David, un Sauveur
qui est le Christ, le Seigneur. » Au même instant se joignit à l'ange une troupe de
la milice céleste, louant Dieu et disant : « Gloire à Dieu au plus haut des cieux et
paix sur la terre aux hommes de bonne volonté. » Les anges remontant au
ciel, les bergers vinrent à Bethléem et trouvèrent Marie, Joseph et l'Enfant * A fol. 153
enveloppé dans les langes et couché dans la crèche¹. Les bergers retournèrent chez
eux en rendant gloire à Dieu².
v° a.

Trente ans après, en ce même jour du 6 Janvier, un jour de dimanche, Jésus vint au Jourdain pour être baptisé par Jean ; il est né en effet un jeudi soir, à l'heure où pointait le vendredi, jour où fut créé Adam ; il fut annoncé le mercredi, et fut baptisé le dimanche, jour de la création et de la résurrection. Jean s'en défendit en disant : « C'est moi qui dois être baptisé par toi et tu viens à moi ! » Jésus lui répondit : « Laisse faire maintenant, car il convient que nous accomplissions ainsi toute justice. » Jésus ayant été baptisé, sortit aussitôt de l'eau, et voilà que les cieux lui furent ouverts et le Père témoigna ainsi : « Celui-ci est mon Fils bien-aimé, en qui je me suis complu³. Obéissez-lui⁴. » Et l'Esprit-Saint, sous forme d'une colombe, descendit sur lui pour le désigner comme celui qui partageait sa gloire.

1. Luc. II, 8-16. — 2. Luc. II, 20. — 3. Matth. III, 14-17. — 4. Matth. XVIII, 5 ; Marc. IX, 6 ; Luc. IX, 35.

Արց եւ ձեր տրախացեալք ի Ծննդեան եւ Յայտնութեան Քրիստոսի Աստուծոյ ձերոց, ընդ Տրեշտական փառասորեացոյր եւ ընդ Տալիսան բարեբանեացոյր եւ ընդ մտաբան երկրագոյնեացոյր, եւ ձատասցոյր, եմա սրատարաց օրհնութեամբ՝ գճաւասա, գանուշահատ փարս, գմեռեղութիւն ախտից. ընդ Յովհաննա խաղտապոյր եւ գարհաբեացոյր. գտան Աստուծոյ եւ բարձոյ ձեզոց զեա բարեպեացոյր :

5

* B
p. 13 a.

[B * Տան է Ծննդեան եւ Յայտնութեան Քրիստոսի Աստուծոյ ձերոց : Ի ձառէ սրբոցն Յովհաննա Սահերերանի ի Ծննունդն Տեառն :

Բայց ձեզ զեա եւս կոչ սրտածն ձեզ զձեռնդն Աստուածորդւոցն ի կուսէն, թէ զեւոք եղեւ՝ մի ըստ միտքէ, կարգեցոյր : Զի ոչ եթէ, չորմէհեա, ձեռնդն ի կուսէն իցէ՝ չայնմհեա, սկիպրն անտկրնականին գոյսթեան. այլ չատաջ ըսն գամենայն ի չօրէ ձեռնալ :

* B
p. 13 b.

10

Իսկ արց՝ վասն ձեր էջ, եւ ձարմնով ձեռն ի կուսէն. այն տառջին ձեռնդն չաբանեական չաչրն սր զեա ձեռն՝ նա միտքն զեառն : Իսկ երկրորդ ձեռնդն՝ շնորհօր խրովք ի մէջ ձարգրան վասն զի կեցոսցէ զձարգրի, եւ օրհնեցէ չատաջին անիծից անտի գերկիր, եւ խրովք օրհնութիւնարեր գարշապարօրն նորպեցէ. զի ետես կորուսեալ զձարգրի, ժողովեաց զգրուեալս եւ կիտ գիրուսեալս :

15

Եւ չգացեալ այնուհետեւ ի չառւոյն սրբոց՝ շնորհագրեա կուսին, չանարատ եւ չանապական սրբանդին գորգին Աստուծոյ՝ անհատական գոյձամառ : Եւ ըստ օրինակի

Or, nous aussi, réjouis par la Nativité de l'Épiphanie du Christ, notre Dieu, glorifions avec les anges, rendons grâce avec les bergers, adorons avec les mages, et offrons-lui nos présents de bénédictions, la foi, une conduite agréable, la mortification des passions. Avec Jean tressaillons de joie et tremblons de crainte; prêchons l'agneau de Dieu, celui qui remet nos péchés.

* B
p. 13 a.

[B * Fête de la Nativité et Épiphanie du Christ notre Dieu. Tiré de l'homélie de saint Jean Chrysostome sur la Nativité du Seigneur.

Il nous reste encore à vous parler de la naissance du Fils de Dieu de la Vierge et de quelle manière elle eut lieu. Nous en donnerons tous les détails. Car, ce n'est pas lorsque la naissance de la Vierge * a eu lieu que l'existence de Celui qui n'a pas de commencement, a commencé : il est né du Père avant toute chose.

* B
p. 13 b.

Or, il est descendu pour nous et naquit avec un corps, de la Vierge. Cette première naissance éternelle, le Père qui l'a engendré seul la connaît, mais la deuxième naissance, par sa grâce, eut lieu parmi les hommes, pour qu'il vivifie les hommes, bénisse la terre contre la première malédiction, et la renouvelle par les traces de ses pas qui apportent les bénédictions, car il voyait les hommes perdus, et pour qu'il rassemblât les dispersés et retrouvât les égarés.

La Vierge, qui avait trouvé grâce, le conçut de l'Esprit-Saint, dans des entrailles pures et sans corruption, Fils de Dieu, dans une condition indivi-

Ճննդականացն ճնեալ զանդրանիկն ի քաղաքին Դաւիթի ի Բեղղեհէճ՝ առ ի կատարելոց զմարգարէականն թէ. եւ զու Բեղղեհէճ տուն եւրաթաց՝ ոչ ինչ սակաւաւոր լցես ի հագարաւորս Թուրաց, ի բէն ելցէ ինձ պետ եւ իշխան Բարացելն, եւ ելք նորա ի սկզբբանէ աւուրց յախտնից :

5 Տեսանես զերն յառաջընծայս, որպէս եւ ասէ իսկ թէ. Յառաջագոյն տեսանէի զՏէր առաջի իմ յամենայն ժամ, եւ ընդ աջմէ իմմէ : Գիտէր մարգարէն Հոգւոյն եթէ. երբմամբ երգուաւ նմա Աստուած՝ ի պսոյց որովայնէ նորա նաառցանել յախտ նորա. որում եւ օրինակքն իսկ վկայէին եթէ յազգէ Դաւիթի եւ ի Բեթղեհէճ զեղջէ զարց է Քրիստոս : Իսկ նա ոչ միայն յառաջագոյն զուշակելոցն՝ այլ եւ առժամայն
10 նշանաւ մոգուցն եկերց ինպաւոր ձանաչէր սրբ եւ ասէին. Սէր է որ ծնաւ արբայն Հրէից. եւ տեղեկացեալ ի զպրսոցն՝ հասանէին ուր էր մանուկն. որում երկրպագեալ, եւ մատուցին պատարագս. եւ միանգամայն արագէտ եւ հրեշտակաձանթ ելեալ՝ զարձեալ զնային յաշխարհն իւրեանց :

* Յայժմ աւուր չիշատակ սքանչելաց Գեաարգիւլ սուրբ նշանին, ձեւամբ երանն-
15 լուցն Պետրոսի Հայց կաթուղիկոսի :

Յորժամ մեծ կայսրն Թուրաց Վասիլ զարձեալ ի պատերազմէն Վրաց՝ եկեալ

* B
p. 14 a.

duelle. Selon la coutume des femmes qui enfantent elle l'enfanta, fils aîné, dans la ville de David, Bethléem, pour accomplir la prophétie : « *Et toi Bethléem, maison d'Euphrathe, tu n'es pas la moindre parmi les milliers de villes de Juda, car de toi sortira le chef qui doit gouverner Israël, dont l'origine est au commencement des temps éternels* ¹. »

Vois-tu les prémices de ce commencement? Ainsi qu'il est dit : « Je voyais auparavant le Seigneur devant moi, à toute heure, et assis à ma droite. » Le prophète connaissait par l'Esprit que : Dieu lui a fait le serment de mettre sur le trône celui qui sera né de ses entrailles ² et les prédictions témoignaient que le Christ devait venir de la race de David et du village de Bethléem. Il fut reconnu roi, non seulement par les prédictions anticipées, mais présentement par le témoignage des mages qui vinrent à lui, et qui dirent : « *Où est le roi des Juifs qui vient de naître?* ³ » Et ayant été renseignés par les scribes, ils arrivèrent à l'endroit où se trouvait l'enfant, se prosternèrent devant et lui offrirent des présents, et ayant fait connaissance en une fois avec le Seigneur et les anges ils regagnèrent leur pays.

* En ce jour commémoration du miraculeux arrêt du fleuve par le saint signe (de la croix), par les mains du bienheureux Pierre, catholicos d'Arménie.

* B
p. 14 a.

Lorsque le grand empereur des Grecs (*Younats*) Basile (*Vasil*) revenant de la

1. Mich. v, 2. — 2. Cf. Ps. cxxxı, 12. — 3. Matth. ıı, 2.

էր ի բարբառն Գրապիզան ձմեռացի սրտածառա, շատրան չաչեափկ գնաց սա նա Պետրոս կաթուղիկոս, եւ կոչարն բարգամ սիրով ընկարա գնա, եւ սա ժամանակ ճի պահեաց սա խր :

Եւ ի գալ տանի Աստուածաշնորհեանն հրամայեաց նմա սրհնել զջուրն ի գետն սասցի խր ըսա ճիսի եւ արարացոթեան Հաչոց : Եւ եղև սրանչեկեր ի ժամա սրհնութեանն, զի չարամ խաչակերեաց զջուր գետոցն կենաց վաչախն զոր սա խր ունէր, առժամոցն արգերա գետն զնիկացից խրոց վաչք ճի, եւ ի հեղուլ գոստուս- ճալին մեռան՝ ճառարաչիք լուսոյ հասան ի ջուրց : Ընդ որ կարի խնն սրանչացեալ Աստի կոչար խրովրն հանգերձ, մեծարեաց զհացրապեան . եւ ապա բարգամ սրտուով արձակեաց գնա :

Եւ եղև սրանչեկերս աչս թուին Հաչոց շորս հարիւր եփմանասուն եւ մէկ, ի փասս Գրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :]

* A fol. 153 v° b. * Բարցի Լ եւ Բանդարի Լ : Վերտին տն է Բաշմութեան եւ չիշատակ Բախաննու Մկրտչի եւ Բանդաննարի Կաթուղիցին :

Յերկրորդում աւար Բաշմութեան Տեան՝ չիշատակ է Բախաննու Կարապետին որ աւարեցաւ չԱստուծոյ գալ շանազատէն ի Բարգանան գետ, եւ բարսկել մկրտութիւն

guerre contre les Géorgiens, vint à Trébizonde pour y passer l'hiver, le catho- lico Pierre alla chez lui en ces jours, et l'empereur l'accueillit avec beaucoup d'affection et le retint auprès de lui quelque temps.

Vint la fête de l'Épiphanie et l'empereur lui ordonna de bénir les eaux du fleuve, en sa présence, selon le rite et les offices arméniens. Il se produisit un miracle à l'heure de la bénédiction, car, lorsqu'il fit le signe de la croix sur l'eau du fleuve avec le bois de vie ¹, qu'il avait avec lui, le fleuve s'arrêta aussitôt dans son cours, pour un instant, et lorsqu'il répandit le baume divin, des rayons de lumière brillèrent sur les eaux. Basile et sa suite furent saisis d'admiration; il honora grandement le patriarche et le congédia avec de grands honneurs.

Ce miracle eut lieu l'année quatre cent soixante et onze de Père armé- nienne, pour la gloire du Christ, notre Dieu.]

* 30 KALOTZ, 7 Janvier.

De nouveau fête de l'Épiphanie et commémoration de Jean-Baptiste et du protomartyr Étienne.

Le deuxième jour de l'Épiphanie du Seigneur est la commémoration de Jean le Précurseur, qui fut envoyé par Dieu pour aller du désert au fleuve du

* A fol. 153 v° b.

1. Des reliques de la vraie croix.

ապաշխարութեան ի թողութիւն մեղաց : Որոչ հանդերձն ստեւ սւլտոյ եւ զօտի մաշկեղէն, եւ կերակուրն մարախ եւ մեղր վաքենի . եւ քարոզութիւնն բարձրագոյն բան զօրինացն, ոչ զոհիւք եւ պատարագօք՝ ալ ջրով եւ մ'լքտութեամբ որ մերձեցուցանէ ի հօւր եւ ի Հոզին : Որ զկնի իմ գաց, ասէ, նա մկրտեսցէ զձեզ ի Հոզին սուրբ եւ ի հօւր, որոչ հեճանոցն ի ձեռին իւրում է եւ սրբէ զկալ իւր :

Եւ Սաղուկեցւոցն եւ Փարիսեցւոցն ասէր . Ծնունդք իժից, ս ցոյց ձեզ վախճել ի բարկութենէ . եւ զինուորացն թէ . ճատ լիցին ձեզ թոշակքն ձեր . եւ մարտուորացն թէ . մի աւելի ինչ քան զհրամայեալսն ձեզ առնիցէք : Իսկ յորժամ ետես զՅիսուս Յովհաննէս ասաց . Ահա առիկ գառն Աստուծոյ որ բառնայ զմեզս աշխարհի :

Իսկ զսրբոցն Ստեփաննոսի նախավկային կատարեմք այսօր զյիշատակ, զի ճշմարիտ քահանային որ ճնաւ այսօր ի կուսէն, պիտոյ էր սարկաւագ եւ սպասաւոր՝ որ քարոզէր զնա համարձակութեամբ . որպէս եւ Ստեփաննոս՝ որ ասէր հրէիցն . Խստապարանոցք եւ անթլիատք սրտիւք եւ ականջօք, դուք հանսարազ Հոգւոյն հակառակ կայք : Ահա տեսանեմ զերկինս բացեալ եւ զորդի մարդոյ զի կայ ընդ աջմէ Աստուծոյ, որպէս ի 10
15 Յորդանան բացան նմա երկինք եւ Հաջր ի վերուստ վկայեաց . Դն է որդի իմ սիրելի

* A fol. 154
r° a.

Jourdain et prêcher le baptême de la pénitence pour la rémission des péchés. Il avait un vêtement de poil de chameau et une ceinture de cuir, et il se nourrissait de sauterelles et de miel sauvage ¹. Sa prédication était supérieure à la Loi, non par les sacrifices et les offrandes, mais par l'eau et le baptême qui rapprochait du feu et de l'Esprit-Saint. Il disait : « Celui qui doit venir après moi vous baptisera dans l'Esprit-Saint et dans le feu; sa main tient le van, il nettoiera son aire ². »

Il disait aux Sadducéens et aux Pharisiens : « Race de vipères, qui vous a appris à fuir la colère qui vient ³. » Aux soldats : « Contentez-vous de votre solde ⁴. » Aux publicains : « N'exigez rien au delà de ce qui vous est commandé ⁵. » Mais, quand il aperçut Jésus, Jean s'écria : « Voici l'Agneau de Dieu, celui qui ôte le péché du monde ⁶. »

Nous faisons également en ce jour la commémoration de saint Étienne, le protomartyr, parce qu'il fallait, au vrai prêtre qui naquit aujourd'hui de la Vierge, un diacre et un serviteur qui l'annonce avec hardiesse, ainsi que fit Étienne* qui disait aux Juifs : « Vous autres obstinés, incircoucis de cœur et d'oreilles, vous êtes continuellement opposés à l'Esprit-Saint. Je vois le ciel entr'ouvert et le Fils de l'homme debout à la droite de Dieu ⁷. » Au Jourdain le ciel s'entr'ouvrit et le Père témoigna des hauteurs : « Voici mon fils bien-aimé en qui je me suis complu ⁸. » Aujourd'hui aussi l'Esprit-Saint, descendu sous forme de

* A fol. 154
r° a.

1. Matth. III, 4; Marc. I, 6. — 2. Matth. IV, 11; Luc. III, 15. — 3. Matth. III, 7; Luc. III, 7. — 4. Luc. III, 14. — 5. Luc. III, 13. — 6. Joan. I, 29. — 7. Act. VII, 51, 56. — 8. Matth. III, 17.

ընդ որ հաճեցայ, որոչ աչտօր եւ Հոգին սուրբ ազանակերպ երև ձածր իջեալ վկայեաց ձոյնիւ Հօր երևեցայց զվասակիցն խոր ճշմարիտ թողաւ որ երկնի եւ երկրի :

* II
p. 14 a. [B * Վերստին տան է Ծննդեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի, եւ ընդ նմին ժպով մկրտչին խրոյ եւ չտառջընթաց կարապետին Յովհաննու :

Երանելոյն Պրոկի եպիսկոպոստոսեան Կաստանդղնոս պօղոբ ստացեալ չՆաստու- 5
ձաչպանութիւնն :

Քրիստոս աշխարհի չաչանեցաւ, եւ դանդաղ աշխարհս ցորցորեալ լուստարեաց, գաշխարհի մեղս երարձ, եւ զիջնամին աշխարհի սրտարս ընկէց. սրբեաց գաղբիւրս ջուրց, եւ լուստարեաց գաղբս ժուրկան :

* II
p. 14 b. Չարձանը պատեցին զլս * մեծապէն ցորձանալօր. բանզի աչտօր երկիր եւ ձով 10
ձտանուսրեալ՝ բաժանեցին զարախութիւն Փրկչին, եւ աշխարհ սմեկնայն խնդութեամբ լլցաւ : Բանզի ի Ծննդեան Փրկչին՝ երկիր արախացաւ, ի ձաւր գրօրբից Տէրն բա- նարով, եւ չՆաստաձաչպանութեան՝ ձով չոյժ բերկրեալ ցորձանայ, որպէս ի ձեան Յարգանանու ցարաթեանն օրհնութիւն ընդաներով :

Աչտօր սմեկնայն արարածը օրհնելով զմկրտեալն զոչեն. Սրհնեալ որ գոչն չանուն 15
Տեան, օրհնեալ որ չամեկնայն ժամ գաղոցն է, բանզի ոչ կիթ գառաջին եկն աչտօր : Սրհնեալ որ գոչ չանուն Տեան, որ չարտօս նախախնամութեան արարածոց գոչ,

colombe, témoigna par la voix du Père en désignant celui qui partage sa gloire, le vrai roi du ciel et de la terre.

* B
p. 14 a. [B * De nouveau, fête de la Nativité et de l'Épiphanie du Christ, avec, en même temps, commémoration de son Baptiste et Précurseur Jean.

Homélie du bienheureux Proclus, archevêque de Constantinople, sur l'Épiphanie.

Le Christ s'est révélé au monde et a illuminé, en l'embellissant, la terre privée d'ornement. Il a supprimé les péchés de la terre et a jeté dehors l'ennemi de la terre. Il a purifié les sources d'eaux et a illuminé les âmes des hommes.

* B
p. 14 b. Je suis saisi * par la plus grande admiration, car aujourd'hui la terre et la mer en y participant se partagent la joie du Sauveur et toute la terre est remplie de joie à la Nativité du Sauveur; la terre s'est réjouie en tenant dans la crèche le Seigneur de toutes choses et, à l'Épiphanie, la mer reflète sa grande joie en recevant, par l'intermédiaire du Jourdain, la bénédiction de la sainteté.

Aujourd'hui, toutes les créatures en bénissant le baptisé, crient : « *Béni soit celui qui vient au nom du Seigneur* », béni soit celui qui doit venir à toute heure. Car il ne vient pas aujourd'hui pour la première fois. *Béni soit celui qui*

1. Matth. xii, 10; Joan. xii, 13.

զերկնիցն բարձրութիւն՝ անձերձենալի պահեալ, զարեպական ընթացս՝ արուեստիւ կառավարելով, աստեղացս բազմութեան՝ անձողար կարգապետելով, զօրոցն շնչմունս՝ բարեխառնութեամբ յօրինելով, զեացն վտակաց՝ անձերթարբար առաջնորդելով : Չացս ամենայն ապա նկատելով ասեմ . Օրհնեալ որ զայն յանուն Տեսան :

5 Ով է սա, ասն յաշտնապէս նվ երանելի Պաւլի . Աստուած Տէր երեւեցաւ մեզ : Եւ ոչ միայն մարգարէս Պաւլի ասէ, այլ եւ առարեալն Պօղոս վկայէ բարբառեալ վասն նորա այսպէս . Երեւեցաւ շնորհքն Աստուծոյ՝ փրկիչ ամենայն մարդկան . ոչ սակաւուց ոմանց՝ այլ բոլորից իսկ հրէից եւ հեթանոսաց՝ ի ձեռն մկրտութեանս զփրկութիւն ամենեցուն շնորհելով, հասարակաց բոլորից առաջն արկանելով զմկրտութեանս պարգեւն :

10 Եկնչք այտահետե տեսէք նոր եւ սքանչելի ջրհեղեղ՝ յոյժ վեհագոյն եւ լուսաւորագոյն քան որ առ նոյիւն երեւեալ : Անդ՝ ջուր ջրհեղեղին զմարդկային բնութիւնն ապականեալ կորոյս . իսկ ասա՝ ջուր մկրտութեանս ի ձեռն մկրտելոյն զմեռուցեալն կենագործեաց : Անդ՝ նոյ յանվուտ փայտից զտապանն վերականգնեաց . * իսկ ասա՝
 15 Քրիստոս իմանալին նոյ՝ առ ի յանապականն Մարեմայ զմարմնոյն զտապան կազմեաց : Անդ՝ նոյ զտապանն արտաքուտս նիւթով եւ ձիւթով ձեփեաց : իսկ ասա՝ Քրիստոս զգուշութեամբ հաւատոյն զմարմնոյն զարգացոյց զասմար : Անդ՝ աղաւնոյն զլիլ

* B
p. 15 a.

vient au nom du Seigneur, qui vient pour (être) la providence des créatures, en gardant la distance infranchissable des cieux, en dirigeant avec maîtrise le cours du soleil, en réglant imperturbablement la multitude des astres, en organisant avec harmonie le souffle des airs, en montrant leur voie invariable aux fleuves et aux rivières. En considérant toutes ces choses je dis : « Béni soit celui qui vient au nom du Seigneur. »

Qui est celui-là? Dis-nous-le clairement, ô bienheureux David! Le Seigneur Dieu nous est apparu. Ce n'est pas seulement le prophète David qui le dit, mais l'apôtre Paul en témoigne aussi, en disant à son sujet : *La grâce de Dieu, Sauveur de tous les hommes, est apparue non pas à quelques-uns seulement, mais à tous, aux Juifs et aux gentils, en accordant, par l'entremise du baptême, le salut à tous; en offrant à tous, en général, les présents du baptême.*

Venez donc voir désormais le nouveau et prodigieux déluge, bien plus sublime et plus lumineux que celui qui eut lieu du temps de Noé. Là, les eaux du déluge ont corrompu et perdu la nature humaine, mais ici, l'eau du baptême, par le moyen du baptême, a vivifié les morts. Là, Noé construisit l'arche avec du bois incorruptible, * mais ici, le Christ, le Noé spirituel, a formé l'arche de son corps de Marie incorruptible. Là, Noé enduisit l'extérieur de l'arche avec du goudron et de la poix, mais ici, le Christ a consolidé le temple du corps avec les ménagements de la foi. Là, la colombe portant le rameau

* B
p. 15 a.

ձիվնեացն բարձեալ՝ զՏեառն ձերոց Բիսառսի Քրիստոսի ելլց զանաշաթիւն. խոկ
սաս՝ Հոգին սարբ տեսաթեամբ սպանոց եկեալ՝ զոգորմածն երոջց զՏէր ձեր Բիսառ
Քրիստոս :

Բայց ստատել չխոցաբանէ : զևս Փրկչին խոնարհութեամբն զերազանցութիւնն,
զև ոչ համարեցա բառական սո ի կատարելոց կատարեալն՝ աբոյ ի կեօջէ, ձնանիլ : 5
ոչ համարեցա բառական՝ որ սթեառակիցն էր Հօր՝ սանալ զճաստջի կերպարանս,
այլ որպէս ձեզոս որ զայ սո ի մկրտիլ ստաջի մկրաչին :

Բայց ձի լլցի հասարակաց բանին ներգործութիւն՝ զաշխակութիւն լոպոպ, բանիլ
մկրտեցա բարբից Տէրն՝ ոչ զև ձարբութեան կարտեալ, որ բա եւ ձի լլցի. այլ 10
երկա աչս օրինակօր զօգոսան մեղ ձատակարեալ. զև եւ ջրոց զարբարարական շնորհ
պարգեւեացէ : եւ զև զամենայն ձարբ սո ի մկրտութիւն հրախրեացէ :

Յայնեամ զայ Թիսառս ի Գաղիլէէ ի Յարբանան սո. Յովհաննէս մկրտել ի նձանէ :
եւ զինչ էին չաջն ժամու կատարեալքն կկարբբ՝ զձոսս ածել անհարկն է, բանիլ
զերազոյն էին ձարբկայնոցս աչաց տեսալքն : Գոզան ձիարբ եւ լլցաւ վախտատեան
լինի ի բերանոց՝ ոչ իշխելով ձոսել զանձոսելիս : Լեասի տեսալ Յովհաննու 15
զԹիսառս զև զայր սո նա ձգամբ բաղձաւ՝ սիրան լլցեալ լինէր. անկանելով եւ ստաջի
զինքն տարածանելով, զտալից նորս բառն հարեալ՝ ապաշէր բարբառելով սո նա

d'olivier a remplacé la douceur de Jésus-Christ, Notre-Seigneur, mais ici, le Saint-Esprit, venant sous la forme de colombe, nous a montré le miséricordienx Jésus-Christ, Notre-Seigneur.

Mais ce qui m'émerveille davantage, c'est la supériorité du Sauveur par son humilité car, Il n'a pas jugé suffisant, pour être parfait, lui le tout-parfait, de naître petit enfant d'une femme. Il n'a pas jugé suffisant, lui l'associé au trône du Père, de prendre l'apparence de serviteur, mais encore, comme un pécheur, il vient au baptiste pour être baptisé.

Pourtant, que ces expressions générales n'aient aucune influence pour scandaliser les auditeurs, car, si le Seigneur de toutes choses a été baptisé, ce n'est pas parce qu'il avait besoin d'être purifié; loin de moi une telle pensée, mais il a voulu par ces deux exemples nous procurer un avantage, en accordant à l'eau la grâce purificatrice, et en invitant tous les hommes au baptême.

Alors Jésus, venant de Galilée, alla trouver Jean au Jourdain pour être baptisé par lui¹. Mes frères, ce qui se passa à cette heure est impossible à imaginer, car ce qui s'est vu dépasse les limites des yeux humains. La pensée se trouble et la langue fait défaut à la bouche de crainte de parler des choses ineffables. Car Jean apercevant Jésus venant à lui, avec un grand effort et le cœur plein, se prosterna, s'étendit devant lui, saisit ses pieds, et le supplia

1. Matth. iv, 43.

աչապէս . Ձի բանապատեա զեա ամենաօրոյ առնել ինձ տկարի, որ ի վեր գոչ քան զեմ
 գորութիւն : Արդէս իշխեցից զքեզ մկրտել, երբ եւ կամ չմրժամ հուր ի խոտոյ
 աչքեցեալ եղև, * եւ կամ երբ կառ դապրիւր բաւց : /

5 Ձիմրդ իշխեցից մկրտել զգատաղ՝ որ ընդ գատապարտութեամբս : Արդէս մկրտե-
 ցից զքեզ նմ Տէր՝ բիծ ինչ ոչ տեսանեմ ի քեզ, բանզի մեկս ոչ արարեր, եւ ոչ անկար
 ընդ անիծիւր Արամայ . զի թէպէտ եւ իջեր՝ ալ ոչ եւս չանցեալ . զի տանես նմ Տէր,
 գործել ինչ որ ի վեր քան զեմ գորութիւնս բանապատեալ :

10 Ամ ինձ ոչ երբէք առ ի բարկացուցանել շքեզ իշխեցեալ որպէս զճառայ տիրա-
 սէր, չառաջընկեաց եղեալ զգալուստ քս զեկուցի : Դեռ տակաւին եւս չորովայնի
 15 գորով զեկու մօրն վարձեալ՝ Աստուած զքեզ աշխարհի բարոյեցի . զբարս՝ առ ի
 հանդիպումն քեզ կազմեցի : Ասն ինձ նմ Տէր՝ ոչպէս բերցէ արեգակն տեսանելով
 զբարբիցս Տէրով ի ճառայէս չանդգնութեամբ թշնամանեալ, եւ ոչ խիկ եւ խիկ որպէս
 20 զՍողովմացիսն՝ հրացեալ ճառագալթիւքն իւրովք հրակէզ զեա տանիցէ : Կամ զեմրդ
 բարձցէ երկիրս տեսանելով զարբոյզ հրեշտակաց ի ճառայէս մկրտեալ, եւ ոչ վաղ-
 15 վաղակի բացեալ գրեան իւր կլցէ զեա :

Արդէս մկրտեցից զքեզ նմ Տէր, ճնկական ալտեղութեամբ ոչ եղեր ներկեալ .
 վասն զի առ ի չանարտան որովայնի չառաջ ընծայեցար պատու : Եւ զեմրդ անկեալս

en disant : Pourquoi m'obliges-tu, tout-puissant, moi qui suis faible, à
 faire ce qui est au-dessus de mes forces? Comment oserais-je te baptiser?
 Quand et comment le feu a-t-il été brûlé par l'herbe, * et quand l'argile a-t-il
 lavé la source?

Comment moi qui suis sous le coup de la condamnation, oserais-je te bap-
 tiser, toi, le juge? Comment te baptiserais-je, ô Seigneur! moi qui ne vois
 aucune tache en toi, car tu n'as commis aucun péché et tu n'es pas tombé
 sous la malédiction d'Adam? Car, bien que tu sois descendu du ciel, tu n'as
 commis aucune faute. Que fais-tu, ô Seigneur! tu m'obliges à faire ce qui est
 au-dessus de mes forces!

Moi, qui n'ai jamais osé te faire de la peine, en tant que serviteur aimant
 son maître, devenu ton précurseur, j'ai annoncé ta venue. Étant encore dans
 le sein, empruntant la langue de ma mère je t'ai proclamé Dieu à la terre; j'ai
 convoqué tout le monde à ta rencontre. Dis-moi, ô Seigneur! comment le
 soleil souffrira-t-il de te voir, toi, le Seigneur de toutes choses, outragé
 audacieusement par ton serviteur, et ne voudra-t-il pas aussitôt, comme pour
 Sodome, me brûler de ses rayons enflammés? Ou bien comment la terre
 supportera-t-elle de te voir, toi, qui sanctifies les anges, baptisé par ton
 serviteur, et ne s'ouvrira-t-elle pas aussitôt pour m'engloutir?

Comment te baptiserais-je, ô Seigneur! qui n'as été taché d'aucune
 souillure génitale, car tu as été offert, fruit de pures entrailles? Et comment
 moi, homme déchu, souillé, purifierais-je le Dieu innocent? *C'est moi qui*

* B.
p. 15 b.* B.
p. 15 b.

արտեղութեամբք ծարդ՝ սրբիցեմ զԱստուած անձեղ : Եւ պէտս ունիմ ի բնն ձկրախլ, 5
 եւ զուստ իս գաս : Իկրակէլ զեւ ստարեցիք սով Տէր, եւ ոչ եղէ ստանդանալ չրա-
 ծանայ բայ : ալլ զբարս չրախրելով սա ի ձկրաութիւնն սախլի : Բաստովան
 եղևար Տեառն զի բարի է : Քանզի ոչ է բարկացալ որ գալոցն է, ջանդի բարի ի
 բարոյ ձեռ սրբի, ոչ սա սակաւ ինչ ցոցանելով զբարեբարութիւնն եւ իսկոյն փախ-
 լելով ալլ չախտենական է որորմ նորա : Վասն աշտրիկ եւ որ բնդ երկնիք զորու-
 10 թիւնքն սրճնելով զեւ ստացին . * Օրճնեալ որ գոչն անասմբ Տեառն, Աստուած Տէր
 երեսեցաւ ձեղ : Յաչանեցաւ սրգարութեան արեղակն, եւ զխաւար անդխտութեանն
 խափանեաց : Երկնս որն չաչանեցաւ չափն, եւ գաստանաչական գալան սա ի չառէն
 փախտական արար : Յաչանեցաւ որ ամենեցունցս է կեանք, եւ զմահ՝ մահաւ մեռ-
 15 սցեալ, որպէս գանձահ անձահութեան կենաց զմահանացաւս արժանի արար, փան
 զի անչափ է որորմ նորա : Յաչանեցաւ միամին սրբին Աստուծոց, եւ ի ձեան
 ձկրաութեանս չաւասայերոց զսրբեկրութիւնն սարգեւեաց :

* B
p. 16 a

Արդ սչտայլիկ աչապէս կասարելոց, շօր ի վերաստ ցնձացեալ չազազս զեւստ-
 20 սակեալ խոնարչութեան Սրգոց, չանկարձակի բացեալ զբրանս երկնից եւ սրտաման
 բարբառոց արձակէ ձոչն լիսպատար չաչափափայ սիրով . Դոն է սրբի իմ սրբիկը
 ընդ որ չաձեցաց : Եւ զի մի երկրացեացին մխար բաղացն սա ի ձկրաեալն եւ ի ձկրաբնն .

*dois être baptisé par toi, et tu viens à moi ! Tu m'as envoyé pour baptiser, ô Seigneur! et je ne me suis pas opposé à ton ordre; aussi, j'ai invité tout le monde avec insistance à se faire baptiser. Je leur ai dit : « Confessez-vous au Seigneur, car il est bon². » Celui qui vient n'est pas un homme de colère, ear il est bon, il est le fils né du bon (père), ne dispensant pas ses bienfaits partiellement et se reprenant aussitôt, mais sa charité est éternelle. C'est pourquoi toutes les puissances sous les cieux ont dit avec bénédictions :
 * « Béni soit celui qui vient au nom du Seigneur³ ! Le Seigneur Dieu nous est apparu⁴. » Le soleil de la justice est apparu et a dissipé les ténèbres de l'ignorance. Le berger céleste est apparu et a mis en fuite du milieu des troupeaux les loups démoniaques. Celui qui est la vie de tous est apparu et il a tué la mort par la mort et a rendu les mortels dignes de la vie immortelle de l'immortalité, si grande est sa pitié. Le Fils unique de Dieu s'est révélé et a accorde l'adoption aux fidèles, par le baptême. »*

* B
p. 16 a.

Or ces choses s'étant ainsi accomplies, le Père aux cieux, réjoui par l'humilité accrue de son Fils, entr'ouvrit tout à coup les portes du ciel et a émis une voix semblable au grondement du tonnerre, au comble de sa joie paternelle : « Celui-ci est mon Fils bien-aimé, en qui je me suis complu⁵. » Et

1. Matth. iv, 14. — 2. Ps. cv, 1; cvi, 1: etc. — 3. Matth. xxi, 9. — 4. Luc. ii, 41. — 5. Matth. iv, 17.

գայ Հոգին սուրբ ի նմանութիւն ազանոց մատնացոյց առնելով զմկրտեալն : Որում վայելեն փառք, պատիւ եւ զօրութիւն Հօր եւ Որդոյ եւ ամենասուրբ Հօգւոյն, այժմ եւ յանսպառ յաւիտեանս, ամէն :

Յայժմ աւուր ժողով սուրբ մկրտչին Յովհաննու Կարապետին :

5 Տէր եւ Աստուածն մեր Յիսուս Քրիստոս պատուեաց յամենայնի զյառաջընթաց կարապետն իւր եւ զմեծ մկրտիչն զՅովհաննէս : Ոչ միայն զի որպէս Աստուած հայրն իւր յարոյց ինքեան մարգարէս եւ քարոզս, այսպէս եւ ինքն որդի իբրու ճշմարիտ Աստուած եւ հաւասար Հօր՝ մարգարէ եւ քարոզ աստուածութեան իւրոյ բերէ ի մէջ զՅովհաննէս, որ յառաջ ընթացեալ եւ նախ քան զնորա յայտնութիւնն երեւեալ
10 մարդկան՝ զուշակէր եւ մարգարէանայր թէ. Ձկնի իմ զալոց է Քրիստոսն : Այլ եւ յեսս առաւելագոյն * բարձրութիւն պատուոյ եւ փառաց հանէ զնա, որ անհամեմատ էր ամենայն առաջին մարգարէիցն եւ արդարոց, եւ բոլոր իսկ եզական ընտրեան երկնայնոցն եւ երկրայնոց :

* B p. 16 b.

15 Վասն զի յերեւելն եւ ի յայտնութիւնն ինքեան, ոչ միայն զՀօր եւ զՀօգւոյն սրբոյ վկայութիւնն ընդունելով յայտնեալ ցուցանէր զինքն Աստուած զոյլ եւ որդի Աստուծոյ մարմնացեալ, այլ եւ որպէս զՀայր եւ զՀօգին եցոյց իւր վկայս յերկնէ, այսպէս եւ զՅովհաննէս ի յերկրէ վկայ ինքեան ընդունելով առնուցր, որպէս եւ ասէր ինքն .

pour qu'aucun doute ne subsiste dans la pensée de ceux qui l'entendirent à l'égard du baptisé et du baptiste, le Saint-Esprit, sous la forme de colombe, vint désigner le baptisé. A qui conviennent gloire, honneur et puissance, au Père, au Fils et au très Saint-Esprit, maintenant et dans l'éternité sans fin. Amen.

Aujourd'hui solennité de saint Jean-Baptiste le précurseur.

Notre-Seigneur et Dieu Jésus-Christ honora en tout son précurseur et devancier le grand Baptiste Jean. Non seulement, de même que Dieu son Père suscita ses prophètes et ses hérauts, ainsi lui, le Fils, en vrai Dieu et égal au Père, fait apparaître Jean prophète et héraut de sa divinité, qui, le précédant et antérieurement à sa révélation aux hommes, prédit et prophétisa : « Celui qui doit venir après moi est le Christ ». Bien plus, il * l'éleva à de plus hautes dignités et à une gloire incomparablement supérieures à celles de tous les anciens prophètes et justes, et à toutes les natures privilégiées : célestes et terrestres.

* B p. 16 b.

Car à son apparition et à son épiphanie, non seulement il reçut le témoignage du Père et du Saint-Esprit et montra qu'il était Dieu et Fils de Dieu incarné, mais de même qu'il cita le Père et le Saint-Esprit, comme ses témoins du ciel, il prit pour témoin de la terre Jean, en disant : « Vous avez envoyé vers

1. Joan. 1, 27.

Դուք սուտքեցէք սա Յովհաննէս, եւ վկայեաց ճշմարտութեանն, եւ ես առնիմ վկայութիւն ձե՛ծ բան զՅովհաննէս : Որ եւ փան աշտօրիկ խմարհեալ զայք սա նա, որպէս եւ սառ, առեստարանիչն եկի . Տեսանէք զՅիսուս զի զայք սա նա, եւ սառք, ահա Քրիստոս զանն Աստուծոյ . եւ զայք սչ ծխանցամ՝ ալլ երկիցս եւ երկիցս վկայէք ի վերայ Քրիստոսի չերկրի : Եւ Հայր զորձեալ երկիցս եւ երկիցս չերկրից ձայնեալ ի վերայ նմին Սրբոց վկայէք, սպինքն ի Սրբանան զեւ եւ ի Ռոմօր լեան եւ ի մամ չարչարանայն :

Աչպէս սպա եւ Յովհաննէս վկայէք Քրիստոսի, որով չաչմանն, սբարս է զանհասնմաստ ձե՛ծութիւն կարասեալին տեսանել . զի որպէս Աստուած Հայր չերկրից՝ աչպէս եւ Յովհաննէս մարց չերկրի, Քրիստոսի վկայեաց : Եւ ինքն Քրիստոս աչքան արժանաշատասպի զեւ համարեցաւ, ձինչ զի նորս վկայութեանն հաստատեաց մարդկան զեւ ինքեան երեսունն չաշխարհ :

Որ եւ եկեալ սա նա ի Յարգանամ՝ ձեանալրի եւ ձկրտի խմարհութեամբ, ընդ որ բար չբարուն երկնայինքն սրակն գործացմամբ . զի համարձակեցաւ Յովհաննէս ամբանալ զձեան իւր հոգեղէն ի վերայ երկնաւոր եւ արարչական զիրան Աստուծոյ՝ որ բարձր է բան զամենայն բարձունս, եւ ձեան եզ ձկրտել զամենեկան մարդութեան սպրիւրն :

* B
p. 17 a. * Վասն որոց եւ ի չաչմ տւար՝ բահանալական մարտունն եւ տօն կրտարի նմին

Jean et il a rendu témoignage à la vérité¹. Pour moi j'ai un témoignage plus grand que celui de Jean². » C'est pourquoi il vint avec humilité à Jean, ainsi que le dit l'évangéliste : « Il vit Jésus qui venait vers lui, et il dit : Voici l'Agneau de Dieu³. » Et non pas seulement une fois, mais deux et trois fois, il donna ce témoignage du Christ sur la terre. Et le Père, à son tour, deux et trois fois, de sa voix, témoigna au sujet du Fils, au fleuve du Jourdain, au mont Thabor et au moment de la passion.

Jean témoigna de la même manière au sujet du Christ, et c'est en cela que nous devons voir l'incomparable grandeur du Précurseur : comme Dieu le Père témoigna des cieus, de même Jean, homme, témoigna sur la terre au sujet du Christ. Et le Christ lui-même le jugea à tel point digne de foi, qu'il établit, par son témoignage, aux hommes, sa venue sur la terre.

Il vint donc au Jourdain, reçut l'imposition des mains et se fit baptiser avec humilité, ce dont tous les célestes, flamboyants de feu, furent stupéfaits d'admiration, que Jean ait eu la hardiesse d'élever ses mains terrestres au-dessus de la tête de Dieu, créateur céleste, qui est plus haut que toutes les hauteurs, et qu'il ait imposé la main en baptisant la source de la purification de tous.

* B
p. 17 a. * Voilà pourquoi en ce jour, une assemblée ecclésiastique et une fête

1. Joan. v, 33. — 2. Joan. v, 36. — 3. Joan. i, 29.

ինքեան սրբոց եւ պատուական նախընթաց Մկրտչին Յովհաննու, ի սկզբանէ եւ ի վերուստ ընկալեալք զպս սփորութիւնս օտնելով նմա՝ իրբն զխորհրդոց աստուածային ձկրտութեանն սպասուորի եւ պաշտօնէի, շարակարգելով եւ զպս ընդ այլոց նորա հանդիօցն. զի ծի ինչ նորա անվառագոյն իցէ՝ մնալով անտօնելի նորին վիշտակ. 5
 4 որ Տէրն իւրով ամենազէտ իմաստութեամբն ստտար եւ պատճառ իւրոց ճարտարործ եւ վրկաւէտ ձկրտութեանն ընկալաւ եւ նախ ընտրեաց ընկուեալ :

Աւ աչտրիւք զարձեալ զոյզ եհաս եւ շարացարեցաւ եւ ալլ ծիւս եւս նմա օտն աստանօր. աչսինքն ալլ իմն վիշտակ երանելոց նախընթացին ըստ շրջանակի տարւոց որ է սչս. քանզի ամենապատիւ եւ ամենափառ նոյն կարապետին եւ Մկրտչին 10
 5 Յովհաննու աջ ձեւնն՝ չալսմ աւուր տարեալ եղև ի թագաւորական բազարն հաճութեամբն Աստուծոց. որ եւ նախ հատեալ եղև աչպիտի յերանակաւ :

Քանզի ուր ճարգարէասպան խնձոցն եւ արբեցումն այն եղև, աչսինքն ի բազարն Սեւաստի ուր ընտկութիւնն էր Հերովդէի, ի վլատարին թաղեալ եղև նոյն երանելի Մկրտչին՝ ուր եղև ճարգարէին Եղիսէի թագաւմն. չալսմ եղևալ եւ անդ երանելի 15
 6 աւետարանիչն Ղուկաս՝ վույթ յինքեան ունելով բառեալ անտի զճարգարէին եւ վերանելոց կարապետին Քրիստոսի զմարմինն, եւ ոչ կարացեալ վամն երեւելոց եւ չալսնի լինելոց իրացն, չալսպս այնորիկ ծիւսն զաջ ձեւն ճարգարէին եւ զՄկրտչին Քրիստոսի

ont lieu pour ce saint et précieux précurseur Jean-Baptiste. Ayant reçu cette coutume dès le commencement et dans l'ancien temps, de fêter (Jean-Baptiste) comme ministre et officiant du mystère du baptême divin, nous avons classé (cette fête) parmi ses autres solennités, afin que rien de lui ne reste sans gloire, parce qu'on négligerait d'en célébrer la commémoration, le Seigneur par sa sagesse, qui connaît tout, l'ayant accepté pour instrument et cause de son baptême purificateur et salutaire et l'ayant choisi par avanee.

A ces solennités vient s'adjoindre, en prenant rang à ce jour, une autre fête encore, c'est-à-dire une autre commémoration du bienheureux précurseur selon le cours de l'année. Car la main droite de ce même très honoré et très glorieux précurseur Jean-Baptiste fut, en ce jour, transportée à la ville impériale avec l'assentiment de Dieu. Cette main avait été coupée de la façon suivante :

Lors du festin et de la griserie qui fut la cause de la mort du prophète, dans la ville de Sébaste où habitait Hérode, le bienheureux Baptiste, après sa décollation, fut inhumé au même endroit où était inhumé le prophète Élisée. Le bienheureux évangéliste Luc ayant résidé en cet endroit, eut le souci de faire transporter de là les corps du prophète et du bienheureux précurseur du Christ, mais ne put mettre son projet à exécution par la crainte de dévoiler et rendre publiques les choses; c'est pourquoi il coupa seulement

և հաստ, և ստեալ ընդ խոր բերէր ի բարձրն խոր Անտիար. որ և նոյն բարձր սրան-
չելիս կատարէր ի փաստ Գրիստոսի Աստուծոյ ձեռոյ :

Սովորաթիւն էր սեղ զի ի բարձրացոյցանէն զիտայն սուրբ, բարձրացոյցանէին
* և զաջ սրոյց Մկրտչին ի տեսութիւն ժողովրդոցն : Որ և ի թաղաւորն Կոստան-
զիանոսի և Թեոփիլոսի ճիրանածնացն՝ սպրճածնին Աստուծոյ և կամօք թաղաւորոցն, 5
ի սարկաւազէ ուժեմն, Անտիարացոյ որ կոչէր Յոր՝ նոյն պատուական ձեռն ձկրտչին
սարեալ էգե ի թաղաւորական բարձրն. և բարձրացուցեալ ցուցաւ ի սուրբ ճրա-
գարաց Յաչտնութեանն, չորսձ զորրաթիւնս սովոր են բրիտանոսացք կատարել. և
բրիտանոսակր թաղաւորն ընկալեալ ձեձ պատուով, և հաճաբեալ սմեռայն բարձա-
թեանն ընկալան ի փաստ Գրիստոսի Աստուծոյ ձեռոյ :]

10

la main droite du prophète et du Baptiste du Christ et l'apporta avec lui à la
ville d'Antioche où elle opéra nombre de miracles pour la gloire du Christ,
notre Dieu.

Il était d'usage, en cette ville, en exposant la sainte croix, d'exposer * en
même temps la main droite du saint Baptiste à la vue du public. Pendant le
règne de Constantin et Romanos, membres de la famille impériale, par l'ins-
piration de Dieu et la volonté des empereurs, un diacre d'Antioche, du nom
de Job, transporta cette précieuse main du Baptiste à la ville impériale; elle
fut exposée et montrée à l'office de la veille de l'Épiphanie, où les chrétiens
ont coutume d'accomplir leur devoir de sainteté. Les empereurs, amis du
Christ, la reçurent avec grand honneur et la baisèrent avec toute la mul-
titude pour la gloire du Christ, notre Dieu.]

LE LIVRE DE JOB

VERSION COPTE BOHAÏRIQUE

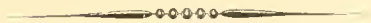
LE LIVRE DE JOB

VERSION COPTE BOHAÏRIQUE

PUBLIÉE ET TRADUITE

PAR

E. PORCHER

Nihil obstat, Parisiis, die 21^a Martii 1924.

R. GRAFFIN.

Imprimatur, Parisiis, die 21^a Martii 1924.

J. LAPALME, v. gen.

PRÉFACE

La seule édition de la version bohaïrique du Livre de Job que l'on possédât jusqu'à présent était celle de Tattam, parue à Londres en 1846, avec une traduction anglaise¹. Le texte en avait été établi d'après un manuscrit de la bibliothèque patriarcale du Caire, copié par Tattam et collationné par lui sur deux manuscrits anciens : l'un appartenant au Rév. M. Schleinz, à Malte, et l'autre propriété personnelle de l'auteur, à qui l'avait offert Lord Prudhoe. Le texte autographe de Tattam est actuellement conservé à la Ryland's Library, de Manchester, sous la cote 416, et le manuscrit 417 de la même collection représente, selon toutes probabilités, le codex même de Lord Prudhoe².

La présente publication, outre les recensions de Tattam, utilise deux manuscrits inédits : le manuscrit copte 92 de la Bibliothèque Nationale, daté de 1845, qui est une copie d'Arthur Desrivières, faite en vue d'une édition qui ne vit pas le jour, sur le manuscrit du Caire déjà mentionné³, et le

1. H. Tattam, *The ancient coptic version of the book of Job the Just*. London, 1846.

2. Le manuscrit offert par Lord Prudhoe ne comportait pas de traduction arabe, ce qui est le cas du Ryland's 417; celui-ci, de plus, porte en marges une notation des versets qui semble de la main de Tattam. Ce manuscrit que sa paléographie fait remonter, d'après Crum, au xive siècle — sauf pour les feuillets 61-65, qui ont été renouvelés par un scribe postérieur, et 126, 133-135, dus à un scribe tout à fait moderne — compte 260 feuillets de 15 lignes et contient le Livre des Proverbes I-XIV, 26 et le Livre de Job tout entier. Une note finale en arabe indique que le manuscrit est de l'humble serviteur de Dieu Michail, diacre dans l'Église d'Atrib.

3. Je vois en effet dans la mention : $\alpha\rho\theta\epsilon\rho\rho \ \acute{\iota}\pi\tau\epsilon \ \mu\alpha\rho\mu\omega\tau\ \ \text{H}\epsilon\eta \ \theta\beta\alpha\kappa\iota \ \acute{\iota}\pi\tau\epsilon \ \chi\eta\mu\iota$, que porte ce manuscrit de 260 feuillets de 15 lignes, le nom d'Arthur Desrivières. Ce fut lui qui fit faire la copie du texte copte; elle fut terminée le samedi 10 Pachons 1561, c'est-à-dire le 5-17 mai 1845. Le copiste a fait beaucoup d'erreurs; en particulier, il a souvent confondu ϵ et α : ainsi il a écrit $\chi\epsilon\mu\omega\tau\alpha$ pour $\chi\alpha\mu\omega\tau\alpha$: Desrivières l'explique en disant que ces lettres sont confondues chez les modernes, la prononciation étant la même. Citons la manière d'écrire $\kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\alpha\iota\omicron\iota\varsigma$, *chapitre* (la notation des chapitres et des versets a dû être demandée par Desrivières) : on trouve $\kappa\alpha\phi\alpha\lambda\alpha\omicron\iota\varsigma$ 32 fois; $\kappa\alpha\phi\alpha\lambda\epsilon\omicron\iota\varsigma$, 5 fois; $\kappa\alpha\phi\alpha\lambda\omicron\iota\varsigma$ et $\kappa\alpha\phi\alpha\lambda\alpha\omicron\iota\varsigma$, 1 fois; $\kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\epsilon\omicron\iota\varsigma$, 2 fois, tandis qu'en tête de chaque page on trouve l'abréviation $\kappa\epsilon\phi$. sauf $\kappa\alpha\phi$. $\bar{\alpha}$ et $\kappa\alpha\phi$. $\bar{\kappa}\tau$. La traduction française est interfoliée au copte. Le traducteur ne se réfère qu'à la Vulgate et à la version anglicane; il ne tient pas compte des Septante, sauf pour deux passages qui manquent dans le latin et l'anglais; il les reproduit avec la traduction arabe du copte (II, 9. a, b, c, d et XLII, 17. a, b, c); maintes erreurs auraient été évitées, s'il avait comparé le copte à son original grec.

manuscrit du British Museum n° 424 du catalogue de Crum, Add. 18997, daté de 1795, qui s'apparente évidemment au codex de Lord Prndhoe ¹.

Nous avons dans cette édition comparé le texte copte au texte grec du Livre de Job. En prenant comme base l'édition de Swete *The Old Testament in Greek*, nous avons mis entre parenthèses les additions et substitutions du copte, et indiqué par plusieurs points les lacunes du copte. Quand le grec différait du copte, nous avons cherché le mot copte équivalent au grec; il est souvent assez semblable au mot copte substitué; nous l'avons indiqué en note avec des renvois en lettres; les notes marquées en chiffres donnent les variantes évidemment fautives.

La version copte bohairique présente quelques particularités, quelques déplacements comme celui de 37, 5 et 36, 28 qu'on trouve dans un certain nombre de manuscrits grecs classés par Holmes et Parsons, *Vetus Testamentum graecum*. Le codex grec 160, de Dresde, est peut-être celui qui ressemble le plus au copte. On a le même déplacement que dans le copte dans le *Codex Ephremi rescriptus*, écrit vers le ve siècle, en Égypte, d'après Tischendorf.

La traduction du Livre de Job du copte en français est une œuvre pénible. Le copte a traduit le grec des Septante. Or si cette version grecque est bonne pour certains livres, elle l'est moins pour d'autres. Le Livre de Job est un des plus defectueux. Après le traducteur, les copistes l'ont modifié. Des recensions ont été entreprises. Origène a donné un texte complétant ce qui manquait, et indiquant ce qui était à supprimer; des astérisques marquaient les additions; des obèles, les suppressions; mais ces signes ont été négligés par

1. Ce manuscrit de 165 feuillets de 21 lignes a été copié au Caire par Ibrahim Abu Tabl, fils de Simon Al-Hawanki, attaché à l'église de Saint-Mercurius, et terminé, d'après l'appendice en arabe, le jeudi 11 Athur 1512, c'est-à-dire le 8-17 novembre 1795. Son contenu (Proverbes 1-xiv, 26, Livre de Job) est exactement celui de Ryland's 417, auquel il s'apparente en outre et par les leçons communes et par la division du texte : on y observe la même répartition générale en discours successifs, séparés par des lignes ornementales, et de plus par le début en rouge dans le manuscrit de Londres, chaque fois qu'un nom est indiqué au commencement du discours. De là le nombre des discours, énumérés dans une note en copte, qu'on trouve au commencement dans le manuscrit de Londres et à la fin dans celui de Manchester. On la trouve aussi dans le manuscrit de Paris.

Comme le texte des Proverbes était copié entièrement le 24 Babeh 1512, c'est-à-dire 22 oct.-2 nov. 1795, il a fallu 17 jours au copiste pour transcrire le Livre de Job.

D'autres manuscrits coptes de la même époque terminent le Livre des Proverbes sur le même verset : celui de Berlin n° 447, que Paul de Lagarde a décrit sous le sigle W dans son édition du Psautier, *Psalterii versio memphitica*, 1875 et qui est du même copiste, mais porte la date de 1792; celui de Bouriant, *Recueil des travaux*, III, 129, daté de 1794.

des copistes postérieurs, de telle sorte que leur texte est un mélange de la version des Septante avec celle des autres traducteurs grecs (voir sur cette question la préface de Ciasca à son édition du Livre de Job en copte sahidique) ¹. La traduction copte a ajouté d'autres erreurs, venant du traducteur ou de ses copistes. Faut-il s'étonner que dans la traduction française du copte de nos manuscrits, on ne trouve pas un sens satisfaisant? Nous acceptons d'avance qu'elle soit modifiée.

E. PORCHER.

N. B. — Les sigles et abréviations qu'on trouvera dans les notes sont, pour les manuscrits grecs onciaux, les sigles usuels :

- A = Codex Alexandrinus;
- B = Codex Vaticanus;
- C = Codex Ephremi rescriptus;

pour les manuscrits grecs cursifs, les cotes numériques de Holmes et Parsons; et pour les textes coptes :

- M = Manchester, 417, collection Ryland;
- L = Londres, 724 Add. 18997, British Muscum;
- P = Paris, Bibl. Nat., Copte 92;
- T = H. TATTAM, *The ancient coptic version of the book of Job the Just*, London, 1846.

On a employé les caractères italiques dans la traduction lorsqu'elle s'écarte du texte, soit qu'elle le complète, soit qu'elle le paraphrase ou le modifie par une conjecture.

1. A. CIASCA, *Sacrorum biblicorum fragmenta copto-sahidica musei Borgiani*. Romae, 1885-1889.

ΠΧΩΠ ΠΩΒ ΠΘΜΗΓ 1

ΠΕ ΟΥΟΠ ΟΥΡΩΠ ΠΕ ΕΥΩΠ ΗΕΠ ΨΧΩΡΑ ΗΤΕ 1, 1
 ΨΑΥΣΙΔΙΤΟΣ^a ΕΠΕΥΡΑΠ ΠΕ ΨΑΒ. ΟΥΟΖ ΠΙΡΩΠ ΕΤΕΜ-
 ΜΑΥ ΠΕ ΟΥΘΜΗΓ ΠΕ ΗΑΤΑΡΙΚΙ ΟΥΟΖ ΗΘΕΟΣΕΒΗΣ ΕΑΥ-
 ΖΕΠΥ ΣΑΒΟΖ ΗΠΕΤΖΩΟΥ ΠΙΒΕΠ. ΑΣΥΩΠΙ ΔΕ ΠΑΥ 2
 ΗΧΕ Ξ ΗΨΗΡΙ ΠΕΜ Γ ΗΨΕΡΙ. ΟΥΟΖ ΠΕΥΤΕΒΗΩΟΥ ΠΕ 3
 ΟΥΟΠ Ξ ΗΨΟ ΗΕΣΩΟΥ ΠΕΜ Γ ΗΨΟ ΗΧΑΜΟΥΖ² ΠΕΜ Φ
 ΗΖΕΒΙ ΗΕΖΕ³ ΠΕΜ Φ ΗΨΕΩ ΗΡΕΥΜΟΠΙ. ΟΥΟΖ ΟΥΠΩΨΨ
 ΗΖΥΠΕΡΕΣΙΑ^b ΠΕΜ ΖΑΠΠΩΨΨ ΗΖΒΗΟΥ ΠΕΜ^c ΨΟΠ
 ΠΑΥ ΖΙΖΕΠ ΠΙΚΑΖΙ. ΟΥΟΖ ΠΕ ΟΥΡΑΜΑΟ ΠΕ ΠΙΡΩΠ

1. P ΠΩΜ. — 2. P ΧΕΜΟΥΖ. Dans le manuscrit P α et ε sont souvent confondus ; Desrivières fait remarquer que cette confusion est due à l'identité de prononciation de ces deux voyelles dans le copte moderne. — 3. L ΗΕΖΟ.

a) On lit ΑΥΣΙΤΙΤΟΣ dans l'épilogue, pour ΑΥΣΙΤΙΔΟΣ.

b) M, L ΖΥΠΕΡΕΣΜΑ; P ΖΥΠΕΡΕΤΗΣ; T ΖΥΠΕΡΕΤΗΣΜΑ; il est préférable de prendre le mot grec ὑπερῆσια comme dans la version sahidique.

c) Sic : M, P, L; T supprime ΠΕΜ; conjecture : ΠΑΥΩΠ.

LE LIVRE DE JOB LE JUSTE

Il y avait un homme dans la contrée (χώρα) de l'Ausitide, dont le nom 1, 1
 était Job. Et cet homme était juste, irréprochable et religieux (θεοσεβής),
 s'étant abstenu de tout mal. Il eut sept fils et trois filles, et ses bestiaux 2-3
 étaient : sept mille moutons, et trois mille chameaux, et cinq cents paires de
 bœufs, et cinq cents ânesses de pacage; et il avait un nombreux personnel
 (ἐπηρεσία) avec de grands travaux sur terre; et cet homme-là était riche entre

1) **επεύματ εβοζ ηεν πη ετυοπ ηεν πιαμυαι. οτοζ**
παρε πεφυηρι ζηζ ύμηπυ ατσω πεμ ποτερηοτ
(ηεν πηυ ύποτηυτ ήσον) ^a ετοζ πεμωοτ ήτοτκετ
 2) **ήσονε ετοτσω οτοζ ατσω ^b πεμωοτ. οτοζ αρεψαπ**
πιεζοοτ ήτε πωω χωκ εβοζ ψαρε ιωβ οτωρη
(επεφτεβηωοτ)... ^c (ήτεφό) ήοτμασι ήτεφταλο(φ)
εζρη... ηα ποτψτρη ¹. παφωω γαρ ύμοσ πε ² ήξε
ιωβ ξε μηπωσ ατμετ εζαηπετζωοτ ηεν ποτζητ
ήξε παψηρη παζρεη φτ. παρητ οη παφρη ύμοφ
ήξε ιωβ ήπιεζοοτ τηροτ.

3) **Δφωπη δε ήξε παιεζοοτ... ^d ατ ήξε πιαγγελοσ**
ήτε φτ εοζι ³ ερατοτ ύπεμθο ύπόσ οτοζ αφι
(ζωφ) ήξε πιαδιβολοσ πεμωοτ (οτοζ αφοζι ζιζεν

1. L ηα οτψτρη. — 2. M, L πε. — 3. P ετοζι.

a) Addition dans le texte bolhairique.

b) On lit ετσω au v. 18; grammaticalement ετ se rapporterait aux fils; le grec demanderait εοτσω. εσω.

c) Au lieu du grec και έχαθάριζεν αὐτούς, et du Sah. ηῦτῆβωοτ. L'équivalent bolhairique serait ήτεφτοτρωοτ, qui justifie ηα ποτψτρη. La lecture τεβηωοτ a fait ajouter ήτεφόι, et on a supprimé άνιστάμενοσ τὸ πρῶτ, puis περὶ αὐτῶν θυσίας, puis κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, qui manque de même dans le manuscrit grec 160 de Dresde, celui qui pourrait présenter le plus de ressemblance avec notre texte copte, et enfin περὶ ἀμαρτίας.

d) Manque και ἰδοῦ; ἰδοῦ est omis dans les mss. A, 68, 160, 251.

4 les Orientaux. Et ses fils partaient chaque jour (?), avaient un festin les uns
 avec les autres (dans la maison de leur frère aîné), prenant avec eux aussi
 5 leurs trois sœurs qui mangeaient et buvaient avec eux. Et quand les jours de
 festin étaient passés, Job avait coutume d'envoyer (vers ses bestiaux)... de
 prendre un veau et de l'offrir... pour leurs âmes (ψυχή); car Job disait : « Peut-
 être (μήπως) mes fils ont-ils pensé du mal dans leurs cœurs vis-à-vis de Dieu? »
 C'est ainsi que faisait Job tous les jours.

6 Ce jour arriva où les anges (ἄγγελοσ) vinrent se tenir devant le Seigneur,
 et le diable (διδελοσ) vint aussi avec eux (et il mit pied sur la terre et il la

πικαρι οτοζ αψοις η̄ηητ) ^a. οτοζ πεζε π̄ο̄ς 7
 ὑπιδιαβοζος ζε ετακι εβοζ ῡση η̄θοκ. οτοζ
 αφεροτω η̄ζε πιδιαβοζος... πεζαυ ζε αιμευτ ¹
 (μ)πικαρι ² (τηρ) ^b οτοζ αιμευτ σαπεσντ η̄τφε
 οτοζ † ³ ὑπαιμα. οτοζ πεζε π̄ο̄ς παυ ζε ακ†- 8
 ζθηκ (οτρη) ⁴ η̄εν πεκζητ εζεν ^{c 5} πααλοτ ιαβ ζε
 ὑμοη πετοηι ὑμου (η̄εν πετωοη) ^d ζιζεν πκαρι ⁶
 οτ ⁷. ῡμηι πε η̄αταρικι οτοζ η̄θεοσεβης. εταυζενυ
 σαβοζ ὑπετρωοτ η̄ιβεν. οτοζ... πεζε ^e πιδιαβοζος 9
 ὑπεμο εβοζ ὑπ̄ο̄ς ζε μη αρε ιαβ ψεμψι ὑπ̄ο̄ς
 η̄ζηηζη. μη η̄θοκ αη ακταηω ^f (η̄νευζιπαρ- 10
 χσητα ⁸ ακμοτ) εηη ετσαηοτη η̄εμ ηη ετσαβοζ
 ὑπενηι η̄εμ εηχαι η̄ιβεν ετεηταυ εϋκω† ^g. η̄ι-

1. P a seulement αιμευτ σαπεσντ η̄τφε. — 2. M μπικαρι. — 3. L omet †; P avait écrit †ι, mais ι est raturé. — 4. P οη; ον, addition du Cod. 161. — 5. M, L, T om. εζεν. — 6. P πικαρι. — 7. P οτοζ οτυμηι; ἄνθρωπος est omis, comme dans Grec 251. — 8. P ζιπαρχση.

a) Addition analogue dans le grec A et plus conforme encore dans le Cod. 249 du Vat.

b) Le Sahidique a αιμευτ πικαρι, plus régulier, et en second lieu αιμοουε.

c) D'après P = Grec κατχ.

d) Correspond à των du Cod. B, qui serait rendu plus exactement par η̄εν η̄ετωοη.

e) Traduit καὶ εἶπεν, mais omet ἀπεκρίθη, qu'on retrouve dans l'arabe.

f) De même Sah. ακταωε, au lieu de περιφέραις = ακωθαμ.

g) Sah. ὑπεκωτε.

traversa). Et le Seigneur dit au diable : « D'où viens-tu, toi? » Et le diable 7
 répondit et dit : « J'ai parcouru (toute) la terre et j'ai parcouru le dessous du 8
 ciel¹, et me voici. » Et le Seigneur lui dit : « Tu as remarqué alors dans ton 9
 cœur au sujet de mon serviteur Job, qu'il n'en est pas de pareil à lui parmi 10
 ceux qui sont sur la terre, juste, irréprochable et religieux, s'étant abstenu
 de tout mal. » Et le diable dit en face du Seigneur : « Est-ce que Job sert le
 Seigneur pour rien? N'as-tu pas multiplié ses ressources (ὑπ̄έρχοντα), béni
 l'intérieur² et l'extérieur de sa maison et tout ce qu'il possède à l'entour? Les

1. A comparer avec notre expression *ici-bas*; de même Origène écrit : Ecclesiæ quae sub caelo sunt.

11 ζβηοτι ήτε πεφαιχ ακμοτ ερωτ πεφτεβηωοτι
 ακυροταυαι ζηχεν ηκαζι ¹. αλλα οτωρη ήτεκ-
 12 χιχ όβημ ηη επηηαγ τηροτ (ήτηηηατ) χε αη
 εφηασμοτ ερωκ ήπεκίμοο. τοτε πεχε πός ήπηλια-
 βοοοο "... επηηαγ .. ήμωοτ εβρηη ηακ (ημ πεφ-
 σαρε; εβηη ετεφψτχιη) ήσοκ ήπεηροτοερόο ^b ερωφ.
 οτοζ αφι ήχε ηηδιαβοοοο εβοη ζηχεν πός.
 13 Δουωηη δε ήπαεζοοτ ηηωηρη ήτε ιαβ ημ
 πεφωερη ηατσε ηρη ηεν ηηη ήποτηηωτ ήσοη.
 14 οτοζ ιο ηηεμ ήζαβ ² αφι ζα ιαβ πεχαγ χε
 ηατςχαη πε ήχε ηηζεβη ηεζε. οτοζ ηηηα(ζ)οζημ ^c
 15 ηατμοηη ηατοτοτ. αφι ήχε ηη ετ ερεχμαδω-
 τηρη ³ ατερεχμαδωτηρη ήμωοτ. οτοζ ατβωτεβ
 ήηηαδωοτι ⁴ ηεν τηηφι αηοκ ήματατ αηηοζεμ

1. P ηηκαζι. — 2. P omet ηη; conjecture : οτ. — 3. P ετερεχμαδωτηρη, omet
 le mot suivant. — 4. P αδωοτ.

a) Manque *ιδού πάντα .. δίδωμι*; on trouve dans l'arabe : Je livre en tes mains tout ce qui
 est à lui. Conjecture : ζηηηε ευχαη ηηβεν επηηαγ ηη ήμωοτ, etc.

b) Au lieu de *αὐτοῦ μὴ ἅψῃ*. M, P, T *ήπερωοτ*; dans L une seconde main a rem-
 placé η par κ et écrit à la marge *ήπερωο ερωο*; l'arabe traduit comme s'il y
 avait *ήπερερόο*. Conjecture : *ήπερόοζ*, = ne touche pas à lui, ou, avec le sens
 passif, *ήπερωοτόοζ* = qu'il ne soit pas touché.

c) M, L ηηαζ ajoutent en marge *οζημ*. Lire *ιαοζημ*.

11 œuvres de ses mains, tu les as bénies; ses bestiaux, tu as fait qu'ils se multi-
 12 plient sur la terre. Mais envoie ta main, touche tout ce qui est à lui, (que nous
 13 voyions) s'il te bénira en ta face. » Alors le Seigneur dit au diable : « Tout ce
 14 qu'il a, je te le *donne* (avec sa chair mais non sa vie); toi, ne permets pas
 15 qu'on *touche* à lui. » Et le diable sortit de la présence du Seigneur.

13 Il arriva alors *que* les fils de Job et ses filles buvaient le vin dans la maison
 14 de leur frère aîné; et voici qu'un messager vint vers Job; il dit : « Les paires
 15 de bœufs labouraient et les ânesses paissaient près d'eux; vinrent les ravis-
 seurs *qui* les ravirent (*αὐχμολωτέειν*), et tuèrent les serviteurs par l'épée; moi

ΔΙΙ ἸΤΑΤΑΜΟΚ. ΕΤΙ ΕΥΣΑΧΙ ἸΞΕ ΦΑΙ ΔΥΙ ἸΞΕ 16
 ΚΕΡΕΜῆΖΑΒ ΠΕΧΑΥ ἸΨΑΒ ΧΕ ΟΥΧΡΩΜ ΔΥΙ ΕΒΟΖ
 ΗΕΝ ΤΦΕ ΔΥΡΩΚΖ ἸΠΕΣΩΟΥ ΟΤΟΖ ΔΥΟΥΜ ἸΠΙ-
 ΜΑΝΕΣΩΟΥ ΠΑΙΡΗΤ ΔΠΟΚ ΔΕ ἸΜΑΤΑΤ ΔΠΟΖΕΜ ΔΙΙ
 ἸΤΑΤΑΜΟΚ. ΕΤΙ ΕΥΣΑΧΙ ἸΞΕ ΦΑΙ ΔΥΙ ἸΞΕ ΚΕΡΕΜ- 17
 ῆΖΑΒ ΟΤΟΖ ΠΕΧΑΥ ἸΨΑΒ ΧΕ ΠΙΖΤΠΕΤΣ¹ ΑΤΕΡ Γ
 ἸΘΠΑΖ ΕΡΟΠ ΑΥΚΩΤ ἸΠΙΣΑΜΑΤΑΙ ΑΤΕΡΕΧΜΑΔΩ-
 ΤΕΡΙΠ ἸΜΩΟΥ. ΟΤΟΖ ΑΥΗΩΤΕΒ ἸΠΙΔΑΩΟΥ ἸΤΩΥΙ
 ΔΠΟΚ ΔΕ ΕΤΑΠΟΖΕΜ ἸΜΑΤΑΤ ΔΙΙ ΕΤΑΜΟΚ. ΕΤΙ ΕΥΣΑΧΙ 18
 ἸΞΕ ΦΑΙ ΔΥΙ ἸΞΕ ΚΕΡΕΜῆΖΑΒ ΠΕΧΑΥ ἸΨΑΒ ΧΕ
 ΕΡΕ ΠΕΚΩΗΡΙ ΠΕΜ ΠΕΚΩΕΡΙ ΕΤΟΥΜ ΟΤΟΖ ΕΥΣΩ²
 ΗΕΝ ΠΗΙ ἸΠΟΥΠΩΥΤ ἸΣΟΠ. ἸΟΥΖΟΥΤ ΗΕΝ ΟΥΖΟΥΤ ΔΥΙ 19
 ἸΞΕ ΟΥΠΩΥΤ ἸΠΠΑ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΠΩΑΥΕ ΟΤΟΖ ΔΥΘΟΖ
 ΕΠΙΥΤΟΥ ΔΑΚΖ ἸΤΕ ΠΗΙ. ΟΤΟΖ ΔΥΖΕΙ ἸΞΕ ΠΗΙ ΕΧΕΝ
 ΠΕΚΑΔΩΟΥ ΑΥΜΟΥ ΔΠΟΚ ΔΕ ἸΜΑΤΑΤ ΔΠΟΖΕΜ
 ΔΙΙ ἸΤΑΤΑΜΟΚ.

Παίρητ³ αὐτῆς ἸΞΕ ἰαβ ἀφωῆ ἸΠΕΥΖΒΩΣ 20
 ΟΤΟΖ ΔΥΩΠ ἸΠΥΑΙ ἸΤΕ ΤΕΥΑΦΕ ΟΤΟΖ ΔΥΖΟΥ

1. L ζηπατс. — 2. P ατсω. — 3. T παίρετ.

seul j'échappai : je suis venu t'informer. » Celui-ci parlant encore, vint un 16
 autre messager; il dit à Job : « Un feu est venu du ciel, a consumé les mou-
 tons et dévoré les bergers également; et moi seul j'échappai : je suis venn
 t'informer. » Celui-ci parlant encore, vint un autre messager, et il dit à Job : 17
 « Les cavaliers firent trois pelotons contre nous, encerclèrent les chameaux
 et les capturèrent; et ils tuèrent les serviteurs par l'épée; et moi seul j'échap-
 pai : je suis venu t'informer. » Celui-ci parlant encore, vint un autre mes- 18
 sager; il dit à Job : « Pendant que tes fils et tes filles mangeaient et buvaient
 dans la maison de leur frère aîné, tout d'un coup un vent violent arriva du 19
 désert et toucha les quatre angles de la maison; la maison tomba sur tes
 enfants; ils périrent; et moi seul j'échappai : je suis venu t'informer. »

Ainsi... Job se leva, déchira ses vêtements et tondit la chevelure de sa 20

21 ΕΠΕΣΗΤ ΑΦΟΡΩΨΥΤ ὑΠΟΣ. ΟΤΟΣ ΠΕΧΑΥ ΧΕ ΕΤΑΙΙ
 ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΟΠΕΧΙ ΝΤΕ ¹ ΤΑΜΑΥ ΕΙΒΗΨ ² ΑΙΝΑΨΕ ΠΗΙ
 ΟΠ ΕΙΒΗΨ. ΠΟΣ ΠΕ ΕΤΑΥΤΗΙΤΟΥ ΠΟΣ ΟΠ ΠΕ ΕΤΑΥΟΛΟΥ.
 ΚΑΤΑ ΦΡΗΤ ΕΤΑΣΡΑΝΑΥ ὑΠΟΣ ΠΑΙΡΗΤ ΠΕ ΕΤΑΣΨΩΠΙ.
 22 ΜΑΡΕΨΩΠΙ ΗΧΕ ΦΡΑΠ ὑΠΟΣ ΕΥΣΜΑΡΩΟΥ. ΗΕΝ ΠΑΙ
 ΤΗΡΟΥ ΕΤΑΨΩΠΙ ὑΜΟΥ ὑΠΕΨΕΡ ΖΔΙ ΗΠΟΒΙ ΗΧΕ
 ΙΑΒ ὑΠΕΜΟ ὑΠΟΣ. ΟΤΟΣ ὑΠΕΨΤ ΗΟΥΜΕΤΑΤΕΜΙ
 ὑΦΤ.

II, 1 ΔΨΩΠΙ ΔΕ ὑΠΑΙΕΖΟΥΤ ΑΥΙ ΗΧΕ ³ ΠΙΛΑΓΓΕΛΟΣ ΗΤΕ
 ΦΤ ΕΟΖΙ ⁴ ΕΡΑΤΟΥ ὑΠΕΜΟ ὑΠΟΣ ΟΤΟΣ ΑΥΙ ΗΧΕ
 ΠΙΔΙΑΒΟΛΟΣ ΑΦΟΖΙ ΕΡΑΤΥ... ⁵ ΗΕΝ ΤΟΥΜΗΤ. ΟΤΟΣ
 ΠΕΧΕ ΠΟΣ ὑΠΙΔΙΑΒΟΛΟΣ ΧΕ ΕΤΑΚΙ ΕΒΟΛ ΘΩΠ ΗΨΟΚ.
 ΤΟΤΕ ΠΕΧΕ ΠΙΔΙΑΒΟΛΟΣ ὑΠΕΜΟ ὑΠΟΣ ΧΕ ΕΤΑΙΣΙΠΙ ⁵
 ΕΒΟΛ ΣΑΠΕΣΗΤ ΗΤΦΕ ΟΤΟΣ ΑΙΜΟΥΙ ΕΒΟΛ ΖΙΧΕΝ
 3 ΠΚΑΖΙ ΤΗΡΥ Τ ὑΠΑΙΜΑ. ΠΕΧΕ ΠΟΣ ΔΕ ΠΑΥ ^b ΧΕ
 ΑΚΤΖΟΗΚ ΟΥΗ ΗΕΝ ΠΕΚΖΗΤ ΕΠΑΔΛΟΥ ΙΑΒ ΧΕ

1. M, L, T ὑταματ. — 2. P αιβηψ. — 3. P αυι ηπιλαγγελος. — 4. P écrit
 εοζι et rature τ; L écrit εοζι et ajoute τ au-dessus de ε. — 5. P αιαισιπι.

a) Om. ἐναντίον τοῦ κυρίου; de même Sah. et mss. 68, 249.

b) Au lieu de πρὸς τὸν διάβολον de B ou σαταναν de A.

21 tête; il se prosterna, adora le Seigneur, et dit : « Je suis sorti nu du sein
 de ma mère; je m'en retournerai nu. C'est le Seigneur qui a donné, c'est le
 Seigneur qui a enlevé. Comme il a plu au Seigneur ainsi est-il arrivé : que
 22 le nom du Seigneur soit béni. » Dans toutes ces choses qui lui arrivè-
 rent, Job ne pécha en rien vis-à-vis du Seigneur, et il ne méconnut point
 Dieu.

II, 1 Et il arriva alors (*que*) les anges de Dieu vinrent se tenir devant le
 2 Seigneur; et le diable vint et se tint au milieu d'eux. Et le Seigneur dit au
 diable : « D'où viens-tu, toi? » Alors le diable dit en face du Seigneur : « J'ai
 traversé le dessous du ciel et je me suis promené sur la terre entière : me
 3 voici. » Et le Seigneur lui dit : « Tu as remarqué alors en ton intérieur mon

ὡμον πεφρητ̄ ζιζεν πκαζι εοτρωμι ἰατπετρωοτ
 πε ἰθωμι ἰαταρικι... ^a εαζενυ σαβοα ὡπετρωοτ
 νιβεν. ετι οη γαμονι ἰτμετατκακια. ἰθοκ δε
 ακχοc ἦεν πετρωοττ ετακο ἰνεφζτπαρχοντα ¹.
 αφεροτω ἰξε πιδιαβολοc πεχαγ γε οτψαρ ἦα ⁴
 οτψαρ πη τηροτ ετεῖτε πωριμι ² πατηντοτ εζεν
 τεφφτχη. παρητ̄ δε αη ^b αλλα οτωρη ἰτεκχιζ ⁵
 οοζ ενεγκασ πει πεγαφοτι (ἰτεππατ) ³ γε αη
 γηασμοτ εροκ ὡπεκῖθο. πεξε πῶc δε ὡπιδια- ⁶
 βολοc γε ζηππε τ̄τ ὡμογ εἴρηι επεκχιζ ὡμον ^c
 τεφφτχη αρεζ ⁴ εροc. αχι δε ἰξε πιδιαβολοc ⁷
 εβοα ζιτεν πῶc οτοζ αφχοτκεζ ⁵ ἰωιβ ἰοτψαψ
 εφζωοτ ιcζεν πεφφατ ψα τεφαφε. οτοζ αφῶι ⁸
 ἰοτβεαζ αφῆωἦ ὡπιωοτβωη ⁶ οτοζ αφζεμοι
 ζιζεν οτκοπρια σαβοα ἰτβακι. εταγcοιι δε ἰξε ⁹
 οτπῶτ̄ ἰχροποc πεξε τεφcζιμι παγ γε ψα θπατ

1. P ζτπαρχωητα. — 2. L ὡπιρωμι. Il semble manquer un γ; lire soit ετεπ-
 ταγ soit γηα. — 3. P ἰτεκ. — 4. P ερεζ. — 5. T χοκεζ. — 6. L Βοη.

a) Om. θεοσεβῆc.

b) Au lieu de οὐ μὴν δὲ = οὐκ. Cf. 5, 8; traduit ailleurs par ὡμον.

c) Au lieu de μόνον.

serviteur Job : il n'y a pas son pareil sur la terre, un homme intègre, juste,
 irréprochable s'étant abstenu de tout mal; encore maintenant il garde
 l'intégrité : et toi tu as dit inutilement de ruiner ses ressources. » Le diable ⁴
 répondit et dit : « Peau pour peau; tout ce qui est à l'homme, il le don-
 nera pour sa vie. Mais, au lieu de cela, envoie ta main, touche ses os et ses ⁵
 chairs, que nous voyions s'il te bénira en ta face. » Et le Seigneur dit au ⁶
 diable : « Voici que je le livre en tes mains; *seulement* garde sa vie. » Et le ⁷
 diable sortit de la présence du Seigneur, et il frappa Job d'une plaie maligne
 depuis ses pieds jusqu'à sa tête. Et il prit un tesson, il râcla l'humeur ⁸
 mauvaise et s'assit sur un fumier (χορτίχ) en dehors de la ville. Et un long ⁹

ΧΕ ΚΥΨΗΤ ΕΡΟΚ ΕΚΧΩ ἸΜΟΣ ΧΕ ΖΗΠΠΕ ΤΗΛΟΥΨΗ ¹
 ΕΡΟΙ ἸΚΕΚΟΥΧΙ ἸΧΡΟΠΟΣ ΕΙΧΟΥΨΤ ΕΒΟΛ ΗΑΤΖΗ
 ἸΤΖΕΔΗΙΣ ¹ ἸΤΕ ΠΑΟΥΧΑΙ. ΖΗΠΠΕ ΓΑΡ ΔΥΤΑΚΟ ἸΧΕ
 ΠΕΚΕΡΦΜΕΥΤ ΕΒΟΛ ΖΙΧΕΝ ΠΚΑΖΙ ΠΨΥΗΤ ΠΕΜ ΠΨΥΕΤ ²
 ΠΠΑΚΖΙ ΠΕΜ ΠΨΚΑΖ ἸΤΕ ΤΑΠΕΧΙ ³ ΠΗ ΕΤΑΙΟΪΗΙΣΙ
 ΕΡΨΟΥ ΕΠΑΒΗΡ ΗΕΝ ΖΑΠΕΜΚΑΖ ἸΖΗΤ ἸΨΟΚ ΔΕ
 ΚΖΕΜΟΙ ΗΕΝ ΖΑΠΕΝΤ ΕΤΖΨΟΥ ΕΚΟΙ ἸΨΥΡΟΙΣ ΗΕΝ
 ΠΪΗΜΙ ⁴ ΠΕΜ ΤΨΨ. ΑΠΟΚ ΖΨ ΔΙΕΡΟΥΣΕΡΜΗ ΟΥΟΖ ⁵
 ἸΒΨΚΙ ⁶ (ΕΙΣΕΞΕ) ^b ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΜΑ ΕΜΑ ΠΕΜ ΕΒΟΛ
 ΗΕΝ ΗΙ ΕΝΙ. ΕΙΧΟΥΨΤ ΕΒΟΛ ΧΕ ΔΡΕ ΦΡΗ ΠΑΖΨΤΠ
 ἸΨΠΑΤ ΖΠΝΑ ἸΤΑΪΤΟΠ ἸΜΟΙ ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΠΑΗΙΣΙ ΠΕΜ
 ΠΑΪΚΑΖ ἸΖΗΤ ΠΗ ΕΤΚΨΤ ΕΡΟΙ ΤΠΟΥ. ΑΛΛΑ ΧΕ
 10 ΟΥΣΑΧΙ ἸΠΟΪ ΟΥΟΖ ΜΟΥ. ἸΨΟΥ ΔΕ ΕΤΑΥΧΟΥΨΤ
 ΕΡΟΣ ΠΕΧΑΥ ΧΕ ΕΤΑΡΕΣΑΧΙ ἸΦΡΗΤ ἸΟΥΤΙ ἸΠΙΖΙΟΜΙ
 ἸΑΤΖΗΤ. ΙΣΧΕ ΠΑΓΑΘΟΝ ⁷ ΑΠΟΪΤΟΥ ΕΒΟΛ ΖΠΤΕΝ ΠΟΪ
 ΠΠΕΤΖΨΟΥ ΤΕΠΝΑΥΑΙ ΗΑΡΨΟΥ ΑΠ. ΗΕΝ ΠΑΙ ΤΗΡΟΥ

1. Ρ ΖΑΔΠΙΣ. — 2. Ρ ΠΕΨΥΗΤ ΕΙ ΠΕΨΥΕΤ. — 3. L ΠΤΑΠΕΧΙ. — 4. Μ, L ΗΠΙ. —
 5. Ρ ΟΥΟ. — 6. Μ, L ἸΒΨΚΙ. — 7. Ρ ΠΑΓΑΘΟΝ, L ΠΠΙΑΓΑΘΟΝ.

a) Au lieu de ἀνχμένω. Cf 17, 13 : ΟΥΨΗ ΕΡΟΙ; conjecture : ΟΥΨΩ ΟΥ ΜΟΥΠ.

b) Addition correspondant à περιερχομένη dans 21 manuscrits, à περιερχομένη dans ms. 248.

temps (χρόνος) s'étant passé, sa femme lui dit : « Jusqu'à quand patienteras-tu disant : Je demeurerai encore un petit moment, attendant dans l'espérance (ἐλπίς) de mon salut? Car voici que ton mémorial a disparu de dessus la terre, tes fils et tes filles, les douleurs et les souffrances de mon sein dont j'ai été affligée péniblement pour rien. Et toi tu es assis sous les vers infects, veillant dans la chaleur et la rosée; quant à moi, je suis vagabonde et esclave, (tournoyant) de place en place, de maison en maison, attendant le moment où le soleil se couchera pour me reposer de mes souffrances et de mes afflictions qui m'enveloppent maintenant; mais dis un mot au Seigneur et meurs. »
 10 Mais lui, l'ayant regardée, dit : « Tu as parlé comme une des femmes insensées; si nous avons reçu les biens du Seigneur, ne supporterons-nous pas les

εταρωσπισ ἡμοῦ ἡπεφερζαι ἡνοβι ἡξε ιαβ ἡεν
 πεφσφοτοτ ἡπεμθο ἡπόσ.

Εταρωσπτεμ δε ἡξε πεφγ ἡψφηρ εσβε ηηπετ- 11
 ζσοτ τηροτ εταρι εζρη εζσφ ατι ζαροφ ἡξε
 φοται φοται¹ εβοζ ἡεν τεφχσρα. ελσαφ¹
 ποτρο ἡθεμαηση ηεμ βαδδαζ πιττραηηος ἡτε
 ηισατρχεση ηεμ σσφαρ ποτρο ἡτε ηημνηεος².
 ατι ζαροφ ετσοη δε ἡτοττηομτ ηαφ οτοζ
 ἡτοτξεμπεφσπηηι. εταρηατ εροφ ζι φοτει ἡποτ- 12
 σοτσηφ. οτοζ εταρωσ εβοζ ἡεν οτρησφτ ἡσμη
 ατρημ. εαφοται φοται ἡμσοτ φσῆ ἡτεφστοζη
 οτοζ ατταδε καζι (εξεη τοταφε)^b. ατξεμσι 13
 ἡατοτφ ἡζ ἡεζσοτ ηεμ ζ ἡεζσαρζ ἡπε οτοη
 ἡμσοτ σαζι. ηατρηατ γαρ επιερῆοτ εφμοκζ οτοζ
 εφζορω ἡμασο³.

1. P φοται une seule fois. — 2. L μνηεος, mauvaise copie de M qui écrit μνηο sur la ligne et εσ au-dessus de ο; de là μνηεος. Les manuscrits M et L ont souvent les mêmes fautes. Il semblerait que L dépend de M. — 3. M, L; T ἡμασο; P. εμασο, forme rare dans nos manuscrits de Job.

a) Pour Ἐλιφζ, métathèse constante. De même μνηεος, du grec Μνησιος, vient de Naama.

b) Addition dans A.

maux? » En tout ce qui lui arriva, Job ne pécha pas des lèvres vis-à-vis de 11
 Dieu.

Quand ses trois amis eurent entendu parler de tous les maux qui lui étaient 12
 survenus, ils vinrent vers lui chacun de son pays (χώρζ) : Eliphaz, roi des
 Thémانيين; Baldad, tyran (τύραννος) des Sauchéens, et Sophar roi des Min-
 néens; ils vinrent vers lui ensemble pour le consoler et le visiter. L'ayant vu 13
 de loiu, ils ne le reconnurent point; et ayant poussé un grand cri, ils pleu-
 rèrent; chacun d'eux ayant déchiré son vêtement (στολή), ils imposèrent de
 la terre sur leur tête. Ils s'assirent près de lui sept jours et sept nuits; aucun
 d'eux ne parla, car ils voyaient que la plaie était extrêmement pénible et grave.

1, 1 ΠΕΝΕΣΑ ΗΑΙ ΔΕ ΔΥΟΤΩΗ¹ ἦρσϣ ἦξε τσβ. ΟΤΟΖ
 2-3 ΔΥΣΑΖΟΥΤΙ ΕΠΕΦΕΖΟΥΤ ΕΥΧΩ ἰΜΟC ΧΕ ΕΦΕΤΑΚΟ
 ἦξε ΠΙΕΖΟΥΤ ΕΤΑΤΜΑCΙ ΝΕΜ ΠΙΕΧΩΡΖ ΕΤΑΤΧΟC
 4 ΧΕ ΙC ΟΥΖΩΟΥΤΙ. ΠΙΕΧΩΡΖ ΕΤΕΜΜΑΤ ΕΦΕΕΡΧΑΚΙ
 ΟΤΟΖ ἦΠΕΥΧΩΨ ἦCΩϣ ἦξε ΠΟC ΕΒΟΖ ἰΠΨΩΙ ΟΥΔΕ²
 5 ἦΠΕΥΙ ΕΧΩϣ ἦξε ΦΟΥΩΗΗ. ΕΦΕΒΟΥΨ ἦξε ΠΧΑΚΙ
 ΝΕΜ ΤΗΗΒΙ ἰΦΜΟΥ. ΕΦΕΙ ΕΧΩϣ ἦξε ΟΥΓΝΟΦΟC.
 6 ΕΦΕΨΩΗΗ ΕΥCΖΟΥΟΥΤ³ ἦξε ΠΙΕΖΟΥΤ...⁴ ΕΤΕΜΜΑΤ
 ΕΦΕΒΟΥΨ ἦξε ΟΥΧΑΚΙ¹ ἦΠΕΨΩΨΗΗ ΗΕΗ ΖΑΠΕΖΟΥΤ
 ἦΤΕ ΟΥΡΟΜΠΙ ΟΥΔΕ ἦΠΟΥΗΗ^b ΗΕΗ ΖΑΠΕΖΟΥΤ ἦΤΕ
 7 ΟΥΑΒΟΥΤ. ΑΛΛΑ ΠΙΕΧΩΡΖ ΕΤΕΜΜΑΤ ΕΦΕΨΩΨΗΗ ΗΕΗ
 ΖΑΠΟΥΚΑΖ ἦΖΗΤ ἦΠΕΥΙ ΕΧΩϣ ἦξε ΠΟΥΠΟΥ ΟΥΔΕ
 8 ΦΡΑΨΗ. ΑΛΛΑ ΕΦΕCΖΟΥΨΩΡϣ ἦξε ΦΗ ΕΠΝΑCΑΖΟΥΤΙ
 ΕΠΠΕΖΟΥΤ ΕΤΕΜΜΑΤ ΦΗ ΕΠΝΑΗΨΑΤΕΒ⁵ ἰΠΠΗΨΨΨ
 9 ἦΚΥΤΟC. ΕΥΕΕΡΧΑΚΙ ἦξε ΠΙCΙΟΥ ἦΤΕ ΠΙΕΧΩΡΖ ΕΤΕΜ-
 ΜΑΤ (ἦΠΟΥ)ΕΡΖΥΠΟΜΕΗΗ^{c 6} ΟΥΔΕ ἦΠΟΥΙ ΕΦΟΥΨΗΗ

1. D'après T; M. P. et L. αϣη. — 2. P ΟΤΟΖ ΟΥΔΕ. — 3. P ΕΖΟΥΟΥΤ. L. ΕΖΟΥΟΥΤ. — 4. P avait écrit ΠΙΧΑΚΙ; ΠΙ est raturé, mais non remplacé. — 5. P ΕΠΝΑ. — 6. L ΖΥΠΟΥΜΕΗΗ.

a) Manque και ἦ νῦν.

b) Incorrect; M omet ΗΗ, laissant un espace libre. Conjecture : ἦΠΕΦΟΥΗΗ.

c) Au lieu de υπομείναι; Holmes cite 12 manuscrits portant la négation και μη υπομείναι. On trouve la négation dans le Codex C, raturée par un correcteur.

III, 1-2-3 Après cela, Job ouvrit sa bouche et maudit son jour en disant : « Périssent
 4 le jour où je suis né. et la nuit où l'on a dit : Voici un mâle; que cette nuit-là
 soit ténèbres, et que le Seigneur ne la recherche pas d'en haut, et que la
 5 lumière ne vienne pas sur elle; que les ténèbres et l'ombre de là mort s'en
 6 emparent; que vienne sur elle une nuée obscure (γνόφος). Que ce jour-là... soit
 maudit; que les ténèbres s'en emparent; qu'il ne soit pas dans les jours de
 7 l'année, et qu'il ne soit pas compté dans les jours du mois; mais que cette
 nuit-là soit dans les afflictions; que l'allégresse et la joie ne viennent pas sur
 8 elle, mais qu'il la maudisse celui qui doit maudire ce jour-là, celui qui doit
 9 tuer la grande baleine (αἰήτης); que les étoiles de cette nuit-là s'obscurcissent,

ΟΥΘΩ ἠΠΟΡῆΝΑΥ ΕΠΙΣΙΟΥ ἦΤΕ ΖΑΝΑΤΟΥΣ ΕΨΥΔΙΜΟΥ.
 ΧΕ ΟΥΗΣ ἠΠΕΨΥΘΑΜ ἠΠΠΡΑΗ ἦΤΕ ΘΠΕΧΙ ἦΤΕ 10
 ΤΑΜΑΥ¹. ΠΑΨΝΑΨΑΙ ΓΑΡ ἠΠΑΨΙΚΑΖ ἠΖΗΤ ΕΒΟΖ
 ΗΕΝ ΠΑΒΑΔ. ΑΗΟΙ ΓΑΡ ἠΠΠΜΟΥ ΗΕΝ ΘΠΕΧΙ ΙΕ ΕΤΑΠ 11
 ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΘΠΕΧΙ (ΑΗΟΙ) ἠΠΠΜΟΥ ΣΑΤΟΥ. ΕΘΒΕ ΟΥ ΔΕ 12
 ΑΥΤΑΧΡΟ^α ἠΨΕ ΠΑΚΕΖΙ. ΕΘΒΕ ΟΥ ΔΕ ΔΙΟΥΤΕΜ ΟΙ.
 ΤΠΟΥ ΔΕ ΠΑΙΝΑΨΚΟΥ ΠΕ ΟΥΘΩ ἠΤΑΧΑΡΨΙ^β ΠΑΙΝΑ- 13
 ΖΨΡΠ ΠΕ ΟΥΘΩ ΠΑΙΝΑΨΤΟΥ² ἠΜΟΙ ΠΕ ΠΕΜ ΖΑΠΟΥ- 14
 ΡΨΟΥ ἠΒΟΥΤΛΕΥΤΗΣ ἠΤΕ ΠΚΑΖΙ ΠΗ ΕΠΑΥΨΟΥΨΟΥ
 ἠΜΨΟΥ³ ΕΨΕΝ ΖΑΠΣΗΨΙ. ΙΕ ΠΕΜ ΖΑΠΑΡΧΨΠ ΠΗ 15
 ΕΠΑΨΟΥ ἠΨΕ ΠΟΥΠΟΥΒ ΠΗ ΕΤΑΥΜΑΖ ΠΟΥΗΣ ἠΖΑΥ.
 ΙΕ ἠΨΡΗΤ ἠΟΥΟΥΨΕ ΕΨΠΠΟΥ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΤΟΥ⁴ ἠΤΕ 16
 ΤΕΨΜΑΥ. ΙΕ ἠΨΡΗΤ ἠΖΑΠΚΟΥΨΙ ἠΑΔΨΟΥΣ ΠΗ ΕΤΕ-
 ἠΠΟΥΝΑΥ⁵ ΕΨΟΥΨΑΠΠΙ. ΕΤΑ ΠΙΔΑΨΕΒΗΣ ΕΤΕΨΜΟΝ^ε 17

1. P, M ἠΤΑΜΑΥ; L τε ajouté au-dessus de la ligne. — 2. P ΠΑΠΠΕΜΤΟΥΠ. — 3. P ἠΜΟΥ. — 4. T ΤΟΥ; de même L; M avait écrit ΤΟΥ, mais a raturé Ζ pour le remplacer par Τ. — 5. P ΕΤΟΥἠΠΟΥΝΑΥ.

a) Au lieu de συνήντησαν, Sah. : ΨΑϞ (Sic. pro ΨΟΥ, d'après Ciasca); V. L. (Vetus latina) : constiterunt.

b) Au lieu de ἠσύχασα : correspondrait à εσχησα.

c) Au lieu de ἐξέκλυον = ΤΕΜΟΥ ἠΟΥΨΑΠΠΙ; Sah. ΤΨΑΖΕ ΠΨΑΠΠΙ.

qu'elles (n')attendent (pas) (ἠπομένω), et qu'elles ne viennent pas à la lumière, et qu'elles ne voient pas l'étoile du matin se lever; parce qu'elle n'a pas fermé 10
 les portes (πύλη) du sein de ma mère, car elle aurait enlevé cette affliction de mes yeux. Pourquoi donc ne suis-je pas mort dans le sein, ou, étant sorti 11
 du sein, pourquoi ne suis-je pas mort aussitôt? et pourquoi mes genoux se 12
 sont-ils affermis, et pourquoi ai-je sucé la mamelle? et maintenant je serais 13
 couché et je me tairais; je sommeillerais et je me reposerais avec des rois 14
 arbitres de la terre qui se glorifiaient des épées, ou avec des chefs qui avaient 15
 beaucoup d'or, qui ont rempli leur maison d'argent; ou comme un avorton 16
 sortant du sein de sa mère, ou comme des petits enfants qui n'ont pas vu 17
 la lumière, là où les impies ont consumé la rage de la colère, où se sont

ΟΥΧΩΣΠΙ ΝΤΕ ΟΥΒΟΝ ἡμαρ. ΕΙΔΑΤῆΙΟΝ ἡμωσ
 18 ἡμαρ ἦξε ΠΗ ΕΙΨΕΨῆΨΗ ΉΕΝ ΠΟΥΣΨΑ. ΠΨΑ-
 ΕΠΕΖ ¹ ΔΕ ΤΗΡΟΥ ΕΥΣΟΠ ΠΗ ΕΤΕῪΠΟΥΣΨΤΕΜ ΕΙΣΜΗ
 19 ἡΟΥΦΟΡΟΛΟΓΟΣ. ΟΥΚΟΥΧΙ ΝΕΜ ΟΥΠΨΥΨ ΣΕΧΗ ἡμαρ
 20 ΝΕΜ ΟΥΒΨΚ ΕΥΕΡΖΟΥΨ ΉΑΥΖΗ ἡΠΕΥΘῶΣ. ΕΥΒΕ ΟΥ ΓΑΡ
 ΑΥΨ ἡΦΟΥΨΠΗ ἡΠΗ ΕΙΨΕΝ ΠΧΑΚΙ ^b ΨΕ ΠΨΠΨ
 21 ἡΠΨΨΥΧΗ ΕΙΨΕΝ ΝΕΜΚΑΖ ἡΖΗΤ. ΕΥΜΕΙ ¹ ἡΨΜΟΥ
 ΟΥΟΥ ΤΟΥΘΙ ^c ἡΜΟΥ ΑΠ ΕΥΨΨΚ ² ἡΜΟΥ ἡΨΡΗΨ
 22 ἡΖΑΠΑΖΨΡ. ΨΑΥΡΑΨ ΔΕ ΕΨΨΠ ἡΤΕ ΤΟΥΟΥ ΘΙ ἡΜΟΥ.
 23 ΨΜΟΥ ΟΥΕΜΤΟΝ ἡΠΨΨΨ ΠΕ ΑΨΨΨΑΜ ΓΑΡ ΕΡΨΨ
 24 ἡΞΕ ΨΨ. ΉΑΨΨΟΥ ἡΖΑΨΨΡΗΟΥΨ ΨΑΨ ἡΞΕ ΟΥΨΨΑ-
 ΖΟΥ. ΨΝΑΨΨ ΑΠΟΥ ΕΣΑΜΟΝΙ ³ ἡΜΟΙ ἡΞΕ ΟΥΖΟΥΨ.
 25 ΨΖΟΥΨ ΓΑΡ ΕΠΑΨΨ ἡΠΕΨΨΨΟΥΨ ΑΣΙ ΠΗ ΟΥΟΥ ΨΗ
 26 ΕΠΑΨΕΡΖΟΥΨ ΉΑ ΤΕΨΖΗ ΑΣΙ ΕΨΟΥΠ ⁴ ΕΖΡΑΙ. ΟΥΔΕ ⁵

1. M, L ΕΨΜΗ. — 2. P ΕΨΨΚ. — 3. L ΣΕΑΜΟΝΙ. — 4. P ομει ΕΨΟΥΠ. —
 5. L ΟΥΔΕ.

a) Grec : αἰώνιοι = אֵלֶּיךָ pour אֲנִי.

b) Au lieu de ἐν πικρίᾳ, qui équivaut à ΉΕΝ ΠΨΑΨ.

c) Sic. On trouve τούτου θί deux lignes plus bas; τούτου tient lieu d'un pronom personnel sujet.

18 reposés ceux qui sont brisés dans leur corps (σώμα) et les *prisonniers* (perpé-
 19 tuels) tous ensemble qui n'ont pas entendu la voix de l'exacteur (φορολόγος);
 20 petit et grand sont là, comme aussi le serviteur qui craint son maître'.
 21 Pourquoi donc la lumière a-t-elle été donnée à ceux qui sont dans
 22 l'amertume (les ténèbres), et la vie aux âmes dans l'affliction, qui désirent
 23 la mort et ne l'obtiennent pas, qui en la détarrant comme des trésors, se
 24 réjouissent s'ils la trouvent? La mort est un repos pour l'homme, car Dieu
 25 a fermé sa bouche. Avant les aliments vient le gémissement; je dois pleurer
 saisi par la crainte; car la crainte qui m'inquiétait m'est arrivée, et celle

1. Sans le grec, et d'après le sens du passage et le parallélisme, on aurait pu traduire : craintif en présence de son maître.

ὑΠΙΕΡΖΙΡΗΝΗ¹ ΟΥΔΕ ὑΠΙΕΡΗΣΤΥΧΑΖΙΝ² ΟΥΔΕ ὑΠΙῶ-
ΤΟΝ ὑΜΟΙ ΔΥΙ ΠΗΙ ἦΞΕ ΟΥΧΩΠΗΤ.

ΑφΕροῦω ἦΞΕ ΕΙΣΑΦ ΠΙΘΕΜΑΝΙΤΗΣ ΠΕΧΑΥ ΧΕ IV, 1
ΜΗΤΙ ΔΥΣΑΧΙ ΠΕΜΑΚ ΗΕΠ ΟΥΗΙΣΙ ΠΟΥΜΗΥ ἦΣΟΠ. 2
†ΧΟΜ ΔΕ ἦΤΕ ΠΕΚΣΑΧΙ ΠΩ ΕΤΝΑΨΥΙΤΣ. ΙΣΧΕ ΓΑΡ 3
ἦΘΟΚ ΑΚ†ΣΒΩ ΠΟΥΜΗΥ ΟΥΟΖ ΖΑΠΧΙΧ ἦΤΕ ΖΑΠΑΤ-
ΧΟΜ ΑΚ†ΠΟΜ† ΠΩΟΥ ΖΑΠΟΥΟΠ ΔΕ ΕΥΨΩΠΙ ΑΚΤΑ- 4
ΖΩΟΥ ΕΡΑΤΟΥ ΗΕΠ ΖΑΠΣΑΧΙ ΖΑΠΚΕΔΙ³ ΔΕ ΕΥΟΙ
ἦΑΤΧΟΜ ΑΚ†ΠΟΜ† ΠΩΟΥ. †ΠΟΥ ΔΕ ΔΥΙ ΕΧΩΚ ἦΞΕ 5
ΟΥΕΜΚΑΖ ΟΥΟΖ ΔΥΒΟΖ ΕΡΟΚ ἦΘΟΚ (ΔΕ)⁴ ΑΚΙΝΣ. ΜΗ 6
ΔΡΕ⁵ ΤΕΚΖΟΥ† ΔΠ ΧΕ ΨΟΠ ΗΕΠ ΟΥΜΕΤΑΤΖΗΤ ΠΕΜ
ΤΕΚΖΕΛΠΙΣ⁶ ΗΕΠ †ΚΑΧΙΑ ἦΤΕ ΠΕΚΜΩΠΤ. ΔΡΙΦΜΕΤΙ 7
ΧΕ ΠΩ ΔΥΤΑΚΟ ΕΥΟΤΑΒ ΙΕ ΕΤΑ ΖΑΠΘΜΠΙ ΤΑΚΟ
ἦΠΝΑΤ ΠΕΜ ΤΟΥΠΟΥΠΙ ΤΗΡΣ. ΚΑΤΑ ΦΡΗ† ΕΤΑΠ- 8
ΠΑΥ^α 7 ἦΠΗ ΕΤΣΧΑΙ ἦΠΙΑΤΟΠΟΠ⁸ ΠΗ ΕΤΣΙ† ὑΜΩΟΥ

1. D'après M; T omet la lettre ὑ et écrit ΠΙΖΙΡΗΝΗ; P ΟΥΔΕ ΠΙΕΡΖΕΡΙΠΗ, L ΜΠΙΕΡΖΕΡΙΠΗ. — 2. P ΗΟΙΧΑΖΙΝ. — 3. P ΖΑΠΚΕ ΔΕ; M ΔΙ ajouté au-dessus de ΚΕ. — 4. P omet ΔΕ. — 5. P ΕΔΡΕ. — 6. P ΖΗΛΠΙΣ. — 7. L ΕΤΕΠΝΑΤ. — 8. L ΠΠΑ-
ΤΟΠΟΠ.

a) Grec : εἶδον = ΔΠΠΑΥ.

que je redoutais est entrée en moi; je n'ai eu ni paix (εἰρηνεύω), ni tranquillité (ἡσυχάζω), ni repos : le courroux m'a envahi. » 26

Éliphas le Thémánite répondit et dit : « Est-ce qu'on t'a parlé bien des IV, 1-2
fois de façon blessante dans l'affliction? Mais qui pourrait supporter la
violence de tes paroles? Alors que tu as instruit bien des gens et fortifié 3
les mains des faibles, rétabli des malades par tes paroles, raffermi des genoux 4
débiles, maintenant que la souffrance est venue sur toi et t'a touché, tu t'es 5
agité; est-ce que ta crainte n'est pas déraisonnable? et ton espérance 6
est-elle dans la malice (κακία) de tes procédés? Réfléchis : qui a péri étant 7
pur, ou quand des justes ont-ils péri radicalement? Comme nous avons 8
vu ceux qui cultivent le désordre (ἄτοπι), ceux qui le sèment moissonneront

9 εἰς αὐτὸν ἡσυχία καὶ ἡσυχία καὶ ἡσυχία. εἶπον ἡσυχία
 ἡσυχία καὶ ἡσυχία ἡσυχία καὶ ἡσυχία. εἶπον δὲ ἡσυχία
 10 ἡσυχία ἡσυχία καὶ ἡσυχία¹ εἶπον εἶπον εἶπον. ἡσυχία ἡσυχία
 ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία²
 11 ἀσθενέω. ἡσυχία ἡσυχία ἀσθενέω καὶ ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία
 12 ἡσυχία. ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἀσθενέω ἡσυχία ἡσυχία. εἶπον
 13 ἡσυχία γάρ...³ ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία καὶ ἡσυχία
 ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία⁴. ἡσυχία ἡσυχία
 14 ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία
 15 ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία
 16 ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία ἡσυχία

1. ἡσυχία. — 2. ἡσυχία. — 3. ἡσυχία.

a) Au lieu de εἰ δὲ τι ρῆμα; le copiste remplace δὲ par γάρ et omet ρῆμα. Le grec n'a de commun avec l'hébreu que ρῆμα = רִמָּה, μου το σος = מוֹתוֹ, παρ' αὐτου = מִפִּי.

b) Au lieu de σοι, Sah. εροκ; lire ἡσυχία.

c) Grec : παρ' αὐτου.

d) ἡσυχία = μου τὰ ὀστα.

e) Lire ἡσυχία = μου τρίχες, d'après Tattam.

f) Au lieu de ἀνεστην = ἀσθενέω du Sahidique.

9 pour eux des afflictions : par l'ordre du Seigneur ils périront : par le souffle
 10 de sa colère ils seront anéantis. La force du lion, la voix de la lionne, la
 11 jactance du dragon, tout s'est éteint; le lion fourmilier a péri, parce qu'il
 n'avait pas de nourriture; les petits des lions ont manqué les uns aux autres.
 12 Car (?) s'il y avait eu quelque vérité dans tes paroles, rien de ces maux ne
 te serait arrivé¹. Mon oreille n'entendra-t-elle pas des choses étranges de
 13 lui? Dans la terreur et le bruit de la nuit, quand la terreur vient sur les
 14 hommes, un effroi m'assailit avec un tremblement qui secoua violemment
 15 mes os; un souffle passa sur mon visage; mes cheveux et mes chairs (σάρκες)
 16 frémissent; je fus stupéfait et ne reconnus rien; je regardai, et ce n'était

1. Heb. : Un mot est venu jusqu'à moi furtivement.

ΠΕ ἴΜΟΝ ΜΟΡΦΗ ἸΠΕΜΘ ἸΝΑΒΑΖ ΑΖΔΑ ΟΥΖΟΥΤΥ
 ΠΕΜ ΟΥΣΜΗ ΠΕ ΕΝΑΙΣΩΤΕΜ ΕΡΣΟΥ, ΟΥ ΓΑΡ ΜΗ ΥΝΑ- 17
 ΨΗΠΙ ἸΧΕ ΟΥΡΨΜΙ ΕΥΤΟΥΒΗΟΥΤ ἸΠΕΜΘ ἸΠΩΣ ΓΕ
 ΟΥΟΠ ΟΥΡΨΜΙ ΠΑΕΡΑΤΑΡΙΚΙ ΕΒΟΖ ἩΕΝ ΠΕΥΖΒΗΟΥΤΙ.
 ΙΣΧΕ ΥΤΕΝΖΟΥΤ ἸΜΟΣ ΑΠ ἩΑ ΠΕΥΑΔΩΟΥΤΙ ΠΕΥΑΓ- 18
 ΓΕΔΟΣ ΔΕ ΑΥΜΟΚΜΕΚ ΕΟΥΖΩΒ ΕΥΗΟΣΙ ἩΑΡΨΟΥ. ΠΗ 19
 ΔΕ ΕΤΨΟΠ ἩΕΝ ΖΑΠΗΙ ἸΟΜΙ ΕΤΕ ΑΠΟΠ ΖΨΠ ΑΠΟΠ
 ΖΑΠ ΕΒΟΖ ἩΕΝ ΠΑΙΟΜΙ ἸΟΥΨΤ ΑΥΤ ἸΟΥΤΕΡΗΟΥΤ ΠΨΟΥ 20
 ἸΦΡΗΤ ἸΟΥΖΟΔΙ. ΟΥΟΖ¹ ΙΣΧΕΝ ΨΨΠ ΨΑ ΡΟΥΖΙ
 ΣΕΨΟΠ ΑΠ ΧΕ². ΕΘΒΕ ΦΑΙ ΧΕ ἸΜΟΝ ΨΨΟΜ ἸΜΨΟΥ
 ΕΕΡΒΟΗΘΙΝ ΕΡΨΟΥ ἸΜΠΝ ἸΜΨΟΥ ΑΥΤΑΚΟ. ΑΥΠΙΨΙ 21
 ΓΑΡ ἸΨΨΟΥ ΑΥΨΨΟΥΤΙ ΟΥΟΖ ΑΥΤΑΚΟ ΧΕ ἸΜΟΠΟΥ
 ΣΟΦΙΑ ἸΜΑΥ.

ΨΨ ΔΕ ΕΖΡΗΙ (ΟΥΟΖ ΑΝΑΥ) ΧΕ ΠΠ ΑΥΣΩΤΕΜ^α V, 1
 ΕΡΟΚ ΓΕ³ ΧΕ ΧΠΑΝΑΥ ΕΟΥΑΙ ἸΠΠΙΑΓΓΕΔΟΣ ΕΘΟΥΑΒ.
 ΚΕ ΓΑΡ ΨΑΡΕ ΠΨΨΠΤ ΤΑΚΟ ἸΠΠΙΑΤΖΗΤ^β ΠΨΧΟΥ⁴ 2

1. Ρ ΟΥ ΙΣΧΕΝ. — 2. Ρ ΠΕ. — 3. Ρ, Τ ΙΣΧΕ. — 4. Ρ ΚΟΥ.

a) Au lieu de ὑπακούσεται. ΑΝΑΥ ajouté comme dans le Sah.

b) Au lieu de ἄφρονα = ΠΙΑΤΖΗΤ.

pas une forme (μορφή) devant mes yeux : mais c'était un souffle et une voix
 que j'entendais : Quoi donc ? un homme sera-t-il pur vis-à-vis du Seigneur ! 17
 ou un homme sera-t-il irréprochable par ses œuvres ? S'il n'a pas confiance 18
 en ses serviteurs, et si dans ses anges il remarque quelque chose qui souffre,
 quant à ceux qui habitent dans des maisons de boue, et nous-mêmes nous 19
 sommes de la même boue, il leur envoie une plaie comme la teigne, et du 20
 matin jusqu'au soir, ils ne sont plus ; parce qu'ils ne peuvent se secourir
 (βοηθεῖν) les uns les autres, ils ont péri ; il a soufflé sur eux, ils se sont 21
 desséchés et ils ont péri, parce qu'ils n'avaient pas de sagesse.

Mais appelle, (et vois) si quelqu'un t'entend, ou si tu vois quelqu'un des V, 1
 anges purs. De fait la colère fait périr l'insensé, et l'envie tue celui qui divague. 2

3 ΔΕ ΨΑΥΨΑΥΤΕΒ ἄφῃ ΕΙΣΟΡΕΙ. ΑΝΟΚ ΔΕ ΔΙΝΑΤ
 ΕΞΑΝΑΪΖΗΤ ΕΑΤΖΙ ΝΟΥΝΙ ΕΒΟΛ ΟΥΟΖ ΣΑΪΟΥΤΥ
 4 ΔΥΟΥΨΑ^α ἄπορσψ^β. ΝΟΥΨΗΡΙ ΔΕ ΕΥΕΖΕΙ^γ ἄπορ-
 ΨΑΙ ΕΥΕΪΖΕΜΚΨΟΥ ΔΕ ΖΙΡΕΝ ΠΙΡΨΟΥ ἦΤΕ ΠΗ
 5 ΕΙΣΒΟΚ^δ ΕΡΨΟΥ ΟΥΟΖ ἡνεψυΨΗΠ ἦΞΕ ΦΗ ΕΠΜΑ-
 ΠΑΖΜΟΥ. ΠΗ ΓΑΡ ΕΤΑΤΨΟΥΨΟΥΤ ἦΞΕ ΠΗ ΕΠΕΜΜΑΤ
 ΖΑΠΨΗΠ ΕΥΕΪΟΥΜΟΥ. ἦΨΟΥ ΔΕ ἡΠΟΥΕΡ ΕΒΟΛ^ε
 6 ΕΞΑΠΕΤΖΨΟΥ. ΕΣΕΜΟΥΠΚ ἦΞΕ ΤΟΥΠΟΥΨ. ἡΠΕΨΙ ΓΑΡ
 ἦΞΕ ΟΥΨΙΣΙ ΕΒΟΛ ΉΕΠ ΠΚΑΖΙ ΟΥΔΕ ἡΠΕΨΨΤ ΉΕΠ
 7 ΠΙΨΟΥ ἦΞΕ ΟΥΨΚΑΖ. ΑΛΛΑ ΦΡΨΑΠ^δ ΕΤΟΥΨΙΣΙ
 ἡΜΟΥ ΕΒΟΛ ΉΕΠ ΟΥΨΙΣΙ ΠΨΑΣ ἦΤΕ ΠΨΑΨΗΠ ΣΕΖΗΖ
 8 ΕΠΪΣΙ. ΠΑΙΡΗΨ ΔΕ ΑΠ ΑΛΛΑ ΑΝΟΚ ΨΨΑΒΖ ἡΠΪΣ
 ΠΪΣ ΔΕ ΦΠΗΒ ἦΤΕ ΟΥΟΠ ΠΙΒΕΠ ΨΨΑΨΨ ΕΠΨΑΠ
 9 ΉΑΡΟΥ. ΦΗ ΕΠΙΡΙ ἡΖΑΠΨΨΨ ΟΥΟΖ ἡΑΨΨΕΨΨΟΥΤ
 ΠΕΠ ΖΑΠΖΒΗΟΥΤ ΕΨΨΕΠ ΠΨΟΥ^ε ΠΕΠ ΖΑΠΨΦΗΡΙ
 10 ἡΜΟΥΠΟΥ ΠΠ. ΦΗ ΕΨΨ ἡΠΟΥΜΟΥ ἡΖΨΟΥ ΖΙΖΕΠ

1. Ρ ουΨΑΠ πορσψ; Μ, L ἄπορσψ. — 2. Ρ σΨΑΚ. — 3. Ρ εβηδ. — 4. Ρ
 πΨΑΠ. — 5. Ρ πΨΟΥ.

a) Au lieu de ἐβρώθη = ΔΥΟΥΨΑΠ.

b) σψ (M. L. σψ) pour δίαίτα, traduit (5, 24) par σβψ qui est préférable.

c) Pour πόρρω γένοιτο = ΟΥΕΙ; ΖΕΙ demanderait ΕΒΟΛ.

3 Pour moi, j'ai vu des insensés prendre racine, et soudain leur fortune
 4 a été engloutie; leurs fils *seront loin* du bien-être; ils seront tourmentés
 5 aux portes de leurs inférieurs, et il n'y aura personne qui les sauve; ce que
 ceux-là ont amassé, des justes le consommeront, et eux ne seront pas tirés.
 6 de la misère: leur force s'épuisera; car ce n'est pas de la terre que sortira
 la douleur, et ce n'est pas sur les montagnes que croîtra la souffrance;
 7 mais c'est l'homme qui est né dans la douleur, *comme* les petits des aigles
 8 volent dans les hauteurs. Mais, quoi qu'il en soit, je prie le Seigneur;
 9 le Seigneur, le maître de toutes choses, je crierai vers lui, *vers Celui* qui fait
 des choses grandes et insondables, des œuvres glorieuses et des merveilles
 10 sans nombre, qui donne la pluie à la terre, qui envoie l'eau sur ceux qui

ΠΚΑΖΙ ΦΗ ΕΤΤΑΟΥΤΕ ΜΩΟΥ ΕΧΕΝ ΠΗ ΕΤΣΑΠΕΣΗΤ
 ΗΤΦΕ. ΦΗ ΕΤΟΪΣΙ ΗΠΗ ΕΤΘΕΒΗΝΟΥΤ ΟΤΟΥ ΕΤΤΟΥΝΟΣ 11
 ΗΠΗ ΕΤΑΥΤΑΚΟ. ΦΗ ΕΤΦΩΝΖ ΗΠΙΣΟΪΝΙ ΗΤΕ ΠΠΑ- 12
 ΠΟΥΡΓΟΣ ΟΤΟΥ ΗΠΟΥΤΕΡ ΖΑΙ ΪΜΕΘΩΝΙ ΗΧΕ ΠΟΥΧΙΧ.
 ΦΗ ΕΤΤΑΖΟ ΗΠΙΣΑΒΕΥ ΗΕΝ ΤΟΥΤΣΒΑ ΠΣΟΪΝΙ ΔΕ 13
 ΗΤΕ ΠΙΣΑΝΚΟΥΤΣ ΑΥΘΡΕΥΤΩΜΥΤ ΕΡΕ ΟΥ ΧΑΚΙ^α ΕΗΟΥΠΗ 14
 ΕΖΡΑΥ ΗΕΝ ΠΠΕΖΟΥΤ ΕΥΕΧΕΜΧΟΥ^β ΔΕ ΪΜΕΡΙ^γ
 ΪΦΡΗΤ ΪΠΠΕΧΩΡΖ. ΕΥΕΤΑΚΟ ΗΕΝ ΠΠΟΖΕΜΟΣ ΠΠΑΤ- 15
 ΧΟΥ ΔΕ ΕΥΕΕΡ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΤΧΙΧ ΪΦΗ ΕΤΕΟΥΟΠ
 ΨΧΟΥ ΪΜΟΥ. ΕΡΕ ΟΥΖΕΛΠΙΣ ΨΩΠΠΙ ΗΟΥΑΤΧΟΥ 16
 ΕΥΕΪΩΜ ΔΕ ΗΧΕ ΡΩΥ ΗΟΥΡΕΥΪΪΪΧΟΠΣ. ΨΟΥΠΠΑΤΥ 17
 ΪΠΠΡΩΜΙ ΕΤΕΥΠΑΣΟΖΙ ΪΜΟΥ ΗΧΕ ΠΪΪ ΤΣΒΑ ΔΕ ΗΤΕ
 ΠΠΑΠΤΟΚΡΑΤΩΡ ΪΠΠΕΨΩΠΠ^δ ΪΧΟΥΑΨΣ ΑΠ. ΗΪΘΟΥ 18
 ΔΕ ΕΤΪ ΪΚΑΖ ΟΤΟΥ ΠΑΖΙΠ ΟΠ ΨΑΥΤ ΪΤΟΠ ΑΥΨΑΠΤ
 ΕΡΗΟΥ ΨΑΡΕ ΠΕΥΧΙΧ ΟΠ ΤΑΛΪΟ. Ε ΪΠΟΠ ΨΠΑΠΑΖΜΕΚ 19
 ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΖΑΠΑΠΑΓΚΗ ΗΕΝ ΠΠΜΑΖ Ϊ ΔΕ ΗΠΕ
 ΠΕΤΖΨΟΥΤ ΟΪΖ ΕΡΟΚ. ΗΕΝ ΟΥΖΒΩΠ ΕΥΕΠΑΖΜΕΚ 20

1. M, L ΨΩΠΠΙ.

a) Sic M, L, P; T ΕΡΕΙ ΟΥΧΑΚΙ ΕΗΟΥΠΗ; lire ΕΡΕ ΟΥΧΑΚΙ Ϊ.

b) Au lieu de ΧΕΜΧΩΜ ΟΥ ΧΟΜΧΕΜ.

c) T ΜΜΕΙΡ; M, L ΜΜΕ. P omet ce mot.

sont au-dessous du ciel, qui élève les humbles et ressuscite ceux qui sont 11
 perdus, qui bouleverse les projets des rusés (πανούργος) et de ceux dont les 12
 mains ne font rien de juste, qui prend les savants dans leur science et a 13
 mis en suspens le projet des retors. L'obscurité viendra sur eux dans le jour; 14
 ils tâtonneront à midi comme dans la nuit; ils périront dans la guerre (πόλεμος); 15
 le faible échappera de la main de celui qui avait la puissance; l'espérance 16
 viendra au faible; la bouche du violent se fermera. Heureux l'homme que 17
 le Seigneur corrigera! Ne reçois pas à contre-cœur la leçon du Tont-Puissant.
 C'est lui qui donne la souffrance, et encore lui qui donne le repos; s'il donne 18
 le coup, ses mains ensuite guérissent; six fois il te sauvera dans la nécessité: 19
 la septième fois le mal ne t'atteindra plus; dans la famine, il te sauvera de 20

ἡπαύκαθ¹ ἤζητ ἦεν οὐμασι ἐρσοπ. κε τῆ σενα- 3
 υσιππ ἐρζορῷ ἐζοτε πῦσι ἢτε φλομ. ἀλλὰ ἰσχεκ
 ἀρε πασασι ζωοτ. ἰσοῦνεϋ γαρ ἢτε πῶς σεχη 4
 ἦεν πασιμα πη ετε ποτῖνον² σω³ ὑπασνοϋ.
 εϋσιπ ἀψαπερζητς ἰσασι ἢσωοτ σεσοτξ ὑμοι.
 οτ γαρ⁴ μῆ ψησιϋ εβοα επατηρ ἰξε οττα ἢτσωοτ 5
 εβηα εϋκσι† ἰσα τεϋῆρε⁵ ἰε ἀπ ψησι† ἢτεϋσιμ
 ἰξε οτμασι ζῖχεν τεϋοτορζϋ ερε οτοπτεϋ ἦρε⁶
 ὑματ. μῆ σεναοτεμ σικ ἡατζμοτ ἰε οτοπ ζηησι 6
 ἢτε ζαπσασι ετσωοττ. ὑμοπ ψχομ γαρ ἢτεσκίμ^a 7
 ἰξε ταφρχη^b †ηατ γαρ επαῆηβι^c ετῖρωσι
 ὑφρη† ὑπισσοι ἰοτμοσι. ελε ἀϋ† γαρ πηι πε 8
 οτοζ ἢτεϋι ἰξε φη εφερετιπ ὑμοϋ οτοζ ἢτε πῶς
 † ἢταζεαπς. μαρεϋερζητς ἰξε πῶς οτοζ ἢτεϋῶοζ 9
 ὑμοι ὑπεπθερεϋῆοτβετ δε ψα εβοα. εσεψσιπ δε 10

1. P ἡπαυκκαθ. — 2. T ὑποτῖνον. — 3. L omet σω. — 4. T γαρ. — 5. L omet τεϋ. — 6. T οτοπ τεϋῆρε.

a) Au lieu de πάσασθαι, qui aurait pour équivalent κηι.

b) Conforme au Cod. A : au lieu de οργη du Cod. B et ευχη de C.

c) Au lieu de σίτα = ἥροσι.

dans une balance mes afflictions, vraiment elles seraient plus lourdes que le 3
 sable de la mer; mais à quel point mes paroles seraient-elles mauvaises? car 4
 les flèches du Seigneur sont dans mon corps (σώμα) et leur ardeur boit mon 4
 sang; si je me mets à parler, elles me piquent. Quoi donc? est-ce que 5
 l'onagre criera pour rien? *criera-t-il* sinon en cherchant sa nourriture? ou 5
 le bœuf mugira-t-il sur sa crèche, quand il a des aliments? mangera-t-on 6
 du pain sans sel? y a-t-il de la saveur dans des paroles creuses? Il 7
 n'est pas possible que mon âme (ψυχή) s'arrête; car je vois mes aliments 8
 putrides comme l'odeur du lion. S'il me donnait, s'il arrivait ce que je 8
 demande (αἰτεῖν) et si le Seigneur me donnait mon espoir! Que le Seigneur 9
 commence et qu'il me touche; qu'il ne me fasse pas mourir absolument! 9
 Que mon tombeau soit ma ville sur les murs de laquelle je sautais! Je n'userai 10

11 ΠΗΝ ΙΟΥΚΑΖ^a ἦξε τὰ ΒΑΚΙ Οἱ ΕΠΙΔΙΟΪΦΕΙ ΕΧΕΙ
 ΝΕΣΣΟΒΨ. ἦΠΑΨΑΟ (ΓΑΡ) ΑΠΟΚ. ὤΠΙΞΕ ΜΕΘΝΟΤΧ
 12 ΓΑΡ ΑΠΟΚ ΕΠΙΣΑΧΙ ἦτε ΠΑΝΟΤΨ ΕΒΟΤΑΒ. ΟΤ ΓΑΡ ΤΕ
 ΤΑΧΟΥ ΧΕ ΨΑΜΟΝΙ¹ ἦτοῦτ τε ΔΨ ΠΕ ΠΑΧΡΟΝΟΟ ΧΕ
 13 ΕΨΩΠΙ^b ΕΡΟΟ ἦξε τὰ ΦΤΧΗ. ΜΗ ΟΤΧΟΜ ἦΨΠΙ ΤΕ
 14 ΤΑΧΟΜ ΤΕ ΤΑΟΑΡΪ. ΟΤΧΟΜ ΤΕ...^c ΨΒΟΝΘΙΑ ΔΕ ΑΟΟΤΕΙ
 15 ὕμοι. ΟΤΟΖ ΑΥΧΑΤ ἦΨΑΥ ἦξε ΦΗΑΙ. ΠΙΧΕΜΠΨΠΙ
 16 ΔΕ ἦτε ΠΟΟ ΑΥΖΠΠΟ ὕμοι. ὕΠΟΤΧΟΤΨΥΤ ΕΡΟΙ ἦξε
 ΠΗ ΕΨΕΠΤ ΕΡΟΙ ὕΦΡΗΨ ἦΟΤΜΟΤἦΨΑΡΕΜ ΕΑΨΜΟΤΗΚ
 17 ΤΕ ὕΦΡΗΨ ἦΟΤΧΟΟ ΕΑΤΣΕΠΤ. ΠΗ ΕΠΑΤΕΡΖΟΨ
 18 ΗΑΤΑΖΗ ΨΠΟΤ (ΔΕ) ΑΤΤΜΟΤΠΟΤ ΕΖΗΟ ΕΧΑΠ ὕΦΡΗΨ
 19 ἦΟΤΧΙΨΠ ΤΕ ΟΤΧΡΙΟΤΑΟΟ ΕΑΨΘΑΟ². ΚΑΤΑ ΦΡΗΨ ΕΤΕ
 ΑΨΨΑΠΒΑΠ ΕΒΟΟ ΑΡΕΨΑΠ ΟΤΗΜΟΜ ΨΠΠΙ ὕΠΑΤΟΤΨ
 18 ΨΠΨ³ ὕΦΡΗΨ ΕΠΑΨΟΙ ὕΜΟΨ. ΠΑΙΡΗΨ ΑΠΟΚ ΖΨ
 ΑΥΧΑΤ ἦΨΑΟΤ ἦξε ΟΤΟΠ ΠΙΒΕΠ. ΑΨΤΑΚΟ ΔΕ ΟΤΟΖ
 19 ΑΨΕΡ ΟΑΒΟΟ ὕΠΑΠΙ. ΑΠΑΤ ΕΠΠΨΠΤ ἦτε ΨΕΜΑΠΨΠ

1. L. omet ψ. — 2. L. βοο. — 3. P ὕΠασοῦΨΠΨ.

a) Au lieu de τσρος = ὕΖΑΥ.

b) Conjecture : οΨΨΠΠ.

c) Manque ἡ οὐκ ἐπ' ἀτόψ' ἐπεποιθεν, comme dans mss. 251, 261.

pas de ménagements; car je n'ai pas menti aux paroles de mon Dieu qui
 11 sont sacrées. Quelle est donc ma force pour que je patiente? quelle est ma
 12 durée (χρόνος) pour que mon âme accepte? ma force est-elle la force de la
 13-14 pierre? ma chair est-elle d'airain?... Le secours est loin de moi, et la pitié m'a
 15 abandonné; la visite du Seigneur m'a dédaigné. Mes proches ne m'ont pas
 regardé, comme un torrent qui s'est perdu, ou comme un flot, après m'avoir
 16 dépassé; ceux qui me craignaient se sont maintenant levés contre moi;
 17 comme la neige (χιῶν) ou la glace (χρόσταλλος) qui a fait prise, de même que
 si elle est dissoute la chaleur étant survenue, elle n'est plus reconnue telle
 18 qu'elle était, de même aussi moi, j'ai été abandonné de tous, j'ai été ruiné et
 19 hors de ma maison. Voyez les chemins des Thémaites et les sentiers des

ΠΕΝ ΠΙΣΙΤΩΟΤΙ ΗΤΕ ΣΑΒΩΝ ΠΗ ΕΘΝΑΤ. ΟΤΟΖ ΟΥΨΦΙΤ 20
 ΕΨΨΑΠΤΙ ΗΠΗ ΕΤΕ ΖΘΝΟΥ ΧΗ ΕΖΑΠΒΑΚΙ ΠΕΜ ΖΑΠ 21
 ΧΡΗΜΑ. ΗΨΑΤΕΝ ΔΕ ΖΨΤΕΝ ΑΡΕΤΕΠΤΩΟΤΗ ΕΖΡΗ 21
 ΕΧΨΙ ΗΕΠ ΟΥΜΕΤΑΤΠΝΑΙ ΖΨΣΔΕ ΕΤΑΡΕΤΕΠΝΑΤ 1
 ΕΠΠΕΡΖΟΤ ΑΡΙΖΟΨ. ΟΥ ΓΑΡ ΜΗΤΙ ΔΙΕΡΕΤΠΗ ΗΟΥΖΔΙ 22
 ΕΤΕΠΘΗΠΟΥ ΙΕ 2 ΔΙΕΡΧΡΙΑ ΗΤΕΤΕΠΧΟΜ. ΖΨΣΔΕ ΗΤΕΤΕΠ- 23
 ΠΑΖΜΕΤ ΗΤΟΤΟΥ ΗΠΑΧΑΧΙ ΙΕ ΖΠΝΑ ΗΤΕΤΕΠΣΟΤΤ ΕΒΟΖ
 ΗΤΟΤΟΥ ΗΖΑΠΧΨΡΙ. ΜΑΣΒΨ ΠΗΙ ΑΠΟΚ ΔΕ ΨΠΑΧΑ- 24
 ΡΨΙ. ΦΗ ΕΤΑΙΣΨΡΕΜ ΪΜΟΥ ΜΑΤΑΜΟΙ ΕΡΟΥ ΑΖΖΑ 25
 ΙΣΧΕΚ ΣΕΖΨΟΥ ΗΧΕ ΠΙΣΑΧΙ ΗΤΕ ΠΙΨΜΗ ΨΕΡΕΤΠΗ
 ΓΑΡ ΑΠ ΗΟΥΧΟΜ ΕΤΕΠΘΗΠΟΥ. ΟΥΔΕ ΠΕΤΕΠΣΟΖΙ 26
 ΠΑΘΡΙΚΗΠ ΑΠ ΗΕΠ ΖΑΠΣΑΧΙ. ΟΥ ΓΑΡ ΟΥΣΠΗ ΗΤΕ
 ΠΕΤΕΠΣΑΧΙ ΨΠΑΕΡΑΠΕΧΕΣΘΕ ΪΜΟΣ ΑΠ. ΠΑΠΗ ΑΡΕΤΕΠ- 27
 ΤΨΟΤΠΟΥ 3 ΕΖΡΗ ΕΧΕΠ ΟΥΟΡΦΑΠΟΣ ΤΕΤΕΠΟΪΦΕΙ ΔΕ
 ΕΖΡΗ ΕΧΕΠ ΠΕΤΕΠΨΦΗΡ. ΨΠΟΥ ΔΕ 4 ΨΠΑΧΟΤΨΤ 28
 ΕΠΕΤΕΠΖΟ ΟΤΟΖ ΨΠΑΧΕ ΜΕΠΠΟΥΧ ΑΠ 5. ΖΕΜΣΙ ΟΥΠ 6
 ΟΤΟΖ ΪΠΕΠΘΕΡΕ ΟΪΗΧΟΠΣ ΨΨΠ. ΟΤΟΖ ΠΑΠΠΗ ΜΑΜΑΨ 29

1. L omet ετ. — 2. T ει. — 3. P τωνοτ. — 4. P χε. — 5. L omet απ. — 6. P
 οπ; L ορον.

Sabéens, vous qui voyez, et la confusion viendra à ceux dont le cœur est placé 20
 dans des villes et des richesses (χρῆμα). Mais vous aussi vous vous êtes levés 21
 contre moi sans pitié; aussi (ὥστε) ayant vu la plaie, craignez. Quoi donc? 22
 est-ce que je vous ai demandé (τίτιν) quelque chose? ou ai-je besoin de votre 23
 force pour que (ὥστε) vous me sauviez de mes ennemis, ou que vous m'ar-
 rachiez de la main des puissants? Instruisez-moi, moi je me tairai. Ce en 24
 quoi j'ai erré, apprenez-le-moi, mais à quel point sont mauvaises les paroles 25
 des justes? Car je ne demande pas une force de vous, et votre blâme ne me 26
 fera pas cesser de parler, et je ne supporterai pas (ἀνέχσθαι) le son de vos
 paroles. Outre que vous vous dressez contre un orphelin (ὀρφανός), vous sautez 27
 sur votre camarade. Mais maintenant je vous regarderai en face, et je ne 28
 mentirai pas. Asseyez-vous donc (σύν) et ne laissez pas arriver la violence, et 29

10 ΝΕΥ ΠΙΘΩΝΗ. ὤΜΟΝ ΜΕΤΟΧΙ ΓΑΡ ΧΗ ΉΕΝ ΠΑΧΑΣ
 ΨΑΝ ΟΥΚΑΨ ΔΗ ΠΕΤΕΣΕΡΜΕΖΕΤΑΝ ΕΡΟΥ ΉΧΕ ΤΑΨ-
 ΒΩΒΙ.

VII. 1 ΠΗ ΟΥΘΩΝΤ ΔΗ ΠΕ ΠΩΝΗΪ ΠΟΥΡΨΑΨ ΔΙΧΕΝ ΠΙΚΑΖΙ.
 2 ΟΥΟΖ ΠΕΨΩΝΗΪ ὠΦΡΗΪΪ ΠΟΥΡΕΜΒΕΧΕ ὠΜΗΝΗ. ΙΕ
 ὠΦΡΗΪΪ ΠΟΥΒΩΙΚ ΕΨΕΡΖΟΪΪ ΗΑΤΖΗ ὠΠΕΨΟΪ ΕΑΨΨΑΨ
 ΠΟΥΪΗΝΙΒΙ. ΙΕ ὠΦΡΗΪΪ ΠΟΥΡΕΜΒΕΧΕ ΕΨΧΟΥΨΤ ΕΒΟΛ
 3 ΗΑΤΖΗ ὠΠΕΨΒΕΧΕ. ΠΑΙΡΗΪΪ ΑΠΟΧ ΖΨ ΔΙΑΜΟΝΗ ΉΤΟΤ
 ΕΖΑΠΕΒΗΤ ΕΨΨΟΥΪΤ ΖΑΠΕΧΨΡΖ ΠΕΜΚΑΖ ΉΖΗΤ
 4 ΠΕΤΤΟΪ ΠΗ. ΔΙΨΔΑΠΕΠΚΟΤ ΨΨΑ ὠΜΟΪ ΧΕ ΔΡΕ ΨΨΡΠ
 ΠΑΨΨΑΨ ΠΪΨΑΤ. ΠΑΖΠ ΟΠ ΔΙΨΔΑΠΤΨΠΤ ΨΨΑ ὠΜΟΪ
 ΧΕ ΕΡΕ ΦΡΗ ΠΑΖΨΠΠ ΠΪΨΑΤ ΨΜΕΖ ΔΕ ΠΕΜΚΑΖ
 5 ΉΖΗΤ ΙΟΧΕΝ ΡΟΥΖΙ ΨΑ ΨΨΡΠ. ΑΨΒΙΪΪ ΕΒΟΛ ΉΧΕ
 ΠΑΧΑΣ ΖΙΤΕΝ ΖΑΠΨΕΝΤ ΕΨΖΨΟΥ ΟΥΟΖ ΠΑΜΟΥΒΨΠ
 6 ΣΕΨΡΟ ΜΠΙΚΑΖΙ ΖΨΚ ΕΪΗΨΗ ΕΠΔΕΡΪΨΑΤ. ΠΑΧΙΠΨΠΗΪ
 ΔΕ ΨΑΪΨΟΥ ΕΖΟΥΤΕ ΟΥΧΙΠΣΑΧΙ ΑΨΤΑΚΟ ΔΕ ΉΕΝ
 7 ΟΥΖΕΛΠΙΪ ΕΨΨΟΥΪΤ. ΑΡΙΦΜΕΤΙ ΟΥΠ¹ ΧΕ ΟΥΠΠΑ ΠΕ

1. Π οπ.

30 de nouveau (πάλιν) arrangez-vous avec le juste; car il n'y a pas d'iniquité dans ma langue : n'est-ce pas de la raison que se préoccupe (μελετᾷν) ma gorge?

VII. 1 N'est-ce pas une épreuve, la vie de l'homme sur la terre, et sa vie comme
 2 celle d'un mercenaire à la journée? Soit comme le serviteur redoutant son maître ayant trouvé l'ombre, soit comme le mercenaire attendant son salaire, ainsi, moi aussi, j'ai supporté des mois creux, des nuits d'afflictions m'ont
 3 été données. Quand je me couche, je dis : Quand arrivera le matin? et encore, quand je me lève, je dis : Quand se couchera le soleil? et je suis comblé de
 4 douleurs du soir au matin, ma carcasse est souillée de vers mauvais, et mes humeurs font que la terre se mouille quand je racle mes plaies; ma vie est
 5 plus rapide que la parole. et elle se perd dans une espérance vaine. Souviens-

παση̅ οτοζ̅ γνατας̅ο αν̅ γε̅ ενατ̅ εζαναγαθον̅
 η̅γε̅ παβαλ̅^a. η̅νεγ̅σομ̅ς...^b η̅γε̅ φβαλ̅ υ̅φ̅η̅ ετ̅νατ̅ 8
 εροι̅ πεκβαλ̅¹ η̅ζητοτ̅^c οτοζ̅ τ̅ψοπ̅ αν̅ γε̅. υ̅φ̅ρη̅τ̅ 9
 η̅οτο̅θ̅η̅π̅ι̅ εαστοτ̅βο̅ εβοζ̅ η̅εν̅ τ̅φε̅ ἀρεψ̅αν̅ ρ̅ω̅ι̅
 ψ̅ε̅ παγ̅ ε̅η̅ρη̅ι̅ ε̅α̅μεν̅τ̅ υ̅παγ̅ι̅ επ̅ψ̅ω̅ι̅ γε̅. οτ̅δε̅ 10
 η̅νεγ̅τας̅θογ̅ γε̅ επ̅εγ̅η̅ι̅ υ̅μ̅η̅² υ̅μογ̅ οτ̅δε̅ η̅νεγ̅-
 σοτ̅ω̅η̅γ̅ η̅γε̅ πεγ̅μα̅. ε̅υ̅βε̅ φ̅α̅ι̅ οτ̅η̅ οτ̅δε̅ ἀνοκ̅ 11
 η̅πατ̅α̅σο̅ η̅εν̅ ρ̅ω̅ι̅ ε̅ι̅σα̅χι̅^d ε̅ι̅χη̅ η̅εν̅ ζ̅α̅να̅λα̅γ̅κη̅
 η̅τε̅ πα̅π̅η̅α̅ ε̅ι̅ε̅δο̅τ̅ω̅η̅ υ̅π̅ω̅α̅υ̅ι̅ η̅τε̅ τα̅ψ̅τ̅χη̅ ε̅ι̅τα̅τ̅-
 ζη̅τ̅. μ̅η̅ ἀνοκ̅ οτ̅ιομ̅ ἀνοκ̅ ι̅ε̅ ἀνοκ̅ οτ̅δ̅ρακ̅η̅³ 12
 δε̅ κ̅ε̅ψ̅ω̅ η̅οτ̅χι̅να̅ρε̅ζ̅ ε̅ζ̅ρη̅ι̅ ε̅χ̅ω̅ι̅. λι̅χο̅ς⁴ γε̅ 13
 γ̅νατ̅η̅ομ̅τ̅ η̅η̅ι̅ η̅γε̅ πα̅β̅λο̅χ̅ τ̅η̅α̅χε̅ οτ̅σα̅χι̅ δε̅
 η̅α̅ρι̅η̅α̅ροι̅ ζ̅ι̅χε̅η̅ πα̅μα̅η̅εν̅κο̅τ̅. κ̅τ̅ζ̅ο̅τ̅ η̅η̅ι̅ η̅εν̅ 14
 ζ̅α̅η̅ρα̅σο̅τ̅ι̅. οτοζ̅ κ̅υ̅θο̅ρ̅τε̅ρ̅ υ̅μο̅ι̅ η̅εν̅ ζ̅α̅η̅ζ̅ο̅-
 ρ̅α̅μα̅⁵. ε̅κε̅ω̅α̅ι̅ η̅τα̅ψ̅τ̅χη̅ ε̅βοζ̅ η̅εν̅ πα̅π̅η̅α̅ πα̅κα̅ς 15

1. L. ηακβαλ. — 2. D'après T; M. L, P υμνη. — 3. P δρακοη. — 4. T
 λιχοι. — 5. P ζρομα.

a) Conjecture : correspond à *ὄφθαλμός μου*. M, L η̅τε̅ παβαλ̅; P, T η̅τε̅ ηαβαλ̅.

b) Manque εροι̅.

c) Au lieu de *ἐν ἐμοί* = η̅ζη̅τ̅; οτ̅ a pu être introduit par le mot suivant.

d) Pour *ἀλλήσω* = ε̅ι̅ε̅σα̅χι̅.

toi donc que ma vie est un souffle et que mon œil ne se retournera pas pour
 voir le bonheur; l'œil de celui qui me voit ne *me* regardera plus; tes yeux 8
 sont sur *moi*, et je ne suis plus; comme un nuage disparu d'un ciel pur, quand 9
 l'homme est descendu dans le séjour des morts, il ne remonte plus; il ne 10
 retournera plus dans sa propre maison, et sa demeure ne le reconnaîtra plus.
 C'est pourquoi je ne ménagerai pas ma bouche; je parlerai, étant dans des 11
 angoisses (*ζύγχι*) d'esprit; je donnerai issue à l'amertume de mon âme avec
 conviction. Suis-je la mer ou un dragon pour que tu établisses une garde 12
 sur moi? J'ai dit : Mon lit me consolera, et je parlerai avec moi-même sur 13
 ma couche : tu m'effraies par des songes, et tu me bouleverses par des 14
 visions (*ὄραμα*). Tu dégageras ma vie (*ψυχή*) de mon esprit (*πνεύμα*), et mes os 15

16 ΔΕ ΕΒΟΛ ΖΑ ΦΜΟΤ. ΑΜΑΨΗ ΓΑΡ ΑΗ ΨΑ ΕΝΕΖ
 ΖΗΝΑ ΗΤΑΨΟΤ ΗΖΗΓΙ. ΖΕΝΚ ΟΤΗ¹ ΕΒΟΛ ΪΜΟΙ ΨΥΟΤΓΙ
 17 ΓΑΡ ΗΧΕ ΠΑΨΗ. ΟΥ ΓΑΡ ΗΕ ΦΡΨΜΙ ΧΕ ΑΚΑΙΨ
 18 ΗΠΨΥ ΪΕ ΧΕ ΚΪ ΗΖΟΗΚ² ΕΡΟΨ ΟΤΟΖ ΚΟΪΪΠΕΨΨΗ
 ΨΑ³ ΖΑΝΑΤΟΟΤΙ ΟΤΟΖ ΚΨΨΥ ΪΜΟΨ ΕΥΜΤΟΠ.
 19 ΨΑΨΠΑΥ ΧΕ ΚΧΨ ΪΜΟΙ ΕΒΟΛ ΑΗ ΟΥΔΕ⁴ ΚΨΨΗ^α
 ΪΜΟΙ ΑΗ ΨΑΪΨΗΚ ΪΠΑΨΑΨ ΪΕΠ ΟΥΕΜΚΑΖ ΗΖΗΓΙ.
 20 ΙΣΧΕ ΑΠΟΚ ΔΙΕΡΠΟΒΙ ΟΥ ΠΕΪΠΑΨΑΨ ΠΑΚ ΦΗ
 ΕΥΨΟΤΗ ΪΠΙΖΗΓΙ ΗΠΙΡΨΜΙ. ΕΨΒΕ ΟΥ ΑΚΧΑΥ ΕΙΣΕΜΙ
 21 ΟΥΒΗΚ ΪΟΙ ΔΕ ΗΟΥΕΪΨ ΕΖΡΗ ΕΧΨΚ. ΟΤΟΖ ΕΨΒΕ
 ΟΥ ΪΠΕΚΕΡΗΨΨ ΪΤΑΔΗΟΜΙΑ ΟΤΟΖ ΪΤΕΚΤΟΥΒΟ
 ΪΠΑΠΟΒΙ. ΪΠΟΥ ΔΕ ΪΠΑΨΕ ΠΗ ΕΠΚΑΖΙ ΟΤΟΖ ΪΤΑ-
 ΨΥΕΨΨΗ ΧΕ ΕΨΨΑΡΠ ΪΜΟΙ.

VIII. 1 ΔΨΕΡΟΨΗ ΗΧΕ ΒΑΔΔΑΔ ΠΙΣΑΥΧΙΤΗΨ ΠΕΧΑΨ ΧΕ.
 2 ΨΑΨΠΑΥ ΧΕ ΚΣΑΧΙ ΪΕΠ ΠΑΙΣΑΧΙ. ΟΥΠΠΑ ΪΡΕΨ-
 3 ΧΕΜΗΨ ΗΣΑΧΙ ΕΪΪΕΠ ΡΨΚ. ΜΗ ΠΟΨ ΠΑΒΙΪΧΟΠ

1. P ΟΥΕΠ. — 2. T ΪΖΟΗΚ. — 3. P omet Ψ. — 4. P ajoute ΧΕ.

a) Pour *πρόξ*, traduit par *ΨΨ* dans le Sahidique.

16 de la mort; car je ne vivrai pas toujours, pour être patient; éloigne-toi donc
 17 de moi. car ma vie est vide. Qu'est donc l'homme, pour que tu lui aies donné
 18 de l'importance ou que tu fasses attention à lui, et que tu le visites jusqu'au
 19 matin, et que tu le limites pour le repos? Quelle sera la fin de ce temps où
 tu ne me lâches pas, et où tu ne me laisses pas avaler ma salive dans la
 20 douleur? Si j'ai péché que pourrai-je te faire? toi qui connais le cœur des
 hommes, pourquoi m'as-tu mis en situation de t'accuser? *pourquoi* suis-je
 21 à charge contre toi? et pourquoi n'as-tu pas oublié mon iniquité et lavé mon
 péché? Et maintenant je vais m'en aller dans la terre, et au lever du matin
 je ne serai plus. »

VIII. 1-2 Baldad le Sauchite répondit et dit : « Jusqu'à quand parleras-tu ce
 3 langage? *combien durera* l'esprit bavard qui est dans ta bouche? Est-ce que

ἐϋΨαπ. ἰε φη ἑταψαμισο ἵβωβ νιβεν ψναψθορ-
 τερ ηΨμεθμνι¹. ἰσξε πεκψνρι ατερνοβι ἰπεκμθο² 4
 αψοτψρη ἵοτανομια ἕεν τεκψιξ. ἵθοκ δε ψορπκ 5
 ρα πῶς πῖπαντοκρατψρ³ εκτψβρ ἰμοϋ. ἰσξε 6
 χοταβ³ οτορ κοι ἵθμνι εϋέσψτεμ επεκτψβρ
 εϋεΨ δε πακ ἵοτμαψψαππ ἵτε οτμεθμνι. ετῆψαππ 7
 οτη ἵξε πεκρτοαΨ ετςβοκ πεκῆαετ δε ετῆερ
 ραπατηππ. ψνι γαρ ἵτοτς ἵοτγενεα ἵτε ψορπ 8
 ἕοτῆετ δε⁴ κατα νιγενος ἵτε νενιοΨ⁵. ἀνοη πα 9
 σαϋ γαρ οτορ τενεμ ἀη οτῆνιβι γαρ πε πεν-
 ψιψαηῆ ριξεν πκαρι. μη παι ἀη ετῆαΨςβω πακ 10
 οτορ ἵτοτταμοκ. οτορ ἵτοτεη ραησαψι εβορ
 ἕεν πεκρῆη. μη ψναψιρι εβορ ἵξε οτῶοηϋ ἵοτε-
 ψενμμοτ⁶ ἰε ψναῶις ἵξε οτβεῶηη⁷ ἵοτεψενσψ. 11
 ετι εϋχη ριξεν τεϋνοτη. οτορ ἵποτορῆϋ ἰπα-
 τεϋσψ ἵξε σιμ νιβεν ψαϋψμοτ. ἀσπαψαππ οτη 12
 13

1. Ρ μεθμν. — 2. Ρ πεητοκρατψρ. — 3. Ρ κοταβ. — 4. Τ ψε. — 5. Ρ ἵοτΨ. —
 6. L ἵοτῆψεἰμμοτ. — 7. Cf. XL, 16: βεξηη.

a) Au lieu de ἐναντίον αὐτοῦ = ἰπεκμθο; traduction arabe : أمامه , devant lui.

le Seigneur sera injuste en jugeant? Celui qui a créé toutes choses ébranlera-
 t-il la justice? Si tes fils ont péché devant *lui*, il a remis leurs iniquités dans 4
 ta main. Pour toi, sois matinal devant le Seigneur tout-puissant, pour 5
 l'implorer. Si tu es pur et juste, il entendra ta prière, il te donnera une 6
 demeure de justice; de sorte que, si ta première fortune aura été modeste, ta 7
 dernière sera immense. Interroge une génération (γενεά) primitive, consulte 8
 l'âge (γένος) de nos pères; car nous, nous sommes d'hier et nous ne savons 9
 pas; c'est en effet une ombre que notre vie sur la terre; n'est-ce pas eux qui 10
 t'instruiront et te renseigneront, et feront sortir des sentences de ton cœur?
 Est-ce que le papyrus fleurira sans eau! est-ce que le butome poussera sans 11
 absorber? il est encore sur sa racine et il ne sera pas moissonné : sans absor- 12
 ber, tout végétal se dessèche; telle sera aussi la fin de tout être qui oubliera 13

ἡπαρῆν] ἵξε ἦδε ἵοτον πῖβεν εὐπαιδείων
 14 ἡπός. ἰζελῆς γὰρ ἡπασέβης ἐσέτακο. πέψης γὰρ
 ἡπεψύων ἡβήντῃ ἵξε ζῶ. τεψκῆσῃ γὰρ ἐσέρ
 15 ἡφρῆν] ἵοτστᾶχουτᾶ¹. εὖων ἀψῶαντᾶχρο ἡπεψῆς
 ἡπεψέσῃς ἀψῶανερζῆντῆς δε ἡπεψᾶμων ἡτότῃ.
 16 ψφός γὰρ ἀπ ἐβὼλ ζῖτεν φρῆ ὀτοζ ἐβὼλ ζῖτεν
 17 πεψτῶ^{α 2} ἐφῆς ἐβὼλ ἵξε πεψᾶλ. ἐφῆσκούτ ζῖξεν
 ζᾶπῶσῶτῆς ἡπῆς ἐφῆσῆ δε ἡεν ὀμῆν] ἡζᾶπ-
 18 χᾶλῆξ. εὖων ἀψῶανσῆκ ἵξε πᾶα ἐφῆξέμεσ-
 19 ποτᾶ εῖροϋ ἡπεκῆατ εὖοτον ἡπαρῆν] δε φῶσᾶπ
 ἡπασέβης ἐφῆσῆς ἡπαρῆν] ἐφῆφῆρῆς δε ἵξε
 20 κέουαῖ ἐβὼλ ἡεν πᾶζῆ. πός δε ἡπεψᾶ ἡσᾶψ
 ἡπᾶτᾶκᾶκᾶ^b δᾶσῶν δε πῖβεν ἡτε πᾶσεβῆς ἡπεψ-
 21 ῶπορ. πῶσῆς δε ἐφῆμᾶζ ρῶοτ ἡρᾶψ. ὀτοζ
 22 ποτᾶφῶτοτ ἐφῆμᾶζοτ ἡοτᾶπῆζ ἐβὼλ. ποτᾶχᾶπ
 δε ἐρέτ] ζῖσῶτοτ ἡοτᾶπῆς φῶανῶπῆς πᾶσεβῆς
 ἡπεψῶπῆς.

1. L. omet οτ. — 2. P omet πεψ.

a) Sic. Gr. : σαπρία; Sah. τᾶκο; arabe طالع.

b) Grec : τὸν ἄκακον = ἡπᾶτᾶκᾶκος.

14 le Seigneur; car l'espérance de l'impie sera ruinée; sa maison, personne ne
 15 l'habitera; sa tente sera comme l'araignée; s'il consolide sa maison, elle ne
 16 tiendra pas; s'il commence, il ne persistera pas. Il n'est pas brûlé par le
 17 soleil, et de son bourgeon (?) sortira son rameau; il reposera sur des amas de
 18 pierres, et vivra au milieu des cailloux (χάλιξ); si le terrain l'absorbe, il le
 19 reniera. N'as-tu pas vu de même que la ruine de l'impie arrivera ainsi, et
 20 qu'il sortira autre chose de la terre. Le Seigneur n'abandonnera pas l'immo-
 21 cent; mais tous les dons des impies, il les refusera; quant aux justes, il rem-
 22 plira leur bouche d'allégresse, et leurs lèvres de déclarations; leurs ennemis
 seront couverts de honte : la demeure des impies ne sera plus. »

Αφεροῦσα ἴξε ἰαβ̄ πεχαϋ χε. ταφῆνι ἴεμι^a χε IX, 1-2
 οὔπαιρη† πε ἐτύοη πως γὰρ οὔτεν ρῆμι παρῆμι
 ἰπέμθο ἰπόσ. ἀψῶνοῦσα γὰρ εἰζαπ οὔβηϋ 3
 ἰπεφεροῦσα παϋ ζῆνα ἰτεψῶτεμεραητιλεγιῆ εἴβε
 οὔσαχι ἰοῦσῆ ἰταϋ εἴοζ ἦεν ζαλαηῶ. οὔσαβε 4
 γὰρ ἦεν πεχκα† πε¹ φαμαζῆ οὔοζ οὔησῆ† πε
 ηῖμ πε ἐταψῶσι² εἴοι ἰς(τη)κῆηρος^b ἰπέμθο
 οὔοζ ἀφαμοῆ ἰτότϋ. φῆ ἐθερο ἰηῆσῶοῦ εεραπας 5
 οὔοζ σεεμι ἀη φῆ ἐτοῦσῶπ ἰμῶοῦ ἦεν οὔσῶηη.
 φῆ ἐμοημεν ἰσαπεσῆη³ ἰτφε ηεμ ηοῦσεη†⁴... 6
 φῆ ἐτῶσῶ ἰμοσ ἰφρη οὔοζ ἰπαψῶαι ψερεφρα- 7
 γῆζῆη (ἰτφε) ἦεν ζαησιοῦ... φῆ ἐτόσῶκ ἰτφε 8
 ἰμαρατϋ οὔοζ ψμοῦι ζῆχεν⁵ φῆομ ζῶσ ζῆχεν
 ηῖκαζῆ. φῆ ἐθαμῖο ἰόμοῦτ ηεμ ηῖσιοῦ ἰτε 9
 ἀροῦζῆ^c (ηεμ ηῖσιοῦ ἰτε ψῶρη) ηεμ ηῦσῶβῦ ηεμ
 ηῖταμῖοη ἰτε φρησ. φῆ ἐτηρῆ ἰζαληῆσῆ† ηεμ 10

1. *T* πεφαμαζῆ. — 2. *T* ψῶη. — 3. *L* omet η. — 4. *P* οὔσεη†. — 5. *P* ἴξε; ἰ en surcharge devant χεηφιομ, dont η est raturé.

a) *P*, *L* omettent †; *T* l'ajoute d'après *M*.

b) Grec : τις σκληρος.

c) *M* a écrit ζαηαρῶζῆ, puis raturé ζαη; il aurait pu supprimer ζαηα.

Job répondit, et dit : « Je sais vraiment qu'il en est ainsi; car comment IX, 1-2
 l'homme sera-t-il juste devant le Seigneur? S'il veut avoir droit contre lui, 3
 il ne lui répondra pas, pour ne pas contredire (χρητέγειν) à une seule parole de
 lui sur mille; car il est sage dans sa pensée; il est puissant et grand. Quel 4
 est celui qui a été solide devant lui et a persisté? Lui qui fait vieillir les 5
 montagnes à leur insu, qui les détruit dans sa colère; Lui qui ébranle le 6
 dessous du ciel et ses fondements...; Lui qui parle au soleil, et il ne se lève 7
 pas; il scelle (le ciel) avec des étoiles...; Lui qui étend le ciel tout seul, qui 8
 marche sur la mer comme sur la terre; Lui qui fait les Pléiades, l'étoile du 9
 soir (l'étoile du matin), Arcturus et les dépôts (τρυμῆτων) du Sud; Lui qui fait 10

11 ΖΑΝΑΪΘΕΪΨΙΟΥΤ¹ ΝΕΜ ΝΙΖΒΗΟΥΤΙ ΕΪΪΕΝ ΝΨΟΥΤ
 ΝΕΜ ΝΨΥΦΗΡΙ ΕΪΕ ΪΜΟΝ ΝΗΝ ΤΟΙ ΕΡΨΟΥΤ. ΕΨΨΠ
 ΑΨΨΑΝΟΥΘΟΥΒΕΤ ΪΝΑΝΑΤ ΕΡΟΥ² ΑΨΨΑΝΣΕΝΤ ΪΝΑΔΕΜ
 12 ΟΝ. (ΝΑΙΡΙΪ ΟΝ) ΕΨΨΠ ΑΨΨΑΝΨΑΡΙ ΝΗΜ ΠΕ ΕΤΝΑ-
 13 ΤΑΣΘΟ ΙΕ ΝΗΜ ΕΤΝΑΨΨΧΟΣ ΝΑΨ ΨΕ ΟΥ ΠΕΤΑΚΑΙΨ. ΪΨΟΥΨ
 ΨΕ ΑΨΨΨΑΝΨ ΪΠΕΨΨΟ ΣΑΒΟΛ³ ΨΑ ΟΥΨΨΑΝΤΙ. ΕΪΑΤ-
 ΚΨΑΨΨ ΨΕ ΕΒΟΛ ΪΜΟΥ ΪΨΞΕ ΝΙΚΗΤΟΣ ΕΪΣΑΠΕΣΗΤ ΪΪΨΦΕ.
 14 ΕΨΨΠ ΨΕ ΪΪΨΕΨΨΑΨΤΕΜ ΕΡΟΣ ΙΕ ΪΪΨΕΨΕΡΨΔΙΑΚΡΙΨΗΝ ΪΝΑ-
 15 ΣΑΨΙ. ΕΨΨΠ ΨΕ⁴ ΑΝΟΚ ΟΥΨΨΜΗΪ ΪΠΕΨΨΑΨΤΕΜ⁵ ΕΡΟΣ
 16 ΠΕΨΨΑΠ ΕΪΨΨΒΨ ΪΜΟΥ. ΕΨΨΠ ΓΑΡ ΪΪΨΑΜΟΥΪ ΟΥΨΨ
 ... ΪΪΨΕΨΨΑΨΤΕΜ ΕΡΟΣ ΪΪΨΝΑΤΕΝΨΟΥΨΤΙΣ ΑΝ ΨΕ ΑΨΨΑΨΤΕΜ
 17 ΕΡΟΣ ΜΗΨΨ ΪΪΨΕΨΨΟΥΪ¹ ΕΒΟΛ ΪΨΕΝ ΟΥΨΨΝΟΨΟΣ. ΑΨΨ-
 18 ΡΟΥΨΑΨΑΪ ΪΨΞΕ ΝΑΪΘΟΥΪΨΕΝ ΪΨΕΝ ΟΥΨΨΕΨΨΟΥΪΤ. ΨΨΨ
 19 ΪΜΟΪ ΑΝ ΕΪΨΨΪ ΑΨΨΑΨΤ ΓΑΡ ΪΨΨΑΨΪ. ΟΥΨ ΜΕΝ⁵ ΓΑΡ
 ΑΨΨΑΨΑΨΪ ΪΨΕΝ ΟΥΨΨΟΜ. ΝΗΜ ΕΤΝΑΪ ΕΪΘΟΥΪ ΕΨΡΑΨ ΝΕΜ
 20 ΠΕΨΨΑΠ. ΕΨΨΠ ΓΑΡ ΑΝΟΚ ΟΥΨΨΜΗΪ ΡΨΪ ΝΑΕΡΜΕΨΑΨΕ-

1. L εΪΪεΪΨΪΨΙΟΥΤ. — 2. M, P omettent ερου; L l'ajoute hors ligne. — 3. D'après L; M, P. T; εβολ. — 4. P γουτ. — 5. L μαν.

a) Au lieu de εν γαρ; δε et γαρ semblent intervertis dans les v. 15 et 16.

b) Grec : ουκ εΪσακούσεται = ΪΠΕΨΨΑΨΤΕΜ; Sali. : ηΪΨασΨΪΪ.

des choses grandes et insondables, des œuvres glorieuses et des merveilles
 11 sans nombre : S'il passe près de moi, je ne le verrai pas; s'il me dépasse,
 12 je n'en saurai rien. De même, s'il frappe, qui réagira? ou qui lui dira : Qu'as-
 13 tu fait? C'est lui-même qui détourne son visage de la colère, mais les baleines
 14 (ζητος) qui sont sous le ciel se sont inclinées à distance de lui. S'il m'écoute,
 15 jugera-t-il mes paroles? si j'ai raison, il ne m'entendra pas implorant sa
 16 sentence: si j'appelle et s'il m'écoute, je ne croirai pas qu'il m'a écouté, de
 17 peur qu'il ne me fasse disparaître dans une trombe (γυρος). Il a multiplié mes
 18 plaies inutilement; il ne me laisse pas souffler : il m'a rempli d'amertume;
 19 quand il saisit avec violence, qui résistera à lui et à son jugement? Quand
 20 même je serais juste, ma bouche commettra l'impïété; quand je serais irré-

ΒΗC. ΕΨΩΠ ΓΑΡ ΑΝΟΚ ΟΥΑΤΑΡΙΚΙ ΔΙΝΑΙ ΕΒΟΛ ΕΪΚΟΛΧ.
 21
 ΙΤΕ ΓΑΡ ΔΙΕΡΜΕΤΑΣΕΒΗC ΤΕΜΙ ΑΝ ΗΕΝ ΤΑΦΤΥΧΗ ΠΑΗΗ 21
 ΧΕ ΑΥΩΔΙ ΪΠΑΩΗΗ. ΕΘΒΕ ΦΑΙ ΔΙΧΟC ΧΕ ΟΥΝΙΩΤ 22
 ΝΕΜ ΟΥΧΩΡΙ ΥΝΑΤΑΚΩΟΥ ΗΕΝ ΟΥΧΩΗΤ. ΧΕ ΝΙCΑΪ- 23
 ΠΕΤΖΩΟΥ CΕ ΗΕΝ ΟΥΜΟΥ ΕΦΟΙ ΗΨΦΗΡΙ ΑΛΛΑ CΕCΩΒΙ
 ΗΝΙΘΜΗΙ ¹. ΑΥΤΗΙCΤΟΥ ΓΑΡ ΕΗΡΗΙ ΕΤΟΥΥ ΪΠΙCΕΒΗC 24
 ΝΙΖΟ ΔΕ ΗΤΕ ΝΙΡΕΥΤΖΑΠ ΥΖΩΒC ΪΜΩΟΥ ΟΥΟΖ
 ΪΜΟΗ ΗΘΟΥ ΠΕ... ^a ΠΑΧΙΩΗΗ ΔΕ ΥΑCΙΩΟΥ ΕΖΟΥΤΕ 25
 ΟΥΧΙΝΟΟΧΙ ΑΥΦΩΤ ΟΥΟΖ ΪΠΟΥΝΑΥ. ΙCΧΕ ΟΥΟΗ 26
 ΤΑΥCΙ ΪΜΩΙΤ ΗΤΕ ΝΙΕΧΗΟΥ ΙΕ ΗΤΕ ΟΥΑΗΩΗ ΕΥΖΗΛ
 ΕΥΚΩΤ ΗCΑ ΟΥΗΡΕ ΝΑΥ. ΔΙΩΑΝΦΙΡΙ ΓΑΡ ΤΝΑΕΡ- 27
 ΠΩΒΩ ΕΙCΑΧΙ ² ΔΙΝΑΚΩΛΧ ³ ΪΠΑΖΟ ΕΗΡΗΙ ΟΥΟΖ
 ΗΤΑΥΙΑΖΟΥ ⁴. ΤΚΙΜ ΔΕ ΗΕΝ ΝΑΜΕΛΟC ΤΗΡΟΥ ΤΕΜΙ ΓΑΡ 28
 ΧΕ ΧΝΑΧΑΥ ΕΙΟΙ ΗΑΥΝΟΒΙ. ΕΠΙΔΗ ΑΝΟΚ ΟΥΑCΕΒΗC 29
 ΕΘΒΕ ΟΥ ΪΠΩΟΥ ⁵. ΔΙΩΑΝΧΩΚΕΜ ΓΑΡ ΗΕΝ ΟΥΧΙΩΗ ⁶ 30
 ΟΥΟΖ ΗΤΑΥΟΥΒΟΙ ΗΕΝ ΖΑΝΧΙΧ ΕΥΟΥΑΒ. ΑΥΟΟΧΥ 31
 ΕΜΩΩΗ ΗΕΝ ΟΥΘΩΔΕΒ ΑCΟΥΒΕΥ ΔΕ ΗΧΕ ΤΑCΤΟΥΗ.

1. L omet *ni*. — 2. L *ήσαχι*. — 3. T *είνα*. — 4. L *ήτερι*. — 5. P *ήπωου*. —
 6. P *χιου*.

a) Manque *τίς ἐστιν*, comme dans le manuscrit 55, du Vatican.

prochable, je sortirai infléchi. Si j'ai agi en impie, je l'ignore dans mon âme, 21
 mais ma vie est enlevée. C'est pourquoi j'ai dit : Il détruira dans la colère 22
 le grand et le fort; les méchants ont une mort qui étonne, mais les justes 23
 sont ridiculisés, car ils sont livrés aux mains de l'impie; il couvre les visages 24
 des juges et ce n'est pas lui? Ma vie est plus rapide qu'une course : on a fui 25
 et on n'a pas vu : existe-t-il une trace du chemin des vaisseaux ou d'un aigle 26
 qui vole à la recherche de sa proie; si je m'explique, j'oublierai en parlant, 27
 j'inclinerai mon visage et je soupirerai; je tremble de tous mes membres, car 28
 je sais que tu ne me laisseras pas dans la condition d'un innocent; puisque 29
 je suis impie, pourquoi ne suis-je pas mort? Si je me lave dans la neige, et 30
 si je me purifie avec des mains pures, on me trempe bel et bien dans la fange, 31

32 ἴσσοκ οὐρῶν γὰρ ἀπὸ ἡπαιρῆτ' φησὶ ἐπιπαύειν
 33 πημαὶ γῆμα ἴπενί ἐτῆται ἐτσοῖν. ἀμοὶ με οὐτὸν
 οὐμεσίτης οὐτῶν με ἐφσοῖ οὐτὸς ἐφέσωτεμ οὐτῶν
 34 ἡπῶ. μαρεψῶνι ἡπεψῶνι ἐβὼν ζαροὶ τεψῶτ'
 35 δε ἡπεπυρεψῶνι. ἡπαερωτ' ἀλλὰ εἰέσαξι
 X, 1 τσωοτη γὰρ ἀπὸ ἡπαιρῆτ' (ἀλλὰ) εἰσοῖ ἦεν
 2 ταψῶτη εἰψῶνι τῆαξε πασαξι παζραψ... οὐτὸς
 τῆαξος ἡπῶς δε ἡπερτῶνι ἡνι εερετασεβῆς
 3 οὐτὸς εἴβε οὐτὸς ἀκτῆται ἐροὶ ἡπαιρῆτ'. μὴ πανεσ
 πακ ἀψῶνι. δε ἀκψῶ ἡσῶκ ἡνιζβῆνοτι ἡτε
 4 πεκψῶ πσοῖνι δε ἡτε πασεβῆς ἀκτῆται ἐροψ.
 ἀπὸ ἀκῆταρ ζῶκ ἡφῆτ' ἡοῦρῶνι ἐψῆταρ "... ἡ
 5 πεκψῶνι οὐτῶνι ἡρῶνι με ἡ πεκρομῶ
 6 ζαρομῶ ἡρῶνι¹ με. δε ἀκψῶ ἡσα ταῖνομια.
 7 οὐτὸς πανοβῆ ἀκῆτῶ. κσωοτη γὰρ δε ἡπε-
 ρασεβῆς ἀλλὰ ἡνι με φησὶ ἐτῶνι ἐβὼν ἦεν πεκψῶ.

1. L. omet ce mot.

a) Manque un hémistiche, comme dans les mss. 106, 160, 261.

32 et mon vêtement me salit : Car tu n'es pas comme moi un homme, avec qui
 33 je puisse contester pour aller ensemble en justice. Puisse-t-il y avoir entre
 nous un arbitre (*μείτρις*), dénonçant et entendant *la cause* entre nous deux;
 34 qu'il enlève sa verge de dessus moi, et que sa crainte ne me bouleverse pas :
 35 je n'aurai plus peur, mais je parlerai : tel *que je suis*, je n'ai pas conscience,
 X, 1 (mais) souffrant en mon âme, soupirant, je préférerai mes paroles devant lui...
 2 et je dirai au Seigneur : Ne m'apprends pas à être impie, et pourquoi m'as-tu
 3 jugé ainsi? est-ce bon pour toi que j'agisse injustement? pour que tu
 aies abandonné les ouvrages de tes mains et fait attention au conseil des
 4 impies; est-ce que tu vois toi-même de la façon qu'un homme voit?... ta vie
 5 est-elle une vie d'homme? tes années, des années d'homme, pour que tu aies
 6 recherché ma transgression et scruté mes fautes? Tu sais bien que je n'ai
 7 pas agi en impie, mais qui est-ce qui m'enlèvera de tes mains? ce sont tes

ΠΕΚΧΙΧ ΑΤΕΡΠΛΑΖΙΝ ἕμοι οτοζ ἀτθαμιοι. ΜΕΝΕΠΣΑ 8
 ΠΑΙ ΔΕ ΑΚΚΟΤΚ ΑΚΤΉ ΠΟΤΕΡΗΟΤ ΠΗΙ. ΑΡΙΦΜΕΤΙ ΧΕ 9
 ΑΚΕΡΠΛΑΖΙΝ¹ ἕμοι ποτομιοι οτοζ ακτασθοι οη
 ΕΠΚΑΖΙ. ΜΗ ΕΤΑΚΖΟΡΤ ΑΗ ἕφρητΉ ποτερσΉ ακ- 10
 υριόωσ ΔΕ ἕφρητΉ ποταλμω. ΟΥΨΑΡ ΠΕΜ ΖΑΠΥΑΙ² 11
 ΑΚΤΗΙΟΤΟΤ ΖΙΩΤ ΟΤΟΖ ΑΚΜΟΖΗΤ ΗΕΠ ΖΑΠΚΑΣ ΠΕΜ
 ΖΑΠΜΟΉ. ΟΥΨΗΗ ΔΕ ΠΕΜ ΟΥΠΑΙ ΑΚΧΑΥ³ ἤηητ. 12
 ΟΤΟΖ ΠΕΚΧΕΜΠΨΙΝΙ ΑΥΑΡΕΖ ΕΠΑΠΠΑ. ΠΑΙ ΤΗΡΟΤ 13
 ΣΕΧΗ ἤηητ. ΟΤΟΖ ΤΕΜΙ ΧΕ ΟΤΟΠ ΨΧΟΜ ἕμοκ ΗΕΠ
 ΖΑΒ ΠΙΒΕΠ ΟΤΟΖ ἕμοπ ΖΑΙ ΟΙ ἤΑΤΧΟΜ ἤποτκ. 14
 ΕΨΑΠ ΓΑΡ ΑΙΨΑΠΕΡΠΟΒΙ ΧΠΑΑΡΕΖ ΕΡΟΙ ἕΠΕΚΤΟΤΒΟΙ 14
 ΔΕ ΕΒΟΖ ΖΑ ΠΑΔΠΟΜΙΑ. ΕΨΑΠ ΓΑΡ ΑΙΨΑΠΕΡΠΟΒΙ 15
 ΟΤΟΙ ΠΗΙ. ΕΨΑΠ ΔΕ ΕΙΟΙ ἤθμηι τΨΥΙ ΕΧΑΙ^b ΕΠΨΑΙ
 ΑΗ ΤΜΕΖ ΓΑΡ ἤΨΑΨ. ΣΕΧΑΡΧ ΓΑΡ ΕΡΟΙ ἕφρητΉ 16
 ἤοτομοτι ΕΠΗΟΖΗΕΑ ΠΑΔΠ ΟΠ ΔΙΚΟΤ^c ακτμκαζ ΠΗΙ
 ἕμαΨΑ. ΕΚΙΡΙ ἕΠΑΕΤΑΣΜΟΣ ἕΒΕΡΙ ΕΖΡΗΙ ΕΧΑΙ ΑΚ- 17

1. P omel ερ. — 2. L ακηαυ.

a) Au lieu de κρέας = αχουτι; Sah. : ΖΕΠΑΥ.

b) Sic; conjecture : υιχμωι.

c) Au lieu de μεταβαλῶν. Sah. : ακκοτκ.

mains qui m'ont façonné et créé, et après cela, tu t'es retourné, tu m'as porté 8
 un coup. Souviens-toi que tu m'as façonné avec de la boue et tu me fais 9
 retourner à la terre. Ne m'as-tu pas traité comme du lait et caillé comme du 10
 fromage? Tu m'as revêtu de peau et de *chairs*, et tu m'as assemblé avec des 11
 os et des nerfs; tu as mis en moi la vie avec miséricorde, et ta providence a 12
 gardé mon esprit. Tout cela est en moi, et je sais que tu as la puissance en 13
 tout, et que rien n'est impossible de ta part. Si je pêche, tu prendras garde 14
 à moi, tu ne m'as pas purifié de mes transgressions; si je pêche, malheur à 15
 moi; mais si je suis juste, je ne puis relever la tête, car je suis rempli de 16
 honte; je suis traqué comme un lion pour le massacre; tu te retournes 17
 encore, tu me fais souffrir extrêmement; faisant (mon) inquisition à nouveau

18 ΕΡΧΡΑΣΘΕ ΜΗΙ ΉΕΝ ΟΥΝΗΨΥΪ ΉΧΩΝΤΙ ΔΑΚΝΗ ΔΕ ΉΖΑΝ-
 ΠΡΑΣΜΟΣ¹ ΕΖΡΗ² ΕΧΩΣ. ΕΥΒΕ ΟΥ ΔΑΚΝΗΤ ΕΒΟΛ ΉΕΝ
 ΟΥΠΕΧΙ ΟΥΟΖ ΪΠΠΟΥ ΖΗΝΑ ΉΤΕΨΤΕΜ ΒΑΔ (ΉΡΩΜΗ)
 19 ΠΑΥ ΕΡΟΙ. ΟΥΟΖ ΉΤΑΕΡ ΪΦΡΗΪΪ ΉΟΥΑΙ ΪΠΕΨΩΨΗ³
 ΡΩ. ΕΥΒΕ ΟΥ ΕΪΑΠ ΕΒΟΛ ΉΕΝ ΟΥΠΕΧΙ ΪΠΠΩΝ ΕΟΥ-
 20 ΪΖΑΥ ΨΑΠ ΟΥΚΟΥΧΙ ΔΗ ΠΕ ΠΟΝΟΥ ΉΤΕ ΠΑΨΗΪ⁴.
 21 ΧΑΥ ΉΤΑΜΤΟΥ ΪΜΟΙ ΉΟΥΚΟΥΧΙ. ΪΠΑΪΨΕ ΜΗΙ ΕΠΜΑ
 ΕΪΝΑΤΑΨΟΙ ΔΗ ΧΕ ΕΒΟΛ ΉΉΝΤΥ ΕΠΜΑ ΉΧΑΚΙ ΠΕΜ
 ΓΠΟΦΟΨ ΠΚΑΖΙ ΉΧΑΚΙ ΨΑ ΕΠΕΖ ΠΜΑ ΕΪΕΜΜΟΝ
 ΟΥΨΗΠ ΪΜΑΥ ΟΥΔΕ ΪΠΑΥΝΑΥ ΕΠΨΗΪ ΉΤΕ ΠΡΨΜΗ⁵
 ΪΜΑΥ.

XI. 1-2 ΔΥΕΡΟΥΨ ΉΧΕ ΨΑΨΑΡ ΠΜΠΠΕΟΨ ΠΕΧΑΥ ΧΕ ΦΗ
 ΕΥΧΨ ΉΟΥΜΗΨ ΉΨΑΧΙ ΕΨΪΨΩΤΕΜ ΕΠΟΥΟΖΕΜ⁶ ΙΨΧΕ
 ΦΗ ΕΥΧΨ ΉΟΥΜΗΨ ΉΨΑΧΙ ΨΜΕΥΙ ΕΡΟΥ ΧΕ ΟΥΨΜΗΙ
 3 ΠΕ. ΨΨΑΡΨΟΥΥ ΉΧΕ ΠΜΠΨΙ ΉΤΕ ΟΥΨΖΗΠ ΕΨΟΙ¹
 ΉΚΟΥΧΙ ΉΨΗΪ. ΜΠΕΡΨΨΠ ΕΚΟΥ ΉΕΝ ΠΕΧΨΑΧΙ ΪΜΟΝ

1. Ρ — ΠΡΕΨΜΟΨ. — 2. Τ ΕΖΡΕΙ. — 3. Λ ΠΕΨΩΨΠ. — 4. Λ ΉΤΑΠΨΗΪ. —
 5. Τ ΠΡΨΜΗ. — 6. Μ ΕΠΟΥΟΤΟΖΕΜ.

a) Sic; pour εγος.

sur moi, tu procèdes envers moi avec un grand courroux, tu fais venir sur
 18 moi les épreuves. Pourquoi m'as-tu tiré du sein et ne suis-je pas mort: de
 19 sorte que l'œil de l'homme ne me voie pas et que je sois comme quelqu'un
 qui n'a pas même existé? Pourquoi, quand je suis sorti du sein, n'ai-je pas
 20 volé au tombeau? ou bien *pourquoi* le temps de ma vie n'a-t-il pas été court?
 21 Laisse-moi me reposer un peu avant que je m'en aille au lieu d'où je ne
 reviendrai plus, au lieu d'obscurité et de noirceur, terre des ténèbres éter-
 nelles, au lieu où il n'y a pas de lumière, et où on ne voit pas la vie des
 hommes. »

XI, 1-2 Sophar le Minnéen répondit, et dit : « Celui qui dit beaucoup de paroles
 entendra la réplique; est-ce que celui qui dit beaucoup de paroles pense être
 3 justifié? Béni soit le rejeton de la femme dont la vie est courte. Ne sois pas

Ζησι γαρ βαζαπ ουβηκ. υπερχος ξε ττοτβηοτ... 4
 οτοζ φοι ηαταρικι υπεκυμθο αλλα αρε πο̄σ πασαχι 5
 νεμακ ηαυ ηρητ. οτοζ ητεφοτση ηνευσφοτοτ
 νεμακ. ιτα φηαταμοκ ετχοι ητε οτσοφια ξε 6
 οτηι¹ φηασηπι εφοι ηδπλοτη² εροκ. τοτε εκεεμι
 ξε ετα ζανοτοη ψηπι πακ εβοα ζιτεη πο̄σ
 ετυπυα ηηηποβι ετακαιτοτ. μη χηαζιμι υπησιγη 7
 ητε πο̄σ ιε ακψε³ ψα ατηηχοτ⁴ ηηη εταφθαμιοτοτ
 ηξε πηπαητοκρατηρ. σοοσι ηξε τφε οτ πε ετεκ- 8
 πααιφ ζανοτ πετεκσμοτη ημιοτ ετσηηκ εζοτε
 ηη ετηηη αμηντ. ιε ετσηηοτ εζοτε πησι ητε πκαζι 9
 ιε εζοτε πιοτοσθεν ητε φιοι. εψηπ αψαηοτσηπ 10
 ηζαβ ηιβεν εζηηι ηιη πεθηαψχοσ παφ ξε οτ
 πετακαιφ. ηθοφ γαρ ετσοτη ηηηζβηοτι ητε ηα- 11
 νομοσ. αψαηηπατ δε εζαημετατοποσ ηνεφοβψ
 ερσοτ. φρημι δε εφζελεζελ ηκερητ ηεν ζαησαχι 12

1. P omet τ. — 2. P αφοι ητδπλοτη. — 3. L ακψα. — 4. P ψατηηχοτ.

long dans tes paroles; car il n'est personne qui discute avec toi. Ne dis pas : 4
 Je suis pur... et je suis irréprochable devant lui. D'ailleurs, de quelle manière 5
 le Seigneur parlera-t-il avec toi, et ouvrira-t-il ses lèvres avec toi? Alors il 6
 te montrera la force de la sagesse, car vraiment il te sera deux fois supérieur;
 alors tu sauras que des choses te sont arrivées de la part du Seigneur,
 méritées par les péchés que tu as faits. Trouveras-tu la voie du Seigneur? 7
 es-tu allé jusqu'à la limite de ce qu'a créé le Tout-Puissant? Le ciel est 8
 élevé : que feras-tu? Que connais-tu de plus profond que ce qui est dans
 l'Amenti¹? ou de plus vaste que la dimension de la terre ou la largeur de la 9
 mer? S'il détruit toutes choses, qui pourra lui dire : Qu'as-tu fait? Lui qui 10-11
 connaît les œuvres des libertins, s'il voit des désordres, il ne les oubliera pas;
 mais l'homme est autrement flottant dans ses paroles; l'homme né de la 12

1. L'Amenti égyptien correspond à l'Hadès grec et au Scheol hébreu.

13 οὐρανῶν καὶ ἵψφο ἵτε οὐρανῶν ἀφοὶ ἵστρεος εὐρία ¹
 ἵτισωτ. ἰσχε ἵαρ ἵσοκ ἀκχῶ ἵπεκζητῆ ἐγιοτβηοτῆ
 (ἐκέβαυκ καὶ ἵππόσῆεμ οὐοζ ἵπεκερζοτῆ) ^a καὶ
 14 καὶ ἵπεκχίττ ἐπῶσι ζαροφ. ἰσχε οὐοη ζαὶ ἵμετα-
 νομοη ἵεη πεκχίττ μαροτοτεὶ ἵμοκ. ἵπεπερε δῆ-
 15 χονε καὶ πῶσι ἵεη πεκκῆ. παρητῆ γαρ ἐγέεροτ-
 σῆσι ἵχε πεκζο ἵφρητῆ ἵοτῶμοτ ἐγιοτβηοτῆ
 16 ἐκέβαυκ καὶ ἵππόσῆεμ οὐοζ ἵπεκερζοτῆ. πῆσι
 ἐκέερπεψῶβῶ ἵφρητῆ ² ἵοτῶμοτ ἐαψῆσι οὐοζ
 17 ἵπεκψοορτερ. τεκετχῆ καὶ ἐσέερ ἵφρητῆ ἵπισιοτ
 ἵτε ζαπατοοτῆ ἐγέφῆρι καὶ πακ ἵχε οὐσῆῆ ἰσχεη
 18 παπαμερι ^b. τοτε ἐκέχα ζῆηκ καὶ οὐοη ζεληε πῶπ
 πακ. ἐβοζ καὶ ἵεη οὐῆρσοτ ^c πεμ οὐοζοτῆ ἐσέψῶσι
 19 πακ ἵχε οὐοζῆρηη. ἐκέερῆσιχαζῆη καὶ οὐοζ ἵπεψ-
 ῶσι ἵχε φῆ ἐτβοτε εροκ. ἐτέκοτοτ καὶ ἵχε
 20 ζαπῆηῶ ἐτέτζο εροκ. πῶοτκαὶ καὶ ἐγέχατ ἵσῶψ ^d

1. D'après Tattam : M, P, L : εὐρίας. — 2. P ἵφρητῆ.

a) Introduit par *homoioteleuton* du v. 15, sauf ἵπεκ au lieu de ἵπεκ.

b) Plus communément ζαπαμερι.

c) Au lieu de μερμενης = οὐρσοτῶ.

d) T propose ἵσῶοτ, mais ἵσῶψ doit se rapporter au sujet.

13 femme est semblable à un onagre. Si tu rends ton cœur et que tu étendes
 14 tes mains vers lui: s'il y a quelque chose d'anormal dans tes mains, éloigne-
 15 le de toi; et que l'injustice ne séjourne pas dans ta maison; et ainsi ton
 visage brillera comme l'eau pure, tu te dépouilleras de la souillure et tu ne
 16 craindras point: la souffrance, tu l'oublieras comme le flot qui passe et tu ne
 17 seras pas troublé; ta prière sera comme l'étoile du matin; dès le milieu du
 18 jour, la vie germera en toi; alors tu seras convaincu qu'il y a de l'espoir pour
 19 toi: des soucis et de la crainte t'arrivera la paix; tu seras tranquille, et il
 20 n'y aura personne à lutter contre toi; beaucoup se retourneront et t'im-

ΠΤΑΚΟ ΓΑΡ ΠΕ ΤΟΥΤΖΕΛΠΙΣ ΠΙΒΑΔ ΔΕ ΉΤΕ ΠΙΔΑΣΕΒΗΣ
ΕΤΕΒΩΛ ΕΒΟΛ.

Ἀφερῶτα ἦξε ἰσβ̄ πεχαϋ ξε. ἴτα ἦσῳπτεν ζαν- XII, 1-2
 ρῳσι (οτοζ) ἀσῳαμοῦ πειμῳπτεν ἦξε ἴσοφια. ἀνοκ 3
 μεν ζω οτοπ ζῆτ ἰμοι ἰπετεπρηῆ. οῦρῳσι γαρ 4
 ἦσῳσι οτοζ ἦαταρῳκι ἀϋϋῳσι επσῳβια^a. ἀρσεβ- 5
 τῳτῳ γαρ εοῦχρονος εϋθῆῳ εῦρεϋζει ἦα περῳῳσι^b
 ἦζανκεχωοῦσι οτοζ ἦτοῦζῳδεμ ἰπεϋῆσι ἦξε
 ζαναπομοσ... ἀλλὰ ἰπενεῦρεϋχαζῳηϋ ἦξε ζωι 6
 ἦσαἰπετῳοῦ ξε ϋῆαϋῳσι εϋτοῦβῆοῦτ. πῆ
 ῳηροῦ εῆῆῳπῆτ ἰπὸς μῆ ἦσῳοῦ ζωοῦ σεπαερε-
 τῳπ ερῳοῦ ἀπ. ἀλλὰ πῆπ πῆθεβῆῳοῦσι εϋῳπ ἦτοῦ- 7
 ζοσ πῆκ ἰε πῆζαλαῆ ἦτε τῆε εϋῳπ ἦτοῦταμοκ.
 φῆρι δε ἦατεπ πκαζῳ εϋῳπ ἦτεϋζοσ πῆκ οτοζ 8
 ἦτοῦφῆρι ἦατοῦκ ἦξε πῆτεβῆτ ἦτε φῆομ. πῆμ εῆε 9
 ἰπεϋεῳσι ἦεν πῆσι τῆροῦ ξε τῆῳξ ἰπὸς ἀσῳαμῆ
 πῆσι. μῆ ἀρῆῆ ἀπ ἦεν πῆϋῳξ ἦξε πῆψῆρῆ ἦτε πῆ 10

a) Sic; T propose επσῳβῆ; a vient peut-être du mot suivant.

b) D'après L; M, P περῳῳσι. Grec : ἐπὸ ἄλλων.

ploreront; mais la fortune les abandonnera; leur espoir sera faillite; les yeux des impies se liquéfieront. »

Job répondit et dit : « Êtes-vous donc des hommes avec qui mourra la XII, 1-2
 sagesse? Moi aussi j'ai un cœur comme vous. L'homme juste et irréprochable 3-4
 est devenu un jouet; on l'a destiné pour un temps fixé à tomber sous le coup des 5
 autres et sa maison à être dévastée par des gens sans loi; mais cependant que 6
 personne parmi les méchants ne se persuade qu'il sera innocenté; tous ceux
 qui irritent le Seigneur, ne seront-ils pas eux aussi soumis à une inquisition?
 D'ailleurs, interroge les bêtes de somme, dans le cas qu'elles te parlent, ou 7
 les oiseaux du ciel, qu'ils te renseignent; explique-toi auprès de la terre, si 8
 elle te parle, et que les poissons de la mer t'informent; qui n'a pas reconnu 9
 parmi tous ces êtres que c'est la main du Seigneur qui les a créés? n'est-ce 10

11 ΕΤΟΝΗ ΤΗΡΟΥ ΝΕΜ ΠΠΠΑ ΗΤΕ ΡΑΜ ΝΙΒΕΝ. ΠΠΠΟΥΣ
 12 ΜΕΝ ΓΑΡ ΕΪΗΘΗΒΕΤ ΗΝΙΣΑΧΙ ΤΨΒΑΒΙ ΔΕ ΕΤΧΕΜ ΤΠΠ
 13 ΗΝΗΘΡΗΟΥΤΙ. (ΜΗ) ΑΡΕ ΤΣΟΦΙΑ ΨΟΠ ΗΕΝ ΟΥΠΨΥ Τ
 14 ΗΧΡΟΝΟΣ ΤΕΠΙΣΤΗΜΗ ΔΕ ΑΣΗΕΝ ΟΥΠΨΥ Τ ΗΧΗΨΑΗ. Η
 15 ΑΡΕ ΤΣΟΦΙΑ ΧΗ ΗΑΤΟΥΤΥ ΝΕΜ ΤΧΟΜ. ΦΨΥ ΠΕ
 16 ΠΙΣΟΒΗ ΝΕΜ ΠΚΑΤ. ΕΨΨΠ ΔΨΨΑΠΣΑΨ ΝΗ ΠΕΤΠΑΨ-
 17 ΚΨΤ. ΔΨΨΑΠΨΨΑΜ ΕΖΡΕΠ ΠΡΨΠΠ ΝΗ ΕΠΠΑΨΟΥΤΨΠ.
 18 ΔΨΨΑΠΤΑΖΠΟ ΗΠΠΨΟΥΤ ΨΠΑΤΨΟΥΤΠΟ ΗΠΚΑΖΠ.
 19 ΔΨΨΑΠΧΑ ΖΡΑΨ ΠΑΨ ΨΠΑΤΑΧΟΥ ΕΑΨΟΥΟΧΠΠΥ. ΦΨΥ
 20 ΠΕ ΠΠΑΜΑΖΠ ΝΕΜ ΤΧΟΜ ΦΨΥ ΠΕ ΠΠΕΠ ΝΕΜ ΠΚΑΤ.
 17 ΦΗ ΕΤΨΔΠ ΗΠΠΡΕΨΕΡΨΟΒΗ ΗΕΧΜΑΔΨΤΟΣ ΠΡΕΨΤΖΑΠ
 18 ΔΕ ΗΤΕ ΠΚΑΖΠ ΑΨΨΟΥΤΨΨΠΤ. ΦΗ ΕΤΨΖΕΜΨΟ
 19 ΗΖΑΠΟΥΡΨΟΥΤ ΖΠΧΕΠ ΖΑΠΨΡΟΠΟΣ ΟΤΟΖ ΑΨΜΟΥΡ
 20 ΗΠΟΥΤΠΠ ΗΟΥΜΟΧΗ. ΦΗ ΕΤΟΥΨΡΠ ΗΖΑΠΟΥΗΒ ΗΕΧ-
 ΜΑΔΨΤΟΣ ΠΨΨΑΡΠ ΔΕ ΗΤΕ ΠΚΑΖΠ ΑΨΟΥΟΧΠΠΟΥ. ΦΗ
 ΕΤΨΨΠΠ^b ΗΠΠΙΨΦΟΥΤΟΥ ΗΤΕ ΠΠΠΙΨΤΟΣ ΠΚΑΤ ΗΤΕ ΠΠΡΕΨ-

a) Au lieu de οἶς, on lit νοῖς dans A, B, 68, 157, 249, 250^m, 254. Cf. XXXIV, 3.

b) ψαβτ au § 24.

pas dans ses mains que sont les âmes de tous les êtres vivants, et les esprits
 11 de tous les hommes? C'est l'intelligence qui scrute les paroles, et le gosier
 12 qui goûte les aliments. (Est-ce que) la sagesse est dans une longue durée,
 13 la science, dans une longue vie? Chez lui se trouve la sagesse avec la force,
 14 à lui est la décision avec l'intelligence. S'il renverse, qui rebâtira? s'il ren-
 15 ferme les gens, qui pourra ouvrir? Suivant qu'il retient l'eau ou la laisse
 16 s'avancer, il dessèche la terre ou la fait périr après l'avoir bouleversée. A
 17 lui est la force et la puissance, à lui la science et l'intelligence, lui qui
 emmène captifs les arbitres *du monde*, et qui confond les juges de la terre,
 18 lui qui fait asseoir des rois sur des trônes, et ceint leurs reins d'une ceinture,
 19 qui envoie des prêtres captifs et qui renverse les puissants de la terre; qui
 20 change les lèvres de ceux en qui on avait foi et connaît l'intelligence des

ΒΥΤΕΡΟΣ ΑΥΕΜΙ ΕΡΟΥ. ΦΗ ΕΤΧΩΨΥ ΗΟΥΨΩΨΥ ΕΧΕΝ 21
 ΖΑΝΑΡΧΩΨΗ ΠΗ ΔΕ ΕΤΘΕΒΗΝΟΥΤ ΑΥΤΑΛΔΩΜΟΥ. ΦΗ 22
 ΕΤΩΨΡΠ ΗΠΗ ΕΤΨΗΚ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΠΧΑΚΙ ΑΥΙΝΙ ΔΕ ΕΒΟΖ
 ΪΦΟΥΨΙΝΙ ΗΤΨΗΒΙ ΗΤΕ ΦΜΟΥ. (ΦΗ ΕΤΨΩΡΕΜ ΗΖΑΝ-
 ΨΩΨΑ ΟΤΟΥ ΕΤΤΑΚΟ ΪΜΜΟΥ) ^a ΕΨΨΤΟ ΗΖΑΠΕΘΝΟΣ 23
 ΕΠΕΨΗΤ ΟΤΟΥ ΕΨΨΨΨΨ ΗΧΩΨΟΥ. ΦΗ ΕΤΨΩΨΒΤ ¹ ΗΠΗ- 24
 ΖΗΤ ΗΤΕ ΠΑΡΧΩΨΗ ΗΤΕ ΠΧΑΚΙ ΑΨΟΡΜΟΥ ΔΕ ΗΕΝ
 ΟΨΨΨΨ ΪΨΕΨΨΨΨ ΪΜΟΥ ΑΠ. ΕΤΨΨΨΨΨ ΕΟΥΧΑΚΙ 25
 ΟΤΟΥ ΟΤΟΥΨΙΝΙ ΑΠ. ΕΤΨΨΨΨ ΔΕ ΪΦΡΗΤ ΪΦΗ
 ΕΤΘΑΨΙ.

ΟΨΠΠΕ ΙΣ ΠΑΙ ΑΨΝΑΤ ² ΕΨΨΟΥ ΪΨΕ ΠΑΒΑΔ. ΟΤΟΥ XIII. 1
 ΑΨΟΨΨΟΥ ΪΨΕ ΠΑΜΑΨΧ. ΟΤΟΥ ΤΨΨΟΥΤΗ ΖΨ ΗΠΗ 2
 ΕΤΕΤΕΨΨΨΨ ΪΜΜΟΥ. ΟΤΟΥ ΤΨΙ ΗΑΤΚΑΤ ΑΠ ΕΖΟΥΤΕ-
 ΡΨΤΕΝ. ΪΜΜΟΥ ^b ΔΕ ΑΔΔΑ ΑΠΟΚ ΤΨΑΨΑΨΙ ΠΑΖΡΕΝ ΠΨΨ 3
 ΤΨΑΨΟΖΙ ΔΕ ΪΠΕΨΨΨ ΙΨΨΕ ΨΝΑΟΥΨΨ. ΗΨΨΤΕΨ ΔΕ 4
 ΗΨΨΤΕΨ ΖΑΨΨΨΨ ΠΡΕΨΨΨΨΨ ΠΕΜ ΖΑΨΡΕΨΤΑΔΔΟ
 ΗΤΕ ΖΑΨΠΕΤΨΨΟΥ ΤΨΡΟΥ. ΕΨΨΨΨ ΔΕ ΠΨΤΕΨ ΕΡΕ- 5

1. M, L, ΨΨΨΨ. — 2. L ΠΑΔΙΨΝΑΤ.

a) Manque dans Cod. B, mais se trouve dans A.

b) Grec : οὐ μὴν.

vieillards; qui verse le déshonneur sur les chefs et qui guérit les humbles; 21
 qui découvre ce qui était enfoncé dans les ténèbres, et amène à la lumière 22
 l'ombre de la mort; (qui disperse les peuples et les détruit, qui met à bas les 23
 nations et leur trace une voie; qui change les cœurs des chefs de la terre, et 24
 les égare dans un chemin qu'ils ne connaissent pas : ils tâteront les ténèbres 25
 et non la lumière; ils erreront comme celui qui est ivre.

Eh bien, tout cela, mon œil l'a vu, et mon oreille l'a entendu; et je sais XIII. 1-2
 aussi ce que vous savez; je ne suis pas plus inintelligent que vous; mais, quoi 3
 qu'il en soit, je parlerai en face du Seigneur; je discuterai devant lui, s'il le 4
 veut; quant à vous, vous êtes tous des médecins nuisibles, des charlatans de 5-6
 malheur; qu'il vous arrive de vous taire, et la sagesse vous viendra. Écoutez

6 ΤΕΝΕΧΑΡΩΤΕΝ ΟΥΟΣ ΕΣΕΙΣ ΠΩΤΕΝ ΕΒΟΛ ΗΧΕ ΟΥΣΟΦΙΑ.
 7 ΣΩΤΕΜ ΕΠΙΣΟΖΙ ΗΤΕ ΡΩΗ ΟΥΟΣ ΜΑΖΩΗΤΕΝ ΕΠΙΖΑΗ ΗΤΕ
 8 ΠΑΣΦΟΤΟΥ. ΜΗ ΑΡΕΤΕΝΣΑΧΙ ΪΠΕΜΟΥ ΜΠΟΣ ΤΕΤΕΝ-
 9 ΠΑΧΕ ΟΥΧΡΟΥ ΪΠΕΜΪΟΥ (ΗΧΩΔΕΜ). ΙΕ ΤΕΤΕΝΝΑΧΩΠ...
 10 ΠΑΝΕΣ ΕΨΩΠ ΗΤΕΥΗΕΤΗΕΤ ΟΗΝΟΥ. ΕΨΩΠ ΓΑΡ ΕΡΕΤΕΝ-
 11 ΙΡΙ ΗΖΩΒ ΠΙΒΕΗ ΗΤΕΤΕΝΟΥΤΑΖ ΟΗΝΟΥ ΕΡΟΥ. ΥΠΑΣΟΖΙ
 12 ΪΜΩΤΕΝ ΗΕΗ ΟΥΣΒΟΧ ΔΗ. ΕΨΩΠ ΗΤΕΤΕΠΧΟΥΤΥΤ ΕΖΟ
 13 ΗΕΗ ΦΗ ΕΤΖΗΠ. ΜΗ ΣΗΑΨΘΕΡΘΕΡ ΟΗΝΟΥ ΔΗ ΗΧΕ
 14 ΤΕΥΖΕΛΙ^α. ΟΥΖΟΥ^β ΔΕ ΕΣΕΙΣ ΕΧΕΗ ΟΗΝΟΥ ΕΒΟΛ ΖΙΤΟΥΥ.
 15 ΕΥΕΨΩΠΠΙ ΔΕ ΗΧΕ ΠΕΤΕΠΨΟΥΨΟΥ ΪΦΡΗ^γ ΗΟΥΚΕΡΜΙ
 16 ΠΕΤΕΠΣΩΜΑ ΔΕ ΕΥΕΕΡΚΑΖΙ. ΧΑΡΩΤΕΝ ΖΙΝΑ ΗΤΑΣΑΧΙ
 ΟΥΟΣ ΗΤΑΪΤΟΥ ΪΜΟΙ ΕΒΟΛ ΖΑ ΟΥΧΩΠΗ... ΤΑΨΤΥΧΗ
 ΔΕ ΤΗΑΧΑΣ ΗΕΗ ΤΑΧΙΧ. ΕΨΩΠ ΗΧΕ^δ ΥΗΘΟΥΒΕΤ ΗΧΕ
 ΦΗ ΕΤΕ ΟΥΟΠ ΨΧΟΜ ΪΜΟΥ. ΕΠΙΖΗ^ε ΔΥΕΡ ΠΚΕΕΡΖΗΤΣ
 ΕΜΜΟΠ^ε ΤΗΑΣΑΧΙ ΟΥΟΣ ΤΗΑΣΑΧΙ^δ ΪΠΕΜΪΟΥ. ΟΥΟΣ
 ΦΑΣ ΕΥΕΨΩΠΠΙ ΠΗΙ ΕΤΠΟΥΕΜ ΪΠΑΡΕ ΧΡΟΥ ΓΑΡ Ι

1. Ρ ΕΠΩΔΕ.

a) Traduit *δειλία* du Cod. A.

b) *Sic.* Lire *ήτευήουβετ*.

c) Grec : ἦ μὴν.

d) *Sic.* Grec : ἐλέγω = *ήασαχι*.

la réprimande de ma bouche, et faites attention à la sentence de mes lèvres.
 7 Est-ce que, parlant devant le Seigneur, vous aurez devant lui un langage
 8-9 insidieux? ou vous déroberiez-vous?... Ce sera bien s'il vous sonde; car lors
 10 même qu'en faisant toutes choses, vous vous mettez de son côté, il ne vous
 en reprendra pas moins; et si dans ce qui est caché vous considérez les
 11 apparences, est-ce que sa terreur ne vous bouleversera pas? la crainte qu'il
 12 inspire viendra sur vous; votre jactance sera comme la cendre; votre corps
 13 deviendra de la terre. Taisez-vous, pour que je parle, et que je me repose de la
 14-15 colère... Je mettrai mon âme dans ma main. Quand même celui qui a la
 puissance me tuerait, puisqu'il a d'ailleurs commencé, néanmoins je parlerai,
 16 et je *discuterai* devant lui. Et ceci sera pour moi une sauvegarde, car la ruse

εἶπον¹ ἰπεψύμθο. σσητεμ σσητεμ επασαχι τπασαχι 17
 γαρ ερετεπέσσητεμ. ζηππε ις τθηεπτ ανοκ επαζαπ. 18
 τειμ ανοκ χε τπασαχηζ εβοα ειοι ἴθμινι. πμ γαρ 19
 ετπασαζαπ πειμη χε ἴταχαρσι τπασαχ οτοτ ἴταχα-
 τοτ² εβοα. εκέερχρασθε³ δε πηι ἕπεν ζσβ πιβεν^a 20
 τοτε ἴπασαχπτ¹ εβοα ζα πεκζο. σσι ἴτεκχιζ εβοα 21
 ζαροι οτοζ ἰπεπθρεσσηθερθηαρ^b ἴχε τεκζοτ. ιτα 22
 εκέμοττ¹ ανοκ ζσ τπασαχη⁵ πασ^c ιε ἴτεκσαχι⁶
 ανοκ δε τπασαχηεμ πασ. οτηρ πε πασοβι πει 23
 πασαπασα ματσαβοι⁷ χε ζαπασ πε. εθε οτ κχσπ 24
 ἰμοκ εροι ακχασ ἴπασαχ ἰφρητ ἴπασαχ εσοτβηκ^d.
 μη χπασαχηζοτ ἰφρητ ἴπασαχβι ερε πθνοτ κμ 25
 ερος. ιε ακτσβηκ⁸ ἰφρητ ἴπασαχβι ερε πθνοτ σσι
 ἰμοκ. χε ακχασ ἴπασαχηεμ ζαροι ππασαχβι δε 26

1. P εἶπον. — 2. P χασαχ. — 3. P κεερ. — 4. P χσπτ. — 5. P ζστ πα. —
 6. M avait d'abord écrit πτεκ, mais π est remplacé par ε; L donne directement la
 forme conditionnelle ετεκσαχι. — 7. P μετσαβοι. — 8. P οτβηκ.

a) Au lieu du grec δοεῖν.

b) Manque le pronom τ; Sah. : ττῆττττττ.

c) Cf. 14, 15.

d) D'après M, L, et P; T écrit εσβηκ.

n'a pas ses entrées devant lui. Écoutez, écoutez mes paroles; car je parlerai, 17
 et vous écouterez. Voici que je suis proche de mon jugement; je sais que 18
 j'apparaîtrai juste. Qui est-ce qui contestera avec moi, pour que je me taise 19
 maintenant et que je me désiste? Tu disposeras de moi en tout; alors je ne 20
 me cacherai pas de ton visage; enlève ta main de dessus moi, et que ta 21
 crainte ne me trouble pas; alors tu appelleras et moi je t'adresserai la parole, 22
 ou bien tu parleras et moi je te répondrai. Combien nombreux sont mes 23
 péchés et mes transgressions? Apprends-moi quels ils sont. Pourquoi te 24
 caches-tu de moi, et me prends-tu pour quelqu'un qui est contre toi? Crain- 25
 dras-tu comme une feuille que le vent agite? ou t'opposes-tu à moi comme 26
 à une herbe que le vent emporte? Tu as inscrit du mal contre moi, et tu as

27 ἴτε ταμεταδοῦ¹ ἀκενοῦ² ἐξῆς ἐξῆς. ἀχῆ δὲ
 ἰταβάδοϋ ἦεν οὔψικ³ ἀκαρεῶ δὲ ἐπαρβηοῦτι
 28 τῆροῦ ἀκῆε πακ ἐπισοῦτι⁴ ἴτε ρα. τ. ἢν εὐατέρα-
 πας ἰφρητῆ ἰοτασκος ἰε ἰφρητῆ ἰοτῶβῆς ἐτα
 οὔρολι⁴ οὔουγ.

XIV. 1 Φρῶμι γὰρ ἡμῖς ἐβὼλ ἦεν οὔρομι οὔκοῦτι
 2 ἰαζῆ πε οὔοζ γῆεζ ἰξῶμη. ἰε ἰφρητῆ ἰοτῶρηρι
 εἰσφῆρι ἐβὼλ εἰσφορῆρ² ψασφῶτ³ δὲ ἰφρητῆ
 3 ἰοτῆηβῆ οὔοζ ἰνεφοῦρι ἐρατῆ. μῆ παῖχετ ἰπεκ-
 γῆμη πῆμαγ οὔοζ ἀκῆρε φαῖ³ ἰ εἶοτη ἰπεκμῶ
 4 ἦεν οὔζαη. ἢμ γὰρ εὐηδῶμη ἐφοῦαβ εἰβῆ. ἀλλὰ
 5 ἰμον ζῆι. καη οὔεζοῦτ ἰοῦμητ πε πῆγῆηζ ζῆχεν
 πκαζῆ. οὔοζ ἐφῆβ⁵ ἰτοῦτῆ ἰξε πῆεβῆητ ἀκῆαγ

1. P ἰταμεταδοῦ corrigé en ἰτεμετ. — 2. M, P, L φορβερ: L en marge φορῆερ. — 3. L φαῖαι.

a) D'après T, P, L ἀκεναῦ.

b) T ψικ au lieu de κολοματι; M, L, P ψικ = vorago (Peyron) équivaldrait à κολω-
 ματι du Cod. A.

c) Au lieu de ῥῖζα = ἰοῦμη.

d) M, P, L, T ἐτακρολι: on a pu lire κ pour οὔ si ῥ était au-dessus de ο.

e) Sic; pronom au féminin comme dans les verbes précédents, tandis que le suivant est au masculin.

f) Sic; Conjecture: ἐρηπ.

27 ramené sur moi les péchés de ma jeunesse; tu as mis mon pied dans une
foulière, tu as observé toutes mes actions, tu es allé jusqu'aux racines de
 28 mes pieds, qui s'usent à la façon d'une outre, ou d'un vêtement que *la teigne*
 a rongé.

XIV. 1-2 L'homme né de la femme est court de vie, et rempli de colère; ou comme
 une fleur ayant cessé de fleurir et qui a tombé; il fuit comme l'ombre et ne
 3 s'arrêtera pas; n'as-tu pas tenu compte aussi de cela avec lui, et l'as-tu
 4 fait venir devant toi en jugement? Qui sera pur de toute tache? eh bien,
 5 personne, quand même sa vie sur la terre ne serait que d'un seul jour; ses
 mois sont *comptés*: tu l'as placé pour un temps: il ne le dépassera pas.

ΕΟΥΧΡΟΝΟΣ ΟΤΟΣ ἴΠΕΥΣΕΝΥ. ΖΕΝΚ ΣΑΒΟΛ ἰΜΟΥ ΖΙΝΑ 6
 ἴΠΕΥΖΕΡΙ ἰΜΟΥ ΟΤΟΣ ἴΠΕΥΤΜΑΤ ΉΕΝ ΠΕΥΩΝΗ
 ἰΦΡΗΤ ἴΟΤΡΕΜΒΕΧΕ. ΠΩΩΝΗ ΓΑΡ ΟΤΟΠΤΕΥ ΖΕΛΠΙΣ 7
 ἰΜΑΤ. ΕΨΩΠ ΓΑΡ ΑΚΩΑΝΚΟΡΧΥ ΨΑΥΦΙΡΙ ΕΒΟΛ ΟΠ
 ΤΕΥΖΗΡΙ¹ ΔΕ ἰΠΑΣΜΟΤΗΚ. ΑΣΨΑΝΑΙΣ² ΓΑΡ ΉΕΝ 8
 ΠΚΑΖΙ ἴΧΕ ΤΕΥΠΟΤΗΙ ΟΤΟΣ ἴΠΕΥΜΟΤ ΉΕΜ ΟΥΠΕΤΡΑ
 ἴΧΕ ΠΕΥΤΟΤΩ. ΕΥΕΦΙΡΙ ΕΒΟΛ ἴΠΕΠ ΠΣΘΟΙ ἴΟΤΜΩΟΤ 9
 ΕΥΕΕΡΟΤΤΑΖ ΔΕ ἰΦΡΗΤ ἴΟΤΟΟ ἰΒΕΡΙ. ΦΡΩΜΙ 10
 ΑΨΩΑΝΜΟΤ ΑΨΥΕ ΠΑΥ ΑΨΩΑΝΖΕΙ ἴΧΕ ΟΥΡΩΜΙ
 ΨΩΟΠ ΔΠ ΧΕ. ΉΕΝ ΟΥΣΗΟΤ ΓΑΡ ΨΑΥΜΟΤΗΚ ἴΧΕ 11
 ΦΙΟΜ ΦΙΑΡΟ ΔΕ ΑΨΩΑΝΨΩΥ^b ΨΑΥΨΩΟΤΙ. ΟΥΡΩΜΙ 12
 ΔΕ ΑΨΩΑΝΕΠΚΟΤ ἰΠΑΥΤΩΠΥ ΖΟΣΩΠ ΣΨΩΠ ἴΧΕ ΤΦΕ
 ἴΠΕΥΤΩΜΙ. ΟΤΟΣ ἴΠΟΤΠΕΖΣΙ ΕΒΟΛ ΉΕΝ ΠΟΤΕΠΚΟΤ.
 ΑΜΟΙ ΓΑΡ ΠΕ ΠΕ ΑΚΑΡΕΖ ΕΡΟΙ ΉΕΝ ΔΜΕΝΤ ἴΠΕΚΧΟΠΤ 13
 ΔΕ ΨΑΤΕΥΣΙΠΙ ἴΧΕ ΠΕΚΧΩΠΤ ΟΤΟΣ ἴΠΕΚΤΠΕΙ ΠΗΙ
 ΕΟΥΣΗΟΤ ΕΚΠΔΧΕΜΠΑΨΩΠΙ ἴΉΗΤΥ. ΑΨΩΑΝΜΟΤ ΓΑΡ 14
 ἴΧΕ ΦΡΩΜΙ ΨΠΑΣΠΗ ΕΑΥΘΕ ΠΠΕΖΟΟΤ ΕΒΟΛ ΠΤΕ

1. L. ΕΤΕΥ.

a) Au lieu de γηρόση. = εραπας; Sah. : ῥῆλο.

b) Ἄ ἐρημωθείς correspondrait αψωανψωυ.

Éloigne-toi de lui pour qu'il repose et qu'il se complaise dans sa vie, comme 6
 le mercenaire. L'arbre a de l'espérance; si tu le coupes, il repousse encore; 7
 et sa fleur ne fait pas défaut; car si sa racine vieillit dans la terre et que 8
 sa tige meure dans le rocher, il repoussera à l'odeur de l'eau, et donnera 9
 des fruits comme une plante nouvelle. L'homme, s'il meurt, s'en va; si un 10
 homme tombe, il n'est plus. C'est pour un temps que la mer fait défaut, que le 11
 fleuve déserté se dessèche: l'homme qui s'est couché ne se relève plus; tant 12
 que le ciel existe, il ne sera pas restauré; ils ne seront pas réveillés de 13
 leur sommeil. Si au moins tu m'avais gardé dans l'Amerti, et caché jusqu'à 14
 ce que passe ta colère! si tu m'avais fixé un temps où tu me visiterais!
 Quand l'homme est mort, il vivrait, après avoir dissipé les jours de sa

15 πεφωρηθη ἰνα αμοις ἴτοις ψατεφθαμοις^a ἴκεσον. για
 εκέμοιτ^β ανοκ δε ειέερωτω πακ ηηζβηοτι δε ἴτε
 16 πεκχιζ υπερχατ ἴσικ. ακόνιηη δε ἴνα ζβηοτι
 17 (ἴηροτ) οτοζ ἴηε ζαι ἴτε ηανοβι σεηκ. ακερσφ-
 ραγγιζη δε ἴνα αμοια ἦεν οτασοτι ακῆμηνηη δε
 18 εηηη ειταιεραβενση ἴμωοτ ειοτωψ απ. οτοζ
 παηη οττωοτ εφωοτ^δ εφέζει οτοζ οτπετρα^ε
 19 εσεεραπασ εβοζ ἦεν πεσμα¹. α ζαημωοτ σεαζδεζ
 ἴζαηωηη οτοζ α ζαημωοτ υοτεζε² ἴηη ειτόοσι ἴτε
 ηιοταη ἴτε ηικαζι οτοζ τζηηομοηη³ ἴοτρηωη
 20 ακτακοσ. ακῆἴτοτκ^δ ἴμοφ οτοζ αψηε ηαφ ψα
 εβοζ ακταζρο ἴπεκζο εζρηη εζωφ οτοζ ακοτ-
 21 ορηφ^ε εβοζ. ατψαηαψαι δε ἴχε πεφωρηη ἴφειη απ.

1. M, L. ΠΕΣΜΑ. L. note en marge ΠΕΣΜΑ. — 2. Ρ ζηηομοηηη.

a) Sic. P place κ au-dessus de φ sans rature, ψατεφθαμοις correspondrait mieux à γένωματι.

b) Au lieu du grec πίπτω; ἴωοτ qualif. de ἴω = νέπω. Peyron cite ce verset au mot ζωωοττ; Stern propose εφζωοτ (Kopt. Gramm. § 350).

c) Ρ οτπετραπεζα, M, L, Τ οττραπεζα; Τ propose ηετρα, d'après l'arabe.

d) Peyron cite ce verset avec υοτεζε. Stern (Kopt. Gramm. § 328) identifie avec τοτζο, causatif de οτωζε.

e) ὅσας αὐτὸν εἰς τέλος = Sali. : ακτιόβηεφ εβοζ ψαβοζ; peut-être ακηιοτι ἴμοφ ψα εβοζ.

f) D'après Τ; M, Ρ, L οτακοτορηφ.

15 vie : je patienterais jusqu'à ce que je sois créé de nouveau; alors tu
 appellerai et je te répondrai : N'abandonne pas les œuvres de tes mains.
 16 Tu as compté toutes mes œuvres et aucun de mes péchés ne t'a échappé.
 17 Tu as scellé mes transgressions dans un sac; tu as marqué ce que
 18 j'ai omis involontairement. De fait une montagne lavée tombera et un
 19 rocher en vétusté sortira de sa place. Les eaux polissent les pierres; les
 eaux submergent les sommets du relief de la terre; toi aussi tu uses la
 20 patience de l'homme. Tu le repousses à l'écart et il s'en va; tu fixes ton
 21 visage sur lui, et tu l'envoies. Si ses descendants se multiplient, il n'en

ατψανβοκ δε οη ψσωτη οη^a αλλα πεψαρξ̄ ατβι- 22
 υκαζ τεψφτρη δε ασερηνβι^b.

Αφερωτω ηξε ελιφας πθεμανιτης πεψαψ ξε XV, 1
 μη οτοη οτσαβε παψ ηοτερωτω ητε οτκαψ ητε 2
 οτπ̄να. αψμαζ τεππεψι γαρ ηευκαζ. εψσοζι ηεν 3
 ζαψσαψι ηςψε απ. ηεν ζαψσαψι υμον ζηοτ ηην-
 τοτ. μη^c ζψκ ετακχα τεψζοψ^d ηςψκ ακξεκ ζαψ- 4
 σαψι δε εβοζ υπαρηηψ υπεμθο υπο̄ς. κοι ηεποχοο 5
 ηηησαψι ητε ρψκ. υπεκερδιακριηη^e ηηησαψι ητε 6
 ηηρηηζομ. εψσοζι υμοκ ηξε ρψκ οτοζ αποκ απ.
 πεκσφοτοτ δε ετεερμεθψε ηαροκ. οτ γαρ μη 7
 ατμασκ ηατηη ηηρηψι γε ακωσ^f ηατηη ηηη-
 τωοτ. γε ακωτμε επιοταζσαζηη ητε πο̄ς ασφοζ 8
 δε εροκ ηξε ψσοψια. οτ γαρ ετεκσωοτη υμοψ 9

a) Le grec οὐκ ἐπίσταται = ψσωτη απ.

b) M, P, L ηηνβι : T ηηνβι. Conjecture : ασερηνβι = ἐπένθησεν.

c) M, P, L, T φη.

d) M, P, L, T τεψφτρη, différent de φοβον ; d'ailleurs ψζο est masculin.

e) M, P, L, T υπερερ, au lieu de διέκρινας.

f) Sic, au lieu de όης.

sait rien; s'ils diminuent, il l'ignore; en outre ses chairs ont souffert, et 22
 son âme a été en deuil.

Éliphaz le Thémnite répondit et dit : « Est-ce qu'un sage ferait une XV, 1-2
 répartition d'un sens futile comme un souffle? il a rempli nos entrailles de 3
 peine, en raisonnant avec un langage inopportun et des paroles sans utilité.
 N'as-tu pas aussi mis de côté sa crainte, quand tu as achevé des propos 4
 semblables devant Dieu? Tu es coupable des paroles de ta bouche : tu n'as 5
 pas discerné les paroles des puissants; c'est ta bouche qui te reprend et 6
 non pas moi; tes lèvres témoigneront contre toi. Quoi donc? Es-tu né avant 7
 les hommes? as-tu pris consistance avant les montagnes? as-tu seul entendu 8
 l'ordre du Seigneur? la sagesse est-elle parvenue à toi seul? Que sais-tu, que 9

10 ΟΥΟΣ ΤΕΝΣΩΟΤΗ ΪΜΟϞ ΑΠΟΗ ΔΗ. ΙΕ ΟΥ ΠΕΤΕΚΚΑΨ
 ΕΡΟϞ ΕΞΟΤΕΡΟΗ. ΚΕ ΓΕ (ΪΨΟΚ) ΟΥΪΕΛΛΟ ΟΥΟΣ (ΪΨΟΚ)
 ΟΥΑΠΑΣ ΪΪΗΤΕΗ (ΕΚ)ΖΟΥΨ^a ΕΠΕΚΪΨΤ ΪΪΕΗ ΖΑΠΕΖΟΥΤ.
 11 ΪΨΥΕΒΪΨ ΪΪΠΕΚΗΟΒΪ ΑΤΕΡΜΑΣΨΗΓΓΟΗ ΪΪΜΟΚ ΪΪΟΥ-
 12 ΚΟΥΨΙ. ΑΚΣΑΨ ΪΪΖΑΠΗΨΨΨ ΪΪΜΑΨΨ. ΟΥ ΠΕΤΑ^b
 ΠΕΚΖΗΤ ΕΡΜΕΛΕΤΑΠ ΪΪΜΟϞ ΙΕ ΟΥ ΠΕΤΑ ΠΕΚΒΑΖ
 13 ΖΟΥΨΤ ΕΡΟϞ. ΨΕ ΟΥΨΨΗΤ ΑΚΣΑΨ ΪΪΠΕΜΒΟ¹ ΪΪΠΟΨ.
 14 ΑΚΕΗ ΖΑΠΣΑΨ ΔΕ ΪΪΠΑΪΡΗΨ ΕΒΟΖ ΪΪΕΗ ΡΨΚ. ΠΗ ΓΑΡ
 ΠΕ ΦΡΨΨ ΨΕ ΕΨΨΨΨ ΕΨΟΪ ΪΪΑΤΑΡΪΚΪ ΙΕ ΟΥΨΨΪ
 15 ΕΒΟΖ ΪΪΕΗ ΟΥΨΨΨ ΨΕ ΨΝΑΕΡ ΟΥΨΨΗ. ΙΣΨΕ ΠΗ
 ΕΨΟΤΑΒ ΨΤΕΠΖΟΥΤ ΪΪΜΟΨ ΖΑΡΨΟΥ ΔΗ ΤΨΕ ΔΕ ΣΤΟΥ-
 16 ΒΗΟΥΤ ΔΗ ΪΪΠΕΨΪΨΟ. ΙΕ ΑΤΗΡ ΠΕ ΠΪΡΨΨ ΕΤΟΡΕΒ
 ΟΥΟΣ ΕΤΔΑΪΕΗ ΕΨΣΕ ΟΪΠΨΟΠΣ ΪΪΦΡΗΨ ΪΪΟΥΡΕΨΨ.
 17 ΨΝΑΤΑΜΟΚ ΟΥΗ ΣΨΤΕΗ ΕΡΟΪ. ΠΗ^c ΕΤΑΪΝΑΤ ΕΡΨΟΥ
 18 ΨΝΑΨΟΥΤ ΠΑΚ. ΠΗ ΕΤΟΥΝΑΨΟΥΤ ΪΪΨΕ ΠΪΣΑΒΕΡ
 19 ΪΪΠΟΥΧΟΠΟΥ ΪΪΨΕ ΠΟΥΪΟΥΨ. ΪΪΨΟΟΥ ΪΪΜΑΤΑΤΟΥ ΑΤΨ

1. M, P ΪΪΠΕΚΪΨΟ; L a effacé κ.

a) Le grec demanderait ΕΨΖΟΥΨ, avec la suppression de ΪΪΨΟΚ.

b) M, P, Τ ΠΕΤΑΚ; L a effacé κ.

c) D'après T; P, L ΛΗ; M première lettre effacée et remplacée par η.

nous ne sachions nous-mêmes? Qu'est-ce que tu comprends mieux que nous?
 10 *il y a bien* un vieillard et un ancien entre nous, plus chargé de jours
 11 que ton père? En rétribution de tes fautes, tu as été peu châtié. Tu as dit
 12 de bien grands mots : qu'est-ce que ton cœur a médité? qu'est-ce que tes
 13 yeux ont regardé, quand tu as exprimé la colère en face du Seigneur et *que*
 14 tu as tiré de pareils propos de ta bouche? Qu'est-ce donc que l'homme pour
 15 être irréprochable, ou le rejeton de la femme pour être juste? Si les saints
 16 n'ont pas sa confiance et si le ciel n'est pas pur devant lui, à combien plus
 forte raison l'homme souillé et impur, buvant l'iniquité comme un *breuvage*
 17 (buveur). Aussi, je vais te renseigner, écoute-moi. Ce que j'ai vu, je te le
 18 dirai; les choses que les sages diront, leurs pères ne les ont point cachées;
 19 à eux seuls a été donnée la terre, et l'étranger n'est pas venu chez eux.

ἰπικαζὶ πωοῦ οὐοζ ἰπεφὶ ἵζε οὔψευμο εζρῆς
 εζωοῦ. πωηῆ τῆρῃ ἰπιασεβῆς ἀφχῆ ἕεν οὔ- 20
 ρωοῦ γαπρομπὶ δε εὔρηπ^a εὔτοι ἵοὔρεμῆζου.
 τεφζοῦ δε ἀσχῆ ἕεν πεφμαψχ. ζοταν δε ἀφψαν- 21
 μεῖς ἵζε^b ἀφερζῖρηπῆ ψαφὶ ἵζε πεφοῦψαψπ.
 ἰπενθρεφτενζοῦῖς δε χε εφῆαερ εβολ επχაკὶ 22
 ἀτῆς γαρ ζῆδη εὔοῦ ἰπβενπῆ. ἀτψαψ ἵζαν- 23
 ῆρηοῦ ἵποῦεψερ^c φσωοῦ δε ἵῆρης ἵῆητῃ χε
 ἀφχῆ εὔοῦψαψπ^d εφῆψθερψαρτ^d ἵζε οὔεζοοῦ
 ἵχაკὶ. οὔαπαγκῆ δε πει οὔζοχζεχ εὔέαμοῦς 24
 ἰμοφ. ἰφρηῖ ἵοὔσατηγοῦς^e εφῆεν οὔμεῖτηψῖ
 ἵτεφζεῖ. χε ἀφῖοῖς ἵπεφχῖς οὔβε πῶς ἀφῖωοῦηοῦ^e 25
 δε ἵτεφῆαζβὶ ἰπενθο ἰπῶς πῖπλητοκρατῆρ.
 ἀφῖοῦς δε ἰπεφἰθο ἕεν οὔψαψ ἕεν ῖῆθη^d ἵτε 26
 πσθοῖ^e ἵτε τεφψεβῶς. εαφζαβς ἰπεφζο ἕεν πεφψτ. 27
 οὔοζ ἀφθαμῖο ἵοὔπερῖστομῖοη ζὶ πεφαλψχ. εφ- 28

1. L ἀοῦῦψαψπ. — 2. T σαῖηγος. — 3. T ἀφῖωοῦη. — 4. L ζῆη.

a) Sic; au lieu de ἀρίθμητα = εὔρηπ.

b) Sic. Lire χε.

c) Sic. T propose ἵποῦεψερ.

d) Sic. T propose ψθερψαρτ, d'après l'arabe.

e) Au lieu de νότου = σοῖ.

Toute la vie de l'impie est dans l'inquiétude, des années *comptées* sont données 20
 au potentat; sa crainte est dans ses oreilles; quand il pense être en paix, 21
 sa ruine arrive; qu'il ne croie pas qu'il sortira des ténèbres, car il est déjà 22
 livré au fer, et destiné à la pâture des vautours; il sait en lui-même qu'il 23
 est pour la ruine; un jour de ténèbres *le* culbutera; la détresse et l'angoisse 24
 le tiendront, comme un stratège en pleine puissance qui va tomber; parce 25
 qu'il a levé ses mains contre le Seigneur, qu'il a dressé son cou vis-à-vis 26
 du Seigneur tout-puissant; il a couru contre lui avec outrage, derrière toute 26
 l'épaisseur du *dos* de son bouclier, ayant couvert son visage de sa graisse 27
 et mis une garniture sur ses cuisses. Il habitera dans des villes désertes, 28

29 ὡς ἢ ἐν θανάτῳ ἡψαχή. ἐγένετο παρὰ δεξιῶν
 ἐξ ἄλλης ἕως περὶ ἡμῶν. ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ
 30 ἢ ἐν τῷ ἐπέδῳ ἢ ἐν τῷ θανάτῳ ὅτι δεξιῶν
 ῥαμα. ὅτι δεξιῶν ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ¹ ὅτι δε
 31 ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ. ὅτι δε
 ἐβόη ἐπιπέδῳ. φησὶ ἐπιπέδῳ ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ ἢ ἐν τῷ
 32 ἐπιπέδῳ. ἐβόη ἐπιπέδῳ. ἐβόη ἐπιπέδῳ²
 33 ἐβόη ἐπιπέδῳ ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ. ἐβόη ἐπιπέδῳ³
 ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ. ἐβόη ἐπιπέδῳ⁴ δεξιῶν
 34 ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ. φησὶ ἐπιπέδῳ
 35 ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ⁵ ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ
 ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ. ἐβόη δεξιῶν ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ⁶
 ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ. ἐβόη δεξιῶν ἢ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ⁷.

1. P θηπιπέδῳ. — 2. L ἐβόη ἐπιπέδῳ. — 3. P omet ce mot. — 4. M ἐβόη ἐπιπέδῳ
 changé en ἐβόη; L ἐβόη ἐπιπέδῳ; P ἐβόη ἐπιπέδῳ. — 5. T omet ἢ ἐν. — 6. M, L ἐπιπέδῳ. —
 7. P ἐπιπέδῳ.

a) Au lieu de ἐπιπέδῳ = ἐπιπέδῳ; le traducteur arabe a lu Βαλ (Tattam).

b) Lire ἐβόη ἐπιπέδῳ.

29 il entrera dans des maisons où il n'y aura personne. Ce que ceux-là ont
 30 amassé, d'autres le prendront, et il ne sera jamais riche; ses possessions ne
 31 seront pas stables : il ne jettera pas d'ombre sur la terre, et il n'évitera pas
 32 les ténèbres. Son rejeton sera flétri par le vent, sa fleur tombera. Qu'il ne
 33 croie pas qu'il sera durable; car la stérilité lui adviendra; sa greffe périra
 34 avant d'arriver à terme, son rameau ne fleurira pas; il sera vendangé comme
 35 un raisin vert avant d'arriver à terme; il tombera comme une fleur d'olivier.
 L'indice de l'impie est sa (la) mort; c'est le feu qui consumera les maisons
 des stipendiés; il concevra la douleur dans ses entrailles, il enfantera l'inanité;
 ses entrailles porteront la déception. »

ἀκεροῦσα ἴξε ἰαβ πεχαφ ξε. ἀισῶτεμ εοῦμηνῷ XVI, 1-2
 ἰπαίρη† μίρεφ†νομ† τήροτ ἴτε ἰσάμπετρωοτ.
 οῦ γαρ μη οὔταξις εἴπωπ ἴσισαξι ἴτε πῖπῆα ἰε οῦ 3
 πε¹ εἴπαερονοχάση^a πακ ξε ἀκεροῦσα. ἀνοκ ρω 4
 †πασαξι ἰπετερη†. εἰασχη ἴξε τετεψῆτρη ἴτψε-
 βω ἴθωι. ἰτα εἰέτωοτνοτ εἴεπ ἰηποτ ἴεπ ραν- 5
 σαξι †πακμ δε ἰτααφε² ἴαρῶτεπ. εἰέψωππ δε 6
 ἴεπ ρωι ἴξε οὔχομ. πκμ δε ἴτε πασφοτοτ ἴπα-
 †ασο εροφ. ἀἰωαπσαξι γαρ ἴπαῖκαρ εἰαερῶοτ. 7
 ἀἰωαπχαρωι δε οπ οῦ πε πσβοκ ἴτε παῖκαρ.
 †ποτ δε ἀφ†ἴσις πηι ἀφαιτ ἴσοξ εαφερρωοι οῦορ 8
 ἀκαμοπ ἰμοι. ἀσωππ εἴμετμεθε οῦορ ἀσῶππ 9
 ἴἴητ ἴξε ταμεθνοτξ. ἀκεροῦσα οὔβηι ἰπεμθο³
 ἰπαρο. εαφερχρασθε ἴοῦξωππτ ἀφρῶἴτ ἰμοι 10
 εἴρηι ἀφἴραξρεξ ἴπεφπαξρῖ εἴρηι εἴωι. ἀφῖππ 11
 εἴωι ἴσισοθνεφ ἴτε πεφρεφξωππτ ἀφερῖω† εἴρηι

1. P omet πε. — 2. P ἰτααφε. — 3. P ἰπαῖθο.

a) *Sic*; au lieu de εἰνοχάση.

Job répondit et dit : « J'ai entendu maintes choses semblables : Vous XVI, 1-2
 êtes tous des consolateurs de dépravés. Quoi donc ! Y a-t-il de l'ordre dans 3
 les paroles en l'air ? ou qu'est-ce qui te tourmentera, de manière que tu
 répondes ? Moi aussi, je parlerais comme vous, si votre âme était à la place 4
 de la mienne : alors je m'élèverais contre vous en paroles, je branlerais ma 5
 tête contre vous, la force serait dans ma bouche, je n'épargnerais pas le 6
 mouvement de mes lèvres. Si je parlais, je ne souffrirais pas de ma plaie : 7
 Si je me tais, quelle est la diminution de ma souffrance ? mais maintenant 8
 il m'a exténué, il m'a rendu insensé, rongé des vers, et tu m'as tenu (?) ; le 9
 mensonge à mon sujet est devenu un témoignage et s'est levé contre moi, 10
 il a répondu contre moi devant ma face ; usant de colère, il m'a terrassé, 11
 il a grincé des dents contre moi ; il a tourné sur moi les flèches de ses
 vengeurs, il m'a dominé avec la pointe de ses yeux ; il m'a porté un coup

12 ΕΧΩΣ ΉΕΝ ΠΙΘΟΤἘ ἢ ΤΕ ΠΕΥΒΑΛ ΑΥΨ ἢ ΟΥΤΕΡΗΘΙ ΠΗ
 ΖΙΧΕΝ ΠΑΚΕΖΙ ¹ ΉΕΝ ΟΥΤΕΝΧΑΙ ΕΥΧΟΤΚΖ ΑΥΘΟΧΙ
 13 ΕΖΡΗΝ ΕΧΩΣ ΕΥΣΟΠ. ΑΥΤΗΝΙ ΓΑΡ ἢ ΧΕ ΠῸΣ ΕΉΡΗΝ
 ΕΠΕΝΧΙΧ ἢ ΖΑΠΡΕΥΘῆΝΧΟΝΣ ΑΥΒΕΡΒΩΡΤ ² ΕΒΟΛ ΕΧΕΝ
 14 ΖΑΠΑΣΕΒΗΣ. ΕΙΟΙ ἢ ΖΙΡΗΝΗ ΑΥΧΟΡΤ ΕΒΟΛ. ΑΥΑΜΟΝΙ
 ἢ ΠΥΧΙ ἢ ΤΕ ΤΑΑΦΕ ΟΥΟΖ ΑΥΦΟΧΤ ΑΥΤΑΖΟΙ ΕΡΑΤ
 15 ἢ ΦΡΗΨ ἢ ΟΥΤΣΚΟΠΟΣ. ΑΥΚΨΨ ΕΡΟΙ ΉΕΝ ΖΑΠΖΟΓΧΗ.
 ΕΥΖΙΟΥ ἢ ΜΜΟΥ ΕΠΑΘΩΨΤ ΧΕ ἢ ΣΕΨΑΣΟ ΑΠ. ΑΥΦΨΗ
 16 ἢ ΠΑΨΑΨΙ ΖΙΧΕΝ ΠΚΑΖΙ. ΑΥΤΑΟΥΟΙ ΕΉΡΗΝ ΟΥΖΤΟΠ
 ΕΧΕΝ ΟΥΖΤΟΠ ΑΥΘΟΧΙ ΕΧΩΣ ἢ ΧΕ ΖΑΠΧΩΡΙ. ΑΥΒΟΡ-
 17 ΒΕΡ ἢ ΟΥΤΣΟΚ ³ ΕΧΕΝ ΠΑΨΑΡ. ΤΑΧΟΜ ΔΕ ΑΣΒΕΝΟ ΖΙΧΕΝ
 ΠΚΑΖΙ. ΑΣΡΨΚΖ ἢ ΧΕ ΤΑΠΕΧΙ ΕΒΟΛ ΉΕΝ ΦΡΗΨ ΟΥ-
 18 ΗΝΙΒΙ ΔΕ ΕΥΧΗ ΖΙΧΕΝ ΠΑΒΟΥΖΙ. ΠΕ ἢ ΜΟΠ ΖΑΙ ΔΕ
 ἢ ΘῆΝΧΟΝΣ ΉΕΝ ΠΑΧΙΧ. ΣΟΥΑΒ ΔΕ ἢ ΧΕ ΤΑΠΡΟΣΕΥΧΗ.
 19 ΠΚΑΖΙ ἢ ΠΕΡΖΨΒΣ ΕΒΟΛ ΕΧΕΝ ΠΣΠΟΥ ἢ ΤΕ ΤΑΣΑΡἘ
 20 ΟΥΟΖ ἢ ΠΕΠΥΡΕ ΜΑ ΨΨΠ ἢ ΠΑΉΡΨΟΥ. ΟΥΟΖ ΨΠΟΥ
 ΖΗΠΠΕ ΨΨΟΠ ⁴ ΉΕΝ ΤΨΕ ἢ ΧΕ ΠΑΜΕΥΡΕ ΟΥΟΖ ΠΑΜΕΥΡΕ
 21 ΉΕΝ ΠΗ ΕΥΘΟΣΙ. ΕΥἘΦΟΥ ΕΉΟΥΠ ΖΑ ΠῸΣ ἢ ΧΕ ΠΑΤΨΒΖ

1. Ρ κοζι. — 2. Μ, L αψερβωρτ. — 3. Μ, L, T ἢ ούτσοκ. — 4. Ρ ψψπ.

sur les genoux avec un instrument pénétrant; ils ont couru sur moi tous
 12 ensemble. Le Seigneur m'a livré aux mains des malfaiteurs, il m'a jeté entre
 13 les impies; alors que j'étais en paix, il m'a mis en déroute : il a saisi les
 14 cheveux de ma tête, il m'a déraciné; il m'a placé comme une cible : ils m'ont
 entouré avec leurs lances, les envoyant dans mes reins sans ménagement;
 15 ils ont répandu mon fiel sur la terre; ils m'ont mis à bas, ruine sur ruine;
 16 ils ont couru sur moi, les puissants; ils ont jeté un sac sur ma peau; ma
 17 puissance s'est éteinte sur la terre; mes entrailles ont été brûlées par les
 18 larmes, il y a une ombre sur mes paupières. Il n'y avait rien d'injuste dans
 19 mes mains, et ma prière est pure. Terre, ne recouvre pas le sang de ma
 20 chair et qu'il n'y ait pas de borne à mes cris. Et maintenant, voici que mon
 21 témoin est dans le ciel, mon témoin est là-haut; ma prière parviendra au

παβαλ δε εφεταοτο ερην επεσητ ὑπεψῖθο. εφε- 22
 ψηπι δε ἴξε οτσοζι¹ ἰοτρημι ὑπεμθο ὑπόσ
 οτοζ πωηρι^a ὑφρημι² ὑπεψυφηρ. ατι δε ἴξε 23
 ζαηρομη εοτοη ηπι τοι ερσοτ. τηαυε ηηι δε ζι
 πιμηιτ ετε ἰτῆατασθοι αη ξε εβοζ ζιστη.

τῶϊκαζ δε εφηνι ὑμοι ἴξε οτπηα. οτκασι δε 17, 1
 τοζι^b ηασ οτοζ τρημι ὑμοσ αη. ττηζο ειθοσι 2
 οτοζ οτ πετῆασιζ. ατκωαη δε ἰηαζτηπαρχοητα 3
 ἴξε ζαηψεμησοτ. ηηη πε φαζ μαροτωορψ ηεμ
 ταχιζ. ξε α(τ)χηπι ὑποτρηητ εβοζ ζα οτμετσαβε. 4
 ευβε φαζ ἰηε(ψ)δασοτ (ἴξε φτ)^c. εφεξε ζαηκακια 5
 ἰτῆτοι παβαλ δε ατβωα εβοζ εχηη ηαψηρι. 6
 ατχατ δε ετψχηη ηεη ηιεθνοσ αψηπι δε ηωοτ 6
 ετσωβι. αττμηιτ^d ἴξε παβαλ ηεη ηχηηητ 7
 ατβωατς εροι ὑμαψη ἴξε οτοη ηιβεη. ατερψφηρι 8

1. P σοτζι. — 2. P ὑπρημι.

a) Au lieu de $\nu\acute{\epsilon}\tilde{\eta}$ = ὑπωηρι.

b) Sic. Grec : δέομαι = ττηζο, dans le texte de T.

c) 3^b-5^b. ηηη πε... ἰτῆτοι manquent dans le Sahidique; φτ ne se trouve pas dans le grec; B emploie la seconde personne ἔκρυψας, ὑψώσῃς; θεός est rare dans Job.

d) Grec : πεπώρωνται = Sali. : τμηη.

Seigneur; mon œil versera des larmes devant lui, il y aura une réclamation 22
 de l'homme vis-à-vis du Seigneur et du fils de l'homme à son semblable;
 des années comptées sont venues, et je dois m'en aller sur la route par 23
 laquelle je ne reviendrai plus.

Je souffre, emporté par l'ouragan; j'attends la sépulture, et je ne la 17, 1
 trouve pas. Je supplie exténué : que ferai-je? Des étrangers ont volé mes 2-3
 biens. Quel est celui-ci? qu'il soit attaché avec ma main. Parce qu'ils ont 4
 dissimulé leur cœur à la sagesse, pour cela (Dieu) ne les élèvera pas; il proférera 5
 du mal sur la secte, mes yeux se sont fondus sur mes fils. On m'a laissé 6
 devenir la fable des populations; je suis devenu leur risée. Mes yeux ont 7
 été stupéfaits dans la colère; j'ai été combattu violemment par tous. Les 8

τεβησωρι. αφερχρασθε πακ ηεν οτχωντ οτ γαρ 4
 ακωανμοτ ηθοκ μη σεναερατωπι ηξε μαι ηιβεν
 ετσαπεσντ ητφε. ψαν σεναοτωχπ ηξε ζαντωοτ
 εβοζ ηεν ποτσειτ¹. οτοζ φοτωσι ητε ηιασεβης 5
 ψναδενο οτοζ ηνεψι εβοζ ηξε ποτψαζ. πεφοτωσι 6
 εφεερχακι ηεν πεψηι εφεδενο δε ηξε πιηηβς παζ-
 ραψ. ετeweι ηνεψζτπαρχοντα² ηξε ζανεδαχισ- 7
 τος. εφεψωψτ δε ηξε πεψσοβηι. εσεραοτω δε ηεν 8
 οτφωψ ηξε τεψφατ (οτοζ) εσεδουμδεμ ηεν οτψηε.
 ετεις εζρηι εχωψ ηξε ζανψωψ... ετewαζοψ^a ηξε 9-11
 ζανεμκαζ ηζηη ετκωτ εροψ. οτμηψ δε ετεις
 ηπκωτ ητεψδαοχ ηεν οτζβωη εψζεχζοχ^b.
 ατσοβτ δε παψ ηοτοτωχπ³ εφοι ηψψηρηι. ετew- 12-13
 φοτω^c δε ηηισεβι^d ητε ρατψ... ετeweι δε ηπταζο
 εβοζ ηεν πεψηι. εσεταζοψ ηξε οταναγκη. οτετια 14

1. M, P, L ηεν οτσειτ. — 2. P ζτπαχωντα. — 3. P οτωχνηψ.

a) Grec : *ἀλέσαισαν* = Sali. : τιακο.

b) *Sic* ; pour εψζεχζωχ.

c) Grec *βρωθείησαν* = Sali. ετewοτωμ.

d) Ailleurs *σηβι*.

tus devant toi comme des brutes? Il en a usé avec toi dans la colère. Quoi! 4
 si tu meurs, est-ce que tous les lieux sous le ciel seront inhabités, ou les
 montagnes renversées de leurs fondements? D'ailleurs, la lumière des impies 5
 sera éteinte : leur flamme ne jaillira pas. Sa lumière s'obscurcira dans sa
 maison ; la lampe s'éteindra devant lui. Des inférieurs enlèveront ses biens ; 6
 son autorité faillira. Son pied s'engagera dans un lacet et s'embarrassera 7
 dans un filet ; des laes tomberont sur lui... Des douleurs l'atteindront de 8
 tous côtés ; beaucoup viendront autour de son pied dans l'angoisse de la faim,
 une catastrophe saisissante lui a été préparée : ses jambes seront *dévorées*... 12-13
 la santé sera enlevée de sa demeure ; il sera atteint par la calamité ; une 14

15 ἰοτρο εἰσοῦσῃς^a ἦεν περὶ κνήμης ἦεν μεχάρῃ.
 16 πῆ ἐπιδάσωτ ἥτας^b ἐρέμος ἥσθη. περὶ οὐρανῶν ἐπέ-
 17 ῦσθη. σαπῆσθι ἕμος οὐρανῶν περὶ σῆς ἐφέξει σαπῆσθι
 18 ἕμος. περὶ ἐπέτακο ἐβόη ζῆξεν πικαζὶ οὐρανῶν
 19 οὐρανῶν οὐρανῶν πᾶσιν ζῆξεν περὶ σῆς ἐβόη. ἐφέξει
 20 ἐβόη ἦεν φῶσθῃς ἐπὶ χᾶκι. ἥπερ ῥῆσθῃς ἐφοῖ ἥσθη^c
 ἦεν περὶ λαός. οὐρανῶν ἥπερ ῥῆσθῃς ἦεν σαπῆσθι ἥσθη
 ἥξεν περὶ ἀλλὰ ἐρέσθῃς ἦεν πῆ ἐτεποῦσθῃς ἥξεν
 20 ζᾶν κέχσθησθῃς. ἀρῆσθῃς ἐρῆσθῃς ἐξσθῃς ἥξεν ζᾶν-
 21 ἥξεν οὐρανῶν ἀρῆσθῃς ἥξεν ζᾶνσθῃς. πᾶσιν πε πῆσθῃς
 ἥξεν πῆσθῃς ἥξεν πᾶσιν πᾶσιν πᾶσιν^d ἥξεν πῆσθῃς
 πᾶσθῃς^d πᾶσθῃς.

XIX, 1-2 Ἄφροσθῃς ἥξεν ἡσθῃς περὶ σῆς πᾶσθῃς πᾶσθῃς πᾶσθῃς
 ἥξεν ἥξεν πᾶσθῃς οὐρανῶν πᾶσθῃς πᾶσθῃς πᾶσθῃς
 3 σαπῆσθῃς. μόνον γὰρ ἀρῆσθῃς πᾶσθῃς ἀρῆσθῃς ἥξεν πᾶσθῃς.
 πᾶσθῃς πᾶσθῃς πᾶσθῃς πᾶσθῃς πᾶσθῃς πᾶσθῃς πᾶσθῃς πᾶσθῃς

1. L omet les quatre derniers mots.

a) Grec : κατασκηνώσει = εἰσοῦσῃς.

b) Grec : ἥτας = ἥτας.

c) M, P, L σῆσθῃς. T σῆσθῃς.

d) Les ms. portent σῆσθῃς. Cf. 24, 16 et 37, 7.

15 force maîtresse s'établira dans sa tente pendant la nuit, ses ornements
 16 seront remplis de soufre; ses racines se dessècheront en bas, et sa récolte
 17 présumée tombera en haut; sa mémoire disparaîtra de la terre, et il aura son
 18 nom sur son visage effacé; il sera rejeté de la lumière dans les ténèbres;
 19 il ne sera plus connu dans son peuple et sa demeure ne sera plus conservée
 20-21 sous le ciel; mais d'autres vivront dans ce qui lui appartenait; les derniers
 ont gémi sur lui; les premiers avaient admiré. Telles sont les demeures
 des violents; telle est la place de ceux qui n'ont pas connu le Seigneur. »

XIX, 1-2 Job répondit et dit : « Jusqu'à quand affligerez-vous mon âme et me ren-
 3 verserez-vous par des discours? Sachez donc seulement que c'est le Seigneur
 qui m'a fait ainsi. Vous parlez contre moi; vous n'avez pas de pudeur devant

ΤΕΤΕΝΑΡΩΝΗΤ^a ΕΧΩΣ. ΧΑΣ ΧΕ ΑΝΟΚ ΔΙΣΩΡΕΜ ΤΑΦΩΝΙ 4
 ΟΤΟΖ ΥΨΟΠ ΝΕΜΗΣ ΗΧΕ ΠΙΠΛΑΝΟΣ ΕΘΡΙΧΕ ΖΑΝΣΑΧΙ
 ΗΣΥΕ ΗΧΟΤΟΤ ΑΝ. ΠΑΣΑΧΙ ΔΕ ΣΕΣΟΡΕΜ ΟΤΟΖ ΪΠΙ-
 ΧΟΤΟΤ ΗΕΝ ΠΟΤΣΗΟΤ. ΕΘΒΕ ΟΥ ΗΨΩΤΕΝ ΤΕΤΕΝΟΪΣΙ 5
 ΪΜΩΤΕΝ ΕΖΗΝ ΕΧΩΣ. ΤΕΤΕΝΟΙ ΗΨΩΨ ΕΖΗΝ ΕΧΩΣ
 ΗΕΝ ΟΥΨΩΨ. ΑΡΙΕΜΙ ΟΥΝ ΧΕ ΠΌΣ ΠΕΤΑΨΩΘΕΡΘΩΡΤ 6
 ΑΥΟΪΣΙ ΔΕ ΪΠΕΨΤΑΧΡΟ ΕΖΗΝ ΕΧΩΣ. ΖΗΠΠΕ ΨΝΑΣΩΒΙ 7
 ΗΕΝ ΟΥΨΩΨ ΟΤΟΖ ΗΠΑΣΑΧΙ ΨΩΨ ΕΒΟΛ ΟΤΟΖ ΪΜΟΝ
 ΖΑΙ ΨΟΠ^b. ΑΥΚΩΨ ΪΠΑΚΩΨ ΟΤΟΖ ΗΠΑΣΙΝΙ. ΑΥΧΩ^c 8
 ΗΟΥΧΑΚΙ ΖΙΧΕΝ ΠΑΖΟ. ΟΤΟΖ ΑΥΒΑΨΤ^d ΪΠΑΨΟΤ.
 ΑΨΩΔΙ ΔΕ ΪΠΑΧΛΟΜ ΕΒΟΛ ΖΙΧΕΝ ΤΑΑΨΕ. ΑΨΧΟΡΤ 10
 ΔΕ ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΠΗ ΕΥΚΩΨ ΕΡΟΙ ΟΤΟΖ ΔΙΨΕ ΠΗ ΑΨΚΩΡΧ
 ΔΕ ΗΤΑΖΕΛΠΙΣ ΪΨΡΗΨ ΗΟΥΨΩΝΗ. ΑΨΕΡΧΡΑΣΘΕ ΔΕ 11
 ΠΗ ΗΕΝ ΟΥΧΩΠΗΤ ΪΜΑΨΩ. ΑΨΧΑΤ ΗΤΟΤΨ ΪΨΡΗΨ
 ΗΟΥΧΑΧΙ. ΑΥΙ ΔΕ ΕΖΗΝ ΕΧΩΣ ΗΧΕ ΠΕΨΟΨΗΤ ΤΗΡΟΤ. 12
 ΑΥΚΩΨ ΕΡΟΙ ΖΙ ΠΑΜΩΠΗΤ ΗΧΕ ΖΑΠΡΕΨΧΩΡΧ. ΑΥΨΕ 13

a) L ΤΕΤΕΝΕΡΩΝΗΤ: conjecture : ΤΕΤΕΝΕΡΩΨΤ.

b) Grec : κρήμα = ζαπ.

c) Grec : ἔθετο = αψω = Sah. : αψκω.

d) Grec : ἐξέδυσεν = αψβαΨΤ = Sah. : αψκαατ καζητ.

moi et vous m'accablez. Admettons que j'aie erré en vérité, l'erreur demeure 4
 avec moi; que j'aie dit des paroles qu'il ne fallait pas dire, mes paroles se
 sont égarées, et je ne les ai pas dites en leur temps. Pourquoi vous, vous 5
 élevez-vous contre moi, et me dominez-vous de *vo*tre mépris? Sachez donc
 que c'est le Seigneur qui m'a troublé et a élevé son rempart contre moi. Voici 6
 que je rirai par dédain et je ne parlerai pas : je erie et *pas de jugement*. Je
 suis entouré de tous côtés, et je ne puis passer. Il a mis l'obscurité sur mon 7
 visage : il m'a dépouillé de ma gloire, il a enlevé ma couronne de dessus ma 8
 tête; il m'a séparé de ceux qui m'entouraient, et je suis parti; il a tranché
 mon espérance comme un arbre; il a usé contre moi d'une grande colère; il 9
 m'a pris pour un ennemi; toutes ses épreuves sont venues sur moi; sur mon 10
 chemin, j'ai été environné d'embusqués; mes frères se sont écartés de moi; 11
 12
 13

14 πωτο εβολ ζαροι ήξε πασηνοτ ατσοτεν ζαηυευ-
 15 μωτο εζοτεροι. παυφηρ δε ατερατναι υποτ-
 16 χοτυτ εροι ήξε ηη ετθεντ εροι οτοζ ηη ετσωτη
 17 υπαραν ατερπασβω. ηθευετ ήτε πανη ηευ
 18 παβωκ¹ παιοι ήυευμο υποτυμο εβολ. αιμοττ
 19 επαβωκ οτοζ υπεφεροτω ηηη. παττζο δε ηεν
 20 ρωι οτοζ παττωβζ ήταςζωι παμοττ πε εττζο
 21 επιυηρι ήτε παπαζδακη². ήσωτο δε ατζηπζο
 22 υμοι ψα επεζ. ευωηη αιυαητσηη σεσαζι ήσωι.
 23 ατορβετ δε ήξε ηη ετσωτη υμοι ηη επαμει
 24 υμωτο αττωτην εζρη εζωι. ατερζοζι ήξε
 25 πασαρξ ηεν παυαρ οτοζ σεοτωι ήπακασ ηεν
 26 ποττωζ³. παι ηηη οτοζ παι ηηη ω παυφηρ⁴ τωιζ
 27 γαρ υπόσ πετασόο^a εροι. ευβε οτ τετεπόζι ήσωι
 28 υφρηττ υπόσ οτοζ τετεπχοτ αν εβολ ηεν
 29 τασαρξ. ηηη γαρ ετνηαηης ευροτςηε πασαζι⁵

1. T Bωκi. — 2. L ήτανπαπαζδακη. — 3. P ωοιφζερ. — 4. M ήαυ. — 5. P ήπασαζι.

a) Lire όοζ (Tattam).

14 ils ont connu les étrangers plus que moi; mes compagnons ont été sans pitié;
 15 ceux qui m'approchaient ne m'ont pas regardé, et ceux qui connaissaient mon
 16 nom m'ont oublié; les voisins de ma maison et mes serviteurs, j'étais un
 17 étranger devant eux; j'appelais mon serviteur, et il ne m'a pas répondu. Je
 18 suppliais de ma bouche; j'implorais ma femme; j'invoquais en suppliant les
 19 enfants de mes esclaves; et eux, ils m'ont dédaigné pour toujours; si je me
 20 lève, ils parlent contre moi; ceux qui me connaissent m'ont abhorré; ceux
 21 que j'aimais se sont levés contre moi; ma chair a été putréfiée dans ma peau
 22 et mes os sont rongés avec leurs dents. Ayez pitié de moi, ayez pitié de moi,
 23 ô mes amis; car la main du Seigneur m'a touché. Pourquoi me poursuivez-
 vous comme le Seigneur, et n'êtes-vous pas saturés de ma chair? Qui donc
 fera que mes paroles soient écrites et consignées dans un livre pour toujours

ἴτορχατ δε ἦεν οὔρασι ψα ἐπερ. ἦεν οὔγρα- 24
 φιον^a ὑβενίσι νευ τατρ. (ἰε ἴτορφοτσορ ρι ραν-
 πετρα). ἴσωοτη γαρ δε οὔραεπερ πε φη ἐπλαβοατ 25
 εβορ ριζεν πκαρσι. εἰρεφτορνος πασαρ φη 26
 ἐτορσωτρ ἴναι ἐπψσι. ετα¹ ναι γαρ ψσπι νηι εβορ
 ριτεν πῶς νη ἀνοκ ἐἴσωοτηορ ἴμωορ εἴρηι 27
 ἴῆητ. νη ετα ναβαλ πατ ερσωορ οτορ κεοται ἀν
 ατρσικ δε εβορ τηρορ εἴρηι ἦεν κεντ. ἰσχε δε 28
 τετενναχορ δε οτ πε ἐτενναχορ ἴπεμθο ἴπῶς.^b
 οτορ οτνορνηι ἴτε οτσασι τετνναχευς ἴῆητφ.
 ἀρισοἴ ρωτεν ἡατρην ἴοτεπικαλιμμα. οὔρανητ 29
 γαρ ἐφῆι εχεν νιανομωορ. τοτε ἐτέεμι δε ἀσσην
 τοτρρην².

ἀφεροτψ ἴχε σψφαρ πσιμεννεορ πεχαρ δε. XX, 1
 ναιμετν ἀν πε δε χναοτορδεμ ἴναι ἴπαιρηἴ οτορ 2
 τετενκαἴ ἀν ἐροτεροι. εἰσωτεμ^c ἐτσωη^d ἴτε 3

1. L εται. — 2. L ρται.

a) L, P ἦεν ρανοὔγραφιον, comme M qui a raturé ραν.

b) Grec : ἐναντι αὐτου.

c) Grec : ἀκούσομαι = εἰέσωτεμ; Sah. : ἴσωοτῶ.

d) Grec : παιδείην = ἐἴρωη; on lit dans le Sah. : ἐτερωη.

avec un stylet de fer et du plomb, (ou gravées sur des pierres). Oui, je sais 24-25
 qu'il est éternel, celui qui me détachera de la terre, pour ressusciter ma peau 26
 épuisant ces épreuves (?). C'est du Seigneur que me sont venues toutes ces
 choses, que je connais moi-même au dedans de moi, que mon œil a vues et 27
 non celui d'un autre, qui se sont accomplies toutes dans mon sein. Et si vous 28
 dites : Que dirons-nous devant le Seigneur? et trouverons-nous en lui la
 racine d'un discours? Craignez vous-mêmes la dissimulation (?); car la colère 29
 viendra sur les libertins; on saura alors où est leur fond. »

Sophar le Minnéen répondit et dit : « Je ne soupçonnais pas que tu répon- XX, 1-2
 drais ainsi, et vous, vous ne comprenez pas plus que moi. Tandis que j'écoute 3

4 ΠΑΣΟΖΙ¹ ... ΜΗ ΠΑΙ¹ ΑΚΣΘΜΟΥ ΙΣΧΕΝ ΨΟΡΗ ΙΣΧΕΝ
 5 ΕΤΑΡΧΑ ΦΡΩΜΙ² ΖΙΣΧΕΝ ΠΙΚΑΖΙ. ΠΟΥΝΟΥ (ΓΑΡ) ΗΓΕ
 6 ΠΑΣΕΒΗΣ³ ΟΤΗΨΥΨ ΗΟΤΩΧΗΙ ΦΡΑΨΙ ΔΕ ΗΓΕ ΠΠΑΡΑ-
 7 ΝΟΜΟΣ ΠΤΑΚΟ⁴ ΠΕ. ΑΤΨΑΠΨΕ ΗΨΟΥ (ΓΑΡ) ΕΠΨΩΙ
 8 ΕΤΨΕ ΗΧΕ ΠΕΨΔΨΡΟΗ ΠΕΨΨΟΥΨΨΟΥΨ ΔΕ ΗΓΕΨΨΨΕΜ
 9 ΠΨΨΗ. ΖΟΥΑΗ ΓΑΡ ΑΨΨΑΠΨΕΤΙ⁵ ΧΕ ΑΨΨΑΧΡΟ ΤΟΥΤΕ
 10 ΕΨΨΤΑΚΟ ΨΑ ΕΒΟΖ. ΠΗ ΕΤΨΨΟΥΗ ΗΜΟΥ ΕΤΨΨΟΣ ΧΕ
 11 ΠΑΨΨΗ ΠΕ. ΗΨΡΗΨ ΗΟΤΡΑΨΟΥΤΙ ΕΑΣΖΨΑ ΗΠΟΥΧΕΜΨ
 12 ΕΨΨΨΑ ΔΕ ΗΨΡΗΨ ΗΟΤΖΟΥΤΨ ΗΓΕ ΠΠΕΧΨΡΖ.
 13 ΟΤΒΑΖ ΑΨΨΟΥΖΨ ΟΤΟΥ ΗΠΕΨΟΥΑΖ ΤΟΥΨ⁶ ΟΤΟΥ
 14 ΗΠΕΨΟΥΑΨ ΕΡΟΥ ΗΧΕ ΠΕΨΜΑ. ΠΕΨΨΗΡΙ ΕΤΨΨΑΧΨΟΥ
 15 ΗΧΕ ΖΑΠΚΟΥΧΙ ΕΡΟΥ. ΠΕΨΨΙΧ ΔΕ ΕΤΨΨΕΜΚΟ⁷
 16 ΗΖΑΠΨΚΑΖ ΗΖΗΤ. ΠΕΨΚΑΣ ΑΤΨΙ ΗΓΕΨΜΕΤΑΔΟΥ ΟΤΟΥ
 17 ΕΤΕΠΚΟΥ ΠΕΜΑΨ ΗΕΠ ΠΙΚΑΖΙ. ΑΨΨΑΠΨΛΟΥΧ⁷ ΗΧΕ
 18 ΨΚΑΚΙΑ ΗΕΠ ΡΨΨ ΕΨΨΧΟΥΨ ΣΑΠΕΨΗΤ ΗΠΕΨΔΑΣ. ΗΠΕΨ-
 19 ΨΑΨΟ ΕΡΟΣ ΟΤΔΕ⁸ ΗΠΕΨΧΑΣ ΗΨΨΨ. ΕΨΨΟΚΨ ΗΕΠ

1. Ρ πα. — 2. Μ χα χρωμ, en marge πρωμ. — 3. L ΠΑΣΕΒΗΣ. — 4. Τ ητακο.
 — 5. Τ αψψεμετι. — 6. Ρ, L ηπεψουαζψ τουψ. — 7. Τ αψψαπ ηζλοχ. —
 8. Μ οτοζ.

a) Manque un hémistiche qui se trouve même dans la version Sahidique.

b) Grec : *πυρρῶσαισαν* = *ετέτευθο* = Sah. : *τῦζε*.

4 la voix (de ma) *qui me réprimande*... n'as-tu pas appris ceci dès le principe
 5 depuis que l'homme a été placé sur la terre? La joie des impies *devient* une
 6 grande faillite: le plaisir des libertins *devient* la ruine, quand même ses
 7 offrandes montent jusqu'au ciel, et son sacrifice atteint les nues; en effet,
 8 quand il croit être affermi, alors il sera perdu définitivement; ceux qui le
 9 connaissent diront : Où était-il? Comme un songe qui s'est envolé, on ne le
 10 retrouvera plus; il s'envolera comme un fantôme de nuit; l'œil l'a aperçu
 11 et ne continuera pas; sa place ne le reverra pas; des inférieurs feront périr
 12 ses enfants; ses mains allumeront des afflictions; ses os ont été rassasiés *des*
 13 *vices* de sa jeunesse; ils seront couchés avec lui dans la terre; si la perversité
 est douce à sa bouche, il la cachera sous sa langue; il ne la ménagera pas

ΘΗΝΤΉ ΙΤΕΨΩΒΑΒΙ ΟΥΟΖ ΙΠΕΨΩΧΕΜΧΟΜ ¹ ΙΕΡΒΟΗΣΗΝ 14
 ΕΡΟΥ. ΟΥΧΛΟΗ ^α ΙΖΟΥ ΕΥΩΠ ΗΕΝ ΤΕΥΝΕΧΙ. ΟΥΜΕΤ- 15
 ΡΑΜΑΟ ΕΥΘΩΟΤΉ ΙΜΟΣ ΗΕΝ ΟΥΟΙΉΧΟΝΣ ΕΤΕΨΙΤ
 ΙΜΟΣ. ΕΥΕΨΑΚ ΙΜΟΥ ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΠΕΥΗΙ ΙΨΣΕ ΟΥΑΓΓΕ- 16
 ΖΟΣ. ΟΥΧΩΠΗΤ ΔΕ ΙΤΕ ΖΑΠΔΡΑΚΩΠ ΕΤΕΨΑΠΟΥΨΥ
 ΕΡΟΚ ^β ΕΥΕΉΟΤΒΕΥ ΔΕ ΙΨΣΕ ΦΛΑΣ ΙΟΥΖΟΥ. ΙΠΕΨΗΛΑΤ 17
 ΕΟΥΖΩΡ ΙΤΕ ΖΑΠΡΕΨΜΟΠ ΟΥΔΕ ΖΑΠΜΑ ΙΕΒΨ ΠΕΜ
 ΟΥΒΕΛΙ. ΕΤΑΨΉΙΣΙ ΔΕ ΕΖΑΠΠΕΨΟΥΡΙΤ ΠΕΜ ΖΑΠΜΕΤ- 18
 ΕΦΛΗΟΤ. ΟΥΜΕΤΡΑΜΑΟ ΕΨΝΑΧΕΜΉΠΙ ΔΠ ΕΒΟΛ ΙΜΟΣ
 ΙΨΦΡΗΤΉ ΙΟΥΤΨΙΡΦΗΝΟΣ ^γ ΙΠΑΤΨΟΥΤΕΧΟΥΨΑΨΥ ΟΥΔΕ
 ΙΠΑΤΨΟΥΙΚΨ. ΖΑΠΜΗΨ ΓΑΡ ΙΑΤΧΟΜ ^δ ΑΨΖΟΧΖΕΧ 19
 ΙΠΟΥΤΗΙ ΑΨΖΩΔΕΜ ΔΕ ΙΠΟΥΜΑΨΩΠΙ ΟΥΟΖ ΙΠΕΨ-
 ΤΗΙΨ. ΙΜΟΠ ΟΥΧΑΙ ΨΟΠ ^ε ΙΠΕΨΖΤΠΑΡΧΟΠΤΑ ΗΕΝ 20
 ΠΕΨΕΠΨΥΜΑ ΙΠΕΨΗΟΖΕΜ. ΙΜΟΠ ΨΩΨΠ ΨΟΠ ΙΠΕΨ- 21
 ΗΡΗΟΤΙ. ΕΨΒΕ ΦΑΙ ΙΠΟΥΤΨΙΡΙ ΕΒΟΛ ΙΨΣΕ ΠΕΨΑΓΑΘΟΠ.
 ΕΨΩΠ ΑΨΨΑΠΜΕΤΙ ΧΕ ΑΨΨΑΚ ΕΒΟΛ ΕΥΕΨΟΧΖΕΧ. 22

1. Ρ ΧΟΜΧΟΜ.

a) Grec : χολη.

b) Lire ερου (Tattam).

c) Grec : στριφνος.

d) αδυνατων des cod. A et C du Sahidique, tandis que B porte δυνατων.

e) D'après T; tandis que P ψηη, L ψοτ, M illisible.

et ne l'abandonnera pas; il l'entraînera au milieu de son gosier, mais elle ne 14
 pourra pas lui servir; le *fiel* du serpent est dans ses entrailles; la fortune 15
 injustement amassée sera vomie; un ange l'arrachera de son intérieur; il sera 16
 nourri de la rage des dragons et la langue d'un serpent le tuera; il ne verra 17
 plus le lait des bêtes en pâturage, ni les dépôts de miel et de beurre; il s'est 18
 fatigué en vain et inutilement; la richesse, il ne la goûtera pas, telle la 19
 morelle (?) qu'on ne peut mâcher ni avaler; pour beaucoup de gens sans 20
 défense, il a pressuré leurs maisons, saccagé leur habitation sans la res- 21
 taurer; aussi, pas de garantie pour ses possessions; dans ses convoitises, il 22
 n'échappera pas; rien ne restera de ses provisions; ses biens ne profiteront

1 ΕΤΕΙ ΔΕ ΕΖΗΣ ΕΧΩΨ ΗΧΕ ΑΠΑΓΚΗ ΠΙΒΕΝ. ΖΟΠΩΣ
 ΗΤΕΨΜΑΖ ΤΕΨΝΕΧΙ. ΕΨΕΟΥΨΡΠ ΕΖΗΣ ΕΧΩΨ ΗΟΥ-
 ΧΩΠΗ ΗΤΕ ΟΥΕΜΒΟΝ ΕΨΕΟΥΨΡΠ^α ΗΖΑΠΕΜΚΑΤΖ¹ ΗΖΗΤ
 21 ΕΖΗΣ ΕΧΩΨ. ΟΤΟΖ ΗΠΕΨΠΟΖΕΜ ΗΤΟΥΨ ΑΨΒΕΠΠΗ.
 25 ΕΣΕΨΟΥΖΨ ΗΧΕ ΟΥΨΡΨ ΗΖΟΥΨ. ΕΨΕΨΠΗ ΔΕ ΕΒΟΖ ΗΕΝ
 ΠΕΨΨΜΑ ΗΧΕ ΟΥΨΟΠΠΕΨ. ΖΑΠΨΟΥ ΔΕ ΕΤΕΜΟΥΨ ΗΕΝ
 ΠΕΨΜΑΠΨΠΠΗ. ΖΑΠΖΟΥΨ ΔΕ ΕΤΕΙ ΕΖΗΣ ΕΧΩΨ^β...
 26 ΕΨΕΟΥΨΟΥΨ ΔΕ ΗΧΕ ΟΥΨΡΨ ΗΑΤΨΠΟ. ΕΨΕΨΖΕΜΜΟ^γ
 27 ΑΨΠΕΨΗ ΗΧΕ ΨΗ ΕΨΠΠΟΥ ΕΖΗΣ ΕΧΩΨ. ΠΕΨΑΠΟΜΑ
 ΔΕ ΕΣΕΨΟΥΨΟΥΨ ΗΧΕ ΤΨΕ. ΠΚΑΖΙ ΔΕ ΕΨΕΨΨΠΨ ΕΖΗΣ
 28 ΕΧΩΨ. ΕΨΕΨΨΚ ΑΨΠΕΨΗ ΗΧΕ ΠΤΑΚΟ ΨΑ ΕΒΟΖ. ΟΥΕ-
 29 ΖΟΥΨ ΗΧΩΠΗΤ ΕΨΕΨ² ΕΖΗΣ ΕΧΩΨ. ΨΑΨ ΠΕ ΨΜΕΡΟΨ
 ΗΟΥΨΠΠΗ ΗΑΣΕΒΗΨ ΕΒΟΖ ΖΨΤΕΠ ΠΨΨ. ΠΕΜ ΠΨΨΨ
 ΗΤΕ ΠΕΨΖΨΠΑΡΧΟΠΤΑ ΕΒΟΖ ΖΨΤΟΥΨ ΑΨΠΕΠΨΚΟΠΟΨ.

XVI, 1-2 ΑΨΕΡΟΥΨ ΗΧΕ ΨΑΒ ΠΕΨΑΨ ΨΕ ΨΨΤΕΜ ΨΨΤΕΜ ΕΠΛ-
 ΨΑΨΙ ΖΨΠΑ ΗΨΤΕΨΤΕΜ ΤΑΠΟΥΨ ΨΨΠΠΗ ΠΠΗ ΕΒΟΖ ΖΨΤΕΠ

1. I. ΖΑΠΨΚΑΤΖ. — 2. M d'abord ηΨΨΠΨΨΨ, puis ηΨΨΠΨΨΨΨΨ, laissant le premier
 Ψ sans le corriger.

a) Rend plutôt *εΨΨ* de A que *νΨΨ* (B) = ΕΨΕΨΨΡΠ.

b) Manque un hémistiche qu'on trouve dans le Sahidique.

c) Grec : *καζόΨα* = ΕΨΕΨΖΕΜΜΟ.

23 détresses viendront sur lui. Pour remplir son ventre, il (*Dieu*) enverra sur lui
 24 la fureur de la colère, il enverra sur lui des afflictions; il ne sera pas sauvé
 25 du fer; un arc d'airain le blessera; une flèche passera au travers de son corps;
 26 les étoiles passeront dans son habitation; des terreurs l'assailliront... un
 27-28 feu inextinguible le dévorera; celui qui viendra sur lui consumera sa maison,
 29 le ciel révélera ses iniquités, la terre se soulèvera contre lui; la ruine entraî-
 nera sa maison jusqu'à la disparition; un jour de colère viendra sur lui. Voilà
 la part de l'homme impie *déterminée* par le Seigneur, avec la possession de
 ses biens *fixée* par Celui qui surveille *tout*. »

XXI, 1-2 Job répondit et dit : « Écoutez, écoutez mes paroles, pour que ma conso-

ΘΗΝΟΥ. ΥΓΑΣ ΪΜΟΙ ΔΙΟΚ ΤΗΝΑΣΑΧΙ ΙΤΑ ΪΤΕΤΕΝΩΒΙ^a 3
 ΪΜΟΙ. ΟΥ ΓΑΡ ΜΗ ΠΑΣΟΖΙ ΟΥΕΒΟΖ ΖΙΤΕΝ ΡΩΜΙ ΠΕ ΙΕ 4
 ΕΒΕ ΟΥ ΤΧΩΠΤ ΑΤ^b ΧΟΥΤ ΕΡΟΙ ΟΥΟΖ ΔΡΙΨΦΗΡΙ 5
 ΟΥΟΖ ΧΩ ΪΤΕΤΕΝΧΙΧ ΙΤΕΤΕΝΟΥΟΧΙ^c. ΕΨΩΠ ΓΑΡ 6
 ΔΙΨΑΝΕΡΦΜΕΤΙ ΨΑΨΘΟΥΡΤΕΡ¹. ΣΕΑΜΟΝΙ ΔΕ ΪΠΑΣΑΡΞ 7
 ΪΧΕ ΖΑΠΕΜΚΑΖ ΪΖΗΤ. ΕΒΕ ΟΥ ΠΙΑΣΕΒΗΟ ΣΕΟΠΗ 7
 ΑΤΕΡΑΠΑΣ ΔΕ ΟΗ ΗΕΝ ΟΥΜΕΤΡΑΜΑΟ. ΠΟΥΟΥΤΑΖ ΨΟΠ 8
 ΚΑ^d ΠΟΥΨΩ ΪΤΕ ΤΟΥΨΤΧΗ. ΠΟΥΨΗΡΙ ΔΕ ΣΕ ΜΠΕ- 9
 ΜΘ ΪΠΟΥΒΑΛ. ΠΟΥΗΙ ΣΕΟΙ ΪΖΕΠΟΥΨΙ. ΪΜΟΗ ΖΟΥΨ ΔΕ 9
 ΣΑ ΖΑΙ ΪΣΑ. ΪΜΟΗ ΜΑΣΤΙΓΓΟΟ ΔΕ ΖΙΧΩΟΥ ΕΒΟΖ 10
 ΖΙΤΕΝ ΠΩΟ. ΤΟΥΕΖΕ ΪΠΕΟΜΙΟΙ ΗΑΧΕΝ ΠΟΗΟΥ ΔΟΠΟΥΕΜ 10
 ΔΕ ΪΧΕ ΘΗ ΕΤΕ ΪΒΟΚΙ ΪΤΩΟΥ ΟΥΟΖ ΪΠΕΟΖΙΗΗΤΟ 11
 ΕΒΟΖ. ΣΕΨΟΠ ΔΕ ΪΦΡΗΨ ΪΖΑΠΕΟΨΟΥ ΪΠΕΠΕΖ. ΠΟΥ- 11
 ΨΗΡΙ ΔΕ ΣΕΟΨΒΙ ΠΕΜ ΠΟΥΕΡΗΟΥ. ΕΤΟΪ ΪΠΟΥΨΑΛΤΗ- 12
 ΡΙΟΠ ΠΕΜ ΠΟΥΚΤΟΥΑΡΑ ΟΥΟΖ ΣΕΟΥΠΟΥ ΗΕΝ ΟΥΟΜΗ

1. L. ΨΑΨΘΟΥΡΤΕΡ.

a) Quelques manuscrits grecs ont la variante ειτ' ουν au lieu de ειτ' ου. L'exemplaire du traducteur bohairique ne devait pas avoir la négation pas plus que celui de l'ancienne version latine; sinon, il faudrait lire ΪΠΕΤΕΝ, comme dans le Sahidique.

b) Sic. Lire ΔΗ (Tattam); grec : οδ.

c) T propose ΕΤΕΤΕΝΟΥΟΧΙ; lire plutôt ΖΙΤΕΤΕΝΟΥΟΧΙ.

d) Lire ΚΑΤΑ (Tattam).

lation ne vienne pas de vous; supportez-moi; je parlerai; ensuite vous pourrez 3
 vous moquer de moi. Quoi donc? est-ce de l'homme que vient mon grief? et 4
 pourquoi ne m'irriterais-je pas? regardez-moi et étonnez-vous: mettez votre 5
 main sur votre joue. Si je me souviens, je suis troublé et des douleurs 6
 saisissent mes chairs. Pourquoi les impies vivent-ils et vieillissent-ils, et 7
 encore dans la richesse? Leurs produits arrivent selon le désir de leur âme; 8
 leurs enfants sont devant leurs yeux; leurs maisons sont dans l'abondance; 9
 pas de crainte d'aucun côté; pas de fléaux sur eux de la part du Seigneur; 10
 leur vache n'a point mis bas avant le terme, et celle qui porte chez eux a été 11
 sauve et n'a point avorté; ils sont comme des troupeaux permanents; leurs 12
 enfants jouent les uns avec les autres, tenant leurs luths et leurs cithares, et

13 ἄψαλμος. ἀρχεκ ποτῶνῃ δε ἦεν ζαπαγαθον
 14 ἀτενκοτ δε ἦεν οὐτόν ἴτε αμην]. γῆα ἴμος
 15 ἴξε πῶς^a δε ζηνκ σαβολ ἴμοι νεκωσιτ φοτῶν
 16 εσοτῶνοτ ἀν^b... παρε ποταγαθον γαρ χη ἦεν
 17 ποτῶν. πηβνοτι δε ἴτε πιασεβησ γῆατ ερῶοτ
 18 ἀν. ἴμον δε ἀλλὰ πῆηβσ ἴτε πιασεβησ γῆαδενο.
 19 εῖς δε εἶρησ εἰωοτ ἴξε ποτῶν. εἰεταζῶοτ
 20 ἴξε ζαππακζι εβολ ἦεν οὐτῶν. εἰεῦωππ δε
 21 ἴφρητ ποτῶν ζαχῶν ποτῶνοτ τε ἴφρητ ποτ-
 22 ῶν εασοζγ ἴξε οὐσαρῶνοτ. ερε ποτῶνπαρ-
 23 χοντα^c μοτῆ^d εποτῶνρι^e. εἰετῶνβωσ (παγ) κατα-
 24 ρογ οτοζ εἰεεμ. πεγβαλ εἰενατ επεγβοζῆε...
 25 ἴπῶς... δε πεγοτῶν ἴζητ ῶοπ νεμαγ ἦεν πεφῆ.
 26 οτοζ πῆππ ἴτε πεγεβῆτ ἀτφαῶοτ. μῆ πῶς ἀν εττ
 27 ποτκαττ νεμ οτεπιστῶν ἴσογ δε εττζαπ εζαπ-
 28 ῆσθεβ^e. ἴσογ δε εἰεμοτ ἦεν παμαζι ἴτε τεφμε-

a) Au lieu du grec λέγει δὲ Κυρίῳ = γῆα δε ἴμος ἴμωσις du Sahidique.

b) Manque le verset 15, comme dans le Sahidique.

c) Grec : ἀτῶ = πεγ.

d) Lire μοτῆκ (Tattam).

e) Ici le copte a lu ζουουσ (B) et non σοζουσ (AC).

13 s'amuse au son des chansons; ils ont passé leur vie dans le bonheur et
 14 se sont endormis dans le repos de l'Amenti. *Mais* le Seigneur dit : Éloigne-
 15 toi de moi, je ne veux pas connaître tes voies... leurs biens étaient dans leurs
 16 mains; mais les œuvres de l'impie, il ne les voit pas; d'ailleurs, la lampe des
 17 impies s'éteindra; la catastrophe fondra sur eux; des douleurs issues de la
 18 colère les tiendront; ils seront comme la paille devant l'ouragan ou comme la
 19 poussière qu'a emportée la tempête; leurs possessions *manqueront* à leurs
 20 fils; il (*Dieu*) les rétribuera d'après lui-même et sera conscient. Son œil (*de*
 21 *l'impie*) verra son massacre... parce que sa volonté intime demeure avec lui
 22 dans sa maison; les nombres de ses mois ont été divisés. N'est-ce pas le
 23 Seigneur qui donne l'intelligence et la science? lui qui juge les meurtres?
 (Lui) *celui-ci* mourra dans la force de sa sottise, complètement sain et pros-

ΤΑΤΖΗΤ ΦΟΤΟΧ ΔΕ ΤΗΡΥ ΟΤΟΖ ΦΕΡΕΥΘΕΝΗΝ. ΠΕΦ- 24
 ΜΑΗΤ ΔΕ ΑΤΜΟΖ ΗΨΑΤ ΠΕΦΑΤΚΑΣ ΔΕ ΠΕΠΦΩΗ^α
 ΕΒΟΛ. ΗΨΟΥ ΔΕ ΨΑΦΜΟΤ¹ ΖΙΤΕΝ ΠΨΑΨΙ ΗΨΤΕ 25
 ΤΕΦΨΤΥΧΗ² ΰΠΕΦΟΤΕΜ ΖΑΙ ΗΑΓΑΘΟΗ. ΣΕΕΠΚΟΤ ΔΕ 26
 ΖΙΧΕΝ ΠΚΑΖΙ ΕΤΣΟΠ ΠΤΑΚΟ ΔΕ ΨΑΦΖΟΒΣΟΤ³. ΖΨΣΔΕ 27
 ΨΣΩΟΤΗ ΰΜΨΤΕΝ ΧΕ ΑΡΕΤΕΝΟΤΕΖ ΕΧΨΙ ΗΕΝ ΟΥΜΕΤ-
 ΤΟΔΜΗΡΟΣ. ΖΨΣΔΕ ΤΕΤΕΠΝΑΧΟΣ ΧΕ ΑΦΘΨΗ ΠΗ 28
 ΗΟΤΑΡΧΨΗ ΟΤΟΖ ΧΕ ΑΣΘΨΗ ΨΣΚΕΠΗ ΗΨΤΕ ΠΨΜΑ-
 ΠΨΨΠΗ ΗΨΤΕ ΠΨΑΣΕΒΗΣ. ΨΕΝ ΠΗ ΕΤΣΙΠΗ ΖΙ ΠΨΜΨΤ ΟΤΟΖ 29
 ΠΟΤΥΜΗΠΗ ΰΠΕΡΑΙΤΟΤ ΗΨΨΕΜΜΟ. ΧΕ ΑΤΥΑΙ ΰΠΨΑΣΕΒΗΣ 30
 ΕΟΤΕΖΟΟΤ ΗΨΤΕ ΠΤΑΚΟ. ΕΤΕΒΟΙΤΟΤ ΕΠΕΖΟΟΤ ΗΨΤΕ ΠΕΦ-
 ΧΨΗΤ. ΠΨ ΕΤΝΑΦΙΡΙ ΕΠΕΨΜΨΤ ΰΠΕΜΘΟ ΰΠΕΨΖΟ. 31
 ΟΤΟΖ ΗΨΟΥ ΑΨΙΡΙ ΠΨ⁴ ΕΨΗΑΨΨΕΒΨΨ ΠΑΨ. ΟΤΟΖ 32
 ΗΨΟΥ ΔΟΙΤΥ^β ΕΖΑΠΨΖΑΤ⁵ ΟΤΟΖ ΑΨΕΡΨΥΨΨΣ ΖΙΧΕΝ
 ΟΥΣΔΗ. ΑΤΖΔΟΧ ΠΑΨ ΗΨΧΕ ΖΑΠΧΑΛΙΞ⁶ ΗΨΤΕ ΠΙΧΨΜΑΡ- 33
 ΡΟΣ⁷. ΟΤΟΖ ΡΨΨΙ ΠΙΒΕΝ ΕΨΕΨΕ ΠΑΨ⁸ ΖΙΦΑΖΟΤ ΰΜΟΨ

1. M, L μοτψ. — 2. T ητεψψτυχη. — 3. D'après L; M, P, T ζοπσοτ. — 4. M ajoute πε; la présente feuille est d'une autre main, et remplace une autre détruite. — 5. M ζανευζατ. — 6. L καλιξ. — 7. M, L χιμαρος. — 8. M ajoute μενεψψψ, les deux mots suivants en marge.

a) Lire πετψψη (Tattam).

b) Conjecture : ατοίτυ. La feuille de M porte αψοίτυ.

père, ses boyaux sont pleins de graisse, et c'est sa moelle qui se répand; 24
 (lui) celui-là meurt dans l'amertume de son âme; il n'a mangé rien de bon; ils 25
 sont couchés ensemble sur la terre, la pourriture les recouvre; aussi je sais 26-27
 que vous vous lancez sur moi avec audace; aussi vous direz : Où est la mai- 28
 son du chef? où est la protection des demeures des impies? Interrogez ceux 29
 qui passent par les chemins, et ne mettez pas à l'écart leurs indications :
 que l'impie est relevé au jour de la ruine; ils seront emmenés au jour de sa 30
 colère. Qui dénoncera sa conduite devant son visage? il a agi : qui lui 31
 infligera ce qu'il mérite? il est porté à des mausolées, et il veille sur un cata- 32
 falque; les cailloux du torrent se sont adoucis pour lui; tout le monde s'en 33

ΖΑΝΟΡΦΑΝΟΣ ΑΚΤΖΕΜΚΩΤ. ΕΥΒΕ ΦΑΣ ΟΥΝ ΑΤΚΩΤ¹ 10
 ΕΡΟΚ ΉΞΕ ΖΑΝΧΟΡΧΣ² ΟΥΟΖ ΑΥΙΗΣ ΉΣΑΚ ΉΞΕ ΟΥΠΟ- 11
 ΔΕΜΟΣ³ ΕΥΟΙ ΉΨΦΗΡΙ. ΠΙΟΥΣΙΝΙ ΑΥΕΡΧΑΚΙ ΠΑΚ. ΕΚΕΝ- 11
 ΚΟΤ⁴ ΔΕ ΟΥΜΩΤ ΑΥΖΩΒΣ ΕΒΟΖ (ΟΥΜΩΤ ΑΥΖΩΒΣ 11
 ΕΒΟΖ)^a ΖΙΧΑΚ. ΜΗ ΨΝΑΠΕΥ^b ΑΠ ΉΞΕ ΦΗ ΕΤΨΟΠ 12
 ΗΕΝ ΠΗ ΕΤΨΟΙ. ΠΗ ΕΨΜΩΣ ΔΕ ΗΕΝ ΟΥΨΨΨ ΑΥΘΕ- 13
 ΒΙΩΤ. ΟΥΟΖ ΑΚΧΟΣ ΧΕ ΟΥ ΠΕ ΕΤΑΨΕΜ ΕΡΟΥ ΉΞΕ 13
 ΦΗ ΕΤΧΟΡ. ΙΕ ΑΨΝΑΨΖΑΠ⁵ ΗΑ ΠΙΓΝΟΦΟΣ. ΖΑΝΘΗΠΙ 14
 ΠΕΜ^c ΠΕΨΜΑΉΧΨΠ ΟΥΟΖ ΉΠΟΥΠΑΥ ΕΡΟΥ. ΑΨΜΩΣ 14
 ΗΕΝ ΠΚΨΨ ΉΤΕ ΤΨΕ. ΜΗ ΧΠΑΑΡΕΖ ΕΟΥΜΑΠΜΩΣ 15
 ΉΠΕΠΕΖ ΦΑΣ ΕΤΑΥΖΨΨ ΕΧΨΨ ΉΞΕ ΖΑΠΡΨΨ ΉΨΜΗ. 15
 ΠΗ ΕΤΑΥΤΑΖΨΤ^d ΉΠΑΤΑΣΕΡΠΗΙ^e ΟΥΟΖ ΙΑΡΟ⁶ ΕΨΗΑΨ 16
 ΠΕ ΠΟΥΣΕΨΨ. ΠΗ ΕΤΧΨ ΉΜΟΣ ΧΕ ΟΥ ΠΕ ΕΤΕ ΠΨΣ 17
 ΠΑΔΙΨ ΠΑΠ. ΙΕ ΟΥ ΠΕ ΕΤΕ ΠΠΑΠΤΟΚΡΑΤΨΡ ΉΑΕΠΨ 17
 ΕΖΡΗΙ ΕΧΨΠ. ΉΨΟΥ ΔΕ ΑΨΜΑΖ⁷ ΠΟΥΗΙ ΉΑΓΑΘΟΠ. 18

1. M, L ΠΑΤΚΩΤ. — 2. M omel ΖΑΠ. — 3. M ΠΠΟΔΕΜΟΣ. — 4. P ΕΚΕΝΚΟΤΚ. —
 5. M ΨΝΑΨΖΑΠ. — 6. M, P, L ΙΑΡΕΨΗΑΨ; T ΙΑΡΟ ΨΗΑΨ. — 7. M, T ΑΨΜΕΖ.

a) Répétition dans M, L, P; T l'a supprimée.

b) Sic. Conjecture : ΨΝΑΠΑΥ.

c) Lire ΠΕ (Tattam).

d) T ΕΤΑΖΨΤ.

e) Cf. XV, 33 : ΉΠΑΤΕΣΕΡΠΕΙ.

le dénuement, et tu as affligé les orphelins. C'est pourquoi tu as été entouré 10
 d'embûches, et une lutte fameuse t'a vivement poursuivi; la lumière est 11
 devenue ténèbres pour toi; et quand tu étais couché, l'eau t'a recouvert. Est-ce 12
 que celui qui habite les hauteurs ne *verra* pas? Il humilie ceux qui marchent
 avec dédain. Et tu as dit : Que connaît le puissant? Jugera-t-il dans 13
 l'obscurité? Les nuées le cachent, et il ne sera pas vu; il circule dans le 14
 pourtour du ciel. Garderas-tu le sentier séculaire qu'ont foulé des hommes 15
 justes, qui ont été saisis prématurément, et dont l'appui est un fleuve qui 16
 coule, qui disent : Qu'est-ce le Seigneur nous fera? qu'est-ce que le Tout- 17
 Puissant amènera sur nous? Mais lui, il (a) *avait* rempli leurs maisons de 18

19 ΠΙΣΟΘΗΣ ΔΕ ΗΤΕ ΠΙΑΣΕΒΗΣ ΦΟΡΗΟΤ ΪΜΟΦ. ΕΤΑΤΗΝΑΤ
 ΗΧΕ ΠΙΘΜΗ ΔΥΣΑΒΙ. ΠΙΑΤΑΡΙΚΙ ΔΕ ΔΥΕΛΚΥΑΙ
 20 ΗΣΜΟΤ. ΙΕ ΕΨΑΠΗ ΗΤΕΥΤΑΚΟ ΗΧΕ ΠΟΤΟΒΟ ΟΤΟΖ ΠΟΤ-
 21 ΣΑΧΗ ΕΦΕΟΤΩΜΦ ΗΧΕ ΟΥΧΡΩΜ. ΔΡΗΕΨΤΕ ΔΕ (ΗΤΕΠ-
 ΝΑΤ) ΧΕ ΧΗΔΕΡΖΤΠΟΜΕΝΗ ΙΣΧΕ¹ ΠΕΚΟΤΙΑΖ ΠΑΨΑΠΗ
 22 ΗΕΝ ΖΑΝΑΓΑΘΟΝ. ΔΡΙΕΚΛΑΒΑΝΗ ΔΕ ΗΖΑΝΣΑΧΙ ΕΒΟΛ
 23 ΗΕΝ ΡΩΦ. ΟΤΟΖ ΟΙ ΗΠΕΥΣΑΧΙ ΗΕΝ ΠΕΚΖΗΤ. ΕΨΑΠΗ
 ΗΤΕΚΤΙΑΣΟ ΟΤΟΖ ΗΤΕΚΥΕΒΙΟ ΪΠΕΜΟ ΪΠΟΪ ΑΚΥΡΕ
 24 ΠΙΘΪΗΧΟΝΣ ΟΥΕΙ ΪΠΕΚΜΑΝΨΑΠΗ. ΕΚΕΖΕΜΟΙ ΖΙΖΕΝ
 ΟΥΠΕΤΡΑ ΗΕΝ ΤΕΧΗΔΕ ΠΕΜ ΪΦΡΗΤ ΗΟΥΠΕΤΡΑ ΗΤΕ
 25 ΟΥΧΜΑΠΡΟΣ ΗΤΕ ΣΑΦΙΡ. ΕΦΕΨΑΠΗ ΠΑΚ ΪΒΟΝΘΟΣ
 ΗΧΕ ΠΠΑΠΤΟΚΡΑΤΨΡ ΕΒΟΛ ΗΤΟΤΟΤ ΗΠΕΚΧΑΧΙ. ΕΦΕ-
 26 ΤΟΥΒΟΚ ΔΕ ΪΦΡΗΤ ΪΠΙΖΑΤ ΕΤΦΟΟΙ. ΙΤΑ ΕΚΕΕΡΠΑΡΙ-
 ΣΙΑΖΕΟΘΕ¹ ΪΠΕΜΟ ΪΠΟΪ ΗΤΕΚΧΟΥΨΤ ΕΖΡΗΙ ΕΤΦΕ
 27 ΗΕΝ ΟΥΡΑΨΙ. ΑΚΨΑΠΤΑΒΖ ΔΕ ΪΜΟΦ ΕΦΕΪΣΗΤΕΜ ΕΡΟΚ.
 28 ΕΦΕΤΗΙΣ ΔΕ ΠΑΚ ΕΥΡΕΚΤ ΗΠΕΚΕΤΧΗ. ΕΦΕΤΙΑΣΟ ΔΕ
 ΠΑΚ ΗΟΥΜΑΝΨΑΠΗ ΗΤΕ ΟΥΜΕΘΜΗ. ΕΦΕΨΑΠΗ ΔΕ ΖΙ

1. L et P ΕΕΚΕΡ.

a) Grec : ειτα.

19 biens, le conseil des impies est loin de lui. A cette vue, les justes ont ri;
 20 l'irréprochable s'est moqué d'eux : Si leur fortune n'avait pas été détruite,
 21 le feu dévorera ce qui leur reste. Sois donc ferme, (que nous voyions) si tu
 22 es patient, si (ensuite) ton fruit demeurera dans le bien. Recueille les paroles
 23 de sa bouche, et reçois ses paroles dans ton cœur. Si tu te convertis et
 que tu t'humilies devant le Seigneur, tu éloignes l'iniquité de ton habitation;
 24 tu finiras par être assis sur un rocher, comme un rocher d'un torrent de
 25 Saphir. Le Tout-Puissant sera ton auxiliaire contre tes ennemis; il te purifiera
 26 comme l'argent passé au feu; ensuite tu prendras confiance devant le
 27 Seigneur: tu regarderas vers le ciel avec joie: si tu l'invoques, il t'entendra;
 28 il te donnera d'accomplir tes vœux: il te rendra une demeure de justice, et

ΠΕΚΜΩΣΤ ἦΞΕ ΟΥΟΥΩΝΗΣ¹ ΧΕ² ΑΥΘΕΒΙΟΥ ἸΜΩΝ³ 29
 ἸΜΟΥ^a. ΟΥΟΥ ΧΝΑΧΟΣ ΧΕ ΑΥΘΙΣ ἸΜΟΥ ΟΥΟΥ ΧΝΑ-
 ΠΟΥΕΜ ἸΦΗ ΕΤΩΠΤΣ ἸΠΕΥΒΑΔ. ΕΥΕΣΩΨ ἸΟΥΑΘΗΟΥ³ 30
 ΟΥΟΥ ΠΟΥΕΜ ΗΕΝ ΠΕΧΣΙΧ^b ΕΚΤΟΥΒΗΟΥΤ^c.

Αυερουω ἦξε ἰαβ πεχαυ χε. κε γαρ ψεω χε^{XXIII, 1-2}
 πασορι ουεβολ ριτοτυ^d πε ουου τεψχιχ ασρρου
 εξεν παφιαου⁴. ηω γαρ ετπαιμι χε ψναχου 3
 ουου χε ψπαι ψα πψακ. ουου χε απ ψναχε 4
 ουουαπ (παρραυ) ρωι δε ευεμαρψ ἦσορι. ειεεμι δε 5
 επιταλδο⁵ ετεψναχοτου⁶ ηη. ειεερεσθαπεςθε δε
 εηη ετεψναταμοι ερσωτ. ουου χε απ⁷ ψπαι ερρη 6
 εξωι ηεν ουηωψ ἦχου ἰτα ψναερχρασθε ηη απ⁸
 ηεν ουυβου. ψμεθμηι γαρ ηευ πισορι ρανεβολ 7
 ριτοτυ πε ευειηι δε εβολ Ἰπαρραπ ψα εβολ. ειεψε 8

1. *T* ἦξε ουωωνη. — 2. *P* χαυθεβιου. — 3. *P* Ἰουαθηου; *L* omet les deux derniers mots. — 4. *P* παφιαου. — 5. *M*, *P* et *L* πιταλδοι. — 6. *T* εταψναχοτου. — 7. *T* εη. — 8. *L* απ ηη.

a) D'après la leçon εταπεινωσεν de 17 manuscrits (Holmes).

b) D'après *M*; *P* et *L* ont πεψχιχ.

c) Pour καθαρις = ερτωρβηουτ.

d) Grec : χειρός μου = ριτοτ = Sah. : ρη παδισ.

la lumière sera sur tes voies; car il s'est humilié lui-même; et tu diras qu'il 29
 s'est exalté; et il sauvera celui qui baisse ses yeux; il rachètera l'innocent 30
 et le sauvera par tes mains pures. »

Job répondit et dit : « Oui, je sais que ma réprimande vient de lui, et ^{XXIII, 1-2}
 que sa main s'appesantit sur mon gémissement. Qui saura si je le trouverai 3
 et si j'aboutirai; je soutiendrais *ma* cause (devant lui), ma bouche se remplirait 4
 d'arguments; je saurais les remèdes qu'il me dirait, et je sentirais ce qu'il 5
 me déclarerait; quand il viendrait sur moi avec une grande puissance, il ne 6
 me traiterai pas ensuite dans la colère; car la vérité et la correction vien- 7
 nent de lui, et il ferait aboutir mon jugement. J'irai aux premiers et je ne 8

9   ⲛⲏⲛ ⲁⲗⲉ ⲉⲓⲛⲓⲟⲩⲁⲧ ⲟⲩⲟⲗ ⲧⲓⲱⲟⲓ ⲁⲛ ⲛⲉ ⲟⲩ ⲁⲗⲉ ⲛⲉⲧⲉⲙⲓ
 10 ⲉⲣⲟⲩ ⲛⲉⲛ ⲛⲓⲃⲁⲉⲧ ⲉⲧⲁⲩⲟⲩⲁⲙⲓⲟ ⲛⲓⲁⲛⲟⲩⲁⲗⲉ ⲁ ⲟⲩⲟⲗ
 11 ⲓⲛⲁⲙⲟⲛⲓ ⲉϥⲉⲗⲱⲃⲥ ⲛⲓⲁⲛⲟⲩⲛⲁⲙ ⲟⲩⲟⲗ ⲓⲛⲁⲛⲁⲧ.
 12 ϥⲥⲱⲟⲩⲛ ⲓⲁⲣ ⲛⲓⲟⲩ ⲗⲏⲗⲏ ⲓⲛⲁⲙⲓⲁⲓⲧ. ⲁϥⲉⲣⲗⲓⲁⲕⲣⲏⲛⲏ
 13 ⲁⲗⲉ ⲓⲙⲟⲓ ⲓⲡⲣⲏⲧ ⲓⲛⲓⲛⲟⲩⲃ. ⲉⲓⲉⲙⲟⲱⲓ ⲁⲗⲉ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲉⲛ
 14 ⲛⲉϥⲗⲟⲛⲗⲉⲛ. ⲁⲓⲁⲣⲉⲗ ⲓⲁⲣ ⲉⲛⲉϥⲙⲓⲱⲧ. ⲟⲩⲟⲗ ⲓⲛⲁⲣⲓⲕⲓ
 15 ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲉⲛ ⲛⲉϥⲗⲟⲛⲗⲉⲛ. ⲟⲩⲁⲗⲉ ⲓⲛⲁϥⲁⲧ ⲓⲥⲱⲓ. ⲛⲉϥⲥⲁⲕⲓ
 16 ⲁⲗⲉ ⲁⲓϥⲟⲛⲟⲩ ⲛⲉⲛ ⲕⲉⲛⲧ. ⲓⲥⲕⲉ ⲓⲛⲟⲩ ⲁϥⲧⲗⲁⲛ ⲓⲛⲁⲓⲣⲏⲧ
 17 ⲛⲓⲙ ⲛⲉⲧⲁϥⲉⲣⲁⲛⲧⲓⲗⲉⲓⲓⲛ ⲁ ⲛⲁϥ. ⲡⲏ ⲓⲁⲣ ⲉⲧⲁⲩⲟⲩⲁⲙⲱϥ
 18 ϥⲁⲓ ⲛⲉⲧⲁϥⲁⲓϥ ⲁ... ⲉⲃⲃⲉ ⲡⲁⲓ ⲁⲓⲛⲥ ⲓⲙⲟⲓ ⲉⲗⲣⲏⲓ ⲉϥⲱⲩ.
 19 ⲉϥ(ⲉ)ⲧⲥⲃⲱ ⲁⲗⲉ ⲛⲏⲓ. ⲁⲓⲉⲣⲗⲟⲧ ⲛⲁⲧⲉϥⲗⲏ. (ⲉⲗⲣⲏⲓ ⲉϥⲛⲉⲛ
 20 ϥⲁⲓ ⲉⲓⲉⲛⲥ ⲛⲁⲧⲗⲏ ⲓⲛⲉϥⲗⲟ ⲉⲓⲉⲥⲟⲙⲥ ⲟⲩⲟⲗ ⲉⲓⲉⲛⲟⲩⲱⲛ
 21 ⲉⲃⲟⲗ ⲓⲙⲟⲩ). ⲛⲟⲥ ⲁⲗⲉ ⲁϥⲉⲛ ⲟⲩⲱⲱⲛⲓ ⲗⲓϥⲉⲛ ⲛⲁⲗⲏⲧ.
 22 ⲟⲩⲟⲗ ⲛⲓⲛⲁⲛⲧⲟⲕⲣⲁⲧⲱⲣ ⲁϥⲓⲱⲥ ⲓⲥⲱⲓ. ⲛⲁⲓⲙⲉⲧⲓ ⲓⲁⲣ
 23 ⲁⲛ ⲛⲉ ⲁⲗⲉ ϥⲛⲁⲓⲛⲓ ⲉϥⲱⲓ ⲓⲟⲩⲧⲁⲕⲓ. ⲟⲩⲓⲛⲟⲩⲡⲟⲥ ⲁⲗⲉ ⲛⲉ
 24 ⲉⲧⲁⲩⲗⲱⲃⲥ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁⲧⲗⲏ ⲓⲛⲁⲗⲟ.

1. P ΠΕΤΑΨΑΝΕΡΠΙΔΕΓΙΝ. — 2. P ΠΕΝΤΟΚΡΑΤΩΡ. — 3. L ἰσσηκ. — 4. L. ΝΑΜΕΤΙ. —
 5. T ἑταρῶς.

a) Grec : ἀριστερα = gauche.

b) Le v. 14 du texte hébreu ou de la Vulgate est omis dans le copte comme dans le grec; mais le v. 15 y est représenté par deux traductions.

9-10 suis plus; qu'est-ce que je connais dans les derniers? il a fait la *gauche*,
 11 et je n'ai pas saisi; il *se* cachera à droite, et je ne *le* verrai pas; car il
 12 connaît déjà ma voie, et il m'a éprouvé comme l'or; je marcherai dans ses
 13 commandements; car j'ai gardé ses voies, et je ne me détournerai pas de ses
 14 commandements, et je ne les abandonnerai pas; j'ai caché ses paroles dans
 15 mon sein. Si lui-même a jugé ainsi, quel est celui qui le contredirait?
 16 car ce qu'il a voulu, il l'a fait... C'est pourquoi je me suis hâté vers lui,
 17 et averti, j'ai eu peur de lui. (C'est pourquoi je me hâterai en face de lui,
 je regarderai et j'aurai peur de lui.) Le Seigneur a porté la faiblesse sur mon
 cœur, le Tout-Puissant s'est précipité contre moi. Je ne pensais pas qu'il
 amènerait sur moi les ténèbres; c'est l'obscurité qui a enveloppé mon visage.

ΕΒΒΕ ΟΥ ΑΥΨΗΠ ΕΠΟΣ̄ ἦΞΕ ΖΑΝΟΥΗΣΟΥ. ΠΙΔ-^{XXIV, 1-2}
 ΣΕΒΗΣ ΔΕ ΑΥ^{1 a} ΣΑΒΟΖ ἦΠΟΥΘΟΥ^{2 b} ΕΑΥΨΗΔΕΜ
 ΜΠΟΥΖΙ^b ΝΕΜ ΠΕΥΜΑΝΕΣΩΟΥ. ΟΥΨ ΔΕ ἦΤΕ ΖΑΝΟΥ-³
 ΦΑΝΟΣ ΑΥΟΖΣ ΟΥΟΖ ΤΕΖΕ ἦΟΥΧΗΡΑ ΑΥΟΖΣ ΠΑΥΨ.
 ΑΥΨΕ ΖΑΝΑΥΟΜ ΡΙΚΙ ΕΒΟΖ ΗΑ ΦΜΨΠ ἦΤΕ ΨΜΕΨ-⁴
 ΜΗ. ΑΥΧΟΠΟΥ ΔΕ ΕΥΣΟΠ ἦΞΕ ΠΙΡΕΜΡΑΥΨ ἦΤΕ
 ΠΚΑΖΙ. ΑΥΨΨΠ ἰΦΡΗΨ ἦΖΑΠΕΕΥ ΗΕΠ ΤΚΟΙ ΕΑΥΣΕΠ⁵
 ΤΟΥΠΡΑΞΙΣ^c ΕΒΟΖ ΕΖΡΗΙ ΕΧΨΟΥ... ΟΥΨΟΖΙ ἰΦΨΟΥ⁶
 ΑΠ ΠΕ ΑΥΟΨΨ ἰΠΑΤΕ ΤΖΟΥΨ ΨΨΠ. ΖΑΝΑΥΟΜ (ΔΕ)
 ΑΥΕΡΨΨΒ ΕΖΑΠΜΑἦΑΔΟΖΙ ἦΤΕ ΠΙΔΣΕΒΗΣ ἦΑΥΒΕΧΕ
 ΟΥΟΖ ἦΑΥΟΥΨΜ. ΟΥΨΨΨ ΕΥΒΨΨ ΨΑΥΨΟΥΤΕΠΚΟΥ⁷
 ἦΑΥΨΒΨΣ. ΑΥΨΨ ΔΕ ἦΤΖΕΒΨΣ ἦΤΕ ΤΟΥΨΨΥΧΗ.
 ΣΕΖΟΥΠ ΔΕ ΕΒΟΖ ΗΕΠ ΠΠΤΕΠΤΙΔΙ ἦΤΕ ΠΠΨΟΥ. ΕΒΒΕ⁸
 ΨΕ ἰΜΟΠΟΥ ΣΚΕΠΗ ἰΜΑΥ. ΑΥΨΟΖΟΥ ἦΟΥΠΕΥΡΑ.
 ΑΥΨΨΔΕΜ ἦΟΥΟΥΦΑΝΟΣ ΕΒΟΖ ΗΕΠ ΟΥἦΚΟΥ^{4 d}. ΦΗ⁹

1. L omēt αυ. — 2. Τ ψψψ. — 3. Ρ ΕΥΣΕΠΤΟΥΨΠ; Τ ΕΑΥΣΕ ἦΨΟΥ. — 4. Μ, L, Ρ
 ΗΕΠ ΠΟΥἦΚΟΥ.

a) Grec : ὑπερέβησαν = αυι σαβου.

b) Grec : ὄριον = ἦουθου; ποιμνιον = ἦουοζι, d'accord avec le singulier πεψ.

c) Grec : Cod. B : τάζις; Cod. A : πραζις.

d) Grec : μαστοῦ = ἰμοστ, que propose Tattam; ἦκοτ a pu se lire dans la ligne suivante.

Pourquoi les heures ont-elles été cachées au Seigneur? Les impies ont^{XXIV, 1-2}
 franchi le(ur)s bornes, enlevant le troupeau avec son pasteur; ils ont pris³
 l'âne des orphelins et mis en gage la vache de la veuve; ils ont forcé les⁴
 faibles à s'écarter de la voie de la justice, et les gens tranquilles de la terre
 se sont cachés ensemble; ils ont été comme les ânes dans la campagne,⁵
 étant sortis des habitudes qu'ils avaient... Ils ont moissonné un champ qui
 n'était pas à eux et avant le temps; des faibles ont travaillé les vignes⁶
 des impies sans salaire et sans nourriture; ils ont fait coucher sans vête-⁷
 ments une foule nue; ils ont enlevé ce qui recouvrait leur personne; ils sont⁸
 mouillés par les suintements des montagnes, parce qu'ils n'ont pas d'abris,
 ils se sont couverts du rocher. Ils ont arraché l'orphelin de la mamelle; ils⁹

10 ΔΕ ΕΤΑΦΖΕΙ ΑΥΘΕΒΙΟΥ^a. ΑΥΘΡΕ ΖΑΝΟΤΟΝ ΔΕ ΉΚΟΤ
 ΕΥΒΗΟΥ ΉΕΝ ΟΥΘΙΉΖΟΝΣ. ΠΗ ΔΕ ΕΤΖΟΚΕΡ ΑΥΨΑΙ
 11 ὙΠΟΤΨΙΚ. ΉΕΝ ΖΑΝΜΑ ΕΥΧΗΟΤ ΑΥΨΑΡΧ ΉΕΝ
 ΟΥΘΙΉΖΟΝΣ ΦΨΑΨΤ ΔΕ ΉΤΕ ΨΜΕΨΜΗ ὙΠΟΤΨΟΨΗΨ.
 12 ΠΗ^b ΕΠΑΡΖΙΟΤΙ ὙΨΟΤ ΕΒΟΖ ΉΕΝ ΠΟΤΒΑΚΙ ΠΕΨ
 ΠΟΤΗΨ ΨΨΥΧΗ ΉΤΕ ΖΑΠΚΟΤΨΙ ΉΑΖΨΟΤΙ ΔΨΕΡ ΖΑΠ
 13 ΠΨΥΨ ὙΨΙΑΖΟΨ. ΉΨΟΨ ΔΕ ΕΨΒΕ^c ὙΠΕΨΨΕΨΨΨΨΗΨ ΉΠΑΨ
 ΕΥΨΟΠ ΖΨΞΕΨ ΠΚΑΖΨ. ΟΥΟΖ ὙΠΟΨΕΨΨ. ΦΨΑΨΨ ΔΕ
 ΉΤΕ ΨΜΕΨΜΗ ὙΠΟΤΨΟΨΗΨΨ ΟΥΔΕ ὙΠΟΤΨΟΨΨ ΖΨ
 14 ΠΕΨΨΨΨΨΟΤΙ. ΕΤΑΨΕΨ ΔΕ ΕΠΟΤΖΒΗΟΤΙ ΑΨΤΗΨΟΤ
 ΕΠΧΑΚΙ ΟΥΟΖ ΉΕΝ ΠΨΕΨΑΡΖ ΕΨΨΕΕΡ ὙΨΡΗΨΨ ΉΟΤΡΕΨ-
 15 ΟΨΟΤΙ ΟΥΟΖ ΦΒΑΖ¹ ΉΟΤΨΨΨΚ ΑΨΑΡΕΖ ΕΡΟΨ ΕΥΧΑΚΙ.
 ΕΨΨΨ ὙΨΟΨ ΔΕ ὙΨΟΨ ΒΑΖ ΠΑΥ ΕΡΟΨ ΟΥΟΖ ΑΨΧΑΨ^d
 16 ΉΟΤΨΑΨΨΨΨ ΉΤΕ ΟΥΟΖΟ. ΑΥΖΨΨΑΨΨ ΕΖΑΨΗΨ ΉΕΝ
 ΠΧΑΚΙ. ΉΕΝ ΠΨΕΖΟΟΤ ΑΥΖΨΨΕΒΨ ΕΡΨΟΤ ὙΨΗΨ ὙΨΟΤ.

1. Ρ ΗΒΑΖ.

a) M, L ΔΚΘΕΒΙΟΥ; Ρ ΑΥΚΘΕΒΙΟΥ.

b) Ce relatif pluriel s'expliquerait avec ΨΨΨΨΨ = δικτιων, au lieu de ΨΜΕΨΜΗ = δικτιων.

c) Grec : δικτι = ΕΨΒΕ ΟΥ.

d) Grec : εθετο = ΑΨΧΑΨ; d'après ΧΑΚΙ, on pourrait admettre ΧΑ ΉΨΟΨΨ.

10 ont rabaissé le déchu. Ils ont fait coucher des gens nus par violence; aux
 11 affamés ils ont enlevé leur pain. Ils se sont embusqués par fraude dans des
 12 lieux resserrés, et n'ont pas connu la voie *des justes*, qui ont été chassés de
 leurs villes et de leurs maisons, l'âme des petits enfants poussant de grands
 13 gémissements. Mais lui, pourquoi n'a-t-il pas surveillé ceux-ci tandis qu'ils
 étaient sur la terre? Ils n'ont pas su, ils n'ont pas connu la voie de la justice
 14 et n'ont pas marché dans ses sentiers. Ayant connu leurs œuvres, il les
 15 a livrés aux ténèbres, et dans la nuit il sera comme un voleur; l'œil de
 l'adultère s'est gardé pour les ténèbres en disant : Aucun œil ne me voit, et
 16 il a cru qu'elles cacheraient son visage. Ils ont creusé pour entrer dans les
 maisons dans l'obscurité; le jour, ils se sont consignés; ils n'ont pas connu

ὑποκοσῶν^a φωτῆος ἢ τε^b θανάτου πε οὐ- 17
 ρῆσι ἢ τε φῶς πετλασῶσι ἢ ὡς εἶσοπ... φασίωσ 18
 ζῆεν προ ἡορῶσ. ἐφέσῶσι ἐφῆρορτ¹ ἢ κε 19
 ποτμερος ζῆεν πικαζι. ἐτέοτῶνζ δε εβοζ ἢ κε 19
 πη ἐτρῆτ ἢ τῶσ ἐτῶσ τῶσ ζῆεν πικαζι. ἀτῆ- 20
 ζεμ γαρ ἢ ζαλχῆατ ἢ τε ζαπορφανος. ἰτα ἀφερφ- 20
 μετι^c ὑπεφλοβι. ἀφεραθοτῶνζ δε ὑφρητ ἡορῆσ 21
 ἢ σῶτ. ἐφέτῶεβσι δε παφ ἢ πη ἐταφαστο. ἐφέθου- 22
 θεμ δε ἢ κε ρεφῶσῆσος ριβεν ὑφρητ ἡορῶε 21
 ἢ ατῶατ. οταόρη² τε ὑποτερπεθῆαπεφ πασ. 21
 οτατςζιμ δε ἢ ποτῆαι παφ. ἦεν οτῶσῆτ γαρ 22
 ἀφρῆτ ἢ ζαλατῶμ. ἀφῶατῶσῆσ οτῆ ὑπεθερεφ- 23
 τετῆετ³ πεφτῶσῆσ^d. ἀφῶατῶσῆσ^e δε ὑπεθερεφερ- 23
 ζεπῆσ ζε φῆαδοζφ ἀλλὰ ἐφέζει ἦεν οτῶσῆσ. 24
 οτῆσῆ γαρ ἀφτῆμκῶσ ἢ κε πεφῶσι. ἀφῶσῆ δε 24
 ὑφρητ ἡορῶοζοκι ἦεν πκατῆα. ἰε ὑφρητ ἡορ-

1. P ερορτ. — 2. D'après T; P οτῶρη; L, M οταζρη. — 3. M, P, L τετῆετ.

a) T, M, L κοτῆσ; P σωτῆσ; régulièrement σωτεν.

b) Sic; au lieu du grec ετι = ζε.

c) Grec : ἀνεμνήσθη = ἀτερφμετι.

d) M πεφῶσῆσ; le grec ζωης demanderait πεφῶσῆ.

e) Grec : μαλακισθεῖς = ἀφῶατῶσῆσ.

la lumière; l'aurore est l'ombre de la mort qui leur arrivera en même temps... 17
 Il est léger sur la surface de l'eau; leur part sera maudite sur la terre; 18
 ses plantes apparaîtront desséchées sur le sol; car ils ont enlevé les gerbes 19
 des orphelins; puis on s'est rappelé son péché, et il a disparu comme un 20
 brouillard de rosée; on le punira de ce qu'il a fait; tout homme inique sera 21
 brisé comme un arbre inutile; ils n'ont pas fait le bien à celle qui est stérile; 21
 ils n'auront pas pitié de celui qui est sans épouse. Dans la colère il a renversé 22
 les faibles; s'il se relève, qu'il ne se fie pas à sa vie; s'il est malade, qu'il 23
 n'espère pas se rétablir, il tombera plutôt dans la maladie. Son élévation a 24
 affligé beaucoup de gens; il s'est flétri comme la mauve dans la chaleur, ou

2. ἦεν εἰς ἐσθλὰ ἡμάρταν ἐβόη ἦεν ὀτρυσσῶσι¹. ἰσχε
 ἡμῶσι² ἢ μη πε φη ἐταφθῶσι καὶ ἀψχε μεσηοῦσθε
 ὅτι οὐκ ἴσμεν καὶ ἡπάσαθε καὶ ζαήθησθε.

XXV. 1 Ἀπεροῦσα ἴσχε βαλλὰν ἡσαρχίτης πεχάψ κα.
 2 ὅτι γὰρ πε πηροομῶσι ἐβηλ εὐρῶσι ἐβόη ζήτοιψ
 3 φη ἐταφθῶσι ἡπῆχαι ἡβεν ἦεν πετόσι. ἡπενυρε
 4 ζαὶ ὅτι μετὶ καὶ ὅτι οὐκ ὀτρυσσῶσι³ ἐβόη παψῶσι
 5 ἡοῦρεψερχῶσι. ἢ μη κα πε πη ἐτεμῶσι χορῶσι κα
 6 ἐχῶσι ἐβόη ζήτοιψ. ἡσθε γὰρ ὅτι οὐκ ὀτρυσσῶσι παερ-
 7 σῶσι ἡπενυρε ἐβόη ἡπόσθε ἢ μη ἐπῆτοῦσθε εἰρ-
 8 μάσψ ἐβόη ἦεν ὀτρυσσῶσι. ἰσχε πηοῦσθε ψαψοῦσθε-
 9 σαζῶσι καψ ὅτι ἡπάπεροῦσθῶσι. ἡσῶσι κα καεῶσθε
 10 ἀπ ἡπεψῶσι. ἢ ἀτερ πε φῶσι εὐπῆσθε ἀπ ὅτι οὐκ
 11 πῶσι ἡφῶσι ἐτοῖσθε ἡψῶσι.

XXVI. 1-2 Ἀπεροῦσα ἴσχε ἡσθε πεχάψ κα. ἀκοῦσθε ἐραψῶσι¹¹

1. I. ἡπῶσι. — 2. I. ἡμῶσι. — 3. P omittit ὀτρ.

a Grec : προσκείσθαι = ὀτρῶσι, synonyme de ὀτρῶσι ἐραψῶσι.

comme un épi tombé de lui-même de sa tige. Sinon, quel est celui qui dit :

25 Il ment et qui tient mes paroles pour des riens? »

XXV. 1-2 Baldad le Sauchite répondit et dit : « Quel est le principe si ce n'est la
 3 crainte de celui qui a créé toutes choses dans le sublime? qu'on ne croie pas
 4 que l'homme de fraude aura une persistance indéfinie; quels sont ceux sur
 5 lesquels un piège ne viendra pas de lui? Comment un homme sera-t-il juste
 6 devant le Seigneur? Qui se purifiera étant né de la femme? S'il donne un
 7 ordre à la lune, elle ne luit pas; les étoiles ne sont pas pures devant lui : à
 8 combien plus forte raison l'homme qui ne vaut rien, et le fils de l'homme qui
 9 est un vermisseau? »

XXVI. 1-2 Job répondit et dit : « Qui veux-tu appuyer? qui veux-tu aider? N'est-ce

ἦντιμ ἰε ἀκναερβονοῖν ἐνιμ. μὴ φη ἀν ἐτε ὅσῳ
 τε..... σοφία τῆρε. ἰε νιμ πε ἐτακναμοῦσι ἦσῳ. 3
 μὴ φη ἀν ἐτε ὀτοπταῖ ἰματ ἰοτῆσιψτ ἦχου.
 ἐτακξε ζαλασαῖ δε ἦντιμ. φα νιμ δε πῆσις 4
 εἰσηνοῦ εβὼλ ἦηητκ. μὴ σεπαθμεσε ζαλαφωφ 5
 σαπεσῆτ ἰοτῆσιψτ νειμ νεψθεψετ. ὑβηῳ γαρ ἦξε 6
 ἀμεντ ἰπεψῖθο ἰμον ζεβσα ῥοπ ἰπτακο. φη 7
 ἐτόσακ ἰπεμζῖτ εβὼλ ζῖτεν ζαῖ ὀτοζ¹ εψεψι^a
 ἰπκαζῖ ζῖ ζαῖ. φη ἐτιοῦτ ἰοτῆσιψτ ἦεν νεψὸηπ. 8
 ὀτοζ ἰπε ὀηπ φωῖ εβὼλ ἰμοῦ. φη ἐταμοῖ ἰπζο 9
 ἰοτῆσιψτ εψφωρῳ εβὼλ εχσῳ ἰοτῆσιψτ ἦταῖ.
 ἀψτακτο ἰοτῆσιψτ ζῖτεν πζο ἰοτῆσιψτ ψα 10
 πχσκ εβὼλ ἦτε πποτῆσιψτ νειμ πχκακῖ. ζαπστρζοσ 11
 ἦτε τφε ἀτζωα ὀτοζ ἀτῆσιψτ ζῖτεν τεψεπῆστ-
 μα^b. ἦεν ὀτχου ἀψρε φιομ ζερε ἦεν ὀτκατ δε 12
 ἀψῳτο ἰπικητοσ. νιστῳ δε ἦτε τφε σεερζοτ ἦα 13
 τεψῳ. ἦεν ὀταζσαῖ δε ἀψῆσῳτεβ ἰπῖδρακῆν

1. P ὀτοζδεψεψι.

a) Conjecture : εψεψι = κρεμῶζον.

b) Le grec demande ἐπιτῆσιψτ (Tattam).

pas celui qui a pour lui... toute sagesse? Qui veux-tu suivre? n'est-ce pas 3
 celui qui a une grande puissance? Pour qui as-tu proféré des paroles? De qui 4
 est le souffle qui sort de toi? Est-ce que les géants seront produits sous l'eau 5
 ou son entourage? Car les limbes sont à nu devant lui, et la mort n'a point 6
 de manteau, devant lui qui étend le septentrion sur le néant, et suspend 7
 la terre sur le néant, qui attache l'eau dans ses nuages, sans que le nuage 8
 soit déchiré par elle; qui préserve la face du trône, étendant sur lui son 9
 nuage; il a imposé un ordre sur la surface de l'eau, jusqu'à la limite de la 10
 lumière et de l'obscurité. Les colonnes du ciel ont disparu, et ont été stu- 11
 péfiées devant sa réprimande. Par la force il a apaisé la mer; par la raison 12
 il a subjugué la baleine: les clôtures du ciel le redoutent; par un com- 13

15 ἡ ἀνοστήσας. Ζήσεις ἰσὺς θάνατος ἵτε ἡ ψυχή
 16 ἢ οὐτος ζήσεν οὐρανῶν^a ἵτε οὐρανὸς ἐνεστήσει
 ἡ ψυχή. ἴσους δὲ ἵτε ἡ ψυχή ἀνάβαι ἡμῶν ἐπὶ τῆς
 ἀφ᾽ ἡλίου ἡμῶν.

XXVII.1 Ἐπὶ ὅτι ἀφ᾽ ἡλίου ἵσους ἡ ψυχή ἡμῶν ἦεν
 2 πνεύματιον. τῆς ψυχῆς ἵσους ἡ ψυχή ἡμῶν ἐπὶ τῆς
 ἀπ᾽ ἡλίου ἡμῶν πνεύματιον ἡμῶν ἐπὶ τῆς
 3 ψυχῆς. ἡ ψυχή ἐπὶ πνεύματι ἡμῶν ἡ ψυχή οὐρανῶν δὲ
 4 ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡ ψυχή ἡμῶν ἡ ψυχή τῆς
 5 ἡμῶν ἡ ψυχή ἡμῶν ἡ ψυχή ἡμῶν ἡ ψυχή ἡμῶν
 6 ἀνάβαι¹. εἰς τῆς δὲ ἡ ψυχή ἡμῶν ἡ ψυχή ἡμῶν
 7 τῆς ψυχῆς ἡμῶν γὰρ ἀπ᾽ ἡλίου ἡμῶν ἡ ψυχή ἡμῶν
 ἀλλὰ ἡ ψυχή ἡμῶν⁵ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡ ψυχή ἡμῶν

1. M, L ψυχή. — 2. P ψυχή. — 3. L omittit ἡ ψυχή. — 4. L ἡ ψυχή. — 5. M ἡ ψυχή.

a) Le grec ἡμῶν équivaudrait à ἐπὶ τῆς ψυχῆς; ἐπὶ τῆς ψυχῆς existe en copte, mais ici il semble ne rendre que la consonance du grec.

b) Grec : πνεύματιον ἡμῶν ἐπὶ τῆς ψυχῆς = Sah. : πνεύματιον ἡμῶν.

13 mandement il a tué le dragon rebelle. Ce ne sont que des fragments de ses procédés, et c'est en langage *vaporeux* que nous entendrons *quelque chose* de lui; mais la puissance de son tonnerre, qui sait quand il la produira? »

XXVII.12 Job continua encore, et dit (en) *après son* préambule : « Le Seigneur est vivant, qui m'a jugé ainsi, le Tout-puissant qui a rempli mon âme d'*amertume*; tant que ma respiration est en moi, et qu'un souffle sacré est dans
 3 mes narines, mes lèvres ne diront pas des paroles déréglées et mon âme ne
 4 méditera pas l'injustice; il ne m'arrivera pas de dire que vous êtes justes
 5 jusqu'à ce que je meure; car je n'abandonnerai pas mon innocence; j'observerai la justice; je ne me tairai pas, car je n'ai pas conscience d'avoir fait
 6 quelque chose de mal. Du moins, mes ennemis seront comme la ruine des
 7

ΒΗΣ ΟΥΘΟΣ ΠΗ ΕΤΣΟΤΟΥ ΕΖΗΣ ΕΧΩΣ ΪΦΡΗΤ ΪΠΤΑΚΟ¹
 ΪΝΠΑΡΑΝΟΜΟΣ. ΑΨ ΓΑΡ ΤΕ ΤΖΕΛΠΙΣ ΪΠΙΑΣΕΒΗΣ 8
 ΧΕ ΥΝΑΔΜΟΝΙ ΪΤΟΥΤ. ΑΨΨΑΝΧΑΖΘΗΤ ΕΠΟΣ. ΖΑΡΑ
 ΥΝΑΠΟΖΕΜ ΙΕ ΥΝΑΣΩΤΕΜ ΕΠΕΨΤΩΒΖ ΪΧΕ ΠΟΣ... ΜΗ 9-10
 ΥΝΑΧΕΜ ΖΑΙ ΪΠΑΡΡΗΣΙΑ² ΪΠΕΨΪΘΟ ΕΒΟΛ ΙΕ ΑΨΨΑ-
 ΝΨΨ ΟΥΒΗΤ ΜΗ ΥΝΑΣΩΤΕΜ ΕΡΟΥ. ΑΛΛΑ ΑΠΟΚ ΤΪΝΑ- 11
 ΤΑΜΩΤΕΝ ΧΕ ΟΥ ΝΕ ΠΗ ΕΤΗΕΝ ΠΕΠΧΙΧ ΪΠΟΣ. ΟΥΘΟΣ
 ΪΝΑΧΕ ΜΕΘΝΟΥΧ ΕΠΗ ΕΤΕ ΪΤΟΥΤ ΪΠΠΑΠΤΟΚΡΑΤΨΡ³.
 ΖΗΠΠΕ ΤΕΤΕΝΕΜΙ ΤΗΡΟΥ ΧΕ ΖΑΝΠΕΨΩΟΥΤ ΕΤΝΑΙ ΕΒΟΛ 12
 ΪΠΗ ΕΨΩΟΥΤ. ΦΑΙ ΠΕ ΦΜΕΡΟΣ ΪΠΙΡΨΑΙ ΪΑΣΕΒΗΣ 13
 ΕΒΟΛ ΖΙΤΕΝ ΠΟΣ ΠΙΧΦΟ ΔΕ ΪΤΕ ΠΙΧΨΡΙ ΕΨΕΙ ΕΒΟΛ
 ΖΙΧΨΟΥ ΕΒΟΛ (ΖΙΤΕΝ ΠΟΣ ΝΕΜ) ΖΙΤΟΥΤ ΪΠΠΑΠΤΟΚ-
 ΡΑΤΨΡ. ΑΨΨΑΝΑΨΑΙ ΪΧΕ ΠΕΨΨΗΡΙ ΕΤΕΨΨΑΠ ΕΠΗΟΖ- 14
 ΗΕΖ. ΟΥΘΟΣ ΕΨΨΠ ΑΨΨΑΝΧΕΜΠΟΜΪ ΕΤΕΨΑΤ ΜΕΘ-
 ΝΑΙ. ΠΗ ΔΕ ΕΨΩΠ ΝΑΨ ΕΤΕΜΟΥ ΪΦΜΟΥ ΝΟΥΧΗΡΑ 15
 ΔΕ ΪΠΕ ΖΑΙ^a ΝΑΙ ΝΨΟΥ. ΑΨΨΑΝΘΟΥΕΤ^b ΖΑΤ ΪΦΡΗΤ 16

1. L T ΠΙΤΑΚΟ. — 2. P ΠΕΡΡΗΣΙΑ. — 3. ΠΕΠΤΟΚΡΑΤΨΡ.

a) Grec : οὐδείς = ΖΑΙ.

b) Grec : ἐὰν συναγάγη = ΑΨΨΑΝΘΟΥΕΤ.

impies, et ceux qui se dressent contre moi comme la perte des libertins,
 car quelle est l'espérance de l'impie pour qu'il tienne? s'il se confie au
 Seigneur, est-ce qu'il sera sauvé? est-ce que le Seigneur entendra sa prière?...
 trouvera-t-il quelque assurance devant lui? s'il crie vers lui, est-ce qu'il
 l'écouterà? Quant à moi, je vous apprendrai ce qui est dans les mains du
 Seigneur, et je ne tromperai pas sur ce qui dépend du Tout-Puissant. Vous
 savez bien tous que des choses vaines sortent de ce qui est vain. Ceci est
 le partage des gens impies de la part du Seigneur, et la possession du puis-
 sant sortira de sur eux de la part du Tout-Puissant; si ses fils ont été nom-
 breux, ils seront pour le massacre; s'ils ont pris de la force, ils mendieront:
 (ceux qui lui surviennent mourront), et *personne* n'aura pitié de leurs veuves.
 S'il a ramassé l'argent comme la terre et entassé l'or comme la boue, tout 16

17 ἰοῦκαρι ἰντεροβ¹ ἰοῦνοῦβ ἰφριῖ ἰοτομι. πα
 18 ἰροῦ ἰουμι εἰναόγιου πεχρημα δε ζανρεμῶν²
 19 ἰζανζοῦι μεμ ἰφριῖ ἰζανστιαζοῦα. εφενκοῖ δε
 20 οῦοζ ψωον ἀη. ἀτι εἴοτη εζραφ ἰφριῖ ἰοῦ
 21 μωοῦ ἰξε πῶκαζ ἰζηῖ. ἦεν οὔεχωρζ δε αφοζφ
 22 ἰξε οὔγλοφοσ. εφέοζφ ἰξε οὔκαρτσωη οῦοζ εφέωε
 23 παφ οῦοζ εφέωαψφ εβοζ ἦεν πεφτοποσ. εφέβορβερ
 εζηῖ εζωφ. οῦοζ ἰνεφτασο (ἀη)^b ἦεν οὔφωτ
 εφέφωτ εβοζ ἦεν πεφχιζ. εφέόακ ἰνεφχιζ^d εζηῖ
 εζωοῦ^c οῦοζ εφέωψ⁵ ἰμοφ εβοζ ἦεν πεφμα.

XXVIII, 1

1 Ἰωὸν γὰρ ἦξε οὔμα ἰπιζατ. φη ετοῦθαμιο
 2 ἰμοφ ἰῆητφ. μεμ οὔμα ἰπηνοῦβ φη ετοτοῦωτζ
 ἰμοφ εβοζ ἰῆητφ. πιβενπι μεμ γαρ αὔθαμιο^d
 ἰμοφ εβοζ ἦεν πκαζι. πιζομτ δε ἀτερζωβ εροφ

1. L. ΠΕΤΑΜΟΝ. — 2. T. αψωμ. — 3. P. ΡΑΜΟ. — 4. P. omet les deux mots précédents. — 5. L. εφεωψ. La leçon εφεωψ traduit *suré*. Cod. 147, 254, 260.

a) Grec : ἀληθοὶ = *realtà*.

b) P rapproché ἀη du mot précédent, M et L des mots suivants; il est à supprimer.

c) Conforme à la variante αὐτοῦς de N; ἰνεφχιζ rend *χειρας αὐτοῦ* de AC.

d) Grec : γίνεται = *αὔθαμιο*; plus loin ἀτερζωβ.

17 cela les justes l'obtiendront; ses richesses, des gens *sincères* les détiendront.
 18-19 Sa maison est devenue comme les teignes et les araignées. Le riche s'étant
 20 couché — il ne le fera plus — il a ouvert ses yeux, et il n'est plus; les
 21 douleurs se sont introduites chez lui comme des eaux, et dans la nuit
 22 un tourbillon l'a enlevé; un vent brûlant l'emportera, et il s'en ira; il le
 23 poussera loin de sa place; il se jettera sur lui et ne l'épargnera pas; il
 fuira hors de ses mains; il battra des mains sur eux et le traînera hors de sa
 place.

XXVIII, 1

1 Il y a pour l'argent un lieu où on le façonne, et pour l'or un lieu où on le
 2 coule; le fer est *produit* de la terre, le cuivre est travaillé comme la pierre;

ἰφρητῆ ἰππιωνι. αψχσ (γαρ) ἰοτταξισ ἰπιχακι. 3
 οτορ χαν^a ηβεν ἰβοϋ ετθοθηετ ἰμμοτ οτορ-
 ωσις^b ηεμ οτχακι ετθεν τηηιβι ἰφμοτ. οτψωτ 4
 εβολ ἰτε οτχιμαροσ εβολ ηεν οτκοηια. ηη ετρι
 ἰπσβψ ἰηηρησι^c ἰτε τμεθωηι ψατψωσις^d... εβολ
 ηεν ηηρησι. ηκαρι οτψικ εφεῖ εβολ ἰμοϋ. σαπεσητ 5
 ἰμοϋ αψφωηη ἰφρητῆ ἰοτχρησι. οτμα ἰσαππι- 6
 ροσ ηε ηεψωηι. οτορ οτκαρι ηε ποτρηοτβ^e. οτμωητ 7
 ἰπε ζαηητ σοτψηϋ οτδε ἰπεψηατ εροϋ ἰξε
 φβαλ ἰοτρηοψερ ἰποτρηωσις ζηωτϋ ἰξε ζαηηρηι 8
 ἰτε ζαηόασιζηητ ἰπεψησις ζηωτϋ ἰξε οτμοτ. 9
 αψσοττση^f τεψχισχ εβολ ηεν οτχαχλακχ. αψοτ-
 ωηη ἰζαηηωοτ εβολ ηεν ηοτσηητ. αψφωρη δε 10
 ἰτχομ ἰτε ζαηηαρηωοτ. ζωβ ηβεν ετταηηοττ
 αψηατ ερηωοτ ἰξε παβαλ¹. ηηψωκ δε ἰτε ηηαρη- 11

1. L παβαλ.

a) Grec : περικς = ηαν, ὀηη.

b) Grec : λιθοσ = οτρωσις; la variante ἀιθοσ du Cod. 55 donnerait οτορωσις.

c) Grec : ὀδον = ἰωηητ, remplacé par un mot de la ligne suivante.

d) Manque εσαλευθησαν comme dans B. 55, 68, 106, 157, 160, 161, 248, 252, 261.

e) Grec : χρυσιον αυτων du manuscrit 160 de Dresde.

f) Régulièrement αψσοττηη.

car il a imposé un ordre aux ténèbres et il serute lui-même tous les extrêmes, 3
 la lumière ou l'obscurité à l'ombre de la mort, l'entaille d'un torrent dans 4
 la poussière; ceux qui oublient la *voie* de la justice délaillent *isolés* des
 hommes. La terre, d'où sortira le pain, est dans son propre fond retournée 5
 comme le feu; ses pierres sont le gisement du saphir, et leur or ne fait 6
 qu'un avec la terre. Le chemin, l'oiseau ne le connaît pas; l'œil du vautour 7
 ne l'a pas vu : des fils de vantards n'y ont pas mis le pied, le lion n'y a 8
 point passé. Il a étendu sa main sur la dure pierre d'angle; il a arraché des 9
 rochers de leurs fondements; il a divisé la violence des fleuves : tout ce 10
 qu'il y a de glorieux, mon œil l'a vu; il a mis à découvert les profondeurs 11
 des fleuves; il a fait paraître sa puissance à la lumière.

ΕΠΕΣΧΟΥΤΩΟΥ. ΠΟΣ̄ ΑΦΕΡΣΤΗΙΣΤΑΝ ἸΠΕΣΜΗΓ. ἸΘΟΥ 23
 ΔΕ ΕΤΣΑΟΥΤΗ ἸΠΕΣΜΑ. ἸΘΟΥ ΓΑΡ ΕΤΗΛΑΥ ΕΠΗ ΤΗΡΟΥ 24
 ΕΤΣΑΠΕΣΗΤ ἸΤΦΕ. ΥΣΑΟΥΤΗ ἸΠΗ ΕΤΖΙΧΕΝ ΠΚΑΖΙ 25
 ΤΗΡΟΥ ΕΤΑΥΘΑΜΙΣΟΥ. ΠΩΥ ἸΤΕ ΠΘΗΟΥ^a 1 ΠΕΜ ΠΘΟΥ 26
 ἸΤΕ ΠΩΜΟΥ. ΖΟΥΤΕ ΕΤΑΥΘΑΜΙΣΟΥ. ΕΤΑΥΝΑΥ ΕΡΜΟΥ
 ἸΠΑΙΡΗΤ ΑΥΘΙΠΙ ἸΜΜΟΥ...^b ΤΟΥΤΕ ΕΤΑΥΝΑΥ ΕΡΟΣ 27
 ΑΥΦΙΡΙ ΕΥΒΗΤΣ. ΕΤΑΥΣΕΒΤΩΤΣ ΔΕ ΑΥΗΕΤΗΩΤΣ.
 ΑΥΧΟΣ ΔΕ ἸΦΡΩΜΙ ΧΕ ΖΗΠΠΕ ΙΣ ΤΜΕΤΘΕΟΣΕΒΗΣ 28
 ΠΕ ΤΣΟΦΙΑ ΠΙΖΕΝΚ ΔΕ ΣΑΒΟΑ ἸΠΠΕΤΖΩΟΥ ΠΕ
 ΤΕΠΙΣΤΩΗ².

ΑΥΟΥΑΖ ΤΟΥΤΥ ΟΠ ἸΧΕ ΓΩΒ ΠΕΧΑΥ ΗΕΠ ΠΠΡΟΟΙ- XXIX, 1
 ΜΙΟΝ³ ΧΕ. ΠΩ ΠΕΘΝΑΥΤ ΠΗ ἸΖΑΠΚΕΕΒΗΤ ἸΦΡΗΤ 2
 ἸΨΟΡΠ. ΠΙΕΖΟΥΤ ΕΤΑΥΑΡΕΖ ΕΡΟΙ ἸΗΗΤΟΥ ἸΧΕ ΦΤ.
 ΖΟΥΤΑΠ ΠΑΡΕ ΠΕΥΘΗΒΣ ΕΡΟΥΩΠΠΙ ΣΑΠΩΜΙ ἸΤΑΑΦΕ¹ 3
 ΖΟΥΤΑΠ ΔΙΜΟΥΙ ΗΕΠ ΠΧΑΚΙ ΕΗΡΗΙ ΗΕΠ ΠΕΥΟΥΩΠΠΙ.

1. M, L, T πωμιν. — 2. L omēi πε τ. — 3. L προμμιον. — 4. P Ἰπεαφε.

a) D'après P = ανεμων.

b) Manque un hémistiche.

et la mort ont dit : Nous avons entendu son éloge : le Seigneur a constitué 23
 son chemin; lui, il connaît sa résidence; car il voit tout ce qui est sous 24
 le ciel; il connaît tout ce qui est sur la terre, ce qu'il a créé, l'équilibre des 25
 vents et les limites des eaux; quand il les eut créés, les ayant vus ainsi, 26
 il les compta.....; puis, l'ayant vue, elle, il s'expliqua à son sujet, après 27
 l'avoir préparée et examinée en revue; il dit à l'homme : Voici! c'est 28
 la religion qui est la sagesse; c'est la fuite du mal qui est l'intelligence. »

Job ajouta encore au préambule et dit : « Qui pourra me donner encore XXIX, 1-2
 des mois comme aux jours d'autrefois où Dieu me gardait? quand sa lampe 3
 luisait au-dessus de ma tête, quand je marchais dans les ténèbres à sa

4 ΖΟΥΤΕ ΠΑΙΟΥΤΕΣΘΩΝ ΖΑ ΠΑΜΩΡΙ. ΖΟΥΤΕ ΕΝΑΥΧΩΜΙ
 5 ἸΠΩΜΙ ἸΠΑΝΙ ἸΧΕ ΠΩΣ. ΖΟΥΤΕ ΕΝΑΙΟΙ ἸΖΤΑΙ ἸΜΑΩΟ.
 6 ΕΥΚΩΨ ΔΕ ΕΡΟΙ ἸΧΕ ΠΑΔΩΟΤΙ. ΖΟΥΤΕ ΠΑΤΦΕΝΦΩΝ
 7 ἸΘΕΩΙ ἸΧΕ ΠΑΜΩΡΙ ΟΤΟΖ ΠΑΨΩΟΤ ΠΑΤΠΕΝΦΩΝ
 8 ἸΕΡΨΨ. ΖΟΥΤΕ ΠΑΠΗΟΤ ΕΒΟΖ ἸΨΩΡΙ ΠΕΝ ΤΑΒΑΚΙ
 9 ΕΝΑΤΧΩ ΔΕ ἸΠΑΨΟΤΙ ΠΕΝ ΠΕΣΠΛΑΤΑ. ΑΤΨΑΠΠΑΤ
 10 ΕΡΟΙ ἸΧΕ ΖΑΠΨΙΡΙ¹ ΨΑΤΧΟΠΟΤ. ΠΨΕΛΛΟΙ ΔΕ ΤΗΡΟΤ
 11 ΨΑΤΟΖΙ ΕΡΑΤΟΤ. ΠΨΩΡΙ ΔΕ ΨΑΤΚΗΠ ΕΥΣΑΧΙ.
 12 ἸΣΕΧΨ ἸΠΟΤΤΗΒ ΖΙΡΕΠ ΡΨΟΤ. ΠΗ ΔΕ² ΕΓΑΤΣΩΤΕΜ
 13 ΑΤΕΡΜΑΚΑΡΙΖΙΠ ἸΜΟΙ³. ΟΤΟΖ ΠΟΤΛΑΣ ΑΨΨΑΨΧ
 14 ΕΤΟΤΨΒΩΒΙ ΧΕ ΟΤΜΑΨΧ ΑΨΣΩΤΕΜ ΟΤΟΖ ΑΨΨΩΟΤ
 15 ἸΒΑΔ ΠΗΙ. ΟΤΒΑΔ ΑΨΠΑΤ ΕΡΟΙ ΟΤΟΖ ΑΨΡΙΚΙ ΕΒΟΖ
 16 ΖΑΡΟΙ. ΑΠΟΖΕΜ ΓΑΡ ΠΟΤΖΗΚΙ ἸΤΟΤΨ ΠΟΤΧΩΡΙ.
 17 ΟΤΟΖ ΟΤΟΡΦΑΠΟΣ ἸΜΟΠΤΕΨ ΒΟΠΠΟΣ ἸΜΑΤ ΑΙΕΡ-
 18 ΒΟΠΠΗΠ ΕΡΟΨ. ΟΤΣΜΟΤ ΔΕ ἸΠΤΕ ΟΤΑΙ ΕΨΠΑΤΑΚΟ³ ΑΨΙ
 19 ΕΖΡΗΙ ΕΧΨΙ. ΡΨΙΣ ΔΕ ΠΟΤΧΗΡΑ ΑΣΣΜΟΤ ΕΡΟΙ. ΨΜΕΨ-

1. Τ ψηρι. — 2. L omet δε. — 3. L αφηατακο.

a) Cet hémistiche se retrouve sous une autre forme dans le verset suivant 11^a; il en remplace un autre de l'original hébreu : « la voix des chefs restait muette ».

4 lumière, quand j'avais mes voies larges, quand le Seigneur visitait ma
 5-6 maison, quand j'étais très cossu, entouré de mes enfants, quand mes chemins
 7 ruisselaient de beurre, que mes rochers ruisselaient de lait; quand je sortais
 8-9 de bon matin dans ma ville et que sur ses places on disposait mon siège.
 10 En me voyant, les jeunes se cachaient, et les vieux se levaient tous; les
 11 importants cessaient de parler et mettaient leur doigt sur leur bouche; ceux
 12 qui m'entendaient me félicitaient, et leur langue s'attachait à leur gosier;
 13 car l'oreille m'écoutait et me glorifiait; l'œil me voyait et clignait devant
 14 moi, car je sauvais le pauvre de la main du puissant, et l'orphelin qui n'avait
 pas d'aide, je le secourais. La bénédiction de celui qui allait périr venait
 sur moi, la bouche de la veuve me bénissait; la justice était mon vêtement;

ΜΗΣ ΔΕ ΠΑΣΤΟΙ ΖΩΩΤ ΠΕ. ΔΙΧΟΩΤ ὐΠΖΑΠ ὐΦΡΗΤ
 ΝΟΥΔΙΠΩΟΙΣ. ΠΑΙΟΙ ὐΒΑΔ ἠΝΙΒΕΛΛΕΊΡ ΠΕ. ΟΥΟΖ ΠΑΙΟΙ 15
 ὐΦΑΤ ἠΝΙΒΑΔΕΥ. ΑΝΟΚ ΠΑΙΟΙ ἠΨΩΤ ἠΝΙΑΤΧΟΜ. 16
 ΠΙΖΑΠ ΔΕ ΕΤΕ ΠΑΙΣΩΟΤΗΝ ὐΜΟΥ ΑΝ ΔΙΗΕΤΗΨΑΤΥ.
 ΔΙΗΟΜΗΕΜ ΔΕ ἠΝΙΠΑΧΖΙ ΠΤΕ ΠΙΡΕΥΘΙῆΧΟΝΣ. ΟΥΟΖ 17
 ΔΙΗΝΙ ΕΒΟΔ ΟΥΤΕ ΠΙΠΑΧΖΙ ἠΠΗ ΕΤΑΤΧΟΔΜΟΥ. ΔΙΧΟΟ 18
 ΔΕ ΧΕ ΤΗΑΕΡΗΕΛΛΟ ΗΕΝ ΤΑΜΑΙΗ ὐΦΡΗΤ ὐΠΧΑΥ
 ΝΟΥΒΕΝΙ. ΤΗΑΨΗΗ ΔΕ ΝΟΥΤΗΨΤ ἠΧΡΟΝΟΟ. ΤΑΠΟΥΤΗ 19
 ΑΟΟΥΠΗΖ ΖΙΧΕΝ ΟΥΜΨΟΥ. ΟΥΟΖ ΟΥΨΑΤ ΕΣΕΨΨΠΙ
 ΗΕΝ ΠΑΨΗ¹. ΠΑΨΟΥ ΥΨΟΥΤ ΠΕΜΗ ΟΥΟΖ ΤΑΦΙΤ 20
 ΕΣΕΨΕ ΠΑΟ ΗΕΝ ΤΑΧΙΧ^α. ΕΤΑΤΧΩΤΕΜ ΕΡΟΙ ΑΥΤ- 21
 ΖΗΝΟΥ. ΑΥΧΑΡΨΟΥ ΔΕ ΕΖΗΝ ΕΧΕΝ ΠΑΟΘῆΝΙ. ΟΥΔΕ 22
 ὐΠΑΥΤΟΥΖΟ ΕΧΕΝ ΠΑΟΑΧΙ ΨΑΥΡΑΨΙ ΔΕ ΕΨΨΠ
 ΑΥΨΑΠΣΑΧΙ^β ΠΕΜΨΟΥ. ὐΦΡΗΤ ΝΟΥΚΑΖΙ ΕΥΟΒΙ 23
 ΕΥΧΟΥΨΥΤ ΕΒΟΔ ΗΑΧΨΥ ΝΟΥΜΟΥΤΗΖΨΟΥ ΠΑΙΡΗΤ
 ΖΨΟΥ ΠΑΥΧΟΥΨΥΤ ΕΒΟΔ ΗΑΧΨΥ ὐΠΑΟΑΧΙ. ΔΙΨΑΠ- 24
 ΣΑΒΙ ΜΕΜΨΟΥ ὐΠΑΥΤΕΠΖΟΥΤΙ² ΟΥΟΖ ὐΠΑΡΕ ΦΟΥ-

1. Μ παση. corrigé à la marge en αση. — 2. Ρ ὐπαυτεζουτις.

α) ταφιτ est conforme à Β; εσεψε, conforme à ΑΓ; ταχιχ contredit ΒΑ.

β) Lire Διψαπσαχι (Tattam) = ελαλουν.

j'étais revêtu du jugement comme d'un manteau; j'étais l'œil des aveugles 15
 et le pied des boiteux; j'étais le père des faibles; la cause que je ne con- 16
 naissais pas, je l'étudiais; je brisais les dents des malfaiteurs, et d'entre 17
 leurs dents je faisais sortir ce qu'ils avaient volé. Je disais : j'avancerai en 18
 âge à la façon d'un trône de palmier; je vivrai longtemps; ma racine a apparu 19
 sur les eaux, et la rosée sera à ma récolte. Ma gloire s'évanouit avec moi, 20
 et mon arc s'en ira dans ma main. En m'entendant, ils prêtaient attention; 21
 ils se taisaient à mes avis; ils n'ajoutaient rien à mes paroles, et se réjouis- 22
 saient quand je parlais avec eux; comme une terre altérée attend la pluie, 23
 ainsi eux, ils attendaient ma parole. Si je riaais avec eux, ils ne le croyaient 24

25 αἰνῶν ζεῖ εβὼλ ἦεν παζο. αἰσῶν ὑποτυμῶνι οτοζ
 αἰσῶσι εἰοι ἡαρχῶνι οτοζ παιοτεζ¹ ὑφρηῖ
 ἡοτοτρο ἦεν ζαηιοποζῶνι οφρηῖ ἡζαηιοτοη
 ετερζῶνι εἰφῆοιῖ ἡωοτ.

XXX. 1 ἴποτ δε αἰσῶνι ὑμοι ἡξε ζαηεζαχισῶς ἴποτ
 δε σεῖσῶν ἡνι ἦεν οτμεροσ ἡξε ἡνι εηαῖσῶν
 ἡποτοῖῖ. ἡνι εηαῖσῶν ὑμωοτ δε σεηῶν ἡηποτ.
 2 ζῶρ ἡτε ηαεσῶτ. κε γε εροτ ἡνι τχομ² ἡτε ποτ-
 3 χῶζ. οτστῆτεζα αστακο εζρηι εζῶοτ. ἦεν
 οτμετρεφῆε ηεμ οτζῶνι ἡατῶνι ἡνι ετῆνι
 εβὼλ ἦεν οτῶα ἡαυῶοτ ἡσαφ οττατζο ηεμ
 4 οτταλεπῶνι. ἡνι ετκῶῖ εζαηαρημ^a ἦεν οτῶα
 εφσεησεη ἡνι ετε ζαηαρημ ηε ποτῆρηοτ. ηιαζο-
 κῶμοσ ἡσα ηετζῶοτ³ ετέερῆε^b ἡαγαυοη ηῖβεν.
 (ἡνι ετε ῶατοτοχοποτ^c ζῶξεν ζαηηοτῶνι ἡροκζ

1. L. οτοζ. — 2. P. T ἡτχομ. — 3. M, L, P ἡσαηετζῶοτ.

a) M, L, P κῶῖ εζαηαρημ; T κῶῖ ἡσα εζαη... : après ἡσα, supprimer ε.

b) P ατεερῆε; conjecture : ετερῆε.

c) Sah. εηετοτοβοτοῖῖ; ῶατοτοχοποτεχ ηζαηηοτῶνι ἡτε ποκζοτ ἦεν οτζ-
 ῶνι εφογ (Tattam. d'après un texte liturgique).

25 pas, et la lumière ne tombait pas de mon visage. Je choisissais leur route, je siégeais en chef; je demeurais comme un roi parmi des soldats; je les consolais comme des gens dans le deuil.

XXX. 1 Et maintenant les moindres de tous rient de moi; maintenant ils me font la leçon à leur tour, ceux dont je méprisais les pères, ceux que j'estimais
 2 dignes des chiens de mes troupeaux, car que me faisait la force de leurs mains? le développement final était perdu chez eux: dans l'indigence et la disette,
 3 sans enfants, échappés hier d'un lieu aride, dans la restriction et la misère, recherchant l'arroche salée dans un lieu vertigineux (?) l'arroche étant leur
 4 aliment; condamnés au pire, étant à bout de tout ce qui est bon; *rongeant*

ζΙΤΕΝ ΟΥΖΒΑΗ¹ ΕΥΟΥ^{a)}. ΑΥΤΩΟΤΗΟΤ² ΕΖΡΗΙ ΕΧΩΙ 5
 ΗΧΕ ΖΑΠΡΕΥΒΙΟΤΙ. ΠΗ ΕΤΕ ΖΑΠΧΟΖ ΪΠΕΤΡΑ ΠΕ 6
 ΠΟΤΗΟΤ. ΕΥΩΨ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΘΜΗΤ ΗΖΑΠΜΑ ΕΥΣΕΠΣΕΝ 7
 ΗΚΑΔΩΣ. ΠΗ ΕΠΑΥΩΠ ΕΗΟΤΗ ΗΕΝ ΖΑΠΔΕΒΩ³ ΗΑΓ-
 ΡΙΟΠ. ΠΨΗΡΙ ΗΤΕ ΠΑΥΤΣΒΩ ΠΑ ΠΙΡΑΠ ΕΥΨΗΨ ΠΕΜ 8
 ΠΨΟΤΨΟΤ ΕΥΑΥΒΕΝΟ ΖΙΧΕΠ ΠΚΑΖΙ. ΤΠΟΤ ΔΕ ΤΟΙ 9
 ΗΚΥΘΑΡΑ ΠΨΟΤ. ΟΤΟΖ ΑΠΟΚ ΕΤΟΙ ΗΧΗ^{b)} ΗΤΟΤΟΤ.
 ΑΥΜΕΣΤΩΙ ΔΕ ΟΤΟΖ ΑΥΟΤΕΙ ΣΑΒΟΖ ΪΜΟΙ. ΪΠΟΤ- 10
 ΤΑΣΟ ΔΕ ΕΖΙ ΟΥΘΑΥ⁴ ΕΗΟΤΗ ΗΕΝ ΠΑΖΟ. ΑΥΟΤΨΗ 11
 ΓΑΡ ΗΤΕΥΦΗΤ^{c)} ΟΤΟΖ ΑΥΤΙΚΑΖ ΠΗΙ ΟΤΟΖ ΠΧΑΔΙ-
 ΠΟΤΣ ΗΤΕ ΠΑΖΟ ΑΥΟΤΟΡΠΥ ΕΒΟΖ... ΑΥΣΟΤΨΗ ΠΕΥ- 12
 ΒΑΔΑΥΧ^{d)} ΕΒΟΖ. (ΟΤΟΖ ΑΥΣΟΤΨΗΤΥ ΕΒΟΖ). ΑΥΣΟΒΤ 13
 ΕΖΡΗΙ ΕΧΩΙ ΗΖΑΠΜΑΠΜΩΨ ΗΤΕ ΠΤΑΚΟ. ΑΥΗΓΤ ΕΒΟΖ 14
 ΗΧΕ ΠΑΜΑΠΜΩΨ⁵ ΑΥΒΑΨΤ ΗΤΑΣΤΟΖΗ. ΑΥΖΙΟΤΙ⁶
 ΗΠΕΥΣΟΘΠΕΥ ΕΗΟΤΗ ΕΡΟΙ. ΑΥΕΡΧΡΑΣΘΕ ΠΗΙ ΪΦΡΗΤ

1. M, L, P ουζβαι. — 2. L αυτσηοτ. — 3. T ζαπδεβω. — 4. P ουθηγ. —
 5. L omet les six derniers mots. — 6. P αυζιοτι.

a) La parenthèse est une addition de xA.

b) Lire ηυχη (T).

c) Grec : φαρέρων; la version salidique porte ζηλατ, et non d'après Tattam ζαατ.

d) Dans les v. 12 et 13, le copte emploie le singulier, conformément à x.

des racines de bois dans des famines fréquentes. Des pirates se sont levés 5
 contre moi, qui ont pour maisons des trous de rochers, criant au milieu des 6-7
 endroits bien retentissants, eux qui habitaient dans des buissons sauvages;
 fils d'insensés, au nom avili, dont la réputation est éteinte sur la terre. 8
 Maintenant je suis pour eux une guitare, la fable du vulgaire. Ils m'ont 9-10
 en horreur et s'écartent de moi; ils ne se privent pas de me cracher au
 visage; il a ouvert son *carquois* et il m'a fait du mal, et il a renvoyé le 11
 frein de mon visage... il a tendu ses pieds; il a préparé sur moi les voies de 12
 la destruction; mes sentiers ont été usés; j'ai été dépouillé de mon manteau. 13
 Il a lancé ses flèches sur moi; il m'a traité comme il a voulu; je suis brisé de 14

ΑΝΟΚ ΔΕ ΔΙΨΜΙ ΕΧΕΝ ΑΤΧΟΜ ΠΙΒΕΝ. ΨΑΥΙΑΖΟΜ ΔΕ 25
 ΔΙΨΑΠΝΑΤ¹ ΕΟΥΨΜΙ ΗΕΝ ΖΑΠΑΝΑΓΚΗ. ΕΙΧΗ ΑΝΟΚ 26
 ΗΕΝ ΠΑΓΑΘΟΝ. ΖΗΠΠΕ ΑΥΙ ΕΖΗΝ ΕΧΨΙ ΜΑΔΔΟΝ ΗΧΕ 27
 ΖΑΠΕΖΟΥΤ ΗΤΕ ΖΑΠΠΕΤΖΨΟΥΤ^a..... ΔΙΜΟΥΙ ΕΙΨΙΑΖΟΜ 28
 ΗΨΧΨ ΗΨΨΙ ΑΠ. ΔΙΟΥΙ ΕΡΑΤ ΗΕΝ ΟΥΘΨΟΥΤΕ ΕΙΨΨ 29
 ΕΒΟΛ. ΔΙΕΡ ΣΟΝ ΕΠΙΣΗΡΗΝΟΣ ΟΥΟΖ ΗΨΨΗΡ ΕΠΙΣΤΡΟΥ- 29
 ΘΟΣ. ΠΑΨΑΡ ΑΨΕΡΧΑΚΙ ΟΥΟΖ ΠΑΚΑΣ ΕΒΟΛ ΗΕΝ 30
 ΠΚΑΤΜΑ. ΑΨΨΨΠΙ ΔΕ ΕΤΖΗΒΙ ΗΧΕ ΤΑΚΤΨΑΡΑ 31
 ΠΑΨΑΔΜΟΣ ΔΕ ΑΨΨΨΠΙ ΠΗΙ ΕΤΨΨΙ.

ΔΙΣΕΨΠΙ ΗΟΥΔΙΑΘΗΚΗ ΗΠΑΒΑΔ ΟΥΟΖ ΗΠΑΚΑΨ XXXI, 1
 ΕΧΕΝ ΟΥΠΑΡΘΕΝΟΣ. ΟΥ ΠΕ ΕΤΑ ΠΩΣ ΨΑΨΨ ΕΒΟΛ 2
 ΨΠΨΨΙ. ΟΥΟΖ ΨΚΑΗΡΟΝΟΜΙΑ ΗΤΕ ΠΙΖΤΚΑΠΟΣ ΟΥ 3
 ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΠΗ ΕΤΨΨΙ ΤΕ. ΟΥΟΤΟΙ ΠΕΜ ΟΥΤΑΚΟ ΜΠΙ- 3
 ΡΕΨΨΨΨΨΨΨ ΠΕΜ ΟΥΜΕΤΨΕΜΜΟ ΗΠΗ ΕΤΨΙ ΗΨΑΝΟΜΙΑ. 4
 ΜΗ ΗΨΟΥ ΑΠ ΕΤΠΑΝΑΤ ΕΠΑΜΨΨΤ. ΟΥΟΖ ΕΤΠΑΨΨΨΠΙ 4
 ΗΠΑΨΕΝΤΑΤΨΙ ΤΗΡΟΥ. ΙΣΧΕ ΔΕ ΔΙΜΟΥΙ ΠΕΜ ΖΑΠΡΕΨ- 5

1. Τ ΔΙΨΕΠΝΑΤ.

a) Le copte omet le ψ. 27.

tuer moi-même, ou de prier quelque autre de le faire pour moi! Et moi j'ai 25
 pleuré sur tout impuissant; je soupirais quand je voyais un homme dans la 26
 nécessité, tandis que j'étais dans la fortune; voici de plus en plus que des 28
 jours de maux sont venus sur moi..., j'ai marché en gémissant, je n'ai pas 29
 fermé ma bouche; je me suis levé dans l'assemblée pour crier; je suis devenu 30
 le frère des sirènes et le compagnon des autruches; ma peau est devenue 31
 toute noire ainsi que mes os, par la chaleur. Ma guitare s'est tournée au

J'ai fait un pacte avec mes yeux : je ne devais pas penser à une vierge. XXXI, 1
 Qu'est-ce que le Seigneur a établi d'en haut? l'héritage du parfait vient 2
 des régions supérieures. Malheur et ruine au malfaiteur, bannissement à 3
 ceux qui pratiquent l'iniquité. Ne verra-t-il pas ma conduite, ne comptera-t-il 4
 pas tous mes pas? Si j'ai marché avec les moqueurs, si mon pied a couru 5

6 σωβις ισχε ασπικς ηχε ιαφρατ εοτχροφ. διορι δε
 7 ερατ ηεν οτωι πιωι. γωωοτη δε ηχε πο̄ς ηταμε-
 8 τα ικακια. ισχε δε ασρικις ηχε ιαφρατ εβορ ρι πεφ-
 9 υωιτ¹. ισχε δε α παρηι οταρϋ ησα παβαλ. ισχε
 10 διοορ εδωροη ηεν παχιϋ². ειεβο ανοκ ητε³ ραι-
 11 κεχωοτηι οτομοτ. ειεερ αηιοτηι δε ριχεν πικαρι-
 12 ισχε δε α παρηι ρικις ησα ιοριμι ηκεοται⁴... οτορ
 13 πακορϋι ηαδωτορι ετεϋκερ^b ηωοτ. οτϋωητ γαρ
 14 ητε οτιβον ηαταμοηι ημοϋ πε εσωϋ ητεριμι ηοτ-
 15 ρωι. οτϋρωι δε εϋμορ σασα πιβεν. φμα εωαϋι
 16 εϋωϋ ψαϋτακοϋ ηεν πεϋποτηι. ισχε δε αικελϋ
 17 πραπ ηοτβωκ ητηι ιε οτβωκι εϋεο̄ι^c ραιπ οτβηι.
 18 οτ γαρ πεϋηαιϋ αϋωαηωεντ ηχε πο̄ς ιε αιηαοτο-
 19 ρεν παϋ ηαϋ ηρηϋ. εωωηπ αϋωαηϋεμπαωηι. μη
 20 ηϋφρηϋ αν εταιωωηι ηεν θηεϋι ατωωηι ρωοτ.

1. Ρ πεϋϋωωηι. — 2. Ρ ρεϋετε λεσ δεϋσ δεριερισ μοτσ. — 3. Τ ητα.

a Le copte omet la seconde partie du § 9, et la première du § 10.

b) ϋκερ = κολαριζειν; le grec est ταπεινωθειν, avec un sens plus vague.

c) Grec : κρινόμενων = ετ̄ο̄ιραπ.

6 à la fraude, — mais j'ai été placé dans une juste balance et le Seigneur connaît
 7 mon innocence — si mon pied s'est écarté du chemin, si mon cœur a suivi
 8 mon œil, si j'ai touché de mes mains des dons *corrupteurs* : que je sème, et
 9 que d'autres consomment; que je sois sans racines sur la terre. Si mon cœur
 10 a fléchi vers la femme d'un autre...; que mes jeunes enfants soient souffletés!
 11 car la fureur de la colère ne peut être contenue, s'il y a violation de la femme
 12 d'autrui; c'est un feu brûlant partout; le lieu où il pénètre, il le détruit
 13 radicalement. Si j'ai contourné le droit d'un de mes serviteurs ou servantes
 14 *ayant un procès* contre moi. que ferai-je donc si le Seigneur m'interroge?
 15 comment lui répondrai-je, s'il me visite? N'est-ce pas de la même manière
 que j'ai été formé dans le sein, qu'ils l'ont été aussi? nous sommes nés

ΕΤΑΝΥΨΗΣ ΔΕ ΕΥΣΟΠ ΗΕΝ ΤΑΙΘΝΕΧΙ^a ρψ. ΠΙΑΤΧΟΜ 16
 ΔΕ... ΪΠΑΙΤΑΣΘΩΟΤ ΕΒΟΖ. ΦΒΑΖ ΔΕ ΠΟΥΧΗΡΑ ΪΠΑΙ-
 ΤΕΜΚΑΖ ΠΑΨ. ΙΣΧΕ ΔΕ ΔΙΟΥΨΗ ΪΠΑΨΙΚ ΪΜΑΡΑΤ 17
 ΪΠΙΤ ΠΟΥΟΡΦΑΝΟΣ ΕΒΟΖ ΪΜΟΥ^b..... ΙΣΧΕ ΔΕ ΔΙΝΑΤ 19
 ΕΟΥΑΙ ΕΨΒΗΨ ΕΨΝΑΤΑΚΟ ΪΠΙΖΟΒΨ. ΠΙΑΤΧΟΜ ΔΕ 20
 ΙΣΧΕ ΪΠΟΥΨΜΟΥ ΕΡΟΙ. ΑΡΗΜΟΜ ΓΑΡ ΪΨΕ ΠΟΥΨΦΟΙ
 ΕΒΟΖ ΗΕΝ... ΠΑΖΙΝΒ. ΙΣΧΕ ΔΙΨΙ ΤΟΥ ΕΧΕΝ ΟΥΟΡΦΑΝΟΣ 21
 ΕΡΕ ΖΗΝΙ ΧΟΡ ΨΕ ΟΥΟΝ ΟΥΗΨΤ ΪΒΟΗΘΙΑ ΨΟΠ. ΕΡΕ 22
 ΠΑΨΑΨΨ ΖΕΙ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΤΕΨΚΕΛΙ. ΟΥΟΖ ΠΑΨΦΟΙ
 ΕΨΕΗΟΜΗΕΜ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΠΕΨΚΑΔΑΠΚΕΖ. ΤΖΟΥ ΓΑΡ 23
 ΪΤΕ ΠΨΨ ΔΨΜΟΠ^c ΪΜΟΙ ΟΥΟΖ ΪΠΑΨΨΠ ΕΡΟΙ ΕΒΟΖ ΖΑ
 ΠΕΨΔΗΜΜΑ[!]. ΙΣΧΕ ΔΙΨΨΨ ΠΟΥΠΟΥΨ ΕΟΥΚΑΖΙ ΪΤΗΙ. 24
 ΙΣΧΕ ΔΙΧΑΖΘΗΙ ΕΟΥΨΠΙ ΕΠΑΨΕΠΨΟΥΤΕΠΨ. ΙΣΧΕ ΔΕ 25
 ΔΙΟΥΠΟΥ ΪΜΟΙ ΕΤΑ ΟΥΗΨΤ ΪΜΕΤΡΑΜΑΟ ΨΨΠ ΠΗΙ.
 (ΙΣΧΕ ΔΕ ΔΙΡΑΨΙ ΕΧΕΝ ΠΖΕΙ ΪΠΑΨΑΨΙ)^d. ΙΣΧΕ

1. L ατμα.

a) θ est superflu et semble reproduit de la ligne précédente.

b) Manque ψ 18.

c) Lire ΔΨΜΟΠ (T).

d) La parenthèse est à sa place au ψ 29.

ensemble dans le même sein. Je n'ai pas renversé les faibles; je n'ai pas fait 16
 souffrir l'œil de la veuve. Si j'ai mangé mon pain seul, sans en donner à l'or- 17
 phelin..., si j'ai vu quelqu'un nu sur le point de périr et si je ne l'ai pas revêtu; 19
 si je n'ai pas été béni des faibles, leurs épaules étant réchauffées par la laine de 20
 mes brebis; si j'ai levé ma main contre un orphelin, persuadé que j'obtiendrais 21
 une aide puissante, que mon bras tombe de sa jointure, que mon avant-bras 22
 se brise séparé de son coude, car la crainte du Seigneur m'a saisi, et je ne 23
 puis pas échapper à son emprise. Si j'ai placé de l'or dans un de mes terrains, 24
 si j'ai eu confiance en une pierre précieuse, si je me suis réjoui quand il 25
 m'arrivait une grande fortune, (si je me suis réjoui de la chute de mon

26 ΔΙΦΕΡΥ ΤΟΥ ΕΒΟΛ ΕΧΕΝ ΖΑΝΑΤΗΝ ΠΑΝΤΕΝΝΑΤ ΕΦΡΗ
 ΕΤΕΡΟΤΩΝΗΝ ΧΕ ΥΚΗΝ (ΙΕ ΥΧΩ ΙΝΤΟΥ ΕΒΟΛ)^a ΟΤΟΖ
 27 ΠΠΟΖ ΥΜΟΤΗΚ¹ ΕΒΟΛ ΕΖΗΨΟΤ ΓΑΡ ΑΗ ΠΕ. ΟΤΟΖ
 ΙΣΧΕ ΑΤΕΡΖΑΔ ὙΠΑΖΗΤ ΗΕΝ ΠΕΤΖΗΝ ΙΕ ΙΝΟΙΟΥ². ΙΣΧΕ
 28 ΔΕ ΔΙΧΑ ΤΑΧΙΧ ΖΙΡΕΝ ΡΩΙ ΔΙΨΙ ΕΡΟΣ. ΠΑΙΧΕΤ
 ΕΤΕΟΠΥ ΠΗΙ ΕΤΗΨΥΨ ἸΑΠΟΥΑ. ΧΕ ΔΙΣΧΕ ΜΕΘΗΟΤΧ
 29 ὙΠΕΜΤΟ ὙΠΟΣ ΕΤΟΟΣΙ. ΙΣΧΕ ΔΙΡΑΨΙ ΕΧΕΝ ΠΖΕΙ ὙΠΑ-
 30 ΧΑΧΙ. ΟΤΟΖ ΑΥΧΟΣ ἸΧΕ ΠΑΖΗΤ ΧΕ ΚΑΔΩΣ. ΕΥΕΣΩ-
 ΤΕΜ ἸΧΕ ΠΑΜΑΨΧ ΕΠΑΣΑΖΟΥΙ. ΕΙΕΕΡΨΧΗΙ ΔΕ ΗΕΝ
 31 ΠΑΔΑΣ^{3b} ΕΤΨΙΚΑΖ ΠΗΙ. ΙΕ ΑΗ ὙΠΟΤΧΟΣ ΙΝΟΥΜΨ
 ἸΣΟΠ ἸΧΕ ΠΑΒΨΚΙ ΧΕ ΠΩ ΕΨΝΑΨ ΠΑΠ ἸΤΕΠΣΙ ΕΒΟΛ
 ΗΕΝ ΠΕΥΣΑΡΞ. ΕΥΒΕ ΧΕ ΑΠΟΧ ΟΤΖΕΛΧΕ ὙΜΑΨΩ...
 32-33 ΠΑΡΟ ΔΕ ΠΑΥΟΤΗΗ ΠΕ ΙΝΟΥΟΠ ΠΙΒΕΝ. ΙΣΧΕ ΔΙΕΡΠΟΒΙ
 34 ἸΨΕΜΙ ΑΗ ΟΤΟΖ ΔΙΧΨΠ⁴ ἸΠΑΠΟΒΙ. ὙΠΨΨΨΙΤ⁵ ΓΑΡ
 ΗΑΤΖΗ ΙΝΟΥΜΨ ΕΨΩΨ ΕΨΤΕΜΟΤΨΗΖ ΕΒΟΛ ὙΠΕΥΨΜΟ.
 ΙΣΧΕ ΔΕ ΔΙΧΑ ΟΤΧΨΒ ΕΕΡΣΑΒΟΛ ὙΠΑΡΟ ΕΡΕ ΚΕΠΥ

1. M *υμοικ*. — 2. T *πόιοι*. — 3. P omet *παδας*. — 4. P *χωβ*. — 5. M *ὑπαιψιτ*; i au-dessus de α.

a) Addition du copte.

b) Lire *παδας* (T).

26 ennemi), si j'ai étendu ma main sur des sommes incalculables; jusqu'à ce
 que nous voyions le soleil lumineux cesser sa lumière ou la lune défaillir :
 27 ils n'ont pas de volonté. Si mon cœur a été trompé en cachette ou à la déro-
 28 bée; si j'ai mis ma main sur ma bouche en la baisant; cela encore me sera
 compté pour une grande faute; car j'ai renié en face le Seigneur Très-Haut.
 29 Si je me suis réjoui de la chute de mon ennemi, et que mon cœur a dit :
 30 C'est bien; que mon oreille entende ma malédiction; que je sois tourné en
 31 dérision et offensé par mon peuple. Si mes servantes n'ont pas dit sou-
 32-33 vent : Qui nous donnera de nous rassasier de sa chair, parce que j'étais
 34 bon à l'excès... et que ma porte était ouverte à tous; si j'ai péché sans le
 savoir et si j'ai caché mes péchés; car je n'ai pas eu honte devant une foule
 nombreuse de façon à ne pas me révéler en sa présence; si j'ai laissé l'in-

35 ʘʘʘʘ... ʘʘʘʘ ɢΑΡ ὑπὸς πατερζοῦ¹ ἡατεσζη.
 36 οὔτῃαι δε εφεντοῦ^α ἵτε οὔαι ἰσζε αἰῖ ἵοῦχλου
 37 εζεη παμοῖ. οὔοζ παἰσῦ ἡμοῦ. οὔοζ ἰσζε ὑπαἰ-
 φαῖϋ οὔοζ ἡπαθῖϋ παϋ ὑπὸς ζαι ἡτοῦϋ ὑφῖ
 38 ετε οὔοπηθῖ εροϋ. ἰσζε δε α πακαζῖ ϋιαζου εζρηῖ
 39 εζωῖ επεζ. ἰσζε δε α πεϋκεθλωῖ ρῖωῖ εῖσοπ
 εϋβῖητ. αἰοῦωῖ ἡτεϋζου ἡμαῦατ ἡζῖηζῖη. ἰσζε
 40 δε αιερζαλ ἡῖψῖϋχῖη ὑπὸς ὑπῖκαζῖ οὔοζ αἰῖκαζ
 πας. ζαῖα ἡῖψεβῖωῖ ἡοῦσοῦο εῖῖῖωῖ ηῖη ἡζε
 ζαῖηηηηη. ἡῖψεβῖωῖ ἡοῦῖωῖ εῖῖῖωῖ ηῖη ἡζε οὔ-
 βαῦος.

Οὔοζ αϋκηῖη ἡζε ἰσβ εϋσαζῖ. οὔοζ αῖχαῖωῖοῖ XXXII, 1
 ἡζε πεϋκεῖ ἡῖψῖηρ εῖῖεμοῦοζεῖ ἡσβ ζε παρε
 ἰσβ οἱ ἡῖωῖη ὑποῦῖωο εβωλ.

2 Δϋζωῖηη ἡζε εἰοῦοϋ πῖηηῖ ὑβαραχῖηλ πῖβοῦ-
 ϋῖης εβωλ ἡεη ῖῖῖῖῖῖῖῖ ἡτε αῖαῖ ἡτε ῖαῖῖῖ-

1. L. παερζοῖ.

a La première personne est représentée par la terminaison de ʘʘʘ: la leçon εἰεντοῦ de Tattam est inexplicable.

digent en dehors de ma porte ayant le ventre vide... car je craignais la 35
 main du Seigneur. Si j'ai mis l'écrit de quelqu'un que j'avais en ma posses- 36
 sion comme couronne autour de mes épaules et si je l'ai lu, si je ne l'ai 37
 pas déchiré ni voulu le lui rendre, je ne lui ai rien pris de ce qu'il me devait.
 Si la terre a jamais gémi contre moi, si ses sillons aussi ont pleuré à mon 38
 sujet parce que je consommais son énergie seul et pour rien; si j'ai fraudé 39
 et offensé la vie du maître du pays : qu'à la place du froment, poussent 40
 pour moi des orties, et à la place de l'orge, des ronces. »

Et Job cessa de parler, et ses trois compagnons se turent aussi, s'abs- XXXII, 1
 tenant de répondre à Job; car Job était juste vis-à-vis d'eux.

Élius, fils de Barachiel le Buzite, de la famille d'Aram de la contrée 2

3 ἴσιος ἰσχυρα. ἀψχωντι δε εἰσβ ἡμαυα. δε
 4 ἀψχος ἡπεισο ἡπός δε ἀνοκ οὔουιν. οὔοζ πικεῖ
 ἡψφῆρ ἡταγ ἀψχωντι εῤῥοτ ἡμαυα δε ἡποτυ-
 5 χειζου ἡποτοζευ οὔβε τσβ οὔοζ εχάγ δε
 6 οὔασειβης πε. εἰοτς δε ἀφερζτηνομενη εοτοζευ
 ἡσβ... ἀφερωτ δε ἡξε εἰοτς πψηρι ἡβαραχῆη
 πῖβοτζῆης πεζάγ δε ἀνοκ οὔκοτζι μεη ἡεν
 πᾶχροπος ἡσῥτην δε ἡσῥτην ζαῆἡελλοι. εὔβε
 φαι ἀιχαρῥι^α εἰερζοτ ἡταμῥτην εὔαειπςῥῆμῆ.
 7 ἀιχος¹ δε δε πᾶχροπος ἀη πε εὔρισαζι. ἡη δε ἀη
 8 εὔἡεν οὔμῆψ ἡρομῆ εὔσῥοτη ἡτςοφῆ. ἀλλᾶ
 οὔπῆᾶ εὔἡεν ἡρῥῆμῆ. πῆγς δε ἡπῆαντοκρατῥῆ
 9 πετῥεβῆ ἡσῥτ. ἡη ἀη εὔατερ οὔμῆψ ἡχροπος πε
 10 ἡσαβερ οὔδε ἡἡελλοι ἀη εὔσῥοτη ἡπῆζᾶπ. εὔβε
 φαι ἀιχος δε σῥτην εῤῥοι. οὔοζ ἡταταμῥτην εἰη²
 11 εὔἡεμῆ εῤῥοτ. οὔσῆη εἰασαζι τῆαζοτοτ γᾶρ εῤῥετη-

1. Γ. ΔΣΧΟΣ. — 2. Ρ. ΕΠΙΕΠΗ.

a) Τ ἀιχυρῆς.

d'Ausitis, Élius fut fort irrité contre Job, parce qu'il avait dit devant le
 3 Seigneur : Je suis juste; il fut aussi fort irrité contre ses trois compagnons,
 parce qu'ils ne pouvaient pas répondre à Job, et le regardaient comme un
 4-6 impie. Élius avait attendu pour répondre à Job... Et Élius, fils de Barachiel
 le Buzite, prit la parole et dit : « Je suis inférieur par mon âge; vous, vous
 êtes des vieillards. Pour cela, je me suis tu, craignant de vous faire mon-
 7 tre de ma science. Je disais : Le temps n'est pas pour moi de parler. Mais
 ce ne sont pas ceux qui ont beaucoup d'années qui connaissent la sagesse;
 8 c'est un esprit qui est dans les hommes, le souffle du Tout-Puissant qui nous
 9 instruit. Ce ne sont pas ceux d'un grand âge qui sont les sages, ni les
 10 vieillards qui sont judicieux. C'est pourquoi je dis : Écoutez-moi, et je vous
 11 apprendrai ce que je sais. Prêtez l'oreille à mes paroles; je les dirai et vous

ἔσωτεμ¹ ψατετενηθοθηετ ἡζανσαχι. οτοζ ειεκατ 12
 ψαρσητεν. ζηππε νεύμον πετσοζι ἡψβ οτδε φη
 ετεροτψ παψ ἡζανσαχι εβοζ ηεν υηηοτ. ζινα 13
 ἡτετενηψτεμχος δε ανχιμ² ἡοτσοφια ἡτε πο̄ς
 εανοταζτοτεν. ατετενηχα οτρψμι δε εχε ζανσαχι 14
 ὑπαρητ. ατερζοτ ὑποτεροτψ ατρε ζανσαχι 15
 εραπας εβοζ ὑμωτ. αιαμονι ἡτοτ ὑπισαχι γαρ 16
 δε ατοζι ερατοτ ὑποτεροτψ.

Δυεροτψ ἡξε ελιοτς πεζαψ δε παζιη τῆνασαχι. 17-18
 τμεζ γαρ ἡσαχι γκιμ γαρ εροι ἡξε πηππα ἡτε
 τανεχι. τανεχι γαρ εσοι ὑφρητ ἡοτασκοσ εψμεζ 19
 ἡεμβρις εψβερβερ ερε ρψψ μηρ. νεμ ὑφρητ ἡοτ-
 ζοι^a ἡηιψι ἡτε οτβεσηητ εαψψψ. τῆνασαχι οτη 20
 ζινα ἡταῦτον εαιοτψη ἡηασφοτοτ. τῆναψφιτ γαρ 21
 αν ηατζη ἡρψμι. οτδε ἡτῆναψφιτ αν ηατζη

1. Ρ ΕΡΕΤΕΝΙΩΤΕΜ. — 2. Ρ ΑΙΧΙΜΙ.

a) Grec : ψυχητιρ = ψχι.

les écouterez, jusqu'à ce que vous pénétriez ces paroles et que j'arrive jus- 12
 qu'à vous. De fait, il n'y a eu personne parmi vous pour reprendre Job ou 13
 lui répondre par discours; de sorte que vous ne pouvez pas dire : Nous 14
 avons trouvé la sagesse du Seigneur en nous joignant à lui; vous avez laissé 15
 un homme dire de telles paroles. Ils ont eu peur; ils n'ont pas répondu; ils 16
 ont laissé leurs paroles vieillir chez eux; j'ai attendu — car je n'ai pas parlé
 — qu'ils se soient arrêtés et n'aient pas répondu. »

Élius répondit et dit : « Je parlerai à mon tour; car je suis plein de paroles; 17-18
 l'esprit de mon intérieur me remue : mon intérieur est comme une outre 19
 remplie d'un vin nouveau bouillonnant, mais liée à l'ouverture, et comme 20
 le soufflet du métallurgiste quand il se brise; je parlerai donc, pour me sou- 21
 lager, en ouvrant mes lèvres; je n'aurai pas honte devant un homme, devant

22 ἵστωμις εἶβω ἥεν οὐρανῶ. ἴσμων γὰρ ἀν εἰρω-
φῆρι ἵστωμι ἕμιον ἐσέστωμι ἕμι ἵξε ἕστωμι.

XXXIII.
1-2

3 ἵρως οὐρὸς ἀφῆμι ἵξε παλας. ἕστωβ ἵξε παρῆν
ἥεν ἕστωβ ἵκατ' ἀε ἵτε πασφοτότ' ἕστωβ
7 ἐστωβ ἕστωβ πε ἐστωβ
8 ἕστωβ ἵτε ἵστωβ πετ' ἕστωβ ἵσι.
9 ἀστωβ ἕστωβ ἀστωβ ἵσι οὐβε πα. ἀστωβ ἵστωβ
6 οὐβ ἕστωβ οὐβ. ἀστωβ ἕστωβ οὐβ. ἀστωβ ἕστωβ
7 εἶβω ἥεν οὐμι ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ εἶβω ἥεν
8 φῆι φῆι. ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ
9 ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ. ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ
10 ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ. ἀστωβ ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ
11 ἕστωβ ἕστωβ. ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ. ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ
12 ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ. ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ ἕστωβ

1. P ΔΕ ἵστωβ. — 2. L T ἕστωβ.

22 quelqu'un né d'une femme; car je ne sais pas admirer les personnes; non,
que plutôt je sois rongé par la teigne.

XXXIII.
1-2

3 Eh bien, Job, écoute mes paroles... car j'ai ouvert la bouche et ma langue
4 a parlé. Mon cœur est net dans mes paroles; le jugement de mes lèvres
5 rappellera des choses pures : c'est un esprit saint qui m'a formé, c'est le
6 souffle du Tout-Puissant qui me renseigne. Si tu peux, réponds-moi à ces
7 choses : *mais* attends, arrête-toi pour moi, je le ferai pour toi. Tu as été
8 formé de boue comme nous l'avons été nous-mêmes. La crainte de moi ne
9 te troublera pas, et ma main ne s'appesantira pas sur toi; mais tu as dit à
10 mes oreilles; j'ai entendu le son de tes paroles : oui, tu as dit : Je suis juste;
11 je n'ai pas péché; je suis irrépréhensible; je n'ai pas forfait; mais il a trouvé
12 un grief contre moi; il m'a compté comme un ennemi; il a mis mon pied
dans les broussailles; il a observé toutes mes démarches. Comment donc

ΟΥΘΥΝΗ. ΟΥΟΖ ἸΠΕΥΣΑΤΕΜ ΕΡΟΙ. ΟΥΨΑΕΝΕΖ ΓΑΡ ΠΕ
 ΦΗ ΕΤΣΑΠΨΑΙ ἸΠΙΡΨΑΙ. ΚΧΩ ἸΜΟC ΔΕ ΧΕ ΕΥΒΕ ΟΥ 13
 ἸΠΕΥΣΑΤΕΜ ΕCΑΧΙ ΝΙΒΕΝ ἸΤΕ¹ ΠΑΖΑΠ. ΗΕΝ ΠΧΙΠΥΡΕ 14
 ΠῶC CΑΧΙ ΝΟΥCΟΠ ΗΕΝ ΠΙCΟΠ² ΔΕ ἸΜΑΖΒ̄ ΟΥΡΑCΟΤΟ^a
 ΙΕ ΗΕΝ ΟΥΜΕΖΕΤΗ ἸΤΕ ΠΙΕΧΑΡΖ ἸΦΡΗΤ ἸΟΥΖΟΤ 15
 ΨΑCΖΕΙ³ ΕCΝΑΨΤ ΕΧΕΝ ΠΙΡΨΑΙ^c ΕΥΕΝΚΟΤ ΖΙΧΕΝ
 ΠΟΥΒΛΟΧ. ΖΟΤΕ^b ΨΑΥΒΑΡΠ ΕΒΟΖ ἸΦΠΟΥC ἸΠΙΡΨΑΙ^c 16
 ΗΕΝ ΖΑΠCΜΟΤ⁴ ἸΖΟΤ ἸΠΑΙΡΗΤ ΨΑΥΖΙΖΟΤ ΕΡΨΟΥ.
 ΕΤΑCΘΟ ἸΟΥΡΨΑΙ ΕΒΟΖ ΖΑ ΠΟῖἸΧΟΝC. ΠΕΥCΨΑΜΑ ΔΕ 17
 ΑΥΠΑΖΜΕΥ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΟΥΖΕΙ. ΑΥΤΑCΟ ΔΕ ΕΤΕΥΨΤΥΧΗ 18
 ΕΒΟΖ ΖΑ ΦΜΟΥ. ΟΥΟΖ ΕΨΤΕΜΨΡΕΥΖΕΙ ΗΕΝ ΟΥΠΟΖΕ-
 ΜΟC⁵. ΠΑΖΠ ΔΕ ΟΠ ΑΥCΟΖΙ ἸΜΟΥ ΗΕΝ ΖΑΠΨΑΠΙ 19
 ΖΙΧΕΝ ΠΕΥΜΑἸΕΝΚΟΤ ΟΥΟΖ ΚΑC ΝΙΒΕΝ ἸΤΑΥ ΑΥΤΙ-
 ΚΑΖ ΠΑΥ. ΗΡΕ ΝΙΒΕΝ ἸΤΕ ΠCΟΤΟ ἸΠΕΥΧΕΜΧΟΜ 20
 ἸΨΟΠΟΥ ΕΡΟΥ. ΟΥΟΖ ΤΕΥΨΤΥΧΗ ΕΡΕΠΙΨΤΥΠΗ ΕΟΥΗΡΕ.
 ΨΑΤΟΥΖΟΥΔΕΥ ἸΧΕ ΠΕΥCΑΡΞ̄ ΟΥΟΖ ἸCΕΟΥΨΗΖ ΕΒΟΖ 21

1. L ἸΤΑ. — 2. L omet ΗΕΝ ΠΙCΟΠ. — 3. T ΕΨΑCΖΕΙ. — 4. L ajoute ΔΕ. —
 5. M. ΠΟΖΕΜΕΟC.

a) Sic. T ΡΑCΟΥCΙ: lire ΡΑCΟΥCΙ.

b) Lire ΤΟΤΕ (T).

c) ΕΥΕΝΚΟΤ.... ἸΠΙΡΨΑΙ omis dans le Sahidique par *homoioteleuton*.

dis-tu : Je suis juste et il ne m'a pas écouté? Car il est éternel, celui qui est 13
 au-dessus des hommes. Tu dis : Pourquoi n'a-t-il pas écouté tout argument
 de ma cause? Quand le Seigneur parle une fois, *d'une façon*, la seconde fois 14-15
 c'est dans un songe ou la rêverie de la nuit par une frayeur qui tombe lour-
 dement sur les hommes couchés sur leur lit; alors il se révèle à l'esprit des 16
 hommes sous des formes terribles et ainsi jette l'épouvante sur eux, pour 17
 détourner l'homme de l'injustice; il sauve son corps d'une chute, épargne 18
 son âme à l'égard de la mort et l'empêche de tomber dans la lutte; une autre 19
 fois, il le corrige par des maladies sur son lit et il envoie la souffrance à tous
 ses os; il ne peut prendre aucun aliment de froment, alors que son âme est 20
 avide de nourriture; jusqu'à ce que ses chairs soient corrompues, et que ses 21

22 ἦξε περὶ καὶ ἐργασίῳ. ἀσθένει δὲ ἐφύοι ἦξε
 23 περὶ ψυχῆ. ὅσοι περὶ σῆ ἐλπίσιν. ἐψών εὐροσι¹
 ὑο ἡάγγελος ἦτε φμοῦ κωί ἐροῦ ἦνε ὅσαι ἐβὼ
 ἦρητοῦ ἡούβεγ. ἐψών ἀφωάνκαί ἦεν περὶ
 24 ἐτάσσο δα ἡὸς ἦτεγίαιε ὀρῶσι² ἐνεγάρικι ὅσοι
 ἦτεγοῦσιν³ ἐβὼ ἦτεγανομία. γῆαί τοῦ ἐψτε-
 μωρεγῶει ἐφμοῦ. ἐγέρβει δὲ ἦξε περὶ σῶμα
 ἡφρηί ἡοῦχοι ἐάκωχ⁴ ἡβει. περὶ καὶ ἐγέμαζοῦ
 25 ἡάτκας⁵. γῆαί ἡοκῶεκ δὲ ἦπερὶ καὶ ἡφρηί ἡἡα
 ὀτκοῦχι ἡάλοῦ⁴. ἐγέταζοῦ δὲ ἐράτῳ ἐάφῶε-
 26 νομῆ ἦεν ἡορῶσι. ἀφωάνερπροσεγῶε δὲ ἐγέψωπι
 ἐψῶπῆ. ἐγέψε ἐἡοῦπ ἦεν⁴ ὀρῶ ἐγτοῦβῆοῦτ πῆ
 ὀτοῦσιν⁵ ἐβὼ. ἐγέψῶεβῶ δὲ ἡορῶσι ἡοῦμῶ-
 27 ἡἡ⁵. τότε ἐγέῶεμαρῖκι ἐροῦ ἡματάτῳ ἦξε φρῶσι
 ἐγῶ ἡμοσ ἡἡρη ἡἡητῳ ῶε ὀτ πῆ ἡαι ἐταῖαῖοῦ
 ὀτοῦ ἡπερὶ ἡκάδ⁶ ἡἡ κατὰ πῆπῶα ἡἡἡοῦβῶ

1. L. ἐψών ὀτοῦ. — 2. P. ἐοῦρῶσι. — 3. P. omet les deux derniers mots. —
 4. P. omet ἦεν. — 5. P. μῶεμῆν. — 6. P. ἡἡερῆ.

a) D'après M, L, P, au lieu de *T* ἡτεγῶσιν.

b) Lire ἐάκωχ.

c) Grec : *σάρκις* = ἡπερὶ σαρξ.

d) D'après M, L, P, au lieu de *T* ἡάλοῦσι.

22 os apparaissent desséchés; son âme s'est approchée de la mort; sa vie de
 23 l'Amenti. Si un millier d'anges de la mort l'entourent, pas un d'eux ne le
 tuera s'il a projeté dans son cœur de revenir au Seigneur, d'avouer à l'homme
 24 sa culpabilité et de révéler son offense. Il le préservera de tomber dans la
 mort; son corps se renouvellera comme un mur enduit à neuf; il remplira
 25 ses os de moelle, il attendrira ses *chairs* comme celles d'un petit enfant; il
 26 le remettra sur pied après l'avoir fortifié parmi les hommes. S'il prie, il sera
 exaucé; il marchera le visage clair et ouvert, il rendra justice aux hommes;
 27 alors le même homme se fera un reproche à lui-même, disant: Qu'est-ce que
 j'ai fait pour qu'il ne m'ait pas affligé d'après ce que méritaient les fautes que

ΕΤΑΣΑΙΤΟΥ^a... ΑΛΛΑ ΑΥΝΟΖΕΙ ΗΤΑΨΤΥΧΗ ΕΒΟΛ ΗΕΝ 30
 ΦΜΟΥ. ΖΗΝΑ ΗΤΕ ΠΑΨΗΨ ΣΜΟΥ ΕΡΟΥ ΗΕΝ ΦΟΥΨΗΝΙ.
 ΟΨΙΝ ΨΒ ΟΤΟΥ ΣΨΤΕΙ ΕΡΟΥ ΧΑΨΚ ΟΤΟΥ ΑΠΟΚ 31
 ΨΝΑΣΑΧΙ. ΙΣΧΕ ΟΤΟΝ ΣΑΧΙ ΗΨΗΤΚ ΑΨΙΟΥΨ ΠΗΙ 32
 ΣΑΧΙ. ΨΟΥΨ¹ ΓΑΡ (ΗΤΕΚΣΑΧΙ ΟΤΟΥ) ΗΤΕΚΨΜΑΙΟ.
 ΨΜΟΝ ΣΨΤΕΙ ΕΡΟΥ ΗΨΟΚ ΧΑΨΚ ΟΤΟΥ ΨΝΑΨΑΒΟΚ 33
 ΕΟΥΨΟΨΙΑ.

ΑΨΕΡΟΥΨ ΗΨΧΕ ΕΨΙΟΥΨ ΠΕΧΑΨ ΨΕ. ΣΨΤΕΙ ΕΡΟΥ XXXIV,
 ΠΨΑΒΕΨ ΠΗ ΕΨΨΜΟΥΨ ΣΨΤΕΙ^b ΕΠΨΠΕΨΝΑΠΕΨ. ΨΕ 1-2 3
 ΠΨΟΥΨ^c ΕΤΕΡΨΟΚΨΜΑΖΨΗ ΗΨΨΑΣΑΧΙ. ΨΨΒΨΒΨ ΕΨΨΕΨΨΨ
 ΗΨΗΨΡΗΟΥΨ. ΜΑΡΕΨΨΨΨ ΠΑΨ ΗΨΟΥΨΑΠ. ΜΑΡΕΨΕΨΨ 4
 ΟΨΨΨ ΨΕ ΠΑΨΕΨ. ΨΕ ΑΨΨΟΣ ΗΨΧΕ ΨΒ ΨΕ ΑΠΟΚ 5
 ΟΨΨΗΨ. ΠΨΨ ΑΨΨΙΟΥΨ ΨΠΑΨΑΠ ΕΒΟΛ. ΑΨΨΕΨΕΨΟΥΨ 6
 ΨΕ ΕΠΑΨΑΠ^d..... ΨΠΕΡΨΟΒΨ ΟΨΨΕ ΨΠΕΡΑΣΕΒΗΣ. ΟΨΨΕ 8
 ΨΠΕΡΨΨΨ ΗΨΗ ΕΨΨΨ ΗΨΨΑΨΟΨΙΑ² ΕΨΨΨΨΨ ΠΕΨ
 ΠΨΑΣΕΒΗΣ. ΨΠΕΡΨΟΣ ΨΕ ΨΜΟΝ ΨΕΨΨΨΨΨ ΠΑΨΨΨΨ 9

1. L omet ψ. — 2. L omet les trois derniers mots.

a) Manquent les ψ 28 et 29.

b) D'après L au lieu de εΨΨΤΕΙ (M, P, T); le grec est à l'impératif.

c) Grec : ψῶς, variante du Cod. A.

d) Manquent fin du ψ 6 et ψ 7; la suite est donnée comme une parole de Job.

j'ai commises?... au contraire, il a sauvé mon âme de la mort, pour que ma 30
 vie le bénisse dans la lumière. Écoute! Job, et entends-moi; tais-toi, et je 31
 parlerai. Si tu as des paroles, réponds-moi des paroles; car je désire que tu te
 justifies; sinon, écoute-moi, garde le silence, et je t'apprendrai la Sagesse. » 32

Élius reprit et dit : « Écoutez-moi, sages qui savez; écoutez-le bien, parce XXXIV,
 que la raison éprouve les paroles, *comme* le gosier goûte les aliments. Choi- 1-2 3-4
 sissons-nous un jugement; sachons en nous ce qui est bien. Or, Job a dit : 5
 Je suis un juste; le Seigneur a rejeté mon droit, il a renié ma cause...; 6
 je n'ai pas péché, je n'ai pas été impie; je ne me suis pas associé à ceux 8
 qui pratiquent la prévarication pour marcher avec les impies. Ne dis pas 9

ἄπιστοι καὶ ὅσον χεῖρῶν σου ¹ καὶ ἐβόη θύειν
 10 πῶς. εὐβέ φαι πικραβέ ἦεν ποτῶνι σῆτεμ ἐροί
 ἠνεψῶνι σου ἐρασεβῆς ἄπεισο ἄπὸς ὅτλε εὐσορ-
 11 τερ ἠΐμεθῶνι ἄπεισο ἄπιστοκρατῆρ ². ἀλλὰ
 ἀψήβεβῆι ἄπιστοι κατὰ τῆ ἐταψῆρι ἄμωτ. ὅτοθ
 12 ψναξεμ πρῶνι ἦεν πεψῶνι. χμερὶ δε κε πῶς
 παρὶ ἠοτμετοχί τε πῆπιστοκρατῆρ καψσορτερ
 13 ἄπικαζὶ ^a φη ἐταψῶμω ἄπικαζὶ. ἠμ πε ἐταψῶμω
 τῆ σαπесητ ἠτφε ηεμ ζῶβ ηῖβεν ἐτῶνι ἠῆητοτ.
 14 ἀψῶποτῶ ³ εἰμῶνι ὅτοθ ἠτεψταζῆνο ἄπισπῆα
 15 ἦατοτψ. σεναμῶτ ἐτσοπ ἠξε σαρεῖ ηῖβεν. ρῶνι δε
 ηῖβεν ἐτῆατασο ^b ἐπικαζὶ πῆμα ἐτατερπῆαζῆν
 16 ἄμωτ ἐβόη ἠῆητψ. ἰξε δε χῆαδῖςβῶ ἀη σῆτεμ
 17 ἐπαι. ὀσμῆ ἐπῆρῶτ ἠτε πασαζῆ. ἰξε δε ἠσοκ πε
 εσοστ ἠῆαπομῶς ἐκέτακο ^c ἄπισαμπετῆωτ. πῆ

1. Ρ σοπ. — 2. Ρ πεπτοκρατῆρ. — 3. Μ, L ἀψῶν; Ρ, T ἀψ.

a) Au lieu du grec κρίσω = ζῶν.

b) Conjecture : σενατασο.

c) D'après L: Μ, Ρ, T ἐκτακο.

qu'aucune visite ne se fait, chez l'homme : car il y a une visite chez lui de la
 10 part du Seigneur. C'est pourquoi, vous, sages de cœur, écoutez-moi : Qu'il
 ne m'arrive pas d'être impie en face du Seigneur, ni de troubler la vérité
 11 en face du Tout-Puissant : il a rétribué l'homme selon ce qu'il a fait; il
 12 trouvera l'homme dans ses sentiers. Penses-tu que le Seigneur fera une injus-
 13 tice, ou que le Tout-Puissant, qui a créé la terre, la dérangera? Quel est
 14 celui qui a créé les régions sous le ciel et tout ce qui s'y trouve? S'il voulait
 15 se contenir et retenir l'esprit près de lui, tout d'un coup toute chair mourrait,
 16 tout homme retournerait à la terre, d'où il a été façonné. Si tu n'es pas
 17 instruit, écoute ces choses; prête l'oreille au son de mes paroles. Si tu es
 celui qui déteste les prévaricateurs, tu détruiras les artisans du mal, étant

ψαεπερ ἡθῆνι. οὐρασεβῆς πε φη ἐτῆσῃ ἄμωσ 18
 ἡοτοτρο ἄε ἀκερπαρὰ νομῆ. οὐορ οὐρασεβῆς πε 19
 ἡπιαρχῆσῃ φη ἐτεμπεψῶφῆτ ἡατῆν ἡοταῖ ἐφταῖ-
 νοτῆ. οὐδε ηῦσῶτῆν ἀπ ἐφταῖο ἡζαηῶσῃσῃ οὐορ 20
 ἐερῶφῆρῃ ἄποτῶο. ζαηπετῶοτῆτ δε πετῆαταζῶοτ.
 ἀτῶαηῶσῶ εβὼλ ἡσετῶβζ ἡοτῆρῶσῃ. ἀτερ μετῆπα- 21
 ρα νομὸσ γαρ ἀτὸ ἡῶσῆσῃσῃ ἡθῶσῃ γαρ οὐρεφῆατ πε
 ἐπῆζβῆοτῆ ἡτε ηῆρῶσῃ. ἄμωσ ζαῖ δε ἐφζῆπ ἐροφ 22
 ἡεπ ἡη ἐτοτῆρῃ ἄμῶοτ. οὐδε ἄμωσ μα ηαχοποτ
 ἡῆητῃ ἡῶε ἡη ἐτῆρῃ ἡτῆα νομῆ^b... πὸς γαρ ηατ 23
 ἐοτοη πῆβελ φη ἐτῆαζο ἡπιατῆετῆσῶοτ ηεμ 24
 ηῆζβῆοτῆ ἐτῆαηοτῆ ηεμ ηῆσῶφῆρῃ ἡη ἐτεμῆωσῃ ηῆπῃ
 τοῖ ἐρῶοτ. φη ἐτῶσῶτῆ ἡποτῆζβῆοτῆ οὐορ ἐφφῶηζ 25
 ἡποτεῶσῶρζ οὐορ ἐφῆεβῆοσῃ^c. ἀφῶσῶεμ δε ἡπια- 26
 σεβῆς. σεοτοηζ δε εβὼλ ἄπεφῆθῶ. ἄε ἀτῆκῆ εβὼλ 27
 ἡεπ φῆωμὸσ ἄφτ ηεφῆεθῆσῃ δε ἄποτῶσοτῆσῆοτ.

a) Au lieu de *εκκληνομενων αδυνατων*.

b) Manque une partie du § 23.

c) Conjecture : *εφῆεβῆσῶοτ*.

éternellement juste; il est impie celui qui dit à un roi : Tu as prévariqué, 18
 il est impie à l'égard des chefs, celui qui ne respecte pas quelqu'un en 19
 dignité, et ne sait pas rendre honneur aux grands, ni admirer leur visage; 20
 mais vain sera le profit de ceux qui auront acclamé et imploré un homme;
 car ils ont prévariqué; ils ont fraudé. Mais lui, il est un surveillant des 21
 actions des hommes, rien ne lui est caché de ce qu'ils font : il n'est pas 22
 de lieu où peuvent se cacher ceux qui commettent la prévarication... Car 23
 le Seigneur voit tout; il pénètre les choses insondables, les choses glorieuses 24
 et les choses impossibles à compter; il connaît leurs œuvres, bouleversera 25
 leurs nuits, et les abaissera. Il éteint les impies : ils paraissent devant lui, 26
 parce qu'ils se sont écartés de la loi de Dieu, et n'ont pas connu ses sen- 27

28 ΕΙΠΕ ΕΡΟΥ ἄνηρωτων ἡορθηκι. οτοζ τειμι ἡνιζηκι¹
 29 εφεσωτεμ ερος. οτοζ ἡσοφ εφετ ἡορθησιχια. οτοζ
 30 ημ ετιζιοτι ἡνιζαι. οτοζ εφεχων ἡνεφῆσο. οτοζ
 31 ημ εβηαπατ εροφ... εφρι ἡορρωμ ἡωοβι ἡοτρο
 32 οτβε πιχωρι διοι ἡηαελ αοτω. χωρεστ^b εεεπατ
 33 ἡσοκ ματαμοι. ισχε αιερωβ εοτοδῆχοησ ἡηαοτα-
 34 ζιοτ ζε. μη ακηατησ ἡωεβιω εβοζ ζιοτικ ζε
 35 ακζιοτι εβοζ ζε ἡσοκ ακσωτη οτοζ αποκ απ.
 36 οτοζ οτ πε ετακειμ ζε γηασαζι^c μμοφ^d. ευβε φαι
 ηισαβετ ἡεν ἡορζητ σεπαζε ηαι. οτρωμ ἡσαβε
 35 αφσωτεμ επασαζι. ιαβ δε ἡπεφσαζι² ἡεν οτκατ.
 36 ηεφσαζι δε σε ἡεν οτεπιστιμη απ. παρητ δε απ
 αλλα οίεβα ιαβ ἡπεροτοζεμ ζε ἡφρητ ἡνι-

1. P omet les trois derniers mots. — 2. L omet ι.

a) Le mot grec λαῶν n'est pas traduit.

b) Grec : ἀνευ = χωρις.

c) Grec : ἀλλήλων.

d) Les ῥ 28-33 manquent dans le Sahidique; ils sont, avec les ῥ 26 et 27, marqués d'un obèle dans la version Syro-Hexaplaire.

28 tencees, de lui apporter la voix du pauvre : la voix des pauvres il l'entendra :
 29 il donnera le repos, qui rejettera sa sentence? il cachera son visage : qui
 30 pourra le voir?... faisant d'un homme hypocrite un roi à cause de l'entêtement
 31 *du peuple* : celui qui dit au puissant : J'ai reçu, je ne prendrai pas de gage;
 32 à part moi je verrai, mais montre-moi. Si j'ai pratiqué l'iniquité, je ne con-
 33 tinuerai plus. Est-ce que tu rendras de toi-même, parce que tu as rejeté?
 34 parce que c'est toi qui as choisi et non moi; que sais-tu qu'il dira? C'est
 35 pourquoi les sages de cœur diront ces choses, un homme sage a entendu
 36 ma parole. Mais Job n'a pas parlé avec discrétion: ses paroles ne sont pas
 sensées. Quoi qu'il en soit, reçois une leçon, Job: ne réponds pas à la façon

ΑΤΖΗΤ. ΖΙΝΑ ἸΤΕΝΨΤΕΜΟΤΟΖ ΕΖΡΗΓ ΕΧΕΝ ΠΙΠΟΒΙ 37
 ΣΕΝΑΔΕΠ ΟΥΑΝΟΜΙΑ ΔΕ ΕΡΟΝ ΕΠΧΩ ἸΟΥΜΗΨ ἸΣΑΧΙ
 ἸΠΕΜΒΟ ἸΠΟΣ.

ἸψεροΨ ἸΧΕ ΕΛΙΟΥΣ ΠΕΧΑΨ ΧΕ ΠΑΙΡΗΨ ΟΥ ΠΕ XXXV,
 ΕΤΑΧΜΕΤΙ ΕΡΟΥ ΉΕΝ ΟΥΖΑΠ ἸΨΟΚ ΠΙΜ ΧΕ ΔΑΧΟΣ^a 1-2
 ἸΠΕΜΒΟ ἸΠΟΣ ΧΕ ΔΠΟΚ ΟΥΘΜΗΓ (ΙΕ ΧΠΑΧΟΣ ΧΕ ΟΥ 3
 ΠΕ ΕΨΝΑΔΙΨ^b ΙΣΧΕ ΔΙΕΡΠΟΒΙ ΔΠΟΚ)^{1 c}. ΨΝΑΟΤΟΖΕΜ 4
 ΠΑΚ ΠΕΜ ΠΕΚΚΕΓ² ἸΨΦΗΡ. ΧΟΥΨΤ ΕΠΨΜΙ ΕΨΦΕ 5
 ΟΤΟΖ ΔΠΑΥ. ΜΑΙΑΤΚ³ ἸΠΙΘΗΠΙ ΧΕ ΑΥΘΟΣΙ ΕΡΟΚ ἸΑΨ
 ἸΡΗΨ. ΙΣΧΕ ΔΚΕΡΠΟΒΙ ΟΥ ΠΕΤΕΚΠΑΨΑΙΨ. ΙΣΧΕ ΔΚΕΡ 6
 ΟΥΜΗΨ ἸΑΝΟΜΙΑ ΟΥ ΠΕ ΕΤΕΚΧΠΑΨΧΕΜΧΟΜ^d ἸΨΑ-
 ΜΙΟΥ. ΕΠΙΔΗ ΟΥΠ ἸΨΟΚ ΟΥΘΜΗΓ ΟΥ ΠΕ ΕΤΕΚΠΑΨΤΗΙΨ 7
 ΠΑΨ ΙΕ⁴ ΟΥ ΠΕ ΕΤΕΨΝΑΒΙΤΨ ΕΒΟΖ ΉΕΝ ΠΕΧΧΙΧ. ΔΡΕ 8
 ΤΕΚΜΕΤΑΣΕΒΗΣ ΠΑΨΜΠ ἸΟΥΡΨΜΙ ΕΨΟΠΙ ἸΜΟΚ. ΟΤΟΖ 9
 ΤΕΚΜΕΨΜΗΓ ΔΣΠΑΨΜΠ ἸΟΥΨΗΡ ἸΡΨΜΙ. ΕΨΨΨ ΕΒΟΖ

1. L ΕΡΟΚ. — 2. P omet ΚΕ. — 3. L et P ΜΑΙΑΙΤΚ. — 4. L omet ΙΕ.

a) T ΔΣΧΟΣ.

b) T ΕΨΝΑΤΙΨ.

c) L'addition est conforme aux Cod. A, C, X.

d) Sic. Supprimer Χ.

des insensés, pour ne pas ajouter à nos fautes; une prévarication sera 37
 comptée à notre passif, si nous parlons trop en face du Seigneur. »

Elius reprit et dit : « Quelles pensées as-tu eues ainsi dans ton jugement? XXXV,
 Qui es-tu pour avoir dit en face du Seigneur : Je suis un juste! ou diras-tu : 1-2
 Que ferai-je si j'ai péché? Je te répondrai, ainsi qu'à tes trois compagnons : 3
 Regarde le ciel, et vois; observe les nuages, comment ils sont élevés au- 4
 dessus de toi. Si tu as péché, qu'est-ce que tu feras? si tu as commis beau- 5
 coup d'iniquités, que peux-tu faire? si tu es juste, que peux-tu lui donner? 6
 que peut-il recevoir de tes mains? Ton impiété passera à un homme qui te 7
 ressemble, et ta justice, à un fils de l'homme; ils crieront ceux qui souffrent 8
 9

ἦντ. φησὶ ὑπακατ̄ ζιφοτει. ἦεν παρβνοτι δε 3-4
 φπαχσ̄ ἰοτμεθμνι. ἦεν ζαμμεθμνι δε οτοζ ζαπ-
 σασι ἰοσι απ ακκατ̄ ἦεν οτμετοσι. αρειμ̄ δε π̄ο̄ς 5
 παχσ̄ ἰσση απ ὑπατκακια. φη εἴχορ ἦεν 6
 τευχομ ἰνευταηθε πζητ ἦτε πιασεβησ̄^a οτοζ
 πζαπ ὑπιζηκι εφετηιγ. ἰνευσαι ἰνευβαλ εβοζ ζα 7
 πθμνι. οτοζ εφεθροτζεμσι ζι ποτθροποσ πει
 ζανοτρωοτ ετορο οτοζ ετεόισι. πη ετσοηζ ἦεν 8
 ζαππεδησ ἰσιζ ετεταζωοτ ἦεν ζαμμοζ^b ἦτε
 οτμετζηκι. οτοζ φπαταμωοτ εποτζβηοτι πει 9
 ποτπαρπητμια δε σεπαζεμχομ. αλλα εφεσπητεμ 10
 επιθμνι. οτοζ αφχοσ δε σεπατασθο εβοζ ζα
 οταδικια. εψηπ ατψαησπητεμ οτοζ ἰτοτερβωκ. 11
 σεπαζωκ ἰποτεζοοτ εβοζ ἦεν ζαπαγαθον πει
 ποτρωπι ἦεν οτμετσαβε. πιασεβησ̄ δε φπαπαζμοτ 12
 απ. εθβε δε σεοτση απ εσοτην π̄ο̄ς. οτοζ εθβε δε

a) Grec : καρδίας ἀσεβων (Cod. A).

b) Lire ποζ.

car il y a encore une parole en moi. Je recevrai mon sens de loin, et dans 3
 mes actes je placerai la vérité; avec la vérité et des paroles sans fausseté 4
 est-ce que tu comprendrais faussement? Sache que le Seigneur n'abandon- 5
 nera pas l'innocence. Celui qui est puissant dans sa force ne fera pas revivre 6
 les cœurs des impies, il rendra le droit au pauvre; il ne détournera pas ses 7
 yeux du juste; il les fera asseoir sur leurs trônes avec des rois vainqueurs, 8
 et ils seront exaltés, ceux qui sont enchainés dans des menottes seront pris 9
 dans les cordes de la misère; il leur montrera leurs actes et leurs défaillances, 10
 de sorte qu'ils reprendront force; — d'ailleurs il écoutera le juste — et 11
 il a dit : ils se convertiront de leur iniquité; s'ils écoutent et qu'ils servent, 12
 ils achèveront leurs jours dans le bonheur et leurs années dans la sagesse; 12
 les impies, il ne les sauvera pas, parce qu'ils ne veulent pas connaître le

13 ΑΥΨΕΒΩ ΠΝΟΤ ΣΕΟΙ ΗΔΥΣΑΤΕΥ. ΟΤΟΣ ΠΥΘΟΒΙ ΗΕΝ
 ΠΟΤΖΗΓΙ ΕΤΕΨΩΥ ΗΟΤΧΑΠΙ. ΗΠΟΤΩΥ ΕΒΟΖ ΧΕ
 14 ΑΥΣΟΝΖΟΤ. ΨΠΟΤ ΟΤΗ ΕΣΕΜΟΤΗΚ ΗΧΕ ΤΟΤΨΤΧΗ ΗΕΝ
 ΤΟΤΜΕΓΙΔΟΤ. ΟΤΟΣ ΠΟΤΩΠΗ ΕΤΕΨΟΨΒΕΥ ΗΧΕ ΖΑΠ-
 15 ΑΓΓΕΛΟΣ. ΗΨΥΕΒΩΙ ΧΕ ΑΤΖΟΧΖΕΧ ΗΟΤΑΣΕΒΗΣ^α ΝΕΜ
 16 ΟΤΑΤΧΟΜ. ΠΙΖΑΠ ΧΕ ΗΨΕ ΠΙΡΕΨΡΑΤΨ ΠΑΕΠΨ^β ΕΒΟΖ.
 ΟΤΟΣ ΑΨΕΡΖΑΖ ΪΜΟΚ ΟΠ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΡΨΨ ΗΟΤΧΑΠΙ.
 ΦΠΟΤΗ ΟΤΧΟΥΧΕΨ ΣΑΠΕΣΗΤ ΪΜΟΨ. ΑΣΙ ΕΠΕΣΗΤ ΗΧΕ
 17 ΤΕΚΤΡΑΠΕΖΑ ΣΑΠΕΣΗΤ ΪΜΟΚ ΕΣΜΕΖ ΗΚΕΠΙ. ΟΤΟΣ
 18 ΠΙΟΜΗ ΗΠΕΨΨΑΠΙ ΕΨΧΑΨΟΤ ΗΕΝ ΠΖΑΠ. ΠΙΑΣΕΒΗΣ
 ΧΕ ΕΨΕΨΑΠΙ ΖΙΧΑΨΟΤ ΗΧΕ ΟΤΧΑΠΗΤ. ΕΨΒΕ ΨΜΕΤΑ-
 ΣΕΒΗΣ ΗΨΕ ΠΙΖΨΡΟΠ ΕΤΑΤΟΨΤΟΤ ΗΕΝ ΟΤΟΨΗΧΟΠΣ.
 19 ΪΠΕΠΟΡΕ ΠΕΚΖΗΤ ΡΙΚΙ ΕΒΟΖ ΕΚΕΜΙ^γ ΪΠΨΑΨΖ ΗΖΑ-
 ΠΑΤΧΟΜ ΕΤΧΗ ΗΕΝ ΖΑΠΑΠΑΓΚΗ. ΟΤΟΣ ΠΗ ΤΗΡΟΤ
 20 ΕΤΑΧΡΟ ΗΟΤΧΟΜ ΪΠΕΡΣΟΚΟΤ ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΟΤΕΧΑΡΖ.
 21 ΕΨΡΕ ΖΑΠΖΑΟΣ Γ ΕΠΨΨΑΠ ΗΨΟΤΨΕΒΩΙ. ΑΖΖΑ ΑΡΕΖ ΕΡΟΚ
 ΪΠΕΡΙΡΙ ΗΖΑΠΜΕΤΟΧΙ ΕΒΟΖ ΓΑΡ ΗΕΝ ΠΑΙ ΑΚΠΟΖΕΜ

a) Lire ΔΣΘΕΠΗΣ (T).

b) Conjecture : ΨΠΑΕΠΨ.

c) T ΠΕΚΕΜΠ; M, L, P ΕΚΕΜΠ.

13 Seigneur; parce qu'il les a avertis et qu'ils ont été rebelles. Les hypocrites
 14 de cœur régleront la colère; ils ne crieront pas parce qu'il les a liés; aussi
 leur âme se consumera dans leur jeunesse, et leur vie sera détruite par des
 15 envoyés, comme sanction de ce qu'ils ont opprimé l'impuissant et le faible;
 16 mais il rétablira le droit des pacifiques; il t'a fasciné encore de la bouche
 d'un ennemi; l'abîme, effusion en dessous, ta table est venue sous toi,
 17 remplie de gras aliments, et le juste ne sera pas délaissé dans le jugement.
 18 Les impies, la colère viendra sur eux, à cause de l'impiété des dous qu'ils
 19 ont reçus dans l'iniquité. Que ton cœur ne se détourne pas à ton escient de
 20 la prière des faibles qui se trouvent dans la détresse. N'emmène pas dans
 une nuit tous ceux qui sont fermes dans la force, pour faire monter le peuple
 21 à leur place; mais prends garde, ne commets pas d'injustice; tu es sauf de

ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΟΥΜΕΤΖΗΚΙ. ΖΗΠΠΕ ΙΣ ΦΗ ΕΤΕ ΟΥΟΝ ΨΧΟΜ 22
 ἰμοϋ χηαμαζι ΗΕΝ ΟΥΧΟΜ. ΝΙΜ ΓΑΡ ΕΤΟΙ ἰΨΑΡΙ 23
 ἰΠΕΥΡΗΨ. ΙΕ ΝΙΜ ΦΗ ΕΤΝΑΗΟΤΗΕΤ ἰΠΕΥΖΒΗΟΤΙ. ΙΕ 24
 ΝΙΜ ΠΕ ΦΗ ΕΤΑΥΧΟΣ ΧΕ ΑΥΙΡΙ ἰΖΑΠΜΕΤΟΝΙΧΟΝΙΣ. ΑΡΓ- 25
 ΦΜΕΤΙ ΧΕ ΖΑΠΠΙΨΨ¹ ΠΕ ΠΕΥΖΒΗΟΤΙ. ΠΗ ΕΤΑΤΕΡΑΡ- 26
 ΧΨΗ ΕΡΨΟΤ ἰΖΑΠΡΨΜΙ. ΡΨΜΙ ΝΙΒΕΝ ΑΥΝΑΤ ἰΨΗΤΥ 27
 ΠΗ ΤΗΡΟΥ ΕΤΧΟΤΖ ΖΑΠΡΨΜΙ ΠΕ. ΖΗΠΠΕ ΠΑΨΨΥ ἰΧΕ 28
 ΠΙΧΨΑΡΙ. ἰΠΕΠΕΜΙ² ΕΤΗΠΙ ἰΠΕΥΜΙΨ^α ΖΑΠΑΤΑΤΡΗ- 29
 ΧΟΤ ΠΕ. ΠΙΤΕΛΤΙΔΙ ΔΕ ἰΤΕ ΠΙΜΟΤἰΖΨΟΤ ΣΕΠΠ ἰΤΟΤΥ. 30
 ΟΥΟΖ ΕΤΕΧΕΨΨΨΨ ἰΟΥΜΟΤἰΖΨΟΤ ΗΕΝ ΟΥΟΝΠΙ. 31
 ΕΤΕΨΟΡΨΕΡ ἰΧΕ ΖΑΠΜΕΤΑΠΑΣ ΑΥΘΡΕ ΖΑΠΟΝΠΙ ΔΕ 32
 ΖΨΠΙΣ ΕΒΟΛ ΕΧΕΝ ΖΑΠΑΤΗΠΙ ἰΡΨΜΙ^β.... ΟΥΟΖ ΕΨΨΠ 33
 ΕΥΨΟΠ³ ἰΧΕ ΟΥΟΨΑΧ ΕΒΟΛ ἰΤΕ ΖΑΠΟΝΠΙ. ΟΥΜΕΤΖΙ- 34
 ΣΟΙΣ ἰΤΕ ΤΕΥΣΚΗΠΗ. ΖΗΠΠΕ ἰΤΕΥΣΜΟΥΤΕΠ^γ ΕΖΡΗΙ 35
 ΕΧΨΥ ΙΕ ΠΤΕΥΨ^δ. ΟΥΟΖ ΠΙΠΟΤΗΙ ἰΤΕ ΦΙΟΜ ΑΥΖΟΒ- 36

1. L μετιΨΨ. — 2. P ajoute δι. — 3. L αΨΨΟΠ.

a) Traduction de οδον (variante de ετων), d'après les Cod. 68, 160, 161, 252, 253.

b) Le grec donne ici un passage de la longueur d'un ψ qu'on retrouve dans le copte au ψ 5 du chapitre xxxvii. Le texte copte suit les Cod. 68, 157, 160, 161, 248, 250, 253, 254, 259.

c) Pourquoi le conjonctif ?

d) Sic. Conjecture : ιεβ ἰψιΨ désignant l'arc-en-ciel, pour le grec τὸ τόξον (Α), ou la variante γδω (κ), celle-ci pouvant venir de l'hébreu ירין (Cl. Gen., ix, 13) au lieu de ירין.

cela dans la pauvreté. Voici que le puissant dominera par la force, qui donc 22
 est puissant comme lui? qui scrutera ses œuvres? qui a dit qu'il a fait des 23
 injustices? Rappelle-toi que grandes sont ses œuvres, par lesquelles sont 24
 gouvernés les hommes; tout homme voit en lui, tous ceux qui sont blessés 25
 sont des hommes. Le Puissant est varié; on ne connaît pas le nombre de ses 26
 procédés; ils sont sans fin. Les gouttes des pluies sont comptées par lui; 27
 elles couleront en pluie dans un nuage; des antiquités seront détruites, il a 28
 fait que les nuages recouvrent des multitudes de gens... et s'il advient une 29
 expansion des nuages égale à son tabernacle, voilà qu'il étendra dessus son 30

31 **COY.** ἀψήζαν γὰρ ἐξανδαλὸς ἡβητιοῦ. ἐψέψ¹
 32 ἡοτήρε ἕψη ἐτε² ὄρον ψυχῶν ἡμοῦ³. ἀψάβε
 ἡοτότῳσιν ἡξε^b πεψχίχ ὄροζ ἀψζονζεν εὐβητιῦ
 33 ἡξε^b ψη ἐτε ἐραπαγιταν. ἐψέταμο ἡοτύφηρ ἡταῦ
 εὐβητιῦ. ὄτχφο ἡτε ἡός^c ὄροζ εὐβε ὄτόῖῃχονς.

XXXVII 1 **OTOZ** παιχεται ἀψυθορτιερ ἡξε πεψζητι^d. ὄτοζ
 2 ἀψβορβερ εβολ ἡεν πεψμα. σῳτεμ εορσμη ἡεν
 ὄτχσητι πεμ ὄτύβον ἡτε ἡός. ὄτοζ ὄτμεζετη³
 3 ἐσεί εβολ ἡεν ρσψ. τεψαρχη ἀς σαπεσχη ἡτφε τηρς.
 ὄτοζ πεψοτῳσιν ἀψ ζίχεν πιτενζ ἡτε πεκαζι.
 4 σαφαζοτ ἡμοῦ ἐψέψψ εβολ ἡεν ὄρσμη. ἐψέερἡα-
 ραβας ἡτσμη ἡοτύψψ ἡταῦ. ὄτοζ ἡπεψψεβητιοῦ
 5 χε⁴ κηασῳτεμ ἐτεψσμη. ἐψέερἡαραβας ἡζαηψφηρι
 ἡτεψσμη ἡξε πιχψρι. (ἀψψψ ἡοτοτοηοτ ἡπιτεβ-
 ηῳοτι. σεσῳοτη δε ἡτταζις ἡτε τοτύψαιρι. ἐχεν

1. L. ἐψψ. — 2. P. ἐτ. — 3. P. μεζετε. — 4. L. δε.

a) Rend ισχυονται (KL), au lieu de ακουονται (B).

b) Au lieu du grec ἐπι ou ἐν; conjecture : ἡεν.

c) Suppose dans le texte κυρίου κτισις.

d) Grec : ἡ καρδιά μου = ΠΑΖΗΤ.

31 arc-en-ciel, et couvrira les racines de la mer; par eux, il a jugé les peuples; il
 32 donnera l'aliment au fort; il a caché la lumière de ses mains, et a commandé
 33 à son sujet celui qu'il rencontre; il annoncera à son compagnon ce qui la
 concerne: c'est une création du Seigneur à propos de la prévarication.

XXXVII, 1 A ceci encore *mon* cœur est troublé et boudit en dehors de sa place.

2 Écoute une voix dans la colère et la fureur du Seigneur, et une méditation
 3 sortira de sa bouche. Son empire est sur tout ce qui est sous le ciel; sa
 4 lumière, sur les ailes de la terre. Derrière lui, on criera d'une voix; il
 5 tonnera avec sa voix dédaigneuse, et il ne les changera pas parce que tu
 entendras sa voix. Le puissant tonnera de sa voix dédaigneuse, (Il a imposé
 une heure aux bêtes de somme; elles connaissent l'ordre de leur étable; de

ΠΑΙ ΤΗΡΟΥ ΠΕΚΚΑΪ ΤΟΥΤ ΔΗ ΟΥΔΕ ΨΝΑΨΩΠΠ^a ἴξε
 ΠΕΤΖΗΤ^b ΕΒΟΛ ΖΑ ΠΕΚΣΜΑ)^c. ΑΥΘΑΜΙΟ ΓΑΡ ἴΖΑΠ-
 ΠΩΪ ΠΑΙ ΕΠΑΝΕΜΙ ΕΡΩΟΥ ΔΗ. ΑΥΖΟΝΖΕΝ ἴΟΥΧΙΩΠ 6
 ΞΕ ΨΩΠΠΙ ΖΙΖΕΝ ΠΙΚΑΖΙ^d... ΝΕΜ ΟΥΧΙΩΠ^e ἴΤΕ ΖΑΠ-
 ΜΟΥἴΖΩΟΥ ἴΤΕ ΤΕΨΜΕΤΨΩΡΙ. ΑΥΖΙΤΕΒΣ ἴΕΠ ΤΕΨΞΙΞ 7
 ΕΡΩΜΙ ΠΙΒΕΝ. ΖΙΝΑ ἴΤΟΥΤΣΟΥΠΠ ΤΟΥΤΜΕΤΑΣΘΕΠΠΗΣ ἴΞΕ
 ΡΩΜΙ ΠΙΒΕΝ. ΠΙΘΗΡΙΟΝ ΔΕ ΑΤΨΕ ΠΩΟΥ ΕἴΟΥΠ ΖΑ 8
 ΟΥΤΣΚΕΠΠ. ΑΤΕΡΗΣΙΧΑΖΙΠ ΔΕ ΖΙΖΕΝ ΟΥΨΑΙΡΙ¹ .ΠΙΪ- 9
 ΚΑΖ ἴΖΗΤ ΑΤΠΠΟΥ ΕΒΟΛ ἴΕΠ ΠΙΤΑΜΙΟΝ. ΠΙΧΑΨ
 ΨΑΨΙ ΕΒΟΛ ἴΕΠ ΠΙΤΨΟΥ ΕΤΪΟΨΙ. ΟΥΟΖ ΕΒΟΛ ἴΕΠ 10
 ΠΠΙΨΙ ἴΟΥΤΨΩΡΙ ΕΨΪΪΪ ἴΟΥΨΑΞΕΒ. ΨΕΡΖΕΜΙ ΔΕ ἴΠΠ-
 ΜΩΟΥ ἴΨΡΗΪ ΕΤΕΨΟΥΨΩ. ΟΥΟΖ ΦΗ ΕΤΣΟΥΠ² ΨΝΑ- 11
 ΦΑΨΨ^f ἴΟΥΤΪΠΠ. ΟΥΤΪΠΠΙ ΕΣΝΑΞΕΡ ΠΕΨΟΥΨΩΠΠΙ ΕΒΟΛ.
 ΟΥΟΖ ἴΨΟΥ ΕΤΠΑΦΨΠΠΖ ἴΖΑΠΨΠΠΚΨΪ ἴΕΠ ΘΕΒΟΥ- 12
 ΛΑΨΘ^g ἴΠΕΨΖΒΗΟΥ. ΠΠ ΤΗΡΟΥ ΕΤΕΨΠΑΖΕΠΠΖΠΠΟΥ

1. *T* propose ΠΟΥΨΑΙΡΙ; mais le grec donne ἐπι κοίτης. — 2. *L* ΕΤΑΣΟΥΠΠ.

a) Ailleurs ΨΑΒΤ.

b) Grec : σου ἡ καρδία = ΠΕΚΖΗΤ.

c) La parenthèse est dans le texte B après le ὶ 28 du chapitre xxxvi; le copte est conforme au Cod. C.

d) Trois mots omis, comme dans C. s.

e) *T* ΟΥΧΙΩΠΠ.

f) Grec : καταπλασσει = ΟΨΨΨ ou ΒΑΖΨ (Sah. ΨΟΖΨ).

g) Heb. יְהִיבְהִת.

tout cela, ton sens n'est pas étonné, et ton cœur ne sera pas déplacé dans
 ton corps) car il a créé de grandes choses que nous ne connaissons pas; il 6
 a commandé à la neige : Sois sur la terre, et à la tempête de pluies effet de sa
 puissance. Il a signé tout homme de sa main, afin que tout homme connaisse 7
 sa faiblesse; les bêtes féroces sont rentrées à couvert; elles reposent sur 8
 leur couchette; les douleurs sortent de leur retraite; le froid sort des hautes 9
 montagnes, et par le souffle du Puissant il donnera la gelée; il gouverne 10
 l'eau comme il veut. Ce qui est de choix, il l'endura d'un nuage, c'est un 11
 nuage qui dispersera sa lumière; c'est lui qui en changera les circonvolutions 12

11 ερσοῦ. καὶ δὲ ἀτβηῶν^a ἐβόα ζῆτιοῦ ζῆξεν πικαζῆ
 12 γιε οὐόιβω ἡε ζῆξεν πεκαζῆ γιε οὐηαι εὐρεφ-
 13 χεμῶ. (καὶ δὲ ἀτσηῶ ζῆξεν πικαζῆ ἐβόα ζῆτιοῦ).
 14 χαμῶχ ἡαβ οὐε ἐρατῆ ἐκόιβω^b ἐτχομ ἡπῶς.
 15 τενσωτην χε α ἡῶς σεμῆ ἡνεφζβηοῦ. οὐοζ
 16 ἀφωμιο ἡοτσηῆ ἐβόα ἡεν οὔχακι. φσωτην δὲ
 17 ἡηξῆνοτσηῖ ἐβόα ἡτε πῶηη. ζῆηφῆρη δὲ πε-
 18 οὔσηη ἡτε πῶηηροσ¹ ἡσοκ δὲ σῆηη ἡξε τέκ-
 19 τοηη. ἀσζερῆ δὲ ζῆξεν πικαζῆ. ζῆηταχορο σε πημαφ
 20 ἐζῆημεταπασ. ἐτχορ ἡφρηῖ ἡοτχορασις ζῆξεν
 21 οὔχομ. εὐβε οὔ ματαμοῖ² χε οὔ πε τενηαχοφ
 22 παφ. οὐοζ τενηακηη ἐπῆρη ἡοτσηῶ ἡσαχῆ³. μῆ
 23 οὔοη οὔχση ἡε οὔσαῖ οὐε ἐρατῶ ἡπακσηῖ. ζῆηα
 24 ἡταυρε οὔρσηη χῆρσηφ ἐοζῆ ἐρατῆ. πῶοτσηῆ δὲ μῆ
 25 σεπατ ἐροφ ἀη ἡξε οὔοη πῶβεν φοτοηζ ἐβόα
 26 ζῆξεν πῶμεταπασ ἡφρηῖ ἐτεφοτσηρη⁴ ἡμοφ ζῆξεν

1. L. ἡπῶηροσ. — 2. L. ματαμοῖ. — 3. L. ἡχομ. — 4. P. ἐιαφοτσηρη.

a) Grec : συντεταχται = οἰηῶ.

b) Tomec εκ; M, P, L ἐκόιβω = νοθετοῦμενοσ.

dans le plan de ses œuvres, de toutes celles qu'il commandera. Celles-ci ont
 13 été établies par lui sur la terre, soit la rigueur, soit la miséricorde le lui
 14 fera trouver; ces choses ont été établies sur la terre par lui. Prête l'oreille,
 15 Job; arrête, comprenant la puissance du Seigneur. Nous savons que le
 16 Seigneur a fixé ses œuvres; il a tiré la lumière des ténèbres; il connaît la
 17 distinction des nuages; frappantes sont les ruines des pervers. Et toi, ton
 18 vêtement est chaud; on se repose sur la terre. Des choses solides sont avec
 19 lui tournées en vieilleries, fortes comme ce qui se voit au-dessus d'une chau-
 20 dière. C'est pourquoi, apprend-moi ce que nous lui dirons, et nous cesse-
 21 rons de parler beaucoup. Y a-t-il un livre ou un scribe debout près de moi,
 pour que je fasse taire un homme, en m'arrêtant? La lumière n'est-elle pas

ΠΙΘΗΠΙ. ΠΙΘΗΠΙ ΔΕ ΕΤΣΑΠΕΜΖΙΤ ΕΤΪΜΟΤΕ ΗΔΟΥΑΝ 22
 ΗΠΟΥΒ ΕΧΕΝ ΗΔΑΙ ΤΗΡΟΥ ΟΥΝΙΟΥΪ ΠΕ ΠΙΣΟΥΡ ΠΕΗ
 ΠΠΤΑΙΟ ΗΤΕ ΠΠΠΑΠΤΟΚΡΑΤΨΡ¹ ΟΤΟΖ ΤΕΠΠΑΧΕΜ^a ΧΕΟΥΑΙ 23
 ΑΠ ΕΥΤΕΠΠΩΠΗΤ^b ΕΤΕΥΧΟΜ. ΦΗ ΕΤΪΖΑΠ ΕΪΜΕΘΩΠΗ^c
 ΧΜΕΤΙ ΑΠ ΧΕ ΥΨΩΤΕΜ ΕΡΟΠ. ΕΥΒΕ ΦΑΙ ΕΤΕΕΡΖΟΪ 24
 ΗΑΤΕΥΖΗ ΗΧΕ ΖΑΠΡΩΠΙ ΕΤΕΕΡΖΟΪ ΗΑ ΤΕΥΖΗ ΠΧΕ
 ΖΑΠΚΕΣΑΒΕΥ ΗΕΠ ΠΟΥΖΗΤ.

ΠΕΠΕΠΣΑ ΘΡΕ ΕΛΙΟΥΤΣ ΧΗΗ ΕΥΣΑΧΙ ΠΕΧΕ ΠΩΣ ΗΨΩΒ XXXVIII.
 ΕΒΟΖ ΖΙΤΕΠ ΟΥΣΑΡΑΦΗΝΟΥ ΠΕΗ ΟΥΘΗΠΙ ΧΕ. ΠΩ ΠΕ 2
 ΦΑΙ ΕΤΨΠ^d ΕΡΟΠ ΠΟΥΤΣΟΘΗΠ ΕΥΑΜΟΠΗ ΔΕ ΗΖΑΠΣΑΧΙ
 ΗΕΠ ΠΕΥΖΗΤ. ΟΤΟΖ ΕΥΜΕΤΙ ΧΕ ΕΥΠΑΣΠ^e ΕΡΟΠ. ΜΟΡΚ 3
 ΕΧΕΠ ΤΕΚΪΠΙ ΪΦΡΗΪ ΠΟΥΧΨΑΡΠ. ΪΠΑΣΨΕΠΚ ΗΨΟΚ ΔΕ
 ΟΤΟΖΕΜ^f ΠΗΠ. ΠΑΚ ΘΨΠ ΠΨ ΕΠΠΑΖΠ^g ΣΕΠΪ ΪΠΚΑΖΠ. 4

1. Ρ ΠΕΠΠΟΚΡΑΤΨΡ.

a) Ρ ΠΟΤΕ ΗΠΑΧΕΜ; arabe : حَيْبِيذ; M, L, T ΤΕΤΕΠ au lieu de ΠΕΠ: ΤΕΠΠΑΧΕΜ serait la traduction de ευρησόμεν, variante du msc. 254.

b) T propose ΕΥΤΕΠΠΩΠΗΪ; la leçon du texte peut être gardée, avec la valeur d'un qualificatif.

c) D'après L; Ρ ΕΠΠΜΕΘΩΠ; M a effacé Ϊ pour le remplacer par Π.

d) Lire ΕΤΪΨΠ (T).

e) Lire ΕΥΠΑΣΨΠ (T).

f) Conjecture : ΟΥΨΑΖΕΜ.

g) Conjecture : ΕΠΠΑΖΠ.

vue par tous? elle apparaît sur les antiquités comme celle qu'il envoie sur les 22
 nuages. Ce sont les nuages du nord qui brillent d'un éclat d'or; sur eux tous
 grande est la gloire et l'honneur du Tout-Puissant, et nous n'en trouverons 23
 pas d'autre comparable à sa puissance. Celui qui juge la vérité, ne crois-tu
 pas qu'il nous entend? C'est pourquoi il doit être redouté par les hommes, 24
 redouté par ceux qui sont sages de cœur. »

Quand Élius eut cessé de parler, le Seigneur dit à Job d'un tourbillon et XXXVIII,
 d'un nuage : « Quel est celui qui me cache son dessein, gardant des paroles 2
 dans son cœur et pensant qu'il me les cache? Mets une ceinture à tes reins 3
 comme un fort; je vais t'interroger : et toi, réponds-moi. Où étais-tu quand 4

5 ΜΑΤΑΜΟΙ ΧΕ ΙΣΧΕ ΚΣΜΟΤΗ ΗΟΤΚΑΪ. ΗΜ ΑΥΧΗ
 ΗΠΕΨΥΙ ΙΣΧΕ ΚΣΜΟΤΗ ΙΕ ΗΜ ΠΕ ΕΤΑΦΕΝ ΟΤΗΟΖ ΗΨΥ
 6 ΕΖΡΗΙ ΕΧΨΥ. ΑΥΤΑΧΡΗΟΤΥ ΕΧΕΝ ΟΥ ΗΨΕ ΠΕΥΚΡΙΚΟC
 ΗΜ ΔΕ ΠΕ ΕΤΑΨΧΗ¹ ΗΟΤΨΗΙ ΗΨΑΚΖ ΕΖΡΗΙ ΕΧΨΥ.
 7 ΖΟΤΕ ΕΤΑΨΨΨΗΙ ΗΨΕ ΗΙCΙΟΥ ΑΥΖΨC ΕΡΟΨ^α ΗΕΝ ΜΗΨ
 8 ΗΨΜΗ ΗΨΕ ΗΨΑΓΓΕΛΟC ΨΗΡΟΥ. ΦΨΟΜ ΔΕ ΑΥΜΑΨΨΑΜ²
 ΕΡΨΥ^β ΗΕΝ ΖΑΠΨΤΖΗ³ ΖΟΤΕ ΗΑΨΨΕΡΨΨ^γ ΕΨΗΗΟΤ
 9 ΕΒΟΖ ΗΕΝ ΨΠΕΧΙ ΗΤΕ ΤΕΨΜΑΥ. ΑΙΧΨ^δ ΔΕ ΗΟΤΟΨΗΙ
 10 ΗΑΨ ΗΨΕΒCΨ. ΑΙΚΟΤΨΨΑΨ ΔΕ ΗΟΤΨΗΙΨ ΗΨΨΪ. ΑΙCΕΜΗΙ
 ΗΑΨ ΗΨΑΠΨΟΨ. ΑΨΤΑΚΤΟ ΕΡΟΨ ΗΨΑΠΚΕΖΙ^δ ΗΕΜ ΖΑΠ-
 11 ΠΤΖΗ. ΑΨΧΟC ΔΕ ΗΑΨ ΧΕ ΕΚΕΨΟΖ ΨΑ ΨΨΑΙ ΟΤΟΖ
 ΗΨΕΚΕΡ CΑΒΟΖ. ΑΛΛΑ ΕΡΕ^ε ΠΕΧΧΟΖ ΗΟΜΨΕΜ ΕΨΡΗΙ
 12 ΗΨΗΗΚ. ΜΗ ΗΑΚ ΨΜΑΥ ΠΕ ΕΨΠΑΨΑΜΨ^ε ΨΠΨΟΤΨΗΙ
 ΗΤΕ ΖΑΠΑΤΟΟΤΥ. ΠΙCΙΟΥ ΔΕ ΗΤΕ ΖΑΠΑΤΟΟΤΥ ΑΨCΟΤΕΝ

1. L. omet ΔΕ; P. ΗΜ ΑΥΧΗ. — 2. L. ΑΥΜΑΨΨΑΜ. — 3. T. ΠΤΖΗ. — 4. P. ΑΥΧΗ.
 — 5. L. ΔΡΕ.

a) Grec : με = εροι.

b) T propose εροΨ; M, L, P. ΕΡΨΥ, avec le substantif ρω.

c) Sic. Pour ἐμάμασεν = CΤΕΡΨΨ.

d) Ailleurs ΚΗΖΙ ou ΚΕΖΑΖΙ.

e) Le grec demanderait ΕΨΑΨΑΜΨ.

je jetais les fondements de la terre? apprends-le moi, si tu as des connais-
 5 sances sensées; qui a posé ses mesures? si tu le sais, ou qui a porté sur
 6 elle le cordeau du métreur? sur quoi ses cercles sont-ils fixés? qui a placé
 7 sur elle la pierre angulaire? Quand furent créées les étoiles, tous les anges
 8 m'ont chanté en une multitude de voix; la mer fut enfermée dans des portes,
 9 lorsqu'elle s'agitait en sortant du sein de sa mère. Je lui donnai un nuage
 10 pour vêtement, et je l'enveloppai d'une brume de rosée; je lui fixai des
 11 limites, je l'entourai de verrous et de portes; je lui dis : Tu atteindras
 jusqu'ici et tu n'iras pas au delà, mais tes vagues seront brisées en toi-même.
 12 Étais-tu là, quand je faisais la lumière du matin? l'étoile du matin a connu

ΤΕΥΤΑΞΙΣ ΕΨΩΔΙΩΤ^a ΨΑ ΑΥΡΗΧΥ ὙΠΚΑΖΙ ΕΙΖΙΟΥ^b 13
 ἨΠΙΑΣΕΒΗΣ ΕΒΟΛ ΖΙΧΑΨ. ΜΗ ἨΘΟΚ ΑΚΕΛ ΟΥΚΑΖΙ 14
 ἨΟΜΙ. ΑΚΕΡΠΛΑΖΙΝ ὙΜΟΥ ἨΟΥΖΩΟΝ. ΟΥΟΖ ΑΚΧΑΨ
 ΕΨΑΧΙ ΖΙΧΕΝ ΠΙΚΑΖΙ. ΑΚΩΔΙ ΔΕ ὙΦΟΥΩΙΝΙ ἨΤΕ 15
 ΠΙΑΣΕΒΗΣ. ΑΚῆΟΥῆΕΜ ΔΕ ὙΠΨΑΒΨ ἨΤΕ ΠΙΡΕΨΖΙΠΖΟ.
 ΑΚΙ ΔΕ ΕΖΡΗΙ ΨΑ ΠΙΜΟΥΙ ἨΤΕ ΦΙΟΥ. ΑΚΜΟΥΙ ΔΕ 16
 ΖΙΧΕΝ ΜΩΙΤ ἨΤΕ ΦΠΟΥΝ. ΜΗ ΣΕΝΑΟΥΩΝ ΠΑΚ ῬΕΝ
 ΟΥΖΟΥΨ ἨΧΕ ΠΙΠΤΩΝ ἨΤΕ ΦΜΟΥ. ΣΕΝΑΕΡΖΟΥΨ ΔΕ 17
 ΑΥΨΑΠΝΑΥ ΕΡΟΚ ἨΧΕ ΠΙΜΠΟΥΤ ἨΤΕ ΑΜΕΝΨ. ΜΗ 18
 ΚΣΩΟΥΝ ἨΨΟΥῆΨΙ¹ ἨΧΕ ΣΑΠΕΣΗΤ ἨΨΦΕ. ΜΑΤΑΜΟΙ
 ΔΕ ΧΕ ΟΥΗΡ ΤΕ. ΑΨ ΔΕ² ΠΕ ΠΙΚΑΖΙ ΕΤΕ ΠΙΟΥΩΙΝΙ 19
 ΨΟΠ ἨῆΗΨ. ΟΥΟΖ ΑΨ ΠΕ ΠΙΜΑ ἨΤΕ ΠΧΑΚΙ. ΑΠ 20
 ΧΠΑΟΥΤ ΨΑ ΠΟΥΨΟΥ. ΙΣΧΕ ΚΣΩΟΥΝ ἨΠΟΥΜΑΠΜΟΥΙ.
 ΚΣΩΟΥΝ ΖΑΡΑ ΧΕ ΕΤΑΥΜΑΣΚ ὙΠΙΣΗΟΥ ΕΤΕΜΜΑΥ. 21
 ΤΗΠΙ ΔΕ ἨΤΕ ΠΕΚΡΟΥΠΙ ΠΑΨΩΣ. ΜΗ ΑΚΙ ΕΧΕΝ ΠΙΑΖΨΡ 22
 ἨΤΕ ΠΙΧΙΩΝ. ΠΙΑΖΨΡ³ ἨΤΕ ΠΙΚΑΛΑΜΦΟ^c ΑΚΠΑΥ

1. P omet ψ. — 2. L τε. — 3. P πιαζψρ.

a) Au lieu du grec : ἐπιλαβέσθαι.

b) Grec : ἐκτινάξαι = εἰζιουσι.

c) Au lieu du grec γαλαξίας = πιαλάμπφε.

sa loi, en brillant jusqu'aux extrémités de la terre pour en rejeter les impies. 13
 As-tu pris de la boue, l'as-tu façonnée en un être vivant? l'as-tu placé doué 14
 de la parole sur la terre? As-tu enlevé la lumière des impies? as-tu broyé le 15
 bras des orgueilleux? Es-tu allé jusqu'aux sources de la mer? as-tu marché 16
 sur le chemin de l'abîme; les portes de la mort s'ouvriront-elles pour toi de 17
 frayeur? les portiers de l'enfer auront-ils peur en te voyant? connais-tu la 18
 largeur des régions sous le ciel? fais-moi savoir quelle elle est. Dans quelle 19
 terre habite la lumière? quel est le pays de l'obscurité? m'emmèneras-tu jus- 20
 qu'à leurs frontières, si tu connais leurs sentiers? Saurais-tu donc que tu es 21
 né dans ce temps-là? que le nombre de tes années est grand? Es-tu allé aux 22

23 ΕΡΩΤΟΥ. ΣΕΧΗ ΔΕ ΠΑΚ ΕΙΟΥΜΟΥ^a ΗΖΑΝΧΑΧΙ ΝΕΜ
 24 ΟΥΤΕΖΟΥΤ ἸΠΟΖΕΜΟΣ ΝΕΜ ΟΥΤ. ΔΣΗΝΟΥ ΔΕ ΕΒΟΛ ΘΑΝ
 25 ΗΧΕ ΤΠΑΧΗΗ ΘΗ ΕΠΕΣΗΡ¹ ΕΒΟΛ ΣΑΠΕΣΗΤ ΗΤΙΦΕ. ΝΗΜ
 ΔΕ ΠΕ ΕΤΑΥΣΕΜΗΕ ΠΗΜΟΥΗΖΑΟΥ ΕΙΟΥΟΥ ΝΕΜ ΠΕΥΧΟΥ-
 26 ΧΕΟΥ² ΝΕΜ ΠΕΥΜΗΤ. ΕΠΧΗΝΟΥΡΕ ΟΥΜΟΥΗΣΑΟΥ ΠΑΠΗ
 ΗΕΝ ΟΥΚΑΖΙ ἸΜΟΥ ΡΑΜ ΠΟΥ ΗΗΗΗΤΥ ΝΕΜ ΗΕΝ
 27 ΟΥΠΑΥΕ ΦΗ ΕΤΕΜΜΟΥ ΡΑΜ ΠΟΥ ΗΗΗΗΤΥ ΕΠΧΗΝΟΥΡΕ
 ΗΟΥΜΑ ΗΑΥΖΑΜ ΖΗΟΥ ΟΥΟΖ ΗΑΥΠΑΠΗ ΗΗΗΗΤΥ.
 ΟΥΟΖ ΕΠΧΗΝΟΥΡΕΥΦΗΡΙ ΗΧΕ ΟΥΜΗΤ ΕΒΟΛ ΗΤΕ ΟΥ³-
 28 ΒΟΥΒΕΤ. ΝΗΜ ΔΕ ΠΕ ΦΗΤ ἸΠΗΜΟΥΗΖΑΟΥ. ΝΗΜ ΔΕ ΠΕ
 29 ΕΤΑΥΜΕΣ ΠΟΒΑΠ ΗΠΗΤ. ΠΗΧΡΙΣΤΑΖΑΔΟΣ ΔΕ ΔΥΗΗΟΥ
 ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΘΠΕΧΙ ΗΠΗΜ ΤΠΑΧΗΗ ΔΕ ΝΗΜ ΠΕΤΑΥΘΑΥΣ
 30 ΗΕΝ ΤΦΕ. ΘΗ ΕΤΗΗΟΥ⁴ ΕΠΕΣΗΤ ἸΦΡΗΤ ΗΟΥΜΑΟΥ
 31 (ΕΥΟΥ) ΕΥΟΥΟΥ. ΠΖΟ ΔΕ ΗΠΙΑΣΕΒΗΣ^b ΝΗΜ ΠΕ ΕΤΑΥ-
 ΘΡΕΥΤΗΜΗΤ. ΚΣΑΟΥΗ ἸΠΙΣΗΑΥΖ ΗΤΕ ΟΜΟΥΤ ΙΕ

1. P omel ετ. — 2. P, T χουχου. — 3. P, T omettent ου. — 4. L ΘΗ ΕΠΕΠΕΣΗΤ.

a) Grec : εἰς ὄραν = ΕΪΟΥΜΟΥ ΟΗ ΕΙΟΥΜΟΥ.

b) Grec : ἀσέβους = ἸΠΙΑΣΕΒΗΣ.

23 trésors de la neige? as-tu vu les trésors de la *grêle*? sont-ils déposés pour
 24-25 toi *en vue de l'heure* des ennemis et du jour de la guerre et du combat?
 26 D'où vient la gelée, qui est répandue sous le ciel? Qui a établi la pluie fré-
 quente, avec son écoulement et son chemin? pour que l'averse arrive dans un
 27 pays où il n'y a pas d'homme, dans un désert où il n'y a pas de mortel; pour
 28 abreuver un lieu qui n'est pas foulé aux pieds ni habité; pour faire sortir une
 29 pousse de verdure. Quel est le père de la pluie? qui a enfanté les gouttes de
 30 rosée? De quel sein est sortie la glace? qui a constitué le givre dans le ciel,
 31 qui tombe comme une eau qui coule abondante? Qui a stupéfié le visage des
 impies? Connais-tu le lieu des Pléiades? as-tu ouvert la clôture d'Orion?

ακηλοῦσιν ^a ὑπὸπραγμοσ ¹ ἢ τε πιστοῦσιν. ἰε 32
 χηλοῦσιν εὐνομαστοῦσιν ἦεν περὶ σφοῦ οὐροσ πιστοῦ
 ἢ τε ροῦσιν χηλοῦσιν εἶεν περὶ μοσ. κωμοῦσιν δε ἢ ἢ 33
 δὴ σὺ βῆ ἢ τε τῆε ἰε ἢ ἢ τῆροσ εἶποσ σαπέσιν ἢ τῆε
 εἶσοσ. μἢ χηλοῦσιν εὐνοῦσιν ἦεν οὔσιν οὐροσ 34
 ἢ τε σσοῦσιν πακ ἦεν οὔσιν εἶτε οὔσιν εἶσοσ.
 χηλοῦσιν δε ἢ δὴ κερατοσ οὐροσ ἢ τοῦσιν ἢ σοσ 35
 μἢ σενασοσ πακ δε πῆσιν οὔ πε. ἢ μἢ πε εἶσοσ
 ἢ ἢ σσοσ ἢ οὔσιν ἢ τε οὔσιν ^b ἢ μἢ οὔσιν σσοσ
 ἢ τε οὔσιν σσοσ ^c. ἢ μἢ δε πε εἶσοσ ἢ ἢ σσοσ 37
 ἦεν οὔσιν σσοσ. τῆε δε ἀσσοσ σσοσ. σσοσ δε 38
 ἢ σσοσ ἢ οὔσιν εἶσοσ ἀσσοσ ^d δε ἢ σσοσ
 ἢ οὔσιν εἶσοσ. μἢ χηλοῦσιν ἢ οὔσιν ἢ οὔσιν 39
 μοσ ἰε χηλοῦσιν ἢ οὔσιν ἢ τε οὔσιν. σσοσ 40
 σοσ γαρ ἦεν οὔσιν ἢ σσοσ ^e. σσοσ δε ἦεν

1. Grec : φραγμον.

a) Grec : ἡνοῖξας = ἀπὸ ἀκοῦσιν.

b) Sah. : σσοσ = Boh. : σσοσ.

c) Grec : ποικιλτικην.

d) σ masculin comme αὐτοσ se rapportant à οὐρανοσ, tandis que c de σσοσ se rapporte à τῆε ; conjecture : ἀσσοσ.

e) Grec : ἐν κοιταῖσ αὐτοσ = ἦεν ἢ οὔσιν.

ouvriras-tu la voie à Mazuroth en son temps, amèneras-tu l'étoile du soir sur 32
 son éclat? Connais-tu les changements du ciel, et tout ce qui se passe sous le 33
 ciel en même temps? Appelleras-tu de la voix un nuage? et t'obéira-t-il avec 34
 le frisson d'une eau abondante? Enverras-tu les foudres, et partiront-elles? 35
 diront-elles : Qu'y a-t-il à faire? Qui a donné aux femmes la science du 36
 tissage et l'art de la broderie? Quel est celui qui compte les nuages avec 37
 sagesse? qui a incliné le ciel vers la terre? Répandu comme la poussière est 38
 répandue sur la terre, je l'ai réuni, comme une pierre de taille à une autre.

Chasseras-tu pour la nourriture des lions? ou rassasieras-tu l'envie du 39
 dragon? Ils ont peur dans leur repaire; ils sont étendus dans les forêts en 40

41 ΠΙΠΤΑΝ^α ΕΤΧΩΡΧ. ΝΙΜ ΔΕ ΠΕ ΕΤΑΥΣΟΒΨ^β ΉΟΤΗΡΕ
 ὕπασβωκ. ΠΕΨΜΑΣ ΓΑΡ ΣΕΨΩ ΕΨΨΩΣ ΖΑ ΠΟΣ̄ ΕΤΣΟ-
 ΡΕΜ ΕΤΚΩΨ^γ ΉΣΑ ΠΟΤΗΡΕ.

XXXIX, 1 ΔΗ ΔΚΕΜΙ ΕΨΣΗΟΤ ὕμισι ἡοτβαεμισ ΠΕΜ ΟΥΕΙΟΤΑ
 ἡτε οτπετρα ακαρεζ δε επιπακζι ἡτε πειοτα.
 2 ακόηπι δε ἡποτεβητ ὕμισι ποτπακζι δε ακ΄οτω
 3 ὕμωοτ. ακωανεψ ποτψηρι δε¹ ποτεψεν ζο΄ ποτ-
 4 πακζι δε χηα΄τοτοτ εβοζ. οτοζ ἡποτφωξι^β
 ἡποτψηρι ἡεν ποτοτταζ ετέδωαι ετέι εβοζ οτοζ
 5 ετέτασσο^β ερωοτ. ΝΙΜ ΔΕ ΠΕ ΕΤΑΨΧΑ ΟΥΙΑΠΤΩΟΤ
 ΕΒΟΖ ΕΨΟΙ ἡρεμζε πεψσπατζ δε ΝΙΜ ΠΕ ΕΤΑΨ΄ΟΤΩ
 6 ὕμωοτ. ΠΨΑΨΕ² ΔΕ ΔΙΧΑΨ ΠΑΨ ὕμαἡψωπι οτοζ
 7 ΠΕΨΜΑΉΟΤΟΖ ἡοτμαἡζααι^γ. ΨΑΨΣΑΒΙ ΔΕ ΉΣΑ
 ΟΥΙΝΨ ΕΨΟΥ ἡτε οτβακι. ΠΑΡΙΚΙ ΔΕ ἡοτφοροζοζοζ
 8 ὕπαΨσπηεμ ερωΨ. ΕΨέΨεμψωπι ἡζαητωοτ ἡοτ-
 μαἡμοπι παΨ οτοζ ΨκωΨ^γ ἡσα οτεμ ζηηΨ^δ ἡενχα

1. P omet ΔΕ. — 2. L πψαΨ ΔΕ.

a) Grec : ἐν ὕλαις = ἡεν ἡοτβαν; le man. grec 157 porte ἐν πωλαις.

b) Le grec demanderait ετέφωξι et ἡποττασσο.

c) Grec : ἀμυριῶτα = μαηζμοοτ.

d) Grec : ὀπισω = σαμηνζηηΨ.

41 embuscade. Qui a préparé la nourriture au corbeau? car ses petits crient vers le Seigneur dispersés cherchant leur nourriture.

XXXIX, 1 Connais-tu le temps de mettre bas pour la chèvre ou la biche des mon-
 2 tagnes? as-tu observé les douleurs des biches? as-tu compté leurs mois de
 3 gestation? fais-tu cesser leurs douleurs? As-tu nourri leurs petits sans crainte,
 4 feras-tu disparaître leurs douleurs? Leurs petits *s'échapperont*, augmenteront
 5 en fécondité; ils partiront et *ne reviendront pas*. Qui est-ce qui a laissé en
 6 liberté l'âne sauvage? qui est-ce qui a délié ses liens? Je lui ai laissé le
 7 désert pour demeure, et pour son habitation un pays de *sel*. Il se moque de
 8 la grande multitude d'une ville; il n'entend pas la plainte du collecteur
 d'impôts. Il visitera les montagnes comme lieu de pacage, et cherchera

ΝΙΒΕΝ ΕΘΟΥΕΤΟΥΤΩΤ^a... ΙΕ ΥΝΑΕΝΚΟΤ ΖΙΞΕΝ ΠΕΚΟΥ- 9
 ΟΝΖΥ. ΧΝΑΜΟΥΡ ΔΕ ΪΠΕΥΝΑΖΒΕΥ ΗΕΝ ΖΑΝΣΝΑΤΖ^b 10
 ΙΕ ΥΝΑΣΧΑΙ ΪΠΕΥΘΛΑΜ^c ΗΕΝ ΤΚΟΙ. ΧΝΑΧΑ ΖΘΗΚ ΔΕ 11
 ΕΡΟΥ ΧΕ ΟΥΝΩΨ ΤΕ ΤΕΥΧΟΜ ΙΕ ΧΝΑΤΕΝΖΟΥΤΥ ΕΠΕΚ-
 ΖΒΗΟΥΙ. ΧΝΑΤΕΝΖΟΥΤΥ ΔΕ ΧΕ ΧΝΑΨ^d ΠΑΥ ΪΠΗ 12
 ΕΤΑΚΣΑΤΟΥ ΙΕ ΥΝΑΕΝ ΤΕΚΖΟΙ ΕΪΟΥΠΗ ΗΕΝ ΠΙΘΝΩΟΥ.
 ΟΥΤΕΝΖ ΪΤΕ ΖΑΝΕΖΑΚΣΑ^e ΕΥΕΟΥΠΟΥ. ΕΨΩΠ ΪΤΕΥ- 13
 ΤΑΖΕ ΟΥΑΣΙΤΑ ΝΕΜ ΟΥΝΕΚΣΑ. ΧΕ ΣΝΑΧΩ ΪΠΕΚΣΩΟΥΤΖΙ 14
 ΖΙΞΕΝ ΠΙΚΑΖΙ ΟΥΟΖ ΣΝΑΕΡΘΑΛΠΗ ΪΜΜΟΥ ΗΕΝ
 ΟΥΚΑΖΙ. ΟΥΟΖ ΑΣΕΡΠΩΒΩ ΧΕ ΑΣΧΟΡΟΥ ΕΒΟΖ ΪΘΩΠ^f. 15
 ΟΥΟΖ ΖΑΠΗΝΡΙΟΝ ΪΤΕ ΤΚΟΙ ΕΥΕΖΩΜΙ ΕΧΩΟΥ. ΑΣΥΡΕ 16
 ΝΕΣΖΡΟΥ^g ΕΠΩΟΥ ΕΖΟΥΤΕ ΠΕΣΡΗΨ. ΑΣΪΪΪΣΙ ΗΕΝ ΟΥ-
 ΠΕΤΩΟΥΙΤ ΪΟΥΤΕΨΕΝ ΖΟΥΨ. ΧΕ Α ΦΨ ΧΑΡΩΥ ΕΨΤΕΜΨ 17

a) Manque un hémistiche que suppose ΙΕ : βουλήσεται δε σοι μονόκρωος δουλεύσαι; peut-être s'agit-il de l'*Aurochs*? Cf. XL, 20.

b) D'après T; M, P, L ΖΑΝΣΝΑΖ.

c) M, P, L ΪΠΕΥΘΛΑΜ; le grec σου demanderait ΪΠΕΚΘΛΑΜ.

d) Grec : ἀποδώσει σοι = ΥΝΑΨ ΠΑΚ.

e) Lire ΖΑΠΠΕΖΑΚΣΑ (T). Ce mot manque dans B, mais se trouve dans A N.

f) Au lieu de πους, le copte a lu που, variante du Cod. 252.

g) Ailleurs ΗΡΟΥΨ.

après toute chose verdoyante... L'*Aurochs* dormira-t-il dans ton étable? 9
 lieras-tu son cou avec des liens? labourera-t-il tes sillons dans la plaine? 10
 Mettras-tu ta confiance en lui parce que sa force est grande? Le confieras-tu 11
 à tes travaux? Te lieras-tu à lui pour lui livrer ce que tu as semé, 12
 rentrera-t-il ton tas de blé dans l'aire?

L'aile de l'*autruche*...; elle posera ses œufs sur le sol, et les fera couvrir 13-14
 dans la terre; elle oublie où elle les a dispersés; des bêtes des champs les 15
 fouleront au pied; elle a rendu ses petits plus durs qu'elle-même; elle a peiné 16
 en vain sans crainte; parce que Dieu s'est abstenu de lui donner la sagesse, 17

1. Le texte copte, comme le grec, contient trois mots hébreux non traduits ou mal interprétés; il ne semble pas à propos de chercher un sens dans ce verset.

18 σοφία νας οτοζ ὑπερ] τοι νας φεν νικα]. οτοζ
 κατα ζανσηοτ ηεν οτόσι εσέσι. εσέσωνι ἰοτζου
 19 νευ φη ετιαδηοττ εροφ. μη ἰσοκ ακ] νου] ἰοτ-
 20 ζου. ακ] δε ἰοτζο] ζι νευηαη. ακτακτο δε
 ἰοτπανοηια εροφ νευ ἰσωτ ἴτε τεφμεστηζιγ¹
 21 ηεν οτιεττοζμυρο. εφωκι ηεν ἴκοι ψατεφόσι
 22 ἰμοφ ψαφι δε εβοζ ετικοι ηεν οτχομ. εφναι εβοζ
 εζραφ ἰοτοτρο ψαφσωνι ἰμοφ οτοζ ἰνεφτασσο
 23 εφαζοτ ηατζη ἰοτβενηη. ψατψοτψοτ ἰμωοτ
 24 εχσφ ἰξε οτφγ] νευ οτσηφι. οτοζ ηεν οτχσμητ
 ψαφτακο ἰνικαζι οτοζ ἰπαφτενηζοττς ψατεσψ
 25 ἰξε]σαλπιγζ... ψαφχοσ δε καλσσ. ισξεν εφνηοτ²
 ψαφψωδεμ επσσοι ἰοτποδεμοσ ηεν οτοτοι² νευ
 26 οτζεμζεμ. μη εβοζ ηεν πεκκα] ψαφοζι ερατφ
 ἰξε οτβηχ ερε νευτενηζ³ φορω εβοζ ἰοτρεψεμ κμ
 27 εφχοτψτ επισα ἴτε φρησ. ιε ηεν πεκοταζσαζμη

1. Ρ ητετενημεστηζιγ. — 2. Ρ οτοτοοη νευ. — 3. Λ νευτενηζ.

a) Au lieu de πορρωθεν = ισξεν εφνηοττεμ comme au §. 29.

18 il ne lui a pas donné de part dans l'intelligence; à son temps elle s'éleva en hauteur; elle se moquera du cheval et de celui qui le monte.

19 Est-ce toi qui as donné la force au cheval? mis la crainte sur son cou? 20-21 l'as-tu entouré d'une armure, gloire de sa poitrine dans l'audace? il creuse 22 dans la terre, jusqu'à se glorifier, et il part dans la plaine avec violence; passant devant un roi, il s'en moque, et il ne retournera pas en arrière en 23-24 face du fer; l'arc et l'épée brillent sur lui et, dans un emportement, il ruine la terre, et il ne le croit pas, jusqu'à ce que résonne la trompette...; alors 25 il dit : C'est bien. *De loin*, il sent l'odeur de la guerre avec un bond et un hennissement.

26 Est-ce par ton intelligence que se dresse l'épervier, ses ailes étendues 27 sans mouvement, regardant les régions du midi? Est-ce sur ton ordre que

ψαυόισι ἴξε^a... πηνοψερ^b δε εφθμισ ζιζειτ πεφ- 28
 μας φμοτεπ ἰμοφ ζιζειτ οτμα εφδσι εβωλ ἴτε
 οτπετρα. οτοζ εφζηπ. εφμματ δε αφκωτ ἴσα 29
 τεφθρε. πεφβαλ δε σεζοτψτ ιςζειτ ζιφοτει. πεφ- 30
 μας δε σεοτοψευ ἦεν οτςποφ. πμα ετε οτοπ
 ψοζε^c ἰματ ψατξεμοτ ἰματ σατοτοτ.

Δφεροτω ἴξε πός πεχαφ ἴσωβ. μη χλατζαπ 31-32
 ετζαπ πεμ οτζικαποσ. εκσοζι¹ ἰμοφ εφέροτω
 ἰμοφ.

Δφεροτω ἴξε ιωβ πεχαφ μπός ξε αἰοι ξε 33-34
 ανοκ τσίζαπ εττςβω πηι οτοζ ειςοζι μπός ειςω-
 τεμ² εζανσαχι ἰπαίρητ εανοκ ζαι ανοκ οτ πε
 ετφεροτω ἰμοφ οτβε παι. αττ ηταχιζ ζιρεπ ρωι
 αισαχι ἴοτςοπ. πισοπ δε ἰμαζβ ἡλαοταζτοτ ξε. 35

1. P ετσοζι. — 2. P ειςωτεμ.

a) M, P, L répètent ici πεφοταζσαζηι ψαυόισι, tandis qu'on devrait trouver la traduction du grec ἀετος = μαῆσαμ.

b) Ailleurs ποψερ = γυψ.

c) Ailleurs όοζε = cadavre (τεθνεωτες).

s'élève l'aigle, tandis que le vautour reste sur ses petits, reposant dans un 28
 endroit suspendu dans le rocher et caché; étant là, il cherche sa proie; ses 29
 yeux regardent de loin; ses petits barbotent dans le sang; à l'endroit où 30
 il y a un cadavre, on les y trouve aussitôt. »

Le Seigneur reprit et dit à Job : « Contesteras-tu avec l'Être parfait? Si 31-32
 tu le critiques, il y répondra. »

Job répondit et dit au Seigneur : « Comment serais-je jugé en recevant 33-34
 des leçons? et critiquerais-je le Seigneur, en entendant de pareilles choses?
 moi qui ne suis rien; que puis-je répondre à cela? je mets ma main sur
 ma bouche; j'ai parlé une fois; la seconde fois je ne continuerai pas. » 35

1 ΕΝ ΔΕ ΔΥΕΡΟΤΩ ΗΪΧΕ ΠΩΣ. ΟΤΟΣ ΠΕΧΑΥ ΗΪΑΒ
 2 ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΪΒΗΗ ΧΕ. ΪΦΡΗΡ ΑΔΔΑ ΜΟΡΚ ΕΧΕΗ
 3 ΤΕΚΪΗ ΪΦΡΗΪ ΗΟΥΧΑΡΗ. ΪΠΔΨΕΗΚ. ΗΪΟΚ ΔΕ ΔΡΙΟΥΑ
 4 ΗΗ. ΜΗ ΚΖΙΟΥΪ ΪΠΔΖΑΗ ΕΒΟΛ. ΧΜΕΤΙ ΧΕ ΕΤΑΙΕΡΗΑΙ
 5 ΗΑΚ ΗΚΕΡΗΪ ΕΒΗΑ ΧΕ ΗΪΕΚΟΥΨΗΖ ΕΒΟΛ ΧΕ ΗΪΟΚ
 6 ΟΥΨΗΗ. ΜΗ ΠΕΚΧΦΟΙ ΠΔΨΪ ΟΥΒΕ ΠΩΣ ΙΕ ΗΕΝ ΟΥ-
 7 ΗΡΨΟΥ ΚΕΡΗΑΡΑΒΑΙ ΪΠΕΡΗΪ. ΟΪ ΗΑΚ ΗΟΥΪΟΪ ΠΕΜ
 8 ΟΥΧΟΥ. ΟΥΨΟΥ ΔΕ ΠΕΜ ΟΥΤΑΙΟ ΜΗΪΟΥ ΖΪΨΤΚ.
 9 ΟΥΨΗΡΗ ΔΕ ΗΪΖΑΠΔΓΓΕΛΟΪ ΗΕΝ ΟΥΧΨΗΗΤ ΜΔΨΕΒΙΟ
 10 ΗΪΠΡΕΨΪΨΨΨ ΤΗΡΟΥ. ΨΨΕΜ ΔΕ ΗΪΠΡΕΨΖΗΠΖΟ. ΗΑ-
 11 ΣΕΒΗΪ ΔΕ ΧΟΠΟΥ^α ΗΟΥΖΟΥΪ ΗΕΝ ΟΥΖΟΥΪ. ΜΑΡΟΥ-
 12 ΖΟΥΖΕΨ^β ΔΕ ΕΥΣΟΠ ΗΕΝ ΗΙΚΑΖΙ ΣΑΒΟΛ. ΗΟΥΖΟ ΔΕ
 13 ΜΑΖΟΥ ΗΪΨΨΨ (ΜΑΡΟΥΧΟΠΟΥ ΔΕ ΗΕΝ ΟΥΚΑΖΙ
 14 ΣΑΒΟΛ ΕΥΣΟΠ) ΟΤΟΣ ΪΠΔΟΥΨΗΖ ΕΒΟΛ ΧΕ ΟΥΟΠ
 15 ΨΧΟΥ ΗΪΕΚΟΥΨΗΑΪ ΕΠΟΥΖΕΜ² ΑΔΔΑ ΖΗΠΠΕ ΙΪ ΟΥΟΠ-
 16 ΡΙΟΠ ΖΑΡΟΚ ΨΟΥΕΜ ΣΨΟΥΒΕΗ³ ΪΦΡΗΪ ΗΪΠΕΖΨΟΥ.

1. L. omes η. — 2. P. επουζεμ. — 3. L. σαβεν.

a. Équivalent à χρυφον.

b. Équivalent à σιφον. Même interversion dans 18 manuscrits grecs cités par Holmes : 110, 137 à 139, 147, 157, 160, 249 à 260.

1 Le Seigneur reprit encore, et dit à Job de l'intérieur d'un nuage : « Non !
 2 mais ceins tes reins, comme un fort : je t'interrogerai ; toi, réponds-moi.
 3 Rejettes-tu mon jugement ? penses-tu que j'aurai pitié de toi, autrement que
 4 pour que tu apparaises juste ? Ton bras pourra-t-il lutter contre le Seigneur ?
 5 et de ta voix tonneras-tu comme lui ? Prends pour toi l'élevation et la puis-
 6 sance ; revêts-toi de gloire et d'honneur ; envoie des anges dans ta colère :
 7 humilie tous les insulteurs ; éteins les orgueilleux ; fais disparaître les impies
 8 subitement, qu'ils pourrissent ensemble dans la terre ; remplis leurs visages
 9-10 de honte ; alors je déclarerai que ta main droite peut sauver. Mais voilà
 un animal, *Behemoth*, auprès de toi, qui mange de l'herbe comme les bœufs ;

ΖΗΠΠΕ ΙΣ ΤΕΥΧΟΜ ΗΕΝ ΤΕΥΦΙΓ^a. ΤΕΥΝΟΥΤ ΔΕ ΑΣΗΕΝ 11
 ΤΖΕΛΠΙ^b ΗΤΕ ΤΕΥΝΕΧΙ. ΑΥΤΑΖΟ ΙΠΕΥΣΗΤ ΕΡΑΤΥ 12
 ΙΦΡΗΤ ΗΟΥΚΡΠΑΡΙΣΣΟΣ ΠΕΥΜΟΥΤ ΔΕ ΣΕΒΔΕΜΔΑΜ.
 ΠΕΥΣΦΙΡΩΟΥΣ ΖΑΠΣΦΙΡΩΟΥΣ ΗΖΟΥΤ ΠΕ. ΟΥΟΥ ΠΕΥΣΟΙ 13
 ΟΥΒΕΠΠΙ ΠΕ ΕΥΧΗΥ. ΦΑΙ ΠΕ ΠΙΖΟΥΤΙΤ ΙΠΔΑΣΜΑ ΗΤΕ 14
 ΠΟΣ. ΕΑΥΘΑΜΙΟΥ ΕΥΡΟΥΣΑΒΙ ΙΜΟΥ ΗΧΕ ΠΑΓΓΕΛΟΣ.
 ΑΥΨΕ ΠΑΥ ΕΧΕΝ ΟΥΤΩΟΥ ΕΥΘΟΣΙ. ΑΥΙΡΙ ΗΟΥΡΑΥΙ 15
 ΗΠΙΥΤΕΦΑΤ ΕΤΗΕΝ ΠΙΤΑΡΤΑΡΟΣ¹. ΑΥΕΝΚΟΥΤ ΗΑΡΑΤΟΥ
 ΗΖΑΠΩΥΗΗ ΗΟΥΘΟ ΗΡΗΤ ΗΑΡΑΤΥ ΗΟΥΘΟΥ ΠΕΜ 16
 ΟΥΚΑΥ ΠΕΜ ΟΥΒΕΧΗΗ. ΣΕΕΡΗΗΒΙ ΔΕ ΕΧΑΥ ΗΧΕ
 ΖΑΠΠΟΥΤ ΗΨΥΗΗ ΠΕΜ ΖΑΠΡΑΔΑΜΠΟΣ ΠΕΜ ΖΑΠΧΑΔ 17
 ΗΤΕ ΤΚΟΙ. ΑΥΨΑΠΩΥΑΠΠΙ ΗΧΕ ΟΥΠΠΟΥΤ ΙΜΩΟΥ ΗΠΕΥΕΡ- 18
 ΕΣΘΑΠΕΣΘΕ ΠΕΥΖΗΤ ΔΕ ΧΟΥ ΧΕ ΠΠΟΥΡΔΑΠΠΗΣ ΠΑΧΑΔΖ
 ΕΗΟΥΤΗ ΗΕΝ ΡΑΥ. ΥΠΑΨΟΥΠΥ ΕΡΟΥ ΗΕΝ ΠΕΥΒΑΔ 19
 ΕΥΧΑΔΧ ΙΜΟΥ ΕΥΕΧΑΤΖ ΙΠΕΥΨΑΙ...^c ΙΕ ΧΠΑΟΥΤΡ 20
 ΗΟΥΖΑΔΑΧ ΕΠΕΥΨΑΙ ΙΕ ΧΠΑΟΥΤΠΕΝ ΙΠΕΥΣΦΟΥΤ 21

1. L. ΤΑΤΑΡΟΣ.

a) Lire τευφιπ (T).

b) Boh. ηελπι.

c) Manque un verset, le premier qui concerne le Léviathan : ἀΐεις δὲ δράκοντα ἐν ἀγίστρῳ.
Cf. xxxix, 9.

sa force est dans ses reins; sa puissance dans le nombril de son ventre; il 11-12
 a raidi sa queue comme un cyprès, ses muscles sont entrelacés; ses côtes 13
 sont des côtes d'airain, et son dos est du fer coulé. C'est la première des 14
 créatures du Seigneur, qu'il a faite pour que ses anges s'en amusent. Il 15
 est parti sur une montagne élevée, il a fait la joie des quadrupèdes du
 Tartare; il a reposé sous des arbres de toute espèce, sous le papyrus, le 16
 bambou et le butôme; sur lui portent leur ombre de grands arbres avec des 17
 branches et des rejetons du sol. Si les grandes eaux arrivent, il ne le sent 18
 pas; il est convaincu que le Jourdain se précipitera dans sa bouche. Qui le 19
 prendra par son œil, et l'engluant, transpercera ses narines?...

Le Léviathan, attacheras-tu un anneau à son nez, ou perceras-tu ses lèvres 20 21

22 ἦεν οὐρανακ. φησασασι δε νημακ ἦεν οὐροῖ νημ
 23 οὐρακβζ νημ οὐόνοη. φησασασι δε νημακ ἰοῦ-
 24 λιασικη. φησασασι ἰβωκ πακ ψα εμεζ. χησασαβι
 25 δε ἰμοϋ ἰφρηῖ ἰοῦραλη. χησασαϋ^a δε ἰφρηῖ
 26 ἰοῦόαχ ἰοῦοϋ ἰοῦαλοϋ. αῤῥαηεϣ ἰφρηῖ ἰζε
 27 ζαηωαα σεφωϣ δε ἰμοϋ εζρατ ἰζε νηεσνοϋ
 28 ἰτε ἰφροικη. αῤῥαηι δε εῤῥα ἰζε νηεζνοϋ
 29 ἰηροϋ ἰηοῤῥοϋαι ἦα οῤβεζα ἰοῤωτ ἰτε νηεϣηῖ.
 30 οῤοζ τεϣαφε ἦεν νηεζνοϋ ἰτε ἰοῤοζι. χηαχσ
 31 δε ἰτεκχιζ ζιζωϣ εκιρι ἰφμεϣι ἰππιοζεμοϋ εῤιχη
 32 ἦεν νηεκσωα (οῤοζ ἰπενορεϣωσι δε)^b.

XLI, 1 Πη ἰπекηατ¹ εροϋ οῤδε ἰπекерωφρηῖ εχεν πη
 2 εῤχσ ἰμωοϋ. κερζοῖ δε αη δε ϣσεβτωτ πηι πημ
 3 γαρ αϣῖ εἶοτη εζραι ιε πημ πε εταϣοζι ερατϣ
 4 οῤβηι. οῤοζ αϣερζηπομενη ιεζε εηχαῖ νηβεν
 5 εῤσαπесηῖ ἰῤφε ποῤι ηε. ἰηαχαροῖ εῤβηηϣ. οῤοζ

1. ἰ. ἰпекηατ.

a) D'après M, L, P; T écrit χησασαϣ et propose en note χησασαϣ.

b) Addition dans AC, manque dans B.

22-23 avec un anneau? Te parlera-t-il avec crainte, supplication et soumission?
 24 fera-t-il un pacte avec toi? sera-t-il ton serviteur pour toujours? joueras-tu
 25 avec lui comme avec un oiseau? l'attacheras-tu comme un moineau l'est par un
 26 enfant? Des peuplades se nourriront-elles de lui et les nations de la Phénicie
 27 se le partageront-elles? Si toutes les barques se rassemblaient, elles ne pour-
 28 raient porter une peau de sa queue ni sa tête dans des bateaux de pêcheurs.
 29 Mais tu mettras ta main sur lui, en te rappelant la *puissance* de lutte qui est
 XLI, 1 dans ton corps, et qu'il ne revienne plus. Ne l'as-tu pas vu; n'as-tu pas
 2 été étonné de ce que je dis? Ne crains-tu pas qu'il soit préparé pour moi?
 3 car qui lutte contre moi? qui se dresse contre moi? qui résiste, si tout ce
 qui est sous le ciel est à moi? Je ne me tairai pas sur lui, un trait de sa

ΟΥΣΑΧΙ ΉΧΟΜ ΕΓΕΝΑΙ ἸΦΗ ΕΤΟΙ ἤΖΥΓΟΣ ΕΡΟΥ. ΝΙΜ 4
 ΕΤΝΑΨΩΡΠ ΕΒΟΛ ἸΠΖΟ ἤΤΕ ΤΕΥΖΕΒΩ ΙΕ ΝΙΜ ΠΕ 5
 ΕΤΝΑΨΩΕ ΕΗΟΤΗ ΗΕΝ ΝΙΣΝΑΤΖ ἤΤΕ ΤΕΥΗΕΛΙΒΩ^α. 6
 ΝΙΠΤΑΝ ἤΤΕ ΠΕΥΖΟ ΝΙΜ ΠΕ ΕΤΝΑΨΟΤΩΗ ΕΡΨΟΤ 7
 ΟΥΖΟΪ ΕΤΚΨΪ ΕΠΕΥΩΟΛ. ΟΥΟΖ ΠΕΥΜΑΗΤ ΖΑΝΖΟΥ 8
 ἤΖΟΜΤ ΠΕ. ΠΕΥΜΟΤΡ ΔΕ ΑΥ ἸΦΡΗΪ ἤΟΤΩΗΙ ἤΣΜΙ- 9
 ΡΙΤΗΣ. ΠΙΟΤΑΙ ΤΟΜΙ ΕΠΙΟΤΑΙ. ΟΥΠΝΑ ΔΕ ἤΠΕΥΨΟΤΟΥ- 10
 ΠΕΥ. ΟΥΡΨΜΙ ΕΓΕΤΨΜΙ ΕΠΕΥΣΟΠ. ΣΕΨΟΤΗΤ ΟΥΟΖ 11
 ἤΠΟΤΦΨΑΤ. ΨΑΡΕ ΟΥΨΜΙ ΨΨΠΙ ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΠΕΥΑΠΘΑΨ. 12
 ΠΕΥΒΑΔ ΔΕ ΣΕΟΙ ἸΦΡΗΪ ἸΠΙΣΙΟΥ ἤΤΕ ΖΑΝΑΤΟΟΤΙ. 13
 ΨΑΤΙ ΕΒΟΛ ΗΕΝ ΡΨΥ ἤΧΕ ΖΑΝΔΑΜΠΑΣ ἤΧΡΨΜΙ ΕΤΜΟΖ 14
 ΟΥΟΖ ΨΑΤΜΟΖ ΕΒΟΛ ἤΧΕ ΖΑΝΧΕΒΣ ἤΧΡΨΜΙ^β.... 15
 ΤΕΥΨΤΥΧΗ ΔΕ ΖΑΝΧΕΒΣ ΠΕ^β.... ΟΥΧΟΜ ΔΕ ΕΤΨΟΠ ΖΙ 12-13
 ΤΕΥΠΑΖΒΙ. ΥΒΟΧΙ ΗΑΧΨΥ ἤΧΕ ΟΥΤΑΚΟ. ΝΙΣΑΡΞ ΔΕ 14
 ἤΤΕ ΠΕΥΣΨΜΑ ΣΕΤΟΜΙ. ΥΝΑΦΨΗ ΕΧΨΥ ΟΥΟΖ ΥἸΑΚΙΜ 15
 ΑΠ. ΠΕΥΖΗΤ ΔΕ ΟἸΣ^γ ἸΦΡΗΪ ἤΟΤΩΗΙ. ΑΥΟΖΙ ΕΡΑΤΥ 16
 ἸΦΡΗΪ ἤΟΤΑΜΗΨ ἤΑΤΚΙΜ. ΑΥΨΑΠΦΟΠΖΥ ΔΕ ΨΑΡΕ 16

a) D'après M; T écrit ζελιβω et propose en note ηελιβω; L ηελβω.

b) Manque le ψ. 11 et la fin du ψ. 12; pas de lacunes dans les man. grecs.

c) P, T ὄιο; L ὄιε; mais dans M on lit plutôt ὄις = πεπεγμέν.

puissance c'est qu'il a pitié de son égal. Qui peut découvrir la surface de 4
 son vêtement? qui peut pénétrer dans les liens de sa cuirasse? qui pourra 5
 ouvrir les portes de son visage? La terreur entoure ses dents; ses intestins 6
 sont des serpents d'airain; sa carapace comme une pierre d'émeri; elle est 7
 rattachée d'un point à l'autre; l'air ne peut pas la pénétrer. Chaque rang 8
 tient à son voisin; ils sont ensemble et ne s'échapperont pas; une lumière 9
 se produit par son éternuement; ses yeux sont comme l'étoile du matin; 10
 de sa bouche sortent des lampes de feu brûlantes, des charbons ardents 12-13
 jaillissent...; son souffle est fait d'étincelles...; la force réside sur son cou. 14
 La destruction court devant lui. Les chairs de son corps tiennent ensemble; 15
 tout coulera dessus, il ne bougera pas. Son cœur est dur^c comme la pierre; 16
 il est rigide comme une enclume qu'on ne peut remuer. S'il se retourne, la 16

17 οὐροῖς ψαπυ ἰννοῦρηον ἰψτεφαι εἰσίφει ζίξεν
 18 πικαζι. ἀτψανθοντην^a ἰζανλορχη εροφ ἰπατερ
 19 ζλι παφ οτναβι^b (εφταννοτυ ερατφ)^c ἰ ηευ οτθε-
 20 λιβψ. πιβενππ γαρ αφεντοτφ^d ἰφρητ ἰπτοζ
 21 πζουτ δε ἰφρητ ἰοτψε ἰατπομτ. ἰνεσχοζτφ^e
 22 ἰχε οτφττ ἰζουτ². ατππ ἰτοτφ ἰχε ππνετρα
 23 ετζιοτι ἰφρητ ἰοτχορτοσ³. πιαθπρ δε ἰφρητ
 ἰζανρποτι. ψαφσαβι δε ἰσα οτμονπεν εφοι ἰψαζ
 ἰχρππ. πεφπρηψ δε ζανπολοβιςκοσ ετψεπψππ πε⁴
 ππποτβ ἰτε φιομ τπρφ αφχη ἡατοτφ ἰφρητ
 ἰοτπππ ἰατππ. ψαφπρε φποτπν βερβερ⁵ ἰφρητ
 ἰοτχακκιοτ^f. αρε φιομ δε ἡατοτφ ἰφρητ ἰοτ-
 τακο^g. οτοζ ππταρταροσ ἰτε φποτπν ἰφρητ
 ἰοτεχμαζωτοσ αφχα φποτπν ἰτοτφ ἰφρητ ἰοτ-

1. P ερατφφ. — 2. L ἰζοτ]. — 3. P κορτοσ. — 4. P. πε. — 5. T εφβερβερ.

a) Au lieu de *συναντήσωσιν* = *ἀτψαντπππτ*.

b) D'après P = grec *δορυ*; M, L. T οτπναζβι.

c) Addition, pour le grec *επηρεμενον*, ajouté dans certains manuscrits.

d) Grec : *ζηγεται* = αφππ ἰτοτφφ. Cf. § suivant.

e) Lire *χοζτφφ*, comme xx, 24; L *χοζτφ*; P *χοζφφ*.

f) Lire *χακκιοπ*, comme le Sahidique,

g) Grec : *ἐξάλειπρον* = *ααζοσ* Sali. *ταζοσ*. La variante *ἐξελειπρον*, du manuscrit 160, a pu donner dans la version ancienne Latine *deletum* et ici *τακοσ*.

17 terreur s'empare des animaux quadrupèdes qui bondissent sur la terre; si
 18 des lances tombent sur lui, elles ne lui feront rien, c'est un javelot lancé sur
 19 une cuirasse. Le fer est pour lui comme la paille; l'airain comme le bois
 20 sans force; un arc d'airain ne le blessera pas; les pierres jetées comptent
 21 pour lui comme du foin; les marteaux, comme des roseaux; il se moque
 22 d'un ébranlement avec des flammes de feu. Sa couchette est faite de pierres
 23 tranchantes; tout l'or de la mer est sous lui comme une pierre qui ne
 compte pas; il fait bouillonner l'océan comme une chaudière; la mer est
 pour lui comme un vase à parfums, (le tartare de l'abîme comme un captif),

μιστ ἰμοῦσι^a. ἰμον θῆς θῆξεν πικαθι¹ ἐφτεπῶσητ 24
 εροϋ ἐφθαμῆνοῦτ² χε² ἰσεσῶβι ἰμοϋ ἰχε πιαγγε-
 λος^b. χηατ δε εἰη εἶδοςι τηροῦ. ἰσοϋ δε εἶτοι 25
 ἰοτρο εἰη τηροῦ εἶθεν πῆμωοῦ.

Δφεροῦσι ἰχε τῶβ πεχαϋ ἰπῶς. ἴεμ χε οὔοη XLII, 1-2
 ψχομ ἰμοκ ἦεν θῶβ πῆβεν. οὔοθ ἰμον θῆς οἱ
 ἰάτχομ ἰτότκ. πῆμ γαρ εἶθῶπ εροκ ἰοτροῦβι 3
 ἐφῆσο δε εἶαπσαθι οὔοθ ἐφμεῖσι χε χηαθῶπ³
 εροκ. πῆμ γαρ εἶπαταμοι εἰη εἶτε ἰῆσῶοη ἰμωοῦ
 ἀη θῆπῶψῆ πῆμ θῆπῶψῆρι παῖ εἶτε παῖεμ ερῶοῦ
 ἀη. σῶτεμ εροῖ πῶς θῆα ἰτάσαθι⁴ θῶ. ἴπαψενκ 4
 ἰσοκ δε ματσαβοι. ἦεν οὔοη μῆν ἰμαψχ ἀῖσῶ- 5
 τεμ εροκ ἰψορη. ἴποῦ δε ἀχηατ εροκ ἰχε παβαλ.
 εῦβε φαῖ ἀῖψῶψ⁵ πῆσι ἰματατ. οὔοθ ἀῖβῶθ⁶ 6
 εῖβοθ. ἀῖοπῆ δε χε ἀποκ οὔκαθι πῆμ οὔκερη.

1. M, L πικαθι. — 2. M, P, L ἰχε. — 3. L παπ. — 4. L ἰτεσαθι. — 5. L ἀψῶψ.
 — 6. L ἀῖβοθ.

a) Ce verset traduit deux fois le second hémistiche du verset hébreu, en omettant le premier.

b) Conforme au Cod. s, qui omet le pronom μου.

l'abîme comme un promenoir. Il n'est rien sur la terre qui lui ressemble, 24
 étant fait pour que les anges s'en amusent ; il regarde les hauteurs, et il est 25
 roi de tout ce qui est dans les eaux. »

Job répondit et dit au Seigneur : « Je sais que tu es puissant en toutes XLII, 1-2
 choses, et que rien n'est impossible chez toi. Qui peut te cacher un projet ? 3
 épargnant des paroles, pense-t-il t'échapper ? Qui m'apprendra ce que je
 ne sais pas ? des choses grandes et merveilleuses que j'ignorais ? Écoute-moi, 4
 Seigneur, que je parle aussi. Je t'interrogerai, et toi, instruis-moi. D'abord 5
 je t'ai entendu par la voix et les oreilles ; maintenant mon œil te voit. C'est 6
 pourquoi je me méprise moi-même, je me confonds ; je me regarde comme
 poussière et cendres. »

Δεψωσιν δε μενεσα ορε τωβ σαχι ημας τηροτ
 πεχε πο̄ς ηερισαφ πθεμανηης κε ακερνοβι ησοκ
 ηευ πεκκευφρη¹ β. υπετηηχε ζαι γαρ ησαχι
 υμεσωνι υμαυο υφρητ υπααοτ τωβ. τηοτ
 κε^α ος ηστην η̄, υμασι ηευ ζ̄ ησζαι οτοζ μαυε
 ηστην ζα πααοτ τωβ. οτοζ εφε̄ρι ηοτρωοτ-
 ρωσοτρωι εζρηι εχεν οηηοτ^β... κε οτρη ηε υπῑοι
 υπεφζο ηε. εβηζ γαρ ευβητφ. εμμοη ηαιηατακε²
 οηηοτ ηε. υπετηησαχι γαρ υμεσωνι ζα πααοτ
 τωβ. αφυε ηαφ ηχε ερισαφ πθεμανηης ηευ
 βααδαζ ηεσατχηης³ ηευ σωφαρ ημινηηοσ⁴ οτοζ
 ατρηι υφρητ ετα πο̄ς ροσ ηωοτ. οτοζ ατχα ηοτ-
 ηοβι ηωοτ εβοζ ευβε τωβ. πο̄ς δε αφο̄ισι ηηωβ
 υμαυο αφτωβζ δε εζρηι εχεν ηεφκεγ̄ ηωφερ αφχα
 ηοτηοβι ηωοτ εβοζ. α πο̄ς κωβ ηηηχασι ηιβεν ηηωβ

1. Ρ ομει κε. — 2. Ι. ηαιηετακε. — 3. Ι. σατχηιος. — 4. Ρ ηεβηηοσ.

a. Sic; Grec; γὼν δε.

b. Le texte grec devait être *κάρπωσιν ὑπὲρ ὄμων* suivi d'une lacune correspondant à *ἴωβ δὲ ὁ θεράπων μου ἐζέσται περὶ ὄμων*; même lacune dans Cod. 248.

7 Il arriva, après que Job eut parlé ainsi, que le Seigneur dit à Élisaph
 le Thémánite : « Tu as péché, toi et tes deux compagnons ; car vous n'avez
 8 pas dit de paroles vraies devant moi comme mon serviteur Job. Et maintenant
 procurez-vous sept veaux et sept béliers, et allez vers mon serviteur Job ;
 il fera un sacrifice pour vous... Si je ne faisais pas acception de sa personne,
 si ce n'était lui, je vous aurais fait périr ; car vous n'avez pas parlé justement
 devant mon serviteur Job. »

9 Élisaph le Thémánite s'en alla avec Baldad le Sauchite et Sophar le
 Minnéen ; et ils firent comme le Seigneur leur avait dit ; leurs péchés furent
 10 pardonnés à cause de Job. Le Seigneur avait relevé Job ; il pria pour ses trois
 compagnons. Dieu leur pardonna leurs péchés.

Le Seigneur doubla tous les biens de Job qu'il avait autrefois ; il les lui donna en double.

ΕΝΑΥ ΝΤΑΥ ΝΨΟΡΠ ΑΥΤΗΝΙΟΥ ΠΑΥ ΕΥΚΗΒ. ΑΥΣΑΤΕΜ¹ 11
 ΔΕ ΤΗΡΟΥ ΝΧΕ ΠΕΥΣΟΠ ΝΕΜ ΠΕΥΣΑΠΙ ΕΘΒΕ ΖΑΒ
 ΝΙΒΕΝ ΕΤΑΥΨΑΠΙ ΰΜΟΥ ΑΥΙ ΖΑΡΟΥ ΝΕΜ ΟΤΟΠ ΝΙΒΕΝ
 ΕΥΣΑΟΥΠ ΰΜΟΥ ΝΨΟΡΠ. ΕΤΑΥΟΥΨΑ ΔΕ ΟΤΟΖ ΑΥΣΑ
 ΗΑΤΟΥΥ ΑΥΤΗΝΟΥΨ ΠΑΥ ΟΤΟΖ ΑΥΕΡΨΦΗΡΙ ΕΧΕΝ
 ΖΑΒ ΝΙΒΕΝ ΕΤΑ ΠΩΣ ΕΠΟΥ ΕΧΑΥ. ΟΤΟΖ ΑΥΤ ΠΑΥ
 ΝΧΕ ΦΟΥΑΙ ΦΟΥΑΙ ΰΜΑΟΥ ΝΖΙΕΒΙ ΝΕΣΑΟΥ ΝΕΜ Δ
 ΝΚΙΨ ΝΠΟΥΒ ΕΥΣΟΠ^α. ΠΩΣ ΔΕ ΑΥΣΑΟΥ ΕΠΙΗΑΕΥ ΝΤΕ 12
 ΨΑΒ ΕΖΟΥΤΕ ΠΕΥΖΟΥΑΨ. ΟΤΟΖ ΠΕΥΤΕΒΝΑΟΥΠ ΠΑΥΡΙ
 ΝΟΥΘΒΑ ΝΕΣΑΟΥ ΝΕΜ Δ ΝΨΟ. ΝΕΜ Ε ΝΨΟ ΝΧΑΜΟΥΑ
 ΝΕΜ ΟΥΨΟ ΝΖΕΒΙ ΝΕΖΕ ΝΕΜ ΟΥΨΟ ΝΕΨΑ ΰΜΕΨΑΨ
 ΑΥΜΙΣΙ ΝΖ ΝΨΗΡΙ ΠΑΥ ΝΕΜ ΓΨ ΝΨΕΡΙ. ΟΤΟΖ ΑΥΤΡΕΝ 13-14
 ΕΦΡΑΠ ΝΤΖΟΥΨΨ ΧΕ ΠΠΕΖΟΥ. ΨΑΖΣΟΥΨΨ ΔΕ ΧΕ
 ΓΑΣΙΑ ΨΑΖΓΨ ΧΕ ΜΕΖΗΙΑΣ ΧΕΡΑΣ. ΟΤΟΖ ΰΠΟΥΧΕΜ 15
 ΖΑΙ ΕΥΣΑΨΠ ΰΦΡΗΨ ΝΠΨΨΕΡΙ ΝΤΕ ΨΑΒ ΗΕΝ ΠΗ ΤΗΡΟΥ
 ΕΥΣΑΠΕΨΗΤ ΝΤΦΕ. ΟΤΟΖ ΑΥΤ ΠΑΟΥ ΝΧΕ ΠΟΥΨΑΨ

1. L αϋσάτεμ.

a) M εϋσούπ; Sah. : ἡχαζαχ^ω; grec : ασημον.

Tous ses frères et ses sœurs eurent bruit de tout ce qui lui était arrivé; 11
 ils vinrent vers lui avec tous ceux qui l'avaient connu autrefois. Mangeant
 et buvant avec lui, ils le félicitèrent et admirèrent tout ce que le Seigneur
 lui avait apporté. Ils lui donnèrent chacun un agneau et quatre drachmes d'or
précieux.

Le Seigneur bénit la fin de Job plus que ses débuts. Ses bestiaux étaient : 12
 quatorze mille moutons, six mille chameaux, mille paires de bœufs, mille
 ânesses.

Il lui naquit sept fils et trois filles; il appela la première : Jour; la 13-14
 seconde : Cassie; la troisième : Corne d'amalthée; et parmi toutes celles 15
 qui sont sous le ciel, on n'en trouva point d'aussi belles que les filles de Job.
 Leur père leur donna un héritage parmi leurs frères.

16 ἰοτκλῆρονομία ἦεν ποτσηνοτ¹. ἀφῆνῆ ἴχε ἰαβ
 μενεσα μερῆοτ ἴχερῶ² ἴρομη. πεφρομη δε
 τῆροτ εταγαγοτ $\bar{c}\bar{u}$ με. οτοζ ἀφῆατ ἴχε ἰαβ
 επεφῆρη μεμ πῆρη ἴτε πεφῆρη ψα πῆαζ $\bar{z}$
 17 ἴχῶοτ οτοζ ἀφῆοτ ἴχε ἰαβ εφοἱ ἴῆελλο οτοζ
 εφμεζ ἦεν ζανεζοοτ.

Σῆνοττ δε οη ευβητῆ ευρεφτῆμηφ μεμ πη ετε
 πῶς πατοτποσοτ.

φαι μεμ ψατοταζμεφ ἦεν πῆσμη ἴτε τῆτρηακῆ
 εφῶπ μεμ ἦεν πκαζι ἴτε τῆτρηιτοσ ἦεν πῶδη
 ἴτε τῆτρηοτμεα μεμ τῆραβια. με πεφραμ δε ἴωορη
 πε ἰαβαβ ἀφῶ³ δε ἰοτσημη ἴαραβοσ. ἀσῆσι δε
 παφ ἰοτῆρη επεφραμ πε εψημ. πεφῆσῆτ δε ἴσοφ πῆ
 ζαα εοτ εβοζ πε ἦεν πῆρη ἴτε ησατ. τεφῆατ
 δε ετε βοζορα ζῆσδε παφοἱ ἴμαζε μενεσα
 ἀβραμ. οτοζ παἱ με ἰοτρησοτ παἱ ετατεροτρη
 ἦεν εδμη τῆσῆρα εταφεραρχῆμη εχῆσ ζῆφ

1. L ἦεν οτσηνοτ. — 2. M, P, L ont $\bar{p}\bar{u}$: la traduction arabe a 109; T édite $\bar{p}\bar{o}$, conforme au grec. — 3. T εφῶ.

16 Job vécut après la calamité encore cent neuf ans; ses années qu'il
 vécut furent deux cent quarante. Job vit ses fils et les fils de ses fils
 17 jusqu'à la quatrième génération; et Job mourut vieux et plein d'années.
 Il est écrit encore à son sujet qu'il ressuscitera avec ceux que le Seigneur
 ressuscitera.

Ceci a été interprété sur le livre en syriaque.

Il habitait dans la terre d'Ausitide, sur les confins de l'Idumée et de
 l'Arabie. Son nom était d'abord Jobab. Il prit une femme arabe; elle lui
 enfanta un fils dont le nom était Énon. Son père à lui était Zara, un des fils
 d'Ésaü; sa mère, Bozora; de sorte qu'il était le cinquième après Abraham.
 Voici les rois qui régnèrent dans Edom, le pays qu'il gouverna lui-même :

πιζοτιτ πε βαδακ πωηρι ηβερ οτοζ φραν ητεγ-
 βακι πε τενναβα. μενεσα¹ βαδακ ιαβαβ πετετ-
 μοτφ εροϋ ξε ιαβ. μενεσα φαι ασου πιζηγεμωη
 πιεβοζ ηεν φθεμανιτης ηχωρα. μενεσα φαι δε
 αταδ πωηρι ηαραδ φη εταϋϋωϋι υμαδιαμ ηεν
 τκοι υμαβ. οτοζ φραν ητεγβακι πε κεθεμ.
 πεϋψηρ δε ετατι ζαροϋ εδισαφ οτωηρι ητε οται
 ηπενωηρι ηησατ ποτρο ητε πιθεμανωη πεμ βαδδαδ
 πιτρραηνοζ ητε ηισατϋωη πεμ σαφαρ ποτρο ητε
 ηιμηνεοζ.

Πιζιηεροτω² ετηεν ιαβ. οτοη³ ιβ ηιζιηεροτω
 ητε ιαβ. εδισαφ ηγ⁴. βαδδαδ γφ. σαφαρ βφ.
 ελιουτ⁴ ε. πιζιηεροτω^b ητε φφ εϋσαϋι πεμ ιαβ δ
 ηαι τηροτ.

1. P ajoute φαι. — 2. L πιζιηερωοτ. — 3. T οτοηι β. — 4. L ελιουτ.

a) L'arabe aussi traduit treize. Lire γφ.

b) Lire πιζιηεροτω; les composés avec ωη étant féminins, le singulier demanderait φ.

Le premier est Balac, fils de Beor; le nom de sa ville Tennaba; après Balac, Jobab qui est appelé Job; après celui-ci, Asom, chef sorti du pays de Thémánite; après lui, Adad, fils d'Arad, qui tailla en pièces Madian dans la plaine de Moab; le nom de sa ville était Ketthem.

Ses compagnons qui vinrent vers lui étaient Élisaph, fils d'un des fils d'Ésaü, roi de Thémán; puis Baldad, tyran des Sauchéens; puis Sophar, roi des Minnéens.

Les discours dans Job.

Il y a douze discours de Job; d'Élisaph trois; de Baldad, trois; de Sophar, deux; d'Élius, cinq. Les discours de Dieu parlant à Job, quatre. C'est tout¹.

1. Cette addition se trouve dans les trois manuscrits M, L, P, au commencement dans L, à la fin dans M et P. Tattam dit ne l'avoir trouvée que dans un des trois manuscrits qu'il a collationnés; il ne dit pas lequel ...

LES PLUS ANCIENS
MONUMENTS DU CHRISTIANISME

LES PLUS ANCIENS
MONUMENTS DU CHRISTIANISME
ÉCRITS SUR PAPYRUS

TEXTES ÉDITÉS, TRADUITS ET ANNOTÉS

PAR

le Dr CHARLES WESSELY

Ancien Conservateur de la Bibliothèque nationale de Vienne.

II

Nihil obstat, Parisiis, die 21^a Martii 1924.

R. GRAFFIN.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 21 mars 1924.

J. LAPALME, v. g.

INTRODUCTION

Depuis ma publication, en 1907, des plus anciens monuments du Christianisme écrits sur papyrus¹, le nombre de ces précieux documents de l'antiquité chrétienne s'est considérablement augmenté. Les nouvelles publications d'Oxford, de Berlin, de Florence, etc., nous ont grandement facilité la tâche que nous avons entreprise de réunir tout ce qui reste de l'ancienne littérature chrétienne, qu'il s'agisse de fragments de livres ou de documents soit publics soit privés, provenant de l'époque antérieure à la liberté du christianisme, c'est-à-dire du n^e, du m^e et du commencement du ive siècle.

En 1907 nous avons divisé notre étude en six chapitres.

Le Ier chapitre contenait les actes rédigés à l'occasion de la persécution de Dèce. Nous avons maintenant à y ajouter trente nouveaux actes, à savoir deux provenant de la ville d'Arsinoé (Medinet el-Faioum), un d'Oxyrhynchus, les autres d'un village faioumique nommé Théadelphie.

Le IIe chapitre, contenant les lettres chrétiennes sur papyrus, est également augmenté, car onze nouveaux papyrus, dont un provenant de la Grande Oasis et le reste de la ville d'Oxyrhynchus, sont à y ajouter.

Parmi les treize fragments à joindre au IIIe chapitre (fragments des livres canoniques), figurent les restes d'exemplaires des évangiles, des épîtres de saint Paul, de saint Pierre, de saint Jacques et de l'Apocalypse.

Le IVe chapitre, fragments de collections de prétendues sentences de Jésus, et le Ve, extraits de papyrus magiques, n'ont pas subi de changement. En revanche, nous avons ajouté deux nouveaux chapitres : les vieilles amulettes chrétiennes sur papyrus et les fragments liturgiques et prières, textes qui remontent au n^e ou au m^e siècle de notre ère, quoique plusieurs copies soient exécutées sur des papyrus plus récents.

Le supplément du VIe chapitre, textes divers de la littérature chrétienne, comprend quatorze nouveaux textes de différent caractère. En somme, cent fragments nouveaux viennent enrichir notre collection; ils proviennent des

1. Ch. WESSELY, *Les plus anciens monuments du Christianisme écrits sur papyrus*, P. O., t. IV, pp. 95 ss.

musées et des bibliothèques de Bâle, Florence, Genève, du Caire, de Berlin, Hambourg, Heidelberg, Christiania, Léna, Oxford, Vienne, etc.

Mais ce n'est pas seulement l'accroissement du nombre des fragments que nous avons à signaler; de nouveaux détails sont venus enrichir l'érudition. On pourra facilement en juger par quelques exemples.

C'est en première ligne *la question des libelli* et des libellatiques, qui, grâce aux nouveaux documents, peut être discutée maintenant d'une manière plus scientifique. En effet, toute une série de ces actes intéressants a été trouvée à Théadelphie; ils nous révèlent beaucoup de détails sur le fonctionnement des tribunaux et l'exécution de l'édit de Dèce dans ce village, loin du centre de l'administration du pays. En premier lieu, on pourra constater que l'accomplissement d'un sacrifice a été exigé formellement de tous les habitants de l'empire; autrement, il serait difficile d'expliquer le grand nombre de certificats pour un seul village; de même, la présence d'une prêtresse de Pétésouches parmi les nombreux libellatiques, n'est pas favorable à l'hypothèse que seuls les chrétiens et les suspects aient été appelés à sacrifier.

En second lieu, les libelli étaient affaire de bureaux. On peut distinguer nettement six rédactions de scribes différents qui fonctionnaient à Théadelphie et dont l'aide a été invoquée par les habitants en 250; il est facile de se rendre compte que le formulaire de chacun d'eux est plus ou moins différent; leur orthographe varie également. Voici l'énumération de ces détails :

Formulaire A : καὶ αἰ μὲν θύων (ou θύουσα) καὶ εὐσεβῶν (ou εὐσεβοῦσα) τοῖς θεοῖς — σὺν τοῖς τέκνοις — διατετέλεκα (ou διατετελέκαμεν) καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων ἡμῶν κατὰ τὰ προσταχθέντα ἔσπισα (ou ἔσπίσαμεν) καὶ ἔθυσα (ou ἔθύσαμεν) καὶ τῶν ἱερείων ἐγευσάμην (ou ἐγευσάμεθα) καὶ ἄξιῶ ἡμᾶς ὑποσημιώσασθαι μισί(·) Διευτυχεῖται (I. -τε). Erreurs d'orthographe : Θεαδέλφεια, ἔσπισα, ὑποσημιώσασθαι, διευτυχεῖται, Κοίντου. Exemple : la requête d'Aurélius Ammonarion (voir n° 3).

Formulaire B : αἰ μὲν τοῖς θεοῖς θύω<ν> καὶ εὐσεβῶ<ν> διατετέλεκα καὶ νῦν etc. comme en A ... καὶ τῶν ἱερείων ἐγευσάμην καὶ ἄξιῶ ἡμᾶς ὑποσημιώσασθαι. Διευτυχεῖτε. Erreurs d'orthographe : Θεαδέλφια, ἔσπισα, ἱερείων, ὑποσημιώσασθαι, Κοίντου. Exemple : la requête d'Aurelius Serenus, fils d'Hérode (voir n° 18).

Formulaire C : αἰ θύων (ou θύουσα) τοῖς θεοῖς διετέλεσα καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων ἡμῶν κατὰ τὰ προσταχθέντα ἔθυσα καὶ ἔσπισα καὶ τῶν ἱερείων ἐγευσάμην καὶ ἄξιῶ ἡμᾶς ὑποσημιώσασθαι. Διευτυχεῖτε. Erreurs d'orthographe : Θεαδέλφεια, (ἔσπισα) αἰ, ὑποσημιώσασθαι. Κοίντου. Exemple : la requête d'Aurélius Taösis (voir n° 29).

Formulaire D : αἰ θύων τοῖς θεοῖς καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων ἡμῶν κατὰ προσταχθέντα ἔθυσα καὶ ἔσπισα καὶ τῶν ἱε<ρεί>ων ἐγευσάμην καὶ ἄξιῶ ἡμᾶς ὑποσημιώσασθαι. Erreurs d'orthographe : Θεαδέλφια, ὑποσημιώσασθαι, Κοίντου; omission de διετέλεσα. Exemple : la requête d'Aurélius Thermouthis (voir n° 25).

Formulaire E : καὶ αἰ μὲν τοῖς θεοῖς θύων διατετέλεκα καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων ἡμῶν κατὰ τὰ προσταχθέντα ἔσπισα καὶ ἔθυσα καὶ τῶν ἱερείων ἐγευσάμην καὶ ἄξιῶ ἡμᾶς ὑπο-

σημειώσασθαί μοι. Διευτυχεῖται. Erreurs d'orthographe : Θεαδέλιχα, ἔσπισα, ὑποσημειώσασθαί, διευτυχεῖται, Κουίντου. Exemple : la requête d'Aurelius Asésis (voir n° 1).

Nous avons un indice de l'existence d'un formulaire F, mais il est trop fragmentaire. Ajoutons que les formulaires qui étaient en usage dans la capitale de la province et même dans une ville assez lointaine comme l'était Oxyrhynchos, n'offrent pas de différences essentielles; ils substituent ρ. ex. ἔτι δὲ καὶ νῦν à καὶ νῦν, et ont κατὰ τὰ κελυσθέντα au lieu de κατὰ τὰ προστεχθέντα.

Les scribes laissaient en blanc, entre la requête et la date, un espace destiné au visa de la commission; Aurelius Serenus et Aurelius Hermas y figurent chaque fois dans une des quatre variantes :

Αὐρήλιοι Σερήνος καὶ Ἑρμᾶς εἶδαμέν σε (ὑμᾶς) θυσιάζοντα (θυσιάζοντος),
 ou Αὐρήλιοι Σερήνος καὶ Ἑρμᾶς εἶδαμέν σε (ὑμᾶς) θυσιάζοντα (θυσιάζοντες),
 ou Αὐρήλιοι Σερήνος καὶ Ἑρμᾶς εἶδαμέν σοι θυσιάζοντα,
 ou Αὐρήλιοι Σερήνος καὶ Ἑρμᾶς εἶδαμέν σοι θύωντα.

Erreurs d'orthographe : σοι? σε, θυσιάζοντα? —ζον—, θύωντα? —οντα, θυσιάζοντος? —οντα.

Quelques-uns de nos libelli ont encore cet espace blanc sans le visa de la commission; il y en a d'autres qui, outre ce visa, portent une autre légalisation en caractères assez informes de la main d'Hermas. Celui-ci écrivait du 12 au 16 juin : ερμ σεσημ, Ἑρμᾶς σεσημείωμαι; du 23 juin au 14 juillet : ερμας σε, toujours en onciale. C'était pour contrôler son collègue Aurelius Serenus.

Nos numéros 8 et 9 sont identiques. C'était deux requêtes d'Aurélié Kharis datées du 22 payni, 16 juin, avec la signature de la commission et celle d'Hermas. Pourquoi avait-on besoin de plusieurs exemplaires identiques? C'est à l'étude d'autres documents des bureaux et à l'examen du papyrus d'Alexandrie (n° 30) que nous devons la solution de cette question. Celui-ci porte à la marge supérieure le *reste d'un numéro* tracé par une main différente de celle du scribe de la requête, et grâce à l'analogie avec d'autres actes provenant des bureaux administratifs, on peut conclure que le bureau conservait les textes des requêtes qui, collées l'une au bout de l'autre et numérotées, formaient un rouleau.

Les libelli sont datés, à l'exception d'un seul, du 12 au 26 juin de la première année de Dèce, bien que l'édit ait été promulgué antérieurement; car à Rome et à Smyrne il y avait déjà des martyrs aux mois de janvier et de février. Donc, les commissions avaient une durée déterminée, comme les commissions du dénombrement général qui étaient en fonction à la fin de toutes les périodes de quatorze ans. A cette occasion, la population, sous la direction des scribes, avait à présenter des professions identiques en plusieurs exemplaires : l'un devait rester au bureau où il était collé avec les

autres et numéroté; un autre, portant le certificat de la commission, restait en la possession de son signataire pour certifier de son identité, de son état, de son domicile, de ses droits civils, etc. On jugera plus aisément des libelli par cette analogie. Les uns devaient rester au bureau; les autres, qui portaient la signature de la commission, étaient destinés au public.

Devant cette commission qui faisait aussi comparaître sur citation individuelle les suspects, se déroulaient des scènes que Dom H. Leclercq (*Bulletin d'ancienne littérature et d'archéologie chrétiennes*, IV, 3, p. 199) a ainsi décrites : « La tête voilée et surmontée d'une couronne, les païens et les apostats s'approchaient en tenant dans les mains la matière du sacrifice, sous les yeux d'une populace bruyante et railleuse, qui désignait avec des clameurs insultantes les chrétiens connus ou soupçonnés comme tels et qui s'approchaient de l'autel, honteux et défaits. » A cette lugubre revue succédaient la procédure devant la commission et la négociation avec les scribes; dans le trouble général il y avait des occasions de se soustraire aux exigences de l'édit impérial; ces diverses échappatoires, dont l'une consistait, par exemple, à laisser tomber quelques grains d'encens sur le brasier ardent, sont stigmatisées par les noms que ceux qui restaient fidèles donnaient aux apostats : thurificati (thus, encens); libellatici (ceux qui avaient obtenu un libellus).

Pour notre numéro 7 (*P. O.*, IV, p. 136) M. Deissmann a proposé quelques nouveaux suppléments pour les lacunes qu'il contient, tout en adoptant en général les idées essentielles de notre restitution; comparez la *Chrestomathie papyrologique* de M. WILCKEN, p. 153, n° 126. E. KALINKA, *Aus der Werkstatt des Hoersaals*, 1914, p. 2. Voici le texte de cette dernière restitution :

Col. II.

καὶ ἐπειδὴ ἤτησατ[?]ο τῆς ἀνω[?]νης | ² [αὐτοὺς ἐξο]διάσαι τὴν κριθὴν | τὴν | ³ ἐξ
 τοῦ αὐτοῦ λόγου, | [ἴνα?] μὴ τὸ αὐτ[?] | ⁴ φροντίσωσιν οἷον καὶ εἴρητο [δεῦρ?]ο | ⁵ ἐν-
 θηκῶν ἀποστειλομένων πρὸς | ⁶ αὐτὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας(,) καὶ | ⁷ προφάσε[ις] καὶ
 ἀνάβολας καὶ ἄνα | ⁸ δόσις ποιη[σά]μενος οὐκ οἶσμαι αὐτ[?]ν | ⁹ ταῦτα [δί]χ[?] αἰτίας οὕτως
 περρονι | ¹⁰ κένοι(,) εἰ δὲ καὶ ἀνω[?]ν(ῶν) αὐτῆς περισ | ¹¹ σότης ἡ συμβεβηκυῖαν μὴ ποι-
 ῆσαι | ¹² πῶρον(,) ἐς τὸ καλῶς ἔχειν τ[?]εἰν εὔ | ¹³ ἀνέχομαι(,) εἰ δὲ ἐξείη] ἄρτοις
 [στ]α | ¹⁴ λῖνε πρᾶσιν ο[?] | ἔν'εἰσι διὰ μ[?]χρόν] γε | ¹⁵ νέσθαι(,) πρὸς τὴν [ἀδ]ε[λφ]ήν
 Ν[?]ν καὶ τὸν πατέρα Ἀπολλωνίων εἰς | ¹⁷ ἀποτ[?]ζῶσιν? | ἐπ[?]στείλατε[ς] | ¹⁸ παρα-
 χ[?]μα τὸ ἀργύριον ἐξοδίας | ¹⁹ θῆναι ὑμῖν(,) ὃ καὶ καταγράφεται | ²⁰ ἐς τὴν Ἀλεξάνδρειαν

ὠνησάμε | ²¹νον ἀόνας παρ' ὑμῶν ἐν τῷ Ἀρσινο | ²²[εἰτη(·)] τοῦτο γὰρ συνθε[έ]μην Πρει |
²³μειτείνω ὥστε τὸ ἀργύριον αὐτ[ῶ] ἰς | ²⁴τ[ὴν] Ἀλεξάνδρειαν ἐξωδ[ι]ασθῆναι(·) |
²⁵(manus II^a) [(ἔτους).]" παυνη ἢ ἀπὸ ῥώμης(·)

Col. III.

(Manus I^a) ¹Καλῶς οὖν ποιήσαντ[ες, ἀδελφοί,] | ²ὠνησάμενο[ι] τὰ ὀθόν[ια ἀξίεις διαπά] |
³νες ἐξ ἡμ[ῶν] τὸν ἀ[δελφόν]..... — | | ⁴αν σὺν αὐτοῖς ἐξορμ[ή]σατε πρὸς | | ⁵Μάξιμον τὸν
παπᾶ[ν καὶ ..... | | ⁶τὸν ἀναγν[ώ]στην(·) καὶ [ἐν Ἀλεξάνδρει] | | ⁷πωλήσαντ[ες] τὰ
ὀθόν[ια δι' αὐτοῦ ἐξο] | | ⁸διάσῃτε τὸ ἀργύριον [Πρειμειτε!] | | ⁹νο ἢ Μαξίμω τῷ παπ[ᾶ]
ἀποχῆν ἄπο | | ¹⁰λαμβάνοντ[ες] παρ' αὐτ[οῦ] ταύτης τῆς | | ¹¹ἐπιθήκ[ης(·)] ὃ δὲ λειψθήσεται
τοῦ | | ¹²πῶλο[υ]μ[ε]νοῦ ἄρ[του] καὶ τῶν ὀθόν[ων] | | ¹³ων τὸ ἀργύριον παρακα[μ]ίζέτω ἀποδι | |
¹⁴δοῦς αὐτὸ Θεονᾶ(·) ἵνα σὺν [θεῶ] παρα | | ¹⁵γενόμενος ἰς Ἀλεξ[άνδρειαν] | | ¹⁶εὔρο αὐτὸ ἰς
τὰ ἀναλώμα[τ]ά μου(·) μὴ | | ¹⁷οὖν ἀμελήσῃτε(·) ἀδελφο[ί](·) διὰ ταχ[ε] | | ¹⁸ων τοῦτο ποιῆσαι
ἵνα μὴ [Πρειμει] | | ¹⁹τείνος διὰ τὴν ἐμὴν πρό[φ]ασιν ἐν | | ²⁰τῇ Ἀλεξάνδρειᾳ διατρέψῃ [πλεῖν
μέλλων] | | ²¹ἐπὶ τὴν ῥώμην(·) ἀλλ' ὡς ἡμᾶς [δι]αλύσας? πα | | ²²ρατεύξ[ε] παπᾶ καὶ τοῖς
κατὰ [ταῦτά? ἀγίω] | | ²³τάτοις προ[ε]στῶσι] Τεισ[ί]α? καὶ ... | | ²⁴πάντα σ[ύ]μφω[να] τάξο
ὑμῶν καὶ Ἀ | | ²⁵γαθοβο[υ]λω(·)

TRANSDUCTION :

« ..... et parce qu'il a demandé qu'ils paient l'orge de l'annonce de ce même compte (pour qu'ils ne s'inquiètent pas, comme on l'a dit, après lui avoir envoyé d'Alexandrie ici chez lui de l'argent pour le commerce, et il a opposé des prétextes, des délais et paiements de retour), je ne pense pas qu'il ait ainsi jugé sans motif. Mais, supposé que cette quantité de l'annonce ne soit pas suffisante, je consens même à payer pour que tout aille bien. S'il est permis d'envoyer un paiement en pains qui peut s'exécuter en peu de temps, qu'ils les fournissent à la sœur Ninus et au père Apollonius, envoyant de suite l'argent afin de le verser pour vous. Achetez de la toile chez vous à Arsinoé et portez-la à Alexandrie. C'est ce que j'ai concerté avec Primitinos, qu'il lui verse l'argent à Alexandrie. Rome, ce 8 payni.

« Veuillez acheter, mes frères, à notre compte des toiles à bon marché et faites-les transporter par le frère ...as chez Maxime l'évêque et N.N. le lecteur; vendez les toiles à Alexandrie et versez l'argent par lui à Primitinos ou à l'évêque Maxime et prenez un reçu de lui pour cette somme. Qu'il apporte et qu'il donne à Théonas l'argent qui reste de la vente du pain et des toiles, pour que, si j'arrive à Alexandrie par l'assistance de Dieu, je le trouve pour mes dépenses. Dépêchez-vous, mes frères, pour que Primitinos ne perde pas de

temps à cause de moi à Alexandrie, car il a l'intention de partir pour Rome; qu'il descende chez moi, qu'il rencontre l'évêque et les très saints supérieures Tisias et.... J'arrangerai tout avec vous et Agathobule. »

D'après cet essai de restitution, un nommé Primitivos, qui était en relation financière avec la communauté chrétienne du Faioum, veut rembourser son argent. C'est l'orge de l'annone qui pourrait être vendue; mais l'orge, à ce moment, est à bon marché; il serait plus avantageux de vendre des pains que de l'orge. Donc l'orge doit être délivrée à une sœur ou à leur père, et l'argent doit alors être versé aux destinataires de la lettre. Une autre négociation, c'est celle de la toile transportée du Faioum à Alexandrie et vendue avec majoration du prix, produisant ainsi un reliquat qui devait être conservé par Théonas (prêtre en ce temps et alors successeur de l'évêque Maxime) et prêt à être mis à la disposition de l'expéditeur de la lettre.

La lettre de Psénosiris (*P. O.*, IV, p. 126) a été publiée à nouveau par A. DEISSMANN avec le fac-similé : *Licht vom Osten*, 3e édition, p. 149 s. et U. WILCKEN, *Chrestomathie*, p. 154, n° 127. Celle de Justin à Pappouthios par A. Deissmann, *l. c.*, avec photographie; voici encore trois textes de lettres chrétiennes du IVe siècle, ajoutées par les mêmes savants à cause des analogies de style et de sujet.

a) Supplique d'un prêtre pour un déserteur, écrite en l'an 346 environ, papyrus provenant du dossier du préfet Abinnaeus, conservé à Londres, Catalogue, IIe vol., n. 417, p. 299, édition de KENYON (planche 103).

Τῷ δεσπότῃ μου καὶ ἀγαπητῷ | ² ἀδελφῷ Ἀβιννέῳ πραπίσσίτῳ | ³ Κἀὸρ παπῆς Ἑρμοπολίως χαίρειν(.) | ⁴ ἀσπάζομαι τὰ πεδία (l. παι-) σου πολλὰ(.) | ⁵ Γνώσκων (l. -ων) σε θελω(,) κύριε(,) | ⁶ περὶ Παύλῳ (l. -ου) τοῦ στρατιῶτη (l. -ώτου) | ⁷ περὶ τῆς φυγῆς συγγωγῆσε (l. -σαι) | ⁸ αὐτοῦ τοῦτω (l. -τω) τὸ ἄβαξ (l. ἄπι.) | ⁹ ἐπειδὴ ἀσχυλῶ ἐλθὲν (l. -θεῖν) πρὸ | ¹⁰ σε (l. πρὸς σὲ) αὐτεήμερε (l. αὐθήμερον.) καὶ πάλιν (l. -ιν) | ¹¹ ἀμ (l. ἄν) μὴ πύσεται (l. -ηται) ἔργεται | ¹² εἰς τὰς χεῖράς σου ἄλλω ἀβαξ (l. ἄλλο ἄπαξ.) | ¹³ ἐρῶσθαί σε εὐχόμενι πολλοῖς χρό | ¹⁴ νοις κύριέ μου ἄδελφε(.)

TRADUCTION :

« A monsieur mon cher frère, le préfet Abinneos. Je vous salue, moi Kaor, prêtre d'Hermopolis (petit village du Faioum). Je salue mille fois tes petits enfants. Seigneur, en ce qui concerne le soldat Paul, pardonnez-lui sa désertion cette fois seulement. Je n'ai pas le temps de venir chez vous aujourd'hui. S'il ne cesse pas (de désertier?), il vient (pour viendra) dans tes mains une autre fois. Portez-vous bien, longtemps, seigneur frère. »

b) Lettre chrétienne provenant d'Oxyrhynchos, IVe siècle, publiée dans *Oxyrhynchus papyri*, VI, 939, par MM. GRENFELL et HUNT; WILCKEN, *Chrestomathie*, p. 155, n° 128.

[Τῷ κυρίῳ] μου Φλαβιανῶι | ²[Δημήτριος] χαίρειν(.) | ³[ὡς ἐν ἄλλοις] πλείστοις νῦν ἔτι μάλλον ἢ πρὸς σέ | ⁴[τοῦ δεσπότη] του θεοῦ γινώσις ἀνεργάνη ἔπασιν ἡμῖν | ⁵[ὥστε τὴν] κυρίαν ἀνασφῆλαι ἐκ τῆς καταλαθούσης | ⁶[αὐτὴν νόσ]ου, καὶ εἴη διὰ παντὸς ἡμᾶς χάριτας ὄμο | ⁷[λογούντα]ς διατελεῖν(.) ὅτι ἡμῖν ἰλαεως ἐγένετο | ⁸[καὶ ταῖς εὐ]χαῖς ἡμῶν ἐπένευσεν διασώσας ἡμῖν | ⁹[τὴν ἡμῶν] κυρίαν(.) ἐν γὰρ αὐτῇ πάντες τὰς ἐλπίδας | ¹⁰[ἔχομεν.] συγγνώμην (l. συγγ.) δέ(.) κύριέ μου(.) σχολίης μοι | ¹¹[καὶ εὐνοεῖ] ἀποδέξει με(.) εἰ καὶ ἐς τηλικαύτην σε | ¹²[ἐγωνία]ν ἔκων ἐνέβαλον γράψας περὶ αὐτῆς ὅσα | ¹³[ἐκομίσω.] τὰ μὲν γὰρ πρῶτα ἐν θλίψει αὐτῆς | ¹⁴[πολλῆ] οὐσίας οὐκ ὦν ἐν ἐμαυτῷ ἀπέστειλα | ¹⁵[Πλουτάρχου.] εἰ πως ἐκ παντὸς τρόπου δυναθείης | ¹⁶[πρὸς ἡμᾶς] ἀφικέσθαι(.) τοῦτο τοῦ κληθέντος | ¹⁷ἀπ[α]ρ[ι]τουόντος. ὡς δὲ ἐπὶ τῷ βῆρον ἔδοξεν τετράφθαι(.) | ¹⁸ἕτερά σε γράμματτα ἐπικαταλαθεῖν ἐσπούδασα διὰ | ¹⁹Εὐφροσύνου, ἵνα σε εὐθυμότερον καταστήσω(.) | ²⁰Νῆ γὰρ τὴν σὴν σωτηρίαν(.) κύριέ μου(.) ἧς μάλιστα | ²¹μοι μέλει(.) εἰ μὴ ἐπινόσως ἐσχέκει τὸ σωματίον | ²²τότε ὁ υἱὸς Ἀθανάσιος(.) αὐτὸν ἂν ἀπέστειλα πρὸς σέ | ²³ἄμα Πλουτάρχου(.) ἠνίκα ἐβραβεῖτο τῇ νόσῳ(.) νῦν δὲ | ²⁴πῶς πλίονα (l. πλεί-) γράψω περὶ αὐτῆς ἀπορῶ(.) ἔδοξεν | ²⁵μὲν γὰρ ὡς προεῖπον ἀνεκτότερον ἐσχηκέναι ἀνακαθεσθῆί | ²⁶σα(.) νοσηλότερον δὲ ὅμως τὸ σωματίον ἔχει(.) παρα | ²⁷μυθούμ[ε]θα δὲ αὐτὴν ἐκάστης ὥρας ἐκδεχόμε | ²⁸νοι τὴν [σ]ὴν ἀφιξίν(.) ἐρρωσθῆαι σε(.) κύριέ μου(.) | ²⁹διὰ παντὸς τῷ τῶν ὄλων | ³⁰δεσπότη εὐχουμαι(.) | ³¹φραμουθι ζ. Verso : Φλαβιανῶι Δημήτριος.

L. 15. [σπουδάζων] supplément de MM. Grenfell et Hunt; [σοι γράμματα ου Ηλ.] (Wilcken).

TRADUCTION :

« A mon seigneur Flavianus salut de Demetrios.

« Comme déjà en beaucoup d'autres cas, la grâce du Seigneur Dieu à votre égard est maintenant plus claire encore pour nous tous, car l'épouse de notre maître est convalescente de sa maladie. Nous devons offrir toujours nos remerciements à Dieu parce qu'il nous a été propice et qu'il a exaucé nos prières, qu'il a sauvé la femme de notre maître. Car c'est en elle que nous avons fixé nos espoirs. Pardonnez-moi, mon maître, et agréez-moi avec bienveillance, si je vous ai causé malgré moi un désagrément par ma lettre relative à Madame. Car, au premier moment, comme elle était dans une grande oppression — je perdais ma présence d'esprit — j'avais envoyé [Plutarque], [pour savoir] s'il serait possible que vous vinssiez ici chez nous; mais cela était inopportun. Quand Madame sembla se mieux porter, je vous envoyai tout de suite une nouvelle lettre par Euphrosynos, pour accroître votre confiance. Car par

votre salut, mon maître, qui me tient au cœur, s'il n'avait pas été malade de son corps, j'aurais envoyé chez vous mon fils Athanase avec Plutarque, lorsqu'elle était malade. Maintenant je ne sais plus quoi écrire sur elle, car, comme je l'ai dit, il semble qu'elle se porte mieux et elle s'est levée, mais elle est encore malade de son corps. En attendant votre arrivée à chaque instant, nous la consolons. Portez-vous bien, mon seigneur; je prie toujours Dieu, le maître de tout. Le 6 pharmonthi (2 avril).

« Demetrios à Flavianus. »

c) Lettre à un évêque, IVe siècle, publiée par MM. KENYON et BELL, *Catalogue*, III, n° 891, pp. 241-243; WILCKEN, *Archiv*, IV, 558, *Chrestomathie*, p. 157, n° 130.

Τῷ ἀ<γα>πητῷ μου καὶ θεοσεβεστάτῳ² τῷ πατρὶ Ἰωάνη (l. -άννη) Ἰωάνης (l. -άνν-) δι | ³ κλονος ἐν κυ (l. κυρίῳ) πλεῖστα χαίρει(ν) | ⁴ Καθὼς γέγραπται ἐν τῇ γραφῇ | ⁵ ὅτι⁷) μακάριοι εἰσιν οἱ ἔχοντες | ⁶ σπέρμα ἐν Σιών⁽¹⁾ τὰ νῦν ἡμεῖς | ⁷ ἔσμεν ὅτι ἔχομέν σε <ἐπί>σκοπον | ⁸ καὶ ἀγαθότατον πατέρ<α>(·) ἡ γὰρ εὐ⁹φημία σου(,) πάτερ(,) περιεκύκλω¹⁰ | ¹⁰ σεν τὸν κ¹⁰ός μου ὅλον ὡς ἀγαθόν | ¹¹ πατέρα(,) περιοδεύομεν καὶ περι | ¹² πατοῦμεν νυκτῆμαρ θαρροῦ | ¹³ μεν ταῖς προσευχαῖς σου(,) γινώσκει(ν) | ¹⁴ σε βούλομαι(,) ὃ ἀγαπητὲ πάτερ(,) ὅτι | ¹⁵ ὅτε ἀπήντησα τῷ δουλῷ μετὰ τῆς εὐλογίᾳ[ς σου ἐ]δέξατο αὐτὴν με | ¹⁷ τὰ...

L. 5. Isaïe, xxxi, 9 : τὰδε λέγει κύριος· Μακάριοι ὅς ἔχει ἐν Σιών σπέρμα. — L. 7, lisez ἔσμεν — πατέρ<α> (Wilcken); ou πάτερ? — L. 10, lisez ἀγαθοῦ πατρός.

TRADUCTION :

« A mon cher et pieux père Jean je dis, moi Jean le diacre dans le Seigneur, mille fois salut. Comme il est écrit dans l'Écriture que « bénis sont ceux dont le feu est dans Sion », nous savons maintenant que nous vous avons comme évêque et très bon père. Car, notre père, tout le monde connaît votre réputation de bon père. Pendant le jour et la nuit, dans le voyage et pendant la marche, notre confiance est dans vos prières. Veuillez savoir, cher père, que lorsque je rencontraï le duc avec votre bénédiction, il l'a reçue avec . . . »

Restent à signaler deux nouvelles éditions spéciales des soi-disant *Logia* (à ajouter à la littérature du IVe chapitre) :

CH. TAYLOR, *The Oxyrhynchus sayings of Jesus found in 1903 with the sayings called Logia found in 1897*, Clarendon Press, 1905, 36 pp.

WHITE H. G. E., *The sayings of Jesus from Oxyrhynchus. Edited with introduction, critical apparatus and commentary*, Cambridge, University Press,

1920, 96 et 43 pp., 8°; v. A. HARNACK, *Theologische Literatur-Zeitung*, XLVI, p. 4; FIEBIG, *Berlin. philologische Wochenschrift*, XLI, 1921, pp. 325-326.

Dans la *Revue de l'Orient chrétien*, XVI, pp. 396-415, a paru une étude approfondie de T. N. SAVARY, *Les papyrus grecs et la critique textuelle du Nouveau Testament* (à ajouter à la littérature du IIIe chapitre).

Signalons enfin quelques critiques de notre livre : *Revue de l'Instruction publique en Belgique*, LI, p. 32, par J. BIDEZ; *Revue de Philologie*, XXI, p. 326, par J. LEBRETON; *Bolletino di filologia classica*, XV, p. 101, par C. O. ZURETTI; *Berlin. philolog. Wochenschrift*, 1909, p. 230, par E. NESTLE; *Zeitschrift für österreichische Gymnasien*, 1907, p. 708, par E. GROAG¹.

1. Voir aussi : Em. COSTA, *Un luogo di S. Basilio relativo alle persecuzioni criminali dei Cristiani*, in *Rend. Acc. Bologna, Scienz. Mor.*, s. II, vol. V, 1920-21; M.-J. LAGRANGE, *Une des paroles attribuées à Jésus*, in *Rev. Bibl.*, 1921, pp. 233-237 (Oxyrhynchus Papyrus 654); E. JACQUIER, *Les sentences du Seigneur extra-canoniques : IV. Les papyrus*, ibidem, 1918, pp. 110-119; W. SCHUBART, *Das 2. Logion*, Oxyrhynchus Papyrus IV 654, in *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft*, 1921, pp. 215-223; Giuseppe GHEDINI, *Lettere greche di Cristiani del III-IV secolo d. Cr.* con introduzione, versioni e commenti, in *Supplementi ad Aegyptus, Serie di divulgazione*, Sezione Greco-Romana 3, 1923; L. A. CONSTANS, *Une amulette chrétienne sur papyrus*, in *Journal des Savants*, 1922, pp. 181-182.

CHAPITRE I

NOUVEAUX ACTES RÉDIGES A L'OCCASION DE LA PERSÉCUTION DE DÉCE

L'étude de l'histoire de la persécution de Dèce, grandement facilitée déjà par l'heureuse découverte du libellus du libellaticus Aurelius Diogènes, originaire d'Alexandrou Nésos, dans le Faioum, âgé de soixante-douze ans, et de celui des deux frères Aurelius Syros et Aurelius Pashès et de Demetria et Sarapias, leurs femmes, demeurant à Philadelphie du Faioum, dispose maintenant d'un certain nombre de libelli provenant du village de Théadelphie du Faioum.

Plusieurs études spéciales sont aussi basées sur les libelli : citons en particulier : les articles approfondis de PAUL FOUCAIT, *Les certificats de sacrifice pendant la persécution de Décus*, *Journal des Savants*, Nouvelle Série, 6e année, p. 172 sq.; DOM LECLERCQ, *Les certificats de sacrifice païen*, 250, dans le *Bulletin d'ancienne littérature et d'archéologie chrétiennes*, IV, 52 sq. [1. Dèce; 2. Sa conception politique; 3. Son édit; 4. Dispositions; 5. Certificats; 6. Textes; 7. Répartition topographique; 8. Scribes; 9. Pétitionnaires; 10. Formulaire; 11. La date; 12. Le contrôle d'appel; 13. La commission; 14. La pétition; 15. La comparution; 16. La déclaration; 17. Le sacrifice; 18. La libation; 19. La manducation; 20. La répudiation; 21. Le précédent. Pour tous les détails nous renvoyons les lecteurs à cet excellent travail]; LUDOVIC FAULHABER, *Les libelli dans la persécution de Dèce* (alle.), *Revue de Théologie catholique* d'Innsbruck, XLIII, 1919, 439-466, 617-656; MILLIGAN, *Certificate of pagan sacrifice*, *The Expositor*, 1909, XX, 184-5; BLUDAU, *Die Libelli der Verfolgung des Decius*, *Der Katholik*, 1908, 4e série, F. XXXVIII, 173-87, 258-88; GREGG, *The Decian persecution*; MOMMSEN, *Römisches Strafrecht*, p. 568; MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung*; *Abhandlungen der Kgl. preussischen Akademie der Wissenschaften*, 1910 Anhang, *Abhandlungen* V, 38; RETTBERG, *Thascius Caecilius Cyprianus*, 362 sq.; SEECK, *Geschichte des Untergangs der antiken Welt*, III, 299; LIXENMAYER, *Die Bekämpfung des Christentums durch den römischen Staat bis zum Tode des Kaisers Julian*, 132; FRANCHI DE' CAVALIERI, *Un nuovo libello originale di libellatici nella persecuzione deciana*, in *Miscellanea di storia e cultura ecclesiastica*, III, 1904;

Rivista storico-critica delle scienze teologiche, I, 1905, p. 209-212; *Osservazioni sulle leggende dei ss. Martiri Mena e Trifone, Studi e Testi*, XIX, 1908; SCHÖENNAICH, *Die Libelli und ihre Bedeutung für die Christenverfolgung des Kaisers Decius*, 1910; *Die Christenverfolgung des Kaisers Decius*, 1905; WILCKEN, *Archiv für Papyrusforschung*, III, 311; V, 279; BILMEYER, *Die Christenverfolgung des Kaisers Decius, Tuebinger theologische Quartalschrift*, 1910, 36 sq. — Voici l'ensemble des renseignements donnés par les 30 nouveaux libelli : nom, filiation et origine des libellatici, leur résidence, les pétitionnaires et les dates dans les calendriers égyptien et moderne.

TABLE DES NOUVEAUX ACTES DE LA PERSÉCUTION DE DÉCE, A. 250

		Pétitionnaire :	
1	Aurelius Asésis, fils de Serenus, âgé de trente ans, invalide	Théadelphie	Le soussigné 18 payni 12 juin
2	Aurélié Dèmos, mère Hélène	Ville d'Arsinoé	La ss.: Aurelius Irénée écrit pour sa femme 20 » 14 »
3	Aurélié Ammonarion	Théadelphie	La ss. avec ses 3 enfants 20 » 14 »
4	.....	Théadelphie	..... 20 » 14 »
5	Aurélié Tecléous	Théadelphie	La ss. avec sa fille 20 » 14 »
6	.....	[Théadelphie]	..... 21 » 15 »
7	Aurelius Horion, fils de Kiales, originaire d'Apias	Théadelphie	Le ss. avant le 16 juin
8,9	Aurélié Kharis	Théadelphie	La ss. 22 » 16 »
10	.....	Théadelphie	..... 23 » 17 »
11	.....	Théadelphie	..... 25 » 19 »
12	.....	Théadelphie	..... 25 » 19 »
13	Aurélié Souélis, mère Taësis	Théadelphie	La ss. 26 » 20 »
14	Aurelius Alexandre	Théadelphie	Le ss. 27 » 21 »
15	Aurélié Isis, fille d'Anous	Théadelphie	La ss. 28 » 22 »
16	.....	Théadelphie	..... 29 » 23 »
17	.....	Théadelphie	..... 29 » 23 »
18	Aurelius Serenus, fils d'Ilérode	Théadelphie	Le ss. 29 » 23 »
19	.....	Théadelphie	..... 29 » 23 »
20	Aurelius Gaion, fils d'Ammonios, et sa mère Taeous	Oxyrhynchus	Le ss. sa femme, 2 fils, 1 fille 3 epiphi 26 juin
21	Aurélié Leulis, fille d'Aïon, originaire d'Euhémérie	Théadelphie	La ss. A écrit Sarapion 3 » 26 »
22	Aurelius Euprodokios, serviteur	Théadelphie	Le ss., deux enfants mineurs 3 » 26 »
23	.....	Théadelphie	..... 22 » 14 juillet
24	.....	Théadelphie	.....
25	Aurélié Thermoulhis, fille de Melanas, originaire de Théoxenis	Théadelphie	La ss. ....
26	Aurélié Talimnis	Théadelphie	La ss. et sa fille ....
27	Aurélié E[ys], originaire de Philagris	Théadelphie	La ss. et sa fille Atous ....
28	Aurélié Aoulis, originaire de Dinnis	Théadelphie	La ss. ....
29	Aurélié Taësis, originaire d'Arabon	Théadelphie	La ss. ....
30	Aurélié Ammonous, fille de Mystès, prêtresse du dieu Pélésouchos	Ville d'Arsinoé	La ss. ....

TEXTES DES NOUVEAUX LIBELLI.

I

Provenant de Thèadelphie. A. 250, 12 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 101; 215 × 60^{mm}; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung. Anhang zu den Abhandlungen der Königl. preuss. Academie der Wissenschaften*, 1910, p. 4, n° 1. Traduction LECLEUCQ, *Bulletin d'ancienne littérature et d'archéologie chrétiennes*, IV, 130.

MANUS I

Γ[αί]ς ἐπὶ τῶν θυσιαῶν ἤρημένοις
 παρὰ Αὐρηλίου Ἀσήσεως Σερή
 νου ἀπὸ κόμης Θεαδελφίας (.)
 καὶ αἰὲ μὲν τοῖς θεοῖς θύων (ο corr. ex ε)
 5 διατετέλεκα καὶ νῦν ἐπὶ πα
 ρούσιν ὑμῖν κατὰ τὰ πρὸς
 ταχθέντα ἔσπισα (l. -πει-) καὶ
 ἔθυσα καὶ τῶν ἱερείων
 ἐγευσάμην καὶ ἀξιώ ὑμᾶς
 10 ὑποσημειώσασθαι (l. -μει-) μοι
 διευτυχεῖται (l. -τε)
 Ἀσησις ὡς (ἐτῶν) λβ' ἐπισυνής

MANUS I

A la commission élue pour surveiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurelius Asésis, fils de Serenus, du bourg de Thèadelphie. J'ai, de tout temps, offert des sacrifices aux dieux, et maintenant encore, en votre présence, j'ai, selon l'édit, fait des libations et des sacrifices, et mangé des offrandes sacrées. Je vous prie de me donner votre signature.

Portez-vous bien.

Asésis, âgé de trente-deux ans, invalide.

MANUS II

(après un espace vide d'une ligne)

Αὐρηλίοι (οι ex ος) Σερήνος καὶ Ἑρμάξ
 εἶδαμέν σοι θύωντα (l. σε-οντα)

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et [Aurelius] Hermas, nous t'avons vu sacrifier.

MANUS III

15 ΕΡΜΑΞΕΗΜ (l. Ἑρμάξ σσημείωμα)

Moi, Hermas, j'ai paraphé.

MANUS I (après un espace de 3 lignes)

(ἔτους) α Αὐτοκράτορος Καίσαρος Γαίου
 Μεσσιού Κουίντου Τραιανού Δεκίου
 Εὐσεβοῦς Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ
 παυνηι

MANUS III

MANUS I

Année Ire de l'empereur César Gaius Messius Quintus Traianus Decius Pius Felix Augustus, le 18 de payni.

2

Provenant de la ville d'Arsinoé, quartier dit Hellénion. A. 250, 14 juin.

Papyrus de la John Rylands library à Manchester, publié par Arthur S. Hunt, *Catalogue of the greek papyri in the John Rylands Library Manchester*, vol. I, Literary Texts, n. 1-61, in-4°, Manchester, 1911, p. 20-21, n° 12, pl. II; v. DOM LECLERCQ, *Bulletin d'ancienne littérature et d'archéologie chrétiennes*, IV, p. 127 s. Hauteur 220^{mm}, largeur 124^{mm}.

MANUS I

Τ[ο]ῦς ἐπὶ τῶν θυσιῶν ἡρημένους
 παρὰ Ἀυρηλίας Δημότος ἀπώτορος
 ματρὸς Ἑλένης γυνῆ (l. -αιῆς) Ἀυρηλίου
 Ἐιρηναίου
 ἀπὸ ἡμρόδου Ἑλληναίου (.) καὶ αἰ
 5 θεοῖς διετέλεσα καὶ νῦν ἐπὶ παροῦσι ὑμῶν
 κατὰ τὰ προστε[α]γμένα καὶ ἔθυσα καὶ
 ἔσπι (l. -πει)
 σα καὶ τῶν ἱερείων ἐγευσάμην καὶ ἀξιεῖω
 (l. -ξι-)
 ὑμᾶς ὑποσημειώσασθαι (l. -μαι-) μοι (.)
 διευτυχεῖται (l. -τε.)

MANUS I

A la commission élue pour sur-
 veiller les sacrifices.
 Mémoire d'Aurélié Dèmos, fille
 d'Hélène, dont le père est inconnu,
 femme d'Aurelius Irénée, du quartier
 d'Hellénion. J'ai, de tout temps, offert
 des sacrifices aux dieux et maintenant
 encore, en votre présence, j'ai, selon
 l'édit, fait des sacrifices et des libations
 et mangé des offrandes sacrées. Je vous
 prie de me donner votre signature.
 Portez-vous bien.

MANUS II

Ἀυρηλία Δημῶς ἐπιδέδωκα. Ἀυρηλ(ιος)
 10 Ε[ἰ]ρηναῖος ἔγραψα ὑπὲρ αὐτῆς ἀγρα
 (μμάτου.)

Aurélié Dèmos, j'ai fait la requête.
 Aurelius Irénée, j'ai écrit pour elle,
 car elle ne sait pas écrire.

MANUS III

Ἀυρηλ(ιος) Σαβεῖνος πρύτανις ε[ἰ]δ[ό]ν
 σε θύουσιν

MANUS III

Aurelius Sabinos, prytane. Je vous
 ai vue sacrifier.

MANUS I

(ἔτους) α' Ἀυτοκράτορος Καίσαρος Γαίου
 Μεσίου
 Κούντου Τραιανοῦ Δεκίου Εὐσεβοῦς Εὐ-
 τυχοῦς

MANUS I

Année Ire de l'empereur César Gaïus
 Messius Quintus Traianus Decius Pius
 Felix Augustus, le 20 de payni.

Σ[ε]βαστοῦ παυσι κα

L. 10. Aurélie Dèmos a son époux comme procurateur à la souscription, car elle ne sait pas écrire; mais elle formule un mémoire spécial tandis que d'autres femmes ne présentent pas de requêtes individuelles. Celles-ci sont comprises dans la famille énumérée dans la requête du mari. Notre Dèmos a-t-elle vécu indépendante de son mari dans la capitale?

L. 11. πρόεδρος, président du conseil municipal, de la βουλή. V. JONGNER, *Vie municip.*, 37, 176, 374; *Preisigke Fachwoerter*, p. 153.

3

Provenant de Théadelphie. A. 250, 14 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 103; 210 × 85^{mm}; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 5, n° 2. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 131.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσιῶν ἤρχημένοις
 π' (αρχή) Αὐρηλίας Ἀμμωναρίου
 ἀπὸ κώμης) Θεαδελφείας (l. -είας,) καὶ
 μὲν θύουσα καὶ εὐσεβοῦσα
 5 τοῖς θεοῖς σὺν τοῖς τέκνοις) Αὐρηλ' (ίοις)
 Διδύμου (l. -ω) καὶ Νουφίου (l. -ω) καὶ
 Ταῆτος (l. -τι) διατετελέκαμεν
 καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων
 ὑμῶν κατὰ τὰ προσταχθέν
 10 τα ἐσπίσκαμεν (l. -πει-) καὶ ἐθύσα
 μεν καὶ τῶν ἱερῶν ἐ
 γουσάμεθα καὶ ἀξιώ ὑμᾶς
 ὑποσημιάσασθαι (l. -μει-) μοι
 διευτυχεῖται (l. -τε)

MANUS II

15 Αὐρηλίου Σερήνου καὶ Ἑρμαῆς εἶδ' α
 μεν ὑμᾶς θυσιάσοντες (l. -ζοντας)

MANUS III

ἘΡΜᾶς) CECHM(εἰώμει)

MANUS I

A la commission élue pour surveiller
 les sacrifices.

Mémoire d'Aurelia Ammonarion du
 5 à bourg de Théadelphie. Nous avons, de
 tout temps, offert des sacrifices et
 témoigné notre piété aux dieux, moi
 et mes enfants Aurelius Didymus,
 Aurelius Nonphis et Aurelius Taas, et
 maintenant encore, en votre présence,
 nous avons, selon l'édit, fait des liba-
 tions et des sacrifices, et nous avons
 mangé des offrandes sacrées. Je vous
 prie de me donner votre signature.

Portez-vous bien.

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et [Aurelius]
 Hermas, nous vous avons vus sacrifier.

MANUS III

Moi, Hermas, j'ai paraphé.

MANUS I

(après un espace vide de 3 lignes)

(ἔτους) α' Αὐτοκράτορος Καίσαρος
Γαίου Μεσσίου Κουίντου Τραϊανοῦ
20 Δεκίου Εὐσεβοῦς Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ
παυσι κ

MANUS I

Année 1re de l'empereur César Gaius
Messius Quintus Traianus Decius
Pius Felix Augustus, le 20 de payni.

4

Provenant de Théadelphie. A. 250, 14 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 117, deux fragments :
(a) 30 × 90^{mm}, (b) 70 × 90^{mm}; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der
decianischen Christenverfolgung...*, p. 5, n° 3. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 132.

MANUS I

(α)

. . . . .
[. . . . κα]ῖ [εὐσ]ε
[εὐσ]α τοῖς θεοῖς διατετέλεκα
[καὶ ν]ῦν ἐπὶ παρόντ[ων ὑ]
[μῶν . . . . .

(β)

5 (ἔτους) α' Αὐτοκράτορος Καίσαρος
Γαίου Μεσσίου Κουίντου
Τραϊανοῦ Δεκίου Εὐσεβοῦς
Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ παυσι κ

MANUS I

(a)

... j'ai de tout temps témoigné ma
piété aux dieux et maintenant encore,
en votre présence[...]

(b)

Année 1re de l'empereur César Gaius
Messius Quintus Traianus Decius Pius
Felix Augustus, le 20 de payni.

5

Provenant de Théadelphie du Faioum. A. 250, 14 juin.

Papyrus, 75 × 20^{mm}. V. *Publicazioni della Società Italiana per la ricerca dei
papiri greci e latini in Egitto. Papiri greci e latini*, volume quinto, p. 23,
n° 453. Le verso est resté en blanc.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσιῶν
ἡρημένοις
παρὰ Αὐρηλίας Τεεικῶτος ἅ
πὸ κώ(μης) Θεαδελφείαν σὺν τῇ

MANUS I

A la commission élue pour sur-
veiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurélie Teicéous ori-
ginaire de Théadelphie avec sa fille

5 Θυγατρί Γαδειου .) Καὶ αἰ μὲν
 θύουσα καὶ εὐσεβοῦσα
 τοῖς θεοῖς διατελοῦσα καὶ
 νῦν ἐπὶ παρόντων ὑ
 μῶν κατὰ τὰ προσταχθέν
 10 τα ἔσπισα. I. -πει. καὶ ἔθουσα
 καὶ τῶν ἱερῶν ἐγούσα
 μιν καὶ ἄξιῶ ὑμᾶς ὅσο
 σημειώσασθαι (I. -μει.) μοι (. . .)
 Διευτυχεῖται. (I. -τε)

MANUS II

15 Ἀυρηλίου Σερεῖνου καὶ Ἑρμαῖς εἴ
 δήμεν ὑμᾶς θυσιαζόντος (I. -ας.)

MANUS I

(ἔτους) α' Ἀυτοκράτορος Καίσαρος
 Γαίου Μεσίου Κουίντου
 Τραιανῶ Δεκίου Εὐσεβοῦς
 20 Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ πρυμνι κα

Tadeion. Non seulement j'ai été tou-
 jours dévouée au service pieux des
 dieux, mais aussi maintenant en votre
 présence, suivant l'édit, j'ai fait la
 libation, j'ai sacrifié, j'ai mangé de
 la viande sacrée et je vous prie de me
 donner votre signature.

Portez-vous bien.

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et Aurelius
 Hermas, nous vous avons vue sacrifier.

MANUS I

Année 1re de l'empereur César Gaïus
 Messius Quintus Traianus Decius Pius
 Felix Augustus, le 20 de payni.

6

Provenant de Théadelphie. A. 250, 15 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 114; 50 × 60^{mm};
 publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*,
 p. 6, n° 4. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 132.

.....
 (ἔτους) α' Ἀυτοκράτορος Καίσαρος
 Γαίου Μεσίου Κουίντου
 Τραιανῶ Δεκίου Εὐσεβοῦς
 Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ
 5 πρυμνι κα

Année 1re de l'empereur César
 Gaïus Messius Quintus Traianus De-
 cius Pius Felix Augustus, le 21 de
 payni.

7

Provenant de Théadelphie. A. 250, écrit avant le 16 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 108; 210 × 65^{mm};
 publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*,
 p. 6, n° 5, avec fac-similé, pl. II, 2. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 133.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θουσιῶν
 ἡρημένοις
 π'(αζα) Αὐρηλίου Ὀρίωνος
 Κιελῆ ἀπὸ κώμης
 5 Ἀπιάδος καταμένων (l. -οντος)
 ἐν κώμῃ Θεαδελφείζ (l. -φίζ)
 Αἰ (l. αἰ) θύων τοῖς θεοῖς διε
 τέλεσα καὶ νῦν ἐπὶ παρόν
 των ὑμῶν κατὰ τὰ προσ
 10 ταχθέντα ἔθουσα καὶ ἔσπει
 σα καὶ τῶν ἱερείων ἐγευ
 σάμην καὶ ἀζῖῶ ὑμᾶς
 ὑποσημιώσασθαι (l. -μει-) Διευ
 τυχεῖτε

MANUS II

(après un espace vide d'une ligne)

15 Αὐρηλίου Σεργήνος καὶ Ἑρμᾶς
 εἶδαμέν σοι θουσιάζοντα (l. σε -ζοντα)

MANUS III

ἘΡΜ(ᾶς) CECHM(εἰώμῃ)

MANUS I (après 8 lignes environ)

("Ἐτους) α'' Αὐτοκράτορος Καίσαρος
 Γαίου Μεσσιου Κουίντου
 20 Τραϊανοῦ Δεκίου Εὐσεβοῦς
 Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ παυσι

MANUS I

A la commission élue pour surveiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurelius Horion, fils de Kialès, originaire du bourg d'Apias et habitant du bourg de Théadelphie. J'ai de tout temps offert des sacrifices aux dieux, et maintenant encore, en votre présence, j'ai, selon l'édit, fait des sacrifices et des libations et mangé des offrandes sacrées. Je vous prie de donner votre signature.

Portez-vous bien.

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et [Aurelius] Hermas, nous t'avons vu sacrifier.

MANUS III

Moi, Hermas, j'ai paraphé.

MANUS I

Année 1re de l'empereur César Gaïus Messius Quintus Traianus Decius Pius Felix Augustus, au mois de payni.

Papyrus, 65×215^{mm}. V. *Antliche Berichte aus den Koeniglichen Kunstsammlungen*, XXXIV, 6, 1913, p. 118 sq., avec fac-similé. Papyrus de Berlin 13430 : Gerhard PLAUTMANN, *Juden und Christen im roemischen Kaiserreich*. Les marges supérieure et inférieure sont de 10^{mm}, à gauche de 8^{mm}. Le papyrus avait été plié verticalement, les parties pliées ont une largeur de 19,30 et 13^{mm}. Texte identique à celui de Hambourg.

MANUS I

Ἐοῖς ἐπὶ τῶν θυσιῶν
 ἕργημενοις
 παρὰ Ἀὐρηλίας Χαρῖτος
 ἀπὸ γῶ (μηρ) Θεαδελφείας(.)
 5 καὶ αἰ μὲν θύουσα καὶ
 εὐσεβοῦσα τοῖς θεοῖς
 διατετέλεκα καὶ νῦν
 ἐπὶ παρόντων ὑμῶν
 κατὰ τὰ προσταχθέν
 10 τὰ ἔσπισα (l. -πει-) καὶ ἔθυσκα
 καὶ τῶν ἱερείων ἔγχευ
 σάμην καὶ ἀζιῶ ὑμᾶς
 ὑποσημιώσασθαι (l. -μει-) μοι(.)
 διευτυεῖται (l. -τε)

MANUS II

15 Ἀὐρηλίου Σεργίου καὶ Ἑρ
 μάρις εἶδαμέν σε θυσιάσοντα (l. -ζουσαν)

MANUS III

ἘΡΜ(ῆς) CΕCHM(εἰώματι)

MANUS I

(ἔτους) α' Ἀυτοκράτορος Καίσαρος
 Γαίου Μεσσιίου Κούιντου
 20 Τραιανῶ Δεκίου Εὐσεβοῦς
 Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ
 || παυσι κβ⁻⁻⁻

MANUS I

A la commission élue pour surveil-
ler les sacrifices.

Mémoire d'Aurélie Kharis, origi-
naire du village de Théadelphie. Non
seulement j'ai été toujours dévouée au
service pieux des dieux, mais aussi
maintenant en votre présence, suivant
l'édit, j'ai fait la libation, j'ai sacrifié
et j'ai mangé de la viande sacrée,
et je vous prie de me donner votre
signature.

Portez-vous bien.

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et Aurelius
Hermas, nous vous avons vue sacrifi-
er.

MANUS III

Signé : Hermas.

MANUS I

Année 1re de l'empereur César
Gaïus Messius Quintus Traianus
Decius Pius Felix Augustus, le 22 de
payni.

9

Provenant de Théadelphie. A. 250, 16 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 99; 210×90^{mm};
publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*,
p. 7, n° 6, avec fac-similé, pl. I, 2. Texte identique à celui de Berlin.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσι-
 ῶν ἕργημένοις

MANUS I

A la commission élue pour surveil-
ler les sacrifices.

παρὰ Αὐρηλίας Χάρι
 τος ἀπὸ κώμης Θε
 5 ἀδελφείας (l. -ίας) καὶ ἀεὶ μὲν
 θύουσα καὶ εὐσεβοῦ
 σα τοῖς θεοῖς δικτε
 τέλεκα καὶ νῦν ἐ
 πὶ παρόντων ὑμῶν
 10 κατὰ τὰ προσταχθέντα
 ἔσπισα (l. -πει-) καὶ ἔθυσσα καὶ
 τῶν ἱερείων ἐγευ
 σάμην καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς
 ὑποσημιώσασθαί (l. -μει-) μοι
 15 διευτυχεῖται (l. -τε)

MANUS II

Αὐρηλίοι Σεργήνος καὶ Ἑρμᾶς
 εἶδαμὲν σε θυσιάσοντα (l. -ζοντα)

MANUS III

ΕΡΜ ΕΣΕΗΜ

MANUS I (après un espace d'une ligne)

(ἔτους) α' Αὐτοκράτορος
 20 Γαίου Μεσσίου Κυρίντου
 Τραϊανοῦ Δεκίου
 Εὐσεβοῦς Εὐτυχοῦς
 Σεβαστοῦ πικυι κβ

Mémoire d'Aurélius Kharis originaire du village de Théadelphie. J'ai, de tout temps, offert des sacrifices et dévotions aux dieux et maintenant encore, en votre présence, j'ai, selon l'édit, fait des sacrifices et des libations et mangé des offrandes sacrées et je vous prie de me donner votre signature.

Portez-vous bien.

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et Aurelius Hermas, nous t'avons vue sacrifier.

MANUS III

Moi, Hermas, j'ai paraphé.

MANUS I

Année 1re de l'empereur César Gaïus Messius Quintus Traianus Decius Pius Felix Augustus, le 22 de payni.

40

Provenant de Théadelphie. A. 250, 17 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 104; 140 × 90^{mm}, fragment mutilé contenant la partie inférieure avec la date; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 8, n° 7. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 132.

MANUS II

. . . . .
 Αὐρηλίοι Σεργήνος καὶ
 Ἑρμᾶς εἶδαμὲν σε θυσιά
 10 στοντα (l. -ζοντα)

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et [Aurelius] Hermas, nous t'avons vu sacrifier.

MANUS I (après un espace de 5 lignes)

MANUS I

[ἔτους] α' Ἀὐτοκράτορος Καίσαρος
Γαίου Μεσσίου Κουίντου
Τραιανῶ Δεκίου Εὐσεβοῦς
Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ πικυι
κγ''

Année 1re de l'empereur César Gaïus
Messius Quintus Traianus Decius Pius
Felix Augustus, le 23 de payni.

11

Provenant de Théadelphie. A. 250, 19 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 111; 45 × 60^{mm};
publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*,
p. 9, n° 8. Fragment mutilé contenant la date. Traduction LECLERCQ, *l. c.*,
p. 135.

MANUS I

MANUS I

.....
[ἔτους] α' Ἀὐτοκράτορος Καίσαρος
Γαί[ου] Μεσσίου Κουίντου
Τραιανῶ Δεκίου Εὐσεβοῦς
Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ πικυι κε

Année 1re de l'empereur César Gaïus
Messius Quintus Traianus Decius Pius
Felix Augustus, le 25 de payni.

12

Provenant de Théadelphie. A. 250, 19 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 110; 65 × 75^{mm};
fragment mutilé contenant la date; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus
der decianischen Christenverfolgung...*, p. 9, n° 9. Traduction LECLERCQ, *l. c.*,
p. 135.

MANUS I

MANUS I

.....
[ἔτους] α' Ἀὐτοκράτορος Καίσαρος
Γαί[ου] Μεσσίου Κουίντου
[Τραιανῶ] Δεκίου Εὐσεβ[οῦς]
Εὐτ[υχοῦς] Σεβαστοῦ πικυι κε

Année 1re de l'empereur César Gaïus
Messius Quintus Traianus Decius Pius
Felix Augustus, le 25 de payni.

Rylands Papyri, II, p. 94, n° 112 : « Unprinted fragmentary document (e) is
unusual in as much as the third hand has placed a rough *σσημί(ωμυι)* (ε corr.)
after the *εὐτυχεῖτε*, probably in error, since the first line of the endorsement
Αὐρή[διοι] Σεβ[ή]νος καὶ Ἐργ[ά]ς follows, the conclusion being lacking. »

13

Provenant de Théadelphie. A. 250, 20 juin.

Papyrus de la John Rylands Library, Manchester; publié par J. de M. JOHNSON, V. MARTIN et A. S. HUNT, *Catalogue of the greek papyri in the John Rylands library*, volume II, 1915, p. 94, n° 112 (a). Hauteur 185^{mm}, largeur 119^{mm}.

MANUS I

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσιῶν ἡρημένοις
παρὰ Αὐρηλίας Σουήλειος μητρὸς

A la commission élue pour surveiller les sacrifices.

Ταήσεως ἀπὸ κόμητος Θεαδελφείας
(I. -σί-)

Mémoire d'Aurélié Souëlis, fille de Taësis, originaire du village de Théadelphie. Non seulement j'ai été toujours dévouée au service pieux des dieux, mais aussi maintenant en votre présence, suivant l'édit, j'ai encensé l'autel, j'ai fait la libation et j'ai mangé de la viande et je vous prie de donner votre signature.

5 καὶ αἰ μὲν θύουσα καὶ εὐσεβοῦσα τοῖς
θεοῖς διατέλεσα καὶ νῦν ἐπὶ παρόν
των ὑμῶν κατὰ τὰ προσταχθέν
τα [ἐ]θύσα καὶ ἔσπισα (I. -εισα) καὶ
τῶν ἐς
ρείων ἐγευσάμην καὶ [ἀ]ξιῶ ὑμᾶς
ὑποσημιάσασθαι (I. -μει-)διευτοχῆται
(I. -τε)

Portez-vous bien.

MANUS II

MANUS II

10 Αὐρηλίου Σερήνου καὶ Ἑρμᾶς εἰδχαμέν
σε θυσι
ἀζόντος (I. -ζουσαν)

Nous, Aurelius Serenus et Hermas, nous vous avons vue sacrifier.

MANUS III

MANUS III

Ἑρμᾶς σ(εσ)η(μείωμυι)

Signé : Hermas.

MANUS I

MANUS I

(ἔτους) α Αὐτοκράτορος Καίσαρος Γαίου
Μεσσίου Κούιντου Τραιανῶ Δεκίου
15 Εὐσεβοῦς Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ πικνυῖ κα

Année 1° de l'empereur César Gaius Messius Quintus Traianus Decius Pius Felix Augustus, le 26 de payni.

L. 2. Lisez Σουήρεως.

14

Provenant de Théadelphie. A. 250, 21 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 97; 215 × 60^{mm}; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 9, n° 10, planche I, I. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 136.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσίων
 ἡρτημένοις
 π' (αρχὴ) Αὐρηλίου Ἀλ' (εἰς ἀνδρῶν) ἀπὸ
 κώμης
 Θεαδελφείας (l. -φείας) ἀί (l. ἀεὶ) θύων
 5 τοῖς θεοῖς διετέλεσα
 καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων
 ὑμῶν κατὰ τὰ πρόστα
 γθέντα ἔθυσα καὶ ἔσ
 πεισα καὶ τῶν ἱερείων
 10 ἐγευσάμην καὶ ἄξιῶ
 ὑμᾶς ὑποσημιώσασθαι (l. -μει-)
 διευτυχεῖτε

MANUS II

(après un espace vide de 8 lignes)

Αὐρηλίου Σεργήνου καὶ
 Ἑρμᾶς εἶδαμέν σε θυσι-
 15 ζόντα

MANUS I (après un espace de 6 lignes)

(ἔτους) α' Ἀυτοκράτορος Καίσαρος
 Γαίου Μεσσίου Κοίντου
 Τραιανοῦ Δεκίου Εὐσεβοῦς
 Εὐτυχῶς Σεβαστοῦ παυνί
 αζ'

MANUS I

A la commission élue pour sur-
 veiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurelius Alexandre du
 bourg de Théadelphie. J'ai, de tout
 temps, offert des sacrifices aux dieux,
 et maintenant encore, en votre pré-
 sence, j'ai, selon l'édit, fait des sacri-
 fices et des libations, et mangé des
 offrandes sacrées. Je vous prie de
 donner votre signature.

Portez-vous bien.

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et [Aure-
 lius] Hermas, nous t'avons vu sacri-
 fier.

MANUS I

An 1 de l'empereur César Gaïus
 Messius Quintus Traianus Decius Pius
 Felix Augustus, le 27 de payni.

Provenant de Théadelphie. A. 250, 22 juin.

Papyrus de la John Rylands Library, Manchester; publié par J. de M. JOHNSON, V. MARTIN et A. S. HUNT, *Catalogue of the greek papyri in the John Rylands library*, volume II, 1915, p. 95, n° 112 (c). Hauteur 215^{mm}, largeur 72^{mm}.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσίων ἡρη-
 μένοις (ν corrigé)
 παρὰ Αὐρηλίας Ἰσιεῖτος
 Ἀνοῦτος ἀπὸ κώμης Θεαδελ-

MANUS I

A la commission élue pour sur-
 veiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurélie Isis, fille d'Anous,
 originaire du village de Théadelphie.

5 φίλας ἀεὶ μὲν τοῖς θεοῖς
 θύω καὶ εὐσεβῶ διατελοῦσα
 καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων ὑμῶν
 κατὰ τὴ πρό<σ>ταχθέντα ἔσπιστα
 καὶ ἔθουσα καὶ τῶν ἱερῶν (l. -ρεῖ-)
 10 ἐγευσάμην καὶ ἄξιῶ ὑμᾶς
 ὑποσημιάσασθαι (l. -μει-) διευ
 τυχεῖτε

J'ai été toujours dévouée au service
 et sacrifice des dieux et maintenant en
 votre présence, suivant l'édit, j'ai fait
 la libation, j'ai encensé l'autel et j'ai
 mangé de la viande sacrée et je vous
 prie de donner votre signature.
 Portez-vous bien.

MANUS II

MANUS II

Αὐρηλίου Σερήνου καὶ Ἑρμάς
 εἶδαμέν σε θυσιάζοντα (l. -ζουσαν)

Aurelius Serenus et Aurelius Her-
 mas, nous vous avons vue sacrifier.

MANUS III

MANUS III

15 Ἑρμάς σ(εσ)η(μείωμαι)

Signé : Hermas.

MANUS I

MANUS I

(ἔτους) α Ἀυτοκράτορος Καίσαρος
 Γαίου Μεσσίου Κουίντου
 Τραιανῶ Δεκίου Εὐσεβοῦς
 Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ
 20 Παινη κα

Année 1re de l'empereur César Gaïus
 Messius Quintus Traianus Decius Pius
 Felix Augustus, le 28 de payni.

Provenant de Théadelphie. A. 250, 23 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 112; 60 × 55^{mm}; fragment contenant la date; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 12, n° 13. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 138.

. . . . .

MANUS I

MANUS I

(ἔτους) α' Ἀυτοκράτορος Καίσαρος
 Γαίου Μεσσίου Κουίντου
 Τραιανῶ Δεκίου Εὐσεβοῦς
 Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ

Année 1re de l'empereur César
 Gaïus Messius Quintus Traianus
 Decius Pius Felix Augustus, le 29 de
 payni.

5 παινη κα'

17

Provenant de Théadelphie. A. 250, 23 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 109; 220 × 75^{mm}; fragment mutilé contenant la moitié inférieure; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 11, n° 12. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 138.

MANUS I

.....
 μεν κ̄ ᾱ τῶν ἱερ̄ εἰ ῶν ε̄
 γευσάμεθα κ̄ ᾱ ἀξ̄ ὠ̄ ὑμᾶς
 ὑποσημειώσα σθαί μοι
 δι[ε]υ[τυ]χεῖ[τα]

MANUS I

...et nous avons mangé des offrandes sacrées et je vous prie de me donner votre signature.
 Portez-vous bien.

MANUS II

(après un espace vide d'une ligne)

5 Ἀυρήλιος Σερήνος καὶ Ἑρμάς
 εἶδαμεν ὑμᾶς θ̄ ῡ σιζόντος (I. -ας)

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et [Aurelius] Hermas, nous vous avons vus sacrifier.

MANUS III

ΕΡΜΑC CĪ

MANUS III

Moi, Hermas, j'ai paraphé.

MANUS I

(ἔτους) α' Ἀυτοκράτορος Καίσαρος
 Γαίου Μεσσίου Κουίντου
 10 Τραϊανῶ Δεκίου Εὐσεβίου
 Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ πρυμνὴ θ̄

MANUS I

Année 1re de l'empereur César Gaius Messius Quintus Traianus Decius Pius Felix Augustus, le 29 de payni.

18

Provenant de Théadelphie. A. 250, 23 juin.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 102; 220 × 80^{mm}; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 123, n. 14. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 140.

MANUS I

Τῶς ἐπὶ τῶν θυσιαῶν ἤρη
 μένοισ

MANUS I

A la commission élue pour surveiller les sacrifices.

πρὸς Ἀυρηλίου Σερενίου (l. -ου)
 Ἡρώδου ἀπὸ κόμης Θεοῦσε
 5 νίδος κατὰ μόνοντος
 ἐν κόμῃ Θεαδελφίᾳ καὶ μὲν
 τοῖς θεοῖς θύω (l. -ων) καὶ
 εὐσεβῶ (l. -ῶν) διατετέλεξα
 καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων ὑ
 10 μῶν κατὰ τὰ προσαχθέν (l. -ταχ-)
 τα ἔσπισα (l. -πει) καὶ ἔθυσσα
 καὶ τῶν ἱερίων (l. -εί) ἔγευσά
 μην καὶ ἀξιώ ὑμᾶς ὑπο
 σημειώσασθαι (l. -μει- διευτυχεῖτε

MANUS II

(après un espace vide de 2 lignes)

15 [Ἀυρηλίου Σερενίου] καὶ Ἡερμάς
 εἶδ' αὐτὸν σε θύσιν ἄζοντα

MANUS III

(après un espace d'une ligne)

||EPM|AC CH̄ (l. Ἡερμάς σεσημειώμην)

MANUS I

(après un espace de 2 lignes)

(ἔτους) α' Ἀυτ[ό]κράτορος Καίσαρος
 Γαίου Με[σ]ίου Κων[σ]τάντου
 20 Τραϊαν[ο]ῦ Δεκίου Εὐ[σ]εβοῦς
 Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ
 πα[ύ]σι καὶ

Mémoire d'Aurelius Serenus, fils d'Herodès, originaire du bourg de Théoxenis et habitant le bourg de Théadelphie. J'ai, de tout temps, offert des sacrifices et témoigné ma piété aux dieux et, maintenant encore, en votre présence, j'ai, selon l'édit, fait des libations et des sacrifices, et mangé des offrandes sacrées. Je vous prie de donner votre signature.

Portez-vous bien.

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et [Aurelius] Hermas, nous l'avons vu sacrifier.

MANUS III

Moi, Hermas, j'ai paraphé.

MANUS I

Année 1re de l'empereur César Gaïus Messius Quintus Traianus Decius Pius Felix Augustus, le 29 de payni.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, inventaire n° 116; 85 × 75^{mm}; fragment contenant la partie inférieure; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 13, n° 15. Traduction L. CLERCQ, l. c., p. 139.

.....

MANUS II

εἰδ[α]μεν ὑμᾶς θυσιαζόντος (l. -ας)

MANUS II

Nous vous avons vus sacrifier.

MANUS III

ΕΡΜΑΧ (l. σεσημειωμαι)

MANUS III

Moi, Hermas, j'ai paraphlé.

MANUS I

ἔτους) α Αὐτοκράτ(ορος) Κ(α)ίσαρος
Γαίου Μεσσίου Κουίντου
Τραιανού Δεκίου Εὐσεβ(ο)ῦς
Εὐτυχ(ο)ῦς Σε(β)αστοῦ πά(ν)τι

MANUS I

Année 1re de l'empereur César Gaïus
Messius Quintus Traianus Decius Pius
Felix Augustus, le 29 de payni.

Provenant d'Oxyrhynchos. A. 250, 27 juin.

Papyrus publié par MM GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, part XII (Egypt Exploration Fund, Græco Roman branch, London, 1916, n° 1464, p. 190). Hauteur 172^{mm}, largeur 98^{mm}.

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσιῶν αἰρεθεῖσι τῆς
Ὀξυρυγγειτῶν πόλεως
παρὰ Ἀυρηλίου Γαίου Ἀμμωνίου
μητρὸς Ταοῦτος(·) ἀεὶ μὲν θύειν καὶ
σπένδειν καὶ σέβειν θεῶς εἰθισμένος
[κατ]ὰ τὰ κελευσθέντα ὑπὸ τῆς θείας
κρίσεως
καὶ νῦν ἐνώπιον ὑμῶν θύων καὶ σπέν
δων καὶ γευσόμενος τῶν ἱερῶν ἕμα
Ταοῦτι γυναικί [καὶ Ἀμμωνίῳ καὶ
Ἀμμω
νιανῶ υἱοῖς καὶ Θεέκλα θυγατρὶδι (l. -δίῳ)
ἔμοῦ καὶ
ἀξιῶ ὑποσημειώσασθαί (l. -μει-) μοι(·)
(ἔτους) α
Αὐτοκράτορος Κ(α)ίσαρος Γαίου Μεσ-
σίου
Κουίντου Τ[ρ]αιανού Δεκίου Εὐσεβ(ο)ῦς

A la commission de la ville d'Oxy-
rhynchus pour surveiller les sacrifices.
Mémoire d'Aurelius Gaïon, fils
d'Ammonius et sa mère Taous. Tou-
jours mon habitude fut de sacrifier,
de faire la libation et de vénérer les
dieux et maintenant aussi, selon l'ordre
de l'édit impérial, j'ai sacrifié, j'ai fait
la libation et j'ai mangé de la viande
sacrée en votre présence, moi ainsi
que ma femme Taos, mes fils Am-
monius et Ammonianus et ma fille
Thécle, et je vous prie de me donner
votre signature.

	[Εὐ]τυχῶς Σεβαστοῦ ἐπεὶ γ' Αὐρήλιος	Année 1 ^{re} de l'empereur César Gaïus
15	[Γαί]ων ἐπιδέδωκα(.) Αὐρήλιος Σαρα- πίων	Messius Quintus Traianus Decius Pius Felix Augustus, le 3 d'epiphî.
	[ὁ κ(α)] Ναιρήμων ἔγρα[αψα] ὑπὲρ αὐτοῦ μὴ [εἰδῶ.]	Moi Aurelius Sarapion appelé aussi Chairémou, j'ai écrit pour lui, car
	[τος] γράμματα(.)	il ne sait pas écrire.

Le verso contient une liste de dix noms propres, p. ex. Βησᾶς, Ψενάμουσις, avec des montants en drachmes, écrite peu de temps après 250. Cette liste a-t-elle été écrite au bureau de l'administration ou est-elle privée?

L. 3. Aurelius Gaïon représente ici toute sa famille, sa femme, ses fils et sa jeune fille, dont l'énumération exacte est à la ligne 9 et suiv. Ainsi, comme dans les actes de dénombrement général de la population, le chef de la famille, le propriétaire de la maison est le représentant responsable devant la commission. — L. 6. Le formulaire est bien différent du type normal par la mention de l'édit impérial; il contient en outre σέβειν au lieu d'εὐσεβεῖν, εἰθισμένος. — L. 10. Voici la plus ancienne mention du nom Thècle, qui est plus fréquent à l'époque byzantine : SUIDAS, s. v.; PROCOPE, *Ædific.*, I, 4; PHOTIUS, 18 à 27; CHOÉROBOSKOS in *Bekkeri Anecd.*, p. 1200; *Oxyrhynchus Papyri*, 1059, 2, saec. V etc. — On pourrait aussi penser à θυγατριδῆ, petite-fille.

21

Provenant de Théadelphie du Faioum. A. 250, 26 juin.

Papyrus de l'Université de Berlin, Neutestamentliches Seminar, publié par Paul M. MEYER, *Griechische Texte aus Aegypten*, Berlin, 1916, p. 77, planche III, n° 15. La marge supérieure est de 15^{mm}, l'inférieure 20^{mm}; à gauche 13^{mm}. Le papyrus avait été plié verticalement; les parties pliées ont une largeur de 20, 27, 30 et 13^{mm}. Hauteur 200^{mm}, largeur 90^{mm}.

MANUS I

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσιαῶν ἡρημένοις'
παρὰ Αὐρηλίας Λευλῆς (Ι.-ιδος) Αἰῶνος
ἀπὸ κόμης Εὐημερίας τῆς
Θεμιστοῦ μερίδος(.) αἰεὶ τοῖς θε
5 οῖς θύουσα καὶ ἐπιτελοῦσα
καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων ὅ
μων κατὰ τὰ προστεταγμέ
να ἔθουσα καὶ ἔσπεισα καὶ
τῶν ἱερείων ἐγευσάμην
10 σὺν τοῖς ἀρχιλιξί μόν τε

A la commission élue pour sur-
veiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurélié Leulis, fille
d'Aïon, originaire du village d'Euhé-
mérie, du district de Thémistès. J'ai
toujours été dévouée au service et au
sacrifice des dieux et maintenant en
votre présence, suivant l'édit, j'ai en-
censé l'autel, j'ai fait la libation et j'ai
mangé de la viande sacrée ainsi que

15 ζνοις Παλεμπι και
 Τεπερις) διό επιδιδωμι
 αξιουσα υμων λαβειν την
 υποσημωσιν (l. -μεί-) διευτυχισται.
 Αὐρηλία Αουλις επιδεδωκα
 ετων τριακοντα πέντε

mes enfants mineurs Palempis et
 Tepéris. En conséquence je fais cette
 requête et je vous prie de recevoir la
 signature. Portez-vous bien. Aurélie
 Leulis, âgée de 35 ans, j'ai fait la re-
 quête.

MANUS II (? ligne supplémentaire)

MANUS II

κατὰ μένων (l. -ουσα) ἐπὶ νο (l. κομη)

(Supplément : demeurant au village
 Θεαδελφίας de Théadelphie).

MANUS III

MANUS III

Αὐρηλιοι Σεραῆνος και Ἑρμαῖς εἶ
 δαμῆν σε θουσιζόντα (l. -ουσαν)

Nous, Aurelius Serenus et Aurelius
 Hermas, nous vous avons vue sacrifier.

MANUS I (après un espace vide de 18^{mm})

MANUS I

20 (ετους) α' Αὐτοκρατορος Καίσαρος
 Γαίου Μεσσιου Κυντου
 Τραϊανου Δεξιου Ευσεβουδης)
 Ευτυχους Σεβαστου ἐπειρ
 γ'

Année Ire de l'empereur César Gaïus
 Messius Quintus Traianus Decius
 Pius Felix Augustus, le 3 d'epiphi.

L. 2. 12 avec mes suppléments. — 5. Le scribe a oublié par une erreur
 διετέλεσα ou διατετέλεσα.

22

Provenant de Théadelphie. A. 250, 14 juillet.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 107; 250 × 60^{mm};
 publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*,
 p. 14, n° 16, facsimilé pl. II, 1. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 189.

MANUS I

MANUS I

5 Τοῖς ἐπὶ τῶν θουσιῶν
 ἡρημένους
 παρὰ Αὐρηλ' (του) Ευπροδοκίου
 οἰχτου (l. -μεί-) Αὐρηλ' (του) Αππιανου
 εἰζῆ (γρητεύσαντος) τῆς λα, (μπροτάτης)
 πο' λ' (εως) τῶν
 Ἀλεξ (ανδρέων) κ. (αὶ) ὡς γρη (ματιζει)
 κατὰ μένων (l. -ουτος)

A la commission élue pour sur-
 veiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurelius Euprodokios.
 Je fais partie de la maison d'Aurelius
 Appianus, qui fut exégète de la très
 illustre ville d'Alexandrie et qui porte
 bien d'autres titres et j'habite à
 Théadelphie. J'ai, de tout temps, offert
 des sacrifices aux dieux, et, mainte-

ἐν π' Θεαδελφία ἀεὶ
θύων τοῖς θεοῖς (διετέλεσα omis) κ(αί) νῦν
ἐπὶ παρόντων ὑμῶν

10 κατ(α) (l. κ. τὰ) προσταχθέντα
ἔθυσ(α) κ(α)ὶ ἔσπεισα

καὶ τῶν ἱερῶν (l. -είων) ἐγευσά
μην κ(α)ὶ ἀξιῶ ὑμᾶς
ὑποσιμιάσασθαι (l. -σημει-)

15 Διευτυχ(εῖται l. -τε)

nant encore, en votre présence, j'ai,
selon l'édit, fait des sacrifices et
des libations et mangé des offrandes
sacrées. Je vous prie de donner votre
signature.

Portez-vous bien.

MANUS II (après un espace de 2 lignes)

MANUS II

Αὐρήλιοι Σ[ε]ρήνος καὶ
Ἑρμᾶς εἶδαμέν σε
θυσιάζοντα

Nous, Aurelius Serenus et [Aurelius]
Hermas, nous t'avons vu sacrifier.

MANUS III

MANUS III

ΕΡΜΑC CH (l. σεσημείωμαι)

Moi, Hermas, j'ai paraphé.

MANUS I (après un espace de 3 lignes)

MANUS I

20 (ἔτους) α' Αὐτοκράτ(α), (αρος) Κ(α)ίσα(αρ)ός
Γαίου Μεσ[σ]ίου Κυί[ν]του Τρ(αινο)ῦ
Δ(ελίου)

Année 1re de l'empereur César Gaïus
Messius Quintus Traianus Decius Pius
Felix Augustus, le 20 d'epiphi.

Εὐσεβ[ε]ῖς Εὐτυχ[ε]ῖς

Σε(βα)στοῦ ἐπειφ κ

L 7. Lisez, peut-être, π(εδίω) Θεαδελφία(ς).

Provenant de Théadelphie. A. 250.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 115; 40 × 40^{mm}; petit fragment contenant le commencement; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 17, n° 19. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 188.

MANUS I

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ θυσιῶν ἡγήμενοις κώ]

μης Θεαδ[ελφείας

παρὰ Αὐρηλ[ε]

A la commission du bourg de Théa-
delphie élue...

Mémoire d'Aureli[us]

restes incertains de la ligne suivante.

Rylands Papyri, II, p. 94, n° 12 (d) : « Unprinted fragmentary document beginning ἐπὶ παρόντων ἡμῶν κτλ. and containing signature and date, ... possibly the conclusion of one of the Hamburg papyri. »

24

Provenant de Théadelphie. A. 250.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 113; 50 × 55^{mm}; fragment contenant la fin de l'acte; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 17, n° 20. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 188.

.....

MANUS II

[Αὐρήλι]οι Σεργῆνος καὶ
[Ἑρμαῖς εἰ]δαμέν σε
[θυσί]ζόντα

MANUS III

ΕΡΜΑC ḲΗ (l. σεσημείωμαi)

MANUS I

(ἔτων) α' [

.....

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et [Aurelius] Hermas, nous l'avons vu sacrifier.

MANUS III

Moi, Hermas, j'ai paraphé.

MANUS I

Année Ire [

25

Provenant de Théadelphie. A. 250.

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 105; 120 × 65^{mm}; fragment mutilé à la fin; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 16, n° 18. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 191.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσιῶν
ἡρημένοις
παρὰ Αὐρη'λ' (ίως) Θερμούθewς
Μελανᾶ ἀπὸ κώμης
5 Θεοξενίδους (.) ἀεὶ θύ
ων (l. -ουσα) τοῖς θεοῖς (supplétez διε-
τέλεσα) καὶ

MANUS I

A la commission élue pour surveiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurelia Thermouthis, fille de Melanâs, du bourg de Théoxenis. J'ai, de tout temps, offert des sacrifices aux dieux, et maintenant encore, en votre présence, j'ai, selon

νῦν ἐπὶ παρόντων
 ὑμ[ῶ]ν κατὰ (supplééζ τὰ) προσταχθέν
 τα ἔθυσα κα(αί) ἔσπεισα
 10 κα(αί) τῶν ἱερῶν (l. -είων) ἐγευσά
 μην καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς
 [ὑποσημιῶ (l. -σημει)] σασθαι
 [διευτυχ]εῖται: (l. -τε)

. . . . .
 Après un espace vide, le papyrus
 est brisé.

l'édit, fait des sacrifices et des liba-
 tions, et mangé des offrandes sacrées.
 Je vous prie de donner votre signa-
 ture.

Portez-vous bien.

Provenant de Théadelphie. A. 250.

Papyrus de l'Université de Berlin, Neutestamentliches Seminar; publié par
 Paul M. MEYER, *Griechische Texte aus Aegypten*, Berlin, 1916, p. 78. Hauteur
 100^{mm}, largeur 60^{mm}. Mutilé à la fin, la date exacte est perdue.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσιῶν
 ἡρημένοις
 π'(αρά) Αὐρηλίας Ταλίμμις (l. -εως)
 καὶ σοῦ θυγατρὸς (.) ἀῖ (l. αἰ) θύουσα:
 5 τοῖς θεοῖς διετέλεσαμεν
 καὶ νῦν ἐπὶ παρόντων ὑμῶν
 κατὰ τὰ προσταχθέντα
 ἔθυσα καὶ ἔσπεισα καὶ τῶν
 ἱερείων ἐγευσάμην καὶ
 10 ἀξιῶ ὑμᾶς ὑποσημιώσασ (l. -μει-)
 θ[α]ι(.) διε[υτυχεῖ]τε(.)

MANUS I

A la commission élue pour sur-
 veiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurélie Talimmis et de
 vous sa fille (dit le scribe).

Nous avons été toujours dévoués
 au service des dieux et maintenant en
 votre présence, suivant l'édit, nous
 avons encensé l'autel, nous avons fait
 la libation et mangé de la viande
 sacrée et je vous prie de donner votre
 signature.

Portez-vous bien

MANUS II

(après un espace vide de 23^{mm})

Αὐρηλίου Σερεῖνος καὶ Ἑρμᾶς
 εἰδάμεν ὑμᾶς θυσιασοντος (l. -ζούσας.)

MANUS II

Aurelius Serenus et Aurelius Her-
 mas, nous vous avons vues sacrifier.

MANUS III

ΕΡΜ̄ CΕCHM̄

MANUS III

Signé : Hermas.

. . . . .

L. 4. On attendrait τῆς ἐμῆς θυγατρὸς « et de ma fille », aussi l. 8 ἐθύσαμεν, ἐσπέισαμεν, ἐγευσάμεθα. — L. 14. Lisez Ἑρμ(ᾶς) σεσημ(είωμαι).

27

Provenant de Théadelphie. A. 250.

Papyrus de l'Université de Berlin, Neutestamentliches Seminar; publié par Paul M. MEYER, *Griechische Texte aus Aegypten*, Berlin, 1916, p. 78-79.

MANUS I

Τοῖς ἐπ[ί τ]ῶν θυσιῶν
 ἡρημένοι[ς]
 π(αρὰ) Αὐρη[λί]ας Ε[...].ς
 ἄμα τῆ θυγατρὶ Ἀτουῦδι
 5 ἀπὸ κώμης Φιλαργίδος(·)
 ζι (l. αἰί) θύο[υ]σι τοῖς θεοῖς διετε
 λέσαμ[ε]ν καὶ νῦν ἐπὶ παρόν
 των ὑμῶν κατὰ τὰ
 προστάχθέντα ἐθύσαμεν
 10 καὶ ἐσπέισαμεν καὶ τῶν
 ἱερείων ἐγευσάμεθα
 καὶ ἀξιοῦμεν ὑμᾶς ὑποση
 μιώσ[α]σθαι (l. -μει-) Διευτοχεῖτε(·)

MANUS I

A la commission élue pour surveiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurélié E[ys?] d'Atous sa fille, originaire du village de Philagris. Nous avons été toujours dévoués au service des dieux et maintenant en votre présence, suivant l'édit, nous avons encensé l'autel, nous avons fait la libation et mangé de la viande sacrée et nous vous prions de donner votre signature.

Portez-vous bien.

MANUS II

(après un espace vide de 40^{mm})

Αὐρη[λί]οι Σεργῆνος
 15 [καὶ Ἑρμ]ᾶς εἶδαμεν
 ὑμ[ᾶς] θυσιάζοντος (l. -ούσας)
 . . . . .

MANUS II

Aurelius Serenus et Hermas, nous vous avons vues sacrifier.

L. 3. Un nom satisfaisant à la grandeur de la lacune serait Εευτος ou Εγευτος.

28

Provenant de Théadelphie. A. 250.

Papyrus de la John Rylands Library, Manchester; publié par J. DE M. JOHNSON, V. MARTIN et A. S. HUNT, *Catalogue of the greek papyri in the*

John Rylands library, volume II, 1915, p. 94, n° 112 (b). Hauteur 174^{mm}, largeur 62^{mm}.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν [θ]υσι[ῶν]
 ἡρημένους
 π(αρχ) Αὐρηλίου Αούτεως
 ἀπὸ κώμης Δίννεως
 5 καταμένων (l. -οντος) ἐν κώμῃ
 Θεαδελφείᾳ (l. -ίᾳ) ἀὶ (l. -αὶ) θύων
 τοῖς θεοῖς διετέλεσα καὶ
 νῦν ἐπὶ παρόντων ὑμῶν
 κατὰ τὰ προσταχθέντα
 10 ἔθυσα καὶ ἔσπεισα καὶ
 τῶν ἱερείων ἐγευσάμην
 καὶ ἀξιώ ὑμᾶς ὑποσημιῶ(l. -μει-)
 σασθαι (.) διευτυχεῖτε(.)

MANUS II

Αὐρηλίοι Σερήνος καὶ Ἑρ
 15 μᾶς εἶδαμέν σοι (l. σε) θυσιάσονται (l.
 -ζοντα)

MANUS III

Ἑρμ(ᾶς) σεσημ(εἰωμαι)

MANUS I

(ἔτους) α Αὐτοκράτορ[ος] Καίσαρος
 Γαίου Μεσσί[ου] Κουίντου
 Τραιανοῦ Δε[κίου] Ε[ύσεβοῦς]
 . . . . .

MANUS I

A la commission élue pour surveiller les sacrifices.

Mémoire d'Aurelius Aoutis, originaire du village de Dinnis, demeurant dans le village de Théadelphie. J'ai été toujours dévoué au service des dieux et maintenant en votre présence, suivant l'édit, j'ai encensé l'autel, j'ai fait la libation et j'ai mangé de la viande sacrée et je vous prie de donner votre signature.

Portez-vous bien.

MANUS II

Nous, Aurelius Serenus et Aurelius

Hermas, nous t'avons vu sacrifier.

MANUS III

Signé : Hermas.

MANUS I

Année Ire de l'empereur César Gaïus Messius Quintus Traianus Decius Pius...

Papyrus de Hambourg, Stadtbibliothek, Inventaire n° 106; 100 × 60^{mm}; fragment contenant la première partie; publié par Paul M. MEYER, *Die Libelli aus der decianischen Christenverfolgung...*, p. 15, n° 17. Traduction LECLERCQ, *l. c.*, p. 190.

MANUS I

Τοῖς ἐπὶ τῶν θυσιῶν
 ἡρημένους

MANUS I

A la commission élue pour surveiller les sacrifices.

π (αρχὴ) Αὐρηλίας Γαλασίας (l. -εως) ἀπὸ
 κώμης Ἀρχαίων κατὰ
 5 μενίων (l. -ούσης) ἐν κώμῃ Θεῖ
 ἀδελφείῃ (l. -φίῃ) αἰ (l. αἰ) θύουσα
 τοῖς θεοῖς διετέλεσα καὶ
 νῦν ἐπὶ παρόντων ὑμῶν
 κατὰ τὰ προσταχθέντα
 10 ἔθουσα καὶ ἔσπεισα καὶ τῶν
 ἱερῶν ἐγευσάμην καὶ
 ἀξιώ ὑμᾶς ὑποσημαίωσασ (l. -μει-)
 θαι διευτυχεῖτε

Après un espace de 4 lignes laissé
 en blanc, le papyrus est brisé.

Mémoire d'Aurelia Taësis, originaire
 du bourg des Arabes, et habitant le
 bourg de Théadelphie. J'ai, de tout
 temps, offert des sacrifices aux dieux,
 et maintenant encore, en votre pré-
 sence, j'ai, selon l'édit, fait des sacri-
 fices et des libations et mangé des
 offrandes sacrées. Je vous prie de
 donner votre signature.

Portez-vous bien.

30

Provenant de la ville d'Arsinoé (El-Faioum), quartier du Moeris. A. 250.

Papyrus du musée gréco-romain d'Alexandrie, 110 × 78^{mm}, mutilé à la
 fin: publié avec fac-similé par Evaristo BRECCIA dans le *Bulletin de la Société
 archéologique d'Alexandrie*, nouv. série, 1907, t. II, fasc. I, n° 9, p. 88 s. Tra-
 duction LECLERCQ, l. c., p. 127.

MANUS II

υλγ

MANUS II

433

MANUS I

[τ οἷς ἐπὶ τῶν θυσῶν
 ἕρκυμένοις
 παρὰ Αὐρηλίας Ἀμμων
 5 νοῦτος Μύστου ἱερε (ρε effacé)
 ρείας Πετεσούχου θεοῦ
 μεγάλου μεγάλου αἰεζώου
 καὶ τῶν ἐ[ν Μ]οήρει θεῶν
 [ἀ]πὸ ἀμ[φ]όδο[υ] Μοήρεως(,) αἰεῖ
 10 [μ] ἐν θύουσ[α] (l. -ουσα) τοῖς θεοῖς δι
 [ε]τέλεσα τὸν βίον ἐπιδη (l. ἔτ: δέ)
 [κ]αὶ νῦν κατὰ τὰ κελευσθέν
 [ντ]α καὶ ἐπὶ παρόντων

MANUS I

À la commission élue pour surveiller
 les sacrifices.

Mémoire d'Aurelia Ammonous, fille
 de Mystès, quartier du Moeris, prê-
 tresse de Pétésouchos, le dieu très
 grand, éternel, et des dieux du quartier
 du Moeris. J'ai tout le temps de ma vie
 offert des sacrifices aux dieux, et
 maintenant encore, en votre pré-
 sence, j'ai, selon l'édit, fait des sacri-
 fices et des libations, et mangé des
 offrandes sacrées. Je vous prie de
 donner votre signature.

[ὑμ]ῶν ἔθυσα καὶ ἔσπισα (l. -σπει-)

15 [κ]αὶ τῶν ἱερ[ε]ῶν ἐγευσά

[μη]ν καὶ [ἀξί]ῳ ὑποση

[μιώ (l. -μει-)] σασθα[υ]

. . . . .

L. 1. Voici le numéro [43]B (?) du classement, ainsi que je l'ai reconnu à l'Académie de Vienne, *Anzeiger*, 1907, 4 décembre, numéro soit de l'enregistrement de l'acte, soit des opérations de la commission. — L. 9. La ville d'Arsinoé (Crocodilopolis, Medinet el-Faïoum) avait de nombreux quartiers, dont le quartier du Moeris, ἄμφοδον Μοήρεως, ἐν Μοήρει, possédait le temple de Pétésouchos, grand dieu à la tête de crocodile, divinité locale du Faïoum; cf. WESSELY, *Die Stadt Arsinoë*, Académie de Vienne, *Sitzungsberichte philosoph.-histor. Classe*, 1902, t. CXLV, 4 : Χαίρειου [μη(τρός) Θαι]σχαρίου τῆς καὶ Θεανῶ (l. -οῦς) ἱερεὺς Πετεσούχου θεοῦ μεγάλου μεγάλου[υ] ἀειζῶου : « Chaireas, fils de Thaisarion aussi appelée Theano, prêtre du très grand dieu Pétésouchos à la vie éternelle. »

Bibliographie : cf. DOM LECLERCQ, *Bulletin d'ancienne littérature et d'archéologie chrétiennes*, IV, 127; BOTTI, *Atti del secondo congresso di archeologia cristiana*, Rome, 1902, 398; *Bessarione*, 1900, VII; *Rivista delle riviste*, p. xxvi; Seymour DE RICCI, *Revue des études grecques*, 1901, XIV, 203; *Archiv für Papyrusforschung*, 1900, I, 174, 1; V, 279 (V. Wilcken); G. SCHOENAICH, *Die Libelli und ihre Bedeutung für die Christenverfolgung des Kaisers Decius*, *Jahresbericht des K. Friedrichs-Gymnasiums zu Breslau*, 1910; BLUDAU, *Der Katholik*, 1908, 173 s., 258 s.; P. MEYER, *Die Libelli...*, p. 32, n° 23; WILCKEN, *Grundzüge und Chrestomathie*, 1912, p. 152, n° 125.

CHAPITRE II

NOUVELLES LETTRES CHRÉTIENNES SUR PAPYRUS

Le nombre des plus anciennes lettres chrétiennes est augmenté de douze nouvelles dont voici la table :

A. Lettre d'Arrhianus à son frère Paulus		Papyrus de Bâle	milieu du III ^e siècle
B. Lettre de Titianus	provenant d'Oxyrhynchus	Papyrus de Florence (PSI IV, 299)	fin du III ^e siècle
C. Lettre de Sotas à Demetrianos	provenant d'Oxyrhynchus	Ox. Papyrus XII, 1492	} III-IV ^e siècle
D. Lettre de Sotas à Petros	provenant d'Oxyrhynchus	Papyrus de Florence (PSI III, 208)	
E. Lettre d'une femme chrétienne à un prêtre	provenant d'Oxyrhynchus	Ox. Papyrus XV, 1592	III-IV ^e siècle
F. Lettre d'une femme malade	provenant d'Oxyrhynchus	Ox. Papyrus XI, 1161	IV ^e siècle
G. Lettre à Théodote, évêque de Laodicée ad mare	provenant d'Oxyrhynchus	Papyrus de Florence (PSI IV, 331)	IV ^e siècle
H. Lettre à Stephanos	provenant de la Grande Oasis	Papyrus de Giessen I, 103	après l'an 309
I. Lettre de Boëthos	provenant d'Oxyrhynchus	Ox. Papyrus XII, 1494	IV ^e siècle
J. Lettre de Nilos à Apollonios	provenant d'Oxyrhynchus	Ox. Papyrus XII, 1495	IV ^e siècle
K. Lettre de Thonis à Héraclius	provenant d'Oxyrhynchus	Ox. Papyrus XII, 1493	IV ^e siècle
L. Lettre du prêtre Léon à ses collègues	provenant d'Oxyrhynchus	Ox. Papyrus XI, 1162	IV ^e siècle

A. LETTRE D'ARRHIANUS A SON FRÈRE PAULUS.

Provenant d'une ville de l'Égypte. Écriture du milieu du IIIe siècle.

Papyrus de Bâle (bibliothèque de l'Université, Inventaire n° 12). Hauteur 170^{mm}, largeur 75^{mm}; à gauche un morceau du papyrus est arraché, emportant la marge et environ 3 ou 4 lettres. L'abréviation chrétienne bien connue ἐν χ(ρ)στῷ à la fin, ainsi que le nom Paul, indiquent suffisamment que les personnages de la lettre étaient des chrétiens caractérisés par le profond respect envers leurs parents, dont ils parlent par *κυρίῳ πατρὶ ἡμῶν* (l. 7), *ἡ κυρία τελοῦσα ἡμῶν* (l. 13), Monsieur notre père, Madame notre mère. D'ailleurs, la lettre n'offre de singularité ni dans le sujet ni dans le style. Pour la

date, l'écriture du verso est d'une certaine importance, car on y trouve la mention de l'an VI du règne d'un empereur du IIIe siècle de notre ère (ἔτους) εἴ' χρο(ιακ) κη. Or, la paléographie de notre lettre est précisément celle du IIIe siècle. M. Wilcken, à qui nous devons ces observations, a inspiré l'interprétation de l'éditeur E. Rabel, *Abhandlungen der koeniglichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Goettingen, philosophisch-historische Klasse, Neue Folge, Band XVI, n° 3 : Papyrusurkunden der oeffentlichen Bibliothek der Universitaet zu Basel*, Berlin, Weidmannsche Buchhandlung, 1917, p. 64 ss.

- 1 [Χαίροις κύριέ μ]ου ἀσύν'κριτε ἀδελφε Παῦλε(,)
 2 ['Α]ρριαν[ό]ς σε προ[σ]αγορεύωι(.)
 3 [Εὐχόμενός σοι τὰ ἐν βίῳ κάλ[λι]στα ὑπαρχθῆναι
 4 [διὰ .]μνησίου ἐρχομένου προ[δ]ῆς ὑμᾶς ἀναγ'
 5 [κίον ἡγη]σάμην προσαγορεύσ(αι)αι <σέ> ἅμα τῷ κυρίῳ
 6 [πατ]ρὶ ἡμῶν καὶ νῦν ὑπομημνήκω ὑμᾶς
 7 [περὶ?] τῆς γυ' ( ) ἵνα ἐνθάδε μὴ ἐνοχλούμε
 8 [θ.χ.] Ἡρακλείδης γὰρ οὐ δύναται ἀπαντῆσα
 9 [πρὸς σε] ... [..] γὰρ ὀνομάσθη εἰς τὴν βουλήν
 10 [....]ρ μὴ τι οὖν... ε.. [....]. β.... ρασ
 11 [....] κσςς (spatium) ἀλλὰ καὶ τὸ γαρέλεόν μοι πέμ.
 12 [ψο]ν οἶον ἤαν δοκιμάσης κυλόν εἶναι ( )
 13 [Ἡ δὲ κ]υρία τεκοῦσα ἡμῶν ὀλοκληροῦσα
 14 [προ]σαγορεύ: ὑμᾶς ἅμα ταῖς συμβίσις
 15 [ὑμῶ]ν καὶ τοῖς γλυκυτάτοις τέαν[οις]
 16 [μετὰ? τ]ῶν ἀδελφῶν καὶ πάντες οἱ ἡμέτ[ε]
 17 [ροι(·) Spatium] Προσαγόρευε τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν
 18 [....]ένην καὶ τον..ην(·) Σὲ οἱ ἡμέ
 19 [τεροι] πάντες προ[σ]αγ[ο]ρ[ε]ύουσιν (· manus 2^a :) Ἐρρωσθαί
 20 σε εὐχομαι ὀλοκλη
 21 [ρω]ς ἐν κ(υρί)ῳ

La première ligne dépassait la marge à gauche, la deuxième est en retrait. La même phraséologie χείροις ou χείρε — προσαγορεύω est constatée par M. Rabel dans *Oxyrhynchus Papyri*, III, 526, 2 (IIIe siècle); IX, 1185, 13 (a. 200 environ); *Papiri Fiorentini* (Papiri Greco-Egizi pubblicati della R. Academia dei Lincei sotto la direzione di D. Compareschi e G. Vitelli), II, 140 verso (a. 624); *Pap. Società Italiana*, III, 206 (IIIe siècle). — Ἀσύν'κριτε, avec la cédille qui doit faciliter la lecture de plusieurs consonnes, a pour analogie à la quatrième ligne ἀναγ'/[κίον. — L. 2. προ[σ]αγορεύω porte le iota adscriptum comme κυρίῳ (l. 5), mais contrairement à l'étymologie du mot. Il est, du reste, synonyme d'ἀσπάζομαι : « je salue ». — L. 3. La phrase εὐχομαι

δέ σοι τὰ ἐν βίῳ καλλίστα ἀγαθὰ ὑπαρχθῆναι se retrouve dans le papyrus de la Società Italiana, III, 206, 6 et dans *Tebtunis Papyri*, II, 418, 6 (IIe siècle, mais sans ἀγαθὰ). ὑπαρχθῆναι : comparez *Urkunden des Berliner Museums*, 1080, 3 (IIIe siècle, Rabel).

L. 4. Arrhianus profita de l'occasion pour écrire la lettre quand un nommé . μχνίος s'en alla chez Paulus, situation analogue à celle du Papyrus Rylands, II, 235 (IIe siècle) : εὐρών Ἀμμωνοῦν πρὸς σὲ ἐρχομένην ἀναγκάσθην ἀσπάζεσθαι σε, du papyrus d'Oxyrhynchus, dans *Oxyrhynchus Papyri*, I, 123 (III-IVe siècle) : εὐχανίς<ια> τις καὶ νῦν τοῦ ἀνερχομένου πρὸς ὑμᾶς ἀναγκάδιόν μοι ἐγένετο προσαγορεύσειαι ὑμᾶς : « Je trouvai l'occasion quand Ammonous s'en alla chez vous et je pensai qu'il était nécessaire de vous saluer » ; « à l'occasion qu'un tel alla chez vous il m'était nécessaire de vous saluer » ; Rabel cite en outre le papyrus de Hambourg 37 (IIe siècle), de Giessen 54 (IV-V^e), papyrus Amherst 145, 23.26, Oxyrhynchus 1300 (Ve siècle). Le papyrus offre à la l. 5 προσαγορευσεαι ou, selon Wilcken, προσαγορευσε σε, c'est-à-dire προσαγορευσαί σε « à vous saluer ».

L. 6. Lisez ὑπομνησάτω. — L. 7. Suppléiez γυμνασιάρχ(ιας), bonne conjecture de Wilcken. Devenir gymnasiarque ou membre du conseil de la municipalité était dangereux à cette époque où les magistrats étaient responsables du paiement exact des taxes et écrasés par les munera, les liturgies, prestations pour la commune. Pour éviter cette charge pesante, on protestait contre la nomination, qui était décidée peut-être par la cooptation du magistrat par le vice-roi ; c'est ainsi que, dans une protestation sur un papyrus de l'an 250 (publié dans le *Catalogus papyrorum Raineri*, series Graeca, pars I, textus Graeci [*Studien zur Palaeographie und Papyruskunde*, vol. XX], n° 54, col. II, 6), nous lisons le passage : περὶ κοσμητείας / εἰς ἣν ὀνομάσθη οὐ δεόντως ὁ ἡμέτερος υἱός, « sur la charge de cosmète, à laquelle fut nommé injustement notre fils ». En partant de cette phrase nous restituons, par conjecture, dans notre ligne 9 [οὐ δεόν]τω[ς] γὰρ ὀνομάσθη (l. ὦν-) εἰς τὴν βουλήν et finissons la ligne précédente par ὁ Περικλείδης γὰρ οὐ δύν(ε)ται ἐγγ(ε)ροῦσαι ; ce dernier verbe semble être identique avec celui du commencement de la l. 11 ἐγγ[ε]ροῦσαι et nous proposons pour compléter la l. 10 : [δέος γ]ὰρ μή τι οὖν... ἔχη βλά[ε]ας οὐ μιχράς.

Δύνομαι, pour δύναμαι, est représenté à la 3e personne par δύνεται-δυναιται, faute d'orthographe dans notre papyrus.

L. 11. γαρῆλεον ou γαρῆλαιον était un mélange de γάρων, garum, salaison, et ἔλαιον, huile.

L. 12. Lisez οἶον ἐν (id est ἔν) δοκιμάσῃ καλὸν εἶναι. — L. 13. τεκοῦσα est identique à μήτηρ comme ἀλέκτωρ est identique à ἄλεκτρούον (dans les papyrus magiques) malgré son air poétique. — L. 18. Comparez le papyrus de Giessen 55, 13 s. : σὲ καὶ τοὺς σὺν σοὶ ἀδελφοὺς ἐν κισσῷ | καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν κισσῷ προσαγορευόμεν (Wilcken) ; de même Oxyrhynchus Pap. 1462. Τὸν ἀδελφὸν ἡμῖν offre le datif sympathétique ἡμῖν en fonction attributive, comme c'est l'ordinaire dans

la syntaxe hongroise, p. ex. a madárnak a szárnya : « l'aile de l'oiseau », littéralement : à l'oiseau son aile.

Le nom du frère Διογ[ένην] ou Περιγ[ένην] (selon Wilcken) est celui d'une des personnes qui figurent à la l. 14 : ὑμᾶς ἅμα ταῖς συμβίαις ὑμῶν, « vous avec vos femmes » ; il faut donc suppléer]ενην καὶ τον.ην par le nom d'une femme ; je propose Δον[άζ]ην dans la prononciation dure égyptienne Τον[άζ]ην.

TRADUCTION :

« Salut, monsieur mon excellent frère Paulus, moi, Arrhianus, je vous salue. En vous offrant les meilleurs vœux pour votre vie, je pense qu'il est indispensable de vous saluer par ... menibe, qui s'en va chez vous, ainsi que monsieur notre père. N'oubliez pas l'affaire de la gym(nasiarchie), autrement elle nous causerait ici beaucoup d'ennui ; car Héraclidès ne peut entrer en fonction, puisque sa nomination à la municipalité est indue et il est à craindre qu'il ne soit écrasé par la fonction. Mais envoyez-moi aussi la sauce au poisson à l'huile qui, à votre avis, est de bonne qualité. Madame notre mère se porte bien, elle vous salue ainsi que vos femmes et vos tendres enfants, les frères et toute la famille. Saluez mon frère (Diog)ène et Don(ac)é. A vous les saluts de nous tous. C'est mon vœu que vous vous portiez complètement bien. Dans le Seigneur. »

B. LETTRE DE TITIANOS.

Provenant d'Oxyrhynchus. Écrite vers la fin du IIIe siècle.

Papyrus de Florence. Hauteur 16^{cm}, largeur 14^{cm}. Nous reproduisons l'édition de Matilde SANSONI dans les *Papiri greci e latini*, vol. IV, n° 299, p. 31 des *Publicazioni della Società Italiana*.

Τῇ κυρίᾳ [ἀ]δελφῇ Τιτιανός εὖ προχτ'τειν(.)
 Τύχων[ος ἀ]νερχομένου πρὸς ὑμᾶς προήχθην
 γράψαι σο[ι τ]ὰ συμβάντα μοι ὅτι κατεσχέθην
 νόσω ἐπὶ πολὺ ὡς μὴ δύνασθαι μηδὲ σκευεύεσθαι(.)
 5 ὡς δ' ἐκουφίσθη μοι ἡ νόσος, ἐπέθετό μοι ὁ ὀ
 φθαλμὸς καὶ τραχώματα ἔσχον καὶ δεινὰ
 πέπονθα ἔτι τε (l. δὲ) καὶ ἕτερα μ[έρ]η τοῦ σώματος
 ὡς καὶ ἐπὶ τομὴν ἤκειν μ[οι] ὀλίγου(,) ἀλλὰ θεῶ γά-
 ρις(.) ὁ δὲ πατήρ μου [[{ μέγρι { τ[ο]ύτου }], δι' ὃν καὶ νο-
 10 σῶν παρ[έ]μεινα { μέγρι τοῦ[τ]ου } , νοσεῖ(·) καὶ δι' αὐτό(ν)
 ἔτι ἐνταυθὰ εἰμι(·) μακροψ[ύ]χ[ει] σὺν(·) ἀδελφῆ(,) ἄχρεις

οὐ ἂν με θεὸς εὐοδώσῃ (πρὸς ὑμᾶς) καὶ συνε-
 γῶς τούτου ἐνεκεν [ὑχομαί τῷ θεῷ ἕως οὗ ἂν με
 πάλιν πρὸς ὑμᾶς εὐοδώσῃ] ἐνόσησαν δὲ παν-
 15 τες οἱ κατὰ τὴν οἰκίαν, ἧ τε μήτηρ καὶ τὰ παιδί-
 α πάντα, ὡς μηδὲ ἔχειν ἡμᾶς ὑπηρεσίαν(,) ἀλλὰ
 τὰ πάντα [συνεγῶς τοῦ θεοῦ δέεσθαι(,) καὶ αὐτὸς
 δὲ πειρωμαί(,) ἐπὶ πλοίου εὐπορηθῶ(,) καταλα-
 βεῖν ὑμᾶς(,) ἀσπάζεται ὑμᾶς ὁ κύριός μου
 20 πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ(,) ἀσπάζο'νται (σ corr. ex ε) ὑμᾶς οἱ κα-
 τὰ τὴν οἰκίαν πάντες(,) ἀσπάζομαι τὸν κύρι-
 ὄν] μου [ἀδελφὸν] καὶ [7 lettres] καὶ Κύριλλαν
 [.....]...

Écrit à travers la marge à gauche :

ἐπιστολὴ τοῦ ἡγεμόνος μοι ἐπέμφθη· καὶ εἰ μὲν ἠνέχθη σοι(,) εὖ ἂν ἔχοι, εἰ δὲ μή...
 25 βεῖν ἢ ἀξιώσάτω Μῶρον τὸν ἐπιστολέα τὸν φίλον καὶ ἐγλαβέτω[

L. 1. Titianus devait demeurer dans une région située au nord d'Oxyrhynchos, car Tykhon doit « monter » pour y arriver. *πραττειν* porte une cédille qui joue le même rôle que dans *ασυγ'αριτε*, l. 1 du papyrus de Bâle. — L. 4. *πολύ* : comparez l'υ dans les lignes 16. 19. 20. — L. 9-10. Le scribe a biffé deux fois les mots *μεγρι τουτου* (ρ porte une lettre au-dessus), mais la seconde fois ce fut à tort. — L. 13, *θεῷ*, l. 17, *θεοῦ*, écritures en toutes lettres sans abréviations, comme *Χρ(ε)ιστι(όν)* dans le papyrus 311, 14 de Florence. — L. 12. Ici *εσοδωσει* paraît fautif, mais à la l. 14 *εσοδωσῃ* est correct. — L. 17. *δεεσθαι* : comparez *εκπλεειν* pour *ἐκπλεῖν*, Papyrus de Florence 298, 11 et BLASS-DEBRUNNER, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, § 89 (M. Sansoni). — L. 24. *ἀσπάζεται* est corrigé en *ἀσπάζονται*.

La situation peu reluisante de Titianus ne semble pas favoriser l'opinion que le préfet lui-même, grand personnage, lui ait adressé une lettre personnelle, et c'est plutôt le texte d'une lettre ou d'un décret du *praefectus Augustalis* qui doit être arrivé à la connaissance de Titianus. Ce texte intéressait la sœur de Titianus et probablement aussi tous les chrétiens.

TRADUCTION :

« Titianus à madame sa sœur. Portez-vous bien. A l'occasion du voyage de Tykhon qui monte chez vous, je vous écris de mes nouvelles : j'ai été arrêté longtemps par une maladie et même je ne pouvais plus me mouvoir. Quand la maladie commença à cesser, j'eus un ulcère à l'œil et des trachomes; j'ai terriblement souffert. J'eus aussi des ulcères à d'autres parties du corps,

peu s'en fallut qu'une opération n'ait été nécessaire. Mais, grâce à Dieu, elle ne le fut pas. Mon père est (aussi) malade; je suis resté à cause de lui jusqu'à présent, même dans ma maladie, et je suis encore ici. Ayez donc patience, ma sœur, jusqu'à ce que Dieu m'amène chez vous. Je prie Dieu sans cesse qu'il me conduise chez vous un jour. Toutes les personnes dans la maison sont tombées malades, la mère, tous les enfants; nous avons été sans aide, mais nous avons prié Dieu toujours sans cesse. Si un vaisseau est disponible, moi-même j'essayerai de venir chez vous. Monsieur mon père et ma mère vous saluent, je vous salue tous et toute la maison; je salue monsieur mon frère et ... Cyrilla. P. S. On m'a envoyé la lettre du préfet; si elle vous a été aussi apportée, c'est juste... (lacune)... qu'il demande Morus porteur de lettres et ami, qu'il prenne [... »

C. LETTRE DE SOTAS A DEMETRIANOS.

Provenant d'Oxyrhynchus. Écrite vers la fin du IIIe siècle
ou le commencement du IVe.

Papyrus en écriture cursive. Hauteur 226^{mm}, largeur 103^{mm}. Publié par MM. GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, part XII, 1916, p. 249, n° 1492.

Χα[ι]ρε(,) ἱερ[ε] υἱέ
 Δημητρι[ανέ (.) Σώτας]
 σε πρ[ο]σχαροεύω.
 τὸ κοινόν. [. . . . .]
 5 εὐδῆλον καὶ τὸ κοινόν
 σωτήριον ἡμῶν [...]
 ταῦτα γὰρ ἐστὶν τὰ ἐ[ν τῇ]
 θεία προνοία(.) εἰ οὖν ἔ
 κρεινας (l. -κρι-) κατὰ τὸ παλ[αίον]
 10 ἔθος δοῦναι τὴν ἄρ[ο]υ-
 ραν τῷ τύπῳ(,) ποιήσον
 αὐτὴν ἀφωρισθῆναι (l. -φο-)
 ἵνα χρήσωνται(,) κ[α]ὶ ὡς
 ἐν κρείνης (l. κρί-) περὶ τοῦ ἔ[ρ]γ[ου]
 15 θάρσει(.) πάντας τ[ο]ῦ[ς]
 ἐν τῷ οἴκῳ σου ἅπαντ[ας]
 προσαγόρευε(.) ἐρω-
 σθαι ὑμᾶς εὐχομαι
 τῷ θεῷ διὰ παντός

καὶ ἐν παντί.)

Adresse au verso : τῷ ἱερῷ υἱῷ τοῦ Δημητρίου πατρὸς Σώτου.

Comme préambule de la lettre figurent quelques réflexions religieuses ; je cite, pour suppléer les lacunes des lignes 4-6, le commencement du Χριστός πάσγων où Jésus est appelé τὸ κοσμοσωτήριον φῶς et je propose p. ex. τὸ κοινὸν φῶς ἡμῶν εὐδῆλον καὶ τὸ κοινὸν σωτήριον ἡμῶν [Χριστός]. Suivent alors des dispositions relatives à l'aliénation d'un terrain que le fils veut offrir peut-être dans une intention religieuse conformément à une vieille habitude.

L. 12. Les éditeurs comparent pour ἀφορίζω, faire une aliénation, le papyrus 1060 de Berlin (*Aegyptische Urkunden*) — 33 : τὸν ἀφορίζομαι τὸ ἔδαφος; *Revue des Études Égyptologiques*, LXI, 3 : la Libye, département de l'Égypte, a un district qui s'appelle ἀφορισμένη.

TRADUCTION :

« Salut, saint fils Demetrianus. Moi, Sotas, je vous salue. La claire lumière de nous tous et notre salut est Jésus-Christ. C'est dans la providence de Dieu. Si vous êtes décidé à donner, suivant l'ancienne coutume, l'acre de terre aux habitants du lieu, faites-le aliéner pour qu'ils l'exploitent; et quoi que vous décidiez dans l'affaire, ayez courage! Salut à toutes les personnes de la maison, à toutes. Je prie Dieu toujours et en toute situation pour que vous vous portiez bien. »

« A mon saint fils Demetrianus. Lettre de Sotas. »

D. LETTRE DE RECOMMANDATION DE SOTAS A PETROS.

Provenant d'Oxyrhynchus. Même époque.

Parchemin. Hauteur 118^{mm}, largeur 53^{mm}. Une autre lettre de Sotas se trouve actuellement à Florence; son style est analogue à celui de la lettre à Demetrianus (comparez les premières lignes, puis κατὰ τὸ ἔθος, l. 6 et κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος, l. 9; la fin aussi est presque identique). Publiée dans les *Papiri greci e latini, Pubblicazioni della Società Italiana*, vol. III, n° 208, p. 69, par Teresa Lodi.

Χαῖρε ἐν κ(υρί)ῳ(,) ἀγαπῆτῆ

[ἄδ] ἔλπε Πέτρε, Σώτ[η]ρ[ς]

σε προσαγορεύω(.)

Τὸν ἀδελφόν ἡμῶν

Ἡρακλῆν παρῆδεξαι

[κατὰ τὸ ἔθος(.)] δι' οὗ σε

καὶ τοὺς σὺν σοὶ πάν-

τας ἀδελφοὺς ἐγὼ
 καὶ οἱ σὺν ἐμοί
 10 προσαγορεύομε(ν.)
 Ἐρρῶσθαί σε
 ἐν θ(ε)ῶ εὐχνομαι(·)

La lettre de recommandation pour Ammonius publiée dans les *Oxyrhynchus Papyri*, 1162 (voir aussi notre recueil), offre les mêmes termes et le même style.

TRADUCTION :

« Salut dans le Seigneur, frère chéri, Pierre; moi Sotas je vous salue Agréez notre frère Héraclès, comme c'est l'habitude; moi et mes collègues, nous vous saluons par sa bouche, vous et tous vos collègues. Portez-vous bien, c'est mon vœu en Dieu. »

E. LETTRE D'UNE FEMME CHRÉTIENNE A UN PRÊTRE.

Provenant d'Oxyrhynchus. IIIe siècle ou commencement du IVe.

Fragment de papyrus. Hauteur 103^{mm}, largeur 50^{mm}. Écriture en onciale fine avec les abréviations κει, κύριε; πρ, πάτερ; πηρ, πατήρ. Publié dans *Oxyrhynchus Papyri*, XV, p. 285, n° 1592, par MM. GRENFELL et HUNT. Le commencement et la fin, ainsi que le texte du verso, n'existent plus.

. . . . .
 [γαι]ρειν(·) αιδε (l. ἐδε-)
 ζά[μ]ην σου τὰ γράμμα
 τα(·) κ(ύρι)έ μου π(άτερ)(·) καὶ πάνυ ἐ
 μεγαλύνθην καὶ ἠγαλλεία (l. -λλία-)
 5 σα ὅτι (l. ·τι) τοιοῦτός μου π(ατ)ήρ
 τὴν μνήμην ποιεῖται(·) αὐτὰ
 γὰρ δεξάμενη τὸ ἱερόν σου
 [ἔ]γνος. . . . . προσεκ]ύνησα
 . . . . .

L. 4. Voici des expressions de la phraséologie de la sainte Écriture : ἐμεγαλύνθην, Ecclesiast., I, 16; II, 9; ἀγαλλιάω, saint Luc, I, 47; ἠγαλλιάσατο, Actes des Apôtres, XVII, 34. Les autres termes sont déjà ceux de l'épistolographie byzantine et copte.

TRADUCTION :

« ... je prie chaque jour] Dieu notre bon sauveur et (Jésus) son fils aimé afin qu'ils protègent mon corps, mon âme, mon esprit. Voici ma lettre que j'ai écrite dans ma forte maladie, ne pouvant quitter mon lit, car telle est ma forte maladie. Vous m'avez écrit « faire une démarche (?), pressez-le » ; donc la jeune fille est allée avant ma maladie [... »

P. S. « Toutes les personnes qui sont ici vous saluent. »

Adresse : « A un tel, lettre] de la sœur S [... »

G. LETTRE A THÉODOTE, ÉVÊQUE DE LAODICÉE AD MARE.

Provenant d'Oxyrhynchus. IVe siècle.

Papyrus de Florence, mutilé au commencement et à la fin. Hauteur 235^{mm}, largeur 130^{mm}. Le texte est intéressant par la mention de Théodote qui vivait pendant la première moitié du IVe siècle; il fut nommé évêque durant la persécution (EUSÈBE, *Hist. évangél.*, 7, 32.33), mais excommunié provisoirement comme sectateur d'Arius au concile de Nicée en 325 (E. SCHWARZ, *Goetting. Nachr.*, 1905, 277, 18; 282). Il prenait part alors au concile de Nicée. On possède une lettre de Constantin dans laquelle vers la fin de 325 l'empereur lui adresse des menaces (*Goetting. Nachr.*, 1904, 394; 1911, 380). En 328 environ, il assistait aussi au concile d'Antioche, dans lequel fut proposée la translation d'Eusèbe de Césarée au siège d'Antioche (*Goetting. Nachr.*, 1911, 372, 397). Théodote était déjà mort en 341; car son successeur Georgios assiste au concile d'Antioche de la même année (Sozomène, III, 5). Nous reproduisons ces observations d'après M. G. Pasquali dans son édition du texte, dans les *Publicazioni della Società Italiana per la ricerca dei Papiri greci e latini in Egitto. Papiri greci et latini*, vol. IV, n° 311, p. 43-45, Florence, 1917. Voici à gauche sa transcription et à droite notre essai de restitution qui est purement hypothétique.

1 [...]ομαι γρ[	[βούλ]ομαι γρ[ἄμματα
2 [...]αι εἰς Ἄν[τιόχειον?]	[...]αι εἰς Ἄν[τιόχειαν?]
3 [...] δὲ θέλω α.[ἄ-]	[ἐγώ] δὲ θέλω ἀσ[φαλῶς αὐτὰ ἄ-]
4 π[σ]δοθῆναι [ἄν-]	π[σ]δοθῆναι [(.) ὁ δὲ φέρων ἄν-]
5 θρωπος εἰς τόν[	θρωπος εἰς τόν [τόπον καὶ μὴ τὴν τυχοῦ-]
6 σην οἰκίαν ἀποδ[	σην οἰκίαν ἀποδ[ότω ἵνα μὴ]
7 εἰς χεῖρας ἔλθῃ ω[δῆ?-]	εἰς χεῖρας ἔλθῃ ᾧ[τινιουν ἀπατη-]
8 λῶ τούτου χάριν τῷ ἐπισκό-	λῶ(.) τούτου χάριν τῷ ἐπισκό-

9	πρὸ τῆς Λαυδικίας τῆς πρὸ	πρὸ τῆς Λαυδικίας τῆς πρὸ
10	δύο μονῶν Ἀντιοχείας ἁ-	δύο μονῶν Ἀντιοχείας ἁ-
11	ποδοθῆναι αὐτὰ θεῶν <!> κρο-	ποδοθῆναι αὐτὰ θεῶν(·) εἰκόσ
12	μειν ὅσα σφαλματτα πέμ-	ἐκείνος ἀσφαλ[τῆ κ]τασμο-
13	πει τῷ ἀνθρώπῳ πρὸ φ βουλο-	πείτω ἀνθρώπῳ[πον] φ βούλο-
14	μαὶ τὸν χρειστὸν σοι ο. . .	μαὶ τὸν Χρειστὸν σοιστῆναι (l. -ου).]
15	σὺ ἀπέλθε πρὸς τὸν Ἀντι-	σὺ ἀπέλθε πρὸς τὸν Ἀντι-
16	οχείας ἐπίσκοπον εἰς χεῖρας	οχείας ἐπίσκοπον εἰς χεῖρας
17	δοῦς αὐτῷ . . . .] γράμμα	δοῦς αὐτῷ [καὶ τὰ γράμμα-
18	. . . . κόν δ' αὐτῷ τούτου ἔνχ	τα Ἰοκόνδου τοῦ θύτου ἔνχ
19	εἰς χεῖρας Θεοδότῳ τῷ	εἰς χεῖρας Θεοδότῳ τῷ
20	ἐπισκόπῳ τῆς Λαυδικίας	ἐπισκόπῳ τῆς Λαυδικίας
21	ἀποδοῦ οὕτως γὰρ ἔχει	ἀποδοῦ(·) οὕτως γὰρ ἔχει
22	καὶ ἡ ἐπιγραφή(·) ἐπ<ε>ὶ δὲ δύο	καὶ ἡ ἐπιγραφή(·) ἐπ<ε>ὶ δὲ δύο
23	εἰσὶν Λαυδικίαι, μία τῆς	εἰσὶ Λαυδικίαι(·) μία τῆς
24	Φρυγίας καὶ μίαν ἡ κα-	Φρυγίας καὶ μίαν ἡ κα-
25	τὰ Συρίαν.	τὰ Συρίαν.[

Écriture à travers la marge à gauche :

[πρὸς τὴν Λαυδικίαν τῆς Κοίλης	[πρὸς τὴν Λαυδικίαν τῆς Κοίλης
Συρία[ς τῆς] πρὸ δύο μονῶν	Συρία[ς τῆς] πρὸ δύο μονῶν
[Ἀντιοχείας· ἐκεῖ ἐστὶν Θεόδοτος	[Ἀντιοχείας· ἐκεῖ ἐστὶν Θεόδοτος
ὁ ἐπίσκοπος· τοῦ] τῷ νῦν ἀπό	ὁ ἐπίσκοπος[ς] τοῦ] τῷ νῦν ἀπό
δος σω. . .]	δος σωρω[ς] (l. σο-)
ἄδελφε ἀσύγκριτε	ἄδελφε ἀσύγκριτε(·)

Il s'agit au commencement de l'expédition sûre d'une lettre. « Je veux qu'elle soit sûrement délivrée, que le porteur la délivre au lieu de la destination et non pas à la première maison qu'il rencontrera, pour qu'elle n'arrive pas entre les mains d'un fourbe quelconque. Voilà pourquoi je veux que la lettre soit délivrée à l'évêque de Laodicée, qui est à deux stations de la route avant Antioche : donc, celui-ci doit rechercher un homme sûr ; que le Christ le protège ! c'est mon vœu.

« Quant à vous, allez chez l'évêque d'Antioche, mettez aussi dans sa main la lettre du prêtre Iocond[ē] afin qu'il la remette à l'évêque de Laodicée ; car telle est l'adresse de la lettre. Mais il existe deux villes de Laodicée ; l'une est en Phrygie et l'autre en Syrie.

« [... le village est] près de Laodicée dans la Cœlésyrie, à deux stations de la route avant Antioche ; c'est là que Théodote est évêque ; rendez la lettre à celui-ci habilement, frère excellent. »

L. 9. Sous-entendez *Laodicea ad mare* qui était située, suivant *Itinerar. Burdigal.* 581, 4 sq. *Itinerar. Antouini*, 147, cité par Pasquali, à deux *mansiones*, stations, d'intervalle d'Antioche. *Laodicea* était la prononciation vulgaire, comme p. ex. *lautumiae* pour *λαυτομαίαι*. Donc l'homonymie de l'autre *Laodicea*, celle *ad Lycum*, causait peut-être à l'auteur de la lettre beaucoup de craintes que la lettre n'arrivât pas à son lieu de destination par une confusion ou par la négligence d'un porteur. — J'ai suppléé *Jocondē* à la l. 18 à titre de simple indication; on pourrait aussi penser à *Σελωνδῶν* etc. — *σοφῶς*, expression très fréquente, passée même en latin; cf. PÉTRONE, 40, 1; MARTIAL, 1, 49, 37; 1, 66, 4, etc. — *ἀσύγχροτε ἄδελφε Παῦλε* existe dans le commencement d'une lettre chrétienne, Papyrus de Bâle, l. 1.

II. LETTRE A STEPHANOS.

Provenant de la Grande Oasis. Écrite après l'an 309.

Papyrus du musée de Giessen, *Museum des Oberhessischen Geschichtsvereins*, n° 126, verso, de l'inventaire. Hauteur 260^{mm}, largeur 80^{mm}. Écriture cursive. Publié par MM. Ernst KORNEMANN et Paul M. MEYER, *Griechische Papyri im Museum... Giessen*, 1er volume, p. III, n° 103, Leipzig et Berlin, 1910-1912. Le recto du papyrus contenait les copies de plusieurs quittances adressées à Gelasius, chef du bureau des impôts du district, écrites en 309; on a coupé le papyrus en plusieurs morceaux: celui du milieu contient au verso notre lettre. Il existe encore d'autres papyrus provenant de la même Oasis (v. GRENFELL-HUNT, *Greek papyri*, second series, p. 104; WILCKEN, *Archiv*, IV, 478 s.), parmi lesquels le plus fameux est l'épître de Psenosiris publiée plus haut.

Ἀπ[.....].. Στεφάνω
 δι[ακόνω ἀγ]λαπητῶ υἱῶ
 [ἐν κ(υρί)ῳ χάριεν(.) Π]ροηγού-
 μ[ενος πολλά σ]ε ἀσπάζο-
 5 μ[α]: καὶ τὸν ἀδ]ελφόν σου
 Ἰέ[ροκκ πάντω]ς(.) Ἀναγκαί-
 ω[ς δὲ γράψω σοι ὅ]πως ταχέως
 ἡ[μᾶς κατὰ]λαβῆ (l. -ήψη) πρὸ τοῦ
 ε[.....] Ἐ[νεγκον] δέ μου
 10 ἐργόμ[ε]νος τὰς τρις (l. -εῖς) λίτρας
 τῶν σιππίων καὶ τὰ ἀργύ-
 ρια ἀπὸ [τοῦ] π[α]στοφόρου
 δεῖξαι καὶ ἀγόρασόν μου

- αὐτὰ ἐν πορφύραις(.) Ὁ ἀδελ-
 15 φος σου Ἰέραχς δέδωκεν
 Θεοδώρῳ Ἰερακος κολό-
 βιον ἵνα πωλήσῃ(.) Ἰὴν οὖν
 δ<ε>ῆ σου(.) αὐτὸ ἦ τὴν τιμὴν
 ἀγόρασον αὐτοῦ ἐν (COFF. ex an) πορφύ-
 20 ραῖς(.) Ἐνεγκον δὲ τὸν
 ἀδελφόν σου Ἰέρακα σὺν
 σοί(,) ἀλλὰ πάντως ταχέ-
 ως ἡμεῖς κατέλαθε(.)
 Ἐρωσθαί σε ἐν κυρίῳ
 25 εὐχομαι τέκνον
 ἀγαπητὲ πολλοῖς
 χρονοῖς(.)
 Ἀσπάζομαι πολλὰ τὸν
 ἀδελφὸν Σινέα καὶ τὸν
 30 υἱὸν αὐτοῦ καὶ Ταχσοῦ-
 μιν τὴν ἀδελφὴν αὐ-
 τοῦ μετὰ τῶν τέκνων
 αὐτῆς(·) ὑποπέτω δὲ ὅτι
 πρὶν τοῦ ἐμὲ ἐλθεῖν εἰς
 35 Ὀασιν ἐκί (l. -εἰ) προσεγένε-
 το ἰσαρημι... οὐκ ἔπε-
 ρ... αὐτούς(·)

Écriture à travers la marge de gauche :

Τὸν ἀδελφόν Ὀρειγένην π[ο]λλὰ ἀσπάζομαι γεν..... Ἰέρακα καὶ Σινέα..

εκ...εὐρ[...]

καὶ ...ος τὰ ἀργύρια κ..θε... κυ..[7 lettres].

L. 1. Au-dessus de la première ligne il y a un trait diagonal. Lisez peut-être Ἀπ[ο]λλώνη[ς] comme dans la lettre de Psenosiris. — L. 9. ε : comparez l. 35 ἐκ(ε)ῖ ou l. 34 πρὶν τοῦ ἐμὲ ἐλθεῖν. — L. 11. σίππιον, στίππιον, στύππιον, formes identiques dérivées de στύππη, στυπη, stuppa (P. M.). — L. 12. Les relations avec le pastophore, prêtre païen, sont à expliquer comme affaire de finances. — L. 16. κολόβιον, tunique sans manche laissant les bras découverts jusqu'au coude. — L. 33. τεσε (ou π)εγω, P. MEYER. — L. 36. ε (ou κα), ἰσ(ou γ)αρημι..., P. MEYER. Καῖσαρ est peu probable. — L. 36-37. ἐπέδραμεν, GROENERT. — L. 39. καὶ comme dans le milieu de la dernière ligne.

TRADUCTION :

« Ap[olloni]us salue son cher fils en Dieu, le diacre Étienne. Je commence en offrant beaucoup de saluts à vous et à votre frère Hiérax à tous égards. Je dois vous écrire que vous avez à me rencontrer vite avant que... Venez, apportez-moi trois livres d'étoffe, recevez l'argent du pastophore et achetez-moi pour cela de la pourpre. Votre frère Hiérax a donné à Théodore un colobion à vendre. Donc, si vous en avez besoin, achetez-le ou échangez sa valeur en pourpre. Amenez avec vous votre frère Hiérax, mais hâtez-vous de nous rencontrer. Portez-vous bien dans le Seigneur, cher enfant, longtemps, c'est mon vœu. — Je salue vivement le frère Sineus et son fils, Takhoumis sa sœur avec ses enfants. Je pense qu'avant mon arrivée dans l'Oasis il y arrivait...

« Je salue vivement le frère Origène... Hiérax, Sineus... »

I. LETTRE DE BOETHOS, FILS D'ACHILLION.

Provenant d'Oxyrhynchus. Écrite au commencement du IVe siècle.

Papyrus mutilé au commencement. Hauteur 144^{mm}, largeur 97^{mm} Publié par MM. GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XII, n° 1494, p. 251. La date indiquée par la paléographie est le commencement du ive siècle, et cela concorde avec la cherté des vivres en ce temps, où les olives, par exemple, furent excessivement chères. L. 18, au verso, deux lignes d'écriture en travers du papyrus et d'une autre main donnent la date Ταυρία| (ἔτους) ε αθυρ « Tayria, an V, au mois d'Athyr »; elle est difficile à préciser, car si c'était la cinquième année de Dioclétien, elle devrait être accompagnée par le nombre IV des années de son corégnant Maximien. Si on ne veut pas penser à Probus, c'est peut-être une des ères de l'ancien Oxyrhynchus qui est à sous-entendre ici.

. . . . .
 δ ... [20 lettres perdues]
 ἐδέησεν εμου (l. ἐμὲ) κατελπειν (l. -θεῖν) εἰς
 Παγγ[γ]ᾶ ειν (l. ἔν') οὕτως θεοῦ θεῖλοντος
 τήχχ τει (l. τι) πραταιον (l. -έον) γένηται (.) μᾶ[[λ]]-
 λειστα (l. -ιστα) μὲν δεήσει καὶ ὑμᾶς εὔ-
 χεσθαι περὶ (l. -ρὶ) ἡμῶν ειν (l. ἔν') οὕτως
 ἐπακούσῃ ὁ θαῖος (l. θε-) τῶν εὐχῶν
 ὑμῶν καὶ γένηται ἡμεῖν (l. -ἔν) ἰδὸς
 εὐθεῖα(.) ἀσπίζου<α> τοῦς' γλυου-

10 πάτους μου ἀδελφούς, Διονυσο-
 δώσαν καὶ τὴν δουλὴν αὐτῆς
 Ἀγγελίδαν (ιδεα corr., l. γι-) ἀσπάζομαι τὴν
 ἀδελφὴν μου Μακαρίαν (l. -ίαν) καὶ
 Ῥωμανὴν καὶ τοὺς ἡμῶν

15 πάντας κατ' ὄνομα· καί, ἂν θέ-
 λης, ἀγοράσω ἔλεας (l. -αιας) κνιδία
 παλαιά (l. -αία,) ὡς τοῦ κνιδίου (ταλάντων)
 γ (.) εἰλήμ-

ψει Πτολεμαίῳ (l. -ον) γράψον μου (.)

ἐρρωσθεὶ ὑμεῖς

20

εὐχόμεαι

Adresse au verso :] [π(αρά)] Βοήθου Ἀγγελιδείωνος (l. -ιλιδί-)
 ] θωθ κα

TRADUCTION :

« ... il me fallait descendre au village d'Isicion Panga, s'il y a là peut-être quelque chose à vendre, si Dieu le veut. En premier lieu, il faudra que vous priez aussi pour moi afin que Dieu exauce nos prières et que nous marchions droit devant nous. Salut à mes doux frères, à Dionysodora et Achillis sa servante. Je salue ma sœur Macarie, Romana et expressément tous nos amis. Si vous le voulez, j'achèterai des olives en anciennes mesures, chaque mesure (de knidion) pour 3 talents. Si vous rencontrez (Ptol)émée, écrivez-moi. Portez-vous bien, c'est mon vœu. »

Verso : « Envoi de Boéthos, fils d'Achillion, 25 septembre. »

Le prix de 3 talents (ou 18.000 drachmes) pour une mesure dite knidion, contenant peut-être 5 sextarii ou 2,85 litres d'olives, est excessive, v. WESSELY, *Ein Altersindizium im Philogelos*, Académie de Vienne, *Sitzungsberichte*, CXLIX, 5, 1904. A. SEGRÈ, *Circolazione monetaria e prezzi nel mondo antico*, Roma, 1922.

J. LETTRE DE NILOS A APOLLONIOS.

Provenant d'Oxyrhynchus. IVe siècle.

Papyrus. Écriture cursive dont le caractère est celui du milieu du ive siècle. On y trouve les contractions des manuscrits bibliques pour κέρως θείως. Hauteur 260^{mm}, largeur 115^{mm}. Publié par MM. GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XII, n° 1495, p. 252.

Κυρίως ἀδελφῶ Ἀπολλωνίῳ

Νεῖλος γαίρειν (.)

πρὸ μὲν πάντων εὐχομαί σοι
 τὴν ὀλοκληρίαν παρὰ τοῦ κυρίου
 5 θ(ε)ῶ(.) πᾶν ποιήσον(.) ἀδελφεέ(.)
 δὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου Ζακᾶωνι
 πλακουντᾶ εἰς λόγον μου
 ὡς τεσσαράκοντα τάλαντα(.)
 καὶ δὴλωσόν μοι δῶ τῆς ἴσας
 10 ἐνταῦθα καὶ γενέσθω σοι
 ἐπι: ο[ι]· γην[.]ο[.....]ας ὁδοῦ
 ἐπιδὴ οὐκ ἐδυνήθη μετ' αὐ-
 τοῦ ἄξιον(.) ἀλλὰ μὴ ἀμειλί-
 σης, ἀδελφεέ, ὡς εἰδῶς
 15 τὴν ὀφειλιάν μου ἐνταῦθα(.)
 ἐρρωσθαί σε
 εὐχομαι πολλοῖς
 χρόνοις(.) κίριέ μου(.)

Adresse au verso :

Κυρίῳ ἀδελφοῦ Ἀπολλωνίου Νεῖλος

L. 7. *πλακουντᾶς*, à comparer *ἀρτυματᾶς*, Oxyrh. Papyrus, 1517, 14, cuisinier, est une nouvelle variante pour *πλακουν[τα]ρ[ι]ος*, WESSELY, *Studien zur Palaeographie und Papyruskunde*, VIII, 1053 ou *πλακουντοποιός*, *Preisigke Sammelbuch*, 984, « confiseur » (G.-H.). Le nombre de 40 talents, 240.000 drachmes, pour une dette dans une confiserie, est conforme à la cherté générale du IVe siècle. — L. 12. Supplétez peut-être *ἐπι: ἐπ[ι]μην[ι]ο[ν]*, *ἐπι:μηνον*, viatique. — L. 15. Pour *ὀφειλιαν* lisez peut-être *φιλίαν* (G.-H.).

TRADUCTION :

« Nilus salue son frère, le seigneur Apollonius.

« Que Notre-Seigneur Dieu vous donne en premier lieu une bonne santé, c'est mon vœu. Mon frère, donnez, je vous adjure, à mon frère Zakaon le confiseur, à mon compte, la somme de 40 talents environ et annoncez-moi si je dois verser la même somme ici; elle vous doit être un viatique du... voyage... Mon frère, ne négligez pas cette affaire, car vous savez que je suis en dette ici. Portez-vous bien longtemps; c'est mon vœu, mon seigneur. »

K. LETTRE DE THONIS A HÉRACLIUS.

Provenant d'Oxyrhynchus. Écrite vers la fin du IIIe siècle
ou le commencement du IVe.

Papyrus mutilé à la fin. Hauteur 109^{mm}, largeur 96^{mm}. Thonis, ami d'Hé-

raclius, raconte les nouvelles de son fils protégé par Thonis. Publié par MM. GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XII, n° 1493, p. 250.

Θωνις Ἡρακλήφ τῷ φίλτάτῳ
 πλείστα χαίρειν.
 πρὸ μὲν πάντων εὖχομαι σε ὅλο-
 κληρεῖν καὶ υἱένειν (l. ὑγιαίν-) κ' π' ἀρὰ τῷ κ(υρί)φ
 5 θεῶ(.) γινώσκειν σε θεῖλω(,) ἀδελφε(,) -
 ὅτι κατὰ τὴν ἰτηῦ ὄντος μη-
 νὸς θωθ ἐκομισάμην σου τῶ-(ν)
 υἱὸν εὖρωστοῦντα καὶ ὀλοκλι-
 ροῦντα διὰ παντός(.) τούτου οὖν
 10 τὴν ἐπιμέλειαν ποιήσω ὡς
 ἰδίου υἱοῦ(.) οὐκ ἀμελήσω δὲ
 ἀναγκάζειν αὐτὸν παραπροσέ-
 χειν τῷ ἔρ(γ)φ(.) ἕκ τοῦ τοῦ θεοῦ
 [ἀτ]ρέ(π)του καὶ ἀμεταβ(ή)του
 15 [λο]γισμοῦ. . . . .

L. 4. κ est biffé et corrigé, παρὰ... θεῶ est écrit en toutes lettres, mais $\overline{\kappa\phi}$ par abréviation. — 12. Les éditeurs ont comparé une autre lettre d'Oxyrhynchus, XII, n° 1581, l. 5-7, où il s'agit d'un jeune homme nommé Sarapion qui doit être relancé et qu'on ne doit pas laisser paresser, dormir et ronfler : Ὁ Σαραπίωνα μὴ ἀρῆς ἀργεῖν ἠ καὶ βέμβεσθαι ἀλλὰ εἰς ἐργασί (corr. ex το)-
 ἴαν αὐτὸν βάλει.

TRADUCTION :

« Mille saluts de Thonis à son cher ami Héraclius. En premier lieu, je prie Dieu le Seigneur que vous vous portiez bien et que vous soyez sain. Sachez, mon frère, que le 10 thoth, mois courant, j'ai amené votre fils à sa place, il est sain et en bon état à tout égard.

« Je prendrai soin de lui comme s'il était mon fils ; certainement je le ferai travailler et je le relancerai. Par la résolution invariable et immuable de Dieu... »

L. LETTRE DU PRÊTRE LÉON A SES COLLÈGUES.

Provenant d'Oxyrhynchus. IVe siècle.

Papyrus complet. Hauteur 125^{mm}, largeur 92^{mm}. L'écriture cursive varie sensiblement dans les lignes 5, 9, 12, ce qui est le caractère des textes du

ive siècle. Publié dans *Oxyrhynchus Papyri*, XI, p. 266, n° 1162, par MM. GREN-FELL et HUNT.

Δείων πρεσβύτερος τοῖς κατὰ
 τόπον συ'ν'λιτουργαί[ς] πρεσβυτ[έ]
 ροις καὶ διακωνοῖς (l. -όνοις) ἀ[γ]απητοῖ[ς]
 ἀδελφοῖς ἐν κ(υρί)ῳ θ(ε)ῳ̄
 5 χαρᾶ χα[ί]ρειν(·)
 τὸν ἀδελφῶν (l. -όν) ἡμῶν Ἀμμῶνι
 ον παραγινόμενον πρὸς
 ὑμᾶς συνδέξασθαι (l. -σθε) αὐτὸν
 ἐν ἡρήνῃ (l. εἰρ-) δι' οὗ ὑμᾶς
 10 καὶ τοὺς σὺν ὑμῖν ἐγὼ δε (l. τε)
 καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἡδέως ὑμᾶς
 προσαγορεύεσθαι κ(υρί)ῳ(·)
 ἐρωῶσθαι ὑμᾶς [ε]ὔχομαι (l. -αι)
 ἐν κ(υρί)ῳ θ(ε)ῳ̄(·) Ἐμμ(κνουή)λ μάρτ(υς?)
 15   Ϛθ

L. 2. Le titre hiérarchique *συλλειτουργός* se trouve aussi dans un papyrus de Giessen, I, 55, l. 2 : Τῳ̄ ἀγ[α]πητῳ̄ καὶ θεοσεβεστάτῳ̄ ἀδελφῳ̄ καὶ | συλ(λιτουργῳ̄) et au verso : τῳ̄ ἀγαπητῳ̄ καὶ θεοσεβεστάτῳ̄ [ἀδελ]φῳ̄ καὶ | συλ(λιτουργῳ̄). Les lettres *νλ* de *συν* et *λιτ* ont été assimilées dans la prononciation, tandis que l'écriture favorisa même *συνλιτουργός*; cette différence a causé la leçon corrigée *συ'ν'λιτουργός* de notre papyrus. Comparez *συνλαλησας* et *συνλαλησας*, variantes corrigées à l'encre rouge dans le papyrus Rainer 218, l. 23, dans le XXe volume des *Studien zur Palaeographie und Papyruskunde*, n° 4 (1921).

L. 8. αὐτόν est la répétition de l'objet τὸν ἀδελφόν.

L. 12. A comparer le papyrus de Giessen 55, 13 s. : σὲ καὶ τοὺς σὺν σοὶ ἀδελφοὺς ἐν κ(υρί)ῳ καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν κ(υρί)ῳ̄ προσαγορεύομεν. A la fin le verbe *θελομεν* doit être sous-entendu (G.-H.). Les verbes en copte ne se flexionnent pas; *προσαγορεύεσθαι* pour *προσαγορεύομεθα* est dû à une plume coptisante.

L. 14. Leçon bien douteuse. — L. 15. Ϛθ, 99, représente le mot *ἀμίν* « ainsi soit-il » qui se compose de *α*, qui correspond au chiffre 1; de *μ* 40; de *η* 8; de *ν* 50, ensemble 99.

Pour le style, comparez une autre lettre de recommandation, celle de Sotas, parchemin de Florence, III, 208.

TRADUCTION :

« Le prêtre Léon salue vivement ses chers collègues et confrères en Dieu, prêtres et diaeres du lieu.

« Ammonius notre frère qui est arrivé chez vous, veuillez le bien accueillir; moi et mes collègues nous vous saluons dans le Seigneur, vous et vos collègues, par sa bouche.

« Portez-vous bien, c'est mon vœu, dans le Seigneur Dieu. Ainsi soit-il. Emm(annuel) tém(oin) » [leçon doutense].

CHAPITRE III

AMULETTES CHRÉTIENNES

La papyrologie nous a fait découvrir un certain nombre de textes auxquels nous devons la connaissance de très anciennes amulettes chrétiennes. Les nouvelles données fournies par ces textes sont intéressantes aussi bien au point de vue de l'histoire de la constitution du texte des amulettes qu'au point de vue de leur forme. Quoique généralement récentes et datant même des vi^e et viie siècles, les amulettes qui sont arrivées jusqu'à nous représentent un type ancien, car les trois genres que nous pouvons y distinguer sont évidemment basés sur une vieille tradition qui avait adopté les usages de l'antiquité juive et grecque.

Le premier genre a le caractère d'une simple prière plus ou moins pressante, par exemple dans *Oxyrhynchus papyri* 924, 1060, 1152; papyrus de Berlin 675I et le papyrus de Gizeh 10263. Dans l'*Oxyrhynchus papyrus* 924, l'analogie de style avec les anciens textes grecs est complète: contenant une prière pressante, ce texte commence par supposer que Dieu a déjà accordé la prière: or les prières ou amulettes grecques commençaient par la même supposition (comparez ἡ μὴν φυλάξῃς καὶ συντηρήσῃς Ἀρίην « en vérité gardez et protégez Arie! », commencement de l'O. P. 924, avec le commencement ἡ μὲν σωθήσῃ ταύτης ἧς ἐν ἐμοὶ κἀθενία τούτων μοι ἐξενίζων du papyrus de Berlin, *Griechische Urkunden* 229 [cf. 230; *Fayoum Towns and their Papyri* 137, 138] « en vérité je serai sauvé de la maladie qui me possède; accordez-moi cela! » à sous-entendre ἡ μὴν σωθήσομαι < Σοκνοπείου καὶ Σοκνοπιείου < μοι ἐκνευζόντων ou ἐξενεγζόντων « en vérité je serai sauvé par la grâce de Soenopée et Soconpieos » (dieux du panthéon égyptien).

Le deuxième genre, représenté par les textes de Heidelberg, de Genève, de la collection Rainer, de Berlin 9096, *Papiri Società Italiana* 719, *Oxyrhynchus Papyrus* 1077, ne consiste que dans le récit d'un ou de plusieurs passages de la Sainte Écriture, en premier lieu du *Pater noster*, du Psaume xc et du commencement des évangiles de saint Jean, de saint Matthieu, de saint Marc et de saint Luc. L'amulette de la collection dite de Janda contient plusieurs passages de saint Matthieu et à la fin un exorcisme apocryphe de Salomon. Ce genre est basé sur un usage qui se trouve également chez les Juifs et chez les Grecs; car pour conjurer un accident, les Juifs récitaient certains textes des psaumes (voir la note qui accompagne

le texte de Genève); les Grecs composaient des amulettes en copiant des vers d'Homère (v. Kopp, *Palaeographia critica*, 518, 520; Papyrus magique de Paris, éd. WESSELY, I, 2145; WESSELY, *Mélanges de philologie* [Wiener Studien, 8, 117). Ces amulettes contre les maladies de tout genre, mal de tête et lièvre, relâchement, etc., utilisent un passage de la Sainte Écriture contenant une allusion significative ou le récit d'une situation semblable, par exemple saint Matthieu, iv, 23-24 : « Jésus allait par toute la Galilée enseignant... et guérissant toutes sortes de maladies et toutes sortes de langueurs parmi le peuple », dans une amulette contre les maladies. Raconter l'histoire d'une situation ou d'un accident semblable à celui qui a provoqué l'exorcisme fut aussi le procédé des magiciens égyptiens (v. ERMAN, *La religion égyptienne*, p. 257) et ce procédé n'est pas inconnu même dans les exorcismes en vieux haut-allemand.

Le troisième genre des anciennes amulettes, genre mixte, est représenté par Oxyrhynchus papyrus 1131, contenant une prière, le texte de saint Jean, i, 1 et à la fin une autre prière; par le papyrus de Berlin 954, contenant une prière; saint Matthieu, vi, 9-13; saint Jean, i, 1; saint Matthieu, i, 1.

Les diverses formes d'amulettes sont représentées par les textes suivants.

TABLE DES AMULETTES

A Texte grec	Oxyrhynchus Papyrus VI, 924	Contre la fièvre.
B grec	Oxyrhynchus Papyrus III, 1060	Contre les reptiles et autres dangers.
C grec	Oxyrhynchus Papyrus VIII, 1152	Prière.
D grec	Berlin, 6731, <i>Klassiker-Texte</i> VI, 7	Prière.
E grec	Gizeh, 10263	Contre les démons et maladies.
F grec	The Academy, 1126-8	Pour une guérison.
G grec	Berlin. <i>Urkunden</i> III, 955	Contre le mal de tête.
H gréco-sahidique	Heidelberg, 1362	Avec Exode xv et I Sam. II.
I grec (tablette)	Genève	Avec Psaume xcI, 1-7; 10-12.
J grec	Collection Rainer A. N., 528	Avec Ps. xc (xcI); Rom., XII, 1; S. Jean, II, 1-2.
K grec	Berlin 9096, <i>Klassiker-Texte</i> VII, 1	Avec Ps. xc (xcI), S. Jean, i, 1; S. Matth., i, 1; S. Luc, i, 1; Ps. cxvii, 6-7; ps. vii, 2; S. Matth., iv, 23.
L grec	Florence <i>Papiri Società Italiana</i> II, 719	Avec S. Jean, i, 1; S. Matth., i, 1; S. Jean, i, 23; S. Marc, i, 1; S. Luc, i, 1; S. Matth., vi, 9.
M grec	Oxyrhynchus Papyrus VIII, 1077	Avec S. Matth., iv, 23-24.
N grec	<i>Papyri Iandanae</i> I, 6	Avec S. Matth., v, 1; S. Luc, xi, 1; S. Matth., vi, 9-13. Exorcisme de Salomon contre la fièvre.
O grec	Oxyrhynchus Papyrus VIII, 1151	Contre la fièvre. Avec S. Jean, v, 2; i, 1-3.
P grec	Berlin. <i>Urkunden</i> III, 954	Contre les démons et maladies. Avec S. Jean, i, 1; S. Matth., i, 1; vi, 9-13.
Q bachmourique	Collection de l'auteur	Contre le diable.
R grec	Ancienne amulette chrétienne de Christiania.	Contre les démons et maladies.

A. Amulette trouvée à Oxyrhynchus, Papyrus n° 924.

Hauteur 90^{mm}, largeur 76^{mm}. Écriture du ive siècle. Publié par MM. Bernard Pycne Grenfell et Arthur S. Hunt, *The Oxyrhynchus Papyri*, part VI, n° 924, p. 289. Amulette, sous forme de prière, contre la fièvre, pour Arie.

Ἡ μὲν φυλάξις καὶ συντη-
 ρήσις Ἀρίας (l. -αν) ἀπὸ τοῦ ἐπιημερι-
 νοῦ (υ corr. ex σ, l. τῆς ἐφημερινῆς) φρικὸς καὶ ἀπὸ τοῦ καθημε-
 ρινοῦ (l. τῆς -ῆς) φρικὸς καὶ ἀπὸ τοῦ νυκτερι-
 5 νοῦ (l. τῆς -ῆς) φρικὸς καὶ ἀπὸ τοῦ λεπτοῦ
 { το<υ> λεπτοῦ } πυρε[τοῦ] ... ..
 φης(.) ταῦτα εὐ[μενώ]ς [π]ράξι-
 εἰς ὄλωσ κατὰ τὸ θέλημα
 σου πρῶτον καὶ κατὰ τὴν πίσ
 10 τιν αὐτῆς ὅτι δούλη ἐστίν
 τοῦ θε(ου)οῦ τοῦ ζῶντος(,) ἵνα
 τὸ ὄνομα σου ἦ διὰ παντός
 { η } δεδοξασμέν[ον].]
 .[...]. ις
 15 α' Ι(ησο)ῦ πατῆρ υἱός μητήρ Χ(ριστο)ῦ ο
 η + υ
 ι πν(εῦμα) α ω ἦγνος (l. -ον) ω
 Ἄβρα σαξ
 Verso : Ἀρί<α>ς

L. 1. Le style de cette amulette est évidemment très ancien. Elle commence par ἡ μὲν comme les prières (amulettes) de l'époque romaine. — L. 2. Les diverses sortes de fièvre figurent aussi dans le papyrus de Londres I : l. 121 ῥιγοπυρέτ[ισ]ον, l. 213 καθημε[ρ]ινὸν νυκτερινόν, l. 218 ῥιγοπυρέτιον καθημερινόν; et dans une amulette de la collection Rainer, *Textus Graeci*, p. 140, n° 292 (*Studien fuer Palaeographie und Papyruskunde*, XX) : φύλαξον σκεπάζον οἱ τρισυμερας οἱ υμερινον οἱ νυσημερινον (*Archiv f. Papyrusk.*, I, 420-7). — L. 6. καὶ ἀπὸ ἐπιχ[ι]φῆς, supplément hypothétique de Kübler. — L. 7-8. πράξις : leçon incertaine. — L. 15. ω̄ χῡ écrit largement. La gamme des voyelles, comme notation musicale, très connue d'ailleurs par les papyrus magiques, est αηωωω, série ignorant ici Γε. A la fin Ἄβρασαξ, représentant le nombre 365, rend le caractère de cette amulette suspect de gnosticisme.

TRADUCTION :

« En vérité, gardez et protégez Arie de la fièvre diurne, de la fièvre quotidienne, de la fièvre nocturne et de la fièvre phthisique (?). Veuillez faire cela gracieusement, entièrement, selon votre volonté en premier lieu et selon la foi d'Arie, car elle est la servante du Dieu vivant. Gloire à votre nom pour toujours αἰοῦν. Père de Jésus. Fils. Mère de Christ. Esprit-Saint ΑΘ. Abrasax. — Amulette d'Arie. »

Nous donnons en appendice, comme texte analogue au précédent, celui d'une amulette du IIIe siècle publiée dans les *Aegyptische Urkunden aus den Koeniglichen Museen zu Berlin*, n° 966, IIIe volume, p. 298. L'original sur papyrus avait été plié et entouré d'un fil rouge. Trouvée dans les fouilles berlinoises d'Héracléopolis Magna, cette amulette fut brûlée dans le port de Hambourg; v. WILCKEN, *Archiv für Papyrusforschung*, I, 320 s. Le mot magique γρωφωνας diminué chaque fois d'une lettre, p. ex. ορωφωνας, ρωφωνας, etc... s'étage en 10 lignes et il est encadré par la conjuration suivante : ἐξουσίῳ ὑμᾶς κατὰ τοῦ ἁγίου ὀνόματος θεραπεῦσαι τὸν Διονύσιον ἥτοι Ἄνυς ὃν ἔτεκεν Ἡρακλία ἀπὸ πατρὸς ῥέγους <ς> καὶ πατρὸς ἡ το<ϑ> κα<θ>μερινοῦ ἢ μίαν παρὰ μίαν νοκταρινοῦ (l. -τε-) τε καὶ ἡμερι<νοῦ> ἢ τετρ<α>δ<ί>ο<υ> [ἢ]δὴ ἢδὴ ταχὺ ταχὺ. « Je vous conjure par le saint nom, conservez Denis, appelé aussi Anys, fils d'Héraclia, de toute sorte de frisson, fièvre ardente, fièvre quotidienne ou intermittente, fièvre de nuit ou de jour ou fièvre quarte; tout de suite, tout de suite, vite, vite. »

Voici encore un texte tout à fait analogue au précédent; c'est un papyrus du IIIe siècle, publié dans les *Tebtunis Papyri*, part II, p. 28, n° 275; hauteur 135^{mm}, largeur 94^{mm}. L'écriture est perpendiculaire aux fibres du papyrus. Le mot magique ἀβλαναθνανἀβλαναμα et γαρκαμραχαραμραχ est répété, diminué chaque fois d'une lettre au commencement et à la fin, jusqu'à la 17e ligne qui ne comporte plus qu'une seule lettre, c'est-à-dire α; l'écriture, qui forme un triangle, offre à droite et à gauche deux acrostiches, ἀβλαναθναν ἀβλαναμα et γαρκαμραχαραμραχ identiques avec le commencement du triangle, qui est suivi par la conjuration : Ἀνάμ<α>τ<ε> Κοκ' Κοκ' Κουλ' πα<ϑ>σο<ν> τὴν (l. 20) Ταῖδα ἀπὸ παντὸς ῥέγους ἢν ἔτεκεν (l. 21) Ταρ [...] τριταίου ἢ τεταρταίου ἢ καθη (l. 22) μερινοῦ ἢ παρημερινοῦς (l. -νοῦ) ἢ νοκτοπυρε (l. 23) τ<ϑ> [.....δ]τι ἐγὼ εἰμι ὁ πατρο (l. 24) [21 lettres perdues Κο<ζ> Κ<ϑ>ου, Κο<λ>] : « Kok, Kouk, Koul, démon sans repos, sauvez Taïde, fille de Tar..., de tout frisson, fièvre tierce, fièvre quarte, fièvre quotidienne, fièvre de jour ou de nuit... car je suis... »

B. Amulette contre les reptiles et autres maux (Oxyrhynchus Papyr. n° 1060).

Papyrus du IVe siècle provenant d'Oxyrhynchus; 92 × 63^{mm}; publié par

A. S. HUNT, *Oxyrh. Papyri*, part VII (*Egypt Exploration Fund, Graeco-Romain branch*, 10), London, 1910, n° 1060, pag. 213.

- † Ἐὺν θύραν τὴν Ἀφροδίτην
 ρροδίτην ροδίτην οδίτην
 διτην ἔτην ττην ττην ην. ωρωρ
 φωρρωρ Ιαω Σαβαωθ Ἀδωνε (l. -ναι)
 3 δεινοσε (l. δένω σὲ) σκορπίε αρτερρησιε(.)
 ἀπάλλαζον τὸν οἶκον τοῦτον
 ἀπὸ παντὸς κακοῦ ἐρπετοῦ
 <καὶ> πράγματος ταχὺ ταχύ(.)
 ὁ ἄγιος Φωκᾶς ὧδε ἐστίν
 10 φ[α]μενωθ ἰγ ἰωδ(ικτίωνος) τρίτης
 τ ... ..

L. 3. Lire ττην ην ν. — 4. V. *Ephesia grammata*... par C. WESSELY, Vienne, Pichler, 1886, n° 373 : φωρρωρ ρωρβα. *Papyri in the British Museum, Catalogue with texts*, 121, 684 s. 658-60 φωρρωρ. — L. 9. Hunt compare le passage de Grégoire de Tours, *In Glor. Mart.*, 98, relatif au martyr syrien Phocas, protecteur contre les malices des reptiles : « Si in quempiam in his locis coluber morsum stringens venena diffuderit, extemplo qui percussus est, ut ianuam atrii quo martyr quiescit attigerit... salvatur. » D'après les *Acta Sanctorum*, le jour de saint Phocas est le 5 mars, mais le 13 phamenoth qui est cité dans notre papyrus correspond au 9 mars.

TRADUCTION :

« † La porte de l'Aphrodite, phrodite rodite odite dite ite te e, orôr phorphor, Iao Sabaoth Adonai, je vous attache, scorpion,... gardez cette maison de toute sorte de mauvais reptile et du mal. Vite. Vite. Ici est le saint Phocas. Le 13 phamenoth, IIIe indiction. »

C. Amulette chrétienne provenant d'Oxyrhynchus, Papyrus n° 1152.

Papyrus du ve ou vi^e siècle, 42 × 61^{mm}; publié par A. S. HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, part VIII (*Egypt Exploration Fund, Graeco-Romain branch*, 11), London, 1911, n° 1152, pag. 253. L'écriture est au recto du papyrus, perpendiculaire aux fibres.

- ωρωρ φωρ Ἐλωει
 Αδωνζει Ἰαω Σα
 βαωθ Μιχαηλ Ἰησου (l. Ἰησοῦ)
 Χριστέ(,) βοήθη (l. -ει) ἡμῖν
 3 καὶ τούτω οἴκω(,) ἄ
 μήν

TRADUCTION :

« Oror phor Eldei Adōnaei Iad Sabaoth, Michael, Jésus-Christ, gardez-nous ainsi que cette maison. Ainsi soit-il. »

D. Amulette de Berlin n° 6751.

Publiée dans *Berliner Klassikertexte*, Heft VII, p. 130 s., n° VII, 2, p. 6751. Parchemin, 180 × 75^{mm}. L'écriture du recto est grande et soignée, elle date du vi^e siècle; celle du verso à l'encre brune, du vu^e siècle, est plus rapide et plus cursive.

	Recto		Verso
	... .. [ἀπο]		.....
	τρόπῃσιν (l. -αίων) . [... δε]		[... .. τὸ πάσης
	ξίξ(·) τὸν ῥάπισθ[ε]ν-		]ἐπιθ[ου]λῆς ἄρατον
	τα' καὶ μαστιχθέν	20	δὲ καὶ ἀράρατον ἐλθὲ
	τα καὶ ἀποστρέ (l. καὶ μὴ ἀ-)		καὶ διασκε[δα]σον χυ
5	ψαντα τὸ πρόσω		τον (l. -ῶν) πᾶσαν ἐπίθου
	πον αὐτοῦ ἀπ'		λῆν πονηράν κα
	αἰσχύνῃς ἐμ		θ' ἡμῶν γινουμέ (l. κιν-την)
	πτυσμάτων	25	νον καὶ) κατὰ τῆς
	φθόνος καὶ		ἀγίας ἐκκλησίας
10	φόνος καὶ		ὅς τισκετασον (l. διεσκεδάσας?)
	διχοστασία καὶ)		τὴν βουλὴν α' (l. αὐτῶν?)
	μῦθος τον [...]		[Ὁ]λοφρες (l. -φέρνης) καὶ) Ἄμην
	μνον του [...]	30	καὶ αὐτὸς τὰς βου
	τον αἴφο. [...]		[λ]ξῆς ἐκατήρησαν
15	την ἀνα [...]		[ἀνά]διξον (l. -δει-) πᾶσιν
	αν'...[τα [...]		[ὅτι] σὺ εἶ ἡ ἐλπὶς
	μον		[πάντ]ων τον (l. τῶν) ἀρε'λ' (l. ἀπηλ.)
		35	[πισ]μένον (l. -ων) καὶ)
			[ἡ βο]ήθια (l. -θεια) τῶν
			[ἀβο]ήθητων
			[...] ατ[...]εσ
			[...] ον τῆς δεσ
		40	πρίνης ἡμῶ(ν)
			.....

L. 3. Comparez Isaïe, I, 6 : « J'ai exposé mon dos à ceux qui me frappaient, et mes joues à ceux qui me tiraient le poil ; je n'ai point soustrait mon visage aux opprobres ni aux crachats. » τὰ καί avec la cédille pour distinguer la fin du mot. — L. 9-10. φθονος, φρονος, les signes de la ponctuation sont dans l'original. — L. 9 s. Une énumération de crimes qui a une certaine analogie avec celle des Épîtres aux Romains, I, 29 et aux Galates, v, 20 s.

TRADUCTION :

« ..... amulette à droite : (la figure de Jésus?) qui a été frappé et fouetté et qui n'a point soustrait son visage aux opprobres (ni) aux crachats. (Contre) envie, meurtre, dispute, haine... (Verso :)... (Dissipez) toute intrigue clandestine et invisible ; venez, dissipez toute rancune mauvaise gardée contre nous et contre la sainte Église comme vous avez dissipé leur intrigue. Holoferne et Haman lui-même ont fait des intrigues. Démontrez à tous que c'est vous qui êtes l'espoir des désespérés et le secours de ceux qui n'ont point de secours... »

E. Papyrus du musée de Gizeh, n° 10263.

Texte publié par Adolphe JACOBY, *Ein neues Evangelienfragment*, Strasbourg, 1900, p. 31 s., qui ne donne pas de détails sur l'état actuel du papyrus.

- 1 [Ἐ]πικαλοῦμαι σε [θεὸν τῶν] οὐρανῶν καὶ θεὸν τῆς γῆς καὶ θεὸν τῶν δια [12 lettres perdues] ἀγίων(.) τὸ πλήρωμα τοῦ αἰῶνος[ς]
- 2 ... χωρουμενο ὁ ἐλθὼν τῷ κόσμῳ καὶ κατακλάσας τὸν ὄνυχον τοῦ Χάροντος, ὁ ἐλθὼν διὰ τοῦ Γαβριήλ ἐν τῇ
- 3 γαστρὶ τῆς Μαρίας[ς] τῆς παρθένου[υ ὁ] γεννηθεὶς ἐν Βηθλέμ καὶ τραφεὶς ἐν Ναζαρέτ (l. ἐν Ναζαρέτ) ὁ σταυρωθεὶς
- 4 .. εἶπο (10 lettres) οὐ διὸ τὸ καταπέτασμα τοῦ ἱεροῦ ἐράγη (l. ἐρρ-) δι' αὐτόν, ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν ἐν τῷ τάφῳ
- 5 τῇ τρίτῃ τοῦ θανάτου, ἐφάνη ἑαυτὸν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καὶ ἀνεληθ[ῶν] ἐπὶ τὸ ὕψος τῶν οὐραν[ῶν](,) ὁ ἔχων
- 6 [ἐξ] εὐ[ωνύμων] [μυ]ρίους μυριάδας ἀγγέλων(.) ὁμοίως ἐκ δεξιῶν μυρίους μυριάδας ἀγγέλων βοῶντας
- 7 μιᾶ φωνῇ τρί[τ]ον(.) ἅγιος ἅγιος ὁ βασιλεὺς τοῦ αἰῶνος διὸ αἱ οὐρανοὶ ἐκορέσθησαν τῆς θεϊότητος αὐτοῦ
- 8 ὁ ἑάσας (l. ἐλάσας) ὁδὸν ἐν τοῖς πικροῖς (l. στίβοις) τῶν ἀνέμων(.) ἐλθ[ῆ] τὸ ἔλεος[ς] ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος(,) ὁ ἀνεληθὼν εἰς τὸν

- 9 ἔδωκεν οὐρανόν(,) ὁ ἔλθων ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς(,) τὸ ἄρνιον τὸ εὐλογημένον(,) διὸ αἱ
 ψυχαὶ ἔλυθε
 10 ρώθη[σxn] δι[ἀ] τοῦ χίματος αὐτοῦ οἱ ἀνυγήσαντες δι' ἐκυτῶν αἱ πύλαι χαλκε (l. -αἱ) δι'
 αὐτόν(,) ὁ κατακλάσας
 11 τοὺς μόχλου[ς] σ[ι]δηροῦς(,) ὁ λύσας τοὺς δεδημένους (l. δεδε-) ἐν τῷ σκ[ό]τ(ε)ι(,) ὁ
 ποιήσας τὸν Χάροντα ἄσπορον(,)
 12 ὁ κατὰθήσα[ς] τὸν ἐχθρόν ἀ[πο]στάτην(,) ὁ βληθεὶς εἰς τοὺς ἰδίους τόπους(,) οἱ οὐρανοὶ
 ἠὺλογήθησαν
 13 καὶ ἡ γῆ ἐχ[άρ]η(,) ὅτι ἀπέστη ἀπὸ αὐτῶν ὁ ἐχθρὸς καὶ δέδωκες ἐλευθερίαν τῷ κτίσ-
 ματι αἰτουμένῳ
 14 δεσπότην Ἰ[η]σοῦς(,) ἡ φωνὴ ἡ [π]αραφήσασα τῶν ἁμαρτιῶν(,) ἣσα (l. ὅσοι) ἐπικα-
 λούμεθα (corr. m. l ex -μεν) τὸ ἄγιόν σου ὄνομα(.)
 15 αἱ ἀρχ[αὶ] καὶ ἐξουσίαι καὶ κοσ[μο]κράτορες τοῦ [σ]κότους ἡ καὶ ἀκάρητον πνεῦμα ἡ καὶ
 πτώσις δαίμονες (l. -οι)
 16 μεσημβρ[ι]νῆ[ς] ὥραις(,) εἰ δὲ ῥίγος(,) εἰ δὲ πυρρέτιον(,) εἰ δὲ ῥιγοπυρρέτιον(,) εἰ δὲ
 κάκωσις ἀπ' ἀνθρώπ[ων]
 17 εἰ δὲ ἐξου[σί]α τοῦ ἀντικειμένου(,) μὴ ἰσχύσωσι κατὰ τῆς ἐκόνος (l. εικ-) διὸ ἐπλάσθη
 ἐκ χειρὸς τῆς σῆς
 18 [θ]εούτητο[ς] ....η ἐστὶ δύναμις ..... το ἔλαο[ς] (l. -λε-) τοῦ αἰῶνος ἡ κρατήσασα τοὺς
 αἰῶνας(.)

C'est une prière adressée à Jésus-Christ, une invocation contre les démons, leur malice et toute maladie. Beaucoup d'analogies entre les idées de notre texte et celui de la sainte Écriture ont été relevées par son premier éditeur. — L. 2. ὁ ἔλθων τῷ κόσμῳ, v. saint Jean, xii, 46 : ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα. — L. 3. διὸ, v. aussi les lignes 7, 9. — ὁ γεννηθεὶς ἐν Βηθλέμ καὶ τραφεὶς ἐν ζαρετ, v. p. ex. aussi le papyrus Rainer A n° 512 : ο γεννηθης ε Βηθλεεμ και ανατραφεις ἐν Ζαρετ. — L. 7. ὁ βασιλεὺς τοῦ αἰῶνος, v. I Tim., i, 17 : τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰῶνων. — L. 9. Lisez ἐλθέτω τὸ ἔλεος. — τὸ ἄρνιον τὸ εὐλογημένον, v. Apocalypse de saint Jean, v, 12 : ἄξιόν ἐστιν τὸ ἄρνιον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν.... εὐλογίαν. — L. 10. La construction régulière au lieu du participe absolu serait ἀνεχθήσαν. Par Jésus-Christ, le Charon, c'est-à-dire la mort, a perdu sa puissance ou, métaphoriquement, il est dans l'état d'impotence. — L. 14. Jacoby compare à παραφίμι, ARISTOTE, *Éth.*, 8, 1. — L. 15. V. Éphes., vi, 12 : πρὸς τὰς ἀρχὰς πρὸς τὰς ἐξουσίας πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας. — Πτώσις δαίμονος μεσημβρινῆς ὥραις, v. Ps. xci, 6 : ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινῶ. — L. 17. ἀντικείμενος « le satan », v. II Thessalon., ii, 4. — εἰκών, image de Dieu, homme, v. Genèse, i, 27 : Dieu créa l'homme à son image.

TRADUCTION :

- « 1. Je t'invoque, [Dieu de]s cieux et Dieu de la terre et Dieu des saints... accomplissement du monde,
2. ... qui est venu au monde, qui a brisé les ongles de la Mort, qui est venu par Gabriel dans
3. le corps de Marie la vierge, né à Bethléhem, élevé à Nazareth, crucifié,
4. ... qui a déchiré le voile du temple, qui est ressuscité dans le tombeau
5. le troisième (jour) après sa mort, apparu en Galilée et monté aux cieux, qui a
6. à sa gauche des myriades d'anges et à sa droite aussi (d'autres) myriades d'anges qui d'une
7. voix unanime crient trois fois : Saint, Saint le roi du monde, les cieux sont remplis de sa divinité.
8. Son chemin est sur les voies des vents. Que sa miséricorde arrive. Dieu du monde qui est monté
9. au septième ciel; qui est venu de la droite du père, agneau béni
10. qui par son sang a délivré les âmes. Les portes d'airain ont été ouvertes par lui; il a brisé
11. les verrous de fer, il a délivré ceux qui ont été enchaînés dans les ténèbres. Par lui la Mort est dans l'état d'impotence.
12. Il a enchaîné l'ennemi apostat qu'il a rejeté à sa place. Les cieux furent en allégresse,
13. la terre se réjouit parce que l'ennemi a été éloigné. Tu as donné la liberté à la créature qui cherche
14. le Seigneur Jésus, la voix qui pardonnera les péchés à tous ceux qui invoquent ton saint nom.
15. Que les principautés, les puissances, les seigneurs du monde des ténèbres, soit démon impur, soit fléau d'un démon
16. en plein midi, soit frisson, soit fièvre ardente ou intermittente, soit détérioration par les hommes
17. ou par les forces du diable, soient impotents à endommager l'image de Dieu parce qu'elle a été créée par ta main,
18. ô Dieu; [car à toi] est la force..... du monde qui domine l'éternité. »

F. Papyrus publié dans *The Academy*, nos 1126-1128.

On pourra comparer une amulette éditée par J. E. QUIBELL, écrite sur un papyrus de la Edwards Collection in University College, *The Academy*, 1126-

1128, p. 550; on y trouve aussi l'image d'une feuille de trèfle. Voici le texte :

† ἄγγελοι ἀρχάγγελοι οἱ φυλάττοντες τοὺς
καταράκτας τῶν οὐρανῶν οἱ ἀνατέλλοντες τὸ
φῶς κατὰ πάσης τῆς οἰκουμένης ὅτι δικασμὸν
ἔχω μετὰ κυνὸς ἀκεφάλου(·) ἐὰν ἔλθῃ κρατῆται (l. -εἶτε) αὐτοῦ
5 καὶ ἔμεν (l. ἐμὲ) ἀπολύσατε διὰ τὴν δύναμιν τοῦ πατρὸς
καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀμήν.
αὐ σαβαώθ
θεοτόκε ἄρθρατε, ἀμίαντε, ἀμόλυντε, μητηρ (l. μητερ)
Χριστοῦ μνήσθητι ὅτι σὺ ταῦτα εἶπες(·) σοι (l. σὺ)
10 πάλιν θεράπευσον τὴν φοροῦσαν ἀμεν (l. -ήν) †

TRADUCTION :

« Anges, archanges, vous qui gardez les cataractes des cieux, vous qui faites que la lumière se lève sur toute la terre habitée, (je vous invoque), parce que j'ai une lutte avec un chien sans tête. Lorsqu'il arrive, prenez-le et sauvez-moi par la force du Père et du Fils et du Saint-Esprit. Ainsi soit-il. (I)ao Sabaoth.

« Mère de Dieu, pure, immaulée, sans tache, mère du Christ, souvenez-vous que vous avez dit cela, guérissez de nouveau celle qui porte cette amulette. Ainsi soit-il. »

G. Papyrus provenant d'Héracléopolis Magna. Berlin, n° 955.

Texte grec publié dans l'édition officielle berlinoise *Aegyptische Urkunden aus der Koeniglichen Museen zu Berlin. Griechische Urkunden*, IIIe vol., 9e fascicule, p. 279, n° 955; le même texte se trouve dans *Archiv für Papyrusforschung*, I, p. 427. L'original trouvé dans les fouilles d'Ahnas a été brûlé à l'arrivée au port de Hambourg. Écriture cursive du IIIe-ve siècle de notre ère.

Κύριε Σαβαώθ ἀπόστρεψον
ἀπ' ἐμοῦ . στον(?) νόσον τῆς
κεφαλ[ῆς] α.ιωμ....αρον
.[   ].ε

TRADUCTION :

« Seigneur Sabaoth, détournez de moi (toute?) maladie de tête.... »

H. Amulette gréco-sahidique de Heidelberg.

Le parchemin de la collection papyrologique de Heidelberg n° 1362, du

viie siècle, provenant, comme sahidique, évidemment de la Haute-Égypte, ne consiste que dans la citation de deux passages de la sainte Écriture identifiés par MM. DEISSMANN et Charles SCHMIDT, *Veroeffentlichungen aus der Heidelberger Papyrussammlung*, I, p. 76, le recto étant grec, le verso sahidique avec le texte identique de l'Exode, xv et de I Samuel, II. Ce parchemin n'est pas une feuille arrachée d'un manuscrit de la sainte Écriture, car ses lignes sont trop larges pour un livre, et la séquence Exode, xv et I Samuel, II offre de trop grosses difficultés pour une autre explication. Comme il est certain que les Juifs et les Chrétiens faisaient usage de passages de la sainte Écriture pour leurs amulettes (v. L. BLAU, *Das altjuedische zauberwesen*, Budapest, 1898, p. 93 s.; HEINRICI, *Die Leipziger Papyrusfragmente der Psalmen*, p. 81 s.; R. REITZENSTEIN, *Poimandres*, Leipz., 1904, cités par Deissmann), il est curieux de voir que Exode, xv, 26, figure aussi comme texte qui favorise les guérisons de maladies dans la Mischna Sanhédrin, x, I (BLAU, p. 95), et Exode, xv, 11 dans une amulette hébraïque éditée par H. H. SPOER, *Notes on Jewish Amulets, Journal of Biblical Literature*, vol. XXIII (1904), p. 102.

L'écriture de cette copie du chant de Moïse et de celui d'Anne est une onciale négligée; toute ligne a : ou : — à la fin. L'orthographe du texte (au recto) grec est très altérée, nous en donnons la reproduction d'après Deissmann, en grandes lettres pour ce qui existe encore, en petites pour les suppléments hypothétiques.

- L. 1 (v. 1) τότε ἦσεν] ΜΩΥΥΧΗΣ
 2 [καὶ οἱ υἱοὶ Ἰ(σρα)ήλ τὴν ὁδὴν ταύτην τῷ θῶ και εἶπαν λέγοντες ἄσω] ΜΕΝ ΤΟΥ ΚΥ :
 3 [ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται ἔππον και ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν (v. 2) βοηθός]
ΚΕ ΚΕΠΑΚΤΗΣ
 4 [ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν οὗτός μου θε(ε)ός τοῦ π(α)τρός μου και ὑψώσω αὐτὸν (v. 3)
ΚΣ ΚΥΝ] ΤΡΙΒΟΝΠΟΛΕΜΟΣ :
 5 [κς ὄνομα αὐτῷ (v. 4) ἄρματα φραγὼ και τὴν δύναμην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν
ΕΙΠΙΛΑΚΤΟΥ ΑΝΑΒΑΤΗΣ :
 6 [τρισετάς κατεπόθησαν ἐν ἐρυθρῇ θαλάσσει (v. 5) πόντιον ἐκάλυψεν αὐτούς (v. 6) τη]
ΝΔΕΞΙΑΝΣΟΥΚΥΕΧΘΡΑΥΣΕΝ
 7 [ἐγθρούς (v. 7) και τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίου]
ΣΑΠΕΣΤΗΛΑΣΤΟΝΟΡΓΗΝΣΟΥ :
 8 [και κατέφραγεν αὐτούς ὡς καλήμην (v. 8) και διὰ πνεύματος σου διέστη τὸ ὕδω]
ΡΕΠΑΓΙΟΣΥΔΙΧΟΣΤΑΥΔΑΔΑ :
 9 [ἐπάγη τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης] (v. 9)
ΕΙΠΕΝΟΕΧΘΡΟΣΔΙΩΞΑΣ : —
 10 [καταλήμψομαι μεριῶ σκύλα ἐμπλήσω ψυχὴν μου κυριεύσει ἡ χεὶρ μου] (v. 10)
ΑΠΕΣΤΕΙ ΛΑΣΔΟΠΝΑΣΟΥ : —
 11 [ἐκάλυψεν αὐτούς θάλασσα ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιθος ἐν ὕδατι σφοδρῶ (v. 11) τίς δ]
ΜΕΟΣ . ΗΕΝΘΚΥ : —

- 12 [τίς ὁμοίός σοι δεδοξασμένος θυμαστός ἐν δοξαῖς ποιῶν τέρατα (v. 12) ἐξε]
 ΤΙΝΑΞΕΝΔΥΝΔΕΞΙΑΝCΟΥ : —
- 13 [κατέπιεν αὐτοὺς γῆ (v. 13) ὠδήγησας τῇ δικαιοσύνῃ σου τὸν λαὸν ὃν ἐλύτρωσα πα |
 ΡΑΓΑΛΗCΑC . ΔΗC ΓΗCCOY : —
- 14 [v. 14] ἤχουσαν ἔθνη καὶ ὠργίσθησαν ὠδίνες ἔλαβον κατοικοῦντας φυλιστικῆμ (v. 15) τό
 ΤΕΕCΠΕΥCΑΝΗΓΕΜΩΝΕΙC ΕΤ
- 15 [καὶ ἄρχοντες Μωαβεϊτιῶν ἐτάκησαν πάντες οἱ κατοικοῦντες γανάαν (v. 16) ἐπ]
 ΙΠΕCΙΕΠΑΥΤΟΥCΦΟΒΟC ΚΕ ΤΡΟΜΟC
- 16 [μεγέθει βραχίονός σου ἀπολιθωθήτωσαν ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαὸς ὃν ἐκτίσω (v. 17) εἰσα]
 ΓΙΓΩΝΚΑΤΕΥΦΥΚΕΝΑΥΤΟΥC
- 17 [εἰς ὅρος κληρονομίας σου ὁ κατηρτίσω κ(ύρι)ε ὁ ἠτοίμασεν αἱ χεῖρές σου (v. 18) κ(ύρι)]
 CΒΑCΙΛΕΥΕΝΤΟΝΕΩΝΑ : —
- 18 [v. 19] ὅτι εἰσῆλθεν ἵππος φαραὼ σὺν ἄρμασιν καὶ ἀναβάταις εἰς θάλασσαν καὶ]
 ΕΠΗΓΑΚΕΝΕΠΑΥΑΟΥC : —
- 19 [ ] . — . . —————
- 20 [ ] ΔΟΞΑΧΓΕΝΗΝ
- 21 [ ] . Η Ω Δ ΑΝΝΑΜΗΡCΑΜΟΥΗΛ :
- 22 [(v. 1) καὶ προσηύξατο Ἄννα καὶ εἶπεν ἐφ] ΤΕΡΕΩΓΑΡΔΙΑΜ[ΟΥΕΝΚΩ] :
- 23 [ὑψώθη κέρασ μου ἐν θ(ε)ῶ μου ἐπλατύνθη ἐπὶ ἐχθρούς μου τὸ στόμα μου εὐφράνθη]
 ΝΕΝ[CΩΤΗΡΙΑCΟΥ] :

I. Tablette de cire de Genève.

Planchette de hêtre, 240 × 170^{mm}, enduite de cire, contenant au verso les versets 1-7, 10-12 du Psaume xcī. Publiée et commentée par Jules NICOLE, *Textes grecs inédits de la collection papyrologique de Genève*, 1909, p. 44.

- 1 $\frac{1}{2}$ (v. 1) ὁ κατοικῶν ἐν βουθεΐᾳ τοῦ ὑψίστου ἐν σκέπῃ τοῦ θ(ε)οῦ
 2 τοῦ οὐρανοῦ ἀλλήσθησεται (l. -λι-). (v. 2) ἐρεῖ τῷ κ(ύρι)ῳ ἀντιλήμπτωρ | μου εἶ
 3 καὶ καταφυγή μου ὁ θ(ε)ός μου καὶ ἐλπιῶ ἐπ' αὐτόν(,)
 4 (v. 3) ὅτι αὐτός ρήσεται (l. ρύ-) σε ἐκ παγίδος θυρευτῶν (l. θη-) καὶ ἀπὸ λόγου
 5 ταραχώτους (l. -δους) (v. 4) ἐν τοῖς μεταφρένοις αὐτοῦ ἐλπίς(,) ὅπλω κυκλώ
 6 σι (l. -σει) σε ἡ ἀλήθεια (l. -εικ) αὐτοῦ (v. 5) οὐ φοβηθήσῃ ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ
 7 ἀπὸ βέλους πετομένων (l. -νου) ἡμέρας(,) (v. 6) ἀπὸ πράγματος διαπορευ
 8 ομένου ἐν σκότει ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου
 9 μεσουμβρινοῦ (l. -ση-) (v. 7) πεσεῖται ἐκ τοῦ κλίτους σου γλιὰς καὶ
 10 μυριάς ἐκ δεξιῶν σου(,) (v. 10) οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακὰ
 11 καὶ μάλιστα οὐκ ἐνκειη (l. ἐγγιεῖ) τῷ σκενώματί (l. σκη-) σου(,) (v. 11) ὅτι τοῖς
 2 ἀγγέλῃς (l. -οις) ἐντελεῖται περὶ σοῦ ἵνα διαφυλάξῃ ἐν πάσαις

- 13 ταῖς ὁδοῦς (l. -οῖς) σου (v. 12) ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε μήποτε προσκόψῃς
 14 πρὸς λίθον τὸν παντα (l. πόδα) σου (v. 13) ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον.
 15 Κ(ύρι)ε βοήθησον †

Certains textes des Psaumes étaient en usage déjà chez les Juifs pour conjurer un accident; v. le Talmud de Jérusalem, Schabbath, vi, 2 « ... invocation où l'on demande la protection divine. En quoi consiste cette prière? Dans le Psaume iii...; dans le Psaume xci (v. 1-9) ». Ici, après suppression des versets 8 et 9, le texte est surchargé des versets 10-12.

J. Amulette chrétienne de la collection Rainer, A. N., n° 528.

Papyrus de la collection Rainer à Vienne n° 528, v. *Textus Graeci*, p. 141, n. 294 (*Studien zur Palaeographie und Papyruskunde*, XX). Hauteur 60^{mm}, largeur 159^{mm}. Écriture onciale légèrement inclinée à gauche, du vi-viie siècle. Reproduction photographique dans *Führer durch die Ausstellung Papyrus Erzherzog Rainer*, Vienne, 1904, p. 25. Le papyrus ayant été plié, la longueur en 5, la largeur en 7 parties, consiste en carrés de 25 × 20^{mm}. Le texte de l'amulette est la copie de trois passages de la sainte Écriture.

L. 1 Sept astérisques.

- 2 ὁ κατοικῶν ἐν βοήθῃ τοῦ ὑψ[ί]στου ἐν σκέπη το[ῦ] θ(εοῦ)
 3 τοῦ οὐνοῦ (l. -ρανοῦ) ἀλισθέσεται ἐφ' ἡ[ῶ] θῶ ἀντιλήμπτω μου
 4 εἰ καὶ καταρυγὴ μου ὁ θς β[ο]ήθός μου καὶ ἐλπιδῶ ἐπ' αὐ[τ(όν)].
 5 παρακαλῶ ὑμᾶς ἀδελφοί διὰ τῶν ἐκτηρμῶν (l. οἰκτιρ-) [τ]οῦ θῶ
 6 π[α]ραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν (l. ὑ-) ψυχὴν σώζαν εὐά
 7 ρεστον τὴν λογικὴν λατρίαν καὶ μὴ συνσχημα
 8 καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ γάμος ἐγένετο ἐγ (l. ἐν) Κανα τῆς Γα
 9 λιλαίας ἐκλήθη δὲ ὁ Ἰς (l. Ἰησοῦς) καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ μετ' αὐ[τ(οῦ)]
 10 αδιωναῖ κς (l. κύριος) σαβαωθ en caractères étrangers.

L. 2 s. V. Psaume xc (xci). — L. 5 s. Saint Paul, Épitre aux Rom., xii, 1.
 — L. 8. Saint Jean, ii, 1-2.

TRADUCTION :

« Celui qui se tient dans la demeure du Souverain habite à l'ombre du Tout-Puissant. Il dira à Dieu : Tu es ma retraite et ma forteresse, Dieu mon secours, et j'espérerai en lui. Je vous exhorte donc, mes frères, par les compassions de Dieu, que vous offriez vos corps en sacrifice vivant agréable à Dieu, (ce qui est) votre raisonnable service. Et ne vous conformez point... »

« Trois jours après on faisait des noces à Cana de Galilée. Jésus fut aussi convié et sa mère avec lui. Adonai, Seigneur, Sabaoth. »

K. Amulette chrétienne de Berlin, n° 9096.

Publié dans *Berliner Klassikertexte, herausgegeben von der Generalverwaltung der Koeniglichen Museen zu Berlin*, Heft VI, p. 129, n° vi, 1, n. 9096. Parchemin, 140 × 80^{mm}, en écriture d'époque postérieure. On voit encore que cette amulette avait été pliée. Première édition par Fritz Kuens, *Nachrichten der Koeniglichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Goettingen*, 1892, n° 4, IV.

- 1 † ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς (l. πατρὸς) καὶ τοῦ υἱοῦ (l. υἱοῦ) καὶ
τοῦ ἁγίου πνεύματος (l. πνεύματος)
- 2 ὁ κατοικὸν (l. -ῶν) ἐν βοήθειᾳ τοῦ ὑψίστου
- 3 ἐν σκέπῃ τοῦ κυρίου (l. κυρίου) τοῦ οὐρανοῦ ἀνελθῆσθαι (l. ἀνελθῆσεται)
- 4 † ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς
τὸν (l. τ. θεόν) καὶ ὁ θεός ἦν ὁ λόγος οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ
- 5 πρὸς τὸν θεόν (l. θεόν.)
- 6 † βίβλος γεννήσεν (l. -εως) ἡ γυνὴ δὲ υἱὸν (l. υἱοῦ) Χριστοῦ
υἱὸν Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ
- 7 † ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ (l. Ἰη-) γυνὴ τοῦ θεοῦ (l. Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ)
- 8 † ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρισαν (l. -ρη-) ἀναθεῖσθαι (l. -τέξ-) διήγισιν (l. -γη-)
- 9 † καὶ (l. κύριος) ἐμοὶ βοήθης καὶ ὁ βοηθῆσο
μαι τί ποιήσει (l. ποιήσει) μοι ἄνθρωπος (l. ἄνθρωπος)
- 10 † καὶ (l. κύριος) ἐμοὶ βοήθης καὶ ὁ ἐπόψομαι
τοὺς ἐχθρούς (l. ἐχ-) μου-
- 11 † καὶ (l. κύριος) στερόμαξ (l. -έωμα) μου καὶ καταφυγή μου
καὶ ῥυστῆς μου-
- 12 † περιγεν (l. -ήγ-) ὁ καὶ ἐς (l. Κύριος Ἰησοῦς) ὅλην τὴν Γαλιλαίαν (l. -λιλεί-)
- 13 διδάσκων (l. -ων) ἐν ταῖς συναγωγαῖς (l. -αῖς) αὐτὸν (l. -ῶν)
- 14 καὶ κηρῶν (l. κηρύσσων) τὸ εὐαγγέλιον (-λι-) τῆς βασιλείας
- 15 καὶ θεραπεύων (l. -ων) πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν
- 16 † τὸ σῶμα καὶ τὸ δέμα (l. κῆμα) τοῦ Χριστοῦ φεῖσαι τοῦ δού
λου σου τον φερουντα (l. τοῦ -τος) τὸ φυλακτῆριον
- 17 τοῦτο ἀμὴν ἀλληλοῦν † α † ω †

La fin (l. 21-23) exceptée, le texte consiste en une série de passages de la sainte Écriture : l. 2-3 : Psaume xc, 1 ; — l. 4-6 : saint Jean, 1, 1-2 ; — l. 7 : saint Matthieu, 1, 1 ; — l. 8 : saint Marc, 1, 1 ; — l. 9-10 : saint Luc, 1, 1 ; — l. 11-12 : Ps. cxvii, 6-7 ; — l. 15-16 : Ps. xvii, 2 ; — l. 17-20 : saint Matthieu, iv, 23.

Les deux versets, saint Jean, 1, 1-2 et saint Matthieu, 1, 1, figurent aussi

dans l'amulette *Gricchische Urkunden*, III, n° 954; le Psaume xc, 1 dans le papyrus Rainer n° 528, etc.

Traduction des lignes 21-23 : « Corps et sang du Christ, ménagez votre servant qui porte cette amulette. Ainsi soit-il.

« Alléluia † Alpha † Oméga † »

L. Amulette chrétienne de la Société Italienne pour la recherche de papyrus, provenant d'Oxyrhynchus(?)

Papyrus du ive ou ve siècle (?), 250 × 55^{mm}; publié dans les *Publicazioni della Società Italiana per la ricerca dei Papiri greci e latini in Egitto; Papiri greci e latini*, volume sesto, Firenze, 1920, p. 151 s., n° 719; le texte de cette amulette ne consiste qu'en une série de passages de la sainte Écriture qui se retrouvent dans d'autres amulettes, avec la doxologie à la fin.

- 1 † χ̄ε̄ρ̄ Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν(.) καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος(.) Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ
- 2 υἱοῦ Δαυὲτ υἱοῦ Ἀβραάμ(.) Καθὼς ἐῖπεν Ἠσαΐας ὁ προφήτης(.) [Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
- 3 υἱοῦ θεοῦ υἱοῦ Ἀβραάμ(.) Ἐπε[ιδ]ήπερ πολλοὶ ἐπιχειρήσαν (l. ἐπε-) ἀν[ατάξα]σθαι δ[ι]ήγ[η]σιν περὶ τῶν
- 4 πεπληροφορημένων (l. -ων) ἐν ἡμῖν[ν] π[ραγμα]μάτων(.) Ὁ κατοικῶν [ἐν βοθηεί]α τοῦ ὑψίστου καὶ τὰ
- 5 ἐξῆς(.) Πάτερ (l. -ερ) ἡμῶν ὁ ἐν ταῖς οὐ[ραν]οῖς,) ἀγιασθήτω (l. -τω) τὸ ὄνομά σου κα[ὶ] τὰ ἐξῆς.) Δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ
- 6 καὶ ἀγίῳ πνεύματι νῦν[ν] καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν [αι]ώνων(.) ἀμήν χ̄ † † †

TRADUCTION :

« (1) † Christ Sauveur [l. N(ριστὲ) [σ](ῶτ)ερ]. Au commencement était le Verbe et le Verbe était en Dieu, et le Verbe était Dieu (S. Jean, 1, 1). Livre de la généalogie de Jésus-Christ (2) fils de David, fils d'Abraham (S. Matth., 1, 1). Comme a dit Isaïe le prophète (S. Jean, 1, 23). Le commencement de l'Évangile de Jésus-Christ, (3) fils de Dieu, fils d'Abraham (S. Marc, 1, 1). Parce que plusieurs se sont appliqués à mettre par ordre un récit des choses qui ont été (4) pleinement certifiées entre nous (S. Luc, 1, 1). Celui qui habite dans [la demeure] du Souverain (5) etc. (Ps. xl, 1). Notre Père qui es aux cieux, que ton nom soit sanctifié etc. (S. Matth., vi, 9). Gloire au Père et au Fils (6) et au Saint-Esprit maintenant et toujours et dans les siècles des siècles. Ainsi soit-il. »

M. Amulette contenant saint Matthieu, IV, 23-24 (Oxyrhynchus Pap. n° 1077).

Parchemin du vi^e siècle provenant d'Oxyrhynchus, 60 × 111^{mm}; publié par A. S. HUNT, *Oxyrh. Papyri*, part VIII (*Egypt Exploration Fund, Graeco-*

Romain branch, 11), London, 1911, n° 1077, p. 105, avec reproduction phototypique à la planche I. Le parchemin plié 5 fois dans sa largeur, 3 fois dans la hauteur, consiste en 15 carrés dont les 3 premiers à gauche et à droite sont encadrés en forme de 6 petites croix, par 12 petites lignes chacun. Le carré du milieu est rempli par une figure humaine sans barbe. Les 15 carrés forment des octogones laissant vides huit petits carrés comme espaces intermédiaires. Écriture onciale soignée.

	Col. i.	Col. ii.	Col. iii.	Col. iv.	Col. v.
	ιχ	δχ	ων	λα	προς
	μα	σχω ⁻	πχ	χια ⁻	ηνεν
	τικον ευ	και κη	σαν νοσο ⁻	εν τω λα	κην αυ
	αγγελιο ⁻	20 ρουσ	35 και	45 ω κ(αι)	60 τω
5	κα	σω ⁻	πχ	α	τους
	τχ				
	Ματ	το	figure	πηλ	κχ
	θαι	ευ	humaine	θεν	κως
	ον κ(αι) περι	αγγελι		η κκου	εχοντας
10	ηγεν	25 ον		50 αυ	65 και
	ο ις	της		του	εθε
	ολη ⁻	βα	σαν	εις	ρα
	τη ⁻	σει	νο	ολη ⁻	πευ
	Γαλιλε	λειας κ(αι)	σον κ(αι) πα	την συρι	σεν αυτους
15	αν	30 θερα	40 σαν	55 αν	70 ο ις
	δι	πευ	μα	και	

L. 11. ὁ Ἰησοῦς après περιῆγεν Sinait. CD; après Γαλιλιάν EKM etc. — L. 12-15. ὄλην τὴν Γαλιλι(αί)αν Sinait. b DEKM etc.; ἐν ὄλη (om. Sinait. *) τη Γαλι-λαια Sinait. * BC. — L. 16-18. Après διδάσκων on a omis ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν. — L. 38-40. νόσον κ(αι) πᾶσαν dittographie. — L. 46-48. ἀπηλθεν BDEKM ἐξῆλθεν Sinait. C. — L. 53 ὄλην : πᾶσαν Sinait. — L. 61. τους : πάντας tous les manuscrits. — L. 64. Après ἔχοντας le texte porte ποιήλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχόμενοις [καὶ] δαιμονιζόμενοις καὶ σεληνιάζόμενοις καὶ παραλυτικούς. — L. 70. ὁ Ἰησοῦς omis par les manuscrits.

TRADUCTION :

« (1) Évangile selon saint Matthieu (iv, 23) pour guérir. Et Jésus allait par toute la Galilée, enseignant et prêchant l'Évangile du royaume et guérissant toutes sortes de maladies [et toutes sortes de maladies] et toutes sortes de langueurs parmi le peuple. (24) Et sa renommée se répandit par toute la Syrie; et on lui présentait ceux qui se portaient mal et Jésus les guérissait. »

TRANSCRIPTION :

Ἰαματικὸν εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν διδάσκων καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν καὶ προσήνεκον αὐτῷ τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς ὁ Ἰησοῦς.

N. Amulette des Papyri Iandanae, n° 14.

Le papyrus de la fondation Janda à Iéna portant le n° 14 est de couleur brune, 300 × 155^{mm}, du ve ou vi^e siècle; il a été acheté en 1907 par un marchand d'Achmunein (Hermopolis Magna). L'original a été plié, sept (?) fois en large, cinq fois en long, puis vêtu d'une enveloppe qui a souffert de la sueur du porteur, ainsi qu'on le voit par la détérioration du papyrus. L'orthographe est insuffisante à tous égards, le texte en plein désordre; l'ordre restitué des phrases est indiqué par les numéros 1, 2, 3 etc.; la ponctuation est représentée par deux points dans le papyrus. Nous reproduisons l'excellente édition d'Ernest SCHAEFER, *Papyri Iandanae*, I, 6, p. 18 s.

- 1 † 'Εὐαγγέλιον : κατὰ Ματθαῖον (l. -τθ-) : κατελθόντος δὲ τοῦ Ἰ(ησοῦ) ἀπὸ τοῦ ὄρους
- 2 ὁ πᾶτερ ἡμῶν ὁ εἰ (l. ἐν) τοῖς οὐρανοῖς : ἀγιασθῆτω (l. -ήτω) τὸ ὄνομα σου : [ἐ]λθᾶτω
- 3 ὁ οὐρου (l. ηρου) ὅτι σοῦ ἔσται (l. -τι) ἡ δόξα εἰς τοῦ (l. τοῦς) αἰῶνας τῶν αἰώνων
- 4 υ[.]ουρου [...] ορο [...] ἀνεῖκαστος ἔστιν καὶ ... ..[.]ν
- 5 πομαιγα[.] ναντην [...] τὰ διοικοῦντα τὴν [κτίσιν ... ..]η
- 6 τοῦ : ὑμᾶς τὸν βα[ρχ]ιόντα (l. βρα-) τοῦ ἀθανάτου θεοῦ καὶ τὴν τῆς δεξιᾶς (l. δεξ-)
- 7 αὐτοῦ χира (l. χεῖ-) : ὁ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες
- 8 διδάσκα[λ]ε δίδα- ὁ [ἡ β]ασιλεία σου : γεννηθῆτω τὸ θέλημα σου ὡς [ἐ]ν τῷ οὐ
- 9 ρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξορκισμοῦς (l. ἐξ-) <Σ> αλομῶνος πρὸς πᾶν ἀκάθαρτον
- 10 πν(εῦμα) = ἔδωκε πτος(?) ὃ παρα[[ρα]] στ<ή>κουσιν μύριαι μυριάτες (l. -δες)
- 11 ἀγγέλω[ν] καὶ χιλ[ιλ]ια χιλια μεσημβρινὸν δαιμόν[ι]ον(·) νυ[[νε]]κτηρινοῦ
- 12 φριξίας [.]ασντο [ἡ]μερινῆς καὶ κατὰ τοῦ φροεροῦ καὶ αικτου (l. ἀγίου) ὀνόματος
- 13 φριξίας ὁ ξ[ο]ν ηηληθ (l. ἡμᾶς[.] προ[σεύχε]σθε (l. -τι) καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδιδάξεν τοὺς π[ι]νς (l. γῆς) τὸν
- 14 ἄρτον ἡμῶν (l. -ῶν) τὸν ἐπιούσ[ι]ον δὸς ἡμῖν σήμερον καὶ ασπ[ι]ς (l. ἄρες) ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλε[ίσκων] } ἐπιθήσει } καὶ καταπτῆ (l. -πατή-)

- 15 σις (l. σεις) λέονα (l. -ντα) κα (l. καὶ) δραυγοντα (l. δράκ-) [[βασιλεπκ]] ἢ νυκτερινῆς ἢ
 ὄσα τυρλά δα α μόνια ἢ κω φά ἢ ἀλα'λα μ (l. ἦ) νοδᾶ
 16 † ακαηιτονοννημα κ <α>ἰ πονηρόν (l. πονη-) ουνναάντημα (l. συνά-) ἀπό τοῦ φροφοντον
 (l. -ος) φρο (l. φθ', ἀμήν)
 17 ἄμθητὰς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς [[σις] ἐάν προσεύχησθ' (l. πρ-) οὕτως λέγ[τγ]εται
 (l. -τε) δ τὰ ουφαήματα (l. ὄφλ-) ἡμῶν
 18 ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφ<ή>καμε τοῖς ὀφιλέται (l. ὀφει-αις)

Il est à supposer que l'archétype a été mal copié; en mettant à profit les indications données sur les erreurs du copiste, on pourra le reconstituer de la manière suivante :

Ire colonne.

- 1 † Εὐαγγέλιον : κατὰ Μα(τ)θαῖον : κατελθόντος δὲ τοῦ Ἰ(ησοῦ) ἀπὸ τοῦ ὄρους
 2 προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· διδάσκα[λ]ε, δίδα
 3 ξ[ο]ν ἡμᾶς [·] προ[σεύχε]σθε καθὼς καὶ [Ἰωάν]νης ἐδίδάξεν τοὺς
 4 μαθητὰς αὐτοῦ(.) καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰ(ησοῦ)ς· ἐάν προσεύχησθ' οὕτως λέγ[τγ]εται·
 (l. -τε·)

IIe colonne.

- 1 πᾶτερ ἡμῶ[ν] ὁ ἐν τοῖς οὐρανο<ῖ>ς : ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου : [ἐ]λθέτω
 2 ἡ [β]ασιλεία σου : γενήθη[τω] τὸ θέλημά σου ὡς [ἐ]ν τ[ῷ] οὐρανό καὶ ἐπὶ τῆς
 3 γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶ(ν) τὸν ἐπιούσ[ει]ον δός ἡμῖν σήμερον καὶ ἄφεσι
 4 τὰ ὀφλήματα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφ<ή>καμε τοῖς ὀφιλέταις

IIIe colonne.

- 1 <ἡμῶν καὶ μὴ ἄγε ἡμᾶς εἰς πειρασμόν(,) ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πον>
 2 ηροῦ, ὅτι σου ἔσται ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶ[ν] αἰῶνων
 3 ἐκξορισμὸς <Σ>αλομῶνος πρὸς πᾶν ἀκάρπον πν(εῦμ)α = ἔδωκε πτοσ(?)
 4 . . . . .

IVe colonne.

- 1 < >
 2 υ[.]ορου [...]ορο[...α]νεύκαστός ἐστιν καὶ [12 lettres perdues]ν
 3 ὃ παρα[ρα]στ<ή>κουσιν μύριαι μυριάδες (l. μυριάδ-) ἀγγέλων[ν] καὶ χιλ[λ]ιαί
 χιλιά<δες>
 4 ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλεῖ[ισκον] ἢ ἐπιβήση { καὶ καταπτῆσις λέον(τ)α κα(ὶ) δραυγοντα
 [[βασιλεπκ]]

v^o colonne.

- 1 < >
- 2 πομαι γα[.]γαντην[...]_τα διοικοῦντα τὴν [κτίσιν.....]ῆ του :
- 3 μεσημβρινὸν δαιμόν[ι]ον· νυ[[νε]]κτηρινοῦ φορξοίας [..]ασντο [ῆ]μερινῆς
- 4 ἡ νυκτερινῆς ἢ ὅσα τυφλά δα[α]μόνια ἢ κω[φὰ ἢ ἄλα]λα ἢ νοδὰ

vi^o colonne.

- 1 < > ἑξορκίζω
- 2 ὑμᾶς τὸν βα[ρ]χίονα τοῦ ἀθανάτου θε(ε)οῦ καὶ τὴν τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χεῖρα :
- 3 καὶ κατὰ τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀγίου ὀνόματος, φορξοίας
- 4 ἀκα ἢ πᾶν νόσημα κ<x>ὶ πονηρὸν συ[[υ]]νάντημα ἀπὸ τοῦ φοροῦντος (ἀμήν)ʹ.

TRADUCTION :

(1re colonne) « † Évangile selon Matthieu. Quand Jésus fut descendu de la montagne, les disciples vinrent à lui et lui dirent (comp. saint Matth., v, 1) : Maître, enseignez-nous à prier ainsi que Jean a enseigné ses disciples (saint Luc, xi, 1). Et Jésus leur dit : Quand vous priez, parlez ainsi : (1re col.) Notre Père qui es aux cieux, que ton nom soit sanctifié, que ton règne vienne, que ta volonté soit faite sur la terre comme au ciel! Donne-nous aujourd'hui notre pain quotidien. Et remets-nous nos dettes comme nous remettons, nous aussi, les dettes à nos débiteurs (saint Matth., vi, 9-13). (11re col.) Et ne nous induis point en tentation, mais délivre-nous du mal. Car à toi est la gloire à jamais. Exorcisme de Salomon contre tout esprit impur. A donné..... (14re col.) qui est assisté par des myriades de myriades d'anges et des milliers de milliers. Tu marcheras sur le lion et sur l'aspic et tu fouleras le lion et le dragon (Ps. xc, 13). (5° col.) ... démon du midi, de la fièvre nocturne, fièvre intermittente, et toute sorte de démon aveugle ou sourd ou muet ou n'ayant pas de voix. (6° col.) ... Je vous conjure par le bras de l'éternel Dieu et sa main droite et par son terrible et saint nom, gardez celui qui porte cette amulette de la fièvre, de toute sorte de maladie et plaie mauvaise. Ainsi soit-il. »

Le dernier mot ἀμήν est représenté par le nombre 99, somme de la valeur numérique de ses lettres : α 1, ρ 40, η 8, ν 50.

O. Amulette chrétienne provenant d'Oxyrhynchus, n° 1151.

Papyrus du ve siècle, 234 × 44^{mm}; publié par A. S. HUNT dans *Oxyrhynchus papyri*, part VIII (*Egypt Exploration Fund, Graeco-Roman branch*, 11), London, 1911, n° 1151, p. 251.

Il avait été plié; son écriture, perpendiculaire et soignée, a le caractère de l'onciale des manuscrits littéraires.

- † φευγε πν(εῦμ)α
 μεμισιμένον (l. -ση-)
 Χ(ρισ)τός σε διώκει(·)
 προέλαβέν σε
 5 ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ
 τὸ πν(εῦμ)α τὸ ἅγιον(·)
 ὁ θεὸς τῆς προβατι
 κῆς κολυμβή
 θρας(·) ἐξελοῦ τὴν
 10 δούλην σου
 Ἰωαννίαν ἦν
 ἔτεκεν Ἀναστασία
 εἰ (l. ἡ) καὶ Εὐφημία
 ἀπὸ παντός κακοῦ(·)
 15 † ἐν ἀρχῇ ἦν
 ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος
 ἦν πρὸς τὸν θεόν καὶ
 θεὸς ἦν ὁ λόγος(·)
 πάντα δι' αὐτοῦ
 20 ἐγένετο καὶ χωρεῖς (l. -ρίς)
 αὐτοῦ ἐγένετο
 οὐδὲ ἐν ὃ γέγονεν(·)
 κ(ύρι)ε † Χ(ριστ)έ υἱέ καὶ
 λόγε τοῦ θεοῦ τοῦ
 25 ζῶτος (l. ζῶ-) ὁ ἰσάμε
 νος πᾶσιν νόσον
 καὶ πᾶσιν μαλακίαν
 ἴασαι καὶ ἐπίσκεψαι
 καὶ τὴν δούλην σου
 30 Ἰωαννίαν ἦν ἔτεκεν
 Ἀναστασία ἡ καὶ
 Εὐφημία(·) καὶ ἀπο
 δίωζον καὶ φυγάδευ
 σον ἀπ' αὐτῆς πάντα
 35 πυρετὸν καὶ παντοῖον
 ῥηγος (l. ῥί-) ἀμνημερινὸν
 τριτεον (l. -χιῶν) τεταρτεον (l. -χιῶν).
 καὶ πᾶν κακόν(·) εὗχες

- θαι πρεσβίαις (l. -θεί-) τῆς
 40 δεσποίνης ἡμῶν τῆς
 θεοτόκου καὶ τῶν
 ἐνδόξων ἀρχαγγέ-
 λων καὶ τοῦ ἁγίου καὶ ἐν
 δόξου ἀποστόλου καὶ
 45 εὐαγγελιστοῦ καὶ θεο
 λόγου Ἰωάννου καὶ τοῦ
 ἁγίου Σεργίου καὶ τοῦ
 ἁγίου Φιλοξένου καὶ τοῦ
 ἁγίου Βηκτωρος (l. Βίκτο-) καὶ τοῦ
 50 ἁγίου Ἰούστου καὶ πάντων
 [τῶν] ἁγίων(.) ὅτι τὸ ὄνομά
 σου, κ(ύρι)ε ὁ θε(ός), ἐπικαλεσά (l. ἐπε-)
 [μ]ην τὸ θαυμαστόν
 καὶ ὑπερένδοξον καὶ
 55 ὀρθερὸν τοῖς ὑπε
 ναντίοις(.) ἀμήν(.) †

C'est une amulette contre la fièvre pour Joannia, fille d'Anastasia. Elle contient, après l'allusion à l'évangile de S. Jean, v, 2 : ἔστιν δὲ... ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα (l. 7 s.), l. 15-22, le commencement de l'évangile de S. Jean, i, 1-3, comme les amulettes d'Héracléopolis et celle de Berlin. Ici notre texte offre à la l. 22 la variante οὐδὲ ἐν qui se trouve aussi dans les manuscrits Sinaitic. corr. ABC etc. au lieu de οὐδέν (Sinait. * D). En finissant la phrase par ὁ γέγονεν au lieu de joindre ces mots avec la sentence qui suit, le texte est conforme aux manuscrits C³ E G² H K etc. ; v. saint AMBROISE, *Enarratio in Psalm.* xxxvi, 35 : Alexandrini quidem et Aegyptii legunt '... factum est nihil quod factum est', et interposita distinctione subiciunt 'in ipso vita est' (HUNT). — L. 26-27. v. saint Matth., iv, 23 : θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν et l'amulette *Oxyrhynchus Papyri*, n° 1077, aussi *Berlin. Griech. Urkund.*, n° 954. — Dans le même texte de Berlin (l. 3. 29) se trouve l'invocation de saint Serène, celle de saint Juste dans *Oxyrh. Papyr.*, n° 941, 14. En ce qui concerne les amulettes contre la fièvre tierce ou quarte, G. Lumbroso cite la vie de Caracalla par Spartien, c. 5 : Dammati sunt... et qui remedia quartanis tertianisque collo adnexa gestarunt, et Ammien, XIX, xii, 14 : Si quis remedia quartanae... collo gestaret..... reus capitis interibat (*Archiv für Papyrus f.*, IV, 429).

TRADUCTION :

α Allez-vous-en, mauvais esprit odieux, Jésus-Christ vous chasse. Le fils de Dieu et le Saint-Esprit vous ont effarouché ; Dieu de la piscine probatique,

sauvez votre servante Joannia, fille d'Anastasia, appelée aussi Euphémie, de toute sorte de mal. † Au commencement était le Verbe et le Verbe était en Dieu et Dieu était le Verbe. Toutes choses ont été faites par lui, pas une chose qui ait été faite n'a été faite sans lui. Seigneur, Jésus-Christ, fils et Verbe du Dieu vivant, vous qui avez guéri toute sorte de maladie et tout relâchement, guérissez et gardez votre servante Joannia, fille d'Anastasia, appelée aussi Euphémie; chassez et écarterez d'elle toute sorte de fièvre ardente, toute sorte de frisson, fièvre quotidienne ou tierce ou quarte et le tout par l'intercession de Notre-Dame, mère de Dieu, des archanges glorieux, du saint et glorieux apôtre, évangéliste et théologue Jean, de S. Serène, de S. Philoxène, de S. Victor, de S. Juste et de tous les saints. Parce que j'ai invoqué, Seigneur Dieu, votre nom admirable, extrêmement glorieux et formidable à tout adversaire. Ainsi soit-il. »

P. Papyrus provenant d'Héracléopolis Magna, Berlin, n° 954.

Texte grec publié dans l'édition officielle Berlinoise *Ägyptische Urkunden aus den Koeniglichen Museen zu Berlin. Griechische Urkunden*, IIIe vol., 9e fascicule, p. 278 s., n° 954; le même texte se trouve dans *Archiv für Papyrusforschung*, I, p. 431 s. L'original trouvé dans les fouilles d'Ahnas a été brûlé à son arrivée au port de Hambourg. Son écriture onciale, inclinée vers la droite, offrait le caractère du VIe siècle. Le papyrus a été plié en carrés de 0,020 × 0,010^{mm} et entortillé par un fil brun.

- † Δέσποτα θε̄ε (I. θε̄ε) παντοκράτωρ
 ὁ πατήρ] τοῦ κ(υρί)ου καὶ σο̄ (I. σωτηρίου) <ἡ>μῶν
 [I(ἡσο)ῦ X(ριστο)ῦ κ(αὶ) (?) ἄγιε Σεργε
 εὐχαριστῶ ἐγὼ Σιλουανὸς υἱὸς
 5 Σαραπίωνος καὶ κλίνω τὴν
 κεφαλὴν [μο]υ κα<τ>ενώπιόν σου
 αἰτῶν καὶ παρακλῶν(,) ὅπως διώ
 ξης ἀπ' ἐμοῦ τοῦ δούλου σου τὸν
 δαίμονα προβασκανίας καὶ
 10 τὸν κ[εφαλαλ]γίας καὶ τὸν τῆς
 ἀρθρίας κα[ι] (?) πᾶσαν δὲ νόσον
 καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἄφελε
 ἀπ' ἐμοῦ, ὅπως ὑγιάνω κ(αὶ) [ισ-
 χ[ύσω] εἰπεῖν τὴν ἐ'αγγελίαν
 15 εὐχλῆν [οὔτω(ς) (?) Π(άτ)ερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς] v. S. Matthieu, vi, 9-13.
 οὐ(ρα)ν[οῦ]ς ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου(·) ἐλθ[έ-]
 τω ἡ βα[σιλεία] σου(,) γεννηθήτω τὸ θ[έ-]
 λη[μ]ά [σου] ὡς ἐν οὐ(ρα)νοῦ κ(αὶ) ἐπὶ γῆ[ς] (·) τὸν]

20 ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν
 σήμερον καὶ ἄρτος ἡμῖν τῆς ἄφειλ. ἡ-
 ματα ἡμῶν [καθὰ καὶ] ἡμεῖς ἀφεί<ε>μεν
 τοῖς ἀφειλέταις ἡμῶν καὶ [μὴ] ἄγε
 ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, κ[αὶ] κ[αὶ] ε, ἀλλ[α] ῥ[ύ]σαι ἡ-
 μᾶς ἀπὸ τῆς πονηρίας(.) Σοῦ γὰρ ἐστὶν ἡ δόξα εἰς
 25 τοὺς αἰῶνας 9 lettres perdues, καὶ ἡ τῶν . . .
 ἐν ἀρχῇ ἦν [ὁ λόγος(ε)] βίβλος καὶ (l. γε-)
 [νέσεως Πιησοῦ Χ(ριστοῦ) υἱοῦ Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ.]
 ὁ φῶς ἐκ φωτός θεός, ἀληθινός χάριστον
 30 ἐμὲ τὸν δουλόν σου τὸ φῶς(ε) Ἁγίε Σεργίε(ε)
 πρόσπεσε ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα τελείως ὑγιαίνω(ε)

v. S. Jean, 1, 1.

v. S. Matthien, 1, 1.

L. 2. La copie de l'original brûlé a fautivelement σὸ δαίμων et κκεινωπιον dans la ligne 6. — L. 10. K...ε.πκς(?) édition de Berlin; je restitue κ[εραλάλ]γίς en échangeant légèrement ΠΑC en ΓΙΑC; cf. νόσον τῆς κεραλάλ[ης] dans le papyrus de Berlin 955, voir plus haut. — L. 13-14. κ(αὶ)...[ ] λ... édition de Berlin; dans l'écriture cursive les deux lettres γ et λ ont des traits analogues. — L. 26-27. ἐν ἀρχῇ εἰς 6 lettres perdues; βίβλος καὶ τ 5 lettres perdues. ο. 9 l. p. : édition de Berlin; je suppose qu'on a ici cité le commencement de l'évangile de saint Jean et de celui de saint Matthieu. — L. 11-12. Comparez saint Matthieu, iv, 23 : πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν; v. *Archiv f. Papyruskunde*, I, 433. — L. 15-24. V. saint Matthieu, vi, 9-13; voici les variantes du texte : l. 21, [καθὰ pour ὡς; l. 22, ἄγε pour εἰσενέγκης; l. 24. τῆς πονηρίας pour τοῦ πονηροῦ; à la l. 23, κ[αὶ] κ[αὶ] ε est une addition au texte.

TRADUCTION :

« Seigneur. Dieu tout-puissant, père de notre Seigneur et Sauveur [Jésus-Christ], et vous, saint Serène ! Moi Silvanus, fils de Sarapion, je fais ma prière, j'humilie ma tête devant vous en vous priant et demandant que vous chassiez hors de moi, votre serviteur, le démon de l'ensorcellement et celui du mal de tête et de la rancune, aussi toute sorte de maladie et toute sorte de langueurs, afin que je sois sain et puisse prononcer la prière du Seigneur : [« Notre Père qui es aux ci[eux], que ton nom soit [sanctifié], que ton règne arrive, que ta volonté soit faite sur la terre comme au ciel. Donne-nous aujourd'hui notre pain quotidien et remets-nous nos dettes comme nous remettons aussi (les dettes) à nos débiteurs. Et ne nous induis point, Seigneur, en tentation, mais délivre-nous du mal. Car à toi est le règne à jamais. » Soit ajouté] aussi le [commencement des évangiles :] « Au commencement était la parole ». « Le livre de la généalogie de Jésus-Christ, fils de David, fils

d'Abraham . » Vrai Dieu, lumière provenant de la lumière, donnez-moi, à moi votre serviteur, la lumière; saint Serène, pour moi prosternez-vous, afin que je gagne la santé complète. »

Q. Amulette bachmourique.

Comme appendice je publie un papyrus inédit de ma collection qui est peut-être le plus ancien texte en bachmourique. Il est écrit en belle onciale; au verso il y a un inventaire grec de vêtements du ive siècle de notre ère. Le papyrus mesure 290 × 106^{mm}; il a été plié dans les dimensions de 20, 15, 15, 26 et 30^{mm}.

1 ΖΙΤΕΝ Π...[

2 ΕΔΑΥ ΧΩΡΗ ΚΕΙΝΗ ΠΧΑΡΙC ΜΠΕΚ

3 ΠΠΑ ΕΤΟΥΤΕΕΒ ΠΠΑΤΠΕΥ ΕΔΑΥ ΕΚ'ΑCΦΑΡΙΖΕ

Η

4 ΠΠΕΠΨΥΧΑΟΥ ΜΠ ΠΠΕCΨΑΜΑ ΖΑΒΑΔ ΠΠΕΠ

5 ΕΡΓΙΑ ΠΙΒΙ ΠΤΕ ΠΔΙΑΒΟΔΟC ΠΤΑΚ ΓΑΡ ΠΕΤΑΪ ΠΠ

6 ΡΡΑ ΕΖΔΗΪ ΕΧΩΠΗ ΜΠ ΠΕΨΗΔΙ ΜΜΕΔΙΤ ΜΠ

7 ΠΕΚΠΠΑ ΕΤΟΥΤΕΕΒ ΠΔΕΨΤΑΠΖΑ ΖΑΘΗ ΠΠΕΨΗΠ

8 ΜΠ ΨΠΟΥ ΑΤΟ ΨΑ ΕΠΕΖΪ

L. 3. ΕΚ au-dessus de la ligne. — L. 4. ΨΥΧΑΟΥ, bohaïrique ΨΥΧΩΟΥ, sahidie ΨΥΧΟΟΥ, est corrigé en ΨΥΧΗ... « Fortifiez nos âmes et nos corps contre toutes les attaques du diable, car c'est vous qui réglez sur nous avec votre cher fils et le Saint-Esprit, qui est notre secours contre les Éons à présent et à jamais. »

R. Ancienne amulette chrétienne de Christiania.

Petit papyrus, 10 × 16^{mm}, plusieurs fois plié, actuellement à la bibliothèque universitaire de Christiania en Norvège: publié par S. EITREM et FRIDRICHSEN, *Ein christliches Amulett auf Papyrus, Videnskapsselskapets Forhandlingar for 1921*, n° 1, Christiania, Jacob DYBWAD, 1921. Écriture onciale du ive siècle. Le texte est répété en *Aegyptus*. 3, 1922, 66 s. : *A new Christian amulet*.

ΖΡΥ

ωρωρ ρωρρωρ ἕνω σαθαωθ αδωναι ελωε σαλαμνι αρχε( )

δένω σε(,) Σκήρπιε Ἄρτεμίσιε τίε διαφύλαξον τὸν οἶκον τοῦτον

μετὰ τῶν ἐνοικούντων ἀπὸ παντὸς κακοῦ ἀπὸ βασκοσύνης

5 πάσης ἀερίνων π[ν]ευμάτων καὶ ἀνθρώπινου ὀφθαλμοῦ

καὶ πόνου δειν[οῦ] καὶ δόγματος σκορπίου καὶ ὄφειωσ διὰ τοῦ

ὄνομα τοῦ ὑψίστου θεοῦ ναιας μελιζ ζυρομο ααααα·
 βαίνχωωωχ μα ιιιι λ ήναγκορη(·) φύλαζον κύριε υἱὲ τοῦ
 Δαυὶδ κατὰ σάρκα(·) ὁ τεχθεὶς ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου
 10 Μαρίας ἅγιε ὑψίστε θεὲ ἐξ Ἁγίου Πνεύματος(·) δόξα σοι
 οὐράνιε βασιλεῦ(·) ἀμήν(·) α † ω † Α † Ω ἰχθύς

L. 1. Une explication assez plausible du ΧΜΓ qui se trouve à la tête de divers textes de l'époque chrétienne, est celle que j'ai proposée dans les *Mittheilungen aus der Sammlung der Papyrus Erpherszog Rainer*, VI, 118 : Χριστὸν Μαρία γενῆ; elle a été adoptée aussi par Eitrem. — L. 2. L'amulette commence ainsi comme le texte analogue *Oxyrhynchus Papyri*, VIII, 1152; l'invocation par Iao Sabaoth Adonai Éloé se trouve très souvent dans les *Ephesia Grammata*, p. 21 s., que j'ai publiés en 1886. Après Salamani, invocation semblable au nom magique de Salomon; à la fin de la ligne, se trouve l'abréviation ἄρχ; suppléez, peut-être, ἀρχάγγελος etc. — L. 3. δένω, *ligo*, offre la forme récente du verbe δέω; l'idée est celle-ci : le démon doit être lié pour qu'on en fasse usage dans la magie, car il doit protéger la maison et tous ses habitants. Le démon Scorpions Artemisios a un nom mystique qui est indiqué par la valeur numérique des lettres qui le composent, c'est-à-dire 315; mais il est difficile de trouver la solution de cette énigme; serait-ce, peut-être, σκληραλι? Un passage analogue se rencontre dans le grand papyrus magique de Paris, l. 936-7 : κρατῶν ψῆρον 'γγζγ' ἐπὶ μασθὸς οὕτως κέλει : « portez sur la poitrine le nombre 3663 et invoquez ainsi »; par ce nombre est indiqué le nom Βαίνχωωωχ (2 + 1 + 10 + 50 + 600 + 800 + 800 + 800 + 600 = 3663 dans la valeur numérique des lettres). — 7. L. ὀνόματος.

Après l'incantation et la prière, viennent à la fin les mots : Amen, Alpha, Oméga, entre des croix, et ikhthys (poisson); comparez Th. HOPFNER, *Offenbarungszauber, Studien zur Palaeographie und Papyruskunde*, XXI, 1921; J. DOELGER, *Das Fischsymbol in fruehchristlicher zeit*, 1912.

TRADUCTION :

« (Christ est le fils de Marie.) Oror phorphor Iao Sabaoth Adonai Éloé Salamani arch(ange). Je te lie, (démon). Scorpion Artemisios, conservez cette maison avec tous ceux qui y sont, de tout mal, de tout ensorcellement, des méchants démons de l'air, du mauvais œil des hommes, peine affreuse, piqure de scorpion et de serpent, par le nom de Dieu tout-puissant. Naias Méliz Xyrouro aaaaaa Bainkhooookh Maiiiiiil Énankoré. Gardez, Seigneur, propre fils de David, né par la sainte Vierge Marie, Saint, tout-puissant Dieu du Saint-Esprit. Gloire à vous, roi céleste. Ainsi soit-il. Alpha † Oméga (Christmon). Alpha † Oméga. Ikhthys. »

CHAPITRE IV

FRAGMENTS LITURGIQUES ET PRIÈRES

Dès les premiers temps de l'Église on avait besoin de textes écrits pour les prières de la messe, les prières à l'occasion des fêtes et les prières pour les diverses circonstances de la vie. L'étude de certains papyrus nous révèle l'existence de toute une littérature liturgique qui a eu son origine aux IIe et IIIe siècles et qui a été copiée à ce moment. Nous rassemblons ici ces textes liturgiques sur papyrus en ajoutant quelques petites prières écrites sur des feuilles de papyrus détachées. Voici la table de nos textes, qui, d'une manière éloquente, témoigne du caractère religieux de la vie des chrétiens des premiers siècles.

- 1) Papyrus liturgique de Dêr-Balyzeh.
- 2) Papyrus liturgique de Berlin P. 9794.
- 3) Fragment de la liturgie de la communion.
- 4) Liturgie du Sanctus.
- 5) Adoration du sang de Jésus-Christ.
- 6, 7) Prières à saint Michel.
- 8) Le Trisagion.
- 9) Fragment liturgique pour Noël.
- 10) Fragment liturgique pour la fête de l'Épiphanie.
- 11) Prière contre les maladies et pour les fruits de la terre.
- 12) Bénédiction d'une porte.
- 13) Prière d'un malheureux.
- 14) Prière pour une femme.
- 15) Deux anciennes prières chrétiennes.
- 16) Ancienne prière chrétienne.
- 17) Réflexions sur la Résurrection.

1) Papyrus liturgique de Dêr-Balyzeh.

Fragments de trois feuillets arrachés d'un livre, papyrus de la Bibliothèque Bodleienne d'Oxford, présentés par Flinders Petrie, provenant de la Haute-Égypte. Publications : *Fragments inédits d'une liturgie égyptienne écrits sur papyrus. Report of the nineteenth eucharistic congress, held at Westminster from*

9th to 13th September 1908, with 14 illustrations, London, 1909, p. 367-401. *Le nouveau papyrus liturgique d'Oxford*, *Revue Bénédicte*, XXVI, 1909, 34-51, par P. de PUNJET. *Der liturgische Papyrus von Dér-Balyzeh eine Abendmahls-liturgie des Oestermorgens bearbeitet von Theodor SCHERMANN: Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur...* von Adölf HARNACK und Carl SCHMIDT, 3e série, III, 1 b. (XXXVI, 1 b.), Leipzig, 1910. Ed. von der GOLTZ, *Neue Fragmente aus der ägyptischen Liturgie*, *Zeitschrift für Kirchengeschichte*, XXX, 1909, 355. S. SALAVILLE, *Le nouveau fragment d'anaphore égyptienne de Dér Balyzeh*, *Échos d'Orient*, XII, 1909, 331 sq. *La double épiclese des anaphores égyptiennes*, *ibid.*, 1910, 133 sq. P. de PUNJET, *A propos de la nouvelle anaphore égyptienne*, *ibid.*, 1910, 72-76.

L'ordre des fragments est celui de Schermann.

I recto.

1	[. . . . .]	]
2	TH	]
3	α·μου και π[	18-20 lettres perdues]
4	ἀγθῶν εἴη . .]	18-20 lettres]
5	ὅτι ἡμῶν σωτήρ	16 lettres]
6	σαν τὰ ἔθνη που σε υ..]	12-13 lettres]
7	ὅτι οὐκ ἐβούθησεν αὐτ[αῖς c. 7 lettres]	
8	Σὺ ἡμῶν βοηθὸς σὺ..]	12 lettres]
9	σὺ ἡμῶν ἡ καταφυγή]	12 lettres]
10	σὺ ἡμῶν ἀντικέμπ[τωρ κατὰ πάντα μὴ]	
11	ἐγκαταλείπης ἀλλ[ὰ βῦσαι ἡμᾶς ἀ-]	
12	πό παντός κινδύνου [καθίστα-]	
13	μένου και ἀπ..]	15-18 lettres]
14	[Σὺ] μεγάλη ἡμῶν]	13 lettres]
15	[μετὰ] δὸς ἡμῶν ἵασις[c. 14 lettres]	
16	[.....]σοντι· δε[ ]	15 lettres]
17	[11-12 lettres] ιτ[ ]	
18	[. . . . .]	

L. 4. εἴη, on pourrait lire aussi επι(π), επε(π), ενε(π). — L. 5. σω] : βοα_θός : de PUNJET. — L. 10-12. Suppléments donnés par de PUNJET.

I verso.

1	[	]
2	[	]ην
3	[	σ ῶσον δέ
4	[σποτα.....]	καὶ τὰ αἰτήματα τῶν

- 5 δούλων σου ὁ πῶς χριστατι ὁ τὴν ἐ
 6 ἴσουσιν ἐ γων δεσποτης χηως
 7 παντοδύναμος κύριος ὄνομα αὐτῶ ὁ ἐν ὁ
 8 ψηλοῖς οἱ κῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν
 9 καθήμενος ἐ πὶ τοῖς οὐρανοῖς ὁ ὢν(·)
 10 αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας ἀμήν(·)
 11 ΕΥΧ Η
 12 ὁ προσετώς εὐχριστε ἱ(·)
 13 τῶν Χερουβὶμ δεσποτα παντοκρά
 14 τορ· ἐπουράνι ε ἐπίσκοπε, πανάρε
 15 τε... κύριε(·) ὁ θεὸς καὶ πατήρ τοῦ
 16 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ποιήσας τὰ πάντα
 17 ἐκ τοῦ μη ὄντος εἰς ἴσιν εἶναι τὰ πάντα
 18 καὶ πάντα χωρῶν μόνος δὲ ἀ]χώρη[τος ὢν
 [une ou deux lignes perdues à 26 ou 28 lettres]

L. 3. Ou πλήρωσος? — L. 5-6. ε ἱρήνην : de PUNIER. — Suppléments de PUNIER. — L. 11. AAAH : C. SCHMIDT. — L. 12. Ou [τῆς εὐχριστίας εὐχ]ῆ. — L. 17. On cite ici *Hermas Pastor*, Mandat. 1, 1.

II recto.

- 1 [ ]
 2 [σοὶ παραστήκουσι]
 3 κύκλω τὰ Σεραφὶμ ἑξαπτέρυγες τῶ ἐνὶ
 4 καὶ ἐξ[απτέρυγες τῶ ἐνὶ] καὶ ταῖς
 5 μὲν δυσί[ν κατεκάλυπτον τὸ πρόσω
 6 πον καὶ ταῖς δυσί[ν τοὺς πόδας καὶ
 7 ταῖς δυσί[ν ἐπέτα]ντο(·) πάντα δὲ πᾶν
 8 τοτέ σε ἀγ[ι]αί(·) ἀλλὰ μετὰ πάντων
 9 τῶν σε ἀγιαζόντων δεῖξαι καὶ τὸν
 10 ἡμέτερον ἀγιασμόν λε[γ]όντων σοι(·)
 11 Ἄγιος ἄγιος ἄγιος κύριος Σαβαώθ(·) πλή
 12 ρης ὁ οὐρανός καὶ ἡ γῆ τῆς δόξ[η]ς σου(·)
 13 πλήρωσον καὶ ἡμᾶς τῆς παρ[ά σου]
 14 δόξης καὶ καταξίωσον κατ[α]πέμψαι
 15 τὸ πνεῦμα τ[ὸ] ἁγίον σου ἐπὶ τὰ κρίματα
 16 ταῦτα καὶ ποιήσον τὸν μὲν ἄρτον
 17 σῶμα τ[ὸ] κυρίου καὶ σωτήρ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 18 [τὸ] δὲ π[ο]τήριον αἶμα τῆς καινῆς

L. 1 sq. Supplément de PUNIER suivant Isaïe, vi, 2. — L. 13. Supplément de PUNIER suivant saint Jean, xvii, 5 : τῆ δόξης ἧ εἶχον... παρὰ σοι.

II verso.

- 1 διαθήκης(·) ὅτι ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ἡ νυκτὶ
 2 τὴν παρεδίδοτο λαβῶν ἄρτον ἔκλα
 3 σε καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν
 4 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ ἀποστόλοις
 5 εἰπὼν(·) λάβετε φάγετε πάντες ἕξ
 6 αὐτοῦ(·) τοῦτό μ[ου] ἐστίν τὸ σῶμα τὸ
 7 ὑπὲρ ὑμῶν διδ[όμενον] εἰς ἄφεσιν
 8 ἁμαρτιῶν(·) ὁμο[ίως] μετὰ τὸ διπνῆ (l. δει-)
 9 σε λαβῶν ποτήριον] καὶ εὐλογήσας
 10 καὶ πῶν ἔδωκεν αὐτοῖς εἰπὼν(·)
 11 λάβετε(·) πίετε πάντες ἕξ αὐτοῦ τοῦ
 12 τὸ μου ἐστίν τὸ αἷμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
 13 ἐχυννόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν(·)
 14 ὁσάκις] ἐὰν ἐσθίητε τὸν ἄρτον] τοῦτον
 15 πί[ν]ετε δὲ τὸ ποτήριον [τοῦτο(·)]
 16 τὸν ἐμὸν θάνατον καταγγέλλεται (l. -τε,)
 17 τὴν ἐμὴν ἀνάστασιν ὁμολογ[εῖ]τε(·)
 18 τὸν θάνατόν σου καταγγέλλομεν(·)
 19 τὴν ἀνάμνησίν (l. -στασιν) σου ὁμολογοῦμεν
 20 καὶ δεόμεθα τ

L. 1. Supplément de PUNNET; ἐν ἡ νυκτὶ SCHIERMANN et Sérapion de Thimouis.

III recto.

- 1 . . . . . μέτοχ[οι]
 2 τῆς δωρεᾶς σου εἰς δύναμιν πνεύματος
 3 ἁγίου [εἰς β]εβαίωσιν καὶ προσθήκην
 4 πίστεως] εἰς ἐλπίδα τῆς μελλού
 5 σης ἀ[ί]ωνίου ζωῆς διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν
 6 Ἰησοῦ Χριστοῦ [δι' οὗ] σοι τῷ πατρὶ ἡ δόξα σὺν [ᾧ]
 7 γίω [πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν(·)]

L. 7. A la fin il y a une grande coronis, qui annonce le terme d'un chapitre.

III verso.

- 1 [. . . . . ὁ νεο]φ[ώτιστος]
 2 ὁμολογεῖ τὴν πίστιν [οὗτος(·)]
 3 πιστεύω εἰς θεὸν πατέρα παντοκράτορα
 4 καὶ εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν τὸν

- 5 $\kappa\omega\rho\iota\omicron\nu\ \eta\mu\omega\nu\ \text{'}\text{Ιησο\upsilon\nu\ Χριστ\omicron\nu\ και\ ε\iota\varsigma\ τ\omicron\ \pi\nu\epsilon\upsilon\mu\alpha\ \tau\omicron\ \alpha\ \gamma\iota\omega\nu\}$
 6     $\kappa\alpha\iota\ \epsilon\iota\varsigma\ \sigma\alpha\chi\mu\acute{\alpha}\varsigma\ \acute{\alpha}\nu\acute{\alpha}\sigma\tau\alpha\sigma\iota\nu\ \kappa\alpha\iota\ \acute{\alpha}\gamma\iota\acute{\alpha}\ \text{(l. \acute{\alpha}\gamma\iota\acute{\alpha}\nu\ -\acute{\alpha}\lambda\eta\nu\ -\acute{\iota}\zeta\eta\nu)}$
 7     $\kappa\alpha\theta\omicron\lambda\alpha\kappa\acute{\eta}\ \acute{\epsilon}\kappa\kappa\lambda\eta\sigma\iota\alpha\text{'}\ \tau\epsilon\iota\lambda\omicron\varsigma.$

TRADUCTION :

A. La prière des croyants, 1 recto 1 à 1 verso 10.

« ..... vous êtes notre défenseur... vous êtes notre secours... vous êtes notre protecteur contre tout mal; ne nous abandonnez pas, mais délivrez-nous de tout danger qui nous menace... vous êtes notre grand... Seigneur, exaucez les prières de vos serviteurs; que le saint Seigneur, tout-puissant, qui a la disposition sur tout, donne la grâce... son nom est le Seigneur qui demeure dans le ciel et qui, de son trône, regarde les humbles créatures; c'est lui qui existe. Gloire à lui dans tous les siècles. Ainsi soit-il. »

B. Action liturgique de grâces, 1 verso 11 à 11 recto 12.

« Prière. Action de grâces. Tout-puissant Seigneur des Chérubius, vous qui surveillez tout dans le ciel, Seigneur de toute vertu, Dieu père de notre Seigneur Jésus-Christ, vous qui avez créé tout, ainsi que tout existe n'ayant pas existé; vous qui contenez tout, mais qui seul n'êtes pas contenu dans quelque chose. Autour de vous, de chaque côté, sont les Séraphins; ils ont six ailes, deux ailes qui couvrent leur visage, deux les pieds, deux ailes pour voler. Tout vous loue en tout lieu. Mais souffrez qu'avec tous ceux qui vous louent nous joignons nos louanges, qui vous disent : Saint, Saint, Saint est le Seigneur Sabaoth. Le ciel et la terre sont remplis de votre gloire. »

C. Infra actionem, 11 recto 13 à 11 verso 20.

« Remplissez-nous aussi de la gloire qui est à vous et daignez nous envoyer le Saint-Esprit sur ces créatures et faites que le pain soit le corps de notre Seigneur et Sauveur Jésus-Christ et le verre (de vin) le sang du Nouveau Testament. Car notre Seigneur Jésus-Christ, dans la nuit où il fut livré par trahison, prit du pain, le rompit et, après avoir rendu grâces, le donna à ses disciples et apôtres en disant : Prenez, mangez-en tous : ceci est mon corps donné pour vous pour la rémission des péchés. De même, après le souper il prit la coupe, il la bénit, et après avoir bu il la leur donna en disant : Prenez, buvez-en tous, ceci est mon sang qui sera répandu pour vous en rémission des péchés. Toutes les fois que vous mangerez de ce pain, et que vous boirez de cette coupe, annoncez ma mort et confessez que je suis ressuscité d'entre les morts. Nous annonçons votre mort, nous confessons que vous êtes ressuscité et nous prions... »

D. Prière pour participer aux grâces de la communion, in recto.

« .... participer à vos grâces par la vertu du Saint-Esprit, pour être réconforté et pour avancer dans la foi, pour espérer la vie éternelle future par notre Seigneur Jésus-Christ par qui est la gloire au Père avec le Saint-Esprit dans les siècles. Ainsi soit-il. »

E. La confession de la foi, in verso.

« Voici comment [le nouveau croyant] fait la confession de la foi : Je crois en Dieu le Père tout-puissant et en son Fils unique notre Seigneur Jésus-Christ et au Saint-Esprit, la résurrection de la chair et la sainte Église catholique. Fin. »

Les fragments liturgiques de Dêr-Balyzeh offrent des analogies remarquables avec les anciens textes des liturgies grecques, latines, syriaques, avec Clément d'Alexandrie, Origène, le Pasteur d'Herma... L'original de notre papyrus semble remonter jusqu'au ⁱⁱ ou ⁱⁱⁱ siècle de notre ère.

2) Papyrus liturgique de Berlin P. 9794.

Papyrus de Berlin P. 9794, publié par C. SCHMIDT et W. SCHUBART, *Altchristliche Texte (Berliner Klassikertexte, VI)*, 1910, p. 110-117. Écriture onciale, altérée par des formes cursives: ⁱⁱⁱ siècle; notons $\overline{\text{IV}} \overline{\text{XV}}$, l. 62, abréviation pour $\overline{\text{I}}\eta\sigma\sigma\overline{\text{V}} \overline{\text{X}}\rho\eta\sigma\tau\overline{\text{O}}\overline{\text{V}}$, mais $\overline{\text{I}}\eta\sigma\sigma\overline{\text{O}} \overline{\text{X}}\rho\eta\sigma\tau\overline{\text{O}}\overline{\text{O}}\overline{\text{V}}$, l. 12, en toutes lettres, comme $\alpha\nu\theta\rho\omega\pi\overline{\text{O}}\overline{\text{S}}$, l. 57.

C'est le fragment d'un rouleau, $250 \times 300^{\text{mm}}$, contenant trois colonnes d'écriture, dont la seconde seule est intacte. Le texte offre, autant qu'on peut en juger, une collection de 5 prières liturgiques : à la fin de la première, dans la 1re colonne, suivent 15 lignes de la seconde prière et le commencement de la troisième qui est continuée dans la 2e colonne; le titre de la quatrième est $\alpha\lambda\lambda\alpha$ (à suppléer $\epsilon\beta\lambda\eta$ ou $\pi\rho\sigma\sigma\epsilon\upsilon\chi\eta$); la cinquième est intitulée : $\pi\rho\sigma\sigma\epsilon\upsilon\chi\eta\tau\overline{\text{O}}\overline{\text{V}}$ $\overline{\text{I}}\eta\sigma\sigma\tau\overline{\text{O}}\overline{\text{V}}$ $\overline{\text{X}}\rho\eta\sigma\tau\overline{\text{O}}\overline{\text{V}}$ $\alpha\lambda\lambda\overline{\text{O}}\overline{\text{V}}$: « prière des apôtres, de Pierre et des autres », occupant probablement la 3e colonne entière.

1re colonne.

1-3 [trois lignes perdues

4 [35 lettres perdues

5 [x 29 lettres perdues

6 [32 » »

7 [37 » »

8 [41 » »

9 [32 » »

] $\kappa\overline{\text{O}}\overline{\text{I}}\overline{\text{N}}\overline{\text{O}}\overline{\text{N}}\overline{\text{O}}\overline{\text{I}}$

$\alpha\lambda\lambda\eta \lambda\epsilon\chi\alpha\nu \kappa\alpha\iota$

] $\alpha\pi\overline{\text{O}}\overline{\text{U}}\overline{\text{S}}$

] $\epsilon\nu \sigma\overline{\text{O}}\overline{\text{I}}$

] $\beta\alpha\sigma\iota\lambda\epsilon\iota\alpha \lambda\pi\overline{\text{O}}$

- 45 ὁ θεός ὁ[ς] γινώσκει[ται] ἀπὸ τῶν ἰδίω[ν] ἔργων.... ἅγιος εἶ ὁ
 46 θεός ὁς π[άντα] περιδέ[χεται] κα[ὶ] γινώσκει(,) ἅγιος εἶ [ὁ θεός]
 47 ὁ λόγος σου στησάμενος τὰ πάντ[α](,) ἅγιος εἶ ὁ[ν] ἡ φύσις οὐκ ἐμαύρω-
 48 σεν(,) ἅγιος εἶ οὗ πᾶσα φύσις ἀξία ἐπαίνου(,) ἅγιος εἶ ὁ πάσης δυναστείας (I. -άμειως)
 49 ισχυρότερος(,) ἅγιος εἶ ὁ [ὑπὲρ πάντα] μείζων(,) ἅγιος εἶ ὁ κριττῶν (I. κρεί-
 50 τῶν ἐπαίνων(,) δέξε (I. -αι) μ[ου] τὰς φωνὰς ἀπὸ ψυχῆς καὶ καρδίης
 51 πρὸς σὲ ἀνατεταγμένους(,) ἀνεκλάλ[η]τε(,) ἄρρητε(,) σιωπῆ φωνού-
 52 μενε(,) αἰτουμένω τὸ μ[ὴ] σφαλῆναι τῆς γνώσεως τῆς κατὰ ὕψος
 53 ἡμῶν αὐτῶν ἐπίνευσ[θ]ῶν με καὶ ἐνδυνάμωσόν με καὶ τῆς
 54 χάριτος ταύτης φωτίσω τοὺς ἐν εὐνοίᾳ τοῦ γένους μου ἀδελφοὺς
 55 υἱοὺς δὲ σοῦ(·) τὸ γὰρ πνεῦμά μου τῷ θεῷ πνεύματι(·) διὸ πιστεύω
 56 καὶ μαρτυρῶ ἧς ζωῆ[ν] καὶ φῶς χωρῶ· εὐλογητός εἶ(,) πάτερ(,) ὁ σὸς
 57 ἀνθρώποις συναγίζζειν σοὶ β[ο]ύλευται(,) καθὼς παρέδωκας τὴν
 58 πᾶσαν ἐξουσίαν αὐτῷ(·) εἶ[π]ῃ σοὶ δόξα καὶ νῦν καὶ <ἄ>εὶ καὶ εἰς τοὺς
 59 σ[ύ]μπεπαντα[ς] αἰ[ῶ]νας τῶν αἰώνων [ἄ]μην >>>>>>
 60 προσευ[χ]ῆ τῶν [ἀποστό]λων Πέτρου καὶ τῶν ἄλλων(,)
 61 ἅγιος εἶ κύριε θεός παντοκ[ράτωρ] [καὶ πατήρ] τοῦ κυρίου ἡμῶν
 62 Ἰησοῦ Ν[ο]ριστοῦ(,) ὁ πα[ρά]δισο[ς] (I. -δει-) τῆ[ς] τρυφῆς(,) ἡ ῥάβ[δος] ἡ βασιλική(,) ἡ
 π[ο]λυ[τε]-
 63 λῆς ἀγάπη(,) [ἡ] βεβ[α]ία καὶ πιστῆ ἐλπ[ι]ς(,)... ἡ βου[λή] ἡ ἀνεξιχνίασ-

3^e colonne.

- 64 τ[ο]ς[ ] . . . . .
 65 γι . θ . . . . .
 66 πηγῆ ἡ[ ]
 67 συ . . . . .
 68 . . . . .
 69 η . . . . .
 70 λῆς παρθε[ν]ο
 71 τὸ κ[α]ύχημα τῶν[ ]
 72 μένον χριστόν(,) ἅγ[ι]ος εἶ ὁ θεός
 73 ἡ κλημάξ τ[ο]ῦ οὐρανοῦ
 74 καινὴ δι[α]θ[ή]κη ἡ τ[ ]
 75 τῶν κατ[ ] . . . . .
 76 καθάρσε[ω]ς . . . . .
 77 νων(,) ὁ ἐπ[ι]γροηγῶν
 78 σιν(,) ὁ τόν[ ] . . . . .

79 . . .

80 κυριος εστι κυριε θεος

81 ο βασιλευς των βασιλ. ευόντων και κυριος των κυριευόντων, ο μω

82 νος εχων α θανασιαν, ο φως οικων απροσιτων, ον ειδεν ανθρωπων

83 ουδεις ουδε η... 7 lettres ο καθήμενος επί των νεφου

84 θιν και επί θρόνον 14 lettres perdues ο περιπατών επί πτερόγων

85 άνεμων, ο κτίσας τον ουρανόν και την γην και την θάλασσαν και πάντα

86 τα εν αυτοις, ο πάντα

87 των, ο πάσα ή γη και πάς ο ουρανός ἀγαθός

88 τητος και της χρηστοτητος α

89 κατχληπτος εν ...

90 ανθρωπίνων έργων, ο ποιων τους αγαθους αυτοῦ πνεύματα και τους

91 λειτουργους αυτοῦ π<υ>ρός φλ[όγα], ο ποιήσας τον ανθρωπον κατ' εικόνα]

92 και καθ' ομοίωσιν, ο μετρήσας τον ουρανόν σπιθαμη και πάσαν την

93 γην δρεκα και πάντα τα και ιδού καλὰ λίαν]

94 τα πάντα ενώπιόν σου

95 τα και εν χειρὶ τύχη.

96 που των υιών τηςου.

TRADUCTION :

(2e colonne) « ... bienfaiteur de tous ceux [qui tendent à vous; qui fait luire la lumière dans toutes les ténèbres; qui fait croître toutes les semences, cultivateur de tout accroissement spirituel des hommes; ayez pitié, Seigneur, de moi; faites de moi un temple précieux (de Dieu). N'insistez pas sur mes péchés; car si vous insistiez sur mes iniquités, je succomberais devant vous. Mais par votre grande pitié et la multitude de votre miséricorde, anéantissez les péchés par votre seul Fils très saint, Jésus-Christ, notre Seigneur et médecin de nos âmes. Gloire à vous par lui, force, toute grandeur, magnificence dans tous les siècles des siècles sans cesse pour toujours. Ainsi soit-il.

« Autre prière.

« Dieu est saint: il m'a donné la vie et la lumière du néant (I. από τῶν οὐκ ὄντων). Dieu est saint, il est père de tout; vous êtes saint, vous avez existé au commencement. Dieu est saint, il est perceptible par ses [œuvres?]. Dieu est saint, il embrasse et connaît tout. Dieu est saint, il a tout créé par sa pensée; vous êtes saint, la création ne vous a pas fait méconnaissable; vous êtes saint, toute votre nature est digne de louanges; vous êtes saint, plus fort que toute domination; vous êtes saint, plus grand que tout; vous êtes saint, meilleur que toutes les louanges, agréez mes cris qui de la profondeur de mon âme et de mon cœur sont dirigés vers vous; (votre nom est)

ineffable, indicible, invoqué dans le silence, agréez ma prière de ne pas être trompé dans mon entêtement... réconfortez-moi, que j'allume la lumière de cette grâce dans mes frères qui sont aussi vos fils, par amour de ma race comme homme. »

(Suivent quelques commencements de prières : « car mon esprit par l'esprit divin »... ; « c'est par cela que je crois et que je fais témoignage » ; « dont je contiens la vie et la lumière »...)

« Gloire à vous, Père, votre sujet vous la veut rendre, car vous lui avez donné toute liberté. Gloire à vous maintenant et toujours et dans les siècles des siècles. Ainsi soit-il.

« Prière des Apôtres, de Pierre et des autres.

« Vous êtes saint, Seigneur Dieu tout-puissant, père de notre Seigneur Jésus-Christ, paradis abondant, sceptre royal, amour précieux, espérance forte, ... volonté impénétrable [. . . . .] gloire, or pur ; vous [êtes saint, Dieu, ...] échelle du ciel... nouveau Testament... Vous êtes saint, Seigneur, Dieu, roi des rois et seigneur des seigneurs, seul immortel ; demeurant dans la lumière inaccessible, personne ne vous a jamais vu ... [vous avez votre trône sur les Chéru]bins... [vous vous promenez sur les ailes] des vents, vous êtes le fondateur du ciel, de la terre, de la mer et tout ce qui est en elle, à qui appartient toute la terre et le ciel, ... vous faites des vents vos messagers et des flammes de feu vos serviteurs ; vous avez créé l'homme à votre image et ressemblance, votre empan est la mesure du ciel et votre main celle de la terre... tout est très beau devant... »

3. Fragment de la liturgie de la communion.

Papyrus P. 7561 du Musée de Berlin, 300 × 90^{mm}. Grande écriture de la basse époque (VIIe ou VIIIe siècle?) au recto et au verso de la même main. Publications : Fr. KREBS, *Nachrichten der Koeniglichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, 1892, n. 4, 1. C. SCHWIDT et W. SCHUBART, *Berliner Klassikertexte*, VI, 1910, p. 121.

Écriture sur les fibres verticales.

- 1 † ὁ ἐν κολπῆς (l. κόλποις) τοῦ πατρὸς Θεοῦ λ[όγος ὑ]πάρχων' (l. -ων) συμερων
(l. σήμερον) ἐν τῷ στ[υ]β[ρ]ῶ
- 2 παραγέκωνεν (l. γεγο-) καὶ (z ex τ corr.) ταρυναι (l. -ῆναι) καταξιώσας ὡς ἄνθρωπος
(l. -ος)
- 3 ἰδίῳ θελήματι(,) οὕτως (l. -ος) καὶ (l. δὲ) τριήμερος ἀναστὰς καὶ ἐχρῆσατο ὑμῖν
(l. ἡ-)
- 4 τὸ μέγαν ἔλεος (l. -ος) $\frac{P}{I}$

Écriture sur les fibres horizontales.

- 1 † Τὸν θάνατόν σου κί(ρί)ε καταγγέλλωμεν (l. τὸν θάνατον... καταγγέλλομεν) καὶ τὴν ἀνάστασιν
- 2 δοξολογοῦμεν (l. -ξόλο-) Νε(ιστό)ς(·) Ἐξιώθημεν (l. ἡ-) γὰρ τῆ(ν) μυστικῆ(ν) (l. μν-) καὶ ἀνεκλάνατόν (l. -λαλη-) σου
- 3 τραπέζα (l. τῆς -κῆς καὶ ἀνεκλαλήτου σου τραπέζης) καὶ ἡμῖς (l. ἡ-ει) προθύμως μετελάχομεν (l. -ομεν) ἐκ τῶν προκειμένων (l. προκειμένων) σου
- 4 τρωῶν (l. δώ-) τῶν πνευματικῶν(,) σὺν ἀγγελῆς (l. ἀγγέλοις) ἱπομεν (l. εἶπωμεν) τῶν (l. τὸν) ὅμ(ων)
- 5 τῶν (l. τὸν) ἐπινίκιον· Ἀλληλούια »

TRADUCTION :

« Le Verbe qui est dans le sein de Dieu le Père a daigné aujourd'hui être crucifié et enseveli comme homme selon sa volonté, il est ressuscité le troisième jour et il nous a favorisés de sa grande miséricorde.

« Christ, nous confessons que vous êtes mort, et nous chantons les louanges de votre résurrection. Car nous sommes jugés dignes de participer à votre table mystique et ineffable, et nous participons aussi avec ardeur aux dons spirituels qui nous sont offerts, et de concert avec les anges nous prononçons l'hymne de la victoire, Alleluia. »

4. Liturgie du Sanctus.

Six fragments de papyrus de la collection de l'archiduc RAINER, n° 19937. Trois fragments contigus mesurent 170 × 100^{mm}. Belle écriture onciale rectangulaire sur les fibres horizontales. vi^e siècle. Le verso est en blanc. Inédit.

† ἀρχ[15 lettres perdues] . αιτου . [ ]
ρωμ[ ] ταῖς ἀποστολικαῖς δ[ ]

Ἄξιον καὶ δίκαιον ἀληθῶς πρὸ πάντων εἰ(μέν) σε τὸν
ὄντως ὄντα θ(ν) (l. θεόν) τὸν πρὸ πάντων γε[ ]

- 5 ὄντα ἐξ οὗ πᾶσα πνευ(μ)ατικῆ ἐν οὐ(ραν)οῖς (l. οὐρανοῖς) . [ ]
τὸν μόνον ἀγένητον κ (αὶ) ἄν[ ] ἀβασίλευτον κ αὶ
[ἀδελ]φωτον κ >(αὶ) ἀνεκλά(νη) παντός ἀγαθῶ χορηγόν
[ ] να τὸν πάντοτε[ ]

Les mots ἄξιον δίκαιον ἀληθῶς ὄντα οὗ ἀγένητον ἀν(ή)σπρωτον ἀβασίλευτον ἀγαθῶ πάντοτε portent leurs accents dans le papyrus.

TRADUCTION :

« ... Il est vraiment digne et juste que nous vous offrions avant tout [nos louanges], vrai Dieu qui avez été avant toute génération... qui êtes l'origine de tout ce qui est dans les cieux... seul sans origine et sans... le seul souverain et seigneur, qui n'a besoin de rien.. à qui nous devons [tout ce qu'il y a] de bon... qui toujours »

Petits fragments, 45 × 35^{mm}.35 × 120^{mm}.

]ιας κ>(αι) γενέ[

γ]νωσις ἢ ἀδίδως ὄρασις

]κ>(αι) ωσαυτως εὐ[

]φειτηρίας εἰ[

5) Adoration du sang de Jésus-Christ.

Papyrus de la collection de l'archiduc RAINER, n° 19931. Écriture cur-sive dans des fibres horizontales. ve siècle. Le papyrus porte des plis parallèles à une distance de 9^{mm} environ. 60 × 140^{mm}. Inédit.

⋈ δι' ἡμᾶς

- 1 † αἷμα τοῦ σαρκωθέντος (l. -κω-) ⋈ ἐκ τῆς ἀγίας
- 2 παρθένου Ἰησοῦ Χριστοῦ (l. Ἰησοῦ Χριστοῦ) † αἷμα [τοῦ] γεννη[θέν
- 3 τος ἐκ [τῆς ἀ]γίας θεοτόκου Ἰησοῦ Χριστοῦ †
- 4 αἷμα τοῦ... φανέντος [.....] δα[...]
- 5 Ἰησοῦ Χριστοῦ † [αἷ]μα τοῦ βαπτί[σθέν]τος ἐν τῷ
- 6 Ἰορδάνῃ ὑπὸ τοῦ προδρόμου Ἰωάννου
- 7 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀμὴν † αἷμα τοῦ προσενέγκαντος
- 8 ἑαυτὸν θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν (ν)
- 9 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀμὴν[ν]

TRADUCTION :

« † (Voici le) sang de Jésus-Christ qui s'est fait chair pour nous, est né de la sainte Vierge. † Le sang de Jésus-Christ qui est né de la sainte mère de Dieu. † Le sang de Jésus-Christ, qui a paru... † Le sang de Jésus-Christ, qui a été baptisé par Jean le précurseur. Ainsi soit-il. † Le sang de Jésus-Christ qui s'est offert lui-même en victime pour nos péchés. Jésus-Christ. Ainsi soit-il. »

6) Prière à saint Michel.

Papyrus de la collection de l'archiduc RAINER, n° 19879. Écriture onciale posée. 71 × 112^{mm}. Le texte est écrit sur les fibres horizontales, le verso porte quelques lignes en arabe. vi^e siècle. Inédit.

- . . . . .
 εννα κ<(χι) . . . . ρ
 μιν. κ<(χι) ἄσμαατα ἄσματων πρὸς αὐτόν σοι
 προσφέρουσιν. Μιχαήλ ἀρχαγγελε καὶ (dele)
 κ<(χι) προστάτα μὴ παύσῃ. Χν̄ (l. Χριστόν) δυσωπου
 5 Νουερός ταγματων συνιον (l. οὐρανίων) Μιχαήλ ἀρχων
 κατέστησας κ>(χι) τῷ πυρμιόρφω θρόνου (l. -ω)
 τοῦ Ἰψίστου αὐτῷ παριστάμενος μὴ παύ
 σοι (l. ση) ταις ἐκσεσαις (l. τὰς ἐκσεσαις) τοῦ λαους (l. -ού) σου πρὸς τόν σρχ (l. σωτήρα)
 Χν̄ (l. Χριστόν) αὐτόν προσφέρουσιν (l. -ων) Μιχαήλ ταξι
 10 αρχχι (l. -ει) κ.(χι) λιτουργε τῷ Ἰψίστου μὴ παύ
 σοι (l. -ση) Χν̄ (l. Χριστόν) δυσωποῦντες Ἰνα σωσαι (l. σώσης) τὰς
 ψυχὰς ἡμῶν

TRADUCTION :

« ... ils vous offrent des cantiques pour lui. Michel, archevêque et chef, ne cessez pas... Michel, vous êtes constitué (l. κατέστης) chef de la milice céleste, vous vous tenez près du trône du feu de Dieu; ne cessez pas de porter les prières de notre peuple au Christ, son sauveur; Michel, chef de la milice et intercesseur auprès de Dieu, ne cessez pas... pour que vous sauviez nos âmes. »

7) Prière a saint Michel.

Papyrus de la collection de l'archiduc RAINER, n° 19880. Écriture onciale posée. 150 × 96^{mm}. Le texte est écrit sur les fibres verticales. Le papyrus porte des plis parallèles à une distance de 15^{mm}, horizontalement.

Ce texte est une mauvaise copie à peine compréhensible; nous ne donnons que la traduction de la fin. Inédit.

- . . . . .
 . . . . . κ>(αὶ) ὡς ἀρ
 χχι[. . . .] σωματων (l. -ων) συνιοις (l. οὐρανοῖς)
 αρχχι κατέσταθης πρόκει (l. -κει)
 τος δὲ κ<(αὶ) πρὸ ἐσοῦ (i. e. σοῦ) ἐστην δικ
 5 περπις (l. -εις) τη[ς] δόξης περιλάμ
 πων αἰσος σε ἐγνώσθης
 ψάλλουσιν. ἀπαύστος (l. -τως) της
 γρυγαζουσιν (l. γρ-) ἄγιος ὁ θς (l. θεός) ὁ ῡ (l. υ-)
 πὸ ἀγγελον ὑμνοῦσίν σε ἄγιος
 10 Ἰ(ησοῦ)ς Χηρ. συνιον θυμος συγγη

θεμενον ἅγιος ἀθανά ὑπὲρ τοῦ
 κόσμου προσεύξει ὁ ἀρχιστρα (l. γι-)
 τιγε (l. τη-) Μιχαήλ τῶν πταισμάτων
 14 λύσιν παρέχει ἡμῖν

fin du papyrus.

« ... intercesseur pour le monde, Michel, le chef de la milice, nous procure la rémission des péchés. »

8 Le Trisagion.

Papyrus. Collection de l'archiduc RAINER, n° 19887. Écriture sur les fibres horizontales, onciale posée. 85 × 80^{mm}, mutilé à la fin. v^e ou vi^e siècle. Inédit.

† ἅγιος ἅγιος ἅγιος
 κυ (l. κύριος) [Σα]βα[ώθ.] πλήρης(ης)
 ὁ οὐρανός καὶ ε (l. ἡ) γῆ τῆς
 ἀγίας σου δόξης †
 5 † ἅγιος ἅγιος ἅγιος
 κυ (l. κύριος) Σαβαώ[θ] πλήρης(ης)
 ὁ οὐρανός καὶ ε (l. ἡ) γῆ τῆς
 ἀγίας σου δόξης †
 † ἅγιος ἅγιος ἅγιος
 10 κυ (l. κύριος) Σαβαώ[θ] π[λ]ήρης(ης)
 . . . . .

TRADUCTION :

« † Saint, saint, saint est le Seigneur Sabaoth, le ciel et la terre sont remplis de sa sainte gloire † » (trois fois répété).

9) Fragment liturgique pour Noël.

Papyrus P. 13269 du musée de Berlin, 250 × 100^{mm}. Écriture du vi^e siècle environ, au verso arabe. Mutilé à la fin. Publié par C. SCHMIDT et W. SCHUBART, *Berliner Klassikerte. etc.*, VI, 1910, p. 118.

Ζ
 εἰς ἀ' δ'
 ἐν Βηθλεὲμ ποιμένης ἀγ
 ραυλοῦντες ἄγγελος τοῦ θε(ε)ῦ
 κὺτὴν εὐεγγέλισατο τὸν τόκον
 5 τοῦ Ἐμμανουὴ' λ' καὶ ποιμένης

περιλάμψας τὴν δόξαν κυρίου
 καὶ ἔπεν(·) μὴ φοβῆσθε ἄσώματος
 ἐκάρυσεν αὐτοῖς μεγάλης χαρᾶς
 ἥτις ἐστὶν παντὶ τῷ λαῷ(·) ὅτι
 10 ἐτέχθη τὸν βασιλέαν Χριστὸν
 καὶ σ(ωτῆ)ρα θ(εο)ν σήμερον ἐν πόλει
 Δ(αβι)δ εἰμῆς σὺν ἀγγέλως τε.
 δόξα ἐν ὑψίστις θ(εο)ῦ καὶ ἐπὶ γῆς
 . . . . .

Ce fragment de la liturgie de Noël, qui a beaucoup d'analogie avec celui de la collection de l'archiduc Rainer, est tellement altéré qu'il est à peine compréhensible; voici la paraphrase du texte telle que l'ont proposée les éditeurs : ἐν Βηθλεὲμ ἦσαν ποιμένες ἀγραυλοῦντες, καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ αὐτοῖς εὐαγγελίσσατο τὸν τόκον τοῦ Ἐμμανουήλ(·) καὶ τοὺς ποιμένας περιελάμψεν ἡ δόξα τοῦ κυρίου(·) καὶ εἶπεν ὁ ἄσώματος (sc. ἄγγελος) μὴ φοβῆσθε(·) Ἐκάρυξεν δὲ αὐτοῖς μεγάλην χαρὰν(·) ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ(·) ὅτι ἐτέχθη Χριστὸς ὁ βασιλεὺς καὶ Θεὸς σωτὴρ σήμερον ἐν πόλει Δαβίδ(·) Ἡμεῖς δὲ σὺν τοῖς ἀγγέλοις (ἕσσωμεν) δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας].

TRADUCTION :

« Il y avait à Bethléhem des bergers couchant aux champs, et l'ange de Dieu leur annonça la naissance d'Emmanuel; la clarté du Seigneur resplendit autour des bergers, et l'ange dit : N'ayez pas peur. Il leur annonça un grand sujet de joie pour tout le peuple. C'est qu'aujourd'hui dans la cité de David est né le Christ, roi et Dieu sauveur. Nous chantons avec les anges : Gloire soit à Dieu au plus haut des cieux et paix sur la terre [aux hommes de bonne volonté.] » Comparez saint Luc, II, 8-14. Au commencement, à la marge supérieure, il semble y avoir l'indication de la mélodie, ἦχος.

10) Fragment liturgique pour la fête de l'Épiphanie.

Papyrus de la collection de l'archiduc RAINER, n° 542 de l'exposition. 260 × 110^{mm}. Écriture cursive du IVe-Ve siècle. Publié par G. BICKELL, *Mittheilungen aus der Sammlung der Papyrus Erzherzog Rainer*, II, III, p. 83-86.

Écriture sur les fibres horizontales.

- 1 † ὁ γεννηθῆς (l. γεννηθείς) ἐ (l. ἐν) Βηθλεὲμ καὶ ἀνατραφεὶς ἐν Ναζαρέτ κατηγησας (l. κατονήσας) ἐν τοι (l. τῇ) Κλιλιεα (l. Γαλιλαίᾳ)
- 2 ηταμε (l. εἶδομεν) σιμιων (l. σημεῖον) ἐξ ὄργανοῦ(·) τω (l. τοῦ) αστερωσ (l. ἀστέρως) φανεντως (l. -τος) πιμεναις (l. ποιμένες) ἀκχαυρουντες (l. ἀγραυλοῦντες)

- 3 ἐθαύμασαν(·) οὐ̄ (l. ῶ̄) γονηπεσούντες (l. γονυπετοῦντες) ἔλεγον (sc. -ον) δόξα το
 (l. τῶ̄) πατρὶ ἀληλουῖα (l. ἄλληλούϊα)
 4 δόξα το (l. τῶ̄) οὐ̄ καὶ το (l. τῶ̄) ἀγίῳ πνευματι (l. πνεύ-) ἀληλουῖα ἀληλουῖα ἀληλουῖα
 (l. ἄλληλούϊα)

Écriture sur les fibres verticales.

- 5 τυθε̄ι ε̄
 6 † † ἔκλεκτος ὁ ἕγιος Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς ω (l. ὁ) κυριζας (l. κηρύξας) μετάνοια
 (l. -ον)
 7 ἐν ὄλῳ τῶ̄ κόσμῳ εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν(·)

TRADUCTION :

« Vous êtes né à Bethléhem et avez été élevé à Nazareth, vous avez habité dans la Galilée; nous avons vu un signe miraculeux dans le ciel. Quand l'étoile apparut, des bergers couchant aux champs s'étonnèrent, ils fléchirent les genoux en disant : Gloire au Père, alleluia! gloire au Fils et au Saint-Esprit, alleluia, alleluia, alleluia!

« Le 31 décembre.

« Est élu le saint Jean-Baptiste qui a prêché le repentir dans le monde entier pour la rémission de nos péchés. »

C'est là, suivant le premier éditeur, un texte liturgique, antiennes aux psaumes, nommées en ce temps acrostiches, ou hypacoé ou responsoria, récitées par le chœur du peuple à la fête de l'Épiphanie.

11) Prières contre les maladies et pour les fruits de la terre.

Papyrus de la collection de l'archiduc RAINER, n° 19917. Écriture onciale négligée sur les fibres horizontales. 200 × 225^{mm}. v^e ou vi^e siècle. Inédit.

- 1 [τῶν [χ]γγ[έ]λων . θυσια[
 2 † μημησκη (l. μίμνησκη) καὶ παρε( ) προσεῦτες (l. -εῦται)
 3 μετὰ νεώτερον (l. -ων) ἐνοῦντες (l. αἰ-) τὸν κ̄ν (l. κύριον)
 4 βοήσομεν τοῖς νοσοῦντος (l. -ας) κῡ (l. κύριε) τοῦ λα
 5 οὺς του (l. λαοῦ σου) ἐπισκέψας τὸν ἱερέα ἡμῶ[ν]
 6 περὶ σωσον τηναμιν (l. τὴν δύναμιν?) καὶ τοῖς καρπ[ούς]
 7 τῆς κης (l. γῆς) αὐξήσον ἀβλχβας (l. -εις) τιαφ[ύ (l. διαφύ-)
 8 λαζον καὶ πρέσθευσαν (l. -ον) τὰ σῶ
 9 μεθα (l. -ματτα) καὶ ἱρήνην (l. εἰ-) τος (l. δὸς) ἱμῶν (l. ἡμῶν) †

TRADUCTION :

« ... † Souvenez et... Nous autres personnes âgées avec les jeunes nous offrons des louanges au Seigneur, nous nous écrierons : Seigneur, sauvez les malades de votre peuple, tournez vos regards vers votre prêtre. Augmentez la force et les fruits de la terre, gardez-les qu'ils ne reçoivent pas de dommage, protégez notre corps et donnez-nous la paix. »

12 Bénédiction d'une porte.

Papyrus. Collection de l'archiduc RAINER, n° 19889. Deux textes identiques écrits en onciale sur le recto (fibres horizontales) et en cursive au verso (fibres verticales). 155 × 90^{mm}. Inédit.

Recto.

ἡ ἰσχὺς τοῦ Ἰ̄ου (l. θεοῦ) ἡμ[ων]
 ἐνίσχυσεν καὶ ἐπέβη
 κύριος ἐπὶ τὴν θύραν
 καὶ οὐκ ἔασεν
 5 τὸν ἐξολεθρευόντα
 εἰσελθεῖν
 Ἀβραὰμ. δὲ κατ[οικεῖ.]
 Τὸ αἶμα[α τοῦ Χριστοῦ]
 παῦσον τὸ κακ[όν.]

0
 0 X 0
 0

Verso.

† ἡ ἰσχὺς τοῦ θεοῦ ἡμῶν
 ἐνίσχυσεν καὶ ἐπέβη
 κύριος ἐπὶ τὴν θύραν
 [κα]: οὐκ ἔασεν τὸν
 5 ἐξολεθρευόντα εἰσελθεῖν
 [Αβ]ραὰμ. δὲ κατοικεῖ(.)
 [Τ]ὸ αἶμα τοῦ Χριστοῦ
 παῦσον τὸ κακόν † †

TRADUCTION :

« La force de Dieu s'est agrandie et le Seigneur est allé vers la porte et il n'a pas laissé entrer l'exterminateur. Abraham a (ici) son logement. Que le sang du Christ fasse cesser le mal. »

13) Prière d'un malheureux.

Papyrus de la collection de l'archiduc RAINER, n° 19929. Écriture cursive, paléographie du VIe siècle, sur les fibres horizontales; le verso est en blanc. Le papyrus a été plié à une distance de 17^{mm} environ, horizontalement. 119 × 105^{mm}. Inédit.

† κ̄ε (l. κύριε) ὁ δεσπ[ότης] τῆς οἰκουμένης
 ἐκδίκησόν με

μετὰ τοῦ ἐναντιοῦν
 τός με καὶ μετὰ τοῦ
 5 ἐκθλοτος (l. -όντος) με
 ἀπὸ τοῦ τόπου μου
 καὶ ταχὺ κύριε
 ἀπόδος αὐτῷ καὶ (delevit)
 ἵνα ἐμπέσῃ εἰς χεῖρας
 10 σπαραιωτέρ'(ας) αὐτοῦ

TRADUCTION :

« Seigneur, maître du monde entier, vengez-moi de mon adversaire et de celui qui m'a rejeté de ma place; vite, Seigneur, rendez-lui ses iniquités; qu'il tombe dans des mains qui sont plus rudes encore que les siennes. »

14) Prière pour une femme.

Papyrus de la collection de l'archiduc RAINER, n° 19909. Écriture onciale sur les fibres horizontales. 20 × 105^{mm}. Inédit.

.....
 πάντα γὰρ ὑπήκου[α
 τὰ νῦν καὶ (l. κύριε) ἔλθέ εἰς ἔλεος (l. -ος) καὶ εὐμενίαν
 τῆς δούλης σου Nonnouδος καὶ κόρυισον
 [αὐτὴν πάντων τῶν κακ]ῶν τῶν περιεχόντων

TRADUCTION :

« ... car tout est votre sujet [ ]. Maintenant, Seigneur, venez-en à la miséricorde et à la bienveillance pour votre servante Nonnous et délivrez-la de tous les maux qui l'entourent. »

15) Deux anciennes prières chrétiennes.

Papyrus du Musée égyptien de Berlin P. 13415, acheté en 1911 à Ouchmounèn (Hermopolis Magna) en Égypte, publié par Carl SCHMIDT, *Neutestamentliche Studien Georg Heinrici zu seinem 70. Geburtstag dargebracht*, Leipzig, Hinrichs, 1914, p. 66-78. C'est une feuille de papyrus, 280 × 160^{mm} (dont la place pour l'écriture mesure 230 × 140^{mm}), arrachée d'un livre de prières écrit au ive siècle dans une belle onciale avec ponctuation au-dessus des lignes.

I (recto).

[ἐ]ν ἀφῆσαι τῶν παραπτωμάτων·
 [τ]ούς μικροὺς τῶν δούλων σου μετὰ
 [τ]ῶν μεγάλων· ὁδὸς ἄγειν τὰς νηστεί

- 5 κς σο υ ἐν καρῶν καρδίᾳ· καὶ σωθῆναι
 ἀπὸ πάσης μεθόδους τοῦ διαβόλου·
 [καὶ τ ἐλευθῆναι ἐν χριστιανισμῶ·
 καὶ ὑ]πομαίειν (l. -μεί-) σε ἄχρι ἐσχάτης ἀνα
 πν[ού]σης διὰ τοῦ ἀρχιερέως τῶν ψυχῶν
 ἡμῶν ἢ γν (l. Ἰησοῦ Χριστοῦ)· δι' οὗ σοι δόξα καὶ τιμὴ κ[αὶ]
 10 κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν·
 εἰς σαββατικὴ εὐχὴ
 ἐπικαλούμεθά σου (l. σε) δέσπο[τα]· θε[ο]ε[ὶ] π[άν]
 σοφει πανεπίσκοπε μόν[αρχ]ε ἅγιε]
 ἀλη[θ]εινέ· ὁ κτίστης τῶν π[άν]των
 15 καὶ προνοητικὸς πάσης φ[ύ]σεως· ὁ
 με[τα]στρέφων τοὺς ἐν σ[κό]τει καὶ
 σκ[ιά] θανάτου καθημέν[ους] τρίβον]
 ὁ[δο]σ[τα]· βεβαίαν ἀληθειν[ή]ν· ὁ θεῶν
 π[άν]τ[ας] ἀνους (l. ἀνθρώπους) σωθῆναι κ[αὶ] εἰς ἐπί]
 20 γνω[σι]ν ἀληθείας ἐλθεῖν· ἐν ἐνὶ στόμα]
 τι κ[αὶ] νέσεις καὶ δοξολογίας [ἀνα]
 φ[έρ]ομέν σοι καὶ ἐν ταύτῃ τῇ [ῥα]
 [δοξ]άζοντές σε ἐξ ὅλης καρδίας καὶ
 ὅλου στόματος· ὅτι κατηξίωσας ἡ
 25 μᾶς τῆς ἁγίας κλήσεώς σου καὶ διδ[α]
 σκαλίας καὶ ἀνακνήψεως μαθητευ
 θῆναι ἐν σοφίᾳ καὶ συνέσει· ἐν πί
 στει καὶ ὑπομονῇ· ἐν ἀληθείᾳ καὶ
 ζωῇ αἰωνίῳ· ἐξχαροχάσας ἡμᾶς τῶ
 30 τιμίῳ καὶ ἀσπίῳ αἵματι τοῦ μονο
 γενοῦς σου· ἀπὸ ἀπάτης ἀπὸ πλάν[ης]
 ἀπὸ δουλείας πικρᾶς καὶ λυτρωσάμ[ε]
 νος ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ διαβό[λου]
 εἰς δόξαν ἐλευθερίας· ἀπὸ θανάτ[ου]
 35 εἰς] ἀναγέννησιν πν[εύ]ματος (l. πνεύματος) καὶ ψυχῆς [καὶ]
 σώ[ματος]· ἀπὸ φθορᾶς εἰς ἀφθαρ[σίαν]
 καὶ [καλ]ὴν ἀ[να]στροφῆν· καὶ πα[τρ]

II (verso).

[ρα] καλοῦμέν σε τὸν πατέρα (l. πατέρα) τῶν οἰ
 [κτ]ειρωμένων καὶ θν (l. θεόν) πάσης παρακλή

- [σε]ως ὅπως βεβαιώσης ἡμᾶς ἐ[ν]
- [ταύ]τῃ τῇ κλήσει· ἐν ταύτῃ τ[ῇ]
- 5 [θρ]ῆσκείῃ καὶ ἀνανήψει· μελε[τῶν]
- [τας] τοὺς ἀγίους λόγους τοῦ θεοῦ[ο]
- [νό]μου· καὶ ἐπιθυμοῦν[τας] σή[με]
- [ρον] ἐγγίξειν· καὶ φωτισθῆναι ἐν σοὶ
- [?πέρ]ας γνώσεως καὶ εὐσεβείας·
- 10 [πα]ρακα[λο]ῦμεν δὲ ἡμῖν ταῦτα με
- [τὰ] σπουδῆς ἐπιτελεῖν· καὶ μὴ μνησθῆς
- [τῶν] ἁμαρτιῶν τῶν [ἐμπροσθ]εν καὶ
- [τῶν] νυνί· καὶ παντὸς ὀλισθήματος τῆς
- [νοκτός] τε καὶ τῆς ἡμέρας ἐπιλ[α]νθᾶ
- 15 [νου]· καὶ ὅσα ἀκουσίως [κ]αὶ ἐκουσ[ίως].
- [ἡμαρτήκαμεν] μὴ λογιζοῦ ἡμῖν· γί
- [νωσκε] δέσποτα ὅτι ἐδόλισθ[ε]ί[ε]ί[σ]εν
- [ανοί] (l. ἄνθρωποι) καὶ ἐῤαπάτητος (l. -ον) καὶ ἀδρ[α]νῆς (l. -ές) τὸ
- [γένος] ἡμῶν· καὶ τὸ σχῆμα κα[ί] ὁ ὄρ
- 20 [ος] ἡμῶν· καὶ τὰ ὑποὺλα πάθη ἐπ[ε]ί σὺ
- ὁ ἐ[ὐμενῆς?] θς (l. θεός) δυνάμωσον ἡμᾶς ἐ[ν] τῇ σῇ]
- ἀντιλήμψει· καὶ φώτισον ἐν τῇ [σῇ] πα]
- ρακλήσει· ὅπως καταξιωθῶμεν τῶ[ν]
- εὐαγγελιζομένων δογματῶν τῶν ἀγί
- 25 ων σου ἀποστόλων· καὶ τῆς μεγαλοφυ
- οῦς διδασκαλίας τῶν εὐαγγελίων τοῦ
- σ[ω]τῆρος (l. σωτήρος) ἡμῶν ἢ χ[ρ] (l. Ἰησοῦ Χριστοῦ)· μὴ μόνον λόγῳ καὶ ἀ
- [κο]ῆ· ἀλλὰ ἔργῳ καὶ ἐνεργείᾳ· τὰ ἀντάξια
- [ἀσ]κοῦντες εὐεργετήματα· τὰ ἄνω βλέ
- 30 [π]εῖν· τὰ ἄνω ζητεῖν· τὰ ἄνω σκοπεῖν·
- [.]κ (l. μὴ) τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἵνα καὶ ἐν τούτ[ῳ] τῶ]
- [ν] ὃ καὶ ἐν πονήματι σου· δοξάσῃται (l. -ασθῆ) τόν (l. τὸ) πά(ν)
- [τιμ]όν καὶ πανάγιον· καὶ παντοδύνα
- [μ]όν σου κράτος ἐν χ[ρ] (l. Χριστῶ) ἢ (l. Ἰησοῦ) τῶ ἡγαπημέ
- 35 [νω] σου· σὺν ἀγίῳ πνι (l. πνεύματι) καὶ ν[ῦν] καὶ εἰς τοὺς
- [αἰ]ῶνας ἀμήν :

TRADUCTION :

« ... en rémission des péchés. Faites jeûner vos serviteurs, les petits et les grands, d'un cœur pur. Défendez-les contre toute embûche du diable;

perfectionnez-les dans le christianisme. Qu'ils vous attendent jusqu'au dernier souffle de la vie. Par l'archiprêtre de nos âmes, Jésus-Christ, par qui est à vous la gloire, l'honneur et la puissance dans les siècles. Ainsi soit-il.

« Prière du samedi.

« Nous vous invoquons, Seigneur Dieu, qui savez tout, qui voyez tout. Vous avez créé tout; vous êtes la providence de toute la nature; vous faites que ceux qui sont assis dans les ténèbres et l'ombre de la mort, marchent par la route sûre de la vérité. [Vous voulez] que tout homme soit sauvé — et qu'il arrive à la connaissance de la vérité.

« Nous vous offrons d'une seule bouche nos louanges et doxologies dans cette heure en vous glorifiant de tout cœur et de toute bouche. Car vous nous avez jugés dignes de votre appel et instruction et excitation pour apprendre la sagesse et l'intelligence dans la foi et dans la vérité et la vie éternelle. Par le sang précieux, sans tache, de votre fils unique vous êtes notre rédempteur de toute tromperie et illusion, du triste esclavage. Vous nous avez rachetés de la puissance du diable à l'état glorieux de la liberté, de la mort à la régénération spirituelle de l'âme et du corps, de l'iniquité à la pureté et conversion.

« Nous vous invoquons, Père miséricordieux, Dieu compatissant; affermissez-nous par cette invocation, par cette adoration et cette conversion, nous qui nous occupons des saintes paroles de la loi divine et désirons nous approcher [aujourd'hui] et, [enfin], recevoir de vous la lumière de l'intelligence et de la piété. Nous vous en prions, accordez-nous [le zèle] d'accomplir tout cela et ne vous souvenez pas des péchés que nous avons commis et que nous commettons maintenant; oubliez toutes les fautes que nous commettons pendant la nuit et la journée. Et ne nous comptez pas ce en quoi nous avons péché sciemment et non sciemment, car [nous autres hommes] nous sommes lâches, le genre humain est plein d'illusions, ainsi que notre apparence, notre but et nos maux secrets.

« Mais vous cependant, Dieu bienveillant, affermissez-nous par votre protection. Illuminez-nous par votre consolation, afin que nous soyons dignes des dogmes de la foi prêchés par vos saints apôtres, et des instructions élevées des évangiles de notre Sauveur Jésus-Christ, non seulement dans la parole et audition, mais aussi par l'œuvre et l'énergie, accomplissant des actes dignes de récompense, tournant nos regards aux choses célestes, cherchant le ciel, contemplant les choses divines, non pas les terrestres, afin que dans cet esprit et par votre action gloire soit rendue à votre force très honorée, très sainte, et toute-puissante en Jésus-Christ maintenant et à jamais. Ainsi soit-il. »

Ce sont là deux textes différents. Le premier est mutilé au commencement, l'autre a le titre « prière du samedi »; les chrétiens y rendent grâce d'être sauvés par Jésus-Christ des liens du péché et des embûches du diable. La phraséologie est celle des vieilles liturgies (v. BRIGHTMAN, *Liturgies Eastern and Western*; WOBBERMIN, *Altchristliche liturgische Stücke, Texte und Untersuchungen* von Harnack, Nouvelle Série, II, 3 b.), des Épîtres de saint Paul, des Apostolicae Constitutiones, des Canones Hippolyti. Le IIe ou IIIe siècle semble être la date de ce formulaire de prières.

La première édition offre en I, l. 17 : καθημέν[ους εἰς ὁδὸν] σ[... κ]αὶ et II, 7 : ἐπιθυμοῦν[τας]. ασιτ... [...] ἐγγίζεν.

16) Ancienne prière chrétienne.

Papyrus de Vienne, collection de l'archiduc RAINER, n°s 19896 et 19898. Brun, écriture onciale, effacée. 205 × 140^{mm}. Deux feuillets arrachés d'un livre (codex) en papyrus. L'écriture des rectos est dans le sens des fibres verticales, celle des versos dans le sens des fibres horizontales. Sur le verso du n° 19898 se trouve la fin du texte, car après la quatrième ligne la page est laissée en blanc. Le n° 19896 verso et le n° 19898 recto semblent être contigus. L'écriture offre les abréviations liturgiques $\bar{\theta}\epsilon$ et $\bar{\kappa}\epsilon$ $\bar{\kappa}\varsigma$ pour $\theta\epsilon\acute{\epsilon}$ et $\kappa\acute{\upsilon}\rho\iota\epsilon$, $\kappa\acute{\upsilon}\rho\iota\omicron\varsigma$; mais $\pi\alpha\tau\acute{\eta}\rho$ et $\pi\acute{\alpha}\tau\epsilon\rho$, bien qu'ils portent le trait horizontal par-dessus, sont écrits en toutes lettres. Comme suppléments à la fin des lignes, on trouve des traits horizontaux ornés. A II, 20 $\varphi\epsilon\gamma\gamma\eta$ le point au-dessus de la ligne distingue les deux consonnes. Notons, II, 24 : η pour η ; II, 11 : $\sigma\acute{\omicron}\nu\omicron\mu\alpha$ pour $\sigma\acute{\omicron}\nu$ ὄνομα.

L'orthographe est altérée par le iotacisme, ι pour ει, et même εῶ pour ι (II, 18); οι pour υ (II, 26).

Le texte offre un caractère étrange, vulgaire peut-être, avec de nombreuses répétitions : I, 1-13 est identique à III, 25-IV, 4; II, 6-9 à III, 14-17 et III, 1-4. Il est inédit.

I. 19896 recto.

ματᾶ ἕσπερ τε τὰ φαινόμενα καὶ αἱ
 τοῦ δρόμου δυνάμεις πάντα δὲ
 ν[ε] καὶ ἀμβλύονται τῇ τοῦ φωτός
 [σ]ου θ[ε] καὶ τῷ τῆς ἀριστείας σου με
 5 γέθει(·) μόνος δὲ σὺ φαίνῃ καὶ φαίνει[ς]
 εἰκόνα τῆς τοῦ πατρὸς ὑπεροχῆς
 ὅπως γνωσθεῖν τοῦ πατρὸς καὶ
 τοῦ υἱοῦ ἢ μεγαλιότης (I. -λει-) ὡς γὰρ ὁ τῆς
 μεγαλιότητος (I. -λει-) πατῆρ ἐστίν ἐν τοῖς

- 10 πανευφήμοις κόσμοις οὕτως καὶ
ὁ ἐκείνου παῖς ἐν ταῖςδε τοῖς κόσμοις
[πρῶ]τος καὶ κορυφερός (l. -φαῖτος) καὶ κύριος πα
σῶν δυνάμεων ὑπαρχεῖς(.) σὺ εἶ
ἢ ἐκ τοῦ πατρὸς μεγαλιότητος (l. -λει-) δευτέ
15 ρα μεγαλιότης (l. -λει-) σὺ εἶ δεσπότης? |
ἀκροτάτων στερεώματων γῆς
[αἰ]ώνιος(.) σὺ ἡμῶν τὸ σύμβολον
[κο]σμητής τε καὶ πορθμεὺς πορο
δότης τε καὶ ἀξιαγωγεὺς θύρα ἡμῶν (v)
20 φωτινῆ (l. -τει-) καὶ τῆς δίκης τὸ σύμβολο >
[λο]ν(.) σὺ ἀστὴρ ἡμῶν καὶ ἀπαστρέπ
[της] αἰώνιος(.) εὐχριστοῦμεν σοὶ
[κα]ὶ χ[ίνου]μεν καὶ εὐφημοῦμέν σοι (l. σε)
καὶ πρὸς (l. πρὸ) σοῦ γονυπετοῦμεν [καὶ]
25 θαρροῦντες καὶ [. .]βα..... [καὶ πε]
ποιθότες καὶ τι[ ]

II. 19896 verso.

- δεξιά αἰτοῦμέν σε πάντα ταῦτα
καὶ δεξιά σοῦ ἡμῖν ὑπαρχθῆ >
ναι καὶ τὰ μέλη ὑγιαίνειν πρὸς τὴν σῆ (v)
εὐφημίαν ὅπως ἀεὶ καὶ κατὰ πάντα
5 καιρὸν εὐφημοῦμέν σε καὶ ὑμνοῦ
μεν πολυῶνυτε ἀθάνατε ἀ
κοίμητε αἰδίδι(.) σὺ τὸ σύμβολόν σου ψυ
χῆ δὲ σοῦ καὶ ἰδέα πᾶν ἡμῶν μα
κάριε βασιλεῦ ἡμῶν καὶ θε (l. θεε') σὲ ἰδόν
10 τες δέσποτα οὐ τεθνηξόμεθα ὁμο
λογήσαντες τὸ ὄνομα (l. ὄνομα) οὐκ ἀποτμη
θήσομαι καὶ αἰτοισάμενοι (l. -τη-) οὐ καταισ
χυθησόμεθα. παράσχου ἡμῖν
κε (l. κύριε) δύνάμιν ἐκ τῆς πρώτης ἡμῶν
15 δυνάμεως ἐν ἧ ἀϊδίως [εἰς τ]έλος καὶ
διετειλοῦμεν ὅπως ἐ[ξ] αὐτῆς σφρα
γισθείημεν καὶ δυναμωθείημεν
καὶ ἀνδρεοῦσθείημεν (l. ἀνδρσιθ-) καὶ εἰς ὕψος ἀρθί (l. -θεί-)
ἡμεν ὑμνῶ κε (l. κύριε) σε τὰς σὰς δυνά
20 μεις τὰ φέγγη σου τὰς ἀταραξίας τὰ

φῶτα τοὺς ἀγγέλους τοὺς τε πρέσβεις
 σου καὶ κυβερνήτας τοὺς βῶννοντας
 τὰ ζῶντα πνεύματα καὶ πάντας τοὺς
 ἐκ σοῦ φύντας καὶ σοὶ συνημμένους ἦ (1. ἦ)
 25 [τὸ σὸν] ἐκτελοῦντες (1. -ας) βούλημα >
 μέγιστοι τίμιοι καὶ οἰπέρτατοι (1. ὑπ-) πᾶν
 [τε]ς οἱ ἐν ἀληθείᾳ τὸ σὸν ὀνομαζόντες
 ὄνομα καὶ ἐν πίστει σε ὑμνοῦντες

III. 19898 recto.

ἐν ταῖς τοῦ φωτός νεφέλαις πολυῦμνη
 τε ἀθάνατε ἀκοίμητε ἰδίε σὺ τὸ σύμβο
 λόν σου ψυχῇ τε σου καὶ ἰδέα πάτερ ἡμῶ^(v)
 μακάριε ὁ ὑπατος κυβερνήτης ὁ πε
 5 ριθέων καλλίστη φορᾶ ἐν ταῖς τοῦ φω
 τὸς νεφέλαις καὶ ἐν κῦταῖς μυστικῶς
 περιῶν(·) σὺ εἶ ὁ ἐμὸς πατὴρ ὁ σώζω^(v)
 καὶ ἀνάγων καὶ δυναμῶν ἀφανί
 ζων τε καὶ δεικνὺς τὸ φωτινὸν (1. -τει-) σύμ
 10 βολον ὁ ἀποκαθαίρων τὰς ζώσας ψυ
 χάς(·) σὺ εἶ πάτερ ὁ ἀγαθὸς κυβερνήτης
 ὁ ἐν ταῖς τοῦ φωτός νεφέλαις καλυπτό
 μενος ἀντιτύπῳ τοῦ [. . .]ου σου τὰ ζ[ε].
 Πολυῦμνητε ἀθάνατε ἀκοίμητε [ἀ]δ[ε]
 15 σὺ τὸ σύμβολόν σου ψυχῇ δὲ σοῦ καὶ ἰδέα πά
 τερ ἡμῶν μακάριε(·) σὺ βασιλεὺς καὶ κς (1. κύριος)
 πασῶν δυνάμεων καὶ κόσμων ἀπά^(v)
 των(·) σὺ γὰρ εἶ ὁ πρῶτος καὶ ἕξαρχος
 τῶν τῆς ἀριστείας ἔργων ἀπάντων
 20 καὶ ὅτε καταχέρονται καὶ φέρονταί (1. φαί-) σου
 [χι] ἀκτίνες ἐν τῇδε τῇ τῶν κτίσεων
 [πλ]άνη τότε πρὸ σοῦ δύνουσι δυνάμεις
 [πᾶ]σαι καὶ ἄγγελοι καὶ διοικηταὶ τῆς ζω
 [ῆς] τοῦ τε οὐρανοῦ οἱ τύποι καὶ τῆς γῆς
 25 [...]ουρρηματὰ τε καὶ κλίματα ἅτ
 [τρα] τε τὰ φαί[ν]όμενα καὶ αἱ τοῦ δρόμο^ο
 [δυν]άμεις πάντα δύνει καὶ ἀμβλύνε
 [ται] τῇ τοῦ φωτός σου θέξ καὶ τῷ τῆς
 [ἀρι]στείας σου κάλλει(·) μόνος δὲ σὺ φαίνη

30 καὶ φαίνεις εἰκόνα τῆς τοῦ σοῦ πατρὸς
 ὑπ' ἐροχῆς ὅπως γνωσθεῖη τοῦ πατρὸς ἡ-
 καὶ τοῦ υἱοῦ ἡ μεγαλειότης(·) ὡς γὰρ ὁ ἡ-
 τῆς μεγαλειότητος πατήρ ἐστι ἐν ἡ-

IV. 19898 verso.

πανευρήμοις κόσμοις οὕτω καὶ σὺ
 ὁ ἐκείνου παῖς ἐν τοῖςδε τοῖς κόσμοις
 πρῶτος καὶ κορυφαῖος καὶ κύριος
 πασῶν δυνάμεων ὑπαρχεῖς(·)

TRADUCTION :

I. « ... les régions de la terre] et les étoiles étincelantes et les forces de leur mouvement, tout se couche et perd sa lumière, quand il voit votre splendeur et votre puissante grandeur; vous êtes seul visible, présentant une image du Père prépotent, pour que l'on reconnaisse la grandeur du Père et du Fils. Car comme le Père puissant existe dans le monde béni, ainsi vous, son Fils, vous êtes le premier, chef et seigneur de toute puissance. Vous êtes la seconde grandeur, provenant de la grandeur du Père. Vous êtes l'éternel [soutien?] du sommet de l'horizon de la terre. Vous êtes notre devise, celui qui nous organise, qui nous fait passer et achemine, qui nous ouvre le bon chemin, notre porte de la lumière, le symbole de la justice. Vous êtes notre étoile et éternelle lumière.

« Salut à vous, nous vous offrons nos louanges et bénédictions, agenouillés devant vous, ayant confiance en vous, en nous reposant sur vous...

II. « ... nous vous en prions, donnez que tout cela soit à notre disposition, que par votre bénédiction notre corps soit sain pour que nous vous offrions toujours et à chaque moment nos hymnes de louange, vous à qui l'on offre de nombreux hymnes, immortel en activité infatigable, éternel. Vous êtes votre symbole, vie et essence, notre père béni, notre roi et Dieu. Seigneur, si nous vous voyons, nous ne mourrons pas. Si nous confessons votre nom, nous ne serons pas perdus, et si nous prions, nous serons exaucés. Donnez-nous, Seigneur, la vigueur de notre première force dans laquelle nous devons être, toujours jusqu'à la fin pour que nous soyons consacrés, réconfortés, encouragés et élevés.

« Je vous offre, Seigneur, mes hymnes de louange, à votre puissance, à votre splendeur, votre tranquillité, votre lumière, vos anges, vos envoyés qui gouvernent et réconfortent toute vie existante, toutes vos créatures, tout ce qui est en relation avec vous et qui fait votre volonté. Très grands,

honorés et très puissants sont tous ceux qui invoquent en vérité votre nom et qui vous offrent des hymnes dans leur croyance.

III. « Dans les nuages de la lumière, être immortel à qui on offre de nombreux hymnes, éternel en activité infatigable, vous êtes votre symbole, vie et essence, notre père béni, notre sublime gouverneur; vous vous promenez dans les nuages de la lumière et vous vous y promenez d'une manière mystique; vous êtes mon père sauveur, qui nous relève, reconforte et anéantit, qui montre le symbole lumineux qui fait la purification des êtres vivants. Père, vous êtes le bon gouverneur qui se révèle dans les nuages de la lumière réverbérant votre [...]. Immortel à qui on offre de nombreux hymnes, éternel en activité infatigable, vous êtes votre symbole, vie et essence, notre père béni, roi et seigneur de toutes les puissances et de tous les mondes, car vous êtes le premier, chef de tous les grands œuvres. Quand vos rayons descendent et paraissent dans ce monde confus de créatures, toutes les puissances, anges et gouverneurs de la vie, les formes du ciel et les [ ] de la terre, les régions, les étoiles étincelantes et les forces de leur mouvement; tout se couche et perd sa lumière quand il voit votre splendeur et la beauté de votre puissante grandeur, vous seul êtes visible, représentant une image de votre Père prépotent pour que l'on connaisse la grandeur du Père et du Fils. Car comme le Père existe dans

IV. « le monde béni, ainsi vous, son Fils, vous êtes le premier chef et seigneur de toutes les puissances dans ce monde. »

17) Réflexions sur la Résurrection.

Papyrus de la collection de l'archiduc RAINER, n° 19884. Écriture onciale posée, ve siècle. 320 × 115^{mm}. C'est la dernière feuille arrachée d'un livre (codex) en papyrus, mutilée gravement. Provenant du Faioum.

Le texte contient le récit de l'histoire de la Résurrection avec des réflexions et prières. A la fin sont ajoutés d'une autre main quelques noms de prophètes et le nom "Αβζ Φοιβάμμων. Inédit.

Recto, écriture sur les fibres horizontales.

.....	νον σου μιμοῦμε (l. -μαι) ὅτ[
[...] ὁ Ἀδ[. . . . .] γ[...]	Ἄλλ' ἦλθεν εἰς τὸ μνη[μείον
ἀκούων· ἐβόα οὐ προσέου[	μνημα ὁ (l. ὁ) αὐτὸς ἐλα[
πι. γωλοῦσιν (l. γολ-) μοι τυχ[	10 μηθένα δεξιμένον
5 με· ὅτι βραστίζω σε· οἱ[	ἔπρεπεν· ἀγνὸν οἶκον
ἐθροβήθησαν· ωρ[	ἐπιδή (l. -πει-) καὶ Μαρία ἀπ[

εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ κ[
 κεν· λέγων τῷ μνη[
 15 ὁ Ἄ(ι)δης σήμερον· ν[
 ναι· ἐδεξάμην το[
 Νῦν ἐνδον σου κρατ[
 ἔχεις ὡς θνητὸν τ[ο
 σε πτωήσῃ (l. πτο-) τ[α μελ[
 20 ἀπυπνίζεσθαι· μι[
 χόρον νεκρῶν ἀγίω[ν
 ἀτελεύτητον μηδε
 τῆν γῆν μηδὲ νῦν[
 τὰς πέτρας· εἶ
 25 σιν τις ἐθ[...

Ἰωσήφ δούλος[
 Οὐκέτι νεκροφό[ρος
 ζωοφόρος γει[
 φρουρήσουσιν·[
 30 ἔταν καθιδῆ (l. κατ·)[
 τὸν ἐλθόντ[α
 οὐκέτι γὰρ [
 σὺ γὰρ δυ[ν
 καὶ ἐξωστ[
 35 τῷ ἔσω λε[ι·
 ὡς ἐκελ[ευσ...

fin de la page.

Verso, écriture dans le sens des fibres verticales.

]... [. .]
 ]μος ἔ[σ]την ἐντὸς μ[...]
 ]ων ὡς ζῶντι τῷ νε[κρῶ]
 ]σεις τοὺς πατέρας-
 5]ηται μὴ ἐπιλαθῆς
 Νικόδημος σὺν ἐμοί
 ]ου θάψαι σε· οὗτος μη[
 ]ενταρον, καὶ τῆν
 ]ς δὲ σμύρνην —
 10 μὴ ἐπι]λάθῃς τῶν π[...]
 ]τους σου γ
 ]= = = —
 Ἄ]μο'ς'ν (deletum) Μιχαίας
 ]υ Ἄθακὸν· Ἰωνᾶς
 15] Τανιήλ (l. Δαν -)
 ] Ἀγγεος (l. -αῖ-) Μαλκην
 ] Νάθαμ.
 ]ὀ ο ὀ ο ὀ ο ὀ
 ] — προ = φυ (l. -ή) = της =
 20] Ἄβα Φιβεχμον (l. Φιβεχμωμ)
 ἀ]μὴν

CHAPITRE V

FRAGMENTS DE LIVRES CANONIQUES

Un certain nombre de fragments de livres canoniques récemment trouvés ou publiés, que nous rassemblons ici, nous représentent la situation littéraire du Nouveau Testament telle qu'elle fut aux IIe et IIIe siècles. Il y a des fragments de rouleaux et de livres (codex) de papyrus, de parchemin, des exemplaires en belle écriture onciale et des copies privées écrites en cursive sur le verso d'un rouleau de papyrus déjà usé. Les livres du Nouveau Testament sont représentés par les Évangiles, les Épîtres catholiques, l'Apocalypse. Voici l'énumération de nos fragments :

- 1) Évangile de saint Jean, xv-xvi.
- 2) Évangile de saint Luc, xxii, 44 à 63.
- 3) Évangile de saint Jean, ii.
- 4) Épître aux Romains, viii.
- 5) Ire épître aux Corinthiens, vii-viii.
- 6) Épître aux Philippiens, iii-iv.
- 7) Épître aux Hébreux, ix.
- 8) Première Épître de saint Pierre, v.
- 9) Épître de saint Jacques, i.
- 10) Épître de saint Jacques, ii-iii.
- 11) Apocalypse, i.
- 12) Apocalypse, iii-iv.
- 13) Apocalypse, v-vi.

1) Évangile de saint Jean, XV-XVI.

Précieux fragment d'un rouleau de papyrus contenant l'évangile de saint Jean, écrit, comme la copie de l'Athenaion Politeia de Londres, sur le verso d'un texte antérieur. Deux colonnes d'écriture seulement existent encore. Le caractère est d'une cursive élégante du IIIe siècle. On y trouve les abréviations usuelles pour Ἰησοῦς, πατήρ et ζωοποιός. Première publication par GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, X, p. 14, n° 1228.

Restes de la 1 ^{re} colonne:		εγ[ω] ερω[τησ]ω τ[ο]ν πα[τερ]	
		] πηρ φιλει] υμ[α]ς ο[τι] υμ[ει]ς	xvi, 27
αυ[των] γεγραμμε[νος] ο[τι]	xv, 25	κα]ι πιστε]υκατ[ε] ο[τι] εγ[ω]	
ο[ταν] ελθ[η] ο πα[τερ] κλη[τος]	26	20 εζηλθον γ εζ[ηλθον] πα[τερ] του πα[τρ]ος	28
υμ[ιν] πα[ρα] του πα[τρ]ος [		τ]ον κοσμον παλιν α[φ]ηρημι	
] πα[τρ]ος εκπορευε[ται]		] πα[τρ]ος τ[ο]ν[ω]	27
ε[μου] και υμ[ει]ς	27	] ιδε]	29
ε[μου] εστε τ[α]υτα	xvi, 1	ουδ[ε]μι[αν] λεγει[ς]	
οκ ανδ[α]λισθη[τε]		πα[ν]τ[α] και ου χ[ρ]ει[αν]	30
εργε[ται] ω[ς]	2 25	τ]ουτω πισ]τευομε[ν]	
.....		απ]εκρι[θη] αυτοις ιη[ς] α[ρ]τι	31
de la 2 ^e colonne (185 × 50 ^{mm}).			
γ]νη οταν τικτη λυπ[ην]	xvi, 21	] ω[ς] και εληλυθεν [	
αυ[της] οταν δε γεννη[ση]		ει]ς τ[α] ιδ[ια] και εμ[ε]	

Variantes.

μνημο]νευει της θλειψεω[ς]		1, l. 1. γεγραμμε[νος] apres αυτων comme	
εγεννη]θη αν[ω]ς εις τον κοσμον		en B Sin. DGL. — 2. οταν B Sin. pa-	22
5 νυν μ]εν λυπην εχετε[		papyr. οταν δε ADIL. — 4. πα[τερ]ος μου D.	
χρη]σεται υμ[ων] η καρ[δια]		— 11, 3. θλειψεω[ς] : λυπη[ς] D. — 4. ο ανθρω-	
ουδ]εις αιρει αφ[υ]μων[		πος Sin. — λυπην μ[εν] νυν AC ³ — εχετε	23
ου]κ ερωτησετε ουδ[ε]ν		papyr. B Sin. * C εζητε Sin. * ADL. — 7.	
ο]τι εν αιτησ[η]τε		αιρει Sin. ACD ² L papyr. : αιρει BD*.	24
10]υμ[ειν] εω[ς] αρτι[		9. ο]τι εν pap. οτι αν A αν τι BCDL οτι	
ου]ρατι μου[		αν τι D ² οτι ο αν Sin. οτι οσα αν ου εν les	
].....[		autres. — 20. πα[ρα] papyr. Sin. AC ² εκ	
].....[		BC*L — εζηλθον... πα[τερ]ος manquent en	
].....[		D. — 27. Ιησους papyr. BC o I. Sin.	
15 πα]τρ]ος [α]π[α]γγελω [υμ]ιν	25	ADL. — 29. και εμε papyr. AC ³ D και με	
ε]ν τω ον[ομα]τι μ[ε]ν αιτη[σασθε]	26	B Sin. C*L.	

2 Évangile de saint Luc, XXII. 44 à 63.

Feuille de parchemin arrachée d'un livre (codex), écrite sur deux colonnes de 24 lignes, chaque ligne ayant 16-17 et parfois 14 et 19 lettres. 150 × 110^{mm}. Trouvée à Ouchmounèn (Achmounèn, Hermopolis Magna); publiée dans les *Papiri greci e latini* (*Publicazioni della Società Italiana...*), I, n. 2 et II, n. 124, p. 22. IVe siècle.

Première page.

Restes de la 1re colonne.

2e colonne.

		καὶ ἀναστὰς ἀπὸ [τῆς]	XXII, 45
		προσευχῆς καὶ ἐλ[θὼν]	
		πρὸς τοὺς μαθητὰς εὖ	
		ρεν κοιμ' ὠμ'ένους α[ὐ]	
5		τοὺς ἀπὸ τῆς λύπ[ης]	
		καὶ εἶπεν αὐτοῖς τ[ί κα]	46
		θεύδετε ἀναστάν[τες]	
		προσεύχθε ἢ[α μὴ]	
		εἰσέλθητε εἰς πε[ίρασ]	
10		μόν ἔτι δὲ αὐτοῦ [λα]	47
		λοῦντος ἰδοὺ ὄχ[λος]	
		καὶ ὁ καλούμε[νος 'Ι]	
		[ο]ύδ[ας 'Ισκαριώθ εἶς]	
		[	
15		[	
		[	
		[...].[...].[.....]	
		[υἱ]ὸν τοῦ ἀν[θρώπου]	
	Saint Luc, XXII, 44.	[πα]ραδίδως [ιδόντες]	49
		20 δὲ οἱ περὶ αὐ[τὸν τὸ γε]	
		νόμενο[ν εἶπεν αὐ]	
		τῷ εἰ π[ατάξομεν ἐν]	
		μαχ[α]ρίη καὶ ἐπάταξεν]	50
5		εἶς[τις ἐξ αὐτῶν τὸν]	
	αὐ]το[ῦ ὡς] θρό[μ]		
	[θοι αἵματος] καταβαί		
	5 [νοντες ἐ]πὶ τὴν γῆν		

Seconde page.

1re colonne.

Restes de la 2^e colonne.

	[δοῦ]λον τοῦ ἀρχιερέ
	[ως] καὶ ἀφείλεν τὸ οὖς
	[αὐ]τοῦ τὸ δεξιὸν εἶπε(ν)
	[δὲ] 'Ιη(σοῦ)ς πρὸς τοὺς παρ[α] XXII, 52
5	[γε]νομένου[ς ἐπ'] αὐτό(ν)
	[ἀρ]χιερεῖς καὶ στρατη
	[γο]ύς τοῦ ἱεροῦ ὡς ἐπ[ὶ]

	[λου]ντας βοας και προβατα	απεκριθη Ις και ειπεν αυ[τοις	11, 19
	[κα]ι περιστερας. και τους κερ	λυσατε τον ναον τουτον [και	
11, 15	μ[ατ]ιστας καθημενους [και	[εν τ]ρισιν ημεραις εγερω [αυτον	
	ποιησας ως ροχαγγλιον [εκ σ]χοι	[ειπ]αν ουν οι Ιουδαιοι· μ και εξ ε	20
	νιων παντας εξεβαλε[ν ε]χ'	15 τε[σι]ν οικοδομηθη ο ναος ου	
	του ιερου· τα τε προβατα και τους	τας·] και συ εν τρισιν ημεραις	
	βοας και των κολλυβιστιων εξε	εγερεις αυτον· εκεινος δε ελε	21
	χεν τα κερματα. και τας τρη	χεν περι του ναου του σωματος	
16	πεζ[χ]ς ανετρεψεν· και τοις τας	19 αυτου· οτε ουν ηγεθη εκ νεκ	

Le texte a beaucoup d'analogies avec le manuscrit du Vatican. Voici les principales variantes : 1. 3. ταυτα papyr. M, le manuscrit, cursive 124... τοῦτο Sin. AB. — Καρχαροῦμ. Sin. B papyr. Καπερναοῦμ. A. — 5. αὐτοῦ après ἀδελφοί est omis comme en B; καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ omis dans le Sin. — 6. ἔμεινεν A. — 7. καὶ ἐγγύς : ἐγγύς δέ Sin. — 14. ὡς avant ροχαγγλιον en GLX etc. ὡς est omis en AB Sin. — 18. τὰ κέρματα papyr. B τὸ κέρμα Sin. A. — 19. ἀνέτρεψεν papyr. B ἀνέστρεψεν A κατέστρεψεν Sin. — Verso 4. ἐμνήσθησαν papyr. Sin. B. ἐμν. δέ A. — 6. Erreur; l. γεγραμμένον. — ἐστὶν γεγρ. B — καταφέγγεται papyr. Sin. AB, variante κατέφαγε. — 9, 14. εἶπαν papyr. B εἶπον Sin. A. — 11. Ἰ(ησοῦ)ς papyr. AB. ὁ Ἰησοῦς Sin. — 14. l. τεσσαράκοντα καὶ ἐξ. — 15. ὠκοδομήθη papyr. A. οικοδομηθη Sin. B'.

4) Épître aux Romains, VIII.

Fragments d'une feuille arrachée d'un livre (codex) de papyrus, 112 × 44^{mm}; écriture onciale avec des éléments cursifs du IIIe siècle. Abréviations : $\overline{\theta\upsilon}$ θεοῦ, $\overline{\kappa\omega}$ κύριω, $\overline{\chi\iota\upsilon}$ Χριστοῦ. Première édition par GRENPELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XI, 1915, p. 9-12, n° 1355 et planche 1.

Écriture sur les fibres verticales.

	οὔ [τῆ σ]χαρί	viii, 12
	[τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζ]ῆτ[ε] μέλ	13
	[λετε ἀποθνήσκειν εἰ δὲ πν(εύμα)ι τὰς πράξει]ς τοῦ σώ	
	[ματος θανατοῦτε ζήσεσθε ὅσοι γὰρ π]νι $\overline{\theta\upsilon}$ (l. πνεύματι θεοῦ) ἄγον	14
5	[ται οὔτοι υἱ $\overline{\theta\upsilon}$ εἰσιν οὐ γὰρ ἐλάθετε π]να] δουλείας	15
	[πάλιν εἰς φόβον ἀλλὰ ἐλάβετε π]να υἰοθε]σίας ἐν	
	[ᾧ κράζομεν ἀββᾶ ὁ π]τηρ αὐτὸ τὸ π]να συ]νμαρτυ (l. συμ-)	16
	[ρεῖ τῶ π]νι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τ]έκνα $\overline{\theta\upsilon}$ εἰ δὲ] τέκνα	17
	[καὶ κληρονόμοι κληρονόμοι] μὲν $\overline{\theta\upsilon}$ συνκληρονό (l. συγ-)	
10	[μοι δὲ $\overline{\chi\iota\upsilon}$ εἶπερ συνπάσχομε]ν ἵνα καὶ συνδοξα	

	σθῶμεν λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα	viii, 18
	τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δ[όξ]αν ἀποκα	
	λυθῆναι εἰς ἡμᾶς ἢ γὰρ ἀποκαραθ[ό]ν[ε]α τῆς [κ]τί	19
	σεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ὕων (I. υἱῶν) τοῦ θ[ε]οῦ ἀπεκ	
15	δέχεται τῇ γὰρ μαναιότητι ἢ κτίσις ὑπετάγη	20
	οὐχ ἐκούσα ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα [ἐ]π[ί] ἐλπίδι	
	οὔται κ[α]τ[α]	
	[ὅ]τι καὶ αὕτη ἢ κτίσις ἐλευθερ[ω]θη[ν]] τῆς δού	21
	[λείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης	
	τῶν τέκνων τοῦ θ[ε]οῦ οἶδαμεν γὰρ ὅτι [ε]π[ί] πᾶσα ἢ κτί	22
20	σις συνσπενάξει καὶ συνωδίν[ε]ι ἄχρ[ι] τοῦ νῦν	

trois lignes sont perdues.

	ἐλπίς δὲ βλεπο[μ]ένη	24
25	οὐκ ἔστιν ἐλπίς ὃ γὰρ βλέπει τις ἐλπίζει εἰ[ς] δὲ ὃ οὐ	25
	βλέπομεν ἐλπίζομεν δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχ[ό]	
	μεθα ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πᾶν συναντιλα[μ]βάνεται	26
	[τῆ] ἀσθενείᾳ ἡμῶν τὸ γὰρ τί προσευξώ[με]θα κα	
	θ[ε]οῦ δεῖ οὐκ οἶδαμεν ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πᾶν ὑπερε[ν]τ[υ]γγά	
30	[νει στεναγμαῖς ἀλαλήτοις ὃ δὲ ἐραυνῶν τὰς καρ[δί]δας	27
	.....	

Ecriture sur les fibres horizontales.

	.....	
	τις ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θ[ε]οῦ θ[ε]οῦ ὁ δικαίων τίς	33,34
	ὁ κατ[α]κρίνων Χ[ρ] Ι[σ] ὁ ἀποθανόντων μάλλον δὲ ἐγερωθεῖς	
	ὅς κα[τ] ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θ[ε]οῦ ὅς καὶ ἐντυγγάνει ὑπὲρ	
	ἡμῶν τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χ[ρ]οῦ	35
35	ὀλιψ[ι]ς ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης	
	ἢ κίνδυνος ἢ μάχη καὶ καθὼς γέγραπται ὅτι ἐνεκέν	36
	σου θ[ε]οῦ ν[ε]κροῦμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλογίσθημεν	
	ὡς πρόβατα σφα[γ]ῆς ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶ	37
	μεν διὰ τοῦ ἀγαπῆσαντος ἡμᾶς πέπεισμαι γὰρ ὅτι	38
40	οὔτε θάνατος οὔτε ζῶν οὔτε ἄγγελος οὔτε ἀρχαὶ οὔ	
	τε ἐνεστώτα οὔτε μέλλοντα οὔτε δυνάμεις οὔτε	39
	ὑψώμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις ἐτέρα δυνήσεται	
	[ἡ]μᾶς χωρίσει ἀπ[ὸ] τῆς ἀγάπης τοῦ θ[ε]οῦ τῆς ἐν Χ[ρ]οῦ	
	[τῷ] κ[α]τ[α] ἡμῶν ἀλήθειαν λέγω ἐν Χ[ρ]οῦ οὐ ψεύδομαι	ix, 1
45	συνμαρτυρούσης (I. συμ-) [μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πᾶν	

ἀγίω ὅτι λύπη μ[οί ἐστιν μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὁ
 δύνη τῆ καρδίᾳ μ[ου κηχόμεν γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐ
 τὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Χ̄υ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγε
 νῶν μου κατὰ σ[άρκα]

IX, 2

3

trois lignes sont perdues.

αἰῶ[ας ἀμήν(.)] οὐχ οἶον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος
 του θυ σ[ὺ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰηλ οὔτοι Ἰηλ οὐδ' ὅτι
 55 εἰσὶν σ[πέρμα Ἀβραάμ πάντες τέκνα ἀλλ' ἐν Ἰσαάκ
 κληθήσεται] σοι σπέρμα τοῦτ' ἐστὶν οὐ τὰ τέκνα τῆς
 σαρκὸς ταῦτα τέκνα τοῦ θυ ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελ
 λίας λογιζέται εἰς σπέρμα ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος
 οὗτος [κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι καὶ
 60 ἔσ[ται] τῆ Σάρρα υἱός]

5,6

7

8

9

Variantes.

L. 3. τοῦ σώ[ματος] B Sin. ACKL etc. τῆς σαρκὸς DEFG. — 16. ἐπ' papyr. AB³ CD^cEKL etc. ἐφ' B* Sin. CD^cFG. — 17. La leçon originale était peut-être ηλευθερωθη εκ, au lieu du texte vulgaire ἐλευθερωθήσεται; il a été substitué par une autre main : ἐλευθεροῦται ἀπό. — 19. δε A. — 33. καὶ papyr. B Sin. ^cDEFGKL omis. Sin. * AC. — 39. τοῦ ἀγαπήσαντος papyr. B Sin. ACKL τὸν ἀ. DEFG. — 40. οὔτε δυνάμεις a changé de place dans le papyrus. — 44. τοῦ κυρίου ACFG. — 47 sq. αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι CKL. — 48. ἀπό papyr. B Sin. ACFKL etc. ὑπό DEG — τῶν κατὰ DEFG.

5) Ire Éptre aux Corinthiens, VII-VIII.

Feuille arrachée d'un livre (codex) de papyrus, 265 × 140^{mm}; écriture onciale du IVe siècle. Abréviations : Χ̄υ Χριστοῦ, θ̄ω θεῶ, κ̄υ κυρίου, ἀνω ἀνθρώπων, κ̄μου κόσμου (l. 36.40). La ponctuation est indiquée par des espaces blancs dans le texte, accompagnés quelquefois par la coronis à la marge et l'avancement de première lettre de la ligne correspondante vers la marge de gauche. Notons l. 5 ἦ et l. 13 ὦ avec l'esprit, l. 7 ἀλλ' ει avec l'apostrophe, l. 9 γαρ' εν avec le signe de la séparation des mots.

Première édition par GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus papyri*, VII, 1910, p. 4-8, n° 1008.

Écriture sur les fibres verticales.

	σπκ σθω	εν ακροβυστια	
		τις κε κλ η	vii, 18
	τα: μη περιτεμεσθω	η περι-	
		τε	19
	μη ουδεν εστιν και η ακροβυστια		
	ουδ' εν εστιν αλλα τηρησις εντο-		
		λω ν]	
5	θυ εκαστος εν τη κλησει: εν η εκλη-		20
	θη] ταυτη μενετω δουλος εκλη		21
	θη]ς μη σοι μελετω αλλ' ει:		
		και δυνα	
	σαι ελευθερος γενεσθαι: πολλον		
		χρη	
	σαι] ο γαρ' εν κω κληθεις		22
		δουλος απε	
10	λευθερος κυ εστιν ομοιως ο ελευ		
	θερος κληθεις δουλος εστιν κυ		
	τι]μης ηγορασθητε μη γεινεσθε		23
	δουλοι αν[θ]ων εκαστος εν		
		ω εκλη	24
	θη] αδελφοι εν τουτω μενετω πα[		
15	ρα] θω περι] δε] των παρ-		
		θη]νω]ν ε>	25
	πι]τατην κυ ουκ εχω γινωμην δε		
		δ:]	
	δ'ωμι ως ηλημενος υπο κυ		
		πιστο[ς	
	ει]ναι νομιζω συν τουτο		
		καλον υ	26
	πα]ρχειν δι[α]. την ενε[σ]τωσαν		
		ανα[γ	
20	κη]ν οτι κ[αλ]ον ανω τ[ο]		
		ουτως ειναι	
	δε]δεσα[ι] γυναικι μη ζητει λυσιν		
	λε]λυσαι απο γυναικος μη ζητει		27
	γυ]ναικα ε[αν] δε κ[αι] γ[α]μισης		
		ουγ'	28
	η] μαρτες [και] ε[αν] γ[α]μη η παρθε		
25	ν]ος ουκ η[μα]ρτ[εν] θ]λευβ[εν] δε τη		

Sur les fibres horizontales.

	αρση τη τω κω	ο δε γαμησας	
		μεριμνα	vii, 33
10	τα] του κμου πως αρση τη γυ-		
		ν]αικι	
	και μεμερισται και η γυνη η αγα		34
	μος και η παρ' θενος μεριμνα τα		
		του	
	κυ ινα η αγια και σωματι και		
		[πν]ατι	
	η δε γαμησασα μεριμνα τα του		
		κμου	
15	πως αρση τη ανδρι. τουτο δε		
		προς	35
	το υμων συμφορον λεγω ουχ ινα		
	βροχον υμιν επιβαλω αλλα προς		
	το ευσχημον και ευπαρ' εδρω[ν] τω		
	κω απεριπαστους ειναι ει δε		36
30	τιν ασχημονειν επι την παρ' θενον		
	αυτου νομιζει εαν η υπερ' ακ[μ]ος		
	και ουτω οφειλει γεινεσθαι ο θελει		
	ποιε[ι]τω ουχ] [αμαρτα]νει γα-		
		με[ι]τω	
	σαν ος δε εστ[η]κεν τη καρδια		
		α[υ]του	37
35	εδραιος μη εχων ανα γκην		
		εξουσι	
	αν δε εχει περι του ε[δ]ιου θελη[μα]		
	[το]ς και το[υ]το κεκ[α]νεν τη		
		ιδ[ια]	
	καρ' δια τηρειν την εαυτου παρθε		
	νον καλως ποιησ[ει] ωστε κα[ι] ο γα		38
60	μειζων τη[ν] ε[αυ]του παρθενον [κα]		
	λωσ ποιησε[ι] και ο [μη] γαμιζω[ν]		
	κρεισ' συν ποιησε[ι] γυνη δε[δε-		
		ται	39
	εφ' οσον χρο[νον] ζη[σ]ο ανηρ' αυτης		
	εαν δε κο[ι]μηθη ο ανηρ' ελευθε		
65	ρα εστιν ω θελει γαμ[η]θη[ν]αι μο		

[σ]α[ρ]ι ε[ξ]ου[σιν οι τοιου]τοι εγω
 δε
 [υ]μων φε[ιδουμαι του]το δε φημι VII, 29
 [αδ]ελφοι ο[καιρος συνε]σταλ-
 μενος
 [εσ]τιν λ[οιπον ινα και αι εχθ]υ-
 τες γυ
 30 [ν]ικηκς ω[ς μη εχον]τες ωσιν και
 [οι] κλαιον[τες ως μη] κλαιοντες
 [κα]ι οι χαι[ροντες ως] μη χαιρον
 30 τες και οι [αγοραζον]τες ως
 μη κα
 [τε]χοντες [και οι χρω]μενοι τον κο
 35 [σ]μ[ον] ως μη καταχρ[ω]μενοι παρ[α]
 [γε]ι γαρ το σ[χημα του] κμου
 τουτου
 [θε]λω δε υμ[ας αμερι]μνους ειναι 32
 [ο α]γαμος [μεριμνα τα] του κυ
 πως

νον εν κ[ω] μακαριω τερα δε εστιν VII, 40
 εν ουτως μ[εινη κατ]α την εμ[την]
 γνωμην δ[ε] ολω δε κ[α]γω π[α]να Χ[υ] ε
 χειν π[ε]ρι δε τω[ν] ειδωλο θυ-
 τω(ν) VIII, 1
 70 οιδαμεν οτι παντες γ[νωσιν] [ε]χο
 μεν η γνω[σις] φυσικη η δε
 αγ[απη]
 οικοδομει [ει τις δοκ]ει εγνω[κε] 2
 και τι ουπ[ω] εγνω[α]θως δε[ι] γνω
 και ει δε τις αγ[απα] τω[ν] θ[ν]
 ου[τως] 3
 31 75 εγνωσται υ[π] αυτου]περι τ[ης]

Variantes.

L. 1. τις κεκληται papyr. D*FG κεκληται τις Sin. AB τις εκληθη D*EKL.
 — 5. εν ante η addidit papyrus. — 10. ομοιος papyr. Sin. AB ομοιος και KL
 ομοιος δε και DEFG I. 12. γεινεσθε correctum ex γι. — L. 13. 14 αδελφοι εκαστος
 DEFG — εκληθητε D*. — 20. κλων εστιν D*FG. — 23. γαμησης papyr. Sin. B
 γημης KL λαθης γυναικα DEFG. — 24. η ante παρθενος omis. BFG. — 25. εν τη
 D*FG ουκ ημαρτεν cf. 23 lege ογ. — 29. εστιν λοιπον papyr. D* εστιν το λοιπον Sin.
 AB (εστιν B); εστιν λοιπον εστιν FG, το λοιπον εστιν D*EKL. — 34. τον κοσμον Sin.
 AB τον κοσμον τουτον D*FG τω κοσμω τουτω Sin.^c D^{bc} EKLP. — 39. αρεση papyr.
 Sin. ABDEFG αρεσει KLP v. I. 40. 45. — 41-42. και μεμερισται Sin. ABD και
 omis. D*EFGKL. — και η : omis. και D'E — γυνη η αγαμος και η παρθενος papyr.
 BP γυνη η αγ. και η παρθενος η αγ. Sin. A. F^b γυνη και η παρθενος η αγ. DEFGKL.
 — 43. και ante σωματι Sin. BFGKL omis. AD — σωματι και [πν(ευμ)ατι] papyr.
 DEFGKL, τω bis addiderunt Sin. AB. — 44. τα το[υ] κ(οσ)μου omis B. — 46. υμων
 αυτων codices — συμφορον papyr. Sin.* ABD* συμφορον Sin.^c D*EFGKL. —
 48. ευπαραδρον papyr. Sin. ABDE etc. ευπρασεδρον K. — 49. απερισπαστους ειναι :
 απερισπαστους codices. — 50-51. νομιζει επι την παρθενον D* — 53. γαμειτω D*FG.
 — 54. τη : εν τη codices. — 55. εστηκεν εδραως Sin.^c KL. — 56. δε omis. A. —
 57. τη : εν τη codices v. I. 54 — ιδια καρδια papyr. Sin. AB καρδια αυτου DEFGKL.
 — 58. τηρειν papyr. Sin. AB του τηρειν DEFGKL. — 59. ποιησει papyr. Sin.

ο θες υμιν αποκαλυψε:]¹⁶ πλην οσα δικαια οσα αγια οσα ευ-
 εις φημα]
 [ο εφθασατε τω κυτω [στ]οιχειν
¹⁷ συν
 20 [μ:μηται] μου γινεσθε [αδ]ελφοι και

Variantes.

L. 2. κναστασεως : γνωσεως Sin. *. — 6. την εκ νεκρων Sin. ABDE των νεκρων KL. — 7. ελαθον η ηδη δεδικαιωμαι D*EFG. — 12. τοις δε : εις δε τα D*FG. — 14. εν papyr. Sin. AB επι DEFGKL. — 15. Ι(ησο)υ Χ(ριστ)ω papyr. Syr. Aethiop. εν κυριω Ιησου Χριστω D*EFG εν Χριστω Ιησου alii. — 16. φρονωμεν papyr. etc. φρονουμεν Sin. L. — 19. εφθασατε papyr. εφθασαμεν codices — τω αυτω στοιχεις papyr. Sin.*AB τω αυτω κωνοι το αυτο φρονειν Sin.* KL το αυτο φρονειν τω κυτω (α. κανονι D*E) στοιχειν (συνστοιχειν FG) DEFG. — 22. συζυγε γνησιε KL. — 25-26. και των συν papyr. Sin.* και των λοιπων συνεργων μου ων codices. — 34. θεου : Χριστου Λ. — 36. και τα σωματα FG και τα νοματα vulgo. Le texte du papyrus est de bon aloi. A 25,26 on constate une analogie avec le Sinaiticus.

7) Épitre aux Hébreux, IX.

Fragment d'une feuille arrachée d'un livre (codex) de papyrus, 142 × 84^{mm}. Comme 5 lignes seulement manquent entre le recto et verso, la hauteur du manuscrit entier doit avoir été de 190^{mm}. Écriture onciale avec ponctuation : IVe siècle. Notons l'usage de la cédille au recto 2 εφ' απαξ'. Verso 15, ο avec le signe de la δασεία en forme de petit angle droit. Première publication par GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, VIII, 1911, p. 11-13, n° 1078.

Écriture sur les fibres horizontales, recto. Sur les fibres verticales, verso.

<p>..... IX, 12 δια δε [του] ι[δ]ι[ου] [χιματος εισηλθεν εφ' απαξ' εις τα αγια αιωνιαν λυτρωσιν 13 ευραμενος : ειγαρο το αιμα τρα- γων και ταυρων και σπ[οδος] δαμαλευος ραντιζουσα τους [κεκρινωμενους] αγιαζει προς τη[ν] της σαρκος καθαροτητα λλ 14 [π]ρω[ο] [μα]λ[λ]ον το αιμα του γυ[ω]ς δια</p>	<p>IX, 15 [.....οι κεκλημ]ενοι τ[η]ς αι[ω] 16 [νιου κληρονομια]ς : οπου γαρ δικ- θηκη[[θανατον αναγκη φ]ερεσθαι του διαθε[17 [μενου διαθηκη] γαρ] επι νεκροις βε- βαια[[επι μη τοτε ισχυι] οτε] ζη ο διαθε- μενος[5 18 [οθεν ουδε η πρωτη] χωρις χιματος εν[19 [κεκρινισται λαληθ]εισης γαρ πασης[[εντολης κατα τον νο]μον υπο Μου] σεω[ς [παντι τω λαω : λαβω]ν τ[ο] αιμα τ[ων]</p>
---	---

πνοσ χιων ιου εκυτον προσηνεγ	μοσγων και των τραγω]ν. μετα υδα
κεν αμομον τω θω καθαρει	το;
την	και εριου κοκκινου και υ]σσωπου :
[συ ν. ειδησιν π]μω]ν. 10	αυ το
. . . . .	. . . . .

Variantes.

Recto l. 3. εὐρόμενος papyr. B Sin. A. εὐρόμενος D — τράγων καὶ τούρων papyr. B Sin. AD τούρων καὶ τράγων KLP. — 7. πόσῳ, variante πολλῶ, indiquée par deux λλ dans l'entreliençe. — 20. καὶ τῶν τράγων omis dans le Sin.^c KL.

8) Première Épître de saint Pierre, V.

Feuille arrachée d'un livre (codex) en parchemin, 135 × 101^{mm}, contenant les pages [228] et 229. Onciale semblable à celle du codex Sinaiticus du ive siècle. Comme supplément calligraphique de la ligne d'écriture il y a au recto 3 le signe >, θ̄ς et X̄ς sont les abréviations usuelles. Première édition de GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XI, 5-6, n° 1353.

Recto page [228].

Verso page 229.

δωσι χριον τ[α]πεινω	v, 5-6	σκηθ	
θη τ]ε ουν υπο την καρ[α]		σμο]μων α]δε λφοτ]	
τα] αν χειρα του θυ >		τι] επι τε]εισθε] ο] δε θ̄ς	v, 10
να υμας υ]ψωση εν	20	πασης χριτω]ς ο] καλε	
5 κριτω πασαν τ]ην με	7	σας ημας εις την αιω	
ριμνα]ν υ]μων επιρι]		νισ] αυτου δοξαν εν	
ψατε επ αυ]τον σι] αυ]		X̄ω ολιγ]ον π[α]θοντας	
τω μελει πε]ρι υμων]		[αυτας κα]ταρτιει στη	
νηψατε γρη]γορησα]	8 25	[ριζει σθ]ενωσει αυτω	11
10 τε] ο αντιδικος υ]μω]ν)		[κρατος ει]ς τους αιωνας	
ο δια]βω]λος ως λε]ων		[των αιω]νων αμ]ην	
ωρ]υομεν]ος περιπτα		δ]ια Σιλουανου υμιν	12
[τει] ζητων [κα]τ]α]πειν]		[του πιστ]ου αδε]λφου	
[ω] αντιστα]τε στε	9 30	ω]ς λογιζ]ομαι δ]ι ολι	
15 [ρε]οι τη πι]σ]τει ειδο		γω]ν εγραψα παρ]ακα	
[τε]ς τα αυτα των πα		λων και επιμαρτ]υρων	
[θημα]τ]ων τη ε]ν] κο		ταυτη]ν] ειναι αλη]θη	
		χριον θ]υ] εις την] σπη]τε	
	35	ασ]π]αξε]ται υ]μας	13

Variantes.

L. 3. χειρα papyr. BKL χειραν Sinait. A. — καιρω επισκοπης A. — 6. ἐπιρ-
(ρ)ίψαντες les manuserits, επιριψατε le papyrus. — 13. καταπειν papyr. = πειν B
τινα καταπειν Sin. KL etc. τινα καταπιη A etc. (καταπιν Sinait. '). — 17. κοσμων
papyr. AKL τω κοσμω B¹ Sinait. — 18. υμων omis. L. — 19. λισαz ἐπιτελειεσθαι.
— 21. ημας K υμας B Sinait. AL. — 22. βασιλειαν και δοξαν L. — 24. καταρτιει
papyr. καταρτισει B Sinait. A καταρτισαι υμας KL. — 25. σθενωσει θεμελιωσει
Sinait. KL etc. om. θεμ. papyrus BA. — 26. η δοξα και το κρατος Sin. L η δοξα
κρατος K. — 27. [των κιω]νων Sin. AKL etc. om. B. — 34. θ[(εω)υ] papyr. του
θεου les manuserits onciales.

Le texte n'est pas identique à celui d'une seule classe ou d'un seul
manuscrit, mais présente par deux fois, l. 13, 25, des analogies avec celui du
manuscrit B.

9) Épître de saint Jacques, I.

Fragment d'une feuille de papyrus, 121 × 112^{mm}, arrachée d'un livre
(codex) du ive siècle. L'écriture est onciale, mais d'un caractère inégal. Il
n'y a pas d'abréviations; πατρος est écrit en toutes lettres. Notons la cédille
dans επι[γ'] [γειλ]ατο entre γγ. La marge supérieure porte le numéro des pages
β 2, γ 3; la première page était sur le feuillet précédent non conservé, qui
contenait le titre. Première publication par GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus
Papyri*, part X, London, 1914, p. 16 s., n° 1229.

Écriture dans le sens des fibres verticales, page 2.		Dans le sens des fibres horizon- tales, page 3.	
β		γ	
	ω	συλλαβουσα τικτηι: χιμαρ	1, 15
1, 10	τη ταπειν[[ου]]σι (corr.) αυτου οτι ως κηθος χορτου παρε	τιαν η δε αμαρτια αποτε λεσθεισα αποκουει θανα	
11	λευσεται ανεπειλεν γαρ ο ηλιος συν τω καυσωνει (l. -νι) και εξηρανεν τον χορτο-(l. -ον) και το ανθος αυτου εξεπε σεν' και' η ευπρεπεια του προσω που αυτου απωλετο ου τως και ο πλουσιος εν ταις πορειαις αυτου μαραν	5 τον μη πλανασθαι α δελφοι μου αγαπητοι πασα δοσις αγαθη και πην δωρημα τελειον ανωθεν εστιν κατα βαινον απο του πατρος	16
12	θησεται μακαριος ανη ρ ος υπομενει πειρα	10 των φωτων παρ ω ουκ ε νι παραλλαγησ η τρο πησ αποσκιασματος βουληθεις απεκυησεν	17 18

σμον οτι δοκιμος γενο
 μενος λαμψεται τον
 στεφανον της ζωης
 ον επηγγειλατο τοις
 αγ' απωσιν αυτον
 . . . . .

τημας λογω κληθειας
 15 εις το ειναι ημα[ς απ αρ
 χην τ' ινα. . . . .
 . . . . .

Variantes.

I, 10. lire ταπεινώσει. — 12. άνήρ papyr. B Sin. CKL : άνθρωπος Α έπηγγείλατο κύριος (C)KL. — 18. I. άποσκίσημα : αποσκισματος papyr. B Sin. — II n'y a ici que peu de variantes, et encore sont-elles de peu d'importance.

10) Épître de saint Jacques, II-III.

Fragment d'une feuille de papyrus, 115 × 43^{mm}, arrachée d'un livre (codex) du IIIe siècle. L'écriture est assez soignée, mais d'un caractère cursif; πνεύμα, κύριος et θεός sont abrégés, à la manière usuelle, πατήρ et άνθρωπος sont écrits en toutes lettres. Les noms propres étrangers sont distingués par des cédilles terminales, p. ex. ρ[αβ]. L'orthographe est assez bonne; notons φριζουσιν au lieu de φρισσουσιν, II, 20; εγβαλουσα i. e. ειβ, II, 26. Première publication par A. S. HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, IX, London, 1912, p. 9-11, n° 1171; le recto y est en phototypie à la planche I.

Recto,		Verso,	
écriture sur les fibres horizontales.		écriture sur les fibres verticales.	
II, 19	κ]αλωσ ποι[εις	μετα]αγομεν ιδου κ[αι	III, 4
20	κα]ι φριζουσιν θελε[εις κ]ενε οτι η πιστις γ[ωρις	[κα]ι υπο ανεμων[ ]μεταγεται υπο [	
21	Αβ]ραχμ' ο πατηρ ημ[ων] ανεεγκας Ισα]ακ	5 σπ]ου η ορμη του ευ[θυνοντος ουτω]ς και η γλωσσα[	5
22	θυσιαστηριον βλε]πεις	]μεγαλα αυχει ιδ]ου	
23	ετε]λειωθη και επληρ[ωθη επιστ]ευσε Αβραχμ.]	6 υ]λην αναπτει κα]ι κασ]μος της αδικ[ε]ας[	6
	8]ικαιοσυνη]ν	10]εν τοι μελεσ[ιν] η[μων	
24	] εξ εργα]ν[κα]ι ουκ [ε]χ πιστεω[ς	σ]ωμη και φλογι]ζουσα γεν]εσεως και φ[λογι]ζομενη	
25	P]αβ' η παρ]νη ουκ] υποδεξ]αμενη τ[ους	7 γε]ννης πασα γαρ φ]υσις πε]τεινων ερπετων[	7
26	σ]δω εγβαλουσα ω]σπερ γαρ	15 δεδαμ]σται και δαμ]ζεται ανθρωπ]ινη την δε γλωσσ]αν	8
	χωρ]ις πνευ]ματος εν]στιν		

	] χωρις εργαων νεκρα[	δυν[ατα[υ] ανθρωπων α[καταστατον	
III, 1	δι[δασκαλοι γεινεσθε [	] μεστη του θανατη[φόρου	
	ο]τι μειζον κριμα λ[ημψομεθ	ευλογου]μεν τον κ̄ν κ[αι	III, 9
2	] γαρ π̄ταισ[μεν	καταρ]ωμεθ του]ς	
		σμοι]ωσιν θυ[	

Variantes.

II, 23. επιστ]ευσε papyr. επιστευσεν δε B Sin. A. — II, 26. εργαων papyr. B Sin. των εργαων A CKL. — III, 4. μετ]αγομεν : μ. αυτων A. — σκληρων ανεμων A. σπ]ου papyr. B Sin. σπου αν A CKL. — III, 5. μεγαλα αυχει papyr. BAC* μεγαλ. αυχει Sin. C²KL. — III, 6. γενεσεως ημων Sin. — III, 7. δεδαμα[σται και δαμαζεται papyr. C δαμ. και δεδαμ. B Sin. A. — III, 9. κ(υριω)ν : θεον KL.

Les variantes sont insignifiantes.

11) Apocalypse, I.

Texte écrit au verso d'un rouleau de papyrus contenant une copie de l'Exode, 151 × 98^{mm}. Bonne écriture du IIIe ou IVe siècle avec les abréviations θ̄ω (θυ) θε̄ω̄ θε̄οῡ, ῑη̄ χ̄ρ̄ Ἰησοῦ Χριστοῦ; π̄ατ̄ήρ est en toutes lettres. Première édition de GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, VIII, 1911, p. 13-4, n° 1079.

	[Ιωαννης τα]ι[ς επτα] εκ[κλησ]ιαις	1, 4
	[ταις εν τη] Ασια χ̄ρις ῡμειν και ειρη	
	[νη απο ο ων] και ο ην και ο εργαμε	
	[νος και απο τ]ων επτα πνευμα	
5	[των α] εν[ω]πιον του θρονου αυ	
	[τ]οῡ και απο Ἰη̄ Χ̄ρ̄ ο μαρτυς ο πι	5
	στας ο πρωτοτοκος των νεκρω(ν)	
	και ο αρχων των βασιλειων της γης	
	τωχαπωντι ημας και λυσαντι η	6
10	[μ]ας εκ των αμαρτιων ημων εν	
	[τ]ω αιματι αυτου και εποικησεν ημ[ι]ν(ν)	
	[βλ̄σ]ιλ̄ειαν ἱε̄ρεις του θ̄[ω] και π[α]τρι	
	[αυτοῡ αυτω το κρατος και η δοξ̄α	
	[εις τ]ους αιωνας αμην ιδου	7
15	[εργε]ται μετ̄ των νεφελων	
	[και οψε]ται αυτον π̄ς οφθαλ	
	[μος και ο]τινες αυτον εξ̄ε	

L. 1. La leçon originale du papyrus était celle des manuscrits BAC : ζήλους, elle a été remplacée par ζηλωσον, seconde main du papyrus et Sin. — 3, 15, 16. Égaré par les deux phrases identiques τὴν θύραν καί, le scribe avait omis les mots κρούω jusqu'à καί. — 8. μου, supplément écrit par la seconde main. — 9-10. La variante νεν(ε)ίχηκα καὶ κελήθισα est inconnue, la seconde main a restitué ἐν(ε)ίχησα καὶ ἐκλήθισα. — 18. Il semble que la leçon originale ait été θύραν ἀνεωγμένην, les deux ν étant transformés par la seconde main en α et εν. — 19. La fin de cette ligne, qui a peut-être été ἰδοὺ φωνή (se trouvant aussi dans le Sin.), est corrigée par la seconde main. — 22. ἀνάθεα papyrus B Sin. — 23. α papyr. Sin. B ἀνάθεθι A. — 25. καὶ εὐθέως P, leçon douteuse aussi du papyrus. — 26. On pourra suppléer peut-être [τῷ] avant πν(εὐματ)ι. — 28. Lire καθήμενος. — 29. La seconde phrase ἐπὶ τὸν θρόνον de l'entreligne est inutile.

13) Apocalypse, V-VI.

Fragment d'une feuille arrachée à un livre (codex) de papyrus, 41 × 70^{mm}. Écriture onciale du IVe siècle, peu élégante, se rapprochant de la cursive. On y trouve les abréviations π̄ν̄α pour πνευματα, θ̄υ pour θεοῦ, ζ̄ pour ἐπτὰ. Une cédille existe au recto 2 après Δαῡειδ̄, nom étranger. Première publication par GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, X, p. 18, n° 1230.

Écriture dans le sens des fibres
horizontales, recto.

Fibres verticales, verso.

ἰδοὺ ἐν̄ίχησεν	v, 5	] καθήμε[ενος	vi, 5
Δαῡειδ̄ χν̄οιζ̄αι		καὶ κρουσ[α	6
αυτ̄ου κ[α]̄: ειδ̄ον εν̄[	6	χοι]νιζ̄ σιτου δηναριου καὶ	
ζωω]ν καὶ εν̄ μεσω̄ πρ̄̄ εσθυτερων		δην]αριου καὶ το ελεον καὶ το[	
5 ω]ς εσφαγγμενον εχων κερ[ατα		]οτε ηνεωξεν την σφραγι[δα	7
]τα ζ̄ π̄ν̄α του θ̄υ απεσπα.[		κρουσα φωνην του τετραρ[του	
ηλθεν καὶ ειληφεν εκ της δ[εξι]ας	7	]ειδ̄ον	8
οτ̄]ε ελα[βεν	8	.....	
.....			

Variantes.

Recto, l. 2. χν̄οιζ̄αι Sin. A papyr. ο ανοιγων B. — 3. ειδ̄ον pap. B Sin. ιδου A. — 5. εχων pap. B Sin. A εχον P. — 6. ζ̄ om. A; lisez ἀπεσταλμενα ου -νοι. — 7. ειληφεν pap. Sin. A ειληφεν την B ειδ. το βιβλιον autres. — Verso, l. 5. Lisez ηνοιξεν. — 6. φωνην om. B.

CHAPITRE VI

TEXTES DIVERS DE LA LITTÉRATURE CHRÉTIENNE

Nous réunissons sous ce titre d'anciens textes chrétiens dont chacun a son caractère spécial. Rarement livre de la vieille littérature chrétienne fut aussi en faveur que le Pasteur d'Hermas dont cinq exemplaires existent encore en fragments écrits sur papyrus. On ne se contenta pas alors des récits des livres canoniques, la fantaisie imagina même des narrations apocryphes sur la vie de Jésus et de ses apôtres. Un ancien hymne acrostiche et le brouillon d'une épithaphe chrétienne compléteront cette série, qui est assez intéressante au point de vue de la fécondité de la vieille littérature chrétienne.

- 1-5) Nouveaux fragments du Pasteur d'Hermas.
- 6) Acta Petri.
- 7) Acta Iohannis.
- 8) Fragments du protévangile de saint Jacques.
- 9) Apocalypse d'Élie.
- 10) Entretien apocryphe du Sauveur avec un pharisien.
- 11) Anecdotes et sentences relatives à Jésus.
- 12) Un prétendu dialogue de Jésus avec ses disciples.
- 13) Brouillon d'une épithaphe chrétienne.
- 14) Vieil hymne chrétien acrostiche.

1-5) Nouveaux fragments du Pasteur d'Hermas.

Parmi les livres qui ont été en vogue dans l'Église ancienne, un des principaux est le Pasteur d'Hermas; comme témoignage de cette faveur, un certain nombre de fragments d'anciens exemplaires en a été trouvé récemment en Égypte : — A. Le fragment de la Xe Similitude (III, 2-5; IV, 3), *Oxyrhynchus Papyri*, n° 404, III, p. 7-9, du IIIe siècle; c'est notre n° 22, v. *P. O.*, IV, p. 197. — B. Le papyrus de Berlin P. 5513, IIe Similit., 7-10; IVe, 2-5. Fragment d'un rouleau de papyrus, 180 × 150^{mm}, contenant le reste inférieur de deux colonnes d'écriture. Écriture onciale du IIIe siècle, dont un fac-similé a été publié dans les *Tafeln zur älteren griechischen Palaeographie* par U. WILCKEN, 1891, III. Le texte de la IIe Similit., 7-10 et de la IVe, 2-5, a été identifié et

édité par DIELS et HARNACK, *Ueber einen Berliner Papyrus des Pastor Hermas*, *Sitzungsberichte der Berliner Akademie der Wissenschaften, philosophisch-historische Klasse*, 1891, p. 427 sq. EHRHARD, *Die Berliner Hermas-Fragmente auf Papyrus*, *Tuebingen Theologische Quartalschrift*, 74, 1892, p. 294 sq. C. SCHMIDT et W. SCHUBART, *Berliner Klassikertexte herausgegeben von der Generalverwaltung der Kgl. Museen zu Berlin*, VI, *Altchristliche Texte*, Berlin, 1910, p. 13 sq.

Écriture dans le sens des fibres horizontales.

A. 1re colonne.

.....
 . . . . . ἔντεω]ξ[εν ἐν ᾗ πλουτεῖ ἦν] 11e Similit., 7

[ἔ]λαβε π[α]ρχὰ τοῦ κυ[ρίου] ταύτην ἀποδίδω[ν]
 [σι τῶ] [κ]ω (l. κυρίω) τῶ ἐπιχο[ρηγοῦντι αὐτῶ καὶ]
 [δ] πλούσιος ὡς αὐτῶς τὸν πλούτον ὃν ἔλαβε]

5 [π]αρχὰ τοῦ κυ (l. κυρίου) ἀδιστά[κτως] παρέχει
 τῶ πένητι καὶ τοῦτο ἔργον [μέγα ἐστὶ]
 καὶ δεκτὸν παρὰ τῶ θω (l. θεῶ) ὅτι [συνῆκεν]
 ἐπὶ τῶ πλούτῳ αὐτοῦ καὶ ἠργάσατο
 [ε]ῖς τὸν πένητα ἐκ τῶν δωρημάτων

10 [τ]οῦ κυ (l. κυρίου) καὶ ἐτέλεσεν τὴν διακονίαν ὅρ
 [θ]ῶς ἡ παρὰ τοῖς οὖν ἀνθρώποις ἡ πτε 8

[λ]έα δοκεῖ καρπὸν μὴ φέρειν καὶ οὐκ ὕ (l. οἶ-)
 [δ]ασιν οὐδὲ νοοῦσιν ὅτι ἔστιν ἀβροχία
 [γ]ένηται ἡ πτελέα ἔχουσα ὕδωρ τρέφει

15 [τ]ὴν ἄμπελον καὶ ἡ ἄμπελος ἀδιδάξει
 πτον ἔχουσα τὸ ὕδωρ διπλοῦν τὸν καρ
 πὸν ἀποδίδωσιν καὶ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ὕ
 πὲρ τῆς πτελέας οὕτως καὶ οἱ πένητες
 ὑπὲρ τῶν πλουσίων ἐντυγχάνοντες (l. ἐντυγχ.)

20 πρὸς [τὸ]ν κυ (l. κύριον) πληροφοροῦσι τὸ πλοῦτος
 αὐτῶ[ν] καὶ πάλιν [σι] πλούσιοι χορηγοῦν
 τες [τοῖς] πένησι τὰ δέοντα πληροφοροῦσι 9
 τὰς ψυχ[ὰς] αὐτῶν ἡ γίνονται οὖν ἀμφο
 τεροῖ[σιν] ἰσῶν τοῦ ἔργου τοῦ δικαίου

25 ταῦτα οὖν ὁ ποιῶν οὐκ ἐγκαταλείψῃ
 σε[ταί] ὑπὸ τοῦ θυ (l. θεοῦ) ἀλλὰ ἔσται γεγραμμέ
 νος εἰς τὰς βίβλους τῶν ζώντων ¹⁰μα 10
 κ[ἀ]ριοι οἱ ἔχοντες καὶ συνιέντες ὅτι πα

εἰ δὲ τοῦ κυρίου (I. κυρίου) πλουτίζονται ὁ γὰρ συνιών
τουτο οἱ δυνήσεται καὶ διακονῆσαι τι

Variantes.

L. 2, 5. παρὰ : ἀπό codex Athous. — 8. εἰργάσαστο Ath. — 10. ἐπέλεσε Ath. τὴν διακονίαν τοῦ κυρίου ὁρθῶς Ath. — 11. τοῖς ἀνθρώποις οὖν Ath. — 12. οἶδασιν Ath. — 13. ἰάν Ath. — 14. ὕδωρ ἔχουσα Ath. — 17. δίδωσι Ath. — ἐαυτῆς Ath. — 18. οὔτω Ath. — 19. ἐντυγχάνοντες πρὸς τὸν κύριον ὑπὲρ τῶν πλουσίων Ath. — 20. τὸν πλοῦτον Ath. — 23. γίνονται Ath. — 25. ἐγκαταλ. Ath. — 26. ἀπό Ath. — ἐπιγεγραμμένος Ath. — 27. τὴν βίβλον Aethiop., Latina Palatina, Copt. — 29. ὁ γὰρ συνιών... διακονῆσαι τι omis. Ath., cf. Latin. Vetust. « qui hoc enim senserit, poterit aliquid ministrare », Latin. Palat. « qui autem hoc senserint, poterunt aliquid boni operari ».

B. n° colonne.

	. . . . .	
	ὁ γὰρ αἰὼν ὁ ἐργάμενος θεῶν	IV° Similit., 2
	ρεῖα ἔστι τοῖς δικαίοις τοῖς δὲ ἀμαρτωλοῖς	
	χειμῶνι, ὅταν οὖν ἐπιλάβῃ τὸ ἔλεος	
	τοῦ κυρίου (I. κυρίου) [τότε φανερωθήσονται οἱ δούλου]	
35	οντες τῷ θεῷ (I. θεῷ) καὶ πάντες φανερωθήσονται	
	ὥσπερ γὰρ τῷ θεῷ ἐνός ἐκαστοῦ	3
	δένδρου οἱ καρποὶ ἐπιγινώσκον	
	ται πῶσταποί εἰσιν οὕτως καὶ τῶν	
	δικαίων οἱ καρποὶ φανεροὶ ἔσονται καὶ	
40	γνωσθήσονται πάντες εὐθελεῖς ὄντες	
	καὶ ἐν τῷ αἰῶνι ἐκείνῳ ἅ τὰ δὲ ἔθνη καὶ οἱ	4
	ἀμαρτωλοὶ ἅ εἶδες τὰ δένδρα τὰ ξηρὰ τοῖ	
	οὔτοι [εὐρεθήσονται ξηροὶ καὶ ἄκαρποι]	
	ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι καὶ ὡς ξύλα]	
45	κατακαυθήσονται καὶ φανεροὶ ἔσονται	
	ὅτι ἡ πρᾶξις αὐτῶν πονηρὰ γέγονεν	
	ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν οἱ μὲν γὰρ ἀμαρτωλοὶ καυθ	
	ήσονται ὅτι ἤμαρτον καὶ οὐ μετενόησαν	
	τὰ δὲ ἔθνη καυθήσονται ὅτι οὐκ ἔγνωσαν	
50	τὸν κτίσαντα αὐτούς ἡ σὺ οὖν ἐν σοὶ	5
	καρποφόρησον ἵνα ἐν τῷ θεῷ ἐκείνῳ	
	γνωσθῇ σοὺ ὁ καρπός, ἀπέχου δὲ	
	ἀπὸ πολλῶν πράξεων καὶ οὐδέποτε οὐδὲν δι	
	αμαρτήσας [οἱ γὰρ τὰ πολλὰ πράσσοντες]	

L. 32. *Latina Vetustior, Palatina, Aethiopica : aestus: θρόνος, lege θέρως, Ath.* — 38. *φανεροῦνται καὶ ἐπιγινώσκονται Ath.* — 41. *πάντες οἱ εὐθαλεῖς ὄντες ἐν τῷ αἰῶνι ἐκείνῳ Ath.* « et parebunt omnes hilares et gaudentes in illo saeculo restituentur ». — 53. *ἀπὸ τῶν πολλῶν Ath.* — 54. *διαμέτρης Ath.*

La IIIe Similitude manque; comparez le fragment de Hambourg, recto, l. 12, différent du numérotage ordinaire de même que la version copte, v. J. LEIPOLDT, *Sitzungsberichte der preussischen Akademie*, Berlin, 1903, 5 mars.

C. Papyrus de Berlin P. 6789. VIIIe Similit., I', 1-12.

Double feuille arrachée à un livre (codex) de papyrus, 155 × 145^{mm}. L'écriture onciale a le caractère du vi^e siècle. Publié par G. SCHMIDT et W. SCHUBART, *Berliner Klassikertexte...*, VI. *Altchristliche Texte*, Berlin, 1910, pp. 17-20.

Première feuille.

Écriture sur les fibres horizontales, recto.	Sur les fibres verticales, verso.
<p>λυθασιν οἱ κεκλημέ^ν VIIIe Similit., I, 1 20 νοι ἐν ὀνόμα^{τι} κυ² εἰσπ^ή κει δὲ ἄγγελος [κυ² ἐν] δοξῶς λείαν (l. λείαν) ισχυ^ρός] 5 ὑψηλῶ^ς π^αρὰ τῆν [ιτέαν] δο^ξ [ἐπανον ἔχων μέγα] κα^ι [ἐκοπτεν κλάδους] [ἀπὸ τῆς ιτέας καὶ ἐπεδι^δ] [δου τῷ λαῶ τῷ σκεπα] 10 ζομένῳ ὑπὸ τῆς ιτέας] μ^η [κρὰ [δὲ ῥαβδεῖα ἐπεδίδου] αὐτοῖς ὡ^ς [σει πηγαῖα] ³ μετὰ τὸ [πάντας λαθεῖν] τὰ ῥαβδεῖα ἔθηκεν τὸ] 15 δρέπαν^{ον} ὁ ἄγγελος] καὶ τ[ὸ] δ^ὲ ἐνδρον ἐκείνο] ὑγίης ἦν οἶον καὶ] [ἐωράκειν αὐτό. . .] . . . . .</p>	<p>[θαύμαζε εἰ] τὸ δὲν δρον τ[οῦτο] ὑγίης δι ἐμ^{ει}νεν τοσοῦτων [κλ]άδων κοπέτων [. . .] ε φησ[ί(,)] πάν[τα] ἴ 25 [δης καὶ δηλωθή]σεταιί [σοι τὸ τί ἐστιν ³ ὁ ἄγγε] [λος ὁ ἐπιθεδωκὼς τῷ] [λαῶ τὰς ῥάβδους] π^α [λιν ἀπήτει αὐτ]οῦς κα(ι) 30 [καθὼς ἔλαβον σῦ]τω^ς [καὶ ἐκλοῦν]το πρὸς [αὐτὸν καὶ εἰ]ς ἕκαστος [αὐτῶν ἀπε]δίδουν [τὰς ῥάβδους ἐ]λάμβανε(ν) 35 [δὲ ὁ ἄγγελος κυ καὶ κα]τ [ενόει αὐτὰς ⁴ παρὰ τίνων] [ἐλάμβανεν τὰς ῥάβδους] [ζηρός καὶ βεβρωμένως]</p>

L. 1. [*ἐλθ*]λύθασιν papyr. — 2. *ὀνόματι Athous.* — 4. *ισχυρός scriba expunxit.* — 13. *μετὰ δὲ τὸ Ath.* — 18 sq. *ἐθαύμαζον δὲ ἐγὼ ἐν ἐμυτοῦ λέγων πῶς τοσοῦτων κλάδων κεκομμένων τὸ δένδρον ὑγίης ἐστι: λέγει μοι ὁ ποιμήν μὴ θαύμαζε Ath., λέγων usque ad ἐστι papyrus omisise videtur.* — 21. *τὸ δένδρον Ath.* ἔμεινε Ath. —

24. Papyrus mutilus ἀρ' ἧς δὲ φησί, πάντα ἴδης Ath. — 29. In papyro apparet... οὗς cum accentu gravi, ἀπῆται ἀπ' αὐτῶν Ath. — 30. οὕτω Ath. — 33. ἀπεδίδου Ath. — 34. ἐλάμβανε Ath.

Deuxième feuille.

	Écriture sur les fibres horizontales, recto.		Sur les fibres verticales, verso.
	ὡς ὑπὸ] σητὸς ἐκέλευ VIII ^o Similit., 1, 6		ἐχούσας καὶ οὐτ]οι
40	σεν [ὁ ἄ]γγελος τοῦς		χωρὶς ἰστάνοντο
	τὰς τοιαύτας ῥάβδους	60	¹¹ ἕτεροι δὲ ἐπεδίδο
	ἐπιθε δ' ὠκότες χωρὶς		σαν τὸ ἤμισυ ὕ]ξηρόν
	ἰστάνεσθαι: ἕτεροι δὲ		κ[αὶ τὸ ἤμισυ μέρ]ος
	ἐπεδίδουσαν ξηρὰς ἀλλ' οὐ		χλωρόν καὶ οὐτ]οι χω
45	[κ ἦσαν βεβρωμέναι ὑπὸ]		ρὶς ἰστάνοντο ¹² ἕτεροι
	σητὸς καὶ τούτους ἐ]	65	[δὲ προσέφερον]
	κέλευσεν χωρὶς ἰστὰ]		[τὰς ῥάβδους] αὐτῶν
	νεσθαι ¹³ ἕτεροι δὲ ἐπε]		[τὰ δύο μέρ]η τῆς ῥά
	δίδουν [ἡμιξήρους]		[ἔδου χλω]ρὰ τὸ δὲ τρί
50	καὶ οὕτω] χωρὶς ἰστάνον]		[τον ξηρόν] καὶ οὗτοι
	το ¹⁴ ἕτεροι δὲ ἐπεδί]	70	[χωρὶς ἰστάν]οντο
	δοῦν τὰς ῥάβδους αὐτῶν]		. . . . .
	[ἡμιξήρους καὶ σχισμὰς]		
	ἐχούσας καὶ οὗτοι χωρὶς]		
55	ἰστάνοντο ¹⁵ ἕτεροι δὲ ἐπε]		
	δίδουν τὰς ῥάβδους αὐτῶν]		
	[χλωρὰς καὶ σχισμὰς]		

L. 43. ἰστανθαι cf. 55 ἰσταντο cod. Ath. — 53 sq. « alii porrigebant virgas suas virides scissuras habentes et hi segregabantur » : Latina Palatina, Aethiopica, omis. cod. Ath. et Latina vetustior. — 60. ἐπεδίδου cod. Ath. Versum 11 omisit Latina Palatina. — 61. τὸ ἤμισυ ex coniectura restituerant Gebhardt et Harnack ἤμισυ cod. Ath. — 62. Versum 12 omis. Latina Palatina.

La qualité du texte de notre papyrus est bien meilleure que celle du codex Athous; il concorde aussi avec l'ancienne traduction latine, d'ailleurs excellente.

D. Fragments, de la collection Amherst. Visions : I, 2, 2-3, 1 : III, 12, 3-13, 3; Mandat., XII, 1, 1-3 : IX° Similit., II, 1, 2, 4, 5; XII, 2, 3, 5; XVII, 1, 3, 4; XXX, 1, 2, 3, 4.

Parties de 7 feuilles d'un livre (codex) de papyrus en écriture onciale du vi^e siècle avec les abréviations usuelles des manuscrits bibliques. Première édition par GRENFELL et HUNT, *The Amherst papyri*, part II, London, 1901, pp. 194-200, n^o CXC. Planche 24.

a) 140 × 120^{mm}.

Recto.

Verso.

ἐ[ν τῇ καρδίᾳ μου βλέπω I^o Vis., II, 2
 κ[ατέναντί μου καθέ
 δρα[ν λευκὴν ἐξ ἐρίων
 χει[ρόνων γεγонуῦσαν
 5 με[γάλην καὶ ἤλθε γυ
 νῆ πρὸς ἑσθῦτις ἐν ἱματι
 σ[μῶ] λυμπροτάφῃ ἔχου
 σα βιβλίον εἰς τὰς χεῖρας
 καὶ ἐκθήσειεν μ[όνη καὶ
 10 ἀσπάζεται με· Ἐρμᾶ
 χαῖρε : κἀγὼ λυπούμε
 νος καὶ κλαίων εἶπον
 κυρία χαῖρε ³ καὶ εἶπέν μοι
 τί στυγνός(,) Ἐρμᾶς(,) ὁ μ[α
 15 κρόθυμος ὁ ἀστομάχ[ητος
 ὁ πάντ[ο]τε γελῶν τ[ὶ]
 οὕτως κα[τ]ηρ[ή]ς τ[ὴ] :
 [δ]έα : καὶ οὐχ ἰλαρός(;) καὶ
 γὰρ εἶπον [αὐτῇ ὑπὸ γυ
 20 ναικὸς ἀγ[αθωτάτης
 λεγούσης μ[οι] ὅτι ἤμαρ
 τον εἰς αὐτῆ[ν] ἡ δὲ
 [ἔφ]η μηδ[αμῶς ἐπὶ τὸν

[καὶ ἡδὴ δεδοκιμα[σμέ] I^o Vis., II, 4
 5 [νον ἐὼν ἐπιθυμ]ήση
 [πονηρὸν ἔργον καὶ] μ[α]
 [λιστα Ἐρμᾶς ὁ ἐγκρ]α
 [τῆς(,) ὁ ἀπεχόμε]νος π[α]
 [της ἐ]πιθ[υ]μίας πονη
 10 [ρᾶ] καὶ πλήρης πάσης
 ἀπλότητος καὶ ἀκακί
 ας μεγάλης· ³· ἀλλ' οὐχ ἔ
 III, I
 [νεκα τ]ούτου σοι ὀργί
 ζεται ὁ θε[ὸς] ἀλλ' ἵνα τὸν
 15 [οἰ]κόν σου τὸν ἀνομήσα(ν)
 [τ]α εἰς τὸν κ[ν] καὶ εἰς ὑμᾶς
 [τοὺς γονεῖς] αὐτῶν ἐ
 [πιστρέψη]ς : ἀλλὰ φι[λό]
 [τεκνος ὢν] οὐκ ἐνουθεῖ
 20 [τεις σοῦ τὸ]ν οἶκον ἀλ
 [λὰ ἀρῆκας] αὐτὸν κατα
 [φθαρῆναι] διὰ τοῦτο ὄρ
 4 [γίζεταί σοι ὁ] καὶ ἀ[λ]λ[η].
 . . . . .

Variantes.

Recto l. 4. χει[ρόνων] sic papyrus Sinaiticus^c (omisit I^a manus). — 12.
 κλαίων papyr. Sin.^c χαῖρων Sin.^a. — 14. Ἐρμᾶς : Ἐρμᾶ Sin. — ἀστομάχ[ητος]
 Sin. Ath. — 19. ὑπὸ γυναικὸς papyrus Sin.^a, praemis. κυρία ὀνειδισμός μοι
 γέγονεν Sin.^c. — 21. μ[οι] : omis. Sin. Ath. — Verso l. 13. ὀργίζεταί σοι Sin.^c Ath.
 σοι omis. Sin.^a. — 16. καὶ εἰς ἡμᾶς Sin.^c Ath. η αὐτοὺς η Sin.^a. — 22-23. τοῦτό
 σοι ὀργίζεταί Sin. Ath. — Les ponctuations de recto 10.11.18, verso 12.18.20,
 l'apostrophe et l'esprit de verso 14 sont de la main originale du papyrus.

e) 68 × 76^{mm}, planche 24 (recto).

Verso.

Recto.

.....	.....		
[πεδίου ἐδειξ' ἐν μοι IX ^o Similit., II, 1	ἐνδεδ' ὑμέναι· δὲ ᾗ		4
[πέτραν μετ' ἄλλην λευ	σαν λινῶδες χιτῶνας		
[κὴν ἐκ τοῦ π]αιδίου (I. πεδ-) ἀνα	καὶ περὶ ἐξωσμέναι		
θεβηκυϊαν ᾗ· δὲ πέτρα	ᾗσαν εὐπ[ρεπῶς ἔξω		
5 [ὑψηλοτέρᾳ ᾗ]ν τῶν ὄ	5 τοῦς ὄμ[ους ἔχουσαι		
[ρεων τετράγ[.]]ωνος	τοῦς δε[ξιῶς ὡς μέλ		
ὥστε δύν[ασθαι ὄλον	λουσαι φρο[τίον τι βραστά		
[τὸν κόσμον]ν χωρήσκει πα	2 ζειν οὕτω[ς ἔτοιμοι		
[λαὶ δὲ ᾗ]ν ἡ πέτρα ἐ	ᾗσαν λίαν γ[ὰρ ἰκαρὰ ᾗ		
10 [κείνη πυλ]ήν ἐκκεκ[ο	10 σαν καὶ π[ροθυμοί...]		5
[μμένην] ἔχουσα ὡς	[.]το ἰδε[ῖν]		
.....	.....		

Verso l. 6. Peut-être τετραγωνος, faute du scribe pour τετράγωνος. — Recto l. 4. ᾗσαν omis. cod. Ath. — 10. μετὰ τὸ ἰδεῖν cod. Ath.

f) 112 × 170^{mm}.

Recto.

Verso.

.....	.....		
κα[ί] παλαι[ε]πέ IX ^o Similit., XII, 2	[11 lettres perdues]ε[....]		5
τρα· ἡ δὲ π[ύλη φημί]	[8 lettres perdues] ἀστῆς καὶ		
διὰ τί κεν[ᾗ]ε[.].ε[.]	3 [μεῖαν ἔχει] πυλὴν μὴ		
φησίν ἐπ' ἐσχάτων	4 τι δύνῃ [εἰ]ς ἐκείνην		
5 τῶν ἡμερῶν τῆς συν	5 τὴν πόλιν εἰσελθεῖν)		
τελείας φανερός ἐγέ	εἰ μ[ὴ] διὰ τῆς πύλης		
νεσο· δι[ὰ τ]οῦτο καινῆ	ᾗς ἔχει πῶς γὰρ φη		
[ε]γένετ[ο ἡ] πύλη [ἔ]να	μ[ε] κα (I. κύριε) δύν[ατ]αι γενέσ[θ]αι		

Recto l. 1-4. διὰ τοῦτο καὶ παλαιός ἐστιν ἡ δὲ πύλη διὰ τί καινῆ, φημί, κύριε; ὅτι, φησίν, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν cod. Ath. — Verso l. 2. αὐτῆς : περιτετειχισμένη κύλιφ καὶ μίαν Ath.; au lieu de ε dans la première ligne, on pourrait lire aussi ο ou σ. — 4. δύνῃ εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην Ath.

g) 47 × 38^{mm}, planche 24 (recto).

Recto.

Verso.

.....	.....		
[καὶ περὶ τῶν ὄρ]εῶ[ν μοι IX ^o Similit.,	[διὰ] τί ο ὑπο ποιήλα)		3
xvii, 1			

<p>δηλωσον δ̄ ἅ τιν' ἄλλαι εἰσὶν αἰ̄ ἰδέει : ἀκουέ φησιν τ' ἄ ὄρη ταῦ τα 5 δώδεκα εἰς φυλαί αἰ̄ κατ̄ οικουῶσαι ... [... τὸν κόσμον ἐκ] εὐχθη . . . . .</p>	<p>ὄν τα τὰ ὄρη εἰς τὴν οἴκο δομὴν ὅ ταν ἐτέθη σταν οἱ λίθοι αὐτῶν μιζ 5 χρο ᾱ ἐγίνον το λαμπ ροῖ ὡς καὶ οἱ ἐκ τοῦ βύ θου ἀναθεῖθη κότες λί θοι ὅτι φησὶ ἐ πάντα 4</p>
--	---

Recto l. 2. διατί ἄλλαι καὶ ἄλλαι εἰσὶν αἰ̄ ἰδέει καὶ ποιαῑλαι Ath. — 5. τὰ δώδεκα φυλαί εἰσιν αἰ̄ καταικοῦσαι ὅλον τὸν κόσμον Ath. εἰς : corrigez dans le papyrus εἰσί.

h) 58 × 54^{mm}, planche 24 (verso).

Recto.	Verso.
<p>. . . . . [ε φ]ησιν περὶ τούτω(v) IXe Similit., xxx, 1 [π]ά ντων οἱ [λίθοι ἐκ [τοῦ] παιδίου (l. πε-) ἤρ[μένοι [καὶ] τεθειμένοι εἰς 5 [τὴν] οἰκοδομὴν [τοῦ [πύρ]γου ἀντὶ τῶν ἀποθε [βλη]μένων αἰ̄ ῥ[ί]ζαι [εἰσί] τοῦ ἄρους τοῦ λευ [κοῦ] ἐπε[ὶ] οὖν 2 . . . . .</p>	<p>πιστεύ[αν]τες κα[ὶ] 3 . . . . . πιστεύειν [ἐκ τοῦ] αὐτοῦ γὰρ γένους [εἰσὶν] μακάριον τὸ [γένος 5 [τοῦ] ἵσ̄ ὅτι ἄκακόν [εστί [ἄκου] ε νῶν καὶ περ[ὶ] τῶν 4 [λίθω]ν τῶν στογ[γύ]λων (l. στρ.) [καὶ λαμ]πρῶν καὶ αὐ[τοῖ] [πάν]τες ἐκ τ[οῦ] ἄ[ρου]ς . . . . .</p>

Recto l. 1. φησί, καὶ περὶ Ath. — 2. οἱ λίθοι οἱ ἐκ τοῦ παιδίου Ath. — 8. τοῦ λευκοῦ τούτου ἐπεὶ Ath. — Verso. Le texte grec original n'est pas encore connu; on pourra comparer cependant la vieille traduction latine : « hi autem omnes candidi inuenti sunt, qui crediderunt et qui credituri sunt; ex eodem enim genere sunt. felix hoc genus quia innocuum est. audi nunc de illis rotundis lapidibus et splendidis. hi omnes de hoc candido monte sunt. » — L. 2. Peut-être κα[ὶ] μέ[λλ]οντες[ ] πιστεύειν.

i) 6 × 25^{mm}.

Recto.	Verso.
<p>..... [ενη.] [τ.] .....</p>	<p>..... . [ ]]σεα[ ] .....</p>

k) 146 × 55^{mm}.

> 159 Σμ.

Recto.

Verso.

:
 —
 ζ[ε
 ].ν
 ]λ
 5]·
 ]υ
 ]α
 ]
 ]
 10]
 ]
 ]

(section xi
page 24.)

π[
τ[
τ[
τ[
δ[
.....

E. Oxyrhynchus, Papyrus 1172. IIe Similit., 4-7-10.

Feuille arrachée à un livre (codex) de papyrus, 192 × 129^{mm}, contenant les pages 70 et 71 du manuscrit. Écriture semi-cursive du IVe siècle avec les abréviations usuelles pour θεός et κύριος. Recto l. 2. κείτται avec l'accent circonflexe (?). Pas de ponctuation. Première édition par A. S. Hunt, *The Oxyrhynchus Papyri*, IX, 1912, p. 11-16, n° 1172.

Recto, page 70 du manuscrit.

καλὸν διδοῖ ἐρ[ριμμένη δὲ ὁ]λίγον καὶ σαπρὸν φέρει IIe Similit., 4
 [αὐτῆ ο]ῦν ἢ πα[ρ]αβο[λ]ῆ εἰς τοὺς δούλους] τοῦ θ[ω] (l. θεοῦ) κείτται
 ις (l. εἰς) πτω[χ]ὸν καὶ πλο[ύ]σιον⁵ πῶς, φημί.) κ[ε] (l. κύριε) γν[ω]ρισόν 5
 μοι ἄ[κου]ε φησίν [ὁ μὲν πλούσιος] ἔχ[ε] γρη[μα]τα τὰ
 5 δὲ πρὸς τὸν κ[ν] (l. κύριον) πτωχε[ύ]ει περισπώ[μενο]ς περὶ
 τὸν πλοῦτον ἑαυτοῦ καὶ [λί]αν μακρά[ν] ἔχει τ[ή]ν ἐν
 τεύξιν καὶ τήν ἐξομολόγησιν πρὸ[ς] τ[ὸν] κ[ν] (l. κύριον)
 καὶ τήν ἔχει βληγρὰν καὶ μικρὰν καὶ α.. ἣν μὴ ἔχ[ε]σ[υ]
 σαν δύναμιν(,) ὅταν οὔν ἐπαναπάη ἐπὶ τὸν πένητα
 10 ὁ πλούσιος καὶ χρηγρῆ αὐτῶ τὰ δέοντα πι[σ]τεύει ὅτι
 ἐν ἐργάσῃτε (l. -αι) εἰς τὸν πένητα δυναθήσεται τὸν μ[ε]
 σθὸν εὐρεῖν παρὰ τῷ θ[ω] (l. θεῷ) ὅτι ὁ πένης πλούσιός ἐστι
 ἐν τῇ ἐντεύξει αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἐξομολογήσ[ει] κα[ὶ] δύνα[μιν]

- μεγαλὴν ἔχει παρὰ τῷ θεῷ (l. θεῶ) ἢ ἐν τεύξ̄ις αὐτοῦ. ἐπὶ
 15 χορηγεῖ ὅν ὁ πλούσιος τῷ πένητι πάντ' ἀδιστάτως
 "ὁ πένης ὅν ἐπιχορηγούμενος ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἐν
 τυγχάνει τῷ θεῷ (l. θεῶ) εὐχαριστῶν αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ διδόν
 τος αὐτῷ κάκεινος ἔτι καὶ ἔτι ἐπισπουδάζ̄ει περὶ
 τοῦ πηνητος ἕνα ἀδικλιπτως (l. -λει-) γένηται ἐν τῇ ζωῇ
 20 αὐτοῦ οὐδ' ἴδε γὰρ ὅτι ἡ τοῦ πένητος ἐντευξ̄ις πρὸς
 δεκτῆ̄ ἐστὶν καὶ πλουσία πρὸς αὐν (l. κυρίον) ἢ ἀμφὸ τεραὶ ὅν
 τὸ ἔργον τελοῦσιν ὁ μὲν πένης ἐργάζετᾱι τῇ
 ἐντευξ̄ι (l. -ξ̄ει) ἐν τῇ πλουτεῖ ἦν ἔλαβεν παρὰ τοῦ κυ ταῖ
 τὴν ἀπο δίδωσι τῷ κυ (l. κυρίῳ) τῷ ἐπιχορηγοῦντι αὐτῷ
 25 καὶ ὁ πλοῦσιος ὡσαύτως τὸ πλοῦτος ὁ ἔλαβεν παρὰ

7

L. l. ο = 70, numéro de la page du manuscrit. — δίδωσιν ἑρμυμένη δὲ γημαὶ σακρὸν καὶ ὀλίγον cod. Ath., *in terra* : version latine qui suit l'ordre des mots du papyrus : *exiguum et nugacem*. — 4. γρήματα papyrus, versions latines et éthiopienne : γρήματα πολλὰ Ath. — 6. αὐτοῦ αὐτοῦ Ath. — μακρὰν : μικρὰν Ath., versions latines et éthiopienne. — 6-7. τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν ἐντευξ̄ιν Ath. — 8. μικρὰν καὶ βληκρὰν Ath. — α. ἦν leçon incertaine ἀν(θρόπ)ου Ath. — 9. ἐπαναπῆ̄η : ἀναπλῆ̄ Ath. — 9-10. ὁ πλούσιος ἐπὶ τὸν πένητα Ath. — 10. χορηγία Ath. — 10-11. πιστεῶν ὅτι ὁ ἐργάζετᾱι Ath. *credet utique dives quoniam si operatur* : Latin. Palatin. *confisus* Aethiop. — δυνήσεται Ath. — 14. αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ : καὶ τῇ Ath. ; καὶ τῇ ἐξομολογήσει non vertit versio latina utraque. — 16. ὅν : δὲ Ath. — υ de ὑπό corrigé (σπο). — 17. αὐτῷ τῷ θεῶ Ath. — ὑπὲρ : περὶ Ath. — 18. καὶ ἔτι omis. Ath. — 20. ἡ ἐντευξ̄ις τοῦ πένητος Ath. — 21. τὸν θεόν Ath. — 22-23. τὴν ἐντευξ̄ιν Ath. — 23. παρὰ aussi dans le papyrus de Berlin : ἀπό Ath. — 25. τὸν πλοῦτον ὄν Ath.

Verso, page 71 du manuscrit.

οα

- τοῦ κυ (l. κυρίου) ἀδιστάτως παρ[έ]χεται τῷ πένητι(·) καὶ τοῦ[
 υ μ
 το ἔργου. . .] ἔργα ἐστὶν κα[ὶ] δεκτὸν παρὰ τῷ θεῷ (l. θεῶ)[
 ὅτι συνῆμεν ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτοῦ καὶ ἠργάσα[
 το ἐπὶ τὸν πένητα ἐκ τῶν δωρημάτων τοῦ κυ (l. κυρίου)]
 30 καὶ ἐτέλεσεν τὴν διακονίαν ὀρθῶς ἢ παρὰ τοῦ[ς
 ὅν ἀνθρώποις ἡ πετελέα δοκεῖ καρπὸν μὴ φέ[
 ρειν καὶ οὐκ οἶδ[α]σι σ]υδὲ νοοῦσι ὅτι ὅταν ἀβροχία[
 γ]έν[η]ται ἡ πετελ[έα] ἔχουσα ὕδωρ τρέφει τ[ῆ]ν ἄμ[

11° Similit., 8

- πελ[ο ν και ή ἀρπελ[ο]ς ἀδιάλιπτ[ο]ν (l. -λει-) ἔχουσα τὸ
 35 [ὑ]δωρ διπλοῦν τὸ[ν] καρπὸν ἀποδίδωσιν και ὑ
 [π]ῆρ ἐκυτῆς και ὑπὲρ τῆς πετελέας οὕτως οὖν κα[ι]
 [οί πέ]νητες ὑπέ[ρ] τῶν πλουσίων ἐτυγχάνου[ν] (l. ἐντ.)
 [τες] πρὸ[ς] τ[ὸν] κ[υ] (l. κύριον) πληροφοροῦσι τὸ πλοῦτος κ[υ]
 [τῶν] κ[α]ὶ π[άλι] οἱ π[λού]σιοι ἐπιχορηγοῦντες
 40 [τοῖ]ς πένησι τὰ δέοντα πληροφοροῦσι τὰς ψυ
 [χὰς] αὐτῶν ἡ γειν' ὄν' τ' εἰ οὖν ἀμρότεροι κοινω[νοί] 9
 [τοῦ] ἔργου τοῦ δικαίου ταῦτα οὖν ὁ ποιῶν οὐκ ἐγ
 [κα]ταλειθῆσεται ὑπὸ τοῦ θ[υ] (l. θεοῦ) ἀλλὰ ἔστα[ι] γε
 [γρ]α μμμένος εἰς τὰς βίβλους τῶν ζώντων 10 μα 10
 45 [κ]αίροι οἱ ἔχοντες και συνιέντες ὅτι π[α]ρὰ τοῦ κ[υ] (l. κυρίου)
 [π]λουτιζόντε (l. -ται) ὁ γὰρ συνῶν τοῦτο δυνά[σ]εται
 [κ]αὶ διακονῆσε (l. -σαι) τα 'τί' ἀγαθόν
 [ ] θ[ε] παραβολή δ

L. 26. παρ[έ]χετ(αι) : παρέχει Ath. — 27. La leçon est très douteuse. —
 29. ἐπί : εἰς Ath., papyrus de Berlin. — 30. διακονίαν pap. de Berlin, versio
 latina Palatina : διακονίαν τοῦ κυρίου Ath. — 30-31. τοῖ[ς] οὖν ἀνθρώποις pap.
 de Berlin : τοῖς ἀνθρώποις οὖν Ath. — 32. ὅταν, pap. de Berlin : ἐάν Ath.
 — 33. ἔχουσα ὑδωρ : pap. de Berlin : ὑδωρ ἔχουσα Ath. — 34. τό omis dans
 Ath. — 35. ἀποδίδωσιν : pap. de Berlin : δίδωσι Ath. — 36. οὕτως οὖν :
 οὕτως pap. de Berlin οὕτω Ath. — 37. ἐντυγχ. πρὸς τὸν κ. ὑπὲρ τῶν π. Athous.
 — 38. Cf. l. 25. τὸ πλοῦτος : pap. de Berlin, τὸν πλοῦτον Ath. — 39. ἐπιχορη-
 γοῦντες, χορηγοῦντες pap. de Berlin et Ath. — 41. Lire γίνονται. — 43. ὑπό :
 pap. de Berlin, ἀπό Ath. — 44. τὰς βίβλους au pluriel pap. de Berlin,
 Ath.; au singulier dans les versions éthiopienne, copte et latine. — 46-47.
 ὁ γὰρ etc. omis. Ath. — 47. τα faute, pour τό. — 48. C'est l'indication de
 la fin du texte précédent de la 11e similitude; il semble que dans notre
 papyrus elle était suivie de la 14e, παραβολή τετάρτη. V. le fragment de Ham-
 bourg, recto 12. La leçon et l'explication du θ précédent est incertaine.

F. Fragment de Hambourg. IVe Similit., 6-7; VIe Similit., 5.

Feuille arrachée à un livre (codex) en parchemin, 156 × 125^{mm}, dont
 l'écriture occupe 117 × 92^{mm}. Écriture du 14e ou 15e siècle avec les abrè-
 viations usuelles pour θεός et κύριος. Le fragment est actuellement à Hambourg
 dans la bibliothèque de la ville. Première publication par K. SCHMIDT et
 W. SCHUBART, *Ein Fragment des Pastor Hermae aus der Hamburger Stadtbli-
 othek, Sitzungsberichte der k. preussischen Akademie der Wissenschaften*,
 Berlin, 1909, XLII, 28 october.

Recto.

Verso.

..... οὐδὲ μὴ δουλεύοντες IV° Similit.,
 6 τῷ κ̄ω (I. κυρίω) οὐδὲν λήψονται
 τὰ αἰ
 τήματ̄ αὐτῶν οἱ. δὲ μὴ δουλεύ
 5 οντες τῷ κ̄ω (I. κυρίω) οὐδὲν λή-
 μψ̄ονται
 7 ἔάν δὲ μίαν τις πράξιν ἐργάση-
 τ̄αι
 δύναται τῷ κῡ (I. κυρίω) δουλεύ-
 σαι οὐ γὰρ
 διὰ χρ̄η ἀρήσεται ἢ διὰ νοῖα αὐτοῦ
 ταῦτα οὐν ἐάν ποιήσης δύνασαι
 10 κερπορορήσαι εἰς τὸν κ̄ω̄ να τὸν
 ἐργόμενον· καὶ ὅς ἂν ταῦτα ποιή-
 σῃ κερπορορήσει
 παραβολὴ V^o Similit., I
 ἵ νηστεύοντός μου καὶ καθημέ-
 νου εἰς ὅρος τι εὐχαριστῶν τῷ κ̄ω
 (I. κυρίω)
 15 περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν μετ' ἐ-
 μοῦ βλέπω τὸν ποιμένα παρακ̄α
 θήμενόν μοι καὶ λέγοντα· τί ὄρθρ[ε
 ν] ὅς ᾧδε ἐκλήλυθ̄ας· ὅτι, φημί, κ̄ε
 (I. κύριε) στα
 τί̄ων ἀέγω. ἢ τί ἐστίν, φησίν, στα[ατί] 2
 20 ων; νηστεύω, φημί, κ̄ε (I. κύριε.)
 νηστεία (I. -εία)
 δέ, φησιν, τί ἐστίν αὕτη, ἦν νη

στεύετε; ὡς εἰ ὄθιν, φημί, κ̄ε, οὐ
 3 τω νηστ̄ε ὄω. ἢ οὐκ οἶδατε, φη
 σίν, νηστεύειν τῷ θ̄ω, οὐδέ [ἐστίν
 νηστεία αὕτη ἢ ἀνωφελής ἦν νη
 5 στεύετε αὐτῷ. διατί τοῦτο, φη
 μί, κ̄ε λέγεις; λέγω, φησίν, ὅτι τοῦκ
 ἐστίν αὕτη νηστεία ἣν δοκεῖτε
 νηστεύειν ἀλλὰ ἐγὼ σε διδάξω
 7 τί ἐστίν νηστεία δεκτὴ καὶ πλή-
 ρης τῷ κ̄ω̄ ναί, φημί, κ̄ε, μακάρι-
 10 ὄν με ποιήσεις ἐάν γινῶ τὴν
 νηστείαν τὴν δεκτὴν τῷ θ̄ω.
 ἄκουε, φησίν. ἢ ὅς οὐ βούλεται 4
 ταιαύτην νηστείαν ματαίαν.
 15 ο] ὅτω γὰρ νηστεύων τῷ θ̄ω οὐ
 δὲν ἐργάξῃ τῇ δικαιοσύνῃ. νή
 στευσον δὲ τῷ θ̄ω νηστείαν τ[αι
 5 αὐτήν. ἢ μηδὲν πονηρεύσῃ ἐν
 τῇ ζωῇ σου ἀλλὰ δούλευσον
 20 τῷ κ̄ω̄ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ· τηρῶ(ν).

Recto 1 sq. οὐ δουλεύοντες αὐτῷ, ἐκεῖνοι λήψονται τὰ αἰτήματα αὐτῶν cod. Ath. — 4. ἐκεῖνοι οὐδὲν λήψονται Ath. ἐκεῖνοι omis. Hamburg. versionesque Latinae. — 6. καὶ τῷ κυρίω : καὶ omis. Hamburg. — 12. παραβολὴ 5 Hamburg. ἀλλὰ παραβολή Ath., Similitudo v versio Latin.: dans l'église Alexandrine ou a numéroté différemment les parties de l'Herma. V. plus haut, n° E, 48. — 13. νηστεύων καὶ καθημέρος εἰς ὅρος τι καὶ εὐχαριστῶν Ath. — 15. ἐποίησε Ath. — 19. τί, φησίν, ἐστίν Ath. — 20. νηστεύω Hamburg. Ath. Latina

Palatina, Aethiopiae ieiunium Latina vetust. Lire νηστεία. — 21. ἤν νηστεύετε omiserunt versiones Latinae.

Verso I. Lire εἰώθειν. — 3. τῷ θεῷ Hamburg. versionesque Latinae τῷ κυρίῳ Athous. — 4 sq. οὐδέ ἐστιν ἡ νηστεία. — 5 sq. δευτερί, φημί, κύριε, τοῦτο λέγεις. — 6. λέγω Hamburg. Latina vetusta λέγω σοι Ath., omiserunt versio Palatina et Aethiopiae. — 9. ἐστι Ath. — δευτερή καὶ πλήρης Hamburg. Ath. « plenum acceptumque » versiones Latinae. — 10. ναί, φημί, κύριε Hamburg. « et dixi ei » Palatina, omis. Ath., Lat. vet., Aethiopiae. — μακάριον jusqu'à δευτερή τῷ θεῷ omis. Ath. Lat. vet. Aethiopiae. — 12. τῷ θεῷ Hamburg. « domino » Palatina. — 14. Lire νηστείαν. — 15. τῷ θεῷ omiserunt versiones Latinae, Aethiopiae. — 16. ἐργάζῃ Hamburg. ἐργάζῃ Ath. L. prestat. — 17. τῷ θεῷ Hamburg. Ath., omis. versiones Latinae. — 19. ἀλλά Hamburg. versiones Latinae, καὶ Ath. — 20. τήρησον Ath.

A plusieurs reprises (v. verso 10 s., recto 12) le papyrus nous a conservé la leçon authentique et nous prouve la qualité inférieure du codex Athous.

6 a) Acta Petri.

Feuille arrachée à un livre (codex) en parchemin, 98 × 90^{mm}, contenant les pages numérotées 167 et 168 du manuscrit. Écriture onciale du IIIe-IVe siècle. Abréviation : θ(εός); μητερ est écrit en toutes lettres. Le texte grec est inconnu, nous n'en possédons qu'une vieille traduction latine dans le codex Vercellensis du VIIe siècle, v. LIPSIVS, *Acta Apostolorum Apocrypha*, p. 73. Première édition par GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, VI, 1908, p. 6-12, n° 849.

Page 167.

ρζζ

δι' ἐμοῦ μὴ μελλήσαντες
 [ ] αὐτοῦ καταρχόντων εἰ ἄ
 [ ] ρα ἀληθῶς ἀπέθανεν καὶ
 ἠρώωντων ὅτι ἀληθῶς νε
 κρός ἐστιν συνεπέθανον 5
 τῇ γραίδι λέγοντες εἰ ἄρα
 βούλει μητερ και θαρρεῖς
 τῷ Πέτρῳ θῦ (I. θεῷ) ἄραντες
 αὐτὸν ἡμεῖς ἀπονησόμεθα (I. ἀποισ.)
 ἐκεῖ ἵνα αὐτὸν ἐγείρας 10
 ἀποδῶ σοι(.) τοῦτων δὲ οὐ
 πως λαλούντων ὁ παράφρ
 κτος ἀτενίζων τῷ Πέτρῳ
 . . . . . ς ἰδοὺ Πέτρος >

Page 168.

ρζη

ὁ παῖς μου νεκρὸς κεῖται
 ὃν καὶ ὁ βασιλεὺς ἠδέως
 ἔχει καὶ οὐκ ἐφεισάμην
 αὐτοῦ καίτοι γε ἐτέρους
 ἔχων μετ' ἐμαυτοῦ νεανίς
 κους ἀλλὰ σὲ μᾶλλον καὶ τὸ(ν)
 διὰ σοῦ θῦ (I. θεόν) πειρᾶσαι θείλων
 εἰ ἄρα ἀληθεῖς ἐστε τοῦτο(ν)
 ἠβουλήθη ἀποθανεῖν.) καὶ
 ὁ Πέτρος ἔφη οὐ πειράζεται
 θεός οὐδὲ δοκιμάζεται Ἀγρίπ
 πα(,) ἀλλὰ φιλούμενος καὶ
 παρακαλούμενος ἀκούει
 τῶν ἀξιῶν.) ἐπεὶ δὲ νυνὶ

Texte du codex Vercellensis.

(P. 167) iuvenes autem qui venerunt uires pueri considerarant si vere mortuus esset. videntes autem quoniam mortuus est consolabantur matrem ipsius dicentes : Si vere credis in deo Petri tollentes eum perferimus ad Petrum ut eum suscitans restituat tibi. haec dicentibus iubenibus (l. iuv-) praefectus autem in foro intuens Petrum dixit : Quid dicis, Petre? (p. 168) ecce puer mortuus iacet quem et imperator libenter habet et non illi peperci ; utique habebam alios complures iuvenes ; sed confidens in te et in dominum tuum quem praedicas, si vere certi et veri estis : ideo hunc volui mori. Petrus autem dixit : Non temperatur deus neque ex<is>timatur, sed dilectissimus ex animo colendus exaudiet qui digni sunt. Sed quoniam nunc...

Page 167, l. 1. Le commencement n'est pas clair non plus que sa relation avec le texte latin. — 6. γράδι, vieille femme, est remplacé dans le latin par *mater*. — 10. ἐξεί, le texte latin est plus exact : *ad Petrum*. — 12 et page 168, l. 11 le nom du préfet n'existe que dans le texte grec : Agrippa.

6 b).

Feuille arrachée à un livre (codex) en parchemin, 78 × 53^{mm}. Collection Rainer. Écriture onciale du IIIe ou IVe siècle avec les abréviations $\overline{\omega}$ $\overline{\nu}$ $\overline{\sigma}$, $\overline{\pi\kappa\rho}$ $\overline{\pi\alpha\tau\eta\rho}$, $\overline{\sigma\upsilon\nu\sigma\upsilon}$ $\overline{\sigma\upsilon\rho\kappa\eta\sigma\upsilon}$. Notons l'usage de la cédille et du supplément des lignes : à la fin de la page 3 ἄρ : γουσαν ὄ; page 3, l. 6 ὄ.

Inédit.

Page 1.

ἐξομαι τοῖς
κλητοῖς μου.
καὶ ἐκλίε(1. ἐκλίε-)
κτοῖς μου. $\overline{\theta\nu}$ (1. θεόν)
ἐάν, στήσεων
τὰ με ἐκ τῆς
κατάσεως καὶ
δώσω αὐτοῖς
καλὸν βράπτι-
σμα ἐν σωτη-
ρίᾳ Ἀγγελουσίᾳ
λίμνης ἣν κ[α]
λοῦσιν ἐν τῷ

Page 3.

καὶ ποιήσω με
τ' αὐτῶν τὰς ἐπ[α] γ

Page 2.

Ἡγουσίῳ πεδίῳ
μέρος δικαιο-
σύνης μετὰ
τῶν ἁγίων
μου καὶ ἄπε-
λεύσομαι ἐ,
γὰρ καὶ οἱ ἔκλε,
κτοί μου ἀγαλ-
λιῶντες με,
τὰ τῶν πατρι-
άρχων εἰς τῆ-(ν)
[κ]ίονίαν μου
[β]ασιλείαν

Page 4.

γουσαν ὅπως
ὡς καὶ π[ί]

γελίαις μου ἄς ἐ.		ε τὸ ποτήρι
πηγαγειλάνην		ον ὃ ἐπηγ>
αὐτοῖς ἐγὼ καὶ ὁ	5	γειλάνην σοι
πηρ (I. πκτῆρ) μου ὁ ἐν		ἐν χειροῖν τοῦ
τοῖς οὐνοῖς.>		ου (I. υἱοῦ) τοῦ ἐν "Α:
7 ἰδοὺ ἐδήλωσά		δου εἶνα (I. ἔνα) ἄρ
σοι Πέτροε		γῆν λάβῃ αὐ
καὶ ἐξεθέ		τοῦ ἡ ἀφά
μην πάντα.	10	νια (I. -εια) καὶ σὺ>
καὶ πορεύου		δεκτὸς τῆς
εἰς πόλιν ἄρ :		ἐπαγγελεῖ[ας (I. λίαις)

TRADUCTION :

« Je ... à mes appelés et à mes élus. Dieu, quand ils m'élèveront de l'enfer, et je leur donnerai un beau baptême dans l'étang Achéronique salubre, qu'ils nomment dans (p. 2) les champs Élysées la partie de la justice, avec mes saints. Je m'en irai, moi et mes élus, dans mon royaume éternel, les élus se réjouissant avec les patriarches, et (p. 3) j'accomplirai avec eux mes promesses, que je leur ai promises, moi et mon père, dans les cieux. Voilà, Pierre, tous mes éclaircissements et mes déclarations; va-t'en à la ville (Rome), qui est la capitale de la fornication. Buvez le calice que je vous ai promis, dans les mains du fils (de Dieu) à l'enfer afin que son invisibilité commence et que vous receviez la prome[sses... »

Cette narration apocryphe, qui mentionne l'étang Achéronique et les champs Élysées de la mythologie grecque, est relative à une scène placée avant le départ de saint Pierre pour Rome, qui figure ici comme la capitale de la fornication.

7) Acta Iohannis.

La partie supérieure d'une feuille arrachée d'un livre (codex) de papyrus, 121 × 107^{mm}. L'écriture est une onciale négligée avec des éléments plus ou moins cursifs. Abréviations : $\bar{\alpha}\bar{\varsigma}$ κύριος, $\bar{\alpha}\bar{\nu}$ κύριον, $\bar{\theta}\bar{\varsigma}$ θεός, $\bar{\Gamma}\bar{\eta}\bar{\nu}$ Ἰησοῦ. En 1, 15 ουκ' ετολμησεν il y a la cédille pour fixer la fin du mot. L'article ὁ est plusieurs fois distingué par l'esprit 1, 5, 7, 8; η, 8; ajoutez-y οὗς η, 11. Première édition par GRENFELL et HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, VI, 1908, p. 12-18, n° 850 v., planche I. Le texte est inconnu par ailleurs.

Écriture dans le sens des fibres verticales.

- 1 [17 lettres perdues ὁ]πὲρ αὐτοῦ π[
 2 [16 lettres perdues]σπεναγγμοὺς καὶ τ[

- 36 Ἰησοῦ ἀλόγιστον ἐνέργημα καταργήσαν] τ... ἴτησα .....
 37 [... αὐ] τοῖς ἐκλείνεν (I: -κλι-) γόνατα ἕμα αὐ] τοῖς... ἴπεν .....
 38 [.....] των θ] εἰς ἐφ

Le récit commence avec l'épisode de Zenxis. Celui-ci avait voulu se pendre, mais le suicide n'avait pas eu lieu. Après beaucoup de louanges à Jésus, le texte, continuant le récit, raconte un autre épisode, celui du proconsul apportant une lettre de l'empereur. Les deux épisodes sont incomplets.

Suit l'« Episode d'Andronique et de la femme ». « Après peu de jours, Jean, accompagné par plusieurs frères, voulut traverser un pont sur un fleuve. Comme Jean marchait vers les frères, un [démon] vêtu à la manière des soldats s'élança vers lui. En rencontrant Jean il dit : Si vous êtes [le serviteur de Dieu], vous vous battrez avec moi tout de suite. Mais Jean lui répondit : Le Seigneur anéantira tes menaces, ta colère et ton iniquité. Et voilà, le démon disparut. Jean, arrivé chez ses frères qu'il voulait visiter, les trouva rassemblés. Il leur dit : Mes frères, levez-vous, agenouillons-nous devant le Seigneur qui a anéanti la force invisible du grand ennemi... Il s'agenouilla avec eux... »

C'est évidemment le commencement d'un long récit, car Andronique et sa femme n'y figurent pas encore, bien qu'ils soient les principaux personnages de l'épisode. Le reste de la 20e ligne est difficile à compléter; car si c'est le reste du titre de l'épisode, on pourra proposer ἀπὸ ἀλλοτρίου en regard de l'exorcisme raconté ci-dessus; mais si nous admettons que ce soit la fin de l'épisode précédent, nous préférons compléter ainsi : ἀπὸ ἀλλοτρίου « il s'éloigna ».

8 Fragments du protévangile de saint Jacques.

Petits restes de cinq feuilles d'un livre (codex) de papyrus, trouvés à Ouchmounên par l'expédition italienne de 1904, édités dans les *Papiri greci e latini* (*Publicazioni della Società Italiana per la ricerca dei Papiri greci e latini in Egitto*), premier volume, Florence, 1912, n° 6, pp. 9-15. Le codex avait 23 à 24 lignes à chaque page, chaque ligne de 29 et même de 39 lettres, en écriture onciale du IVe siècle. Hauteur de la page 200^{mm}, largeur 180^{mm}. L'inégalité de l'écriture ne permet pas de suppléer exactement les lacunes.

1re feuille, recto (55 × 35^{mm}).

1^b verso. Protév., XIV, 1.

Protév., XIII, 1.

1	ἤλθεν Ἰωσήφ	1	[	Ἰωσ]ήφ'
2	εἰς ἤλθε[ν]..... καὶ εὔρεν	2	[	τί αὐ]τῆ ποι
3	ὄγκωμ[ένων]..... αὐ]	3	[ήσει	αὐ]τῆς
4	σοῦ καὶ	4	[	μα]χόμε
			[	νος

2e feuille, écriture dans le sens des fibres verticales, 85 x 60^{mm}. Protév., xv, 2.

1	ἀπὸ τοῦ πρόθε	
2	Ἰωσήφ	εἰ
3	πεν ὁ ἰε ρεύς.....παρ	
4	θενον	
5	καὶ ἐκλ. εἶδον... .. ἐφανερω	
6	σεν τοῖς	
7	Ἰωσήφ	
8	ὕπ ηρετας	

2^b, fibres horizontales.

Protév., xvi, 1.

1		καὶ εἰ
2	πεν.....	ἦν παρῆ
3	λαβες.....	γενόμενος
4		ὕμῃς τὸ
5		τὰ ἀμαρ
6	τήματα	καὶ λαβῶν
7		ἐπότισεν τὸν
8		ὄρεινόν

3e feuille, recto (80 x 29 et 70 x 50^{mm}). Protév., xvii, 2 et xviii, 2.

καὶ ἡκολούθησεν Ἰωσήφ καὶ ἠγγίσαν ἐπὶ μίλι

	σὺν τριτίον	
	σὺν τριτίον	
	χρῆμα ἕξι	
5	εἰ δὲν αὐτὸν	
	σὺ εἶσπιν	
	ποτὲ μὲν	
	τῷ Ἰωσήφ	
	καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν	
	πόλον τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἶδον αὐτόν	
	ἑστῶτα, καὶ	
10	εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἶδον αὐτόν ἑκθαμβῶν	
	καὶ τὸν	
	πετεινόν	καὶ ἐπέ-
	βλεψα ἐπὶ τὴν γῆν	
	καὶ ἐργάτας	
	αὐτῶν οὐκ ἔμας	
15	σῶν τοῦ	
	φέροντες τῷ στόματι αὐτῶν οὐ προσέ-	
	φερον	15

3^b verso. Protév., xviii, 2 et xix, 2.

	ἀλλὰ πάντων ἦν τὰ πρόσωπα ἄνω βλέ-	
	ποντα καὶ	
	ἑστήκει	
	σαν καὶ ἐπῆρεν ὁ παιμὴν τὴν χεῖρα τοῦ	
	πατάσαι αὐτὰ καὶ ἡ	
	χεῖρ	τὸν χεῖ
5	μακρὸν	τὰ στό
	ματα	καὶ μὴ πεί
	νοντα	θρόμου
		καταβαί
	νουςα	πρὸ τοῦ
	ρεύη	
		ἔμεγα
10	[λύνθη ἡ ψυχὴ μου ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλ-	
	μοί	
	μου κινὸν θέαμα καὶ παράδοξον σήμ-	
	ερον ὅ	
	τι	καὶ παρ
	αχρημά	σπηλ]αίου
		τοῦς
		ὀλίγον
		]βρέφος

4e feuille, écriture dans le sens des fibres verticales, 85 x 60^{mm}. Protév., xix, 2-3.

καὶ ἦλθεν καὶ	σὺ
τοῦ Μαριὰμ καὶ	
ὡς μεγάλῃ μοι	καὶ

4^b, fibres horizontales.

Protév., xx, 3-4.

	ὁ πᾶντων δεσπότης
	χ]εῖρά σου τῷ
	ἔστα] σοι σωτηρία

νὸν θέαμα	σπηλαί	προσηλθὲ Σαλώμη
5 ου ἡ μαῖα καὶ		ἔβ' ἀσταξεν
εἶπεν αὐτῇ		ἵστί οὗτος ἐ
θέαμα ἔγω	γεννήθη	παραχρημα ἰάθη
ἐγέννησε ν		δεδικαιωμένη
Σαλώμη ζῆ		

5e feuille, recto (85 × 60 et 70 × 40^{mm}). 5^b verso. Protév., xxii, 3 et xxiii, 2-3.
 Protév., xxi, 2 et xxii, 1-3.

ἐπὶ τὸν γεννηθέντα	ἀκούσασα	μὲνη
ἴδουμεν ἀστέρων		καὶ περιεβλέ
ἀνατολῆς ἐ	ἀμβλύ	πέτρος
ναντα αὐτὸς		Ἐλισάβετ' λέγει ὡ
5 καὶ οὕτως ἔγνωμεν	5 νῆ	μητέρα μετὰ
τῷ Ἰσραήλ καὶ ἤλθουμεν		Ἐλισάβετ'
εἶπεν αὐτῷ οἷς		τὸ ὄρος
καὶ ἐὰν εὖρητε		ἦν δια
ἐλθῶν πρὸς σκηνήσω	10 φαῖνον	με
	τ' αὐτῶν	
.....		
10 ἰδὼν δὲ Ἠρώδης		πρὸς αὐτὸν
ὀργισθεὶς ἔπεμψεν φονευτὰς καλεῶν		τὸ ἀληθές
αὐτοῖς ἀνελεῖν		
πάντα τῆ	καὶ κατω	15
τέρω ἐν Βηθλεέμ		ταῦτα
ἡ Μαριὰμ	φοβή	
15 θεῖσα ἔλαθεν		τὸ γαρ
αὐτὸ καὶ ἔθηκεν ἐν φάτνῃ βοῶν ἡ δε	πνεῦμα	
Ἐλισάβετ		

9. Apocalypse d'Élie.

Reste d'une feuille de la même main et de la même époque que les fragments précédents, publié dans les *Papiri greci e latini*, I, n. 7, p. 16. 65 × 65^{mm}, IVe siècle. Identifié par Théodore ZAHN. Nous ne possédons que la version copte, v. 9. STEINDORFF, *Die Apokalypse des Elias. Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur*, Neue Folge, II, 3, 1899.

a) verso.

Version copte.

ποιμένιας τοῦ λαοῦ	κρινεῖ τοῦς	Il jugera les bergers du peuple, il
τὴν νομὴν τῆ	παρὰδοθήσοντα	leur demandera ce que fait le troupeau
ἀνευ δόλου...		des brebis : ils lui seront délivrés sans

1 οὗτε Πλειγς και Ἐνωχ
 2 τοῦ κόσμου και
 3 καχτη διωκοσουσιν τόν υιον τῆς ἀδικίας

ruse. Alors *Elie et Enoch* descendront, ils déposeront la chair du monde, ils prendront la chair spirituelle et poursuivront le fils de l'injustice.

b) recto.

1 λωσσω
 2 ταμερι
 3 ακειμεν
 4 δια τον
 5 ετλ

La partie correspondante dans la version copte est inconnue.

10 Entretien apocryphe du Sauveur avec un pharisien.

Feuille arrachée à un livre (codex), 88 × 74^{mm}, en écriture onciale du 1er siècle avec les abréviations usuelles : *ανος* ἀνθρωπος, δδ Δαυειδ, σωρ σωτήρ. La ponctuation, qui est souvent erronée, est par endroits accompagnée d'espaces laissés en blanc et les mots suivants commencent par de grandes initiales. Pour compléter l'espace à la fin de la 9e ligne de la première page, on a employé un signe angulaire >. Première édition par GRENFELL et HURT, *Oxyrhynchus Papyri*, V, London, 1908, p. 1-10, n° 840, planche I (verso); tirage à part : *Papyrus fragment of an uncanonical gospel from Oxyrhynchus edited with translation and commentary*, V, Athenaeum, 1905, 667. A. HILGENFELD, *Die neuesten Logiafunde von Oxyrhynchus*, *Zeitschrift fuer Theologie*, 48(13), 343.

1re page.

1 πρότερον πρό <του> ἀδικῆσαι πάντα
 σοφί
 ζεται· ἀλλὰ προσέχετε μήπως και
 2 υμεις τὰ ὅμοια αὐτοῖς πάθητε· οὐ γὰρ
 3 ἐν τοῖς ζώοις μόνοις ἀπολαμβάνου
 4 σιν οἱ κακοῦργοι τῶν ἀνων· (1. ἀνθρώπων)
 ἀλλὰ [καί
 5 κολασιν ὑπομενοῦσιν και πολ[λ]ήν
 βίασνον· Καὶ παρχλαθῶν αὐτοῦς
 εἰσήγαγεν εἰς αὐτὸ τὸ ἀγνευτήριον και
 6 περιεπάτει ἐν τῷ ἱερῷ· και προσε[λ]>
 10 θῶν φαρισαῖός τις ἀρχιερεὺς Δευ...
 τὸ ὄνομα συνέτυχεν αὐτοῖς και εἶπε·

1re page.

1 σὺ οὖν ἐναυθθα ὦν (1. ὦν) ἐν τῷ ἱερῷ, και θα
 2 ρεύεις· λέγει αὐτῷ ἑκεῖνος· καθαρεύω·
 3 ἐλουσά
 4 μην γὰρ ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ δδ (1. Δαυειδ)
 5 και δι' ἐτέ
 6 ρας κλείμακος κατελθὼν δι' ἐτέρας
 7 ἀν[η]ήλθον, και λευκά ἐνδύματα ἐνε
 8 δυσάμην, και καθαρὰ και τότε ἤλθο(ν)
 9 και προσέβλεψα τούτοις τοῖς ἀγίοις
 10 σκεύεσιν· Ὁ σω(τή)ρ πρὸς αὐτὸν ἀπο
 11 [κρι]θεὶς εἶπεν· οὐαὶ τυφλοὶ μὴ ὁρῶ(ν)
 12 τ[ε]· σὺ ἐλουσώ τούτοις τοῖς χερμένοις
 13 ὁ[δ]· ασι ἐν οἷς κύνες και χοῖροι βέβλην
 14 [τοι] νυκτός και ἡμέρας· και νιψάμε

<p>τῶ σωρι (I. σωτηρι). τίς ἐπέτρεψέν σοι 35 πατ[εῖν τοῦτο τὸ ἀγρευτήριον καὶ ἰδεῖν ταῦ τα τὰ ἅγια σκεύη μὴ τε' λουσα[μ ἐν φ] μ' ἦ 15 τε μὴν' τῶν μαθητῶν σου τοὺς π[όδας βα πτιθέντων. ἀλλὰ μεμολυμμένοι ἐπάτησας τοῦτο τὸ ἱερὸν τ[όπον ὄν τα καθαρόν· ὄν οὐδεὶς ἔ[λλος εἰ μὴ λουσάμενος καὶ ἀλλὰ]ξας τὰ ἐνδύ 20 ματα πατεῖ· οὐδὲ ὄρῳν το[μῶ] ταῦτα τὰ ἅγια σκεύη· καὶ σ[τὰς] εὐθέως ὁ σω[τή]ρ σ[τὸν] τ[οῖς] μαθηταῖς ἀπεκρίθη αὐτῶ</p>	<p>ν ος τὸ ἐκτός δέμα ἐσμήξω. ὑπερ [καὶ αἱ πόρται καὶ αἱ] ἀλλητρίδες μωρι ζ οῦσιν καὶ λούουσιν καὶ σμύρουσι καὶ κ[αλλοπι]ζουσι πρὸς ἐπιθυμί αν τ[ῶν ἀν]θρώπων. ἐνδοθεν δὲ ἐκεῖ 40 [ναι πεπλ]ήρω <ν>ται σκορπίων καὶ [πάσης κα]κίας. ἐγὼ δὲ κατ' σί [μαθηταί] μου οὐς λέγεις μὴ βεβή [πίσθαι] βεβή]μμεθα ἐν ὕδασι ζω [ῆς αἰωνίου τοῖ]ς ἐλθοῦσιν ἀπὸ. [...] 45 [9] lettres perdues ἀλλ' ἄσούαι [τ]οῖς [...]</p>
--	---

TRADUCTION :

« ... Avant qu'il commette une injustice il imagine toutes sortes d'excuses. Cependant, faites attention que vous ne souffriez des peines semblables à celles-ci. Car les hommes malfaiteurs seront punis non seulement pendant la vie, mais ils souffriront aussi des châtements et seront soumis à une dure pénitence.

« Il les prit (ses disciples) avec lui et les amena au lieu même de la purification et il se promenait dans le sanctuaire. Un pharisien archiprêtre, nommé Lev[...], s'approcha, parla avec eux et dit au Sauveur : Qui est-ce qui vous a donné la permission de marcher dans ce lieu de la purification et de regarder ses saints ustensiles sans que vous ayez fait l'ablution? Et vos disciples ont des pieds non lavés; mais vous marchez sales dans ce sanctuaire qui est un lieu pur; personne n'y entre qu'après l'ablution, ayant changé de vêtements; il n'ose pas regarder ces saints ustensiles. Le Sauveur s'arrêta avec ses disciples et il lui répondit : (11° page) Vous donc, vous qui êtes dans le sanctuaire, êtes-vous pur? L'autre lui dit : Oui, je suis pur, car j'ai fait l'ablution dans l'étang de David, je suis descendu par l'un des escaliers et monté par l'autre et je suis vêtu de vêtements blancs et purs. Après avoir fait tout cela, j'entrai et je regardai ces saints ustensiles. Le Sauveur lui répondit en disant : Hélas, comme vous êtes aveuglé et ne voyez rien! Vous avez fait l'ablution dans cet égout où les chiens et les porcs se jetaient aussi pendant le jour et la nuit; vous avez lavé et nettoyé votre extérieur : de même font les femmes de mauvaise vie et les filles de joie, elles se parfument, se lavent, se nettoient et s'embellissent pour la concupiscence des hommes; mais leur intérieur est rempli de scorpions et de toute méchanceté. Mais moi

et mes disciples qui à votre avis ne sommes pas lavés, nous sommes lavés dans les eaux de la vie éternelle, qui ont leur origine dans.... »

Tout ce passage est apocryphe et doit son origine à l'imagination de l'auteur. Car tous les détails avec lesquels il a embelli son récit, sont suspects. Il n'existe pas une seule mention de l'étang de David (l. 25), ni des deux escaliers pour y descendre et y monter; la situation du lieu de purification n'est pas claire; les saints ustensiles étaient conservés à une place qui n'était pas visible de ce lieu; l'ablution et le changement de vêtements n'étaient pas exigés de toute personne qui visitait le temple, mais seulement des prêtres de l'office divin (l. 18 à 20).

Ce fragment n'a de valeur que comme spécimen d'un genre de narrations controuvées relatives à la vie du Sauveur. D'après E. SCÜßER, *Theologische Literatur-Zeitung*, 1908, 170, l'auteur qui est inconnu a voulu exagérer d'une manière excessive le récit de saint Marc, ch. vii, et de saint Matthieu, ch. xv, sans avoir une idée précise des usages de la purification.

11) Anecdotes et sentences relatives à Jésus.

Fragments d'un livre en papyrus dont les pages étaient numérotées à la marge supérieure. La partie supérieure arrachée de la page 139, de sa voisine (140 ou 138) et des pages 173, 174, [175], [176] existe encore; le plus grand de ces fragments mesure $63 \times 131^{\text{mm}}$ et contient les restes de deux pages. La belle écriture onciale est caractéristique du commencement du IVe siècle; on y trouve l'abréviation $\bar{\nu}\iota$ pour $\bar{\nu}\iota\sigma\sigma\bar{\nu}\varsigma$. Première publication par GRENFELL et HERT, *Oxyrhynchus Papyri*, X, London, 1914, pp. 1-10, n° 1224, avec la phototypie des restes des 3 pages 139, 174, [175].

A) Fragment I. Page 139. Écriture sur les fibres horizontales.

1		ϕλθ
2		] ντι ἐν πικντι
3	[9 lettres perdues]	] μων(.) ἀμίν υ
4	[μῖν λέγω . . . . .]	] εις[...]
	. . . . .	

L. 3. Au lieu de μ on pourrait lire aussi π ou ι . La phrase $\alpha\mu\acute{\iota}\nu$, etc. indique qu'il y a ici des paroles de Jésus, mais le sujet du fragment n'est pas clair.

B) Fragment I. Écriture sur les fibres horizontales de la page voisine, 140 ou 138.

1		] ϕ.]
2	σεται υμεις [. . . . .]	
3	[. . .] ντ [. . .]	
	. . . . .	

Fragment II.

C) Page I[73]. Écriture dans le sens des fibres horizontales.

- 1 ρ[ογ^ρ]
 2 με ἐβάρησεν(·) καὶ [παρεσταμέ
 3 νου Ἰη̄ (I. Ἰησοῦ) [ἐ]ν ὄρματι λέγει(·)
 4 τί ἀθ[υμ]εῖς(·) οὐ γαρ[
 5 [σ]ὺ ἀλλὰ ὁ[
 6 δούξ ἐπ[

TRADUCTION p. I[73] :

« .... m'a accablé. Et Jésus s'approchant dans la vision dit : Pourquoi êtes-vous découragé? Car ce n'est pas toi .... mais celui qui .... »

D) Page 174. Écriture dans le sens des fibres verticales.

- 1 ροδ̄
 2 [εἰ]πες μὴ ἀποκρινό
 3 [μενος (·) τί οὖν ἀ]πείπας(·) π[ο]ίαν σέ
 4 [φασιν διδά]χῆν καιν[ήν] δι
 5 [δάσκειν(·) ἢ τί β]ἀ[πτισμ]α καινὸν
 6 [κηρύσσειν(·) ἀποκρι]θήτι καί
 . . . . .

TRADUCTION p. 174 :

« .... ne donn[ant] pas de réponse. [Pourquoi alors as-tu re]fusé? Quelle [est cette nouvelle doc]trine que vous en[seignez, à ce qu'on dit?] [ou le] nouveau [b]a[ptêm]e [que vous prêchez? Donnez une ré]ponse et .... » Les lacunes sont trop grandes, les suppléments proposés trop vagues pour qu'on puisse tirer parti de ces restes d'écriture.

E) Page [175]. Écriture dans le sens des fibres verticales.

- 1 [ροε]
 2 οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖ
 3 οι καὶ ἱερεῖς θεασάμ[ενοι αὐ
 4 τὸν ἡγανάκτουσιν [ὅτι σὺν ἀμαρ
 5 τωλοῖς ἀνὰ μέ[σον] κεῖται (·) ὁ
 6 δὲ Ἰη̄ (I. Ἰησοῦς) ἀκούσας [εἶπεν(·) οὐ χρεῖον
 7 [ἔχ]ουσιν οἱ ὑ[γιαίνοντες]
 8 [ἰατροῦ] ἄλλ. . . . .
 . . . . .

Traduction p. [175] :

« Mais les scribes, les pharisiens et les prêtres l'ayant regardé, se moquaient de ce qu'il se mettait à table avec des pécheurs. Mais Jésus ayant entendu cela leur dit : Ceux qui sont sains n'ont pas besoin de médecin, mais... »

Comparez saint Marc, II, 15-17 : καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ... καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων ἰδόντες... ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οὐ χρεῖάν ἐχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Saint Matthieu, IX, 10-12 : πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἑλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει... ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρεῖάν ἐχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Voici les variantes de ces trois passages :

SAINT MARC	SAINT MATTHIEU	LE PAPIRUS
γραμματεῖς τ. Φαρισαίων	Φαρισαῖοι	γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι
	ἰδόντες	καὶ ἱερεῖς
ἰδόντες	εἶπον τοῖς μαθηταῖς	θεασάμενοι
ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ	αὐτοῦ	ἡγανάκτου
comparez συνανέκειντο (... ἁμαρτωλοὶ)	συνανέκειντο (...	[σὺν ἁμαρ]τωλοῖς ἀνὰ
	ἁμαρτωλοὶ	μέ[σον κεῖται
καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς	ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας	ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας
ἰσχύοντες	ἰσχύοντες	ὑ[γιαίνοντες
les scribes des pharisiens	les pharisiens	scribes, pharisiens et
voyant	(ayant vu) voyant	prêtres
disaient à ses disciples... se mettaient	dirent à ses disciples...	ayant regardé
à table avec Jésus (des gens de	se mettaient à table	se moquaient...
mauvaise vie)...	avec Jésus (des gens	se mettait à table [avec
	de mauvaise vie)...	des gens de] mauvaise
		vie
et Jésus ayant entendu...	Mais Jésus l'ayant	Mais Jésus l'ayant
	entendu...	entendu...
ceux qui sont en santé...	ceux qui sont en santé...	ceux qui sont sains...

Les variantes du papyrus ne sont pas des différences essentielles, mais le fait d'un récit corrompu.

F) Page [176]. Écriture sur les fibres horizontales.

- 1 ρ]ατ
- 2 καὶ π[ρ]οσεύχεςθε ὑπὲρ >
- 3 [τῶν ἐγθ[ρ]ῶν ὑμῶν(.) ὁ γὰρ μὴ ὦν)
- 4 κατὰ ὑμ[ῶν] ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν(.)

- 5 ὁ σήμερον ὄν μακρὰν αὔριον
- 6 ἔγγυς ὑμῶν γενήσεται(,) καὶ ἐν
- 7 [10 lettres perdues] τοῦ ἀντιδίκου
- 8 [12 lettres perdues] ἡμεῶν ...

TRADUCTION p. 176 :

« ... et priez pour vos [enne]mis, car celui qui n'est pas [contre vous] est pour vous; [celui] qui est aujourd'hui éloigné, demain [vous] deviendra [proche].... de l'adversaire.... »

A la fin de la deuxième ligne il existe un complément calligraphique; c'est un indice du caractère littéraire de notre exemplaire.

Les idées exprimées dans les lignes 2-3 et 3-4, se trouvent à plusieurs reprises dans les évangiles, mais avec un autre contexte : Cf. saint Matthieu, v, 44 : ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς. Saint Luc, vi, 27 sq. : ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε περὶ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς et ix, 50 : ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἔστιν. Saint Marc, ix, 40 : ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἔστιν. Je compare de même les lignes 6-8 avec saint Matthieu, vii, 1 : ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν, et je propose de suppléer les lacunes ainsi : καὶ ἐν [ᾧ μετρεῖτε, ὑπ]ὲρ τοῦ ἀντιδίκου [μετρηθήσεται ὑμ]ῖν(,) ἐν ᾧ ν[όμῳ κρίνετε, κριθήσεσθε] : « [par la mesure suivant laquelle vous mesurerez, votre adversaire [vo]us [mesurera;] par le [jugement suivant lequel vous jugerez vous serez jugés. »

Nous trouvons ici un ensemble de sentences où il y a des antithèses : κατὰ ὑμῶν et ὑπὲρ ὑμῶν; σήμερον μακρὰν et αὔριον ἔγγυς; ἀντιδίκου, et c'est peut-être sous ce même point de vue qu'il faut considérer le passage précédent, page 175, avec l'antithèse ὑ[γιζίνοντες et]αὶ κακῶς ἔχοντες « ceux qui sont sains — les malades ».

Cette observation nous fait voir dans quel sens il faut considérer et juger ce texte de narrations relatives à la vie et à quelques sentences de Jésus : il est d'un style artificiel, secondaire et altéré; les indices paléographiques signalés plus haut révèlent le caractère littéraire de ces fragments; nous y reconnaissons un texte destiné à la vulgarisation des concordances évangéliques.

12) Un prétendu dialogue de Jésus avec ses disciples.

Feuille arrachée à un livre (codex) de papyrus, 203 × 107^{mm}. Écriture du IIIe ou IVe siècle. Abréviations : πρ et πηρ πατήρ; θε θεός; κς κύριος; σωτήρ est écrit en toutes lettres. Première édition par A. S. HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, VIII, 1911, p. 16-19, n° 1081.

Écriture sur les fibres verticales.

τα γεγονουσι( ) καιτοι η προς
το ευρανεσ φησις πολ
λη λυθεισα ν αρχη φθο
ρη τε πολλη τήν φύσιν
α των αφθαρτων ο φθι
νει) ο εχων ω τ α τ ά οντα
περαν των άλωων ά
κουέτω κα ι ταις άγρα (I. εγρα.)
γυροσιν εγ ω λαλω( ) ετι
10 προ σθεις ε'ιπεν( ) π̄αν
το γεινόμενον από
της φθορας άπογει
νετ αι ώς από φθορας
γεγονός το δε γεινόν
15 μενον από αφθαρ
σίας ουν απογεινεται
άλλ άμ̄εν̄ει αφθαρ
τον ως από αφθαρσί
ᾱς γεγονός . τινές
20 [δε] των αν̄θρω̄ω̄πων
επλανήθησαν
μη̄ ειδόν̄τες
φθοραν τα
θωνον[
. . . . .

Sur les fibres horizontales.

20 οι μαθηταί( ) κυριε πωσ ουν
πιστιν εῡσκομενι( ) λεγε ι
κυτοις ο σωτήρ( ) διελθου
σιν εκ των αφρανων κα ι
εις το ρωσ των φανω
30 μενων και αυτη η από
ροια της εννοιας αν̄τα
δειξει ῡμ̄ιν πωσ η πιστις
των εῡρετα ή φαινομέ
α θε̄νηνο̄σ̄ αῑ πατρῑκοῡ π̄ρ̄ς (I. πατρο̄ς)
λων
35 ο εχων ω̄τα ακοῡειν ά
κουέτω( ) ο των όλων δε
σπότις ουν̄ ε̄στῑ π̄(ατή)ρ̄ άλλ
λᾱ προπᾱτωρ̄ ο γὰρ̄ π̄(ατή)ρ̄ | άρ
γ̄ή̄ ε̄στῑν̄ των̄ μελλόν̄
40 των [μόνον̄ άλλ'̄ ο̄] κείνο̄υ
[π̄(ατή)ρ̄̄ ε̄στῑ θ̄(ε̄)ς̄ προ̄πᾱτωρ̄
[πάντω]ν̄ από γ̄ε̄νε̄ας̄ εις
[το̄ πρό̄ρω̄ σμ̄. . . ε̄. . .]
[. . . . .]εταῑ αῡ[. . . . .]
45 [. . .]ω̄ [μ̄ᾱ αν̄[. . . . .]
[προπᾱτωρ̄ θ̄ς̄ π̄η̄ρ̄] . . . . .
[. . . . .] π̄αντ̄[.] π̄[. . .]
[. . . . .]εῑ αγεννητ̄[.]
10 lettres perdues ο̄ μεν̄ τοῡ
50 11 lettres perdues]το̄

C'est un fragment de texte gnostique dont aucun spécimen original n'existait jusqu'à présent en langue grecque, bien que les idées des systèmes gnostiques soient connues par les réfutations qu'en ont fait saint Irénée et les autres auteurs. Mais, à en juger par ce fragment, la perte de toute la littérature gnostique n'est pas à regretter, tant sont inintelligibles ces rêveries fantaisistes, dont voici un essai de traduction : « ... Pourtant le monde visible, éphémère et [péri]ssable [n'ané]antit pas le monde impérissable. Que chacun

entende qui a des oreilles qui surpassent les autres et je parle pour ceux qui ne dorment pas. (Le Seigneur) [ajoutait] encore : Tout ce qui tire son origine du périssable périt, car il a cette origine; mais ce qui tire son origine de l'impérissable ne périt pas, mais il reste impérissable, car telle est son origine. Mais il y a quelques hommes égarés...

« Les disciples lui demandèrent : Seigneur, comment donc trouverons-nous la foi? Le Sauveur leur dit : Passez des ténèbres à la lumière des visions et cette émanation de l'idée vous montrera le chemin par où vous pourrez trouver la foi manifeste du premier Père. Que chacun entende qui a des oreilles! Le maître de tout n'est pas le Père, mais c'est le premier Père, car le Père est le commencement [seulement] pour les choses futures, [mais] son [Père,] le premier Père, est [le Dieu de toutes choses] depuis leur origine pour jamais... »

Nous rencontrons ici la distinction entre le Père et le premier Père suivant le système des éons gnostiques dans l'hérésie des Marcosiens et Valentiniens, dont parle saint Irénée, et c'est probablement là que nous devons chercher l'origine de notre texte grec.

13) Brouillon d'une épitaphe chrétienne
provenant d'Akhmîm. Écriture du IVe siècle.

Papyrus acheté à Panopolis (Akhmîm), actuellement à Hambourg à la bibliothèque de la ville, portant le numéro 58. Hauteur 120^{mm}, largeur 305^{mm}, espace vide à gauche de 58^{mm}. Écriture onciale.

C'est le brouillon d'une épitaphe chrétienne qui devait être copiée sur pierre. Sa versification affecte l'imitation du style homérique: cependant, la phraséologie est généralement celle de la sainte Écriture. Nous y trouvons écrits exactement de la même manière que dans les manuscrits homériques les mots : πολλ' ὑπεμεινε (l. 2), ὕψε (l. 3), ἰδεῖν (l. 4), τῖσον (l. 5). Dans la 6e ligne le scribe avait commencé après εχθροὺς ἡμετέρους le mot κρατ, probablement κρατεραῖς, de même δεινη, c'est-à-dire δεινῶς, et après avoir biffé ces deux mots il a effacé la ligne tout entière. Nous reproduisons le texte de M. Paul M. MEYER, *Griechische Papyrusurkunden der Hamburger Stadtbibliothek*, Band I, Heft I, Leipzig und Berlin, B. J. Teubner, Hamburg C. Boysen, 1911, p. 90 sq., avec les remarques de M. Adolphe Deissmann.

Στήλη ἀνομόρου πολυπενθέος ἐστὶ Σελείου[υ],

ὃς κατὰ πολλ' ὑπέμεινε μῆς ἐπίηρα θυγατρὸς.

[Υ] ἰὲ θεοῦ μεγάλιο, τὸν οὐδέποτε ἔδρακεν ἀνὴρ,

ὃς τυφλοῖσιν ἔδωκεν ἰδεῖν φῶς ἡλείοιο,

5 δειῶν ἐν ἀνθρώποισιν καὶ κῆρτα τῖσον ἀπάντη

[[ἐχθροὺς ἡμετέρους κρατ δεινη]]

ἐχθροὺς ἡμετέρους στεραῖς ἐνὶ χερσὶ πατάσων.

L. 1. L'épithaphe devait commencer par *στῆλη* et le nom du défunt; c'est justement le style des inscriptions akluminiques dans le recueil de LEFEBVRE, *Recueil des inscriptions grecques chrétiennes d'Égypte*, n. 238 à 349, p. xxxi, not. 3 (P. M. Meyer). — Le mot *αἰνόμορος* est toujours placé après le premier mot du vers homérique : *Iliade*, XXII, 481 : *δύσμορος αἰνόμορον*; *Odyssée*, IX, 53; XXIV, 169 : *ἡμῖν αἰνομόροισιν*; il en est de même dans notre épithaphe *στῆλη αἰνομορου*. — *πυλοπενθής* : comparez *Iliade*, IX, 563; *Odyssée*, XIV, 386; XXIII, 15, etc. — L. 2. Écrire *ἐῆς ἐπίτηρα θυγατρὸς* après *ὑπέμεινε* aurait faussé le vers de Sabinus, il le changea en *μῆς*. — *Ἐπίτηρα* : p. ex. *Iliade*, I, 572, 578. — L. 3. *τὸν οὐδέποτε ἔδρακεν ἀνὴρ* : comparez saint Jean, I, 18 : *θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε* (aussi vi, 46 et I Tim., vi, 16. A. Deissmann). — On trouve *ἔδρακον* p. ex. dans *Odyssée*, X, 197; *ἔδρακεν ἀνὴρ* est conforme à la formation rythmique, car la fin des vers $-oo-ε$ consiste en 1 ou 2 mots, ici *ἡελίου, ἐστὶ Σαθείου, τῆσον ἀπάντη, χερσὶ πατάσσων*. α du mot *ἀνὴρ* est prolongé comme dans *ἄνερ*, *Iliade*, XXIV, 725 et ordinairement dans les formes trisyllabes. — L. 4. Jésus guérit les aveugles; v. S. Matth., ix, 2-5; xx, 30; xxi, 14; cf. xi, 5; xv, 31 (A. D.). *ὄραν φῶς ἡελίου* est une phrase bien connue d'Homère; A. D. compare S. Jean, II, 9; Psaume xxxiv [xxxv], 10; xlviii, [xlix], 20; Job, III, 16. — L. 5. *δειξον*, suppléez *φῶς*; Isaïe, lIII, 11 : *δειξαι αὐτῷ φῶς*; pour *δειξον* seul sans objet comparez Ps. lVIII, [lix], 11 : *ὁ θεὸς μου δεῖξει μοι ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου* (A. D.). — *ἀπάντη* : comparez *Iliade*, VII, 183-186; *Odyssée*, VIII, 278. — L. 6. *τῆσον ἐχθρούς* : A. D. compare Proverb., xx, 12 (22) : *μὴ εἴπῃς τίσωμαι τὸν ἐχθρόν*. — La phrase commencée *χαρ(εραῖς) χερσὶ* est analogue à *χειρῶν χαρτερῶν* de Pindare, *Pyth.* XI, 18. — L. 7. *στερεαῖς ἐνὶ χερσὶ* : comparez Ps. xxxiv [xxxv], 10 : *ἐκ χειρῶν στερεωτέρων αὐτοῦ; ἐχθρούς πατάσσειν* : comparez Ps. III, 8; lxxvii [lxxviii], 66 (A. D.).

TRADUCTION :

« Stèle du malheureux Sab(e)inus qui a beaucoup souffert, qui a eu beaucoup de peines à cause de sa fille unique. O fils du grand Dieu que personne n'a jamais vu, vous qui avez donné aux aveugles de voir la lumière du soleil, montrez-vous au milieu des hommes, punissez de suite et partout nos ennemis par les plaies de vos mains puissantes. »

14. Vieil hymne chrétien acrostiche.

Une double feuille arrachée à un tout petit livre de papyrus, dont les pages mesurent 60 × 45^{mm}. Écriture du ive siècle. Papyrus de Berlin 8299, publié dans *Berliner Klassikertexte herausgegeben von der Generalverwaltung der Kgl. Museen zu Berlin*, VI, p. 125 s. Chaque vers, suivant l'ordre alphabétique, commence par une lettre de l'alphabet grec, mais les vers de Α jusqu'à Σ

L. 1. π corrigé. — 2. πσ ou τε. — 15. τω corrigé. — 23. γ douteux. — 30. espace blanc entre σ et ν. — 15. La leçon n'est pas satisfaisante; les éditeurs conjecturent χάριτι τῆ σῆ, μάκρ, ἀποβλέψας; Brinckmann : Χριστέ, σοί, μάκρ, ἀποβλέψας; σοί au lieu de εἰς σέ et μάκρ pour ὁ μάκρ. — 27. ἀπειρίτου ou ἀπειργήτου; Maass : ἀποργήτου.

L. 1. Ici commence la strophe du T reconstituée à l'aide de saint Luc, xv, 4-5; saint Matth., xviii, 12, contenant la parabole du bon pasteur qui cherche la brebis égarée : « Vous mettez la brebis égarée sur vos épaules en la réunissant avec votre troupeau. »

L. 6-9. Strophe de ΓΥ dont voici l'analyse : « Le Fils de Dieu est le bon pasteur; j'ai reconnu le Fils pour le pasteur, j'ai reçu le pâturage du Père. » Le croyant est la brebis retrouvée par Jésus-Christ dont le patronage lui fait acquérir le pâturage de Dieu son Père.

L. 9-14. Strophe du Φ. Porté sur les épaules du bon pasteur, le croyant pourra passer, pendant son voyage vers son Père, à travers les puissances terribles des planètes qui ne lui seront pas nuisibles.

L. 15-20. Strophe du Χ. « En vous regardant, bienheureux Jésus-Christ, j'échapperai à ceux qui me dressent des embûches. » Nous suivons dans notre traduction d'abord la leçon de M. Brinckmann, Χριστέ, σοί, μάκρ; puis celle de M. P. Maass, ἐπιβούλων; car à la fin des vers il n'y a pas de mots avec l'accent à la dernière syllabe comme ἐπιβούλων.

L. 21-25. Strophe du Ψ. Ayant traversé les terribles sphères des planètes, le croyant arrivera parmi les chœurs célestes : « Je commencerai à vous chanter des psaumes, je serai parmi les saints chœurs. »

L. 26-30. Strophe de ΓΩ. « O Verbe, (fils) du Père mystique, à vous est la gloire, la puissance, à jamais. »

SUPPLÉMENT

Les derniers volumes de la série des Oxyrhynchus Papyri sont également très précieux pour la publication des plus anciens textes du christianisme. Nous en publions dans ce Supplément les extraits suivants.

Oxyrhynchus Papyrus n° 1781. Évangile de saint Jean, XVI.

Feuille arrachée au même codex de papyrus d'où a été tirée déjà la feuille Oxyrhynchus Papyrus 208. Ce codex a été écrit au cours du IIIe siècle et corrigé par un contemporain. On y trouve les abréviations πρ pour πατήρ, πρς pour πατρός, πρα pour πατέρα, ἡσ̄ pour Ἰησοῦς, les deux points sur υ et les scriptioes ἦ (l. 23), ἡμερα (l. 33, 42), ἀππαγγέλω (l. 41). Dimensions : 245 × 68^{mm}. Première édition par A. S. HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XV, n° 1781, pp. 8 ss.

Recto.

Verso.

<p>[ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λημψεται] και αναχ̄ XVI. 14 [γγελει υμιν παντα ὅσα εχει ὁ πᾱρ ε 15 [μα ἐστιν̄ δια τοῦτο εἶπο̄ν̄ ὅτι ἐκ τ̄ου [ἐμοῦ λαμβανει και] αν̄[αγγελει υμειν] (l. ἡμ̄ιν)</p>	<p>νυν μεν [λυπην εχετε παλιν δε οψομαι υμ̄[ας και] χαρησεται υμων η̄ καρδια] και την χαραν υμων ου 30 δεις αρει [αρ] ῡ[μων και] εν εκεινη τη ἡμερ[α] ε[μ]ε̄ [ουκ ερωτησετε ουδεν̄ κλην̄ α[μην] λεγω υμειν αν̄ τι αιτη[σ]ητε [τον] [πρα] δωσει υμειν 35 εν τω ον[ο]ματ̄[ι] μου αιτειτε και 24 λημψεθε ἵνα η̄ χαρα υμων η̄ πεπληρω[μ]ε̄ν̄ η̄ ταυτα εν παροι 25 μιαις λελη[α]ληκᾱ υμειν ερχεται ωρα ὅτε ουκετ̄[ι] εν παροιμιας̄ λα 40 λησω υμειν αλ[λα] παρησιᾱ περι του πρς̄ αππαγγ̄ελω υμειν εν ε 26 κεινη̄ τη ἡμερα [εν τω] ονοματι μου αιτησεθε̄ [και] ου λεγω υμειν [ὅ]τι εγω ερωτησ̄[ω] τον̄ πρ̄ᾱ αυτος̄ 27 [γ]αρ ὁ πᾱρ φιλει υμ̄[ας] ὅτι υμεις̄ εμε̄ 45 πεφιληκατε καῑ πεπιστευκατε 28 ὅτι παρᾱ θῡ ε̄ξ̄ηλθ̄[ον] ε̄ξ̄ηλθον παρᾱ τοῡ πᾱρ̄ καῑ ε̄ληλυθᾱ εις̄ τον̄</p>
<p>5 [μεικρον και ουκετι θεωρειτε με και 16 [παλιν μεικρον και] οψεσθε [με εἰπᾱν̄ 17 ουν... εκ των μαθητων̄ αυτου [πρς̄ αλληλους̄ τι] ἐστιν̄ τοῦτο ὁ λε [γει] ημειν̄ μεικρον̄ και οῡ θεωρει[τ]ε με 10 [και] παλιν̄ μεικρον̄ και οψ̄εσθε̄ με̄ και [ὅ]τι [υπαγω̄ πρς̄ τον̄] πρ̄ᾱ ελεγον̄ ουν̄ 18 [τι ἐστιν̄ τοῦτο] μεικρον̄ ουκ̄ οἶδα [μεν̄ τι] λαλεῑ ε̄γνω̄ ἡς̄ ὅτῑ η̄θελον̄ 19 [αυτον̄ ερωταν̄] καῑ εἶπεν̄ αυτ̄[ο]ς̄ 15 [περῑ τοῡτοῡ ζητ̄]ειτε̄ μετ̄ αλληλω̄ν̄ [ὅ]τῑ εἶπον̄ μεικρ̄[ον] καῑ οῡ θεωρει[τ]ε [με̄ και] παλιν̄ μεικρ̄[ον] καῑ οψ̄εσθε̄ με̄ [κλην̄ κλην̄] λεγ̄[ω] υμειν̄ ὅτῑ ε̄λλα[υ 20 [σετε̄ και] θρηνησ̄[ετε] ὁ δε̄ 20 [κοσμος̄] χαρησεταῑ υμεις̄ λ̄[ο] ὑπηθη̄</p>	

σεσθε ἀλλὰ ἢ λυτῆ ὑμῶν εἰς χεῖρα	κόσμων πάλιν ἀφῆται τὸν κόσμον	
γενήσεται ἢ γυνή ὅταν τιτὰ λῶι	21 50 καὶ πορευομένη πρὸς τὸν πρῶτον λῶ	20
πᾶν εἶχε ὅτι κλήρον ἢ ὥρα αὐτῆς	γυνυσὶν αὐτῶ ὁ μ. ἀθήται αὐτοῦ ἰδὲ νῦν ἐν	
πᾶν δὲ γενήσεται τῶ π. αἰδῶν οὐκ	παρρησια λ. ἀλείς καὶ παρομιαν ὡ	
22 10 τι μνημονεύει τῆς θλ. εἰψ. εἰς δὲ	δεμιαν λ. εἰς νῦν οὐδ᾽ ἔχεν	30
αὐτῶν χεῖρα ὅτι ἐγένετο ἡθὴ ἀνθρώ	ὅτι οὐδ᾽ ἔχεν πᾶντα καὶ οὐ χρεῖαν εἶχε	
πρὸς εἰς τὸν κόσμον καὶ ὑμεῖς οὖν	22 15 ἐν τῷ ὀνόματι μου εἰς τῶν οὐκ ἠτήσατε	
	οὐδὲν ἐν	
	τῷ ὀνόματι μου αἰτεῖτε καὶ	23-4

Le mot αὐτοῦ (l. 51) et les lignes 55-56 ont été écrits par le correcteur. Le papyrus n'offre qu'une seule variante qui ne soit pas encore connue : l. 47, ὅτι au lieu de ὅτι ἐγώ des manuscrits; mais il a généralement tendance à omettre des conjonctions, des pronoms qui ne sont pas nécessaires : l. 13, ἐγώ (var. ε. οὖν. ε. δὲ); l. 20, ὑμεῖς (var. ο. δὲ). Quelques coïncidences significatives sont à remarquer : l. 31, ἀρεῖ (variante de BD*, αἰρεῖ Sin. ACD²); l. 34, αὐτῶν (aussi en BCD, ο αὐτῶν Sinait., ο τῶν A, οσζ (ε)αὐτῶν autres manuscrits).

Oxyrhynchus Papyrus n° 1778. Apologie d'Aristide.

Fragment d'une feuille arrachée d'un livre de papyrus (120 × 146^{mm}) contenant un passage du texte grec perdu de l'œuvre fameuse d'Aristide connue sous le nom d'Apologie. Depuis la publication des premiers chapitres dans une traduction arménienne en 1878, une traduction complète en syriaque a été trouvée en 1889 par Rendel HARRIS au Sinaï. En 1891 a paru l'*Apology of Aristides* dans les *Texts and Studies*, I, 1, par le même savant et le Dr Armitage ROBINSON qui a constaté que le texte grec est inséré dans un roman de la littérature byzantine intitulé l'histoire de Barlaam et Josaphat. Le nouveau fragment du texte grec original est de la plus grande importance pour contrôler le texte byzantin. Première publication par A. S. HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XX, p. 159, planche I.

Feuille 1 recto. Reste de la 7e ligne.

ἰμιαριστοῖς

Feuille 2 recto.

8	ζόντες τὴν τῶν ἀνέ	..... ξει
	μων πνοῶν θιέων εἶναι	..... νωνζ..... α
10	πλανῶνται οὐκ ἀνεβῶ	..... λ.....
	ἡ γὰρ ἐστὶν ἡμῶν ὅτι	
	ἡδὲ οὐλεύει ἐπέρω ποτὲ	4 lignes perdues
	ἡμῶν γὰρ αὐτῶν ξει ποτὲ δὲ	..... ελ.....?
	ἀνέγει... οὐκ οὐδὲν ἀνεβῶ	..... ντων των
15	ἀλλ' ἐστὶν ὑπὸ τινος	25 ..... νωντ.....

L. 8 et suiv. Voici le texte correspondant : οἱ δὲ νομίζοντες τὴν τῶν ἀνέμων πνοὴν εἶναι θεὸν πλανῶνται. φανερόν γάρ ἐστιν ὅτι δουλεύει ἐτέρῳ, καὶ χάριν τῶν ἀνθρώπων κατεσκεύασται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρὸς μεταγωγὴν πλοίων καὶ συγκομιδᾶς τῶν σιτικῶν, καὶ εἰς λοιπὰς αὐτῶν χρήσεις αὐξῆι τε καὶ λήγει· κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ(·) διὸ οὐ νενόμισται τὴν τῶν ἀνέμων πνοὴν εἶναι θεόν, ἀλλ' ἔργον θεοῦ.

Traduction du papyrus (l. 8-15).

Ceux qui croient que le souffle des vents est un dieu se trompent. Car il se manifeste à nous comme étant l'esclave d'un autre; car tantôt il augmente, et tantôt il tombe. C'est donc qu'il est contraint par quelqu'un.

Traduction du texte grec connu.

Ceux qui croient que le souffle des vents est dieu, se trompent. Car manifestement il est l'esclave d'un autre, et c'est pour les hommes que son régime a été établi par Dieu pour aider à la navigation et à l'importation des blés, et en vue des autres besoins des hommes. Il augmente et tombe sur l'ordre de Dieu. Aussi ne croit-on pas que le souffle des vents soit dieu, mais bien l'œuvre de Dieu.

Feuille 2 verso.

26 [ση]μ[ε]ῖου εἰς σημεῖον
καθ' ἡμέραν φερόμε
νον δύνοντά τε καὶ
ἀνατέλλοντα τοῦ
30 θερμαίνειν τὰ βλα
στά καὶ τὰ φυτὰ εἰς
τὴν χρῆσιν τῶν ἀν
θρώπων ἐπὶ καὶ [ ] με

ρισμούς· ἔχοντα μ[ε]
35 τὰ τῶν λοιπῶν ἀστ[ε]ρί
ρων καὶ ἐλάττων[α]
ἄντα τοῦ οὐρανοῦ
π[ο]λύ· αὐξ[ε]ῖ δὲ καὶ
μειοῦται [καὶ ἐκλείψει]
40 ἔχει καὶ μ[η]δεμίαν
αὐτοκράτ[ειαν] ἔχον
τα(·) διὸ οὐ ν[ε]νόμισται
τὸν ἥλιον εἶναι θεόν

Il s'agit de l'opinion erronée de ceux qui croient que le soleil est un dieu. Le texte grec connu continue la critique ainsi : ὁρῶμεν γὰρ αὐτὸν κινούμενον κατὰ ἀνάγκην καὶ τρεπόμενον καὶ μεταβαίνοντα ἀπὸ σημείου εἰς σημεῖον δύνοντα καὶ ἀνατέλλοντα, τοῦ θερμαίνειν τὰ φυτὰ καὶ βλαστά εἰς χρῆσιν τῶν ἀνθρώπων· ἔτι δὲ καὶ μερισμὸν ἔχοντα μετὰ τῶν λοιπῶν ἀστέρων, καὶ ἐλάττονα ἄντα τοῦ οὐρανοῦ πολὺ, καὶ ἐκλείποντα τοῦ φωτός, καὶ μηδεμίαν αὐτοκράτειαν ἔχοντα. διὸ οὐ νενόμισται τὸν ἥλιον εἶναι θεόν, ἀλλ' ἔργον θεοῦ.

Traduction du papyrus (l. 26-43).

Nous voyons le soleil passer de signe en signe, accomplir chaque jour sa course, se coucher, se lever, pour échauffer les pousses et les plantes, qui serviront aux hommes. De plus (l. εἰ τι ζῆτι), il n'est qu'une unité parmi les autres astres [mot à mot : il a des parts avec les autres astres, i. e. : il partage avec les autres astres] ; il est plus petit que le ciel de beaucoup ; il croît, il diminue, il a des éclipses, sa puissance n'a rien d'absolu. Aussi ne croit-on pas que le soleil soit dieu, mais bien, œuvre de Dieu.

Traduction du texte grec connu.

Car nous le voyons soumis à un mouvement nécessaire, tournant et passant de signe en signe, se couchant et se levant, pour échauffer les plantes et les pousses qui serviront aux hommes. De plus, il n'est qu'une unité parmi les autres astres [mot à mot : il a (une) part avec les autres astres] ; il est plus petit que le ciel de beaucoup ; il a des éclipses dans sa lumière, sa puissance n'a rien d'absolu. Aussi ne croit-on pas que le soleil soit dieu, mais bien, œuvre de Dieu.

En comparant ces deux textes entre eux, il est facile de voir que le texte inséré dans l'histoire de Barlaam et Josaphat n'est pas littéralement identique à l'original grec ; mais que, tout en suivant l'ordre des idées, il le reproduit à la manière des adaptations de l'époque byzantine. Nous pouvons très bien étudier cette manière dans les diverses rédactions des vies des saints, dont le texte, selon les divers manuscrits, est souvent altéré d'une façon analogue.

Oxyrhynchus Papyrus n° 1782. Doctrine des douze apôtres, I-III.

Deux petites feuilles de parchemin, 58 × 50^{mm} et 57 × 48^{mm}, arrachées d'un codex du ive siècle. Abréviation : πν(εῦμ)α.

Première édition par A. S. HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XV, n° 1782, pp. 12 et suiv. Le texte de la Didaché qui n'est conservé que dans un seul manuscrit à Constantinople, publié par Bryennios en 1883, se trouve ainsi confirmé par ces parchemins qui sont écrits 1.000 ans environ auparavant.

Feuille I recto.

οὐχὶ καὶ τῶν
 θνητῶν
 ποιῶσιν ὑμ
 εῖς δὲ πῶς
 5 ε τοὺς μισοῦν)
 τας ὑμῶν καὶ
 οὐχ ἕξετε ἐχ

1, 3

Feuille I verso.

ἠρῶν ἄλλου
 ε τί σε δεῖ ποι
 10 οὔντα σωσά
 σου το πν(εῦμ)α π(ρ)ῶ
 τον πλντω(ν)
 ἀπόσχεου τῶν
 σαρκε[ι]κῶν ἐ
 15 πθημε ὦν

1, 4

Feuille 2 recto.

ἐλέγξεις περὶ ᾧ(ν) 11, 7
 δὲ προσεύξει οὖς
 δὲ ἀγκησεις
 ὑπὲρ τὴν ψυχὴ(ν)
 20 σου (Heuron)
 τέκνον μου 111, 1
 φεῦγε ἀπὸ

Feuille 2 verso.

[ἀπὸ] πικρῶς
 πράγματος
 25 πονηροῦ καὶ
 ὁμοίου αὐτοῦ
 μὴ γίνου (I. γίνου) ὁργεῖ (I.-γί-)
 λος ἐπειδὴ ὁδῆ
 γεῖ ἢ ὁργὴ πρὸς
 30 τὸν φόνον

1, 3. ...les païens ne font-ils pas cela; mais vous, aimez ceux qui vous haïssent et vous n'aurez pas d'ennemi. Écoutez ce qu'il vous faut faire pour sauver votre âme : en première ligne, abstiens-toi de tout désir charnel.

111, 1. Mon enfant, gardez-vous de toute action mauvaise ou qui lui ressemble. Ne devenez pas colère, car la colère conduit au meurtre.

Variantes : L. 2. τοῦτο τὸ αὐτό M(anuserit de Constantinople). — L. 5. φιλεῖτε Papyr. et A(postolicae) C(onstitutiones) : ἀγκησῆτε M. — L. 7. ἐχθ. οὐχ ἔξ. A. C. — L. 8-12. ἄκουε.. πάντων om. M. A. C. — L. 13. ἀπέχου M. A. C. — L. 14-15. σαρκεῶν καὶ σωματικῶν ἐπιθ. M. σ. καὶ κοσμικῶν ἐπιθ. A. C. — L. 16-17. δὲ ὄν M. — L. 24. πράγματος om. M. A. C. — L. 25. κακοῦ au lieu de πονηροῦ A. C. — L. 26. αὐτῶ A. C. — L. 28-29. ὁδῆγεῖ γάρ M.

Oxyrhynchus Papyrus n° 1783. Hermas Pastor, Mand., IX.

Partie supérieure d'une feuille arrachée d'un codex de parchemin. Dimensions : 60 × 93^{mm}. Écriture onciale du IVe siècle.

Première édition de A. S. HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XV, pp. 15 ss.

Recto.

Verso.

πολυσπ[α]γγίαν αὐτοῦ ὅτι Mandata,
 1X, 2
 οὐ μὴ σε [ἐ]γκαταλείψει· ἀλλὰ τὸ
 15 κῆρυμα τῆς ψυχῆς σου πληρο
 φορήσει· οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς ὡς οἱ
 5 ἄνθρωποι μνησικακοῦντες
 ἀλλ' αὐτὸς ἀμνησικακῆτός ἐστιν

πάντων τῶν ἀ[ι]τημάτων σου Mand.,
 1X, 4
 15 ἀνυστέρητος ἔση ἐν ἀδιστά
 κτως αἰτήσῃ, παρὰ τοῦ [κ]υρίου ἐάν
 δὲ διστάσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου
 οὐ μὴ λαθεῖς (I.-ης) τῶν αἰτημάτων
 σου οἱ γὰρ διστάζοντες εἰς τὸν
 20 θεὸν οὗτοί εἰσιν οἱ διψυχοὶ καὶ

Variantes : L. 1. τὴν πολλὴν εὐσπλαγγίαν Cod. Ath., extraits dans Pseudo-Athanas (Ms. Guelferbytanus) et Antioche. — L. 2. ἐγκαταλίπη Cod. Ath. — L. 4. ἔστι

γὰρ sans ο θεος Cod. Ath. etc. — L. 4. οι omis. par Athan. et Ant. — L. 5. *μνησια*. <εις> ἀλλήλους, fragment publié par J. E. Grabe, *Spicil. SS. Patrum*, I, p. 303 (ed. 2). — C. 6. *ἀμνησίκακος* Cod. Ath. — L. 15. ἀστέφητος Ath. od. Paris. — *όσα ἔν* Cod. Ath. — L. 16. *αιτήσης* Cod. Ath. — L. 17. *δέ* omis. Cod. Ath. — L. 18. οὐδὲν οὐ μὴ λήψη Cod. Ath. et Athan. Cod. Paris. — L. 20. οι Cod. Ath. Ant. Papyr.; *ώς* Athan. Cod. Paris., omis. Cod. Guelferbyt.

Oxyrhynchus Papyrus n° 1599. Hermas Pastor. VIIIe Similit.

Un feuillet complet arraché d'un codex de papyrus mesurant 245 × 198^{mm}, écrit en onciale légèrement altérée du vi^e siècle. Les deux pages portent les nombres 72 et 73. Abréviations : θεός et κ(ύρι)ος. Notons des apostrophes pour les élisions ou les divisions des consonnes accumulées. La ponctuation ne se trouve que rarement (I, l. 4, 5, 8, 10, 18, 19, 24, 26, 28; II, l. 32, 33, 37, 39, 44).

Pages 72 οβ. I. Écriture sur les fibres verticales.

ἀπὸ τῶν τοιούτων [[τοιούτων]] ἡ ζωὴ ἀπέστη VIIIe Similit., vi, 4
 οι δὲ τὰς ζητὰς καὶ ἀσήμετους ἐπιδεδωκό[τες] καὶ 5
 οὔτοι· ἐγγὺς αὐτῶν ἦσαν ὑποκριταὶ καὶ διδ[α]χὰς
 εἰσφέροντες ἐτέρως· καὶ ἐκστρέφοντε[ς] τοὺς
 5 δούλους τοῦ θε(ο)ῦ ^{manus} μα[ ] λ[ ] λιστα δὲ πάλιν τοὺς ἡμαρ
^{manus} 1° τηκότες ^{manus} 2° μὴ ἀφέντες α(^{manus} 1°)υτοὺς ^{manus} 2° μετανοεῖν·
 ἀλλὰ ταῖς διδασκαλίαις ταῖς μύραις πείθοντες αὐτοὺς
 οὔτοι οὖν ἔχουσιν ἐλπίδα τοῦ μετανοῆσαι· βλέπεις (I.-εις) 6
 δὲ ἐξ αὐτῶν μετανενοηκότες ἀφ' ὅτε ἐλκλήσας
 10 αὐτοῖς τὰς ἐντολάς μου· κα[ ] ἔτι μετανοήσωσιν·
 ὅσοι δὲ οὐ μετενόησαν ἀπόλεσαν τὴν ψυχὴν
 αὐτῶν· ὅσοι δὲ μετενόησαν ἐξ αὐτῶν ἀγαθ[ο]ι·
 ἐγ[ ] ἴγοντο· καὶ ἐγένετο ἡ κατ'οικίαν αὐτῶν εἰ[ ]
 τὰ τίχη τὸ πρῶτον· τινὲς δὲ καὶ εἰς τὸν πύργ[ο]ν
 15 ἀνέβησαν· βλέπεις (I.-εις) οὖν φησιν ὅτι ἡ μετάνοια
 τῶν ἀμαρτωλῶν ζωὴν εἶχεν τὸ δὲ μὴ μετα
 νοῆσαι θάνατον ὅσοι δὲ ἡμιζήρους ἐπέ[ ]
 δωκαν καὶ ἐν αὐταῖς σχισμὰς εἶχον· ἔκουε πε[ ]
 αὐτῶν· ὅσων ἦσαν αἱ ῥάβδα[ ] ἡμιζήρους[ ]
 20 διψυχοί εἰσιν καὶ κατάκληλοι μηδέποτε εἰρην[ε]ύ
 οντες ἐν ἑαυτοῖς· ἀλλὰ διχοστατεῦντες π[ ]
 οτε καὶ τούτοις φησὶν ἐπίκειται μετάν[ο]ια
 βλέπεις φησὶν τινὰς ἤδη ἐξ αὐτῶν μεταν[ε]νο

vii, 1

2

- ηκότας· καὶ ἔτι ἐλπίς ἐστίν ἐν αὐτοῖς μετανοίας
 25 ὅσοι οὖν φησιν ἐξ αὐτῶν μετανοήκασιν
 βραδύτερον εἰς τὴν τύχην (l. τεί-) κατοικήσωσιν·
 οἱ δὲ οὐ μετανοήσωσιν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν
 28 θανάτῳ ἀποθανοῦνται·

Page 73 ογ. II. Écriture sur les fibres horizontales.

- manus 1^a 29 ὁ[σοι δ]ὲ γλωσσὰς ἐπιδεδωκότες τὰς ῥάβδους αὐτῶν 4
 30 καὶ [σχι]σμὰς ἔχουσας οὗτοι πάντοτε πιστοὶ καὶ
 ἀγα[θοὶ] ἐγένοντο ἔχοντες δὲ ζῆλόν τινα ἐν
 ἀλ[λήλοισ] περὶ πρωτίων (l. -τεί-) καὶ περὶ δόξης· ἀλλὰ
 πάντες οὗτοι μῶροί εἰσιν ἐν ἀλλήλοισ· ἀλλὰ καὶ οἱ
 35 τοὶ ἀκούσαντες τῶν ἐντολῶν μου ἀγαθοὶ
 ὄντες ἐκαθήρισαν ἑαυτοὺς καὶ μετενόησαν
 ταχὺ ἐγένετο οὖν ἡ κατοικήσις αὐτῶν εἰς τὴν
 πύργον· ἐὰν δὲ τις αὐτῶν πάλιν ἐπιστραφῇ
 εἰς τὴν διχοσ[τάτην] ἐκ' ἀλλοτρήσεται τοῦ πύργου
 καὶ ἀπολέσει (l. -ει) τὴν ζωὴν αὐτοῦ· ἡ ζωὴ πάντων 6
 40 ἐστίν τῶν τηρούντων τὰς ἐντολάς τοῦ κ(υρίου)·
 καὶ τὰς ἐντολάς δὲ περὶ πρωτίων (l. -τεί-) ἢ περὶ δόξης
 οὐκ ἔστιν ἀλλὰ περὶ μακροθυμίας καὶ περὶ ταπει (l. -πει-)
 νοφο[ρ]οσύνης ἀνδρός ἐν ταῖς δὲ τοιούτοις ἡ ζωὴ τοῦ κ(υρίου)·
 ἐν δὲ τοῖς διχοστάτοις καὶ παρανόμοις θάνατος.
 45 τῶν δὲ ἐπιδεδωκότων τὰς ῥάβδους ἡμισυ γλώσσας ἡμισυ 8
 ξηρὰς οὗτοι εἰσιν οἱ ταῖς πραγματίαις (l. -τεί-) αὐτῶν
 ἐνπεφυρμένοι καὶ τοῖς ἀγίοις μὴ κολλώμενοι
 διὰ τοῦτο τὸ ἡμισυ αὐτῶν ζῆ καὶ τὸ ἡμισυ ἀπέθανεν
 πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες τῶν ἐντολῶν μου μετε 2
 50 νόησαν ὅσοι οὖν μετενόησαν ἢ κατοικήσιν αὐτῶν
 [εἰς] τὸν πύργον τινὲς δὲ αὐτῶν εἰς τέλος ἀπέστησαν
 [οὔτοι] οὖν μετάνοιαν οὐκ ἔχουσιν διὰ τὰς πραγμα
 [τίαις γ]ὰρ αὐτῶν ἐβλασφή<μι>σαν τὸν κ(υρίου) καὶ ἀπηνήσαντο
 [αὐτῶν] ἀπέλεσαν οὖν τὴν ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν πο
 55 [νη]ρίαν ἣν ἐπραξαν πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐδιψύχησαν 3
 οὔτοι οὖν ἔτι ἔχουσιν μετάνοιαν ἐὰν ταχὺ μετανόησωσιν

VIII, 1

2

3

Variantes du codex Athous : L. 3-4. διδχαλξς ξένας εισφέροντες. — L. 5. πάλιν omis.
 — L. 5-6. ἡμαρτηκότας. — L. 6. ἀφιέντες; μετανοεῖν αὐτούς. — L. 9. πολλοὺς ἐξ αὐτῶν;
 καὶ μετανοηκότας; ἀρ' ἦς; ἐλάλησα. — L. 10-11. μετανόησωσιν; ψυχὴν; ζωὴν. —
 L. 16. ἔχει. — L. 18-19. καὶ περὶ; αἱ ῥάβδα[ι] ἡμιζήρους διψυχοὶ εἰσιν καὶ κατὰλλοι; αἱ ῥ.

καθ' (I. κατ') τὸ αὐτὸ ἡμιζήροι διψυχοὶ εἰσιν· οὔτε γὰρ ζῶσιν οὔτε τεθνήκασιν. οἱ δὲ ἡμιζήρους ἔχοντες καὶ ἐν αὐταῖς σχίσμας, οὗτοι καὶ διψυχοὶ καὶ κατ' ἀλλοίεσιν. — L. 22. ἀλλὰ καί. — L. 23. ἡδὴ omis. — L. 24. ἔτι, φησίν, ἐστὶν ἐν αὐτοῖς ἐλπίς μετανοίας. — L. 25. καὶ οἱ τοὶ μετανενοήκασι τὴν κατοικίαν εἰς τὸν πύργον ἄξουσιν. ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν βραδύτερον μετανενοήκασι. — L. 26. κατοικήσουσιν; ὅσοι δὲ οὐ μετανενοήσουσιν ἀλλ' ἐμμένουσι. — L. 29. ὁ σοι : οἱ. — L. 30. πάντοτε οἱ τοὶ. — L. 31. δέ omis. — L. 32. (I. δόξης) δόξης τινός. — L. 33. ἐν ἀλλήλοις ἔχοντες περὶ πρωτείων. — L. 35. ἐκαθήρησαν. — L. 37. αὐτῶν omis. ἐπιστρέψῃ. — L. 38. ἐκβληθήσεται ἀπό. — L. 40. τῶν τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου φυλασσόντων· ἐν ταῖς ἐντολαῖς. — L. 41. δόξης τινός. — L. 42. ταπεινοφρονήσεως. — L. 43. ἐν τοῖς τοιούτοις οἶν. — L. 44. ἐν τοῖς θυροστάταις δέ. — L. 45. οἱ δὲ ἐπιδοκότες; ἡμῖς μὲν γλωφᾶς ἡμῖς δὲ ξηρᾶς. — L. 46. ἐν ταῖς πραγματείαις. — L. 47. μὴ κολλώμενοι τοῖς ἀγαίοις. — L. 48. τὸ δὲ ἡμῖς νεκρόν ἐστι. — L. 49. μου τῶν ἐντολῶν. — L. 50. γούν. — L. 52. διὰ γὰρ τὰς πραγματίας. — L. 54. λοιπόν corr. Hilgenfeld. — L. 56. οἶν omis.

Oxyrhynchus Papyrus n° 1786 Hymne chrétien avec les notes musicales.

Écrit au verso d'un compte de blé du IIIe siècle, dans l'écriture onciale de ce même siècle en longues lignes. Dimensions : 296 × 50^{mm}.

Première édition par A. S. HUNT, *Oxyrhynchus Papyri*, XV, pp. 21 ss.

[notes musicales perdues]

L. 1. [31 lettres perdues] ὁμοῦ πᾶσαι τε θεοῦ λόγιοι α. [3 lettres]. [..] αϛ[....

[notes musicales perdues] ξ̄ ῑ ζ̄ ε̄ σ̄ φ̄ — φ̄ : ξ̄ ῑ ζ̄ ζ̄ ε̄ ζ̄ ζ̄ ῑ φ̄

L. 2. [28 lettres perdues] ? πρ]υτανηω σιγατω μηδ' αστρα φαεσφορα

[ ] ζ̄

λ[ειπ]ε

[notes musicales perdues]] ξ̄ ῑ : ζ̄ ε̄ : ῑ ζ̄ ε̄ ζ̄ ῑ ζ̄ ε̄ ζ̄ ῑ φ̄ : ξ̄ ῑ

L. 3. [σ̄ θων]. [λ̄ ει]. [.....] ρ [12 lettres perdues] πο.ταμων βοθιων πασαι υμνον

φ̄ : σ̄ ζ̄ R

των δι' ημων

] σ̄ σ̄ φ̄ σ̄ R : φ̄ σ̄ φ̄ φ̄ ζ̄ ῑ ζ̄ ζ̄ ε̄ ζ̄ ῑ φ̄ ζ̄ ε̄ ζ̄ ῑ φ̄ ζ̄ ε̄ ζ̄ ῑ φ̄

L. 4. [π]ατερα χ' υιον χ' αγιον πνευμα πασαι δυναμεις

ο ο ο̄ ο̄ ῑ ο̄ ζ̄ : ζ̄ ε̄ ζ̄ ζ̄ ῑ ζ̄ ζ̄ ε̄ ζ̄ ῑ φ̄ ζ̄ ε̄ ζ̄ ῑ φ̄

επιφωνουτων αμην αμην κρατος αινος

ῑ : σ̄ σ̄ φ̄ σ̄ φ̄ σ̄ σ̄ ζ̄ ζ̄ ῑ ῑ ο̄ ζ̄ σ̄ ζ̄ ῑ ζ̄ ο̄ φ̄ σ̄ φ̄ σ̄ ζ̄ : ζ̄ ῑ ζ̄ ο̄ φ̄ σ̄ φ̄

L. 5. [15 lettres perdues] δ[ωτ]η[ρι] μωνω παντων αγαθων αμην αμην

Comme dans le chant de l'épithaphe de Seikilos, dont j'ai constaté le premier le caractère, ou dans le papyrus musical d'Euripide que j'ai publié dans la *Revue des Études grecques*, V, 19, 1892 (Mémoire lu à l'Académie des Inscriptions, 10 juin 1892), etc., les notes musicales sont au-dessus du texte. Ce sont celles-ci : ρ φ σ ο ζ ι ζ ε (notation de l'échelle hypolydienne diatonique). Les notes longues portent une ligne horizontale, p. ex. ὀ; ~ signifie le legato, — une pause, = une double pause, : (peut-être) la séparation des parties musicales. Voici la transcription du professeur H. Stuart Jones :

....? ρφ]υ - ταν - η - ω   σι - γζ - τω μηδ' ἄσ - τρα φα-

εσ-φού-ρα λ[ει-π]ί-ε-[σ]θων.... πο-τα - μῶν   ῥο-θί - ων πᾶ - σαι

ὑμ-νοῦν - των δ' ἡ - μῶν πλ-τέ-ρα γ' υἱ - ὄν   γ' ἄ-γι   ον πνεῦ-

μα   πᾶ - σαι δυ-νά-μεις ἐ-πι-φω - νοῦν-των ἄ - μῆν   ἄ - μῆν

κρά-τος α - ἱ   νος...   δω - τῆ - ρι μό-νο

πάν - των   ἄ-γλ-θῶν   ἄ - μῆν   ἄ - μῆν.

Une nouvelle édition du Papyrus 13415 de Berlin (v. Carl Schmidt, *Zwei altchristliche Gebete* : « Neutestamentliche Studien. Georg. Heineke... dargestellt » [Untersuchungen zum Neuen Testament herausgegeben von Hans Windisch, Heft 6]. Leipzig, 1914, 66-78) a été publiée par Theodor Schermann, *Muenchener Beitræge zur Papyrusforschung*, herausgegeben von

Leopold Wenger, Drittes Heft : Fröhchristliche Vorbereitungsgebete zur Taufe Munique 1917. Schermann a augmenté son édition par plusieurs conjectures : l. 1. 1 au commencement : ἀνακαίνισον ἡμᾶς ou ἀγιάσον ἡμᾶς « sanctifiez-nous » ; l. 1. 7 : <δὸς ὑπο>ρέειν « donnez-nous la force ». L. 6 de la prière du samedi : καθήμεν <ους εἰς ὀρθήν> | ὁ <δόν> « à la bonne voie ». L. 9. <Χάριν καὶ ὕμνους καὶ> au lieu de <ἐν ἐνὶ στήθεσσι> « avant ἐπικινύσεις « grâce (ou hymnes) et louanges ». L. 27. καὶ ἐπιθυμοῦν τὰς νῦν > | σοι ἐγγιζέειν ou <πλησίον> | <σοι> ἐγγιζέειν « désireux de nous approcher ».

M. Giuseppe GÜENINI a publié une collection spéciale de quarante-quatre lettres chrétiennes sur papyrus; elle contient aussi des lettres de la fin du IVe siècle et du commencement du Ve siècle, qui ne figurent pas dans notre édition. *Lettere Cristiane*, Milano, 1923, 370 pp. in-8°. Supplementi ad « Aegyptus », Serie divulgazione, Ser. Greco-Romana, n° 3.

La magnifique édition de M. H. I. BELL, avec le concours de M. W. E. GRIM (*Jews and Christians in Egypt, the jewish troubles in Alexandria and the Athanasian controversy illustrated by texts from greek papyri in the British Museum, by order of the trustees, British Museum, 1924, 140 pp. in-4*) contient toute une série de lettres grecques et coptes du IVe siècle concernant le schisme de Meletios et la correspondance de Paphnutios, textes et commentaires.

M. Paul MEYER, à qui nous devons la connaissance des libelli de la persécution de Dèce conservés à Hambourg, vient d'en publier deux nouveaux (*Griechische Papyrus urkunden der Hamburger Staats und Universitäts bibliothek*, 1924, p. 215) dont voici les textes :

MEYER, n° 61^a.

Inventaire de la bibliothèque de Hambourg, n° 275, 85 × 68^{mm}, 13 juin 250.

¹ [Ἔτους] ἂ Ἀυτοκράτορος Καίσαρος | ² Γαίου Μ[ε]σσίου Κωνίντου | ³ Τραιανῶ Δεκίου Εὐσεβοῦς | ⁴ Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ | ⁵ παυσι ιδ'.

MEYER, n° 61^b.

Inventaire de la même bibliothèque, n° 316, 120 × 70^{mm}, 21 juin 250.

¹ . . . . | ² καὶ τῶν ἱερ[ε]ῶν ἐ | ³ γεσάμεθα καὶ ἀξί | ⁴ οὔμεν ὑμᾶς ὑποσημνώσασθαι (l. — μεί-) Διευ | ⁵ τυγεῖται (l. — τε. τ corr. ex. τε) || ⁶ ΜΑΝΥΣ ΙΙ Αὐρήλιοι Σεργίου καὶ Ἑρμῆς | ⁷ εἶδαμεν ὑμᾶς θυσιάζον | ⁸ τος (ας) | ⁹ ΜΑΝΥΣ ΙΙΙ ΕΡΜΑΚ ḲH | Spatium ¹⁰ ΜΑΝΥΣ Ι (Ἔτους) ας' Ἀυτοκράτορος || ¹¹ Καίσαρος Γαίου Μεσσίου | ¹² Κωνίντου Τραιανῶ | ¹³ Δεκίου (l. — κίου) Εὐσεβοῦς | ¹⁴ Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ | ¹⁵ παυσι κζ'.

NOTE. — Page [169], ligne 24 du texte grec, corrigez avec GÜENINI : εἰ ἄν [έχοι, εἰ δὲ μὴ... λα?]; page [166], l. 17 du texte grec : [ταῦτα] γράμματα | [τα et l. 25 Συρίαν ἀπεθε] | [πρ]ῆς; page [167], l. 1 du texte grec : Ἀπ[ό]λλων; (conjectures de GÜENINI, *Lettere cristiane*, pp. 85, 157, 173). — Page [170], γ (,) εἰ λημ- appartient à la l. 17. — Page [172], l. 4 [du texte grec, ajoutez (l. παρὰ)].

C. WESSELY.

INDEX

DES PASSAGES DE LA SAINTE ÉCRITURE.

Saint Matthieu,	i, 1	Amulettes	J, L, P
—	iv, 23	Amulette	K
—	iv, 23-24.	Amulette	M
—	v, 1	Amulette	N
—	vi, 9.	Amulette	L
—	vi, 9-13	Amulettes	N, P
—	ix, 10-12.	Textes divers	11
Saint Marc,	i, 1	Amulette	L
—	ii, 15-17.	Textes divers	11
Saint Luc.	i, 1	Amulettes	K, L
—	ii, 8-14	Liturgie	9
—	xi, 1.	Amulette	N
—	xxii, 44-63	Livres canoniques	2
Saint Jean,	i, 1-2	Amulettes	K, L
—	i, 1-3	Amulettes	L, O
—	ii, 11-12	Livres canoniques	3
—	ii, 12	Amulette	L
—	v, 2	Amulette	O
—	xv, 25-27	Livres canoniques	4
—	xvi, 1-2, 17-31	Livres canoniques	1
Épître aux Rom.,	viii, 12-ix, 9	Livres canoniques	4
—	xii, 1	Amulette	J
— 1 Corinth.,	vii, 18-viii, 13	Livres canoniques	5
— aux Philipp.,	iii, 9-17; iv, 2-8	Livres canoniques	6
— aux Hébreux.	x, 12-19	Livres canoniques	7
— 1 S. Pierre,	v, 5-13.	Livres canoniques	8
— S. Jacques,	i, 10-18	Livres canoniques	9
—	ii, 19-iii, 9	Livres canoniques	10
Apocalypse,	i, 4-7	Livres canoniques	11
—	iii, 19-iv, 2.	Livres canoniques	12
—	v, 5-8; vi, 5-8	Livres canoniques	13

TABLE

	Pages.
INTRODUCTION.	[121]
CHAPITRE I. — Nouveaux actes rédigés à l'occasion de la persécution de Dèce. .	[130]
CHAPITRE II. — Nouvelles lettres chrétiennes sur papyrus.	[156]
CHAPITRE III. — Amulettes chrétiennes.	[175]
CHAPITRE IV. — Fragments liturgiques et prières	[200]
CHAPITRE V. — Fragments de livres canoniques.	[227]
CHAPITRE VI. — Textes divers de la littérature chrétienne	[244]
SUPPLÉMENT.	[275]
Index des passages de la sainte Écriture.	[285]

JOHN OF EPHESUS
LIVES OF THE EASTERN SAINTS

SYRIAC TEXT EDITED AND TRANSLATED

BY
E. W. BROOKS

II

וְכִי־לְמַעַן יִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ
 לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ
 לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמִּצְוֵנוּ לְעֵשֶׂת יְמֵי
 הַחַיִּים וְלְעֵשֶׂת יְמֵי הַחַיִּים

הַחַיִּים וְלְעֵשֶׂת יְמֵי הַחַיִּים. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ
 לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ
 לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ

וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ
 לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ
 לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ לְאֵלֵינוּ. וְיִשְׁמְרוּ אֶת־הַמִּצְוֹתֶיךָ

1. Ms. אֵלֵינוּ.

prayer of him who presents them¹ and of all saints like him, who present
 propitiatory fruits to God, may he visit his church in mercy, and be gracious
 to us her children, who through our sins have made ourselves sons who
 provoke, and may they be expiated by the blood of the only God over all
 for ever and ever.

The history of the holy John bishop of the city of Thella is ended.

NEXT THE TWENTY-FIFTH HISTORY, OF THE BLESSED JOHN BISHOP OF THE CITY OF
 HEPHAESTU² IN EGYPT, WHO REPEATS THE CONFLICTS (ἀγών) OF THE HOLY JOHN
 WHO PRECEDES HIM.

Since the purpose of our work and the course of our history aims at
 showing and describing the circumstances of the perfect lives which the saints
 lived, therefore we say that in the order of our history we will insert spiritual
 pastors³, and will also in our work state the circumstances of their activity

1. Sc. the afflictions. — 2. Sc. Ἡφαίστου πόλις. — 3. Sc. bishops.

1. Ms. 1. Ms. 2. Ms. 3. Ms. 4. Ms. 5. Ms. 6. Ms. 7. Ms. 8. Ms. 9. Ms. 10. Ms. 11. Ms. 12. Ms. 13. Ms. 14. Ms. 15. Ms. 16. Ms. 17. Ms. 18. Ms. 19. Ms. 20. Ms. 21. Ms. 22. Ms. 23. Ms. 24. Ms. 25. Ms. 26. Ms. 27. Ms. 28. Ms. 29. Ms. 30. Ms. 31. Ms. 32. Ms. 33. Ms. 34. Ms. 35. Ms. 36. Ms. 37. Ms. 38. Ms. 39. Ms. 40. Ms. 41. Ms. 42. Ms. 43. Ms. 44. Ms. 45. Ms. 46. Ms. 47. Ms. 48. Ms. 49. Ms. 50. Ms. 51. Ms. 52. Ms. 53. Ms. 54. Ms. 55. Ms. 56. Ms. 57. Ms. 58. Ms. 59. Ms. 60. Ms. 61. Ms. 62. Ms. 63. Ms. 64. Ms. 65. Ms. 66. Ms. 67. Ms. 68. Ms. 69. Ms. 70. Ms. 71. Ms. 72. Ms. 73. Ms. 74. Ms. 75. Ms. 76. Ms. 77. Ms. 78. Ms. 79. Ms. 80. Ms. 81. Ms. 82. Ms. 83. Ms. 84. Ms. 85. Ms. 86. Ms. 87. Ms. 88. Ms. 89. Ms. 90. Ms. 91. Ms. 92. Ms. 93. Ms. 94. Ms. 95. Ms. 96. Ms. 97. Ms. 98. Ms. 99. Ms. 100. Ms. 101. Ms. 102. Ms. 103. Ms. 104. Ms. 105. Ms. 106. Ms. 107. Ms. 108. Ms. 109. Ms. 110. Ms. 111. Ms. 112. Ms. 113. Ms. 114. Ms. 115. Ms. 116. Ms. 117. Ms. 118. Ms. 119. Ms. 120. Ms. 121. Ms. 122. Ms. 123. Ms. 124. Ms. 125. Ms. 126. Ms. 127. Ms. 128. Ms. 129. Ms. 130. Ms. 131. Ms. 132. Ms. 133. Ms. 134. Ms. 135. Ms. 136. Ms. 137. Ms. 138. Ms. 139. Ms. 140. Ms. 141. Ms. 142. Ms. 143. Ms. 144. Ms. 145. Ms. 146. Ms. 147. Ms. 148. Ms. 149. Ms. 150. Ms. 151. Ms. 152. Ms. 153. Ms. 154. Ms. 155. Ms. 156. Ms. 157. Ms. 158. Ms. 159. Ms. 160. Ms. 161. Ms. 162. Ms. 163. Ms. 164. Ms. 165. Ms. 166. Ms. 167. Ms. 168. Ms. 169. Ms. 170. Ms. 171. Ms. 172. Ms. 173. Ms. 174. Ms. 175. Ms. 176. Ms. 177. Ms. 178. Ms. 179. Ms. 180. Ms. 181. Ms. 182. Ms. 183. Ms. 184. Ms. 185. Ms. 186. Ms. 187. Ms. 188. Ms. 189. Ms. 190. Ms. 191. Ms. 192. Ms. 193. Ms. 194. Ms. 195. Ms. 196. Ms. 197. Ms. 198. Ms. 199. Ms. 200. Ms. 201. Ms. 202. Ms. 203. Ms. 204. Ms. 205. Ms. 206. Ms. 207. Ms. 208. Ms. 209. Ms. 210. Ms. 211. Ms. 212. Ms. 213. Ms. 214. Ms. 215. Ms. 216. Ms. 217. Ms. 218. Ms. 219. Ms. 220. Ms. 221. Ms. 222. Ms. 223. Ms. 224. Ms. 225. Ms. 226. Ms. 227. Ms. 228. Ms. 229. Ms. 230. Ms. 231. Ms. 232. Ms. 233. Ms. 234. Ms. 235. Ms. 236. Ms. 237. Ms. 238. Ms. 239. Ms. 240. Ms. 241. Ms. 242. Ms. 243. Ms. 244. Ms. 245. Ms. 246. Ms. 247. Ms. 248. Ms. 249. Ms. 250. Ms. 251. Ms. 252. Ms. 253. Ms. 254. Ms. 255. Ms. 256. Ms. 257. Ms. 258. Ms. 259. Ms. 260. Ms. 261. Ms. 262. Ms. 263. Ms. 264. Ms. 265. Ms. 266. Ms. 267. Ms. 268. Ms. 269. Ms. 270. Ms. 271. Ms. 272. Ms. 273. Ms. 274. Ms. 275. Ms. 276. Ms. 277. Ms. 278. Ms. 279. Ms. 280. Ms. 281. Ms. 282. Ms. 283. Ms. 284. Ms. 285. Ms. 286. Ms. 287. Ms. 288. Ms. 289. Ms. 290. Ms. 291. Ms. 292. Ms. 293. Ms. 294. Ms. 295. Ms. 296. Ms. 297. Ms. 298. Ms. 299. Ms. 300. Ms. 301. Ms. 302. Ms. 303. Ms. 304. Ms. 305. Ms. 306. Ms. 307. Ms. 308. Ms. 309. Ms. 310. Ms. 311. Ms. 312. Ms. 313. Ms. 314. Ms. 315. Ms. 316. Ms. 317. Ms. 318. Ms. 319. Ms. 320. Ms. 321. Ms. 322. Ms. 323. Ms. 324. Ms. 325. Ms. 326. Ms. 327. Ms. 328. Ms. 329. Ms. 330. Ms. 331. Ms. 332. Ms. 333. Ms. 334. Ms. 335. Ms. 336. Ms. 337. Ms. 338. Ms. 339. Ms. 340. Ms. 341. Ms. 342. Ms. 343. Ms. 344. Ms. 345. Ms. 346. Ms. 347. Ms. 348. Ms. 349. Ms. 350. Ms. 351. Ms. 352. Ms. 353. Ms. 354. Ms. 355. Ms. 356. Ms. 357. Ms. 358. Ms. 359. Ms. 360. Ms. 361. Ms. 362. Ms. 363. Ms. 364. Ms. 365. Ms. 366. Ms. 367. Ms. 368. Ms. 369. Ms. 370. Ms. 371. Ms. 372. Ms. 373. Ms. 374. Ms. 375. Ms. 376. Ms. 377. Ms. 378. Ms. 379. Ms. 380. Ms. 381. Ms. 382. Ms. 383. Ms. 384. Ms. 385. Ms. 386. Ms. 387. Ms. 388. Ms. 389. Ms. 390. Ms. 391. Ms. 392. Ms. 393. Ms. 394. Ms. 395. Ms. 396. Ms. 397. Ms. 398. Ms. 399. Ms. 400. Ms. 401. Ms. 402. Ms. 403. Ms. 404. Ms. 405. Ms. 406. Ms. 407. Ms. 408. Ms. 409. Ms. 410. Ms. 411. Ms. 412. Ms. 413. Ms. 414. Ms. 415. Ms. 416. Ms. 417. Ms. 418. Ms. 419. Ms. 420. Ms. 421. Ms. 422. Ms. 423. Ms. 424. Ms. 425. Ms. 426. Ms. 427. Ms. 428. Ms. 429. Ms. 430. Ms. 431. Ms. 432. Ms. 433. Ms. 434. Ms. 435. Ms. 436. Ms. 437. Ms. 438. Ms. 439. Ms. 440. Ms. 441. Ms. 442. Ms. 443. Ms. 444. Ms. 445. Ms. 446. Ms. 447. Ms. 448. Ms. 449. Ms. 450. Ms. 451. Ms. 452. Ms. 453. Ms. 454. Ms. 455. Ms. 456. Ms. 457. Ms. 458. Ms. 459. Ms. 460. Ms. 461. Ms. 462. Ms. 463. Ms. 464. Ms. 465. Ms. 466. Ms. 467. Ms. 468. Ms. 469. Ms. 470. Ms. 471. Ms. 472. Ms. 473. Ms. 474. Ms. 475. Ms. 476. Ms. 477. Ms. 478. Ms. 479. Ms. 480. Ms. 481. Ms. 482. Ms. 483. Ms. 484. Ms. 485. Ms. 486. Ms. 487. Ms. 488. Ms. 489. Ms. 490. Ms. 491. Ms. 492. Ms. 493. Ms. 494. Ms. 495. Ms. 496. Ms. 497. Ms. 498. Ms. 499. Ms. 500. Ms. 501. Ms. 502. Ms. 503. Ms. 504. Ms. 505. Ms. 506. Ms. 507. Ms. 508. Ms. 509. Ms. 510. Ms. 511. Ms. 512. Ms. 513. Ms. 514. Ms. 515. Ms. 516. Ms. 517. Ms. 518. Ms. 519. Ms. 520. Ms. 521. Ms. 522. Ms. 523. Ms. 524. Ms. 525. Ms. 526. Ms. 527. Ms. 528. Ms. 529. Ms. 530. Ms. 531. Ms. 532. Ms. 533. Ms. 534. Ms. 535. Ms. 536. Ms. 537. Ms. 538. Ms. 539. Ms. 540. Ms. 541. Ms. 542. Ms. 543. Ms. 544. Ms. 545. Ms. 546. Ms. 547. Ms. 548. Ms. 549. Ms. 550. Ms. 551. Ms. 552. Ms. 553. Ms. 554. Ms. 555. Ms. 556. Ms. 557. Ms. 558. Ms. 559. Ms. 560. Ms. 561. Ms. 562. Ms. 563. Ms. 564. Ms. 565. Ms. 566. Ms. 567. Ms. 568. Ms. 569. Ms. 570. Ms. 571. Ms. 572. Ms. 573. Ms. 574. Ms. 575. Ms. 576. Ms. 577. Ms. 578. Ms. 579. Ms. 580. Ms. 581. Ms. 582. Ms. 583. Ms. 584. Ms. 585. Ms. 586. Ms. 587. Ms. 588. Ms. 589. Ms. 590. Ms. 591. Ms. 592. Ms. 593. Ms. 594. Ms. 595. Ms. 596. Ms. 597. Ms. 598. Ms. 599. Ms. 600. Ms. 601. Ms. 602. Ms. 603. Ms. 604. Ms. 605. Ms. 606. Ms. 607. Ms. 608. Ms. 609. Ms. 610. Ms. 611. Ms. 612. Ms. 613. Ms. 614. Ms. 615. Ms. 616. Ms. 617. Ms. 618. Ms. 619. Ms. 620. Ms. 621. Ms. 622. Ms. 623. Ms. 624. Ms. 625. Ms. 626. Ms. 627. Ms. 628. Ms. 629. Ms. 630. Ms. 631. Ms. 632. Ms. 633. Ms. 634. Ms. 635. Ms. 636. Ms. 637. Ms. 638. Ms. 639. Ms. 640. Ms. 641. Ms. 642. Ms. 643. Ms. 644. Ms. 645. Ms. 646. Ms. 647. Ms. 648. Ms. 649. Ms. 650. Ms. 651. Ms. 652. Ms. 653. Ms. 654. Ms. 655. Ms. 656. Ms. 657. Ms. 658. Ms. 659. Ms. 660. Ms. 661. Ms. 662. Ms. 663. Ms. 664. Ms. 665. Ms. 666. Ms. 667. Ms. 668. Ms. 669. Ms. 670. Ms. 671. Ms. 672. Ms. 673. Ms. 674. Ms. 675. Ms. 676. Ms. 677. Ms. 678. Ms. 679. Ms. 680. Ms. 681. Ms. 682. Ms. 683. Ms. 684. Ms. 685. Ms. 686. Ms. 687. Ms. 688. Ms. 689. Ms. 690. Ms. 691. Ms. 692. Ms. 693. Ms. 694. Ms. 695. Ms. 696. Ms. 697. Ms. 698. Ms. 699. Ms. 700. Ms. 701. Ms. 702. Ms. 703. Ms. 704. Ms. 705. Ms. 706. Ms. 707. Ms. 708. Ms. 709. Ms. 710. Ms. 711. Ms. 712. Ms. 713. Ms. 714. Ms. 715. Ms. 716. Ms. 717. Ms. 718. Ms. 719. Ms. 720. Ms. 721. Ms. 722. Ms. 723. Ms. 724. Ms. 725. Ms. 726. Ms. 727. Ms. 728. Ms. 729. Ms. 730. Ms. 731. Ms. 732. Ms. 733. Ms. 734. Ms. 735. Ms. 736. Ms. 737. Ms. 738. Ms. 739. Ms. 740. Ms. 741. Ms. 742. Ms. 743. Ms. 744. Ms. 745. Ms. 746. Ms. 747. Ms. 748. Ms. 749. Ms. 750. Ms. 751. Ms. 752. Ms. 753. Ms. 754. Ms. 755. Ms. 756. Ms. 757. Ms. 758. Ms. 759. Ms. 760. Ms. 761. Ms. 762. Ms. 763. Ms. 764. Ms. 765. Ms. 766. Ms. 767. Ms. 768. Ms. 769. Ms. 770. Ms. 771. Ms. 772. Ms. 773. Ms. 774. Ms. 775. Ms. 776. Ms. 777. Ms. 778. Ms. 779. Ms. 780. Ms. 781. Ms. 782. Ms. 783. Ms. 784. Ms. 785. Ms. 786. Ms. 787. Ms. 788. Ms. 789. Ms. 790. Ms. 791. Ms. 792. Ms. 793. Ms. 794. Ms. 795. Ms. 796. Ms. 797. Ms. 798. Ms. 799. Ms. 800. Ms. 801. Ms. 802. Ms. 803. Ms. 804. Ms. 805. Ms. 806. Ms. 807. Ms. 808. Ms. 809. Ms. 810. Ms. 811. Ms. 812. Ms. 813. Ms. 814. Ms. 815. Ms. 816. Ms. 817. Ms. 818. Ms. 819. Ms. 820. Ms. 821. Ms. 822. Ms. 823. Ms. 824. Ms. 825. Ms. 826. Ms. 827. Ms. 828. Ms. 829. Ms. 830. Ms. 831. Ms. 832. Ms. 833. Ms. 834. Ms. 835. Ms. 836. Ms. 837. Ms. 838. Ms. 839. Ms. 840. Ms. 841. Ms. 842. Ms. 843. Ms. 844. Ms. 845. Ms. 846. Ms. 847. Ms. 848. Ms. 849. Ms. 850. Ms. 851. Ms. 852. Ms. 853. Ms. 854. Ms. 855. Ms. 856. Ms. 857. Ms. 858. Ms. 859. Ms. 860. Ms. 861. Ms. 862. Ms. 863. Ms. 864. Ms. 865. Ms. 866. Ms. 867. Ms. 868. Ms. 869. Ms. 870. Ms. 871. Ms. 872. Ms. 873. Ms. 874. Ms. 875. Ms. 876. Ms. 877. Ms. 878. Ms. 879. Ms. 880. Ms. 881. Ms. 882. Ms. 883. Ms. 884. Ms. 885. Ms. 886. Ms. 887. Ms. 888. Ms. 889. Ms. 890. Ms. 891. Ms. 892. Ms. 893. Ms. 894. Ms. 895. Ms. 896. Ms. 897. Ms. 898. Ms. 899. Ms. 900. Ms. 901. Ms. 902. Ms. 903. Ms. 904. Ms. 905. Ms. 906. Ms. 907. Ms. 908. Ms. 909. Ms. 910. Ms. 911. Ms. 912. Ms. 913. Ms. 914. Ms. 915. Ms. 916. Ms. 917. Ms. 918. Ms. 919. Ms. 920. Ms. 921. Ms. 922. Ms. 923. Ms. 924. Ms. 925. Ms. 926. Ms. 927. Ms. 928. Ms. 929. Ms. 930. Ms. 931. Ms. 932. Ms. 933. Ms. 934. Ms. 935. Ms. 936. Ms. 937. Ms. 938. Ms. 939. Ms. 940. Ms. 941. Ms. 942. Ms. 943. Ms. 944. Ms. 945. Ms. 946. Ms. 947. Ms. 948. Ms. 949. Ms. 950. Ms. 951. Ms. 952. Ms. 953. Ms. 954. Ms. 955. Ms. 956. Ms. 957. Ms. 958. Ms. 959. Ms. 960. Ms. 961. Ms. 962. Ms. 963. Ms. 964. Ms. 965. Ms. 966. Ms. 967. Ms. 968. Ms. 969. Ms. 970. Ms. 971. Ms. 972. Ms. 973. Ms. 974. Ms. 975. Ms. 976. Ms. 977. Ms. 978. Ms. 979. Ms. 980. Ms. 981. Ms. 982. Ms. 983. Ms. 984. Ms. 985. Ms. 986. Ms. 987. Ms. 988. Ms. 989. Ms. 990. Ms. 991. Ms. 992. Ms. 993. Ms. 994. Ms. 995. Ms. 996. Ms. 997. Ms. 998. Ms. 999. Ms. 1000.

1. Ms. 1. Ms. 2. Ms. 3. The supplement of v. D. and L. does not agree with the ms.; a disjoined letter precedes 1. Ms. 4. Ms. 5. Ms. 6.

were assembled; and¹, they having been instructed to assemble¹ by night in the open space in the western court of the paved precinct (²) (πλάστιξ) of the same house of Mar John, he there ordained them by night. And so from that place we again separated, he to Chios and thence to Alexandria and to Palestine, and we to the royal city, wondering at the grace of God which had stirred up this man to visit the believers, and had given him moreover . . . to² the whole church, while all the time that he had been away those who came to the city had been in distress and had been waiting for him as a good hope and a granter of their requests. And he also returned and came, and found many in distress and waiting for him; since, though there were many others in the city itself, there was no man whosoever to stretch out his hand to ordain by reason of his fear. These things, on account of the abundance of his zeal and the greatness of the goodness of God with the man, impelled us to stray into such a length of narrative, while we have repeated few of his actions, such as relate to the method in which he carried out his visitation, while on that which is indeed too great to tell, the subject of the rest of his brave character and his humility, we have kept silence, lest

1. Ms. om. — 2. Ms. torn.

נפש. אלהי רמי; בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 אלהי קתבעה. סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא

אלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא

אלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא

אלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא
 בלדדו; בל; ואלהי קתבעה סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא סתתנא

we exceed the fixed limit. These things which tend to preserve the memory
 of these holy and zealous men mighty in conflicts (ἀγών) on behalf of religion,
 the first John and further this second John, we have committed to the record
 of history, in the first place in order that the world may [reap benefit] from
 the description [of...] their ascetic and virtuous life, and in the second
 in order to make known the graciousness of him who saved his church by his
 precious blood, how in this time of its distress also he set up these two
 pillars of light in it to comfort it; by whose holy prayers may schisms and
 strifes be done away from within it until the end, Amen! [And may mercy
 light upon the sinner who wrote it through their prayers. Amen!]²

The history of the blessed John bishop of the city of Hephaesta in Egypt is ended.

NEXT THE TWENTY-SIXTH HISTORY, OF THE HOLY THOMAS THE
 PERSECUTED MAN AND MARTYR, BISHOP OF DAMASCUS.

Whereas we have though enigmatically and obscurely set down a nar-

1. Ms. torn. — 2. This is almost certainly a scribe's addition, but is written as part of the chapter.

1. B ins. ¹ . . . ² . . . ³ . . . ⁴ . . . ⁵ . . . ⁶ . . . ⁷ . . . ⁸ . . . ⁹ . . . ¹⁰ . . . ¹¹ . . . ¹² . . . ¹³ . . . ¹⁴ . . . ¹⁵ . . . ¹⁶ . . . ¹⁷ . . . ¹⁸ . . .

1. B ins. ¹ . . . — 2. B ins. ² . . . — 3. B ins. ³ . . . — 4. B ⁴ . . . — 5. B ⁵ . . . — 6. B om. — 7. B ⁷ . . . — 8. B ⁸ . . . — 9. B ins. ⁹ . . . — 10. E ¹⁰ . . . — 11. B ¹¹ . . . — 12. B ¹² . . . — 13. E ¹³ . . . — 14. B ¹⁴ . . . — 15. B ¹⁵ . . . — 16. B ¹⁶ . . . — 17. B ¹⁷ . . . — 18. B ¹⁸ . . .

very beginning the light of her life rose in her mind, until men marvelled at her sorrow and modesty and devoutness; and her name given her by her parents, as by way of prophecy, was 'blessing'¹, who truly received a heavenly blessing. This virtuous woman formed the plan of going and worshipping in the holy places in which the salvation of our life was effected, and she continued asking her parents' leave, and they would laugh at her childhood and say : « You have not yet learned to interpret², and do you wish to go to Jerusalem? », but she on her part was silent and kept it in her heart³. And⁴ in the same days she prayed and said : « Lord, if thou wishest for the life of my wretched soul, 'make thy way straight before me'⁵ and provide an escort for me, and save my soul from the stain of the hateful mire of this world ». Then the child, as she herself would repeat to us, when I pressed her much, placed her soul in the Lord's hands and fled. And after traversing «three or four⁶ miles she found a large party of women

1. Sc. Enlogia. — 2. Sc. writing, i. e. to read?). To make the meaning clearer the scribe of B has inserted ¹ (speech). — 3. Luke, II, 19. — 4. The scribe of B has inserted 'about 7 years afterwards', probably because the notion of a child of 8 setting off alone for Jerusalem staggered him, though he thereby makes the words 'in the same days' meaningless. That she was really only 8 is scarcely credible, and is probably one of the author's loose statements. — 5. Ps. V, 9. — 6. B '4'. V. D. and L. wrongly 'quadraginta'.

١. ٢. ٣. ٤. ٥. ٦. ٧. ٨. ٩.

1. B ins. ... 2. B om. ... 3. B ol ... 4. B ins. ... 5. B ins. ... 6. B ins. ... 7. B ins. ... 8. B ins. ... 9. B ins.

tried to prevent her and used to smite her on account of her childish age, that she might not apply herself to these things more than all the sisters; and she on her side would increase them the more; so that she would go for two and three days at a time, and then eat lentils only, and she would keep a whole night's vigil standing in a corner (*γωνία*); and no single word from her mouth would be uttered to human beings all day unless it was demanded, while none of her companions saw her face openly or the whole of the inside of her eye from the time that she entered that monastery, and no laughter came out of her mouth. When they saw the blessed woman's ways of life, that in proportion as they strove to prevent her on the ground of her tender years she on her side went on adding to this serious demeanour for a year and two years, then her that they had despised as a child they now regarded as a venerable woman; and she herself had also changed her name before entering the monastery, lest any of her kin (*γένος*) should come and make inquiries and discover her; and she took the name of Susan. When she had been practising these habits for about ten years, a persecution was set on foot against their monastery to make them either submit¹ or quit.²

1. B ins. 'to the implicity of Glaceldon'. - 2. 519 - see p. 352, n. 2. The persecution in Palestine probably began sooner than in Mesopotamia, where Monophysites were in a large majority.

*B179v'a. او يعقف¹. مالهلا ومع بدومدنا هذا * موبدا املاوم او². هعلاوم
 الماسيم اعلمتت. سمومع لكا سلكا الما. لهصملا ومع اقام كتز
 * E 97 v'. او³ س³ با³ با³ ومع بمزا اوم. س⁴ املا⁴ بدومعلا امصملا او⁵.
 اممب امسعا⁶ واهوم. ساهلا لعمدنا ديمه مع اللصمبملا ساهم او⁷.
 مومبا بعملا. م او⁸ اهملا هذا اف دالمع واهلحق⁷ م امتت.
 موملا⁸ ومع بعملا. هلا س مع فومع. مع اومع م ممتلا ولا
 اعلمتت وحقوم⁹ سموم مومع. م او¹⁰ سموم موملا او¹⁰ واهلا.
 مومع امتت او¹⁰ موملا واهوم مومع لاه¹⁰. او¹⁰ مع مع واهلجب¹⁰.
 لاهم مومع مومع م افنا. وموم لا لاهم. وانا حصمتلا¹¹ او¹¹ موملا
 مومع¹² اموم مومع. لعمدنا او¹² لاه. هومع مع او¹³ او¹³ موملا.
 واه مع مومع او¹⁴ مومع مومع. ولا المومع مومع¹¹ لاهلا
 مومع لاهم مومع¹⁵ او¹⁵ موملا او¹⁵ مومع مومع او¹⁵ مومع

1. B ins. او¹ موملا او¹. — 2. B ins. مومع. — 3. B. او³ موملا ومع. — 4. B. او⁴ موملا او⁴. — 5. B. او⁵ موملا او⁵. — 6. B ins. او⁶ موملا او⁶. — 7. B. او⁷ موملا او⁷. — 8. B. او⁸ موملا او⁸. — 9. B. او⁹ موملا او⁹. — 10. B. او¹⁰ موملا او¹⁰. — 11. B. او¹¹ موملا او¹¹. — 12. B. او¹² موملا او¹². — 13. Mss. او¹³ موملا او¹³. — 14. B. او¹⁴ موملا او¹⁴. — 15. B. او¹⁵ موملا او¹⁵.

Since it was a large and celebrated convent, the majority of them were detained and conformed, and some were scattered this way and that. But the blessed woman was pressed by two alternatives, one of removing from the monastery, and the other of falling into the evil faith. Then she resolved to leave, and go into the desert beyond Alexandria, and live there. And she left at once, while a great division arose even among those who had submitted in that they said, « Now that Susan has left, neither will we stay ». But of the leading women who had not conformed five of them¹ attached themselves to her, while she was prepared to go alone; and these would say to her : « It is impossible for us to be separated from you ». But she, after she had been compelled, revealed her intention to them, saying : « Do not come with me; since for my part, to put it shortly, if the Lord prosper me as he is wont to do, I am going to the desert ». But they also as well stated their determination, « We too will go with you to the desert ». And, when they refused to give way, they embarked on a ship and crossed to Alexandria. And the blessed woman heard a report of a place in the desert beyond the house of Mar Menas²; and she directed her steps thither,

1. Sic syr. — 2. See p. 209, n. 2.

رحمها ولما فعلت امر قدح بهاء دعوتها مقصدنا مدبر لا لحمير ذوة. بحقي
 ستلمع ذوة. بهى به لا رحما لولا افلا واعصه بم اذنا. والى حتم
 الى باله واقبله حدافه لانا مدب. بم انا هسعتل¹ الا افنت: بهمدنا
 واقتمت² اهلللس. سفا لب. الا اقصمده وفقن. هنعف لب موما³
 * B 180 v a
 وقتما والى لب حسب دعوا. سب سب فقصمدا والى حدافه مدبنا. بهمدنا
 حقي بهى ذوة لانا عتم. مدح ذوا بهى بهى بهى. ولما فعلت امر
 اهلللس⁴. بهامدا لولى دعوتها. هسعتل⁵ الى بهى مدح الاقصمدا.
 مدح موما والى⁵. لولى بهى⁶ حذوا. همدنا سب ذوا. ول⁷ بهى حمر
 * E 100 r
 لادتمت بهى امر⁸ دعوتها مدبنا⁸. هسعتل⁸. هسعتل⁸ بهى مدح الاقصمدا⁹.
 بم هسعتل¹⁰. مدح بهى¹¹ لاسدنا ذوا الى بهى¹⁰. بم مجب¹² الا هسعتل¹¹
 الى باله والى¹³. ول¹³ حدافه لانا مدبنا. بهى مدبنا. بهى مدبنا
 لادتمت بهى امر مدبنا. بهى مدبنا لانا مدبنا: بهى بهى لادتمت

1. B. هسعتل E هسعتل. — 2. B ins. ولما فعلت. — 3. B ins. سب. — 4. B مدح مدبنا اهلللس حسب دعوا. — 5. B والى (marg. ins. ولما فعلت). — 6. B ins. مدح. — 7. B ول. — 8. B om. — 9. B مدبنا. — 10. B om. ع. — 11. B ins. لولى. — 12. E مجب. — 13. B اهلللس.

might make a little dish of lentils and bring it her, inasmuch as it was now ten days that she had not tasted anything. But she on her side refused even to hear of it, saying : « You seek to concern yourselves about my food, while I am lying flat on my face, and to make me eat the sweat of your faces, far be it from me !. But for the support of my body it is enough that you bring me a jar of water on the first day of the week, and one cake (πρῶτον) ' of bread a day ». And thus they did for her for three years. But, after the fame of the blessed women had been heard everywhere, and moreover where they lived, many persons would come to them from Alexandria, and from the villages of Libya, and further afterwards a great old man, who also with his disciples, about ten of them, was a neighbour of their monastery in Palestine, and, when they had been much persecuted, and driven from one place to another, when he learned where these blessed women were, and also about the quietude and pleasantness of that desert, set forth and directed his steps thither with his disciples, one of whom was brother of her who had been made head of the same blessed women, who

1. Bread twice cooked like our biscuit, and therefore hard and capable of being kept a considerable time. The meaning perh. is that they were to bring 7 cakes every Sunday.

سدا لى وعلى لىتموا وىرمدى دلاوى دوى لا لوى. ولىبا وىسدا لىبا.
 حدىمىر مدلاوى لوى. املى وى لى لىبا وىمدىبا وى لىبا¹ لىبا. دىر
 وىلىمى ملىملى وىلمى. ملى لى؛ قلى ملىملى²؛ دىر حدىمىر لوى لوى.
 ملى وى³ املىمى لىبا⁴؛ وى وىمى لىبا؛ لىبا املىمى لىبا⁵؛ حدىل
 وىل وىسدا لى ولىبا؛ وىقلى وىقلى ملى ملىمى. ملى ملىملى ملىمى ملى
 حدىمى⁶ وىملى لى وىلى ملىملى. ملى لى لى لى لى وىبا وىملى ملىملى
 وىملى⁸؛ وىملى لىبا لىبا وىملى وىملى لىبا. لى لى ملى
 وىملى¹⁰. لى دلىمى وىملى لىمى. وىملى ملىملى لوى ملىملى. وىملى¹⁰ وىملى
 لى لى دلىملى لىبا وىملى لىمى لىمى. وىملى ملىملى ملىملى
 وىملى ملىملى وىملى ملىملى ملىملى ملىملى¹¹؛ وىملى ملىملى
 وىملى ملىملى¹²؛ وىملى ملىملى وىملى ملىملى ملىملى ملىملى
 وىملى ملى ملى وىملى لى لى ملىملى لى لى ملىملى؛ وىملى ملىملى

D 101 v.

D 337 r.

1. B ins. لى. — 2. B وى ملىملى ملىملى. — 3. B لى. — 4. D وى. —
 — 5. B ins. لى. — 6. B وىملى ملىملى. — 7. E om. — 8. B وىملى ملىملى. — 9. B لى. — 10. B وىملى ملىملى. —
 11. D وىملى ملىملى. — 12. D وىملى ملىملى.

despises the sickly men who threaten him would mock at them¹. And the fame of her strength was heard everywhere, so that the fame of her perfection instigated us also to see her as well as the holy men who were there, fifteen years after she had settled in the same desert². And, when we had been privileged to see her that I do not like to name a woman, I was amazed at the words of solemn feeling and of the wisdom of God that proceeded from her mouth during the space of more than twenty days that I was with these saints, going and coming, in order to hear her speech and her delightful conversation; and I was unable to see her head held erect, or a feature of her face (*πρόσωπον*) except the tip of her nose only; so sorrowful was she and tearful. And she took upon herself to speak to us about this world how it is in the grasp of error, and how men see their fellows rotting and decaying and putrefying within graves, and the loathsome worm creeping³ about in the midst of their putrefying remains, and they who see these things are led astray by the vanities of this false world, and how again the thought of the rapidly-approaching terrible hour of the dissolution of this world does

1. Cf. p. 340. — 2. J.'s visit to Egypt was in 534 (see Introd., p. iv); hence we may place Susan's stay in Palestine from 509 to 519; see p. 344 and p. 356. — 3. وىملى must come from root وى (se movil) which P. Smith gives as Neo-Syr. only (v. D. and L. 'arrepentes'). P. S. refers to this passage under وىملى = insipidus; but this makes no sense.

* B 181 r^b.
 * E 102 r.
 * B 181 r^b.
 * E 102 r.

1. B ins. sic. — 2. B ins. sic. — 3. E pl. — 4. B ins. — 5. B — 6. B — 7. BD — 8. B — 9. D — 10. B — 11. E pl. — 12. D — 13. B ins. — 14. B — 15. B — 16. E — 17. E — 18. B ins.

not rise in men's hearts, and that they are about to stand before the terrible judgment-seat (*βῆμα*) of God, saying, « It is a great absurdity that we hear of the pit of fire, and the abysses of flame, and the darkness, and the rest of the torments, and we do not lay it to heart and ask mercy while we have the opportunity as a means of escaping from these things. » This divine woman would repeat in our presence many things yet more terrible than these, and we were brought into a state of great wonder at her speech. Then there was given to her also the gift of healing, so that every infirmity or disease upon which she stretched out her hand was healed. While we were there, a certain great and God-loving blessed man was living in a place in the desert that was not far from them; and the fiends used openly to set themselves in array against him; and he used to see their struggle with the blessed woman, and she his. But, since she was stronger than he, she both prevailed and had no fear whatever of the fiends, and she had become firm and immoveable like adamant, insomuch that the demons themselves used to cry to her, « This is a woman, but she has become stone, and from flesh iron ». These things the demons used to say to her. And,

1. ¹ وبقا اذبح لله لثامه. ² واما مدعيها ³. ⁴ لثامه ⁵ اذبح لله لثامه. ⁶ واما مدعيها ⁷ اذبح لله لثامه. ⁸ واما مدعيها ⁹ اذبح لله لثامه. ¹⁰ واما مدعيها ¹¹ اذبح لله لثامه. ¹² واما مدعيها ¹³ اذبح لله لثامه. ¹⁴ واما مدعيها ¹⁵ اذبح لله لثامه. ¹⁶ واما مدعيها ¹⁷ اذبح لله لثامه.

1. B. 2. E. 3. B ins. 4. E. 5. B. 6. D. 7. B. 8. B. 9. E. 10. B. 11. B. 12. D. 13. B. 14. D. 15. B. 16. D.

inasmuch as she was so firm, that blessed man, whenever the visions pressed hard upon him, used to come to her as to a strong person; and while I was there, he came, stricken and smitten in his mind and perturbed. And when she saw him she understood; and she asked him « Why are you distressed, father? » But he continued saying : « The fiends have been mighty and have taken away my wits, since the whole week we have been more than ordinarily involved in a struggle; and this night and day they showed me terrible sights of fear, and my heart was shaken and my wits were taken away and I was confounded; and from fear I fled; and I am afraid to enter my cell on account of the sights that I saw. And now I will leave that place ». She on hearing it shook her head, saying : « Come see persons that are called men, and not only men but also Christ's bondmen. Is it right that you should be called Christ's bondmen? You have in this way reckoned Christ your Lord to be feeble, and by your own frailty have made the mighty and invincible power of Christ, which cast down and overthrew and brought to naught all the power of Satan, appear less than that of the fiends, so that Christ now seems to be a runaway and one that

امحل وبعلاذق اوعا دععسا: دقوسا¹ سوسروصنا وبعق وبقا. اوععاصق اوعق²
 * D 337 vº. سققعنا سرتق سسدا ولاقا³. امحل اماسر الامصصا ووق وامق. وابعع
 لادق سدا وددلجدا. وبعق لب اوع. وابعصا⁴ سقنا لقاوا.
 * B 181 vº b. الك سق سدا لا ال صلق استعنا⁵. حوسا لعل دلسو اقع
 * E 103 rº. اوع⁶ وحقا قلا⁷ وابعاقعوسو ووقا سوس لب اوعوس اوع⁸. سلا
 مبدل انا وسدا وحقنا⁹ سقنا لبعصدا دبعسا عوا وسعا. سسلا استنا
 وبعوس لبعدا لام. ح وبع⁵ اوع لبعصدا انا لبعصدا حافتق
 احقنا¹⁰. حشقا سقنا اوع. ح وبع اوس صلق لا سقنا¹⁰ لوع. اوع
 احقنا¹¹ لبعصدا. دلا عوس وحقنا¹² عوس دععسا عوس اوعوس
 لبعصدا. اوعوس فقعلا امحل¹³ وحقنا¹⁴ لادق سدا وبعق اوعوس. اوع
 وبع اوعنا¹⁵ ح اوس¹⁶ ص صداقن وانا: ح هق اوعق ووع صق عوسا

1. B ins. لا. — 2. B اوعق اوعق اوعق اوعق اوعق اوعق. — 3. B ins. لا. — 4. B ins. هق. — 5. B
 om. — 6. B اوعوس اوعوس. — 7. D sing. — 8. B اوعوس اوعوس. — 9. B ins. اوع. — 10. B لوع لوع
 E سقنا for سقنا. — 11. E اوعق. — 12. B اوعق اوعق. — 13. B اوع. — 14. E اوع. — 15. B اوع. — 16. E اوس.

can be overcome by the demons, and they are found to be strong and
 vanquishers of the power of God. How are you a disciple of him who said :
 'Ye shall trample on all the power of the enemy' (1) ? Forgive me, our father.
 You have distressed me by causing the fiends to rejoice. 'If necessary,
 were it not for other reasons (2), you should only last night have been hearing
 the shapes (3) and voices of the struggles of the demons which they showed
 me, and 'have been marvelling (4) at them. And for my part I know that the
 Lord's power surrounds my weakness like a wall of bronze, and there is
 no other power that can resist it ». While the weak woman was boldly
 saying these words in our presence, we looked at one another, while she
 did not see either of us. Then she said confidently to the blessed man :
 « In the name of the Lord Jesus Christ rise and return to your cell; and
 he as his custom is will make all the power of the evil one weak before
 you ». But the blessed man, being struck with shame at the woman's
 words and trembling greatly from his shame, consented to go. And, when

1. Luke, x, 19. — 2. B. om., probably because the scribe did not understand these very obscure
 words. For 'you' following B has 'I'. — 3. Sic syr. — 4. Or 'would have marvelled'.

1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.

βλαση (καθημερον καθημερον ημερον)
 ημερον (16)

1. B. 2. Here the extract in D ends. — 3. B ins. — 4. B. — 5. B ins. — 6. B ins. — 7. B. — 8. B. — 9. E om. — 10. B. — 11. B. — 12. E. added in B. — 13. B. — 14. E. — 15. B. — 16. Mss. om.

we had risen up from before her and were speaking and expressing astonishment at her spiritual strength and her courage, I said to him : « How is it that this blessed woman's face (πρόσωπον) is not visible? » He on his side said to me : « One day while we were speaking I said to her : 'For what reason do you hide your face from us?' And she made oath to me, saying : 'He who by his grace laid his yoke upon me knows, our brother, that since I took his yoke upon me, which is to day twenty-five years ago, I have not seen a man's face (πρόσωπον), and do you desire me to see yours now?', and I on my side said to her : 'For our Lord's sake tell me the truth. Are you for your part afraid lest you should yourself suffer harm from the sight of a man, or lest he should suffer harm from the sight of you?' And she said 'For both reasons'. » And thus in astonishment at the saint's habits of life and the endurance of Susan the virgin of Christ we departed from that place, praising God.

'The history of a blessed virgin of Christ whose name was Susan' is ended.

1. Ms. om.

182 r. b. 182 r. b.
 ماستعدا حقهون / فذل . : يا ارحم الراحمين حاترا . : بيمينه دالحا ولا
 خبز لادامر الحمنه . له سعه وقما . : وما وجبا : اوع / اسلا ؛ ا ا اعاده .
 / اهدج ؛ ووهه مذل ؛ وعلما ؛ ومله . : ا ا ا ممال حقهوه حقهوا . : / انمصح
 استرا لالوا ؛ وبع لالهوا موملا لدموا . : وبقلا ؛ دسلما ماجهوا .² هجوا
 سلما لاه . : ووهوا مهنه ؛ استرا . : يا موصلا لمر ارحم ؛ وخالدا ارا .
 لالهوا ارا ارا دله . : مهنموا . : ماله مالا ؛ لا اعصمه لاه
 حرحمنه . : لانه مومر ؛ وبع دلقوهه اعه لا نرحا . : وبعفه ارا له . : ماله
 مالا لمر ارا مالا لا اونه . : له دلقوا وه ارا .³ سعه لاه موصلا
 ونهلا حب دلمدا . : / حقه مده ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛
 زاب ؛ ووهوا ؛ ووهوا . : ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛
 ؛ ووهوا ؛ ووهوا . : ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛
 ؛ ووهوا ؛ ووهوا . : ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛
 ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛ ووهوا ؛

1. Ms. om. o init. — 2. A *constructio zzzā sūnawā*, i.e., the object of the *لا*, being understood from *لا*. — 3. Ms. with point . .

possess the world that passes not away for ever and ever, not we wretched persons; among whom, as soon as a man has become rich and¹ proud and boastful, and believed himself to be lord of his own riches, death has come and cast him down into *sheol*, and others have taken away his toil in which he toiled from his childhood even to his death, and which has perhaps been amassed by sin, and the sin has remained with him, and the riches have become the property of others. Lo! then the things that are in this world are all deceit and vanity. For what reason do we not voluntarily leave a thing which we must in any case leave even if we do not desire it? and for what reason do we not become as this old man? «Is not this² a human being? Far be it from me henceforth to let the world deceive me, and refrain from following the course of life of this old man ». And from that time the damsel's mind became inflamed, and she cut herself off completely from eating flesh and from drinking wine; and she began to fast and pray, and to run in the road of excellence. But her people, when they saw these things, used to reprove her, and to press her to continue eating flesh and drinking wine; and she would not obey, having cast her body, and³ all the enticements of youth, and the adornment of childhood behind her, and begun to walk

1. Ms. om. — 2. Or 'This man is not'. — 3. Ms. om.

مديني ويايوس. . . اهلج وحمدج ونيمايه هيجن حصص دحلوهيه مقصب. موصدا
 اهل الله في ساقته قتلما اهل الله دوما اهنمدا. دلهقوا هوصحقا حوسا
 حننعل. همدج نب اهنمدا فمدا. لا فمدا حمر موصسا مومر. لا بجمدا
 ويايوسا مده قوصاب. لا فمدا لاقتنعل جيمعلا اهل نيسا لايه. لا ايه
 مديني الا امر ويايوس مديني. امج. امج. هلا. لا. لا افديا امج ويايوس دغنيا امج
 اهل الله. هلا اهل الله. ولا اهل الله عني. لا حنمدا مومر ويايوس فمدا هلا مومر
 فمديني. لا ويايوس حلا الله حلهقوا سدالو حريه هيه هنيه ويايوس رحلا
 اهل الله ويايوسا¹ ويايوسا² حلا الله فمدا ويايوسا
 هلا مومر. لا اهل الله ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا
 هلا مومر امتم مومر امم دا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا
 ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا
 حوصسا الله ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا ويايوسا

* 261 v°.

1. Ms. om. و. — 2. Ms. هنيه; corr. Nöld.

any of you from knowing the things that he worked with me by his help all
 my days. It is to-day thirty-nine years that I have worn this habit (*σχιμν*),
 on mountains and in caves and among men; and, since I received the habit
 (*σχιμν*), I have not possessed aught beside Christ. No lie has come out of
 my lips; I have not spoken evil words to men or reviled any man. My
 speech has been naught but as our Lord said, 'Yea, yea' and 'Nay, nay'.
 I have not said 'Yea' unless it was in truth 'Yea', nor yet 'Nay' without it
 also being true. I have not sought anything that would benefit me and harm
 another. I have not murmured against my God during my troubles and dis-
 tresses and he himself is my witness. This is the time during which amid
 the troubles of pilgrimage (*ζενίχ*) I have not murmured in my heart against any
 man who did not receive me and entertain me. The man who reviled me
 and drove me away was not treated by me with less respect than the man
 who honoured and entertained me. And these things, my brethren, I have
 repeated before you even as they are manifest before God, because I saw that
 these objects lie before you too, and not in order that you may imitate me,
 but let us all imitate Christ our God the teacher of these things, because he
 himself truly taught this humility in his person, and showed it to us. My

1. Matth., v, 37.

دَنَمَتِيهِمْ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ الْاِثْمِ . اَسْعَدَهُ بِحَمْدِهِمْ وَصَلَّيْتُمْ لِيهِمْ . الْاِثْمِ .
 لِيهِمْ لَسَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ .
 سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ .
 سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ .
 سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ .
 سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ .
 سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ .
 سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ .
 سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ .
 سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ . سَعَلَ بِوَسْبَلَةِ .

* 83 v° n.

1. Stop follows in ms.

the purpose of following a religious life: and they determined that whatever God provided for them should go to their own use, and that of everyone else whom they saw to be a stranger like them and in need. And thus they thenceforth did; for they carried on their business, and distributed to the poor and to the strangers. And, when God saw their zeal, he caused everything to which they put their hand to increase abundantly in their hands. And thus a blessing rested on everything that passed through their hands, they having resolved to abstain entirely from the evil practices which traders of the world are wont to follow, i. e. from oaths of all kinds, and from lying, and from extortion, and from diverse weights and diverse measures¹. They told everything to the man who was buying from them or selling to them fairly and honestly without contention; but, if that man whoever he might be began oaths and bargaining, they on their side would say to him shortly as follows : « Brother, accept what I have told you honestly, without extortion and without fraud and contention, and without bargaining and oaths. If it suits you buy » (or « sell »). « Wherefore are you making havoc of (?) oaths and allowing Satan to thrust you into sin, when you are under no necessity

1. Prov., xx, 10.

وَاِذْ لَا يَهْجِعُ لِدَفْعِهِ لِحَمَلِهِ . فَبِ اِحْتِهَابِهِ حَمَلَهُ حَتَّى حَتَمَ لَهَا
 لِاتْقَاتِهِ . لَدَعَتْهَا وَهَتَمَهَا . وَحَمَلُهَا اِدْلَاهُ وَتَقَرُّهَا حَمَلُهَا اِذْ لَمْ يَكُنْ
 وَحَقْبُهَا اِذْ لَمْ يَكُنْ . اِقْدَامُهَا . سَعْيُهَا وَتَجَلُّلُهَا . اِذْ اَتَتْهَا فَدَخَلَتْ
 . . . . . اِذْ لَدَخَلَتْهَا . سَهْقَمًا * سَهْقَمًا . اِمْلًا . اِذْ تَلَقَّهَا .
 وَبَيْنَمَا حَمَلَتْهَا اِقْدَامُهَا وَحَمَلُهَا لَمْ يَكُنْ . حَرَمًا مَرْمُوزًا لِحَمَلِهَا .
 سَقَطَ اَمْرُهَا وَحَمَلُهَا اِقْدَامُهَا . سَهْقَمًا . سَهْقَمًا . سَهْقَمًا .
 حَتَّى لَمَّا سَلِحَقَلًا دَقَقًا . اِسْتَدْعَاهَا . وَكَلَّمَ سَمَّ حَمَلُهَا . اِقْدَامُهَا .
 سَهْقَمًا . مَعَ قَتْلِهَا . لِحَمَلِهَا . وَحَمَلُهَا . اِقْدَامُهَا . سَهْقَمًا .
 سَهْقَمًا . اِقْدَامُهَا . حَرَمًا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا .
 حَمَلُهَا . لَمْ يَكُنْ . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا .
 وَحَمَلُهَا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا .
 اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا . اِقْدَامُهَا .

* 84 v° b.

God, insomuch that they were unequal to the task of bringing forth and giving, while their house was turned into a hospice (*ζενοδοχεῖον*) for strangers and other persons in need. And accordingly there were a multitude (*ὄχλος*) of many persons in that house, of slaves and hired men and bondmaids, and travellers besides and strangers who were gathered together for God's sake, and girls also, and old women, and blind and maimed men, insomuch that they practised the ordinances of monasticism in all the departments of their house, fasting and abstinence and asceticism; and they had weeks' as in a monastery and did menial work, and separate cells for prayers and for secret labours by night, since each of them used to watch and pray. And accordingly all the night there was heard from their cells spiritual singing and the reading of the Scriptures; and so in the morning also as well, until each one's repetition of the service was finished, he would not consent to go out at all and make an answer (*ἀπόκρισις*) to anyone's call. But the elder whose name was Elijah they would urge, for the sake of the security (*ἀσφάλεια*)² of the house, to take a wife; and he yielded to the pressure, and he alone took a wife, while with him also the Scripture-saying was fulfilled which says, « A

1. See, p. 62, n. 2. — 2. If 'permanence' is meant, the end of the ch. shows that the object was not obtained.

159 v^a a 1 2 3 4
 159 v^b b 5 6 7

1. Ms. 1 or 2. After this a word seems to have fallen out. — 2. Ms. 2. — 3. Ms. 3. — 4. Ms. om. 4. — 5. Ms. 5 (sic). — 6. Ms. sing. — 7. Ms. 7.

weak¹ from the feebleness caused by asceticism and moreover from the approach of old age, he fell into a serious illness for a long time, and therefore, inasmuch as some blessed men among the members of their monastery were in the royal city, they² went up thither in order to take the old man, and so he entered the community gathered together at that time by the queen who³ had been gathering together persecuted men from all quarters and looking after them, in that they had been placed by her in the palace (*πυλαία*) called Hormisda, where many distressed and poor persons and strangers lay by the gate night and day⁴. But the blessed man, when he saw these, and an opening had been found for him also to give, thenceforth like a poor man who loses one of his great possessions, and decides in his mind that it will never be found again, and suddenly sees it and is astonished and glad, so was it with this blessed man also⁵, while he thenceforth doubled the earlier work, first by the leavings that he got from everyone and by his own portions (*μοίρας*), and afterwards by the persistent effrontery (*χρῶμα*) with which he would ask everyone after they had been showing resentment and indignation against him and saying : « Mar so-and-so the zealous », and so he would perfectly carry out all the ministration to the needy with

1. Ms. om. — 2. Hala and his brother (?). — 3. Ms. om. — 4. See ch. 47. — 5. Sic syr.

سب مع¹ مصلح² بالك³ رحت⁴. لا حرم⁵ ا⁶ ا⁷ ا⁸ ا⁹ ا¹⁰ ا¹¹ ا¹² ا¹³ ا¹⁴ ا¹⁵ ا¹⁶ ا¹⁷ ا¹⁸ ا¹⁹ ا²⁰ ا²¹ ا²² ا²³ ا²⁴ ا²⁵ ا²⁶ ا²⁷ ا²⁸ ا²⁹ ا³⁰ ا³¹ ا³² ا³³ ا³⁴ ا³⁵ ا³⁶ ا³⁷ ا³⁸ ا³⁹ ا⁴⁰ ا⁴¹ ا⁴² ا⁴³ ا⁴⁴ ا⁴⁵ ا⁴⁶ ا⁴⁷ ا⁴⁸ ا⁴⁹ ا⁵⁰ ا⁵¹ ا⁵² ا⁵³ ا⁵⁴ ا⁵⁵ ا⁵⁶ ا⁵⁷ ا⁵⁸ ا⁵⁹ ا⁶⁰ ا⁶¹ ا⁶² ا⁶³ ا⁶⁴ ا⁶⁵ ا⁶⁶ ا⁶⁷ ا⁶⁸ ا⁶⁹ ا⁷⁰ ا⁷¹ ا⁷² ا⁷³ ا⁷⁴ ا⁷⁵ ا⁷⁶ ا⁷⁷ ا⁷⁸ ا⁷⁹ ا⁸⁰ ا⁸¹ ا⁸² ا⁸³ ا⁸⁴ ا⁸⁵ ا⁸⁶ ا⁸⁷ ا⁸⁸ ا⁸⁹ ا⁹⁰ ا⁹¹ ا⁹² ا⁹³ ا⁹⁴ ا⁹⁵ ا⁹⁶ ا⁹⁷ ا⁹⁸ ا⁹⁹ ا¹⁰⁰ ا¹⁰¹ ا¹⁰² ا¹⁰³ ا¹⁰⁴ ا¹⁰⁵ ا¹⁰⁶ ا¹⁰⁷ ا¹⁰⁸ ا¹⁰⁹ ا¹¹⁰ ا¹¹¹ ا¹¹² ا¹¹³ ا¹¹⁴ ا¹¹⁵ ا¹¹⁶ ا¹¹⁷ ا¹¹⁸ ا¹¹⁹ ا¹²⁰ ا¹²¹ ا¹²² ا¹²³ ا¹²⁴ ا¹²⁵ ا¹²⁶ ا¹²⁷ ا¹²⁸ ا¹²⁹ ا¹³⁰ ا¹³¹ ا¹³² ا¹³³ ا¹³⁴ ا¹³⁵ ا¹³⁶ ا¹³⁷ ا¹³⁸ ا¹³⁹ ا¹⁴⁰ ا¹⁴¹ ا¹⁴² ا¹⁴³ ا¹⁴⁴ ا¹⁴⁵ ا¹⁴⁶ ا¹⁴⁷ ا¹⁴⁸ ا¹⁴⁹ ا¹⁵⁰ ا¹⁵¹ ا¹⁵² ا¹⁵³ ا¹⁵⁴ ا¹⁵⁵ ا¹⁵⁶ ا¹⁵⁷ ا¹⁵⁸ ا¹⁵⁹ ا¹⁶⁰ ا¹⁶¹ ا¹⁶² ا¹⁶³ ا¹⁶⁴ ا¹⁶⁵ ا¹⁶⁶ ا¹⁶⁷ ا¹⁶⁸ ا¹⁶⁹ ا¹⁷⁰ ا¹⁷¹ ا¹⁷² ا¹⁷³ ا¹⁷⁴ ا¹⁷⁵ ا¹⁷⁶ ا¹⁷⁷ ا¹⁷⁸ ا¹⁷⁹ ا¹⁸⁰ ا¹⁸¹ ا¹⁸² ا¹⁸³ ا¹⁸⁴ ا¹⁸⁵ ا¹⁸⁶ ا¹⁸⁷ ا¹⁸⁸ ا¹⁸⁹ ا¹⁹⁰ ا¹⁹¹ ا¹⁹² ا¹⁹³ ا¹⁹⁴ ا¹⁹⁵ ا¹⁹⁶ ا¹⁹⁷ ا¹⁹⁸ ا¹⁹⁹ ا²⁰⁰ ا²⁰¹ ا²⁰² ا²⁰³ ا²⁰⁴ ا²⁰⁵ ا²⁰⁶ ا²⁰⁷ ا²⁰⁸ ا²⁰⁹ ا²¹⁰ ا²¹¹ ا²¹² ا²¹³ ا²¹⁴ ا²¹⁵ ا²¹⁶ ا²¹⁷ ا²¹⁸ ا²¹⁹ ا²²⁰ ا²²¹ ا²²² ا²²³ ا²²⁴ ا²²⁵ ا²²⁶ ا²²⁷ ا²²⁸ ا²²⁹ ا²³⁰ ا²³¹ ا²³² ا²³³ ا²³⁴ ا²³⁵ ا²³⁶ ا²³⁷ ا²³⁸ ا²³⁹ ا²⁴⁰ ا²⁴¹ ا²⁴² ا²⁴³ ا²⁴⁴ ا²⁴⁵ ا²⁴⁶ ا²⁴⁷ ا²⁴⁸ ا²⁴⁹ ا²⁵⁰ ا²⁵¹ ا²⁵² ا²⁵³ ا²⁵⁴ ا²⁵⁵ ا²⁵⁶ ا²⁵⁷ ا²⁵⁸ ا²⁵⁹ ا²⁶⁰ ا²⁶¹ ا²⁶² ا²⁶³ ا²⁶⁴ ا²⁶⁵ ا²⁶⁶ ا²⁶⁷ ا²⁶⁸ ا²⁶⁹ ا²⁷⁰ ا²⁷¹ ا²⁷² ا²⁷³ ا²⁷⁴ ا²⁷⁵ ا²⁷⁶ ا²⁷⁷ ا²⁷⁸ ا²⁷⁹ ا²⁸⁰ ا²⁸¹ ا²⁸² ا²⁸³ ا²⁸⁴ ا²⁸⁵ ا²⁸⁶ ا²⁸⁷ ا²⁸⁸ ا²⁸⁹ ا²⁹⁰ ا²⁹¹ ا²⁹² ا²⁹³ ا²⁹⁴ ا²⁹⁵ ا²⁹⁶ ا²⁹⁷ ا²⁹⁸ ا²⁹⁹ ا³⁰⁰ ا³⁰¹ ا³⁰² ا³⁰³ ا³⁰⁴ ا³⁰⁵ ا³⁰⁶ ا³⁰⁷ ا³⁰⁸ ا³⁰⁹ ا³¹⁰ ا³¹¹ ا³¹² ا³¹³ ا³¹⁴ ا³¹⁵ ا³¹⁶ ا³¹⁷ ا³¹⁸ ا³¹⁹ ا³²⁰ ا³²¹ ا³²² ا³²³ ا³²⁴ ا³²⁵ ا³²⁶ ا³²⁷ ا³²⁸ ا³²⁹ ا³³⁰ ا³³¹ ا³³² ا³³³ ا³³⁴ ا³³⁵ ا³³⁶ ا³³⁷ ا³³⁸ ا³³⁹ ا³⁴⁰ ا³⁴¹ ا³⁴² ا³⁴³ ا³⁴⁴ ا³⁴⁵ ا³⁴⁶ ا³⁴⁷ ا³⁴⁸ ا³⁴⁹ ا³⁵⁰ ا³⁵¹ ا³⁵² ا³⁵³ ا³⁵⁴ ا³⁵⁵ ا³⁵⁶ ا³⁵⁷ ا³⁵⁸ ا³⁵⁹ ا³⁶⁰ ا³⁶¹ ا³⁶² ا³⁶³ ا³⁶⁴ ا³⁶⁵ ا³⁶⁶ ا³⁶⁷ ا³⁶⁸ ا³⁶⁹ ا³⁷⁰ ا³⁷¹ ا³⁷² ا³⁷³ ا³⁷⁴ ا³⁷⁵ ا³⁷⁶ ا³⁷⁷ ا³⁷⁸ ا³⁷⁹ ا³⁸⁰ ا³⁸¹ ا³⁸² ا³⁸³ ا³⁸⁴ ا³⁸⁵ ا³⁸⁶ ا³⁸⁷ ا³⁸⁸ ا³⁸⁹ ا³⁹⁰ ا³⁹¹ ا³⁹² ا³⁹³ ا³⁹⁴ ا³⁹⁵ ا³⁹⁶ ا³⁹⁷ ا³⁹⁸ ا³⁹⁹ ا⁴⁰⁰ ا⁴⁰¹ ا⁴⁰² ا⁴⁰³ ا⁴⁰⁴ ا⁴⁰⁵ ا⁴⁰⁶ ا⁴⁰⁷ ا⁴⁰⁸ ا⁴⁰⁹ ا⁴¹⁰ ا⁴¹¹ ا⁴¹² ا⁴¹³ ا⁴¹⁴ ا⁴¹⁵ ا⁴¹⁶ ا⁴¹⁷ ا⁴¹⁸ ا⁴¹⁹ ا⁴²⁰ ا⁴²¹ ا⁴²² ا⁴²³ ا⁴²⁴ ا⁴²⁵ ا⁴²⁶ ا⁴²⁷ ا⁴²⁸ ا⁴²⁹ ا⁴³⁰ ا⁴³¹ ا⁴³² ا⁴³³ ا⁴³⁴ ا⁴³⁵ ا⁴³⁶ ا⁴³⁷ ا⁴³⁸ ا⁴³⁹ ا⁴⁴⁰ ا⁴⁴¹ ا⁴⁴² ا⁴⁴³ ا⁴⁴⁴ ا⁴⁴⁵ ا⁴⁴⁶ ا⁴⁴⁷ ا⁴⁴⁸ ا⁴⁴⁹ ا⁴⁵⁰ ا⁴⁵¹ ا⁴⁵² ا⁴⁵³ ا⁴⁵⁴ ا⁴⁵⁵ ا⁴⁵⁶ ا⁴⁵⁷ ا⁴⁵⁸ ا⁴⁵⁹ ا⁴⁶⁰ ا⁴⁶¹ ا⁴⁶² ا⁴⁶³ ا⁴⁶⁴ ا⁴⁶⁵ ا⁴⁶⁶ ا⁴⁶⁷ ا⁴⁶⁸ ا⁴⁶⁹ ا⁴⁷⁰ ا⁴⁷¹ ا⁴⁷² ا⁴⁷³ ا⁴⁷⁴ ا⁴⁷⁵ ا⁴⁷⁶ ا⁴⁷⁷ ا⁴⁷⁸ ا⁴⁷⁹ ا⁴⁸⁰ ا⁴⁸¹ ا⁴⁸² ا⁴⁸³ ا⁴⁸⁴ ا⁴⁸⁵ ا⁴⁸⁶ ا⁴⁸⁷ ا⁴⁸⁸ ا⁴⁸⁹ ا⁴⁹⁰ ا⁴⁹¹ ا⁴⁹² ا⁴⁹³ ا⁴⁹⁴ ا⁴⁹⁵ ا⁴⁹⁶ ا⁴⁹⁷ ا⁴⁹⁸ ا⁴⁹⁹ ا⁵⁰⁰ ا⁵⁰¹ ا⁵⁰² ا⁵⁰³ ا⁵⁰⁴ ا⁵⁰⁵ ا⁵⁰⁶ ا⁵⁰⁷ ا⁵⁰⁸ ا⁵⁰⁹ ا⁵¹⁰ ا⁵¹¹ ا⁵¹² ا⁵¹³ ا⁵¹⁴ ا⁵¹⁵ ا⁵¹⁶ ا⁵¹⁷ ا⁵¹⁸ ا⁵¹⁹ ا⁵²⁰ ا⁵²¹ ا⁵²² ا⁵²³ ا⁵²⁴ ا⁵²⁵ ا⁵²⁶ ا⁵²⁷ ا⁵²⁸ ا⁵²⁹ ا⁵³⁰ ا⁵³¹ ا⁵³² ا⁵³³ ا⁵³⁴ ا⁵³⁵ ا⁵³⁶ ا⁵³⁷ ا⁵³⁸ ا⁵³⁹ ا⁵⁴⁰ ا⁵⁴¹ ا⁵⁴² ا⁵⁴³ ا⁵⁴⁴ ا⁵⁴⁵ ا⁵⁴⁶ ا⁵⁴⁷ ا⁵⁴⁸ ا⁵⁴⁹ ا⁵⁵⁰ ا⁵⁵¹ ا⁵⁵² ا⁵⁵³ ا⁵⁵⁴ ا⁵⁵⁵ ا⁵⁵⁶ ا⁵⁵⁷ ا⁵⁵⁸ ا⁵⁵⁹ ا⁵⁶⁰ ا⁵⁶¹ ا⁵⁶² ا⁵⁶³ ا⁵⁶⁴ ا⁵⁶⁵ ا⁵⁶⁶ ا⁵⁶⁷ ا⁵⁶⁸ ا⁵⁶⁹ ا⁵⁷⁰ ا⁵⁷¹ ا⁵⁷² ا⁵⁷³ ا⁵⁷⁴ ا⁵⁷⁵ ا⁵⁷⁶ ا⁵⁷⁷ ا⁵⁷⁸ ا⁵⁷⁹ ا⁵⁸⁰ ا⁵⁸¹ ا⁵⁸² ا⁵⁸³ ا⁵⁸⁴ ا⁵⁸⁵ ا⁵⁸⁶ ا⁵⁸⁷ ا⁵⁸⁸ ا⁵⁸⁹ ا⁵⁹⁰ ا⁵⁹¹ ا⁵⁹² ا⁵⁹³ ا⁵⁹⁴ ا⁵⁹⁵ ا⁵⁹⁶ ا⁵⁹⁷ ا⁵⁹⁸ ا⁵⁹⁹ ا⁶⁰⁰ ا⁶⁰¹ ا⁶⁰² ا⁶⁰³ ا⁶⁰⁴ ا⁶⁰⁵ ا⁶⁰⁶ ا⁶⁰⁷ ا⁶⁰⁸ ا⁶⁰⁹ ا⁶¹⁰ ا⁶¹¹ ا⁶¹² ا⁶¹³ ا⁶¹⁴ ا⁶¹⁵ ا⁶¹⁶ ا⁶¹⁷ ا⁶¹⁸ ا⁶¹⁹ ا⁶²⁰ ا⁶²¹ ا⁶²² ا⁶²³ ا⁶²⁴ ا⁶²⁵ ا⁶²⁶ ا⁶²⁷ ا⁶²⁸ ا⁶²⁹ ا⁶³⁰ ا⁶³¹ ا⁶³² ا⁶³³ ا⁶³⁴ ا⁶³⁵ ا⁶³⁶ ا⁶³⁷ ا⁶³⁸ ا⁶³⁹ ا⁶⁴⁰ ا⁶⁴¹ ا⁶⁴² ا⁶⁴³ ا⁶⁴⁴ ا⁶⁴⁵ ا⁶⁴⁶ ا⁶⁴⁷ ا⁶⁴⁸ ا⁶⁴⁹ ا⁶⁵⁰ ا⁶⁵¹ ا⁶⁵² ا⁶⁵³ ا⁶⁵⁴ ا⁶⁵⁵ ا⁶⁵⁶ ا⁶⁵⁷ ا⁶⁵⁸ ا⁶⁵⁹ ا⁶⁶⁰ ا⁶⁶¹ ا⁶⁶² ا⁶⁶³ ا⁶⁶⁴ ا⁶⁶⁵ ا⁶⁶⁶ ا⁶⁶⁷ ا⁶⁶⁸ ا⁶⁶⁹ ا⁶⁷⁰ ا⁶⁷¹ ا⁶⁷² ا⁶⁷³ ا⁶⁷⁴ ا⁶⁷⁵ ا⁶⁷⁶ ا⁶⁷⁷ ا⁶⁷⁸ ا⁶⁷⁹ ا⁶⁸⁰ ا⁶⁸¹ ا⁶⁸² ا⁶⁸³ ا⁶⁸⁴ ا⁶⁸⁵ ا⁶⁸⁶ ا⁶⁸⁷ ا⁶⁸⁸ ا⁶⁸⁹ ا⁶⁹⁰ ا⁶⁹¹ ا⁶⁹² ا⁶⁹³ ا⁶⁹⁴ ا⁶⁹⁵ ا⁶⁹⁶ ا⁶⁹⁷ ا⁶⁹⁸ ا⁶⁹⁹ ا⁷⁰⁰ ا⁷⁰¹ ا⁷⁰² ا⁷⁰³ ا⁷⁰⁴ ا⁷⁰⁵ ا⁷⁰⁶ ا⁷⁰⁷ ا⁷⁰⁸ ا⁷⁰⁹ ا⁷¹⁰ ا⁷¹¹ ا⁷¹² ا⁷¹³ ا⁷¹⁴ ا⁷¹⁵ ا⁷¹⁶ ا⁷¹⁷ ا⁷¹⁸ ا⁷¹⁹ ا⁷²⁰ ا⁷²¹ ا⁷²² ا⁷²³ ا⁷²⁴ ا⁷²⁵ ا⁷²⁶ ا⁷²⁷ ا⁷²⁸ ا⁷²⁹ ا⁷³⁰ ا⁷³¹ ا⁷³² ا⁷³³ ا⁷³⁴ ا⁷³⁵ ا⁷³⁶ ا⁷³⁷ ا⁷³⁸ ا⁷³⁹ ا⁷⁴⁰ ا⁷⁴¹ ا⁷⁴² ا⁷⁴³ ا⁷⁴⁴ ا⁷⁴⁵ ا⁷⁴⁶ ا⁷⁴⁷ ا⁷⁴⁸ ا⁷⁴⁹ ا⁷⁵⁰ ا⁷⁵¹ ا⁷⁵² ا⁷⁵³ ا⁷⁵⁴ ا⁷⁵⁵ ا⁷⁵⁶ ا⁷⁵⁷ ا⁷⁵⁸ ا⁷⁵⁹ ا⁷⁶⁰ ا⁷⁶¹ ا⁷⁶² ا⁷⁶³ ا⁷⁶⁴ ا⁷⁶⁵ ا⁷⁶⁶ ا⁷⁶⁷ ا⁷⁶⁸ ا⁷⁶⁹ ا⁷⁷⁰ ا⁷⁷¹ ا⁷⁷² ا⁷⁷³ ا⁷⁷⁴ ا⁷⁷⁵ ا⁷⁷⁶ ا⁷⁷⁷ ا⁷⁷⁸ ا⁷⁷⁹ ا⁷⁸⁰ ا⁷⁸¹ ا⁷⁸² ا⁷⁸³ ا⁷⁸⁴ ا⁷⁸⁵ ا⁷⁸⁶ ا⁷⁸⁷ ا⁷⁸⁸ ا⁷⁸⁹ ا⁷⁹⁰ ا⁷⁹¹ ا⁷⁹² ا⁷⁹³ ا⁷⁹⁴ ا⁷⁹⁵ ا⁷⁹⁶ ا⁷⁹⁷ ا⁷⁹⁸ ا⁷⁹⁹ ا⁸⁰⁰ ا⁸⁰¹ ا⁸⁰² ا⁸⁰³ ا⁸⁰⁴ ا⁸⁰⁵ ا⁸⁰⁶ ا⁸⁰⁷ ا⁸⁰⁸ ا⁸⁰⁹ ا⁸¹⁰ ا⁸¹¹ ا⁸¹² ا⁸¹³ ا⁸¹⁴ ا⁸¹⁵ ا⁸¹⁶ ا⁸¹⁷ ا⁸¹⁸ ا⁸¹⁹ ا⁸²⁰ ا⁸²¹ ا⁸²² ا⁸²³ ا⁸²⁴ ا⁸²⁵ ا⁸²⁶ ا⁸²⁷ ا⁸²⁸ ا⁸²⁹ ا⁸³⁰ ا⁸³¹ ا⁸³² ا⁸³³ ا⁸³⁴ ا⁸³⁵ ا⁸³⁶ ا⁸³⁷ ا⁸³⁸ ا⁸³⁹ ا⁸⁴⁰ ا⁸⁴¹ ا⁸⁴² ا⁸⁴³ ا⁸⁴⁴ ا⁸⁴⁵ ا⁸⁴⁶ ا⁸⁴⁷ ا⁸⁴⁸ ا⁸⁴⁹ ا⁸⁵⁰ ا⁸⁵¹ ا⁸⁵² ا⁸⁵³ ا⁸⁵⁴ ا⁸⁵⁵ ا⁸⁵⁶ ا⁸⁵⁷ ا⁸⁵⁸ ا⁸⁵⁹ ا⁸⁶⁰ ا⁸⁶¹ ا⁸⁶² ا⁸⁶³ ا⁸⁶⁴ ا⁸⁶⁵ ا⁸⁶⁶ ا⁸⁶⁷ ا⁸⁶⁸ ا⁸⁶⁹ ا⁸⁷⁰ ا⁸⁷¹ ا⁸⁷² ا⁸⁷³ ا⁸⁷⁴ ا⁸⁷⁵ ا⁸⁷⁶ ا⁸⁷⁷ ا⁸⁷⁸ ا⁸⁷⁹ ا⁸⁸⁰ ا⁸⁸¹ ا⁸⁸² ا⁸⁸³ ا⁸⁸⁴ ا⁸⁸⁵ ا⁸⁸⁶ ا⁸⁸⁷ ا⁸⁸⁸ ا⁸⁸⁹ ا⁸⁹⁰ ا⁸⁹¹ ا⁸⁹² ا⁸⁹³ ا⁸⁹⁴ ا⁸⁹⁵ ا⁸⁹⁶ ا⁸⁹⁷ ا⁸⁹⁸ ا⁸⁹⁹ ا⁹⁰⁰ ا⁹⁰¹ ا⁹⁰² ا⁹⁰³ ا⁹⁰⁴ ا⁹⁰⁵ ا⁹⁰⁶ ا⁹⁰⁷ ا⁹⁰⁸ ا⁹⁰⁹ ا⁹¹⁰ ا⁹¹¹ ا⁹¹² ا⁹¹³ ا⁹¹⁴ ا⁹¹⁵ ا⁹¹⁶ ا⁹¹⁷ ا⁹¹⁸ ا⁹¹⁹ ا⁹²⁰ ا⁹²¹ ا⁹²² ا⁹²³ ا⁹²⁴ ا⁹²⁵ ا⁹²⁶ ا⁹²⁷ ا⁹²⁸ ا⁹²⁹ ا⁹³⁰ ا⁹³¹ ا⁹³² ا⁹³³ ا⁹³⁴ ا⁹³⁵ ا⁹³⁶ ا⁹³⁷ ا⁹³⁸ ا⁹³⁹ ا⁹⁴⁰ ا⁹⁴¹ ا⁹⁴² ا⁹⁴³ ا⁹⁴⁴ ا⁹⁴⁵ ا⁹⁴⁶ ا⁹⁴⁷ ا⁹⁴⁸ ا⁹⁴⁹ ا⁹⁵⁰ ا⁹⁵¹ ا⁹⁵² ا⁹⁵³ ا⁹⁵⁴ ا⁹⁵⁵ ا⁹⁵⁶ ا⁹⁵⁷ ا⁹⁵⁸ ا⁹⁵⁹ ا⁹⁶⁰ ا⁹⁶¹ ا⁹⁶² ا⁹⁶³ ا⁹⁶⁴ ا⁹⁶⁵ ا⁹⁶⁶ ا⁹⁶⁷ ا⁹⁶⁸ ا⁹⁶⁹ ا⁹⁷⁰ ا⁹⁷¹ ا⁹⁷² ا⁹⁷³ ا⁹⁷⁴ ا⁹⁷⁵ ا⁹⁷⁶ ا⁹⁷⁷ ا⁹⁷⁸ ا⁹⁷⁹ ا⁹⁸⁰ ا⁹⁸¹ ا⁹⁸² ا⁹⁸³ ا⁹⁸⁴ ا⁹⁸⁵ ا⁹⁸⁶ ا⁹⁸⁷ ا⁹⁸⁸ ا⁹⁸⁹ ا⁹⁹⁰ ا⁹⁹¹ ا⁹⁹² ا⁹⁹³ ا⁹⁹⁴ ا⁹⁹⁵ ا⁹⁹⁶ ا⁹⁹⁷ ا⁹⁹⁸ ا⁹⁹⁹ ا¹⁰⁰⁰

1. Ms. ١٠٠٠

in number than a thousand men'; so that, having all, small as well as great, been fired by zeal for the faith, and having been duly girded with the armour of truth, they also entered valiantly and heroically and courageously into the struggle against the defenders of the corrupt synod of Chalcedon, insomuch that by reason of these things they were by a violent persecution expelled from their convents, and met together and were marvellously combined in a great and spiritual community, so that they were driven from place to place and from region to region, and after settling in many places were driven out, or because they were not convenient and not large enough for their numbers arrived² at the great and extensive convent in the village of H̄z yn in T̄y šf'³ which is called that of the blessed Mar Mama; but, though it was large and spacious from the times of the great fathers who built it, yet, even though this is the case, this great community was cramped and straitened for room while living in it for the space of five years⁴; so that our meanness also, though we had still only attained to the tender age of boyhood, were⁵ with many others attracted by the renown of this community to come from the district of

1. Al p. 214 the number is given as 750. — 2. This sentence is confused and incorrect, but the meaning is clear. — 3. See p. 214, 260. — 4. 521-6. — 5. Sic syr.

* A 97 r b. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

1. B 1001 1002 1003. — 2. B 1004 1005. — 3. Mss. ins. 1006. — 4. B om. — 5. B 1007. — 6. B ins. 1008. — 7. B 1009. — 8. B 1010. — 9. B 1011. — 10. B 1012. — 11. B ins. 1013.

and, while this man was a layman, and was powerful of stature and of more than ordinary strength, he became also a son of the covenant¹ in the church of his village. And, when he had completed about thirty years, even as many were advising him and his parents that he ought to form an alliance, and when his parents were making preparations for the wedding function, and the day arrived on which they were to celebrate the wedding, suddenly Grace, which had secretly seen that he was to be ‘a chosen vessel’² for the glory of his Lord, dawned in his heart and on his mind, and he resolved instead of bodily communion, to which many accidents are attached and against which is set the dissolution of death, to pursue spiritual communion, bearing his Lord’s gentle and light yoke³ upon his neck, and placing his cross upon his shoulder and going after him. And so he rose in the middle of the night and prayed to the Lord to direct his way that he might go after him, and grant him the privilege of doing his will; and he directed his way to the great man of God, Paul the anchorite, who was also a performer of mighty works and miracles, a record of whose history

1. I. e. look minor orders. Cf. p. 241. 2. Acts, ix, 15. — 3. Matth., xi, 30.

١٥٠. ١٥١. ١٥٢. ١٥٣. ١٥٤. ١٥٥. ١٥٦. ١٥٧. ١٥٨. ١٥٩. ١٦٠. ١٦١. ١٦٢. ١٦٣. ١٦٤. ١٦٥. ١٦٦. ١٦٧. ١٦٨. ١٦٩. ١٧٠. ١٧١. ١٧٢. ١٧٣. ١٧٤. ١٧٥. ١٧٦. ١٧٧. ١٧٨. ١٧٩. ١٨٠. ١٨١. ١٨٢. ١٨٣. ١٨٤. ١٨٥. ١٨٦. ١٨٧. ١٨٨. ١٨٩. ١٩٠. ١٩١. ١٩٢. ١٩٣. ١٩٤. ١٩٥. ١٩٦. ١٩٧. ١٩٨. ١٩٩. ٢٠٠. ٢٠١. ٢٠٢. ٢٠٣. ٢٠٤. ٢٠٥. ٢٠٦. ٢٠٧. ٢٠٨. ٢٠٩. ٢١٠. ٢١١. ٢١٢. ٢١٣. ٢١٤. ٢١٥. ٢١٦. ٢١٧. ٢١٨. ٢١٩. ٢٢٠. ٢٢١. ٢٢٢. ٢٢٣. ٢٢٤. ٢٢٥. ٢٢٦. ٢٢٧. ٢٢٨. ٢٢٩. ٢٣٠. ٢٣١. ٢٣٢. ٢٣٣. ٢٣٤. ٢٣٥. ٢٣٦. ٢٣٧. ٢٣٨. ٢٣٩. ٢٤٠. ٢٤١. ٢٤٢. ٢٤٣. ٢٤٤. ٢٤٥. ٢٤٦. ٢٤٧. ٢٤٨. ٢٤٩. ٢٥٠. ٢٥١. ٢٥٢. ٢٥٣. ٢٥٤. ٢٥٥. ٢٥٦. ٢٥٧. ٢٥٨. ٢٥٩. ٢٦٠. ٢٦١. ٢٦٢. ٢٦٣. ٢٦٤. ٢٦٥. ٢٦٦. ٢٦٧. ٢٦٨. ٢٦٩. ٢٧٠. ٢٧١. ٢٧٢. ٢٧٣. ٢٧٤. ٢٧٥. ٢٧٦. ٢٧٧. ٢٧٨. ٢٧٩. ٢٨٠. ٢٨١. ٢٨٢. ٢٨٣. ٢٨٤. ٢٨٥. ٢٨٦. ٢٨٧. ٢٨٨. ٢٨٩. ٢٩٠. ٢٩١. ٢٩٢. ٢٩٣. ٢٩٤. ٢٩٥. ٢٩٦. ٢٩٧. ٢٩٨. ٢٩٩. ٣٠٠. ٣٠١. ٣٠٢. ٣٠٣. ٣٠٤. ٣٠٥. ٣٠٦. ٣٠٧. ٣٠٨. ٣٠٩. ٣١٠. ٣١١. ٣١٢. ٣١٣. ٣١٤. ٣١٥. ٣١٦. ٣١٧. ٣١٨. ٣١٩. ٣٢٠. ٣٢١. ٣٢٢. ٣٢٣. ٣٢٤. ٣٢٥. ٣٢٦. ٣٢٧. ٣٢٨. ٣٢٩. ٣٣٠. ٣٣١. ٣٣٢. ٣٣٣. ٣٣٤. ٣٣٥. ٣٣٦. ٣٣٧. ٣٣٨. ٣٣٩. ٣٤٠. ٣٤١. ٣٤٢. ٣٤٣. ٣٤٤. ٣٤٥. ٣٤٦. ٣٤٧. ٣٤٨. ٣٤٩. ٣٥٠. ٣٥١. ٣٥٢. ٣٥٣. ٣٥٤. ٣٥٥. ٣٥٦. ٣٥٧. ٣٥٨. ٣٥٩. ٣٦٠. ٣٦١. ٣٦٢. ٣٦٣. ٣٦٤. ٣٦٥. ٣٦٦. ٣٦٧. ٣٦٨. ٣٦٩. ٣٧٠. ٣٧١. ٣٧٢. ٣٧٣. ٣٧٤. ٣٧٥. ٣٧٦. ٣٧٧. ٣٧٨. ٣٧٩. ٣٨٠. ٣٨١. ٣٨٢. ٣٨٣. ٣٨٤. ٣٨٥. ٣٨٦. ٣٨٧. ٣٨٨. ٣٨٩. ٣٩٠. ٣٩١. ٣٩٢. ٣٩٣. ٣٩٤. ٣٩٥. ٣٩٦. ٣٩٧. ٣٩٨. ٣٩٩. ٤٠٠. ٤٠١. ٤٠٢. ٤٠٣. ٤٠٤. ٤٠٥. ٤٠٦. ٤٠٧. ٤٠٨. ٤٠٩. ٤١٠. ٤١١. ٤١٢. ٤١٣. ٤١٤. ٤١٥. ٤١٦. ٤١٧. ٤١٨. ٤١٩. ٤٢٠. ٤٢١. ٤٢٢. ٤٢٣. ٤٢٤. ٤٢٥. ٤٢٦. ٤٢٧. ٤٢٨. ٤٢٩. ٤٣٠. ٤٣١. ٤٣٢. ٤٣٣. ٤٣٤. ٤٣٥. ٤٣٦. ٤٣٧. ٤٣٨. ٤٣٩. ٤٤٠. ٤٤١. ٤٤٢. ٤٤٣. ٤٤٤. ٤٤٥. ٤٤٦. ٤٤٧. ٤٤٨. ٤٤٩. ٤٥٠. ٤٥١. ٤٥٢. ٤٥٣. ٤٥٤. ٤٥٥. ٤٥٦. ٤٥٧. ٤٥٨. ٤٥٩. ٤٦٠. ٤٦١. ٤٦٢. ٤٦٣. ٤٦٤. ٤٦٥. ٤٦٦. ٤٦٧. ٤٦٨. ٤٦٩. ٤٧٠. ٤٧١. ٤٧٢. ٤٧٣. ٤٧٤. ٤٧٥. ٤٧٦. ٤٧٧. ٤٧٨. ٤٧٩. ٤٨٠. ٤٨١. ٤٨٢. ٤٨٣. ٤٨٤. ٤٨٥. ٤٨٦. ٤٨٧. ٤٨٨. ٤٨٩. ٤٩٠. ٤٩١. ٤٩٢. ٤٩٣. ٤٩٤. ٤٩٥. ٤٩٦. ٤٩٧. ٤٩٨. ٤٩٩. ٥٠٠. ٥٠١. ٥٠٢. ٥٠٣. ٥٠٤. ٥٠٥. ٥٠٦. ٥٠٧. ٥٠٨. ٥٠٩. ٥١٠. ٥١١. ٥١٢. ٥١٣. ٥١٤. ٥١٥. ٥١٦. ٥١٧. ٥١٨. ٥١٩. ٥٢٠. ٥٢١. ٥٢٢. ٥٢٣. ٥٢٤. ٥٢٥. ٥٢٦. ٥٢٧. ٥٢٨. ٥٢٩. ٥٣٠. ٥٣١. ٥٣٢. ٥٣٣. ٥٣٤. ٥٣٥. ٥٣٦. ٥٣٧. ٥٣٨. ٥٣٩. ٥٤٠. ٥٤١. ٥٤٢. ٥٤٣. ٥٤٤. ٥٤٥. ٥٤٦. ٥٤٧. ٥٤٨. ٥٤٩. ٥٥٠. ٥٥١. ٥٥٢. ٥٥٣. ٥٥٤. ٥٥٥. ٥٥٦. ٥٥٧. ٥٥٨. ٥٥٩. ٥٦٠. ٥٦١. ٥٦٢. ٥٦٣. ٥٦٤. ٥٦٥. ٥٦٦. ٥٦٧. ٥٦٨. ٥٦٩. ٥٧٠. ٥٧١. ٥٧٢. ٥٧٣. ٥٧٤. ٥٧٥. ٥٧٦. ٥٧٧. ٥٧٨. ٥٧٩. ٥٨٠. ٥٨١. ٥٨٢. ٥٨٣. ٥٨٤. ٥٨٥. ٥٨٦. ٥٨٧. ٥٨٨. ٥٨٩. ٥٩٠. ٥٩١. ٥٩٢. ٥٩٣. ٥٩٤. ٥٩٥. ٥٩٦. ٥٩٧. ٥٩٨. ٥٩٩. ٦٠٠. ٦٠١. ٦٠٢. ٦٠٣. ٦٠٤. ٦٠٥. ٦٠٦. ٦٠٧. ٦٠٨. ٦٠٩. ٦١٠. ٦١١. ٦١٢. ٦١٣. ٦١٤. ٦١٥. ٦١٦. ٦١٧. ٦١٨. ٦١٩. ٦٢٠. ٦٢١. ٦٢٢. ٦٢٣. ٦٢٤. ٦٢٥. ٦٢٦. ٦٢٧. ٦٢٨. ٦٢٩. ٦٣٠. ٦٣١. ٦٣٢. ٦٣٣. ٦٣٤. ٦٣٥. ٦٣٦. ٦٣٧. ٦٣٨. ٦٣٩. ٦٤٠. ٦٤١. ٦٤٢. ٦٤٣. ٦٤٤. ٦٤٥. ٦٤٦. ٦٤٧. ٦٤٨. ٦٤٩. ٦٥٠. ٦٥١. ٦٥٢. ٦٥٣. ٦٥٤. ٦٥٥. ٦٥٦. ٦٥٧. ٦٥٨. ٦٥٩. ٦٦٠. ٦٦١. ٦٦٢. ٦٦٣. ٦٦٤. ٦٦٥. ٦٦٦. ٦٦٧. ٦٦٨. ٦٦٩. ٦٧٠. ٦٧١. ٦٧٢. ٦٧٣. ٦٧٤. ٦٧٥. ٦٧٦. ٦٧٧. ٦٧٨. ٦٧٩. ٦٨٠. ٦٨١. ٦٨٢. ٦٨٣. ٦٨٤. ٦٨٥. ٦٨٦. ٦٨٧. ٦٨٨. ٦٨٩. ٦٩٠. ٦٩١. ٦٩٢. ٦٩٣. ٦٩٤. ٦٩٥. ٦٩٦. ٦٩٧. ٦٩٨. ٦٩٩. ٧٠٠. ٧٠١. ٧٠٢. ٧٠٣. ٧٠٤. ٧٠٥. ٧٠٦. ٧٠٧. ٧٠٨. ٧٠٩. ٧١٠. ٧١١. ٧١٢. ٧١٣. ٧١٤. ٧١٥. ٧١٦. ٧١٧. ٧١٨. ٧١٩. ٧٢٠. ٧٢١. ٧٢٢. ٧٢٣. ٧٢٤. ٧٢٥. ٧٢٦. ٧٢٧. ٧٢٨. ٧٢٩. ٧٣٠. ٧٣١. ٧٣٢. ٧٣٣. ٧٣٤. ٧٣٥. ٧٣٦. ٧٣٧. ٧٣٨. ٧٣٩. ٧٤٠. ٧٤١. ٧٤٢. ٧٤٣. ٧٤٤. ٧٤٥. ٧٤٦. ٧٤٧. ٧٤٨. ٧٤٩. ٧٥٠. ٧٥١. ٧٥٢. ٧٥٣. ٧٥٤. ٧٥٥. ٧٥٦. ٧٥٧. ٧٥٨. ٧٥٩. ٧٦٠. ٧٦١. ٧٦٢. ٧٦٣. ٧٦٤. ٧٦٥. ٧٦٦. ٧٦٧. ٧٦٨. ٧٦٩. ٧٧٠. ٧٧١. ٧٧٢. ٧٧٣. ٧٧٤. ٧٧٥. ٧٧٦. ٧٧٧. ٧٧٨. ٧٧٩. ٧٨٠. ٧٨١. ٧٨٢. ٧٨٣. ٧٨٤. ٧٨٥. ٧٨٦. ٧٨٧. ٧٨٨. ٧٨٩. ٧٩٠. ٧٩١. ٧٩٢. ٧٩٣. ٧٩٤. ٧٩٥. ٧٩٦. ٧٩٧. ٧٩٨. ٧٩٩. ٨٠٠. ٨٠١. ٨٠٢. ٨٠٣. ٨٠٤. ٨٠٥. ٨٠٦. ٨٠٧. ٨٠٨. ٨٠٩. ٨١٠. ٨١١. ٨١٢. ٨١٣. ٨١٤. ٨١٥. ٨١٦. ٨١٧. ٨١٨. ٨١٩. ٨٢٠. ٨٢١. ٨٢٢. ٨٢٣. ٨٢٤. ٨٢٥. ٨٢٦. ٨٢٧. ٨٢٨. ٨٢٩. ٨٣٠. ٨٣١. ٨٣٢. ٨٣٣. ٨٣٤. ٨٣٥. ٨٣٦. ٨٣٧. ٨٣٨. ٨٣٩. ٨٤٠. ٨٤١. ٨٤٢. ٨٤٣. ٨٤٤. ٨٤٥. ٨٤٦. ٨٤٧. ٨٤٨. ٨٤٩. ٨٥٠. ٨٥١. ٨٥٢. ٨٥٣. ٨٥٤. ٨٥٥. ٨٥٦. ٨٥٧. ٨٥٨. ٨٥٩. ٨٦٠. ٨٦١. ٨٦٢. ٨٦٣. ٨٦٤. ٨٦٥. ٨٦٦. ٨٦٧. ٨٦٨. ٨٦٩. ٨٧٠. ٨٧١. ٨٧٢. ٨٧٣. ٨٧٤. ٨٧٥. ٨٧٦. ٨٧٧. ٨٧٨. ٨٧٩. ٨٨٠. ٨٨١. ٨٨٢. ٨٨٣. ٨٨٤. ٨٨٥. ٨٨٦. ٨٨٧. ٨٨٨. ٨٨٩. ٨٩٠. ٨٩١. ٨٩٢. ٨٩٣. ٨٩٤. ٨٩٥. ٨٩٦. ٨٩٧. ٨٩٨. ٨٩٩. ٩٠٠. ٩٠١. ٩٠٢. ٩٠٣. ٩٠٤. ٩٠٥. ٩٠٦. ٩٠٧. ٩٠٨. ٩٠٩. ٩١٠. ٩١١. ٩١٢. ٩١٣. ٩١٤. ٩١٥. ٩١٦. ٩١٧. ٩١٨. ٩١٩. ٩٢٠. ٩٢١. ٩٢٢. ٩٢٣. ٩٢٤. ٩٢٥. ٩٢٦. ٩٢٧. ٩٢٨. ٩٢٩. ٩٣٠. ٩٣١. ٩٣٢. ٩٣٣. ٩٣٤. ٩٣٥. ٩٣٦. ٩٣٧. ٩٣٨. ٩٣٩. ٩٤٠. ٩٤١. ٩٤٢. ٩٤٣. ٩٤٤. ٩٤٥. ٩٤٦. ٩٤٧. ٩٤٨. ٩٤٩. ٩٥٠. ٩٥١. ٩٥٢. ٩٥٣. ٩٥٤. ٩٥٥. ٩٥٦. ٩٥٧. ٩٥٨. ٩٥٩. ٩٦٠. ٩٦١. ٩٦٢. ٩٦٣. ٩٦٤. ٩٦٥. ٩٦٦. ٩٦٧. ٩٦٨. ٩٦٩. ٩٧٠. ٩٧١. ٩٧٢. ٩٧٣. ٩٧٤. ٩٧٥. ٩٧٦. ٩٧٧. ٩٧٨. ٩٧٩. ٩٨٠. ٩٨١. ٩٨٢. ٩٨٣. ٩٨٤. ٩٨٥. ٩٨٦. ٩٨٧. ٩٨٨. ٩٨٩. ٩٩٠. ٩٩١. ٩٩٢. ٩٩٣. ٩٩٤. ٩٩٥. ٩٩٦. ٩٩٧. ٩٩٨. ٩٩٩. ١٠٠٠.

A 98 r^a a.
 B 183 v^b b.

1. B. ١٥٠. — 2. B. pl. — 3. B. (with points denoting ā and e) ١٥٠. — 4. B. ins. ١٥٠. — 5. B. in marg. — 6. B. ins. ١٥٠. — 7. B. ١٥٠. — 8. B. ٥٠. — 9. B. ins. ١٥٠. — 10. B. ins. ١٥٠. — 11. B. with points ā and e. — 12. B. ١٥٠. — 13. B. ins. ١٥٠.

bounds of moderation in his dealing with his body; a thing which he also repeated to us ourselves, when we once came to the holy old man in order to be blessed by him and receive his prayer, and to visit the blessed Mare also, concerning the severity of his practices how he exceeded the bounds of moderation in his dealing with his body, insomuch that in the hardness of winter, when snow was lying about a man's stature high, he would go out to the mountains without an outer garment, having nothing on his feet below or above, and thus he would cut wood and make great loads, and thus he would carry them, cleaving the snow and sinking into it, so much so that blood would flow and drop from the whole of the flesh of his feet, and even so he would not pay attention to them. And, when we learned from the holy man about such severity, inasmuch as we were acquainted with him from his childhood¹ and with the family (γένος) of the blessed Mare, we used to admonish him earnestly to accomodate himself to the will of his spiritual father. But he fell on his face weeping and saying, « Forgive me, my fathers; the body has not received what the contumacy of its arrogant behaviour against the soul deserves, and I have not yet done to it

1. Perhaps we should read ١٥٠ (‘our childhood’); see p. 428, n. 1.

مَعْمَلًا ١. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٠. مَرِحًا مَعْمَلًا ١١. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢٠. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢١. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ٢٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣٠. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣١. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ٣٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤٠. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤١. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ٤٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥٠. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥١. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ٥٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦٠. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦١. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ٦٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧٠. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧١. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ٧٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨٠. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨١. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ٨٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩٠. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩١. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩٢. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩٣. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩٤. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩٥. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩٦. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩٧. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩٨. مَرِحًا مَعْمَلًا ٩٩. مَرِحًا مَعْمَلًا ١٠٠.

1. B om. — 2. B مَرِحًا مَعْمَلًا — 3. A om. مَرِحًا مَعْمَلًا — 4. B مَرِحًا مَعْمَلًا — 5. B مَرِحًا مَعْمَلًا — 6. B مَرِحًا مَعْمَلًا

of their violence', and the insults and the contemptuous conduct which he used toward the rulers of the world, but further also because perhaps, even if they had been written, the difficulty of believing among the hearers would be very great and not small, that these things could easily be said not only to kings, the holders of the power of this world, but even also to contemptible and mean persons. But, when he sternly rebuked the royal pair as we have said with² such freedom (*παρρησία*) and sternness, which he had indeed possessed from his boyhood, they as by the grace of God accepted it from him humbly and with fear without violent action, as from a great man and a perfect solitary, especially because they saw the freedom (*παρρησία*) of his speech, that he spoke and rebuked and reprovved courageously and without fear, not being frightened by the crown or alarmed by the purple, and they said, « This man is in truth a spiritual philosopher »; his dress being as we described it above, hideous through the patching together of unsightly and ill-matched rags differing from one another, and fastenings whereby they were joined together by unsightly cords of hair and of wool, insomuch that

1. The sense shows that the violence of the insults is meant, but acc. to the grammar it would be easier to refer it to the king and queen. — 2. Mss. om.

لهذا لا ربه. امطرا ولامسا وذا ناسه وواي لادسه اعصمحتا سالحا
 بسره¹. وواي سالحا سالحا وواي سالحا حقا امير وواي عهنا اميرج.
 امير امير * و² وواي وواي سالحا سالحا³ مكللا. وواي راي⁴ وواي لادسه.
 وواي لادسه. وواي سالحا سالحا لادسه. وواي سالحا⁵ وواي سالحا لادسه
 لادسه⁶ سالحا سالحا سالحا. وواي سالحا سالحا سالحا وواي سالحا
 سالحا سالحا سالحا. وواي سالحا سالحا سالحا. وواي سالحا سالحا
 وواي سالحا سالحا سالحا لا لسبح لادسه وواي سالحا سالحا سالحا¹⁰
 وواي سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. وواي سالحا سالحا
 سالحا سالحا سالحا. وواي سالحا سالحا سالحا سالحا¹¹ وواي سالحا
 سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. وواي سالحا سالحا سالحا
 سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. وواي سالحا سالحا سالحا
 سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا¹² وواي سالحا سالحا سالحا
 سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا¹⁴ وواي سالحا سالحا سالحا
 سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا

1. B سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. — 2. B وواي سالحا سالحا. — 3. Mss. سالحا سالحا; corr. v. D. and L. — 4. B سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. — 5. B om. — 6. B لادسه سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. — 7. B سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. — 8. B سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. — 9. B with points ā and ā. — 10. B سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. — 11. B pl. — 12. Mss. سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا; om. prec. stop. — 13. B سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا. — 14. B سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا سالحا.

weight (κεντηνάριον) in one hand, and hurled it and threw it no small distance, so that all the chamberlains and everyone who saw it were seized with great astonishment, to think that he was so powerful and of such well-knit frame, as we stated at the beginning, and since he had flung ' it to a distance just as if it were something full of light apples, saying to her, « ‘Thy money go to perdition with thee’¹, because through this you wish to tempt me and mock me ». And after answering her with many other stern words which we refrain from recording he left her and went out; and she remained in distress and fear, and she and all her chamberlains as well were wondering at the blessed man's bodily strength, how he thought nothing of throwing a weight of a hundred pounds (λίτρον) of gold to such a distance, insomuch that the story was heard over the whole palace (παλάτιον) and over the whole of this city, and was spoken of with astonishment by many persons. When the blessed man was passing along a street of the city, his eyes were fixed on the ground, since he had determined in his mind never to see the face of men in it. And he left it; and so he went over to Sycae beyond the water³, and climbed the mountain to the north-west of it, where

1. ἡ is not otherwise known, but the meaning is clear. — 2. Acts, VIII, 20. — 3. This passage shows the meaning of سالحا to be as above; see p. 387, n. 2 (cf. also p. 432, l. 5).

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.

B185^va.

A99^vb.

1. A A. — (see p. 433, l. 6). — 2. B. — 3. B. — 4. B. — 5. B. — 6. B. — 7. B. — 8. B. — 9. B. — 10. A. — 11. B. — 12. B. — 13. B.

there are also graves; and there he resided and performed the labour of his practices, satisfying his needs with wild herbs. But the queen, because she was a believer and knew that she had distressed him in the matter of the hundredweight of gold (*zenthynáziou*), made careful search for him; and on learning that he had left the city and was dwelling on the other side among the mountains sent some of her most distinguished chamberlains to entreat him to forgive her, and as a favour to herself to receive from her something that his needs required, whatever he wished. And, having taken much trouble and with difficulty discovered him, because he used to move from place to place, they delivered an earnest request to him as they had been ordered, and, absolutely refusing to grant their request, he sent her a message through them, « Think not that you possess anything which God's bondmen need, except religion if it exists in you ». And, when those who were sent came back again and she learned where he was, she sent yet again; and thenceforth they used to pester the blessed man every day; and he was compelled to remove to other places; and again they would find it out and discover him. And thenceforth many persons used to repair to him to receive his prayer; and they were specially astonished at seeing his

1. B. 2. B. 3. B. 4. B. 5. B. 6. B. 7. A. 8. B. 9. B. 10. B. 11. A.

A100r^b.

B185v^a.

seize him and bind him. But he, being stronger than they, threw their hands off him as if they were sick and tortured (?)¹ men, and he went on entreating them, saying, « Nay, my sons, do not lose your soul. Why do you seek me the poor man? » But they on their side said to him : « Unless you give us the gold which the queen is sending you, we will kill you at once. » But he returned them answer, saying : « Take it, my sons, that to me no gold has ever (πετέ) been sent by the queen, or by others. And, if I desired gold, I should not be residing here ». When he had said these words, one came back with a club and gave him a severe blow, and they all surrounded him, having also drawn their swords. And, when he saw that they had set themselves to kill him, and he did not mollify them by entreating them with gentle words, he looked straight at the one who was holding the club, and seized and dragged the club out of his hand; and he seized his hair with one hand, and threw him on his face. And another ran up to smite him with the sword, and he on his side smote him with the club, and stopped him; and his sword fell and he took hold of him, and threw him on the top of his companion, and the third, and the fourth. When

1. This seems to be corrupt, but both mss. have it.

וְלֵאמֹר אֵלֶיךָ יְהוָה. כִּי אֶלְעָלְכָהּ וְיִלְמְדֶנּוּ. דְּסִמְלֵהָ הֵיאֵלָהּ
 *A 101v^a מִן־מֶלֶךְ אֶתְמַלְכָהּ * סִמְלֵהָ וְלֵאמֹר: מִסְמֵלָהּ³ וְהִשְׁתַּחֲוֶה
 וְלֵאמֹר⁴ סִמְלֵהָ וְיִלְמְדֶנּוּ⁵: וְיִלְמְדֶנּוּ וְיִלְמְדֶנּוּ
 לְעֵינֵי וְלֵאמֹר מִלְכָהּ מִן־מֶלֶךְ. וְיִלְמְדֶנּוּ וְיִלְמְדֶנּוּ
 וְיִלְמְדֶנּוּ וְיִלְמְדֶנּוּ⁶ וְיִלְמְדֶנּוּ⁷ וְיִלְמְדֶנּוּ
 וְיִלְמְדֶנּוּ. וְיִלְמְדֶנּוּ וְיִלְמְדֶנּוּ.

עַל־כֵּן הָאֵלֶּיךָ הַזֶּה הַזֶּה אֵלֶיךָ

אֵלֶיךָ הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה
 הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה
 הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה

הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה
 הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה

1. B אֵלֶיךָ הַזֶּה הַזֶּה. — 2. B הַזֶּה. — 3. B מִסְמֵלָהּ. — 4. B אֵלֶיךָ הַזֶּה. — 5. B sing.
 — 6. B הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה הַזֶּה. — 7. B ins. הַזֶּה. — 8. B om.

been made known to the king and queen, with great zeal they sent some of the leading and eminent men of the palace (παλατίων), chamberlains and senators (συγγλητικός) and bishops and clergymen and many monks, and thus they buried the blessed man's body with a great procession. We have recorded these few things out of many for the sake of a memorial and in order to gain his blessing and his prayers, having passed over many of his labours and of his practices on account of the length of the history.

The history of father Mare the solitary is ended¹.

NEXT THE THIRTY-EIGHTH HISTORY, OF THE EXCELLENT BLESSED MAN THE HOLY AARON THE PRESBYTER, [AND THE REST OF THE PRESBYTERS AND DEACONS WHO WERE AFTERWARDS LAID IN THE SEPULCHRE THAT WAS BUILT BY THE BLESSED MARE².

This excellent blessed man therefore Aaron the presbyter was by his birth (γένος) from the country of Armenia; but from his childhood he had left

1. Ch. 37 is missing; see Introd., p. vii, ix ff. — 2. This clearly refers to the following chapters.

* 102 v° b. * 102 v° b. * 102 v° b.
 * 102 v° b. * 102 v° b. * 102 v° b.

* 102 v° b. * 102 v° b. * 102 v° b.

* 102 v° b. * 102 v° b. * 102 v° b.

* 102 v° b. * 102 v° b. * 102 v° b.

1. Appy. in another hand. — 2. Ms. ins. *...*

and memorial of the strenuous worker of Christ, about the matters connected with his beautiful mode of life of which we are witnesses.

The history of the excellent blessed man Aaron the presbyter is ended.

NEXT THE THIRTY-NINTH HISTORY, ABOUT THE BLESSED LEONTIUS THE PRESBYTER, WHO ALSO WAS AN EXCELLENT AND GREAT MAN OF GOD.

The character therefore of this blessed Leontius the presbyter was very like that of the blessed Aaron; insomuch that they accordingly vied with one another; and thus also one would be eager to excel the other in modes of life, and to surpass him in spiritual labours, and to imitate him in humility and to resemble him in obedience, and that in all matters they should be imitators of religious practices, and especially in love toward one another and toward everyone. But this devout Leontius was by birth (γένος) from Ingilene from a village called 'bwbnt; and he lived in the holy monastery of the blessed Mar Samuel¹. And, occasion having once called him to go up himself to the

1. Cf. ch. 58 (f. 132 v° b).

101 r b
 101 v a
 101 v b

101 r b
 101 v a
 101 v b

admitted to the rank of the diaconate; and thenceforth for many years they earnestly and whole-heartedly and obediently occupied themselves with us in the work of the ministry in the district of Asia in converting men from the deceitfulness of paganism, gratifying our soul every day by their earnestness and whole-heartedness and diligence, with the old man Abraham and the devout Aaron and Leontius the presbyters, with all the other strenuous workers their other brothers, of whom also too we shall one after another make record, each one of whom worked and laboured strenuously in his time without weariness in the householder's vineyard¹, that is in the great salvation which God's grace wrought in our times, consisting in the conversion of many thousands from the worship of fiends and the ceremonies of idolatry to the fear of God. While then we were engaged in the same ministry in the districts of Caria, Daniel the deacon ended his course in the same ministry, seeing wonderful visions, and it having been revealed to him that he would be carried away to the blissful country; and, having fallen asleep, he was laid in the monastery called that of Gordiana hard by the city of Antioch in Caria. And, when we returned to the royal city, the blessed Abraham himself also ended the course of his life-practices in a

1. Matth., xx, 1-16. It is not stated in ch. 38 that Aaron took part in the conversion of the pagans.

مخلصنا من اجله¹ وجميعنا من اجله² وجميعنا من اجله³ وجميعنا من اجله⁴ وجميعنا من اجله⁵
 وجميعنا من اجله⁶ وجميعنا من اجله⁷ وجميعنا من اجله⁸ وجميعنا من اجله⁹ وجميعنا من اجله¹⁰
 وجميعنا من اجله¹¹ وجميعنا من اجله¹² وجميعنا من اجله¹³ وجميعنا من اجله¹⁴ وجميعنا من اجله¹⁵
 وجميعنا من اجله¹⁶ وجميعنا من اجله¹⁷ وجميعنا من اجله¹⁸ وجميعنا من اجله¹⁹ وجميعنا من اجله²⁰
 وجميعنا من اجله²¹ وجميعنا من اجله²² وجميعنا من اجله²³ وجميعنا من اجله²⁴ وجميعنا من اجله²⁵
 وجميعنا من اجله²⁶ وجميعنا من اجله²⁷ وجميعنا من اجله²⁸ وجميعنا من اجله²⁹ وجميعنا من اجله³⁰
 وجميعنا من اجله³¹ وجميعنا من اجله³² وجميعنا من اجله³³ وجميعنا من اجله³⁴ وجميعنا من اجله³⁵
 وجميعنا من اجله³⁶ وجميعنا من اجله³⁷ وجميعنا من اجله³⁸ وجميعنا من اجله³⁹ وجميعنا من اجله⁴⁰
 وجميعنا من اجله⁴¹ وجميعنا من اجله⁴² وجميعنا من اجله⁴³ وجميعنا من اجله⁴⁴ وجميعنا من اجله⁴⁵
 وجميعنا من اجله⁴⁶ وجميعنا من اجله⁴⁷ وجميعنا من اجله⁴⁸ وجميعنا من اجله⁴⁹ وجميعنا من اجله⁵⁰
 وجميعنا من اجله⁵¹ وجميعنا من اجله⁵² وجميعنا من اجله⁵³ وجميعنا من اجله⁵⁴ وجميعنا من اجله⁵⁵
 وجميعنا من اجله⁵⁶ وجميعنا من اجله⁵⁷ وجميعنا من اجله⁵⁸ وجميعنا من اجله⁵⁹ وجميعنا من اجله⁶⁰
 وجميعنا من اجله⁶¹ وجميعنا من اجله⁶² وجميعنا من اجله⁶³ وجميعنا من اجله⁶⁴ وجميعنا من اجله⁶⁵
 وجميعنا من اجله⁶⁶ وجميعنا من اجله⁶⁷ وجميعنا من اجله⁶⁸ وجميعنا من اجله⁶⁹ وجميعنا من اجله⁷⁰
 وجميعنا من اجله⁷¹ وجميعنا من اجله⁷² وجميعنا من اجله⁷³ وجميعنا من اجله⁷⁴ وجميعنا من اجله⁷⁵
 وجميعنا من اجله⁷⁶ وجميعنا من اجله⁷⁷ وجميعنا من اجله⁷⁸ وجميعنا من اجله⁷⁹ وجميعنا من اجله⁸⁰
 وجميعنا من اجله⁸¹ وجميعنا من اجله⁸² وجميعنا من اجله⁸³ وجميعنا من اجله⁸⁴ وجميعنا من اجله⁸⁵
 وجميعنا من اجله⁸⁶ وجميعنا من اجله⁸⁷ وجميعنا من اجله⁸⁸ وجميعنا من اجله⁸⁹ وجميعنا من اجله⁹⁰
 وجميعنا من اجله⁹¹ وجميعنا من اجله⁹² وجميعنا من اجله⁹³ وجميعنا من اجله⁹⁴ وجميعنا من اجله⁹⁵
 وجميعنا من اجله⁹⁶ وجميعنا من اجله⁹⁷ وجميعنا من اجله⁹⁸ وجميعنا من اجله⁹⁹ وجميعنا من اجله¹⁰⁰

1. B. — 2. B ins. — 3. B. — 4. B. — 5. B. — 6. B. — 7. B. — 8. A. — 9. B ins. — 10. B ins. — 11. B. — 12. B. — 13. For the rest B has only.

affliction, all who heard him were marvelling; and, despising all this confused
 life, they also as well were being brought to afflictions and tears with him,
 everyone marvelling at the blessed man's labour and affliction and teaching.
 While he was doing and teaching these things, a revelation was made to him
 concerning his end and his departure after a few days, while he said,
 « Pray also for the miserable sinner, for at the end of twenty days I shall
 depart from the body », having also adjured my meanness, « Bury this my
 sinful body in your monastery, and pray for me ». When we had been saying
 these many things, and that sabbath-day¹ was at hand, he rose and prayed
 and offered the oblation, and gave it to many, having received it also himself,
 and bade farewell to all. And during the night he became ill, and on the
 twentieth day he fell asleep; and so we carried him in a procession over the
 water to our monastery² according to his injunction; and his holy body was
 buried and laid in the same tomb according to his injunction; by whose
 prayers together with those of all the saints who please God may all we
 sinners who provoke our Creator be admitted to mercy. Yea and Amen!
 And the blessed Romanus who also was a great and whole-hearted old man,

1. I. e., the day on which he was to go to his rest. — 2. See p. 431, n. 3.

١١١ ٢^o a. * ١١١ ٢^o b. *

١. In erasure (?). — 2. Ms. ١١١ ٢^o a. — 3. Ms. ١١١ ٢^o b. — 4. The letters ١١١ are written as a correction from something else.

to this labour. For many even of the great and eminent men of the city, having put off their apparel (*σχιμα*) and clothed themselves in poor men's apparel (*σχιμα*) and hoods that concealed their heads and faces, would thus put straps on their necks and carry the chairs of the sick and poor, and old men and women, and perform all the ministration to them, while in their earnest zeal they gladly spent money for each man according to his state in life to make provision for them. But Paul the earnest in spiritual things, having instituted and organized this ministration to the poor in his city of Antioch, and seen that it was being carried out by many persons with earnest zeal, withdrew and departed to the other great cities, stirring zeal and enthusiasm in many, and organizing and instituting this ministration in all cities through certain earnest and Christian men who concerned themselves about their lives' salvation, and earnestly endeavoured to gain the inheritance of eternal life. When this strenuous worker had been teaching and rousing enthusiasm, and instituting the work of this ministration to the poor in any one city, and had passed one year or two or more, and saw that his work had been instituted and organized in that city, his zealous plan would next draw him

لايتال محبته ان اى من ال. واصل محصل له حقهنا محبته
 (حلسه) ¹ اى من هذى من ودمم زحبا باعصفا اى. الا اى حقهنا
 هيتال ودمم حمتال. بم محصل للمح ² . . . . . ولا مجرا من ولا هنعف
 من ³ ودمم لذل محبته ان اى. محصل لايتال فدع اى. ولاقب
 محبته فدسقى اى. ودمم هذى من ذل زحبا اى. اصيل زحبا اى
 ذل ودمم: ودمم مع ذل ذقلمح مديب لال اى. نجا سالكه;
 ودمم ذل ودمم اى. دم سلكه اى هيتال اى. دم بم
 فذ ودمم ودمم اى حقهنا هيتال. ودمم حلسه اى
 لمحبه ملاحه. اصيل اى ذل ذل اى اى ودمم ودمم
 ودمم. هيتال مع ذل ودمم. ودمم * حمتال ودمم
 ودمم اى. ودمم محصل ودمم اى ودمم اى. دم لمح
 من علبه ولا فسل حلاله ودمم اى ودمم. اصيل ودمم
 لمحقتل هيتال ودمم ودمم همتل ودمم ملاحه بسبب

111 v° a.

1. Ms. om. — 2. Something seems to have here fallen out, and, as there is a similar lacuna at p. 473, l. 43, I infer that the scribe's ms. was torn. — 3. Ms. ودمم.

to another city; and so accordingly he acted in this way and instituted the work of this ministration not in eastern cities only ¹, but also in many western cities too. When accordingly . . . . ² that he was not able and sufficient himself in person to repair to every city, he used accordingly to send others, and rouse the citizens, and advise and instigate them to take up this work, so that this great and holy work, which is more pleasing to God than all labours, grew and increased, and was instituted in every place and city, through the zealous enthusiasm of the man of God. When he had organized and built up and instituted this ministration in many cities, he in his zeal repaired to the royal city also besides, insomuch that in a short time he succeeded in beginning and gaining distinction and extending it there, and instigating many of the great and eminent men to become fellow-labourers and partners in his ministration, so that consequently his ministration was manifestly extended and increased and magnified, there being no rest or intermission all the night and in the day, so that he relieved and fed and refreshed not only the poor and maimed and sick and lame and blind and old

1. Ms. om. — 2. Some words have fallen out.

وعبدا لله القائلين سبحان الله العظيم
 والحمد لله رب العالمين والثناء له
 والجليل له والجليل له والجليل له
 والجليل له والجليل له والجليل له
 والجليل له والجليل له والجليل له
 والجليل له والجليل له والجليل له

من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء
 من كان من هؤلاء من كان من هؤلاء

* 114 r° b.

I. Ms. 4111.

queen and the magnates also, and the rest of the people throughout the city
 with astonishment, and called forth praise and thanksgiving to God, and
 rendered the community of the blessed men itself honourable in the eyes of
 everyone, so that at last the king sent, and made the hall (τρίκλιτος) itself that
 fell a portico. And a second miracle which God wrought in the place where
 this holy community was happened as follows.

After the death of the believing Theodora the queen, when this com-
 munity had also lost some of its earlier numbers, the adversaries were
 stirred up with envy against it, and induced the king to eject them from the
 former place, and remove them to another place belonging to the crown
 called the house of Urbicus¹. And, while a few of the holy old men were
 in these cells, the adversaries introduced some women with their husbands,
 and others who were not chaste, and filled the place where the blessed men
 lived, where the sacrament and the service of God used to be performed;
 and, whereas these men thought to defile the saints' dwelling, God purified
 it by a sudden fire, in that fire fell and burnt the whole of that place, only

1. Rather Urbicius.

دامتدا احد مد ملكبا. ج. مع امر رحبا وبتما سمعدهت حقتلا
 اذني حذ حمة مداحما حكتبا: ان مع حكتبا حمة حمة حمة
 ودمدمدا مدحدا. مع ملكبا همتا لافهمدا الامن. حمر اسنا
 لهحا مد الا: ححما. بعمة الا: ححما. ححما ححما ححما
 ودمدمدا. سبعة اذ لهحا حمة ححما¹ ححما ححما ححما.
 ححما ححما ححما ححما ححما: ححما ححما ححما ححما ححما
 (حالا ححما ححما)². ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما.
 ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما.
 امر ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما.
 ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما.
 ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما.
 ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما ححما.

* 116 v° b.

1. Ms. ححما. — 2. Ms. om.; ins. from ch. 50.

day outside his cell. But, when he had been engaged for a period of about fifteen years in these labours in the same royal city in his cell, then by the provision and at the instigation of the believing queen he was under great pressure summoned to the episcopacy, together with another blessed man from the country of Arabia whose name was Theodore; because the party of the believers had diminished and a deficiency had moreover arisen in the order of the priesthood over all the commonwealth (πολιτεία) of the party of the believers. And, when both had received the high-priesthood, that is the blessed James that of the city of Edessa and Theodore that of Hirtha of the Saracens¹, then he armed himself with divine strength, and went out to the work of his ministry, while he thenceforth began to pour out the priesthood derived from him copiously over the regions in all the eastern districts, like a great river in the days of Nisan², having entered upon the high road of heroism at a vigorous spiritual pace without ceasing or resting night and day, while in accordance with the saying of the apostle he clothed himself in the breastplate of righteousness, and girded his loins with the perfection of faith, and took hold of the shield of salvation³, while he was at all times carrying on a contest on behalf of the truth 'on the right hand and on the left,

1. Also called Hirtha d Nur'man (p. 145). The mention of Theodore and his see has been omitted in the ms. and is supplied from ch. 50. — 2. April. — 3. Eph., vi, 17-17.

TABLE OF CONTENTS

	Pages.
24. Life of John of Thella	311
25. Life of John of Hephæstopolis.	324
26. Life of Thomas of Damascus.	338
27. Life of Susau.	339
28. Life of Mary.	357
29. Life of Malkha.	360
30. Life of Elijah of Dara.	373
31. Lives of Elijah and Theodore.	374
32. Of a monk who stole.	385
33. Life of Hala.	390
34. Life of Simeon the scribe.	399
35. Of the Amidene couvents.	405
36. Life of Mare the solitary.	422
37. (missing).	
38. Life of Aaron	439
39. Life of Leontius.	443
40. Life of Abraham the presbyter.	445
41. Lives of Bassian and Romanus.	450
42. Lives of Mari, Sergius, and Daniel	453
43. Lives of four deacons.	456
44. Life of Tribunus.	459
45. Life of Isaac.	466
46. Life of Pauf of Antioch.	469
47. Of the refuges in Constantinople.	474
48. Lives of five patriarchs.	482
49. Life of James	488

MSS. USED IN THE PRESENT FASCICULE

- A = Brit. Mus. Add. 14647 (688).
 B = — — — 14650 (875).
 D = — — — 7190 (12th cent.).
 E = — — — 14651 (859).
 G = — — — 18814 (9th cent.).
 H = — — — 14735 (12th cent.).
-

HISTOIRE
DE YAHYA-IBN-SA'ÏD D'ANTIOCHE
CONTINUATEUR DE SA'ÏD-IBN-BITRIQ

ÉDITÉE ET TRADUITE EN FRANÇAIS .

PAR

I. KRATCHKOVSKY ET A. VASILIEV

AVANT-PROPOS

Yahya d'Antioche (*al-Antaki*), historien arabe chrétien du xie siècle, continuateur de l'histoire d'Éutychius (*Saïd ibn al-Bithriq*), a été peu connu en Europe jusqu'au xviiie siècle, et même pendant la première moitié du dix-neuvième. Son œuvre principale fut portée à la connaissance des savants par le Baron von Rosen en 1883, par son livre sur l'empereur Basile Bulgaroktonos¹. Tous les détails sur les manuscrits connus à cette époque, sur la vie de l'auteur et son histoire, y ont été réunis avec le plus grand soin; et jusqu'à présent ce livre reste comme une mine quasi inépuisable pour tous les renseignements qui ont trait à cette question. Il est regrettable que la science européenne n'ait pas utilisé l'ouvrage de von Rosen dans une plus large mesure; G. Schlumberger² est le seul qui l'ait fait connaître en partie au public.

En Russie, il faut le dire, Yahya a davantage attiré la curiosité : des traductions de morceaux assez considérables ont été insérées par N. Mednikov dans son ouvrage capital sur la Palestine³ et par A. A. Vasiliev dans le second volume de son livre sur les relations des Byzantins avec les Arabes⁴. Mais l'édition avec traduction complète qu'avait rêvée von Rosen n'a pas été achevée par lui. Ce n'est qu'en 1909 que nous avons eu le texte complet grâce aux efforts infatigables du R. P. Louis Cheikhô et de ses savants collaborateurs⁵.

Si maintenant, alors que quinze ans à peine sont écoulés, nous entreprenons une édition parallèle, c'est tout d'abord à cause du manque d'une traduction du texte complet en langue européenne. En outre, les circonstances nous ont permis d'utiliser des manuscrits ou des matériaux restés inconnus ou inaccessibles aux collaborateurs du *Corpus Scriptorum Orientalium*; nous

1. BARON VON ROSEN, Императоръ Василій Болгаробойца. St-Petersbourg, 1883.

2. G. SCHLUMBERGER, *Un empereur byzantin au Xe siècle. Nicéphore Phocas*. Paris, 1896, réimprimé dans : *L'épopée byzantine à la fin du Xe siècle*, t. II, Paris, 1900.

3. N. МЕДНИКОВ. Палестина отъ завоеванія ея арабами до крестовыхъ походовъ по арабскимъ источникамъ, t. III, S.-Petersbourg, 1897-1902.

4. A. A. VASILIEV, Византия и арабы, II, S.-Petersbourg, 1902.

5. *Annales Yahia Ibn Saïd Antiochensis*, Beryti-Parisiis, 1909, dans *Corpus Scriptorum Orientalium*, *Scriptores arabici*, Series III, tome VII.

espérons que plusieurs endroits du texte ainsi que certains noms propres se trouveront éclaircis par notre édition.

Les manuscrits qui ont servi de base principale à l'établissement de notre texte sont au nombre de trois, savoir :

P — manuscrit de la Bibliothèque publique à Leningrad, le plus ancien de tous les manuscrits connus, probablement du xve siècle. Il fut apporté du Sinaï et, comme l'a montré le Baron von Rosen¹, représente la rédaction longue de l'ouvrage. Les variantes de ce manuscrit recueillies avec soin par L. Cheikho² ne sont cependant pas complètes.

B — manuscrit de la Bibliothèque nationale de Paris qui a servi de base à l'édition L. Cheikho. Il est décrit d'une façon complète par Baron von Rosen (pp. 096-0103), d'après lequel il représente la rédaction courte de l'ouvrage : il fut écrit probablement au xviie siècle.

S — manuscrit, qui a appartenu au lecteur de langue arabe à l'Université de Leningrad, Fadhlallah Sarrouf de Damas. Ce manuscrit est actuellement au Musée Asiatique* de l'Académie des Sciences de Russie³. Il est resté inconnu jusqu'à présent : il n'a été utilisé ni par von Rosen, ni par L. Cheikho. Il est de date récente, copié en 1852 d'après un original qui se trouvait, semble-t-il, à Damas. Son intérêt consiste principalement en ce qu'il représente la rédaction mixte : sa partie fondamentale correspond à la rédaction courte (= B) complétée ensuite d'après la plus ancienne rédaction qui est aussi la plus longue (= P).

Grâce à l'édition de L. Cheikho nous pouvons utiliser les variantes de deux autres manuscrits :

C — manuscrit appartenant à M. Habib Zayyat à Alexandrie qui est décrit en détail par lui-même dans le *Journal Asiatique*⁴. Il a été copié à la fin du xviie siècle à Tripoli en Syrie; d'après quelques particularités on peut le regarder comme la rédaction complète de la chronique. Von Rosen en avait déjà soupçonné l'existence⁵. Son texte est souvent assez différent de celui de la rédaction longue (= P) et aussi de la rédaction courte (= B).

L — manuscrit conservé à Beyrouth de provenance moderne, copié vers 1850 probablement d'après un original trouvé à Damas (Cheikho, p. 2 et 331). Son texte correspond en grande partie et presque littéralement à notre manuscrit S. Il se trouve maintenant à la Bibliothèque de l'université Saint-Joseph⁶.

D'un grand secours pour nous ont été les papiers laissés par le Baron von

1. *Op. cit.* pp. 091-096.

2. *Op. cit.* p. 298-331. — 3. *Bulletin de l'Académie*, 1918, p. 1346-1347, N. 155.

4. Série 10, vol. III, 1904, pp. 350-356.

5. *Op. cit.* p. 0103. — 6. Voir L. СпЕИКО, *Catalogue raisonné des manuscrits historiques de la Bibliothèque Orientale de l'Université Saint-Joseph*, Beyrouth, 1913, p. 214, N. 2.

Rosen, actuellement au Musée Asiatique¹. Ce sont les copies faites par lui d'après les manuscrits de Paris (= B) et Leningrad (= P), la traduction russe de la chronique, faite en 1879, et quelques remarques qui ont été publiées çà et là².

En établissant le texte nous avons eu en vue non seulement les historiens et les philologues, mais aussi les linguistes. Les études de la dialectologie arabe et de l'histoire de cette langue nous ont montré dans les derniers temps combien de détails intéressants sont conservés par les auteurs arabes-chrétiens. C'est à cause de cela que nous n'avons pas osé remplacer les formes vulgaires ou dialectales du manuscrit par les formes classiques, comme l'a fait souvent L. Cheikho. En nous basant principalement sur P, nous avons conservé ses formes dialectales, même dans plusieurs cas où les manuscrits modernes de la chronique copiés par des puristes ont été corrigés suivant les formes classiques.

A la fin de l'ouvrage on trouvera une étude détaillée sur les manuscrits de la chronique et sa valeur historique ainsi qu'un glossaire de mots et de formes rares.

1. Voir *Bulletin de l'Académie des Sciences de Russie*, 1918, pp. 1323-1350.

2. *Bulletin*, p. 1347, N. 156; p. 1331, N. 25 et p. 1332, N. 26.

LISTE DES ABRÉVIATIONS

- B. — Paris, Bibliothèque nationale, Fonds arabe n° 291 ff. 82^v-137^v.
- C. — Manuscrit d'Alexandrie.
- Ch. — L. CHEIKHO, *Annales Yahia Ibn Saïd Antiochensis*, Corpus scriptorum christianorum orientalium, curantibus CUABOT, GUIDI etc. Scriptores arabici. Textus. Series tertia. Tomus VII. Beryti-Parisiis, 1909.
- L. — Manuscrit de Beyrouth.
- МЕДНИКОВ. — *Mednikov*, La Palestine depuis la conquête par les Arabes jusqu'aux Croisades (en russe). Additions, II (1), Saint-Petersbourg, 1897.
- P. — Manuscrit de la Bibliothèque publique à Leningrad.
- R. — ROSEN. L'empereur Basile Bulgaroktonos (le Tueur des Bulgares). Extraits de la Chronique de Yahya d'Antioche (en russe). Saint-Petersbourg, 1883.
- S. — Manuscrit du Musée Asiatique à Leningrad.
- VASILIEV. — *Vasiliev*, Byzance et les Arabes. Les relations politiques entre Byzance et les Arabes à l'époque de la dynastie macédonienne (en russe). Saint-Petersbourg, 1902.
-

* بسم الله الرحمن الرحيم¹

* P f. 1.
* B f. 82r.
* S p. 5.
* Ch p. 91.
* R p. 09.

الكتاب الذي صنعه يحيى بن سعيد² الانطاكي تبعا³ لتاريخ سعيد بن بطريق⁴ قصدي في هذا الكتاب أن اذكر جمل ما انتهى⁵ التي وصح عندي من الاخبار السالفة والحوادث الكائنة منذ المدة التي⁶ انتهى⁷ اليها تاريخ⁸ سعيد بن بطريق بطريق الاسكندرية⁹ الى زماننا هذا توحيًا¹⁰ لقضاء¹¹ حق من سألني تأليفه وتصنيفه وحرصني¹² على جمعه ونظمه والله يحرسه ويقه¹³ ما يتخوفه وذلك ان سعيد بن بطريق انتهى في تاريخه الى السنة الخامسة من خلافة الرازي وهي سنة ست وعشرين وثلاثمائة للهجرة * ومات في سنة ثمان وعشرين وثلاثمائة وسأذكر

1. SL add. توفيقه بكتابة. — 2. SL ابن سعد. — 3. LS تابعها CCh. — 4. LS البطريق. — 5. P انتهى. — 6. P الذي. — 7. P انتهى. — 8. Ch om. — 9. BCh om. — 10. PBChR لتصني. — 11. LS توجبا. — 12. BChR حرصني. — 13. B ويرقده.

* Au nom de Dieu élément, miséricordieux¹ :

* Gh p. 91

Livre que composa Yahya, fils de Sa'ïd, d'Antioche, comme suite de l'histoire de Sa'ïd, fils de Bithriq. (Introduction)

Mon but dans ce livre est de donner tous les récits des temps passés, venus à ma connaissance et, à mon avis, authentiques, et aussi les événements qui ont eu lieu depuis l'époque à laquelle s'arrête l'histoire de Sa'ïd, fils de Bithriq, patriarche d'Alexandrie, jusqu'à notre temps. J'ai l'intention de m'acquitter de mon obligation à l'égard de celui qui m'a prié de faire (ce livre) et de l'écrire, qui m'a poussé à le mettre en ordre et à le composer. Que Dieu le garde et le préserve de ce qu'il redoute².

Or, Sa'ïd, fils de Bithriq, s'arrête dans son histoire à la cinquième année du califat d'ar-Radhi, c'est-à-dire à l'année 326 de l'hégire³. (Sa'ïd, fils de Bithriq) lui-même mourut en l'an 328⁴. J'indiquerai le jour et le mois de l'au-

1. LS ajoutent : Nous commençons ce livre avec l'aide de Dieu et de sa bonne assistance. Le commencement de l'histoire de Yahya a été traduit en russe par Rosen, 013-017. — 2. C'est-à-dire : du châtement au jour du jugement dernier. — 3. L'année 326 de l'hégire = 8 nov. 937-28 oct. 938. Le califat d'ar-Radhi 322-329 de l'hégire = 934-940. — 4. L'année 328 de l'hégire = 18 oct. 939-5 oct. 940.

تاريخ اليوم والشهر من السنة التي مات فيها في موضعه من كتابي هذا وان ارتب¹ ذلك * R p. 110.
 على النحو الذي رتبته² واقصد فيه المناهج التي قصدتها فأصنف³ أسماء جميع الخلفاء
 والملوك الذين وقفت⁴ على اسمائهم ومدّة أيام ملك كلّ واحد منهم واضيف الى ذلك * S p. 6.
 جملاً ممّا انتهى⁵ التي من اخبارهم وسيرهم والحوادث التي كانت في ايامهم اتجنب⁶ فيها
 الاطالة في الشرح والايجاز في الاختصار واسلك الطريق المتوسطة بين الطرفين فإنّ
 النفوس الى معرفة الاخبار القريبة العهد اكثر تطلّعاً واعظم شوقاً⁷
 واذكر فيه ايضاً⁸ أسماء بطارقة الاسكندرية وبيت المقدس⁹ وانطاكية والقسطنطينية¹⁰
 واعمارهم في كراسيم نحو ما فعل في تاريخه ويكون جزءاً¹¹ مفرداً * مضافاً الى كتابه * Ch p. 92.
 واما¹² بطارقة رومية فلم يحصل لي¹³ اسماءهم¹⁴ على التحقيق وذلك ان سعيد بن
 بطريق البطريرك¹⁵ ذكرهم على الولا من بطرس رئيس¹⁶ الحواريين¹⁷ الى غاببوس¹⁷

1. P. BChL اريت SR. — 2. C om. — 3. Ch. فاضيف. — 4. B. ما. — 5. P. انتجبت. — 6. CCh. تشوقاً. — 7. BSCh. جزوا. — 8. BSR. والقسطنطينية وانطاكية. — 9. P. بيت المقدس. — 10. C. واما الى. — 11. C. usque ad ذكرهم deest. — 12. B. التي. — 13. B. اسماؤهم. — 14. BCh. om. — 15. P. راس BSCh. ريس. — 16. B. الحواريون. — 17. RPL. غاببوس. Il faut lire « Agathon »-اغاثون.

née où il mourut, à l'endroit le concernant dans mon livre; je classerai (les matériaux) de la même manière qu'il les a classés, et j'irai par la même voie où il est allé. Je mentionnerai tous les califes et les rois, dont j'ai appris les noms, et la durée du règne de chacun d'eux; j'y ajouterai tout ce qui m'est parvenu de leurs actes, de leur vie et des événements qui ont eu lieu à leur époque. Avec cela j'éviterai la longueur dans l'exposition (des détails) et la concision (excessive) dans le récit abrégé, et je suivrai un juste milieu entre les deux. Car les esprits recherchent plus souvent et aspirent davantage à la connaissance des événements proches de l'actualité.

J'y mentionnerai également les noms des patriarches d'Alexandrie, de Jérusalem, d'Antioche et de Constantinople, la durée de l'occupation par eux de leurs sièges, de même que l'a fait dans son histoire (Sa'ïd, fils de Bithriq).

* Ch p. 92. (Mon livre) sera un volume séparé, * à joindre à son livre.

Quant aux patriarches de Rome, leurs noms ne me sont pas parvenus avec certitude. En effet, le patriarche Sa'ïd, fils de Bithriq, les a nommés, l'un

البطريك الذي¹ في زمان² رياسته³ كان⁴ المجمع السادس * وهو المائتا وتسعة وثمانون⁵ في القسطنطينية في زمان⁶ ملك قسطنطين بن قسطنس⁷ ملك الروم في ايام⁸ خلافة يزيد بن معاوية بن ابي سفيان ولم⁹ يذكر من صار بعده * وقد ذكر ذلك في * النصف الثاني من كتابه فقال ولم يقع لنا اسماء بطاركة رومية منذ مات غايوس¹⁰ بطريكها¹¹ ولا شيء من اخبارهم من¹² ذلك الوقت الى ان وضعت هذا الكتاب ولم¹³ يزل غايوس¹⁴ هذا يذكر في الذبتخن¹⁵ منذ اجتمع¹⁶ المجمع السادس الى بعد وفاة¹⁷ سعيد بن بطريق البطريك¹⁸ بمدة طويلة ليست يحصا¹⁹ مقدارها وذكر بعده اسم بطريك * آخر يسمى بانذكته²⁰ فلم يزل اسمه مذكوراً²¹ في الذبتخن²² الى سنة نيف وتسعين وثلاثمائة للهجرة

1. BCh add. كان. — 2. BCh زمن. — 3. Ch رياسته. — 4. BCh om. — 5. BCh om. — 6. BCh زمن. — 7. LS قسطنس. — 8. LS om. — 9. Ch فلم. — 10. RP LS غايوس. — 11. BCh بطريكها. — 12. BLS بطريكها. — 13. S منذ. — 14. Ch فلم. — 15. V. supra. — 16. BCh الذبتخن. — 17. LS الدبتبخا. — 18. BSCh اجتماع. — 19. P وافد. — 20. BSCh om. — 21. BSCh يعرف. — 22. V. supra. تحصا R يدعى بناديكتس BSCh. — 23. BS مذكور. — 24. V. supra.

après l'autre, depuis Pierre, chef des Apôtres, jusqu'au patriarche Agapius¹, à l'époque duquel eut lieu le sixième concile des deux cent quatre-vingt-neuf à Constantinople, sous le règne de Constantin, fils de Constance, empereur des Grecs², du temps du califat de Yézid-ibn-Mo'awia-ibn-Abou-Sofyan³. Mais il ne dit pas qui lui succéda, et c'est ce qu'il signale dans la seconde partie de son livre, où il dit : « Les noms des patriarches de Rome depuis la mort du patriarche Agapius ne nous sont pas parvenus, ni les renseignements à leur égard depuis ce temps-là jusqu'au moment où j'ai composé ce livre⁴. » On n'omit pas d'inscrire cet Agapius dans les diptyques depuis la convocation du sixième concile jusqu'à l'époque postérieure à la mort du patriarche Sa'id, fils de Bithriq, pendant un long temps dont la durée n'est pas précise. Après lui (Agathon) on mentionne un autre patriarche nommé Benoit⁵; et on ne cesse pas d'inscrire son nom dans les diptyques jusqu'après la 390e année de l'hégire⁶. Après Benoit il y a eu un certain nombre de patriarches; mais

1. Il faut lire « Agathon ». Le pape Agathon siègea en 678-681. Le nom est correct dans l'Histoire Universelle d'Agapius de Menbidj, éd. Vasiliev, II (2), 493 (233) (*Patrologia Orientalis*, VIII); éd. Cheikho, 353. — 2. Le sixième concile œcuménique, 7 nov. 680-16 sept. 681, sous l'empereur Constantin IV (668-685). — 3. Yézid I régna en 60-64 de l'hégire = 680-683. — 4. V. *Eutychiï patr. alexandrini Annales*. Éd. Pocockius. Oxoniae, 1658, II, 400-401; éd. Cheikho, *Carra de l'aux, Zayyat*. Beryti-Parisiis, 1909, 49. — 5. Le pape Benoit en 684-685. — 6. L'année 390 de l'hégire = 13 déc. 999-30 nov. 1000.

وقد كان صير بعد بانذكته¹ هذا بطاركة عدّة إلا أنّه² لم يرفع لاحد³ منهم في بلاد مصر والشام اسم ولا ذكر⁴ لاقطاع اخبارهم وبعد بلادهم⁵ واقتصروا على ذكر⁶ بانذكته⁷ المتوفى وفي زماننا هذا صيروا عليها بطريكاً يسمّى يوحنا ورفعوا اسمه واستقلوا اسم بانذكته⁸ المتوفى⁹ فهذا هو السبب المانع من¹⁰ تدوين اسمائهم¹¹ والعذر في الاضراب¹² عن ذكرهم وكتبت¹³ الفت¹⁴ هذا الكتاب لمن كلفني بتأليفه¹⁵ ووقع لي¹⁶ بعد ذلك تواريخ لم¹⁷ اكن¹⁸ وقفت عليها عند شروعي في عمله فغيرته بأجمعه وبدلت¹⁹ نظمه²⁰ وألفته تأليفاً ثانياً²¹ ثمّ ايضاً بعد انتقالى الى مدينة انطاكية في سنة خمس²² واربعمئة للهجرة تصفحته تصفحاً²³ ثانياً²⁴ وتحصل لي تواريخ اخبر فخرجت منها ما الحقته به واضفته اليه وغيرت بعضه وقررت الامر على هذه النسخة²⁵ واحببت التنبيه على ذلك لكيما اذا وجد لهذا

1. BSCh بناديكطس. — 2. BCh om. — 3. B لاحدا. — 4. LS ولاذكرا. — 5. BCh om. — 6. BCh اسم. — 7. BLSCh بناديكطس. — 8. BSCh بناديكطس. — 9. BSCh om. — 10. S في. — 11. B اسموهم. — 12. P الاضراب. — 13. S وكتبت. — 14. P بالتاليه. — 15. C الي. — 16. P اكون. — 17. B بدلت. — 18. P نضده. — 19. P ثابتا. — 20. P خمس. — 21. BCh تصفيحا. — 22. P ثابتا.

ni le nom, ni le souvenir d'aucun d'eux n'ont été rappelés dans le pays d'Égypte et de Syrie à cause du manque de leurs nouvelles et de l'éloignement de leur pays; c'est pourquoi on s'est contenté de nommer Benott décédé.

A notre époque on y fit patriarche le nommé Jean²; on se mit à rappeler son nom et l'on retrancha le nom de Benoit décédé. Voilà ce qui empêche d'insérer leurs noms et ce qui m'excuse de les avoir passés sous silence.

J'ai écrit ce livre pour celui qui m'avait chargé de le composer; mais plus tard il m'est venu entre les mains des chroniques que je n'avais pas connues au moment où je commençais mon travail. Je l'ai donc refait tout entier; j'en ai changé la composition et je l'ai écrit pour la deuxième fois. Ensuite, après m'être transporté dans la ville d'Antioche, en l'an 405 de l'hégire³, je l'ai examiné une fois encore; il s'est trouvé entre mes mains d'autres chroniques. J'en ai extrait ce que (je croyais nécessaire) d'y adjoindre et d'y ajouter; j'en ai changé une partie et je me suis fixé sur ce texte. Je voulais signaler tout cela, afin que, s'il se trouvait d'autres manuscrits de ce livre, contenant des différences, la cause de ceci fût connue. J'avais également l'intention de corriger la chronique du patriarche Saïd, fils de Bithriq, et d'y

1. A Rome. — 2. C'est le pape Jean XVIII, en 1003-1009. V. *Rosen*, 030. — 3. 2 juillet 1014-20 juin 1015.

الكتاب نسخ اخر مختلفة عرف السبب فيه¹ وكنت² عزمْتُ ايضاً ان اصلح تاريخ سعيد
 * S p. 7. بن بطريق البطريرك³ والحق فيه من الاخبار ما طواه واغفله⁴ واغَيَّر منه ما تحَرَّف عليه
 * Ch p. 93. منها ولم يقف على صحته فأورده على غير حقيقته فرايت ان ذلك يطول ويضطر⁵ الى
 طول⁶ الكتاب وتغيّر⁷ ما⁸ فيه فأهملته

وتصفّحت قبل شروعي في تأليف هذا الكتاب عدّة نسخ لكتاب سعيد بن بطريق
 فألفت⁹ بعضها¹⁰ يتضمّن التاريخ الى صدر من خلافة القاهر وهي السنة التي صيّر فيها
 * P f. 2. سعيد * بن بطريق بطريكاً على الاسكندرية بل قد اضيف الى بعضها زيادات بسبب من
 * R p. 913. * مضيف¹¹ الكتاب ولا هي في نسخة اصاه¹² ورايت نسخة الاصل نفسها ونسخ اخر للكتاب¹³
 غيرها ونهاية¹⁴ ما فيها الى خلافة الراضي وذلك سنة ستّ وعشرين وثلاث مائة للهجرة
 وعلى هذه النسخة خاصّة انشيت هذا الكتاب ان كانت اتمّ النسخ شرحاً واقربها¹⁵ عهداً

1. B om. — 2. Ch فكتت. — 3. BSCh om. — 4. Sic C; P واطلقت BSRCh واقفه. —
 5. P ووططر. — 6. BSRCh عظم. — 7. BCh وتعير ل وبتغير. — 8. BSRCh add. جميع. —
 9. Sic L; PS فالتيت. — 10. P بعضهما. — 11. R مصنف. — 12. Ch p. 299 : اصلية. —
 13. PR الكتاب. — 14. PS نهايت Ch p. 299 (false). — 15. Ch p. 299 واقر (false).

ajouter les informations qu'il avait passées sous silence et auxquelles il n'avait pas fait attention; puis d'en changer (les informations) qui lui étaient parvenues altérées, et dont il ne s'était pas informé avec certitude, en sorte qu'il avait rapporté cela contre la vérité. Mais j'ai vu que ce serait long et me forcerait * à faire le livre plus étendu, et que son contenu en serait * Ch p. 93. changé. Alors, j'ai abandonné cette (intention).

Avant de composer cet ouvrage, j'ai examiné un certain nombre de manuscrits du livre de Sa'id, fils de Bithriq, et trouvé que certains contenaient l'histoire jusqu'au début du califat d'al-Qahir, c'est-à-dire jusqu'à l'année où Sa'id, fils de Bithriq, avait été fait patriarche d'Alexandrie¹; au contraire, à d'autres manuscrits avaient été jointes pour une raison quelconque des additions par le continuateur du livre, qui ne se trouvaient pas dans le manuscrit authentique. J'ai vu le manuscrit authentique et, outre celui-ci, d'autres manuscrits, où (l'histoire) arrive au califat d'ar-Radhi, c'est-à-dire à l'année 326 de l'hégire². C'est surtout d'après ce manuscrit que j'ai composé ce livre, parce que ce manuscrit est le plus complet d'exposition et le plus proche de l'époque (de l'auteur). Je crois que

1. Al-Qahir, 320-322 de l'hégire = 932-934. Sa'id = Eutychius siégea en 933-940.
 — 2. Ar-Radhi, 322-329 de l'hégire = 934-940. L'année 326 = 8 nov. 937-28 oct. 938.

واظنَّ السبب في نقصان اواخر بعض هذه النسخ وقصورها عن استيعاب¹ ما في نسخة اصله² انَّ الكتاب استنسخ في حيوة مؤلفه في اوقات مختلفة من الزمان واشتهرت نسخه في ايدي الناس وبقيت كل واحدة من النسخ على جملتها يتضمَّن³ التاريخ الى الزمان الذي كتبت فيه⁴ وانا مثبت هاهنا للفصل⁵ الاخير من النسخة التي هي⁶ اتم واكمل⁷ واتلود بما⁸ آلفته مستعيناً بالله طلباً⁹ منه التوفيق فيما قد¹⁰ قصدت اليه وعزمت عليه وهو المرشد لذلك بقضه وطوله¹¹

قال سعيد بن بطريق البطريرك¹² وفي سنة ست¹³ وعشرين وثلاثمائة كان بين الروم والمسلمين هدنة وكان بينهم فداء خلق كثير وفي هذه السنة وجه ثاوفيلقته¹⁴ بطريرك القسطنطينية برسول من قبله¹⁵ ومعه كتب¹⁵

1. LS أسباب Ch p. 299. — 2. Ch p. 299 اصلية. — 3. I. — 4. B om. وهذه هي نهاية تاريخ سعيد بن بطريق الى خلافة الرازي et solum habet وتصفحت — فيد اصح من جميع نسخه. — 5. Ch الفصل. — 6. CCh add. — 7. B كتابه. — 8. LS مما. — 9. Sch طالبا. — 10. S om. — 11. BSCh وكرهه. — 12. BCh om. — 13. S ستة. — 14. B ثاوفيلقسط L ثاوفيلقسطس Ch ثاوفيلقسطس. — 15. BL om.

la cause de l'état incomplet à la fin de certains de ces manuscrits et de leur récit abrégé par rapport à ce qui se trouve dans le manuscrit authentique, se résume en ce qu'on avait copié le livre du vivant de l'auteur à des temps différents: les copies de ce livre devenant connues des gens, chaque copie contenait en son entier l'histoire jusqu'au moment où (la copie) avait été écrite. Je rapporterai ici le dernier chapitre d'après la copie qui est la plus complète et la plus parfaite, et la ferai suivre de ce que j'ai composé, en implorant le secours de Dieu et en le priant d'accorder l'assistance à mon dessein et à mon intention. Qu'Il (me) conduise pour cela dans la voie droite par sa grâce et sa longanimité¹.

Le patriarche Sa'ïd, fils de Bithriq, a dit : En l'an 326² une trêve fut conclue entre les Grecs et les Musulmans; et il y eut entre eux échange d'un grand nombre (de captifs)³.

La même année, Théophylacte, patriarche de Constantinople, envoya pour son compte un messenger, avec des lettres pour *anba* Eutyehius, patriarche

1. Ici finit la traduction de Rosen. — 2. 8 nov. 937-28 oct. 938. — 3. V. *Eutyehii* Annales, éd. *Pocockius*, II, 529-530; éd. *Cheikho* etc., 87 ult. Traduction russe chez *Mednikov*, I, 293.

الى انبا افثيشيوس¹ بطريرك الاسكندرية والى انبا ثواذسيوس² بطريرك انطاكية والى انبا
خرسطوذولا³ بطريرك بيت المقدس يسألهم⁴ ان يذكروا اسمه فى صلواتهم وقداساتهم
فأجابوه الى ما سأل وهذا كان قد اتقطع من وقت خلافة بنى امية
وهذا اخر ما ستر سعيد بن بطريق البطريرك ووجد فى نسخة اصله⁵

تمام خلافة الراضى ابي⁶ العباس محمد بن المقتدر

* S p. 8.

وقد الراضى لمحمد⁷ بن رائق⁸ امرة الامراء⁹ وقوض اليه تدبير دولته وامر ان يخطب
له على سائر منابر¹⁰ مملكته واستولى ابن رائق على الامور واستكتب احمد بن على
الكوفى ونظر فيما كان الوزراء ينظرون فيه وبطل منذ¹¹ ذلك الوقت امر الوزراء فلم يكن
للووزير نظر فى شىء من الاشياء ولا كان له غير اسم الوزارة وكذلك سائر من تقلد * P f. 27.

1. P اوثوشيس — 2. BLS ثاوذوسيوس Ch. — 3. B خريسطودوللس C
الاصل الذى صنفها C. — 4. P يسألهم. — 5. C خريسطودوللس Ch خريصيوذولاس LS اخرسطوذولا
— 6. S ابن. — 7. P محمد. — 8. B ذابق et infra. — 9. B الامير. — 10. BLCh المنابر
منذ. — 11. BLCh منذ.

d'Alexandrie, pour *anba* Théodose, patriarche d'Antioche, et pour *anba* Chris-
todoule, patriarche de Jérusalem, en leur demandant de rappeler son nom dans
leurs prières et leurs messes. Ils acquiescèrent à sa demande. Cet (usage)
avait été suspendu à partir du califat des Omayyades¹.

C'est le dernier (événement) que le patriarche Sa'ïd, fils de Bithriq, a
signalé et qui se trouve dans le manuscrit authentique.

FIN DU CALIFAT D'AR-RADHI-ABOU-L'ABBAS-MOHAMMED-IBN-AL-MOQTADIR.

Ar-Radhi conféra à Mohammed-ibn-Ra'ïq le pouvoir d'émir des émirs
(*émir-al-oumara*), lui confia l'administration de son état et ordonna de
faire la prière pour lui dans toutes les mosquées de son empire. Ibn-Ra'ïq,
après s'être emparé des affaires, prit comme secrétaire Ahmed-ibn-'Ali-al-
Koufi. Celui-ci gouverna ce que les vizirs avaient gouverné, et depuis ce
temps-là le pouvoir des vizirs fut réduit à rien; le vizir n'administra plus, et
il ne lui resta que le nom de vizir. De la même façon ont fait tous ceux qui

1. *Eutychius*, éd. *Pocockius*, II, 529-530; éd. *Cheikh*, etc., 87 ult., 88-3. Traduction
russe chez *Mednikov*, I, 294; *Vasiliev*, Byzance et les Arabes, II (2), 22.

الامارة لخلفاء بني العباس بعد ابن رائق والى هذه الغاية وصارت اموال النواحي¹ تحمل الى خزائن الامراء فيأمرون فيها وينفقون ما يرون ويطلقون لتنفقات السلطان ما يريدون وعطلت بيوت الاموال

وولى محمد بن رائق² الاهواز لغلام تركي يسمى³ بجكم⁴ فعظم حاله وكثر ماله ونوفر جيشه فسار الى بغداد لمحاربة ابن رائق والتقى بموضع يعرف بديالى في⁵ ذي القعدة من سنة ست وعشرين وثلاث مائة⁶ وانهزم⁷ ابن رائق ودخل بجكم الى بغداد واكرمه الراضي وخلع عليه وجعله امير الامراء واستكتب بجكم⁷ محمد بن يحيى بن شيرزاد⁸ يدبر الاحوال فقام مقام الوزراء من غير تسمية بوزارة

¹ Ch p. 94.

ومات الفضل بن جعفر بن الفرات بن حنزابه⁹ وزير الراضي بالرملة في جمادى

الاول سنة سبع وعشرين وتلثمائة¹⁰ واستوزر الراضي احمد بن محمد البريدي يوم الاحد

1. P النواحي. — 2. B رائق et infra. — 3. L اسمه. — 4. PLS بجكم et infra. — 5. BCh om. — 6. Ch فانهمزم. — 7. BCh om. — 8. P سيراد US سراد. — 9. BSCh om. P حرمانه sed v. Täg al-'arūs I, 210, 17. — 10. BCh om.

furent chargés des fonctions d'émir sous le califat des Abbassides depuis Ibn-Ra'iq jusqu'à nos jours. Les revenus des provinces étaient envoyés dans le trésor des émirs, qui en disposaient en dépensant autant qu'il leur plaisait, et en donnant pour les dépenses du Sultan ce qu'ils voulaient. Les trésors publics furent supprimés.

Mohammed-ibn-Ra'iq confia l'administration d'Ahwaz à un esclave ture nommé Badjkem. La position de celui-ci devint très prépondérante, ses richesses s'accrurent, ses troupes devinrent nombreuses, de sorte qu'il marcha contre Bagdad pour combattre Ibn-Ra'iq. Ils se rencontrèrent dans un endroit qui s'appelle Diyala¹, au mois de zou-l-qa'da de l'an 326². Ibn-Ra'iq ayant été mis en déroute, Badjkem entra à Bagdad. Ar-Radhi le traita bien, lui fit don d'une robe d'honneur et l'établit en qualité d'émir des émirs. Puis Badjkem prit comme secrétaire Mohammed-ibn-Yahya-ibn-Chirzad, pour qu'il eût³ la direction des affaires. Celui-ci prit la place de vizir, sans en avoir le titre.

¹ Ch p. 94.

Au mois de djoumada 1er de l'an 327³ mourut à Ramlah al-Fadhl-ibn-Dja'far-ibn-al-Fourat-ibn-Hinzabah, vizir d'ar-Radhi. Alors ar-Radhi nomma vizir Ahmed-ibn-Mohammed-al-Baridi, le dimanche, sixième jour du mois de

1. V. Jacut, éd. Wüstenfeld, II, 638. — 2. 30 août-28 sept. 938. — 3. 24 févr.-25 mars 939.

لستّ خلون من رجب من السنة¹ وكان اسم الوزارة واقعاً² عليه والقائم بتدبير الاحوال بجكم وابن شيرزاد³ كاتبه⁴.

واعتلّ بمصر سعيد بن بطريق وهو اقيثيوس⁵ بطريك الاسكندرية وكان متمهراً⁶ في صناعة⁷ الطب فيحس انّها علّة موته فصار الى كرسيه بالاسكندرية⁸ واقام بها ايام⁹ عدّة عليلاً ومات يوم الاثنين سلخ رجب من¹⁰ سنة ثمان وعشرين وثلاثمائة وله في الرياسة سبع سنين وستّة اشهر

وكان¹¹ في ايامه انشقاق عظيم وشرّ متّصل بينه وبين شعبه وذلك ان جماعة من اطباء فسطاط مصر وشيوخهم كانوا كارهين لرياسته وكان على تنيّس¹² اذ ذاك اسقفاً¹³ يسمّى ميخائيل ويعرف بابن النخيلي¹⁴ وكان ايضا كارهاً له فوثب¹⁵ عليه¹⁶ جماعة من النصراني¹⁷ الملكيّة واستنفر سائر من كان منهم بمصر واوحشهم منه فقطع اسمه في عدّة كنائس وكراسي منها تنيّس والفرما

1. BCh om. C om. (لستّ خلون). — 2. P واقع. — 3. BS سيرزاد P شيرزاد. — 4. C om. ab وقاد usque ad كاتبه — 5. P اوئوشيرس. — 6. C ماجرا. — 7. BSCh بصناعة. — 8. BSCh الاسكندرية. — 9. S اياما. — 10. BSCh om. — 11. C om. ab usque ad finem regni ar-Rāfi. — 12. L تينيس et infra. — 13. Ch اسقف. — 14. P النخيلي. — 15. S فرتب. — 16. على. — 17. BCh om.

redjeb de cette même année¹. Mais ce ne fut que le titre de vizir qui lui échut, tandis que la direction des affaires se trouvait entre les mains de Badjkem et de son secrétaire Chirzad.

Au Caire (*Misr*) tomba malade Sa'ïd-ibn-Bithriq, qui est Euty chius, patriarche d'Alexandrie. Ayant étudié la médecine, il sentit que sa maladie était mortelle. Alors il partit pour Alexandrie, où se trouvait son siège. Après y avoir été malade pendant quelques jours, il mourut le lundi, dernier jour du mois de redjeb de l'année 328², après avoir siégé pendant sept ans et six mois.

A son époque il y eut un grand schisme et des controverses continuelles entre lui et ses fidèles parce qu'un grand nombre de médecins de Fostat du Caire et leurs chefs étaient contre son patriarcat. Alors, à Tinnis, siégea l'évêque nommé Mikhaïl, connu sous le surnom d'Ibn-an-Nakhili, qui lui était également opposé. Celui-ci excita un certain nombre de chrétiens-melkites et tâcha d'éloigner et d'écarter de (Sa'ïd-ibn-Bithriq) tous les melkites du Caire. Puis, par son ordre, on cessa de rappeler son nom dans plusieurs églises et diocèses, par exemple à Tinnis et à al-Farama.

1. 29 avr. 939. — 2. 11 mai 940.

وكان بالفرما ايضاً¹ اسقفاً² يعرف بابن بليحا³ شريراً⁴ وعلى طريقة⁵ غير محمودة⁶ ولا ماثورة فعاضد⁷ ميخائيل بن النخيلي⁸ اسقف تَنيس على مقاومة البطريرك افيشيوس⁹ . P. C. 3. وجهد¹⁰ البطريرك في استصلاحها وان يرجعاً عما هما عليه من مقاومته ومنازعته فلم يَسْفَق¹¹ ذلك وكان اسقف الفرما هذا اخذ برطيل منه وغرض اسقف تَنيس ازالته عن الرياسة¹⁰ . S. P. 10. ومات ميخائيل بن النخيلي¹² اسقف تَنيس¹³ في صفر سنة اثنين وعشرين وثلاثمائة وحمل الى تَنيس وقبر بها في كنيسة ابو¹¹ جلبة وكفى البطريرك¹⁵ امره وتمكّن من تَنيس وانقسم اهل مصر قسمين وكذلك اهل تَنيس وتحزّبوا حزبين وصار¹⁶ حزب من الكهنة والعلمانيين مع البطريرك وحزب منهم عليه وكان كلّ فريق منهم يصلون¹⁷ في كنيسة مفردة ثم اصالح البطريرك على تَنيس عوضاً من ابن النخيلي¹⁸ اسقفاً من اهلها يسّمي ثاوفيلاس¹⁹ ويعرف بابن الشقى واجتمع اليه اهل²⁰ بيته²¹ واخوته²² وجماعة من اهل البلد

1. BSCh ايضا بالفرما. — 2. Ch اسقف. — 3. P بلحا. — 4. Ch شريراً. — 5. Ch طريق. — 6. P محمودة. — 7. Ch فعاضد. — 8. BP النخيلي. — 9. P افوشيويس. — 10. Ch فجهد. — 11. Ch يَسْفَق. — 12. BSCh om. — 13. P om. — 14. Ch ابني. — 15. B البطريرك. — 16. BSCh فصار. — 17. BSCh يصلي. — 18. P النخيل. — 19. PSCh ثاوفيلاس. — 20. BCh om. — 21. Ch بيته. — 22. S واخراوند.

Ici siégeait un évêque nommé Ibn-Baliha, homme méchant, de conduite peu louable et même indigne, qui aidait Mikhaïl-ibn-an-Nakhili, évêque de Tinnis, dans son opposition au patriarche Euty chius. Le patriarche s'efforça de se réconcilier avec eux et de les faire renoncer à leur opposition et à leur inimitié contre lui; mais il n'y parvint pas. Ce même évêque d'al-Farama avait reçu de sa part un cadeau¹. L'évêque de Tinnis aurait voulu déposer le patriarche; mais au mois de çafar de l'an 322² Mikhaïl-ibn-an-Nakhili, évêque de Tinnis, mourut; (son corps) fut transporté à Tinnis et y fut enterré dans l'église d'Abou-Djalabah³. Le patriarche obtint ainsi gain de cause et s'empara de Tinnis.

Ensuite les habitants du Caire, de même que ceux de Tinnis, divisés en deux fractions, formèrent deux partis : un parti de prêtres et de laïques se rangea du côté du patriarche et l'autre parti du côté opposé; chaque parti se mit à faire la prière dans une église séparée. A la place d'Ibn-an-Nakhili, le patriarche sacra comme évêque des habitants de Tinnis Théophile, surnommé Ibn-ach-Chaqui, auquel se joignirent les gens de sa maison, ses

1. Le sens de ce passage n'est pas clair. — 2. 21 janv.-18 février 934. — 3. Plus bas « d'Abou-Djabalah ».

وقصد استصلاح من كان نافرًا وجعل يقصد منازلهم راجلاً وخفض جناحه لهم ولاظفهم فلم
 * Ch p. 95. يغنه ذلك شيئاً وقام لكل حزب من الحزبين * غرض في نصرته هواه حتى كان الاب
 لا يكلم ابنه ولا الامراة¹ تخاطب بعلمها² وانتشت الحرومات³ بينهم وصارت القرابين تنقل⁴
 من هيكل الى هيكل وتكسر على المذابح ويستعين كل فريق منهم على الآخر بالسلطان
 وخرج جماعة من النصارى⁵ النافرين عنه من اهل تّيس⁶ الى الاخشيدي محمد بن طغج⁷
 * S p. 11. بمصر * ساعيين⁸ به رافعين عليه

وكان رجلاً ظالماً * كثيراً⁹ يصغى¹⁰ الى سماع السعايات وقبولها ويهلك المسعى به * والمنتصح
 فيه¹¹ ويأتي عليه فوجه معهم قائداً¹² * من قواده¹³ يكنى بابي الحسين ويعرف * بصاحب علي
 بن¹⁴ الاحول¹⁵ وضم اليه جماعة من الرجال فانزلوه في كنيسة¹⁶ ابو¹⁷ جيلة¹⁸ وهي كنيسة

1. BCh المرأة. — 2. S رجلها. — 3. P الحروم. — 4. B تنتقل Ch تنتقل. — 5. BCh om.
 — 6. BCh add. من النصارى. — 7. PBLS طغج. — 8. P ساعيين. — 9. BSCh om. —
 10. BCh add. كثير S كثيراً. — 11. BSCh om. — 12. S قايد. — 13. BCh om. — 14. BCh
 بادون. — 15. P الاخول. — 16. BLSCh بكنيسة. — 17. BCh ابى. — 18. Sic codd., v. supra.

frères et un grand nombre de concitoyens. Il tâcha de réconcilier ceux qui s'étaient séparés, commença à visiter à pied leurs maisons, s'inclina devant eux et les traita avec bienveillance. Mais cela fut inutile : chacun des deux partis * tint à maintenir son point de vue, si bien que le père ne parla * Ch p. 95. plus avec son fils, ni la femme avec son mari. Puis ils se mirent à se lancer des anathèmes, l'un contre l'autre; ils commencèrent à transporter les saintes espèces d'une église à une autre et à les briser sur les autels¹. Ensuite chaque parti s'adressa au pouvoir suprême pour le prier de lui donner appui contre l'autre. Un certain nombre de chrétiens de Tinnis, qui s'étaient séparés du (patriarche), allèrent au Caire auprès d'al-Ikchid-Mohammed-ibn-Thoughoudj pour le dénoncer et l'accuser.

Al-Ikchid, homme très injuste, était souvent porté à écouter les dénonciations et à les agréer; et il faisait (souvent) périr et massacrer celui qui était dénoncé, sans s'assurer de la véracité des dénonciations : il envoyait avec ces dénonciateurs un de ses chefs nommé Ibn-al-Houseïn et surnommé commandant 'Ali-ibn-al-Ahwal, après lui avoir adjoint un certain nombre de fantassins. Celui-ci s'installa dans l'église d'Abou-Djabalah², qui était l'église cathédrale des chrétiens, où habitait l'évêque; il la fit sceller, y

1. Le sens de cette phrase n'est pas clair, — 2. Plus haut « d'Abou-Djalabah ».

اهل الملة الجامعة التي الاسقف نازلًا¹ بها فختمها ومنع الصلوات فيها وقبض على ثاويلا²
 اسقف تيسس وعلى أفثيشيوس³ البطريرك وكانا جميعًا يومئذ بتيسس ووكل بهما واحضر
 جماعة من شيوخ المسلمين⁴ وشيوخ النعماري⁵ وفتح خزائن الكنيسة واخرج سائر آلاتها⁶
 وجميع صياغاتها ونحاسها⁷ وستورها⁸ عن اخرها وكانت كثيرة متوقفة⁹ حتى ان ذهبها
 وفضتها لكثرتها وزنا في القرسطون¹⁰ وعظم تعجب من حضر من المخالفين في الديانة¹¹ من
 كثرة ما شاهدوا وراوا¹² منها

وعبًا¹³ القائد النافذ كان¹³ من مصر جميع المأخوذ في الاقفاص¹⁴ وكتب الى الاخشيذ
 مطالعه بما وجد ويستأذنه في حمله¹⁵ الى مصر فأذن له بحمل الجميع اليه والاستقصاء¹⁶
 والبحث عما عسى¹⁷ ان يكون قد خفي فأحضر البطريرك¹⁸ والاسقف جميعا وطلبهما
 باخراج ما بقي للكنيسة من الآلات فأعلماهما لا يعرفا انه بقي لها شيء فلم يقنع¹²

1. Ch نازل. — 2. BLSCh باوفيلس. — 3. P اوئوشيرس. — 4. BChLS مشايخ الاسلام. —
 5. P لها. — 6. BCh om. — 7. LS وستورها. — 8. LS وافرة. — 9. Sic codd., sed cf.
 Dozy s. v.: BLSCh add. اى الثبان. — 10. BCh الامم. — 11. B وراوا. — 12. LS وعسى.
 — 13. BLSCh الذى حضر. — 14. BLSCh اقفاص. — 15. B LSCh بحمله. — 16. P والاستقصى.
 — 17. P عسا. — 18. BCh البطريرك.

défendit le service divin, s'empara de Théophile, évêque de Tinnis, et du patriarche Eutycheus, qui se trouvaient tous les deux à Tinnis, et mit des gardes auprès d'eux. Ensuite il fit venir un grand nombre de chefs musulmans et chrétiens, fit ouvrir les trésors de l'église; il en ôta tous les ustensiles, toutes les pièces d'orfèvrerie et de cuivre ainsi que les voiles jusqu'au dernier objet. Tous ces objets étant fort nombreux, on pesa sur la balance l'or et l'argent, à cause de son abondance; l'étonnement des assistants, qui appartenaient aux différentes religions, fut grand à cause de la quantité énorme de ce qu'ils voyaient de leurs propres yeux.

Le chef (Ibn-al-Ahwal), envoyé du Caire, fit emballer dans les paniers tout ce qui avait été pris, et écrivit à al-Ikhehid, en lui faisant savoir ce qui avait été trouvé et en lui demandant la permission de transporter le tout au Caire. Al-Ikhehid permit de tout emporter et d'examiner à fond et de rechercher ce qui pouvait être caché. Puis (Ibn-al-Ahwal) fit venir le patriarche, ainsi que l'évêque, et leur demanda de livrer les ustensiles qui restaient à l'église. Ils lui apprirent qu'ils ne savaient pas qu'il restât quelque chose à l'église. Mais il ne se contenta pas de cela et fit frapper l'évêque Théophile de dix-huit

منهما بذلك وضرب الاسقف¹ ثاوفيلس² ثمانية³ عشر درة وقدم البطريك ليضرب⁴ ايضاً
فبكاه⁵ الناس الحاضرون⁶ وكثر ضجيجهم فعفى⁷ عن⁸ الضرب وحمل جميع متاع الكنيسة
بأسره الى مصر * وخرج الاسقف والبطريك⁹ الى مصر¹⁰
وقصد الاسقف جماعة¹¹ من¹² الكتاب النصارى¹³ بها¹⁴ وسألهم السفارة¹⁵ في توسط
حالمهم مع الاخشيدي¹⁶ فسعوا في ذلك وتوسطوا امر الاسقف والبطريك على ان يقوموا¹⁷ له
بخمسة الاف¹⁸ دينار واعاد¹⁹ المأخوذ وانحدر الاسقف ثاوفيلس²⁰ ووضع يده في بيع العقار
والوقوف²¹ الذي²² للكنائس فباع منه ما يساوي الوفاً كثيرة بخمسة الاف²³ دينار وكثر²⁴ طمع
كل واحد في البطريك والاسقف وامتدت العين اليهما واضطرا²⁵ الى استكفاء شر كل
احد²⁶ وادعائه²⁷ فلم يبق من الوقف والرحل الا ما لا قدر له

1. BCh om. — 2. BLSCh ثاوفيلس. — 3. P ثما. — 4. S لبضربه. — 5. LS فبكى. —
6. BLCh الحاضرين. — 7. P فاعفى LS فاعفوا. — 8. PLS من. — 9. S add. معا. — 10. BCh
om. dep. *. — 11. Ch وجاعة (false). — 12. LS om. — 13. النصارى الكتاب. — 14. BCh om.
— 15. BSCh om. — 16. BCh add. مصر. — 17. BLSCh يفوا. — 18. P بخمس الف. — 19. LS واعادة. — 20. BLSCh ثاوفيلس. —
21. LS الاوقاف. — 22. L التي. — 23. P الف. — 24. RLSCh om. — 25. Sic S; PBLCh
واضطرا. — 26. P add. منهما. — 27. Ch رضايته (false).

coups de fouet. Le patriarche fut mené pour être également frappé. Mais le peuple qui était là versa des larmes et fit beaucoup de tumulte; et (le patriarche) fut exempt des coups. Tous les ustensiles de l'église, sans exception, furent transportés au Caire; et l'évêque et le patriarche partirent pour le Caire.

L'évêque s'adressa à quelques-uns des fonctionnaires chrétiens, les pria de remplir le rôle de médiateurs dans leur affaire avec al-Ikhehid. Ceux-ci s'en occupèrent et arrangèrent l'affaire de l'évêque et du patriarche à la condition que ces derniers payeraient à al-Ikhehid cinq mille dinars et que lui rendrait ce qui avait été saisi. Retourné (à Tinnis), l'évêque Théophile se mit à vendre des immeubles et des legs pieux qui appartenaient à l'église, et il vendit pour cinq mille dinars ce qui en valait plusieurs mille de plus. Alors tous portèrent une grande envie au patriarche et à l'évêque, tous les regards s'attachèrent sur eux; ils furent forcés de se défendre contre l'hostilité de tout le monde et cherchèrent à l'apaiser. (Enfin) des legs pieux et des ustensiles, il ne resta que ce qui n'avait aucune valeur.

ثم استرمت كنيسة * تنييس تعرف بكنيسة¹ ابو² مينا³ وتداعت⁴ فهدمها⁵ الاستقف⁶ انبا⁷ ثاوفيل⁸ واقام عمدتها واساطينها وزاد في سمكها وبنها جملها وبيع لاجل⁹ عمارتها من¹⁰ آلات¹¹ الكنيسة واقافها شيئاً كبيراً¹² وانتها¹³ ذلك الى الاخشيد وعرف انه كان يبيع ما يساوي مائة دينار مثلاً بخمسين دينار¹⁴ * فسير¹⁵ الى تنييس صاحباً له من الكتاب يعرف بابن الفهمي وتقدم اليه ببيع¹⁶ ما بقي منها * وان يستظهر على مشتريين اوقاف الكنائس¹⁷ بأخذ النصف من الثمن فمن¹⁸ كان ابتاع¹⁹ شيئاً بمائة دينار قبض منه للسلطان²⁰ خمسين ديناراً فأخذ من الناس مالا²¹ واسعا وجعل من * ذلك جملة كبيرة²² وهرب جماعة من منازلهم خوفاً من المصادرة والغرم²³ ولما شاهد النصارى تفاقم الحال والهلاك الواقع بوقف تنييس عدل بعضهم بعضاً²⁴ وانفقت كلمتهم ورجعوا الى كنيسة

1. RLSCh om. dep. *. — 2. P بو. — 3. BLSCh add. التي في تنييس. — 4. P تداعه. — 5. BLSCh om. — 6. BLSCh om. — 7. BLSCh om. — 8. P ثاوفيلس. — 9. BCh لاجل. — 10. BLSCh كثير. — 11. S وانتهي Ch. — 12. BCh ديناراً. — 13. BCh فسير. — 14. LS الكنيسة. — 15. Ch ممن (false). — 16. P ابتاع. — 17. L السلطان. — 18. BLSCh om. dep. *. — 19. BLSCh والمصادرة. — 20. P add. ونشرقت اجرتهم.

* Ch p. 96. Ensuite, l'église de Tinnis, connue sous le nom d'Abou-Mina, ayant besoin de réparation, menaçait ruine. L'évêque anba Théophile, après l'avoir fait démolir, en fit dresser les colonnes et les piliers, en augmenta les dimensions et bâtit l'édifice entier. Pour cette construction il vendit une grande quantité d'ustensiles et de legs pieux de l'église.

Cela parvint jusqu'à al-Ikhelid, qui apprit que (Théophile) avait vendu, par exemple, pour cinquante dinars ce qui en valait cent. Alors il envoya à Tinnis un de ses propres fonctionnaires, nommé Ibn-al-Fahmi, et lui ordonna de vendre ce qui restait des ustensiles d'église, et de surveiller les acheteurs de legs pieux pour prendre la moitié du prix; de sorte qu'à celui qui avait acheté quelque chose pour cent dinars, il prendrait cinquante dinars pour le sultan. (De cette manière) il perçut sur le peuple beaucoup d'argent et en fit une grande somme.

Un grand nombre de gens s'enfuirent de leurs demeures par crainte des confiscations et des impôts. Lorsque les chrétiens eurent vu l'état grave des choses et la perte imminente des legs pieux de Tinnis, ils commencèrent à se faire des reproches mutuels; puis ils tombèrent d'accord et firent de

واحدة إلا أن نفوس أكثر أهل تنيس لم تنزل مستوحشة من الاسقف ثاوفيلاس¹ بن الشقي
 وثار² المسلمون³ بعسقلان على كنيسة كبيرة بها تعرف بكنيسة مريم الخضراء فهدموها
 ونهبوا جميع ما فيها وأحرقت وعاضد المسلمين اليهود في هدمها وكان اليهود يشعلون النار
 في الحطب ويجرّونه بالكر الى أعلا السقوف حتى يحرقونها وينحل رصاصها ويقع عمدتها
 وخرج أسقفها الى مدينة السلام⁴ متوسلاً⁵ في ردها فلم ينجح له في ذلك سعى وخربت
 الكنيسة وقيت على جملتها⁶ وتوافق المسلمون من أهل عسقلان⁷ إلا⁸ يمكنوا⁹ بهذا
 فأقام¹⁰ بالرملة الى ان مات

وأما محمد بن رائق فإنه لما خرج من⁹ العراق¹⁰ منهزماً سار الى حمص فملكها
 ثم توجه الى دمشق والى الرملة وملكها وبلغ الى عرش مصر فخرج اليه الاخشيدي محمد
 بن طعج¹¹ من مصر وحاربه¹² يوم الاربعاء النصف من شهر رمضان سنة ثمان وعشرين
 وثلثمائة¹³ وانهمز¹⁴ الاخشيدي واشتغل اصحاب ابن رائق¹⁵ واطمنوا¹⁶ فجمع الاخشيدي

1. BLSCh تاوفيلاس. — 2. S رثار. — 3. BCh المسلمين. — 4. LSCh اعلى. — 5. S
 المتوسلاً. — 6. Ch حالتها. — 7. BCh ان لا. — 8. Ch يمكنت. — 9. P فقام. — 10. P om. —
 11. P فانهمز. — 12. Codd. طعج. — 13. P وراز بد. — 14. BCh om. dep. *. — 15. BSh وانهمز.
 — 16. Sic S; PBCh الاخشيدي. — 17. Ch واطمنوا S واطدانوا.

nouveau une église unique, bien que la disposition des esprits de la plu-
 part des habitants de Timnis n'eût pas cessé d'être hostile à l'évêque Théo-
 phile, fils d'Ach-Chaqi.

A Ascalon les musulmans assaillirent une grande église, qui s'y trouvait,
 connue sous le nom d'église de Maryam-al-Khadhra (*Marie la Verte*); ils
 la démolirent, pillèrent tout ce qui s'y trouvait, et puis l'incendièrent. Les
 Juifs aidèrent les musulmans à la démolir. Les Juifs avaient allumé le feu
 aux boiseries et l'avaient porté au moyen de poulies en haut de la toiture,
 qui brûla; le plomb fondit et les colonnes tombèrent. L'évêque d'Ascalon
 alla à Bagdad pour tâcher de restaurer l'église; mais ses efforts ne réus-
 sissent pas. L'église démolie resta en cet état. Les musulmans d'Ascalon
 s'entendirent pour ne pas la laisser restaurer. (L'évêque) resta à Ramlah
 jusqu'à sa mort.

Quant à Mohammed-ibn-Raïq, lorsque, mis en déroute, il eut quitté
 l'Iraq, il alla à Homs (Emèse), dont il s'empara. Puis s'étant dirigé vers
 Damas et Ramlah, il s'en rendit maître et poussa jusqu'à 'Arieh d'Égypte. Al-
 Ikhchid-Mohammed-ibn-Thoughoudj sortit du Caire contre lui et lui livra

بعد هزيمته اصحابه وغلمايه وقصد ابن رائق¹ وهم بالعرش فوقع بهم وهزمهم وافلت ابن² رائق في سبعين رجلاً وسار الى دمشق منهزماً وتأهب الاخشيذ للمسير³ الى دمشق للقاءه ووجه اخيه ابا نصر⁴ الحسن بن طفيج في جماعة من الغلمان والقواد والاولياء الى⁵ اللجّون ليكونوا على مقدمته واتصل ذلك بابن رائق فأسرا⁶ اليهم في⁷ جماعة من الغلمان وجدّ⁸ في السير⁹ ونزل ابو¹⁰ نصر¹¹ باللاجون¹² صباح يوم الثلاثاء لاجدى عشر ليلة خلت من ذى القعدة من السنة¹³ وهم لا يعلمون فكبسهم¹⁴ ابن رائق ووقع بينهم وقعة عظيمة هناك وانهزم اصحاب ابى نصر¹⁵ ابن طفيج واسر وجود قوادده وقتل ابو¹⁶ نصر¹⁶ في الحرب فأخذ محمد بن رائق¹⁷ وغسله وكفّنه وحطّطه وحمله في تابوت الى اخيه الاخشيذ.

1. Sic S; P add. دمشق في سبعين رجلاً وسار الى دمشق. — 2. PBCh ابن. — 3. B السير. — 4. Sic codd., Ch اخذ. — 5. BSch النصر. — 6. S في. — 7. B أسرى LS فأسرى Ch. — 8. Ch يسروهم. — 9. LS ابا. — 10. BCh النصر. — 11. BLSCh ابا نصر P. — 12. BCh om. dep. في اللجون. — 13. P يكبسهم. — 14. P ابا نصر BLS. — 15. S ابا. — 16. BCh النصر.

bataille le mercredi 15 du mois de ramadhan de l'an 328¹. Al-Ikhehid ayant été battu, les compagnons d'Ibn-Raïq commencèrent à abandonner (la guerre) et jouirent du repos. Mais après sa déroute al-Ikhehid rassembla ses compagnons et ses esclaves et se dirigea contre Ibn-Raïq (et ses compagnons) qui se trouvaient à 'Arich. Les ayant attaqués à l'improviste, il les mit en fuite. Ibn-Raïq, avec 70 hommes, s'échappa et s'enfuit à Damas. Alors al-Ikhehid se prépara pour aller à Damas à sa rencontre; et (en même temps) il envoya son frère Abou-Naqr-al-Hasan-ibn-Thoughoudj avec un certain nombre d'esclaves, de commandants et de compagnons à al-Ladjdjounou², afin qu'ils fussent son avant-garde. La nouvelle en étant parvenue jusqu'à Ibn-Raïq, il marcha contre ceux-ci pendant la nuit avec un certain nombre d'esclaves en allant à marches forcées. Le mardi matin 11e jour du mois de zoul-qa'dah de cette même année³, Abou-Naqr campa à al-Ladjdjounou, et les autres ne savaient rien. Ibn-Raïq les attaqua à l'improviste, et entre eux il y eut un vif combat. Les soldats d'Abou-Naqr-ibn-Thoughoudj furent mis en déroute; ses chefs principaux furent faits prisonniers et Abou-Naqr fut tué dans le combat. Mohammed-ibn-Raïq le prit, * le fit laver, envelopper dans un linceul, embaumer et expédier dans un cerceuil près de son frère al-Ikhehid. Et il expédia avec (le corps d'Abou-Naqr) son fils Abou-I-Fath-Mouzahim, et par l'intermédiaire de celui-ci il lui envoya une lettre, où il

1. 24 juin 940. — 2. V. Jacut, IV, 351. — 3. 18 août 940.

واقفد معه ابا الفتح مزاحم¹ ابنه وكتب معه كتاباً اليه يعزّيه بأخيه ويعتذر ممّا جرى ويذكر
 أنّه لم يؤثر قتله وآته قد انفذ اليه * ابنه ابا الفتح ليفديه به ان احبّ ذلك فتناً²
 الاخشيد فعله هذا بالجميل وخلع على ابي³ الفتح مزاحم⁴ بن محمّد بن رائق وردها
 الى ابيه مسلماً وجعله واسطة في الصلح⁵ بينهما

وصرف عن الوزارة⁶ أحمد بن محمّد البريديّ يوم الخميس لعشر بقين من ذى القعدة
 سنة ثمان وعشرين وثلاثمائة وتقلدها سليمان بن الحسن⁷ بن مخلد في ذلك اليوم وكان
 اسم الوزارة واقعاً⁸ عليه وابن شيرزاد⁹ المدبّر للأحوال¹⁰ ثم قبض بجكم¹¹ على ابن¹²
 شيرزاد¹³ واستكتب أحمد بن عليّ الكوفّي فلم يزل قائم بتدبير المملكة الى أن¹⁴ قتل
 بجكم¹⁵

وتوفّي الراضي¹⁶ * في الليلة التي صبحتها يوم السبت لاربع عشر ليلة بقيت من شهر¹⁷

1. Codd. Ch مزاحم. — 2. CLSBh ذلتلى. — 3. BCh ابا. — 4. BLSch مزاحم. —
 5. L بالصالح. — 6. Ch p. 300 om. ab أحمد usque ad اسم. — 7. L الحسين. —
 8. LS واقع. — 9. PLS سرزاد. — 10. P للحرال. — 11. P بجكم LS بجكم. — 12. P بن.
 — 13. PLS سرزاد. — 14. LS om. — 15. P بجكم LS بجكم. — 16. BCh om. — 17. BL
 في ليلة السبت لاربع عشرة ليلة بقيت من شهر

lui offrait ses condoléances à cause (de la mort) de son frère, faisait des excuses de ce qui s'était passé, et disait qu'il n'avait pas voulu le tuer et qu'il lui envoyait son fils Abou-l-Fath, pour qu'il le reçût comme rançon, si cela lui plaisait. Al-Ikh-chid accueillit cet acte avec bienveillance, conféra un vêtement (d'honneur) à Abou-l-Fath-Mouzahim-ibn-Mohammed-ibn-Raïq, le rendit à son père sain et sauf et le fit médiateur de la paix.

Puis le jeudi 20e jour de zou-l-qa'dah de l'an 328' Ahmed-ibn-Mohammed al-Baridi fut dépouillé de la dignité de vizir et le même jour Souleïman-ibn-al-Hasan-ibn-Makhlad en fut investi. Mais celui-ci ne porta que le nom de vizir, et ce fut Ibn-Chirzad qui prit la direction des affaires. Ensuite Badjkem arrêta Ibn-Chirzad et prit comme secrétaire Ahmed-ibn-'Alī-al-Koufi qui resta à la tête de l'administration de l'état jusqu'à ce que Badjkem eût été tué.

Pendant la nuit veille du samedi 16e jour du mois de rabi' 1er de l'an 329²

1. 27 août 940. — 2. 19 déc. 940.

ربيع الأول سنة تسع وعشرين وثمانمائة في علة الاستسقاء الرقبي¹ وعمرد² اثنان وثلاثون³ سنة ودفن بالرصافة وكانت خلافته ست⁴ سنين وعشرة أشهر وعشرة أيام⁵.

خلافه المتقى لله

ونفذت الكتب الى بجكم⁶ وهو يومئذ بالواسط⁷ بتعريفه⁸ موت الراضى واستيدانه فيمن يبائع له بالخلافة فانفذ بجكم⁹ كاتبه أحمد بن علي الكوفي لينظر فيمن¹⁰ يقع اختيار الجماعة عليه فيبائع له فوررد الى بغداد فجمع¹¹ الوزراء والقضاة¹² ووجود أهل المملكة وشاورهم فيمن يبائع له بالخلافة¹³ فوقع اختيار الجماعة¹⁴ على أخى الراضى أبى¹⁵ اسحق¹⁶ ابراهيم بن¹⁷ المقتدر¹⁸ وبويع له يوم الاربعاء¹⁹ لعشر بقين من شهر ربيع الأول سنة تسع وعشرين وثمانمائة ولقب بالمتقى لله¹⁹ واقتر²⁰ ابا القاسم سليمان بن الحسن بن مخلد على الوزارة

1. P. add. والسبع. — 2. BLSch. وكان. — 3. BLSch. اثنين وثلاثين. — 4. B. ستة. — 5. B. om. C. om. ab. في علة. — 6. Codd. Ch. بجكم. — 7. PS. بواسطة. — 8. BLS. بتعرفة Ch. بتعرفة. — 9. Codd. Ch. بجكم. — 10. BLSch. من. — 11. P. وجمع. — 12. S. القواد. — 13. P. بأجلاد. — 14. BS. الجميع Ch. الجميع. — 15. Ch. ابن. — 16. BCh. add. ابن. — 17. Codd. Ch. om. — 18. C. om. ab. ونفذت. — 19. B. الاربعة. — 19. L. بالله. — 20. C. om. usque ad. وطوردهم.

Ar-Radhi, malade d'hydropisie et d'asthme, mourut à l'âge de trente-deux ans; il fut enterré à Rouçafah, après avoir régné six ans, dix mois et dix jours.

CALIFAT D'AL-MOUTTAQI-LILLAH.

Des lettres parvinrent à Badjkem, qui se trouvait alors à Wasit, où l'on lui faisait savoir la mort d'ar-Radhi en lui demandant l'autorisation de décider qui devrait être reconnu calife. Badjkem envoya alors son secrétaire Ahmed-ibn-'Ali-al-Koufi pour voir quel serait le choix de la communauté musulmane et qui serait nommé calife. Arrivé à Bagdad, celui-ci rassembla les vizirs, les cadis et les chefs de l'administration de l'état pour les consulter sur celui qui devait être investi du pouvoir. Le choix de la communauté musulmane se porta sur le frère d'ar-Radhi Abou-Ishaq-Ibrahim-ibn al-Mouqtadir. On lui prêta serment le mercredi 20e jour du mois de rabi' 1er de l'an 329¹. Il reçut le surnom d'al-Mouttaqi-Lillah et établit comme vizir Abou-l-Qasim-Souleïman-ibn-al-Hasan-ibn-Makhlad.

1. 23 déc. 940.

وحدث بمصر * غلاً عظيماً في شهور سنة تسع وعشرين وثلاثمائة¹ * وعزّ القمح وسائر
 الحبوب وعدم البتّة ولحق الناس من الجوع² شدة شديدة وتبعه وباء عظيم ولم يزل الغلاء
 الى ان دخلت الغلة الجديدة وحدث ايضاً ببغداد مثل ذلك واكل الناس بها النخالة
 والحشيش وكثر الموت فصار يدفن جماعة في قبر واحد بغير صلاة³ ولا غسل ورخص
 العقار والقماش ببغداد حتى بيع⁴ ما ثمنه دينار * بدرهم

وقتل بجكم⁵ التركى بواسطة يوم الاربعاء لسبع بقين من رجب⁶ وكان سبب قتله انه
 خرج يوماً يتصيد فلقي قوماً⁷ من الاكراد قتلوه ولم يعلموا انه بجكم⁸ واستر⁹ * كاتبه
 احمد بن على الكوفى وصرف المتقى عن الوزارة سليمان بن الحسن¹⁰ واستوزر احمد
 بن ميمون يوم الاحد لثلاث¹¹ خلون من شعبان سنة تسع وعشرين وثلاثمائة وصعد احمد
 بن محمد البريدى¹² من واسط الى بغداد ملتسماً تقليد الوزارة وراسله المتقى في العودة

1. BLSch هذه السنة. — 2. BCh om. — 3. S. صلاة. — 4. BLSch صار يباع. —
 5. PBS بجكم. — 6. BCh om. dep.*. — 7. S. قوم. — 8. PBS بجكم. — 9. BCh om. usque ad
 10. L. حسين. — 11. PL لثالث. — 12. P التبردى LS التبردى.

Pendant quelques mois de l'année 329¹, il y eut au Caire une grande augmentation de prix. Le blé et d'autres sortes de grains furent rares et manquèrent absolument. Par suite de la famine il arriva de grands maux et une grande peste frappa les gens. La cherté (des vivres) ne cessa point, avant la nouvelle récolte. La même chose survint également à Bagdad. Les gens y mangèrent du son et de l'herbe sèche, et la mortalité s'accrût. Plusieurs furent enterrés sans prière et sans avoir été lavés. A Bagdad le prix des immeubles et des étoffes baissa, de sorte que l'on achetait ce qui avait coûté un dinar, pour un dirhem.

Badjkem le Turc fut tué à Wasit le mercredi 23e jour de redjeb². Voici la cause de sa mort : Un jour qu'il était allé à la chasse, il rencontra une foule de Kurdes. Ils le tuèrent sans savoir que ce fût Badjkem. * Son secrétaire Ahmed-ibn-'Ali-al-Koufi se cacha. Alors al-Mouttaqi, après avoir enlevé le vizirat à Souleïman-ibn-al-Hasan, prit pour son vizir Ahmed-ibn-Maïmoun le dimanche 3e jour de cha'ban de l'an 329³. Ahmed-ibn-Mohammed-al-Baridi alla de Wasit à Bagdad, pour demander que la dignité de *Ch300,50.
 vizir lui fût conférée. Al-Mouttaqi entra avec lui en correspondance pour qu'il rentrât à Wasit; mais (al-Baridi) se refusa à retourner et exigea que

1. 6 oct. 940-25 sept. 941. — 2. 29 avr. 941. — 3. 3 mai 941.

الى واسط وامتنع عن الرجوع وطلب الدخول الى بغداد وتقليد الوزارة وكان جيش عظيم وغلمان عداد يعام الوزير احمد بن ميمون انه ان لم³ يجاب الى ما التمس آل الحال⁴ معه الى احوال تدم عواقبها ولا يؤمن غوائها فاستغى⁵ وازال عن نفسه اسم الوزارة يوم السبت لست خلون من شهر رمضان ونسبت الى البريدي⁶ وكان مع⁷ البريدي⁷ جماعة من الغلمان الاتراك والديلم وروس الديلم عليهم كورتكين⁸ الديلمي وروس الاتراك ايضا⁹ عليهم تكينك⁸ وانحاز الديلم الى دار السلطان وتفرق عنه الاتراك واجتمعوا الى تكينك⁸ وتضافروا¹⁰ جميعاً وعاونهم¹¹ العامة وقصدوا بجمعهم البريدي¹² فهرب واسط قبل الظهر من يوم الاثنين سلخ شهر رمضان سنة تسع وعشرين وثمانمائة فيخاع المتقى على كورتكين¹³ الديلمي يوم الخميس لثلاث خلون من شوال وصيرد¹⁴ امير الامراء واقام المتقى عبد

1. L. add. في. — 2. PS الم. — 3. P. الى الحال Ch الاحمال. — 4. P. فاستغنا. — 5. PS التبردي L. التبردي. — 6. Ch om. — 7. PS التبردي L. التبردي. — 8. Sic Miskawaih (The Eclipse, II, 17) P. تكسل S. تكسل Ch. — 9. PS كورتكين L. تكين. — 10. PS وتضافروا. — 11. Sic Miskawaih l. cit., P. وعاونهم LS. — 12. PS وتضافروا. — 13. Ch. التبردي. — 14. Ch. وصيروه.

l'on le laissât entrer à Bagdad et qu'on lui conférât la dignité de vizir. Comme il avait de nombreuses troupes et beaucoup de serviteurs, le vizir Ahmed-ibn-Maïmoun savait que, s'il n'accédait pas à ce que (al-Baridi) demandait, il se trouverait dans une situation dont les résultats seraient désagréables et qu'il ne serait pas à l'abri du malheur. Il donna donc sa démission et se démit du titre de vizir le samedi sixième jour du mois de ramadhan; (la dignité de vizir) fut transmise ensuite à al-Baridi. Celui-ci eut un certain nombre de serviteurs tures et déilémites. Les Déilémites mirent alors à leur tête Kourtékin * le Déilémite, et les Tures mirent également à leur tête Tekinek. Puis les Déilémites se dirigèrent vers le palais du gouvernement et les Tures se séparèrent d'al-Baridi; réunis à Tekinek, ils s'entr'aiderent tous et, ayant l'appui du peuple, ils se dirigèrent, tous ensemble, vers al-Baridi, qui s'enfuit à Wasit avant midi, le lundi de la fin du mois de ramadhan de l'an 329².

Alors al-Mouttaqi fit don d'un vêtement d'honneur à Kourtékin le Déilémite le jeudi troisième jour du mois de chawwal³ et le fit émir des émirs. En même temps al-Mouttaqi préposa 'Abd-ar-Rahman-ibn-'Isa à l'administration

1. 4 juin 941. — 2. 28 juin 941. — 3. 1er juillet 941.

الرحمن بن عيسى لتدبير الامور من غير تسمية بوزارة¹ ثم قلّد² الوزارة ابا³ اسحق
 * P fol. 57 * محمد بن احمد القراريطي يوم * السبت لاثني عشر ليلة خلت من شوال من السنة بعينها
 وقبض على كورتكين الامير ليلة الاحد لخمس بقين من ذي القعدة وقلّد الوزارة⁴ لابي
 جعفر محمد بن قاسم الكرخي وكتب المتقى بعد قتل بجكم⁵ الى ابن⁶ رائق يستدعي
 حضوره من الشام الى بغداد فسار الى ان بلغ الموصل وجري بينه وبين الحسن⁷ بن
 عبد الله بن حمدان [مراسلة تقرّر فيها ان يحمل ابو محمد⁸] * الى ابن رائق مائة الف
 دينار⁹ وانحدر يريد بغداد ولما قرب منها خرج كورتكين الى عكبرا¹⁰ في جيوشه للقائه
 وتجاربا ايام متتابعة ودخل ابن رائق بغداد يوم الخميس لتسع بقين من ذي الحجة سنة
 تسع وعشرين وثلثمائة وسار الى دار الخلافة ووافي¹¹ كورتكين في حيشه من عكبرا فلما
 وصل كورتكين الى دار السلطان دافع عنها ورمى اصحاب ابن رائق بالشباب لاصحاب

1. L. الوزارة. — 2. P. قلّدو Ch. قلّدوا. — 3. S. لابي. — 4. P. للوزارة. — 5. Codd.
 et infra. — 6. P. بن et infra. — 7. L. الحسين. — 8. Add. secundum Miskawih
 (The Eclipse, II, 20); codd. om. — 9. L. om. dep. *. — 10. PS. عكبرا et infra, L. من
 عكبرا. — 11. P. ووافا S. ووافا.

des affaires, sans l'avoir nommé vizir. Puis il conféra la dignité de vizir à Abou-Ishaq-Mo'hammed-ibn-Ahmed-al-Qarariti le samedi douzième jour du mois de chawwal de la même année'. Il s'empara de l'émir Kourtékin dans la nuit du dimanche vingt-cinquième jour du mois de zoulqa'dah² et conféra la dignité de vizir à Abou-Dja'far-Mohammed-ibn-Qasim-al-Karkhi. Puis, après la mort de Badjkem, al-Mouttaqi écrivit à Ibn-Raïq, en l'invitant à venir de Syrie à Bagdad. Parti (de Syrie), il arriva à Mossoul, où entre lui et al-Hasan-ibn-'Abdallah-ibn-Hamdani eut lieu [une correspondance, d'après laquelle il fut constaté qu'Abou-Mohammed] portait pour Ibn-Raïq 100.000 dinars. De là (Ibn-Raïq) se dirigea vers Bagdad. Lorsqu'il s'en approcha, Kourtékin se rendit à 'Oukbara avec ses troupes à sa rencontre. Pendant quelques jours ils combattirent sans relâche. Puis Ibn-Raïq, entré à Bagdad le jeudi vingt-unième jour de zoulhidjah de l'an 329³, se dirigea vers le palais du khalife. Kourtékin arriva avec ses troupes d'Oukbara. Lorsque Kourtékin arriva au palais du gouvernement, il en fut repoussé, et les compagnons d'Ibn-Raïq lancèrent des flèches

1. 8 juillet 941. — 2. 21 août 941. — 3. 6 sept. 941.

كورتكين واستتر¹ وتمزق اصحابه وخلع المتقى على ابن اائق وقلده امرا² الامراء وعاد الى ما كان عليه في ايام الراضى وظهر كاتبه احمد بن الكوفى من الاستتار³ وعاد الى خدمته ايضا ودبر الامر من غير تسمية وزاره⁴.

• Ch p. 98. واما كرسى الاسكندرية فلبث⁵ بعد⁶ انبا اوثنشوس⁷ بغير بطريك⁸ سنة⁹ واحدة ووقع اختيار جماعة النصارى المالكية من اهل مصر على راهب من اهل¹⁰ المصيصة¹⁰ يسمى اسحق يسكن في بيرة طور¹¹ سينا وكان رجل زاهد¹² اديبا متقشفا فلما بلغه ذلك هرب الى الشراة وسكن في طور بها يعرف بطور ايوب فانفذوا¹³ من اشخصه عن امر السلطان من الموضع الذى كان فيه الى ان احضره الى بيت المقدس واعتقل بها¹⁴ وخرج الاساقفة المقيمون في أعمال الاسكندرية الى بيت المقدس ولم يكن لهم¹⁵ بذلك رسم متقدم فصلى عليه اخرستوذولا¹⁵ بن مهران بطريك¹⁶ بيت المقدس مع الاساقفة المجتمعين

1. واستتر. — 2. L. وقلده امرا. — 3. PS. الاستتار. — 4. L. ازرارة. — 5. Ch. فلبث. — 6. LS add. موت. — 7. BLS. اثنشوس. — 8. LS. بطرك. — 9. BLSCh om. — 10. P. مصيصة. — 11. P. طو. — 12. LS. رجلا زاهدا. — 13. B. فانفذوا. — 14. P. واعتقل بها. — 15. BLSCh om. — 16. P. بطريو.

contre ceux de Kourtékin, qui se cacha, et ses compagnons se dispersèrent. Al-Mouttaqi fit don d'un vêtement d'honneur à Ibn-Raïq et lui conféra la dignité d'émir des émirs, de sorte qu'il revint à ce qu'il avait eu au temps d'ar-Radli. Ensuite sortit de sa retraite son secrétaire Ahmed-ibn-al-Koufi, qui également rentra à son service. Ainsi (Ibn-Raïq) dirigea les affaires sans être nommé vizir.

• Ch p. 98. Quant¹ au siège d'Alexandrie, il resta après Anba Eutyehius sans patriarche pendant un an. Puis le choix de la communauté des chrétiens melkites d'Égypte tomba sur un moine des habitants d'al-Massisah, nommé Ishaq, qui habitait le désert de Tour-Sina. C'était un homme ascète, lettré, mortifié : ayant appris sa nomination, il s'enfuit à ach-Cherat, et s'y installa sur une montagne, dont le nom est montagne de Job (*Tour-Eyyoub*). Par ordre du sultan on envoya quelqu'un pour le faire venir de l'endroit où il se trouvait, et l'amener à Jérusalem ; et on le retint là. Puis les évêques qui se trouvaient dans les districts d'Alexandrie partirent pour Jérusalem, ce qu'ils n'avaient pas fait auparavant. Christodoule, fils de Milran, patriarche de Jérusalem, avec les évêques réunis près de l'autel (du Temple) de la Résur-

1. Ici commence la traduction russe de *Mednikov*, I, 332-333.

على مذبح القيامة في شهر ذي الحجة من سنة تسع وعشرين وثلثمائة¹ وسير² من هناك الى عمله واقام في الرياسة ثلث³ عشر⁴ سنة * ومات

* وفي هذه السنة غزا⁵ الروس⁶ القسطنطينية وبلغوا الى باب اقروبي في بحر الخزر وقاتلهم⁷ الروم وطردوهم واستظفروا عليهم⁸

وشعث الاتراك بمدينة السلام على ابن⁹ رائق وساروا¹⁰ نحو واسط وانجازوا الى احمد بن البريدي¹¹ واحتاج ابن رائق الى ملاطفته وكتبه بالوزارة يوم الخميس النصف من شهر ربيع الاخر سنة ثلثين وثلث مائة وانفذ اليه خلعا سلطانية فنهض البريدي للاصعاد الى بغداد فغلظ ذلك على المتقى وابن رائق فأزالا¹² اسم الوزارة عنه واعادها¹³ الى احمد بن محمد القرابيطي وسار البريدي الى بغداد واتصلت الحروب بينه وبين ابن رائق وخرج المتقى الى نهر دبالى¹⁴ ودخل البريدي الى بغداد وملك دار السلطان وسار

1. BBCh om. dep. *. — 2. BSCh وصار. — 3. B ثلثة. — 4. SCh عشرة. — 5. S غزى. — 6. S add. على. — 7. S وقتلواهم. — 8. CLSCh om. ces deux mots. — 9. P بن et سار sed cf. Miskawih (The Eclipse, II, 23). — 10. PLS التبريدى et infra. — 11. P فزالا infra. — 12. PLS Ch p. 302 فأزالا. — 13. P واعاد لها. — 14. PS دبالى L دمالى.

rection, lui donna la nomination au mois de zoulhidjah de l'an 329¹. Ensuite (Ishaq) partit pour son district (son éparchie), où, après avoir siégé treize ans, * il mourut².

* Ch p. 302.

En cette année³, les Russes firent une incursion contre Constantinople et poussèrent jusqu'à la porte d'Aqroubouli dans la mer des Khazars; les Grecs les combattirent et, après les avoir repoussés, remportèrent la victoire⁴.

Les Turcs se révoltèrent à Bagdad contre Ibn-Raïq et, étant partis pour Wasit, se rangèrent du côté d'Ahmed-ibn-al-Baridi. Ibn-Raïq, forcé de traiter ce dernier avec bienveillance, lui écrivit au sujet de la dignité de vizir le jeudi quinzième jour du mois de rabi' second de l'an 330⁵, et lui envoya des vêtements de sultan. Alors al-Baridi se leva pour aller à Bagdad. Mais comme il était opposé à al-Mouttaqi et à Ibn-Raïq, ils lui retirèrent le nom de vizir et le rendirent à Ahmed-ibn-Mohammed-al-Qarariti. Alors al-Baridi alla à Bagdad, où eurent lieu des batailles entre lui et Ibn-Raïq. Puis al-Mouttaqi sortit vers la rivière de Diyala, et al-Baridi entra à Bagdad et s'em-

1. 27 août-25 sept. 941. — 2. Ici finit la traduction de *Mednikov*. — 3. 6 oct.-25 sept. 941. Ce fragment a été traduit en russe par *Rosen*, 059, et *Vasiliev*, II (2), 61. — 4. Ici finit la traduction de *Rosen*. — 5. 7 janvier 942.

المَتَّقِي وابن رائق الى الموصل مستنجدين بعلي والحسن ابني حمدان وقصد ابن رائق الحسن بن حمدان ليسلم عليه فأمر به الحسن¹ وضره² الحسين بن ابي العلاء بن حمدان بسيفه فقتله وخلع المتقى على الحسن بن حمدان هذا واقبه ناصر الدولة وجعله امير الامراء واستكتب ايضاً محمد بن علي الكوفى فكان القائم بتدبير الامور مقام الوزراء من غير تسميته بوزارة وسار المتقى وناصر الدولة بن حمدان الى بغداد فبلغ ذلك البريدي³ فخرج عن بغداد واقام البلد ثلثة ايام بغير سلطان ففتحت السجون وشلح الناس نهرا في الطرقات ودخل المتقى وناصر الدولة الى بغداد وجيش البريدي وعاد اليها فسار علي بن حمدان للقائه في ذي القعدة سنة ثلثين وثلثمائة فهزمه واسر جماعة من غلمانة وانحدر الى واسط وسار البريدي الى البصرة ولقب المتقى علي بن حمدان بسيف الدولة وخلع عليه وقبض ناصر الدولة على الوزير محمد بن احمد القراريطى وصادره

1. PLS الحسين. — 2. P وطرید. — 3. PLS البریدی et infra.

para du palais du gouvernement. Sur ces entrefaites al-Mouttaqi et Ibn-Raiq allèrent à Mossoul pour invoquer l'assistance d'Ali et d'al-Hasan, deux fils de Hamdan. Ibn-Raiq se dirigea vers al-Hasan-ibn-Hamdan pour le saluer. Mais par ordre d'al-Hasan, al-Hoseïn-ibn-Abi-l-'Ala-ibn-Hamdan, l'ayant frappé avec son épée, le tua. Puis al-Mouttaqi conféra à al-Hasan-ibn-Hamdan le surnom de Naçir-ad-Daulah (le défenseur de l'empire) et le fit émir des émirs. En même temps il avait pris comme secrétaire Mohammed-ibn-'Ali-al-Koufi, qui se mit à la tête de l'administration des affaires à la place du vizir, sans avoir le nom de vizir. Ensuite al-Mouttaqi et Naçir-ad-Daulah-ibn-Hamdan se mirent en route pour Bagdad. L'ayant appris, al-Baridi quitta Bagdad, et la ville resta pendant trois jours sans sultan. Les prisons ayant été ouvertes, les gens furent dépouillés pendant le jour le long des routes. Puis al-Mouttaqi et Naçir-ad-Daulah entrèrent à Bagdad. Al-Baridi, ayant rassemblé des troupes, y retourna. Alors 'Ali-ibn-Hamdan alla à sa rencontre au mois de zoulqa'dah de l'an 330', le mit en fuite et, ayant capturé plusieurs de ses serviteurs, se dirigea vers Wasit. Après cela al-Baridi alla à Bassora. Alors al-Mouttaqi donna à 'Ali-ibn-Hamdan le surnom de Séif-ad-Daulah (sabre de l'empire) et lui fit don d'un vêtement d'honneur. Naçir-ad-Daulah saisit le vizir Mohammed-ibn-Ahmed-al-Qarariti et confisqua ses biens. Al-Mouttaqi conféra la dignité de vizir à Ahmed-ibn-

1. 18 juillet-16 août 942,

وقلد المتقى وزارته لاحمد بن عبد الله الاصفهاني يوم الثلاثاء لاثني عشر ليلة بقيت من رجب سنة احد¹ وثلاثين وثلثمائة فكان اسم الوزارة واقع عليه والمدبر للأمور² احمد بن علي الكوفي³

وشعث الأتراك * بواسطة⁴ علي سيف الدولة فخرج عنها وروسوا⁵ عليهم غلاماً منهم يسمى توزون⁶ وخافه ناصر الدولة فخرج من بغداد واستتر كاتبه احمد بن علي لكوفي ودبر الامر محمّد بن احمد القراريطي⁷ من غير تسمية وزارة⁸ ثم استوزر المتقى ابا الحسن علي بن⁹ محمّد بن مقلّة يوم الثلاثاء لسان خلون من شهر رمضان سنة احد¹⁰ وثلاثين وثلثمائة وطلع توزون¹¹ من واسط الى بغداد وخلع المتقى عليه وجعله أمير الامراء وردّ الى كاتبه محمّد بن القاسم الكرخي النظر¹² في الامور * علي ما كان¹³ احمد بن علي الكوفي فنظر فيها من غير¹⁴ تسمية¹⁵ بوزارة ثم افردها ابو الحسن علي بن محمّد بن مقلّة وردّ التدبير وسائر الاعمال اليه وعاد توزون¹⁶ الى واسط

1. S. احدى. — 2. Ch. p. 302. الامور. — 3. Ch. add. بواسطة. — 4. Ch. om. بواسطة. — 5. P. روسو. — 6. PLS. بورون. — 7. Ch. احمد بن اسد الفزار. — 8. S. تسميته بوزارة. — 9. PLS. om. — 10. S. احدى. — 11. PLS. بورون. — 12. Ps. النظر. — 13. LS. add. عليه. — 14. P. om. — 15. S. تسميته. — 16. PS. بورون.

'Abdallah-al-Isfahani le mardi dix-huitième jour de redjeb de l'an 331', le nom de vizir lui avait été conféré, mais l'administration des affaires appartenait à Ahmed-ibn-'Ali-al-Koufi.

Puis les Turcs se révoltèrent à Wasit contre Séïf-ad-Daulah, qui en sortit, et proclamèrent comme leur chef un de leurs serviteurs qui s'appelait Touzoun. Naçir-ad-Daulah, ayant peur de lui, quitta Bagdad, et son secrétaire Ahmed-ibn-'Ali-al-Koufi se cacha. Ce fut Mohammed-ibn-Ahmed-al-Qarariti qui administra les affaires, sans avoir le nom de vizir. Ensuite al-Mouttaqi prit Abou-l-Hasan-'Ali-ibn-Mohammed-ibn-Moqlah pour son vizir le mardi huitième jour du mois de ramadhan de l'an 331². Touzoun arriva de Wasit à Bagdad. Al-Mouttaqi lui ayant fait dou d'un vêtement d'honneur le fit émir des émirs et chargea de nouveau son secrétaire Mohammed-ibn-al-Qasim-al-Karkhi de s'occuper des affaires * comme l'avait fait Ahmed-ibn-'Ali-al-Koufi; * Chp. 303 et il s'en occupa, sans avoir le nom de vizir. Ensuite Abou-l-Hasan-'Ali-ibn-Mohammed-ibn-Moqlah (lui) remit les affaires et le chargea de nouveau de l'administration et de tous les travaux. Touzoun revenu à Wasit, son secré-

1. 28 mars 943. — 2. 17 mai 943.

وسار كاتبه محمد بن القاسم الكرخي معه وصرف¹ بعد مدة استكتب محمد بن يحيى بن شيرزاد² ونظر في الامور كلها كما كان الكرخي ينظر³

* وفي سنة احد⁴ وثلاثين وثمانمائة وافت جيوش⁵ الروم الى ديار بكر وسبوا من اهلها جماعة كثيرة وفتحوا ارزن⁶ واخربوا عامة بلدها وبلغوا قرب نصيبين والتمسوا من اهل الرها ان يدفعوا اليهم الايقونة⁷ المنديل الذي في كنيسة الرها الذي⁸ كان سيدنا ايسوع⁹ المسيح مسح به وجهه فصارت¹⁰ صورة وجهه فيه وبذل¹¹ الروم لهم¹² انهم¹³ اذا سلموهم¹⁴ هذا المنديل اطلقوا من الاسرى¹⁵ المسلمين الذين¹⁶ في ايديهم¹⁷ عددا¹⁸ * ذكرود لهم¹⁹ فكتبوا¹⁹ المتقى²⁰ بذلك وعرض الوزير ابو الحسن بن مقلة على المتقى الوارد في هذا المعنى²¹ واستأذنه فيما يعمله فأمره باحضار²² القضاة والفقهاء واستبائهم²³ في ذلك والعمل بما

1. L om. — 2. P سيرزاد Sch. — 3. Finis lacunae B et C. — 4. CSCh إحدى. — 5. C add. من. جماعة. — 6. R ازرون L ازروم S. — 7. BCSh ويدل. — 8. B om. dep. *. — 9. CSCh يسوع. — 10. وصارت. — 11. BSCh. — 12. BSRCh لهم الروم. — 13. R om. — 14. سلموهم لهم. — 15. PR الاسرى L. — 16. PS الذي. — 17. BSCh بيدهم. — 18. B عددا Sch. — 19. P فكتبوا B وكانوا R. — 20. CCh add. ببغداد. — 21. Ch المعين. — 22. P باحضر. — 23. CCh واستبائهم.

taire Mohammed-ibn-al-Qasim-al-Karkhi le suivit; mais quelque temps après, il fut renvoyé; et Touzoun prit comme secrétaire Mohammed-ibn-Yahya-ibn-Chirzad, qui s'occupa de toutes les affaires, de même que s'en était occupé al-Karkhi.

* Ch p. 98. En l'an 331¹ des troupes grecques arrivèrent à Diarbékir et firent prisonniers un grand nombre d'habitants; puis ils s'emparèrent d'Arzen et, ayant dévasté la plus grande partie de la région, ils s'approchèrent de Nisibe (Nicibin) et réclamèrent aux habitants d'Édesse de leur remettre la sainte image, l'icône-mandil² qui se trouvait dans l'église d'Édesse et avec lequel Notre-Seigneur Jésus-Christ avait essuyé son visage; à cause de cela l'image de son visage s'y était empreinte. Les Grecs leur promirent que, s'ils leur délivraient le mandil, ils mettraient en liberté un certain nombre, indiqué par eux, de captifs musulmans qui se trouvaient entre leurs mains. On entra en correspondance sur ce sujet avec al-Mouttaqi. Le vizir Abou-l-Hasan-ibn-Moqlah fit un rapport à al-Mouttaqi sur ce sujet et lui demanda de lui indiquer comment il devait agir dans cette affaire. (Al-Mouttaqi) lui

1. 15 sept. 942-3 sept. 943. Ici commence la traduction russe de Rosen, 394-396, et de Vasiliev, H (2), 61-62. — 2. C'est le mot grec *μανδηλιον* ou *μανδύλιον*.

يقولون واستحضرهم الوزير ابو الحسن بن مقلّة واستحضر عليّ بن عيسى والوجه من
 * S p. 18. اهل المملكة وعرفهم ما ورد * في هذا المعنى¹ وسألهم عما عندهم فيه وجرى في ذلك
 خطب² طويل³ ذكر فيه بعض من حضر حال هذا المنديل وآته منذ الدهر الطويل في
 هذه البيعة⁴ لم يلتمسه ملك من ملوك الروم وانّ في دفعه غضاضة على الاسلام
 والمسلمين⁵ احقّ⁶ بمنديل عيسى عليه السلام وفيه صورته فقال عليّ بن عيسى⁷ انّ
 * P fol. 7. خلاص المسلمين من الاسر واخراجهم * من دار الكفر معما يقاسونه من الضر
 والضنك⁸ اوجب واحقّ ووافقت⁹ جماعة من حضر على قوله وأشار هو وغيره من قضاة¹⁰
 * Ch p. 99. المسلمين بتسليم¹¹ الاسارى منهم وتسليم المنديل اليهم * اذ لا طاقة للسلطان بهم ولا له حيلة
 في استنقاذ¹² الاسارى من ايديهم¹³ وعمل في ذلك محضراً واخذ في ذلك¹⁴ خطوط الجماعة
 الذين¹⁵ حضروا وعرض على المتقى وامر¹⁶ بكتب الجواب بالعمل¹⁷ بذلك واستقرّ

1. Ch المعين. — 2. LS خطاب. — 3. BCh عظيم. — 4. BSCh كنيسة الرها. — 5. SCh المسلمين R والمسلمين. — 6. P om. — 7. C add. مدبر المملكة. —
 8. BLSRCh الضر والضنك. — 9. P ووافقت. — 10. P القضاة. — 11. R بتسليم. — 12. B استنقاذ. —
 13. P ايديهم. — 14. BLSCh om. — 15. B الذي. — 16. L فامر. — 17. LS للعدل.

ordonna de faire venir les qadis et les juristes, de leur demander une
 décision à ce sujet et d'agir, comme ils diraient. Le vizir Abou-l-Hasan-ibn-
 Moqlah les fit venir ainsi que 'Ali-ibn-'Isa et les nobles de l'empire; il leur
 apprit ce qui lui était parvenu à cet égard, et leur demanda leur opinion sur
 cette affaire. Il y eut alors sur ce sujet de longs discours, où quelques-uns
 des assistants expliquaient la portée de ce mandil, à savoir que depuis long-
 temps il se trouvait dans cette église et qu'aucun des empereurs grecs ne
 l'avait réclamé, que la déiivrance (de cette image) marquerait l'abaissement
 de l'islam et que les musulmans avaient plus de droit au mandil de Jésus, —
 paix sur Lui, — où se trouvait son image. Alors 'Ali-ibn-'Isa dit que la
 délivrance des musulmans de captivité et leur sortie de la demeure de l'im-
 piété et du malheur et de l'oppression qu'ils y essayaient, étaient plus néces-
 saires et plus urgents. Tous les assistants accédèrent à ses paroles, et lui
 et d'autres qadis musulmans conseillèrent d'accepter d'eux les captifs et de
 leur remettre le mandil, * parce que le gouvernement n'avait pas de force * Ch p. 99.
 contre eux et qu'il n'avait pas de moyens pour tirer les captifs de leurs
 mains. Alors (le vizir) dressa le protocole et y fit signer tous les assis-
 tants; il rapporta (l'affaire) à al-Mouttaqi, qui ordonna d'écrire en réponse,
 que l'on fit conformément à ce (protocole). Ainsi l'affaire entre les habitants

الامر بين اهل الرها وبين¹ الروم على ان دفعوا اليهم² مائتي نفس من المسلمين ممن كانوا اسروهم³ وشرط اهل الرها عليهم ألا يعبروا⁴ فيما بعد على بلدهم وعقدوا بينهم هدنة مؤبدة وتسلم⁵ الروم المنديل وحملوه الى القسطنطينية ودخل به اليها في اليوم الخامس عشر من⁶ آب وخرج اسطفان⁷ والبطريرك ثاوفيلكطس⁸ أخيه⁹ وقسطنطين اولاد رومانوس الملك الى باب الذهب مستقبلين¹⁰ له ومشوا اهل الدولة بأجمعهم بين يديه بالشمع الكثير وحمل الى الكنيسة العظمى¹¹ اجيا صوفيا ومنها الى البلاط¹² وذلك في السنة الرابعة والعشرين¹³ منذ ملك رومانوس¹⁴ الشيخ مع قسطنطين بن لاون ولم تنزل¹⁵ هذه الهدنة مستمرة بين¹⁵ الروم وبين اهل الرها الى ان نقضها سيف لدولة في سنة ثمان وثلاثين وثلاثمائة فانه¹⁶ الزم اهل الرها الغزو¹⁷ معه في سنة غزاة

1. S add. اهل. — 2. BLSCh لهم. — 3. BLSRCh add. الروم. — 4. LSR يعبروا. — 5. Ch وتسلموا. — 6. BLSRCh add. شهر. — 7. C اسطفان LCh ستافانوس. — 8. LS اخوة Ch البطريرك ثاوفيلكطس واسطفان. — 9. P مستقبون. — 10. P العظما. — 11. LS يزل. — 12. BCH والعشرون. — 13. LSR رومانوس. — 14. P يزل. — 15. L اهل. — 16. C لانه. — 17. C بالغزو.

d'Édesse et les Grecs fut réglée à la condition que ceux-ci leur délivrassent deux cents musulmans que (les Grecs) avaient capturés; et les habitants d'Édesse posèrent la condition qu'ils ne feraient pas à l'avenir d'incursions sur leur ville. Ensuite ils conclurent la paix éternelle. Les Grecs, entrés en possession du mandil, le portèrent à Constantinople, où il arriva le jendi quinziesme jour du mois d'août (ab)¹. Alors Stéphane, son frère le patriarche Théophylacte et Constantin, enfants de l'empereur romain, sortirent vers la porte d'or pour aller au-devant (du mandil). Tous les dignitaires de l'empire, ayant de nombreux cierges, marchaient en avant (du mandil). Puis on l'apporta dans la grande église de Sainte-Sophie et de là au palais. Ceci eut lieu la vingt-quatrième année du règne de Romain le vieux avec Constantin, fils de Léon².

Cette paix³ entre les Grecs et les habitants d'Édesse se maintint jusqu'à ce que Séif-ad-Daulah l'eut violée en l'an 338⁴. Il avait entraîné les habitants d'Édesse à faire avec lui une incursion, l'année de l'attaque de Massisah, et

1. 15 août 944. — 2. Ici finit la traduction de Rosen. Sur les détails v. *Vasiliev*, II, 253-255. — 3. La traduction russe par *Vasiliev*, II (2), 62-63. — 4. 1er juillet 949-19 juin 950.

المصيبة فهلك فيها كثير منهم وعاد الروم الى ديار بكر في هذه السنة وفتحوا مدينة دارا يوم الخميس لعشر خلون من شهر رمضان سنة احدى¹ وثلاثين وثمانمائة² ورجعوا دفعة أخرى ودخلوا رأس عين يوم الثلاثاء لاثني عشر³ ليلة خلت من شهر ربيع الاول⁴ سنة اثنين وثلاثين وثمانمائة واقاموا فيها يومين وسبوا من اهلها زهاء⁵ الف نفس وانصرفوا * ومات⁶ ثودسيوس⁷ بطريرك انطاكية وله في الرياسة سبع سنين وصير⁸ بعده ثوخارسطوا⁹ بطريرك¹⁰ على انطاكية اقام اربع سنين ومات¹¹

* P fol. 7. واستوحش المتقى من توزون¹² فخرج من بغداد وامر الكتاب * والقواد بالخروج معه وسار¹³ الى الموصل وقصد بنى حمدان واتصل ذلك بتوزون فجرد¹⁴ موسى بن سليمان في ألف رجل الى بغداد فأقبل الى باب * الشمساسية¹⁵ ونزل هناك واقام توزون بواسط ياماً وصعد الى بغداد وملكها فتوجه سيف الدولة لحره فالتقى اسفل تكريت وتحاربا اياماً

1. LSCh احدى. — 2. BCh add. واقاموا فيها يومين. — 3. Ch لاثنتي عشرة. — 4. BCLS om. et add. في. — 5. L زيادة عن S زيادة من. — 6. CCh وتوفي. — 7. CCh ثيخاريسطوس S ثيخاريسطوس L ثاوخاريسطوس. — 8. CCh وخير. — 9. CCh ثاوخاريسطوس. — 10. CCh بطريركا. — 11. CCh وتوفي B om. ab.*. — 12. L تورون et infra. — 13. BCH الشماسية. — 14. B وجه. — 15. Codd. Ch الشماسية.

plusieurs d'entre eux y périrent. La même année les Grecs retournèrent à Diarbékir et s'emparèrent de la ville de Dara le jeudi dixième jour du mois de ramadhan de l'an 331¹. Puis étant revenus une seconde fois, ils entrèrent à Ras'aïn le mardi douzième jour du mois de rabi' premier de l'an 332² et y restèrent pendant deux jours; ayant fait prisonniers parmi ses habitants près de mille hommes, ils partirent³.

Théodose, patriarche d'Antioche, mourut après avoir gouverné pendant sept ans. Théokhariste lui succéda comme patriarche d'Antioche; et après avoir siégé pendant quatre ans, il mourut⁴.

Al-Mouttaqi, ayant conçu des soupçons sur Touzoun, sortit de Bagdad, ordonna aux fonctionnaires et aux chefs militaires d'en sortir avec lui et alla à Mossoul auprès des Hamdanides. Cette nouvelle étant parvenue jusqu'à Touzoun, il détacha Mousa-ibn-Soleïman avec mille hommes à Bagdad. Arrivé à la porte d'al-Chemmasiyyah, il s'y arrêta. Après être resté à Wasit quelques jours, Touzoun partit pour Bagdad et s'en empara. Alors Séïf-ad-Daulah se disposa à le combattre. Ils se rencontrèrent en aval de Tekrit,

1. 18 mai 943. — 2. 13 nov. 943. — 3. Ici finit la traduction de *Vasiliev*. — 4. Théodose, 934-940. Théokhariste = probablement Macarius, 941-944.

وانهزم سيف الدولة * يوم الخميس لثلاث بقين من شهر ربيع الآخر¹ وملك توزون تكريت وعاد سيف الدولة اليه * وجري بينهما وقعة ثانية وانهزم سيف الدولة ايضاً الى الموصل * Chp. 100. وسار⁷ المتقى وناصر الدولة واخوه سيف الدولة والجماعة عن الموصل الى نصيبين يوم الاحد لثلاث بقين من شعبان² ورحلوا عنها الى الرقة * في يوم الثلاثاء لاحدى عشر ليلة خلت من شهر رمضان سنة اثنين وثلاثين وثمانمائة³ وملك توزون الموصل وانفذ⁴ المتقى من الرقة الى توزون ياتمس منه الصلح فاجاب الى ذلك واحضر توزون القضاء والعدول والعباسيين⁵ والطلبين⁶ ومشائخ الكتاب وحلف بين ايديهم⁷ للمتقى وكتب بذلك⁸ كتاباً وقعت فيه شهادة من حضر على توزون بالصلح وكان الاخشيدي⁹ عند ما اتصل به توجه المتقى الى ناحية¹⁰ الرقة قد خرج من مصر قاصداً الى حضرته ووصل اليه وهو بالرقة فأعظمه المتقى غاية الاعظام ووقف الاخشيدي

1. BCh om. dep.*. — BCh. وعبار. — 2. BCh om. dep.*. — 3. BCh om. dép.*. — 4. B. وانفذ. — 5. Sch. والمعاسيين. — 6. BLSCh om. — 7. P. يديهم LS ايدهم. — 8. P. بذاً. — 9. P. الاخشيدي et infra. — 10. BLS om.

où ils se battirent pendant quelques jours. Puis Séif-ad-Daulah prit la fuite le jeudi vingt-septième jour du mois de rabi' second¹, et Touzoun s'empara de Tekrit. Séif-ad-Daulah revint sur lui, * et entre eux eut lieu une seconde bataille. Séif-ad-Daulah se mit de nouveau à fuir vers Mossoul. Ensuite al-Mouttaqi, Naçir-ad-Daulah et son frère Séif-ad-Daulah avec leur suite partirent de Mossoul pour Nisibe le dimanche vingt-septième jour de cha'ban², d'où ils allèrent à Raqqah le mardi onzième jour du mois de ramadhan de l'an 332³. Touzoun s'étant emparé de Mossoul, al-Mouttaqi envoya de Raqqah auprès de Touzoun pour lui demander la paix. Celui-ci y accéda : Touzoun fit venir les qadis, les notaires, les membres de la famille d'Abbas et d'Abou-Thalib et les chefs des fonctionnaires et prêta serment devant eux à al-Mouttaqi. Il écrivit sur ce point un acte où se trouvaient les signatures des assistants qui témoignaient que Touzoun avait fait la paix.

Ikhchid, lorsque la nouvelle du départ d'al-Mouttaqi pour Raqqah parvint jusqu'à lui, avait déjà quitté l'Égypte pour se diriger vers lui; et il le trouva à Raqqah. Al-Mouttaqi le traita avec la plus grande distinction,

1. 28 déc. 943. — 2. 24 avr. 944; c'est plutôt le mercredi. Le dimanche tombe le 21 avr. — 3. 7 mai 944.

بين يديه وقوف الغلمان وفي وسطه سلاحه¹ وركب² المتقى ومشى الاخشيذ بين يديه
 * s p. 21. وامره بالركوب فلم يفعل وما زال على تلك الحال³ * مختلطاً⁴ بالناس الى ان نزل المتقى
 من ركوبه فجدد ولايته على مصر واعمالها والشامات واكنافها والثغور وما والاها والحرمين
 وما حاذها⁵ وجعل ذلك له⁶ ولولده بعده ثلثين سنة⁷ وحمل اليه الاخشيذ اموالاً وهدايا
 كثيرة⁸ واجتهد به في المسير معه الى مصر فامتنع المتقى

* P fol. 8. ولما توثق المتقى⁹ من توزون انحدر * من الرقة في الفرات¹⁰ يريد بغداد يوم
 الاربعاء لاربع بقين من المحرم سنة ثلثين وثلثمائة¹¹ ومعه ثلث¹² غلمان فقط فوصل الى
 هيت¹³ واقام بها وانفذ¹⁴ قوماً الى توزون حتى جددوا¹⁵ عليه الايمان * والعهود والمواثيق
 * * B fol. 86. ورسم لهم اعلامه بأنه قد لقبه بالمظفر¹⁶ وعادوا * الى المتقى وعرفوه أنهم قد¹⁷ احكموا

1. Ch بواسطة صلاحه. — 2. P وركب bis. — 3. S الحالة. — 4. S مختلطاً. — 5. P
 كثيرة وهدايا. — 6. S. — 7. BCh add. بعده. — 8. S كثيرة وهدايا. — 9. P om. — 10. BCh الفرات. — 11. BCh om. dep.*. — 12. BLSCh ثلاثة. —
 13. P هيت. — 14. PB وانفذ. — 15. P جددوا B جددوا. — 16. BCh المظفر. — 17. BCh om. dep.*.

tandis qu'Ikhchid se tenait devant lui comme un serviteur, ayant ses armes dans la ceinture. Lorsque al-Mouttaqi montait à cheval, Ikhchid allait à pied devant lui. (Le calife) lui ordonna de monter à cheval, mais il ne le fit pas et resta en cet état dans la foule, jusqu'à ce qu'al-Mouttaqi (lui-même) fût descendu de son cheval. Il le rétablit comme gouverneur de l'Égypte et de ses provinces, de la Syrie et de ses districts, des villes frontières (*thouyou*) et de leurs provinces environnantes, des villes saintes avec leurs provinces contiguës. Ensuite il lui donna tout cela et après sa mort à ses enfants pour trente ans. Alors Ikhchid lui offrit beaucoup d'argent et plusieurs cadeaux et le pria de partir avec lui pour l'Égypte; mais al-Mouttaqi s'y refusa.

Lorsque al-Mouttaqi se fut convaincu de la sincérité de Touzoun, il descendit l'Euphrate depuis Raqqah, n'ayant avec lui que trois serviteurs, dans la direction de Bagdad, le mercredi vingt-sixième jour d'al-mouharrem de l'an 333'. Arrivé à Hît, il s'y arrêta et envoya des gens auprès de Touzoun, afin qu'ils renouvelassent envers lui les serments, les promesses et les garanties; en même temps il leur ordonna de lui faire savoir qu'il lui (à Touzoun) avait donné le surnom d'al-Mouzaffar (victorieux). Puis revenus auprès d'al-

الامر مع توزون فردهم المتقى ومعهم غيرهم ليزيدوا في التوق منه فساروا اليه وبالغوا في الاحتياط والثقة وخرج توزون يوم الخميس لاثني عشر ليلة بقيت من صفر سنة ثلث وثلثين وثلثمائة¹ من موضع يعرف بالسندية² ليلقى³ المتقى وأصبحوا يوم السبت⁴ وبين توزون وبين المتقى نحو فرسخ وواف⁵ خزائن المتقى ووافي جميع الناس على طبقاتهم وبينما هم على تلك الحال اذ رأوا غيرة عظيمة قد اقبلت الى المتقى وهي تدنو⁶ الى أن صارت بازائهم واذا⁷ توزون قد اقبل الى المتقى وترجل له وقبل الارض ثم قبل يده ورجله وركب⁸ وساروا⁹ جميعاً وفي الحال وكل توزون بالمتقى وبالوزير وبخدم¹⁰ المتقى جماعة من الديلم والعلماء الى أن نزلوا بهم وبحرم¹¹ المتقى في مخرب توزون وأمر توزون بقيّة الناس بالانحدار فساروا الى السندية¹² ونزل العسكر بازائهم وارتجت¹³

1. BCh om, dep.°. — 2. Codd. Ch بالسندية, sed cf. *Miskawih*, II, 71. — 3. PB ليلثا. — 4. BLSCh في غد ذلكت اليرم. — 5. P ووفات. — 6. BCh om, dep.°. — 7. S واذا. — 8. LS om. وركب. — 9. LS وساروا. — 10. PBCH وخدم S وتحرم. — 11. BLSCh P وتحزم, cf. *Miskawih*, et *Ibn al-Athir*, I, cit. — 12. Codd. السندية. — 13. Ch فارتجت.

Mouttaqi, ils l'informèrent qu'ils avaient réglé l'affaire avec Touzoun. Alors al-Mouttaqi les fit retourner et avec ceux-ci d'autres gens, afin qu'ils se munissent d'autres garanties de la part de Touzoun. Ils allèrent auprès de lui et firent tout le possible au point de vue des précautions et de la prudence. Le jeudi dix-huitième jour de safar de l'an 333¹ Touzoun sortit de l'endroit, qui s'appelait Sindiyyah², à la rencontre d'al-Mouttaqi. Au matin du samedi³ il ne resta entre Touzoun et al-Mouttaqi qu'un parasange (*farsakh*). Des trésors d'al-Mouttaqi arrivèrent et tous les hommes de différentes classes vinrent (également). Pendant qu'ils se trouvaient en cet état, ils aperçurent un grand nuage de poussière, qui se dirigeait vers al-Mouttaqi et qui s'étant rapproché se trouva devant eux. Et aussitôt Touzoun s'étant avancé vers al-Mouttaqi et étant descendu de cheval devant lui baisa la terre; après avoir baisé sa main et son pied, il monta à cheval, et ils se mirent en route ensemble. Mais immédiatement Touzoun préposa à al-Mouttaqi, au vizir et aux domestiques d'al-Mouttaqi un certain nombre de Déilemites et de serviteurs, afin qu'ils fissent halte avec eux et le harem d'al-Mouttaqi dans la tente de Touzoun. Quant au reste des hommes, Touzoun leur avait ordonné de s'éloigner, et ils s'en allèrent à Sindiyyah, tandis que les

1. 10 oct. 944. — 2. V. *Jacut*, III, 168. — 3. 12 oct. 944.

الدنيا بالنهب ونهب قماش الناس وأمتعتهم¹ وقبض توزون على المتقى وخلعه من الخلافة في ذلك اليوم وهو يوم السبت لعشر² بقين من صفر سنة ثلث³ وثلاثين وثلثمائة وكانت خلافته ثلث⁴ سنين وأحد عشر شهراً⁵ وسمات⁶ عيناه يوم الأحد عند⁷ خلعه وكان عمره * Ch p. 101 يومئذ ستّة⁸ وثلثين سنة وحبس ووكل به واقام بعد ان خلع اربع⁹ وعشرين سنة وسبعة اشهر¹⁰ ومات بداره^{*} يوم الثلاثاء النصف من شعبان سنة سبع¹¹ وخمسين وثلثمائة¹² وكان القاهر بالله¹³ أوّل خليفة¹⁴ سمل¹⁵ في الاسلام ثم المتقى ثانياً¹⁶

خلافة المستكفي بالله

ولما قبض توزون على المتقى احضر ابا القسم عبد الله بن المكتفى بالله وباع له بالخلافة بالسندية¹⁷ ولقب بالمستكفي بالله وذلك في اليوم الذي خلع فيه المتقى ودخل

1. P. — 2. BLSCh — 3. BS — 4. BS — 5. BLSCh — 6. PS — 7. S — 8. Sch — 9. B — 10. B — 11. S — 12. B — 13. BSCh — 14. Ch — 15. PS — 16. Ch — 17. PBLSch

troupes (de Touzoun) s'arrêtèrent devant eux. Le monde (entier) fut troublé par suite du pillage : (tous) les effets et (tout) le bien des hommes furent sac-cagés. Touzoun, s'étant emparé d'al-Mouttaqi, lui ôta le califat en ce même jour, le samedi vingtième jour de safar de l'an 333¹, son califat ayant duré trois ans et onze mois. Puis on lui creva les yeux le dimanche après sa dépo-sition², à l'âge * de trente-six ans, et il fut mis en prison; et des gardiens * Ch p. 101. furent préposés pour le veiller. Après la déposition il vécut vingt-quatre ans et sept mois et mourut dans sa demeure le mardi quinzisième jour du mois de cha'ban de l'an 357³. Al-Qahir-Billah avait été le premier calife auquel on eût crevé les yeux pendant l'islamisme; le second fut al-Mouttaqi.

LE CALIFAT D'AL-MOUSTAKFI-BILLAH.

S'étant emparé d'al-Mouttaqi, Touzoun fit venir Abou-l-Qasim-'Abdallah-ibn-al-Mouktafi-Billah et lui prêta serment comme aux califes à Sindiyyah; il reçut le surnom d'al-Moustakfi-Billah. Cet événement eut lieu le jour même où al-Mouttaqi avait été déposé. Deux jours après que le serment lui eut été

1. 12 oct. 944. — 2. 13 oct. 944. — 3. 15 juillet 968.

بغداد يوم الاثنين لثمان بقين من صفر سنة ثلث وثلثين وثلثمائة¹ بعد ما بويج له يومين واستوزر محمد بن علي السمررائي يوم الاربعاء لست بقين من صفر من السنة² فام³ يكن³ له من الوزارة سوى⁴ اسمها وابن شيرزاد⁵ كاتب توزون المدبر الامر⁶ المملكة⁷ وقبض عليه⁸ يوم الاربعاء لسبع خلون من ربيع الآخر من السنة وصادره⁹

واما رومانوس الشيخ ملك الروم فانه كبر وضعف ورأى ولده اصطقان⁹ ان يخرج من البلاط وينزله عن الملك وواقفه على رأيه اخوه قسطنطين¹⁰ واعلما قسطنطين بن¹⁰ لاون¹¹ صهرهما ما عملا¹¹ عليه ولما كان يوم الاثنين السادس عشر من كانون الاول¹² سنة الف ومائتين وست وخمسين¹² وهو لاربع ليال بقين من شهر ربيع الآخر سنة ثلاث¹³ وثلثين وثلثمائة وثبا¹⁴ به ولداه اصطقان وقسطنطين اخوه¹⁵ وحواسهما واخرجهما من البلاط على اقبص صورة وبأسوأ¹⁶ حال وسيراه في المركب¹⁷ الى الجزيرة المروقة بالابروتى¹⁸ أى الاولى¹⁸

1. BCh om. dep.*. — 2. BCh om. dep.*. — 3. P يكون. — 4. BPS سوا. — 5. PBS dep.* قبض. — 6. B om. مدبر الملك. — 7. S شيرزاد Ch سيززاد. — 8. B om. مدبر الامر. — 9. PR اصطقان et infra. — 10. B لاون. — 11. C عولا. — 12. B om. dep.* C add. — 13. BLSCh واسو. — 14. S add. للاسكندر المكدوني. — 15. BS ثلاثة. — 16. P وثبت. — 17. BLSCh om. — 18. BLSCh المراكب. — 19. B الاولى.

prété, il entra à Bagdad le lundi vingt-deuxième jour de safar de l'an 333¹ et nomma vizir Mohammed-ibu-'Ali de Sourra-man-ra, le mercredi vingt-quatrième jour de safar de cette année². Mais il n'eut que le nom de vizir; ce fut Chirzad, secrétaire de Touzoun, qui gouverna les affaires de l'empire; il s'en empara le mercredi septième jour de rabi' second de la même année³ et fit confisquer les biens du vizir.

Quant à Romain⁴ le vieux, empereur des Grecs, il vieillit et s'affaiblit. Alors son fils Stephane se décida à le chasser hors du palais et à lui enlever le trône. Son frère Constantin se mit d'accord avec lui à ce sujet. Puis ils informèrent Constantin, fils de Léon, leur gendre, de ce qu'ils avaient tramé contre lui. Lorsque fut arrivé le lundi seizième jour de kanoun premier de l'an 1256⁵, qui correspond au vingt-cinquième jour du mois de rabi' second de l'an 333⁶, ses fils, Stephane et son frère Constantin, ainsi que leurs proches l'assailirent, le firent sortir du palais d'une façon honteuse et dans un état déplorable et l'envoyèrent dans un bateau à l'île nommée al-Brouti,

1. 14 oct. 944. — 2. 16 oct. 944. — 3. 27 nov. 944. — 4. Ici commence la traduction russe de Rosen, 084-087, et de Vasiliev, II (2), 63-64. — 5. 16 déc. 944. — 6. 15-16 déc. 944.

ورهباه فيها وكان مدّة ملك رومانوس سنة¹ وعشرين سنة وفي الحال صير قسطنطين بن
لاون بردس² الفقاس³ مايسترس⁴ وجعله دمستيق⁵ وهو قائد الجيوش والعساكر⁶
وعوّل اصطفان⁷ وقسطنطين ابنا رومانوس على ان يوقعا بقسطنطين صهرهما وينفردا
بالمملكة⁸ دونه وشعر قسطنطين بما في انفسهما فاحضرهما⁹ طعامه واعدّ قوماً من اصحابه
وتقدم¹⁰ اليهم بأن يقبضوا عليهما ونفاهما الى بعض الجزائر القريبة ورسمهما شمامسة ووكل
بهما * R p. 083. وكان قبضه عليهما يوم * الاثنين السابع والعشرين من كانون الآخر من السنة وهو
ليالى¹¹ ل¹² خلون من جمادى سنة ثلث وثلاثين وثلثمائة¹³ * وكان مدّة * مقامهما في الملك
بعد ان نفيا اباهما احد¹⁴ واربعين يوماً واقترد قسطنطين بالملك ودعى لابنه¹⁵ رومانوس يوم
الاحد الثالث والعشرين¹⁶ من شباط¹⁷ من السنة¹⁸ وهو لسبع خلون من رجب منها¹⁹ والتمس

1. Ch ست. — 2. Ch لبردس. — 3. S الفوقاس. — 4. C Ch ماجيسترس. —
5. BLSch دودمستيقس. — 6. BCh الجيوش. — 7. P اسطفان. — 8. BCh بالملك. —
9. C add. — وقدم. — 10. C وانفذ. — 11. PLSR sed cf. R p. 083, nota a et 085,
n. a. — 12. S ليال. — 13. B om. dep. وكان. — 14. S احدى. — 15. PR لابييه cf.
R p. 083, nota b. — 16. CCh وعشرين. — 17. CCh اشباط. — 18. BLS om. —
19. BLSCh om.

c'est-à-dire la Première, où ils le firent moine, la durée du règne de Romain ayant été de vingt-six ans. Aussitôt après cela Constantin, fils de Léon, fit Bardas Phocas *magistros* et le nomma *domesticos*, c'est-à-dire chef de toutes les troupes.

Puis Stephane et Constantin, deux fils de Romain, prirent la résolution d'assaillir Constantin, leur gendre, et de gouverner l'empire à eux seuls, sans lui. Constantin, ayant aperçu ce qui se passait dans leurs esprits, les invita à sa table, après avoir préparé un certain nombre de ses hommes, auxquels il avait ordonné de les saisir. Il les exila dans une des îles voisines, les ordonna diacres et préposa des gardiens pour les surveiller. Leur arrestation eut lieu le lundi vingt-septième jour de kanoun second (décembre) de cette même année, qui correspond au neuvième jour de djoumada (second) de l'an 333¹, la durée * de leur règne après qu'ils avaient exilé leur père ayant été de qua- * Chp. 102.
rante et un jours. Puis Constantin régna seul et proclama son fils Romain (empereur) le dimanche vingt-troisième du mois de chabath de la même année, qui correspond au septième jour de redjeb². Stephane et son frère

1. 27 janvier 945. — 2. 23 février 945.

اصطفان¹ واخود من قسطنطين الملك بعد مدينة² من نفيهما ان يشاهدا اباهما فجملا الى الجزيرة³ الابروتى وشاهداد⁴ راهباً فبكوا بكاء مرّاً يقصر عنه الوصف⁵ نفى كل واحد⁶ . s p. 26 .
امنهما الى جزيرة بعينه⁵ ووكل بهما فكان⁶ لآخرصوفور⁷ اخيهما المتوفى قديماً ولداً يسمّى ميخائيل فجعل شماساً بعد ان نزعت الخفاف⁹ الحمر من رجليه

وفي مدّة⁸ كون رومانوس¹⁰ في الجزيرة توافق ثاوفيلقسطس¹¹ ولداً وثاوفانس¹² البطريق البراكومنس¹³ على اعادته الى البلاط واطلعه على ما عملا¹⁴ عليه والزماد القبول منهما وكانا يتوقعان وقتاً يجدا¹⁵ فيه السبيل الى ان يشعلا ما هما به وذاع¹⁶ ما شرعا فيه واتصل بقسطنطين بن لاون فنفى ثاوفانس البطريق البراكومنس¹⁷ وضرب قوماً آخرين ممن وقف¹⁸ على ذلك وحلق شعورهم وأشهرهم في المدينة ونقاهم

1. PR اصطن CCh اسطفان — 2. LS مدّة — 3. BLSCh جزيرة — 4. C ثم — 5. C بعيدة BLSCh om. — 6. BCh وكان — 7. BCh لآخرصوفور LS لآخرصوفور — 8. P ثاوفانس — 9. B الخفاف — 10. B رومانوس — 11. LS ثاوفيلقسطس — 12. P ثاوفانس — 13. BLSCh البراكومنس Ch البراكونوس — 14. BLSCh عزما — 15. CCh بجدان — 16. B وذاع — 17. B البراكونوس LSCh البراكونوس — 18. C وافق .

demandèrent à l'empereur Constantin, quelque temps après leur exil, (la permission) de voir leur père. Ayant été amenés à l'île Proti (*al-Brouti*) et l'ayant vu moine, ils pleurèrent à chaudes larmes, avec une telle violence qu'il est impossible de le décrire. Ensuite chacun des deux fut exilé dans une île séparée et l'on préposa des gardiens pour les surveiller. Leur frère Christophe, qui était mort auparavant, eut un fils nommé Michel (*Mikhaïl*), qui fut ordonné diacre, après qu'il eut été déchaussé des souliers rouges.

Pendant le séjour de Romain dans l'île, son fils le patriarche Théophylacte et Théophane, le patrice et le parakimomène, après être tombés d'accord pour le faire revenir au palais, l'informèrent sur ce qu'ils s'étaient décidés à faire à son égard, et le firent accéder à leur demande; ils attendaient alors le moment où ils auraient la possibilité de faire ce qu'ils avaient projeté. Mais le bruit se répandit de ce qu'ils avaient tramé à son égard, et parvint jusqu'à Constantin, fils de Léon. Alors il exila Théophane le patrice et le parakimomène et fit battre d'autres personnes qui en avaient eu connaissance, leur fit raser les cheveux et les fit promener ignominieusement par la ville; puis il les exila.

وفي¹ كانون الاول من سنة الف ومائتي² وتسعة وخمسين³ عمل قوم ايضاً على اخراج
 اصطفن⁴ بن رومانوس من الجزيرة التي هو منقّى⁵ فيها⁶ وحمله الى البلاط وانتهى⁷
 ذلك الى قسطنطين بن لاون⁸ فقبض عليهم وقطع انوف بعضهم⁹ وقطع¹⁰ اذان بعضهم
 وضرب¹¹ قوماً¹² اخرين منهم ضرباً وجيعاً واشهروا في المدينة على حمير¹³
 واما قسطنطين بن رومانوس فاتّه كان همّ بالعصيان في الجزيرة التي كان منقياً
 فيها¹⁴ والتمس من المتوكّلين به ان¹⁵ يطابقوه على ما عوّل عليه فاقوعوا¹⁶ به وقتلوه ومات
 رومانوس في الجزيرة الابروتى¹⁷ في اليوم¹⁸ الخامس عشر من¹⁹ تمّوز سنة الف ومائتين وتسعة²⁰
 وخمسين وهو الرابع من المحرّم²¹ سنة سبع وثلاثين وثمانائة وحمل جسده للقسطنطينية
 ووضع في ديرة
 ومات توزون²³ التركي في داره²⁴ ببغداد في المحرّم سنة * اربع وثلاثين وثمانائة وعقد

1. CCh add. شهر. — 2. LS ومائتين. — 3. CCh add. للاكندر. — 4. CCh اصطفان S
 اسطفان. — 5. CLSCh منقيا. — 6. CCh بها. — 7. CCh فانتبي. — 8. CCh الملك. —
 9. P بعضهم. — 10. CCh om. — 11. CCh add. حنوم. — 12. CCh add. كنيروين. — 13. B
 om. ab وفي كانون. — 14. BS بها. — 15. BCSCCh بان. — 16. P فاعو BS فاعو. —
 17. BCH جزيرة البروتى. — 18. BLSCh om. — 19. BLSCh add. شهر. — 20. Ch
 دائرة. — 21. S محرّم. — 22. P القسطنطينية. — 23. P برون B بوزون. — 24. Ch دائرة.

Au mois de Kanoun premier de l'an 1259¹ certaines gens eurent aussi
 l'intention de faire sortir Stephane, fils de Romain, de l'île où il avait été
 exilé, et de l'amener au palais. Cela étant parvenu jusqu'à Constantin, fils de
 Léon, il s'empara d'eux, fit couper aux uns le nez, aux autres les oreilles
 et fit cruellement battre d'autres personnes; puis on les promena ignomi-
 nieusement dans la ville sur des ânes.

Quant à Constantin, fils de Romain, il eut l'intention de se révolter dans
 l'île, où il avait été exilé, et demanda à ses gardiens de l'aider en ce qu'il
 avait tramé. Mais ils se ruèrent sur lui et le tuèrent. Ainsi Romain mourut
 dans l'île d'*al-Brouti* le jeudi dixième jour de temmouz de l'an 1259, qui
 correspond au quatrième jour de mouharrem de l'an 337². Ensuite son corps
 fut transporté à Constantinople et déposé dans son couvent³.

Touzoun le Ture mourut dans son palais à Bagdad au mois de mouharrem

1. Décembre 947. — 2. A ce qu'il paraît, ces dates ne correspondent pas : 10 tem-
 mouz 1259 = 10 juillet 948; 4 mouharrem 337 = 14 juillet 948. — 3. Ici finit la tra-
 duction de *Rosen* et *Vasiliev*.

الديلم والأتراك الرياسة لكتابه ابن سيرزاد¹ ولقب المستكفي نفسه بعد موت توزون المستكفي بالله وضرب ذلك على سكته

⁴ ودان احمد بن بويه² الديلمي الأقطع قد احتوى على الأهواز فسار الى بغداد. * Chp. 103. ودخلها يوم الخميس لاربع عشر ليلة بقيت من جمدى الأول سنة أربع وثلاثين وثلاثمائة³ فاستتر⁵ ابن سيرزاد وخلع المستكفي على⁶ احمد بن بويه وجعله أمير الأمراء ولقبه معز الدولة وظهر ابن سيرزاد⁷ من الاستتار⁸ فاستكتبه⁹ معز الدولة وفي يوم الخميس¹⁰ لثمان بقين من جمدى الآخر من السنة¹⁰ انحدر معز الدولة الى دار السلطان على عادته فلما جالس المستكفي على سريره ودخل¹¹ الناس¹² فوقفوا بين يديه على مراتبهم دخل¹³ معز الدولة فقبل الأرض وقبل يد المستكفي على الرسم ووقف وكان قد واطأ قومًا من الديلم على الوثوب بالمستكفي فلما ان تكامل الناس في المجلس وجلس كل انسان

1. BCh om. ces deux mots. — 2. BPLS ابن سيرزاد et infra. — 3. BPLS تويده et infra. — 4. BCh om. dep.°. — 5. BLSCh واستتر. — 6. B add. ابن. — 7. P بن سرزاد B بن سوزار. — 8. Ch الاستتار. — 9. BCh واستكتبه. — 10. BSCl: tout simplement ثم. — 11. LS ودخلوا. — 12. BCh om. الناس. — 13. LS ودخل.

de l'an 334¹. Les Déilémites et les Turcs donnèrent le gouvernement à son secrétaire Ibn-Chirzad. Puis al-Moustakfi reçut après la mort de Touzoun le surnom d'al-Moustakfi-billah et le fit frapper sur sa monnaie.

* Chp. 103. * Alors Ahmed-ibn-Bouyèh, le déilémitte, le manchot, après s'être emparé d'Ahwaz, marcha vers Bagdad et y entra le jeudi dix-septième jour de djoumada premier de l'an 334². Ibn-Chirzad se cacha, et al-Moustakfi donna un vêtement d'honneur à Ahmed-ibn-Bouyèh, le nomma émir des émirs et lui donna le surnom de Mouizz-ad-Daulah. Ibn-Chirzad sortit de sa retraite, et Mouizz-ad-Daulah le fit son secrétaire. Le jeudi vingt-deuxième jour de djoumada second de la même année³ Mouizz-ad-Daulah alla au palais du gouvernement selon son habitude. Lorsque al-Moustakfi se fut assis sur son trône, des gens entrèrent, qui se placèrent devant lui d'après leurs rangs. Puis entra Mouizz-ad-Daulah, qui, après avoir baisé la terre et la main d'al-Moustakfi selon la coutume reçue, s'arrêta : il s'était entendu avec quelques-uns d'entre les Déilémites pour assaillir al-Moustakfi. Après que les gens se furent placés dans la salle et que chacun d'entre eux se fut assis

1. 13 août-11 sept. 945. — 2. 25. 1er déc. 945. — 3. 29 janv. 946; plutôt le soir du 28 janv. 946. V. plus bas.

منهم في مرتبته تقدّم اثنان¹ من الديلم الذي كان معزّ الدولة وافقهم² فمدّا ايديهما³ الى المستكفي وأعلنا اصواتهما⁴ بالفارسيّة فظنّ أنّهما يريدان تقبيل يده فمدّها اليهما فيجذبا وطرحا الى الارض ووضعاً عمامته في عنقه وجرّاه⁵ فنهض عند ذلك معزّ الدولة واضطرب⁶ الناس وضرب⁷ بالبوق وارتفعت الزعقات وافتشنت دار^{*} السلطان وانصرف معزّ الدولة الى داره وساقوا المستكفي من دار السلطان الى دار معزّ الدولة واعتقل بها ونهت دار السلطان^{*} حتى لم يبق فيها شيء⁸ وذلك يوم الخميس لثمان بقين من جمادى⁹ الآخر¹⁰ سنة اربع¹¹ وثلاثين وثمانمائة فقبض عليه معزّ الدولة وخلعه من الخلافة وسمل¹² عينيه وكانت خلافته سنة واحدة¹³ واربع^{*} اشهر ويومين¹⁴ وعمراً يومئذ ثلاث¹⁵ واربعين سنة ومات بعد ان خلع بأربع¹⁶ سنين وعشرة اشهر وكان موته في الحبس بدار السلطان يوم الجمعة لاربع¹⁷ عشر¹⁸ ليلة بقيت¹⁹ من ربيع الآخر سنة ثمان²¹ وثلاثين وثمانمائة

1. P. أنا. — 2. P. وافقهم. — 3. BCh. يديهما. — 4. LS. باصواتهما. — 5. B. وجرّاه. — 6. P. واضطرب. — 7. P. وطرب. — 8. C. om. ab. ومات. — 9. P. جمادى. — 10. Ch. الاخرة. — 11. S. اربعة. — 12. PBL. وشمل. — 13. P. واحد. — 14. B. جماد. — 15. BS. ثلثة. — 16. BS. باربعة. — 17. BS. لاربعة. — 18. BS. عشرة. — 19. BSCh. بقين. — 20. LS. add. شهر. — 21. B. ثمانية.

selon son rang, deux Déilémities s'avancèrent, avec lesquels Mouïzz-ad-Daulah s'était entendu; ils tendirent les mains vers al-Moustakfi et hausserent leurs voix en persan. Lui, croyant qu'ils voulaient baiser sa main, la leur tendit; alors ils le tirèrent, le jetèrent par terre, lui mirent le turban sur le cou et l'entraînèrent. Sur ces entrefaites Mouïzz-ad-Daulah se leva et les gens furent troublés. Les trompettes sonnèrent, des cris s'élevèrent et le désordre éclata au palais du gouvernement. Alors Mouïzz-ad-Daulah s'en alla dans son palais. On avait mené al-Moustakfi du palais du gouvernement au palais de Mouïzz-ad-Daulah, où il fut mis aux fers. Le palais du gouvernement fut pillé, de sorte qu'il n'y resta rien. Cela eut lieu le jeudi vingt-deuxième jour de djoumada second de l'an 334¹. Ensuite Mouïzz-ad-Daulah s'empara du calife et, après l'avoir chassé du califat, lui fit crever les yeux, son califat ayant duré une année, quatre mois et deux jours; à ce moment il était âgé de quarante-trois ans, il mourut quatre ans et dix mois après sa déposition. Sa mort eut lieu en prison au palais du gouvernement le vendredi seizième jour de rabi' second de l'an 338².

1. 29 janv. 946, plutôt le soir du 28 janv. 946. V. plus bas. — 2. 13 oct. 949.

خلافة المطيع لله

ولما قبض معز الدولة على المستكفي احضر ابا القسم الفضل بن المقتدر بالله الى دار الخلافة يوم الخميس لثمان بقين من جمادى¹ الاخر² سنة اربع³ وثلاثين وثلاثمائة وخوطب بالخلافة وبويع له ولقب المطيع لله ثم احضر اليه المستكفي فوقف بين يديه * وسلم عليه بالخلافة واشهد على نفسه بالخلع وسمت⁴ عيناه واعتقل * في دار⁵ السلطان *
 واقام ابن⁶ شيرزاد⁷ لتدبير⁸ المملكة مقام الوزراء من غير تسمية الوزارة⁹ ثم دبها محمد بن أحمد الصيمرى من غير¹⁰ تسميته بوزارة¹¹

وافرط الغلاء في هذه السنة ببغداد حتى عدم الناس * الخبز البتة¹² واكلوا النوى * s p. 27. والميتة التي تطفو¹³ على الماء في دجلة¹⁴ وكان اذا راث¹⁵ الدابة اجتمع على الروث جماعة ففتشوه ولقطوا ما يجدون فيه من شعير وياكلونه وكان يؤخذ بزر القطنونا

1. P جمدى. — 2. Ch الاخرة. — 3. S اربعة. — 4. B سمت. — 5. S بدار. — 6. P ابن. — 7. S شيرزاد. — 8. Ch p. 304 بتدبير. — 9. S بوزارة. — 10. PS om. غير. — 11. BCh om. — 12. ALSCh om. — 13. BLSCh om. dep.*. — 14. P نصفرا. — 15. BCh راث.

CALIFAT D'AL-MOUTHIL'-LILLAH.

Après avoir saisi al-Moustakfi, Mouïzz-ad-Daulah fit venir Abou-l-Qasim-al-Fadhl-ibn-al-Mouktadir-billah au palais du gouvernement le vendredi vingt-deuxième jour de djoumada second de l'an 334¹. On l'acclama calife, on lui prêta serment et on le surnomma al-Mouthil'-lillah. Il fit venir al-Moustakfi, qui s'arrêta devant lui, * le salua comme calife et témoigna qu'il avait abdiqué. Puis il lui fit crever les yeux et le mit aux fers au palais du gouvernement. Ibn-Chirzad se trouva à la tête de l'administration des affaires à la place du vizir, sans avoir ce titre. Ensuite Mohammed-ibn-Ahmed-aç-Çaymari dirigea les affaires sans être nommé vizir.

En cette même année² il se produisit à Bagdad une augmentation de prix extraordinaire, de sorte que les gens, ayant été complètement privés de pain, mangeaient des noyaux de datte et des cadavres, qui flottaient sur l'eau du Tigre, et lorsqu'un cheval rendait les excréments, une foule de gens se réunissait autour des excréments, les fouillait et ramassait des grains d'orge qu'ils y trouvaient, pour les manger; ils prenaient des graines de coton (?)³, en

1. 29 janv. 946. Cf. plus haut. — 2. 334 = 13 août 945-1er août 946. — 3. En arabe بزر القطنونا

ويضرب¹ بالماء ويبسط على طابق حديد² فيوقدوا تحته النار الى ان يقبّ فيؤكل³ الى ان لحق الناس من ذلك فساد مزاج أحشائهم فتورّم في⁴ اجسادهم ومات أكثرهم⁵ ومن بقي منهم كان في صورة الموتى وكان الرجل والمرءة والصبي⁶ يقفون على ظهر⁷ الطريق⁸ وهم بالغون⁹ فيصيحون الجوع الجوع الى ان يسقطوا موتى¹⁰ وكثر الموتى ولم يلحق¹¹ دفتهم وكانت الكلاب تأكل لحومهم وخرج الضعفاء الى البصرة خروجاً مفرطاً ليأكلوا التمر¹² فتلف أكثرهم في الطريق ومن وصل منهم [مات]¹³ بعد مدينة¹⁴ وظفر بامرأة¹⁵ هاشمّية وقد¹⁶ سرقت صبيّاً فشوته وهو حتى في تنور¹⁷ وأكلت بعضه فضربت رقبتها وطرحت جثتها في دجلة¹⁸ ووجدت امرأة اخرى وأخ لها قد اخذا صبيّاً وشقلا بنصفين¹⁹ وطجنا²⁰ أحد النصفين سكباًباً والآخر وضعالاً²¹ بماء²² وملح فقتلا ايضاً ووجدت امرأة ثلاثة قد سرقت

1. P يضرب. — 2. P جديد. — 3. BSCh L وياكلوه وياكلوه. — 4. BLSCh om. — 5. BLSCh ويموتون. — 6. BLSCh الناس. — 7. BLSCh om. — 8. S الطريق. — 9. BLSCh om. — 10. P موتا. — 11. S يلحقوا. — 12. BP التمر. — 13. P om., sed cf. *Miskawaih*, II, 95. — 14. BLSCh om. — 15. BLSCh امرأة. — 16. BLSCh om. — 17. S التنور. — 18. BLSCh الدجلة. — 19. BLSCh نصفين. — 20. LSCh وطجنا. — 21. P om. — 22. P ما.

mélangeaient avec de l'eau qu'ils mettaient sur une poêle de fer; puis ils allumaient du feu au-dessous jusqu'à ce que le coton se fût desséché; et ils en mangeaient jusqu'à ce que les entrailles des gens eussent été ruinées; leurs corps se tuméfièrent. Plusieurs d'entre eux moururent et ceux qui survécurent, avaient l'air de morts. Les hommes, les femmes et les enfants, faisant un dernier effort, suivaient le long des rues et criaient : « La faim ! la faim ! » puis ils tombaient morts. Le nombre des morts s'accrut, on n'avait pas le temps de les enterrer, et c'étaient les chiens qui mangeaient leur chair. Alors les faibles allèrent à Bassorah en nombre colossal pour manger des dattes. Mais la plupart d'entre eux périrent en route; ceux qui y arrivaient, tombaient morts après quelque temps. On saisit une femme hachimite, qui, après avoir volé un jeune garçon, l'avait rôti, encore vivant, dans un poêle et en avait mangé une partie. (A cause de cela) on lui coupa la tête et on jeta son corps dans le Tigre. On trouva une autre femme et son frère qui avaient (également) saisi un jeune garçon et, après l'avoir coupé en deux, en avaient pris une moitié pour un ragoût; quant à l'autre, ils l'avaient mise dans l'eau salée. Tous les deux furent également mis à mort. Puis on trouva une troisième femme qui avait volé un jeune garçon et en avait mangé une partie;

صبيًا واكلت بعضه فقتلت ثم زالت الشدة ودخلت الغلات الجديدة وانحلت الاسعار ولم تنزل تنقص الى ان رجعت الى المعهود بعد فناء¹ خلق كبير من الناس² ومات امير المؤمنين القائم بأمر الله ابوالقاسم محمد³ بن المهدي صاحب المغرب يوم الاحد ثلاث⁴ عشر⁵ ليلة خلت من شوال سنة اربع⁶ وثلثين وثمانمائة وتمر⁷ خمس⁸ وخمسين سنة وكانت خلافته اثني عشر⁹ سنة وسبعة اشهر غير يومين¹⁰ وستر¹¹ وفاته الى اول سنة ست¹² وثلثين وثمانمائة

وكان قد ثار¹³ عليه ابو يزيد¹⁴ مخلد بن كيداد¹⁵ البربري¹⁶ الزناتي¹⁷ وخرج في سنة اثنين وثلثين وثمانمائة ووقع بينه وبين جيوش¹⁸ القائم وقائع وقتل منهم خلقًا¹⁹ وتغلب على افريقية والقيروان واكر المغرب وسار الى المهديّة²⁰ وحاصر القائم بها ولم يزل محاصرًا له الى ان مات وكان القائم قد ولي¹ عهده² لولده³ ابي⁴ الطاهر⁵ اسمعيل فجلس في⁶ الخلافة بعد ابيه وتلقب بالمنصور وكان فصيحًا حادّ الذهن حاضر الجواب بعيد الغور⁷

¹ B f. 87.
² P f. 107.

1. BCh om. — 2. S لثلاثة. — 3. Ch عشرة. — 4. S اربعة. — 5. S خمسة. — 6. Ch زيد. — 7. BSCh om. ces deux mots. — 8. S ست. — 9. S ثار. — 10. LS زيد et infra. — 11. BLS كداد P كداد. — 12. PBLs البربري. — 13. PBS الزناتي. — 14. LS om. جيوش. — 15. S add. كثيرا. — 16. PBLsCh المهدي. — 17. BCh عهد. — 18. Ch ابا. — 19. PBCh الطاهر LS الضاهر. — 20. LS الغور.

et elle fut (également) tuée. Enfin la calamité cessa : la nouvelle récolte arrivée, les prix baissèrent et ne cessèrent de baisser pour retourner au niveau normal ; mais un grand nombre de gens avaient péri.

L'émir des croyants al-Qaïm-bi-Amrillahi-Abou-l-Qasim-Mohammed-ibn-al-Mahdi, souverain d'al-Maghrib, mourut le dimanche treizième jour de chawwal de l'an 334¹, âgé de cinquante-cinq ans, ayant été calife pendant douze ans et sept mois moins deux jours. On cacha sa mort jusqu'au début de l'année 336².

Abou-Yazid-Makhlad-ibn-Kaydad-al-Berberi-az-Zanati s'était soulevé et révolté contre lui en l'année 332³ ; et entre lui et les troupes d'al-Qaïm eurent lieu des combats, où un grand nombre d'hommes furent tués. Puis après s'être emparé de l'Afrique, d'al-Qaïrouwan et de la grande partie d'al-Maghrib, il se dirigea vers al-Mahdiyyah et y assiégea al-Qaïm ; et il ne cessa de l'assiéger jusqu'à sa mort. Al-Qaïm avait nommé comme son héritier son fils Abou-l-Thahir-Isma'il, qui après son père s'assit sur le trône du khalife et se fit surnommer al-Mançour. Il était éloquent, spirituel, prompt

1. 18 mai 946. — 2. 336 = 23 juillet 947-10 juillet 948. — 3. 4 sept. 943-23 août 944.

جيد الحدس وخرج الى ابي يزيد¹ مستهلاً المحرم سنة ست² وثلاثين وثلثمائة وواقعه وحراره وهزم ابا يزيد³ وفرق جموعه⁴ وظفر به المنصور وأخذته أسيراً * لخمس بقين من المحرم سنة ست⁵ وثلاثين وثلثمائة⁶ وقتله وقيل انه⁷ كان عدد من وقع⁸ عليه الاحصاء⁹ * Ch p. 105. قتل في حرب ابي¹⁰ يزيد * من الفريقين اربعمائة الف وصفح المنصور عن من ناشبه¹¹ الحرب و¹² سعى في الفتنة واطلق جميع المخلفين في الجوس ونزل المدينة المنصورية وعمرها واستوطنها في سنة سبع وثلاثين وثلثمائة

وغزا بلاد¹³ الروم وفتح في ارض قلورية¹⁴ فتوحاً¹⁵ عظيمة¹⁶

* قال مؤلف هذا¹⁷ الكتاب وجامعه اذ قد ذكرنا موت القائم بأمر الله ومدّة خلافته فيجب ان نذكر موت ابيه¹⁸ ابي محمد عبيد¹⁹ الله ومدّة خلافته ايضاً ونقدّم قبل ذلك

1. P بريد. — 2. S ست. — 3. P بريد. — 4. BCh جيوشه. — 5. BCh om. dep.*. — 6. PBCh أن. — 7. Ch وقع. — 8. PB الاحصاء Ch الاحصى. — 9. PBLSch من. — 10. BCh قلورية. — 11. BPLS ناسبه. — 12. S ومن. — 13. PS بلد. — 14. PBLSch قلورية. — 15. BCh فتوحات. — 16. P عظيماً. — 17. R om. — 18. PBLSch رابنه sed cf. R p. 060. — 19. PBLSch عبد.

en réponses, profond et perspicace. Parti contre Abou-Yazid le premier d'al-mouharrem de l'an 336¹, il l'attaqua et le combattit; puis il le mit en fuite, dispersa ses troupes et, après l'avoir vaincu, le fit prisonnier le vingt-cinquième jour d'al-mouharrem de l'an 336² et le mit à mort. On dit que le nombre de ceux — autant que l'on peut compter — qui avaient été tués des deux côtés dans la guerre * contre Abou-Yazid, fut de 400.000. Ensuite al- * Ch p. 105. Mançour pardonna à ceux qui lui avaient fait la guerre et avaient contribué à l'émeute, et mit en liberté tous ceux qui avaient été emprisonnés à perpétuité; il s'installa dans la ville d'al-Mançoura et, après l'avoir peuplée, la choisit pour le lieu de son séjour en 331³.

Puis il attaqua le pays de Grecs et remporta des grandes victoires dans la terre de la Calabrie⁴.

L'auteur⁵ et le rédacteur de ce livre dit : Comme nous avons raconté la mort d'al-Qaïm-bi-Amrillah et la durée de son califat, il faut que nous racontions également la mort de son père Abou-Mohammed-'Onbeïdallah et

1. 23 juillet 947. — 2. 16 août 947. — 3. 11 juillet 948-30 juin 949. — 4. Ces deux lignes ont été traduites en italien par *Amari*, *Bibliotheca arabo-sicula*. Versione italiana, I, 1880, 325, et en russe par *Vasiliev*, II (2), 65. — 5. Ici commence la traduction russe de *Rosen*, 060.

ذكر مولده ونسبه¹ ونشرح كيف كان ظهوره وقيام دعوته ونورد جملاً من اخباره اذ كان اول الخلفاء العلويين والائمة الفاطميين

وهو عبید² الله المنتهى نسبه الى محمد بن اسمعيل بن جعفر بن محمد بن علي بن الحسين³ بن علي بن ابي طالب واصله بالمشرق وميلاده كان بسامية ويقال⁴ ببغداد في سنة ستين ومائتين وكانت تربيته ونشوه بسلمية ولما ترعرع سير⁵ ابود اغنى ابا⁶ المهدي داعياً لولده المهدي⁷ الى اليمن في سنة⁸ ثمان وستين ومائتين والمهدي يومئذ طفل عمره

ثمان سنين واسم الداعي ابو القسم الحسن بن الفرج⁹ بن حوشب¹⁰ بن دادان الكوفي¹¹ وسير معه تبعاً له ابا الحسن بن الفضل فقصدوا جميعاً بلداً باليمن¹² يعرف¹³ بلاغة¹³ واقاما تدعيان سنتين سرّاً وظهرت دعوته باليمن في سنة سبعين ومائتين وسير ابو المهدي ايضاً

1. BLS ونسبته. — 2. PBLSch عبود. — 3. S الحسين. — 4. BLSCh وقيل. — 5. BLSCh سيرد. — 6. BLSCh ابو. — 7. B om. dep. — 8. S om. — 9. P فرج S. — 10. PLS جوسب BCh. — 11. BCh في اليمن. — 12. PLS تعرف. — 13. LS بلاغة.

l'époque de son califat. Mais avant cela nous ferons l'histoire de sa naissance et de son origine; nous exposerons comment se fit son apparition et comment se répandait la propagande en sa faveur; puis nous rappellerons en termes généraux son histoire, parce qu'il fut le premier des califes 'alides et des imams fathimides¹.

La généalogie d'Oubeïdallah remonte jusqu'à Mohammed-ibn-Isma'îl-ibn-Dja'far-ibn-Mohammed-ibn-'Ali-ibn-al-Houseïn-ibn-'Ali-ibn-Abou-Thalib. D'origine orientale, il naquit à Salamiyah, — d'autres disent à Bagdad, — en 260², fut élevé et grandit à Salamiyah. Lorsqu'il eut grandi, son père, c'est-à-dire Abou-l-Mahdi, envoya en l'an 268³ au Yémen un missionnaire pour la cause de son fils al-Mahdi, qui était alors un garçon âgé de huit ans. Le nom du missionnaire était Abou-l-Qasim-al-Hasan-ibn-al-Faradj-ibn-Haouchab-ibn-Dadan-al-Koufi⁴. Avec celui-ci il envoya, comme compagnon, Abou-l-Hasan-ibn-al-Fadhl. Ils allèrent, tous les deux, dans une ville du Yémen, nommée La'ah⁵, où ils restèrent en prêchant en cachette pendant deux ans, puis ouvertement leur propagaude se manifesta au Yémen en l'an 270⁶. Abou-l-

1. Ici finit la traduction de Rosen. — 2. 27 oct.-873-15 oct. 874. — 3. 1er août 881-20 juillet 882. — 4. Dans les sources les noms s'écrivent de différentes manières. V. De Goeje, Mémoire sur les Carmathes, 2 éd., 204. — 5. V. Jacut, IV, 341-342. — 6. 11 juillet 883-28 juin 884.

أبا عبد الله الحسين بن أحمد بن زكريا ورسم قصد أبي القسم بن حوشب¹ واجتمع معه وخرج أبو عبد الله من اليمن إلى الحج بمكة في سنة ثمان وسبعين ومائتين والتقى أبو عبد الله بمناجم جماعة من كتامة وأنس² إليهم وأكثر الإمام³ بهم وراوا فيه من العلم والرواية للحديث ما نفق عليهم وعظم محلّه في نفوسهم لأنّ من شأن³ كتامة وإلى الآن تعظيم من تأسّم بشيء من العلم والرفع من قدره

ولمّا انقضى⁴ الحجّ ساروا إلى مصر وسار أبو عبد الله في جمالتهم وعرف منهم في مدّة اجتماعهم⁵ من أخبار بلدهم وقبائلهم ما اطعمه فيهم وأمل به بلوغ ما يرجوه بهم⁶ وخرج معهم إلى المغرب فوصل إلى بلد كتامة يوم الخميس النصف من شهر ربيع الآخر⁷ سنة ثمانين ومائتين ونزل بين قبائلهم وفاض ذكره فيهم واشتهر⁸ عندهم بالعلم والزهد وكثر⁹ القاصدين¹⁰ إليه وظهر الدعوة¹¹ للمهدى ببلد كتامة وأخذ على عدد كثير منهم فتنكّر

1. BCh جوشب. — 2. Ch الالتام. — 3. LS om. — 4. Ch انقض. — 5. P add. بهم. — 6. BLSCh منهم. — 7. BSCh في au lieu des sept derniers mots. — 8. BP واشهر. — 9. BLSCh وكثروا. — 10. BLSCh الدعوى. — 11. Ch القاصدون.

Mahdi envoya encore Abou-'Abdallah-al-Housein-ibn-Ahmed-ibn-Zakariya et lui ordonna d'aller auprès d'Abou-l-Qasim-ibn-Hauchab; et il le rejoignit.

En l'an 278¹ Abou-'Abdallah quitta le Yémen pour faire le pèlerinage de la Mecque. Abou-'Abdallah, ayant rencontré à Mina plusieurs gens de la tribu (berbère) de Ketamah, entra avec eux en rapports intimes et vint les voir souvent. Ils virent en lui la science et la connaissance de la tradition, ce qui était en grand honneur auprès d'eux. Son influence augmenta auprès d'eux, parce que jusqu'alors les Kétamites avaient beaucoup de respect pour ceux qui s'occupent de science, et les estimaient beaucoup.

Le pèlerinage fini, ils allèrent en Égypte. Abou-'Abdallah alla avec eux. Pendant leurs entretiens il apprit quelques renseignements sur leur pays et leurs tribus, qui lui inspirèrent de la confiance en eux et l'espoir d'atteindre grâce à eux ce qu'il espérait. Puis il partit avec eux pour le Maghrib et, arrivé au pays des Kétamites le jeudi quinzième jour du mois de rabi' second de l'an 280², il s'installa dans leurs tribus. Sa renommée s'étant répandue parmi eux, il devint célèbre par ses connaissances et sa vie ascétique; et ceux qui vinrent à lui furent nombreux. Alors il proclama dans le pays des Kétamites la doctrine d'al-Mahdi et s'empara de l'esprit d'un grand nombre d'entre eux. Mais beaucoup de chefs de leurs tribus le désapprouvèrent et

1. 15 avril 891-2 avril 892. — 2. 4 juillet 893.

جماعة من رؤساء قبائلهم وقصدوا القبض عليه * واصرافه من بلادهم * فاستنفض¹ اهل
 دعوته لمحاربتهم ودفعهم عنه فاطاعوه² واستظفروا على ائدادهم * وقتلوا منهم خلقاً وغمموا
 ما لهم وتكاثروا³ الداخلون في طاعته ورغبة ورهبة وتوقرت جموعه وقوى امره

فسيّر عبد الله بن ابراهيم بن احمد بن⁴ الاغلب صاحب افريقية يومئذ عسكرياً⁵ لمحاربتهم
 مع ابنه محمّد في آخر سنة سبع⁶ وثمانين ومائتين واجتمع اليه سائر القبائل المنافرة
 لابي عبد الله فاستظفر⁷ على ابي عبد الله استظهاراً عظيماً⁸ ثم ان ابا⁹ عبد الله بأخرة¹⁰
 ظفر بعسكره وغمم منه غنائم تقوى هو¹¹ واصحابه بها¹² وعاد محمّد بن عبد الله بن الاغلب
 الى افريقية هزيماً فاعاده¹³ ابوه ايضاً¹⁴ بعسكر اقوى من الاول ولقيه ابو عبد الله بأصحابه
 وجرى بين العسكريين¹⁵ حرب شديد وانهمز عسكر محمّد بن عبد الله بن الاغلب ايضاً
 وغمم منه ابو عبد الله ورجاله غنائم جلييلة¹⁶ وتجزّر¹⁷ كلّ واحد من العسكريين الى جهة

1. LS فاستنفضوا. — 2. BCh add. واطفروا الطاعة. — 3. BCh وتكاثروا. — 4. BLSCh om. — 5. P عسكري. — 6. BS سبعة. — 7. P فاستظفر. — 8. P كثيراً. — 9. Ch ابى. — 10. Ch بأخرة. — 11. P هود. — 12. B om. — 13. P فاعده. — 14. P add. بابند. — 15. BLSCh الفرديين. — 16. S غنائم جزيلة. — 17. P تجزير Ch وتخير B تحير P.

cherchèrent à le saisir et à l'expulser de leur pays. Il poussa les partisans de sa doctrine à faire la guerre contre eux et à les écarter. Ils lui obéirent, prirent le dessus sur leurs ennemis, * en tuèrent beaucoup et s'emparèrent de leurs biens. Le nombre de ceux qui lui avaient fait acte de soumission de gré ou non, devint très grand; la foule (de ses partisans) s'accrût et sa cause devint la plus forte.

Alors 'Abdallah-ibn-Ibrahim-ibn-Ahmed-ibn-al-Aghlab, maître de l'Afrique, envoya des troupes sous le commandement de son fils Mohammed pour lui faire la guerre à la fin de l'an 287¹. Toutes les tribus qui n'avaient pas d'accord avec Abou-'Abdallah, se joignirent à Mohammed et remportèrent une grande victoire sur Abou-'Abdallah. Enfin celui-ci vainquit ces troupes et s'empara d'un riche butin — c'est ce qui le renforça, lui et ses partisans; et Mohammed-ibn-'Abdallah-ibn-al-Aghlab retourna en déroute en Afrique. Son père l'envoya de nouveau avec des troupes plus fortes que les premières. Abou-'Abdallah et ses partisans se rencontrèrent avec lui, et entre les deux troupes eut lieu une bataille acharnée; et une fois encore les troupes de Mohammed-ibn-'Abdallah-ibn-al-Aghlab furent mises en fuite; Abou-'Abdallah et ses partisans lui enlevèrent un grand butin. Puis chacune de ces deux armées s'éloigna de son côté.

1. 287e année = 7 janv.-25 déc. 900.

وفي الحال توثب على عبد الله بن ابراهيم بن احمد بن¹ الاغاب غلمانة وقتلوه²
 * S p. 32. ونصبوا في الامارة ابنه زيادة الله اخا محمد³ فاستدعى زيادة الله⁴ العسكر⁵ الذي معه
 * P f. 117. ازاء ابي عبد الله خوفاً من مخالفته عليه فسار نحوه ومع وصوله⁶ اليه قتل⁶ وقتل
 زيادة الله ايضا بقيّة اخوته وعمومته واضطربت⁷ اموره وانتقل الى رقادة و بنا قصورها⁸
 واقام بها وانكف على شرب القهوة وسماع الاغاني والخلاعة واهمل الاهتمام بأمر ابي⁹
 عبد الله وهو مع ذلك في كلّ يوم يستأنفه يزداد قوّة ومنعة¹⁰ ويتّسع في البلدان والاعمال¹¹
 ولما استفاض ظهور دعوة المهديّ كثر الطلب له فسار من سلمية الى دمشق والى الرملة
 والى مصر في سنة تسع وثمانين ومائتين وخرج من مصر الى المغرب واستصحب معه ولده
 محمّد وهو يومئذ ابن¹² عشر¹³ سنين وخرج معه ايضاً ابو العباس احمد اخو ابي عبد الله
 الداعي وهما في زى¹⁴ التجار وقطع اللصوص على الرفقة التي كانوا فيها¹⁵ في الموضع

1. BLSCh om. — 2. LS فقتلوه. — 3. LS om. ces deux mots. — 4. LS add. اخاه محمد.
 — 5. BCh solum العسكر dep. — 6. L قتل. — 7. P اضطربت. — 8. PBLSch قصرها,
 sed cf. infra et Yāqūt, II, 797, 15. — 9. BCh بابي. — 10. PBLCh ومنعة. — 11. BLSCh
 الاعمال البلدان. — 12. PBLCh بن. — 13. BS عشرة. — 14. Ch ذى. — 15. S بها.

Sur ces entrefaites les serviteurs d'Abdallah-ibn-Ibrahim-ibn-Ahmed-ibn-al-Aghlab se lancèrent sur celui-ci, le tuèrent et déclarèrent émir son fils Ziyadet-Allah, frère de Mohammed. Alors Ziyadet-Allah convoqua les troupes qui se trouvaient avec (son frère Mohammed) vis-à-vis d'Abou-'Abdallah, de peur que (son frère) ne luttât contre lui. Puis (Ziyadet-Allah) alla auprès de lui (Mohammed); et à son arrivée près de lui (Mohammed) fut tué. Également Ziyadet-Allah fit tuer le reste de ses frères et de ses oncles. Puis ses affaires s'étant embrouillées, il se transporta à Raqqadah et, en ayant fait bâtir les murailles, s'y fixa. Il s'adonna au vin, à l'audition des chants et à la vie de débauche; il se souciait peu de la cause d'Abou-'Abdallah, qui en attendant se mettait tous les jours à augmenter davantage ses forces et son autorité et à propager son influence dans les régions et les provinces. Lorsque la manifestation de la doctrine d'al-Mahdi se fut répandue, on commença plus impérieusement à le réclamer. Alors il alla de Salamiyah à Damas, à Ramlah et en Égypte en l'an 289¹. Puis (al-Mahdi) quitta l'Égypte pour aller au Maghrib, ayant avec lui comme compagnon son fils Mohammed, âgé alors de dix ans; avec lui partit également Abou-l-'Abbas-Ahmed, frère d'Abou-

1. 16 déc. 901-4 déc. 902.

المعروف بالطاحونة ووصلوا الى مدينة طرابلس المغرب¹ وقدم المهدي ابا² العباس الى القيروان بما سلم لهما من تجارتها ورسم له ان يتقدم الى بلد كتامة ولما وصل³ ابو العباس الى القيروان القى⁴ المكاتبات من مصر قد تقدمته بالانذار بنفوذ المهدي الى هناك وصفته والتأكيد في طلبه فعنى⁶ زيادة الله بن⁷ عبد الله بن ابراهيم بن⁸ الاغاب بالتقصي⁹ عن خبره فذكر له بعض من رافقه حاله وتأخره بطرابلس وان ابا العباس من
 * s. p. 33. اصحابه فقبض على ابي العباس فقررده فلم يعرف¹⁰ فيجسه برقادة وكتب الى طرابلس في طلب المهدي فوردت المكاتبه بعد خروجه منها وعرف المهدي في طريقه¹¹ حبس ابي العباس وايقاع الطلب عليه وكان متوجها الى ابي عبد الله فعدل عن قصده لئلا يحقق على ابي¹² العباس التهمة فيعطب وسار الى

1. LS المغرب. — 2. P ابر. — 3. BLSCh om. dep.°. — 4. BLSCh فلقى. — 5. BCh بالتقصي Ch بالاستقصاء. — 6. Ch فعين. — 7. BCh ابن. — 8. B om. — 9. LS بالتقصي Ch بالاستقصاء. — 10. L يعرف S يعرف. — 11. P طريقه. — 12. Ch ابن.

'Abdallah le missionnaire, tous les deux étant en costumes de marchands. Les brigands attaquèrent la caravane où ils se trouvaient, dans un endroit connu sous le nom d'ath-Thalhounah. Ensuite ils arrivèrent dans la ville de 'Tripoli d'al-Maghrib. Al-Mahdi envoya en avant Abou-l-'Abbas à Kairouwan avec le reste de leur marchandise et lui ordonna d'aller au pays des Kétamites. Mais arrivé à Kairouwan, Abou-l-'Abbas trouva que les lettres de l'Égypte étaient déjà arrivées, où l'on avertissait de prendre garde à l'influence d'al-Mahdi dans ce pays et son signalement (fut donné), et il fut ordonné de le rechercher. Ziyadet-Allah-ibn-'Abdallah-ibn-Ibrahim-ibu-al-Aghlab s'occupa de se mettre à sa recherche. Un de ses compagnons lui apprit ce qui était arrivé : qu'al-Mahdi s'était attardé à Tripoli et qu'Abou-l-'Abbas appartenait à ses partisans. S'étant emparé d'Abou-l-'Abbas, (Ziyadet-Allah) le mit à la torture pour arracher un aveu, mais n'apprit rien. Après l'avoir mis en prison à Raqqadah, il écrivit à Tripoli pour rechercher al-Mahdi. Mais la lettre y arriva après que celui-ci en était parti.

Al-Madhi, qui se dirigeait vers Abou-'Abdallah, apprit en route qu'Abou-l-'Abbas avait été mis en prison et qu'il avait été ordonné de le rechercher. Il se détourna de son chemin afin que le soupçon tombé sur Abou-l-'Abbas ne se confirmât pas et qu'il n'en pérît pas. Il alla à Sidjilmasah¹ où il resta

1. V. Jacut, III, 45-46.

سجلماسة¹ واقام * بها متنكراً متظاهراً² بالتجارة ورقاً³ الى زيادة الله حصواه بها * وكتاب صاحب امرها الشيخ بن مدرار⁴ بحاله فاعلمه ان الرجل الذي يدعى⁵ ابو عبد الله

منتسب⁶ اليه فقبض عليه الشيخ وعلى محمد ولده وحبسهما

ولما رأى زيادة الله بن⁷ الاغاب امر ابي عبد الله سبب عسكراً كبيراً⁸ لقتاله

والتقاء⁹ الفريقان فاقتتلا¹⁰ قتلاً شديداً¹¹ وانزمت عسكرة زيادة الله وقتل عدداً¹² كثير¹³

* متوافراً¹⁴ من اصحابه واستولى ابو عبد الله * على ما فيه من المال والسلاح وغير ذلك

وافتح بلداناً كانت معتصمة عليه

واعاد زيادة الله بن¹⁵ الاغاب اليه عسكراً * أوفر عدداً واكثر عدة¹⁶ من الاول فجرى

امره مجرى¹⁷ ما تقدمه واستعد زيادة الله عسكراً ثالثاً جمع فيه سائر رجاله وبذل العطاء

في القبائل واجتذب الناس ورغبتهم¹⁸ وانفق فيهم اموالاً كثيرة فاجتمع¹⁹ اليه جيش عظيم

1. PBLs et sic infra. — 2. BS دظاهر. — 3. LS ورقى. — 4. LS مداراز. — 5. PBLCh يدعو. — 6. P om. — 7. S ابن. — 8. S كثيرا. — 9. LSCh والتقى. — 10. B متوفر. — 11. Ch متوفراً. — 12. Ch عدد. — 13. BLS كثيرا. — 14. BL متوفراً. — 15. BCh ابن. — 16. BLSCh om. deux mots. — 17. B محجراً. — 18. P ورغبتهم. — 19. Ch واجتمع.

* déguisé, faisant du commerce pour la forme. Mais le bruit de son séjour *Chp. 107. là-bas parvint jusqu'à Ziyadet-Allah. Celui-ci entra en correspondance à son sujet avec le gouverneur (de la ville) al-Yacha'-ibn-Midrar et lui apprit que l'homme, de la doctrine duquel Abou-'Abdallah se réclamait, était le même (qui se trouvait à Sidjilmasah). Alors al-Yacha', s'étant emparé d'(al-Mahdi) et de son fils Mohammed, les mit en prison.

Lorsque Ziyadet-Allah-ibn-al-Aghlab eut vu la forte position d'Abou-'Abdallah, il envoya une grande armée pour lui faire la guerre. Les deux armées, s'étant rencontrées, se battirent en bataille acharnée, et l'armée de Ziyadet-Allah fut mise en déroute; et un très grand nombre de ses soldats furent tués. Abou-'Abdallah s'empara de l'argent, des armes et d'autres choses, qu'il trouva. Puis il conquit les pays qui lui avaient été auparavant inaccessibles.

Ziyadet-Allah-ibn-al-Aghlab envoya contre lui encore une armée beaucoup plus nombreuse que la première; mais l'affaire se passa de la même manière que la première fois. Ziyadet-Allah équipa une troisième armée, où il rassembla tous ses hommes, donna de riches présents aux tribus, attira les gens, se les attacha et dépensa pour eux beaucoup d'argent. Ainsi il avait rassemblé une grande armée, qu'il envoya contre Abou-'Abdallah au début

وسيره نحو ابي عبد الله * في اول سنة خمس وتسعين ومائتين¹ وتوقف عن المقاتلة² ستة اشهر وزحف ابو³ عبد الله الى ان قرب من رقادة ولقيه جيش ابن⁴ الاغلب في جمدى⁵ الآخر من السنة وقتل من الفريقين عدداً كبيراً⁶ وانهزم جيش ابن الاغلب⁷ وغنم ابو عبد الله ايضاً سائره

وورد خبر الهزيمة الى زيادة الله بن⁸ الاغلب وهو برقادة فخاف على نفسه وأخذ⁹ أولاده وحرمه وما أطاق حملة من امواله وآلاته وسار في خواصر غلمانه واصحابه في الليل هارباً الى مصر ونهب الناس بعد هروبه¹⁰ قصور برقادة ودور اصحابه السائرين معه واتوا¹¹ على جميع ما فيها ودخل ابو عبد الله الى رقادة يوم السبت لعشر خلون من رجب سنة ست¹² و¹² تسعين ومائتين وآمن الناس كافة وكاتب اهل البلدان والاعمال التي كانت في طاعة زيادة الله¹³ بن عبد الله بن ابراهيم بن¹⁴ الاغلب يجتديهم الى طاعته وزاد في الاذان يوم دخوله حتى على خير العمل ومنع من شرب المسكر وجمع اموال زيادة الله وعبيده

1. BCh om. dep.°. — 2. P. التقايلة. — 3. B. ابي. — 4. BCh بن. — 5. S. جماد. — 6. S. كثيراً. — 7. B om. dep.°. — 8. S. ابن. — 9. BSCh. فإخذ. — 10. P. هرب. — 11. P. واتوا. — 12. BCh om. S. ست. — 13. BCh. زيادة الله. — 14. BSCh om. dep.°.

de l'an 295¹. Mais (l'armée) s'abstint de la bataille pendant six mois. Abou-'Abdallah se mit en marche jusqu'à ce qu'il se fût approché de Raqqadah, où l'armée d'Ibn-al-Aghlab le rencontra au mois de djoumada second de cette même année². Dans les deux armées il fut tué un grand nombre de soldats. L'armée d'Ibn-al-Aghlab se mit en déroute, et Abou-'Abdallah s'empara de nouveau de tout (ce qui se trouvait dans son armée).

La nouvelle de la déroute étant parvenue jusqu'à Ziyadet-Allah-ibn-al-Aghlab, qui se trouvait à Raqqadah, il eut peur pour sa vie et, après avoir pris ses enfants, son harem, l'argent et les meubles, autant qu'il pouvait en emporter, il partit la nuit avec ses serviteurs les plus proches et ses amis, et s'enfuit vers l'Égypte. Après sa fuite le peuple pillà ses palais à Raqqadah et les maisons de ses amis, qui s'en étaient allés avec lui, et démolit tout ce qui s'y trouvait. Ensuite Abou-'Abdallah entra à Raqqadah le samedi dixième jour de redjeb de l'an 296³ et donna l'aman à tout le monde. Il entra en correspondance avec les habitants des pays et des régions qui obéissaient à Ziyadet-Allah-ibn-'Abdallah-ibn-Ibrahim-ibn-al-Aghlab, pour se les attacher. Le jour même de son entrée (à Raqqadah) il ajouta dans l'appel à la prière (l'azan) les

1. 12 oct. 907-29 sept. 908. — 2. 8 mars-5 avril 908. — 3. 4 avril 909; ce n'est pas le samedi; c'est le mardi.

s p. 35. * وضرب السكّة ولم ينقش عليها * اسم احد واقام على ما كان. عليه من¹ الحسن ولم يغيّر احدًا² من اصحابه

وكان ابو العباس اخوه قد هرب من حبس³ زيادة الله برقادة⁴ وجعل الرصد عليه فخاف على نفسه ان يخرج الى ناحية اخيه ان يظفر به⁵ فتسلك الى سجلماسة⁶ * وهرب الشيخ بن مدرار صباحًا⁷ من⁸ سجلماسة⁹ واخرج المهدي ومحمدًا¹⁰ ولده من الحبس * P t. 127. واظهر امر المهدي ذلك اليوم * وهو يوم الاحد لسبع خلون من ذى الحجة سنة ست وتسعين ومائتين وسلم عليه بالامامة والخلافة وأعلم جماعتهم انه صاحبهم الذي يدعو اليه وامر المهدي بتتبع¹¹ الشيخ بن مدرار¹² فتفرقت الساكر في طلبه وأعيد هو وجميع اصحابه وضرب الشيخ بالصوطة¹³ وطيف¹⁴ به * في العسكر ومدينة¹⁵ سجلماسة وقتله وقتل سائر اصحابه واخذ اموالهم واقام بسجلماسة اربعين يومًا وسار الى افريقية ووصل الى

1. P add. الناس. — 2. P ولاغير احد. — 3. PBLCh جيش. — 4. BCh om. — 5. S om. ces trois mots. — 6. Codd. ساجماسة et infra P om. — 7. BCh om. dep.*. — 8. P الى. — 9. LS om. — 10. BCh لمحمد LS لمحمد. — 11. CLSCh ان يتبع. — 12. مدراراز. — 13. S بالصوت. — 14. Ch وطيق. — 15. BLSCh بمدينة.

paroles : « Venez à la meilleure des œuvres », défendit les boissons enivrantes et ramassa les biens de Ziyadet-Allah et ses esclaves. Puis il fit battre monnaie, mais n'y fit graver aucun nom. S'en tenant à la bonté qui le caractérisait, il ne changea personne de ses partisans.

Son frère Abou-l-'Abbas s'étant évadé de la prison de Ziyadet-Allah à Raqqadah, une embuscade fut organisée contre lui, et il eut peur pour sa vie, et que s'il se dirigeait vers la région de son frère, on ne s'emparât de lui. Alors il se déroba à Sidjilmasah, d'où al-Yacha'-ibn-Midrar s'était enfui au matin. Puis il fit sortir de prison al-Mahdi et son fils Mohammed et proclama l'affaire d'al-Mahdi le même jour, c'est-à-dire le dimanche septième jour de zoulhidjah de l'an 296¹; il le salua imam et calife et fit savoir aux gens que c'était leur maître qu'il les avait invités à proclamer.

Ensuite al-Mahdi ordonna de se mettre à la poursuite d'al-Yacha'-ibn-Midrar. Des troupes se dispersèrent à sa recherche. Lui et ses partisans ayant été ramenés, on donna à al-Yacha des coups de fouet; on le fit promener * devant les troupes et par la ville de Sidjilmasah; puis lui et tous ses partisans * Chp. 108. furent tués et leurs biens confisqués. (Al-Mahdi) resta à Sidjilmasah pendant

1. 27 août 909.

رقادة * يوم الخميس الاحدى عشر ليلة بقيت من ربيع الآخر سنة سبع وتسعين ومائتين¹
 وانظر المهدي التواضع والخشوع وواصل الجلوس للناس والمخاطبة لهم والتودد ووعده²
 المواعيد التي تسرههم وولى جماعة من وجوه كتامة اعمال افريقية وافضل عليهم واحسن اليهم
 وامرهم * بالتزيين والتجمل في ملابسهم ومراكبهم واخذ اليه الاموال التي جمعها ابو عبد
 الله وطلب اموال زيادة الله بن³ الاغاب واموال اصحابه وتقتى على ما نهب من رقادة
 واستخلص من ايدي الناس اموالاً كثيرة واحطع جماعة من كتامة واثبت الموالي والعبيد
 من الروم والسودان واقام منهم عسكرياً ونظر في المظالم وباشر جميع الامور بنفسه
 واستمال الناس وانحرفوا عن ابي⁴ عبد الله ولم يجعل له نظيراً في شئ من الاشياء
 فتقدمه ابو العباس اخوه على تسليمه⁵ الامور الى المهدي وقال له قصدت امرأ جليلاً
 فلما وصلت اليه والى ملتمسك جئت⁶ بمن ازالك عنه واخرجك منه ورفضك واضطهدك⁷

1. BCh om. dep.*. — 2. f.S. ووعدهم. — 3. S ابن. — 4. PB ابو. — 5. P تسليمه. —
 6. B جيت P خيب B. — 7. P واظهدك.

quarante jours; étant allé à Ifriqiyah, il arriva à Raqqadah le jeudi dix-neuvième jour de rabi' second de l'an 297'.

Al-Mahdi manifestait de l'humilité et de la modestie, donnait constamment des audiences aux gens, s'entretenait avec eux, leur témoignait de l'affection, faisait des promesses qui les comblaient de joie, nommait plusieurs nobles de Kétamah gouverneurs des régions de l'Afrique (*Ifriqiyah*), leur accordait ses faveurs et sa bienveillance et ordonnait que leurs habits et leurs montures fussent parés et embellis. Puis il s'empara de l'argent qu'Abou-'Abdallah avait ramassé, réclama les biens de Ziyadet-Allah-ibn-al-Aghlab et de ses partisans et fit rechercher ce qui avait été pillé à Raqqadah; (en somme) il extorqua beaucoup d'argent des mains des gens. Il fit du bien à plusieurs Kétamites; il dressa les listes des affranchis et des esclaves grecs et nègres et en forma une armée; il recherchait les abus et s'occupait personnellement de toutes les affaires (d'état); il s'en attira la bienveillance du peuple, qui s'écarta d'Abou-'Abdallah, parce que celui-ci avait complètement négligé toutes les affaires. Son frère Abou-l-'Abbas lui reprocha la transmission de toutes les affaires à al-Madhi et lui dit : « Tu avais aspiré à une grande affaire; et lorsque tu as atteint ton but, tu as fait venir celui qui t'y remplacerait, te retirerait ta place, te rejetterait et te maltraiterait. Mais il faudrait qu'il t'invitât à avoir entre tes mains l'admi-

فكان الواجب ان يدعك وما¹ كنت عليه من تدبير الامور والنظر فيها² ويتشاغل هو بأحوال نفسه ولا يقيمك من الذلّ والعار في مثل هذا المقام³
وعوّل ابو عبد الله على ان يستدرك ما فرط منه فقال للمهدى⁴ على سبيل النصيحة يا مولاي اننى قد خبرت اخلاق⁵ كتامة وقومتهم بتقويم واجريتهم على سياسة فبلغت منهم بذلك⁶ ما بلغت * فتوصلت⁷ بهم الى ما احببت⁸ والذى فعلته انت الآن من الاحسان اليهم فتوليتهم⁹ البلدان والاعمال¹⁰ وما امرتهم به¹¹ من * الزينة والتجمل¹² * فهو¹³ فساد لهم¹⁴ لخروجهم عن عبادتهم ولو تركتني ابشرهم واجريهم¹⁵ على ما دعوتهم كان احرى في خبرتك بهم وانفع فيما يحتاجون اليه منهم ومن غيرهم وتكون انت وادعاً¹⁶ في قصرك لا يصل احد منهم¹⁷ اليك ولا غيرهم الا في الاوقات التي ينبغي فانّ ذلك اهيب¹⁸ لك واسد لامرك واقرب لما ترجوه من تمامه وكماله

* P. f. 13.
* S. p. 37.

1. BLSCh بما. — 2. BCh اليها. — 3. Ch العام. — 4. P المهدى. — 5. S add. اهل. — 6. P فتوصل. — 7. Ch ببذلك. — 8. BCh om. dep. *. — 9. BLSCh فتوليتهم. — 10. BLSCh الاعمال والبلدان. — 11. P om. — 12. Ch التجمل. — 13. P om. — 14. BLSCh om. — 15. BLSCh om. — 16. BLSCh om. — 17. BLSCh احد منهم. — 18. Ch اهيب.

nistration et l'inspection des affaires, qu'il s'occupât, lui-même, de ses affaires personnelles et qu'il ne te causât pas une humiliation, une honte, semblables à cet état des choses. »

Alors Abou-'Abdallah prit la résolution de réparer ce qu'il avait laissé échapper, et dit à al-Madhi à titre de bon conseil : « Mon maître ! j'ai connu le caractère des Kétamites, dirigé leurs pas vers une certaine tendance et introduit un certain ordre. Grâce à cela j'ai atteint d'eux ce que j'avais désiré, et je suis arrivé à leur égard à ce que j'avais voulu. Quant à la bienveillance que tu leur accordes maintenant, — à savoir tu les nommes gouverneurs des régions et des provinces et leur ordonnes de se parer et de s'embellir, — cela les dépravera à tel point qu'ils sortiront des bornes de l'obéissance. Si tu me laissais m'occuper d'eux et les traiter de la même manière que je les avais appelés (au travail), ce serait plus digne de tes informations à leur égard, ce serait plus digne de ta connaissance d'eux et cela serait plus utile aux besoins, autant pour eux-mêmes que pour les autres. Alors tu pourrais rester dans ton palais; aucun d'eux et nul autre ne viendrait te voir, sinon aux termes fixés. Certes cela te fera respecter, affermira ton pouvoir et te rapprochera de la fin complète et parfaite de ce que tu espères. »

فاستراب المهدي بكلامه وساء به¹ ظنّه وزاد في انحرافه عنه وخبث ابو العباس جماعة من الدعاة ومن وجود كتامة وواقع في نفوسهم الشبهة في المهدي وكاشفه مقدّم الدعاة بالنفاق وقال للمهدي² انا قد شككنا فيك فأتينا³ بآية ان كنت⁴ المهدي كما تزعم لنصدقك فامتعض⁵ من قوله وقتله فاستحكم حينئذ سؤ ظنّ ابي⁶ عبد الله وتأكدت الوحشة في نفسه وفي نفس ابي⁷ العباس اخيه وفي نفوس جماعة من وجود⁸ كتامة وعمولوا على⁹ اعمال الحيلة على المهدي⁸ وواطأهم على ذلك اكثر⁹ كتامة فتلطف المهدي الى ان اخرج اكثرهم¹⁰ الى¹¹ الاعمال والبلدان وفترق جمعهم¹² واوعز¹³ الى قوم من¹⁴ ثقافته بقتل ابي عبد الله وابي العباس فخرجوا يوماً يريدان نزهة¹⁵ على عادتهم فقتلا جميعاً يوم اثنين النصف¹⁶

1. BCh om. — 2. P المهدي. — 3. BLS فأتينا Ch فأتينا. — 4. LS add. انت. — 5. PB امتعض. — 6. B ابو. — 7. B ابو. — 8. BCh add. ان اخرج اكثرهم. — 9. LS اهل. — 10. S جميعهم. — 11. BCh اكثر. — 12. L جميعهم S اكثرهم. — 13. B واوعز Ch واوعز. — 14. BLSCh om. ces deux mots. — 15. P ينزهة. — 16. BLSCh في نصف.

Al-Mahdi tomba dans le doute à cause de ces paroles, le traita avec soupçon et s'écarta de lui davantage. Alors Abou-l-'Abbas corrompit plusieurs missionnaires et chefs de Kétamah et inspira dans leurs âmes le doute à l'égard d'al-Mahdi. Puis le chef des missionnaires l'accusa ouvertement d'hypocrisie et dit à al-Mahdi : « Nous t'avons déjà mis en doute. Si tu es al-Mahdi, comme tu le prétends, opère un miracle, afin que nous te reconnaissons pour un vrai (Mahdi). » (Al-Mahdi) se mit en colère à cause de ses paroles et le fit tuer. Alors le soupçon d'Abou-'Abdallah fut confirmé et l'éloignement (d'Al-Mahdi) devint plus fort dans l'âme (d'Abou-'Abdallah), dans l'âme de son frère Abou-l-'Abbas et dans les âmes de plusieurs des

* Ch p. 109. notables * Kétamites. Ils résolurent de recourir à la ruse contre al-Mahdi, et la plupart des Kétamites se mirent d'accord avec eux. Mais al-Mahdi les traita si habilement qu'il fit partir la plupart d'entre eux pour d'autres districts et d'autres régions et ainsi fit échouer leur complot. Il ordonna ensuite à quelques-uns de ses compagnons de confiance de tuer Abou-'Abdallah et Abou-l-'Abbas. Un jour que ceux-ci sortirent, voulant, selon leur habitude, faire une promenade, ils furent tués, tous les deux, le lundi quinzisième jour d'al-djournada second de l'an 298'. Tous ceux qui leur

1. 7 févr. 912 (c'est le vendredi).

* S p. 38. من جمادى الآخر سنة ثمان وتسعين ومائتين وقتل ايضاً جميع القوم الذين عهدوا¹

بالمواطأة لهم في البلدان التي انفذهم اليها في رقادة بصنوف من القتل

وتخوف بنو الاغلب ونساءهم² الذين تأخروا بافريقية عن المسير مع زيادة الله أن

يغدر بهم المهدي كما غدر بأبي عبد الله واخيه وحذروا على نفوسهم

وكان سائرهم في القصر القديم فوق يوماً بين بعض السوقة وبين احد³ الكتاميين

[منازعة فقاموا عليهم⁴] * B f. 89r. واخرجوهم من القصر القديم واغلقوا ابوابه وقتلوا جماعة فيه

واظهروا الخلاف فاحاط بالقصر القديم جماعة من كتامة وحاربهم بنو الاغلب وقتلوا منهم

عدداً كبيراً وانفذ المهدي ففرق⁵ كتامة عنهم واظهر الانكار عليهم فانصرفوا وقبض المهدي

بعد مدة على جماعة من وجوه⁶ بنى الاغلب وقتلهم صبراً وقبض بعد مدة اخرى على

قوم آخرين⁷ منهم فقتل بعضهم وحبس باقيهم ولم يزلوا في الحبس الى ايام المنصور فأطلقهم

وجرا⁸ ايضاً بين بعض الكتاميين وبعض اهل القيروان منازعة برقادة فقاموا على من

1. P om. — 2. P وانسأهم. — 3. BLSch بعض. — 4. Conjectura; cf. infra. — 5. S add. اجل. — 6. PBCh ضرا. — 7. S om. — 8. Ch وجرى.

avaient promis leur concours dans les pays où il les avait envoyés, furent tués à Raqqadah d'une façon ou d'une autre.

Alors les Aghlabites et leurs femmes qui s'étaient attardés à Ifriqiyah et n'étaient pas allés avec Ziyadet-Allah, eurent peur qu'al-Mahdi ne les trompât, comme il avait trompé Abou-Abdallah et son frère, et ils craignirent pour leur vie.

Un jour que tous se trouvaient dans le palais ancien, il survint entre un certain homme du peuple et l'un des Kétamites [une querelle. (Les Aghlabites) se révoltèrent contre eux (les Kétamites)], les forcèrent de sortir du palais ancien, en fermèrent les portes, en massacrèrent un grand nombre et se mirent ouvertement en état de révolte. Une foule des Kétamites cerna alors le palais ancien. Les Aghlabites les combattirent et en massacrèrent un grand nombre. Puis al-Mahdi envoya (des troupes) et dispersa les Kétamites, ayant l'air de les désapprouver; et (les Kétamites) partirent. Quelque temps après, al-Mahdi, après s'être emparé de plusieurs notables des Aghlabites, les fit attacher et les massacra. Plus tard encore il s'empara d'autres Aghlabites et, après en avoir tué quelques-uns, mit le reste en prison; et ils ne recouvrèrent pas la liberté jusqu'au temps d'al-Mançour qui les relâcha.

Il survint également à Raqqadah une rixe entre quelques Kétamites et quelques habitants de Kaïrouwan. Ceux-ci se jetèrent sur les Kétamites qui

كان داخلها من الكتاميّين فقتلوا منهم¹ في ساعة واحدة زهاء سبعمائة رجل وكان الذي فعل ذلك الرعاع² ومن لا يوجد ولا يعرف³ إذا طلب فأمسك عنهم حيناً⁴ وصادر جماعة⁵ منهم وقتل آخرين وثار⁶ عليه⁷ من بلد كتامة عبد الله الماوطاني مع بقيّة المنافقين من كتامة⁸ عليه وزعموا أنّه المهدي ونخلوه⁹ النبوّة وذكروا أنّ الوحي يأتيه وإن الكتب تنزل عليه من الله تعالى¹⁰ ونصب له دعاة أبي عبد الله وقال أبو¹¹ عبد الله حتى لم يمت وأباح الزنا والمحارم¹² وانضوا¹³ إليه عامّة¹⁴ من بلد كتامة ونحف بهم¹⁵ إلى ميّلة فأخذها¹⁶ وسير المهدي ابنه القائم يأمر الله¹⁷ في أوّل شهر رمضان سنة تسع وتسعين ومائتين¹⁸ فقتلهم ومزّقهم واخذ الماوطاني وقدم به على أبيه أسيراً¹⁹ في شهر ربيع الأوّل سنة ثلثمائة²⁰ فقتله وقتل جماعة أسرهم معه من أهل بيته وخاصّته²¹

1. BCh om. — 2. Codd. et Ch الرعاع, sed cf. infra. — 3. Ch يفرق. — 4. Conjectura : Codd. et Ch حيناً. — 5. S وصادر. — 6. BLSCh om. — 7. BCh om. من كتامة. — 8. Ch ونخلوه. — 9. P نعلي. — 10. P أبا. — 11. Ch والمحارم. — 12. LS واخذها. — 13. LS جماعة. — 14. Codd. et Ch بد. — 15. BLSCh وانضوا. — 16. BCh om. dep. *. — 17. BCh om. dep. *. — 18. BCh خاصة.

s'y trouvaient, et massacèrent pendant une heure environ 700 hommes. Ce fut la lie du peuple qui fit cela; et on ne pouvait les trouver ni les connaître, lorsqu'on les poursuivait. Pendant un certain temps al-Mahdi ne put les atteindre, mais ensuite il confisqua les biens de quelques-uns et tua les autres. Alors 'Abdallah-al-Mawathani, du pays des Kétamah, avec le reste des Kétamites, qui s'étaient révoltés contre lui, se souleva (également). Ils prétendaient qu'(al-Mawathani) était al-Mahdi, lui attribuaient le don de prophétie et racontaient qu'il avait eu des révélations et que les livres sacrés lui étaient confiés par Dieu le Très-Haut. Il attira dans son parti les missionnaires d'Abou-'Abdallah et dit : « Abou-'Abdallah est vivant; il n'est pas mort; il a déclaré permis l'adultère et tout ce qui était défendu. » Alors la populace du pays de Kétamah se joignit à lui, et il marcha avec eux vers Maylah et s'en empara.

Al-Mahdi envoya son fils al-Qaïm-biamrillah le premier du mois de ramadhan de l'an 299¹; celui-ci les combattit et, après les avoir dispersés, s'empara d'al-Mawathani qu'il amena comme prisonnier auprès de son père au mois de rabi' premier de l'an 300². (Al-Mahdi) le fit tuer; et il fit tuer (également) tous les prisonniers, de ses parents, qui avaient été capturés avec lui, ainsi que les notables.

1. 21 avril 912. — 2. 16 oct.-14 nov. 912.

وخالف عليه اهل طرابلس المغرب¹ فسير اليهم القائم ايضاً وفتحها عنوة² في رجب سنة ثلثمائة وقتل الذين عقدوا الخلاف بها من روسائها واستصفا³ اموالهم وعفا⁴ عن عامة اهلها وانفذ المهدي احد قواده يقال له حباسة⁵ في جيش كبير⁶ فاقتح⁷ برقة وانهزمت من بين يديه الجيوش التي كانت للمقتدر وسار حباسة⁸ الى الاسكندرية فملكها وملك الفيوم * Chp. 110. وانشد المهدي ابنه القائم الى المغرب في جيش آخر مدد⁸ لحباسة وساروا الى ان بلغوا * s p. 40. الجزيرة وعادوا الى المغرب في سنة اثنين وثلثمائة * وعاود⁹ القائم الى مصر دفعة ثانية اول يوم في ذى القعدة¹⁰ سنة ست وثلثمائة¹¹ * وملك الاسكندرية ايضاً واكثر اعمال¹² الصعيد * واقام الى آخر سنة سبع وثلثمائة¹³ ثم رجع الى المغرب * وقد تقدم شرح جمل الاخبار التي جرت له في اعمال مصر * في مسيرته اليها في * P f. 14.

1. BCh الغرب. — 2. S عنرت. — 3. S واستصفى. — 4. LSCh وعفى. — 5. B حباسة. — 6. S. كثير. — 7. S ففتح. — 8. Ch مدد. — 9. S وعاود. — 10. S ذلقتعدة. — 11. BCh om. dep. *. — 12. P عمل. — 13. BCh om. dep. *.

Les habitants de Tripoli (*Tarablous*) Occidental (*d'al-Maghrib*) se soulevèrent ensuite contre lui. (Al-Mahdi) envoya également contre eux al-Qaïm qui prit la ville d'assaut, au mois de redjeb de l'an 300¹, fit massacrer les chefs, qui s'y étaient entendus pour faire une révolte, confisqua leurs biens et pardonna au peuple de la ville.

Alors al-Mahdi envoya un de ses chefs, nommé Houbasah, qui avait de nombreuses troupes; celui-ci s'empara de Barqah, et les troupes d'al-Mouqtadir prirent la fuite devant lui. Puis Houbasah marcha * vers Alexandrie, et * Chp. 110. s'en empara ainsi que d'al-Fayoum. Al-Mahdi envoya son fils al-Qaïm, qui avait d'autres troupes, dans le Maghrib pour prêter secours à Houbasah; ceux-ci se mirent en route, atteignirent al-Djizah et retournèrent au Maghrib en l'an 302². Al-Qaïm retourna ensuite en Égypte pour la seconde fois, le premier du mois de dzoulqa'dah de l'an 306³. Il s'empara de nouveau d'Alexandrie et de la plupart des régions d'a'-Ca'ïd, où il séjourna jusqu'à la fin de l'an 307⁴; ensuite il revint au Maghrib.

D'une façon générale le récit des aventures qui avaient eu lieu dans les régions d'Égypte pendant ses première et seconde campagnes a été raconté

1. 11 févr.-12 mars 913. — 2. 27 juillet 914-16 juillet 915. — 3. 5 avril 919. — 4. 3 juin-22 mai 920.

الدفعة الاولى¹ والثانية في الجزء الذي قبل هذا وذلك في ايام خلافة المقتدر ولهذا انا مستغنى عن اعادتها

ونى² مدينة المهديّة بالغرب³ وسماها المهديّة مشتقة من اسمه وانتقل اليها في شوال سنة ثمان وثلاثمائة وخالف عليه جماعة بالغرب⁴ منهم اهل برقة فجرد اليهم قائد⁵ من قواده يعرف بغنا⁶ ففتحها واتاه بأكثر اهلها الذين عقدوا الخلاف فقتلهم وخالف عليه ايضاً⁷ اهل سقلية وروسوا عليهم احمد بن مرهف⁸ فيسير اليهم بغنا ايضاً فقتل رجاله واسره وحمله الى المهدي فقتله وخالف عليه اهل تاهرت فبعث اليهم⁹ بغنا ايضاً ففتحها وقتل امائل¹⁰ الذين خالفوا عليه

ومات المهدي ليلة الثلاثاء * النصف من ربيع الاول¹¹ سنة اثنين وعشرين وثلاثمائة. 90. B f.

1. P الاول. — 2. B وينا. — 3. BLS Ch مدينة المغرب. — 4. BLSCh بالغرب. — 5. BSCh قائد. — 6. Nomen corruptum esse videtur. — 7. B om. — 8. Ch قرحب Ibn al-Athir, VIII, 53 قرحب. — 9. BCh om. — 10. S add. اهلها. — 11. B الاولى.

plus haut, à savoir dans l'histoire du califat d'al-Mouqtadir. A cause de cela je n'ai pas besoin de le répéter.

(Al-Mahdi) avait fait bâtir dans le Maghrib la ville d'al-Mahdiyyah et la nomma al-Mahdiyyah d'après son nom; il s'y transporta au mois de chewwal de l'an 308¹. Ensuite un grand nombre de Maghrébins, par exemple les habitants de Barqah, se soulevèrent contre lui. Il envoya contre eux un de ses généraux nommé Ghana (Fana²); il s'empara de la ville et on lui amena la plupart de ses habitants qui s'étaient entendus pour se révolter; (al-Mahdi) les fit tuer.

Puis³ le peuple de la Sicile se souleva aussi contre (al-Mahdi), et ils mirent à leur tête Ahmed-ibn-Mourhaf⁴. (Al-Mahdi) envoya contre eux de nouveau Ghana (Fana²)⁴. Celui-ci, ayant combattu ses troupes, le fit prisonnier et l'amena auprès d'al-Mahdi, qui le fit tuer. Puis se soulevèrent contre lui les habitants de Tahourt⁵. (Al-Mahdi) envoya aussi contre eux Ghana (Fana²) qui s'empara de la ville et tua les principaux personnages qui s'étaient révoltés contre lui.

Al-Mahdi mourut la nuit du mardi quinzisième jour de rabi' premier de

1. 13 févr.-13 mars 921. — 2. Ici commence la traduction italienne par *Amari*, I, 325. — 3. *Amari* corrige cette lecture en *Qurhoub* au lieu de *Mouhif*. — 4. Chez *Amari* B. g. na. Il croit possible de voir ici le nom mutilé d'Abou-Djoufar, qui se souleva contre Ibn-Qurhoub. — 5. Ici finit la traduction d'*Amari*.

وعمره¹ اثنان وستين² سنة وكانت خلافته خمسة وعشرين سنة وثلاثة اشهر وست³ ايام⁴ وسترت وفاته الى يوم الثلاثاء لخمس بقين من جمادى⁵ الاول من السنة⁶ وجلس في الخلافة بعده ابنه وولّى عهده ابو القسم⁴ محمد القائم بأمر الله واظهر الحزن عليه ايام حياته ولم يركب ولا يخرج⁷ من باب قصره⁸ وثار عليه نائر من كتاب العراق يعرف بابن طالوث⁹ وانتهى الى وريش وقصد ناحية طرابلس وزعم البربر انه ابن المهدي فاتبعه خلق عظيم¹⁰ منهم ونحف بهم الى مدينة طرابلس ليأخذها فقاتل¹¹ اهلها فهزموه¹² وقتلوا جماعة من اصحابه ورأى البربر انحلال امرة فقتلوه واتوا براسه الى القائم والتمس معز الدولة من ناصر الدولة ان يحمل اليه من المال عن البلدان التي في يده مثل ما كان يحمله الى من تقدّمه من الامراء ببغداد فامتنع ناصر الدولة ان يحمل اليه من المال شيئاً¹³ وعوّل معز الدولة على المسير الى الموصل لحربه وسار¹⁴ ناصر الدولة الى

1. Ch. — 2. BCh. — 3. S. — 4. BCh om. — 5. S. — 6. LS. — 7. BCh. — 8. LS. — 9. S. — 10. S. — 11. P. — 12. P. — 13. P. — 14. Ch.

l'an 322¹, âgé de soixante-deux ans, après avoir régné vingt-cinq ans, trois mois et six jours. Sa mort fut cachée jusqu'au mardi 25 de djoumah premier de la même année².

Après lui monta sur le trône du califat son fils et héritier Abou-l-Qasim-Mohammed-al-Qaïm-biamrillah. Il porta le deuil à cause de lui pendant toute sa vie, ne monta pas à cheval, et ne sortit pas des portes de son palais.

Puis, un des fonctionnaires d'Iraq nommé Ibn-Thalouh se révolta contre lui; il atteignit Warich et marcha dans la province de Tripoli. Les Berbères prétendaient qu'il était Ibn-al-Mahdi, et un grand nombre d'entre eux le suivirent. Il marcha avec eux vers la ville de Tripoli pour s'en emparer; puis il combattit ses habitants, qui le mirent en fuite et massacrèrent un grand nombre de ses partisans. Les Berbères, ayant vu que sa situation n'était pas assurée, le tuèrent et apportèrent sa tête à al-Qaïm.

Mouizz-ad-Daoulah demanda à Nacir-ad-Daoulah qu'il lui payât, pour des régions qui lui appartenaient, autant d'argent qu'il avait payé aux émirs de Bagdad, qui en étaient maîtres avant lui. Mais Nacir-ad-Daoulah refusa de lui verser en argent quoi que ce soit. Alors Mouizz-ad-Daoulah résolut de marcher contre Mossoul pour le combattre. Nacir-ad-Daoulah marcha (éga-

1. 5 mars 934. — 2. 13 mai 934,

بغداد وانضاف¹ الاتراك اليه وانتشبت² الحرب³ بينه وبين معز الدولة وانهزم ناصر الدولة الى عكبرا⁴ وراسل⁵ معز الدولة . يلتمس منه الصلح من [غير]⁶ ان توافق⁷ الاتراك على .
 ذلك فأجابه معز الدولة اليه وتم الصلح في المحرم سنة خمس⁸ وثلاثين وثلاثمائة . ولما عرف الاتراك ما استقر بينهما من الصلح ومساترة⁹ ناصر الدولة إياهم . وطيه¹⁰ إياهم .
 عنهم عزموا على الوثب¹¹ بناصر الدولة فهرب الى الموصل وتجمع¹² الاتراك وومروا¹³ عليهم تكين الشيرزادي¹⁴ وساروا الى الموصل يطلبون ناصر الدولة فانهزم الى الزاب¹⁵ وكتب الى معز الدولة يبذل¹⁶ له الطاعة وحمل المال اليه ويسئله¹⁷ ان ينجده فأنفذ¹⁸ اليه معز الدولة جيشا والتقا¹⁹ تكين الشيرزادي²⁰ وناصر الدولة فانهزم تكين واسر وجود اصحابه وقتل خلق كثير²¹ من رجاله ولحقوا²² بنو نمير واسرود واتوا به الى ناصر الدولة فسمله²³

1. BLSch وانضافت . — 2. BS وانتشبت L وانتشبت . — 3. LS الحروب . — 4. BLSch عكبرا . — 5. Codd. et Ch وراسل , sed cf. *Miskawih*, II, 94. — 6. Conjectura — 7. L توافق . — 8. S خمسة . — 9. BP ومساترت . — 10. Ch وطية . — 11. BLSch الوثوب . — 12. Ch وجمع . — 13. P وومروا B وومروا . — 14. PBCh LS الشيرزادي . — 15. LSCch الزاب . — 16. B يبذل . — 17. BLSch وسأله . — 18. B فانفذ . — 19. LSCch والتقى . — 20. PBCh الشيرزادي S الشيرزادي . — 21. BLSch خلقا كثيرا . — 22. S ولسئله . — 23. PBS فسمله .

lement) vers Bagdad. Les Turcs se rangèrent de son côté. Puis la guerre éclata entre lui et Mouizz-ad-Daoulah, et Nacir-ad-Daoulah se mit en fuite à 'Okbara. (Nacir-ad-Daoulah) entra en correspondance avec Mouizz-ad-Daoulah, en lui demandant la paix, sans s'être entendu sur cette question avec les Turcs. Mouizz-ad-Daoulah agréa ses offres, et la paix eut lieu au mois
 * Chp. 111. d'al-mouharrem de l'an 335¹. * Lorsque les Turcs eurent appris que la paix avait été établie entre eux et que Nacir-ad-Daoulah leur avait caché cela et en avait fait mystère, ils se décidèrent à attaquer Nacir-ad-Daoulah. Alors celui-ci s'enfuit à Mossoul. Les Turcs se réunirent et, après avoir investi Tékin-ach-Chirzadi du pouvoir d'émir, allèrent à Mossoul à la recherche de Nacir-ad-Daoulah. Celui-ci s'enfuit à az-Zab, et écrivit à Mouizz-ad-Daoulah en lui promettant la soumission et le paiement de l'argent et en lui demandant de le secourir. Mouizz-ad-Daoulah lui envoya des troupes. Tékin-ach-Chirzadi et Nacir-ad-Daoulah se rencontrèrent (dans une bataille) : Tékin prit la fuite; plusieurs notables de ses partisans furent capturés et un grand nombre de ses soldats furent massacrés. Puis les Benou-Noumeïr, après l'avoir atteint, le firent prisonnier et l'amènèrent auprès de Nacir-ad-Daoulah, qui lui fit crever les yeux.

1. 2 août-31 août 946.

ومات الاخشيد¹ محمد بن طنج² صاحب مصر بدمشق يوم الثلاثاء لثمان بقين من³ ذى الحجة سنة اربع⁴ وثلثين وثمانمائة وسار سيف الدولة الى دمشق وملكها في صفر سنة خمس⁵ وثلثين وثمانمائة وسار الى الرملة ودخلها واقفه⁶ غلمان الاخشيد بالاردن وهزموه الى حلب

وكان على بعض اعمال صعيد مصر الاعلى⁷ والى يسمى غلبون وظهر الخلاف بعد موت الاخشيد وسار اليه جيش من مصر فكسره وقوى امره وعاد الى الفسطاط من الجانب الشرقى^{*} يوم الثلاثاء لثمان بقين من ذى الحجة سنة خمس وثلثين وثمانمائة⁸ ووقع بينه وبين الاخشيدية وقعة عظيمة بطرا وقتل فيها جماعة من الاخشيدية وانهزم⁹ باقوهم¹⁰ الى موضع يعرف بمنا جعفر ودخل غلبون الى الفسطاط صبيحة¹¹ يوم الاربعاء لسبع بقين منه¹² ونزل دار الامارة واقام فيها نحو اربع ساعات فاتفق ان وصل في ذلك اليوم^{*} غلام من الاخشيدية يقال له مرتاح السراي¹³ في عدة من الغلمان الاخشيدية فلقى من

1. P. الاخشيد et infra. — 2. PBL S طنج et infra. — 3. BSCh ث. — 4. S اربعة. — 5. S خمسة. — 6. BCh ووافقته. — 7. B الاعلى. — 8. B om. dep. *. — 9. P وانهزم. — 10. LS باقوهم. — 11. BLSCh om. — 12. BLSCh om, ces trois mots. — 13. Ch الشراي.

Al-Ikhchid-Mohammed-ibn-Thoughdj, maître de l'Égypte, mourut à Damas le mardi vingt et unième jour de zou-l-hidjah de l'an 334¹. Seïf-ad-Daoulah marcha contre Damas et s'en empara au mois de çafar de l'an 335². Puis il marcha vers Ramlah et y entra. Les serviteurs d'al-Ikhchid le combattirent sur le Jourdain et le mirent en fuite à Alep.

Il se trouva sur une des provinces de Ca'id, de la Haute-Égypte, un gouverneur, qui s'appelait Galboun. Il se révolta après la mort d'al-Ikhchid. Les troupes d'Égypte marchèrent contre lui; mais il les défit, et sa position devint plus forte. Puis il retourna vers Fosthath du côté de l'orient le mardi vingt et unième jour de zou-l-hidjah de l'an 335³. Une grande bataille eut lieu entre lui et les Ikhchidites près de Thoura⁴. Un grand nombre d'Ikhchidites y fut massacré, et le reste fut mis en fuite dans un endroit nommé Mouna-Dja'far. Galboun entra à Fosthath au matin du mercredi vingt-deuxième jour du même mois⁵, descendit au palais d'émir et y resta près de quatre heures. Il arriva qu'en ce même jour vint un des serviteurs des Ikhchidites, qui s'appelait Mourtah-as-Saray, ayant un certain nombre de serviteurs d'Ikhchid-

1. 24 juillet 946 (vendredi). — 2. 1er-29 sept. 946. — 3. 13 juillet 947. — 4. V. Jacut, III, 520 (un hameau près de Fosthath). — 5. 14 juillet 947.

كان انهزم من مصر من الجند فردهم واجتمعوا جميعاً ورجعوا الى غلبون¹ فخرج الى
 بستان الامير حيث القاهرة الآن في عدة يسيرة وواقعه الاخشيدي فانهم وخرج هارباً وكان
 أصحابه عند دخولهم مصر قد تفرقوا في البلد للنهب فقتل العوام بعد هزيمته عدداً²
 متوافراً منهم وسارت الجيوش في طلبه والتقوا وتحاربوا وقتل غلبون في جملة من قتل وأسر
 عدداً من أصحابه وحمل رأسه الى فسطاط مصر وطيف بها³ البلد في ذى الحجة من
 السنة⁴ مع من أسر

ودخل كافور الخادم الاخشيدي⁵ الى مصر قادماً من دمشق فأجلس⁶ أباً القسم
 اونوجور ابن⁷ مولاه في الامارة وكان كافور الغالب على الامور والمدبر لها
 وظهر في السماء كوكب مذنب طوله نحو الذرامين⁸ ليلة الجمعة لسبع خلون من
 صفر سنة ست وثلثين وثلثمائة وخفي بعد عشرة أيام من ظهوره

1. B غلبون. — 2. Ch عدد. — 3. BCh متوفراً. — 4. S به. — 5. BLSCh om. dep. —
 6. P الاخشيدي. — 7. L فاجلس. — 8. PB أبو. — 9. P اونوجورين BLSCh om. — 10. B
 ذراعين S الدراعين.

dites. Il rencontra les soldats qui s'étaient enfuis de l'Égypte, et les fit
 revenir. Ils se réunirent tous et marchèrent de nouveau contre Galboun.
 Celui-ci étant sorti dans le jardin d'émir, où se trouve maintenant le Caire,
 avec une suite peu nombreuse, les Ikkehidites l'assaillirent; il fut mis en
 déroute et prit la fuite. Ses compagnons, entrés à Miçr, se dispersèrent dans
 la ville pour le pillage, mais la populace en massacra après sa fuite un très
 grand nombre. Puis les troupes se mirent en marche à sa poursuite. Ils se ren-
 contrèrent et se battirent. Galboun ayant été au nombre des tués, un grand
 nombre de ses partisans furent faits prisonniers. Sa tête fut envoyée à Fos-
 thath de Miçr et portée par la ville avec les prisonniers au mois de zou-l-
 hidjah de la même année¹.

Venant de Damas, Kafour-al-Ikkehidi l'eunuque entra en Égypte et fit
 émir Abou-l-Qasim-Ounoudjour, fils de son maître; et Kafour prit la direction
 des affaires.

Dans la nuit² du vendredi septième jour de çafar de l'an 336³ parut dans
 le ciel une comète longue de deux coudées environ et elle disparut dix jours
 après son apparition.

1. 23 juin-22 juillet 947. — 2. Ici commence la traduction russe par *Vasiliev*, II (2),
 65-66. — 3. 28 août 947.

* s. p. 44. * ومات الصيمرى¹ كاتب معز الدولة فاستكتب الحسن² بن محمد المهلبى³ واقامه في تدير⁴ الاعمال والاموال مقام الوزير من غير تسمية⁵ بوزارة⁶ * Chp. 112. * ونزل سيف الدولة⁷ على حصن * برزويه وحاصره في سنة ست⁸ وثلاثين وثلاثمائة * وفيه يومئذ ابو تغلب⁹ الكردي¹⁰ ونزل لاون بن¹¹ بردس الذمستق الفقاس¹² على¹³ الحدث وحاصره¹⁴ ووفاه¹⁵ نفي¹⁶ الحدث الى سيف الدولة يستعينون به فأقسم أنه لا رحل عن حصن برزويه او يفتحه وفتح لاون حصن الحدث بالامان¹⁷ وأخرب سورة وفتح سيف للدولة حصن برزويه في سنة سبع وثلاثين وثلاثمائة وسار الى ميفارقين¹⁸ واستخلف بحلب محمد بن ناصر الدولة ونزل لاون على بوقا¹⁹ وخرج محمد بن ناصر الدولة للقاءه من حلب²⁰ فأوقع لاون لمحمد²¹ ولجماعة²² من اصحابه وقتل منهم زهاء اربع مائة رجل واسر خلقاً كثيراً وذلك في سنة ثمان وثلاثين وثلاثمائة

1. P. الصمري L. الصمري. — 2. L. الحسين. — 3. PS. المهلبى. — 4. P. دبير. — 5. S. تسميته. — 6. BCh om. dep. *. — 7. C add. ابن حيدان. — 8. B. ثعلب. — 9. C om. dep. *. — 10. S. ست. — 11. BSCh om. بن. — 12. BCLSch. الفوقاس. — 13. C add. حصن. — 14. B om. — 15. CCh. ووفاه. — 16. PBS. نفيين L. نفيين. — 17. B. بالامان. — 18. P. ميفارقين. — 19. PBLSch. بوقا C. بوقا. Cf. *Yāqūt*, I, 762,6. — 20. BCh om. — 21. P. محمد L. محمد. — 22. PL. ولجماعة.

Après la mort d'as-Çaimari, secrétaire de Mouizz-ad-Daoulah, celui-ci le remplaça par al-Hasan-ibn-Mohammed-al-Mouhallabi qu'il chargea de l'administration des provinces et des finances, et qui fit fonction de vizir sans en avoir le titre.

En 336¹ Seif-ad-Daoulah, ayant fait halte près de la forteresse * de Bar- * Chp. 112. zouyah, l'assiégea. De ce temps-là Abou-Taghlib le kurde s'y trouva. Léon, fils de Bardas Phocas le *domesticos*, campé devant al-Hadath, l'assiégea. Alors une troupe de gens d'al-Hadath arriva près de Seif-ad-Daoulah pour lui demander secours. Celui-ci jura qu'il ne quitterait pas la forteresse d'al-Barzouyah, jusqu'à ce qu'il s'en fût emparé. Léon fit capituler la forteresse d'al-Hadath et en démolit les murailles.

En 337² Seif-ad-Daoulah s'empara de la forteresse de Barzouyah et marcha vers Meyafariqin, après avoir nommé comme son remplaçant à Alep Mohammed-ibn-Nacir-ad-Daoulah. Léon assiégea Bouqa, et Mohammed-ibn-Nacir-ad-Daoulah sortit d'Alep à sa rencontre. Léon, ayant combattu Mohammed et une foule de ses compagnons, tua quatre cents hommes environ et en captura un grand nombre. Ceci eut lieu en l'an 338³.

1. 23 juillet 947-10 juillet 948. — 2. 11 juillet 948-30 juin 949. — 3. 1er juillet 949-19 juin 950.

وفي شهر ربيع الأول من هذه السنة فتح الروم مدينة قليقلا¹ وملكوها وهدموا سورها
واعطوا اهلها الامان² وانصرفوا عنها
وتأهب سيف الدولة للغزو الى بلد الروم واستعدّ استعداداً كبيراً وجمع جموعاً عظيمة
ودخل الى بلد الروم يوم الاحد التصف من شهر³ ربيع الأول سنة تسع⁴ وثلاثين وثلاثمائة
واوغل⁵ فيه وبلغ الى وراء خرشنة⁶ بمرحلتين وفتح حصون⁷ الروم وسبي عدداً كبيراً منهم⁸
فلما اراد الخروج اخذ الروم عليه الدروب والدرب الذي اراد يخرج منه وهو المعروف⁹
بمقطع الانفار⁸ المسمّى⁹ بدرب الكنكرون¹⁰ بناحية الحدث فأوقعوا به وهلك¹¹ جميع من كان
معه من المسلمين اسراً وقتلاً وارتجع الروم السبي الذي كان المسلمون غنموه واخذوا سواده
وكراعه¹² وأمواله وغنموا غنيمة عظيمة وأفلت سيف الدولة في نفر يسير منهزماً¹³ وذلك في

1. BLS كيليكيا Ch كيليكيد. — 2. P امان. — 3. BCh om. — 4. BS تسعة. — 5. PBS
واوغل. — 6. PB خرشند LS خرشند. — 7. S حصن. — 8. C الاظفار. — 9. B السما. —
10. Ch الكيكرون. — 11. BLSCh ومات. — 12. S كراغذ. — 13. BLSCh om.

Au mois de rabi^e 1er de cette année¹ les Grecs prirent la ville de Qaliquala, la soumirent, en démolirent les murailles, donnèrent quartier à ses habitants et partirent.

Seïf-ad-Daoulah se prépara pour faire une incursion dans le pays des Grecs; il s'équipa avec soin, rassembla des troupes nombreuses; puis il entra dans le pays des Grecs le dimanche quinzième jour du mois de rabi^e 1er de l'an 339², pénétra très loin et arriva à deux journées de marche au delà de Kharchanah. Il s'empara de quelques forteresses des Grecs et en fit prisonniers un grand nombre. Lorsqu'il voulut sortir (du pays des Grecs), ceux-ci lui barrèrent les voies de montagne et (parmi celles-ci) le défilé par où il voulait sortir, qui fut connu sous le nom de « lieu du carnage des hommes » et qui s'appelait aussi Darb-al-Kenkeroun, dans la région d'al-Hadath. (Les Grecs) le mirent en déroute, et tous les musulmans qui étaient avec lui périrent, prisonniers ou massacrés. Les Grecs délivrèrent les prisonniers dont les musulmans s'étaient emparés, prirent leurs bagages, leurs chevaux, leurs biens et firent un riche butin. Seïf-ad-Daoulah se sauva au plus vite avec une petite troupe. Cela se passa au mois de djoumada

1. 29 août-27 sept. 949. — 2. 1er sept. 950.

جمادى الآخر¹ سنة تسع² وثلاثين وثلاثمائة وسمي³ الثغريون هذه الغزاة غزاة المصيبة⁴ وفي هذه السنة توجه ملك النوبة الى الواحات من اعمال مصر وقتل وسبي⁵ واحرق وافسد أشياء كثيرة

وفي ذى الحجة⁶ منها⁷ ردّ الى مكة الحجر الاسود الذى كان فى ركن البيت⁸ الحرام⁹ بمكة وكان اخذه سليمان بن الحسن¹⁰ الجنبائى¹¹ عند دخوله الى¹² مكة ونهبه^{*} لها وذلك فى ذى الحجة¹³ سنة سبعة عشر¹⁴ وثلاثمائة واعد الى مكانه مكسور نصفين * ومات خرسطوذلا¹⁵ بن بهرام بطريك بيت المقدس وله فى الرياسة اربع عشر¹⁶ سنة وصير بعده اغاثون وذلك فى السنة الخامسة من خلافة المطيع واقام ايضاً فى الرياسة اربعة

1. Ch. الأخرى. — 2. S. تسعة. — 3. B. وسما. — 4. Ch. المصيبة. — 5. B. وسبى. — 6. S. حسن. — 7. BLSch. من هذه السنة. — 8. BCh. بيت. — 9. BSCh. الحرم. — 10. S. الجنبائى. — 11. PB. الجنبائى (Cf. *Miskawih*, index 130). — 12. L. om. dep. وكان. — 13. S. عشرة. — 14. BCh. سبع عشرة. — 15. L. خريسطوذلا S. خريسطوذلاس. — 16. S. عشرة.

second de l'an 339¹. Les habitants de la région frontière (musulmane) appelèrent cette campagne « la campagne du malheur »².

En cette même année³ le roi des Nubiens alla dans les oasis⁴ des régions d'Égypte; il tua, fit des prisonniers, brûla et causa un dommage énorme.

Au mois de zou-l-hidjah de la même année⁵, la pierre noire qui se trouvait dans un angle du temple de la Mecque fut ramenée à la Mecque. Ce fut Souleïman-ibn-al-Hasan-al-Djannabli, qui l'avait prise à son entrée à la Mecque et la lui avait ravie. * Ce fait eut lieu au mois de zou-l-hidjah de *Chp.113. l'an 317⁶. (La pierre) fut ramenée à sa place, brisée en deux.

Christodoule-ibn-Bahram⁷, patriarche de Jérusalem, mourut, après avoir siégé pendant quatorze ans⁸, et Agathon lui succéda. Ce fait eut lieu la cinquième année du califat d'al-Mouthi⁹. Après avoir siégé à son tour pendant quatorze ans, (Agathon) mourut¹⁰. En la septième année de son

3. 15 nov.-13 déc. 950. — 2. Ici finit la traduction de *Vasiliev*. — 3. 339 = 20 juin 950-8 juin 951. — 4. الواحات. V. *Jacut*, I, 398₂; III, t57₁₁; 11-13. En Égypte à l'époque byzantine il y eut une ville *Οασις ή μεγάλη. V. par exemple M. *Gelzer*, Studien zur byzantinischen Verwaltung Aegyptens. Leipzig, 1909, 3; 13. Il y eut aussi *Οασις. — 5. 11 mai-8 juin 951. — 6. 5 janv.-2 févr. 930. — 7. Ici commence la traduction russe par *Mednikov*, I, 335; chez lui « Ibn-Mihram ». — 8. Le nom et les années du patriarcat de Christodoule varient. Au lieu de Christodoule on lit Christophore ou Christodore. — 9. En 951. — 10. Agathon de Jérusalem siégea en 969-983.

عشر¹ سنة ومات وفي سبع سنين من خلافته صير اغابيوس بطريرك على انطاكيه واقام سبع سنين ومات²

- * وحدث بمصر واعمالها³ زلزلة عظيمة⁴ في الليلة التي صباحها يوم⁵ الاثنين لعشر⁶ ربيع⁷ من شهر ربيع الآخر سنة اربعين وثلاثمائة وتساقطت منها عدة دور ومات منها خلق⁸ من الناس وانفجرت عيون ماء في غير موضع وانشقت منها منارة الاسكندرية⁹ ومات المنصور بالله امير المؤمنين صاحب المغرب يوم الجمعة سلخ شوال سنة احد¹⁰ واربعين وثلاثمائة وعمره تسعة وثلاثون¹¹ سنة وكانت خلافته سبع سنين وست¹² عشر يوماً¹³ وسترت وفاته شهراً وسبعة¹⁴ أيام وجلس في الخلافة بعده ابنه ابو تميم معد¹⁵ ولقب المعز لدين الله وسير جوهر صاحبه الى افكان ففتحها¹⁶ في سنة سبع واربعين وثلاثمائة¹⁷ وقتل اميرها كعلي بن احمد بن الفتح وكان قد سمى بامير المؤمنين¹⁸ ولقب نفسه الشاكر لله وضرب ذلك

1. S. أربع عشرة. — 2. BCh om. dep. *. — 3. BCh om. — 4. BSCh om. — 5. BSCh om. — 6. BSCh om. — 7. S. ايد. كثير. — 8. LSCh احدى. — 9. S. وثلاثين. — 10. S. وستة. — 11. BCh om. ces quatre mots. — 12. BSCh وسبع. — 13. LS المعز. — 14. BCh om. dep. *.

califat Agapius fut patriarche d'Antioche et, ayant siégé pendant sept ans, il mourut¹.

La nuit du dimanche au lundi dixième jour du mois de rabi' II de l'an 340² il y eut en Égypte (*Miçr*) et dans ses provinces un grand tremblement de terre. Un grand nombre de maisons s'écroulèrent, beaucoup de gens moururent; dans certains endroits des sources jaillirent et le phare d'Alexandrie se lézarda.

Le vendredi du dernier jour de chawwal de l'an 341 mourut al-Mançourbillah³, émir des croyants, maître d'al-Maghrîb, âgé de trente-neuf ans, après avoir été calife pendant sept ans et seize jours. Sa mort fut cachée pendant un mois et sept jours. Son fils Abou-Temim-Ma'add lui succéda comme calife et fut surnommé al-Mouizz-li-din-allahi. Il envoya Djaouhar, son chef d'armée, contre Afkan. En l'an 347⁴ celui-ci s'en empara et tua son émir Qa'la-ibn-Ahmed-ibn-al-Fath, qui s'était appelé émir des croyants, surnommé ach-Chakir-lillah, et avait fait frapper ces titres sur ses monnaies. Ensuite

1. En 953. Agapius d'Antioche siégea en 953-959. Ici finit la traduction de *Mednikov*. — 2. 15 sept. 951. — 3. 19 mars 953. C'est le troisième calife fatimite. Le vendredi correspond au 18 mars 953. — 4. 25 mars 958-13 mars 959.

على سكتته وسار الى فاس¹ ففتحها واسر اميرها احمد بن بكر وغزا اساطيل كثيرة
ورجعت² كلها غانمة

وغزا سيف الدولة في سنة اثنين واربعين وثلاثمائة وغار على زبيرة³ وعرقا⁴ والتقاء
قسطنطين بن بردس الفقاس⁵ على درب مروان وقتل من الفريقين خلق⁶ وعبر سيف
الدولة الفرات وسار الى بطن هنزيط⁷ ودخل سميساط⁸ وبلغه انّ الدمستق⁹ بردس الفقاس¹⁰
قد خرج الى ناحية الشام فالحقه سيف الدولة وراء مرعش فأوقع سيف الدولة بعسكرة واسر
قسطنطين * ابنه وقتل¹¹ البطريق لاون بن الملائني¹² في الحرب وحمل القسطنطين
بن الدمستق¹³ الى حلب ومات بها¹⁴ من علة اصابته وامر سيف الدولة النصارى فتولوا امره
وكفن بكفن فاخر وجعل في تابوت في بعض الكنائس وكتب الى ابيه يعزيه¹⁵ به

1. BS فارس. — 2. Ch رجعت (sans او). — 3. PBL S ريطر. — 4. P عرقه. — 5. BCh
هرتبط S هرطب Ch هيرتبط. — 6. CL add. كثير. — 7. PBC هيرتبط Ch هيرتبط. — 8. Ch
سميشاط. — 9. BLSch الدمستقس. — 10. BCh الفوقاس S. الفوقاسي. — 11. BCh
add. لاون. — 12. BCh om. ces trois mots. C الملائني LS اللالي. — 13. BLSch
يعرفه C. — 14. BLSch فيها. — 15. الدموستيقس.

(Djaouhar) marcha contre Fez (*Fas*), s'en empara et captura son émir Ahmed-ibn-Bekr. Plusieurs expéditions maritimes furent envoyées et retournèrent toutes avec du butin.

En l'an 342¹, Seif-ad-Daoulah, s'étant mis en marche, assaillit Zibathrah et 'Arqa. Constantin, fils de Bardas Phocas, se rencontra avec lui près du défilé de Merwan², et un grand nombre furent tués des deux côtés. Puis Seif-ad-Daoulah traversa l'Euphrate, marcha vers Batln-Hanzith et entra à Samosate. Là il apprit que le domesticos Bardas Phocas était déjà sorti dans le district de Syrie. Alors Seif-ad-Daoulah l'atteignit au delà de Mar'ach, mit en déroute son armée et captura son fils Constantin. Dans la bataille fut tué le patrice Léon, fils de Maléinos (?). Constantin, fils du domesticos, avait été amené à Alep, où il mourut de maladie. Seif-ad-Daoulah ordonna aux chrétiens de s'occuper de lui : ils l'enveloppèrent dans un linceul précieux et le mirent au cercueil dans une des églises. Puis (Seif-ad-Daoulah) écrivit à son père pour le consoler.

1. 18 mai 953-6 mai 954. Ici commence la traduction russe par *Vasiliev*, II (2), 66-67. — 2. Peut-être « Maouzar ». V. *Vasiliev*, II (1), 292 et note 4.

ونزل سيف الدولة في سنة ثا¹ث وأربعين وثلاثمائة على حصن الحدث لبنائه وقصد الدهستق² بدرس الفقاس³ واقتتل الفريقان من أول النهار الى وقت العصر واستظهر⁴ المسلمون على الروم واسروا اعورحرم⁵ وجماعة من رساء الروم وقتلوا خلقاً⁶ منهم واختفى⁷ تقفور بن بدرس الفقاس⁸ في قناة الحدث باقى نهاره ولما كان في الليل خرج ولحق بأبيه واقام سيف الدولة على الحدث الى ان بناها وعاد الدهستق⁹ بدرس الفقاس¹⁰ ونزل على الحدث سنة اربعة¹¹ واربعين وثلاثمائة وحاصره ونقب سورده¹² وسار سيف الدولة لقتاله ولما قرب انصرف

الدهستق¹³ وغزا سيف الدولة الى بطن هنزيط¹⁴ في سنة خمس¹⁵ واربعين وثلاثمائة ونزل¹⁶ شاطى نهر ارسناس¹⁷ وعبر الى الجانب الآخر في الزواريق وكان ناي¹⁸ بن الشمشقيق¹⁹ في تل²⁰ بطريق فكبسه²¹ سيف الدولة فانز²²م ابن الشمشقيق وفتح سيف الدولة تل²³

1. BLSCh. الدهمستيقس.
2. BCh. S. الفوقاسى.
3. P. واستظهر.
4. Ch. اعورحرم.
5. S. add. كثيرا.
6. P. واختفى.
7. BLS. Ch. الفرقاسى.
8. BLSCh. S. om. الدهمستيقس.
9. BLS. Ch. الفرقاسى.
10. BCh. اربع.
11. PBS. صورة.
12. BLSCh. الدهمستيقس.
13. B. هزيط L. هزيط B.
14. S. خمسة.
15. Ch. add. على.
16. S. ارستيناس S. ارستيناس.
17. B. C. الشقيق.
18. Ch. الشمشيق.
19. P. بل.
20. P. بل.

En l'an 343¹ Seif-ad-Daoulah vint près de la forteresse d'al-Hadath pour la faire bâtir. Le domesticos Bardas Phocas se dirigea contre lui. Les deux partis se battirent le premier jour jusqu'au soir, et les musulmans vainquirent les Grecs, capturèrent 'v-r-h-r-m² et plusieurs chefs grecs et en massacrèrent un grand nombre. Nicéphore, fils de Bardas Phocas, se cacha dans un canal d'al-Hadath pendant le reste de la journée; la nuit venue, il en sortit et rejoignit son père. Seif-ad-Daoulah resta près d'Al-Hadath jusqu'à ce qu'il eût bâti cette ville. Puis le domesticos Bardas Phocas retourna, en l'an 344³, s'arrêta près d'al-Hadath, l'assiégea et la battit en brèche. Seif-ad-Daoulah

* Chp. 114. marcha pour le combattre. * Mais à son approche le domesticos s'en alla.

En l'an 345⁴ Seif-ad-Daoulah assaillit Bathn-Hanzith, s'arrêta sur les bords du fleuve d'Arsanas et passa en bateaux sur l'autre rive. Jean, fils de Tzimiscès, se trouvant à Tell-Bithriq, Seif-ad-Daoulah le surprit, et le fils de Tziniscès prit la fuite. Seif-ad-Daoulah s'empara de Tell-Bithriq. Puis

1. 7 mai 954-26 avril 955. — 2. Je ne peux pas déchiffrer ce nom. V. plus bas. — 3. 27 avril 955-14 avril 956. — 4. 15 avril 956-3 avril 957.

بطريق وانثنى¹ سيف الدولة قافلاً الى² الدرب الذي يقال له درب الخياطين والقائ³
 * P f. 16v. * الدمستق⁴ وابن⁵ الشمشقيق⁶ قد اخذا الدرب واشحناه بالرجال * فانتشب⁷ القتال بينهم
 واستظهر سيف الدولة عليها⁸ وكان سيف الدولة قد خلف بدلوک ابا⁹ العشائر بن
 الحسن¹⁰ بن علي بن الحسين¹¹ بن حمدان ورسم له النزول * علي حصن عرمداس¹²
 وبناه¹³ وخرج¹⁴ لاون البطريق ابن الدمستق¹⁵ ولقيه¹⁶ ابو¹⁷ العشائر فأسره¹⁸ لاون
 وحمله الى القسطنطينية ومات في الاسر
 * واستوزر معز الدولة للمطيع الحسن بن محمد المهلب¹⁹ يوم الاربعاء²⁰ لسبع خلون
 من جمدى الآخرة²¹ سنة خمس وأربعين وثلاثمائة²²
 وفي * هذه السنة²³ خرج ملك النوبة أيضاً حتى بلغ أسوان وخرّبها وقتل وسبي²⁴

1. وبن PB. — 2. S على. — 3. LSCh والقى. — 4. BLSCh الدمستيقس. — 5. PB. — 6. S الشمشيقي. — 7. BS فانتشب. — 8. LS عليها. — 9. B ابو. — 10. BLSCh الحسين. — 11. BLSCh om. — 12. B عرمداس LS عرمداس Ch عرمداس C عرمداس. — 13. BLSCh om. ces deux mots. — 14. BLSCh فخرج. — 15. BLSCh الدمستيقس. — 16. BLS ولقيه. — 17. LS ابا P. — 18. P فأسره. — 19. PS المهلبى. — 20. P الاربعاء. — 21. S الاربعاء. — 22. BCh om. dep. *. — 23. BSCh ذلكت العصر. — 24. B وسبى.

Seïf-ad-Daoulah, en revenant, changea de route vers le défilé qui s'appelait Darb-al-Khayathin (défilé des tailleurs); mais il trouva que le domesticos et le fils de Tzimiscès avaient déjà occupé le défilé et l'avaient garni de soldats. La bataille entre eux s'étant engagée, Seïf-ad-Daoulah les vainquit. Seïf-ad-Daoulah avait laissé à Delouk Abou-l-'Achaïr-ibn-al-Hasan-ibn-al-Houseïn-ibn-Hamdan et l'avait chargé d'établir un camp près de la forteresse d'Ar.m.da et de la bâtir. Alors le patrice Léon, fils du domesticos, se mit en marche, et Abou-l-'Achaïr le rencontra. Léon, l'ayant fait prisonnier, l'amena à Constantinople, où il mourut en captivité¹.

Mouizz-ad-Daoulah choisit pour vizir auprès d'al-Mouthi' al-Hasan-ibn-Mohammed-al-Mohallabi le mercredi septième jour du mois de djoumada second de l'an 345².

En la même année³ le roi des Nubiens partit de nouveau en campagne : arrivé à Aswan, il la dévasta et fit massacrer ou captura un certain nombre

1. Ici finit la traduction de Vasiliev. — 2. 16 sept. 956. — 3. 345 = 15 avr. 956-3 avril 957.

منها وسارت العساكر اليه من مصر براً وبحراً وقتلت وسبت من النوبة عدداً كبيراً¹ وولاً² باقومهم منهزمين³ وفتح حصن من حصونهم يعرف بابريم وغزا سيف الدولة في سنة⁴ خمس وأربعين وثلاثمائة وانفذ سريره الى سمندو⁵ فوجدوا سطراتيغوساً⁶ بن البلنطس⁷ واسروه وقتل واحرق وأسر⁸ وعاد⁹ وقصد سيف الدولة¹⁰ حصن زياد وحاصره واتصل به انّ الدمستق¹¹ متوجّهاً الى الشام فتسرع الى لقائه¹² ودفعه ونزل الدمستق على حصن الحدث وفتحه ساجاً في شهر¹³ ربيع الاوّل سنة ست وأربعين وثلاثمائة¹⁴ وآمن اهله وانصرفوا الى حلب واحرب الدمستق حصن الحدث وسار يانيس بن الشمشقيق¹⁵ الى ناحية آمد وارزن¹⁶ وميافارقين¹⁷ ونزل على حصن يقال له اليماني من

1. S كبير. — 2. LSch وولي. — 3. S منهزمون. — 4. P om. — 5. Codd. et Ch سميدو. Cf. *Yāqut*, III, 144. — 6. BCh ستراتيغوس LS ستراتيغوس. — 7. Sic *al-Adim* (Cod. Mus. Asiat. Petropol. 522) fol. 21^v, PBS الباغنطس C الثلقطس L البلقطس. — 8. BLSCh om. — 9. BSCh add. L سيف الدولة. — 10. BLSCh om. — 11. BLSCh الدوستيق et infra. — 12. BLSCh للقائه. — 13. BLSCh om. — 14. S om. — 15. P السمسقيق S الشمشيقي et infra. — 16. BLSCh وارزون. — 17. P وميافارقين.

d'habitants. Contre lui, de l'Égypte, se mirent en marche, par terre et par mer, des troupes qui massacrerent et firent prisonniers un grand nombre de Nubiens; le reste prit la fuite. Puis une de leurs forteresses, qui s'appelait Ibrim, fut emportée.

En 345¹ Seïf-ad-Daoulah fit une incursion; il envoya un détachement de ses troupes vers Samandou². Après y avoir trouvé le stratège, fils de al-b-l-nth-s³, ils le firent captif. (Seïf-ad-Daoulah) tua, brûla, fit des prisonniers et s'en retourna. Puis Seïf-al-Daoulah marcha vers Hîq-Ziyad et y mit le siège. Ayant appris que le domesticos se dirigeait vers la Syrie, (Seïf-ad-Daoulah) se hâta à sa rencontre et le repoussa. Le domesticos, après avoir assiégé la forteresse d'al-Hadath, s'en empara en paix au mois de rabi' Ier de l'an 346⁴; il lit grâce à ses habitants, qui s'en allèrent à Alep. Puis il dévasta la forteresse d'al-Hadath. Jean fils de Tzimiszés marcha dans le district d'Amide, d'Arzen et de Mayafariqin et assiégea une forteresse qui

1. 15 avril 956-3 avril 957. Ici commence la traduction russe de *Vasiliev*, II (2), 67-68. — 2. V. *Jacut*, III, 144. — 3. D'autres variantes : al-b-l-q-ths, al-b-l-t-ths, al-ç-l-q-ths, al-ba-gh-n-ths. V. *Vasiliev*, II (1), 297. Peut-être faut-il lire أربانطس ou أربانطس et voir dans ce « stratège, fils d'Arabianitis » le στρατηγὸς ὁ Ἀραβωνίτης du xe siècle que nous trouvons dans *De administrando imperio Constantini Porphyrogeniti*, p. 204 et qui vivait à l'époque de cet empereur. — 4. 2 juin-1er juillet 957.

عمل آمد في سنة سبع واربعين وثلاثمائة وسير اليه سيف الدولة غلامه نجا¹ الكاسكي² في عشرة آلاف والتقاها ابن³ الشمشقيق وانهم نجا وقتل الروم من عسكره زهاء خمسة الاف واسروا نحو⁴ ثلاثة آلاف⁵ واستولوا على جميع سواد نجا وسار ايضاً بسيل⁶ البار اكمونس⁷ ويانيس بن الشمشقيق⁸ وزلا على سمياط⁹ * Ch p. 115. وفتحها¹⁰ في بعض يوم¹¹ ورحل عنها الى * رعبان¹² وحاصرها فصار سيف الدولة والتقاها واستظهر الروم¹³ عليه استظهاراً عظيماً وانهم سيف الدولة وتبعه ابن الشمشقيق¹⁴ فوقع بعسكره وقتل¹⁵ واسر من اهله واصحابه * ووجوه غلمانه ما يكثر عدده وذلك في شعبان سنة سبع واربعين وثلاثمائة وادخل الى القسطنطينية من الاسرى¹⁶ الف وسبعمائة فارس وطوف بهم وهم¹⁷ ركاب خيولهم ولايسون¹⁸ سلاحهم

1. PLSB om. — 2. C الخاسكي. — 3. PB بن. — 4. BSCh om. — 5. P الف. — 6. S باسيل. — 7. P البراكونوس LS البراكونوس BC البراكونوس. — 8. S الشمشيتي. — 9. B سمياط C سمياط. — 10. Ch وفتحها. — 11. BLSCh om. ces trois mots. — 12. PLS رعبان B زعان C رعيان sed cf. *Yāqūt*, II, 791. — 13. C add. — 14. S الشمشيتي. — 15. BLSCh om. ces quatre mots. — 16. S الاسرا. — 17. BLS om. — 18. LS ولايسين.

s'appelait al-Yamani, dans le district d'Amide, en l'an 347¹. Seif-ad-Daoulah envoya contre lui un de ses serviteurs, Nadja-al-Kaski, ayant dix mille hommes. Le fils de Tzimiszes les combattit, et Nadja prit la fuite. Les Grecs massacrerent parmi ses troupes près de cinq mille hommes, en firent prisonniers près de trois mille et s'emparèrent de tous les bagages de Nadja.

Ensuite le parakimomène Basile et Jean fils de Tzimiszes marchèrent aussi et, après avoir mis le siège devant Samosate, ils s'en emparèrent en quelques jours; puis, partis pour * Ra'ban, ils l'assiégèrent. Seif-ad-Daoulah se mit en marche et en vint aux mains avec eux; et les Grecs remportèrent une grande victoire sur lui; Seif-ad-Daoulah s'enfuit, et le fils de Tzimiszes, le poursuivant, attaqua ses troupes, massacra et captura un très grand nombre de ses proches, de ses compagnons et de ses nobles serviteurs (*ghoulaman*). Ces faits eurent lieu au mois de cha'ban de l'an 347². Mille sept cents cavaliers ayant été amenés comme prisonniers à Constantinople, furent promenés, à cheval et en armes, par les rues³. * Ch p. 115.

1. 25 mars 958-13 mars 959. — 2. 18 oct.-15 nov. 958. — 3. Ici finit la traduction de *Vasiliev*.

وكان ناصر الدولة قد دافع معز الدولة بحمل المال الذي قرر عليه حملة عن الاعمال التي في يده * ولما أصيب سيف الدولة على رعبان² طمع معز الدولة في ناصر³ في الدولة لعلمه بالنكبة التي لحقت سيف الدولة وأنه مشغول بنفسه عن نصرته فخرج معز الدولة الى الموصل قاصداً لحربه في النصف من جمادى⁴ الاولى سنة سبع وأربعين وثلثمائة⁵ ولما بلغ ناصر الدولة خروجه سار من الموصل الى نصيبين ودخل معز الدولة الى الموصل ورحل منها الى نصيبين ووصل⁶ برقعيد وبلغه ان ابا المرحبان⁷ وهبه الله ابني ناصر الدولة بسنجار في عسكر معهما فانفذ معز الدولة اليهما سرية فكبسهما بغتة فانصرفا فيمن معهما وتركوا⁸ خيمهم ورحلهم⁹ بحاله لضيق الوقت عن حمل شيء¹⁰ منه وأسرع اصحاب معز الدولة الى الغارة¹¹ والنهب¹² ونزلوا¹³ في خيم ابى¹⁴ المرحبان¹⁵ واخيه واصحابهما

1. Ch مسنعر. — 2. BLSCh om. P على وعبان. — 3. Ch فاند. — 4. S جماد. — 5. BCh om. dep. في النصف. — 6. Ch add. الى. — 7. LS المرحبي. — 8. P وتركوا LS. — 9. LS خيمهما ورحاهما. — 10. BLSCh شيا. — 11. BP المغارة. — 12. Ch والنهب. — 13. P وتركوا. — 14. B ابا. — 15. LS المرحبي.

Nacir-ad-Daoulah tardait à verser l'argent qu'il s'était engagé à payer à Mouizz-ad-Daoulah pour les provinces qu'il gouvernait. Après la défaite de Seïf-ad-Daoulah près de Ra'ban, Mouizz-ad-Daoulah s'enhardit contre Nacir-ad-Daoulah, parce qu'il avait appris le malheur qui avait frappé Seïf-ad-Daoulah, et que celui-ci avait été (trop) préoccupé de ses affaires pour prêter secours (à Nacir-ad-Daoulah). Alors le quinzième jour de djoumada 1er de l'an 347¹, Mouizz-ad-Daoulah marcha vers Mossoul pour faire la guerre à (Nacir-ad-Daoulah). Nacir-ad-Daoulah, ayant appris qu'il s'était mis en marche, partit de Mossoul pour Nisibe. Puis Mouizz-ad-Daoulah, après être entré à Mossoul, la quitta pour aller à Nisibe. Arrivé à Barqa'id, il apprit que les fils de Nacir-ad-Daoulah, Abou-l-Mouradja et Hibat-Allah, se trouvaient avec leurs troupes à Sindjar. Mouizz-ad-Daoulah envoya contre eux un détachement, qui les surprit; et (les deux frères) avec ceux qui les suivaient, s'en allèrent, après avoir abandonné leurs tentes et bagages, car ils ne pouvaient rien emporter à cause du manque de temps. Les troupes de Mouizz-ad-Daoulah se mirent à envahir et à piller et se fixèrent dans les tentes d'Abou-l-Mouradja, de son frère et de leurs troupes. Lorsqu'ils se furent établis ainsi, Abou-l-Mouradja, son frère et leurs troupes, étant de

ولمّا استقرّوا رجع ابوا¹ المرجاء² واخوه في اصحابهما وكسوهم واسروا جماعتهم وقتلوا بعضهم
وسار معز الدولة الى نصيبين ودخل ناصر الدولة ميفارقين³ ومنها الى حلب مستجيراً
بأخيه⁴ سيف * الدولة فتلقاه اخوه سيف الدولة⁵ اجمل لقاء وخدمه بنفسه وتولّى نزع خفه⁶
بيده واجلسه على سريره⁶ وجلس بين يديه وتوسّط سيف الدولة الحال بين ناصر الدولة
ومعز الدولة واعاد⁷ اليه ناصر الدولة الاسرى⁸ الذين اسرهم ولداه بعد ان خلع عليهم⁹
وأحسن اليهم¹⁰ وانكفأ¹¹ معز الدولة من الموصل الى بغداد وعاد ناصر الدولة الى الموصل
وغارت الروم على قورس¹² وسبوا خلقاً من اهلها¹³ واسرى¹⁴ اليهم¹⁵ سيف الدولة
واستخلص الاسرى¹⁶

وفي هذه السنة مات قسطنطين بن لاون ملك الروم في تشرين الثاني سنة الف ومائتين
* P f. 17*. واحد¹⁷ وسبعين¹⁸ * وهو¹⁹ شعبان سنة ثمان واربعين وثلاثمائة وكان جملة ما ملك منذ
* Chp. 116.

1. B ابا. — 2. LS المرجى. — 3. P ميفارقين. — 4. Ch اخيه. — 5. S om. ces trois mots.
— 6. B سريره Ch سريره. — 7. P وعاد. — 8. S الاسرا. — 9. LS عليهما. — 10. LS اليهما. — 11. S
وانكفأ. — 12. LSCh قورس. — 13. BCh om. deux mots. — 14. P واسرا. — 15. BCh اليهم. —
16. S الاسرا LS add. من ايديهم. — 17. LSC واحدى. — 18. L add. للميلاد. —
19. BCh في وذلك.

retour, les surprirent, en firent un grand nombre prisonniers et en massacrerent quelques-uns.

Ainsi Mouizz-ad-Daoulah marcha vers Nisibe. Nacir-ad-Daoulah entra à Mayafariqin, puis de là à Alep, pour rechercher la protection de son frère Seif-ad-Daoulah. Celui-ci le reçut avec grand honneur, le servant personnellement, tint à le déchausser de sa propre main, le fit asseoir sur son trône et s'assit lui-même devant lui. Puis Seif-ad-Daoulah se fit médiateur entre Nacir-ad-Daoulah et Monizz-ad-Daoulah. Nacir-ad-Daoulah lui restitua les prisonniers que ses fils avaient capturés, après leur avoir remis en don des vêtements d'honneur et les avoir traités avec distinction. Puis Mouizz-ad-Daoulah s'éloigna de Mossoul vers Bagdad et Nacir-ad-Daoulah retourna à Mossoul.

Les Grecs¹ attaquèrent Qourous et emmenèrent en captivité un grand nombre d'habitants. Seif-ad-Daoulah les assailit pendant la nuit et délivra les prisonniers.

En cette année mourut Constantin, fils de Léon, empereur des Grecs, au mois de tiehrin IIe de l'an 1271, * qui est le mois de cha'ban de l'an 348². Son * Chp. 116

1. Ici commence la traduction russe par Vasiliev, II (2), 68. — 2. Novembre 959 = 7 oct.-4 nov. 959.

مات عمه الاسكندرا والى ان شاركه في الملك رومانوس¹ الشيخ وولداده وصفي له
وانقرده² به الى ان مات ثمانية³ واربعين سنة منها مدة ملكه مع امه زويي⁴ سبع⁵ سنين
ومع رومانوس حميه⁶ ستة⁷ وعشرين سنة وملك منفردا خمسة⁸ عشر سنة وملك بعده
ابنه رومانوس وذلك في خمسة عشر⁹ سنة من خلافة¹⁰ المطيع
وصير¹¹ لاون بن بردس الفقاس¹² دمستق¹³ على المشرق¹⁴ وصير¹⁵ نقفور اخا¹⁶
دمستق على المغرب وسار لاون الى نحو¹⁷ طرسوس وسبي¹⁸ وقتل وفتح¹⁹ الهارونية
في اول شوال سنة ثمان واربعين وثلثمائة
وفي اربع²⁰ عشر²¹ سنة من خلافة المطيع صير²² اخريستوفورس²³ بطريك²⁴ على
انطاكية فاقام²⁵ عشرة²⁶ سنين وقتل

1. S. الاسكندرس. — 2. BLSch رومانس. — 3. BLSch روما. — 4. Ch ثمان. — 5. B
ايرويني Ch رى P زويي. — 6. B سبعة. — 7. BS حموه. — 8. LSCh ست. — 9. Ch
خمس. — 10. Ch عشرة. — 11. BCh om. deux mots. — 12. BLSch الفقاس. —
13. BLSch دومستريقتوس et infra. — 14. S المشرق. — 15. BCh اخرا. — 16. BC بحر
Ch نواحي. — 17. B وسيا. — 18. C اجل. — 19. BLSch اربعة. — 20. Ch عشرة. —
21. BLSch اخريستوفورس. — 22. S بطريكا. — 23. BLSch اقام. — 24. BCh عشر.

règne dura quarante-huit ans depuis la mort de son oncle Alexandre et jus-
qu'à ce que Romain le Vieux et ses deux fils se fussent associés avec lui dans
le gouvernement et qu'il fût devenu ensuite empereur tout seul en pleine tran-
quillité jusqu'à sa mort. Dans cet espace de temps il régna avec sa mère Zoé
sept ans, avec son beau-père Romain vingt-six ans et tout seul quinze ans.
Puis lui succéda son fils Romain. Cela eut lieu en la quinzième année du
califat d'al-Mouthi¹.

(Romain) nomma Léon, fils de Bardas Phocas, *domesticos* de l'Orient et
son frère Nicéphore *domesticos* de l'Occident. Puis Léon marcha vers Tarse,
en faisant des captifs et même en massacrant; il s'empara d'al-Harouniyyah
au début du mois de chawwal de l'an 348².

En l'an quatorze du califat d'al-Mouthi³, Christophore fut patriarche
d'Antioche et, après avoir siégé pendant dix ans, il fut tué³.

1. Ce n'est pas exact. Constantin VII mourut en 959; mais la quinzième année d'al-
Mouthi¹ correspond à l'année 961. Ici finit la traduction de *Vasiliev*. — 2. 5 déc. 959-
2 janvier 960. — 3. Ce fragment sur Christophore est traduit en russe par *Mednikov*, I,
335. La quatorzième année d'al-Mouthi¹ correspond à l'année 960. Christophore siégea en
960-969.

* وورد لاون الدمستق الى ناحية دياربكر في سنة ثمان واربعين وثلثمائة¹ وتوجه سيف الدولة من حلب الى هناك ورحل الدمستق² الى ناحية الشام وقتل من اهله عدداً متوافراً واخذ حصوناً كثيرة واسر محمد بن ناصر الدولة

ووردت الاخبار بذلك الى مصر يوم الاحد ثلاث خلون من المحرم سنة تسع واربعين وثلثمائة فشعث³ غواغى⁴ مصر ورعاهم شعاً⁵ عظيماً واغلق النصرى الكنائس⁶ ذلك اليوم سريعاً⁷ واصبح الرعاع يوم الاثنين غده⁸ وقصدوا كنيسة ميخائيل⁹ التي للملكية في قصر الشمع وكسروا ابوابها وهتكوا الكنيسة ونهبوا ما ظفروا به منها ورجعوا الى كنيسة بو¹⁰ قير التي لليعقوبية¹¹ بقصر الشمع ففعلوا بها مثل ذلك فلما كان يوم الجمعة بعد صلاة¹² الظهر لثمان خلون من المحرم من السنة¹³ وقعت صيحة¹⁴ في الجامع العتيق ورجفة فنهب عالم¹⁵ من الناس واخذت ثيابهم وعاد الرعاع¹⁶ الى كنيسة ميخائيل¹⁷ وكست ابوابها أيضاً

1. BCh om. dep. *. — 2. BLSch الدومستيقس. — 3. BLSch فشعثت. — 4. BS غواغى. — 5. P شعبا. — 6. BCh add. في. — 7. BCh om. — 8. L غرة Ch غرة. — 9. P مكاييل BLSch add. الملاسى. — 10. BLS Ch ابي. — 11. P لليعاقبة. — 12. BS صلو. — 13. BCh om. deux mots. — 14. LS صيحة. — 15. P اعالم. — 16. P الرعاع S الرعايا. — 17. P مكاييل.

Le *domesticos* Léon étant arrivé dans la province de Diarbékir en l'an 348¹, Seif-ad-Daoulah y alla d'Alep. Alors le *domesticos* partit pour la Syrie, où il massacra un très grand nombre d'habitants, démolit beaucoup de forteresses et captura Mohammed-ibn-Nacir-ad-Daoulah.

Lorsque cette nouvelle² fut parvenue jusqu'en Égypte le dimanche troisième jour d'al-mouharrem de l'an 349³, parmi la foule et le bas peuple du Caire éclata une grande émeute. Les chrétiens fermèrent à la hâte en ce jour les portes des églises. Au matin du lundi le bas peuple se dirigea vers l'église de Saint-Michel (*Mikhaïl*) à Qaçr-ach-Chama', qui appartenait aux melkites; ils en enfoncèrent les portes, violèrent l'église et, après y avoir pillé ce qu'ils avaient pu, rebroussèrent chemin vers l'église d'Abou-Qir à Qaçr-ach-Chama', qui appartenait aux jacobites, où ils firent la même chose. Le vendredi, après la prière de midi, huitième jour d'al-mouharrem de la même année⁴, dans l'ancienne mosquée, s'élevèrent des cris et une agitation; un très grand nombre de gens furent pillés et privés des vêtements. Le bas peuple retourna vers l'église de Saint-Michel où ils enfoncèrent de nouveau

1. 14 mars 959-2 mars 960. — 2. Ici commence la traduction russe de *Mednikov*, I, 335-336. — 3. 4 mars 960. — 4. 10 mars 960.

ونهبت الكنيسة وشعثت وكذلك أيضًا كنيسة كانت لليعقوبيّة برأس الخليج على اسم السيّدة وهي المعروفة.....¹ فعل² بها مثل ذلك³.

وتهبّت المسلمون للغزو الى بلاد الروم وركب كافور الاخشيدي⁴ الى دار الصناعة⁵ : P. f. 18. S. p. 53.
 ووقف ليطلع مركبًا حربيًا عظيمًا كان بها الى⁶ البحر وكان على الشطّ مركب آخر مرسى
 فاجتمع الناس فيه وجلسوا على حافته وتزاحموا⁷ عليه⁸ لينظروا⁹ الى¹⁰ نزول المركب¹⁰ * Ch p. 117.
 الى البحر فانقلب¹¹ ذلك المركب الذي¹² كانوا مجتمعين فيه بهم ومال عليهم فقتلهم
 بأجمعهم¹³ وغرق عدّة من المراكب الملاصقة¹³ له في البحر مملوءة ناسًا¹⁴ وهلك جميع¹⁵ * B. f. 92.
 من كان فيها ومات من الناس زهاء خمس مائة رجل وذلك يوم السبت لتسع خلون من
 صفر سنة تسع وأربعين¹⁶ وثلاثمائة ولم يبق بمصر سكة¹⁷ آلا وكان فيها مائتا¹⁶
 ومات ايّوب بطريق الاسكندريّة بمصر يوم الخميس لاثنتي¹⁷ عشر ليلة خلت من

1. Nomen deliguratum esse videtur : P بابريس LSCh بابرييس B دابريس —
 2. LSCh فعل — 3. P om, deux mots. — 4. Codd. et Ch الاخشيدي — 5. LS في — 6. P
 S الاخر — 7. l. om. — 8. l. ينظرون S لينظرون — 9. PLS om. — 10. BCh add. وتزاحموا
 الملاصقة P اللاصقة — 11. Ch الذين — 12. P فانقلبت LSCh فانقلبت B المراكب
 — 13. BLSCh اناسا — 14. S واربعين — 15. BCh om. dep. وذلك Ch p. 306
 مائتا P وذلك — 16. BCh om. مائتان — 17. S لاثنتي.

les portes ; puis l'église fut pillée et saccagée. Le même sort arriva à l'église des jacobites sous le vocable de la Sainte Vierge à Ras-al-Khalidj, qui fut connue comme .b.ris. (.b. r. tis?), où (le bas peuple) fit la même chose¹.

Les musulmans s'empressèrent de se préparer à la guerre contre le pays des Grecs. Kafour-al-Ikhehidi alla à l'arsenal, où il resta pour lancer à la mer un grand navire de guerre qui s'y trouvait. Un autre navire se trouvant à l'ancre près du bord du fleuve, le public s'y entassa, s'assit sur un seul bord de ce navire, s'y pressa, les uns sur les autres, * pour voir le lancement du navire à la mer. Mais ce navire sur lequel ils s'étaient amassés se renversa, tomba sur eux et les tua tous. Un certain nombre de navires remplis de public, qui se tenaient côte à côte (du navire renversé) dans la mer, coulèrent à fond, et tous ceux qui s'y trouvaient périrent. Il mourut environ cinq cents hommes. Cela eut lieu le samedi neuvième jour de çafar de l'an 349². Au Caire il ne resta aucune rue qui n'eût pas sa triste réunion.

Le patriarche d'Alexandrie Job décéda au Caire le jeudi douzième jour de

1. Ici finit la traduction de Mednikov. — 2. 10 avril 960 (c'est le mardi).

رجب سنة تسع وأربعين وثلثمائة¹ ودفن في كنيسة مار تاذرس² بمصر³ وله في الرياسة ثمان سنين وأقام الكرسي بعده بغير بطريرك⁴ أربع سنين

ومات أبو القسم انوجور⁵ بن الاخشيد صاحب مصر يوم السبت لتسع خلون من ذي القعدة من السنة⁶ وتقلد الامارة بعده اخوه ابو الحسن علي بن الاخشيد وكان اسم الامارة واقعاً عليه والغالب على الامور كافور الخادم غلام ابيه

وفي هذه السنة غزا سيف الدولة⁷ في زهاء ثلثين الف⁸ وسبأ⁹ سبياً عظيماً وغنم غنائم جليلة ولما رجع وجد لاون الدمستق¹⁰ ابن بردس* الفقاس¹¹ قد سبقه الدرب

المعروف بدرب مغارة الكحل¹² واخذ عليه المضائق وحاربه وأوقع بعسكره وارتجع الروم لسبب¹³ والاسارى¹⁴ واخذوا جميع كراعه وخزائنه وتخلص سيف الدولة في نفر يسير من غلمان¹⁵ ومضى باقى اصحابه اسرى وقتلى¹⁶ وكانت الوقعة يوم الخميس النصف من شهر

1. BCh om. dep. يوم. — 2. BLSCh تاذرس. — 3. BLSCh om. — 4. BLSCh بطريرك. — 5. BPLS ابوجور. — 6. BCh وثلثمائة. — 7. LSCh add. بلاد الروم. — 8. BCh الفأ. — 9. LSCh وسبى. — 10. BLSCh الدومستيقس. — 11. BLSCh الفوقاس. — 12. PBLSch الكجك sed cf. *Yāqut*, I, 929, 4. — 13. BLSCh السبى. — 14. BLSCh add. وقتلا. — 15. BCh om. deux mots. — 16. BCh وقتلا.

redjeb de l'an 349¹ et fut enseveli dans l'église de Théodore au Caire, après avoir siégé pendant huit ans. Après sa mort le siège resta sans patriarche pendant quatre ans.

Le samedi neuvième jour de zou-l-qa'dah de la même année² mourut Abou-l-Qasim-Ounoudjour-ibn-al-Ikhehid, maître de l'Égypte. Son frère Abou-l-Hasan-'Ali-ibn-al-Ikhehid lui succéda comme émir; mais il ne porta que le nom de l'émir: ce fut l'eunuque Kafour, serviteur de son père, qui gouverna les affaires.

En cette même année³ Seïf-ad-Daoulah fit une incursion (contre les Grecs) avec environ trente mille (hommes); il fit beaucoup de prisonniers et s'empara d'un riche butin. A son retour il apprit que le domestico Léon, fils de Bardas Phocas, arrivé avant lui dans le passage de montagne qui s'appelait Darb-Magharah-al-Kouhl, en avait occupé le défilé; (Léon) engagea la bataille avec (Seïf-ad-Daoulah) et attaqua ses troupes; les Grecs reprirent tout leur butin, tous les prisonniers et s'emparèrent de tous ses bagages et de tous ses trésors. Seïf-ad-Daoulah échappa avec un petit nombre de ses hommes; mais le reste de ses troupes fut fait prisonnier et massacré. Cette déroute eut lieu

1. 7 sept. 960. — 2. 31 déc. 960 (lundi). — 3. 349 = 3 mars 960-19 févr. 961,

رمضان¹ سنة تسع² واربعين وثلاثمائة ووصل سيف الدولة الى الحوانيت³ منها ما بعد الغنيمة وبات بها وسار منها الى المصيصة ومنها الى حلب
وغزا نقفور دمستق⁴ المغرب الى جزيرة اقريطش في أسطول ونازلها في النصف من جمادى الاولى⁵ سنة تسع واربعين⁶ وثلاثمائة وحاصرها ثمانية اشهر وفتحها يوم الخميس النصف من المحرم سنة خمسين وثلاثمائة⁷ وخرّب ما فيها من المساجد وسبي⁸ من اهلها خلقاً كثيراً⁹

وورد الخبر بذلك الى مصر يوم الجمعة لثمان خلون من¹⁰ السنة وهو يوم عيد¹¹ العازر¹² قبل الشعانين بيومين¹³ فتجمّع في الحال خلق من رعاى اهل مصر وعوامها وقصدوا ايضاً كنيسة ميخائيل التي للملكية بقصر الشمع¹⁴ فشعثوها واخربوها خراباً عظيماً ونهبوا جميع ما فيها¹⁵ ونهبوا كنيسة النسطورية وكنيسة مار نادر¹⁶ وكنيسة مريم¹⁷ السيدة¹⁸

1. P. رمضان. C. صفر. — 2. B. تسعة. — 3. Ch. الحوانق et (p. 306) false. — 4. BLSch. دومستيقس. — 5. BCh. جمادى الاخرى المحرم. — 6. BCh. خمسين. — 7. BCh. om. dep. النصف. — 8. B. وسبا. — 9. خلق كثير. — 10. C. add. صفر. — 11. BLSch. ليلة السبت. — 12. C. add. اللذى. — 13. BLSch. om. ces trois mots. — 14. C. om. ces deux mots. — 15. P. خربا. — 16. Add. C. — 17. B. ما نادر. — 18. C. مرت مريم. BLSch. om.

le jeudi quinzième jour du mois de ramadhan de l'an 349¹. Seif-ad-Daoulah, mis en déroute après le succès, arriva à Hawanit, où il passa la nuit. De là il alla à Maççiqah et ensuite à Alep.

Nicéphore, domestico de l'Occident, partit en expédition avec la flotte contre l'île de Crète. Arrivé le quinzième jour de djoumada Ier de l'an 349², il la bloqua pendant huit mois; puis il s'en empara le jeudi quinzième jour d'al-mouharrem de l'an 350³, fit démolir toutes les mosquées qui s'y trouvaient, et emmena en captivité un grand nombre de ses habitants.

Cette nouvelle⁴ étant parvenue jusqu'au Caire le vendredi huitième jour (de çafar) de la même année. qui était le jour de fête de Lazar, deux jours avant (le dimanche) des Rameaux⁵, des gens du bas peuple et du vulgaire parmi les habitants du Caire se rassemblèrent immédiatement et se dirigèrent de nouveau vers l'église melkite de Saint-Michel à Qaçr-ach-Chama', où ils causèrent de grands dommages et pillèrent tout ce qui s'y trouvait. Puis ils pillèrent encore deux églises nestoriennes, l'église de Saint-Théodore

1. 8 nov. 960. — 2. 13 juillet 960. — 3. 6 mars 961. — 4. Ici commence la traduction russe par *Mednikov*, I, 336. — 5. 29 mars 961. La fête des Rameaux, 31 mars 961; les Pâques, 7 avril 961.

المعروفة بكنيسة البطريرك¹ وشعئوها ايضاً * وكانت يومئذ في يد * اليعقوبية وهي اليوم للروم وذلك ان ارسانيوس بطريرك الاسكندرية² اخذها من اليعقوبية في أيام العزيز بالله وهو يومئذ مطران القاهرة ولما تزايد امر³ الفتنة في ذلك اليوم ركب احد القواد الاخشيديّة في جماعة من الغلمان وفرّق الجموع وسكن الفتنة فاما كنيسة ميخائيل⁴ فبقيت⁵ مغالقة خراباً مدّة طويلة وكانت صلوات النصارى المالكية في كنيسة سيديروس⁶ التي عند مسجد القبّة في قصر الشمع ولم تزل كنيسة ميخائيل⁷ مغالقة وابوابها مطمورة بالتراب الى ان⁸ صير ايليا⁹ بطريركاً على الاسكندرية فانه لم يزل يتأطّف ويجتهد الى ان فتحها وذلك ان¹⁰ المسلمين¹¹ منعوا من فتحها وقلع الردم وعمّر ما امكنه منها ورجع الملكية يصلّون فيها

وتقل رومانوس الملك¹² نقفور دمستق¹³ المغرب بعد¹⁴ فتحه لاقريطاش وصيرة دمستق¹⁵

1. B. البطريرك. — 2. BLSCh السكندرية. — 3. BLSCh. تزايدت. — 4. P. ميكايل. — 5. P. فبقت. — 6. BLSCh. ايسيدرس. — 7. P. ميكايل. — 8. P. om. — 9. P. ايليا. — 10. BLSCh. لان. — 11. BLSCh. add. كانوا قد. — 12. Ch. om. — 13. BLSCh. دومستيقس. — 14. P. om. — 15. BLSCh. دومستيقس.

et l'église de la Sainte-Vierge Marie, connue comme l'église patriarcale, * qu'ils saccagèrent également. En ce temps-là elle appartenait aux jacobites et * Chp. 118. maintenant (elle appartient) aux Grecs¹. C'était Arsénus, patriarche d'Alexandrie, qui l'avait enlevée aux jacobites à l'époque d'al-'Aziz-billah, lorsqu'il était évêque du Caire. Comme en ce jour les troubles avaient augmenté, l'un des chefs de l'armée ikhchidite alla à cheval avec un détachement des serviteurs (ghoulaman), dispersa la foule et apaisa les troubles. Quant à l'église de Saint-Michel, elle resta fermée et détruite pendant longtemps. Les prières des chrétiens melkites eurent lieu à l'église d'Isidore, qui se trouvait près de la mosquée d'al-Qoubbah à Qaqr-ach-Chama'. L'église de Saint-Michel resta fermée et ses portes cachées sous terre jusqu'à ce qu'Élie eût été élu patriarche d'Alexandrie. Il ne cessa de prier et de faire des efforts jusqu'à ce qu'il l'eût fait ouvrir. Nonobstant que les musulmans eussent empêché de l'ouvrir, il fit enlever les décombres et restaurer ce qu'il put; alors les melkites recommencèrent à faire leurs prières dans cette église.

L'empereur Romain, ayant rappelé Nicéphore, domesticos de l'Occident, après la conquête de la Crète, le nomma domesticos de l'Orient et l'y envoya.

1. Ici finit la traduction de *Mednikov*.

• B. l. 93. على المشرق وسير¹ اليه ونزل على عين زربة وحاصرها فسار اليه نفيير طرسوس مع
واليها رشيق² النسيمي³ والتقاها وانهم الطرسوسيون وقتل منها زهاء خمسة آلاف⁴
• s. p. 58. رجل واسر نحو اربعة آلاف⁵ وعاد الى عين زربة وفتحها بالامان في ذى القعدة سنة
P. l. 19. خمسين وثلاثمائة وهدم سورها وانتقل اهلها الى طرسوس وعاد سيف الدولة⁶ وبنى⁷
سورها ورد⁷ اليها اهلها

وفتح⁸ حصن دلوك وعبان⁹ ومرعش في شهر ربيع الاول سنة احد¹⁰ وخمسين وثلاثمائة
وغارت الروم ايضاً على منبج وصادفوا ابا¹¹ فراس¹² الحرث¹³ بن سعيد بن حمدان وكان
متقلداً لها فأسروه وحملوه الى القسطنطينية

ووافق¹⁴ تقفور الدمستق¹⁵ الى بلد¹⁶ حلب وكانت موافاته¹⁷ كالكبسة¹⁸ لم¹⁹ يعلم سيف
الدولة بخبره²⁰ الى ان قرب منه ولما علم بدتوه انقذ نجا غلامه في جمهور عسكره للقاءه

1. Ch. رسيرد. — 2. P. رشيق. — 3. LS. النسيمي. — 4. P. النى. — 5. P. الف. — 6. B. وينا.
— 7. LS. ورجع. — 8. CCh. add. الروم. — 9. PBLs. cf. *Yaqut*, II, 791, 16. —
10. Sch. احدى. — 11. B. ابر. — 12. PBLs. الفوارس. — 13. PBLs. الخرب. — 14. LS. Ch.
ووافق. — 15. BLCh. S. om. الدومستيقس. — 16. BCh. S. om. مدينه. — 17. P. موافته. —
18. Ch. كسة. — 19. LS. فلم. — 20. BLS. om.

(Nicéphore) s'approcha d'Anazarbe et en fit le siège. Contre lui marcha une troupe d'armée de Tarse avec le gouverneur de la ville Rachiq-an-Nasimi. (Nicéphore) les ayant rencontrés, les troupes de Tarse prirent la fuite; cinq mille hommes environ furent massacrés et quatre mille environ faits prisonniers. Puis (le *domesticos*) retourna contre Anazarbe et la força de capituler au mois de zou-l-qa'dah de l'an 350¹. Ses murailles furent démolies et les habitants quittèrent la ville pour se transporter à Tarse. Seif-ad-Daoulah, retourné, fit rebâtir les murailles de la ville et y fit rentrer les habitants.

Au mois de rabi' premier de l'an 351² (le *domesticos*) s'empara des forteresses Delouk, Ra'ban et Ma'raçh. Les Grecs avaient également fait une incursion contre Menbidj, où ils trouvèrent Abou-Firas-al-Harith-ibn-Sa'id-ibn-Hamdan, qui en était gouverneur. Après l'avoir fait captif, ils l'amenèrent à Constantinople.

Puis le *domesticos* Nicéphore arriva à la ville d'Alep, et son arrivée était tellement inattendue que Seif-ad-Daoulah l'ignora jusqu'à ce qu'il s'en fût approché. Ayant appris qu'il était proche, il envoya Nadja, son serviteur,

1. 12 déc. 961-10 janv. 962. — 2. 9 avr.-8 mai 962.

واقام سيف الدولة على حلب في بقيّة عسكره ولقى يانيس¹ بن الشمشقيق² نجا³ في ناحية عزاز⁴ وحمل عليه ابن⁵ الشمشقيق وضره بسيفه فانهم نجا وعاد الى معسكر سيف الدولة ليقاطع تقفور ويحصل من ورائه ويكون سيف الدولة ومن بقي معه من عسكره واهل حلب مقيمين على المدينة⁶ فاذا قرب عسكر نقفور أطبقا عليه وأوقعا به وسار نقفور الى⁷ حلب * واشرف نجا على عسكره * فبابه وبعد⁸ عنه ووقف سيف الدولة خارج احد⁹ ابواب حلب وهو المعروف بباب اليهود واستنفر¹⁰ اهل المدينة فخرج اليه منهم زهاء مائة الف ووافت مواكب الروم وحمل يانيس¹¹ بن الشمشقيق¹² على سيف الدولة وحاربه ساعة وانهم¹³ سيف الدولة وقصد طريق بالس وأتبعه ابن¹⁴ الشمشقيق ولم يزل في اثره الى ضيعة يقال لها سبعين¹⁵ وأنكا¹⁶ في عسكر سيف الدولة وقتل صاحب مطرده

* Chp. 119.
* S p. 59.

1. P يانيس. — 2. LS الشمشقيق et infra. — 3. BLSCh لنجا. — 4. C اعزاز. — 5. PB واستنصر. — 6. BCh بالمدينة. — 7. L على. — 8. C وابعده. — 9. PBLS om. — 10. L واستنصر. — 11. P يانيس. — 12. LS om. deux mots. — 13. LS فانهم. — 14. PBCh بن. — 15. PB وانكى ل وانكى C (Ch فاتكا false) وانكا PB. — 16. PB وانكا S وانكى S.

avec la plupart de ses troupes à sa rencontre; Seïf-ad-Daoulah resta à Alep avec le reste de ses soldats. Jean, fils de Tzimiscès, rencontra Nadja près d'Azaz et, après l'avoir attaqué, le frappa avec l'épée. Nadja s'enfuit et retourna dans le camp de Seïf-ad-Daoulah pour couper (le chemin à) Nicéphore et l'aborder par derrière; Seïf-ad-Daoulah avec le reste de ses troupes et les habitants d'Alep auraient dû rester dans la ville; à l'approche de l'armée de Nicéphore, ils l'auraient surpris de deux côtés et mis en déroute.

Nicéphore marcha vers Alep. * Lorsque Nadja eut vu ses troupes, il s'en éloigna, saisi de frayeur. Seïf-ad-Daoulah, qui se trouvait hors d'une porte d'Alep, qui s'appelait la porte des Juifs, appela au combat les habitants de la ville, et environ cent mille hommes sortirent auprès de lui. Mais les troupes des Grecs arrivées, Jean, fils de Tzimiscès, après avoir attaqué Seïf-ad-Daoulah, le combattit pendant quelque temps, et Seïf-ad-Daoulah, ayant pris la fuite, se dirigea vers Balis. Le fils de Tzimiscès, en le poursuivant, le serra de près jusqu'au village, qui s'appelait Sab'in. Puis il attaqua les troupes de Seïf-ad-Daoulah; son porte-drapeau et plusieurs nobles de son entourage furent massacrés et le commun des hommes se mirent

* Chp. 119

وجماعة من وجود اصحابه وانهم العامة وقتل الروم أوفاً واندموا على باب اليهود
ليدخلوا منه الى المدينة³ فمات في الضغطة خلق⁴

ونزل نقفور على مدينة حلب يوم السبت لاثني عشر ليلة بقيت⁵ من ذي القعدة
سنة احد⁶ وخمسين وثلثمائة

وكان سيف الدولة قد انشأ داراً في⁷ حلب براهها⁸ في الموضع المعروف بالحلبة⁹

وتباهى¹⁰ في عمارتها فأمر نقفور بخرابها وحاز ما فيها وخرج اليه يوم الاثنين شيوخ المدينة

باستدعاء منه لهم وجري¹¹ بينه وبينهم خطاب على ان يؤمنهم ويحملوا اليه مالاً ويخلوا¹²

له المدينة¹³ ويدخل عسكره من باب ويخرج من باب آخر¹⁴ وينصرف عنهم فقال لهم

نقفور اظنكم قد رتبتم مقاتليكم¹¹ في الازقة وتصدموني¹⁵ تطلبوا¹⁶ مني الامان فاذا دخل

اصحابي المدينة فترتم عليهم واقعتم بهم فحلف له بعضهم انه¹⁷ ما بقي في المدينة احد¹⁸

1. LS add. من. — 2. BCh om. deux mots — 3. S add. كثير. — 4. BCh عشرة عشرة. —
5. S بقتين. — 6. LSCh احدى. — 7. CCh add. ظاهر. — 8. Ch om. — 9. BLSCh add.
البلد. — 10. P وتباهى B وتباهى Ch وتباهى B وتباهى P. — 11. B وجرا. — 12. S ويخلوا. — 13. C البلد.
— 14. Ch بمقاتلتكم. — 15. Ch وتصدموني. — 16. LS تطلبوا Ch وتطلبوا. — 17. B ان.
— 18. B (Ch احد) المدينة احد في B.

à fuir. Les Grecs en tuèrent des milliers. (Les fuyards) se pressaient en foule
près de la porte des Juifs pour entrer dans la ville, et dans la foule il en périt
beaucoup.

Nicéphore s'approcha de la ville d'Alep le samedi dix-huitième jour de
zou-l-qa'dah de l'an 351¹.

Seif-ad-Daoulah avait fait bâtir une maison hors d'Alep dans un endroit
qui s'appelait al-Halbah; il fit des efforts pour embellir la construction.
Nicéphore, après l'avoir fait démolir, s'empara de ce qui s'y trouvait.
Comme il le leur avait demandé, le lundi² les anciens de la ville se rendirent
auprès de lui. Entre Nicéphore et eux il y eut des pourparlers avec la condition
qu'il leur ferait quartier, qu'ils lui payeraient une certaine somme d'ar-
gent et qu'ils le laisseraient entrer dans la ville, que lui ferait entrer ses
troupes d'une porte pour les faire sortir par l'autre et ensuite s'éloignerait.
(Sur ces entrefaites) Nicéphore leur dit : « Je crois que vous posterez vos
soldats dans les rues et me frapperez. Vous me demandez grâce; mais
quand mes troupes seront entrées dans la ville, vous vous jetterez sur elles et
les détruirez. » L'un d'entre eux jura qu'il ne restait plus dans la ville

1. 18 déc. 962 (jeudi). — 2. 22 déc. 962.

يحمل سلاح¹ فقال لهم انصرفوا اليوم واخرجوا التي في غد ليتقرر ما بيني وبينكم²
 * واعطيكم اماناً * B f. 93r. فعادوا الى المدينة ولما كان في عشية ذلك اليوم راوا³ الروم سور المدينة
 قليل الحرس⁴ وركبوا⁵ سورها وفتحوها في السحر من نحو الميدان ودخلوا اليها وزحفوا
 الى القلعة وقتلوا⁶ وكان فيها جماعة من الديلم فدفعوا الروم عنهم
 واقام نقفور بحلب بعد فتحه المدينة ثمانية ايام وسراياه تضرب في ظاهر المدينة
 وتسمى وتغنم⁷ ورحل عنها يوم الاربعاء⁸ سلخ ذي القعدة وقد تزود وتزودوا⁹ اصحابه من
 الاموال¹⁰ وصنوف المتاع والسلاح والكراع ما لا يحصى ودخل الى القسطنطينية
 ومات رومانوس¹¹ الملك ليلة الاثنين¹² السادس¹³ عشر من¹⁴ اذار سنة الف ومائتين
 واربعة¹⁵ وسبعين¹⁶ * وهو لست خلون من صفر سنة اثنين¹⁷ وخمسين وثلاثمائة وله في
 * R P. 77. * Chp. 120.

1. Ch سلاحا. — 2. BLSCh بينكم وبينى. — 3. P راء. — 4. BLSCh الحراس. — 5. BCh
 — 6. Ch وقتلوا من فيها. — 7. P ويسمى ويغنم. — 8. P الاربعة. — 9. P وتزود. —
 10. S المال C add. والعدد. — 11. LSCh رومانوس. — 12. BLSRCh om. deux mots.
 — 13. BLSCh في سادس. — 14. BLS om. — 15. Ch واربعة. — 16. C add. للاسكندر. —
 17. RCh اثنين.

personne qui portât les armes. (Nicéphore) leur dit : « Éloignez-vous aujourd'hui et venez près de moi demain pour établir définitivement (les résultats) de nos pourparlers. Alors je vous donnerai quartier. » Ils rentrèrent donc dans la ville. Mais lorsque le soir de cette même journée les Grecs eurent vu qu'il n'y avait que peu de garde sur les remparts, ils y montèrent, s'en emparèrent au point du jour du côté de la place, y entrèrent, s'avancèrent vers la forteresse et l'attaquèrent. Il s'y trouva une troupe de Déilemites, qui repoussèrent les Grecs.

Nicéphore resta à Alep après la conquête de la ville pendant huit jours, et ses détachements parcouraient les environs de la ville, en faisant des prisonniers et en ramassant du butin. Il partit le mercredi dernier jour de zou-l-qa'dah², après s'être muni, lui et ses troupes, d'une quantité incalculable d'argent, de différentes sortes d'effets, d'armes et de bagages; puis il rentra à Constantinople.

L'empereur Romain³ mourut la nuit du lundi seizième jour d'adhar de l'an 1274, * qui correspond au sixième jour de çafar de l'an 352⁴, après avoir * Chp. 120.

1. 23 déc. 962. — 2. 30 déc. 962. — 3. Ici commence la traduction russe par Rosen, 77. — 4. Le 16 adhar 1274 = le 16 mars 963. Le 16 mars correspond au 16 çafar 352. Romain II mourut le 15 mars 963.

• S p. 61. الملك ثلث¹ سنين واربع² اشهر³ وجلس في الملك بعدد ولداد باسيل وقسطنطين
 وكانا طفلين غير بالغين⁴ بل كان عمر باسيل⁵ سبع سنين وعمر قسطنطين خمس سنين
 وتولوا⁶ تدبير المملكة والدتهما⁷ تفانوا⁸ وباسيل البراكومنس⁹ ورات الملكة ام الصبيين
 ان يكون نقفور يدبر امر¹⁰ المملكة لما ظهر من سداده وحسن تدبيره وتابع فتوحه¹¹
 وحضرت الى الكنيسة¹² مع ولديها وسلمتهما اليه بحضوره باليفقطس¹³ بطريرك القسطنطينية
 وسائر من حضر ورسمت له ان يدبرهما¹⁴ ويدبر ملكهما ويتقى الله تعالى فيهما وقرر
 نقفور الدمستق¹⁵ ان يكون¹⁶ البراكومنس¹⁷ على رسمه مقيماً¹⁸ في البلاط يحفظه
 ويحفظ¹⁹ الملكة والملكين ولديها الى ان يبلغوا مبلغ الرجال وان يكون بردس²⁰ الفقاس²¹
 ابوه ولاون اخوه يحفظان²² المدينة²³ واقتر كل واحد من اصحاب الدواوين والخدم على ما

• P f. 20. كان عليه في ايام رومانوس²³ الملك وان يكون هو متوقفاً على الغزوات فحسن ما قرره

1. BS ثلاثت. — 2. BLSRCh. — 3. C add. وسمة ايام. — 4. PBR بالغان. — 5. B باسيلي. — 6. LSCh. — 7. P. — 8. BRCh. — 9. LS تافانوا. — 10. B om. — 11. BLSCh om. deux mots P om. فتوحه. — 12. P. — 13. BLS Ch. — 14. B. — 15. BLSCh. — 16. P. — 17. BLCh. — 18. C add. باسيل. — 19. P. — 20. L. — 21. PLSCh. — 22. S. — 23. S. رومانوس.

régné trois ans et quatre mois. Ses deux fils Basile et Constantin lui succédèrent; ils étaient mineurs, Basile âgé de sept ans et Constantin de cinq ans. Alors leur mère Théophano et le parakimomène Basile se chargèrent de la direction des affaires de l'état¹. La reine, mère des deux enfants, jugea nécessaire que Nicéphore dirigeât les affaires de l'empire à cause de sa justice, de son habileté à administrer et de ses victoires successives. Puis elle se présenta avec ses deux fils à l'église, où elle les confia à (Nicéphore) devant Polyeucte, patriarche de Constantinople, et devant tous les assistants; elle enjoignit à (Nicéphore) qu'il gouvernât ses deux fils et leur empire et qu'il honorât en eux Dieu le Très-Haut. Ensuite le *domesticos* Nicéphore décida que le parakimomène restât, comme auparavant, dans le palais pour le garder et pour garder l'impératrice et les deux empereurs ses fils jusqu'à ce qu'ils fussent parvenus à l'âge d'homme, et que son père Bardas Phocas et son frère Léon gardassent la ville; il confirma tous les chefs des chancelleries et les serviteurs dans les charges qu'ils avaient occupées du temps de l'empe-

1. Ici finit la traduction de *Rosen*.

في نفوس الجماعة وخرج الى مرج قيساريّة ليجمع العساكر وينفق¹ فيها ونلى ان يكون مقامه دائماً هناك ليقرب عليه ما يريد من ديار المسلمين وراى انّ استيلاء على الملك البالغ في² الهيئة³ واحمد في السياسة ولبس الخفّ الاحمر ودعى له بالملك في قيساريّة الثمان خلون من أيلول من السنة⁴ ودخل⁵ القسطنطينيّة في سنّة⁶ عشر يوماً⁷ من⁸ آب⁹ فسار¹⁰ البطريرك بليفتس¹¹ في الحال بأن يتزوّج نقفور¹² بالملكة¹³ تافانوا¹⁴ والدة الصبيّين ويكون مشاركاً¹⁵ لهما في الملك وان اولد منها ولداً يكون الملك سائراً له بعد وفاتها¹⁶ فاستصوب الجماعة ذلك والبسه البطريرك التاج وباركه في اجيا صوفيا وتزوّج تافانوا¹⁷ حرمة رومانوس الملك وتسلم ولديها¹⁸ باسيل¹⁹ وقسطنطين ودعى له معهما بالملك

1. Ch ويتفق. — 2. Ch om. — 3. B هيئة. — 4. BLSCh om. dep. P om. الثمان من ايلول. — 5. BLSCh وعاد الى C. — 6. في السادس C. — 7. C om. يوماً. — 8. C add. شهر. — 9. BCh om. C add. السنة. من السنة. — 10. BLS وشاور Ch وسارر. — 11. PLS بليفتس BCh om. — 12. L om. — 13. LS om. — 14. BCh تافانوا S ثاوفاني. — 15. P مشاركها. — 16. P وفاتها. — 17. BCh ثوافانوا S ثوافاني. — 18. Ch ولديها. — 19. B باسيلي.

reur Romain, et (il décida), qu'il s'occuperait lui-même des guerres. Ce qu'il avait ainsi décrété, plut à tout le monde. Puis il marcha dans la plaine de Césarée pour rassembler les troupes, les munir d'approvisionnement et pour y établir sa résidence fixe afin d'être près des régions musulmanes qu'il voulait attaquer. Ayant compris que, s'il s'était emparé du trône, il parviendrait au respect mêlé de crainte et mériterait les éloges à cause de son gouvernement, il chaussa les souliers rouges; puis après avoir été proclamé empereur à Césarée le huitième jour du mois d'aïloul de cette même année¹, il entra à Constantinople le seizième jour du mois d'ab (de la même année)².

Immédiatement après (Nicéphore) informa en secret le patriarche Polyeucte qu'il épouserait l'impératrice, mère des deux enfants, et s'associerait avec eux au gouvernement de l'empire; et si elle lui donnait un fils, l'empire échoirait à celui-ci après leur mort. Tout le monde ayant approuvé cela, le patriarche lui mit la couronne et lui donna la bénédiction dans Sainte-Sophie. Puis il épousa Théophano, femme de l'empereur Romain, s'empara de ses deux fils Basile et Constantin et fut proclamé avec eux empereur. Il nomma

1. Ce n'est pas au mois d'aïloul (eloul) = septembre de l'ère de Dioclétien, mais tout simplement au mois de juillet, que Nicéphore fut proclamé empereur à Césarée. — 2. 16 août 963.

وجعل ابا قيصراً ورسم له المقام بالقسطنطينية¹ لضبطها² ومراعاة العروة³ وابنها⁴ وصير لاهن اخلا⁵ قريلاط⁶ وكان مدة تدير تفانوا⁷ والبراكمونس⁸ للمملكة⁹ منذ مات رومانوس¹⁰ الملك والى ان ملك نقفور¹¹ خمسة اشهر¹² وكان ملك نقفور في تسعة عشر¹³ سنة من خلافة المطيع وذلك في رجب سنة اثنين¹⁴ وخمسين وثلاثمائة وصير يانيس¹⁵ بن¹⁶ الشمشيق¹⁷ دمستق¹⁷

وخرج في بريّة الشراة خارجي من بنى سليم يسمّى محمد بن احمد السلمى واجتمع اليه عدد¹⁸ كبير من العرب ومن غيرهم من المتطوعة¹⁹ اهل الطمع وقوى امره وكثر جمعه فبلغ كافور الاخشيدي²⁰ صاحب مصر خبره وكان²¹ الشام يومئذ في يده²² ففاق لذلك وانفذ عسكرياً قوياً به الشام خوفاً من حادث يحدث بها²³ وتقدم الي اصحابه الا²³

1. في القسطنطينية S. — 2. ليضبطها L. يضبطها BCh. — 3. الامرة CLS. — 4. BCh om. trois mots. — 5. BLSch اخاه لاون. — 6. قر البلاط Ch. — 7. ناوفاني S ناوفانو Ch. — 8. البراكمونس Ch البراكمونس S المراكريس. — 9. المملكة Ch. — 10 S رومانوس Ch om. — 11. نيقفور S. — 12. BCh om. — 13. تسع عشرة Ch. — 14. اثنين Ch. — 15. P يانيس. — 16. S الشمشيتي. — 17. BLSch دوستيقس. — 18. BLSCh om. — 19. BLSCh om. — 20. BLSch الاخشيدي. — 21. LS وكانت. — 22. BLSch بيده. — 23. BLSch ان لا.

son père César et lui ordonna de séjourner à Constantinople pour y maintenir l'ordre et d'avoir des égards pour (sa) femme et ses deux fils; et il fit son frère Léon couropalate. L'administration de l'empire par Théophano et le parakimomène dura depuis la mort de l'empereur Romain jusqu'à l'avènement au trône de Nicéphore pendant cinq mois. Nicéphore monta sur le trône la dix-neuvième année^{*} du califat d'al-Mouthi^{*}, c'est-à-dire au mois de redjeb de l'an 352¹. Ensuite (Nicéphore) nomma Jean, fils de Tzimiscès, domesticos.

(A cette époque) dans le désert² d'ach-Charat se révolta un rebelle de la tribu de Soléim, qui s'appelait Mohammed-ibn-Ahmed-as-Soulami : autour de lui se réunirent un grand nombre d'Arabes et d'autres gens avides de gain. Son parti devint fort et le nombre de ses (partisans) s'accrût. Cette nouvelle parvint à Kafour al-Ikhchidi, maître de l'Égypte, auquel de ce temps-là appartenait la Syrie; celui-ci y porta son attention. Il envoya des troupes en renfort pour la Syrie de peur qu'il n'y arrivât quelque désastre, et ordonna à ses soldats de ne pas engager le combat avec lui, ni la guerre, à moins que (le

1. 26 juillet-24 août 963. — 2. Ici commence la traduction russe par Mednikov, I, 336-337.

يتدوه بقبال ولا حرب¹ او يتدهم² وطال مقامه³ وهو⁴ وأياهم على تلك الحال فأسرى عليه في بعض الليالي رجل من العرب يعرف بشمال⁵ الخفاجي من بنى عقيل واخذة⁶ اسيراً * P f. 20⁷ وحمله الى مصر فشهّر بها⁷ راجباً فيلاً يوم السبت لخمس خلون من ذى القعدة سنة احد⁸ وخمسين وثلاثمائة⁹ واعتقل مدة ثم عفى عنه¹⁰ وخالى سبيله

وحدثت¹¹ زلزلة بمصر ودوى عظيم ليلة اربع¹² عشر من شهر¹³ ربيع الآخر سنة اثنين وخمسين وثلاثمائة واصبحت الشمس محمرة في اليوم الذي بعدها¹⁴ الى السواد وابتهل الناس¹⁵ الى الله تعالى¹⁶

ومات الوزير الحسن¹⁷ بن محمد¹⁸ المهلبى¹⁹ يوم²⁰ السبت لثلاث بقين من شعبان اثنين وخمسين وثلاثمائة ونصب معز الدولة العباس بن الحسين الشيرازى ومحمد بن العباس فسانحس²¹ لتديير²² الامور من غير²³ تسمية لاحدهما بوزارة²⁴

1. BLSch ولا قتال. — 2. BCh om. — 3. Ch مقامته. — 4. BCh om. — 5. LS بحال. — 6. واخذوه B. — 7. P راجب. — 8. S احدى. — 9. BCh om. dep. يوع. — 10. Ch om. — 11. LS حدث. ثم. — 12. BLSch اربعة. — 13. BLSch om. — 14. BLSch وبعده. — 15. P om. — 16. BLSch om. — 17. L الحسين. — 18. L om. — 19. PS المهلبى. — 20. LS om. — 21. Sic P; LS om. (cf. *Miskawaih*, index, p. 84 — Fasanjas). — 22. P om. — 23. P om. — 24. BCh om. dep. ومات.

rebelle) n'engageât le premier (le combat) avec eux. Les deux partis restèrent dans cette situation pendant longtemps. Mais une nuit contre (le rebelle) avait été envoyé un Arabe qui s'appelait Cimal-al-Khafadji, de la tribu d'Oqail, qui le captura et l'amena au Caire, où on le montra en spectacle à dos d'éléphant, le samedi du cinquième jour de zou-l-qa'dah de l'an 351¹. Pendant quelque temps on le tint en prison; puis il fut gracié et remis en liberté².

La nuit de la quatorzième journée du mois de rabi' premier de l'an 352³ il y eut en Égypte un tremblement de terre et une grande tempête. Le lendemain le soleil fut rouge du matin au soir, et le peuple implorait Dieu le Très-Haut avec humilité et ferveur.

Le samedi vingt-sixième jour de cha'ban de l'an 352 mourut⁴ le vizir al-Hasan-ibn-Mohammed-al-Mouhallabi. Mouïzz-ad-Daoulah mit à la tête du gouvernement al-'Abbas-ibn-al-Houséïn-ach-Chirazi et Mohammed-ibn-al-'Abbas-Fasanhas⁵ sans donner à aucun d'eux la dignité de vizir.

1. 5 déc. 962. — 2. Ici finit la traduction de *Mednikov*. — 3. 12 avril 963. — 4. 19 sept. 963. — 5. Voir la note au texte.

ومرض سيف الدولة مرضاً شديداً من استرخاء¹ عرض له وأيس الناس منه وأشرف على الموت واخذ نجا قطعة من عسكره وسار الى حرّان وصادر أهلها وتوجّه الى ميفارقين² وكانت حرمة سيف الدولة أمّ ابو³ المعالي بها فلم تمكّنه من الدخول وامرت بغلاق الابواب في وجهه واظهر الخلاف على مولاه والخروج عن طاعته وسار الى خلاط ومالكها ووقع بأبي الورد صاحبها وهو رجل من العرب في يده بعض بلدان ارمينية وقتله وملك قلاعه وبلاده⁴ وسار الى منازکرد⁵ ومالكها ورجع الى ميفارقين⁶ وحاصر حرمة مولاه وقتلها⁶ وشتها اقبح شتيمة وكتب سيف الدولة الى القواد الذين معه يأمرهم بقتله فعصى⁷ عليه اهل منازکرد⁷ فسار الى اخلاط وعصى عليه غلامه المقيم فيها ودفعه عن ما كان له⁸ فيها من الاموال التي غنمها⁹ وطلبه الجند بأرزاقهم فلم يكن معه ما يعطيهم فشعوا¹⁰ عليه وتفترقوا عنه

وفي تسع¹¹ عشر¹² سنة من خلافة المطيع صير يوحنا بن جميع بطريك على بيت

1. B. استرخى. — 2. P. ميترقين. — 3. LSCh. ابي. — 4. S. منازکرد. — 5. P. ميترقين. — 6. Ch. فقضى. — 7. P. منازکرد LSCh. منازکرد. — 8. BCh om. — 9. BCh om. deux mots. — 10. B. عشرة C. فشعوا. — 11. BS. تسعة. — 12. Ch. عشرة.

Seif-ad-Daoulah, saisi de langueur, tomba très dangereusement malade; on désespéra de le guérir, et il fut près de sa fin. Alors Nadja prit une partie de ses troupes, se dirigea vers Harran, où il fit payer aux habitants une contribution; puis il marcha vers Mayafariqin, où se trouvait la femme de Seif-ad-Daoulah, Oumm-Abou-l-Ma'ali. Mais elle ne l'y laissa pas entrer et fit fermer les portes à son approche. Alors il se révolta ouvertement contre son souverain et cessa de lui obéir. Parti pour Khélath, il s'en empara et, après avoir défait Abou-l-Ward, gouverneur de la ville, qui était d'origine arabe et avait en son pouvoir quelques villes de l'Arménie, il le tua et s'empara de ses forteresses et de ses villes. Ensuite il marcha vers Manazkerd et s'en empara. Retourné à Mayafariqin, il y assiégea la femme de son souverain; il la combattit et l'injuria d'une façon affreuse. Seif-ad-Daoulah écrivit aux chefs qui étaient avec (Nadja), en leur ordonnant de le tuer; et les habitants de Manazkerd se révoltèrent contre lui. (Nadja) marcha vers Akhlath; mais contre lui se révolta son esclave qui s'y trouvait et qui ne lui permit pas de s'emparer des richesses qui y étaient réunies et qu'il avait reçues en proie. Les troupes lui demandèrent leur solde, mais il n'avait rien à leur donner. Alors elles se révoltèrent contre lui et le quittèrent.

La dix-neuvième année du califat d'al-Mouthi¹, Jean (*Youhanna*), fils de

1. En 965. Ici commence la traduction russe par *Mednikov*, I, 337.

المقدس اقام سنتين ونصف وقتل واحرق * وفي تسع عشر سنة من خلافة المطيع¹ صير
 راهب يسمي ايليا كان رئيساً على السيق المعروف بسيق خريطن² بطبركاً على
 الاسكندرية في جمدي الآخر سنة ثلث وخمسين وثلاثمائة اقام سبعة وثلاثين³ سنة ومات⁴
 * P f. 21. وفي هذه السنة⁵ خرج * نقفور الملك⁶ ونزل بالقرب⁷ من ادنه في اول ذي
 الحجة سنة اثنين وخمسين وثلاثمائة⁸ ولقيه نفي⁹ طرسوس في جمع كبير وهزمهم¹⁰
 وقتل منهم زهاء اربعة آلاف¹¹ وانهمز الباقون الى تل بالقرب من ادنه وحصلوا فوقه
 واحاط الروم بهم¹² وقتلوه¹³ من جميع نواحي التل وقتلوهم بأسرهم وهرب اهل ادنه
 الى المصيصة

ونزل يانس¹⁴ بن الشمشيق¹⁵ الدمستق¹⁶ على المصيصة وحاصرها¹⁷ اياماً¹⁸ ونقب في
 سورها عدة نقوب ولم يقدر عليها وضاعت به الميرة فانصرف بعد أن احرق وأخرّب ما

1. S. هذه السنة. — 2. P. خريطن LS. — 3. S. وثلاثون. — 4. BCh om dep. — 5. BLSCh add. وثلاثمائة. — 6. P. ملكت. — 7. P. بالقرب. — 8. BSCh om. dep. في اول. — 9. L. نفي. — 10. BLSCh. فهزمهم. — 11. P. الف. — 12. BLSCh. بهم الروم. — 13. LS om. — 14. P. يانس. — 15. S. الشمشيق. — 16. BLSCh om. — 17. C. وحاصر الروم ادنه. — 18. P. اياماً BCh om.

Djami', fut nommé patriarche de Jérusalem; après avoir siégé pendant deux ans et demi, il fut tué et (son corps) brûlé. La dix-neuvième année du califat d'al-Mouthi' un moine, qui s'appelait Élie et qui était supérieur de l'ermitage connu sous le nom d'ermitage de Kharithon, fut fait patriarche d'Alexandrie au mois de djoumada second de l'an 353¹; il mourut après avoir siégé pendant trente-sept ans².

En cette année, c'est-à-dire au début de zou-l-hidjah de l'an 352³, l'empereur Nicéphore se mit en marche et s'arrêta près d'Adana. Une troupe de combattants de Tarse, très nombreuse, sortit à sa rencontre; * mais il les * Chp. 122. mit en déroute et tua plus de quatre mille (hommes). Le reste s'enfuit vers une colline près d'Adana et en atteignit le sommet. Les Grecs, après les avoir entourés, les combattirent de tous les côtés de la colline et les massacrèrent tous. Après cela les habitants d'Adana s'enfuirent à Maççiçah.

Ensuite le *domesticos* Jean, fils de Tzimisès, s'approcha de Maççiçah et, après l'avoir assiégée pendant quelques jours, battit en brèche plusieurs endroits de la muraille; mais il ne put s'emparer de la ville, parce qu'il manquait

1. 16 mai-14 juin 964. — 2. Ici finit la traduction de *Mednikov*. — 3. 21 déc, 963-18 janvier 964.

حواليها وخرّب المملون وما حواليها وأحرقه¹ وسبى وقتل منه² ومن هذه البلدان ما³ S p. 65. يكثر عدده

وورد في هذا الوقت الى حلب انسان من خراسان في عسكر معه قاصدا لغزو الروم فاجتمع رايه ورأى سيف الدولة على المسير للقاء جيش الروم النازل على المتحصنة وكان سيف الدولة عليا فصار محمولا في قبة فلقى⁴ الروم قد انصرفوا عن المتحصنة⁵ وتفترقت جموع⁶ الخراساني لعظم الغلاء في الثغر وبحلب⁷ ورجع أكثرهم الى بغداد وعادوا الى خراسان وانتقل من الثغر الى دمشق والى الرملة والى⁸ غيرها من البلدان

* B f. 94.

خلق كثير هربا من الغلاء والخوف⁹ من الروم¹⁰ واستولت الروم بعد فتحهم اقريطش على جزيرة قبرص¹¹ وذلك أن اهلها كانوا يحملون مالها الى الروم والى المسلمين صلحا وغزاهما في هذه المدة من مصر جمع¹¹ كثير في

1. BCh om. — 2. S منها. — 3. P فالتا. — 4. L om. dep. وكان. — 5. LS جيوش. — 6. BLSCh وفي حلب. — 7. S و. — 8. LS om. trois mots. — 9. S add. الغلاء. — 10. CS قبرص. — 11. B جمعاً.

de provisions. Il s'en alla après avoir brûlé et dévasté les alentours. Il dévasta al-M.loun et ses alentours, incendia la ville, fit prisonniers et tua dans la ville même et les pays environnants un grand nombre d'habitants.

A cette époque arriva à Alep un homme du Khorasan, avec des troupes, pour faire la guerre aux Grecs. Celui-ci et Seïf-ad-Daoulah convinrent d'aller à la rencontre de l'armée grecque, qui campait près de Maççiçah. Seïf-ad-Daoulah, qui était malade, se mit en route, porté en litière. Il trouva que les Grecs s'étaient déjà retirés de devant Maççiçah. Les troupes du Khorasanien se dispersèrent à cause de l'augmentation du prix des vivres dans les villes frontières (*ath-thogour*) et à Alep; la plupart d'entre eux retournèrent à Bagdad et ensuite revinrent au Khorasan. Un grand nombre d'habitants quittèrent les villes frontières (*ath-thougour*) pour se porter à Damas, à Ramlah et dans d'autres villes afin d'échapper à l'augmentation des prix et par peur des Grecs.

Après la conquête de la Crète, les Grecs s'emparèrent de l'île de Chypre². Les habitants de cette île avaient apporté paisiblement leurs marchandises aux Grecs et aux musulmans. Mais à cette époque un détachement nombreux, monté sur trente-deux navires de guerre et venant de l'Égypte, fit une

1. Ici commence la traduction par *Mednikov*, I, 338. — 2. Ici finit la traduction de *Mednikov*.

اثنين وثلاثين مركباً¹ حربيّة فاستظهر² الروم عليهم وقتلوا منهم واسروا خاقاً كثيراً وأخذوا مركباً منها³ بسائر رجاله وعاد الباكون منهزمين

وورد على سيف الدولة رسول من نقفور ملك الروم فتعمّل سيف الدولة لدخوله عليه وجلس⁴ على سرير ولبس تاجاً مرصّعاً بالجواهر وسار سيف الدولة الى ميفارقين⁴ وارسل⁵ الى نجا يأمره⁶ بالمسير اليه وآمنه على نفسه وماله وسار نجا اليه فصطح عنه واقام عنده وشرب بين يديه فلما سكر شتم الغلمان وغلظ عليهم في القول فاغتاضوا⁷ عليه وكانت⁸ حرمة سيف الدولة اشدّ غيظاً عليه لحصاره⁸ لها وشتمه ايتها فصاح سيف الدولة على نجا وامر ان يقام من بين يديه فوثب⁹ الغلمان اليه بالسيوف فقتلوه¹⁰

وعاد نقفور الملك الى الثغر في ذي القعدة¹¹ سنة ثلاث وخمسين وثلاثمائة وخرّب مضاربه على ادنة¹² وكان أهلها قد هربوا عنها¹³ الى المصيصة¹⁴ وحاصر¹⁵ المصيصة نيفاً

1. Ch مركباً. — 2. BLSCh فاستظهروا. — 3. BCh منهم. — 4. P ميفارقين. — 5. BSL راسر. — 6. L om. trois mots. — 7. LSCh فاغتاضوا. — 8. BCh بحصاره. — 9. S فوتب. — 10. BLSCh وقتلوه. — 11. S ذلّعدة. — 12. Ms. ادنة, B LSCh ادند. — 13. Ch منها S om. — 14. PC om, deux mots. — 15. BLSCh فحاصر.

incursion dans l'île. Les Grecs, après les avoir vaincus, en massacèrent et en firent prisonniers un grand nombre et s'emparèrent d'un de leurs navires avec tout son équipage. Le reste s'enfuit en déroute.

L'ambassadeur de l'empereur grec Nicéphore arriva auprès de Seïf-ad-Daoulah. Celui-ci se prépara à le recevoir; il s'assit sur le trône et mit (sur la tête) une couronne ornée de pierreries. Seïf-ad-Daoulah marcha vers Mayafariqin et envoya chez Nadja pour lui ordonner d'arriver auprès de lui, après lui avoir garanti la sécurité pour sa vie et ses biens. Nadja vint auprès de lui, et (Seïf-ad-Daoulah) le gracia. Puis (Nadja) resta chez lui et assista à ses festins. S'étant enivré, il injuria les serviteurs, leur tint un langage grossier, et ceux-ci s'indignèrent contre lui. Mais la femme de Seïf-ad-Daoulah s'indigna contre lui encore plus violemment, parce qu'il l'avait poursuivie et injuriée. Seïf-ad-Daoulah cria contre Nadja et ordonna de le faire sortir. Les serviteurs se ruèrent sur lui avec l'épée et le tuèrent.

L'empereur Nicéphore, retourné dans le pays limitrophe (*ath-Thagr*) au mois de zou-l-qa'dah de l'an 353¹, campa près d'Adana, dont les habitants s'étaient enfuis à Maççiçah. Puis il assiégea Maççiçah plus de cinquante jours,

1. 9 nov.-8 déc. 964.

وخمسين¹ يوماً وسراياه تضرب² الى نحو³ انطاكية ولم تحملها⁴ البلد لشدة الغلاء⁵.
فانصرف الى قيسارية وعظم حال الغلاء والوباء في المصيصة وطرسوس حتى بلغ الامر بالناس
الى اكل الميتة وعاد تقفور الى المصيبة وحاصرها وفتحها بالسيف يوم الخميس لاحد
عشر ليلة خلت من⁶ رجب سنة اربع⁷ وخمسين وثلثمائة وهرب الناس من المصيصة
الى كفريتا⁸ وملك الروم المصيصة ووقع القتال على الجسر الذي بين المصيصة⁹.
وكفريتا¹⁰ وانهم المسلمون وملك الروم ايضاً كفريتا¹¹ وساقوا جميع اهل المصيصة الى بلد
الروم واجتازوا بهم على¹² طرسوس حتى نظرهم لها وسار الملك من المصيصة الى
طرسوس وحاصرها وكان فيها رشيق¹³ التسمي والتمس أهلها الامان فآمنهم وسلموا اليه¹⁴
المدينة يوم الاربعاء النصف من¹⁵ شعبان من السنة¹⁶ وتلقا¹⁷ اهلها بالجميل ودعاهم الى

1. BSCh. — 2. تطرب B. — 3. نحو BLS om. حلب و C. — 4. تحمل PBS. —
5. BLSCh وفي. — 6. BLS عشر حادي عشرة Ch. — 7. اربعة S. — 8. Codd. et Ch
كفرتبا sed cf. *Yaqut*, IV, 287, 6. — 9. Codd. et Ch كفرتبا C om. — 10. Codd. et Ch
كفرتبا. — 11. BCh الى. — 12. PLS رستق. — 13. BLSCh له. — 14. BLSCh في نصف. —
15. LS add. المذكورة. — 16. LSCh وتلقى. — 17. BLCh وطعهم من.

* Chp. 123. et ses détachements allèrent jusqu'à Antioche. * Mais le pays ne put l'approvi-
sionner à cause des prix extraordinaires. Alors il s'en alla à Césarée. L'aug-
mentation des prix et l'épidémie à Maççiqah et à Tarse s'aggravèrent de
sorte que les choses en arrivèrent au point que les hommes mangeassent des
charognes. Nicéphore retourné à Maççiqah, après l'avoir assiégée, s'en
empara de force le jeudi onzième jour de rejev de l'an 354¹. Les habitants de
Maççiqah s'enfuirent à Kafarbayya. Puis les Grecs prirent Maççiqah, et la
bataille eut lieu sur le pont qui était entre Maççiqah et Kafarbayya. Les
musulmans furent mis en déroute, et les Grecs s'emparèrent également de
Kafarbayya. Ils menèrent tous les habitants de Maççiqah dans le pays
grec et passèrent avec eux devant Tarse, de sorte que les habitants de
cette ville purent les voir. Puis l'empereur quitta Maççiqah pour aller à Tarse,
qu'il assiégea. C'était Raehiq-an-Nasimi qui s'y trouvait. Les habitants de
Tarse demandèrent grâce, et il les gracia. Ils lui livrèrent la ville le
mercredi quinziesme jour de cha'ban de cette même année². Il les traita bien,
en les invitant à sa table, en leur faisant dons d'habits et en les comblant de
présents. Puis ils quittèrent la ville, et il ordonna que chacun emportât de

1. 13 juillet 965. — 2. 16 août 965.

طعامه وخلق عليهم واحس اليهم وخرجوا عنها وامر ان يحمل كل واحد من ماله ورحله ما اطاق¹ حمله ففعلوا ما امرهم وساروا وسير² معهم جماعة من اصحابه ليحمونهم³ في طريقهم ويدفعون عنهم الى ان وصلوا⁴ انطاكية وحمل بعضهم في البحر الى حيث ارادوا وقلد الملك للمضيصة واليا من قبله وقلد طرسوس ايضا واليا⁵ وتقدم اليه بعمارتها وتحصنها⁶ وجلب الملك الميرة اليها من كل جهة فعمرت ورخص السعر⁷ بها وتراجع اليها⁸ اهلها وكان سيف الدولة عند مسيره الى ميفارقين⁹ قد خلف بحلب غلامه قرغوية¹⁰ الحاجب وخلف بانطاكية غلام¹¹ يدعا¹² فتح ووثب¹³ اهل انطاكية على فتح غلام سيف الدولة¹⁴ واخرجوه¹⁵ وسلموها الى رشيق النسيمى الوارد من طرسوس والتصق به انسان من اهل انطاكية يعرف بالحسن الاهوازي وتولا¹⁶ تدبير امره واطمعه ان سيف الدولة لا يعود الى الشام واستامن الى رشيق دزبر¹⁷ الديلمى وجماعة من الديلم الذين كانوا¹⁸

* P f. 22.
* S p. 68.

* B f. 95.

1. PB اطاق Ch يطيق — 2. S وسار — 3. BLS ليحمونهم Ch يحمونهم — 4. BLSCh ورخصت الاسعار LS وان يحصنها LS وتحصينها Ch — 5. C add. من جهته — 6. Ch تحصينها LS وتحصينها Ch — 7. LS قرغوية CCh فرغوند PB — 8. C add. من اهلها — 9. P ميفارقين — 10. PB فرغوند CCh فرغوند LS — 11. Ch غلاما — 12. LSCh يدعى P om. — 13. P ووثب — 14. BLSCh om. trois mots. — 15. LS add. منها — 16. LSCh وتولى — 17. P دزبر B تبربر LSCh تبريز cf. *Miskawath*, II, 214. — 18. PLS om. كانوا.

son bien et de ses effets autant qu'il pouvait en porter. Après avoir fait ce qu'il leur avait ordonné, ils s'en allèrent; et il envoya avec eux un grand nombre de ses soldats, afin qu'ils les protégeassent en route et les défendissent jusqu'à ce qu'ils fussent arrivés à Antioche; il laissa (également) aller quelques-uns d'entre eux par mer là où ils voulaient. Puis l'empereur nomma à Maççîhah un gouverneur et un autre à Tarse; il lui ordonna de la rebâtir et de la fortifier; l'empereur y amassa des approvisionnements de tous les côtés. (La ville) en devint habitable; les prix baissèrent et les habitants y revinrent.

A son départ¹ pour Mayafariqin Seif-ad-Daoulah avait laissé à Alep son serviteur Qarghonyah chambellan et à Antioche un serviteur nommé Fath. Les habitants d'Antioche se révoltèrent contre Fath, serviteur de Seif-ad-Daoulah, le chassèrent et livrèrent la ville à Rachiq-an-Nasimi, qui était arrivé de Tarse. Un des habitants d'Antioche, qui s'appelait al-Hasan-al-Ahwazi, s'attacha à Rachiq: il se chargea de l'administration de ses affaires et lui fit espérer que Seif-ad-Daoulah ne reviendrait plus en Syrie. Alors le Déilémitte D.z.b.r. (*Dizber*?) et plusieurs Déilémittes, qui étaient avec Qar-

1. Ici commence la traduction russe par *Mednikov*, I, 338-343.

مع¹ قرغوية² وسار رشيق وابن الاهوازي الى حلب وجري بين رشيق وبين قرغوية³ حروب كثيرة ودخل رشيق الى مدينة⁴ حلب وقاتل القلعة ثلاثة اشهر وعشرة ايام وقتل رشيق بعد ذلك وانهم اصحابه الى انطاكية وجعلوا دزير⁵ الديلمي اميراً عليهم وابن الاهوازي المدبر له وقصد قرغوية⁶ الى انطاكية وجرت بينهما وقعة وانهم قرغوية⁷ وعاد⁸ الى حلب وسار دزير⁸ في اثره الى حلب⁹ ولقيه اصحاب قرغوية¹⁰ وحاربوه ودفعوه ورجع الى انطاكية

وراي خرستوفورس¹¹ بطربك انطاكية في مدة هذا الخلف والعصيان ان يبعد عن انطاكية¹² لئلا يتعلق عليه فيما بعد تهمة من سيف الدولة او من¹³ اصحابه فسار الى دير سمعان الحلبي واقام به وقصد ابن الاهوازي إساءته فلم يضطرب لذلك وبقي¹⁴ في دير سمعان الى ان عاد سيف الدولة

ومات عتق بن الاخشيد بمصر يوم الاحد لاحدى عشر ليلاً¹⁵ خلت من¹⁶ المحرم

1. فرعون LSCh فرعوند PB. — 2. قرغويد C فرعوند PLS. — 3. B om. — 4. من PLS. — 5. المدينة P. — 6. قرغويد Ch فرعوند PB. — 7. تبرير LSCh تبرير B دزير C دزير P. — 8. المدينة P. — 9. الديلمي Ch add. تبرير LSCh دزير P. — 10. B om. — 11. فرعون LSCh فرعوند BP. — 12. خرستوفورس BLSCh. — 13. BLS om. dep. — 14. بقي في مدة. — 15. ليلة S. — 16. في مدة BCh.

ghonyah, demandèrent protection à Rachiq. Rachiq et Ibn-al-Ahwazi allèrent à Alep. Plusieurs engagements avaient lieu entre Rachiq et Qarghonyah, et Rachiq entra dans la ville d'Alep et assiégea la citadelle pendant trois mois et dix jours. Rachiq ayant été tué, ses soldats s'enfuirent à Antioche et firent¹⁷ le Déilémite D.z.b.r. (Dizber?) leur émir, et Ibn-al-Ahwazi¹⁸ g'rait ses affaires.

Alors Qarghonyah marcha contre Antioche. Un engagement entre eux deux eut lieu, et Qarghonyah, mis en déroute, retourna à Alep. D.z.b.r. (Dizber?) suivit ses traces vers Alep. Les troupes de Qarghonyah le rencontrèrent et après l'avoir combattu le repoussèrent; il rentra à Antioche.

A cette époque de discordes et de révolte, le patriarche d'Antioche Christophore jugea à propos de quitter Antioche, afin que dans la suite le soupçon de Seif-ad-Daoulah ou de ses partisans ne tombât point sur lui. Il alla au couvent de Siméon d'Alep et y resta. Ibn-al-Ahwazi chercha à le maltraiter, mais (le patriarche) n'en fut point ému et resta dans le couvent de Siméon jusqu'au retour de Seif-ad-Daoulah.

'Ali-ibn-al-Ikhehid étant mort au Caire le dimanche onzième jour de

* S p. 69. ستة خمس¹ وخمسين وثلاثمائة واقترد كافور بالامر وامتنع* من التسمي² بالامارة وراى ان يجرى على اسمه فى المخاطبة بالاستاذية³ وجعل الحسن بن عبيد⁴ الله بن طغج⁵ على الشام مستخلفاً من قبله

وكان فى بيت المقدس والى⁶ يعرف بمحمد بن اسمعيل⁷ الصناجى وكان كثير الاذية ليوحنا بن جميع بطريك بيت المقدس والمطالبة⁸ له من الالطاف⁹ بأكثر ممّا كان الرسم جارياً به وكان البطريرك يربح عليه فى ما¹⁰ يلتمسه¹¹ منه ولمّا تزايدت اذيته له شخص الى مصر وقصد كافور واعتضد بالكتاب النصارى وشكا ما هو مبلو¹² به من الصناجى وغيره فكتب كافور الى الحسن بن عبيد الله بن طغج خليفته على الشام يأمره بمنع الصناجى¹³ من اذية¹⁴ البطريرك¹⁵ وقبض يده¹⁶ عن مطالبته بما لا يجب له عليه واعلامه

1. S خمسة. — 2. Ch السمي. — 3. بالاستاذية B. — 4. BLS عبد. — 5. PBLIS طغج. — 6. S واليا. — 7. Ch اسماعيل. — 8. Ch والمعالية. — 9. BLSCh بالاطلاب. — 10. BLSCh P عنه وغيره. — 11. BLSCh التمسد. — 12. BLSCh مبلو. — 13. C add. يدفع له كلما. — 14. Ch اذية. — 15. CCh om. — 16. BLS om. ab et solum habet مكاتبته بالصد والتس مكاتبته بالصد.

mouharrem de l'an 355', Kafour fut seul maître; en défendant qu'on l'appelât émir, il exigea qu'à son égard on lui donnât le titre de maître (*oustaz*). Puis il nomma al-Hasan-ibn-'Obédallah-ibn-Thoghoudj son lieutenant sur la Syrie.

Il y eut à Jérusalem un gouverneur qui s'appelait Mohammed-ibn-Isma'il-aç-Çauadji qui nuisait beaucoup à Jean (*Youhanna*), fils de Djami', patriarche de cette ville, en lui réclamant plus de cadeaux que cela n'était reçu par l'usage, et le patriarche lui avait donné tout ce qu'il lui avait demandé. Mais lorsque ses vexations à son égard eurent dépassé les bornes, il alla en Égypte trouver Kafour, demanda l'appui des fonctionnaires chrétiens et se plaignit de ce qu'il éprouvait de la part d'aç-Çauadji et des autres. Alors Kafour écrivit à al-Hasan-ibn-'Obédallah-ibn-Thoghoudj, son lieutenant en Syrie : il ordonnait à aç-Çauadji de cesser ses vexations envers le patriarche, de s'abstenir d'exiger de lui ce qu'il n'était pas tenu de donner, et de lui faire savoir que (le patriarche) avait un appui sûr. Les lettres de Kafour sur ce sujet continuèrent à arriver auprès d'Ibn-'Obédallah,

انّ له عناية وكيدة ولم تزل¹ مكاتبة كافور² متصلة الى ابن عبيد³ الله بذلك وابن عبيد³ الله يكتب⁴ الصناحي بمضمونها فلم يتقاع عمّا هو عليه

وقرب عيد العنصرة فوجّه الصناحيّ يلتمس منه اشياء زائدة على⁵ رسومه التي كان⁶ يحملها اليه في ذلك العيد وطلبه مطالبة شديدة فنزل البطريك الى الرملة وعرف ابن⁶ عبيد⁷ الله الحال وأنّ المكاتبة لا تغنيه شيئاً فوجّه معه قائداً⁸ من قوادده يسمّى تكين⁹ واوعز¹⁰ اليه ان¹¹ يحفظ¹² النصارى وصبيانهم¹³ وآلا¹⁴ يمكن الصناحيّ ولا غيره¹⁵ من¹⁶ استضامتهم والآ¹⁶ يظلموا فعظم على الصناحيّ تحامى البطريك عليه وأنفذ¹⁷ يستدعى ما التمسه منه فاحتمى¹⁸ البطريك عليه بتكين القائد ولم يدفع اليه ما طلبه فعظم على الصناحيّ ذلك فجمع عشيرته¹⁹ وتباعه²⁰ وغيرهم من أفناء الناس وأنفذ²¹ رسولاً الى البطريك يستدعى حضوره اليه وبلغه حال الجمع²² فتخوّف على نفسه وتناقل²³ عن المضى وقال للرسول أليس قد تقدّم اليه دفعات بالمنع²⁴ عن اذيتى ومطالبتى بما لا يجب²⁵

1. P ينزل. — 2. C add. الى الحسن. — 3. BLS عبد. — 4. P فكانت BLSch كاتب. — 5. BLSCh عن. — 6. PB بن. — 7. S عبيد. — 8. B قائد. — 9. C بليق. — 10. B واوعز. — 11. B om. — 12. B يحفظ. — 13. Ch وصبيانهم. — 14. BLSCh وآلا. — 15. B غيرهم. — 16. S ولا. — 17. LSCh وأنفذ. — 18. P فاحتمى. — 19. B عشيرته. — 20. LS وتباعه. — 21. LSCCh وأنفذ. — 22. LS الجمع. — 23. C وتناقل. — 24. P بالمنع. — 25. BLSCh add. له.

et Ibn-'Obéïdallah faisait savoir à aç-Çanadji ce qu'elles contenaient. Mais il n'abandonna point sa manière d'agir.

La fête de la Pentecôte approcha, et aç-Çanadji envoya (auprès du patriarche) lui réclamer plus qu'il ne lui avait donné selon la coutume pour cette fête, et il insistait. Alors le patriarche descendit à Ramlah et fit savoir à Ibn-'Obéïdallah l'affaire, ajoutant que la lettre (de Kafour) n'avait point amélioré sa situation. (Ibn-'Obéïdallah) avait envoyé avec lui un de ses chefs, qui s'appelait Tékin, après lui avoir ordonné de protéger les chrétiens et leurs enfants et de ne pas laisser aç-Çanadji ni quelqu'un autre * les outrager, ni les opprimer. Les mesures de défense que le patriarche avait entreprises contre aç-Çanadji l'exaspérèrent; il lui envoya l'ordre de fournir ce qu'il lui avait réclaté. Le patriarche chercha protection contre lui auprès du chef Tékin et ne lui donna pas ce qu'il lui avait réclaté. Aç-Çanadji ne put le supporter, et après avoir rassemblé ses proches parents, ses adeptes et d'autres gens d'origine inconnue, il expédia un envoyé auprès du patriarche pour lui ordonner de se présenter chez lui. La nouvelle de cet attroupement étant parvenue jusqu'au (patriarche), il eut peur pour sa vie, tarda à partir

* Chp. 125.

علّي وقد انفذ¹ ابو محمد² بن عبيد³ الله معي من يشدّ على يدي⁴ ويحميني ويمنعه مني⁵ وليس يمكّني المصير اليه في وقتي هذا ولطف بالرسول الى ان انصرف وادى الى الصناجبي جوابه وتقدّم البطريك بأن⁶ يعلق⁷ ابواب كيسة⁸ القيامة وتحصّن فيها وركب الصناجبي في الحال مع جموعه وقبض على تكين القائد * الذي انفذه ابن⁹ عبيد¹⁰ الله لحماية¹¹ البطريك واخذة اليه وانفذ¹² الى البطريك ايضاً¹³ يستدعي نزوله اليه واعطاه الامان فلم يثق¹⁴ اليه نفسه لما تداخله من الفرع ولم يردّ على الرسول جواباً واجتمعوا على الابواب وضربوا¹⁵ ابواب مار¹⁶ قسطنطين * بالنار ودخلوا منها الى القيامة والقوها¹⁷ مغلقة فأحرقوا¹⁸ ابوابها¹⁹ ايضاً²⁰ وسقطت قبة القيامة ودخلوا الكنيسة ونهبوا ما قدروا عليه وتوجّه الرعيّة الى كيسة صهيون واحرقوها ونهبوا في اليوم بعينه وذلك يوم الاثنين لخمس ليال خلت من خمدى²¹ الآخر²² سنة خمس وخمسين وثلاثمائة وهو الثامن²³ والعشرين²⁴

1. B انفذ. — 2. C الحسن. — 3. S عبيد. — 4. BCh ايدي. — 5. BLSCh عني. — 6. B om. — 7. BLSCh تغلق. — 8. BCh الكنيسة. — 9. P بن B om. — 10. S عبيد. — 11. P بحماية. — 12. B وانفذ. — 13. BLSCh om. — 14. BLSCh تثق. — 15. Ch ضربوا. — 16. BCh ماري. — 17. Ch والقوه. — 18. Ch واحرقوا. — 19. P اثرابها. — 20. BCh om. — 21. CCh جمادى. — 22. CCh الاخرى. — 23. CCh الثالث. — 24. CCh والعشرون.

et dit à l'envoyé : « Est-ce qu'il ne lui avait pas été ordonné plusieurs fois de cesser les vexations et les demandes de ce que je ne lui dois pas? Abou-Mohammed-ibn-'Obéïdallah avait envoyé avec moi celui qui me soutiendrait, me défendrait et protégerait contre lui. En ce moment je ne peux aller auprès de lui. » (Le patriarche) avait traité avec bonté l'envoyé jusqu'à ce qu'il fût parti et eût transmis à aç-Çanadji sa réponse. Le patriarche ordonna de fermer les portes de l'église de la Résurrection et s'y retrancha. Aussitôt après cela aç-Çanadji partit avec sa troupe, s'empara du chef Têkin, qu'Ibn-'Obéïdallah avait envoyé pour protéger le patriarche, et le retint près de lui. Puis il envoya également chez le patriarche, en réclamant qu'il se présentât auprès de lui, et en lui promettant la sécurité. Mais le patriarche, saisi de frayeur, n'eut pas confiance en lui et ne donna aucune réponse à l'envoyé. Alors (la foule) se ramassa près des portes (de l'église), mit le feu aux portes de (l'église) de Saint-Constantin et pénétra de là jusqu'à (l'église) de la Résurrection; l'ayant trouvée fermée, ils en brûlèrent également les portes. La coupole (de l'église) de la Résurrection s'écroula; ils entrèrent dans l'église et pillèrent tout ce qu'ils pouvaient. Puis la foule se dirigea vers l'église de Sion et, après l'avoir brûlée, la saccagea le même jour, c'est-à-dire le lundi cinq de djoumada

من أيار سنة الف ومائتين وسبعة¹ وسبعين² وهو³ يوم الاثنين الذي قبل عيد⁴ العنصرة
 وهدم اليهود وخرّبوا أكثر من المسلمين فلما كان يوم الثلاثاء ثاني⁵ ذلك اليوم التقوا⁶
 بطريرك مختفياً في⁷ جبّ من حجاب⁸ الزيت في الكنيسة بالقيامة⁹ * فقتلوه وجزّوه الى
 سخن مار قسطنطين فأحرقوه¹⁰ على بعض العمد¹¹

وصيّر بعده بطريرك آخر من اهل قيساريّة يسمّى حبيب ويكنا ابا سهل¹² ويسمّى¹³
 ابا خرستوذلا¹⁴ فأقام ابواب كنيسة القيامة وممّ المذبح¹⁵ وشرع في عمارتها فعاجله الموت
 وفي¹⁶ رياسة ابا توما¹⁷ البطريرك اعاد ما انخب وجدّد أكثر ما خب¹⁸ كاتب نصراني
 يعقوبّي يسمّى على¹⁹ بن سوار ويعرف بابن الحمار وبن²⁰ قبة القيامة وكان * هذا الرجل²¹
 وصل²² مع الفتكين²³ التركي من العراق عند تغلبه على الشام وكان ذا²⁴ ثروة وحال واسع

1. CCh وسبع. — 2. CCh add. يونانية. — 3. B om. dep. يوم. — 4. BLSCh om.
 — 5. CCh التالي. — 6. BLSCh التقوا. — 7. B الى. — 8. P حجاب S اجباب. — 9. BLSCh
 كنيسة القيامة. — 10. BLSCh واحرقوه C add. بالنار. — 11. BLSCh om. trois mots. — 12. BCh
 om. trois mots. — 13. BLSCh ويدهى. — 14. BCh خرستوذلاس LS خرستوذلاس. —
 15. P المذبح. — 16. C add. زمن. — 17. B توما. — 18. B وجدده CCh وجدده وكان
 واحدته بذلك رجل. — 19. S om. — 20. B فبنا S وبني Ch. — 21. C add. قد. —
 22. B om. — 23. PBLSch افنكين. — 24. S ذو.

second de l'an 355 (de l'hégire), qui est le vingt-huitième jour d'ayar de
 l'an 1277¹, le lundi qui précède la fête de la Pentecôte. Les Juifs détrui-
 saient et dévastaient plus que les musulmans. Lorsque le lendemain, mardi²,
 ils eurent trouvé le patriarche caché dans une citerne à huile dans l'église
 de la Résurrection, ils le tuèrent, le traînèrent dans la cour de Saint-Cons-
 tantin et le brûlèrent, après l'avoir attaché à un pilier.

A lui succéda un autre patriarche des habitants de Césarée, qui s'ap-
 pelait Habib, dont le surnom était Abou-Sahl, et qui fut nommé Christodoule.
 Il restaura les portes de l'église de la Résurrection, répara l'autel et commença
 à rebâtir (l'église); mais il mourut prématurément.

Pendant que siégeait le patriarche anba Thomas, un fonctionnaire chré-
 tien, jacobite, qui s'appelait 'Ali-ibn-Souwar, surnommé Ibn-al-Hammar,
 restaura ce qui avait été détruit, et remit à neuf la plus grande partie de ce
 * Chp. 126. qui avait été endommagé; il bâtit la coupole de la Résurrection. * Cet homme
 était arrivé avec Alf-Tekin le Ture de l'Iraq à la conquête de la Syrie. Riche
 et ayant une grande influence, il fut tué pendant sa fuite lors de la déroute

1. 28-29 mai 966. Le 28 ayar 1277 = le 28 mai 966. — 2. 29-30 mai 966.

وقتل في هزيمة الحرب عند انهزام الفتيكين¹ وكان ذلك قبل استكمال عمارة² القيامة واقام على القيامة سنقل يعرف بصدقة بن بشر في ايام رياسة يوسف واستس³ فعمل فيه * S p. 72. الباسلكين⁴ واكمل ما كان بقى وتمه⁵ الآ جمل * مار قسطنطين وكان⁶ عظيماً جداً فبقى مكشوفاً

وفي ايام تدبير اسانيوس بطريرك الاسكندرية لكرسى بيت المقدس بعد خروج⁷ اخيه ارستس⁸ الى القسطنطينية عمل جمل ماري قسطنطين واعيد الى ما كان عليه واستكملت الكنيسة حينئذ⁹ بأسرها قبل خرابها الاخير الذي اتى عليها في صفر سنة اربعمئة للهجرة بمدة قرية

والتمس سيف الدولة من نقفور الملك المفاداة من اسر¹⁰ من المسلمين بمن¹¹ عنده من اسرى¹² الروم فأجابه الى ذلك وسار سيف الدولة من ميفارقين¹³ الى سمساط¹⁴ واقام الفداء على¹⁵ شاطيء نهر¹⁶ الفرات في يوم الخميس مستهل رجب سنة خمس وخمسين وثلثمائة

1. PBLSch افتكين. — 2. BCh استكمال. — 3. PBS واسيس. — 4. B الباسلكين. — 5. Ch. — 6. B واتمه. — 7. PB حرج. — 8. PBLs ارسيس. — 9. BCh om. — 10. Conjectura; PBLs Ch بمن عنده. — 11. Ch وبمن. — 12. BSCh من اسرى. — 13. B مفارقين. — 14. B سمساط. — 15. Ch الندى اعلى. — 16. BCh om.

d'Alf-Tékin. Cela eut lieu avant que la construction (de l'église) de la Résurrection ne fût achevée. A l'époque du patriarcat de Joseph et d'Oreste, un syncelle qui s'appelait Çadaqah-ibn-Bihr fut mis à l'église de la Résurrection. Il y érigea la basilique, acheva et termina ce qui restait, excepté la coupole (?) de Saint-Constantin qui, étant très grande, resta inachevée.

Lorsque Arsénus, patriarche d'Alexandrie, gouvernait le siège de Jérusalem après le départ de son frère Oreste pour Constantinople, la coupole (?) de Saint-Constantin fut achevée et restaurée comme elle avait été autrefois. De ce temps-là l'église tout entière fut achevée, peu de temps avant sa dernière destruction, qui eut lieu au mois de çafar de l'an 400 de l'hégire¹.

Seif-ad-Daoulah demanda à l'empereur Nicéphore d'échanger les prisonniers musulmans contre les prisonniers grecs qui se trouvaient chez lui, et (Nicéphore) acquiesça à sa demande. Alors Seif-ad-Daoulah alla de Mayafariqin à Samosate, et l'échange eut lieu sur les bords du fleuve de l'Euphrate le jeudi premier rejeb de l'an 355². (Seif-ad-Daoulah) échangea Mohammed-ibu-

1. 24 sept.-22 oct. 1009. Ici finit la traduction de *Mednikov*. — 2. 23 juin 966 (le samedi).

وفادا¹ بمحمد بن ناصر الدولة وأبى² فراس³ وغيرهما من بنى حمدان وبالتاقضى ابو الهيثم⁴ بن ابى الحصين⁵ وزهير وقطاس⁶ وغيرهم من⁷ غلمانة⁸ ممن اسروهم الروم من بلاده وكان ابو العشار قد مات فى القسطنطينية¹⁰ فى الحبس ودفع لهم اعور حرم وابن بلنطس¹¹ وجميع من¹² كان عنده من اسارى الروم ولما¹³ لم يبق عند سيف الدولة من الروم¹⁴ من¹⁵ يفادى به اشترى من الروم¹⁶ بقية اسرى المسلمين وكان¹⁷ عددهم ثلاث¹⁷ الف¹⁸ نفس¹⁹ بمائتى واربعين الف دينار رومية واجتف ذلك به عليه²⁰ وقصد جماعة ممن²¹ فادى بهم من المسلمين دزير²¹ وصاروا²² فى جملة وانصرف سيف الدولة من الفداء²³ ودخل²⁴ حلب واقام بها ليلة واحدة وخرج وهو عليل من الاسترخاء²⁵ العارض²⁶ له محمول فى قبة²⁷ ومعه قرغوية²⁷ الحاجب فواقع دزير²⁸ وابن

* s p. 73.

* P f. 237.

* B f. 96.

1. Ch وفادى — 2. CCh و أبى B omm. — 3. LS فراس. — 4. Ch ابق الهيثم LS — 5. P حصين. — 6. LS وقطاس. — 7. Ch add. بنى. — 8. B وغلمانة. — 9. B اسره. — 10. BLSCh بالقسطنطينية. — 11. BLSCh بلبيطس P بلبيطس. — 12. BLSCh ما. — 13. BLSCh om. — 14. Ch om. deux mots. — 15. L بدن. — 16. BLS om. trois mots, Ch om. دن الروم. — 17. LSCh ثلاثة. — 18. BLSCh الالف. — 19. L add. فدادم C فداء. — 20. Ch om. — 21. BS om. P دزير CCh دزير الدياتى. — 22. P وصاروا BCh وصاروا. — 23. B وعادوا. — 24. LS الى. — 25. B الاسترخى. — 26. Ch العارض. — 27. PB فرعون LS فرعون. — 28. BLSCh تبرير.

Nacir-ad-Daoulah, Abou-Firas et quelques autres des Beni-Hamdani, al-qadli Abou-l-Haitham-ibn-Abou-l-Houçein, Zouhaïr, Qathas et ses autres serviteurs, que les Grecs avaient emmenés en captivité dans son pays. Abou-l-'Achaïr était déjà mort à Constantinople en prison. (Seïf-ad-Daoulah) rendit aux Grecs A... r h.r.m.), le fils de B l n th s² et tous les prisonniers Grecs qui se trouvaient chez lui. Lorsqu'il ne fut resté à Seïf-ad-Daoulah aucun grec pour l'échanger, il racheta aux Grecs le reste de prisonniers musulmans, dont le nombre fut de 3.000 hommes, pour 240.000 dinars grecs, mais cela le ruina à peu près. Un certain nombre de musulmans qu'il avait rachetés se dirigèrent près de Dizber et restèrent avec lui.

Parti après le rachat, Seïf-ad-Daoulah était entré à Alep, où il passa une nuit. Puis il en sortit, atteint d'une langueur qui l'avait saisi; on le porta en litière. Le chambellan (*al-hadjib*) Qarghouyah le suivait. Il combattit Dizber et Ibn-al-Ahwazi près du village, sur le chemin de Balis, qui s'appelait

1. Je ne peux pas déchiffrer ce nom. V. plus haut. — 2. De ce nom v. plus haut.

الاهوازي في ضيعة في طريق بالس¹ تعرف بسبعين² وانهم اصحاب دزبر³ وحمل هو وابن الاهوازي اسيرين في يد سيف الدولة وحملهما الى حلب وقتلها وقتل جماعة معها وولى على انطاكية تقى الدين⁴ غلامه * Chp. 127.

وخرج الروم * الى آمد وقتلوا واسروا عدداً كبيراً⁵ وانصرفوا الى دارا وقرىها من نصيبين وهرب اهلها خوفاً منهم وتوجه نقفور الملك⁶ نحو الشام وسار سيف الدولة الى شيزر⁷ ونزل نقفور على منبج يوم السبت لاثني عشر⁸ ليلة⁹ بقيت من شوال سنة خمس وخمسين وثلثمائة¹⁰ واستدعى من اهلها القرميدة فأخرجوها¹¹ اليه فأخذها منهم واكرمهم ولم يعرض¹² لهم بمكروه ورحل عنها¹³ الى وادي بطنان¹⁴ واخذ منه¹⁵ من الاسارى عدداً كبيراً وجاءت سرية الى بالس¹⁶ واخذت من المدينة زهاء ثلثمائة نفس وسار الملك * S p. 74.

1. PBL.S نالس. — 2. LS تسعين Ch بسعين. — 3. BLSCh تبرير. — 4. BLS om. — 5. B عدد كثير. — 6. BLSCh add. الى. — 7. PBL.S شيزر. — 8. C لاثنتي عشرة. — 9. S om. cinq mots. — 10. BCh om. C من السنة. — 11. Ch واخرجوها. — 12. BLS يتعرض. — 13. S سرية من نالس LS نالس PB. — 14. LS بطلان. — 15. LS جعه. — 16. PB نالس LS نالس PB عنهم.

Sab'in. Les troupes de Dizber ayant été mises en fuite, lui-même et Ibn-al-Ahwazi furent conduits comme prisonniers devant Seif-ad-Daoulah. Il les amena à Alep et les fit tuer; il fit tuer (également) un grand nombre de leurs partisans. Il nomma gouverneur d'Antioche son serviteur Taqi-ad-Din.

Les Grecs, étant partis * pour Amid, tuèrent et capturèrent un grand * Chp. 127. nombre d'ennemis; puis ils se dirigèrent vers Dara et s'approchèrent de Nisibe, dont les habitants s'enfuirent par peur devant eux. L'empereur Nicéphore se dirigea vers la Syrie, et Seif-ad-Daoulah marcha vers Chéizar. Nicéphore¹ assiégea Menbidj le samedi dix-huitième jour de chawwal de l'an 355² et réclama aux habitants de cette ville la *brique* (*al-qirmidah*); et ceux-ci la lui apportèrent. Il la leur prit, leur témoigna de la bienveillance et ne leur fit aucun mal³. Puis il partit pour Wadi-Bouthnan, où il s'empara d'un grand nombre de prisonniers. Un détachement arriva à Balis et s'empara dans cette ville de plus de trois cents hommes. Puis l'empereur marcha vers Qinesrin et

1. Ici commence la traduction russe par Rosen, 08, note. — 2. 7 oct. 966. — 3. Ici finit la traduction de Rosen. Il s'agit d'une relique vénérée de Menbidj, d'une brique, sur laquelle furent reproduits d'une façon miraculeuse les traits du Christ. Cf. l'histoire fameuse de l'Image d'Édesse. Cet épisode avec la pierre de Menbidj n'a pas été bien compris par Leonhardt (Kaiser Nicephorus II. Phocas und die Hamdaniden. Halle, 1887, 47) et Schlumberger (Un empereur byzantin au dixième siècle, 524). Sur la question compliquée de la Sainte Image d'Édesse et des tuiles et des pierres avec l'impression du visage du Christ v. E. Dobschütz. Christusbilder, Leipzig, 1899, 138-139, 168-169, 172-174.

الى قنسرين¹ ونزل على تيزين² ففتحها وسبى اهلها وفتح حصن ارتاح وعبر بأنطاكية ونزل عليها عشية³ يوم الثلاثاء لخمس خلون من ذى القعدة⁴ وارسل الى⁵ اهلها في ان يسلموا اليه المدينة ويؤمنهم على انفسهم واهاليهم واموالهم وان يواصلهم⁶ الى حيث احبوا آمنين ولا يحوجوه الى مقاتلتهم فلم يجيبوه الى ما اعرضه عليهم وحاربهم سبعة ايام وضاعت به العلوقة ورحل في اليوم الثامن من نزوله عليها⁷ وعاد الى بلد الروم قافلاً⁸ وقصد اخرسطوفورس⁹ بطريرك انطاكية سيف الدولة الى حلب فاحسن قبوله وشكر له¹⁰ ما¹¹ فعله من¹² بعده عن المخالفين عليه وقدمه وتخصص به

ونقم سيف الدولة على شيوخ انطاكية بسبب اخراجهم فتح غلامه¹³ وتسليمهم المدينة الى رشيق النسيمي وقبض عليهم وصادهم¹⁴ وتشفع البطريرك اليه في بعضهم وتواسط¹⁵ امرهم معه

1. BCh قنسرين Ch add. وعاد. — 2. B تيزين. — 3. S om. — 4. S ذلقةدة BCh om. dep. عشية. — 5. P om. — 6. S يواصلهم. — 7. BCh om. trois mots. — 8. BCh om. — 9. BLSch خريصطوفورس. — 10. BCh وشكره على. — 11. S ما. — 12. BLSch في. — 13. S اعلامه. — 14. S add. وحاربهم. — 15. P وسط.

après avoir assiégé Tizin s'en empara et en emmena en captivité les habitants. S'étant emparé de la forteresse d'Artah, il passa à Antioche et s'en approcha le soir du mardi cinquième jour de zou-l-qa'dah¹. Il envoya une ambassade aux habitants de la ville, pour se la faire livrer, (en promettant) qu'il donnerait quartier à eux, à leurs familles et à leurs fortunes et qu'il les laisserait aller en toute sécurité, là où ils voudraient, — mais ils ne devraient pas le forcer de faire la guerre contre eux. Cependant les habitants n'acceptèrent point sa proposition, et il les combattit pendant sept jours; comme les vivres lui firent défaut, il partit le huitième jour après le commencement du siège de la ville et retourna dans le pays des Grecs.

Le patriarche d'Antioche² Christophore alla auprès de Seïf-ad-Daoulah à Alep. Il le reçut aimablement et le remercia de ce qu'il s'était éloigné de ceux qui s'étaient révoltés contre lui; il le traita avec distinction et lui accorda des faveurs particulières.

Seïf-ad-Daoulah se vengea des notables d'Antioche, parce qu'ils en avaient chassé son serviteur Fath et livré la ville à Rachiq-an-Nasimi; il les fit arrêter et leur imposa une contribution. Alors le patriarche intercédait auprès de lui pour quelques-uns d'entre eux et servit d'intermédiaire entre eux et lui, dans cette affaire et (Seïf-al-Daoulah) accéda à sa demande à leur égard.

1. 23 oct. 966. — 2. Ici commence la traduction russe par *Mednikov*, I, 343-346.

فأجاب مسألته فيهم وتولّد¹ في نفوسهم ممّا شاهدوا من تمكّن. حاله عند سيف الدولة حسداً
 P. l. 24. * P. 1. 24. * وحقداً عليه

ومات سيف الدولة بن عبد الله بن حمدان يوم الجمعة لخمسة بقين من صفر سنة
 * S p. 75. ست وخمسين وثلثمائة وعمره اربعة وخمسون² سنة شمسيّة³ وسار غلامه * تقى المقيم
 بأنطاكية الى حلب واخذ⁴ تابوت سيف الدولة⁵ الى ميفارقين⁶ ليدفن هناك⁷ وكان
 حرمه⁸ وولده مقيمين بها ولمّا خرج تقى من انطاكية اجتمع راي اهله على ان
 لا يمكنوا احداً⁹ من الحمدانيّة من الدخول اليها وولّوا امرهم علوش الكردي
 وورد الى حلب رجل من اهل خراسان يسمّى محمّد بن عيسى في زهاء خمسة
 * Chp. 128. آلاف¹⁰ قاصدين غزو الروم وساروا الى انطاكية * ولقيهم اهله اجمل لقاء فقويت نفوسهم
 بهم واتفق راي ثلاثة من شيوخ انطاكية وامانها ممّن كان البطريرك توسط امرهم¹¹ وشفع
 فيهم¹² وهم ابن مانك¹³ وابن محمّد وابن دعامة على الايقاع باخرسطوفورس¹⁴ البطريرك

1. BCh وتوكّد. — 2. BLSCh وخمسين. — 3. BCh om. — 4. P نذمعه. — 5. BLSCh
 add معه. — 6. P ميفارقين. — 7. P فيه. — 8. BLSCh حريمه. — 9. P احد. — 10. P ألف.
 — 11. LS حالهم. — 12. BLSCh add عند سيف الدولة. — 13. S مالك. — 14. BLSCh
 بخريصطوفورس.

Mais dans leur esprit ils conçurent contre lui une envie et une haine secrète
 à cause de son influence sur Seïf-ad-Daoulah, ce dont ils s'étaient aperçus.

Le vendredi vingt-quatrième jour de çafar de l'an 356 mourut Seïf-ad-Daoulah-ibn-'Abdallah-ibn-Hamdan, âgé de cinquante-quatre années solaires. Puis son serviteur Taqi, qui se trouvait à Antioche, alla à Alep et prit le cercueil de Seïf-ad-Daoulah à Mayafariqin pour l'y enterrer, parce que ses femmes et ses enfants y habitaient. Après le départ de Taqi d'Antioche les habitants de la ville tombèrent d'accord pour ne laisser entrer dans la ville aucun des Hamdanides et confièrent la direction de leurs affaires à Alouch le Kurde.

(A cette époque) arriva à Alep un homme du peuple du Khorasan, qui s'appelait Mohammed -ibn-'Isa, avec plus de cinq mille (hommes) qui allaient faire la guerre aux Grecs. Ils s'étaient dirigés vers Antioche, * dont les habitants les reçurent avec une grande joie et prirent courage à leur contact. Alors trois notables et principaux personnages d'Antioche, pour qui le patriarche avait servi d'intermédiaire et avait intercedé (auprès de Seïf-ad-Daoulah), à savoir Ibn-Manik, Ibn-Mohammed et Ibn-Di'amah, s'entendirent

وتولّف¹ العامّة عليه ليوقعوا² به ووقف على ما همّوا به صديق للبطريك³ من وجود⁴ B. l. 96. المسلمين يعرف⁵ ابن ابوه⁶ عمر وكشف له ما تحرّكوا عليه⁷ وحدّته به وأشار عليه ان يأخذ⁸ لنفسه ويخرج من باب المدينة آخر النهار فانه ما يصبح الا وهو في اعمال حلب ويكون قد تخلص ممّا يحاذر من اعدائه فشكره البطريك على نصيحته ايراد واعلمه انه ينظر في امره ويفعل⁹ ما يقتضيه الصواب واستقرّ رأي البطريك على¹⁰ انه¹¹ قصد ابن¹² s. p. 76. مانك لثقت¹² بما¹³ بينهما¹⁴ من وكيد المودّة فراسله¹⁵ البطريك يسأله الاذن له في المصير¹⁶ اليه واجتماعه به فأجابه ابن مانك بجواب يحتجّ عليه فيه باشتغاله في وقته ذلك وانه اذا تفرغ انفذ فأعلمه ولمّا تصرّم الثالث الاوّل من الليل وافا¹⁷ رسول ابن¹⁸ مانك الى البطريك يستدعى حضوره الى داره¹⁹ فسار اليه ثقة²⁰ منه به ولقيه ابن مانك لقياً²¹ جميلاً وقال له ما بالك يا بطريك²² وانت واحد من اهل هذه البلد²³ ومسكن لنا²⁴ تسيء²⁵ الرأي

1. Ch. — 2. B. ليوقعوا. — 3. B. للبطرك. — 4. P. ويعرف. — 5. Ch. ابى. — 6. B. ان. — 7. S. اند. — 8. LS add. السحدر. — 9. LS om. — 10. B. ان. — 11. BP. — 12. Ch. لثقة. — 13. B. ما. — 14. LS. بينهما. — 15. BCh. فراسله. — 16. P. مصيره. — 17. LSCh. وافى. — 18. B. من ابن Ch. من. — 19. S. اليد. — 20. LS. لثقت. — 21. S. لقاء. — 22. BLS. بطرك. — 23. LS. البلاد. — 24. Ch. om. — 25. BS. تاسى.

pour assaillir le patriarche Christophore et déterminer le bas peuple à l'attaquer. Mais un ami du patriarche, notable musulman, qui s'appelait Ibn-Abou-Omar, ayant appris ce qu'ils avaient comploté, découvrit au patriarche ce qu'ils voulaient; il lui donna des détails et lui conseilla de se tenir sur ses gardes et de sortir par la porte de la ville vers la fin du jour; ainsi avant le matin il serait déjà dans les environs d'Alep et serait délivré de ce qu'il pouvait appréhender de la part de ses ennemis. Le patriarche le remercia du bon conseil qu'il lui avait donné et lui fit savoir qu'il penserait à son cas et ferait ce qui était juste. Le patriarche se décida à aller auprès d'Ibn-Manik en toute assurance parce qu'une amitié solide existait entre eux. Il lui écrivit, en lui demandant la permission de se présenter auprès de lui et de le voir. Ibn-Manik lui envoya la réponse, où il s'excusa devant lui sous prétexte d'être occupé en ce moment-là; mais lorsqu'il serait libre de ses occupations, il enverrait vers lui pour le lui faire savoir. Le premier tiers de la nuit passé, l'envoyé d'Ibn-Manik vint auprès du patriarche, en l'invitant à venir dans sa maison. En pleine confiance, (le patriarche) alla chez lui. Ibn-Manik le reçut aimablement, et lui dit : « Pourquoi, patriarche, quoique tu sois un des habitants de cette ville et de nos concitoyens, as-tu de mauvais desseins

* P f. 24r. فينا وتعمل علينا فقال له البطريك وكيف ذلك يا سيدي فاجابه¹ لا تك تكاتب الروم وتستنهضهم الى قصدنا وتطمعهم² فينا فحالف له البطريك انه ما كاتب الروم قط ولا كاتبوه وسأله عن الدليل على ما اتهمه به فبهض ابن³ مانك كاته يطلب كتاباً واستدعى قوماً من الخراسانيين كان اعددهم لايقاع⁴ البطريك⁵ واستنفرهم عليه⁶ فوثبوا اليه بالخناجر طوال معهم⁷ واقامه واحد⁸ منهم قائماً وضربه آخر بالخنجر⁹ فأنفذه¹⁰ في بطنه فسقط الى الارض ومع سقوطه قطع راسه وطرح في اتون¹¹ حمام حوار¹² دار ابن¹³ مانك وحملت جثته * S p. 77. واخرجت في الوقت من باب المدينة وطرحت في النهر وذلك في الليلة التي صحبتها يوم الاربعاء¹⁴ الثاني والعشرين¹⁵ من¹⁶ ايار سنة الف ومائتين وثمان وسبعين وهو لعشر خلمون من جمادى الآخر¹⁷ سنة ست وخمسين وثلاثمائة وانفذ ابن¹⁸ مانك قبل الصبح قوماً الى كنيسة القسيان وقبضوا على ما وجدوه في منزل

1. P فاجبه. — 2. P om. و. — 3. B بن. — 4. P للايقاع B للاقتاع. — 5. Ch بالبطريك. — 6. L اليد. — 7. BLSCh om. deux mots. — 8. B واحداً. — 9. PLS في حوار C بجوار. — 10. PB فأنفذه. — 11. B اتون P اثون. — 12. BLSCh حوار C بجوار. — 13. PB بن. — 14. BLSCh om. dep. ليلة الاربعاء C الليلة. — 15. BLSCh ثاني عشرين. — 16. BLSCh om. trois mots. — 17. Ch الاخرى. — 18. PB بن.

contre nous et agis-tu contre nous? » Le patriarche lui dit : « Comment cela, mon maître? » (Ibn-Manik) lui répondit : « Mais tu corresponds avec les Grecs, tu les excites et les enhardis contre nous. » Le patriarche lui jura qu'il n'avait jamais correspondu avec les Grecs, ni ceux-ci avec lui; et il lui demanda des preuves de ce dont il le soupçonnait. Alors Ibn-Manik se leva comme s'il cherchait une lettre, appela un groupe de Khorasaniens qu'il avait préparés pour assaillir le patriarche, et les excita contre lui; ils se jetèrent sur lui avec de longs poignards qu'ils avaient avec eux. L'un d'entre eux le fit lever, et l'autre le frappa avec un poignard et le lui plongea dans le ventre. (Le patriarche) tomba par terre, et après sa chute on lui coupa la tête et on la jeta dans le four d'un bain qui était près de la maison d'Ibn-Manik; puis on s'enpara de son corps, on l'emporta immédiatement par la porte de la ville et on le jeta dans le fleuve. Cela eut lieu cette même nuit, dont le matin tombait le mercredi vingt-deuxième jour d'ayar de l'an 1278, qui correspond au dixième jour de djoumada IIe de l'an 356¹.

Avant le point du jour, Ibn-Manik envoya des gens dans l'église de

1. Le 22 ayar 1278 = le 22 mai 967. Le 10 de djoumada second 356 = le 23 mai 967.

البطريك وفي خزنة الكنيسة وعاقبوا الخازن الى ان اظهر لهم آنية كانت مستورة فأخذوها الفضة¹ والقماش وغيره * ولم² تركوا³ غير نحاس⁴ ومصاحف ليس بكثيرة واخذوا اليهم * Chp. 129. ايضاً⁵ كرسى مار بطرس⁶ وهو كرسى من خشب النخل مصمّح بفضّة وحفظوه⁷ في دار شيخ من شيوخهم يعرف بابن عمر⁸ ولم يزل في داره الى ان ملكوا الروم المدينة وبعد ثمانية ايام من قتل البطريك ظهرت جثته على جزيرة من النهر وخرج⁹ قوم من النصارى فأخذوها¹⁰ سراً ودفنوها في الدير المعروف بأرسانا¹¹ في ظاهر¹² المدينة ولبت كرسى انطاكية بعد قتل خرستوفورس¹³ بغير بطريك¹⁴ سنتين وتسعة اشهر ووصل ابو المعالى¹⁵ بن سيف الدولة من ميفارقين¹⁶ الى حلب فاستولا¹⁷ عليها وعوّل * S p. 78. على قرغوة¹⁸ الحاجب غلام ابيه على تدبير الامور ومات امير الامراء معز الدولة احمد بن بويه¹⁹ الديلمي بمدينة السلام يوم الاثنين ثلاث

1. BLSCh الفضة. — 2. S روما. — 3. Ch بتركوا. — 4. BCh النحاس. — 5. BLSCh om. — 6. C add. السليح. — 7. P وحفظوه. — 8. C عامر. — 9. Ch فخرج. — 10. Ch واخذوها. — 11. C بارشاي. — 12. BLSCh خارج. — 13. P خرستوفورس. BCh خرستوفورس. — 14. B — 15. PBL العلاء. — 16. P ميفارقين. — 17. B واستولا SCH. — 18. PB — 19. PBL نوبه. LS فرعونه.

Cassiane; ils s'emparèrent de ce qu'ils avaient trouvé dans la demeure du patriarche et du trésor de l'église; ils tourmentèrent tellement le trésorier, qu'il leur délivra les vases qui y avaient été cachés. Ils prirent de l'argent, * Chp. 129. des étoffes et d'autres choses * et ne laissèrent rien sinon du cuivre et des manuscrits, qui étaient peu nombreux. Ils prirent également le siège de saint Pierre qui était de palmier plaqué d'argent, et que l'on conserva dans la maison d'un de leurs notables, qui s'appelait Ibn-'Omar. (Ce siège) se trouva dans sa maison jusqu'à ce que les Grecs se fussent emparés de la ville. Huit jours après le meurtre du patriarche son corps fut retrouvé dans une île de ce fleuve. Alors un certain nombre de chrétiens sortirent et, après avoir pris en secret (son corps), l'enterrèrent dans le couvent d'Arsenius en dehors de la ville. Après le meurtre de Christophore le siège d'Antioche resta vacant pendant deux ans et neuf mois¹.

Abou-l-Ma'ali-ibn-Seif-ad-Daoulah arriva de Mayafariqin à Alep, s'en empara et confia la direction des affaires au chambellan Qarghouyah, serviteur de son père.

L'émir des émirs (*émir-at-oumara*) Mouizz-ad-Daoulah-Almed-ibn-

1. Ici finit la traduction de Mednikov.

* B f. 97. عشر ليلة بقيت من¹ شهر ربيع الآخر سنة ست وخمسين. وثلاثمائة وخوِطِب * بالامارة² بعده لابنه³ عز الدولة ابو منصور بن بختيار وقلد للوزارة⁴ العباس⁶ بن الحسن الشيرازي يوم الاربعاء مستهل شهر ربيع الآخر⁷

ومات كافور الاخشيدى⁸ الخصى صاحب مصر يوم الثلاثاء لعشر بقين من⁹ جمدى¹⁰ الاول¹¹ من السنة¹² ونصب في الامارة بعده بمصر ابو¹³ الفوارس احمد بن على الاخشيد وكان طفلاً عمره احد¹⁴ عشر سنة على ان يخلفه ابن عم ابية الحسن بن عبد الله بن طغج وكان يومئذ بالشام ويكون تدبير الرجال الى شمول وتدبير الاموال الى الوزير ابى الفضل¹⁵ جعفر بن الفضل بن الفرات بن خنزابة¹⁶ وزير كافور وانفرد بتدبير البلد ابو¹⁷ الفضل الوزير وقبض على جماعة وصادرهم واضطرب عليه التدبير وطالبه¹⁸ الجند بأرزاقهم فاستتر دفعة واثنين¹⁹ ونهب داره ودور جماعة من حاشيته

1. BCh — 2. BLSCh om. — 3. P لايد — 4. Ch ابى — 5. BLSCh الوزارة — 6. BLSCh للعباس — 7. BLSCh om. dep. يوم — 8. BCh الاخشيد — 9. BCh في au lieu des cinq mots. — 10. BS جمادى — 11. Ch الاولى — 12. S add. المذكورة — 13. S ابا — 14. LSCh احدى — 15. P النفل — 16. PB خيران L خيراند S خيراند — 17. LSCh احدى — 18. LS طالبة — 19. B اثنين P اثنين. Cf. *Miskawih* (index). — 17. S ابن — 18. LS طالبة — 19. B اثنين P اثنين.

Bouyah-ad-Déilemi mourut à Bagdad le lundi seizième jour du mois de rabi' second de l'an 356¹. Il eut pour successeur comme émir son fils 'Izz-ad-Daoulah-Abou-Mançour-ibn-Bakhtiyar, et al-'Abbas-ibn-al-Hasan-ach-Chirazi fut nommé vizir le mercredi premier de rabi' II².

Kafour al-Ikchidi l'eunuque, maître de l'Égypte, mourut le mardi vingtième jour de djoumada premier de cette même année³. En Egypte lui succéda comme émir Abou-l-Fawaris-Ahmed-ibn-'Ali-al-Ikchid, qui était un enfant âgé de onze ans, à condition que le fils de l'oncle de son père al-Hasan-ibn-'Abdallah-ibn-Thoughoudj, qui se trouvait alors en Syrie, le remplaçât, que Chamoul fût à la tête des troupes et que le vizir Abou-l-Fadhl-Dja'far-ibn-al-Fadhl-ibn-al-Fourat-ibn-Hinzaba, vizir de Kafour, administrât les finances. Mais Abou-l-Fadhl le vizir gouverna le pays tout seul; il arrêta un grand nombre (de gens) et leur fit payer des sommes énormes. Son administration désorganisa (le pays), et les troupes lui demandèrent leur solde. Alors il se cacha une ou deux fois. Sa maison et celles de plusieurs de ses partisans furent pillées.

1. 31 mars 967. — 2. 16 mars 967 le samedi. Ce n'est pas correct. V. la note précédente. — 3. 3 mai 967 (vendredi).

ولم ترض¹ الاخشيدية ان يكون شمول مدبراً² لهم * وصار كل واحد منهم يتسمى³ بالامير وكثر حسدهم لبعضهم بعض⁴ وكتب جماعة منهم وون وجود البلد الى المعز لدين صاحب المغرب يستدعون منه انفاذ جيوشه الى مصر ليتسلمها وضمنوا له المعونة والمساعدة على⁵ ان يملك البلد بغير حرب ولا قتال

واضطربت الاسعار بمصر وتزايدت اثمان الحبوب والاقوات واقرن بذلك وباء عظيم وكان بدؤه من سنة ثلث⁶ وخمسين وثلثمائة وافترطت الشدة في سنة⁷ سبع * وثمان⁸ وخمسين * Ch p. 30. وهلك الضعيف من⁹ الناس¹⁰ واكلوا¹¹ الميتة والجيفة¹² وكانوا يسقطون موتى من الجوع¹³ وازاد الوباء وكثر الموتى¹⁴ ولم ينحى دفنهم وكان يحفر لهم حفراً وينزل¹⁵ فيها عدّة كبيرة ويردم عليهم التراب من غير صلاة ولا غسل¹⁶ وكفن ولم يزل امرهم على تلك الصورة الى سنة احد¹⁷ وستين وثلثمائة وإنّ الاسعار انحلت¹⁸ ولم تنقص¹⁸ الى ان عادت الى المعهود

— 1. S. ترضى. — 2. P. مدبر. — 3. Ch. بعضهم لبعضهم. — 4. C. الى. — 5. BS. ثلثت. — 6. BCh om. — 7. B om. — 8. P om. deux mots. — 9. P add. ويستقون موتاً. — 10. P. واكلت. — 11. Ch. الجيف. — 12. P. وانتهكت المجل من. — 13. BLSCh. الموت. — 14. BLSCh. ويرمى. — 15. BLSCh. ولا. — 16. LSCh. الناس. — 17. BLSCh. انحلت الاسعار. — 18. S. ولم يزل.

Les Ikhehidites, mécontents que Chamoul les gouvernât, commencèrent, chacun de son côté, à s'appeler émir, et la jalousie de l'un à l'égard de l'autre s'accrut. Plusieurs d'entre eux et d'entre les notables du pays écrivirent à al-Mouizz-lidin, maître du Maghrib, pour l'inviter à envoyer ses troupes en Égypte et à en prendre possession, et lui promirent de l'aider et de le seconder, afin qu'il pût entrer en possession du pays sans guerre et sans bataille.

(À cette époque) les prix varièrent en Égypte : les prix des grains et des denrées augmentèrent. Avec cela eut lieu là-bas une grande épidémie qui s'était déclarée en l'an 353¹, mais dont la violence dépassa toutes limites * en l'an 357² et 358³. Les gens faibles périrent ; ils mangeaient des cadavres et de la charogne et tombaient morts de faim. L'épidémie augmenta et les morts furent plus nombreux. Il n'y eut aucun moyen de les enterrer. On creusa pour eux une fosse, où on descendit un grand nombre (de cadavres) ; puis on la combla avec de la terre sans prière, ni ablution ni linceul. Une pareille situation de la population continua jusqu'à l'an 361³. Puis les prix baissèrent et ne

1. 19 janvier 964-6 janvier 965. — 2. 7 déc. 967-24 nov. 968. — 3. 25 nov. 968-nov. 969. — 3. 24 oct. 971-11 oct. 972.

* P f. 25. * وكان سبب ذلك أن النيل * لم يزل¹ من سنة اثنين وخمسين وثلاثمائة الى سنة سبع² وخمسين وثلاثمائة³ ناقصاً

* R p. 177. وكان البلغرى⁴ قد انتهزوا الفرصة بتشغل نقفور الملك بغزو بلدان المسلمين واعاثوا⁵

* S p. 80. فى اطراف اعماله * وغاروا على ما يجاورهم من بلدانه فقصدهم ونكا⁶ فيهم وسالم الروس

وكانوا حزياً⁷ له ووافقهم⁸ على غزو البلغرى⁹ والايقاع بهم وانتشت العداوة بينهم¹⁰ وشغل

بعضهم بحرب بعض واستظاهر الروس على البلغرى¹¹ وكبسوا¹² مدينتهم المسماة طلسيرا¹³ وهى

دار ملكهم واخذوها بالامان واخذوا ولدين كانا فيها لشمويل ملك البلغرى

وغزا الخرسانيون الواردين¹⁴ الى انطاكية فى مدة تشغل نقفور الملك بحرب البلغرى

وقصدوا¹⁵ اعمال الروم فظفروا وغنموا واسروا ووافقوا¹⁶ بالسبى الى انطاكية وانضم¹⁷ اليهم جمع

1. S om. deux mots. — 2. B سبعة. — 3. BS om. — 4. P البلغرى. — 5. PLS واعايبا.
— 6. P ونكا B وانكا L وانكى S وانكى Ch. — 7. R حربيا. — 8. Ch ووافقوه. — 9. P
البلغرى LS. — 10. BLSch om. — 11. P البلغرى. — 12. PBLS وكبسوا. — 13. L طلسيرا
C. — 14. Ch الواردين. — 15. P وقصد. — 16. BLSch واتوا. — 17. B وانضم.

cessèrent de baisser jusqu'à ce qu'ils fussent revenus aux prix d'autrefois. La cause de cette (calamité) fut que, de l'an 352 à l'an 357¹ dans le Nil il y avait eu pendant tout ce temps-là que peu d'eau.

Les Bulgares² avaient profité de ce que l'empereur Nicéphore était occupé à faire la guerre contre les pays musulmans : ils avaient dévasté les frontières de ses provinces et fait des incursions dans les pays limitrophes. L'empereur marcha contre eux, les battit, et après il conclut la paix avec les Russes, qui devinrent ses alliés; il convint avec eux de faire la guerre contre les Bulgares et de les attaquer. Alors surgit l'hostilité entre les Russes et les Bulgares, et ils se mirent à faire la guerre les uns contre les autres. Les Russes eurent le dessus sur les Bulgares et envahirent par surprise leur ville qui s'appelait Th.l. sira³, capitale de leur empire; ils la contraignirent à se rendre et s'emparèrent des deux fils de Samuel, roi des Bulgares, qui s'y trouvaient⁴.

Pendant que l'empereur Nicéphore était occupé à la guerre contre les Bulgares, les Khorasaniens, qui étaient arrivés à Antioche, firent invasion; ils se dirigèrent vers les régions des Grecs, furent victorieux, s'emparèrent du butin et des prisonniers et arrivèrent, chargés de dépouilles, à Antioche. Un

1. 352 = 30 janv. 963-18 janv. 964. 357 = 7 déc. 967-24 nov. 968. — 2. Ici commence la traduction russe par Rosen, 177-178. — 3. Il s'agit de Drsta, Dorystole, la ville principale des Bulgares (Δρούστολον). — 4. Ici finit la traduction de Rosen.

كثير من متطوعة¹ المسلمين وعادوا الخراسانيون² الى بلد الروم واستظفروا استظهارا بيّنًا وكان نقفور الملك³ قد رجع من غزاته فانفذ غلامه بطرس الاصطراطويدرخ⁴ وهو المعروف بالاطرابازي⁵ فلقبهم بناحية اسكندرونة⁶ وهي بين المصيصة وانطاكية⁷ وقد
 عادوا من غزاتهم فأوقع بهم وقتل صناديدهم واسر سائر⁸ العسكر وجماعة⁹ منهم واشتراد
 الانطاكيون بمال جسيم وثياب¹⁰ كثيرة وبالاسارى الذين كانوا اسروهم متقدمًا ولما تخلص
 السلار ووصل الى انطاكية تلقاه اهلها بالاكرام والتعظيم وتسلمت¹¹ رجاله الذين سلموا من
 القتل على الانطاكيين¹² وصاروا يتخطفون¹³ اموالهم ورحالاتهم¹⁴ عنوة¹⁵ فاستوحشوا منهم
 وقتلوهم واخرجوهم¹⁶ عن المدينة
 وفي آخر سنة سبع وخمسين وثلثمائة خرج نقفور ملك الروم¹⁵ الى ديار مصر¹⁶

1. BLS om. — 2. P البلعمر. — 3. P om. — 4. PB الاصطراطويدرخ CCh الاصطراطويدرخ
 LS بالاصطراباذى Ch بالاطرابازى CS بالاطرابازى P بالاعطل بدوخ LS
 — 6. BCh اسكندريد. — 7. B سالاد. — 8. S وعصابة. — 9. P وثبات. — 10. P
 الانطاكيين. — 11. BLS يتخطفون Ch يتخطفون. — 12. S ورجالهم BL ورجالهم. — 13. S عنوت. —
 14. B واخرجوهم. — 15. BLSCh الملك. — 16. Sic codd. et Ch.; legendum est مصر.

grand nombre de volontaires musulmans se joignirent à eux. Puis les Khorasaniens rentrèrent dans le pays des Grecs et remportèrent une victoire complète.

L'empereur Nicéphore, revenu de son expédition, envoya son eunuque Pierre le stratopédarque, appelé *al-athrabazi*¹; et celui-ci les rencontra près d'Alexandrette (*Iskenderounah*), qui se trouve entre al-Maççah et Antioche, lorsqu'ils furent revenus de leur expédition. Il les défit, en tua les plus nobles, captura le chef des troupes et un grand nombre d'entre eux. Puis les habitants d'Antioche rachetèrent (le chef) pour une grande somme d'argent, plusieurs vêtements et les prisonniers, qu'ils avaient capturés auparavant. Lorsque le chef délivré fut arrivé à Antioche, les habitants de la ville le reçurent avec honneurs et distinction. Ceux de ses troupes qui avaient échappé au massacre, prirent le dessus sur les habitants d'Antioche et se mirent à leur enlever par force les biens et les effets. (A cause de cela les habitants d'Antioche) se méfièrent d'eux et, après les avoir combattus, les firent sortir de la ville.

A la fin de l'an 357² l'empereur des Grecs Nicéphore marcha vers Diyar-

1. Al-Athrabazi, est un des fonctionnaires de la cour byzantine, ὁ ἐπὶ τῆς τροπαιέζης ou ὁ τῆς τροπαιέζης. V. Rosen, 90-91. I. B. Bury. The Imperial Administrative System in the ninth century. London, 1911, 125-126. — 2. L'année 357 = 7 déc. 967-24 nov. 968.

Chp. 131. * ورجع * الى بلد¹ ارزن² وميافارقين³ وبلغ الى كفرتوتا وقتل وسبا⁴ من اهل هذه البلاد خلقاً عظيماً⁵ وانصرف وتوجه⁶ الى الشام فخافه⁷ ابو المعالي⁸ فخرج عن حلب الى يالس واستخلف فيها قرغوية⁹ الحاجب ونزل الملك على انطاكية * يوم السبت لسبع بقين من ذي القعدة¹⁰ من السنة¹¹ واقام * عليها¹² يومين ورحل في اليوم الثالث ونزل على معزة¹³ مصرين¹⁴ وآمن اهلها من القتل وكانت عدتهم الف¹¹ ومائتان¹⁵ نفس وسيرهم الى بلد الروم وفتح معزة النعمان وحماة وحمص واخذ منها راس القديس مار¹⁶ يوحنا الابروظرومس¹⁷ وسار الى طرابلس ونزل عليها يوم عيد الاضحى¹⁸ وهو العاشر من ذي الحجة سنة سبع وخمسين وثلثمائة واقام عليها تلك الليلة واحرق ربتها وحاصر مدينة

1. BLSCh بلاد. — 2. B. ارزوم 1. ارزوم S اذرون B. — 3. P. وميافارقين. — 4. S. وسبى. — 5. P. om. — 6. LS بتوجها. — 7. P. وخافه. — 8. C. add. بن سيف الدولة. — 9. PB فرعون S قرعريد Ch فرعون. — 10. S. ذلثعدة. — 11. BCh om. dep. *. — 12. BLSCh om. — 13. S. المصريين. — 14. C. اربعة الالف. — 15. LSCh ومائتين B ومائتين. — 16. BLSCh om. — 17. C. المعبداني BCh المعبداني LS الابروذرومس. — 18. LS الضحى Ch الاضحى.

Miqr¹, mais retourné * dans la ville d'Arzen et de Mayafariqin, il poussa jusqu'à * Chp. 131. Kalartouta, massacra et emmena en captivité un grand nombre d'habitants de ces villes. Puis il s'en alla et se dirigea vers la Syrie. Ayant peur de lui, Abou-l-Ma'ali quitta Alep pour aller à Balis, après y avoir nommé comme lieutenant le chambellan Qarghouyah. Le samedi vingt-troisième jour de zoulqa'dah de cette même année² l'empereur s'approcha d'Antioche, mais, après y être resté pendant deux jours, s'en éloigna le troisième jour³. Puis il s'approcha de Ma'arreh-Maçrin⁴ et, ayant promis aux habitants de la ville de leur faire grâce — ils étaient au nombre de 1200 — les envoya dans le pays des Grecs. Ensuite il s'empara de Ma'arreh-al-Nou'man, de Hamah et de Himeç (Emèse), d'où il emporta la tête de saint Jean-Précurseur. Puis il alla à Tripoli et y arriva le jour de la fête des sacrifices, c'est-à-dire le dixième jour de zou-l-hidjah de l'an 357⁵; il resta près de la ville cette nuit et en fit brûler les faubourgs. Il assiégea la ville d'Arqah, où se trouvait une citadelle bien fortifiée, pendant neuf jours, s'en empara d'assaut, emmena un grand nombre

1. Il faut lire مضر Diyar-Moudhar. V. Jacut, II, 637. — 2. 19 oct. 968 (lundi). — 3. 22 oct. 968. — 4. V. Jacut, IV, 564. — 5. 5 nov. 968.

عرقه¹ تسعة أيام وكان لها حصن منيع ففتحته بالسيف واخذ منه خاتماً² كانوا اجبوا³ اليها⁴ من البلاد المجاورة له واخذ منه⁵ مالا كثيرا⁶ وكان في الحصن⁷ امير طراباس وهو⁸ ابو الحسن احمد بن تحرير الارغلي وكان⁹ اهل طراباس¹⁰ قد طردود لجورده وكان موسرا¹¹ وكان معه ضبنة كبيرة ومال جزيل¹² فأسرده¹³ واخذ جميع ماله ورجع الى بلدان الساحل فأتى¹⁴ عليها وحصل في يده من السبي ما لا يحصى عدده وفتح حصن انطرطوس¹⁵ ومرقية وحصن جبلة وصالح اصحاب اللاذقية عليها وخب من القرى ما لا يحصى كثرة¹⁶ وعبر بأنطاكية وميز السبي الذي معه وعين¹⁷ عليها¹⁸ من الشيوخ والعجائز ذهاب الف نفس وبنى¹⁹ حصن بغراس²⁰ مقابل انطاكية في فم الدرب ورثب فيه رئيس²¹ يقال له ميخائيل البرجى ورسم لسائر اصحاب الاطراف طاعته ورثب معه الف رجل ورجع الملك الى القسطنطينية واعاد الى انطاكية غلامه بطرس الاسطرطوبدرخ²² الخادم ولما وصل اليها

1. PBSCh عرقا. — 2. B om. LS add. كثيرا. — 3. S اجبوا Ch التجاوا. — 4. P اليها. — 5. S منها. — 6. P om. كثيرا. — 7. S بالحصن. — 8. P ابرا. — 9. Ch لان. — 10. Ch add. B om. ab كانوا. — 11. Ch موسورا. — 12. LS المال. — 13. B فاسرده. — 14. P فاتا. — 15. P ارطوطوس BLS ارطوطوس. — 16. BLShh om. — 17. Ch واعتق. — 18. S عليه. — 19. B وبنى. — 20. PBLS بغداس. Cf. *Yūqūt*, I, 693. — 21. Ch رئيسا. — 22. B الاسطاطوبدرج.

de ceux qui s'y étaient sauvés des villes voisines, et leur prit de grandes richesses. Dans la citadelle se trouva l'émir de Tripoli Abou-l-Hasan-Ahmed-ibn-Nahrir-al-Argjali que les habitants de Tripoli avaient chassé à cause de sa tyrannie; il était riche et avait une famille nombreuse et des biens en quantité. (Nicéphore) le fit prisonnier et s'empara de tout ce qu'il possédait. Puis il retourna dans les régions littorales et les conquit. Il se trouva chez lui un tel nombre de prisonniers, qu'il était impossible de les compter. Il s'empara de la forteresse d'Antharhous, de Maraḡiyah et de Hiḡen-Djabalah; puis il s'accorda avec les habitants d'al-Laziqiah (Lataqiah, Laodicée) sur la reddition de la ville. Après avoir détruit un nombre incalculable de villages, il passa à Antioche. Il distribua les prisonniers, qui se trouvaient chez lui (par catégories) et y laissa plus d'un millier de vieillards et de vieilles femmes. Il fit bâtir en face d'Antioche, à l'entrée du passage de la montagne, la forteresse de Baghras, y mit comme commandant Michel Bourtzès (*al-Bourdji*), ordonna à tous les compagnons de lui obéir et lui donna mille hommes. Puis l'empereur rentra à Constantinople et renvoya à Antioche son serviteur l'eunuque Pierre le Strotopédarque. Lorsqu'il y fut arrivé, il détruisit tous les champs cultivés des villages d'alentour et les ruina; il renforça la

رعى¹ سائر زروع رساتيقها واتى عليها وقوى حصن بغراس². بالرجال ورتب في المقطعات³
.....⁴ السرياني⁵ في جماعة معه يغيرون⁶ على انطاكية وما يليها⁷

* Ch p. 132. وعصى قرغوية⁸ الحاجب على ابي المعالي * بحلب⁹ وعاد ابو المعالي الى¹⁰ ميفارقين¹¹

* S p. 83. * وورد القرامطة الى دمشق واتوا عليها وعلى سائر اعمالها¹² وساروا الى الرملة ولقيهم

الحسن بن عبيد¹³ الله بن طعج¹⁴ ووقع بينهم حرب¹⁵ عظيمة بظاهر الرملة يوم الخميس

* P f. 267. * ليلتين¹⁶ خلتا من¹⁷ ذى الحجة¹⁸ سنة سبع¹⁹ وخمسين وثلاثمائة فانزى ابن²⁰ عبيد²¹ الله

من الشام ودخل الى مصر في المحرم سنة ثمان وخمسين وثلاثمائة²² واستولت القرامطة

على الرملة واستباحوها يومين²³ وقاطعهم اهلها على مائة وخمسة وعشرين الف دينار مصرية

* B f. 98. * شروا²⁴ بها انقسام منهم * واخذوا من اعمالها²⁵ بشراً كثيراً²⁶

1. BCh دعا. — 2. PBL S بعداس. — 3. LS المقاطعات. — 4. Le nom propre, à ce qu'il paraît, est défiguré P بمسلس B بميساس C تميساس Ch عيشاش LS ييساس. — 5. LS الشرياني. — 6. PBL SCh يعبرون. — 7. P بلها. — 8. PB فرعونه Ch فرعونه S فرعون. — 9. BCh بجلب. — 10. P om. — 11. P حنرقين. — 12. P اعمالها. — 13. S عبيد. — 14. PBS طعج. — 15. LS حروب. — 16. P ايلتين. — 17. BLSCh في. — 18. S ذلحجة. — 19. S سبعة. — 20. PB بن. — 21. S عبيد. — 22. BCh om. dep. *. — 23. BCh om. — 24. P شروها. — 25. BCh اعمالهم. — 26. B كثير.

forteresse de Baghras par des troupes et nomma dans ces districts...¹ Le Syrien avec un certain nombre de soldats, afin qu'ils fissent des incursions contre Antioche et dans ses environs.

(A cette époque) le chambellan Qarghonyah se révolta contre Abou-l-Ma'ali, * à Alep, et Abou-l-Ma'ali retourna à Mayafariqin.

* Ch p. 132.

Ensuite les Qarmates², arrivés à Damas, s'emparèrent de cette ville et de tous ses environs; puis ils marchèrent vers Ramlah. Al-Hasan-ibn-Oubéidallah-ibn-Thoughondj se porta à leur rencontre, et une grande bataille eut lieu entre eux près de Ramlah le jeudi deuxième jour du mois de Zoulhidjah de l'an 357³. Ibn-'Obéidallah s'enfuit de la Syrie et arriva en Égypte au mois de moharrem de l'an 358⁴. Les Qarmates s'emparèrent de Ramlah et la saccagèrent pendant deux jours. Les habitants de la ville firent la paix avec eux à la condition de leur payer cent vingt-cinq mille dinars égyptiens, avec lesquels ils achetèrent aux Qarmates leur vie, et (les Qarmates) prirent dans les alentours (de Ramlah) un grand nombre de gens⁵.

1. Je n'ai pas pu identifier ce nom. — 2. Ici commence la traduction russe de *Mednikov*, I, 346. — 3. 28 oct. 968. — 4. 25 nov.-24 déc. 968. — 5. Ici finit la traduction de *Mednikov*.

وقبض الحسن¹ بن عبيد² الله بن طنج³ بمصر⁴ على الوزير ابي الفضل جعفر بن الفضل بن الفرات بن حنزابه⁵ وصادرد وتولاه⁶ ابن⁷ عبيد⁸ الله تدبير البلد واستوزر ابن الرياحي واقام ثلثة اشهر⁹ ثم اطلق الوزير ابا الفضل بن حنزابه¹⁰ وقوض اليه تدبير البلد وعاد ابن عبيد¹¹ الله الى الشام

ومات اخرسطودولا¹² بطرك¹³ بيت المقدس بمصر يوم الاربعاء ليلة بقيت من صفر سنة ثمان وخمسين وثلث مائة وله في الرياسة سنتين ونصف ودفن في كنيسة مار تاذرس وصير بعده توما بطريكاً على بيت المقدس اقام عشر سنين ومات¹⁴

وسير المعز لدين الله جيوشه من افريقية الى مصر مع غلامه¹⁵ جوهر يوم الاحد لست بقين من شهر ربيع الآخر¹⁶ سنة ثمان وخمسين وثلثمائة واقام في الطريق ثلاثة اشهر ووصل الى منية¹⁷ الصيادين من عمل¹⁸ مصر في شعبان من السنة¹⁹ واضطرب اهل مصر لتقدمه

1. PBLSch ابو الحسن. — 2. BLS عبيد. — 3. PBLSch طنج. — 4. BCh om. — 5. PLS حيراند BLSCh add. بمصر. — 6. LSCh وتولي. — 7. PBLSch ابو. — 8. S عبيد. — 9. BCh om. dep. *. — 10. PBLSch حيراند Ch حيران. — 11. S عبيد. — 12. S خويستودولدا S. — 13. Ch (p. 308) بطريكي. — 14. BCh om. dep. *. — 15. C add. القائد. — 16. BLSCh om. dep. يوم. — 17. L مينا. — 18. L اعمال. — 19. BCh om. quatre mots.

En ce temps-là al-Hasan (Abou-l-Hasan)-ibn-'Obēidallah-ibn-Thouhouldj arrēta en Égypte le vizir Abou-l-Fadhl-Dja'far-ibn-al-Fadhl-ibn-al-Fourat-ibn-Hinzabah et confisqua ses biens. Puis Ibn-'Obēidallah fut chargé de gouverner le pays, prit pour son vizir Ibn-ar-Riyahi et resta gouverneur pendant trois mois. Ensuite il relâcha le vizir Abou-l-Fadhl-ibn-Hinzabah et, après lui avoir confié le gouvernement du pays, il retourna en Syrie.

Christodoule¹, patriarche de Jérusalem, mourut en Égypte le mercredi vingt-huit de çafar de l'an 358¹, après avoir siégé pendant deux ans et demi, et fut enterré dans l'église de Saint-Théodore. Thomas lui succéda comme patriarche de Jérusalem; après avoir siégé pendant dix ans, il mourut².

Al-Mouizz-Idin-Allahī envoya ses troupes de l'Afrique en Égypte sous le commandement de son serviteur Djaouhar le dimanche vingt-troisième jour du mois de rabi' IIe de l'an 358³. Il passa en route trois mois et au mois de cha'ban de cette même année⁴ atteignit Moumyet-aç-Cayadin, dans le district d'Égypte. Les habitants furent consternés de son arrivée, et

1. Ici commence la traduction russe de *Mednikov*, I, 346-347. — 2. 23 déc. 968. — 3. Ici finit la traduction de *Mednikov*. — 4. 16 mars 969 (mardi). — 5. 20 juin-18 juillet 969.

واجتمع رأى الاخشيدية والكافورية على التسليم اليه من غير¹ قتال ولا حرب² بعد ان
 يُوخذ³ لهم ولاهل البلد الامان فخرج اليه قاضى مصر وهو⁴ ابو ظاهر⁵ محمّد بن
 احمد * s p. 84. بن محمّد⁶ جماعة من شيوخ المدينة وصدورها ولقوه فأحسن⁷ لقاءهم⁸ وعرفوه
 ما تم رأى الجماعة عليه⁹ فأجابهم الى ما التمسوه واخذوا خطّه بذلك ووقعوا¹⁰ شهادتهم
 عليه ورجعوا الى الفسطاط وانها اليهم ما جرى¹¹ فانشأ¹² رأيهم عمّا كانوا عزموا عليه من
 المسالمة وترك القتال واتّفقوا على المحاربة وأمروا عليهم تحرير شوزان¹³ وسار بالعساكر¹⁴
 الى الجزيرة¹⁵ والجزيرة¹⁶ وانفذ عشاريات الى منية¹⁷ الصيادين ليمنع من يعبر من عسكر
 الجوهر الى الفسطاط فاستأمن¹⁸ اكثرهم اليه وانضوا¹⁹ اليه بئر الاخشيدى وابن ابى الاعتر
 وساقا اليه عشاريات اخر فعدا²⁰ جماعة من عسكر جوهر من منية²¹ الصيادين وبلغ ذلك

1. P om. — 2. P ولا خراب BLSch om. — 3. LS يعطى. — 4. BLSch om. —
 5. CS الظاهر. — 6. BLSch om. deux mots. — 7. BCh باحسن. — 8. BCh قبول LS قبولهم.
 — 9. P عليهم. — 10. B ووقعوا. — 11. P جرا. — 12. LSCh فانشئ. — 13. Sic WÜSTENFELD.
Geschichte der Fatimiden Chalifen, p. 106; BPLSch بحريين شوزان C بحريين شوزان
 — 14. BCh بالعسكر. — 15. P الحريرة. — 16. C om. — 17. LS مينا. — 18. P فاستمن.
 — 19. P وانضوا Ch وانضوى. — 20. S فعاد Ch فعاديا. — 21. LS مينا.

alors les Ikhchidites et les Kafourites tombèrent d'accord pour lui remettre
 (le pays) sans guerre et sans bataille, après avoir reçu la sécurité pour
 eux et les habitants du pays. Le cadi du Caire Abou-Zhalir-Mohammed-
 ibn-Ahmed-ibn-Mohammed et plusieurs notables et chefs de la ville sor-
 tirent au-devant de lui, lui firent des politesses et lui apprirent la décision
 qui avait été prise par tous. Il accéda à leur demande, et ceux-ci reçurent la
 lettre revêtue de sa signature et y apposèrent la leur. Puis ils retournèrent à
 Fosthath et firent savoir aux habitants (de la ville) ce qui était arrivé. Ceux-ci
 changèrent d'avis sur ce qu'ils avaient décidé au sujet de la paix et de la ces-
 sation de guerre, et convinrent de faire la guerre. Ils prirent pour émir
 Nabrir-Chouwézan. Celui-ci alla avec des troupes vers al-Djézireh et al-Dji-
 zah et envoya des barques vers Mounyet-a'-Çayadin pour empêcher Djaouhar
 de passer (le Nil) et de se diriger vers Fosthath. Alors la plupart (des
 Égyptiens) lui demandèrent protection, et Bir-al-Ikchidi et Ibn-Abi-l-
 A'azz se rangèrent de son côté et lui fournirent d'autres barques. Un certain
 nombre de troupes de Djaouhar passa (la rivière) de Mounyet-aç-Çayadin.
 Lorsque cette nouvelle parvint aux Ikhchidites, ceux-ci s'en allèrent avec
 toutes leurs troupes à Mounyet-Chalqan, (qui se trouvait) vis-à-vis des

الآخشيديّة فمضوا بجميع العسكر الى منية¹⁵ شلقان¹ بازانهم يوم الاحد التعنف من شعبان² ووقع الحرب بها وقتل جماعة من الآخشيديّة وانهزم عسكرهم عن آخذ³ الى مصر عشية ذلك اليوم أقبح انهزام واقبل⁴ نحريرا⁵ شويزان⁶ الى داره فحمل من المال ونفيس المتاع ما اطلق حملة وخلف الباقي واباح العامّة والرعيّة نهبه وخرج في الليل الى الشام هاربا ومعه جماعة من الآخشيديّة والكافوريّة واصبح الناس يوم الاثنين في⁷ الفزع والوجل⁸ وكثرت⁹ الرجفات¹⁰ ونهبت¹¹ البلد وقتل¹² من¹³ فيه على حال كثيرة¹⁴ وانفذ الوزير ابو الفضل بن حنّابة¹⁵ جماعة من غلمانهم واصحاب الشرط فداروا البلد وبين ايديهم¹⁶ بنود عليها اسم المعزّ لدين الله ومنادى¹⁷ ينادى بالامان فلما كان يوم الثلاثاء لسبعة عشر¹⁸ ليلة خلت من¹⁹ شعبان²⁰ دخل جوهر والعساكر

1. Sic WÜSTENFELD, p. 107. PBLs سلقان. — 2. BLSch om. dep. يوم. — 3. LS ورجع. — 4. PBLsCh بحرير. — 5. BPCh سوران LS سويران. — 6. BPCh من. — 7. PBC وكثرة. — 8. C. الارجافى. — 9. PB بنهبت C نهبت. — 10. BLSCh hom. — 11. Ch ناسا ناسا كثيرا B. — 12. BPLS Ch حيران حيرانه. — 13. P ايديهم LS ايديهم كثير. — 14. Ch سنة ثمان وخمسين. — 15. لسبع عشرة C. ومناد add. وثلاثائة.

(troupes de Djaouhar), le dimanche quinzième jour de cha'ban¹. Puis la bataille s'engagea. Un grand nombre d'Ikhehidites fut massacré, et leurs troupes, jusqu'au dernier homme, prirent la fuite² d'une façon honteuse vers le Caire le soir de cette même journée.

Nahrir-Chouwéïzan rentra dans sa maison et, après en avoir emporté de l'argent et de nombreux effets, autant qu'il pouvait en emporter, abandonna le reste et laissa le bas peuple et d'autres le piller. Il s'en alla de nuit à la hâte en Syrie, et avec lui se trouvaient les Ikhehidites et les Kafourites.

Le lundi matin, les hommes étaient tout remplis de crainte et de peur. La frayeur augmenta; la ville fut pillée, et beaucoup de gens furent massacrés. Le vizir Abou-l-Fadhl-ibn-Hinzabah avait envoyé plusieurs de ses serviteurs et de la garde, qui parcoururent la ville, précédés de drapeaux sur lesquels se trouvait le nom d'al-Mouïzz-lidin-Allahi, et le héraut proclamait Paman.

Le mardi dix-septième jour de cha'ban³ Djaouhar, avec les troupes qui

1. 4 juillet 969. — 2. 5 juillet 969. — 3. 6 juillet 969.

التي معه الى مصر وشقّ البلد وسار¹ خارجاً وضرب المضارب حذاء² جنان كافور حيث
القاهرة اليوم وكانت يومئذ فضاء خالياً³ صحراء⁴
وزالت حينئذ دولة الاخشيدية وكان مدّة⁵ ملكهم اربعة⁶ وثلاثين سنة وعشرة اشهر
واربعة وعشرين يوماً قمرية⁷ ورجع جماعة من الاخشيدية فاستأمنوا الى جوهر فقبض على
سبعة⁸ انفار⁹ من وجوههم ووضع يده على جميع نعم الاخشيدية والكافورية وانشأ قصر
الخلافة بالقاهرة وبدا بنيانه¹⁰ في شهر رمضان من السنة¹¹ وتقدم الى اصحابه ان يبني كل¹²
من احب منهم داراً ومنزلاً ووضع¹³ الناس ايديهم في العمارة¹⁴ بها
وسار ابو المعالي من ميفارقين¹⁵ ونزل على باب¹⁶ حلب في شهر رمضان¹⁷ سنة ثمان
وخمسين وثلثمائة واقام ثلاثة اشهر مقاتلاً¹⁸ لقرغوية¹⁹ * الحاجب

1. BLSCh om. deux mots. — 2. C بجوار. — 3. BLSCh خالية. — 4. P صحرا. —
5. BLSCh om. — 6. Ch أربع. — 7. BCh om. quatre mots C om. قمرية. — 8. C تسعة.
— 9. P فخر. — 10. Ch بينائد. — 11. S add. المذكورة. — 12. B add. Ch احد منهم.
— 13. P وثرت. — 14. P المغارة. — 15. P ميفارقين. — 16. BLS om. CCh قسريه
وكان قسريه
الحاجب قد عصى على ابي المعالي بحلب فعاد ابرالمعالي الى ميفارقين سنة ٣٥٧ ثم عاد الى
— 17. BCh add. في. — 18. B متابلاً. — 19. PB لفرعون LS لفرعون.

étaient avec lui, entra au Caire et après avoir traversé la ville en sortit; puis
il campa en face des jardins de Kafour, où se trouve aujourd'hui le Caire. De
ce temps-là c'était une vaste plaine vide et déserte.

A cette époque cessa l'empire des Ikhchidites dont le règne avait duré
pendant trente-quatre ans, dix mois et vingt-quatre jours lunaires. Un grand
nombre d'Ikhchidites revinrent et demandèrent grâce à Djaouhar. Mais il
arrêta sept hommes de leur noblesse et s'empara de tous les biens des
Ikhchidites et des Kafourites. Puis il commença la construction du palais
du calife au Caire et se mit à le bâtir au mois de ramadhan de cette même
année¹. En même temps il permit à ses sujets qui le voulaient de se bâtir
une maison ou une demeure; et les gens se mirent à bâtir.

Abou-I-Ma'ali, après avoir quitté Mayafariqin, fit halte près d'Alep² au
mois de ramadhan de l'an 358³; il y passa trois mois, faisant la guerre au
chambellan Qarghouyah.

1. 19 juillet-17 août 969. — 2. Chez Cheikho : Le chambellan Qarghouyah s'était
révolté à Alep contre Abou-I-Ma'ali. Abou-I-Ma'ali retourné à Mayafariqin en l'an 357
retra à Alep... — 3. 19 juillet, 17 août 969.

وكان قد ورد * من مصر الى انطاكية رجل اسود ممتن افلت من صعايك. * s p. 86.
 * P. C. 270. الطرسوسيين¹ يعرف بالزغيلي² في نفر * يسير ليغزي³ بهم الى اطراف الروم واقام. *
 بها مدة مع علوش⁴ الكردي الذي كان متولى امرها ودخل الزغيلي⁵ على علوش مسلماً
 عليه واغتاله وقتله وهرب اصحاب * علوش وكانوا كثيرين⁶ واستولى⁷ الزغيلي⁸ على انطاكية.
 * Ch. p. 131. ووافي⁹ في الحال بطرس الاسطرابدوخ¹⁰ ومعه عسكر ضخم¹¹ ونزل على انطاكية واجتمع
 اليه ميخائيل البرجتي المقيم بحصن بغراس¹² وكانت انطاكية¹³ ضعيفة مما تقدم من الغارات
 على اعمالها وضيع¹⁴ اهلها في حراستها لانهم ما¹⁵ كانوا يشعروا¹⁶ انها تقصد في ذلك الوقت
 ولم يتمكنوا من جمع¹⁷ رجال يصعدون الى الجبل ليحفظوا¹⁸ الصور¹⁹ وراآ²⁰ الروم خاليا
 فبادروا بالظلموع اليه فلم يروا احداً فيه واستدعوا اليهم قوماً آخرين من اصحابهم وكان²¹ الذين
 طلوعوا اليه ميخائيل البرجتي واسحق بن بهرام وغلان اسود للبرجتي²² وملكوا المدينة يوم

1. C. — 2. L. بالزغيلي Ch الزغيلي S بالزغيلي L. — 3. Ch. ايمزو. — 4. L. في. —
 5. P. علوش. — 6. P. الرغلي. — 7. P. om. — 8. S. كثيرين. — 9. P. استولا. — 10. P. الزغلي
 Ch الزغيلي. — 11. B. ووافا. — 12. P. الاسطرابدوخ B الاسطرابدوخ. — 13. LS. — 14. P. وضيع
 Ch. — 15. P. وجمع. — 16. BLS. بعداس P بعداس. — 17. LS. كثير. — 18. PBL. يشعرون. — 19. PBL. صور.
 16. PB. وضع. — 17. B. om. — 18. Ch. يشعرون. — 19. PBL. om. — 20. P. ليحفظوا.
 21. Ch. السور. — 22. Ch. فراد. — 23. S. وكانوا. — 24. P. البرجتي.

A cette époque, d'Égypte à Antioche était arrivé un nègre, des plus pauvres habitants de Tarse qui avaient échappé, nègre nommé az-Zoughaïli, ayant une petite troupe d'hommes, pour faire des incursions avec eux sur les frontières des Grecs. Il resta pendant quelque temps à Antioche avec le kurde 'Alouch, qui gouvernait la ville. Puis az-Zoughaïli, étant entré près d'Alouch
 * Ch. p. 131. pour le saluer, se jeta sur lui et le tua. Les soldats * d'Alouch, qui étaient nombreux, se dispersèrent. Ainsi az-Zoughaïli s'empara d'Antioche. Sur ces entrefaites Pierre le stratopédarque, ayant une grande armée, arriva et campa près d'Antioche. Michel le Bourtzès (*al-Bourdji*), qui se trouvait à Baghras, le rejoignit. En ce temps-là Antioche fut affaiblie à cause des incursions qui avaient eu lieu dans les environs de la ville, et les habitants en négligèrent la garde, parce qu'ils ne savaient pas que la ville serait attaquée à ce moment, et comme ils ne pouvaient point rassembler les hommes qui graviraient la montagne pour garder la muraille, les Grecs s'aperçurent qu'elle était évacuée. Alors ils y montèrent vite et n'y virent personne; ils firent venir près d'eux d'autres gens de ses soldats: et parmi ceux qui montèrent sur la muraille, se trouvaient Michel le Bourtzès, Isaac (*Ishaq*) fils de Bahram, et un serviteur nègre du Bourtzès. Ils s'empa-

الخميس لثلاثة عشر ليلة خلت من¹ ذى الحجة سنة ثمان وخمسين وثلاثمائة وهو² الثامن والعشرين³ من⁴ تشرين الاول سنة الف ومائتين واحد وثمانين⁵ وطرح المسلمين⁶ النار لتحويل⁷ بينهم وبين الروم وفتحوا باب البحر وخرجوا⁸ منه جماعة من اهلها⁹ واسروا الروم⁹ جميع من كان¹⁰ فيها واطلقوا من كان بها من النصارى واقتروهم فيها وافلت ابن¹¹ مانك¹² وخفي امره ايتاماً ولقيه في الطريق بموضع يعرف بالاقرع¹³ عصابة رجال شريان¹⁴ ممن كانوا يغيرون¹⁵ على عمل انطاكية فقبضوا عليه ولما عرف ابو المعالى فتح انطاكية رحل عن حلب الى حمص واقام بها وسار¹⁶ الاسطراطوبدريج¹⁷ الى حلب فتحصن اهلها في القلعة ونازل الروم المدينة وحاصروها سبعة وعشرين¹⁸ يوماً وترددت المراسلات بينه وبين اهلها الى ان تقرّر الامر على صاح

1. BCh عشر. — 2. C add. في اليوم. — 3. C العشرون. — 4. C add. شهر. — 5. BCh om. dep. وهو: C add. للاسكندر. — 6. LSCh المسلمين. — 7. Ch لتحويل. — 8. Ch قاتل خرسطوفورس. — 9. P واشتروا الروم. — 10. BCh om. — 11. PB بن. — 12. C add. — 13. C om. trois mots. — 14. LS شريان. — 15. PBLSch sed cf. infra ubi الغارة. — 16. C add. بطرس. — 17. P الاسطراطوبدريج B الاسطراطوبدريج Ch الاسطراطوبدريج وعشرون. — 18. P

rèrent de la ville le jeudi treizième jour de zoulhidjah de l'an 358, qui correspond au vingt-huitième de tichrin 1er de l'an 1281¹. Les musulmans mirent le feu (à une partie de la ville), afin qu'il barrât le chemin entre eux et les Grecs; puis ils ouvrirent « la porte de la mer », et un grand nombre d'habitants de la ville en sortirent. Les Grecs firent prisonniers tous ceux qui s'y trouvaient, mirent en liberté les chrétiens qu'ils rencontraient, et les y laissèrent en repos.

(Sur ces entrefaites) Ibn-Maniq s'enfuit, et pendant quelques jours on ne savait rien à son sujet. Puis une troupe d'hommes syriens, qui faisaient des incursions dans la province d'Antioche, le rencontrèrent en route dans un endroit qui s'appelait al-Aqra', et se saisirent de lui.

Ayant appris la prise d'Antioche, Abou-l-Ma'ali quitta Alep pour aller à Émèse (*Hims*) où il se fixa. Le stratopédarque marcha vers Alep, dont les habitants se retranchèrent dans la citadelle. Les Grecs, après avoir campé près de la ville, l'assiégèrent pendant vingt-sept jours. (Le stratopédarque) entretenit une correspondance nombreuse avec les habitants de la ville, jusqu'à ce que l'accord entre eux se fût fait au sujet de la paix et de

وهدة مؤبّدة ومال يحمل الى ملك الروم في كلّ سنة¹ عن حلب² وحمص وجميع اعمالها من المدن والقري وهو ثلاثة³ قناطير⁴ ذهب عن حقّ الارض وسبع⁵ قناطير⁶ ذهب عن خراج هذه الاعمال ومن⁷ كلّ رجل حالم دينار واحد في السنة سوى ذوى العاهات وأن يكون لملك الروم صاحباً مقيماً بحلب يستخرج اعشار الامتعة الواردة اليها⁸ من بلد الروم⁹ ويرفعه الى الملك وكتب بينهم بذلك كتاب وسلّموا¹⁰ اليه رهائن¹⁰ على¹⁰ حمل المال وانصرف عنهم وذلك في صفر سنة تسع¹¹ وخمسين وثلثمائة وعاد الى انطاكية واحضر اليه اهل الغارة ابن¹² مانك اسيرهم¹³ فحبسه ايتاماً ثمّ¹³ اخراجه¹⁴ الى جسر باب البحر¹⁵ حيث طرحت جثة اخرمطوفورس البطريك¹⁶ وقطعه¹⁷ بالسيف عضواً عضواً¹⁸ ورمى¹⁹ بكلّ واحدة منها²⁰ في كلّ ناحية²¹ وأما ابن²² محمود وابن دعامة²³ المشاركان²⁴ له في قتل البطريك فأبهما كانا حملا

1. BLSCh الى ملك الروم. — 2. C add. وحماة. — 3. PS ثلث. — 4. P البلاد. — 5. SCh وسبعة. — 6. P قناطير. — 7. BCh وعن. — 8. P om. — 9. BLSCh القناطير. — 10. BLSCh شهادة. — 11. B تسعة. — 12. PB بن. — 13. B أسيرة. — 14. P واخرجه. — 15. PB جسريات S جسرات. — 16. BLSCh حربصطوفورس. — 17. P وقطع. — 18. P بعضه بعضه. — 19. P ورمى. — 20. BLSCh om. trois mots. — 21. BLSCh add. منها قطعة. — 22. PB بن. — 23. C دعامة. — 24. BLS المشاركين.

l'armistice perpétuel, à condition que tous les ans le tribut serait payé à l'empereur des Grecs par Alep, par Émèse (*Hims*) et par toute leur province — tant par les villes que par les villages — à savoir trois quintaux d'or pour le droit sur la terre, sept quintaux d'or pour l'impôt foncier de ces régions et tous les ans un dinar par chaque homme adulte, excepté les infirmes; l'empereur des Grecs devait avoir un homme de (confiance), qui résiderait à Alep pour prélever la dime des marchandises qui y arriveraient du pays des Grecs, et l'envoyer auprès de l'empereur. Une charte fut écrite entre eux à ce sujet, et (les habitants d'Alep) lui donnèrent des gages que l'argent serait envoyé. Puis il les quitta. Cela eut lieu au mois de çafar de l'an 359¹.

* Chp. 135. * Après sa rentrée à Antioche, les troupes volantes lui présentèrent Ibn-Maniq, qu'elles avaient fait prisonnier. Après l'avoir tenu pendant quelques jours en prison, il le fit mener vers le pont de « la porte de la mer », où le corps du patriarche Christophore avait été jeté; puis il le fit couper membre par membre avec une épée et jeter de tous côtés.

Quant à Ibn-Mahmoud² et Ibn-Di'amali, qui avaient pris part avec

1. 14 déc. 969-11 janvier 970. — 2. Le même personnage a été nommé plus haut « Ibn-Mohammed ».

الى سجن طرسوس وبقي فيه مدة طويلة ومات ابن محمود في الحبس وبقي ابن¹ دعامه² الى ان ورد الى انطاكية ميخائيل البرجي البطريق³ فأحضره الى انطاكية وثقله بحجارة وطرحه في النهر

ولما فتحت انطاكية سار ميخائيل البرجي واسحاق بن بهرام الى حضرة الملك نقفور ومبشرين له بفتحها وشكرهما⁴ في ذلك وأملا احسانه اليهما⁵ ثم تنكر⁶ عليهما لفتحته بحرق المدينة وفتحها على تلك السبيل فحقدا عليه

وفي هذه المدة ايضا فتح الروم منازل⁷ من اعمال ارمينية بالسيف وكانت في ايدي المسلمين ولم يشك احد⁸ في ان نقفور الملك فتح⁹ جميع الشامات وديار مضر¹⁰ وديار ربيعة وديار بكر وتحصل¹¹ في يديه وذلك انه كان قد بنا¹² امرا على قصد سواد المدن والقرى¹³ التي¹⁴ تديرها¹⁵ فيغزوها ويحرقها ويسبي اهلها ومواشيها واذا بلغ وقت حصاد الزروع¹⁶ خرج واحرق جميع الغلات وترك اهل المدن يموتون جوعا وكان لا يزال

1. PBCh بن. — 2. S دعامه. — 3. BCh om. — 4. P وخدمهما. — 5. BCh احسانه اليهما. — 6. P فتنكر الملك. — 7. BLS منازكر. — 8. B احدا. — 9. Ch يفتح. — 10. BPLS وديار مضر. — 11. BLS وحصات. — 12. Ch بني. — 13. P والقرا. — 14. LS التي. — 15. P الحصاد للزروع. — 16. BCh يديرها Ch يميزها BS تميزها.

Ibn-Maniq dans le meurtre du patriarche, ils furent menés en prison à Tarse et y restèrent longtemps. Ibn-Mahmoud étant mort en prison, Ibn-Di'amah y resta jusqu'à ce que le patrice Michel Bourtzès (*al-Bourdji*) fût arrivé à Antioche. Celui-ci le fit venir à Antioche et, après l'avoir attaché à une pierre, le jeta dans la rivière.

Après la prise d'Antioche, Michel Bourtzès (*al-Bourdji*) et Isaac (*Ishaïq*)-ibn-Bahram allèrent auprès de l'empereur Nicéphore pour lui annoncer la bonne nouvelle de la prise de la ville. Il les en remercia et les combla de ses bienfaits. Mais il éprouvait peu de sympathie pour eux, saisi de douleur, parce que la ville avait été incendiée et prise de cette façon. Tous les deux gardèrent de la rancune contre l'empereur.

En ce temps-là les Grecs s'emparèrent de force également de Ménazkerd, dans la province d'Arménie, qui avait appartenu aux musulmans. Personne ne douta que l'empereur Nicéphore ne s'emparât de toute la Syrie, Diyar-Moudhar, Diyar-Rabi'ah et Diyorbékir, et que (tout cela) lui appartînt, parce qu'il avait conduit la guerre en se dirigeant vers les environs des villes et des villages qui les nourrissaient, et les avait attaqués, détruisant par le feu et emmenant leurs habitants et leurs troupeaux. Le temps de la moisson des céréales arrivé, il était sorti, avait brûlé toute la récolte

يفعل ذلك بهم سنة بعد سنة الى ان يدفعهم¹ الضرورة الى تسليم المدن اليه فملك بذلك الثغور الشامية بأسرها والثغور الجزيرية² وقتل من اهلها وسبي³ ما لا يحيط بعدده⁴ إلا الله تعالى لكثرة⁵ حتى كانت غزواته قد صارت كالنزهة⁶ لاصحابه لانه لم يكن يقصد لهم احد ولا يخرج بين ايديهم وكان يقصد⁷ حيث يشاء ويخرب كيف اراد⁸ من غير ان يلقا احد⁹ من المسلمين ولا¹⁰ غيرهم¹¹ ولا يدفعه¹² عما يريد دافع ولا مانع¹³

وقصد¹⁴ العرب¹⁵ دفعات فاستظهر عليهم واتا¹⁶ على جماعة منهم فهايود بعد ذلك . P. f. 28. وامتنعوا من الدتو منه وهابه المسلمين¹⁷ اكثر هيبة ولم يكن يقف بين يديه¹⁸ احد ولا تحدته¹⁹ نفسه بأن يجوز له ان يكتب اليه فضلًا عن ان²⁰ يقاومه²¹ وسلط الروس على بلدان²² البلغر وملكهم ايتاها من قبله حتى صار الجميع من تحت يده وساس امره احسن سياسة واصوبها ودبره اجود تدبير وافضله²³

1. C. تدفعهم BL.SCh. — 2. الجزيرية BP. — 3. وسبى B. — 4. LS. — 5. BL.SCh om. — 6. Ch. له و. — 7. P.BLS om. dep. لهم. — 8. BCh om. deux mots. — 9. B. احدا. — 10. LS. او. — 11. BCh om. — 12. يدفعه BCh. — 13. BCh om. dep. دافع. — 14. PBS. العرب. — 15. LSCh. واتى. — 16. LSCh. المسلمون. — 17. P. ايديهم. — 18. Ch. به. — 19. S om. ان. — 20. B om. — 21. P. البلدان. — 22. BCh om.

et laissé les habitants des villes mourir de faim. Et il n'avait pas cessé de le faire à leur égard, d'année en année, jusqu'à ce que la nécessité les eût contraints à lui livrer les villes. (Nicéphore) s'empara par cette manière d'agir de toutes les villes frontières (*ac-Coughour*) syriennes et mésopotamiennes, massacra et fit prisonniers un tel nombre de leurs habitants que le Dieu Suprême seul le sait à cause de leur quantité énorme. Les incursions de Nicéphore devinrent comme un plaisir pour ses soldats, parce que personne ne les attaquait, ni ne sortait contre eux; (quant à lui), il marchait où il voulait, et dévastait comme il lui plaisait, sans rencontrer un musulman ou quelque autre qui pussent le détourner et l'empêcher de faire ce qu'il voulait.

Il avança plusieurs fois contre les Arabes, les vainquit et en massacra un grand nombre. Après cela ils eurent peur de lui, se gardant de l'approcher; et les musulmans le redoutèrent horriblement. Personne ne put lui résister et on ne pouvait pas même s'imaginer qu'il fût possible de lui écrire; on ne parlait pas de lui résister.

(Nicéphore) rendit les Russes maîtres des pays bulgares et les mit en leur possession, de sorte que tout le monde lui fut soumis; et il gouverna d'une façon excellente et très juste, administra les affaires d'une façon supérieure et absolument parfaite.

* Chp. 136. وقد ذكرنا جملاً * من اخبار غزواته وقتوحه فيما تقدم من كتابنا هذا
فلما انتظم¹ له التدبير وتم له كثير مما² اراد قتل³ وكان السبب في قتله انه عزم
على ان يغزو ويخلف اخاه لاون القربلاط في القسطنطينية نابيا عنه * لان اباه كان قد
مات⁴ ويخلف الصبيين بسيل⁵ وقسطنطين ابني رومانوس⁶ عنده ولما عرفت امهما تفانوا⁷
* s p. 90. ما تم⁸ عزمه⁹ * عليه من ذلك¹⁰ قالت له اتى اتخوف عليك¹¹ الحوادث ولا اطمن¹²
الى اخيك على ولدى ولا آمن به¹³ لانه¹⁴ اذا راي نفسه منفرداً بتدبير الامر في
البلاط اخاف¹⁵ ان يتغلب على الملك دونهما¹⁶ لا¹⁷ سيما وله اولاد فأعلمها الملك¹⁸ انه
ممن لا يفعل ذلك وقد كان اهلاً ان¹⁹ يستراب به ولا يطمن²⁰ اليه وتردد الخطاب بينهما في
ذلك الى ان انتهرها وقال لها مغضباً انك الآن تضطرينى الى ان اخصى الصبيين واجعل

1. P انضم B انتضم. — 2. LSCh ما. — 3. P قد قتل. — 4. BCh om. dép. *. — 5. BSCh
باسيل. — 6. BCh om. deux mots. — 7. BLSCh ثاوذناوا. — 8. Ch om. —
9. BLSCh عزم الملك. — 10. BCh om. deux mots. — 11. BLSCh اطمان. — 12. S add.
من. — 13. B om. بد. — 14. P انه. — 15. P om. — 16. P ولديها. — 17. Ch ولا. —
18. P om. — 19. P om. — 20. BLSCh يطمان.

Nous avons déjà raconté * les faits principaux de ses campagnes et de ses * Chp. 136.
conquêtes dans les chapitres précédents de notre livre.

Lorsque le gouvernement de Nicéphore fut affermi et que la plus grande partie de ce qu'il avait désiré fut accomplie, il fut tué. La cause de sa mort fut celle-ci : il eut l'intention de se mettre en campagne et, son père étant déjà mort, de laisser à sa place comme (régent) à Constantinople son frère Léon le eüropalate ; et (il voulait) laisser auprès de lui les deux enfants Basile et Constantin, fils de Romain. Lorsque leur mère Théophano eut appris quelle détermination il avait prise sur ce sujet, elle lui dit : « Je crains les accidents pour toi ; je ne me confie pas en ton frère par rapport à mes fils et je n'ai point foi en lui parce que lorsqu'il se verra seul à la tête du gouvernement au palais, j'ai peur qu'il ne s'empare de l'empire sans eux (sans les enfants), surtout parce que lui-même a des enfants. » Alors l'empereur lui apprit qu'il ne changerait rien. (Léon le eüropalate) méritait le soupçon et la défiance. Les discours sur ce sujet entre (Nicéphore et Théophano) s'étant répétés, il la réprimanda et lui dit en colère : « En effet, tu me contraindrais maintenant à faire châtrer les deux enfants et à transmettre l'empire à mon frère. » Elle s'abstint de lui en parler (davantage). Puis elle lui demanda qui l'accom-

الملك لاخى فأمسكت عن معاودته ثم سألته عمّن يكون بين يديه¹ فى سفره فقال لها² يانس بن الشمشقيق فأشارت عليه ان يزوجه ليكون له بالتسطنطينية بيتاً³ فذكر انه كان قد عرض⁴ عليه الزيجة بأخت تقفور الملك⁵ فامتنع من الزواج لاجل ملازمته للحروب⁶ فاستأذنته فى احضاره اليها⁷ ومخاطبته فى ذلك وضمنت له انّها تتألف⁸ له⁹ الى ان يجيب الى الزيجة ويتممها قبل مسيره فاستصوب رايها الملك¹⁰ واستدعى يانس بن الشمشقيق وتقدّم اليه بالمضى الى حضرة الملكة فانقردت¹¹ به وكشفت له ما فى نفسها من الخوف على ولديها¹² من لاون اخى الملك * فتألفها¹³ الى ان وصل اليها¹⁴ والتست¹⁵ * منه حيلة¹⁵ ان يساعدها على قتل نقفور الملك * وضمنت¹⁶ له انّها تتزوجه وتنسبه فى * الملك مع ولديها عوضاً منه فأجابها الى ما التسته منه واستحلفته عليه وحلفت له ايضا¹⁷ وسارت¹⁸ الى الملك وقالت¹⁹ له²⁰ انّى قد²¹ قررت²² معه²³ وقد مضى²⁴ ليستعد²⁵ العرس²⁶

* B f 99r
* P f. 29.
S p. 91.

1. P ابيديد. — 2. P om. — 3. B بيت Ch ببيت. — 4. BLSCh اعرض. — 5. BLCh — 6. P فانها C فاباها. — 7. P احضارها اياه. — 8. P تآلفت. — 9. BLSCh به. — 10. BLSCh رايها. — 11. P فاندة. — 12. P ولدها. — 13. P وتألفها. — 14. LS om. P add. وطمنت. — 15. L الحيلة. — 16. P وضمنت. — 17. BLSCh om. — 18. PLS وصارت. — 19. P فقالت. — 20. S om. — 21. P om. — 22. S انقردت. — 23. C add. امر الزواج. — 24. P مضى. — 25. S يستعد. — 26. B العرس Ch. للعرس.

pagnerait dans sa campagne. Il lui dit : « Jean, fils de Tzimiscès. » Alors elle lui conseilla de le marier, pour qu'il eût une famille à Constantinople. Il dit qu'il lui avait déjà proposé le mariage avec la sœur de l'empereur Nicéphore, mais que (Jean) avait refusé de se marier, parce qu'il avait été constamment occupé à la guerre. Elle lui demanda la permission de laisser venir Jean auprès d'elle et d'en conférer avec lui et l'assura qu'elle se montrerait gracieuse envers lui, de sorte qu'il consentirait au mariage et le consommerait avant le départ de (Nicéphore). Ayant approuvé son plan, l'empereur fit venir Jean, fils de Tzimiscès, et lui ordonna d'aller se présenter auprès de l'impératrice. Étant restée avec lui en tête-à-tête, elle lui dévoila quelle crainte elle avait pour ses fils au sujet du frère de l'empereur Léon. Il la traita gracieusement et devint son amant. Puis elle lui demanda de trouver un moyen pour l'aider à tuer l'empereur Nicéphore et lui promit de l'épouser et de le faire empereur avec ses fils à la place de (Nicéphore). (Jean) accéda à ce qu'elle lui avait demandé, et elle le fit jurer (de l'aider) et elle-même le jura de son côté. Elle alla près de l'empereur et lui dit : « J'ai réglé cette affaire avec lui, et il est allé pour préparer le mariage. » Et l'empereur en fut

فسرّ الملك بذلك وحصلت عندها بعد أيام¹ يسيرة² سرّاً³ من الملك ثمانية نفر⁴ من أهل المملكة يثق⁵ بهم منهم ميخائيل البرجتيّ واسحق بن بهرام الدين⁶ تولّياً فتح انطاكية لانهما كانا حاقدان⁷ على الملك⁸ واصعدت⁹ في الليل ابن الشمشقيق وغلاماً¹⁰ له من طاقة في البلاط على البحر واصلتهم الى الملك في نصف الليل وهو في مرقداه فقتلوه ليلة يوم¹¹ السبت في احد عشر يوماً¹² كانون الأول سنة الف ومائتين واحد¹³ وثمانين¹⁴ *Chp. 137. للاسكندر وهو¹⁵ ليلتين¹⁶ بقيتا من المحرم سنة تسع وخمسين وثلاثمائة وكان¹⁷ مدّة ملك نقفور ست سنين وثلاثة اشهر وعشرين¹⁸ يوماً¹⁹

ودعى لابن الشمشقيق بالملك في تلك الليلة واصبح ورتب الناس ونفا²⁰ من يومه تفانوا²¹ الملكة أم باسيل وقسطنطين وحضر البيعة²² بوليفكطس²³ البطريك²⁴ فقال²⁵ له لم غدرت بالملكة وقد اجتمع²⁶ الناس انّ الملك لابنيها²⁷ فقال انا عبدهما واخدم بين

1. B. اياما. — 2. P. يسير. — 3. B. سرا. — 4. BS. انفار. — 5. Ch. تثق. — 6. Ch. الذان. — 7. LS. حاقدين. — 8. PC. om. cinq mots. — 9. BLSCh. فاصعدت. — 10. B. مع غلاماً. — 11. BLSCh. om. — 12. B. حادي عشرين. — 13. LSCh. واحد. — 14. B. وثمانين. — 15. S. وهو. — 16. S. ليلتين. — 17. BCh. وكانت. — 18. C. add. وستة. — 19. B. واربعة اشهر. — 20. B. وانفا. — 21. BLSCh. لتانوفانرا. — 22. BLSCh. om. — 23. P. بالفاطس. — 24. B. om. C. add. الى الكنيسته. — 25. BLSCh. وقال. — 26. LS. اجتمعوا. — 27. BLSCh. اولديها.

content. Peu de jours après, à l'insu de l'empereur, arrivèrent près d'elle huit hauts fonctionnaires de l'empire, en qui (Nicéphore) avait confiance; parmi eux se trouvaient Michel Bourtzès (*al-Bourlji*) et Isaac (*Ishaq*) fils de Bahram, qui avaient pris Antioche, et depuis nourrissaient une haine secrète contre l'empereur. Elle fit monter pendant la nuit le fils de Tzimisès et un de ses serviteurs par la fenètre dans le palais, qui se trouvait au bord de la mer, et les laissa entrer à minuit auprès de l'empereur, qui était dans son lit. Puis ils le tuèrent la nuit du samedi onzième jour * de kanoun 1er de l'an 1281 de l'ère *Chp. 137. alexandrine, qui correspond au vingt-huitième jour de moharrem de l'an 359, la durée du règne de Nicéphore ayant été de six ans, trois mois et vingt jours¹.

Cette même nuit le fils de Tzimisès fut salué du titre d'empereur; au matin il distribua des emplois aux gens et le même jour il exila l'impératrice Théophano, mère de Basile et de Constantin. Lorsqu'il se présenta à l'église, le patriarche Polyeucte lui dit : « Pourquoi as-tu trompé l'impératrice, tandis que tout le monde est tombé d'accord pour que l'empire appartint à ses fils? »

1. 11 déc. 969. *Cheikho* donne simplement : quatre mois, 11 déc. 969 (au lieu des trois mois et vingt jours).

يديهما¹ * الى ان يشتد² ويصاح³ للقيام بأمرهما⁴ كما وافقتهما⁵ وأما الملكة⁶ فما⁷ س p. 92. كنت بالذي اتركهم معى في البلاط لآئنى اتخوف ان تعمل معى كما فعلت مع نقفور⁷ فأعلمه بطريك ان البلاط محتاج الى ملكة تكون فيه وان تكون ثقة على الملكين فسأل ان ينظر⁸ من الاهل من⁹ يصلح لذلك ويوثق بها عليهما وتزوج¹⁰ بها¹¹ فاتفق الراى على ان تزوج¹² ثاوذورة¹³ عمّة الصبيين وشرط لها وله أنه متى ما جاءهما ولد يكون ملكاً بعد الصبيين وحلف بعضهم لبعض على ذلك ودعا¹⁴ لها معه بالملك في ذلك اليوم¹⁵ وتمت الزيجة¹⁶ وسّم البلاط اليها¹⁷ وذلك في خمس وعشرين سنة من خلافة المطيع وهى سنة تسع وخمسين وثمانئة¹⁷

* P f. 297. وقبض يانس بن الشمشقيق في الليلة التى قتل فيها نقفور على^{*} لاون القربلاط اخى نقفور ونفاه وبعد مدة من نفيه في احد غزوات يانس¹⁸ بن الشمشقيق وغيبته عن

1. P يديهما B ايديها LSCh. — 2. PB يشعدوا. — 3. B ويصلح. — 4. Ch بامتهما. — 5. BCh وافقتها. — 6. P om. — 7. BLSCh بنتفور. — 8. P تنظر. — 9. C لمن. — 10. C فيتزوج. — 11. BLS om. — 12. Ch يتزوج. — 13. P تدوارا. — 14. LSCh ودعى. — 15. BLSCh om. trois mots. — 16. BLSCh add. يوم. في ذلك اليوم. — 17. BCh om. dep. *. — 18. LS يانيس

(Jean) dit : « Je suis leur serviteur et les servirai jusqu'à ce qu'ils deviennent plus forts et soient en état de gouverner leurs affaires, comme je suis convenu avec eux. Quant à l'impératrice, je ne suis pas celui qui la laissera avec moi dans le palais, parce que j'ai peur qu'elle n'agisse avec moi comme elle a fait avec Nicéphore. » Alors le patriarche lui apprit que le palais avait besoin de l'impératrice qui y habiterait et serait digne de confiance (comme sauvegarde) pour les deux empereurs. Puis il demanda que (Jean) tâchât de trouver la femme qui conviendrait à cette mission pour lui confier les enfants et l'épouser. Il fut convenu qu'il épouserait Théodora, tante des enfants, et que, lorsqu'ils auraient eu un fils, il serait empereur après les deux enfants. Et ils se jurèrent cela. Ce même jour il l'associa à l'empire et, le mariage ayant été consommé, il lui transmit le palais. Cela eut lieu en la vingt-cinquième année du califat d'al-Mouthi', qui correspond à l'an 359'.

La même nuit où Nicéphore avait été tué, Jean, fils de Tzimiscès, s'empara du europalate Léon, frère de Nicéphore, et l'envoya en exil. Quelque temps après son exil, pendant une des expéditions de Jean fils de Tzimiscès et en son absence de Constantinople, Léon s'ingénia à entrer secrètement dans la ville

1. 14. nov. 969-3 nov. 970. Al-Mouthi' régna de 946 à 974.

القسطنطينية تحيل لاون في¹ ان دخل² المدينة سرّاً وحصل في البلاط متنكراً مع قوم آخرين بموافقة جرت بينه وبينهم³ طمعاً ان⁴ يستولى على البلاط ويملك⁵ فانكشف امره وظفر به في ليلته⁶ وقبضت عليه ثاوذورة⁷ الماكة وكحلته

ولم تزل تفانوا⁸ ام باسيل وقسطنطين في النفى⁹ الى ان مات ابن الشمشقيق فأعادها باسيل الى مستقرها من حضرته¹⁰

ولما ملك يانس¹¹ بن الشمشقيق عصى عليه برذس¹² * بن لاون القريلاط وهو ابن¹³ اخي نقفور الملك واجتمع اليه خلق كثير¹⁴ ونزل بقرب القسطنطينية فجرد¹⁵ اليه الملك¹⁶ يانس بن الشمشقيق¹⁷ برذس¹⁸ السقلاروس¹⁹ في جيوش ضخمة²⁰ فهزمه والتجى²¹ برذس الفقاس²² الى بعض الحصون فأخذ السقلاروس من الحصن بعد ان اخذ له الامان من

* R p. 178.
* S p. 93

1. BLSCh الى. — 2. BLSCh add. الى. — 3. BLSCh وبينهم. — 4. BCh بان. — 5. B ويملك. — 6. BLSCh om. trois mots. — 7. P ثاوذوره. — 8. BLSCh ثاوذورا. — 9. LS النفى. — 10. BCh om. deux mots. — 11. BLSCh يانيس. — 12. LSCh برذس. — 13. BR بن. — 14. BCh كنيرون. — 15. Ch فجري. — 16. BLSCh om. — 17. BLSCh طخمه. — 18. LS السقلاروس. — 19. LS السقلاروس. — 20. P ضخمة. — 21. Ch والتجا. — 22. P لبرذس الفتلس. — BLSCh om.

et à pénétrer déguisé dans le palais avec d'autres gens d'après l'accord qui avait eu lieu entre eux, en brûlant du désir de s'emparer du palais et de régner. Mais son projet ayant été découvert, on sut le réduire cette nuit même, et l'impératrice Théodora, après s'être emparée de lui, lui fit crever les yeux.

Théophano, mère de Basile et de Constantin, n'avait pas cessé de se trouver en exil jusqu'à la mort du fils de Tzimiscès. Basile la fit revenir dans sa résidence auprès de lui.

Lorsque Jean' fils de Tzimiscès fut monté sur le trône, Bardas, fils du eunoupalate Léon, neveu de l'empereur Nicéphore, se révolta contre lui. Un grand nombre de gens s'étant rassemblés auprès de lui, il campa près de Constantinople. L'empereur Jean fils Tzimiscès envoya contre lui Bardas Skléros avec de nombreuses troupes. (Skléros) le mit en fuite, et Bardas Phocas se réfugia dans une forteresse. Puis Skléros le prit dans cette forteresse, après avoir obtenu de l'empereur la promesse de sa sécurité. Lorsqu'il fut arrivé auprès de l'empereur, celui-ci l'envoya en exil, lui-même, sa femme et

1. Ici commence la traduction russe par *Rosen*, 180.

الملك ولما حصل بحضرة الملك نفاذ² ومرته³ واخيه⁴ الى احد الجزائر ولم يزل
منفيًا بها⁵ مدة ملك ابن⁶ * الشمشقيق الى ان اخرج به باسيل الملك وامطنعه
* Chp. 138. وفي السنة الاولى⁷ من ملك يانس⁸ بن الشمشقيق وهي سنة تسع وخمسين وثلاثمائة
صير راهبًا⁹ يسمى تودرس¹⁰ بطريك¹¹ على انطاكية يوم الاحد الثالث¹² والعشرين¹³ من
* R p. 179. كانون الآخر¹⁴ سنة الف ومائتين * واحد¹⁵ وثمانين للاسكندر وهي¹⁶ لاثني عشر¹⁷ من
ربيع الاول سنة تسع وخمسين وثلاثمائة ولما وصل الى انطاكية¹⁸ خرج الى الكنيسة¹⁹ ارسانا²⁰
وحمل جسد القديس اخرستوفورس²¹ البطريرك الى²² القسيان²³ واقام في الرياسة ست
سنين واربعه اشهر وخمسة ايام ومات²⁴
وفي السنة الثانية من ملكه سير²⁵ باسيل بطريكًا على القسطنطينية اقام ثلث سنين

1. BCh add. ان. — 2. BLSCh انفاذ. — 3. C وامراند L ولامراند C. — 4. L واخاه B om. — 5. BLSCh om. — 6. B ابن. — 7. LSCh الاولى. — 8. CCh S يونس. — 9. CCh واحد. — 10. R تودرس. — 11. LS ثاودورس CCh. — 12. CCh بطريكًا. — 13. CCh واحد. — 14. LSCh الثاني. — 15. CCh والعشرون S وعشرين. — 16. CCh الثالث. — 17. CCh وهو. — 18. CCh لاثني عشر ليلة خات. — 19. CCh ارسانا. — 20. CCh ارسايا. — 21. CCh ارسايا. — 22. CCh الشهيد الى كنيسة. — 23. LS القسيان. — 24. CCh وتوفي. — 25. LS سير.

son frère, dans une des îles, où il n'avait pas cessé de se trouver en exil pen-
* Chp. 138. dant le règne du fils * de Tzimisès jusqu'à ce que l'empereur Basile l'eût fait
venir et l'eût comblé de ses faveurs.

La première année¹ du règne de Jean fils de Tzimisès qui est l'année 359 (de l'hégire)², un moine, qui s'appelait Théodore, fut nommé patriarche d'Antioche, le dimanche vingt-troisième jour de kanoun IIe de l'an 1281 de l'ère alexandrine, qui est le douzième jour de rabi¹ de l'an 359³. Arrivé à Antioche, il se rendit à l'église d'Arsénus et fit transporter le corps du saint patriarche Christophore (à l'église) de Cassianus. Après avoir siégé pendant six ans, quatre mois et cinq jours, (Théodore) mourut⁴.

En la deuxième année de son règne (Tzimisès) fit Basile patriarche de Constantinople; après avoir siégé pendant trois ans et un mois il fut envoyé

1. Ici s'ajoute à la traduction de Rosen celle de *Mednikov*, 1, 347. — 2. 14 nov. 969-3 nov. 970. — 3. 23 janvier 970. — 4. Ici finit la traduction de *Mednikov*.

وشهراً واحداً ونفى وفي السنة الخامسة من ملكه حير انطونيوس بطريركاً على القسطنطينية
 * بدلاً من باسيل فأقام * اربع سنين وشهراً واحداً¹
 واتصل بابن الشمشقيق ان الروس الذين² كان نقفور سالمهم ووافقهم على غزو
 البلغار³ معولين⁴ على قصده ومحاربه والمطالبة بثأر⁵ نقفور فبادرهم ابن⁶ الشمشقيق
 فتوجه⁷ نحوهم⁸ وحاصرهم في مدينة طيسيرا التي افتتحها الروس من⁹ البلغار¹⁰ واقام
 منازلهم¹¹ مدة ثلاث¹² سنين فسأل ملك الروس لابن الشمشقيق ان يؤمنه ويفسح له وامن
 معه من اصحابه¹³ في الخروج عن المدينة والعودة الى بلادهم فأجابهم الى ذلك وتسام منهم¹⁴
 المدينة وما يليها من الحصون التي كان الروس استولوا عليها¹⁵ وتسام ايضاً¹⁶ منه ولدى
 سمويل ملك البلغار¹⁷ اللذين¹⁸ كانا عندهم¹⁹ وولى على الحصون²⁰ من قبله وعاد
 الملك²¹ الى القسطنطينية

1. B om. ab واصطنعد CCh om. ab وفي السنة (cf. Ch p. 309). — 2. P الذى. — 3. PR
 البلغار S البرغل BCh om. quatre mots. — 4. Ch معالين. — 5. BCh بتار P بتار. — 6. BPR
 ابن. — 7. B ونوجد. — 8. LS om. — 9. PR om. من. — 10. PR البرغل. — 11. P لهما CCh
 لان هذه المدينة BLSch om. deux mots. — 14. B مند. — 15. BLSch للمدينة BLSch om. — 16. BLSch om. — 17. P البرغل. — 18. B اللذان. —
 19. BLSch عندهم. — 20. CCh add. ولاية. — 21. BLSch om.

en exil. En la cinquième année de son règne, Antoine fut nommé patriarche de Constantinople à la place de Basile; et il siégea pendant quatre ans et un mois.

Le fils de Tzimisès apprit que les Russes, avec qui Nicéphore avait conclu la paix et était convenu avec eux de faire la guerre contre les Bulgares, se disposaient à marcher contre lui, à le combattre et à venger (le meurtre) de Nicéphore. Mais le fils de Tzimisès les avait devancés : il s'était mis en marche contre eux et les avait repoussés dans une ville de Thaisira (Thaïsaira)¹, que les Russes avaient prise aux Bulgares. Et il les avait assiégés pendant trois ans. Alors le roi des Russes demanda au fils de Tzimisès de lui faire grâce et d'accorder à lui et aux compagnons qui se trouvaient avec lui un sauf-conduit pour sortir de la ville et rentrer dans leur pays. (Thaïsaira), après avoir accédé à leur demande, entra en possession de la ville et des forteresses environnantes que les Russes avaient conquises, et il s'empara également de la part (du roi des Russes) de deux fils de Samuël, roi des Bulgares, qui se trouvaient chez (les Russes). Puis, après avoir nommé de son côté des gouverneurs de ces forteresses, l'empereur rentra à Constantinople².

1. Cf. plus haut Th-l-s-ra = Doristole. — 2. Ici finit la traduction de Rosen.

TABLE DES MATIÈRES

DU TOME XVIII

	Pages.
FASC. I. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER-ISRAËL (<i>V. Mois de Kalotz</i>).	
Texte arménien et traduction française.	1
FASC. II. — LE LIVRE DE JOB. — <i>Version copte bahārique</i>	209
FASC. III. — LES PLUS ANCIENS MONUMENTS DU CHRISTIANISME ÉCRITS SUR PAPYRUS (II).	
Introduction.	345
Chap. I à VI.	354
Supplément.	499
FASC. IV. — JOHN OF EPHESUS. — <i>Lives of the Eastern Saints</i> (II).	
Texte syriaque et traduction anglaise.	513
FASC. V. — HISTOIRE DE YAHYA-IBN-SA'ID D'ANTIOCHIE continuateur de Sa'ïd-Ibn-bitriq.	
Avant-propos.	701
Texte arabe et traduction française.	705

BINDING SECT. APR 10 1980

BR
60
P35
t.18

Patrologia orientalis

48

~~CIRCULATE~~ AS MONOGRAPH

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
